

T. C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK DİLİ BİLİM DALI

Şemseddin Sami, Kamus-ı Arabî

DOKTORA TEZİ

Saleh JARADAT

Danışman:

Prof. Dr. Hatice ŞAHİN

BURSA-2020

T. C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı'nda **711641003** numaralı **Saleh JARADAT**'ın hazırladığı "**Şemseddin Sami, Kamus-ı Arabî**" konulu Doktora çalışması ile ilgili tez savunma sınavı,/...../ 20.... günü -saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının (başarılı/başarısız) olduğuna

(oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye

(Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Prof. Dr. Hatice ŞAHİN

Uludağ Üniversitesi

Üye

Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN

Ege Üniversitesi

Üye

Prof. Dr. Kerime ÜSTÜNOVA

Uludağ Üniversitesi

Üye

Prof. Dr. Semra ALYILMAZ

Uludağ Üniversitesi

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Resul ÖZAVŞAR

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi

...../...../ 2020

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: .../.../.....

Tez Başlığı / Konusu: Şemseddin Sami, Kamus-ı Arabî

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam sayfalık kısmına ilişkin,/...../..... tarihinde şahsım tarafından adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

Kaynakça hariç

Alıntılar hariç/dahil

5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı:

Saleh JARADAT

Öğrenci No:

711641003

Anabilim Dalı:

Türk Dili ve Edebiyatı

Programı:

Doktora

Statüsü:

Y.Lisans Doktora

Danışman

(Hatice ŞAHİN/...../2020)

* Turnitin programına Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

YEMİN METNİ

Doktora tezi olarak sunduğum “Şemseddin Sami, Kamus-ı Arabî” Başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Saleh JARADAT
Öğrenci No: 711641003
Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Programı: Doktora
Statüsü: Y. Lisans
Doktora

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı	: Saleh Jaradat
Üniversite	: Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	: Türk Dili ve Edebiyatı
Bilim Dalı	: Türk Dili
Tezin Niteliği	: Doktora Tezi
Sayfa Sayısı	: VIII + 691
Mezuniyet Tarihi	: / / 2020
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Hatice Şahin

Şemseddin Sami, Kamus-ı Arabî

Türk sözlükçülüğünün modernleşmesinde önemli rol üstlenen Şemseddin Sami, bu alandaki reformcu anlayışı ve savunduğu düşünceleri hem teorik olarak yazdığı çeşitli makalelerde sunmuş hem de hazırladığı sözlüklerde uygulamıştır. Şemseddin Sami'nin hazırladığı Kamus-ı Fransevî, Kamus-ı Arabî ve Kamus-ı Türkî gibi iki dilli ve tek dilli sözlükler sözlükçülük alanındaki yenilikçi anlayışın en önemli ürünlerindedir. Şemseddin Sami'nin yenilikçi anlayışının yansımaları sadece Türkçeden Türkçeye tek dilli sözlüklerde değil Arapçadan Türkçeye iki dilli sözlüklerde de görülmektedir. Bu sözlüklerde sistemellik ve erişilebilirlik özelliklerinin olması gerektiğini dile getirmiş ve bu anlayışı Kamus-ı Arabî'de uygulamıştır. Kamus-ı Arabî, Kamus-ı Türkî'de olduğu gibi bu alanda getirdiği yeniliklerle Arapça-Türkçe sözlükçülük çalışmalarında bir dönüm noktasını oluşturmaktadır. Bu sözlükte uygulanan ve Şemseddin Sami'nin tarz-ı cedit olarak nitelendirdiği sistem, modern sözlük bilimi kriterlerine büyük ölçüde uymaktadır. Bu açıdan Kamus-ı Arabî tamamlanmamış olmasına rağmen modern sözlükçülük anlayışıyla yazılan ilk Arapça-Türkçe sözlük olarak kabul edilebilir. Bu çalışmada Şemseddin Sami'nin sözlükçülük ile ilgili görüşleri ele alınmıştır. Kamus-ı Arabî sözlük bilimi açısından değerlendirilip Latin alfabesine aktarılmıştır. Sözlüğün bütün maddelerini kapsayan ve alfabetik olarak sıralanan bir dizin hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şemseddin Sami, Kamus-ı Arabî, İki Dilli sözlükler, Türk sözlükçülüğü.

ABSTRACT

Name and Surname : Saleh Jaradat
University : Uludag University
Institution : Social Science Institution
Field : Turkish Language and Literature
Branch : Turkish Language
Degree Awarded : PhD
Page Number : VIII + 691
Degree Date : / / 2020
Supervisor : Prof. Dr. Hatice Şahin

Şemseddin Sami, Kamus-ı Arabî

Having played an essential role in the modernization of Turkish lexicography, Şemseddin Sami presented both his reformist understanding and his ideas in this field in various articles he wrote theoretically and applied them in dictionaries he prepared. Dictionaries such as Kamus-ı Fransevî, Kamus-ı Arabî, and Kamus-ı Türkî, are among the essential products of Şemseddin Sami's innovative understanding in the field of lexicologist. Reflections of Şemseddin Sami's creative agreement are not only seen in Turkish to Turkish monolingual dictionaries but also in Arabic to Turkish bilingual dictionaries. He stated that there should be systematic and accessibility features in these dictionaries and applied this understanding in Kamus-ı Arabî. Kamus-ı Arabî, as in Kamus-ı Türkî, is a turning point in Arabic-Turkish lexicography studies with the innovations it brings in this field. The system implemented in this dictionary, which Şemseddin Sami has described as the modern method, largely complies with the criteria of contemporary lexicology. In this respect, although Kamus-ı Arabî is not complete, it can be accepted as the first Arabic-Turkish dictionary written with a modern lexicography approach. In this study, we discussed the opinions of Şemseddin Sami about lexicography. And we evaluated Kamus-ı Arabî in terms of lexicography. We transferred to the Latin alphabet. We prepared An alphabetically ordered index to cover all the items of the dictionary.

Keywords: Şemseddin Sami, Kamus-ı Arabî, Bilingual dictionaries, Turkish lexicography.

Tablolar Listesi

Tablo 1: Ahmet Mukhtar Omar'a göre sözlük türleri.....	17
Tablo 2: "أرق" madde başı ve çekimleri.....	19
Tablo 3: madde başı ve ondan türetilen alt maddeler.....	20
Tablo 4: "بدح" madde başı ve ondan türetilen alt maddeler.....	21
Tablo 5: "برجس" maddesi.....	21
Tablo 6: Kamus-ı Arabî'de maddelerin türleri.....	23
Tablo 7: "يقح" maddesinin parçacıl yapısı.....	24
Tablo 8: "إيكار" maddesinin parçacıl yapısı.....	24
Tablo 9: "بالى" maddesi ve sesletim bilgisi.....	24
Tablo 10: "بطيخ" maddesi ve Arap lehçelerindeki okunuşları.....	25
Tablo 11: "بلال" maddesi ve sesletim bilgisi.....	25
Tablo 12: "جسان" ve "مجلود" maddeleri ve vezinleri.....	25
Tablo 13: Kamus-ı Arabî'de dil bilgisel bilginin verilişi.....	26
Tablo 14: Kamus-ı Arabî'de fiil olan maddelerde dil bilgisel bilgi.....	26
Tablo 15: Kamus-ı Arabî'de görevsel dil birimleri.....	27
Tablo 16: "أنس" maddesi ve dil bilgisel bilgisi.....	27
Tablo 17: "أرج" maddesi ve mastarları.....	28
Tablo 18: Maddelerde cinsiyet bilgisi.....	28
Tablo 19: Tanımın sonunda verilen cinsiyet bilgisi.....	29
Tablo 20: "أتمات" maddesi ve sayı bilgisi.....	29
Tablo 21: Kamus-ı Arabî'de maddelerin sayı bilgisi.....	29
Tablo 22: "بصاق" maddesi ve sayı bilgisi.....	29
Tablo 23: "بلاعق" maddesi ve sayı bilgisi.....	30
Tablo 24: "بشر" maddesi ve sayı bilgisi.....	30
Tablo 25: Kamus-ı Arabî'de eş anlamlılık bilgisi.....	31
Tablo 26: "جمود" maddesinin eş anlamlılık bilgisi (gibi) sözcüğüyle verilişi.....	31
Tablo 27: Kamus-ı Arabî'de zıt anlamlılık bilgisi.....	31
Tablo 28: Kamus-ı Arabî'de zıt anlamlılık bilgisi.....	31
Tablo 29: Kamus-ı Arabî'de alt anlamlılık bilgisi.....	32
Tablo 30: Kamus-ı Arabî'de maddelerin tanımında karşılaştırma yöntemi.....	32

Tablo 31: Kamus-1 Arabî’de işlevsel tanım.	33
Tablo 32: Kamus-1 Arabî’de eş anlamlı sözcüklerin arasında farkların açıklanması.	33
Tablo 33: Kamus-1 Arabî’de Arapçaya geçen bazı maddelerin köken bilgisi.	35
Tablo 34: Arapçaya geçen bazı maddelerin köken bilgisi için soru işareti kullanılışı.	35
Tablo 35: Kamus-1 Arabî’de bazı maddelerin öz biçim bilgisi.....	35
Tablo 36: Kamus-1 Arabî’de kullanım bilgisi verilmesi.	36
Tablo 37: "أبل" maddesinin örneği.	36
Tablo 38: Kamus-1 Arabî’de hadis ve ayetlerin örnek olarak kullanımı.	37
Tablo 39: Kamus-1 Arabî’de örneklerin Türkçeye aktarılması.....	37
Tablo 40: "إكليل" maddesinde kısaltma kullanmadan sözlük içi gönderim.	38
Tablo 41: Sözlükte sözlük içi gönderim ifadeleri.	38
Tablo 42: Kamus-1 Arabî’de bazı maddelerde kısaltma kullanarak sözlük içi gönderim.....	38
Tablo 43: Kamus-1 Arabî’nin kapak sayfasının içeriği.....	39
Tablo 44: Kamus-1 Arabî’de kullanılan kısaltmaların cetveli.....	46

Resimler Listesi

Resim 1: Kamus-1 Arabî’nin kapak sayfası.	40
Resim 2: Kamus-1 Arabî’de 4. Defterin sonunda son veri olarak ihtar bilgisi.	42
Resim 3: Kamus-1 Arabî’nin 4. Defterin sonunda son veri olarak abonelerin listesi.	43
Resim 4: Tasrîfat-ı Arabiyyenin satış bilgileri.....	43
Resim 5: Sözlüğü satın alma ve abonelik bilgileri.....	44
Resim 6: Son veri olarak dağıtım bilgileri.....	45
Resim 7: Kullanılan işaret ve kısaltmaların listesi.....	45

İçindekiler

ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
Tablolar Listesi	viii
Resimler Listesi	ix
İçindekiler	x
1. Giriş.....	1
1.1 Metnin Latin Alfabesine Aktarılmasında Takip Edilen Yöntem.....	2
2. Şemseddin Sami.....	4
3. Şemseddin Sami'nin Sözlükçülük ile ilgili Görüşleri	5
3.1 Şemseddin Sami'ye Göre Sözlüğün Tanımı ve Önemi	6
3. 2. Şemseddin Sami'ye Göre Sözlük Türleri ve Amacı	7
3. 3. Şemseddin Sami'ye Göre Araplarda Sözlük Çalışmaları	8
3. 4. Şemseddin Sami'ye Göre Türklerde Sözlük Çalışmalarının Durumu	9
3. 5. Şemseddin Sami'nin Kendi Dönemine Kadar Yazılan Sözlüklerin Hakkında Eleştirisi	10
3. 6. Şemseddin Sami'nin Sözlüklerde Türkçenin Arapça ve Farsçadan Ayrılmaması Noktasındaki Eleştirisi	12
3. 7. Şemseddin Sami'de Sistemselik ve Erişilebilirlik (Tarz-ı Cedit).....	12
3. 7. 1. <i>Kamus-ı Türki</i> 'deki Yenilikler	13
3. 7. 2. <i>Kamus-ı Arabî</i> 'deki Yenilikler.....	14
4. <i>Kamus-ı Arabî</i>	15
5. Sözlükçülük Açısından <i>Kamus-ı Arabî</i>	16
5. 1. Sözlüğün Türü.....	16
5. 2. Sözlüğün Kaynakları.....	18
5. 3. Bütüncül Yapı (Sözcük Listesi)	18
5. 3. 1. Madde Başı Seçimi ve Düzenlenmesi	19
5. 3. 2. Madde Başı Türleri	22
5. 4. Parçacıl Yapı.....	23
5. 5. Yazım ve Sesletim Bilgisi.....	24

5. 6. Dil Bilgisel Bilgiler.....	25
5. 7. Cinsiyet Bilgisi.....	28
5. 8. Sayı Bilgisi.....	29
5. 9. Tanım	30
5. 9. 1. Eş Anlamlılık	31
5. 9. 2. Zıt Anlamlılık	31
5. 9. 3. Alt Anlamlılık.....	32
5. 9. 4. Karşılaştırma.....	32
5. 9. 5. İşlevsel Tanım.....	32
5. 9. 6. Anlam Farkları.....	33
5. 10. Köken Bilgisi	34
5. 11. Kullanım Bilgisi.....	35
5. 12. Örnekleme.....	36
5. 13. Sözlük İçi Göndermeler	37
5. 14. Dış Veri.....	38
5. 14. 1. Baş Veri	39
5. 14. 2. Son Veri	42
6. Metin.....	47
7. Dizin.....	597
8. Sonuç.....	675
9. Kaynakça.....	677

1. Giriş

Arapça-Türkçe sözlük çalışmaları Kâşgarlı Mahmut'un 11. yüzyılda yazdığı *Divanü Lugati't-Türk* (DLT) ile başlamaktadır. Bilindiği gibi Kâşgarlı Mahmut bu yapıtta Türkçenin sözvarlığını Arapça ile açıklamıştır ve bu nedenle DLT iki dil arasında yazılmış ilk sözlük olarak kabul edilmiştir. Sonraki dönemlerde Türklerin Arap bölgelerinde, özellikle Suriye ve Mısır'da siyasi varlıklarının güçlenmesiyle beraber doğal olarak Türkçe öğrenme amaçlı Türkçe-Arapça çeşitli sözlükler kaleme alınmıştır.

Türkler İslamiyet'i kabul ettikten sonra din dili olan Arapçaya büyük ilgi göstermiş, gerek Kuran'ın ve hadislerin doğru anlaşılabilmesi gerekse Arap hâkimiyetinin güçlü olduğu bölgelerde bulunmanın getirdiği bu dili öğrenme zorunluluğundan kaynaklanan bir ihtiyaçla Arapça sözlüklere yönelmişlerdir (Şahin, 2004: 2).

“Eski dönemlerde kaleme alınan sözlüklerimizin bir kısmı dinî olup, bu sözlüklerde Kuran'da ve dinî kaynaklarda geçen Arapça sözlerin Türkçe karşılığı verilmiştir. Bu sözlükler Kuran'ın Türkler tarafından daha kolay okunup anlaşılması için kaleme alınmış özel türde ve tematik sözlüklerdir.” (Yavuzarslan, 2017: 187)

14. yüzyıl ile Arapça-Türkçe arasında sözlükçülük çalışmaları Anadolu sahasında canlılık kazanmıştır. Bu sahada yazılan sözlüklerin ana amacı Kuran'ın dilini öğrenmek ve öğretmek olduğu için Arapça-Türkçe olarak ortaya çıkmıştır. Anadolu sahasında Arapça-Türkçe olarak yazılan eserlerin ilki Kuran'daki kelimelere yoğunlaşan *Lügat-ı Ferišteoğlu*'dur.

“Arapça-Türkçe lügatler merkezlerine iki mühim ana kaynağı alır: Cevheri'nin *Sihah*'ı ve Firuzabadi'nin *Kamus*'u. Bu iki me haz, kademe kademe lügat ve gramer eserlerinden bin Düreyd'in *Cemhere*'si, Mutarrız'ın *Mugrib*'i, Suyuti'nin *Müzahir*'i gibi belli başlı referans eserlerden istifadeyle Osmanlı ilim ve edebiyatının Arapçaya duyduğu ihtiyacı karşılar. Cevheri'nin *Sihah*'ı Farsçanın Arapça ve Türkçe cihetinden tanzim edilen lügatlerinde de daima referans olacaktır.” (el-Vani 2014: 18)

Bu doğrultuda 16. yüzyılda Vankulu Mehmed Efendi, Cevheri'nin *Sihah*'ını tercüme ederek *Vankulu Lügati*'ni Arapça-Türkçe sözlükçülüğüne kazandırmıştır. Ahteri Mustafa tarafından aynı dönemde yazılan *Ahteri-i Kebir* ise geniş bir kaynakçadan faydalanarak tercüme usulüyle ortaya konmuştur.

Ahteri-i Kebir'in önsözünde yazar; *Şihah, Düstürü'l-Lüga, Tekmile* ve *Mecmelü'l-Lüga* gibi bilinen Arapça sözlüklere başvurduğunu ifade etmektedir (el-Karahisari, 2017: 17).

Yukarıda zikredilen eserler gerek madde başı seçiminde gerek tanımlamada Arapça-Türkçe sözlükçülük çalışmalarına hep kaynaklık etmiştir. Şemseddin Sami, *Kamus-ı Arabî*'de kaynakçasını geniş tutmuş, modern sözlükçülük ilkelerine uymuş, bu alanda daha önce yazılan sözlüklere göre çeşitli yeniliklere sahip bir sözlük ortaya koymaya çalışmıştır.

Bu açıdan *Kamus-ı Arabî* modern sözlükçülük anlayışıyla yazılan ilk Arapça-Türkçe sözlük olarak kabul edilebilir.

Bu tez, 8 bölümden oluşmaktadır. Aynı zamanda birinci bölüm olan tezin girişinde Arapça-Türkçe sözlüklerin tarihi gelişimi ele alınmıştır.

İkinci bölümde Şemseddin Sami'nin hayatı ile ilgili bilgiler aktarılmış, tekrara düşmemek için Şemseddin Sami'nin hayatını ve eserlerini detaylı bir şekilde inceleyen eserler tanıtılıp bu konuda daha fazla bilgi edinmek isteyenler bu çalışmalara yönlendirilmiştir.

Üçüncü bölümde Şemseddin Sami'nin sözlükçülük ile ilgili görüşleri detaylı bir şekilde incelenip sunulmuştur. Şemseddin Sami'nin bu görüşlerinin uygulamalı olarak eserlerinde nasıl yansıdıkları gösterilmiştir.

Dördüncü bölümde teze konu olan *Kamus-ı Arabî* kısaca tanıtıldıktan sonra beşinci bölümde sözlük, sözlük bilimsel açıdan detaylı olarak incelenmiştir. Bu bölümde Şemseddin Sami'nin Arapça-Türkçe sözlüklerin yapımında getirdiği ve uyguladığı yenilikler ve yöntemler açıklanmıştır.

Tezin altıncı bölümü, sözlük metninin Latin harfleriyle verildiği bölümdür. Yedinci bölümde ise Şemseddin Sami'nin sözlüğün girişinde belirttiği gibi sözlüğün bütün maddelerini içeren alfabetik sıra ve sayfa numarasıyla dizin eklenmiştir.

Sekizinci ve son bölümde çalışmanın sonuçlarıyla yararlanılan kaynakların listesi sunulmuştur.

1.1 Metnin Latin Alfabesine Aktarılmasında Takip Edilen Yöntem

1. Metinde ayin (◌) ve hemzeler (◌) gösterilmiştir.
2. Metinde Arapça ve Farsça kökenli kelimelerdeki uzun ünlüler (â, û, î) gösterilmiştir.
3. Ana madde başları kalın harflerle, alt madde başları normal harflerle ve sola kaydırılarak gösterilmiştir.

4. Metinde küçük harflerle yazılan ve çeşitli dil konularıyla açıklamalar içeren bölümler eğik yazı tipiyle yazılmıştır.
5. Eserin yazıldığı dönemde noktalama işaretlerinin kullanım biçimini muhafaza etmek için ve bu konuyu araştıran araştırmacılara eserdeki malzemeyi doğru aktarmak amacıyla, metinde kullanılan noktalama işaretleri olduğu gibi değiştirilmeden aktarılmıştır.
6. Madde başları dışında, metinde geçen Arapça kelime ve cümleler ayraç içinde gösterilmiştir. Ayrıca eserde kullanılan diğer özel işaretlere sadık kalınmıştır.
7. Metinde geçen ayetler, şiirler ve hadisler iki tırnak içerisinde aktarılmıştır.
8. Grek alfabesiyle metinde geçen kelimeler, olduğu gibi Grek alfabesiyle aktarılmıştır.
9. Latin alfabesiyle metinde geçen Fransızca ve İtalyanca kelimeler, olduğu gibi Latin alfabesiyle aktarılmıştır.
10. Arap alfabesiyle metinde geçen Farsça kelimeler, Latin alfabesiyle aktarılmıştır.

2. Şemseddin Sami

Türk dili ve edebiyatının en önemli şahsiyetlerinden biri olan Şemseddin Sami 1850 yılında Arnavutluk'taki Yanya şehrine bağlı olan Fraşer'de dünyaya gelmiştir. Babası, Halit Bey; annesi, Emine Hanım'dır; sekiz kardeşi vardır. Kalabalık bir aile içinde yetişen Şemseddin Sami babasını 1859 yılında ve annesini 1861 yılında kaybetmiştir. Ailenin sorumluluğunu büyük kardeşi olan Abdul Bey üstlenmiştir (Levend, 2010: 35).

Sami ilk eğitimini Fraşer'de görmüş, sonra Yanya'da Müderris Yakup Efendi'den özel ders almıştır. Rumca, Yunanca, Fransızca ve İtalyancayı öğrenmiştir.

1872'de İstanbul'a taşınan Sami, Naim Fraşeri ile Matbuat Kalem'inde çalışmaya başlamıştır. Hadîka gazetesinde makaleler yazmış, Fransızcadan çeviriler yapmıştır. Aynı yıl Türk edebiyatının ilk telif romanı *Taaşuk-ı Talat ve Fitnat*'ı yayımlamıştır. Hadîka'nın kapanmasıyla Sirâc gazetesinde çalışmaya başlamış. Matbuat Kalem'indeki görevini sürdürürken bir yandan da bazı tiyatro eserleri kaleme almıştır. Bu sırada Trablusgarp vilâyet gazetesi için İstanbul'dan tecrübeli bir gazeteci talep edilince Matbuat Müdüriyeti tarafından Trablusgarp'a gönderilmiştir.

1875'te İstanbul'a dönüp yine gazeteciliğe devam etmiştir. Rodos'ta sürgünde bulunan Ebüzziyâ Mehmed Tefvik adına imtiyazını aldığı *Muharrir* mecmuasını çıkarmıştır (1876). 9 Şubat 1876'da Mihran Efendi ile Sabah gazetesini kurup ve kamuoyunda büyük ilgi gören gazetenin bir yıl kadar başyazarlığını yapmıştır. Sava Paşa, Cezayir-i Bahr-i Sefid valiliğine tayin edilince mühürdarı sıfatıyla 1877'de onunla Rodos'a gitti. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın çıkması ve Rus ordularının Balkanlar'a kadar inmesi üzerine beş ay sonra gittiği Yanya'da Âbidin Paşa nezaretinde kurulan Sevkiyat-ı Askeriye Komisyonu'nda kâtip olarak çalıştı. Savaşın bitmesinin ardından İstanbul'a dönmüş ve bu defa Tercüman-ı Şark gazetesinin başyazarı olmuştur; burada "Şundan Bundan" başlığı altında makale yazmıştır (Uçman, 2010: 519-23).

1878'de Tercüman-ı Şark gazetesinin kapanması ardından gazetecilikten çeşitli alanlarda eser vermeye başlamıştır. 1879'da Mihran Efendi ile kurduğu Cep Kütüphanesi'nde Gök, Yer, İnsan, Medeniyet-i İslamiye, Kadınlar ve Esatir adlarıyla küçük hacimli kitaplar yayımlamaya başlamıştır. 1880'de II. Abdülhamid'in iradesiyle saraya alınarak Mâbeyn-i Hümâyun'da kurulan Teftiş-i Askerî Komisyonu kâtipliğiyle görevlendirilmiştir. Hayatının sonuna kadar sürdürdüğü bu görevinde rahat bir çalışma ortamı içinde sözlüklerini ve diğer önemli eserlerini hazırlamıştır.

Dil ve edebiyat alanlarında iz bırakmış eserler yazan, Türk dili ve edebiyatı ile ilgili fikir oluşturan ve adını bu alanlarda ölümsüzleştiren Sami, 18 Haziran 1904'te vefat etti ve Erenköy'de Sahrayı cedit Mezarlığı'na toprağa verilmiştir (Uçman, 2010: 519-23).

Tekrara düşmemek için bu bölümde Şemseddin Sami ile ilgili kısa bilgiler aktarılmıştır. Şemseddin Sami'nin hayatını ve eserlerini detaylı bir şekilde inceleyen aşağıdaki eserlere başvurulabilir.

İsmail Hakkı Eldem'in (1313) *On Dördüncü Asrın Türk Muharrirleri* kitabı, Şemseddin Sami'nin hayatı ve çalışmaları ile ilgili kaleme alınan, daha çok Şemseddin Sami'nin tiyatroculuğuna yoğunlaşan ilk eserdir.

Hikmet Turhan Dağlıoğlu'nun (1934) *Şemseddin Sami Bey Hayatı ve Eserleri* adlı kitabı Şemseddin Sami ile ilgili kaleme alınan ilk kapsamlı kitaptır. Eserin önemli özelliklerinden biri, yazarın Şemseddin Sami'nin oğlundan edindiği özel evrakını değerlendirip okuyuculara sağlamasıdır.

Agâh Sırrı Levent'in (2010) kaleme aldığı *Şemsettin Sami Hayatı Sanatı, Eserleri* adlı kitap Şemseddin Sami ile ilgili yazılan en önemli ve kapsamlı eserlerdendir. Bu eserde, Şemseddin Sami'nin hayatı, kişiliği ve yaşadığı dönemin çeşitli yönlerinden özelliklerini ele alındıktan sonra bütün eserleri tespit edilip değerlendirilmiştir.

Yayın kurulu tarafından kaleme alınan, İsmail Yerguz (1997) editörlüğünde hazırlanan *Şemsettin Sami Yaşamı, Sanatı, Yapıtları* adlı kitap, Şemseddin Sami ile ilgili hazırlanan kaynaklardandır.

Yüksel Topaloğlu (2012) tarafından hazırlanan *Şemsettin Sami, Süreli Yayınlarda Çıkmış Dil ve Edebiyat Yazıları* adlı kitapta Şemsettin Sami'nin hayatı, dil ve edebiyat hakkındaki görüşleriyle ilgili değerlendirmelere yer verilmiş, yazarın süreli yayınlarda çıkmış bütün yazıları asıl metne sadık kalınarak Latin alfabesine aktarılmıştır.

Uğur Akıl (2019) tarafından hazırlanan *Şemseddin Sami'nin Küçük Kamus-ı Fransevî* adlı Fransızca-Türkçe sözlüğünün Transkripsiyonu adlı yüksek lisans tezinin inceleme bölümünde Şemseddin Sami'nin bütün eserleri ile ilgili bilgiler verilir bu eserler ile ilgili yapılan akademik çalışmalar tespit edilmiştir.

3. Şemseddin Sami'nin Sözlükçülük ile ilgili Görüşleri

Türk sözlükçülüğünün modern sözlükçülük anlayışına geçişinde önemli rol üstlenen Şemseddin Sami, bu alandaki yenilikçi anlayışını ve savunduğu düşünceleri hem teorik olarak yazdığı çeşitli

makalelerde ele almış, hem de hazırladığı sözlüklerde uygulamalı olarak göstermiştir. Şemseddin Sami'nin hazırladığı *Kamus-ı Fransevî*, *Kamus-ı Arabî* ve *Kamus-ı Türkî* bu anlayışın en önemli ürünlerindedir.

Şemseddin Sami'nin çeşitli yazılarında tartıştığı konuların başında dilin adı meselesi yer almaktadır. Şemseddin Sami'ye göre dilin adı Osmanlıca ya da Lisan-ı Osmanî değil, Türkçe ve Lisan-ı Türkî olarak kullanılmalıdır. Bu düşünceden hareketle hazırladığı Türkçenin tek dilli sözlüğünü *Kamus-ı Türkî* olarak adlandırarak Anadolu sahasında Türk adını taşıyan ilk sözlüğü meydana getirmiştir.

Şemseddin Sami'nin makalelerinde ele aldığı konulardan biri de o dönemde yazılan sözlüklerin madde başlarının seçimi konusuydu. O döneme kadar yazılan sözlüklerin madde başı listesini Türkçede hiç kullanılmayan Farsça ve Arapça sözcüklerin doldurmasını eleştirmiştir. Sözlüklerde madde başları sadece Türkçe asıllı veya yabancı dillerden geçip Türkçede kullanılan sözcükler olması gerektiğini savunmuştur.

Şemseddin Sami'nin yenilikçi anlayışı sadece Türkçeden Türkçeye sözlükler konusunda değil Arapçadan Türkçeye sözlüklerde de görülmektedir. Bu sözlüklerde sistemsellik ve erişilebilirlik özelliklerinin olması gerektiğini dile getirmiş ve bu anlayışı *Kamus-ı Arabî*'de uygulamıştır.

Şemseddin Sami'nin sözlükçülük ile ilgili görüşleri, *Kamus-ı Türkî*'nin “İfade-i Meram” başlıklı bölümünde, *Lisanımızın Tahdidi*, *Kamus-ı Türkî (Osmanî)* ve *Kamus-ı Türkî ve Kamus-ı Arabî* gibi makalelerinde ele alınmıştır.

Şemseddin Sami'nin gerek dil ve edebiyat konularıyla gerek sözlük bilimi ile ilgili görüşleri, o günkü dil ve edebiyat alanlarında yaygın olan fikir ve uygulamalara ağır eleştirilerle birlikte ortaya konmuştur. Makalelerinde dile getirilen ve sözlüklerinde uygulanan bu yenilikçi görüşlerinin en önemli yanı, bir mecburiyetten doğup bu alanda ciddi eksiklikleri doldurmak amacıyla sunulmuş olmasıdır. Bu şekilde ortaya çıkan bu görüş ve uygulamalar Türkiye'de benimsenmiş ve bu alandaki çalışmalara kılavuzluk etmiştir.

3.1 Şemseddin Sami'ye Göre Sözlüğün Tanımı ve Önemi

Sözlük, bir dilin sözcüklerini çeşitli sistemlere göre (genelde alfabetik olarak) listeleyen, o sözcükleri tanımlayan, sesletim, köken ve kullanım gibi dilsel bilgilerini veren bir başvuru kaynağıdır.

Şemseddin Sami, hem Kamus-ı Türki'nin "İfade-i Meram" kısmında hem de Kamus-ı Arabî ve Kamus-ı Türki makalesinin başında sözlüğün tanımına değinmiştir.

Şemseddin Sami'ye göre sözlük, bir dilin söz varlığını içeren edebiyat ürünlerinin temelini oluşturan kitaptır. Sözlüğü düzenlenmeyen bir dil birkaç kitaba sahip olsa bile edebî dil sayılmaz. Çünkü bu dilin sözcük yapısı ve bu sözcüklerin anlamları, kullanım biçimleri ve yazılış kurallarını belirleyen ve bir standarda kavuşturan bir sözlük bulunmadan bu dil ile dilin kullanıcıları tarafından sağlıklı biçimde anlaşılacak edebî metinleri meydana getirmek mümkün değildir (Şemseddin Sami, 1315: 306).

Bu tanımdan hareketle Şemseddin Sami'ye göre tek dilli sözlüğün görevleri şunlardır:

- * Dilleri koruyan edebî çalışmalara sağlam malzeme temin etmek.
- * Bir dili teşkil eden sözcüklerin kökenini, çekimlerini, anlamını, kullanım alanını ve doğru yazılışını gösteren bir başvuru kaynağı olmak.
- * Dil kullanıcılarının doğru yazmalarını ve okumalarını sağlamak.
- * Bir dilin söz varlığını korumak ve zamanla bazı sözcüklerin unutulmasını veya yanlış kullanılmasını engellemek.

3. 2. Şemseddin Sami'ye Göre Sözlük Türleri ve Amacı

Çağdaş sözlük biliminde sözlükler, sözlüğün çıkış noktasına (abecesel ve tematik), madde başlarının sıralama sistemine, sözlüğün kapsamına (genel ve özel), sözlüğün dil sayısına (tek dilli, iki dilli vs.), kullanıcıların yaşına, sözlüğün boyutuna, zaman eksenine, (art zamanlı ve eşzamanlı) sözlük kullanıcısının diline ve ortamına göre nitelendirilebilir.

Şemseddin Sami'ye göre sözlüklerin türleri çeşitlilik gösterebilir. Ancak makalesinde sözlükleri dil sayısı noktasından hareketle değerlendirmiştir. Sözlükler dil sayısına göre, tek dilli sözlükler ve iki dilli sözlükler olarak ayrılabilir. Birinci tür olan tek dilli sözlüklere "Lügat-ı Milliye" terimini kullanmıştır. İkinci tür ise iki dilli sözlüklerdir. Bu sözlükler, öğrenilmek istenilen kaynak dilden hedef dil olan "Lügat-ı Milliye"ye tercüme yoluyla meydana getirilen başvuru kaynaklarıdır. Arapça, Farsça ya da Fransızcadan Türkçeye mütercem olan sözlükler bu türün örneklerindedir. Bu sözlükler yazılış amacına göre iki çeşittir. Örneğin Arapçadan Türkçeye bir sözlüğün yazılış amacı, Türklere Arapçayı öğretmek iken Türkçeden Arapçaya olan bir sözlüğün yazılış amacı, Araplara Türkçeyi öğretmektir (Şemseddin Sami, 1315: 306).

Şemseddin Sami'ye göre tek dilli sözlüklerin amacı dilleri muhafaza etmek, iki dilli sözlüklerin amacı ise dil öğreniminde yardımcı olmaktır.

3. 3. Şemseddin Sami'ye Göre Araplarda Sözlük Çalışmaları

Araplarda sözlük çalışmaları 7. yüzyıldan itibaren önem kazanmaya başlamıştır. Bu dönemde dil bilimciler, dillerini muhafaza eden ve yabancı kavimlerle karışmamış olan Arap göçebe aşiretlerinin dillerini derleyip garip ve bilinmeyen sözcükleri kayda geçirmişlerdir. 8. yüzyılda *Kitabu'l-Ayn* sahibi olan Halil bin Ahmed el-Ferahidi'nin öncülüğüyle Arapçanın kapsamlı sözlükleri meydana çıkmaya başlamış ve sözlükçülük çalışmaları hız kazanmıştır. Araplar İslamiyet ile diğer milletlerle yakın temasta bulunsalar da iki dilli sözlükler yazmayıp, Kuran'ı ve hadis metinlerini doğru anlamak için ve Arapçanın özgün söz varlığını korumak için tek dilli sözlüklere ağırlık vermişlerdir.

Şemseddin Sami makalesinde, Arapların sözlükçülük alanında öncülük rolüne dikkat çekmiş ve bu hususta Türk sözlükçülüğü çalışmalarına “muktedâ” olduklarını söylemiştir (Şemseddin Sami, 1315: 306).

Şemseddin Sami Araplarda tek dilli sözlük çalışmalarının aşamalarından bahsetmiştir. Araplar, bu çalışmalar kapsamında ilk önce tek konulu, bir nesneyi esas alan tematik sözlükler meydana getirmişlerdir. Ebû Amr eş-Şeybânî (728-821)'nin *Kitâbü'l-Hayl* (At Kitabı), Ebu Zeyd el-Ensârî (730-830)'nin *Kitâbü'l-Matar* (Yağmur Kitabı) ve *Kitâbü'l-Leben* (Süt Kitabı), Ebû Sa'îd el-Asma'î (740-828)'nin *Kitâbü'l-Hayl* (At Kitabı), *Kitâbü Halki'l-insân* (İnsanın Yaratılış Kitabı), *Kitâbü'n-Nahl ve'l-kerm* (Hurma ve Üzüm Ağaçları Kitabı), *Kitâbü'n-Nebât* (Bitkiler Kitabı) adlı eserleri bu dönemin ve bu dönemdeki Arap sözlükçülük anlayışının ürünlerindedir (Kaş, 2007: 9).

Daha sonra Halil bin Ahmed el-Ferahidi tarafından hazırlanan *Kitabu'l-Ayn* ile alfabetik sistem gibi belli sistemlere göre düzenlenmiş genel sözlükçülük çalışmalarına geçilmiş, daha kapsamlı ve sistematik sözlükler yazılmaya başlanmıştır.

Şemseddin Sami, Arap sözlükçülüğünün kısa bir tarihçesinden bahsederek ve Araplarda sözlükçülüğe verilen önemi anlatarak Türklerde tek dilli sözlüklere önem verilmemesini eleştirmek istemiştir.

Türk sözlükçülüğünün gelişmesi iki dilli sözlüklerin etrafında oluşurken Arapların sözlükçülük tarihinde tek dilli sözlüklere önem verilmiştir. Şemseddin Sami, dil ve edebiyat alanında örnek olarak

alınan Arapların neden sözlükçülük konusunda örnek alınmadıklarını ve Türklerde neden tek dilli sözlüklere önem verilmediğini sorgulamıştır.

3. 4. Şemseddin Sami'ye Göre Türklerde Sözlük Çalışmalarının Durumu

Türk sözlük çalışmalarının 11. yüzyılda Kaşgarlı Mahmut'un *Divanü Lügat'it Türk* ile başladığı bilinmektedir. Türkçeden Arapçaya olan bu sözlüğün amacı Araplara Türkçeyi tanıtmaktır. Türkçe öğrenmek isteyen Araplara kaynak olarak hazırlanan nadide eserlerdendir. Ancak Türk dili alanında o günden Şemseddin Sami'nin dönemine kadar Türkçenin söz varlığını kapsamlı bir biçimde esas alıp açıklayan bir sözlük meydana getirilmemiştir.

Şemseddin Sami *Kamus-ı Türki*'nin "İfade-i Meram" bölümünde Türk dilinin o güne kadar söz varlığını toplayan bir sözlüğün bulunmamasını, Türk dilinin gramerini gerçekten açıklayan ve sistemli olan bir gramer kitabının yazılmamasını eleştirmektedir.

Şemseddin Sami'ye göre medenî olan her milletin en önemli görevi dilini muhafaza etmektir. Türklerin binlerce yıldan beri edebî bir dile sahip olmalarına rağmen bu konuya gerektiği kadar önem vermemelerinin büyük bir kusur olduğunu düşünmektedir. Bu kusurun bir neticesi olarak Türkçenin birçok sözcüğü unutulmuş ya da bırakılmış, yerine Arapçadan veya Farsçadan aynı anlamı ifade eden kelimeler ödünç olarak alınmıştır. Bu yolla söz varlığı açısından zengin olan Türkçe, ifade kabiliyeti açısından zayıf bırakılıp ödünç aldığı sözcükleri avam telaffuzuna göre değiştirilerek galatlar ile dolu bir lisan hâline getirilmiştir (Şemseddin Sami, 1317: 2).

Şemseddin Sami aynı konuya *Kamus-ı Arabî ve Kamus-ı Türki* makalesinde de değinmektedir. Şemseddin Sami'ye göre, Türklerin bin seneden beri yazılı edebiyat ürünleri meydana getirmelerine rağmen Türkçenin söz varlığını kapsayan ve düzenleyen bir sözlük oluşturmak konusunda geç kalmış olmaları taaccübe ve teessüfe müstahaktır (Şemseddin Sami, 1315: 306).

Şemseddin Sami'ye göre sözlük hazırlamaktaki amaç, Arapça ve Farsçayı öğrenmek ise önce ana dil (bu durumda Türkçe) hakkıyla öğrenilmelidir. Oysa bugüne kadar bu kurala uyulmamış, Türkçeyle ilgili beceriler zayıf kaldığı için ikinci dil öğrenilememiştir.

Şemseddin Sami, önce Türkçeden Türkçeye bir sözlük hazırlanması gerektiğinin altını çizmektedir. Çünkü böyle bir sözlüğe sahip olmayan bir Türkçe zapt edilmiş edebî bir dile sahip sayılmaz. Kendi sözlüğünü oluşturmayan bir millet, hem edebiyatını doğru anlamaktan uzaklaşır hem de ikinci dil öğrenimi konusunda geride kalır.

Bilindiği gibi bu konu Tanzimat Dönemi'nden sonra tartışılmaya başlanmıştır. “Özellikle 19. yüzyılın ortalarından sonra, bir başka terim ile Tanzimat'tan sonra dili bağımsız bir varlık olarak değerlendiren aydınlarımızın sayesinde bu konu gündeme gelmiş ve çalışmalar artmıştır” (Parlatır, 1995: 4). Bu aydınların başında Namık Kemal gelmektedir. “Namık Kemal, öncelikle Türkçenin kapsamlı bir sözlüğünün hazırlanması gerektiğini düşünmektedir. O, dilimizin Arapça ve Farsça kelimelerden fazlaca etkilendiğini kabul eder. Fakat Arapçaya ve Farsçaya ait sözlüklerin hiçbir zaman bir Osmanlı için yeterli olmadığı görüşündedir.” (Koç, 2007: 16).

Şemseddin Sami bu görüşleri teorik olarak savunmakla kalmamış Anadolu sahasında Türkçeyi “Osmanlıca” değil Türkî ve Türkçe olarak adlandırarak ve Türkçe kelimeleri esas alan ilk sözlük olan *Kamus-ı Türkî*'yi hazırlayarak uygulamaya da koymuştur.

3. 5. Şemseddin Sami'nin Kendi Dönemine Kadar Yazılan Sözlüklerin Hakkında Eleştirisi

Şemseddin Samî, kendisinden önce yazılmış olan sözlüklerin düzenleniş sistemlerini, madde başı seçimlerini ve sözlüklerin tanımlama yöntemlerini eleştirmiştir.

Dili tahsil eden öğrenciler tarafından sözcüklerin bu sözlüklerde kolay bulunamadığı gibi anlamlarının da tam olarak açıklanmadığını ve örnek cümlelere de yer verilmediğini belirtmiştir. Ayrıca anlamların birbirlerinden hiçbir işaretle ayrılmaksızın karmakarışık yerleştirildiğine dikkat çekmiştir (Yavuzarslan, 2004: 198).

Şemseddin Sami'nin o dönemde yazılan sözlüklerde eleştirdiği noktalardan biri maddelerin sıralanma sistemi ve bu sistemde bulunan eksiklikler ve kusurlardır. O sözlüklerde alfabetik sıralamaya doğru bir şekilde uyulmadığı görüşündedir. Örneğin fethalı hemze ile başlayan kelimelerin esreli hemze ile başlayan kelimelerden ayrı verilmesine, kâf-ı Fârsînin kâf-ı Arabî ile bir tutulmamasından kaynaklanan karışıklıklara dikkat çekmiştir.

Dil öğrenmek için kullanılan, öğrenciler tarafından daima başvurulan sözlüklerin sadece geniş ve detaylı olması yeterli olmayıp; iyi dizilmiş, kapsamlı ve madde başlarına kolay erişilebilir olmaları da gerekmektedir. Bu özellikler bilinen geleneksel, eski usullere göre yazılan sözlüklerde bulunmamaktadır. Bu doğrultuda Şemseddin Sami'ye göre Fîyruzabâdî'nin *Kamus*'unun tercümesi olan *Okyanus*'tan, *Sıhah-ı Cevherî*'nin tercümesi olan *Vankulu Lügat*'inden, *Ferheng*, *Burhan* tercümelerinden ve Esad Efendi'nin *Lehçetü'l-Lügat* sözlüğünden yararlanmayı beklemek akla ve gerçeğe aykırıdır.

Şemseddin Sami eleştirdiği bu sözlüklere Ahmet Vefik Paşa'nın *Lehçe-i Osmanî* sözlüğünü de katmıştır. Ona göre bu sözlüklerden sadece sözlük hazırlamak isteyen uzmanlar yararlanabilir. Çünkü bu sözlüklerin hiçbirinde istenilen sistemsellik ve erişilebilirlik özelliği bulunmamaktadır. Aslında Şemseddin Sami'nin hazırladığı *Kamus-ı Türki*'nin genel kabulünün ve revacının, bu eksiklikleri doldurmasından ve bu olumsuzluklardan uzak olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Herhangi bir sözlükte bulunması gereken bu özelliklerin *Kamus-ı Arabî*'de de olduğu görülmektedir.

Şemseddin Sami bu konuya “*Lisanımızın Tahdidi*” makalesinde de geniş bir yer vermektedir. Bu makalede Türkçeye Arapça ve Farsça arasında belli bir çizgi ve sınır konulması gerektiğini vurgulamıştır. Bu dillerde bulunan ve Türkçede kullanılmayan sözcüklerin Türkçeye mal edilmesine ve hazırlanan sözlüklerde yer verilmesine sert bir dille karşı çıkmıştır.

“*Lügat-ı Osmaniye* unvanları altında neşrolunan lügat kitaplarına derc edilen kelimat-ı Arabiye ve Farisiye o kadar çoktur ki, içlerinden bihakkın lisanımızın malı addolunmaya müstahak olanları yüzde bir nispetinde bile değildir ve hele yüzde doksanı ebedî bir Türk ağzına düşmemiş ve bir Türkçe kitaba girmemiştir.” (Şemseddin Sami, 1316: 3)

Şemseddin Sami Redhouse'un *Lügat-ı Osmaniye* sözlüğünü örnek göstererek o dönemde yazılan sözlüklerin madde başlarının seçimi açısından kusurlarını izah etmeye çalışmıştır. Redhouse'un sözlüğünün 30000 madde başından oluşmasına rağmen bunlardan hiçbiri Türkçe olmadığını bir dilin bu kadar kelime ödünç almasının akla aykırı olduğunu ve bu kelimelerin çoğunun Osmanlıcada hiç kullanılmadığını örneklerle dile getirmiştir.

“Mesela “*Lügat-ı Osmaniye*” unvanıyla neşrolunan lügatlerin en makulü olanı Redhouse'un malum eseri asıl Türkçe olarak hiçbir kelimeyi havi olmadığı hâlde 30000'den ziyade lügat havidir!... Bir lisanın yalnız sair-i elsineden ahz ve istiare ettiği lügatler bu miktara nasıl balığ olabilir! Kitab-ı mezkûrun ale't-tesadüf açtığımız bir sayfada birbiri arkasında tecyîz, tecyîf... Lügatlerini görüyoruz. İnsaf buyrulsun! Bu lügatlerin nereleri Osmanlıca? Bunları hangi Osmanlı biliyor veya kullanıyor ve kullanmaya ne lüzum ve ihtiyaç vardır.” (Şemseddin Sami, 1316: 3)

Şemseddin Sami'nin dönemine kadar yazılan sözlüklerde eleştirdiği noktalar şunlardır:

- * Maddelerin sıralanmasının düzensiz olması.
- * Sözlüklerin erişilebilirlik özelliği açısından kusurlu olmaları.

- * Maddelerin seçiminde tutarsızlık olması. Az kullanılan, Türkçeye geçmemiş olan, Arapça ve Farsçada bile az bilinen sözcüklere yer verilirken, sözlüklerde bulunması gereken sözcüklere yer verilmemesi.
- * Madde tanımlarının eksik olması.
- * Tanımlarda örnek cümlelerin doğru şekilde kullanılmaması.
- * Gerek maddelerin niteliğini gösteren gerek tanım bölümünü düzenleyen özel işaretlerin kullanılmaması.
- * Sözlüklerin Türkçenin söz varlığını kapsamaması ve “ılam-ı malum” anlayışından hareketle Türkçe kökenli sözcüklerin sözlüğe alınmaması.

3. 6. Şemseddin Sami'nin Sözlüklerde Türkçenin Arapça ve Farsçadan Ayrılmaması Noktasındaki Eleştirisi

Şemseddin Sami'nin sözlükçülük alanındaki eleştirilerinden biri, o döneme kadar yazılan sözlüklerin istenen hedefe ulaşamamaları ve Türkçenin Arapça ve Farsçayla arasına bir sınır koymamasıdır. O döneme kadar yazılan tek dilli sözlükler adeta tek dillilik özelliğini yitirmiş, Türkçede hiç kullanılmayan Arapça ve Farsça sözcüklerle doldurulmuştur.

Şemseddin Sami'ye göre tek dilli sözlüklerin ana amacı bir dilin söz varlığını muhafaza etmektir. Hâlbuki bu döneme kadar yazılan ve “Lügat-ı Osmanî” adını alan bu sözlükler, bu görevi yerine getirememiştir. Çünkü bu sözlüklerde birbirinden farklı diller olan Arapça, Farsça ve Türkçenin sözcükleri yan yana dizilmiş ve bu sözlükler herhangi bir dilin söz varlığını kapsamamıştır. Bu sözlükler, Türkçenin söz varlığı için bir başvuru kaynağı olamaz. Ayrıca ne Arapça ne de Farsça için müracaat edilebilir kaynaklardır (Şemseddin Sami, 1315: 307).

3. 7. Şemseddin Sami'de Sistemsellik ve Erişilebilirlik (Tarz-ı Cedit)

Şemseddin Sami, modern sözlükçülük anlayışından hareketle hem Türkçeden Türkçeye hem de Arapçadan Türkçeye iyi tertip edilmiş, başvurulduğunda kolaylık sağlayan sözlükler yazılması gerektiğini vurgulamıştır:

“Her an mürâcaat edilecek olan lügat kitaplarının yalnız vüsat ve tafsilleri matlup olmayıp en ziyade hüsn-ü tertipleri ve gerek zapt ve hıfzda gerek müracaat hâlinde sühulet-bahş olmaları elzemdir.” (Şemseddin Sami, 1315: 307)

Şemseddin Sami'nin "tarz-ı cedid" olarak adlandırdığı bu yenilik anlayışı hem Kamus-ı Türkî'de hem de Kamus-ı Arabî'de görülmektedir.

Bu bölümde Şemseddin Sami'nin bu iki sözlükte uyguladığı yenilikler ana hatlarıyla izah edilmeye çalışılacaktır.

3. 7. 1. Kamus-ı Türkî'deki Yenilikler

1. Şemseddin Sami'nin *Kamus-ı Türkî*'de getirdiği ilk yenilik sözlüğün adı konusunda olmuştur.

Hazırladığı sözlükte-'Türkî' adıyla- birçok yazardan farklı olarak Türkçenin sözvarlığını ortaya koymuş, bu dilin adının Türkçe olduğunu belirtmiştir (Aksan, 1998: 116).

"Asıl bu lisanla mütekellim olan kavmin ismi "Türk" ve söyledikleri lisanın ismi "lisan-ı Türkî"dir. Cühelâ-yı avam indinde mezmum addolunan ve yalnız Anadolu köylülerine ıtlak edilmek istenilen bu isim intisabıyla iftihar olunacak bir büyük ümmetin ismidir." (Şemseddin Sami, 1298: 117)

Şemseddin Sami bu dilin Osmanlı devletinden önce var olduğu için lisan-ı Osmanî veya Osmanlıca olarak adlandırılmasına karşı çıkmış, bu adlandırmanın tarihî gerçeklere ve dil bilimine aykırı olduğu görüşündedir.

Şemseddin Sami'nin kaleme aldığı metinlerde lisan-ı Osmanî veya Osmanlıca yerine sık sık Türkçe ve lisan-ı Türkî terimini kullanmıştır. Bu açıdan bakıldığında Tanzimat Dönemi metinlerinde Türkçe kavramı, hiçbir metinde Şemseddin Sami'nin metinlerindeki kadar yoğun bir şekilde kullanılmamıştır (Topaloğlu, 2012: 58).

2. Şemseddin Sami'nin *Kamus-ı Türkî*'de getirdiği ikinci önemli yenilik, Farsça ya da Arapçaya ait olup Türkçede kullanılmayan sözcükleri madde başı listesine almamaktır. Osmanlı döneminde yazılan sözlüklerde madde başları için dilde "kullanım" şartı koşan ilk sözlükçü olmuştur. Bu yöntemle dilin standartlaşmasını ve söz varlığı açısından istikrara kavuşmasını sağlamaya çalışmıştır. Şemseddin Sami'ye göre kullanımda bulunmayan, dolayısıyla sözlüğe alınmayan yabancı dillere ait sözcüklerin dilde kullanılması yanlıştır:

"Her lisanın tam ve mükemmel olan lügat kitabı o lisanda, gerek an-asıl kendi malı bulunsun ve gerek elsine-i saireden mehuz olsun, kullanılan kelimelerin kâffesini cami olur ve o lügat kitabında mevcut olmayan hiçbir kelimenin o lisanda istimali caiz olamaz." (Şemseddin Sami, 1316: 3)

3. Şemseddin Sami Türkçenin korunması, Türkçe asıllı kelimelerin ihya edilmesi ve kullanıma tekrar sokulması için kullanımdan düşmüş veya unutulmuş bazı arkaik sözcükleri madde başı listesine almıştır.

4. *Kamus-ı Türkî*'de madde başlarının köken bilgileri özel kısaltmalar kullanılarak özenle gösterilmiştir. Bu nedenle *Kamus-ı Türkî* etimolojik açıdan zengin bir sözlük sayılabilir.

5. Sözlükte madde başının türü özel kısaltmalar kullanılarak sistemli bir şekilde gösterilmiştir.

6. Sözlükte madde başı özel bir alanda, özel durumlarda ya da sadece bazı kelimelerle birlikte kullanılıyorsa o maddenin kullanım etiketi yay ayraç içinde gösterilmiştir. Bu yöntemle dilin doğru kullanılması ve dil kullanıcılarının hataya düşmemeleri amaçlanmıştır.

7. Tanım bölümünde bulunan bileşenlerin arasındaki ilişkileri göstermek için özel işaretler kullanılmıştır. Bu işaretler sözlüğün başındaki "İşarat-ı Mahsusa" bölümünde detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

8. Arapça ya da Farsçadan Türkçeye geçen ve Türkçede yeni anlam kazanıp anlamları değişen kelimelerin tanımında bu değişiklikler açıklanmıştır.

9. Tanım bölümünde verilen madde başlarının anlamları iyice izah edilmek amacıyla tam cümle olarak örnekler verilmiştir.

3. 7. 2. *Kamus-ı Arabî*'deki Yenilikler

Şemseddin Sami'nin sözlükçülük alanında yenilikçi üslubu, sadece *Kamus-ı Türkî*'de değil, hazırladığı tüm sözlüklerde olduğu gibi *Kamus-ı Arabî*'de de görülmektedir. *Kamus-ı Arabî*'nin, Arapçadan Türkçeye sözlükçülük çalışmaları arasında modern sözlük bilimi yöntemleri -Şemseddin Sami'nin terimiyle "tarz-ı cedit"- ile hazırlanan ilk Arapça-Türkçe sözlük olduğu söylenebilir. Bu sözlük, Şemseddin Sami'nin sözlüklerde arzu ettiği hüsn-ü tertîp ve sühulet-bahş özelliklerini yerine getirmektedir.

Bu sözlükte öne çıkan ve Arapça-Türkçe sözlük çalışmalarında Şemseddin Sami'nin getirdiği yenilikler ana hatlarıyla şunlardır:

1. Madde başlarının sıralamasında alfabetik sistem kullanılmış, alt maddelerin sıralamasında hem alfabetik sistem hem taklip (çekim) sistemi kullanılmıştır. Madde başlarından çekimlenen sözcükleri alt

madde olarak göstermekteki amaç, Arapçanın çekimli bir dil olmasının özelliğine önem vererek Arapçayı öğrenmek isteyen Türklere kolaylık sağlamaktır.

2. Maddelerin tamamı harekeli olarak verilerek yanlış okumalar önlenmiştir. **Hemen** hemen her maddenin yanında o maddeden yapılan mastarlar, çoğullar, ikilikler, geçmiş zaman ve şimdiki zaman çekimleri gösterilmiştir.

3. Maddelerin sözcük türü bilgisi ve çeşitli dil bilgisel bilgileri özel kısaltmalar kullanılarak verilmiştir.

4. Yabancı dillerden Arapçaya giren sözcüklerin köken bilgisi ve bazen de kaynak dilde yazılışı gösterilmiştir. Bazı Arapça asıllı kelimelerin öz biçimleri açıklanmıştır. Sözlükte köken bilgisi açıklamaları, dil öğrenenlere karışıklık çıkarmamak için sınırlı kullanılmıştır.

5. Madde başlarının tanımları numaralandırılmış, çoğu zaman detaylı bir şekilde verilmiştir. Birçok maddede birden fazla anlam verilmiştir.

6. Tanım bölümünde özel kısaltma kullanılarak metin içi gönderim teknikleri kullanılmıştır.

7. Maddelerin kullanım etiketi, yani sözcüğün kullanıldığı alan, durum veya bağlam gösterilmiştir.

8. Sözlük, dil bilgisinde işlevi olan maddelerin işlevlerini açıklayarak gramer açısından zenginleştirilmiştir.

9. Arapçada eş anlamlı olarak görülebilen sözcüklerin arasındaki ince farklar dikkatli ve doğru biçimde açıklanmıştır.

4. *Kamus-ı Arabî*

Kamus-ı Arabî: Arabîden Türkçeye mükemmel lügat kitabı, Şemseddin Sami tarafından 1895 yılında neşrine başlanan Arapça Türkçe iki dilli bir sözlüktür. Eserin toplam sayfaları 504 olup (cenbu) maddesine kadar ulaşmıştır. Sözlüğün madde sayısı 8942'dir.

Yazar tarafından tamamlanamayan bu sözlüğün kelime kadrosu çok geniş olmakla beraber eserin en önemli özelliği dönemin sözlükçülük alanındaki yenilikleri benimsemesi ve uygulamasıdır.

Sami'nin Servet-i Fünun'da *Kamus-ı Türkî ve Kamus-ı Arabî* başlıklı makalesinde eserin neşri, bazı engeller nedeniyle geçici olarak durdurulduğunu belirtmektedir:

“(Cim) harfinin evahirine dek 63 cüzi yani 500 sahifesi neşir olunan bu kitabın iki cildinin kâğıdı mevcut olup mahall-i tevzii olan dükkânın dahi kirası verilmekte olduğu hâlde bazı avarızdan satışında görülen sekte ve hasbe’z-zaman masarif-i tabiiyesinin tedarikince tesadüf olunan müşkülât kitab-ı mezkûrun neşrini muvakkaten tatil etmek mecburiyetini tevlit etmişti” (Şemseddin Sami, 1315: 307).

Şemseddin Sami’nin bu eseri hazırlarken geniş bir kaynakçadan yararlandığını görüyoruz. Önceki bölümlerde saydığımız kaynakların yanında Arapçanın en büyük sözlüğü olan *Lisanü'l-Arab*’a ve Kazimirski'nin yazdığı Arapça-Fransızca gibi sözlüklere de atıflarda bulunmaktadır.

5. Sözlükçülük Açısından *Kamus-ı Arabî*

5. 1. Sözlüğün Türü

Sözlükçülük ve sözlük değerlendirme çalışmalarında sözlükler belirli ölçüt ve özelliklere göre sınıflandırılmaktadır.

Ahmet Mukhtar Omar (2009: 35) bir sözlüğün türünü belirlemek için 9 kategori ve alt kategori tayin etmektedir:

Sözlüğün çıkış noktasına göre	1. Abecesel sözlükler. 2. Tematik sözlükler.
Madde başlarının sıralamasına göre	1. İlk harfe göre alfabetik sözlükler. 2. Son harfe göre alfabetik sözlükler. 3. Harfleri ses mahrecine göre sıralanan sözlükler. 4. Taklip sistemine göre sıralanan sözlükler.
Kapsamına göre	1. Genel sözlükler. 2. Özel sözlükler.
Dil sayısına göre	1. Tek dilli sözlükler. 2. İki dilli sözlükler.

Kullanıcıların yaşına göre	<ol style="list-style-type: none"> 1. Çocuk sözlükleri. 2. Okul sözlükleri. 3. Üniversite öncesi sözlükleri. 4. Üniversite sözlükleri. 5. Büyüklerin sözlükleri.
Boyutuna göre	<ol style="list-style-type: none"> 1. Büyük sözlükler. 2. Orta sözlükler. 3. Kısa sözlükler. 4. Cep sözlükleri.
Zaman eksenine göre	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eş zamanlı sözlükler. 2. Art zamanlı (tarihi) sözlükler. 3. Belli bir dönemin sözlükleri.
Sözlük kullanıcısının diline göre	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kullanıcının diliyle tek dilli sözlükler. 2. Yabancıların sözlükleri.
Ortamına göre	<ol style="list-style-type: none"> 1. Basılı sözlükler. 2. Elektronik sözlükler. 3. Sesli sözlükler.

Tablo 1: Ahmet Mukhtar Omar'a göre sözlük türleri.

Buna göre Kamus-ı Arabî'nin türü açısından şunları söyleyebiliriz:

1. *Kamus-ı Arabî*, çıkış noktasına göre abecesel bir sözlüktür.
2. Madde başlarının sıralamasına göre alfabetiktir ve çekim sistemini kullanmıştır.
3. Genel bir sözlüktür.
4. Arapça-Türkçe iki dilli bir sözlüktür.
5. Kullanıcıların yaşına göre yetişkinlere hitap eden bir sözlüktür.

6. Boyutuna göre ana ve alt madde başlarıyla birlikte orta hacimli bir sözlüktür. Sözlük tamamlanmış olsaydı büyük hacimli bir sözlük olacaktı.

7. Sözlük, zaman eksenine göre eş zamanlı bir sözlüktür.

8. Sözlük kullanıcısının diline göre yabancılara (Türlere) hitap eden bir sözlüktür.

9. Ortamına göre basılı bir sözlüktür.

5. 2. Sözlüğün Kaynakları

Sözlükte yer yer kaynak gösterilen Arapça veya Arapça-Türkçe sözlükler bize sözlüğün kaynakçası ile ilgili bilgi vermektedir. Madde başı seçimi için Şemseddin Sami'nin üç ana kaynaktan faydalandığını görmekteyiz. Kaynakların birincisi hemen hemen Arapça-Türkçe sözlük hazırlayanların çoğunun başvurduğu, Fîruzabadi'nin 14. yüzyılda hazırladığı *el-Kamus el-Muhit*'tir. *Kamus-ı Arabî* yer yer bu sözlüğe göndermeler yapar ve bazı düzeltmelerde bulunur. Örneğin (تتو) maddesini: “تتو* تتو” *الفسيلىة* [iz. t.] *Hurma fidânının tepesinde zülf şeklinde iki taraflı ince dallar. (Kâmûs-ı Fîrûzabâdî'nin ekseri-i nüshalarında (القلنسوة تتو) olup galattır.*” diye açıklama verip düzeltmelerde de bulunmaktadır.

İkinci kaynak ise Fîruzabadi'nin *el-Kamus*'unu şerh eden ve el-Murtaza el-Zebidi tarafından hazırlanan *Tâcu'l-'Arûs*'tur. Şemseddin Sami (بقر) maddesini açıkladıktan sonra şöyle bir izahatta bulunmaktadır: “*Fîrûzabâdî bu fi'linin üçüncü bâbdan geldiğini beyân edip, "Tâcu'l-'Arûs" ve "Muhîtu'l-Muhît" sâhibleriyle Kazimirski ve bazı lügaviyyûn dahi "Kamûs"a tâbi' olmuşlarsa da sâir-i ümmehâtte birinci bâbdan geldiği musarrah olup, mütercim-i Kâmûs Asım Efendi dahi ona göre tashîh etmiştir.*”

Bu kaynakların yanında Şemseddin Sami'nin Mütercim Asım tarafından hazırlanan ve *el-Kamus*'un tercümesinden ibaret olan *Kâmûs-ı Okyanus Tercümesinden* de geniş bir şekilde yararlandığını görmekteyiz. Şemseddin Sami, bu sözlükten sadece madde başı seçimi konusunda değil tanımlama ve madde başlarının açıklamalarında da faydalanmıştır.

5. 3. Bütüncül Yapı (Sözcük Listesi)

Sözcük listesinden ibaret olan bu yapı, sözlüğün en temel ve en zorunlu yapısıdır. Madde başlarının sıralandığı ve düzenlendiği yapıdır. Bu yapı, maddelerin seçimi ve düzenleme sistemi ve maddelerin türlerini kapsamaktadır. Sözlüklerde bütüncül yapı, yaygın olan alfabetik ve çeşitli sistemlere göre düzenlenebilir. Maddelerin düzenleme sistemlerinde kaynak dilin dilsel özellikleri dikkate alınabilir. Bu nedenle *Kamus-ı Arabî*'de maddeler, Arapçanın çekimli dil yapısına uygun olarak hem alfabetik

sisteme göre hem de taklip (çekim) sırasına göre düzenlenmiştir. Sözlüğün girişi olan “İfade-i Mahsusa” bölümünde bu durum sözlük hazırlayıcısı tarafından ifade edilmiştir.

5.3.1. Madde Başı Seçimi ve Düzenlenmesi

Madde başı düzenlemesi sözlüğün amacına en uygun biçimde yapılmalıdır. İki dilli sözlüklerin ana hedefi, kaynak dili sözlük kullanıcılarına ulaştırmak ve öğretmektir. Bundan dolayı madde başları düzenlenirken öğretilmesi amaçlanan dilin yapısal özelliklerine uygun olarak hazırlanmalıdır. Arapçanın çekimli bir dil olması, Şemseddin Sami'nin *Kamus-ı Arabî*'de madde başlarını düzenlenmesinde etkili olmuştur. Dolayısıyla Şemseddin Sami madde başları için alfabetik sistemi ve alt maddeler için taklip (çekim) sistemini benimsemiştir. Bu sistemde madde başları alfabetik olarak sıralanırken alt maddeler bazen çekim sırasına göre bazen de ilk harflere göre sıralanmaktadır.

Kamus- Arabî'de madde başından önce bölüm işareti (§) kullanılmıştır. Bu işaret, alt maddelerde kullanılmamıştır. Bu yöntemle madde başlarının alt maddelerden ayrılması hedeflenmiştir. Bizim çalışmamızda bu işaret yerine madde başlarının kalın olarak gösterilmesi ve alt maddelerin sağa girintili olarak verilmesi tercih edilmiştir.

Madde başı fiil ise geçmiş zaman çekimiyle verilmiştir. Fiilin yanında aynı satırda o fiilin geçmiş zaman (mazi) ve şimdiki zaman (muzari) ve mastar çekimleri yer almaktadır.

Madde başı	Madde başının çekimleri	Madde başının tanımı
أرق	*يأرق، أرق*	Bir illet sebebiyle gece uyumamak.

Tablo 2: "أرق" madde başı ve çekimleri.

Bölüm işaretini (§) alan madde başından sonra bu maddenin kökünden çekimlenen alt maddeler yer almaktadır. Alt maddede mazi fiiller ve yanlarında o fiillerin çeşitli mazi, muzari ve mastar çekimleri gösterilmektedir. Şemseddin Sami, bu bölümde yer alan fiillerin sıralamasında alfabetik sisteme bağlı kalmamaktadır.

Madde başı/Alt madde	Maddenin dil bilgisel bilgisi	Maddenin tanımı

بَدَّ: بَدَّةٌ، بَدَّةٌ	[ft 3.]	1. (birine) ansızın zuhûr etmek, çıkıvermek: (بدهني أمر)، bana ansızın bir iş zuhûr etti. 2. Bir şeyle karşılamak, ansızın bir şey göstermek: (بدهه بأمر كذا)، şöyle bir işe karşıladı. 3. Bedâheten söylemek, hâzır cevâblık etmek.
*بَادَهُ: بَادَهُ، *بَادَهُ*	[ft.]	1. (birini) bir şeyle karşılamak, ansızın me'mûl etmediği bir şey göstermek: (بادهه بأمر). 2. (birine) nâ-gehânî bir iş zuhûr edivermek: (بادهه أمر).
*إِبْتَدَأَ: يَبْتَدِئُ، *إِبْتَدَأَ*	[ft.]	Düşünmeksizin ve evvelce hâzırlamaksızın söylemek, bedâheten ve irticâlen îrâd etmek: (ابتده الخطبة).
*تَبَادَأَ: يَتَبَادَأُ، *تَبَادَأَ*	[fş.]	Birbirine karşı irticâlen şi'r veya hutbe ve sâire söylemek: (هم يتبادهون الخطب).
*بَدَأَ: بَدَأَةٌ، *بَدَأَ*	[iz.]	1. İbtidâ, başlangıç. 2. Ansızın zuhûr ediş. 3. Düşünmeksizin söylenen söz ve şi'r ve sâire.
*بُدَاهَهُ: بُدَاهَةٌ، *بُدَاهَهُ*	[is.]	1. Evvel, ibtidâ, başlangıç. 2. Ansızın zuhûr eden şey. 3. Hâzır cevâblık, düşünmeksizin cevâb veriş. 4. Birdenbire ve düşünmeksizin şi'r veya hutbe söyleyiş.
*بَدِيهٌ:	[sıf.]	1. Ansızın vukûf bulan. 2. Düşünmeksizin birdenbire söylenen. 3. 'Ayân, âşikâr. – (بديهاً) (وعلى البديهة), düşünmeksizin, irticâlen
*بَدِيهَةٌ: بَدِيهَةٌ، *بَدِيهَةٌ*	[is.]	1. Evvel, ibtidâ. 2. Ansızın zuhûr eden şey. 3. Hâzır cevâblık. 4. Evvelce hâzırlanmaksızın söylenen şi'r ve îrâd olunan hutbe ve sâire. 5. 'Acîb ve bedî' şey
*بَدِيهِيٌّ:	[sıf.]	1. Düşünmeksizin ve irticâlen îrâd olunan. 2. Düşünmeğe veya delil ve burhâna muhtâc olmayan, zâhir, âşikâr.
*مَبْدُوءٌ:	[sıf.]	Hâzır cevâb.

Tablo 3: madde başı ve ondan türetilen alt maddeler.

Tablo 3'te görüldüğü gibi alt maddelerin sıralamasında alfabetik sisteme bağlı kalınmamış (ت) ile başlayan (تبده) maddesi (ب) ile başlayan (بديهة) maddesinden önce verilmiştir.

Fiillerden oluşan alt maddelerden sonra isimlerden ve sıfatlardan oluşan alt madde sırası gelmektedir. Bu bölümde madde başlarının ve alt maddelerin kökünden türetilen isimler yer almaktadır. Sözlüğün bu bölümünde yer alan isimlerin sıralanmasında da alfabetik sıralamaya uyulmamıştır.

Madde başı/Alt madde	Maddenin dil bilgisel bilgisi	Maddenin tanımı
بَدَحَ * يَبْدَحُ * بَدْحٌ*	[ft 2.]	1. Yarmak, başlıca süt emmemek için deve yavrusunun dilini yarmak: (بَدَحَ لِسَانَ الْفَصِيلِ). 2. (deri ve kabuğu) soymak, sırmak.
بَدَحَ * يَبْدَحُ * بَدْحٌ*	[fl 4.]	1. Apışların birbirine sürünmesinden derisi soyulmak, pişmek: (بَدَحَ فَحْدَهُ). - [ft.] 2. Kifâyet ve iğnâ etmek: (لَوْ سَأَلْتَهُمْ مَا بَدَحُوا بِشَيْءٍ), kendilerinden istesen kifâyet edecek bir şey verilmezler, bir işe yaramazlar.
بَدَحَ * يَبْدَحُ * بَدْحٌ*	[fl.]	Bulut yarılıp yağmur yağdırmak: (تَبَدَّحَ السَّحَابُ).
بَدَحَ *cem: بَدْحٌ*	[iz.]	Yarık, şukûk.
بَدَحَ:	[iz.]	Ellerin çatlaması, çatlak.

Tablo 4: "بَدَحَ" madde başı ve ondan türetilen alt maddeler.

Sözlükte madde başı harf ise harflerin çekim özelliği olmadığı için alt madde başlarından oluşturulan bölüm bulunmamaktadır.

Kamus-ı Arabî'de madde başlarının çoğu fiillerden oluşmaktadır. Ancak bazen madde başlarında isimler de verilmektedir. Ardından bu isimlerin köklerinden çekimlenen diğer isimler alt madde olarak yer almaktadır.

Madde başı/Alt madde başı	Madde başını dil bilgisel bilgisi	Maddenin tanımı
بُرْجَاسٌ : بَرَجَسٌ	[iz.]	1. Mızrâk tepesi gibi yüksek bir yere asılan nişângâh. 2. Kuyunun suyu çoğalmak ve iyileşmek için dibine attıkları bir nev' taş. 3. Taştan merkûz sanem: (هُوَ كَالْبُرْجَاسِ لَيْسَ مِنَ النَّاسِ), insân değil bir heykeldir.

Tablo 5: "بَرَجَسٌ" maddesi.

5. 3. 2. Madde Başı Türleri

Şemseddin Sami, sözlüğün madde başlarını Arapçanın yapısal özelliklerini göz önünde bulundurarak hazırlamıştır. Arapçanın çekimli bir dil olmasının sözlüğün madde başlarını ve alt maddelerini belirlemekte ve dizmekte etkili olduğunu görebiliriz. Bu çalışmada gösterilen örneklerde olduğu gibi madde başlarının Arapçanın söz yapımı konusunda çoğunlukla esas alınan üçlü (sülasi) mazi fiillerden oluştuğunu tespit edebiliriz. Sonraki sıralarda ise o madde başından çekimlenen diğer fiiller, isimler, sıfatlar vs. alt madde olarak verilmiştir. Arapçayı öğrenmek isteyen öğrenciler için hazırlanan iki dilli sözlüklerde yararlı ve kolaylaştırıcı olup erişilebilirlik açısından sözlüğe önem kattığı için Şemseddin Sami tarafından tercih edilmiştir. Bu amaçla sözlükte seçilen madde başlarının türleri aşağıdaki gibidir:

Madde başının türü	Kısaltma	Örnek
Lazım (geçişsiz) fiiller.	[fl.]= [فل]	بَدَّنَ [fl.] 1. İhtiyârlayıp za'îflamak, vücûddan düşmek: (بدن الرجل). - [ft.] 2. Zırh giydirmek: (بدن فلاناً).
Müteaddi (geçişli) fiiller.	[ft.]= [فت]	اِبْتَدَاهُ* [ft.] Düşünmeksizin ve evvelce hâzırlmaksızın söylemek, bedâheten ve irticâlen îrâd etmek: (ابتداه الخطبة).
İşteş fiiller.	[fş.]= [فش]	تَبَاهَشَا* [fş.] (iki kişi) birbirine elleriyle birer şey uzatıp vermek: (تباهشا). (بينهما الشيء).
Dönüşlü fiiller.	[fmt.]= [فمط]	اِنْتَدَعُ* [fmt.] Yarılmak: (رأسه انتدغ), başı yarıldı.
Müzekker (eril) isimler.	[iz.]= [سذ]	تَدَاءُ [iz.] Çölde biter bir nebât.
Müennes (dişil) isimler.	[is.]= [سث]	تُقْبَةُ* [is.] Küçük delik.
İsm-i fiiller	[if.]= [سف]	تُعُ* [if.] Mükerrer olarak kullanılıp, tâ'at-i ilâhîye mutazammın seyr ve siyâhat-i bilâd etmek bâbında emir sîgasıdır.
Eril özel adlar	[az.]= [عد]	أَثْرَبُ* [az.] Medîne-i Münevver'e'nin ismi olup vakt-i sa'âdetten beri metrûktür.
Dişil özel adlar.	[as.]= [عث]	مَجْبُورَةٌ [as.] Medîne-i Münevver'e'nin esmâ-ı kadîmesindedir.

Eril çoğul adları	[icz.] = [سجد]	جَنِيَّةٌ *fr: جَنِيَّةٌ* [icz.] Hurma ağacından ayrılmış fidan.
Dişil çoğul adları	[ics.] = [سجث]	إِبِلٌ *إِبِلٌ* cem: أَبَالٌ musağğarı: أَبَيْلَةٌ [ics.] 1. Deve, deve sürüsü. Müfredine (بعير) erkeğine (جمل) dişisine (ناقاة) derler. Tesniyesi (إبلان) iki deve sürüsü demektir. 2. Yağmurlu bulut.
Dilbilgisel görevli harfler.	Örn: [harf-i istifât] = [حرف استفتاح]	أَلَا: [harf-i istifât] Feth-i kelâm için müsta' mel olup aslı hemze-i istifâm ile (لا) harf-i nefyinden mürekkebe olmakla "değil mi" ma'nâsını mutazammındır. Bu da: 1. Tenbîh içindir: "ألا إنهم هم السفهاء" gibi ki agâh ol! ve hâ! demektir. 2. Tevbîh ve ta'zîr içindir:
Yer zarfları.	[zm.] = [ظم]	بَيْتٌ [zm.] (حيث) zarfına itbâ olunur: (بيت تركهم حيث), dağımık ve perâkende bir hâlde bıraktı.
Zaman zarfları.	[zz.] = [ظن]	إِبَانِيذٌ [zz.] O zaman, o vakit, o mevsimde.
Sıfatlar.	[sıf.] = [ص]	أَثْوَانٌ [sıf.] Harîs, tama' kâr, aç gözülü.
Eril sıfatlar.	[sıfz.] = [صد]	بِلَاعِقٌ [sıfz. cem.] Geniş (yerler): (بلاعق أمكنه). (Müfredi mesmû' değildir).
Dişil sıfatlar.	[sıfs.] = [صث]	مِثْفَى [sıfz.] Üç karısı vefât etmiş veya karıları yaşamaz (erkek): (رجل مثفى).

Tablo 6: Kamus-ı Arabî'de maddelerin türleri.

5. 4. Parçacıl Yapı

Parçacıl yapı, madde başları ile ilgili anlam ve biçim açısından detaylı bilgiler sağlamaktadır. Madde başının birden fazla çeşidi varsa bu bilgiler hem madde başı için hem de alt maddeler için verilir (Hartmann, James, 1998: 94).

Parçacıl yapı, sözlük birimlerini tanımlamak için kullanılan, bütüncül yapının en küçük birimidir. Sözlük kullanıcısı tarafından sağlıklı bir şekilde kullanılabilmesi için düzenli olması gerekir.

Kamus-ı Arabî'de parçacıl yapının bileşenlerinin madde başına göre seçili olarak sistemli bir şekilde dizildiğini görebiliriz. Aşağıdaki tabloda Kamus-ı Arabî'de bazı madde başlarının parçacıl yapısının nasıl oluşturulduğu gösterilmektedir:

Madde başı	Dilbilgisel Bilgi	Köken Bilgisi	Yazım ve Sesletim	Tanım
بَغْج	[is.]	Türkçeden me'hûz	*بَغْجُcem: بَغْجَةٌ*	Boğça, paket.

Tablo 7: "بَقَج" maddesinin parçacıl yapısı.

Alt madde	Dilbilgisel Bilgi	Tanım	Örnek	Gönderim
إِبْكَارٌ	[iz.]	Sabâh	"وسبح بالعشي والإبكار"	Masdariyyet ma'nâları için "أبكر" fıkrasına n.

Tablo 8: "إِبْكَار" maddesinin parçacıl yapısı.

Tablo 7’de görüldüğü üzere "بَقَج" maddesinin parçacıl yapısında dil bilgilendirme, maddenin köken bilgisi, yazımı ve tanımı verilmiştir. Tablo 8’de "إِبْكَار" maddesinin parçacıl yapısında Tablo 7’de yer alan bilgilerden farklı olarak örnek cümle ve sözlük içi gönderim kullanılmıştır. Sözlük hazırlayıcısı maddelerin parçacıl yapısında verilebilen bileşenlerden seçerek sözlük kullanıcılarına sunmuştur. Parçacıl yapıda yer alan tüm bileşenler alttaki bölümlerde örnekleriyle gösterilmiştir.

5. 5. Yazım ve Sesletim Bilgisi

Bir sözcüğün nasıl sesletildiğinin kendine özgü unsurlarından biridir; sesletim, yazımın sesbilgisel karşılığıdır. Biri, sözlü ortamdaki, diğeri yazılı ortamındaki sözcüğün biçimini temsil etmektedir. Sesletim, yazımın sesbilgisel karşılığıdır (Jackson, 2016: 156).

Kamus-ı Arabî’deki madde başları Arapçanın dil özelliklerine dikkat edilerek hazırlanmıştır. Bu doğrultuda bütün maddeler harekeli olarak verilmiştir. Sözlükte bazı madde başlarının farklı sesletimlerinden oluşan diğer anlamlara yer verilmiştir:

Madde	Dilbilgisel Bilgi	Tanım ve örnek	Sesletim Bilgisi
بَالِي: يُبَالِي، مُبَالَاةٌ، * بَالٍ، بَالَةٌ، بَالٌ*	[ft.]	1. Kayırmak, gözetmek. 2. Dikkatle bakıp ehemmiyet vermek: (إذا كان معك القمر لا تبال بالنجوم) 3. Tefâhür etmek. 4. İstihfâf etmek. 5. Saff-ı harbda cehd ve gayret etmek. – (لم أبال)	(Hemzenin zammı Bâ’nın fethi ve Lâm’ın sükûn yahut kesriyle) vazife etmem, vazifem değildir.

Tablo 9: "بَالِي" maddesi ve sesletim bilgisi.

Tablo 9’da görüldüğü üzere "بَالِي" maddesinin çekimlerinden biri olan "أبالي" sözcüğü iç madde olarak göstererek sesletim bilgisi ve anlamı açıklanmıştır.

Bazı madde başlarının Arapçanın lehçelerindeki farklı okunuşlarını gösteren bilgiler bulunmaktadır:

Madde	Tanım ve örnekler	Sesletim ve Yazım Bilgisi
بَطِيخٌ	1. Kavun. 2. Kavun karpuz, bostan. – (بطيخ شمسي، بطيخ هندي، بطيخ رقي) karpuz.	(برطيخ) dahi lügattir. Lügat-i ‘âmmiyede Bâ’nın fethiyle ve Hicâz lügatinde Tâ’nın takdîmiyle (طبيخ) denir.

Tablo 10: "بطيخ" maddesi ve Arap lehçelerindeki okunuşları.

Maddelerin doğru sesletimini vermek amacıyla maddeler harekeli olarak gösterilmiştir. Bazen de aynı anlamı ifade eden maddenin farklı sesletimleri açıklanmıştır:

Madde	Tanım	Sesletim ve Yazım Bilgisi
بَلالٌ	Su	(Bâ’nın zammı ve fethi de câ’izdir.)

Tablo 11: "بال" maddesi ve sesletim bilgisi.

Sözlükte sesletim bilgisini vermek için kullanılan yöntemlerden biri de maddenin veznini vermektir. Bu yöntem Arapçanın eski sözlüklerinde sık kullanılmıştır.

Madde	Tanım	Sesletim ve Yazım Bilgisi
جَسَانٌ	Def çalanlar, çengiler.	(Bunun fel’ân vezninde "جس" mâddesinden ve fi’âl vezninde "جسن" mâddesinden olması muhtemel olduğundan "جس" mâddesinde dahi zikrolundu.)
مَجْلُودٌ	Kırbaçla dövülen: يمر ما النظارة على هان) (الجلود بمظهر مجلودة أرض)	(Beşinci bâbdan "جلد" fi’linin dahi ism-i mef’ûl vezninde masdardır.)

Tablo 12: "جسان" ve "مجلود" maddeleri ve vezinleri.

5. 6. Dil Bilgisel Bilgiler

Dil bilgisel bilgi, “Sözlükte parçacıl yapı içerisindeki biçimle ilgili yorumlardan biridir. Dil bilgisi ile ilgili bilgiler sözcüğün ait olduğu dilin yapı özelliklerine göre ya da sözlük türüne göre farklılık gösterebilir (Aslan, 2015: 125).

Yong ve Peng’e göre aktif iki dilli sözlükler aşağıdaki öğelerin tümünü veya çoğunu içermelidir:

1. Madde başının sözcük türünü.
2. Madde başının çekim ve yapım formlarını.
3. Madde başının sözdizimsel desenlerini.

4. Madde başının sözdizimsel özelliklerini: (Çoğul biçimde kullanılır, olumsuz biçimde kullanılır... gibi).
5. Özel edatların ve görevsel dil birimlerinin isimlerle, sıfatlarla ve fiillerle kullanım rehberini.
6. Özel kullanım notlarını (Yong, Peng, 2007: 46).

Yukarıda belirtilen dil bilgisel bilgilerinin hepsi Kamus-ı Arabî’de bulunmaktadır. Bu bölümde bu bilgilerin verilişi açıklanacaktır.

Kamus-ı Arabî’de madde başlarının dilsel yapılarıyla ilgili düzenli şekilde bilgi verilmiştir. Sözcük türü bilgisi hemen hemen her maddeden sonra iki köşeli ayraç içerisinde ve kısaltmalı olarak verilmiştir:

Madde başı	Dilbilgisel bilgi/Sözcük türü	Açıklama
أَمَلَةٌ	[is.]	İsm-i müennes (Dişil isim)
أَمْسٍ	[zz.]	Zaman zarfı
أَمَقٌ	[iz.]	İsm-i müzekker (Eril isim)
مَأْمُومٌ	[sıf.]	Sıfat

Tablo 13: Kamus-ı Arabî’de dil bilgisel bilginin verilişi.

Sözlükte madde başı fiil ise o fiilin geçişlilik, geçişsizlik, edilgenlik, ettirgenlik ve işteşlik çekimlerini açıklayan kısaltmalar kullanılırken fiilin çekiminin hangi baba ait olduğunu gösteren rakamlarla verilmiştir:

Madde başı	Dilbilgisel bilgi/Sözcük türü	Açıklama
أَمَّنَ	[fl 5.]	Fiil-i lazım (Geçişsiz fiil)
أَمَّنَ	[ft.]	Fiil-i müteaddi (Geçişli fiil)
بَاخَتْ	[fş.]	Fiil-i müşareket (İşteş fiil)

Tablo 14: Kamus-ı Arabî’de fiil olan maddelerde dil bilgisel bilgi.

Kamus-ı Arabî’de rakamlarla gösterilen fiillerin bapları Arap dil bilgisinde üçlü fiillerin tasnifi için kabul edilen baplardır. Bu baplar şöyledir:

1. Birinci bap “nasara, yansuru” babı, fiilin ikinci harfi mazi çekiminde fethe ile ve muzari çekiminde ötre ile yazılır.

2. İkinci bap “Darabe, yadribu” babı, fiilin ikinci harfi mazi çekiminde fethe ile ve muzari çekiminde esre ile yazılır.
3. Üçüncü bap “kata’a, yakta’u” babı, fiilin ikinci harfi mazi ve muzari çekiminde fethe ile yazılır.
4. Dördüncü bap, “alime, ya’lemu” babı, fiilin ikinci harfi mazi çekiminde esre ile ve muzari çekiminde fethe ile yazılır.
5. Beşinci bap, “kerume, yekrumu” babı, fiilin ikinci harfin mazi ve muzari çekiminde ötre ile yazılır.
6. Altıncı bap, “hasibe, yahsibu” babı, fiilin ikinci harfi mazi ve muzari çekiminde esre ile yazılır.

Sözlükte madde görevsel dil birimi ise o birimin kullanılışı ve görevi köşeli parantez [] içerisinde açıklanmıştır:

Madde başı	Dilbilgisel bilgi
بلى	[harf-i cevâb]
أما	[harf-i iftitâh]
أتى	[harf-ı `atf]

Tablo 15: Kamus-ı Arabî’de görevsel dil birimleri.

Sözlükte verilen dil bilgisel bilgilerin sözlüğün amacına uygun bir şekilde hazırlandığını söyleyebiliriz. Arapça öğrenmek isteyen yabancılar için önemli olan ve verilmesi kolaylık sağlayacak bilgilerden biri, fiillerin mefullerini (nesnelerini) etkileme şeklidir. Arapçada bu etkileme bazen sarîh mefulle (eylem+nesne) bazen de harf-ı cer kullanarak gayri sarîh mefulle olur (eylem+harf-i cer+nesne). Bu durumu açıklayan bilgiler sözlükte iki tırnak içerisinde görülür:

Madde başı	Tanım	Dilbilgisel bilgi
أبس	1. Korkutmak, ürkütmek. 2. Paylamak, azarlamak. 3. Fena kabul etmek, hüsn-ü kabûl etmemek. 4. Habsetmek, mahbese komak.	(Bu ma`nâlarla mef`ûlü sarîh olup "أبسه" ve "أبس فلاناً" denilir)
أجن	1. Darılmak, hiddetlenmek. 2. Kin ve garaz bağlamak.	("على" harf-i cerrîyle mef`ûlü gayr-i sarîh alır)

Tablo 16: "أبس" maddesi ve dil bilgisel bilgisi.

Bazı fiillerin anlamını daha açık bir şekilde vermek ve ona benzeyen sözcüklerle anlam açısından karıştırılmamasını sağlamak için bu fiillerin masterları da izah edilmiştir:

Madde başı	Tanım	Dilbilgisel bilgi
أرج	Güzel kokmak: (المكان أرج الطيب، أرج). 2. Koyulmak: (أرج بالبياء، أرج). (بالحرب). - [ft.] 3. Karıştırmak, halt etmek: (بالباطل الحق أرج). 4. Yakmak: (النار أرج).	(Bu son üç ma'nâ ile masdarı yalnız "أرج" gelir)

Tablo 17: "أرج" maddesi ve mastarları.

Kamus-ı Arabî'de maddeler düzenlenirken dil bilgisel bilgilere önem verilmiştir. Hemen hemen her madde başının mastarı, geçmiş ve şimdiki zaman çekimleri, bazen de dişili, çoğulu ve ikilisi çekimlenerek madde başı yanında sunulmuştur.

5. 7. Cinsiyet Bilgisi

Arapçanın özelliklerinden biri isimlerin ve sıfatların erillik ve dişilik niteliğine sahip olmasıdır. Sözlüğün yazılış amacının bir gereği olarak isimlerin ve sıfatların cinsiyet açısından niteliklerini belirtmek önemlidir. Sözlüğün hedef kitesi olan Türklerin dilinde cinsiyet kategorisi bulunmadığı için bu bilgiler sözlüğe önem katmaktadır. Arapça öğrenmek isteyen öğrenciler için isimlerin ve sıfatların cinsiyetini belirlemek ve ona göre dili doğru kullanmak Arapça öğreniminin en zor aşamalarındadır.

Kamus-ı Arabî'de dişil isimler köşeli parantez içerisinde [سدث] , eril isimler ise [سد] harfleriyle kısaltılmıştır.

Madde	Cinsiyet bilgisi	Tanım
وإِبَابَةٌ : إِبَابَةٌ	[is.]	1. Yol, tarîk. 2. Meslek, tarîk-ı ma'îşet.
إِبْلَةٌ:	[is.]	1. Arzu olunan şey, matlûb: (هي أبلته) ârzû ettiği şeydir. 2. Hâcet, ihtiyac: (مالي إليك أبله) sana ihtiyacım yoktur. 3. Doğurgan ve bereketli deve.
أثائي:	[iz.]	Sacayağı.

Tablo 18: Maddelerde cinsiyet bilgisi.

Arapçada bazı isim ve sıfatlar hem erillik hem dişilik niteliğine sahiptir. Sözlükte bu niteliği taşıyan sözcükler yay ayraç içerisinde tanımın sonunda "Müzekkeriyle mü'ennesi birdir" ifadesiyle belirtilmiştir.

Madde	Dil bilgisel bilgi	Tanım	Cinsiyet bilgisi
أذود	[sıf.]	Kesici, keskin	(Müzekkeriyle mü'ennesi birdir).
مُنشِيرٌ	[sıf.]	Pek neşâtlı ve farah-nâk, cümbüşlü.	(Müzekkeriyle mü'ennesi birdir)

Tablo 19: Tanımın sonunda verilen cinsiyet bilgisi.

5. 8. Sayı Bilgisi

Arapçada isimler sayı açısından müfret (tekil), müsenna (ikil) ve cemi (çoğul) olabilir. Sözlükte madde başları genelde tekildir, ancak çoğul olarak verildiği zaman tekilin çekimi gösterilmiştir:

Madde başı	Dilbilgisel bilgi	Tanım
أَتِمَاتٌ	[sıfs. cem.]	Yorgun ve yavaş yürür develere itlâk olunur. Müfredi (أتم) nâdiru'l-isti'mâldir.

Tablo 20: "أتمات" maddesi ve sayı bilgisi.

Tekil çekimi olmayan isimler yay ayrıç içerisinde "müfredi yoktur" ifadesiyle açıklanmıştır:

Madde başı	Dilbilgisel bilgi	Tanım
مَأْوِدٌ	[iz. cem.]	Âfât, masâ'ib. (Müfredi yoktur.)
نَبَارِيحٌ	[iz. cem.]	(Müfredi yoktur) şedâ'id: (الشوق نباريح).

Tablo 21: Kamus-ı Arabî'de maddelerin sayı bilgisi.

Tekili ve çoğulu aynı lafza sahip olan isimler için yay ayrıç içerisinde "Müfrediyle cem'i birdir" ifadesi kullanılmıştır:

Madde başı	Dilbilgisel bilgi	Tanım
بُصَاقٌ	[iz.]	1. Tükürük. (بِزَاقٍ ve بِسَاقٍ gibi). 2. Bir cins hurma ağacı. 3. Hâs ve güzîde deve. (Müfrediyle cem'i birdir.)

Tablo 22: "بصاق" maddesi ve sayı bilgisi.

Çekim olarak müfredi bulunan ancak Arapların dilinde hiç duyulmayan isimler “*Müfredi mesmû’ değildir*” ifadesiyle verilmiştir:

Madde başı	Dilbilgisel bilgi	Tanım
بلاَعُ	[sıfz. cem.]	Geniş (yerler): (أمكنة بلاَع). (<i>Müfredi mesmû’ değildir</i>).

Tablo 23: "بلاَع" maddesi ve sayı bilgisi.

İkilik (tesniye) bilgisi az sayıda madde başı için verilmiştir ve çoğul (cemi) bilgisi ise yay ayrıç içinde gösterilmiştir:

Madde başı	Dilbilgisel bilgi	Tanım
بَشَرٌ	[iz.]	1. İnsân, adam. 2. Halk, benî adam, nev’-i beşer. (Müfred ve cem’i ve müzekker ve mü’ennesi bir olup, nâdiren cem’i (أبشار) ve tesniyesi (بشران) kullanılır.)

Tablo 24: "بشر" maddesi ve sayı bilgisi.

5. 9. Tanım

Her sözlüğün ana görevlerinden biri madde başı olan sözcükleri açıklamak ve tanımlamaktır. Sözlük biliminde, sözlük hazırlayıcısı çok anlamlılığa karşı tutumuna göre ya toplayıcı ya da dağıtıcı olarak görülebilir;

“Toplayıcılar anlamları toplamayı severler ve özel bağlama ait anlam nüansı çıkartma görevini kullanıcılara bırakırlar, dağıtıcılar ise daha detaylı bir şekilde anlam farklılıklarını numaralandırmayı tercih ederler; yorum, özetleme ve analiz yapma arasındaki farka benzer” (Jackson, 2016: 1336).

Şemseddin Sami’nin *Kamus-ı Arabî*’de madde başlarının çok anlamlılıklarına karşı tutumu dağıtıcı olarak görülmektedir. Madde başlarının tanımlarının detaylı ve sistemli olarak verildiği gözlemlenmiştir. Bazı madde başlarının tanımında uzunca açıklamalar verilmiştir. Örneğin (إمام) madde başında 18 farklı anlam verilmiştir.

Kamus-ı Arabî’de madde başlarına verilen tanımlar; meşhur sözler, ayetler, hadisler, şiirler ve günlük konuşmalardan oluşan cümlelerle örneklendirilmiştir. Bu örnekler çoğu yerde Türkçeye çevrilmiştir.

Sözlükte; eş anlamlılık, zıt anlamlılık, alt anlamlılık, karşılaştırma ve işlevsellik tanım türleri kullanılmıştır.

5. 9. 1. Eş Anlamlılık

Bir madde başını tanımlamak için eş anlamlı sözcüklerin verilmesi sözlüklerde sık sık kullanılan tanım türlerinden biridir. Kamus-ı Arabî’de bu yöntem toplamda 72 madde başı için kullanılmıştır. Bu yöntem, madde başının anlamlarını verdikten sonra düzenli olarak yay ayrıç içerisinde *mürâdifi* (eş anlamlısı) ifadesiyle kullanılmıştır:

Madde başı	Tanım
إِثْبُ	Kolsuz ve yakasız kadın gömleği, dekolte. (mürâdifi : بَقِيرَة).
مِنْزَرَةٌ	Devenin tabanı altına damga basmağa mahsûs demir ("ثَوْر" mürâdifi)

Tablo 25: *Kamus-ı Arabî’de eş anlamlılık bilgisi.*

Eş anlamlılık bazen “gibi” sözüyle gösterilir, örneğin:

Madde başı	Tanım
جُمُودٌ	Tuttuğu adamın bulunduğu vaz’iyyette dona kalması mücib sinir hastalığı. ("جمدة" gibi .)

Tablo 26: "جمود" maddesinin eş anlamlılık bilgisi (gibi) sözcüğüyle verilşi.

5. 9. 2. Zıt Anlamlılık

Sözlükte verilen açıklamaları ve anlamları izah etmek için çok sık olmasa da karşıtla tanım yöntemi de kullanılmıştır. Bazı madde başlarının anlamlarından sonra yay ayrıç içerisinde “zıddı” ifadesi kullanılarak karşıt anlamları sunulmuştur. Bu tanım türü Kamus-ı Arabî’de 62 madde için kullanılmıştır:

Madde başı	Tanım
أَجَلٌ	1. va’de ve mühlet veren. 2. Va’deli, mühletli. 3. Sonraki, mu’ahhar. (Zıddı : "عاجل").
أَخْرٌ	Sonraki, son. ("أول" in zıddıdır).

Tablo 27: *Kamus-ı Arabî’de zıt anlamlılık bilgisi.*

Zıt anlamlılık bazen “olmayan” sözüyle gösterilmiştir, örneğin:

Madde başı	Tanım
مُؤَمَّتٌ	Boş yeri olmayan , dolu: (سقاء مؤمت) dolu tulum
أَزَلِيٌّ	İbtidâsı olmayan , ezelden mevcûd olan.

Tablo 28: *Kamus-ı Arabî’de zıt anlamlılık bilgisi.*

5. 9. 3. Alt Anlamlılık

Alt anlamlılık, maddelerin tanımlanmasında kullanılan ve bütün-parça ilişkisini gösteren bir tanım biçimidir. Kamus-ı Arabî’de alt anlamlılık “*bir nev*” ibaresi getirilerek verilmiştir, örneğin:

Madde başı	Tanım
بَيْضٌ	Bir nev’ balık.
بَيْضٌ	Bir nev’ ılgın ağacı meyvesi.

Tablo 29: *Kamus-ı Arabî’de alt anlamlılık bilgisi.*

5. 9. 4. Karşılaştırma

Sözlüğün yazılış amacı doğrultusunda madde tanımlarında sözlüğün hedef kitlesine uygun olarak Türkçe-Arapça karşılaştırmalı yöntem kullanılmıştır. Bu yöneme dil bilgisel işlevi olan maddelerin tanımlarında başvurulmuştur:

Madde başı	Tanım
أَمْ	1. İki şeyden hangisinin olduğunu su’âl için isti’ mâl olup birinci kısmı (أَمْ) harf-i istifhâmına mukârin olur. Ve bu takdîrde (أَمْ) = yoksa ma’nâsını ifâde eder: “القهار الواحد الله أم خير متفرقون أرباب” müteferrik ma’bûdlar mı iyidir yoksa vâhid ve kakhâr olan Cenâb-ı Allah mı? 2. Yine (أَمْ) harf-i istifhâmıyla beraber tesviye beyân edip lisanımızda “hâh...hâh” ta’biriyle ve “olsa da ... olmasa da” gibi ta’bîrle ifâde olunur.
أَمَّا	Harf-i şart ki lisanımızda (ise) ve (gelince) kelimeleriyle ifâde olunur.
إِنْ	Vücûh-ı âtiye üzere bulunur: 1. Şartıye, ki iki cümleden mürekkeb kelâma girip, bunların birincisi şart ve ikincisi cezâdır. Lisanımızda (eğer) ve (ise) edâtlarıyla ifâde olunur.

Tablo 30: *Kamus-ı Arabî’de maddelerin tanımında karşılaştırma yöntemi.*

5. 9. 5. İşlevsel Tanım

Kamus-ı Arabî’de kullanılan tanım türlerinden biridir. Bu tanım türü genelde dilde bağımsız anlamı olmayan dil bilgisel veya işlevsel maddeler için kullanılır:

Madde başı	Dil bilgisel bilgi	İşlevsel tanım

ا	[harf-i nidâ]	Karîb ve mutavassıt için müsta‘mel olup, ba‘îd için (ا) harfi isti‘mâl olunur.
ب	[harf-i cer]	Dâ‘imâ altındaki isimle ve hatta harf-i ta‘rîfin (ب)‘yla birlikte yazılıp, bervech-i âti 17 ma‘nâya gelir.

Tablo 31: *Kamus-ı Arabî*’de işlevsel tanım.

5.9.6. Anlam Farkları

Arapça eş anlamlı sözcükler açısından zengin bir dil olarak kabul edilir. Ancak bazı dil bilimcilere göre sözcükler arasında eş anlamlı bir durum bulunamaz. Bilinmeyen de olsa sözcüklerin arasında mutlaka anlam açısından fark olmalıdır. Arap dili alanında bu tartışmalı konu *Kamus-ı Arabî*’de yansıtılmıştır. Şemseddin Sami eş anlamlı olarak görünen bazı sözcükler arasındaki ince farkları maddenin tanımından sonra ayrı bir paragrafta açıklamaya çalışmıştır. Bu yöntem, eş anlamlılıktan kaynaklanan karışıklıklara yol açmamak ve yanlış kullanımlara düşmemek için Arapça öğrenmek isteyen sözlük kullanıcılarına önemli bir veri sağlamaktadır.

Madde	Tanımdan sonra verilen açıklama
أَيَّانَ	(مَتَى)‘dan farkı şudur ki: (أَيَّانَ) daha kuvvetli olup, mu‘azzam ve mühim bir iş sü‘âlinde isti‘mâl olunur: "أَيَّانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ" gibi.
جِدَارٌ	(جِدَارٌ) ile (حَائِطٌ) arasındaki fark şudur, ki cidâr irtifâ‘ı ve hâ‘it ihâtası i‘tibârıyla kullanılır.
جَسَدٌ	(جَسَدٌ)‘din (جِسْمٌ)‘den farkı şudur ki: Cism eb‘âd selâsesi olan her şeye itlâk olunduğu hâlde, cesed yalnız rengi olan ecsâma mahsûs olup, meselâ su ve havâyâ cesed denilmez.
أَسَا	(إِيثَارٌ) ile (مَسَاوَاةٌ) arasındaki fark şudur ki: (مَسَاوَاةٌ) nefi‘de diğeri nefisine müsâvi tutmak, ve (إِيثَارٌ) ise diğeri nef‘ini tercih etmektir.

Tablo 32: *Kamus-ı Arabî*’de eş anlamlı sözcüklerin arasında farkların açıklanması.

Tablo 32’de görüldüğü üzere eş anlamlı olarak görünen ya da yakın anlamlı olan sözcüklerin arasındaki anlam farklılığı gösterilmiştir. “cesed” ve “cisim” sözcükler eş anlamlı olarak görülebilir, aralarında olan anlam farkı maddenin tanımından sonra örnekle açıklanmıştır.

5. 10. Köken Bilgisi

Maddenin köken bilgisi ile ilgili veriler, sözlük hazırlayıcısının anlama yönelik sağladığı bilgilerdir. İki dilli sözlüklerde etimolojik bilgilerin bulundurulması sözlük bilimciler tarafından çok fazla tartışılmış bir konu değildir.

Landau (1989: 102)'a göre iki dilli sözlüklerde etimolojik bilgilerin verilmesi yanlıştır. Bu konu için sözlükte kullanılacak alan, yabancı dil öğrenmek isteyen öğrenciye daha fazla yararlı bilgiler sunmak için verimli bir şekilde kullanılabilir. Çünkü genel ve tek dilli sözlükler bu konuyu daha detaylı bir şekilde kapsayabilmektedir. Landau'a göre etimolojik bilgiler sadece yetişkinler ve ana dilini konuşanlar içindir. Ancak sözlüklerde seçkin kullanıcılara sözcüklerin anlam ve biçim açısından değişimleri sunulabilir.

Svensen (1993: 189) ise iki dilli sözlüklerde etimolojiye yer verilmesine karşı daha sert bir tutum sergilemektedir. Onun görüşüne göre etimolojik bilgiler sadece tek dilli sözlüklerde bulunmalıdır. Çünkü bu bilgiler kullanıcıya sözcüklerin mevcut anlamı konusunda yanlış fikirler verebileceği için zararlı olabilir. Ve istisnai olarak nadiren sunulabilir.

Heming Yong ve Jing Peng (2007: 165) iki dilli sözlüklerde etimolojik bilgilerin verilmesine daha ılımlı bir görüşle yaklaşmaktadırlar. Onlara göre iki dilli sözlüklerde eğitimsel amaç için verilen etimolojik bilgiler sözlüksel edinimi ve öğrenmeyi kolaylaştırabilir, kullanıcılara çeşitli şekillerde fayda sağlayabilir ve sözcük birimlerinin anlamının tarihsel evriminin izini görmelerine yardımcı olup kullanıcıların sözcük anlamlarını ve tarihsel ilişkilerini kavramalarını sağlayabilir. Etimolojiler ayrıca, kullanıcıların ilgili dilin tarihi ve kültürü için paha biçilmez bir fikir edinmelerine yardımcı olur.

Şemseddin Sami *Kamus-ı Arabî*'de köken ile ilgili bilgileri gerektiğinde göz ardı etmemiştir. Bu açıklamalarda genelde ödünç sözcüklerin (Arapça olmayan sözcüklerin) hangi dilden geldiğini ve bazı sözcüklerin öz biçimlerinin gösterildiğini görmekteyiz:

Madde	Köken bilgisi	Tanım
باشا	(Türkçeden me'hûz)	Paşa.
بُرْغُلُ	(Türkçeden me'hûz)	Bulgur
أَخْيُونُ	(Yunaniden mu'arreb)	Re'sü'l-ef'â denilen bir nebât.

أَيْلٌ	(Bu ikinci ma'nâsıyla Süryaniceden me'hûz olup lisân-ı mezkûrda asıl ma'nâsı hazîn ve gam-nâktır).	1. Değnek, 'asâ. 2. Papaz, Hıristiyanların rûhânî re'îsi. – (الأيلين أيل): 'inde'n-Nasârâ Hazret-i İsâ.
--------	--	---

Tablo 33: Kamus-ı Arabî'de Arapçaya geçen bazı maddelerin köken bilgisi.

Sözlük hazırlayıcısı, ödünç sözcüklerin asıl yazılışından veya kaynağından emin olmadığı zaman köken bilgisinin ardından soru işaretini (?) kullanmıştır. Bu durumun genelde Yunancadan Arapçaya geçen maddeler için olduğu görülmüştür.

Madde	Köken bilgisi	Tanım
إِصْطَفَيْنُ: *إِصْطَفَيْنُ*	(Yunânîden me'hûz ?)	Havuç.
أَرْحُونُ: *أَرْحُونُ*	(Yunaniden mu'arreb?)	Re'îs.

Tablo 34: Arapçaya geçen bazı maddelerin köken bilgisi için soru işareti kullanılışı.

Sözlükte bazı maddelerinin öz biçimlerini gösteren etimolojik açıklamalara başvurulmuştur:

Madde	Köken bilgisi	Tanım
حَزْنٌ	("جزل"den mübdeldir.)	İri veya tomruk odun. Sıfat gibi dahi kullanılır.
جَضْدٌ	"جد"den mübdeldir.	Cest ü çalâk ve bahâdır
جَلْمَخٌ	(Aslı "جلمح" olup, Mîm'i zâ'ididir.)	Tıraş etmek.
بُرْهَانٌ	Kat' ma'nâsı ifâde eden (بره) fi'linden müştak olup âhirindeki Nûn'un zâ'id olması akvâ-ı ihtimâlâtandır. (برهه) veya (برهرة) lafzından iştikâkına zâhib olanlar dahi vardır.	Delîl, hüccet, beyyine.

Tablo 35: Kamus-ı Arabî'de bazı maddelerin öz biçim bilgisi.

5. 11. Kullanım Bilgisi

Sözlüklerde sözcüğün kullanıldığı bağlamda belirlenmiş sözcükleri veya sözcüklerin anlamlarını etiketlemek için bir etiket seti kullanılmaktadır.

Kamus-ı Arabî'de çeşitli alanları işaretleyen etiketlerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu etiketler; maddenin kullanım sıklığı, bölgesel veya coğrafi farklılığı, teknik veya uzmanlık alanı, dilin ölçünlüğü ve

kültürel seviye gibi alanların kullanım bağlamlarını göstermek için kullanılmıştır. Aşağıdaki tabloda bu etiketler açıklanmaktadır:

Kullanım alanı	Etiket veya etiketler
Kullanım sıklığı	Lügat-i nâdire, nadiren, nâdirü'l-isti'mâl, Ekseriyyâ.
Bölgesel veya coğrafi farklılık	Mağrib'de müstameldir. Mağrip lügatinde, Mısır ve Mağrib lügatinde, Mısır lügatinde, Yemen lügatinde, Hicaz lügatinde, Cezayir lügat-i 'âmîyyesinde.
Teknik veya uzmanlık alanı	Tıpta, hendesede, sarfta, nahivde, riyâziyye ıstılahında, bedî' ıstılahında, aruz ıstılahında, hadis ıstılahında.
Dilin ölçünlüğü	Lügat-i 'âmîyyede müstameldir, Lügat-i müvellede.
Kültürel seviye	Beyne'l-'avâm müstameldir, beyne'l-'avâm.

Tablo 36: *Kamus-ı Arabî*'de kullanım bilgisi verilışı.

5. 12. Örnekleme

Sözlüklerde örnek cümleler maddelerin tanımını ve kullanım biçimini uygulamalı olarak gösteren ve tanımı tamamlayan en önemli unsurlardır.

Sözlüklerde örnek cümlesi veri tabanının önemli bileşenlerindedir. Onun görevi, sözlükte kaydedilen her dil birimlerinin hedef kitesinin önünde canlandırılmasını sağlamaktır (Atkins, Rundell, 2008: 452).

İki dilli sözlüklerde örnekler, tanımda verilen bilgileri destekleyip sözlük kullanıcısının dil birimlerini uygun ve doğru bir şekilde kullanmasına yardım etmektedir (Atkins, Rundell, 2008: 207).

Kamus-ı Arabî'de örnek cümleler tanımdan ya da tanım maddelerinden sonra yay ayrıç içerisinde verilmiştir:

Madde	Tanım	Örnek
أَبَلٌ	Devesi çoğalmak	(أَبَلُ الرَّجُلِ)

Tablo 37: "أَبَلٌ" maddesinin örneği.

Örnek cümleler, yapı açısından çeşitlilik göstermektedir. Bazı örnekler geleneksel Arapça dil kitaplarında ve sözlüklerde kullanıldığı gibi aktarılmış, diğerlerinin ise meşhur sözler, şiirler, ayet ve hadislerden olduğu tespit edilmiştir:

Madde	Tanım	Örnek	Örnek türü
باطلٌ	Hak olmayan, haksız.	"قل جاء الحق وما يبدئ الباطل وما يعيد"	Kuran ayeti.
بَطْنَةٌ	Karın dolgunluğu, çok yiyiş, imtilâ	يا أيها الناس إياكم والبطننة فإنها مكسلة عن الصلاة مفسدة (للجسد مورثة للسقم)	Hz. Ömer'in meşhur bir sözü.

Tablo 38: Kamus-ı Arabî'de hadis ve ayetlerin örnek olarak kullanımı.

Sözlükte kullanılan bazı örnek cümlelerin Türkçeye çevirisi ve Türkçede kullanımı gösterilmiştir:

Madde	Tanım	Örnek	Örneğin Türkçeye çevirisi
بَعْدٌ	Pek uzun görünmek.	"بعدت عليهم الشقة" (بعدت) (لا تبعد)	Yol onlara pek uzun göründü. Ö! eksik ol! Ölme! Yaşa! Eksik olma!

Tablo 39: Kamus-ı Arabî'de örneklerin Türkçeye aktarılması.

Maddelerin tanımını hedef kitleye sağlıklı biçimde ulaştırmak amacıyla sözlükte verilen bütün örnekler tam cümle olarak sunulmuştur.

5. 13. Sözlük İçi Göndermeler

Sözlüklerde sözlük içi gönderim, yerde tasarruf etmek ve maddeler ile ilgili detaylı bilgiler sağlamak için belirli kısaltmaları ya da simgeleri kullanarak sunulmaktadır.

Sözlükte gönderim, sözlüğün çeşitli bileşenleri arasında bağlantı kurmak için kullanılan sözlük bilimsel bir araçtır (Gouws, Prinsloo, 2012: 18).

"Sözlük içi gönderimlerin hangi sözlük maddelerinde yapılacağı ile ilgili bir kural, bir sınırlama yoktur. Fakat sözlük içi gönderimlerin yapıldığı yerlere bakıldığında sözlük hazırlayıcılarının şu sebeplerden gönderim yapma ihtiyacını hissettikleri söylenebilir: Farklı imlalara sahip sözcüklerden birinin yeğlenmesi gereği düşüncesi, ilgili sözlük maddesinin tanımını tam olarak yapabilme kaygısı, sözlük maddelerinin tanımını için kullanılacak alandan tasarruf etme düşüncesi, kullanıcıların sözlükle ilgili beklentilerini karşılama kaygısı, dilin yapısına uymayan bazı sözlük maddeleri ile ilgili olumsuz düşünceler ve yabancı sözcükler yerine kullanılacak sözcükleri yaygınlaştırma düşüncesi" (Çetinkaya, 2017: 97).

Kamus-i Arabî'de sözlük içi gönderim "nazar oluna" anlamına gelen (ن=n.) kısaltması kullanılarak verilmiştir. Bu gönderim bazı maddelerde kısaltma kullanılmadan sunulmuştur:

Madde	Gönderim
أَكْلِيْنُ	["كَلْن" mâddesine nazar oluna.]
أَخ	["أَخ" sırasına nazar buyrula]

Tablo 40: "إكليل" maddesinde kısaltma kullanmadan sözlük içi gönderim.

Sözlükte bir önceki maddeye gönderim yapmak için “*Yukarıya n.*”, “*madde-i ânifeye n.*”, ve “*Fıkra-ı ânifeye n.*” ifadeleri kullanılmıştır.

Madde	Tanım	Gönderim
الْأَلْ	Bıçak safhası, yüzü.	Yukarıya n.
بَأَى:	x	Mâdde-i ânifeye n
بِرْت :بِرْت	x	Fıkra-ı ânifeye n.

Tablo 41: Sözlükte sözlük içi gönderim ifadeleri.

Bir alt maddeden madde başına gönderim yapmak için “*Re's-i mâddeye n.*” ve bir maddeden başka bir maddeye “*X mâddeye n.*” formülü uygulanmıştır, örneğin:

Madde	Tanım	Gönderim
أَتِي	1. Garîb. 2. Birden bire zuhûr eden sel.	"(أَتُو) أَنَا" mâddesine n.
أَرْبُ	Şehâdet parmağıyla orta parmağın arası.	Re's-i mâddeye de n.

Tablo 42: *Kamus-ı Arabî*'de bazı maddelerde kısaltma kullanarak sözlük içi gönderim.

5. 14. Dış Veri

Dış verinin bileşenleri sözlükte bulunduğu yere göre sınıflandırılır. Sözlüğün başında olan veriler (baş veri), görsel ve sayfa numaraları gibi ortasında bulunan veriler (iç veri) sonunda bulunan bilgiler ise (son veri) terimleri ile karşılanmaktadır.

Dış veri; bütün yapının, sözcük listesi dışında kalan tüm diğer bileşenlerini kapsayan; sözlüğün adı, basım yeri, girişi, kullanılışı, fiyatı ve özel işaretleri gibi bilgileri içeren veridir (Aslan, 2017: 64).

Kamus-ı Arabî'nin baş verisi, kapak sayfası ve “İfade-i Mahsusa” olan giriş bölümünden oluşmaktadır. Son verisi ise kullanılan kısaltmalar başta olmak üzere sözlük ile ilgili çeşitli bilgileri içermektedir.

5. 14. 1. Baş Veri

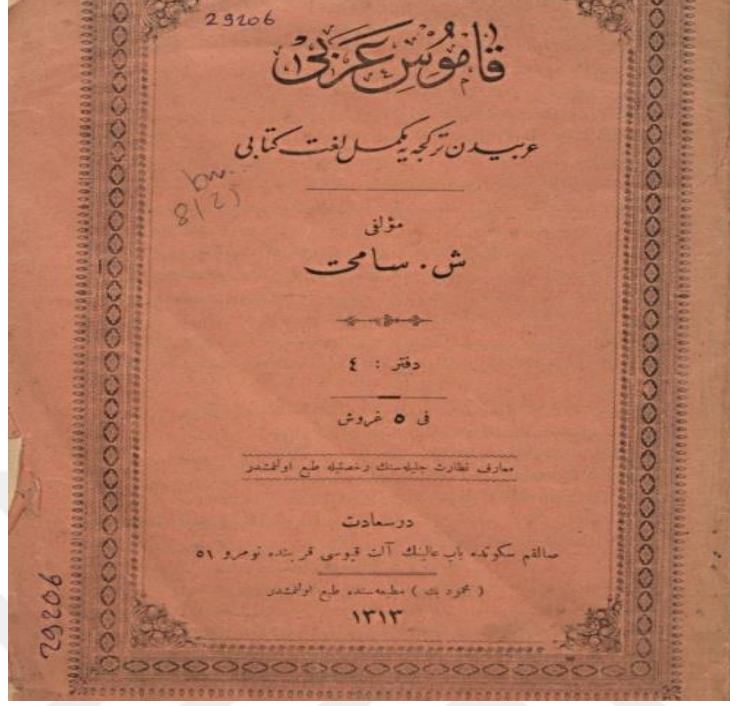
Baş veri; sözlüğün kullanılış biçimi, kaynakları, önemi, özellikleri ve yazılış amacı gibi sözlük hazırlayıcısı tarafından hedef kitleye verilen önemli bilgiler içermektedir.

5. 14. 1. 1. Sözlüğün Kapak Sayfası

Kamus-ı Arabî'nin kapak sayfasında baş veri olarak; sözlüğün adı, yazarı, fiyatı, basım izni, basım yeri, basım evi ve basım yılı ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Sözlüğün Adı	Kamus-ı Arabî, Arabîden Türkçeye Mükemmel Bir Lügat Kitabı
Sözlüğün Yazarı	Müellifi: Şemseddin Sami
Fiyatı	Fiyatı 5 Kuruş
Basım İzni	Maarif-i Nazaret-i Celilesinin Ruhsatıyla Tab' Olunmuştur.
Basım Yeri	Der-Saadet
Satış Yeri	Salkımsöğüt'te Bab-ı Âlî'nin Alt Kapısı Kurbunda 51 Numara
Basım Evi	Mahmut Bey Matbaasında Tab' Olunmuştur.
Basım Yılı	1313

Tablo 43: *Kamus-ı Arabî*'nin kapak sayfasının içeriği.

Resim 1: *Kamus-ı Arabî*'nin kapak sayfası.

5. 14. 1. 2. *Kamus-ı Arabî*'nin Önsözü (İfade-i Mahsusa)

Şemseddin Sami bu bölümde sözlüğün yazılış amacını açıkladıktan sonra, sözlüğü hazırlarken başvurduğu kaynakları isimleriyle saymaktadır. Ardından sözlüğün en önemli özelliklerinden biri olan erişilebilirlik özelliğinden bahsedip yeni metotlara göre (tarz-ı cedit) yazıldığını belirtmektedir. Sözlüğün maddelerinin en iyi tertiple sıralandığını, tanımlarında çeşitli anlamlar verildiğini, bu anlamların ayetler, hadisler ve şiirlerle açıklandığını ifade etmektedir. Ayrıca Şemseddin Sami bu bölümde sözlüğün yazılışında kullanılan çekim sistemini ve bu sistemin nasıl kullanılacağını göstermektedir.

Maddelere erişimi kolaylaştırmak için sözlüğün sonunda madde başları ve alt maddeleri içeren alfabetik olarak sıralanan bir dizin sunulacağını söylese de sözlük tamamlanamadığı için bu dizin verilememiştir. Ancak bu çalışmanın sonunda Şemseddin Sami'nin oluşturmak istediği dizin yine O'nun istediği yöntemle okuyuculara sunulmuştur.

Sözlükte maddeler 14 puntoluk, alt maddeler 16 puntoluk, ayet, hadis ve şiirlerden verilen örnekler ve maddeler ile ilgili bazı açıklamalar 8 puntoluk harflerle verilmiştir.

Giriş bölümünün sonunda ise sözlüğü diğer Arapça-Türkçe sözlüklerden ayıran önemli özelliklerinden biri olan, Arap şivelerinde kullanılan bazı sözcüklerin verildiği ifade edilmiştir.

“Derece-i lüzum ve ehemmiyeti müstağnâ-yı izah olan lisan-ı Arabî'nin tahsili, başlıca mükemmel bir lügat kitabının vücuduna mütevakkıf olup, böyle bir kitabın çoktan his olunmakta olan fukdan ve ihtiyacına karşı âcizâne bir hizmet olmak üzere, Lügat-ı Arabiyyeye dair gerek Arabî'de ve gerek el-sineyi sairede yazılmış ne kadar kütüb-i mutebere var ise, ale'l-husûs Kâmûs ve şerh-i Tâcu'l-Arûs, Sıhâh, Lisanü'l-Arab, Muhitu'l-Muhit kitaplarıyla Kazimirski'nin Fransız, Stanley Lane'in ve Katafagus'un İngiliz, Freytag ve Guli'nin Latin lisanlarında, her biri müteaddit ciltlerden mürekkep olmak üzere, cem ve tedvin etmiş oldukları lügat-ı Arabiye kitapları ve Surâh, Müntehabatü'l-lüga, Keşf-i Istılâhâtü'l-Fünun gibi Arabî ve Farîsi olarak Hindistan'da matbu birçok kütüb-i mutebere cemi ile, cümlesine müracaat ve her birinin nekayısı diğerlerle ikmal olunarak, bâlâdaki unvan ile tertib-i cedit üzere mükemmel ve suhûlet-i bahş bir Arabî lügat kitabı vücuda getirilmiş, ve kelimât-ı Arabiyye el-yevm müstamel kelimat ve tabirât-ı Türkiyye ile şerh ve tercüme olunmuştur.

Bu vecih ile vücuda getirilen bu lügat kitabında her aranılan kelimeyi eshel bir tarikle bulunup, her birinin aslıyla müştakkatı ve beherinin maanî-yı muhtelifesi ahsen-i tertipte derc, ve ekser-i maanî için emsile-yi lazıme ve icabında şahit ve senedi olabilecek âyât-ı kerime ve ehadis-i şerife-i nebeviye ile meşâhîri şurâ ve udebâ-yı Arabın manzum ve mensûr sözleri îrâd olunmuş; ve bazı tabirât-ı mahsusa ve durûb-ı emsal dahi münasip mahallerinde zikir ve beyan olunarak, mefad ve mahal-i istimalleri izah ve icap eden kavait-i sarfiyye ve iştikakiyye ile kelimât-ı müteradife arasındaki fark dahi beyan olunmuştur. Lisan-ı Arabî'nin iktiza ve ihtiyaç-ı tabiisi vecih ile, bi't-tab' kelimelerin asıllarına riayet ve itibar olunarak, hurûf-i zaide ile müteşekkil olan müştakkât ise asıllarının alt tarafında sırasıyla zikir olunmuştur. Ma'-haza tebdûlât-ı i'laliyyeden dolayı asılları vehle-yi ûlâda belli olmayan bazı müştakkât dahi sıralarında zikir olunup, asılları irâ'e olunmuştur.

Bundan mâ-adâ ashâb-ı müracaattan kavait-i sarfiyyede ve tefrik-i iştikakta kuvvet ve maharetleri ikinci derecede bulunanlarca dahi suhûlet-i bahş olmak üzere kitabın nihayetinde müştakkât dahi hurûf-i hica sırasına konularak, her birinin derûn, kitapta hangi maddede mezkûr olduğunu mübeyyin mufassal ve mükemmel bir cetvel tertip olunacaktır.

Kelimelerin asılları 24 puntluk büyük huruf ile, müştakkât 16, maani ve emsile ve bazı eş'âr ve mülahazat dahi 8 puntluk hurûf ile tertip olunarak gerek kelimelerin asılları ve gerek müştakkât harekeli dizilmiş ve hareketin sıhhatine be-gayet ihtimam olunmuştur. Her kelimenin nevi ve cinsi ve efâlin babları dahi işaret olunmuştur.

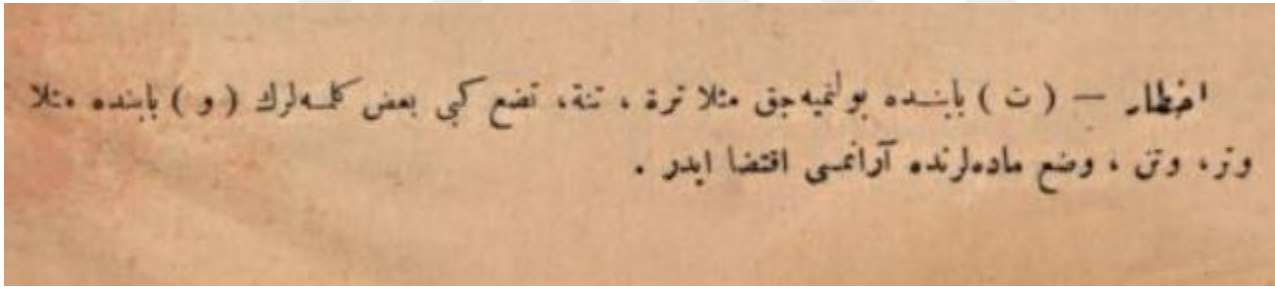
Tekellüme dahi medar olmak üzere lügat-ı fasihenin bilad-ı Arap'ta el-yevm suret-i iştikakları beyan olunduğu gibi, fasih olmayıp lügat-ı âmmiyyede müstamel olan kelimeleri dahi derc olunmuştur.”

5. 14. 2. Son Veri

Kamus-ı Arabî tamamlanamadığı için sözlükte son veri bulunmamaktadır. Ancak 4. defterin sonunda verilen bilgiler son veri olarak kabul edilebilir. 4. Defterin sonunda, bir ihtar, sözlüğü satın alma koşulları, dağıtım yerleri bulunmaktadır. Ayrıca sözlükte kullanılan özel kısaltmalar ve işaretler bir cetvelde gösterilmiştir.

5. 14. 2. 1. İhtar

4. Defterin sonunda bazı maddeler ile ilgili not olarak bir ihtar verilmiştir. İhtarın içeriği şöyledir: “İhtar– (ت) babında bulunmayacak mesela (تره، تنه) gibi bazı kelimelerin (و) babında mesela (وتر، وتن، وضع) maddelerinde aranması iktiza eder”.

Resim 2: *Kamus-ı Arabî*'de 4. Defterin sonunda son veri olarak ihtar bilgisi.

5. 14. 2. 2. Sözlüğe Abone Olanların Listesi

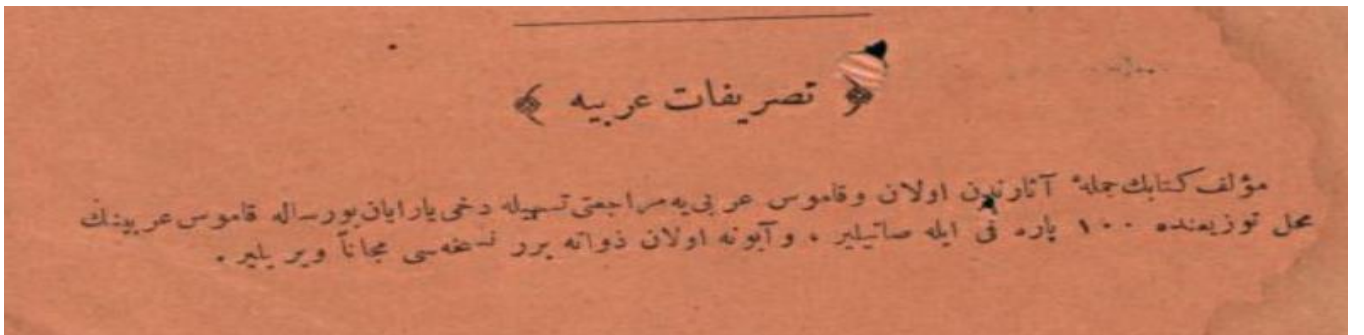
Şemseddin Sami, sözlüğün bölümlerini neşrederken sözlüğe abone olanların listesini defterlerin sonunda veriyordu. 4. Defterin sonunda o güne kadar abone olanların listesini ve sayısını açıklamıştır.

بودفمه آونہ اولان ذوات کرام	
۱۶ نقل یکون	۱ آمدی دیوان مایون خلفاندن عزتلو مرتقی
۱ باب عالی جاده سنده روف بک کتابخانه سی	۱ بک افندی
۱ صاحبی مصطفی روف افندی	۱ برذات محترم
۱ لوله برغوس ناچی فضیلتو الحاج حافظ حق افندی	۱ آتالی قنالی ضبط کتبه سندن صبی افندی
۱ صدوردن مرحوم شریف افندی زاده فضیلتو	۱ نفعه نظارت جلیله سی مکتوبی قلی کتبه سندن
۱ جودت بک افندی	۱ سنیاق بی زاده حسن فہمی افندی
۱ رشیدی بک	۱ آیزمند اشراقندن عزتلو ابراہیم رمزی بک
۱ باب والای سرعسکری محاسبات عمومیہ دائرہ سی	۱ خاصہ اردوی مایونی نوازم دائرہ سی خلفاندن
۱ انکتھی شعبہ سی مدیری سعادتلو رشا بک	۱ محمد صدق افندی
۱ افندی حضرتلری	۱ باب والای سرعسکری محاکات دائرہ سی
۱ ادونہ مکتب اعدادی عسکری سی انکتھی سنہ	۱ کتبه سندن رفعتلو حاجی حسن افندی
۱ شاکرداندن آستانہ فی صادق افندی	۱ فرید قندیہ سنیاقی ناچی سلیمان حالی افندی
۱ جنیرل طاش جوآرتندہ ساکن رشیدی بک	۱ بغداد مکتب اعدادی ملکبسی مدیر معاوق
۱ کوری اوزرندہ آتالر کتابخانہ سی صاحبی	۱ رفعتلو محمد ناہلی بک
۱ دیار یکون یوسف افندی	۱ بغداد مکتب اعدادی ملکبسی مدیر معاونلرندن
۱ محکمہ استیفاف اعضاسندن اسماعیل حق بک	۱ رفعتلو حسین ممش افندی
۱ افندی	۱ باب سرعسکری محاسبات دائرہ سی دردنجی
۱ قرین ناچی حضرت شہر یاری غریق سعادتلو	۱ شعبہ سی خلفاندن حاجی فرید بک
۱ نورالدین پاشا حضرتلری	۱ برذات محترم
۱ ابوب رشیدی عسکری منشی سنن شاکرداندن	۱ برذات محترم
۱ شکیب افندی	۱ غربای مسلین خست خانہ سی طبیب تالیسی عزتلو
۲۷ یکون	۱ حسین احسان بک
۱۱۱ اولکی یکون	۱ برذات محترم
۱۳۸ جملہ یکون	۱ ابراہیم افندی
	۱۶ یکون

Resim 3: *Kamus-ı Arabî*'nin 4. Defterin sonunda son veri olarak abonelerin listesi.

5. 14. 2. 3. Tasrifat-ı Arabiyye

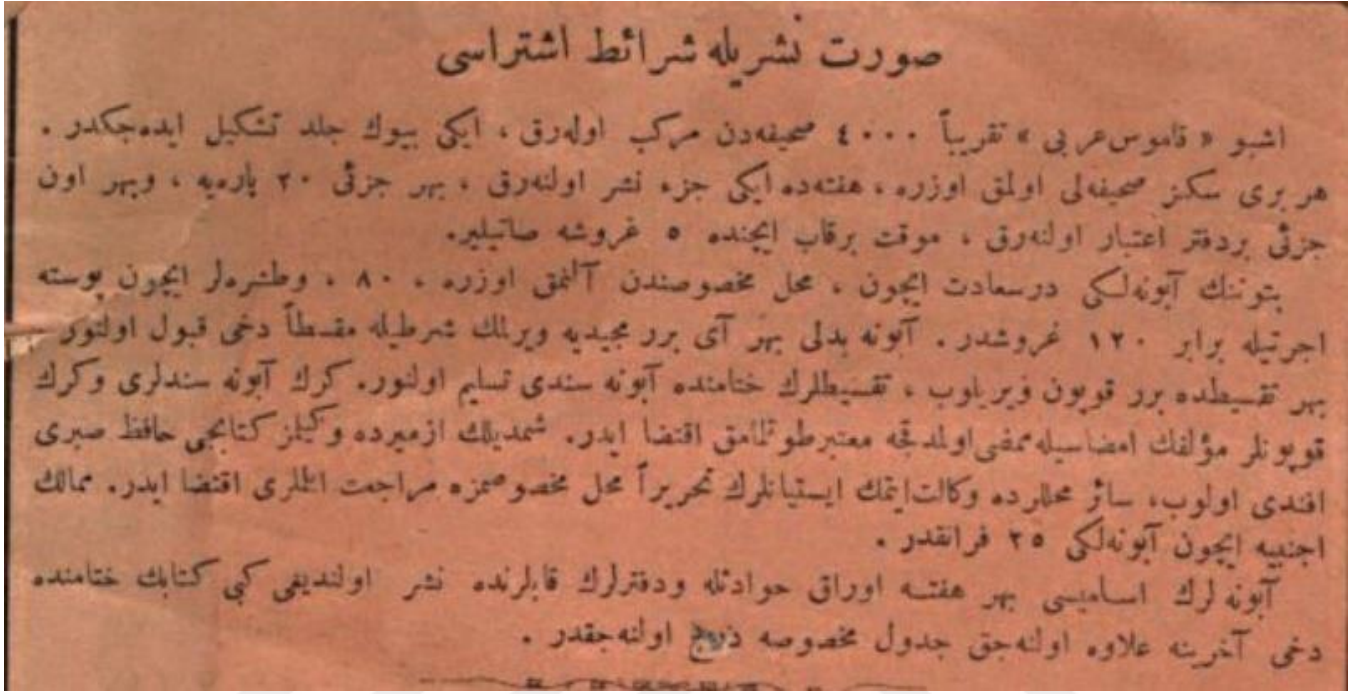
Şemseddin Sami, sözlükten yararlanmayı kolaylaştıracak olan Tasrifat-ı Arabiyye risalesinin satış bilgilerini sözlüğün sonunda vermiştir.

Resim 4: Tasrifat-ı Arabiyyenin satış bilgileri.

5. 14. 2. 4. Sözlüğü Satın Alma Bilgileri

Bu bölümde Şemseddin Sami Kamus-ı Arabî'nin satın alma ve abonelik bilgilerini açıklamaktadır:

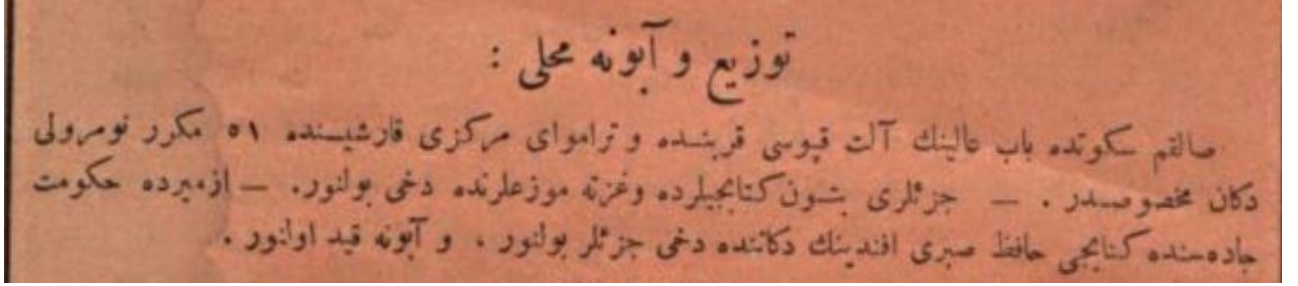
Resim 5: Sözlüğü satın alma ve abonelik bilgileri.

“Surat-ı neşriyle şerait-i iştirası: İşbu Kamus-ı Arabî takriben 4000 sahifeden mürekkep olarak, iki büyük cilt teşkil edecektir. Her beheri sekiz sahifeli olmak üzere, haftada iki cüz neşir olunarak, beher-i cüz’i 30 paraya ve beher-i on cüz’i bir defter itibar olunarak, muvakkat bir kap içinde 5 kuruşa satılır. Bütünün aboneliği Der-Saadet için, mahal-i mahsusundan alınmak üzere 80 ve taşralara için posta ücretiyle beraber 120 kuruştur. Abone bedeli beher-i ay birer mecdiye verilmek şartıyla mukassatan dahi kabul olunur. Beher-i taksitte birer kupon verilip, taksitlerin hitamında abone senedi teslim olunur. Gerek abone senetleri ve gerek kuponlar müellifin imzasıyla mamzî olmadıkça muteber tutulmamak iktiza eder. Şimdilik İzmir’de vekilimiz kitapçı Hafız Sabri efendi olup, sair-i mahallerde vekalet etmek isteyenlerin tahriren mahal-i mahsusumuza müracaat etmeleri iktiza eder. Memalik-i ecnebiye için aboneliği 25 Frenk’tir. Abonelerin esamisi beher-i hafta olarak havadisle ve defterlerin kaplarında neşir olduğu gibi kitabın hitamında dahi ahirine ilave olunacak cetvel-i mahsusa derç olunacaktır.”

5. 14. 2. 5. Dağıtım ve Abone Yerleri

Sözlüğün son verisinde dağıtım ve abone yerleri de belirtilmiştir: “Tevzi ve abone mahalli: Salkımsöğütte bab-ı âlînin alt kapısı kurbunda ve tramvay merkezi karşısında 51 mükerrer numaralı

dükkan mahsustur. Cüz'leri bütütin kitapçılarda ve gazete müvezzilerinde dahi bulunur. İzmir'de hükümet caddesinde kitapçı Sabri Efendi'nin dükkânında dahi cüz'ler bulunur. Ve abone kayıt olunur.”

Resim 6: Son veri olarak dağıtım bilgileri.

5. 14. 2. 6. Kullanılan İşaretlerin ve Kısaltmaların Listesi

Sözlüğün son verisinde eserde kullanılan kısaltmaların listesi bulunmaktadır.

کتابک مقدمہ سی و ایچندہ مستعمل اولان علامات و اشارات بعدہ نشر اولتہ جفتدن اشارات مذکورہ تک شمیدیک باشلیجه لری شوراجقده بیان اولنور :		
[] اشارتی ایچندہ کله تک جنسی و فعلک بناسی قید اولنور رققر دخی ثلاثی مجرد بابلرینک و مطلقانک خانقیندن کادیکنی کوسترر. ابواب مزید فیہائک دخی معتل و تفریق کوجعبہ اولانلری بیان اولنور .		
س = اسم .	تد = تدحرج بابی .	جہ = مجهول .
سذ = اسم مذکر .	حر = احرنجم بابی .	قیہ = فعل مجهول .
سث = اسم مؤنث .	قش = افشع بابی .	فر = مقید .
سجذ = اسم جنس مذکر .	مد = مطلق دحرج .	ب = باب .
سجت = اسم جنس مؤنث .	متد = مطلق تدحرج .	ع = علم .
س.س = اسم وصفت .	محر = مطلق احرنجم .	مجد = مطلق کله دکر .
سع = اسم عدد .	ج = جمع .	عت = علم مؤنث .
سن = صفت .	جد = جمع مذکر .	ظز = ظرف زمان .
صث = صفت مؤنث .	جت = جمع مؤنث .	ظلم = ظرف مکان .
قت = فعل متعدی .	ججم = جمع جمع .	حد = حرندا و ملحقاتی .
قل = فعل لازم .	ت = مؤنث .	تسف = اسم فعل .
فظ = فعل مطاوعت .	ت = تنبیه .	بج = مجازاً .
فتس = فعل مشارکت .	تذ = تنبیه مذکر .	ن = نظر اولنہ .
د = دحرج بابی .	تث = تنبیه مؤنث .	ضم = ضرب مثل .
تنبیه : « اشارتی ایچندہ بولنسان مثالر آیات کریمہ دن و » « اشارتی داخندہ کیلر احادیث شرعہ دندر .		

Resim 7: Kullanılan işaret ve kısaltmaların listesi.

Bu bölümün başında şu ifadeler yer almaktadır: “Kitabın mukaddimesi ve içinde müstamel olan alamat ve işaret badehu neşir olunacağından işaret-ı mezkurenin şimdilik başlıcaları şuracıkta beyan olunur: [] işareti içinde kelimenin cinsi ve filin binası kayıt olunarak rakamlar dahi sülâsî-i mücerret

baplarının ve mülhakatın hangisinden geldiği gösterir. Ebvab-ı mezid'in-Fihanın dahi mutel ve tefriki güççe olanları beyan olunur.”

Kısaltma	Anlam	Kısaltma	Anlam	Kısaltma	Anlam
[س]= [i.]	isim	[تد]= [td.]	(تدرج) babı	[جه]= [ch.]	meçhul
[سذ]= [iz.]	ism-i müzekker	[حر]= [hr.]	(احرنجم) babı	[فجه]= [fch.]	fil-i meçhul
[سث]= [is.]	ism-i müennes	[قش]= [kş.]	(اقشعر) babı	[فر]= [fr.]	müfret
[سجذ]= [icz.]	ism-i cins-i müzekker.	[مد]= [md.]	(دحرج) mulhak-1	[ب]= [b.]	bab
[سجث]= [ics.]	ism-i cins-i müennes	[مذ]= [mtd.]	(تدرج) mulhak-1	[ع]= [a.]	alem
[س.ص]= [is.]	isim ve sıfat	[محر]= [mhr.]	(احرنجم) mulhak-1	[عذ]= [az.]	alem-i müzekker
[سع]= [ia.]	ism-i adet	[جم]= [cm.]	cem	[عث]= [as.]	alem-i müennes
[ص]= [s.]	sıfat	[جمذ]= [cmz.]	cem-i müzekker	[ظز]= [zz.]	zarf-1 zaman
[صث]= [ss.]	sıfat-1 müennes	[جمث]= [cms.]	cem-i müennes	[ظم]= [zm.]	zarf-1 mekan
[فت]= [ft.]	fil-i müteaddi	[جمجم]= [cemcem.]	cem-i cem	[حد]= [hd.]	(حرندا) ve mulhakatı
[فل]= [fl.]	fil-i lazım	[ث]= [s.]	müennes	[سف]= [if.]	ism-i fail
[فط]= [fmt.]	fil-i mutavaat	[ت]= [t.]	tesniye	[مج]= [mec.]	mecazen
[فش]= [fş.]	fil-i müşareket	[تذ]= [tz.]	tesniye-i müzekker	[ن]= [n.]	nazar oluna
[د]= [d.]	(دحرج) babı	[تث]= [ts.]	tesniye-i müennes	[ضم]= [dm.]	darb-1 mesel

Tenbih: (()) işareti içinde bulunan misaller âyât-ı kerimeden ve “ ” işareti dahilindekiler ahâdîs-i şerifedendir.

Tablo 44: Kamus-ı Arabî’de kullanılan kısaltmaların cetveli.

6. Metin

! (elif, hemze): Hurûf-ı Arabiyyenin birincisi. Gerek müteharrik ve gerek sâkin olsun, kendi başına okunduğu vakit (hemze), ve fethayı izhâr için yazılıp hareke kabûl etmediği vakit (elif) denilirse de, elif ismi e'am olup, hemzeye dahi itlâk olunur. Hemzeye misâl: (أخذ، سئل، جزء) elife misâl: (إذا) Hemze ekseriyyâ mâ-kablinin harekesine göre (ا، و، ي) harfleri üzerine yazılıp, bu harfler okunmaz ve (ي) harfine nokta konmaz: (أخذ، مؤمن، بئر) gibi.

Arablar hemzeyi kelimenin başında dahi, meftûh veya mazmûm olursa ekseriyyâ bir (ا)'in üzerine, ve meksûr olursa altına yazarlar: (أمر، إسم أمر،) gibi. Hemzeyi elif te'âkub ettiğinde ikisi birlikte (إ) şeklinde yazılır. Lisân-ı Arabîde elif ya aslı olur: (إذا) gibi veya (و) ve (ى)den munkalib bulunur: (باع "بيع") (قال "قول") gibi. (ى)'den munkalib olup kelimenin âhîrinde bulunduğu vakit ekseriyyâ yine (ى) şeklinde yazılırsa da elif-i maksûre 'ad olunup, elif gibi okunur: (رمى،) (معنى) gibi.

(Elif-i memdûde) dahi altında hemzesi olan ve ziyâde temdîd olunan eliftir: (حمراء) gibi. Kelimât-ı Arabiyyenin başında olan hemze iki nev'dir: (Hemze-i kat') ki dâimâ okunur: (أمر) (أكرم) gibi ve (hemze-i vasl) ki vâsl hâlinde okunmaz. Hemze-i vasl mahâll-i âtiyeye mahsûstur: Ef'âl-i rübâ'iyye ve humâsiyyenin mâzî ve masdar ve emirlerinde, (ال) harf-i

ta'rîfinde ve (اسم، است، ابن، ابنة، اثنان، اثنتان، امرؤ،) (امرأة، ابنم) kelimelerinde.

Elif, kelimât-ı Arabiyyede birkaç sûretle bulunup başlıcaları bervech-i âtidir: 1. (Elif-i fâsıla) ki mâzî ve muzârî' mansûb ve meczûm ile emrin cem'-i müzekkerinde yazılıp okunmaz: (لم يكتبوا،) (يكتبوا، لن يكتبوا، اكتبوا) cem'-i müzekker-i sâlimin muzâfında dahi cevâzen yazılır: (القوم ضاربوا) gibi. 2. (Elif-i 'ibâre) ki (أنا) zamîrinde ve (مائة) kelimesinde yazılıp okunmaz. 3. Ef'âlin cem'-i mü'ennesin arasına giren elif: (افعلنان) gibi. 4. (Elif-i mechûle) ki fethayı izhâr içindir: ("فاعل" ve "قاتل") gibi. 5. (Elif-i 'ıvaz) ki halet-i nasbda tenvîne 'alâmettir: (رأيت زيدا) gibi. 6. (elif-i sıla) ki kâfiyede bazen fethaya bedel yazılır:

"وتظنون بالله الظنونا" gibi. (بانئت سعاد وأمسى حبلا انقطعاً) âyet-i kerîmesinin âhîrindeki elif dahi bu kabîldendir. 7. Nûn-u te'kîd-i muhaffefeye bedel yazılan eliftir: "انسفعا بالناصية" âyet-i kerimesinde olduğu gibi. 8. 'alâmet-i cem' olan elif: (مساجد،) (جبال) gibi. 9. 'alâmet-i tesniye olan elif: (لم يكتبان،) (يكتبا، كاتبان، رجلان) gibi. İsimlerde tesniyenin 'alâmet-i ref'i 'ad olunup nasb ve cerri (ي) ile olur. 10. 'Alâmet-i te'nîs olan eliftir ki (حمراء) isimlerindeki gibi memdûde ve (حبلى) isimlerindeki gibi maksûre olur. 11. Elif-i nüdbe: (وا زياده) gibi. 12. Elif-i te'âyi ki bir cümlemin yarım bırakıldığına 'alâmettir meselâ: (إن عمرا) demek isteyen bir adamın (إن عمر منطلق) demesi gibi. 13. Elif-i med: (كلك وخاتم ودائق) yerine

düşmanını münhezim etti. (Bu ma'nâda hemzenin vâva kalbiyle "وب" dahi müsta'meldir). [fl.] 5. Vatanını özlemek, göreceği gelmek: (أب إلى وطنه) vatanını özledi. 6. Hazırlanmak, yolculuk tedârikini etmek: (أب) yolculuğa hazırlandı. 7. Doğrulamak, doğru gitmek: (أبت أباته) yolu doğruldu, işi yoluna girdi.

[fl.] Bağırarak, haykırmak. (Lisan-ı 'avâmda هيب denilir).

[fl.] 1. Ta'accüb etmek, şaşmak. (Bâ'is-i ta'accüb olan şey "ب" harf-i cerriyile kullanılır): (تأببت به) buna şaştım. 2. Safâlanmak, sevinmek, hazzetmek. (Yine şey "ب" harf-i cerriyile kullanılır.)

[fl.] 1. Oynatmak, tahrîk etmek. 2. (vatanını) özlemek. 3. Elini götürmek, salmak. 4. Hazırlanmak, hazırlık görmek.

[iz.] 1. Taze ot, hudâyî nâbit nebâtât: "وفاكهة وأبًا". 2. 'Ale'l-ıtlâk hayvânâtın yedikleri ot: (الفاكهة للناس والأب للدواب) yemiş insânlar için ve ot hayvânlar içindir. 3. Otlak, çayır, merâ: (له الحب وطاع له الأب راع) ekini güzel ve mer'âsı boldur. 4. Bel, meyân, hasr.

[iz.] Niyet, kasıt.

[iz.] Muhaffef (أب) yerine peder ma'nâsıyla lügat-i nâdireden olup istif'âl bâbindan (استأب) dahi kullanılır ki peder ittihâz etmek demektir.

[iz.] 1. Hâzırlık, tedârikât: (أباه هو في) hazırlık görmektedir, hâzırlanıyor. 2. Çok mikdârda su. 3. Serâb ki çölde uzaktan su gibi görünüyor, pusuvarık:

قومن ساجا مستخف الحمل تشق أعراف الإياب الحفل [ابن الأعرابي]

[iz.] Büyük sel ve dalga: (أباب بحر) (ضاحك هزوق).

[is.] 1. Yol, tarîk. 2. Meslek, tarîk-ı ma'îşet.

[iz.] Mevsim: (إبان الفاكهة) meyve mevsimi.

Ekser-i lügaviyyûn bunu "ابن" mâddesinde zikredip fi'âl vezninde i'tibâr etmişlerse de bazıları da fi'lân vezninde ve (ن)'yi zâ'id 'ad ederek "أب" mâddesinde beyân etmişlerdir.

[iz.] (أب) masdarıdır (Re's-i mâddeye n.) 2. Süryani takvîminde temmuz ayıdır.

أبت، يأبت، أبت، يأبت veya يأبت يأبت: *أبت [fl.] 1. Pek sıcak ve kızgın olmak (başlıca gün hakkında): (أبت اليوم). 2. Su ve sâire içmekten şişmek.

[fl.] Yanmak, tutuşmak, parlamak (ateş hakkında): (تأبت الجمر) kömür tutuştu.

[sıf.] Sıcak, kızgın *أبت وأبت: *أبت (أبت يوم) yahut (أبت). Mü'ennesi (ة) 'ilâvesiyle olur.

أَبْنَةُ: [is.] 1. Sıcaklık, kızgınlık. 2. Gazab şiddeti.

مَأْبُوتٌ: [sıf.] Sıcak dokunmuş, yanmış, mahrûr: (رجل مأبوت) sıcak dokunmuş adam.

أَبَتْ: [ft 2.] Birini bir büyük adamın yanında zem ve si'âyet etmek. (mef'ûlü "على" harf-i cerrîyle kullanılır.)

أَبَتْ: [fl 4.] *يَأْبَتْ، أَبَتْ: *أَبَتْ: Karın şişip mest olmak.

أَبَتْ: [sıf.] Meserret ve ikbâl ile mest ve mağrur olan: (رجل أبث).

أَبَيْتٌ: [sıf.] Karnı tok (deve). *أَبَيْتٌ: *cem: *أَبَيْتٌ: s: *أَبَيْتٌ: Karnı tok

مُؤْتَبِتَةٌ: [is.] Sütle dolu ve şişkin dolun.

أَبَجٌ: [iz.] Ebed, sonsuz zaman (أبجا، أبدا) hiçbir vakit.

أَبَجٌ: Hurûf-ı hicânın tertîb-i aslîsî sırasıyla ilk dört harfini cami' bir lafz-ı mühmeldir. Bütün hurûf-ı Arabiyyeyi hâvî olan elfâz-ı mühmele bervech-i âtidir: (أبجد هوز حطي). Son iki lafız alfabe-i Arabiyyeye mahsûs olup bunları terkîb eden hurûf Arablar tarafından ilâve olunmuştur. Sâirleri ise Süryani ve İbrani ve sâir-i elsine-i Sâmiyye ile müşterek olup elsine-i mezkûrede hurûf-ı hicâ elyevm o tertîb üzerededir. Arabîde ise şeklen müşâbih olanları bir sıraya getirilmek için bu tertîb bozulmuş ise de harfler rakam

makâmında isti'mâl olunduklarında yine bu tertîbe i'tibâr olunup teshîl-i hıfz için bu kelimât-ı mühmele düşünölmüştür.

أَبَخَ، يُوْبَخُ، تُوْبِخُ، يُوْبِخُ، تُوْبِخُ: [ft.] *أَبَخَ، يُوْبِخُ، تُوْبِخُ: *أَبَخَ: yerine bazen müst'amel olup paylamak ve azarlamak demektir. [وَبَخَ n.]

أَبَدٌ، يَأْبُدُ، يَأْبُدُ، يَأْبُدُ: [fl 1,2.] 1. (hayvân) vehşîlenmek, tevahhuş etmek, ürküp kaçmak. 2. (b2.) durmak meks ve karar etmek: (أبد بالمكان) yerinde durdu. 3. (şâ'ir) şî'rinde ma'nâsı mechûl elfâz-ı garîbe kullanmak. 4. Bâkî ve dâ'im olmak, bekâ olmak.

أَبَدٌ، يَأْبُدُ، يَأْبُدُ، يَأْبُدُ: [fl 4.] 1. Tevahhuş edip gazaba gelmek, ürküp kızmak. 2. Meskûn yerlerden kaçmak, vahşîlenmek, 3. (meâkn) sâhibsiz ve ıssız kalmak. 4. Ma'nâsı anlaşılmaz ta'bîrât kullanmak.

أَبَدٌ، يَأْبُدُ، يَأْبُدُ، يَأْبُدُ: [ft.] 1. Ürkütme, korkutmak. 2. Vahşîlendirmek, tevahhuş ettirmek. 3. Devâm ettirmek, idâme etmek. 4. Garîb ve gayr-i me'nûs bir iş yapmak.

أَبَدٌ، يَأْبُدُ، يَأْبُدُ، يَأْبُدُ: [fl.] 1. Boş ve ıssız kalmak. 2. Herkesten kaçmak, tevahhuş edip çekilmek. 3. Tûl-i müddet gurbette kalmak. 4. Kadından ictinâb edip te'ehhül etmemek. 5. (çehre) kızarıp morarmak.

أَبَدٌ، يَأْبُدُ، يَأْبُدُ، يَأْبُدُ: [iz.] 1. Sonsuz ve pâyânsız zamân. (Zıddına yani ibtidâsız zamâna ezel derler). 2. Uzun müddet, dehr. (Bu ma'nâ

itibârıyla cem' olunur). (نهاية أبدأ، دائماً، إلى غير). Ve cümle-i menfiyyede hiçbir vakit. (إلى على) (أبد الأبد، للأبد، للأبد) keza. (أبد الأبد، أبدأ الأبد، أبدأ الأبد) kezâ. (Bu izâfetler te'kîd içindir).

أَبْدٌ: [iz.] Bir yaşında çocuk.

أَبَدٌ: [sıf.] 1. Dâ'im, bâkî. 2. Kadîm, ezeli, ebedi.

أَبْدٌ *أَبْدٌ *وَأَبْدٌ * [sıf.] Doğurgan, her sene doğuran (karı ve dişi hayvân). (ة) ile mü'ennes dahi kullanılır: ناقة أبدة.

أَبْدٌ: [is.] 1. Cârîye. 2. Ürkek dişi eşek.

أَبْدَانٌ، إِبْدَانٌ: [is. T.] Cârîye ile kısarak.

أَبْدَةٌ * [is.] 1. Mütevahhiş ve ürkek hayvân. (Bu ma'nâ ile cemi "أبد" gelir). 2. Garip ve acîb şey veya söz. 3. Dâhiye, musîbet. 4. Elfâz-ı nâdire ve garîbeden ibâret-i kâfiye. 5. Yaz kış bir memlekette kalıp göçmeyen kuş. (Zıddı "قواطع، قواطع"). (Bu son dört ma'nâ ile cem'i "أوابد" gelip en ziyade cem'i müsta'meldir).

أَبِيدٌ: [sıf.] Ebedî, dâ'imî. (Yalnız "أبديد" ta'bîrinde kullanılır). [iz.] Küçük ve sarımtırak taneleri hâvi başakları olan bir nev' çayır otu.

مُؤَبَّدٌ: [sıf.] Dâ'imî, ebedî. (وقف مؤبد) satılmak ve mîrâs kalmamak ile meşrû vakıf.

مُؤَبَّدَةٌ: [sıf.] Ürkek ve mütevahhiş (deve).

أَبْدِيٌّ: [sıf.] Pâyânsız zamâna mensûb, dâ'imî, bâkî, sonsuz.

أَبْرٌ * [ft 1,2.] 1. Dişi hurma ağacına erkeğinin tal'ını ilkâh etmek: (أبر) (أبرته). 2. Her nev' ağaç ve ekini ıslâh etmek: (الزراع). 3. (akreb) sokmak, iğneyi batırmak: (العقرب). 4. Köpeğe ekmekle iğneyi yutturmak. 5. (mec.) fasıl ve gıybet etmek, 'akreb gibi sokmak. 6. Mahıv ve helâk etmek, batırmak: (أبر القوم).

أَبْرٌ * [fl 4.] İyileşmek, ıslâh olunmak.

أَبْرٌ * [ft.] 1. Dişi hurma ağacına erkeğinin tal'ını ilkâh etmek. 2. Ağaç ve ekini ıslâh etmek.

أَبْرٌ * [ft.] 1. Dişil hurma ağacına ilkâh için birinden erkeğinin tal'ını istemek. 2. Kuyu kazmak. (Bu ikinci ma'nâ ile şâz olarak "أبر"den müştaktır).

أَبْرَةٌ * [is.] İğne, sûzen. 2. 'akreb iğnesi (إبرة العقرب). 3. Atın art ayağının eğrice sinirinden topuğuna kadar mümted olan sinir. 4. Yabancı hurma ağacı fidanı. (cem: "أبر" ve "أبرات"). 5. Bir nev' incir ağacı. 6. Nemmâmlık, fasıl, gıybet. - ذو إبرة - nemmâm. - (إبرة العرقوب): baldırdan ökçeye kadar mümted kalın sinir. - (إبرة): Kolun ucu ve bileğin iki kemiğinden en incesi.

أَبْرٌ: [iz.] 1. İğneci, iğne yapan ve satan adam. 2. Pire.

إِبْرِي: [iz.] İğneci, iğne satan adam.

مَأْبُورٌ: [sıf.] İğne yutturulmuş (kelb ve sâire). 2. 'akreb sokmuş (adam ve sâire). 3. Telkîh olunmuş (hurma ağacı). 4. Müttehem, mat'ûn.

مُنْبَرٌ وَمُنْبَارٌ: [iz.] İğnedân(lık).

مُنْبَرٌ: *مَأْبِرٌ: cem: مَنْبَرَةٌ: *مُنْبَرٌ: [iz.] 1. Hurma aşısı. 2. Nemmâmlık, müfsidlik. 3. (مُنْبَرَةٌ) nabak ağacının ilk sürgünü.

إِبَارٌ: [iz.] Yanmış kurşun, - (أَشْيَافُ الْإِبَارِ): göz için müst'amel bir devâ-ı mürekkeb.

أَبْرَدِي: [iz.] Kadîmen kağıt makâmında müsta'mel papirüs varakı.

أَبْرِيْزٌ: [iz.] (Farisiden mu'arreb) hâlis altın.

إِبْرِيْسَمٌ: *yahut *إِبْرِيْسَمٌ: [iz.] (Farisiden mu'arreb) ibrişim.

إِبْرِيْقٌ: *cem: *أَبَارِيْقٌ وَأَبَارِقَةٌ: [iz.] (Farisi âbrizden mu'arreb) 1. İbrîk. 2. Parlak ve meclî kılıç. 3. (mec.) güzel kadın.

أَبْرِيْ: *أَبْرِيْ: *أَبْرِيْ: *أَبْرِيْ: [fl 2.] 1. (geyik ve sâire) seğirdip sıçramak, sıçrayıp koşmak. 2. Düşmanın üzerine hücûm ve hamle etmek. 3. Esnâ-ı râhta dinlenip ba'dehü gitmek. 4. Fec'eten vefât etmek, baş kaldırmak.

أَبْرِيْ: *أَبْرِيْ: *أَبْرِيْ: *أَبْرِيْ: [sıf.] Sıçrağan, seğirdip sıçrayarak koşan (geyik ve sâire): (ظَبِي أَبْرِيْ، أَبْرِيْ):

(أَبْرِيْ، أَبْرِيْ، أَبْرِيْ، أَبْرِيْ، أَبْرِيْ، أَبْرِيْ). (Müzekker ile mü'ennesi birdir).

أَبْرِيْ: [sıf.] Yürüyüşünde pek dayanıklı (deve): (نَجِيْبَةٌ أَبْرِيْ) yürüyüşünde dayanıklı cins deve.

إِبْرِيْمٌ: *أَبْرِيْمٌ: [iz.] (Farisiden mu'arreb) kemer tokası.

أَبْرِيْ: *أَبْرِيْ: *أَبْرِيْ: *أَبْرِيْ: [ft 2.] 1. Korkutmak, ürkütmek. 2. Paylamak, azarlamak. 3. Fena kabul etmek, hüsn-ü kabûl etmemek. 4. Habsetmek, mahbese komak. (Bu ma'nâlarla mef'ûlü sarîh olup "أَبْرِيْ" ve "أَبْرِيْ" denilir). 5. Tahkîr ve tezlîl etmek. 6. Kahır ve tedmîr etmek. (Bu iki ma'nâ ile "ب" harf-i cerrîyle mef'ûlü gayr-i sarîh olup "أَبْرِيْ" ve "أَبْرِيْ" denilir).

أَبْرِيْ: *أَبْرِيْ: *أَبْرِيْ: *أَبْرِيْ: [ft.] Hâr ve zelîl etmek.

أَبْرِيْ: *أَبْرِيْ: *أَبْرِيْ: *أَبْرِيْ: [fmt.] Bozulmak, tagayyür etmek. (bazı lügaviyyûn bunun galat olmasıyla sahîhi (تَأْبِيْسٌ) olduğunu iltizâm etmişlerdir.)

أَبْرِيْ: [iz.] 1. Re's-i mâddedeki fi'lin masdarı ve ism-i hadesidir. 2. Kuraklık, kıtlık. 3. dürüş ve huşûnetli yer. 4. Erkek kaplubağa.

أَبْرِيْ: [iz.] 1. Kütü ve alçak soy, fûrumayelik. 2. Dürüş ve huşûnetli yer.

أَبْرِيْ: [sıf.] Bed-hûy kariya ıtlâk olunur: (إِمْرَأَةٌ أَبْرِيْ).

*أَبِشَ [ft 1.] Devşirmek, biriktirmek. (mef'ûl-i sarîh alır). (mürâdifi: "هبش").

*يُؤَبِّشُ، تَأْبِيشُ * [ft.] 1. Çok devşirmek ve biriktirmek. 2. Karmakarışık söz söylemek: (كلما أبشت) karışık söz söylüyorsun. (mürâdifi: "هبش").

*يَتَأْبِشُ، تَأْبِشُ * [fmt.] Toplanmak, birikmek, tahaşşüd etmek. (mürâdifi: "هباشة").

*أَبِشَ [iz.] Başkasının havli ve kapısını at'ime ve meşrûbâtla tezyîn eden adam. (mürâdifi: "أحبش").

*أَبِشَ [sıf.] Kazanıcı, müktesib.

*يَأْبِصُ، أَبْصُ * [fl. b. 4.] Keyifli olmak, neşâta gelmek. 2. (at) yarışta kazanmak, yürüyüşte sâiri atları geçmek. (mürâdifi: هبص).

*أَبِصُ [sıf.] Keyifli, neşâtlı (adam). 2. Yarışta kazanan yürük (at). (Mürâdifi: "هبوص")

*أَبِصُ [sıf.] Keyifli, neşâtlı (adam).

*يَأْبِضُ، أَبِضُ * [ft 2.] 1. Devenin ön ayağının bileğini koluna bağlamak: (أبيض البعير) 2. Uyluktaki ıbaz damarına urmak. 3. Mevâşiyi salma bırakmak. [fl.] 4. Hareket etmek. 5. Sâkin olmak, sükûnet bulmak. 6. Kalçadaki nesa siniri bozulup çekilmek.

*يَتَأْبِضُ، تَأْبِضُ * [ft.] Devenin bileğini koluna bağlamak. (بعير متأبض) bu vecihle bağlanmış deve.

*يَأْتِيبُضُ، إِيْتِيبَاضُ * [fl.] Kalçadaki nesa siniri çekilmek. – (موتبض النسا) kargaya ıtlâk olunur ki mezkûr siniri bozulmuş gibi yürür.

*أَبِضُ * [iz.] 1. Devenin bileğini koluna bağladıkları ip. 2. Nesa dedikleri bacak siniri.

*أَبِضُ * [iz.] Diz kapağının altı, oyuğu. 2. Dehir, ebed.

*أَبِضُ [iz.] Kalçadaki nesâ sinirinin bozulup çekilmesi.

*مَأْبِضُ [iz.] Diz kapağının altı, oyuğu.

*أَبِضُ [iz.] pek yürük (at ve kısarak: فرس "أبوض"). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir).

*إِبْطُ * [iz. ve nâdiren is.] cem: *أَبَاطُ [iz. ve nâdiren is.] 1. Koltuk, koltuk altı, bağal. 2. İnce kum, kumluğun derinliği az mahalli: (نزلوا بإبط الرمل) – (إبط الشمال): dağ eteği. – (إبط الجبل): sol kol, sol taraf. – (أباط الأمور): işin iç yüzü ve müşkilâtı.

*يَتَأْبِطُ، تَأْبِطُ * [ft 2.] İndirmek (أبطه الله) (أبطه الله) (mürâdifidir) ("هبط" ve "وبط").

*يَتَأْبِطُ، تَأْبِطُ * [ft.] 1. Koltuk altına almak, koltuk altında götürmek. 2. İhrâm veya peştamâlî sağ koluğun altından dolaştırıp sol omuzun üstüne atmak. 3. Birini taht-ı himâyeye almak. ("تأبط شرأ") kable'l-islam abtâl ve şu'arâ Arabtan Muzar bin Nizâr kabîlesine mensûb Sâbit bin Câbir'in lakabı olup bir ism yerine geçen cümleye misâl irâd olunur).

*يَأْتِبُ، إِيْتِبُ: [fl.] 1. (bir şey) düz ve oturaklı ve üstüvar olmak. 2. (mizâc) sakîl ve şişkin olmak.

*يَسْتَأْبِطُ، إِسْتَأْبِطُ: [ft.] Ağzı dar ve içi geniş bir çukur kazmak: (استأبط الرجل).

*إِبَاطُ: [iz.] Koltuk altına alınan şey, boğça, paket ve sâire.

*إِبْطِي: [sıf.] Koltuğa müte'allik. – (الإبطي): [iz.] Koltuk siniri.

*أَبَقَ، يَأْبُقُ، أَبَقُ، أَبَقُ، إِبَاقُ yahut يَأْبُقُ وَيَأْبُقُ: [fl 2,3,4.] (köle) bilâ-sebep efendisinden kaçmak veya firâr niyetiyle gizlenmek. (kaçtığı ve saklandığı yer "إلى" harf-i cerriyle ifâde olunur).

*يَتَأْبَقُ، تَأْبَقُ: [fl.] 1. Gizlenmek, saklanmak. 2. Bir yerde ilişip kalmak. 3. Günah işlemek, irtikâb-ı ism etmek. - [ft.] 4. İnkâr etmek: (تأبقت الشيء).

*أَبَقَ، أَبَاقُ، أَبَقُ: [i., sıf.] Bilâ-sebep ve mücerred-i 'inât ve sû'-i ahlâkından firâr eden köle.

*أَبَقُ: [iz.] 1. Kendir. 2. İp a'mâlina yarayan kendir kabuğu.

*أَبَكَ، يَأْبُكُ، أَبَكَ: [fl 4.] Çok semirmek, pek etli olmak: (أبك الرجل).

*أَبِكُ، وَمُنْبِكُ: [sıf.] Ahmak, kalın kafalı: (رجل عفاك أبك ومعفاك مؤبك) ahmak ve bun adam.

*أَبِيلَةٌ [ics.] 1. Deve, deve sürüsü. Müfredine (بعير) erkeğine (جمل) dişisine (ناقة) derler. Tesniyesi (إبلان) iki deve sürüsü demektir. 2. Yağmurlu bulut.

*يَأْبِلُ، أَبِلُ: [fl 2.] 1. Devesi çoğalmak: (أبل الرجل). 2. Çekilmek, imtinâ etmek: (أبل عنه) . - [ft.] 3. Gâlib gelmek, yenmek: (أبله) onu yendi.

*يَأْبِلُ yahut يَأْبِلُ veya أَبِلُ، أَبِلُ، أَبِلُ، أَبِلُ: [fl 1, 2, 4.] 1. (deve) çayır yemekle sudan müstağnî olmak: (أبل الإبل) 2. (deve) çobansız kalıp gâ'ib olmak veya salma bırakılıp yabani hâline geçmek. (Bu iki ma'nâ ile masdarı: "أبل" ve "أبول"). 3. (develer) çoğalmak. 4. (develer) bir yerde durmak. 5. (çayır ve ot) develer yiyebilecek kadar uzamak: (أبل العشب). (Bu üç ma'nâ ile masdarı: "أبول"). 6. (insan) cimâ'dan iğrenip imtinâ etmek: (أبل الرجل عن امرأته). 7. Deve ve koyuna bakmak husûsunda mâhir olmak. (Bu iki ma'nâ ile masdarı: "أبل" ve "إبالة"). 8. İbâdete düşmek - [ft.] 9. Değnekle urmak, döğmek: (أبله بالعصا). 10. Birini salma develer sahibi etmek. (Bu iki ma'nâ ile masdarı: "أبل"). 11. İyi bakarak ve tımâr ederek deveyi semirtmek ve tavlandırmak. (Masdarı: "إبالة"). 12. Kuyu ağzına bilezik takmak: (أبلت البئر).

*يُؤْبِلُ، إِبْيَالُ: [fl. if'âl] Develeri çoğalmak: (أبل الرجل).

*يُؤْبِلُ، تَأْبِيلُ: [fl.] 1. Devesi çoğalmak: (أبل الرجل). 2. Çekilmek, imtinâ etmek: (أبل عنه).

3. Satmak için olmayarak kendi için deve beslemek ve yetiştirmek. - [ft.] 4. Deve kısmına iyi bakarak ve tımâr ederek tavlandırmak: (أَبْلُ الإِبِلِ). 5. Bir ölünün evsâfını sayarak ağlamak: (أَبْلُ المَيْتِ). (Bu son ma'nâ ile mürâdifî "ابن").

إِنْتَبَلُ: [fl.] 1. Deveye bakmakta ihtimâm ve tekayyüd etmek. 2. Deveye binmede mâhir olup üstünde sâbit durmak.

أَبْلُ: (İkinci bâbdan "أَبْلُ" filinin masdarıdır. Yukarıya n.).

أَبْلُ: [iz. s.] *وإِبَالَةٌ* 1. Deve ve koyunlara bakmadaki mahâret ve tekayyüd. 2. Develerin çoğalması. 3. Yeşil ve taze ot.

أَبُولُ: [iz.] Develerin çoğalması. 2. Devenin çayır yemekle sudan istiğnâsı. 3. Develerin bir yerde durması. 4. Otların develer yiyebilecek kadar uzaması.

أَبْلُ: [sıf.] 1. Deve ve koyuna bakmada mâhir. 2. Develere mâlik: (رَجُلُ أَبْلٍ). Semiz ve iri (deve): (بَعِيرُ أَبْلٍ).

أَبْلُ: [iz.] Otladıktan sonra taze biten çayır.

أَبْلُ: [sıf.] Salma (deve): (إِبِلُ أَبْلٍ).

إِبَالَةٌ: [is.] 1. Deve ve koyunlara bakmadaki maharet (فَلَانٌ حَسَنُ الإِبَالَةِ). 2. Bir adamın ashâbı ve aşireti: (جَاءَ فِي أَبَالَتِهِ) rüfekâ ve kabilesiyle beraber geldi. 3. Ârzû olunan şey. 4. Kuyu bileziği. 5. Büyük ve kaba odun bağı, demti. (Bu son ma'nâ

ile hemzenin zammıyla dahi lügattir). 6. Bir koçak ot. - (ضَعَتْ عَلَى الإِبَالَةِ) dert üstünde dert makamında müsta'mel meseldir.

أَبْلُ: *cem: *أَبْلُ* [sıf.] 1. Çayır yemekle sudan müstağnî olan (deve ve sâire). 2. Deve ve koyun işlerinde mâhir (adam). 3. Develere mâlik: (رَجُلُ أَبْلٍ)

أَبْلُ: [iz.] Deve çobanı, deveci.

أَبْلُ: [sıf. İsm-i tafdîl] Deve ve koyunlara bakmada daha mâhir veya pek mâhir olan: (مَنْ هُوَ أَبْلُ النَّاسِ) deve ve koyunlara bakmada halkın en mâhiridir.

أَبْلَةٌ: [is.] 1. Arzu olunan şey, matlûb: (هِيَ أَيْدِيكَ مَا لِي) ârzû ettiği şeydir. 2. Hâcet, ihtiyac: (أَبْلَةٌ سَنَا) sana ihtiyacım yoktur. 3. Doğurgan ve bereketli deve.

إِبَالَةٌ: [is.] 'adâvet, düşmanlık, kin: (شَدِيدُ الإِبَالَةِ).

أَبْلَةٌ: [is.] 1. Âfet, musîbet. 2. Zarar, ziyân.

أَبْلَةٌ: [is.] *أَبْلٌ* 1. Kesret-i ta'âmdan veya diğer sebepten gelen sıklet ve sıkıntı: (أَخَذْتَنِي) böyle bir sıklete uğradım. 2. Günâh, ism. (Aslı وبله'dir).

أَبْلُ: [i.] *أَبْلٌ*, إِبَالٌ, إِبَالَةٌ, إِبَالَةٌ: *أَبُولُ* Kuş ve deve ve at ve sâire bölüğü ve 'ale'l-husûs takım takım geçen bölüklerin her biri.

إِبَالَةٌ: [is.] *إِبَالَةٌ*, وَبَيْلَةٌ: *أَبْلَةٌ*

أُبَيْلَةٌ: [is.] 1. Dövülmüş hurma ile süttten ibâret yemek. 2. Bir bölük hurma ağacı.

أَبِيلٌ: *cem: أَبِيلُونَ: [iz.] 1. Değnek, 'asâ. 2. Papaz, Hıristiyanların rûhânî re'îsi. – (أَبِيلٌ): 'inde'n-Nasârâ Hazret-i İsa (aslm). (Bu ikinci ma'nâsıyla Süryaniceden me'hûz olup lisân-ı mezkûrda asıl ma'nâsı hazîn ve gam-nâktır).

أَبِيلِيٌّ: [iz.] Papaz, kilise çancısı.

إِبِلَةٌ: [is.] Cihet-i kabîheden olarak ârzû olunan şey, merâm.

مَأْبُوءٌ: [sıfs.] 1. Ağzına bilezik çevrilmiş kuyu. 2. Edinmiş, satın alınmış (deve). Mü'ennesi (ة) ile olur.

مُؤْتَلَةٌ: [sıfs.] Sâhibi tarafından kendi için ve satılmak maksadıyla olmayarak yetiştirilen (deve).

مَأْبَلَةٌ: [sıfs.] Devesi çok (mahal).

بَيْلَةٌ: [is.] Büyük ve kaba odun bağı.

أَبِيلَةٌ: [is.] 1. Arkadaşlar cemâ'ati, gürûh-ı rufekâ. 2. Kabîle.

أَبَايِلٌ: *أَبَايِلُ: [iz.] Gürûhlar, takımlar. (Ekseriyyâ cem'i müsta'mel olup takım takım ma'nâsı ifade eder): (أَبَايِلُ جَاءَ الْإِبِلِ) develer takım takım geldi.

أَبَايِلٌ: [iz. cem.] Bir rivâyette dağ kırılancısı ve bir zehâbda ânifen beyân olunan (طيرا أبابيل)'un cem'idir: (طيرا أبابيل).

أَبَيْلَةٌ: [is.] (إِبِلٌ)'in musağğarıdır. Küçük deve, devecik.

إِبِيلِيٌّ: [sıf.] Deveye müte'allik, deve cinsine mensûb.

إِبْلِيْسٌ: *cem: أَبَالِيْسٌ ("بلس" maddesine n.).

أَبْنٌ: [ft 1, 2.] 1. Bir adam hakkında sû'-i zann veya hüsn-i zanda bulunmak. 2. İthâm etmek. 3. Yüzüne karşı 'ayıplamak. - [fl.] 4. Yarada kan durmakla kararmak: (أَبْنُ الدَّمِ فِي الْجِرْحِ).

أَبْنٌ: [ft.] 1. Yüzüne karşı 'ayıplamak. 2. Kaht zamanında pişirip yemek için deveden kan almak. 3. Bir müteveffânın evsâfını yad ederek medh etmek. 4. Birinin izini ta'kîb etmek. 5. Gözetmek, intizâr ve terakkub etmek.

أَبْنٌ: [ft.] Birinin izini ta'kîb etmek.

أَبْنٌ: *cem: أَبْنَاتٌ: [is.] 1. Ağaç dalındaki budak yeri. 2. 'Ayıb, nakîsa. 3. Bazı develerin boğazında hâsıl olan yumru. 4. Kin, garaz. 5. İbnelik, puştuluk.

أَبْنٌ: [sıf.] Koyu (yemek veya şarâb).

أَبْنٌ: [sıf.] Kuru (yemek): (طعام أبْن).

إِبَانٌ [iz.] 1. Vakit, mevsim, münâsib zamân: (إبان الشيء) bir şeyin vakit ve zamânı: (كل الفواكه في إبانها) meyveleri mevsimlerinde ye. 2. İbtidâ-ı mevsim, evvel-i hengâm. ("ابن" mâddesinden fi'âl vezninde 'addetmişlerdir).

إِبَانِيذٌ [zz.] O zaman, o vakit, o mevsimde.

إِبَانَةٌ [is.] Cemi'-i ashâbı ve yaran: (جانني) Bana kâffe-i ashâb ve yararıyla beraber geldi. (في إبانته).

مَأْبُونٌ [sıf.] 1. Hayır veya şer ile maznûn. 2. Şer ile maznûn, müttehem. 3. İbne, puşt.

أَبْنَوْشٌ [iz.] Abanoz ağacı. *أَبْنَوْشٌ*

إِبْنٌ [iz.] *إِبْنٌ* ("بنى" mâddesine n.).

أَبِيَّةٌ [ft 3,4.] 1. Anmak, yâd ve tezkâr etmek, der-hâtır etmek. (mef'ûl-i sarîh ve bazen "ب" ve "ل" harf-i cerriyle mef'ûl-i gayr-i sarîh alır). 2. Dikkat etmek, ehemmiyyet vermek, iltifât etmek. ("ل" harf-i cerriyle mef'ûl-i gayr-i sarîh alır). 3. Gözüne ilişmek, görmek. ("ب" harf-i cerriyle mef'ûl-i gayr-i sarîh alır). 4. Bir şahıs veya şey hakkında bir fikir ve zehâbda bulunmak.

أَبِيَّةٌ [ft.] 1. Tenbîh ve ihtâr etmek. 2. Nazar-ı dikkatini celb etmek. 3. Tanımak, fark ve temyîz etmek. 4. Bir şeyle maznûn ve müttehem 'addetmek: (أبهته بكذا).

تَأَبَّهٌ، تَأَبَّهَةٌ [fl.] 1. Tekebbür ve ta'azzum etmek. 2. Hor görmek, tenezzül etmemek: (تأبه عن كذا).

أَبِيَّةٌ [is.] 1. Parlaklık, şöhret ve şân. 2. Büyüklük, 'azamet, mehâbet. 3. Kibir, nahvet.

أَبٌ [Aslı أبو] cem: أَبَوْنَ، أَبَاءٌ، t: أَبَان، أَبَوَان، tasgîri: nisbeti: (أبوي) yâ-ı mütekellimin gayrine muzâf oldukta, ref'i: (أبو) nasbı: (أبا) cerri: (أبي) veya (يا أبت، يا أبت، يا أبة، يا أباة) gelir: [iz.] Peder, baba. – tesniyesi peder ve mader, ana baba. - cem'inde ecdâd ve (mec.) eflâk. – (أنت بأبي) yahut (بأبي أنت وأمي) ta'bîrleri ta'dîrinde olup "babam veya babam ve anam sana kurbân olsun!" demektir. – (لا أباك) ve (لا أب لك) ve (لا أبك) ve tahfîfen (أب لك) ta'bîrleri duâ ve bed-du'â makâmında kullanılıp birinci takdîrde "Allah seni pederlik edecek kimseye muhtaç etmesin!" ve ikinci takdîrde "mu'însiz ve kimsesiz kalasın!" demektir. Tabîrât-ı mezkûre medh ve zem makamında dahi istimal olunup birinci takdîrde "sen pederden doğma insan değilsin, meleksin" ve ikinci takdîrde "senin pederin yoktur, yani veled-i zinâsın" demektir. – (الله أبوك) tabiri dahi medh ve du'â makâmında kullanılıp "senin gibi evlat doğurtan pedere aşk olsun!" demektir. Bazı lügatte şedde ile (أب) ve hemze ile (أباء) denilip bu hâlde i'râb-ı hareke ile olur. – (أب) kelimesi sâhib ve hâmi ma'nâsıyla dahi kullanılıp (أبو المرأة) kadının hâmisi olan zevci demektir. (أب) kelimesi

ekber-i evlâda veya muttasıf bulunulan bir huslat-ı ismine muzâf olmakla 'inde'l-Arab pek müstamel künyeleri teşkîl eder: (أبو القاسم، أبو بكر،) (أبو هريرة، أبو حنيفة، أبو البشر (آدم عم) gibi. zanak-ı 'illet ma'lûmesine (الركبة أبو) ve Mısır âsâr-ı 'atıkasından meşhûr isfenkese (أبو الهول) denilmesi de bu kabîldendir. Bazı hayvânların dahi böyle künyeleri vardır. Ez-cümle: (أبو أيوب) deve, (سرحان وأبو جعدة أبو) tilki, (أبو الحصين) kurt, (أبو البيض) baykuş, (نمامة وأبو الأخبار أبو) deve kuşu, (أبو المنذر) bukalemun, (أبو الحارث) arslan, (أبو اليقظان وأبو نيهان horoz, (أبو الوثاب) ceylan, kurt, gelincik, tilki ve pire. Galat olan lisan-ı 'avâmda (أبو) yerine (بو) denilip, (و) ahvâl-i selâsede hıfz olunur.

أبا [fl] Peder olmak. [ft.] 2. Birinin pederi olmak. (mef'ûl-i sarîh alır). 3. Birini peder gibi terbiye etmek. (Bu ma'nâ ile masdarı "أبو" ve "أبا" olur).

أبا [ft. tef'îl] 1. Birine peder demek, baba çağırarak veya peder nazarıyla bakmak. 2. Birine (أنت أباي) yani "babam sana kurbân olsun" demek. (Mef'ûl-i sarîh alır).

أبا [ft. tef'îl] Birini peder ittihâz etmek, kendisine peder nazarıyla bakmak.

أبو [iz, s] Pederlik, babalık.

أبوي [sif.] Pedere ve pederliğe mensûb. Mü'ennesi (ة) ile olur.

أبي [iz.] Pedercik, babacık.

أبي [ft 2, 3.] 1. İmtinâ' etmek, râzı olmamak. 2. Tenezzül ve kabûl etmemek. (Mef'ûlü "على" harf-i cerrîyle veya "أن" harf-i nasbı ve muzâri'le ifâde olunur). 3. Dirîğ etmek, vermemek. ("على" harf-i cerrîyle maf'ûl-i gayr-i sarîh alır). 4. Bir şeyden istikrâh etmek, titsinmek, iğrenmek. 5. Bir şeyden uzak bulunmak, tebe'ud etmek: (أبيت اللعن) la'netten müberrâ olasın. ('aynu'l-fi'l ve lamu'l-fi'linde hurûf-ı halktan bir harf bulunmadığı için üçüncü bâbdan gelmesi şâz kabîlindedir).

أبي [fl 4.] 1. Ta'âmдан titsinmek: (أبيت من الطعام). 2. Deve yavrusu süttten titsinmek: (أبي الفصيل). Mechûl olarak (أبي) dahi bu manaya gelir. 3. Keçi yaban keçisinin bevlini koklamakla hastalanmak.

أبي [ft. if'âl] İmtinâ' ettirmek, kabul ettirmemek: (أبينه إياه) onu ona kabûl ettirmedim, ret ettirdim. (هو بحر لا يربي) kendinden imtinâ' ettirmez bir denizdir. (Vefret ve mebzûliyyetten kinâyedir).

أبي [ft. tef'îl] İmtinâ' etmek, muvâfakat etmemek.

أبون، أبا، أباة، أبي [Aslı] cem: (أبي) * [sif.] 1. İmtinâ' eden, râzı olmayan. 2. Red eden, kabûl etmeyen. 3. Dirîğ eden. 4. İğrenen, titsinen: (أبي اللحم) etten iğrenen, et yemez. (sahâbeden bir zâttır). - [iz.] (الأبي) arslan.

إِبَاءٌ [iz.] 1. İmtinâ', ret. 2. Kibir, 'adem-i tenezzül. 3. 'adem-i itâ'at, serkeşlik.

أَبَاءٌ *fr: أَبَاءَةٌ* [icz.] 1. Hasîr sazı. 2. Sazlık. 3. Kamış.

أَبَاءٌ [iz.] Ta'âmdan titsinme.

أَبِيٌّ [sıf.] 1. Titsenen, iğrenen. 2. Tenezzül etmeyen.

أَبِيَّانٌ *cem: أَبِيَّانٌ* [sıf.] 1. Ta'âmdan çok iğrenen. 2. Ef'âl-i deniyye ve hasîseye tenezzül etmeyen, 'âli-cenâp.

أَبِيَّةٌ [is.] Kibir, 'azamet: (به أبية) kibir ve 'azameti vardır.

إِبِيَّةٌ [is.] Koyunun memesi içinde sütünün geri çekilmesi.

أَبْوَةٌ [sıf.] Yaban keçisinin bevlini koklamakla hasta olan (keçi).

مِأْبَاءَةٌ [is.] Develerin şürbinden imtinâ' ettikleri kötü su.

أَبِيَّةٌ [is.] 1. Suyu koklayıp içmekten imtinâ' eden deve. 2. Akşam 'alef yemekten imtinâ' eden deve: (العافية تهيج الأبية) akşam 'alef yiyen deve yemini iştihâya getirir.

إِئْتَبٌ *cem: أُتُوبٌ* [iz.] 1. Kolsuz ve yakasız kadın gömleği, dekolte. (mürâdifî: بقيرة). 2. Üstelik libâs, ferâce. 3. Dizin üstüne veya altına kadar inen kısa kadın libâsı, zıbun. 4.

Paçasız kadın donu, botluk. 5. Arpa kabuğu, kısrı.

إِئْتَبٌ *fl.: إِئْتَبٌ، إِئْتَبٌ* [fl.] 1. Bir kadına (إِئْتَب) denilen dekolte gömleği veya zıbun ve ferâce veya paçasız donu giydirmek. 2. Böyle bir sevbi biçmek.

إِئْتَبٌ *fl.: إِئْتَبٌ، تَأْتَبٌ* [fl.] 1. Kadın (أْتَب) denilen kolsuz gömlek veya paçasız donu veya zıbun yahut ferâce giymek. 2. (erkek) eslihasını alıp hazırlanmak. 3. Yayını omzundan hamâ'il gibi geçirip arkasına almak. 4. (Eşyâ hakkında) pekleşmek, tasallüp etmek.

إِئْتَبٌ *fl.: إِئْتَبٌ، إِئْتَبٌ* [fl.] (أْتَب) denilen sevbi giymek.

مُنْتَبَةٌ [is.] Re's-i mâddede beyan olunan (أْتَب)'in mürâdifidir.

مُؤْتَبٌ [sıf.] Tırnakları eğri ve çarpık: (رجل مؤتب) tırnakları eğri adam.

أَيْتٌ *ft 1.: أَيْتٌ، أَيْتٌ* [ft 1.] 1. Burhân ve şâhit ve beyyine ile gâlib gelmek, galebe çalmak, ilzâm etmek: (أته). 2. Yarmak: (أته رأسه) başını yarıdı.

مُنْتَبَةٌ [is.] 1. Delîl ve burhânla galebe, ilzâm. 2. Baş yarma.

إِتَادٌ [iz.] İnek sağarken ayağına bağladıkları pây bend.

أُتْرُورٌ (أُتْرُورٌ) yerine kullanılır. (n. "أتر").

يُؤْتِرُ، تَأْتِيرُ [ft.] Yayı kurmak, kirişini germek. (Vâv'ın hemzeye kalbiyle "وتر"den munkalibdir. n. "وتر")

*أُنَيْشَةُ: أَنَشُ [iz. Sıf] Kavmi içinde zayıf ve kudretsiz olup harbe gitmekten 'âciz olan adama denir.

يَأْتِلُ، أَتَلُ، أَتَلَانُ، أَتَلَانُ [fl 2.] 1. Adımları sık sık atıp öfke ve dargınlıkla yürümek. 2. Yiyip içmeden şişmek. 3. (mas: "أَتول") gerilmek, geri kalmak.

أُتِلُّ، وَتِلُّ [sıf] Tok, yiyip içmeden şişmiş: (قوم أتل) tok bir kavim.

يَأْتُمُ، أَتَمُّ [ft 1.] 1. Kesmek, kat' etmek. - [fl.] 2. Durmak, ikâmet etmek. 3. Kadının âlet-i tenâsüliyyesiyle mak'adı birleşmek.

يَأْتُمُ، أَتَمُّ [fl.] Gecikmek, oyalanmak.

يُؤْتِمُ، إِيْنَامُ [ft. if'âl] ve:

يُؤْتِمُ، تَأْتِمُ [ft.] Cebren fi'l-i şenî' icrâsıyla kadının âlet-i tenâsüliyyesini yırtıp mak'adıyla birleştirmek.

أُتِمُّ [sıf.] 1. âlet-i tenâsüliyyesi küçük ve dar (kadın). 2. Bunun zıttı olarak âlet-i mezkûresi yırtık ve mak'adıyla birleşmiş (kadın).

أُتِمُّ [iz.] Yabancı zeyûn ağacı. (عتم) daha müsta'meldir.

مَأْتِمُ [iz.] 1. Hüzn ve keder veya meserret için toplanmış kadın veya erkek

cem'iyyeti. 2. Ölüye ağlama, nevha. 3. Matem, yas.

*أَيْمَاتٌ: [sıfs. cem.] Yorgun ve yavaş yürür develere itlâk olunur. Müfredi (أتم) nâdiru'l-isti'mâldir.

يَأْتِنُ، أَتِنُ، أَتِنُ، أَتُونُ، أَتَانُ [fl 2.] 1. (Masdarı: وأتن) bir yerde durmak, meks ve karar etmek. 2. (masdarı: "أتتان") adımları sık sık atarak yürümek. 3. (Masdarı: "أتن" fethataynla) ters doğmak, çocuğun ayakları evvel gelmek.(mürâdifi: "يتن") - [ft.] 4. Çocuğu ters yani ayağından doğurmak.

يُؤْتِنُ، إِيْتَانُ [ft. if'âl] Çocuğu ters yani ayağından doğurmak: (أنتت المرأة).

يَسْتَأْتِنُ، إِسْتِئْتَانُ [fl.] 1. Bir dişi merkep edinmek, satın almak. 2. Dişi merkep olmak. 3. (mec.) tenezzül ve tezellül etmek.

أُتِنُّ، أَتِنُّ، أَتِنُّ، مَأْتُونَاءُ [is.] 1. Dişi eşek. 2. Kuyu başında su çeken adamın bastığı yer. 3. Kuyu başında taş veya kaya. - (الضحل أتان) yarısı suyun içinde bulunan kaya.

أُتِنُّ، أَتِنُّ، أَتِنُّ [iz.] Ekmeci ve kireççi furunu. 2. Hamâm külhanı.

أُتِنُّ [iz. cem.] Yüksek yerler.

أُتِنُّ [iz.] Bir ağır yük götüren adamın hızlı teneffüsü.

يَأْتِيَهُ، تَأْتِيَهُ [fl.] (تعهه yerine) ma'tûhlaşmak, 'atah getirmek, bunamak.

[fl 1.] *يَأْتُو، أَتُو، إِتَاءٌ، إِتَاوَةٌ (أَتَوُ) * (Aslı) * : أتا
doğrulmak, doğru gitmek. 2. Sür'atle gitmek. 3. Gelmek ("أتى" yerine) (Bu üç ma'nâ ile masdarı "أتو" gelir). 4. (ağaç hakkında) ağacın çiçeği tomurcuklanıp yemişi belli olmak, meyve tutmak. 5. (mevâşi hakkında) çok yavru doğurmak, bereketli olmak, çoğalmak. - [ft.] 6. Vermek, 'atıyye ve ihsân etmek: (أتوته). (Bu ma'nâ ile masdarı "أتو" ve "إتاء" gelir). 7. Rüşvet vermek, 'ale'l-husûs saky-ı arâzi için suyu rüşvetle almak. (Bu ma'nâ ile masdarı "إتاوة" gelir). 8. Bir büyük adam 'indinde si'âyet etmek. ("ب" ve "على" harf-i cerriyle mef'ûl-i gayr-i sarîh alır): (أتابه وأنا عليه).

[iz.] 1. Ânifü'l-beyân (أنا) fi'linin masdarıdır. 2. Yol, gidiş, üslûp: (هو على أتو سيد) metîn bir üslûptedir. 3. Ölüm, vefât. 4. Belâ', musîbet, âfet. 5. Maraz-ı şedîd, vahametli hastalık. 6. 'Atıyye, ihsân. 7. Şahs-ı 'azîm, iri ve boylu adam. 8. Sütten çıkarılan taze yağ veya kaymak.

[iz.] 1. ânifü'l-beyân (أنا) fi'linin masdarıdır. Ağacın yemiş bağlaması. 3. Mevâşinin doğurup çoğalması. 4. Sütün çok yağ vermesi. 5. Kesretli mahsûl ve bereket: (ذو إتاء) mahsûldâr, bereketli.

[is.] *أتاوي، أتى: *cem: *إتاوة 1. Rüşvet ve ala'l-husûs saky-ı arâzi için su me'mûrine verilen rüşvet. 2. Arazi harâcı, vergisi, 'uşr. 3. 'Atıyye, ihsân.

[iz.] 1. *أتى، إتى، إتوي، أتوي، أتوي: *أتى
Cetvel-i 'umûmi ile tarla veya bağca arasındaki

husûsi su cetvelinin ayrıldıkları yer. 2. Nereden geldiği belli olmaksızın birden bire zuhûr eden su. 3. Bağteten zuhûr eden sel. 4. Yabancı ve kimse tanımaz adam, garîb.

[sıf.] Harîs, tama'kâr, aç gözlü.

[fl, ft 2.] 1. *يَأْتِي، أَتِي، إِتِيَانٌ، إِتِيَانَةٌ، إِتِي، أَتِي، مَاتَاءَةٌ * : أتى
Gelme: (أتاني رجل) bana bir adam geldi. 2. Hâzır olmak, zuhûr etmek. 3. İşlemek, yapmak, irtikâb etmek: (أتى الفاحشة) işi yaptı, (أتى الأمر) fahşiyâtı irtikâb etti. 4. Mücâma'at etmek: (المرأة أتى). 5. İnfâz ve icrâ etmek, bitirmek: (الشيء أتى على) bir şey icrâ etti, bitirdi. 6. (zamân) geçmek, murûr etmek. 7. Olmak: (أتى البناء محكما) binâ muhkem oldu. 8. Olmak, bulunmak: (الساحر حيث أتى لا يفلح) sihirbâz nerede olsa ve nerede bulunsa felâh bulmaz. 9. İstîlâ etmek. (Mef'ûlü "على" harf-i cerriyle ifâde olunur). - ("ب" harf-i cerriyle müte'addi olarak). 10. Getirmek: (به ائتوني) bana onu getirin. 11. Doğurmak, dünyaya getirmek: (أتت بولد) bir çocuk doğurdu. 12. Gidermek, alıp götürmek: (عليه الدهر أتى) - "فأتى الله بنيانهم" zaman onu helâk etti. - (Emr-i hâzır: أت، تيا، تواء، إئت، تي، تيا، تين).

[ft. if'âl] 1. *يؤتي، إيتاء: *أتى
Getirmek, sevk etmek: (أتى إليه الشيء) 2. Vermek: "الزكاة المؤتون" zekâtı verenler. "يؤتي الحكمة من يشاء" hikmeti istediğine verir. "ربنا أتنا في الدنيا حسنة" yâ rebbi bize dünyâda hasenât verir. 3. Karşılık göstermek, mükâfât veya mücâzât etmek. 4. Muvâfakat etmek. - [ch.] kendisine verilmek, almak, kabûl ve

tesellüm etme: "أوتي النبيون من ربهم وما" enbiyâya cânib-i İlahiden verilen şey. "ومن يؤتي الحكمة فقد" hikmet verilen adama çok hayır verilmiş olur. "أوتي خيرا كثيرا" keşke bana kitâbım verilmemiş ola idi der.

يُؤْتِي، تَأْتِي، تَأْتِي [ft. tef'îl] 1. Gelecek veya bir şeye ve mesela suya yol açmak, yolunu ıslâh ve tesviye etmek: (أتيت الماء). 2. Tehyi'e ve teshîl etmek: (أتى الله أمره).

يُؤَاتِس، مُؤَاتَاة [ft. mufâ'ale] Muvâfakat ve itâ'at etmek, uymak, bir şey hakkında biriyle muttâfiku'r-re'y bulunmak. (Muvâfakat olunan şahıs mef'ûl-i sarîh ve muttâfak 'aleyh olan şey "على" harf-i cerriyle mef'ûl-i gayr-i sarîh suratında ifâde olunur).

يَتَأْتِي، تَأْتِ (التَّائِي) [fl. tefe'ul] 1. Bir işe lüzûmi vecihle başlamak: (تأتى للأمر). 2. Muvâfakat etmek, uyuşmak. 3. Hazırlanmak, tehyi'e olunmak, yoluna girmek: (تأتى الأمر). 4. vukû' bulmak, cereyân etmek.

يَسْتَأْتِي، اسْتِئْتَاء [ft.] 1. Geciken bir adamın vürûdünü istemek, çağırılmak. 2. Bir yere kabûl olunmasını talep etmek. - [fl.] 3. (dişi deve) kızıp erkek istemek: (استأنت الناقة).

أَتِي، أْتِي، إْتِي، إْتِيَان، إْتِيَانة، مَاتَاة [Re's-i mâddede beyân olunan "أتى" fi'linin masdarıdır.]

أَتِيَّة [sıf.] Gelici, gelecek. (الآتية): *آتِ

مَاتِيَّة [sıf.] (İsm-i fâ'il ma'nâsıyla ism-i mef'ûl) gelecek, müstakbel, âti: "مأتيا إنه كان وعده".

أْتِي، أْتِيَّة [iz.] Nehre düşmüş yaprak ve süprüntü.

أْتِي، أْتِيَّة [iz.] 1. Garîb. 2. Birden bire zuhûr eden sel. ("أنا (أتو)" mâddesine n.).

أْتِيَّة [is.] Yaradan akan mâdde, cirâhat.

مِيتَاء [iz.] 1. At meydânının müntehâsı, koşu hayvânlarının durduğu yer. 2. Açık ve işlek cadde, şehrah. 3. Dört yol ağzı, birkaç yolun mecme'i: (صادفته في الميآء). 4. Mukâbil, karşı, hizâ: (داري بميتاء داركم), evim sizin evinizin karşısındadır. 5. Üslûp, tarz: (بنى القوم بيوتهم على) (ميآء واحد), kavim evlerini bir üslûpte binâ ettiler. - [sıf.] 6. İşlek ve ma'mûr yol. 7. İhsân ve mükâfâtı çok olan: (رجل ميآء) vergili adam. (معطاء yerine).

مَاتَانة [iz. s.] Girecek veya girişilecek cihet: (أتى الأمر من مآتاته ومن مآتاه) işe girişilecek cihetten girişti.

أْتِيَّة [is.] Kere, def'a.

أْتِي، أْتِيَّة [harf-1 'atf] "حتى"den muhaffef olup, bunun makâmında Vav-1 ma'nâ ile yani "-ya kadar" "-ya varınca" ma'nâsıyla müsta'meldir: (الحجاج أتى جاء) (المشاة) piyâdelerine varıncaya kadar hacılar geldi.

أْتِيَّة، أْتِيَّة، أْتِيَّة [ft 3.] Atmak, urmak: (أتاته بسهم)، okla urdum.

يَأْتِي، إِنْتَاءٌ [fl.] Yemekle iştihâsı olmamak: (أصبحت مؤنتيا), sabâh iştihâsız bir halde kalktım.

أُنْبِيَّةُ [is.] Gürûh, cemâ'at: (أُنْبِيَّةُ جاء فلان في), fülân güruh ve cemâ'atiyle beraber geldi.

أَنْبٌ [iz.] Çöllerde biten bir nev' ağaç.

مَنْبٌ [is.] 1. İhrâm. 2. Düz ve mülâyim yer. Ova. 3. Küçük nehr, dere, cetvel. 4. Yüksekçe yer, tepe.

يَأْتُ، أَتَأْتُ، أَتَأْتُ، أَتَأْتُ [fl 1,2,4.] 1. (nebât ve saç) gür ve sık olup uzamak ve çoğalıp sarmaşık olmak: (أث النبات). 2. (kadın sağrısı) etli ve mahrût'ış-şekil olmak: (أثت المرأة).

يُؤْتِ، تَأْتِي [ft.] Döşek ve sâireyi çiğneyerek düzeltmek: (أثت الفراش). 2. (mec.) mutî' ve ram etmek.

يَتَأْتُ، تَأْتِي [fl.] Emvâl-ı kesîreye konmak.

إِثَاتٌ [sıf.] Çok ve sık, uzun ve sarmaşık, gür (nebâtât ve saç ve sâire).

أَثِيَّةٌ [sıfs.] Sağrısı büyük ve mahrûtî (kadın). - [cem.] İri ve tenfi-mend, boylu ve dolgun kadınlar.

أَثَاتٌ [icz.] 1. Ev eşyası, mefrûşât. 2. Emvâl-i menkûle, eşyâ-ı beytiyye ile hayvânât-ı ehliyye ve sâire.

أَثَائِيٌّ [iz.] Sacayağ. (أثافي'den mübdeldir).

إِسْتَأْتَجُ، يَسْتَأْتِجُ، اسْتَيْتَاجٌ [fl.] 1. (nebâtât ve sâire) birbirine dolaşmak, sarmaşık olmak. 2. Çoğalmak, bol olmak.

يَأْتُرُ، أَتُرُ [fl 4.] Arkadaşlarıyla beynerinde ma'hûd eşyânın en nefislerini kendi için intihâp etmek: (أثر الرجل على أصحابه). 2. Başlamak, şurâ' ve mübâseret etmek. (ef'âl-i mukârebe gibi fi'l-i muzâri'den evvel gelir): (أثر يكتب) yazmağa başladı. 3. 'azm ve teşebbüs etmek, hasr-ı sa'y ve dikkat etmek: (أثر على الأمر) işe teşebbüs etti.

يَأْتُرُ، أَتُرُ، إِثَارَةٌ، أَثَرَةٌ [ft 1,2.] 1. Nakil ve rivâyet, zikir ve îrâd etmek: (الحديث منه أثر). 2. Hürmet ve ikrâm etmek. 3. Devenin tırnağını simtırâşla oymak. 4. (erkek deve) dişisine aşmak.

يُؤْتِرُ، إِثَارٌ [ft. if'âl] 1. Seçmek, ihtiyâr etmek. (Muhtârün-minhü "على" ile ifâde olunur). 2. Bir şeyi bir şeye tâbi' etmek. - [fl.] 3. Kesb-i ehemmiyet etmek.

يُؤْتِرُ، تَأْتِيرُ [ft.] Nişân bırakmak, 'alâmet komak. (Mef'ûl-i gayr-i sarîhü "في" harf-i cerriyle isti'mâl olunur). 2. İşlemek, te'sîr etmek.

يُؤْتِرُ، مَوَاتِرَةٌ [ft.] intihâb ve ihtiyâr etmek etmek, tercîh eylemek. ("ب" harfiyle mef'ûl-i gayr-i sarîh alır).

يَتَأْتِرُ، تَأْتِيرُ [ft.] Birinin izini ta'kîb etmek, tâbi' olmak.

يَتَأْتِرُ، إِثَارٌ [ft.] Birinin izini ta'kîb etmek, arkasına düşmek.

اِسْتَأْتَرُ [ft.] Kendi için ihtiyâr etmek, kendine ayırmak. – (استأثر الله بفلان) cenâb-ı Hak filân adamı ihtiyâr edip yanına aldı. (vefât eden adam hakkında tefâ’ul niyetiyle kullanılır).

اُتْرُ [ft.] Bir şeyin yerinde kalan bakiyesi, vücûdına delâlet eden kısmı: (رأيت أثر) evin bakiyesini gördüm. (Bu ma’nâ ile ism-i cins olup müfredi tâ-ı tefrîdle olur). 2. Haber, hadîs: (سمعت منه الأثر). 3. Hadîs, sünnet.

اَثْرٌ [iz.] 1. İz ayak yeri. 2. (mec.) ‘alâmet, nişâne. – (في إثره) arkası sıra, ‘akibinde. - [cem.] 3. Yollarda emyâle delâlet için merkûz ‘alâmetler.

اَثْرٌ [iz.] Kılıç cevheri, ferî: (ما أحسن أثر السيف) bu kılıcın ne güzel cevheri vardır.

اَثْرٌ [iz.] 1. Yara iyileştikten sonra kalan yeri, yara nişanesi. 2. Yüzün fer ve revnakı, çehre-i insanîdeki âb ve tâb: (وجهه ما أحسن أثر) yüzünde ne güzel revnakı vardır. 3. İzinde belli olmak üzere devenin tabanına urulan damga.

اَثْرٌ [iz.] Mükerreren erilmekle tasfiye olunmuş tereyağı.

اَثْرٌ [sıf.] Eşya-ı nefiseye arkadaşlarından dirîğ edip kendi nefsi için ihtiyâr eden: (رجل أثر).

اَثْرَةٌ [is.] Eşya-ı nefiseye arkadaşlarından dirîğ edip kendi nefsi için ihtiyâr etme, müstebidâne menfa‘atperestlik "سيكون بعدي" أثره. 2. (mec.) fazl, tekaddüm.

اَثْرَةٌ [is.] Rivâyetle mankûl ‘ilim bakiyesi.

اَثْرٌ [is.] 1. Meşhûr ve şâyân-ı tezkâr fi‘il ve hareket, muvafakiyyet, feth ve zafer. 2. Böyle bir fi‘lin yâd ve tezkârı. 3. zevâl bulmuş bir şeyin âsâr-ı bâkiyesi. 4. Eslâftan menkûl mekremet ve şeref. 5. Çok zaman hatırlarda kalan kaht ve galâ. 6. Hâlet-i gayr-i maraziyye: (له أثره).

اَثْرٌ [is.] 1. Kılıcın cevheri ve ferî. 2. Sadık ve muhlis dost. 3. (كثير) lafzını ta‘kîb eder: (كثير شيء) (أثير، كثير بثير).

اَثْرٌ [iz.] (Yunaniden me’hûz Eíθηρ) havadan hafif ve ecrâm-ı semâviyye aralarında mevcûdiyyeti mafrûz bir cism-i hafif. (Ether).

اَثْرَةٌ [sıf.] Mekîn, mükrem.

اَثْرَةٌ [sıfs.] İzi büyük (hayvân): (دابة أثيرة).

اَثْرٌ [sıf.] 1. Eser ve hadîs nakil ve rivâyet eden. 2. İstisâr eden, yani eşyâ-ı nefsiyyeyi kendi nefesine ayırıp arkadaşlarını mahrûm bırakan. 3. Mukaddem, efzal, müreccah. – (أثر) أول ذي أثير، أثره ذي أثير، أثر ذي أثيرين، إثر (ذات يدين، إثر ذي يدين) her şeyden evvel, evvel-i emirde.

اَثْرٌ [sıf.] 1. Yüzünde cevheri ve mu‘teberliğine delâlet eder sâir ‘alâmetleri olan (kılıç). 2. ‘An‘ane ile nakil ve rivâyet olunmuş (hadis - i şerif). 3. Pederden evlâda mankûl (kılıç). - [iz.]

Fahr-ı kâ'inât (salla'l-lahu 'aleyhi ve selem) efendimizin mübârek seyflerden biri.

مَأْتِرَةٌ: [is.] 1. Eslâfın şanlı ve parlak işi. 2. Böyle bir işin yâdıgar mefhareti. 3. Mekârim-i ef'âl.

أَثَرَةٌ: [is.] 1. Yâdıgar-ı mefharet. 2. İlim bakiyyesi. 3. Semizlik bakiyyesi.

أَثَرِيٌّ: [sıf.] İlm-i hadîse mensûb, ilm-i hadîs 'âlimi.

أَثْوَرٌ: [iz.] Devenin tabanı altına damga basmağa mahsûs demir. 2. Bekçi, çavuş, yasakçı.

مَثْرَةٌ: [is.] Devenin tabanı altına damga basmağa mahsûs demir ("أَثْوَر" mürâdifi)

إِثْرٌ: [iz.] Keçinin memesine bağlanan kese.

أَثْفٌ: [ft 2.] 1. Arkasına düşmek, ta'kîb etmek, kovalamak.

أَثْفٌ يَأْتِفُ * أَثْفٌ يَأْتِفُ * أَثْفٌ: [ft 1,2.] Taleb etmek, aramak.

أَثْفٌ يَأْتِفُ * أَثْفٌ يَأْتِفُ * أَثْفٌ: [ft.] (tencereyi) sacayağı üzerine komak.

أَثْفٌ يَأْتِفُ * أَثْفٌ يَأْتِفُ * أَثْفٌ: [ft.] 1. Etrâfını çevirmek, ihâta etmek. 2. Arkasına düşmek, arkasından ayrılmamak. 3. Başına toplanmak. 4. Sacayağı yerini tutmak. 5. (mekânını) muhâfaza etmek, (yerinden) ayrılmamak: (تَأْتِفُ الْمَكَانَ).

أَثْفٌ: [sıf.] 1. Sâbit, gayr-i mufârık. 2. Tâbi', mutf'.

[is.] *أَثْفٌ، أَثْفِيٌّ cem: أَثْفِيَّةٌ: أَثْفِيَّةٌ

Sacayağının uç ayağından beheri ki 'urbân 'inde bier taştan 'ibârettir. – (ثالثة الأثافي) sacayağının üçüncü ayağı ki ekseriyye yüksek bir yerden 'ibârettir, ve (mec.) musîbetin en büyüğü: (رماه الله بثالثة الأثافي) Allah onu en büyük dâhiyeye dûçâr etsin. – (ثالثة الأثافي) yine mecâzen bir fitne ve fesâda ön ayak olan adama dahi itlâk olunur.

[ânifu'l-beyân "أثفيه" nin

cem'idir] 1. Sacayağı. 2. Küre-i semânın nısf-ı şemâlisinde vâkı' (kadar) cemle-i kevkebiyyesinin re'si hizâsında bir cümle-i kevkebiyyedir.

مُؤَثَّفٌ: [sıf.] Kısa boylu ve tıknâz (adam).

[fl 2,5.] 1. *وَأَثْلٌ، يَأْتِلُ، أَثَالَةٌ *يَأْتِلُ، أَثُولٌ * أَثْلٌ: 1. Kökleşmek, kök salmak, 2. Yerleşmek, sübût bulmak, 3. Eski ve asil bir hânedâna mensûb olmak.

[ft.] 1. *يُؤْتِلُ، تَأْتِلُ * أَثْلٌ: 1. (mâl ve mülkünü) çoğalmak. 2. Ehline ve mute'allikâtına kisve-i fâhire giydirip ihsân etmek. - [fl.] 3. zenginleşmek.

[ft, fl.] 1. *يَتَأْتَلُ، تَأْتَلُ * تَأْتَلُ: 1. Kökleşmek. 2. Büyüme ta'azzum etmek. 3. Emekle sermaye edinmek: (تَأْتَلُ الْمَالُ). 4. Kuyu kazmak: (تَأْتَلُ الْبُيْرُ). 5. zahîre edinmek: (تَأْتَلُ الرَّجُلُ). 6. Etrâftan tedrîcle birikmek: (الشَّيْءُ تَأْتَلُ).

[iciz.] *أَثْلَةٌ fr: أَثُولٌ، أَثَالٌ، أَثَالَتٌ *cem: أَثْلٌ: Acı ılıgın ağacı.

أَتَلَّ: *cem: *إِتَالٌ [is.] 1. Gök, asıl. 2. Bir taraftan celb olunan zahîre ve erzâk. 3. âlât ve edevât, eslihe ve mühimmât. 4. Hâne eşyâsı, esâsı-ı beytiyye. 5. Asıl, haseb ve neseb: (ينحت هو) asâletimize ta'arruz ediyor. 6. Kad ve kâmeti mu'tedil ve mevzûn kadın.

أَتَالٌ: *أَتَالٌ [iz.] 1. Mevrûs mecd ve şeref ve şân. 2. Asâlet, necâbet.

مُؤْتَلٌ: *مُؤْتَلٌ [sıf.] 1. Köklü, aslı, esâsi. 2. Sağlam, metîn. 3. Asîl, necîb, asâletli. – (مؤتل مال) esâslı mâl, re'sü'l-mâl, demirbaş.

يَأْتُمُّ: *يَأْتُمُّ، إِتْمٌ، أَنْمٌ، مَأْتَمٌ: *أَتْمٌ [fl 4.] Günâh işlemek, harâm irtikâb etmek.

يَأْتُمُّ، إِتْمٌ، مَأْتَمٌ yahut يَأْتُمُّ: *أَتْمٌ [ft 1,3.] Birine günahkâr nazarıyla bakmak ve yaptığını harâm 'addetmek. (Üçüncü bâbdan gelmesi şâz kabîlindedir).

يُؤْتِمُّ، إِتْمٌ، يَأْتُمُّ: *أَتْمٌ [fl. if'âl.] Günâhkâr etmek, günâha sokmak.

يُؤْتِمُّ، تَأْتِمُّ، تَأْتَمُّ: *أَتْمٌ [fl.] 1. Günâh isnât etmek, günahkâr oldun demek. 2. Günâh işlemek. 3. Günâh irtikâbına tahrîs ve tehrîk etmek: " لا يسمعون فيها لغوا ولا تأثيما".

يَتَأْتَمُّ، تَأْتَمُّ: *تَأْتَمُّ [fl.] 1. Günâhtan tevbe ve istiğfâr etmek. 2. Günâhtan perhîz ve ictinâb etmek.

أَتَامٌ: *cem: *أَتَامٌ [iz.] 1. Günâh. 2. Harâm ve 'ale'l-husûs şarâb ve kumar.

أَتَامٌ: [iz.] 1. Günâh. 2. 'Ukûbet, cezâ.

أَتِيمٌ، أَتَامٌ، أَتُومٌ: *أَتِيمٌ [sıf.] Günahkâr, ma'sûm. - [sıf.] Günâhla ittihâm olunmuş, kendine günâh isnât olunmuş.

أَتَامٌ: *أَتَامٌ [iz.] 'Ukûbet, cezâ.

أَتُومٌ: *أَتُومٌ [sıf.] 1. Günâhkâr. 2. Yalancı, kezzâb.

أَتِيمَةٌ: *أَتِيمَةٌ [iz, is.] Çok günâh irtikâbı, büyük günâh.

مَأْتَمَةٌ: *مَأْتَمَةٌ [iz, is.] Günâh, harâm.

مُؤْتَمٌ: [sıf.] Çok yürür gibi görünüp de yürüyemeyen (insân ve hayvân).

(إِثْمٌ) ile (نَنْبٌ) arasındaki fark şudur ki, (إِثْمٌ) bigayri 'amd icrâ olunan günaha mahsûs olmadığı halde, (نَنْبٌ)'in ma'nâsı e'am olup 'amden veya bigayri-'amd vukû'a gelir.

أَتُنُّ: *أَتُنُّ [iz. cem.] Put ve sanem demek olan (وثن) 'in cem'idir. (n. "وثن").

أَتُنُّ: *cem: *أَتُنُّ [is.] Sık muğaylân ağaçlığı.

أَتِينٌ: [sıf.] Köklü.

يَأْتُو، أَتُو، إِثَاوَةٌ (أَتُو) (Aslı) *أَتَا: *أَتَا [ft.] Gammâzlık ve nemmâmlık etmek: (أتابه وأنا عليه عند فلان) denilir.

مَأْتِيَةٌ: *مَأْتِيَةٌ [is.] Si'âyet, gammâzlık, nemmâmlık.

أَثَى [ft 2.] ânifen beyân olunan (أثا) ma'nâsına gelir.

[sıf.] Husûmet ve cedel (مؤاثة) husûsunda kavî olan: (رجل مؤاثة).

[sıf.] Çok yemek yiyip ba'dehü su içmekle harâretini kesemeyen adama itlâk olunur.

[is.] Taşlar. إثناءة

[is.] Si'âyet, gammâzlık: (ما مائئة *مَائِيَّة* :مَائَاة (ترك فلان المائئة أو المائت).

[fl 3.] 1. Korkup veya ürküp kaçmak. - [ft.] 2. zorlamak, icbâr etmek. *يَأْجَأُ، أَجَأُ* :أَجَأُ

[fl 1.] 1. (ateş) alevlenmek, parlamak: (أجت النار) ateş parladı (mas: "أجج"). 2. (deve kuşu) kanatları urarak koşmak ve seğirtmek (mas: أج). 3. (su) acı ve tuzlu olmak (mas: أجوج). 4. (idğâmın fekkiyle) (أجج) [b 3. şâz.] Düşman üzerine hamle etmek.

[ft. if'âl] *يُؤْجُ، إيجاج* :أَجَّج (suyu) tuzlu ve acı etmek.

[ft.] *يُؤْجِجُ، نأججج* :أَجَّج (Alevlendirmek, parlatmak: (أجج النار) ateşi parlattı).

[fmt.] *يَتَأَجُّجُ، تَأَجُّجُ* :تَأَجَّج (Parlamak, alevlenmek, tutuşmak).

[fmt.] *يَتَأَجُّجُ، إينججج* :إِنْتَجَّج (Parlamak, alevlenmek, tutuşmak. 2. (gün) pek Sıçak olmak.

[fmt.] *يَتَأَجُّجُ، تَأَجُّجُ* :تَأَجَّج 1. Parlamak, alevlenmek, tutuşmak. 2. (gün) pek Sıçak olmak.

[is.] *إيجاج:جم* :أَجَّة 1. ziyâde sıçaklık, şiddetli harâret. 2. Karışıklık, ihtilât, gürültü, patırtı: (وقع القوم في أجة) halk bir gürültü patırtıya düştü.

[sıf.] 1. Acı ve tuzlu (su). - [iz.] 2. Ateş ve harb sıcaklığı. *أججج

[iz.] 1. ("أج" fi'linin masdarıdır) alevlenme, parlama. 2. Suyun dökülürken çıkardığı ses: (الماء أجاج).

[sıf.] Parlak, muzi', tâbân. *أجججج

ومأججج :يَأْجُجُج Bu iki 'alemi bu mâddeden müştak 'ad etmişlerse de bunlar İbraniceden me'hûz ve mu'arrebdir.

[iz.] *أججج، إجاج، أججج* :أَجَج (Perde, örtü).

deveyi men' ve zecr için müsta'mel savttır. *إججج

[iz.] *أجججج* :إججج (Pencere ve kapının üstündeki gibi küçük ve kısa kemer).

[sıfs.] Kaburgaları birbirine bitişik görünecek kadar semiz ve tüvânâ (dişi deve): (ناقاة أججج).

[ft. if'âl] *يؤججج، إيجججج* :أَجَد (dişi deveyi) semirtip tüvânâ etmek: (أجد الله الناقاة). 2. (insan ve sâireyi) za'ftan sonra semiz ve tüvânâ eden Allah'a şükürler olsun.

*مُؤَجَّدٌ : [sıf.] Sağlam, kavî, muhkem: (بناء مؤجد) sağlam binâ.

يَأْجِرُ، أَجْرٌ، أَجَارٌ، أُجِرْتُ، إِجَارَةٌ يَأْجِرُ [ft. 1,2] 1. (mas: "أجر" ve "إجارة") bir işin hakkını, karışıklığını vermek. 2. Gündelikle kullanmak. 3. Ücretle çalışmak, gündelikle işlemek. 4. (mas: أجر) kiraya vermek. - [fl.] 5. (mas: "أجر" ve "إجارة" ve "أجور") (çıkık ve kırık kemik) yerine gelmek, yapışmak, iyileşmek. - [ch.] (أولاده في أجر) evlâdı vefât etmekle ecr ve sevâba müstehak oldu.

يُؤْجِرُ، إِجَارَةٌ، أَجْرٌ [ft. if'âl] 1. Ücretle kullanmak. 2. Ücretini, gündeliğini vermek. 4. (fâhişe) ücrete mukâbil tefahhuş etmek. [n. - وجر - [إيجار]]

يُؤَجِّرُ، تَأْجِيرٌ [ft.] Tuğla ve kiremid pişirmek.

يُؤَاجِرُ، مُؤَاجَرَةٌ [ft.] 1. Bir işin karışıklığı, ırgatın gündeliğini vermek. 2. Ücretle gündelikle kullanmak. 3. Ücretle gündelikle çalışmak. 4. Ücret ve gündelik mikdârını kararlaştırmak.

يَتَّجِرُ، يَتَّجَرُ، إِتَّجَارٌ يَتَّجِرُ، اِتِّتَّجَارٌ [fl.] 1. Ücretle ve gündelikle çalışmak. 2. Ecr-i uhrevî talebiyle sadaka vermek: "كلوا وادخروا" "واتَّجروا".

يَسْتَأْجِرُ، اسْتِئْجَارٌ [ft.] Ücretle kullanmak. 2. Kira ile tutmak, kiralamak. 3. Tuğla ve kiremit pişirmek.

أَجَارٌ، أُجِرْتُ [iz.] 1. Karşılık, mükâfat. 2. Amel-i sâlihle kazanılan mükâfat-ı uhreviyye, sevâb. 3. Gündelik, hak. 4. Nikâh, kâbîn, mehr. 5. Kira. 6. Kırık ve çıkık kemik iyileşmesi. 7. zikr-i hasan, zikr-i cemîl.

(أجر) ile (جزاء) arasındaki fark şudur ki: (أجر) yalnız iyilikte ve (جزاء) ise iyilik ve kötülükte yani mükâfat ve mücâzât ma'nâsıyla olur. Birde (أجر) (من عقد) veya (عقد) mecrâsına câri olan amele mukâbil olup (جزاء) ise ta'mîm üzere isti'mâl olunur.

أُجِرْتُ، أُجِرْتُ، أَجْرَةٌ [is.] 1. Kira. 2. Gündelik, hak.

أَجَارَةٌ، أَجَارَةٌ [is.] 1. Mükâfat, karşılık. 2. Gündelik, hak. 3. Kira. 4. Hizmetçi ve sâire ma'âşı.

[iz.] Ücretle çalışan adam. - (الأجير) (الأجير) gündelikle bir adam yanında çalışan ırgat veya san'atçı, - (الأجير المشترك) dükkânında herkes için çalışan san'atçı.

أَجَارَةٌ، أَجَارَةٌ [iz.] Dam, çatı. ("أناجير" cem: "إنجار" (Mürâdifi).

[iz.] De'b, 'âdet: *إَجْرِيَا، إِجْرِيَا* [iz.] De'b, 'âdet: (إجبراه كذا) 'âdeti böyledir.

cem: أَجْرٌ، أَجْرٌ، أَجْرٌ، أَجْرٌ، أَجْرٌ، أَجْرٌ *أَجْرُونَ* [iz.] Tuğla. (Farisi "آكور" den mu'arrebdir).

مَاجِرٌ [iz.] 1. Toprak ibrîk. 2. Çiçek saksısı.

اَجْرٌ [fl.] *اِسْتَأْجَرَ، يَسْتَأْجِرُ، اِسْتِئْجَارٌ* *اَجْرٌ: dayanmak ancak yastığa dokunacak sûrette oturmak (ki 'indel'-'Arab te'eddüben ihtiyâr olunan vaz'iyettir): (استأجر على الوسادة).

اِجْصٌ [icz.] *اِجْصَةٌ fr: اِجْصٌ* *اِجْصٌ: Erik. Şam'da zerdaliye ve Mağrib'de armuda (إجاص) derler. (إجاص) isti'mâli kabîhtir.

اِجْصِيَّةٌ [is.] Erik hoşafı.

اِجْطٌ: koyun ve keçiyi men' ve zecir için müsta'mel savttır.

اَجَلٌ [ft 2.] *يَأْجِلُ، أَجَلٌ* *اَجَلٌ: 1. Boyun ağrısına müdâvât etmek. 2. Men' etmek, alıkoymak. 3. (hayvânâtı) mer'âdan men' etmek, mer'âya göndermemek. 4. Şer ve mazarratı mûcib olmak: (أجل الشر عليهم). 5. Sa'y ve kûşîşle öteden beriden mal toplamak: (أجل لأهله).

اَجَلٌ [fl 4.] *يَأْجِلُ، أَجَلٌ* *اَجَلٌ: Gerilemek, geri kalmak, te'ehhür etmek.

اَجَلٌ [ft.] *يُؤَجِّلُ، تَأْجِيلٌ* *اَجَلٌ: 1. Bir müddet ta'yin etmek, mühlet vermek. 2. Bir müddet-i mü'eyyeneye kadar te'hîr etmek. 3. Boyun ağrısına müdâvât etmek. 4. Bir işten men' etmek, alıkoymak. 5. (suyu) öteden beriden toplayıp biriktirmek.

اَجَلٌ [ft.] *يُؤَاجِلُ، مُؤَاجِلَةٌ* *اَجَلٌ: 1. Birinin boyun ağrısına müdâvât etmek. 2. Men' ve habsetmek.

اَجَلٌ [fl.] *يَتَأَجَّلُ، تَأَجَّلٌ* *اَجَلٌ: 1. vakti mü'eyyene kadat mühlet istemek: (تأجل منه). 2. (yaban öküzleri) birikip sürü olmak. 3. (halk) toplanmak, ictimâ' etmek: (تأجل القوم). 4. (su) bir yere birikmek: (تأجل الماء في المأجل), su havza toplandı.

اَجَلٌ [ft.] *يَسْتَأْجِلُ، اِسْتِئْجَالٌ* *اِسْتَأْجِلُ: Mühlet, va'de istemek: (استأجلته فأجلني إلى مدة), va'de istedim bir müddette kadar verdi.

اَجَلٌ [iz.] *أَجَالٌ cem: اَجَلٌ* Mü'eyyen bir vaktin sonu. 2. Evvelce ta'yin olunmuş vakt, mühlet, va'de. 3. Hayâtın sonu, ölümün vakt-i mukadderi, ecel. – (الأجل المسمى) ecel-i mev'ûd. (الأجل الاخترامي) ecel-i kazâ.

اِجْلٌ [iz.] Boyun ağrısı (Yastığın sertliğinden ve sâir-i esbâbdan hâsıl olan).

اِجْلٌ [iz.] *أَجَالٌ cem: اِجْلٌ* *اِجْلٌ: 1. Yaban öküzü sürüsü. 2. Gürûh, takım, cemâ'at.

اِجْلٌ [iz.] *أَجَلٌ* *اِجْلٌ: Dağ keçisinin erkeği ("ايل" gibi).

اِجْلٌ [iz.] *اِجْلٌ* *اِجْلٌ: Sebep: (لأجلك، من أجلك) lâmin fethiyle (من أجلك، من أجلك ومن أجلك) senden ötürü, senden dolayı, senin için.

اِجْلٌ [iz.] 1. Hurma ağacının kökü etrâfına biriktirilen toprak. 2. (أجيل)in cem'idir. [n. أجيل]

اِجْلٌ [harf-i cevâb] Evet, hay hay.

(نعم) 'den fark şudur ki: (نعم) ekseriyyâ su'âle cevâb olduğu halde, (أجل) tasdikli bir cümleye cevâb olur. Meselâ (أنت سوف تذهب) yani sen

gideceksin sözüne cevâben (أجل) ve (أذهب) su'âline cevâben (نعم) demek ahsendir.

أَجَلٌ: [sıf.] 1. va'de ve mühlet veren. 2. Va'deli, mühletli. 3. Sonraki, mu'ahhar. (Zıddı: "عاجل").

أَجَلَةٌ: [is.] âhiret.

أَجِيلٌ: *cem: *أَجَلٌ* [sıf.] 1. Va'de ve mühlet veren. 2. va'deli, mühletli. 3. Sonraki, mu'ahhar. 4. Birikmiş, toplanmış (su, toprak veya hayvânât).

مَاجِلٌ: *cem: *مَاجِلٌ* [iz.] Su birikmiş mahal, havz, göl.

مُنْجَلٌ: [iz.] Va'de, mühlet.

مُؤَجَّلٌ: [sıf.] 1. Va'deli, mühletli. 2. Mu'ahhar, sonraki. 3. Birikmiş, toplanmış (su).

أَجَمٌ: *أَجَمٌ, *يَأْجَمُ, *أَجْمٌ, *أَجِيمٌ* [fl 2.] 1. Isınmak, kızışmak, harâret peydâ etmek: (أجم النهار) gün pek ısındı. 2. Alevlenmek: (أجم النار) ateş alevlendi. 3. Gazab etmek, hiddetlenmek.

أَجَمٌ: *أَجَمٌ, *يَأْجَمُ, *أَجْمٌ* [ft 4.] 1. Bir şeyden usanmak, bıkmak: (أجم الطعام) yemekten bıktı. 2. Birini hoşlanmadığı şeye uğratmak: (أجم فلانا). - [fl.] 3. (su) bozulmak: (أجم الماء).

Fîrûzabâdi bu üç ma'nâ ile (أجم) fi'lini ikinci bâbdan 'addedip bundan evvelki üç ma'nâyı tefe'ul bâbindan (تأجم) fi'line hasr etmiştir.

أَجَمٌ: *يُؤْجَمُ, *إِجَامٌ* [ft. if'âl] Bıktırmak, usandırmak, bîzâr etmek: (أجمه منه) filânı filân şeyden bîzâr etti.

تَأْجَمٌ: *يَتَأْجَمُ, *تَأْجَمٌ* [fl.] 1. Darılmak, öfkelenmek, hiddet etmek. 2. Alevlenmek, tutuşmak: (تأجت النار). 3. Çok ısınmak, kızışmak: (تأجم النهار). 4. (arслан) yatağı olan koruya ve çalılığa girmek: (تأجم الأسد).

أَجْمٌ: [iz.] 1. Mürebbe'eş-şekil ve üstü damlı ev. 2. Hiddet, gazab.

أَجْمٌ: *cem: *أَجَامٌ* [iz.] Hısn, hisâr, palanka.

*أَجْمٌ, *أَجْمٌ, *إِجَامٌ, *أَجَامٌ, *أَجَمَاتٌ: *cem: *أَجَمَةٌ* *fr: *أَجْمٌ* [icz.] Ekseriyyâ arslan yatağı olan sık ve gür ağaçlık veya çalılık ve kamışlık.

أَجِيمٌ: [iz.] 1. Alev. 2. Gazab, hiddet.

أَجِمٌ: [sıf.] 1. Bir ta'âmıdan usanıp bıkmış olan. 2. Bozulmuş su ("مأجوم" gibi).

أُجُومٌ: [sıf.] Halkı kendinden bîzâr eden.

أَجَامٌ: [iz. cem.] Kurbağalar.

أَجْنٌ, *يَأْجَنُ, *أَجْنٌ, *أَجْنٌ, *يَأْجُنُ* [ft 1, 2, 4.] 1. (suyun) renk ve ta'mı bozulmak. - [ft 1.] 2. (mas: "أجن") çırpamak, (çamaşır ve sâireyi) döverek yıkamak.

أَجِينٌ: *أَجِينٌ, *أَجِينٌ, *أَجِينٌ* [sıf.] Renk ve ta'mı mütegayyir, bozuk (su).

أَجَابِينٌ: *إِجَابَةٌ, *إِجَابَةٌ* [is.] Çamaşır teknesi.

[iz. s.] *مَاجُنْ، مَوَاجُنْ cem: مِجَنَّةٌ* :مِجَنُّ
Çırpıcı tokmağı.

[iz.] *إِجَنَّةٌ، أَجَنَّةٌ* :أَجَنَّةٌ
yanak kemiği, yanağın yukarısı. (n. وِجَن).

أَجَى (أجا أجا) mükerrer olarak *أجا* :أَجَى
koyunu çağırmağa mahsûs savttır.

[fl 1.] *يَأُحُّ، أَحُّ* :أَحُّ
Öksürmek.

[fl.] 1. Çok *يُؤَجِّي، تَأْجِيحُ (أَحَّحَ)* :أَحَى
öksürmek. 2. Öksürmeden boğaz gıcıkklanmak.

Üç (ح) yan yana gelmemek için üçüncüsü (ي)ye
kalb olmuştur: Tefe‘al banından (تظنن) yerine
(تظنى) olduğu gibi.

[iz.] 1. Susuzluk, ‘ataş, harâret. 2.
Gizli ‘adâvet, kin, garaz. 3. Gam ve kederden
kalbde hâsıl olan sûziş. – (يا أحاح) vâ derdâ, vâ
esefâ.

[iz. s.] *أَحِيحَةٌ* :أَحِيحُ
hâsıl olan sûziş-i derûn.

[fl. if‘âl] *يُؤْحِيحُ، أَحَّحَةٌ، إِحَّاحُ* :أَحَّاحُ
Vâ esefâ ma‘nâsıyla (يا أحاح) ta‘bîrini çok söylemek.
(Sûret-i iştikakı şâz olup rubâ‘î-i mücerretten
olması daha mülâyim görünür).

إِحْدَى s: أَحَادٌ، أُحْدَانٌ، أَحْدَوْنَ cem: (وَخَدٌ) *أَحْدٌ* :أَحْدُ
(عشرة إحدى) s: (أحد عشر) *إِحْدٌ* [ad. Sıf.] 1. Bir.
on bir. (أحد وعشرون) s: (أحد وعشرون) yigirmi bir.
2. Tek, bir: "قل هو الله أحد" de Allah birdir. 3. Biri,
birisi: (جائني أحد) bana biri geldi. 4. (cümel-i
menfiyyede). Kimse, hiç kimse: (الدار أحد ما في)

(الأحد يوم) 5. Pazar: [iz.] - [iz.]
Pazar günü. – (كل أحد) her bir, her biri. – (أحد)
(الإحد واحد الأحدین، أحد الآحاد، إحدى) (cem.), (الأحدین)
emsâlsiz, bî-mânend. (إحدى الإحد) (cems.) büyük
musîbet. - [cem.] (أحد) birden dokuza kadar olan
e‘dâd, rakamların sağdan birinci sırada
yazılanları. Diğerler: (وألوف عشرات، مئات)’tur. [n.
"وحد".]

[fl 4.] *يَأْحَدُ، أَحَدٌ* :أَحَدٌ
‘Ahd ve peymân etmek.

[ft.] 1. Bir etmek,
birleştirmek: (أحد الاثنین) ikiyi bir et. – (أحد العشرة)
onu on bir et.

[fl.] 1. Bir olmak,
birleşmek. 2. Tek olmak.

[fl. İfti‘âl] 1. Birleşmek,
bir olmak. 2. İttifâk ve ittihât etmek. 3. Tek ve
tenhâ olmak.

[fl. ft.] 1. Tek ve
tenhâ kalmak. 2. Sırf bir işle meşğûl etmek. 3. Bir
işe hasr-ı mesâ‘î etmek. – (ما استأحد) anlamadı.
("b" harf-i cerrîyle mef‘ûl-i gayr-i sarîh alır).

[is.] Birlik, teklik, bir ve tek olma.
:أَحْدِيَّةٌ

[iz.] Birer. Ekseriyyâ mükerrer
olarak kullanılır: (أحد أحد) birer birer. (ورباع ثلاث)
gibi fetih üzerine mebnidir.

أَحْنُ، إِحْنَةٌ* [ft 4.] 1. Darılmak, hiddetlenmek. 2. Kin ve garaz bağlamak. ("على" harf-i cerriyle mef'ûl-i gayr-i sarîh alır).

أَحْنُ، مُوَاحِنَةٌ* [ft.] Muhâsama etmek: (أحنة) onunla muhâsamaya girişti.

إِحْنَةٌ* [is.] 1. Hiddet, gazab. 2. Kin, 'adâvet. (İkinci ma'nâ ile "حينة" dahi lûgat-i za'îfedir).

أَحْوَرِيَّةٌ* Teni yumuşak ve beyaz kadın.

إِخْ: Deveyi çökmek için müsta'mel savttır.

أَخْ: ["أخ" sırasına nazar buyrula]

أُخْتُ: ["أخو" sırasında "أخ" mâddesine n.]

أَخْ: Hüzn ve keder ve kerâhet veya tevcî' ifâde eder savttır, of.

أَخْ: *yahut إِخْ* [iz.] Neces.

أَخْبِيَّةٌ [is.] Undan ma'mûl tereyağlı veya zeytûnyağlı bir nev' çorba.

أَخَذَ* [ft 1.] 1. Almak: (أخذت الشيء) filan şeyi aldım. 2. Tutmak: (أخذته الحمى) onu sıtma tuttu. 3. Tevkîf etmek, yakalamak, ahz ve girift etmek. 4. Mücâzât ve işkence etmek: (أخذته بنبيه), kabahatından dolayı 'ukûbet etti. 5. Bir re'y ve fikir ve sâireyi kabûl etmek. 6. Bir 'ilim ve ma'lûmatı ve 'ale'l-husûs 'ilm-i hadîs-i birinden öğrenmek, istimâ' etmek: (أخذ الحديث والقراءة عن) 'ilm-i hadîs ve kırâ'atı filân zatından

öğrendi, dinledi. 7. Gidermek, izâle etmek: (أخذ) (منه القوة), kuvvetini izâle etti. (Mef'ûlü ekseriyyâ mahzûf olur): (أخذ منه السير) siyâhat kuvvetini izâle etti, kuvvetten süşürdü. 8. zabt ve istîlâ etmek (Mazbûtun-minhü "على" harf-i cerriyle ifâde olunur.) 9. Koparmak, kesmek, kırmak, yolmak: (أخذ من شعره), saçından bir mikdâr kesti, yoldu. 10. Esîr etmek, tutmak. 11. Serhoş etmek, başa urmak, dokunmak, tutmak: (أخذ الخمر فيه) şerâb tuttu. 12. (Sîga-ı mâziyesi ef'âl-i mukârebeden olarak bir muzâri'den evvel) başlamak, mübâşeret etmek: (أخذ بطوف), dolaşmağa başladı. (أخذ لنفسه العجب) ta'accübde kaldı, şaşa kaldı. (أخذ به نفسه مع فلان) filân adama meyl-i kalbi ile temâyül etti. (أخذ بطنه) benzini izâle etti. (أخذ عنده) karnı sürdü. (أخذ عنك) iyi dinle, dikkat et. (أخذ عليه) kendisine bir ihsân ve mekremet etti. (أخذوا على أنفسهم) 'ahd ve mîsâka bağladı. (أخذ حذره، أخذ بالحزم) ta'ahhüt altına girdiler. (أخذوا ومن أخذ أخذهم) ihtiyâtkârâne davrandı. (أخذهم ومن أخذهم) kendileriyle onların tarîk ve sîretinde bulunanlar gitti.

أَخَذَ* [fl 4.] 1. (deve yavrusu) çok veya fenâ sût içmeden hazımsızlığa uğramak. 3. (deve) çıldırmak, kudurmak. 3. (mas: "أخوذة") (süt) kesilmek, ekşimek. 4. Göz ağrısına uğramak.

أَخَذَ* [ft.] 1. (sütü) ekşitmek. 2. Ahz ve tevkîf etmek, tutmak.

أَخَذَ: [ft.] 1. 'ukûbet ve işkence etmek: (أخذه بنبيه) kabâhatinden dolayı onu 'ukûbet etti. 2. Tekdîr ve tevbîh etmek.

اِتَّخَذَ، يَتَّخِذُ، اِتَّخَذَ، يَتَّخِذُ، اِتَّخَذَ، يَتَّخِذُ [ft.] 1. Birbirini tutmak. 2. Edinmek, kabûl etmek. 3. İ'tibât ve ittihâz etmek, saymak. 4. Seçip almak. 5. Kendi tarafına celb etmek. 6. Tehyi'e ve istihzâr etmek. 7. Düşmana ta'arruz etmek. (اتخذ هزوا) istihzâyâ almak.

اِسْتَأْخَذَ، يَسْتَأْخِذُ، اِسْتَأْخَذَ، يَسْتَأْخِذُ [ft.] 1. zabt ve istilâ etmek. 2. Edinmek. - [fl.] 3. Tevekkül etmek. 4. Melûl ve mükedder olarak başını eğmek. - (مستأخذ) ve galat olarak (مستأخذ) bu hâlde bulunan adam ve pek uzun saç.

Hemzesiz (استأخذ، يستأخذ، استأخذ) dahi kullanılıp, o hâlde ifti'âl ile istif'âl bâbları arasında bulunur.

أَخَذَ: [iz.] 1. Alma. 2. Tutma, tevkîf. 3. 'ukûbet, işkence. 4. 'Âdet. (نجوم الأخذ) menâzil-i kamer.

أَخَذَ: [iz.] Göz ağrısı.

أَخَذَ: [iz.] Deveye olunan bir nev'-i dağ.

أَخَذَ: [sıf.] 1. Semirmeğe veya ihtiyârlamağa başlamış (deve). 2. Ekşimeye başlamış (süt). 3. Gözü ağırın (adam).

أَخَذَ: [iz.] Deve yavrusunun hazımsızlığı.

أَخَذَ: 1. Sihir, efsûn. 2. Sihir boncuğu. 3. Akşam namazından sonraki saat ki eşerr'us-sâ'ât 'ad olunur. 4. (mec.) hîle, hud'a.

أَخَذَ: [iz. s.] 1. Kalkan kabzası. 2. Hükümdar tarafından birine ihâle olunmuş arâzi, tımâr. 3. Durgun su.

أَخِيذٌ: [iz. sıf.] 1. Esîr, tutsak. 2. Yabancı ihtiyâr adam.

مَأْخِذٌ: [iz.] 1. Tuzak. 2. Tutmak, kabza. 3. Bir şeyin alındığı yer, ma'lûmât alınan kitâb. 4. Yol, tarîk.

تَأْخِيذٌ: [iz.] 1. Nazar, isâbet-i 'ayn. 2. Efsûn, sihir.

أَخِذَةٌ: [is.] Bir 'uzvun uyuşması, hareketten 'âtıl olması.

أَخْرَ: [iz.] 1. Geri taraf, arka, kıç: (تأخرا أخرا) geri kaldı. (شق الثوب من أخر) esvâbı arkasından yırttı. 2. Son, nihâyet (Zıddı zammateynle "قدم"dir). (أخرا) (ومن أخر) son olarak, en sonra.

أَخَّرَ، يُؤَخِّرُ، تَأَخَّرَ: [ft.] 1. Geriye bırakmak, arkada bırakmak. 2. Sona bırakmak, sonraya ta'lik etmek. - [fl.] 3. Gerilemek, geride kalmak.

بِتَأَخَّرَ، تَأَخَّرَ: [fl.] 1. Geride kalmak, gerilemek. 2. Sonraya kalmak.

بِتَسْتَأْخِرُ، اِسْتَأْخَرَ: [fl.] 1. Gerilemek, geride kalmak. 2. Sonraya kalmak.

أَخْرَ: [sıf.] 1. *أَخْرُونَ، أَوْلَاخِرُ cem: أَخْرَةَ *s: أَخْرَ. Sonraki, son. ("أول"ın zıddıdır). 2. Gâ'ib, hâzır olmayan: (أبعد الله الآخر). 3. Le'im, denî': "المسألة". - [iz.] 4. Son, nihâyet. - [t.] (الأخران), dört memeli hayvânların uyluk

tarafındaki memeleri. – (عن آخرهم) en sonrakine varıncaya kadar, cümlesi. – (فآخر عن آخر) sâ'atten sâ'ate, tedricen: (النهار يحر عن آخر فأخر). – (إلى آخره) sonuna kadar. (İkmâl olunmayan bir fikra-ı ma'lûme hakkında müsta'mel olup ihtisâren "إلخ" dahi yazılır). – (آخرًا) nihâyet, 'âkibet. – (آخر الأمر) sonra, en sonra, yakında, ahîren. – (في أواخر السنة) senenin sonlarında, nihâyetine doğru.

أَجْرَةٌ [is.] 1. (الدار الآخرة) ta'bîrinden maktu' olup, dâr-ı dünyânın zıddıdır ki öbür dünya demektir, âhiret. 2. Kâfilenin sonu, en sonraki kısmı. (زائدة: قادمة). – (آخرة العين، مؤخرة) آخرة العين، ومؤخر العين gözüün kulak cihetindeki ucu.

أخرى cems: أخرى، أخرأة s: آخرون، آخرٌ *cem: آخرٌ تارة) – (أخرى تارة) Başka, diğer. – (أخرى تارة) birbirini müte'âkib birkaç def'a, def'âtle. – (آخر مرتين) yahut (آخر مرتين) ikince def'ada, ikinci def'a olarak. – (لا أفعله أخرى الليالي) veya (أخرى المنون) ebedi yapmam. – (أخرى القوم) kavmin en gerideki efrâdı. – (جاء في آخرياتهم) en sonrakilerden olmak üzere geldi.

أخرى [is.] Âhiret. (Fıkra-ı ânifeye dahi n.).

أخرَةٌ [is.] veresi: (بعته بأخرة) veresiye sattım.

أخيرٌ [sıf.] 1. Sonraki, son. 2. Gâ'ib, hâzır olmayan. – (أخيرا) en sonra, yakında.

أخرَةٌ *أخرَةٌ، إخرِيًا، أخرِيًا، أخرِيًا *أخرَةٌ En sonra, son olarak. – (بأخرة) kezâ.

[sıf.] Son, en sonraki. *أخرِيٌّ *أخرِيٌّ

أُخْرَوِيٌّ [sıf. İsm-i mensûb] Öbür dünyaya müte'allik, âhirete mensûb, uhrevî. (zıddı: "دنبيوي").

[iz. s.] Gözüün kulak tarafındaki ucu: مؤخر العين، مؤخرة العين، مؤخر العين (وآخرة العين).

[iz.] Kışın sonuna kadar meyvesi muhâfaza eden hurma ağacı. مُخَارٌ

[iz. s.] *مُؤَجَّرٌ، مُؤَجَّرَةٌ، مُؤَجَّرَةٌ *مُؤَجَّرٌ Kâfilenin geri tarafı, en sonraki kısmı. (آخرة) dahi denilir. زائدة: قادمة.

[iz.] (Farisiden mu'arreb) meyhâne. أُخُورٌ

[iz.] 1. Bir nev' çubuklu alaca. 2. 'âdi ve kaba keten bezi. *أخنيٌّ *أخن

[is.] Bir nev' ok. أَخِينِيَّةٌ

إخوةٌ، أخوةٌ، إخوانٌ، cem: أَخَوَانٌ t: (أخو Aslı) *أخٌ [iz.] 1. Karındaş, birader. 2. (mec.) muhibb-i sâdık. 3. Misil, mânend, eş. – Yâ'yı mütekellimden başka bir isme muzâf olduğu vakit merfû'î: (أخو)، mansûbı: أخوك، أخاك، أخيك، أخو (أخو) olur: (أخي) mecrûri: (أخا)، أخو زيد (زيد، أخا زيد، أخو زيد). – Bazı lügatlerde şedde ile (أخو) veya (أخ)nın sükûnü ve (و)'ın tahrikiyle (أخو) kullanılıp i'râb-ı hareke ile olur. (قفا) vezninde kasr ile (أخا) dahi lügattir. – (ثقة أخو) mevsûk adam. – (أخو سفار) dâ'imâ siyâhat eden adam. – (أخو الخير) hayırların biraderi

yani şer. – (أخو الموت) ölümün biraderi, uyku. – (أخو نهشل) sırtlan. – (بفلان لا أخا لك) filân adam karındaşın değildir. – (الذئب، أخوك أم الليل أخوك أم) şübheyi ifâde eder.

[fl 1.] Karındaş olmak: (ما كنت له أخا ولقد أخوت) karındaşı değildim ve lâkin karındaşı oldum.

[ft. tef'îl] (hayvânı) iple kazığa bağlamak. *أَخَى، يُؤَخِّي، تُؤَخِّيَةٌ

[ft. mufâ'ale] 1. İki kişiyi beynlerinde karındaş etmek: (أخى رسول الله صلعم بينه وبين فلان) Hazret-i Nebi-yi zî-şân onunla filân-ı zât-ı beyninde âhiret karındaşlığı te'sîs buyurmuşlardı. 2. Biriyle karındaş olmak, birine karındaş nazarıyla bakmak: (أخيت فلانا). 3. Biriyle dostluk ve muhabbet peydâ etmek. 4. Bir şeye ehil ve müstehak ve lâyük olmak. ("ل" harf-i cerriyle mef'ûl-i gayr-i sarîh alır.)

[fl. tefe'ul] 1. Biriyle birader olmak: (تأخيت له) onunla birader oldum. - [ft.] 2. Bir şeyin lâyük ve münâsibini taleb ve taharri etmek: (تأخيت الشيء). 3. Birine birader nazarıyla bakmak veya birader çağırarak: (تأخيته).

[sıf. İsm-i mensûb] *أَخِيٌّ *أَخَوِيٌّ: Biraderliğe müt'e'allik, biraderâne, kardeşçe.

[iz. Musaggar] *أَخِيٌّ: Karındaşcık, biradercik.

[is.] 1. Kız karındaş, hemşire. 2. (mec.) muhibbe, rafîka. 3. Mânend, misil, eş.

[sıf. İsm-i mensûb] Hemşireliğe mensûb ve müt'e'allik. *أَخَوِيٌّ

[is.] 1. *أَخَايَا، أَخَاوِيٌّ، أُوَاخِيٌّ cem: *أَخِيَّةٌ: 1. Hayvânı kazığa bağlayacak ip. 2. Bu ipin bağlandığı kazık. 3. Çadır ipi. 4. Münâsebet, 'alâka. 5. (mec.) hürmet, zimmet. 6. Bakiyeye: Hazret-i Ömer (rzh) cânibinden 'amm-ı Hazret-i Nebevî Cenâb-ı Abbas (rzh) söylenilen: (أنت أختي) bu altıncı ma'nâyı ifâde eder.

[iz.] *أَخِيُونُ (Yunaniden mu'arreb) re'sü'l-ef'â denilen bir nebât.

[ft 2.] 1. ziyâfete da'vet etmek. 2. ziyâfet tertip etmek. - [fl.] 3. Denizin suyu çoğalmak: (أدب البحر).

[fl 5.] 1. Terbiye ve zarâfet ve nezâket öğrenmek, ahlâk-ı bâtına ve atvâr-ı zâhiresini yoluna komak. 2. Edebiyât yani sarf ve nahiv ve emsâl ve ahlâk ve eş'âr-ı 'ulûmuyla uğraşmak. *يَأْدُبُ، أَدَّبُ *أَدْبُ

[ft. if'âl] 1. ziyâfete da'vet etmek. 2. (bir memleketi) hüsn-i idâre ve güzelce tensîk etmek: (أدب السلطان البلاد).

تَدَبُّبٌ: [iz.] 1. Terbiye etmek, zarâfet ve nezâket öğretmek. 2. Edebiyât öğretmek. 3. Tevbîh ve tekdîr ve terbiye etmek.

تَدَبَّبْتُ: [fmt.] 1. Terbiye ve zarâfet ve nezâket öğretmek, terbiye olunmak. 2. Birinden ahlâk ve edebiyât 'ilmini ta'allüm etmek: (تَدَبَّبْتُ عَنْ فُلَانٍ). 3. Birinin ahlakıyla mütehallik olmak, birine uymak: (تَدَبَّبْتُ عَنْ فُلَانٍ).

اسْتَدَبَّبْتُ: [ft.] Birinden edebiyât ve ahlâk 'ilmini öğrenmek.

أَدَبٌ: [iz.] 1. Terbiye, hüsn-i ahlâk ve atvâr. 2. zarâfet, nezâket. 3. Edebiyât, sarf ve nahiv ve belâğat ve emsâl ve eş'âr 'ilmi. – (أدب البحث) yahut (علم الآداب) 'ilm-i münazara ve mübâhase. – (أدب القاضي، أدب الكاتب، أدب الشاعر إلخ) – kuzâta, küttâba, şu'arâya ve sâir-i sunûfa ri'âyeti lâzım olan kavâ'id ve 'usûl. – (بيت الأدب) edebhâne, abdesthâne.

أَدَّبْتُ: [iz.] 1. ziyâfete da'vet. 2. Ta'accüb, istigrâb.

أَدَّبْتُ: [is.] 1. ziyâfet ta'âmı, velîme ta'âmı. 2. 'acîb ve garîb şey.

مَأْدِبَةٌ: [is.] Ziyâfet ve velîme ta'âmı.

أَدَّبْتُ: [sıf.] Ziyâfete da'vet eden.

أَدِيبٌ: [i. Sıf.] 1. Terbiyeli, edebli. 2. zarîf, nazik. 3. 'ulûm-ı edebiyede 'âlim adam.

مُؤَدِّبٌ: [iz.] Bir çocuğa 'ilim ve terbiye öğreten adam, mürebbi.

أَدِيبِيَّةٌ: [sıf.] 1. Edeb ve terbiyeye müte'allik. 2. Sarf ve nahiv ve belâğat ve ahlâk ve emsâl ve eş'âr-ı 'ulûmuna mensûb: (العلوم الأدبية) edebiyat. - [is. cem.] 'ulûm-ı edebiyeye.

إِدْجِرٌ: [iz.] Bir nev' kamış. (Me'mûn-ı Halîfe bundan hilâl kullandığı için denmekle dahi ma'rûftur).

أَدُّ: [fl 1.] 1. (deve) bağırmaq: (أد البعير). 2. (dişi deve) yavrusunu arzulamak: (أدت الناقة). 3. Yürümek, gezmek, seyir ve hareket etmek: (أد في الأرض). - [ft.] 4. Sunmak, uzatmak, vermek: (أد الشيء).

أَدُّ: [ft 2,4,1.] Üstüne çökmek, ağır gelmek, musallat olmak, müstevli olmak: (أدته الداهية) musîbet üstüne çöktü, musîbete düşer oldu. (أدني الأمر) bu iş bana ağır geldi.

تَدَدَّدْتُ: [fmt.] Sertleşmek teşeddüd etmek: (تأدد الأمر).

إِدَّةٌ: [iz.] 1. zor, kuvvet. 2. Galebe, yenme, gâlibiyet, kahır. 3. 'acîb ve garîb şey. 4. Beğenilmeyecek şey, emr-i münker. 5. Musîbet, felaket. 6. Tehlikeli şey.

أَدِيدٌ: [sıf.] Şedîd, tahammülü müşkil.

إِدِيدٌ [iz.] 1. Devenin kükremesi, suyun çağılması.

أَدِرَ *يَأْدُرُ، أَدْرُ* [fl 4.] Fıtık olmak.

أُدْرَةٌ *أُدْرَةٌ* [is.] Fıtık.

أَدْرُ *cem: أَدْرُ s: أَدْرَاءُ* [sıf.] Fıtık 'illetine mübtelâ. – (خصية أدراء) fitık olmuş gibi büyük taşak.

مَأْدُورٌ *مَأْدِيرٌ* [sıf.] Fıtık 'illetine uğramış.

أَدَلُّ *يَأْدُلُّ، أَدَلُّ* [fl 2.] 1. (yara ve çıiban) kabuğu düşüp iyileşmek, ağır bir yük altında inleyerek zor yürümek, sütü yayıkta döverek veya tulumda tahrîk ederek yağ çıkarmak.

إِدْلٌ [iz.] 1. Boyun ağrısı. 2. Ekşimiş ve koyulaşmış süt. 3. zor götürülür ağır yük.

أَدَمٌ *يَأْدُمُ، أَدَمٌ* [ft 2.] 1. Bitiştirmek, yapıştırmak. 2. (mec.) uzlaştırmak, barıştırmak: (أدم بينهم). 3. Ekmeğe katık katmak, ekmeği katığa batırmak ve bulamak: (أدم الخبز بالجبن). 4. Katık vermek: (أدم القوم).

أَدَمٌ *يَأْدُمُ، أَدَمٌ* [ft 1.] Bir kavmin medâr-ı iştihârı olup ta'yin etmek: (أدم القوم).

أَدَمٌ *يَأْدُمُ، أَدَمٌ، أَدَمَةٌ* [fl 4,5.] 1. (insan ve deve) kararmak, esmerlenmek. 2. (geyik) beyazlanmak, ağarmak.

أَدَمٌ *يَأْدُمُ، أَدَمٌ* [ft. if'âl] Bitiştirmek, yapıştırmak: (أدم بينهم). 2. Ekmeğe katık yapmak,

katık kullanmak: (أدم الخبز باللحم). 3. Sahtiyânın iç yüzünü dışarıya çıkarmak: (أدم الأديم).

أَدَمٌ *يَأْدُمُ، أَدَمٌ* [fl. İfti'âl] 1. Ekmeği katıkla yemek: (أنتدم الرجل). 2. (ağaç) içine su yürümekle tâb ve tarâvet peydâ etmek: (العود أنتدم).

أَدَمٌ *يَسْتَأْدِمُ، أَدَمٌ* [ft.] Katık istemek.

أَدَمٌ *إِدَامٌ* [iz.] Katık.

أَدَمٌ [iz.] 1. Deri, cilt. 2. Kabir, mezâr. 3. Berni denilen bir nev' hurma. 4. Kavminin bâ'is-i iştihârı olan adam. (mürâdifî: إدام وأدمه). 5. (mec.) 'ırz, namûs: (مزقوا أدمه) 'ırzını hetk ettiler.

أَدَمَةٌ [is.] Karabet, yakınlık, münâsebet: (بينهما أدمه) aralarında karabet ve münâsebet vardır. 2. Ülfet, i'tilâf. 3. Muvâfakat, uygunluk. 4. Vesile, bahâne: (اتخذته أدمه) vesile ittihâz ettim. (Bu ma'nâ ile hemzenin fethi de câ'izdir). 5. (devede) gözlerin siyahlığıyla beraber beyaz don. 6. (geyikte) boz çizgili beyaz renk. 7. İnsanda esmerlik.

أَدَمَةٌ [is.] Kavminin bâ'is-i iştihâr ve medâr-ı iftihârı olan zat. (mürâdifî: إدام).

أَدَمَةٌ [is.] 1. Derinin iç yüzü, alt tabakası. (dış yüzüne بشرة denir). 2. Yerin iç yüzü, bânû'l-arz.

أَدَمٌ *يَأْدُمُ، أَدَمَةٌ، أَدَمٌ* [is. Sıf.] 1. Kavminin bâ'is-i iştihâr ve medâr-ı iftihârı olan zat, bir kavmin âb-ı rûyı. 2. Uygun, muvâfik: (هو

(إدامه). 3. Katık (أكلت الخبز بلا إدام) ekmeği katıksız yedim.

*أديمٌ: *cem: *أدامٌ، أدَمٌ، أدَمَةٌ [iz.] 1. Deri, cilt. 2. Dibağat olunmuş deri, sahtiyân. 3. Kırmızı sahtiyân. 4. Baş derisinin kılsız biri. 5. Bir şeyin bütünü: (ظل صائما أديم النهار) bütün gün oruçlu durdu. 6. Günün beyazlığı, açıklığı: (أعجبنى اليوم) (أديم النهار). Bugünkü havanın açıklığına bayıldım. 7. İbtidâ, evvel: (جتتك أديم الضحى) sabah evvelinde sana geldim. 8. Yüz, satıh, bir şeyin görünen kısım-ı hâricisi: (ليس تحت أديم السماء فوق أديم الأرض) (أكرم منه) gökyüzünün altında ve yeryüzünün üstünde ondan kerîm kimse yoktur. 9. (mec.) asıl, neseb: (صحيح الأديم) asîl, necîb.

*أدمٌ: *cem: *أدمانٌ، أدَمٌ، أدَمَةٌ [sıf.] 1. Gözleri siyâh beyâz (deve). 2. Boz çizgili beyâz (geyik). 3. Esmer (adam). [al.] Ebü'l-beşer Adem (aslm).

*أدميٌ: [sıf. İz.] 1. Hazret-i Âdem (aslm) zürriyetine mensûb, insan, beşer.

*أدمانٌ: [iz.] 1. Hurma ağacının iliğine 'ârız olan hastalık, siyâhlık, bir nev' ağaç. (?)

*إيدامةٌ: *cem: *أيديمٌ [is.] Taşları olmayan sıkı ve muhkem toprak.

*أدامٌ: [iz.] Sahtiyân yapan ve satan adam, sahtiyâncı, debbâğ.

*مأدومٌ: [sıf.] Katık olmuş, katık gibi müsta'mel (yemek). – (أطعمتك مأدومي) size

'özüümü beyan ettim makâmında müsta'mel ta'bîrdir.

*مؤدّمٌ: [sıf.] Derisinin iç yüzü ter ve yumuşak olan. Derisinin dış yüzü sert ve haşîn olana da (مبشر) derler. – (رجل مؤدم مبشر) iktizâsına göre mülâyemet ve huşûnet isti'mâline muktedir mâhir ve mücerreb adam.

*مؤدنٌ، مؤدنٌ: [sıf.] Bodur, cüce.

*مؤدنةٌ: [is.] Çayır koşunun küçük ve kısa boyunlu bir cinsi.

*أدةٌ: [iz.] Bir cemâ'at 'âit husâsatın müttefikten rü'yeti.

*أداٌ: [fl.] 1. (birinci masdarla meyve hakkında) olmak, yetişmek: (أدت الثمرة) meyve oldu. 2. (süt) az ekşimek: (أدوت اللبن). 3. Az sur'atle yürüme. - [ft.] 4. Sütü dövmek, çalkalamak: (أدوت اللبن). 5. (ikinci masdarla) aldatmak, hîle etmek: (أدوت له) onu aldattım.

*أدأى: [fl. tefâ'ul] *أيتأدى، تَأدٍ (تَأدَو) *أدأى: [fl. tefâ'ul] âlât ve esliha tedârik edip hazırlanmak: (هل تأديتم لهذا) bu işe hazırlandınız mı?

*أداةٌ: [is.] 1. âlet, avadanlık: (أداة الحرب، سلاح). 2. (sarfta) kendi başına kullanılmayıp diğer bir kelimeye idhâl veya ilhâk olunmakla ma'nâ beyân eden kelime, harf.

*إِدَاوَةٌ: [is.] Mithare, deriden su kabı.

*مُؤَدِّي: [sıf.] Âlât ve edevâtı mükemmil, müsellih, müheyyi'.

*إِدَاءٌ: [iz.] Su tulumu ağzının bağı: "تشرّبوا لا" "إلا من ذي إداء" suyu yalnız ağzı bağlı tulumdan için (yani ağzı açık kapıdan içmeyin).

*أَدِيٌّ: [fl 2.] 1. (birinci masdarla) süt dövülmek üzere koyulaşmak, yoğurt olmak: (أدى اللبن). 2. (tulum) süt çalkamağa müsâit olmak: (أدى السقاء). 3. Çoğalmak, çok olmak: (أدى الشيء). - [ft.] 4. (ikinci masdarla) aldatmak, hîle etmek, dolandırmak.

*إِدَاءٌ: [ft. if`âl] 1. Gadr gördüğü adama karşı birine yardım etmek: (على فلان أداه). - [fl.] 2. Kavi olmak. 3. Sefer ve siyâhate müteheyyi' olmak, hazırlanmak: (الرجل للسفر أدى). 4. Çoğalıp kesb-i `imrân ve refâh etmek: (أدى القوم). - [ft.] 5. (mal) çoğalıp sahibini basmak: (أدى المال صاحبه).

*يُؤَدِّي، تَأْدِيَةٌ: [ft.] 1. Yetiştirmek, ulaştırmak, îsâl etmek: (أداه إلى محله) yerine îsâl etti. 2. Ödemek: (أدى الدين) borcunu ödedi. 3. Red ve teslîm etmek, geri vermek: (أدى الأمانة) emâneti teslîm etti, geri verdi.

*يَتَأَدَّى، تَأَدَّى: [ft.] 1. Ödemek: (تأديت له) hakkını ödedim. - [fl.] 2. (haber) vâsıl olmak.

*يَسْتَأْدِي، اسْتِئْدَاءٌ: [ft.] 1. Bir adamın kötülüğüne karşı birinden imdâd istemek: (استأدى عليه). 2. Birinin malini müsâdere etmek: (استأدى فلانا ماله).

*أَدَاءٌ: [iz.] 1. Bir şeyin mahalline îsâlı. 2. Ödeme, te'diye. 3. İcrâ, îfâ. 4. Mukâbele, mükâfât: "فأداء إليه بإحسان" ona iyilikle mukâbele.

*أَدَى: [sıf. İsm-i tafdîl] Emâneti edâ etmeğe başkalarından akdem olan: (من غيره هو أدى للأمانة).

*مُؤَدِّي: [sıf.] Kavi, tüvânâ.

*أَدِيٌّ: [iz.] 1. Küçük kap. 2. Orta tulum. 3. Az mal. 4. Geniş libâs. (أدى dahi denilir). - [sıf.] 5. Cest ü çalak ve hafîf (adam): (رجل أدى).

*أَدَى: [is.] (يد) yerine lügattir: (قطع الله أديه) elleri kırılısın.

*أَدَى: [zz.] 1. Ne vakit, vaktâ ki (zaman-ı mâziye mahsûs): "فقد نصره الله إذ أخرجه للذين كفروا" küfür edenler kendisini ihrâc ettikleri vakit cenâb-ı Hak kendisine nasr ve imdâd etti. 2. zaman ifâde etmekle beraber mâ-ba'dındaki cümleyi mâ-kabline mef`ûl eder: "وإذكروا إذ كنتم قليلا فكثركم" hatırıınıza getirin o vakti ki az iken siz teksîr etti, az iken sizi teksîr ettiğini yâd edin. 3. Mâ-ba'dıyla beraber üstündeki mef`ûlün bihin bedeli iştimâli olur: "وإذكر في الكتاب مريم إذ انتبذت من أهلها" kitâbta Meryem'i dahi zikir et ki ehlinden uzak çekildi. 4. Ta'lîl için olur: (ضربته إذ أساء) kötü harekette bulunduğu için dövdüm. 5. Müfâcât için olur, yani ansızın zuhûr eden bir şey beyân

eder: (بينما أنا قائم إذ جاء عمرو) ben ayakta iken ansızın Amr geliverdi. 6. Mâ-ba'dındaki cümleyi bir zarf-ı zamana muzâfün-ileyh eder: "بعد إذ هديتنا" bize hidâyet ettikten sonra. 7. Bazı zurâf-ı zamana muzâfün-ileyh olup birlikte bir zarf gibi olur: (يومئذ) o gün, (حينئذ) o zaman, (وقتئذ) o vakit ilh. 8. (ما) kelimesine dâhil olup birlikte (her ne vakit ki) ma'nâsı ifâde eder, ve edât-ı şart olur:

وأنت إذ ما تأت ما أنت أمر به تلف من إياه تأمر أتيا

9. (ذاك) kelimesiyle birleşerek (o vakit) m'anâsı ifâde eder: (إذ ذاك) ve idgâmla (إذاك) o vakt.

إذ: [zz.] 1. Cümle-i fi'liyyeye ve ekseriyyâ mâziye nâdiren muzârî'e dâhil olup (ne vakit), (vaktâ ki) ma'nâsını ifâde eder. Ve bazen edât-ı şart 'add olunup şart ve cevâb alır: "إذا جاء نصر الله إذا جاء نصر الله". 2. Cümle-i ismiyyeye dâhil olup müfâcât yani bir şeyin ansızın zuhûrunu beyân eder: (خرجت فإذا السبع) çıktım bir de ne göreyim bir yırtıcı hayvân. (haberi حاضر takdîr olunur): "فإذا هي حية تسعى". 3. (ما) kelimesine dâhil olup istikbâle 'âit zarf-ı zaman olur. Ve nâdiren mâzi için olur: "ولا على" اللذين إذا ما أتوك لتحملهم".

[n. "إن"] :إذأ

[ft 1.] *يَأْذُجُ، أَذْجُ* :أذج Çok içmek.

[ft 1.] *يُؤْذُ، أذُّ* :أذ Kesmek, kat' etmek.

[sıf.] Kesici, keskin: (سيف أذود) keskin kılıç. (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir).

[iz.] *أَذَارٌ، أذَارٌ* :أذر Takvîm-i Süryânide şühûr-i şemsiyenin altıncısı olup mart ayına murâdiftir.

[iz.] (Farisi ateş renkli demek olan "أذركون"den mu'arreb olması maznûndur). Ay çiçeği, karagöz çiçeği.

[iz.] *أَذَفٌ* :أذف Zeker, alet-i tenâsül-i zükûr.

[fl 2.] *يَأْذُلُ، أذُلٌ* :أذل 1. Yalan söylemek. 2. Mekr ve hîle etmek.

[ft 4.] *يَأْذُنُ، إِذْنٌ، أَذِينٌ، أَذْنٌ، أَذَانٌ، أَذَانَةٌ* :أذن 1. Bilmek: (أذن بشيء). 2. (mas:"أذن" ve "أذین") izin vermek, müsâ'ade etmek, ruhsat vermek: (بالشياء أذن له) yahut (في الشيء) bir şey için birine izin verdi. 3. (mas: أذن fethataynla) dinlemek, kulak vermek. 4. Ta'accüb etmek. – 5. Kokusunu almakla arzu etmek: (الطعام أذن لرايحة).

[ft 1.] *يَأْذُنُ، أَذْنٌ* :أذن 1. Kulağa dokunmak, urmak. - [ch.] 2. Kulak ağrımak.

[ft. if'âl] *يُؤْذِنُ، إِذَانٌ* :أذن 1. Bildirmek, haber vermek: (أذنه الأمر وأذنه بالأمر), ona işi bildirdi. 2. Ta'accüb ettirmek, ta'accübünü mûcib olmak: (أذنه الشيء). 3. Men' etmek. 4. Kulağına urmak: (أذنه). - [fl.] 5. (otlar) kurumağa başlamak. 6. Ezân vermek, ezân okumak: (أذن المؤمن).

[ft.] *يُؤْذِنُ، تَأْذِينٌ* :أذن 1. Çok bildirmek, iyi anlatmak: (أذن الأمر). 2. Birinin kulağını yormak, baş ağrıtmak. 3. Su ve sâir-i içecek şey vermemek, içmeden men' etmek. 4. Ayakkabına

ve sâireye kulak geçirmek: (أذن النعل). 5. Ezân vermek, ezân okumak: (أذن المؤذن بالصلاة).

تَأَذَّنُ * [ft.] 1. Bildirmek, öğretmek (الرجل تأذن). 2. Yemîn etmek: (تأذن الأمر). 3. Emîr, halka yüksek sesle nehy ve tehdîd etmek: (تأذن الأمير في الناس).

إِسْتَأْذَنَ * [ft.] 1. İzin istemek. 2. Duhâle ruhsat taleb etmek. 4. Gitmek üzere ruhsat istemek.

أَذُنٌ * [is.] 1. Kulak. 2. Kulp, tutamak, kabza. 3. (mec.) dinleyici, sâmi', isgâ eden: (هو أذن، هم أذن) kulak asmadım. – (أذن الحمار) havuç gibi iri kökü olan bir nev' nebât. – (أذن الفار) göz emrâzında müsta'mel bir nev' ot, merzengûş (ve galatı mercângûş). – (أذن الجدي) sinirli yaprak. – (أذن العبد) çoban düdüğü (nebât). – (أذن الفيل) kalkas (sebze). – (أذن الدب) katır kuyruğu, sığır kuyruğu (nebât). – (أذن القيس) kadh-ı Meryem, cum'a göbeği, saksı güzeli. – (أذن الأرنب) yapışkan otu, tavşan kulağı, dul 'avrat otu. – (أذن الشاة) lusaykı (nebat).

أَذْنَاءُ * [sıf.] Kulakları büyük.

أَذَانِيٌّ * [sıf.] Büyük kulaklı.

أَذَانٌ * [iz.] 1. Bildirme, i'lâm. 2. Ezân. 3. Cemâ'atin imâmıla farza kıyâmı.

مَأْذُنٌ * [is.] 1. Ezân okunan yer, minâre veya ezâna mahsûs diğer mahal. 2. Savma'a.

أَذِنٌ * [iz.] Salatîn perdedârı, hâcip, derban.

أَذَنَةٌ * [is.] 1. Hubûbat yaprakçıkları. 2. Saman. 3. Deve ve koyun yavrusu. 4. Yemeğin güzel râyihası.

إِذِنٌ * [iz.] İzin, ruhsat, icâzet.

أَذِينٌ * [iz.] 1. Ezân. 2. Mü'ezzin. 3. Kulak. 4. 'ilim, ma'lûmât. 5. Kefîl, zamîn. 6. Bir kavmin kethüdası ve maslahat güzârı. 7. Her taraftan ezân sesi işitilen mahal.

أَذِينٌ * [iz. Musaggar] Kulakçık, küçük kulak.

مُؤَذِّنٌ * [iz.] Ezân okuyan, mü'ezzin.

مُؤَذِّنَةٌ * [is.] Bir nev' kuş. ?

إِذْنٌ * [harf-i cevâb] Bu takdîrde, bu hâlde, öyle ise: (أزورك) seni ziyâret edeceğim diyene cevâben: (إذن أكرمك) bu hâlde sana ikrâm ederim.

إذن cümleinin başında bulunup mâ-ba'dındaki muzâri' istikbâle selâlet ederse ve aralarında kase ve lâ-ı nâfiyeden başka bir kelime bulunmazsa muzâri' i mansûb eder, 'aksi hâlinde 'amel etmez.

أَذِيٌّ * [fl 4.] İncinmek, âzârda olmak.

[ft. if'âl] *يُؤذِي، إِذَاءٌ، أَدَاءٌ، أَدِيَّةٌ* :أَذَى
İncitmek, âzârda etmek.

[fmt.] *يَتَأَذَى، تَأَذَّى* :تَأَذَّى
olmak.

[is.] *أَذَاءٌ* :أَدِيَّةٌ
İncitme, renciş, âzâr.

[sıf.] *أَذِيَّةٌ* :س: :أَذِيٌّ
1. İnciten, eziyetçi. 2.
Çabuk inciten.

[sıf.] *أَذِيَّةٌ* :س: :أَذِيٌّ
Bir ağrısı olmadığı hâlde
bir yerde duramayıp tepinen (deve).

[iz.] :أَذِيٌّ
Dalga, mevc.

:أَرْبُ : koyunları çağırmada müsta'mel savt olup
mükerrer kullanılır.

[ft 2.] *يَأْرُبُ، أَرْبٌ* :أَرْبُ
1. Düğüm bağlamak,
düğümlmek: (أرب العقد) düğümü bağladı. 2. Bir
adamın bir 'uzvuna urmak: (أرب فلانا).

[fl 4.] *يَأْرُبُ، أَرْبٌ، إِرْبَةٌ* :أَرْبُ
1. İdmân ve
i'tiyâtla hazâket kesb etmek: (أرب الشيء). 2.
Muhtâc olmak: (أرب إليه). 3. Kesb-i iştidâd etmek,
teşeddüd etmek, şiddetini göstermek: (أرب الدهر).
4. ziyâde ta'aşşuk edip mübtelâ ve üftâdesi
olmak: (أرب بها). 5. (mi'de) fesâda uğramak:
(أربت معدته). 6. A'zâ-ı bedeni birer birer ayrılıp
düşmek, dükülmek: (أرب الرجل) – (أربت أيها الرجل) –
(أربت) – (أربت) (من يدك) ellerin dökülsün. (bed-du'âdır). –
(أربت) eli korusun! veya halkın sadakasına muhtâc
olsun! ma'nâsıyla bed-du'âdır.

[fl 5.] *يَأْرُبُ، إِرْبٌ، أَرَابَةٌ* :أَرْبُ
1 'âkil ve
zeyrek ve mâhir olmak. 2. Hîlekâr ve kurnâz
olmak: (أرب الرجل).

[ft. if'âl] *يُؤْرِبُ، إِرَابٌ* :أَرْبُ
Zaferyâb
olmak: (أرب عليهم).

[ft.] *يُؤْرِبُ، تَأْرِبٌ* :أَرْبُ
1. Muhkem etmek,
sıkılaştırmak. 2. Bilemek, keskin etmek: (أرب
السكين) bıçağı biledi. 3. Çoğalmak, tevfir ve tekmil
etmek: (أرب الشيء).

[fl.] *يَتَأْرَبُ، تَأْرَبٌ* :تَأْرَبُ
1. Kavi ve
muhkem olmak, sıkılaşmak. 2. Bir şeyin üzerine
çok düşmek, teveğğül ve tekellüf etmek. 3.
Serkeşlik ve ta'annüt, sertleşmek. 4. Şiddetli
olmak, teşeddüd etmek. 5. 'ukalâlık satmak, 'akıl
ve mahâret iddiâsında bulunmak.

[iz.] *أَرَابٌ، أَرَابٌ* :إِرْبُ
1. Hâcet. 2.
'akıl, zekâ. 3. Kurnazlık. 4. Şer, habâset. 5.
Gâ'ile. 6. 'uzuv: (قطعه إربا إربا) 'uzuv 'uzuv, parça
parça kesti. 7. El, yed. 8. âlet-i tenâsül. 9. Dîn ve
millet.

[iz.] :أَرْبُ
Şehâdet parmağıyla orta
parmağın arası. (Re's-i mâddeye de n.).

[iz. s.] *إِرْبَةٌ، أَرْبَةٌ، مَأْرِبَةٌ، مَأْرِبَةٌ* :أَرْبُ
1.
Hâcet, ihtiyâc. 2. 'akıl, zekâ, zeyreklik.
(dördüncü bâbdan يَأْرُبُ، أَرْبُ، fi'line de nazar
oluna).

[iz.] :أَرْبُ
Körpe kuzu veya oğlak.

[sıf.] *أَرِيْبٌ* :أَرْبُ
'âkil, zeyrek, hûşyâr.

إِرْبَةُ: [is.] 1. Hâcet. 2. 'akıl, zekâ. 3. Mekt, hîle.

أُرْبَةٌ: *cem: *أُرْبُ [is.] 1. Dügüm, 'ukde. 2. Gerdânlık, kılâde. 3. Köstek ve pâyband halkası, bukağı.

أُرْبِيَّةٌ: [iz.] Oyluk dibi, kalça.

إِرْبِيَانُ: [iz.] 1. Teke, kerevit balığı. 2. Bir nev' papatya, bahar.

أُرْبِي: [is.] âfet, belâ, dâhiye.

مُسْتَأْرَبٌ: [sıf.] Borçlu, medyûn.

مُؤَارِبٌ: [iz.] 'ayyâr, mekkâr, kalleş.

مُؤَرَّبٌ: [sıf.] vâfir, kâmil: (شيء مؤرب) mükemmel şey.

أُرْبِيَّةٌ: [is.] Büyük ve geniş tencere.

أُرْبَانٌ: *أُرْبُونٌ [iz.] ("عرب" mâddesinin "عربان" ve "عربون" fıkralarına n.).

أُرْتٌ: *أُرْتَةٌ [is.] Kaya kelenin tepesindeki tüyler.

أُرْتٌ: *يَأْرْتُ, أُرْتٌ [ft 1.] Ateş yakmak: (أرث النار).

أُرْتٌ: *يُؤْرْتُ, تَأْرِيْتُ: [ft.] 1. Ateş yakmak: (أرث النار). 2. Fitne uyandırmak, fesât ilkâ etmek: (أرث بين القوم). – (mec.) (أرث نارك) iktidârını ve kim olduğunu göster.

تَأْرَتْ: *يَتَأْرَتْ, تَأْرَتْ: [fmt.] Yanmak, tutuşmak: (تأرثت النار).

أُرْتٌ: [iz.] Deve dikenini nev'inden bir ot.

إِرْتٌ: [iz.] Kül, remâd. - ["ورث" mâddesine n.]

أُرْتَةٌ: *cem: *أُرْتٌ [is.] 1. Kızıl tepe. 2. Ateşi tutuşturmak için külün yanında hıfz olunan tezek ve fişkı. 3. Had, sınır, serhad. 4. Hudûd 'alâmâtı. 5. Toprağı ve yumuşak ve düz yer. 6. Koyunun beyazlı siyahlı alaca rengi.

إِرَاتٌ: [iz.] 1. Ateş. 2. Kav ve ateş tutuşturmakta müsta'mel her şey.

أُرْتَاءٌ: *s: *أُرْتَاءٌ [sıf.] Beyazlı siyahlı alaca (koyun).

أُرَجٌ: *يَأْرُجُ, أُرَجٌ, أُرَيْجٌ: [fl 4.] Güzel kokmak: (أرج (الطيب, أرج المكان). 2. Koyulmak: (أرج بالبقاء, أرج). - [ft.] 3. Karıştırmak, halt etmek: (أرج بالباطل). 4. Yakmak: (أرج النار). (Bu son üç ma'nâ ile masdarı yalnız "أرج" gelir).

أُرَجٌ: *يَأْرُجُ, أُرَجٌ, أُرَجَانٌ: [ft 1.] Karıştırmak, birbirine düşürmek, ifsâd ve iğrâ etmek: (أرج (بينهم)).

أُرَجٌ: *يُؤْرَجُ, تَأْرِيْتُ: [ft.] 1. Râyihâ-ı tayyibe neşr etmek. 2. Karıştırmak, birbirine düşürmek, ifsâd ve iğrâ etmek: (أرج (بينهم)).

أُرَجٌ: *يَتَأْرَجُ, تَأْرَجٌ: [fl.] Güzel kokmak, râyihâ-ı tayyibe neşr etmek.

أُرَيْجَةٌ: *أُرَيْجَةٌ, أُرَيْجٌ: [iz. s.] Güzel koku, râyihâ-ı tayyibe.

أُرَاجٌ: [sıf.] 1. Yalancı, kezzâb. 2. Karıştırmacı, müfsid.

مُورَّجٌ [iz.] Arslan.

أَوارِجَةٌ *cem: *أَوارِجَاتٌ [is.] (Farsî mu'arreb) idhâlât ve ihrâcât müfedât defteri, rûznâme.

أَرْجَوَانٌ [iz.] (Farsî أرغوان'dan mu'arreb)

1. Erguvân. 2. Kırmızı esvâb ve sâire.

أَرْجَوَانِيٌّ [sıf.] Erguvân renginde, kırmızı.

أَرْجَانٌ [iz.] Meyvesi bademe benzer bir ağaçtır ki (لوز البير) dahi denilir, sudân fındığı.

أَرْخٌ *cem: *يَأْرُخُ، أَرْخٌ * [ft 1.] 1. Târîh atmak: أرخ الكاتب) yazıcı mektûbe târîh attı.

*وَرَّخَ، يُورِّخُ، تَوَرِّخُ * ve *يُورِّخُ، تَأْرِخُ * [ft.] Târîh atmak. (أرخ gibi).

أَرْخٌ *cem: *يُورِّخُ، مُوَارِخَةٌ * [ft.] Târîh atmak. (أرخ وتاريخ gibi).

أَرْخَةٌ [is.] Mektûb ve sâireye atılan târîh.

أَرْخِيٌّ *cem: *تَوَرِّخُ [iz.] 1. Mektûb ve sâireye atılan târîh. 2. Hurûf-ı ebcediyyesinden bir vak'anın senesi istihrac olunan beyt ta mısra' veya cümle. 3. vakâyi'-i 'umûmiyye veya husâsiyyeden bahs eden 'ilim ve kitâb, târîh.

مُورِّخٌ [iz.] 'ilm-i târîh-i 'âlimi, târîh yazan, mü'erih.

مُورِّخٌ [sıf. İsm-i mef'ûl] Târîhi atılmış, târîhli.

أَرْخٌ *cem: *إِرْخٌ [iz.] 1. Erkek sığır, boğa, öküz. 2. Yaban öküzü.

أَرْخِيٌّ [iz.] Genç boğa, tosun.

أَرْخِيَّةٌ [iz.] Sığın yavrusu.

أَرْخُونٌ *cem: *أَرَاخَنَةٌ [iz.] (Yunaniden mu'arreb Αρχων) Re'îs.

أَرْدٌ *اردب" [mâddesine n.]

إِرْدَخْلٌ [sıf.] Etine dolgun , semiz: (رجل إردخل).

أَرٌّ *cem: *يُورُّ، أَرٌّ * [ft 1.] 1. (hayvânları) güdmek, sevk etmek: (أر الدابة). 2. Kovmak, tard ve teb'id etmek: (فلانا أر). 3. Yakmak: (أر النار). 4. İshâl sebebiyle kazurâtı atmak: (أر الملح). 5. Devenin hamlini teshîl için rahmine tuza batırılmış (أرار) ta'bir olunur bir çubuk sokmak: (أر الناقة). - [fl.] 6. (kumarcı) galebesi halinde 'ârsızca bağırıp tefahhur etmek. 7. 'ale'l-ıtlâk bağırarak, haykırmak.

أَرٌّ *cem: *يُورُّ، أَرٌّ * [ft 1.] 1. (hayvânları) güdmek, sevk etmek: (أر الدابة). 2. Kovmak, tard ve teb'id etmek: (فلانا أر). 3. Yakmak: (أر النار). 4. İshâl sebebiyle kazurâtı atmak: (أر الملح). 5. Devenin hamlini teshîl için rahmine tuza batırılmış (أرار) ta'bir olunur bir çubuk sokmak: (أر الناقة). - [fl.] 6. (kumarcı) galebesi halinde 'ârsızca bağırıp tefahhur etmek. 7. 'ale'l-ıtlâk bağırarak, haykırmak.

أَرَّةٌ [is.] Ateş.

أَرِيرٌ [iz.] 1. Kumarcının galebe halinde şavk ile 'ârsızca haykırması. 2. 'ale'l-ıtlâk haykırmak, savt.

أَرِيرٌ [sıf.] Çok cimâ' eden.

أَرِيرٌ [iz.] 1. Kumarcının galebe halinde şavk ile 'ârsızca haykırması. 2. 'ale'l-ıtlâk haykırmak, savt.

أَرَزٌ *cem: *يَأْرُزُ، أَرَزٌ * [fl 1,2,4.] 1. Kirpi gibi büzülüp tortop durmak. 2.

(ما أدري أي الأرش هو) bu nasıl adamdır anlayamıyorum.

مَأْرُوشٌ: [sıf. İsm-i mef'ûl] Mahlûk, âferîde.

أَرْضُونَ، أَرْضُونَ، أَرْضَاتٌ، *fr: أَرْضَةٌ *ar: أَرْضٌ [ics.] 1. Yer, küre-i 'arz, zemin. 2. Yer, toprak, türâb. 3. Buk'a, hıtta: (أرض فلسطين). 4. hayvân tabanı. 5. Alçak ve aşağı şey. 6. zükâm, nezle. 7. Silkinme, titreme, ra'se. 8. Sarsaklık, başın veya sâir-i a'zâ-ı bedeninin bilâ-ihitiyâr titremesi. 9. (mec.) hâk-i pây, ayak toprağı: (من أطاعني كنت له أرضاً) bana itâ'at edene hâk-i pây olurum. – (ابن أرض) yabancı, garîb. – (ابن الأرض) kıl gibi ince bir nebât ki me'külâtendir. – (لا أم لك) (لا أرض لك) gibi beddu'âdır.

أَرْضٌ *ar: أَرْضٌ *ar: أَرْضٌ [fl 1.] 1. Toprak ot vermek, çayırlı çok olmak: (أرضت الأرض) toprak çayırla örtüldü. - [ft.] 2. Bir yeri çok otlu ve çayırlı bulmak: (أرضت الأرض) yeri çayırlı buldum. - [ch.] 3. Nezleye uğramak. 4. (ağaç) kurdu tarafından yenmek.

أَرْضٌ *ar: أَرْضٌ *ar: أَرْضٌ [fl 4.] (yara) cirâhetli çıbanlarla örtünmek, 'afv nitelenmek: (أرضت) (القرحة).

أَرْضٌ *ar: أَرْضٌ *ar: أَرْضٌ [fl 5.] (yer) yeşillikle mestûr olup güzel bir manzara ibrâz etmek: (الأرض أرضت).

أَرْضٌ *ar: أَرْضٌ *ar: أَرْضٌ [ft. İfti'âl] Nezleye uğratmak: (أرضه الله) nezleden kurtulmasın!

أَرْضٌ *ar: أَرْضٌ *ar: أَرْضٌ [ft.] 1. Bir yerin otlarını bitirip başka mer'â aramak. 2. Geceden oruca niyet edip hazırlanmak: (أرج الصوم). 3. Sözü pürüzünü tenkîh edip pâk ve mühezzeb bırakmak: (أرض الكلام). 4. Ağırlatmak, ağırlığını artırmak: (أرضه). 5. İslâh etmek. 6. Ta'hîr etmek. 7. Tulumu islâh için su ve süt ve sâire ile doldurmak: (أرض السقاء).

أَرْضٌ *ar: أَرْضٌ *ar: أَرْضٌ [fl.] 1. Ağırlaşmak, sıklet kesb etmek: (تأرض الشيء). 2. Bir şeye ta'arruz ve tasaddi etmek: (تأرض إليه). 3. Ot yetiştirip biçilecek dereceye gelmek: (تأرض النبات).

أَرْضٌ *ar: أَرْضٌ *ar: أَرْضٌ [fl.] 1. Kökleşmek, kök salmak: (استأرض الفسيل) fidan kökleşti. 2. Azmak, 'afv nitelenmek: (استأرضت) yara 'afv nitelendi.

أَرْضٌ *ar: أَرْضٌ *ar: أَرْضٌ [is.] Ağaç kurdu.

أَرْضٌ *ar: أَرْضٌ *ar: أَرْضٌ [is.] Otu çok çayırlı veya çayırlı çok yer: (نزلنا أرضاً/أرضة) otu çok bir çayırlı veya çayırlık bir yere indik.

أَرْضٌ *ar: أَرْضٌ *ar: أَرْضٌ [sıf. İsm-i tafdîl] Yerinde olan, elyak, enseb: (هو أرضهم) elyaklarıdır.

أَرْضٌ *ar: أَرْضٌ *ar: أَرْضٌ [sıf.] 1. 'arîz sıfatına itbâ olunur: (شيء عريض أريض) enikonu geniş bir şey. 2. Semiz: (جدي أريض) semiz oğlak. 3. Hoş manzar, latîf: (روض أريض) latif ve hoş manzar bir bağça.

4. Bereketli, bol. 5. Lâyik, münâsip. 6. Temiz, pâk.

إِراضٌ [sıf.] 1. Pek geniş ve vâsi': (شيء) (إراض). 2. Yünden veya deve tüyünden ma'mûl yüksek ve kaba döseme.

مَأْرُوضٌ [sıf. İsm-i mef'ûl] 1. zükâm 'illetine uğramış, nezle olmuş: (رجل مأروض).

2. Sarsak, titrek. 3. Kurd yemiş (ağaç ve tahta): (خشب مأروض، خشبة مأروضة).

أَرْضِيٌّ [iz.] Enginar. (Fransızcası artichaut bundan ma'hûzudur. Mısır'da "جنارة" ve Mağrib'de "قناره" derler).

يَأْرُطُ، يَأْرُطُ، إِرْطَاءٌ * أَرْطٌ [fl 1,2.] Erta denilen ağacı hâsıl etmek: (أرطت الأرض).

يُؤْرُطُ، إِيرَاطٌ * أَرْطٌ [fl. if'âl] Erta ağacı hâsıl etmek: (أرطت الأرض).

أَرَطٌ، أَرَطٌ، أَرَطٌ *fr: أَرْطَاءٌ (الأرطوي) *أَرْطِيٌّ [iz.] Kumluk yerlerde hâsıl olur çiçeği söğüt çiçeğine ve meyvesi 'innâba müşâbih ve acı bir ağaç ki meyvesini deve yer ve yaprağı dibâğatta kullanılır.

أَرْطٌ [sıf.] Erta ağacı renginde olan.

أَرْطَوِيٌّ *أَرْطَوِيٌّ [sıf.] Erta ağacı meyvesiyle beslenen (hayvân).

مَأْرُوطٌ [sıf.] 1. Erta yaprağıyla dibâğat olunmuş (deri): (أديم مأروط). 2. Dâ'imâ erta meyvesini yemekle hasta olan (deve).

أَرْيَطٌ [sıf.] Çocuğu olmayan, 'âkir: (رجل أريط).

أَرْغٌ [iz.] Dibâğatta müsta'mel bir ağaç kökü kabuğu.

أَرْغَنٌ *وَأَرْغُونٌ * [iz.] (Yunaniden mu'arreb Οργάνου) ma'rûf bir âlet-i musîka.

إِرْغَادٌ [iz.] (mu'arreb) hallât, organ.

أَرْفٌ *أَرْفٌ، يُؤْرَفُ، تَأْرِيفٌ * أَرْفٌ [ft.] 1. Hudûd ta'yin etmek, sınır komak. 2. Dügüm bağlamak. - [ch.] (أرف على الأرض) arâzi ölçüldü.

يُؤْرَفُ، مُؤْرَفَةٌ * أَرْفٌ [fl.] Biriyle hem-hudûd olmak, sınırdaş olmak.

أَرْفَةٌ *cem: *أَرْفٌ [is.] 1. Had, sınır. 2. Hudûd 'alâmeti, sınır taşı. 3. Dügüm, 'ukde.

يَأْرُقُ، أَرْقٌ * أَرْقٌ [fl 4.] Bir 'illet sebebiyle gece uyumamak.

(تهجد) 'illet sebebiyle (سهر) bilâ-sebeb (أرق) 'ibâdet için uyumamak (سهاد) dahi az uyumaktır.

يُؤْرُقُ، إِيرَاقٌ * أَرْقٌ [ft. if'âl] Gece uykusuz bırakmak, uyutmamak.

يُؤْرُقُ، تَأْرِيقٌ * أَرْقٌ [ft.] Gece uykusuz bırakmak, uyutmamak.

يَأْتَرُقُ، إِئْتَرَاقٌ * إِئْتَرَقٌ [fl.] Bir 'illet veya vece' sebebiyle gece uykusuz kalmak, uyumamak.

أَرْقٌ * أَرْقٌ [sıf.] Bir 'illet veya vece' sebebiyle gece uyuyamayan.

أَرْقَانٌ، إِرْقَانٌ، أَرْقَانٌ، إِرْقَانٌ، أَرْقَانٌ، إِرْقَانٌ، أَرْقَانٌ، إِرْقَانٌ * :أَرْقَانٌ [يز.] 1. Sarılık denilen 'illet ki (يرقان) denmekle meşhûrdur. 2. Ekinlere 'âriz olan san 'illeti.

إِرْقَانٌ [iz.] 1. Kızıl ağaç. 2. Kına, hinnâ. 3. za' farân, safran. 4. Kardeş kanı ('ilâc) (دم الأخوين). 5. Sarılık. 6. Ekinlere 'âriz olan san.

مَارُوقٌ * :مَارُوقٌ [sıf.] 1. Sarılık olmuş, yarakan 'illetine mübtelâ (adam). 2. San urmuş (ekin).

"ورق" isminin musaggarıdır. [أورق] :أَرْيَقُ mâddesine n.]

يَأْرُكُ، أَرْكٌ * :أَرْكٌ [fl 4.] 1. (deve) misvâk ağacı yemeden karnı ağırıp hasta olmak: (أرکت الإبل). 2. Bir yere ilişip durmak.

يَأْرُكُ، يَأْرُكُ، أَرْكٌ، أَرْكٌ * :أَرْكٌ [fl 1,2.] 1. (deve) misvâk ağacı yemeden hasta olmak. 2. (deve) çok misvâk ağacı yemek, misvâk ağacını otlayıp durmak, veya bir ağacın yapraklarını otlamada kalmak: (أرکت الإبل). 3. (mec.) bir işte isrâr etmek: (أرك في الأمر). 4. Geri kalmak, te'ehhur etmek. 5. (yaranın) şişi inip iyileşmeğe yüz tutmak: (أرك الجرح). 6. Bir yerde mukîm olmak, durmak: (أرك بالمكان). - [ft.] 7. Bir işi birine ilzâm ve tahmîl etmek: (أرك الأمر في عنقه). (Bu yedi ma'nâ ile masdarı "أروك" gelir). 8. Deveye misvâk ağacı otlatmak: (أرك الإبل). (Bu ma'nâ ile masdarı "أرك" gelir.)

Yara hakkında şiş inip yara iyileşmeğe başladığı vakit (أرك) ve (اندمل), yalnız şiş ettiği vakit (حمص), derisi kalktığı vakit (جلب), yeni deri bağladığı vakit dahi (تفتش) denilir.

يُورُكُ، إِرَاكٌ * :أَرْكٌ [ft. if'âl] Deveye misvâk ağacı otlatmak. (başlıca ism-i fâ'ili مورك müsta'mel olup devesine bu ağacı otlatmak için misvâk ağaçlığında yer tutan adam ve 'aşirete denir).

يُورُكُ، تَأْرِيكٌ * :أَرْكٌ [ft.] Gelini erîkeye oturtup yüzünü duvakla örtmek: (أرك العروس).

يَأْتُرُكُ، إِنْتَرَكَ * :إِنْتَرَكَ [fl.] Misvâk ağacı büyüüp yetişmek: (إنترك الأراك).

إِرْكَ [iz.] Ekşilik: (عشب له إرك) devenin haz ettiği ekşice ot.

مُؤْتَرُكٌ * :أَرْكٌ [iz.] Misvâk ağacı koruluğu. - [sıf.] 1. Misvâk ağaçları pek sık yeri. 2. Birbirine karışmış ağaçlar.

أَرْكٌ، أَرْكٌ * :أَرْكٌ [iz.] 1. Misvâk ağacı ki Yemen'de hâsıl olur. 2. Devenin haz ettiği ekşi ot. 3. Bir parça yer.

أَرْكِيَّةٌ * :أَرْكِيَّةٌ [sıfs.] Misvâk ağacı otlamaktan hasta olan (deve).

أَرْكٌ [sıf. İsm-i tafdîl] Daha münâsib ve şâyân, enseb ve elyak.

المأروك كريمة [iz.] Asıl, esâs, bünyân: (المأروك كريمة) kerîmü'l-asıl.

أَرِيكَ [is.] 1. zefâf gecesi gelinin oturmasına mahsûs serîr yahut minder. 2. Serîr, taht. 3. Oturulup dayanılacak yer. 4. İyileşip ancak henüz deri bağlamamış yara.

أَرْلَةٌ [is.] Haşafenin derisi, sünnette kesilen deri. (غرله'nin mürâdifidir).

يَأْرُمُ [ft.] 1. Hâzır yemeğin hepsini yiyip süpürmek: (أرم ما على المائدة) sofranın üstünde ne var ise yiyip süpürdü. 2. Isırmak: (عليه أرم) ondan ısırdı. 3. İstîsâl etmek, kökünden koparmak: (أرم) yerin bütün nebâtâtını söktü. 4. Geçmiş senelerin birikmiş mahsûlâtı yedirip Kahta dûçâr etmek: (أرمت السنة القوم) bu sene kavmi Kahta dûçâr etti. 5. Yumuşatmak, telyîn etmek: (أرم) (فلانا). 6. Sağlam bağlamak. 7. Sağlam bükmek, örmek: (أرم الحبل) ipi sağlam ördü, büktü.

أَرَامٌ، أَرُومٌ cem: إِرْمِيٌّ، إِرْمِيٌّ، أَرْمِيٌّ، أَرْمِيٌّ، أَرْمِيٌّ، أَرْمِيٌّ، أَرْمِيٌّ، أَرْمِيٌّ [iz.] 1. Çölde tarîka 'âlâmet olmak üzere dikilmiş taş ki ekseri kavm-i 'Âd âsârındandır. 2. Kavm-i 'Âd'dan kalma kadîm mezâr.

أَرْمِيٌّ، أَرْمِيٌّ، أَرْمِيٌّ، أَرْمِيٌّ [iz.] Kimse, hiç kimse. 2. Eser, 'âlâmet, nişân, kelâm-ı menfide müsta'meldir: (ما بالمكان أرم) orada kimse yoktur yahut hiçbir eser ve nişân yoktur.

أَرَامٌ [az.] Kavm-i 'Âd'ın cedd-i a'lâsı. 2. Kavm-i mezkûra mensûb meşhûr bir köşk ve bağ. Âyet-i kerîmedeki "أرم ذات العماد"dan maksad Dimaşk-ı Şâm olduğu maznûndur. (وأرام إرم) tevrâtta mezkûr Sâm bin Nûh (as) evlâdından

(أرام) ve bunun ahfâdı olan kavim yani Süryaniler olmak ihtimâli vardır.

أَرْوَمٌ، أَرْوَمٌ [is.] Baş kemiklerinin tepe tarafındaki ucu ve mahal-i iltisâkları: (أروم الرأس).

أَرْوَمٌ [iz.] Bedenin şekil ve sûreti: (أروم الأرم جارية) endâmı güzel bir kız.

أَرْوَمٌ، أَرْوَمٌ [iz. s.] 1. Kök, iri kök: (أرومته) kökü kavidir. 2. (mec.) asıl, neseb.

أَرْوَمٌ [sıfs.] Kökten koparan veya silip süpüren. Kaht senesine ıtlâk olunur: (سنة أرومة).

أَرْوَمٌ، أَرْوَمٌ [sıfs.] 1. Hayvânat eşcâr ve nebâtâtını yemekle çıplak kalmış (yer): (أرض أروم). Kaht ve galâya uğrayıp bir şeyi kalmamış (ehâli).

أَرْوَمٌ [sıfs.] Her yanı uygun ve a'zâsı ve endâmı mütenâsib (kadın): (جارية أرومة). [fıkra-ı ânıfeye de n.]

أَرَامٌ [iz.] Baş kemiklerinin kavuştukları mahal.

أَرَامٌ [sıf.] 1. Kemik kıt'aları iri (baş): (رأس مؤرم). 2. Yukarısı geniş (yumurta): (بيضة مؤرمة).

أَرَامٌ (أما) ve (أم) makâmında müsta'meldir: (أرما والله، أرم والله). ["أما" ve "أم" mâddelerine n.]

يَأْرُنُ، أَرُنُّ، أَرِينُ، إِرَانٌ [fl 4.] Keyiflenmek, neşâtlı olmak.

يَأْرُنُ، أَرُنُّ [ft 1.] Isırmak: (أرنه) onu ısırdı.

1. Bir şeyle mübâhât ve tefahhur etmek: (أرنه) onunla tefahhur etti. 2. (boğa) kızışıp ineği talep etmek: (أرن الثور البقرة) boğa ineği talep etti.

[sıf.] Keyifli, neşâtlı. *أرونُ: أرنُ

[iz.] Zehir, sem, ağu. *أرونُ: cem: أرونُ

1. Teneşir (teneşûy). 2. Tâbût. 3. Kılıç. 4. vahşi canavar yatağı. – (شاه) boğa. (ایران)

1. Taze çayır peyniri: (أطعمني) أرنه bana taze çayır peyniri yedirdi. 2. Peynir yapmak için süte konulan bir cinse habbe. (أرنني) (أرنني، وأرنين dahi derler). 3. İçilecek mikdâr şerâp.

[iz.] Peynir yapmak için süte konulan bir cins habbe. (أرنه) mürâdifi. *أرنني، أرنني، أرنني: أرنينُ

1. Bâtil, heder: (دمه أرين) kanı heder oldu, bilâ-kasâs döküldü. [iz.] 2. Mekân. *أرينُ: [sıf.]

[is.] Hummaz denilen nebatın uzun dallı cinsi. *أرانيئة

[iz.] vahşi canavar yatağı. *مأرينُ: cem: ميرانُ

[is.] "رنب" mâddesine n. *أرنبُ

[iz.] Hile, mekr, hud'a. *أرونُ

1. (tencere) susuz kalıp yemek yanmak ve dibine yapışmak: (أرت القدر) tencere yandı. 2. (hayvân) dâima ahırda durmak:

3. Hayvân birbiriyle ülfet edip birlikte yem yemek: (أرت الدابة إلى الدابة). 4. (arı) bal yapmak: (أرت النحل) arı bal yaptı. 5. Kin ve 'adâvet bağlamak: (أرى صدره علي) bana kin bağıladı. - [ft.] 6. (ruzgâr) bulutlara çarpıp yağmur yağdırmak: (أرت الريح الماء) ruzgâr yağmur yağdırdı.

[fl 4.] 1. (tencere) susuz kalmakla yemek yanıp dibine yapışmak: (أريت) 2. Kin ve 'adâvet bağlamak: (أريت صدره) (علي) (ikinci bâbdan dahi olur. Fıkra-ı ânifeye n.).

[ft. if'âl] Hayvânları birbirlerine alıştırap birlikte yem yedirmek: (أرى) (الدابة).

1. Hayvânlara ahır hazırlamak: (أريت الدابة) yahut (للدابة). 2. Gereği gibi yerleştirep sâbit ve pâydar etmek: (أريت) (الشيء). 3. Ateşe ocak yapmak. 4. (ateşi) alevlendirmek, tutuşturmak: (أريت النار). 5. ("ورى" mâddesine n.).

[ft.] 1. (arı) bal yapmak: (تأرت النحل). 2. Geride kalmak: (تأرى عنه). 3. Bir yerde ilişip kalmak: (تأرى بالمكان). - [ft.] 4. Lâyık olanı arayıp bulmak: (تأرى الشيء).

[fl.] 1. (arı) bal yapmak: (إنترى النحل). 2. Bir yere ilişip kalmak: (إنترى بالمكان).

[iz.] 1. Tencere dibine yapışmış yemek, tencere dibi, kazan dibi: (أطعمنا إرباً). 2.

Bal. 3. Bal gümececi. 4. Gümececin etrâfına yapışan bal bulaşığı. 5. Yemek bulaşığı. 6. Çiy, jale, şebnem. – (أري السحابية) bulutun yağmur dökmesi. – (أري الريح) bulutların ruzgarı tahrîk etmesi.

أري [iz.] (Aslı fâ'ûl vezninde *أري*) At ahır.

أري [iz. s.] 1. Ahır, istabl. 2. Hubûbât enbârı. 3. Hamâmda su hazînesi.

أري [is.] 1. Ateş. 2. Ateş yanan yer, ocak. 3. Ateşin alevi ve şiddetli harâreti. 4. Pastırma. 5. zâd-ı sefer olmak üzere sirkede pişmiş et. 6. Hayvân sırtındaki yara, eğer urgunu.

أري [ft 3.] 1. (koyunları) doyurmak (أري الغنم). 2. Teşebbüs olunmuş bir işten korku veya diğer mulâhaza sebebiyle vazgeçmek, geri dönmek: (أري عن الحاجة).

أري [fl 4.] (deve) hastalıktan veya za'findan geniş getirememek (أريت الإبل).

أري [fl 2.] (su) akmak: (أري الماء).

أري [ft.] Bölüşmek, mukaseme etmek. (أريوا المال) malı beynlerinde taksîm ettiler.

أري [sıf.] 1. Kısa boylu ve tıknâz (adam), topaç. 2. Kemikleri ve mefâsılı ince ve karnı şiş

(adam), sıska. 3. Yakışksız ve biçimsiz (adam). 4. Nâ-kes, bahîl, le'îm, - [iz.] 5. Dâhiye, musîbet.

أري [sıf.] Uzun boylu (adam).

أري [is.] 1. Kaht ve galâ, kıtlık. 2. Felâket, musîbet: (أخذته الأريبة) kıtlığa veya musîbete dûçâr oldu.

أري [sıfs.] Ziyâde za'ftan geniş getiremeyen (develer): (أري أريبة).

أري [iz.] Oluk. *أري* [cem: *أري*] Oluk. ("أري" veya "أري" fi'linden ism-i âlet olup bazı lügaviyyûn dahi Farisi "أري"dan me'hûz 'addetmişlerdir).

أري [fl 1,4.] 'acele etmek, çabuk olmak: (أري الرجل). 2. İstimdâd eden adama imdâd husûsunda te'enni ve betâ'et etmek: (أري عني) bana imdâd etmede te'enni etti. (Bu iki ma'nâ ile masdarı "أري" gelir). 3. ziyâde mesrûr ve mest-i gurûr olmak. (Bu ma'nâ ile masdarı أري gelir). 4. (ot) uzamak: (أري العشب).

أري [ft.] Tûlânî binâ yapmak.

أري [ft.] Tûlânî binâ.

أري [sıf.] Mesrûr ve mest-i gurûr olan: (أري رجل أري).

أري [sıf.] Yürük: (أري أري).

أَزَحَ [fl 2.] 1. Büzülüp devşirilmek, çekilip toplanmak. 2. Gerilemek, geride kalmak, geçikmek. 3. (ayak) kaymak: (أزحت القدم). 4. (damar) atmak, urmak, oynamak: (أزح العرق).

تَأَزَّحَ [fl.] Gerilemek, geride kalmak, geçikmek.

أَزُوجٌ [sıf.] 1. Mekârim-i ahlâk husûsunda geride bulunan nâ-ehil ve ferûmûya (adam). 2. Harûn (at).

أَزُجٌ [iz.] (أزج yerine lügattir) yabani boğa.

أَزْدٌ [iz.] Farisi "آزاد درخت" dan me'hûz olup Frenkelrce dahi Azedarach ismiyle ma'rûftur.) meyvesi zehirli bir ağaç ki (اهليج) ve (كنار) ve lisân-ı 'avâmda (زنزلخت) ismiyle ma'rûftur.

أَزْدٌ [iz.] Makbûl bir nev' hurma.

أَزَّرَ [ft 2.] 1. Kaplamak, ihâta etmek: (أزر الشيء). 2. Kuvvetlendirmek, takviye etmek. - [fl.] 3. (nebâtât) kuvvetlenip birbirine sarmaşmak.

أَزَّرَ [ft.] Kuvvetlendirmek: "كزرع أخرج شطاه فأزره فاستغلظ" bir habbe gibi ki sürgününü topraktan yukarı çıkarıp kuvvetlendirir ve sürgünü kalınlaştır.

أَزَّرَ [ft.] 1. Sarmak, bürümek. 2. Kuvvetlendirmek, takviye etmek: (نصر مؤزر) kuvvetlendirir bir yardım.

أَزَّرَ [ft.] 1. İhsânla birinin hüznünü gidermek. 2. Mukâbilinde ve hizâsında bulunmak. 3. Yardım etmek. 4. (ekin) kuvvetlenip birbirine sarmaşmak: (الزرع يؤزر) (بعضه بعضا).

أَزَّرَ [fl.] Fûta ve peştamâl tutunmak.

أَزَّرَ [fl.] İzâr yani fûta veya peştamâl tutunmak.

أَزَّرَ [iz.] 1. Kuvvet. 2. za'f. 3. Yardım, 'avn. 4. Arka, zahr: (شد به أزره) onunla arkasını bağladı.

أَزَّرَ [iz.] 1. Fûta, peştamâl. (إزار) mürâdifi). 2. Asıl, neseb, soy: (هو من إزر كريم) iyi bir soydandır.

أَزَّرَ [iz.] Belde fûta ve peştamâl bağlayacak yer.

أَزَّرَ [iz. s.] 1. Peştamâl, fûta. 2. Çarşaf, câr. 3. Hane, ev. 4. 'iffet, 'azamet, perde: (هي من أهل الإزار) o kadın ehl-i 'iffettendir. 5. zevce, halîle. 6. Dişi koyun.

أَزَّرَ [is.] Fûta tutunuş: (إنه لحسن الإزره) güzel bir fûta tutunuşu vardır.

أَزَّرَ [iz. s.] 1. Fûta, peştamâl. 2. Çarşaf, car.

أَزَّرَ [sıf.] Bacakları beyâz ve ayakları siyâh veya diğerk renkte olan ata itlâk olunur.

مُؤَزَّرَةٌ [sifs.] Bacakları siyâh (dişi koyun).

إِزَارٌ إِزَارٌ *sağılacak koyunları celb için müsta'mel savttır.

أَزٌّ [fl 1,2.] 1. (tencere) çok kaynamak, fıkır fıkır kaynamak. 2. Az ateşte yavaş yavaş kaynamak. 3. Kaynarken ses çıkarmak, fıkırdatmak: (أزت القدر). 4. Uzaktan gürlmek: (أزت السحابية). Bulut uzaktan gürlledi. 5. (damar) atmak, urmak: (أز العرق). 6. (çıban ve yara) ağrımak, sancımak: (أزت القرحة). [ft.] 7. Çok oynatmak, şiddetle tahrik etmek. 8. Heyecana getirmek, tahyîc etmek. 9. İğrâ ve ifsâd etmek: "أزا إنا أرسلنا الشياطين على الكافرين توزهم" biz kâfirlere şeytânları gönderdik ki kendilerini iğrâ etsin. 10. (ateş) yakmak: (أز النار). 11. Cimâ' etmek: (أز الجارية). 12. Çok sağmak (أز الناقة). 13. Dökmek: (أز الماء). 14. Kaynatmak: (أز الماء).

تَأَزَّرٌ [fl.] (tencere) fıkır fıkır veya yavaş yavaş kaynamak: (تأزرت القدر).

إِنْتَرٌ *يَنْتَرُ، إِنْتَرًا *إِنْتَرٌ [fl.] 1. (tencere) pek ziyâde ve yahut yavaş yavaş kaynamak: (إنترت القدر). 2. İsti'mâl etmek: (إنتر الرجل).

أَزٌّ [iz.] 1. Bir meclisin halk ile dolu olması. 2. Darlık, zîk. 3. Galebelik, cemm gafir. 4. Sene-i şemsiyye ile sene-i kameriye beynindeki fark. - [sıf.] 5. Dolu, mümtelî: (أتيت أزي المجلس أزي الوالي والمجلس أزي). vâliye gittim hâlbuki meclis dolu idi yani oturulacak yer yoktu.

أَزِيٌّ [iz.] 1. Soğuk, berd: (في يومنا أزي).

bugün soğuk var. 2. Sür'atli yürüyüş. 3. Hiçkırık, ağlama savtı: (كان يصلي وفي جوفه أزي). - [sıf.] 4. Soğuk, bârid.

أَزْفٌ [fl 4.] 1. vakti gelmek, yaklaşmak, takarrub etmek: (أزف الترحل) 'azîmet vakti geldi. 2. 'acele etmek: (أزف الرجل). 3. (yara) iyileşmek, kapanmak: (أزف الجرح). 4. Azalmak, küçülmek: (أزف الشيء).

أَزْفٌ *يَأْزِفُ، وَأَزْفٌ، يَأْزِفُ، أَزْفٌ، أَزُوفٌ *أَزْفٌ [fl 2,5.] (yara) iyileşmek, kapanmak. (Bu ma'nâ ile dördüncü bâbdan da gelir. Fıkra-ı ânîfeye n.).

أَزْفٌ *يُؤْزِفُ، إِزَافٌ *أَزْفٌ [ft. if'âl] 'acele ettirmek, koşturmak: (أزفني) bana 'acele ettirdi.

تَأَزَّفٌ [fl.] 1. Birbirine yaklaşmak, toplanmak: (تأزفوا) toplandılar. 2. Adımları yakın ve sıkı atarak yürümek: (يمشي متأزفا) adımlarını sıkı atarak yürür.

أَزْفٌ [iz.] 1. "أزف" fi'linin masdarıdır. (re's-i mâddeye n.). 2. Ma'âş darlığı, zarûret: (في عيشة أزف) ma'îşetinde darlığı vardır.

أَرْفَةٌ [is.] Kiyâmet günü (karîbetu'l-vurûd olmak münâsebetiyle): "أزفت الأرفة" kiyâmet günü yaklaştı.

أَرْفَةٌ *أَرْفَةٌ [is.] Had, nihâyet.

مَأْرَفَةٌ *مَأْرَفَةٌ [is.] 1. Lâşe, murdâr. 2. Neces, kâzûrât.

أَرْفِي [is.] 1. Neşât, keyif, neş'e. 2.

Sür'at, 'acele.

أَرْفُ [sıf.] 'aceleli, müsta'cil.

مُتَّأَرْفُ [sıf.] Za'îf, korkak.

يَأْرُقُ، وَأَرْقُ، يَأْرُقُ، أَرْقُ، أَرْقُ [fl 4,2.] 1.

Daralmak, sıkılmak: (أرق صدره) göğsü daraldı.

Harbda sıkıştırılmak. - [ft.] 3. Sıkıştırmak, tazyîk etmek: (أرقته) sıkıştırdım.

يَتَأْرَقُ، تَأْرَقُ [fl.] Daralmak,

sıkılmak: (تأرق صدره).

يَسْتَأْرَقُ، اسْتَأْرَقُ [fl.] (mahal) dar

gelmek.

مَأْرَقُ [iz.] 1. Dar mahal: (وقعنا في مأرق) dar

bir yere düştük. 2. Meydân-ı harb.

يَأْرَلُ، أَرْلُ [fl 2.] 1. Darlıkta bulunmak,

darlaşmak, sıkılmak. 2. Müzâyaka ve şiddette

bulunmak. 3. Kıtlık çekmek, Kahta dûçâr olmak.

- [ft.] 4. Habs ve tevkîf etmek: (أزله). 5. Atın

kösteğini kısaltıp salıvermek. 5. (hayvânı)

mer'âya göndermeyip içerde tutmak.

يُؤْرَلُ، إِزْرَلُ [ft.] Kaht ve açlığa dûçâr

edip çok sıkıştırmak: (أزلهم الله).

يَتَأْرَلُ، تَأْرَلُ [fl.] Daralmak: (تأزل

صدره) göğsü daraldı.

أَرْلُ [iz.] 1. "أزل" fi'linin masdarıdır. 2.

Darlık, şiddet, müzâyaka: (هو في أزل من العيش). 3.

Ye's, me'yûsiyyet.

إِزْلُ [iz.] 1. Yalan, kizb. 2. âfet, musîbet.

أَزْلُ [iz.] Mâzide zamanın ilâ-gayri'n-

nihâye imtidâdı, ibtidâsız zaman. ('aksi "أبد"dir).

Mine'l-ezel, kadîmen.

أَزْلُ [sıf.] Şiddetli, şedîd: (أزل أزل) şiddetli

müzâyaka.

أَزْلُ [sıf.] Kaht ve galâsı pek

şiddetli: (سنة أزل). (müzekker ve mü'ennesi

birdir).

أَزْلُ [sıf.] Şiddetli müzâyakada veya habs

ve tevkîfte bulunan.

مَأْرَلُ [iz. İsm-i mekân] Dar yer, mahal-i

mazîk.

أَزْلِيٌّ [sıf.] İbtidâsı olmayan, ezelden

mevcûd olan.

أَزْلِيَّةٌ [is.] Bir şeyin ibtidâsız ve mine'l-

ezel mevcûd oluşu.

يَأْرَمُ، أَرْمُ، أَرْوَمُ [ft 2.] 1. Dişlerin

mecmû'ıyla ve hırsıyla ısırarak: (أزم الشيء). 2. (at)

gemi ısırarak: (أزم الفرس على فاس اللجام). 3. Halkı

kırmak ve Kahta dûçâr etmek: (أزم العام القوم). 4.

Muhkem bükmek: (أزمت الحبل). 5. (mülkünü)

muhâfaza etmek: (أزم بضيغته). 6. (kapıyı) kapmak:

(أزم الشيء). 7. Dişle veya bıçakla kesmek: (أزم بالسكين

بنابه أو بالسكين). 8. Bir şeyden imsâk ve ferâgat ve

perhîz etmek: (أزم عن الطعام). - [fl.] 9. (sene)

şiddetle kıtlık olmak: (أزم العام). 10. Bir adamın

veya bir mahalden ayrılmamak, mülâzemet

etmek: (أزم بصاحبه، أزم بالمكان). 11. Devâm ve muvâzabat etmek: (أزم عليه). 12. Buruşup veya çekilip tortop olmak: (أزم الشيء). 13. Susmak, sükût etmek: (عليك بالأزم).

*يَأْزِمُ، *أَزَمَ* [fl 4.] 1. Buruşup veya çekilip tortop olmak: (أزم الشيء). - [ft.] 2. Mihmân üstüne mihmân kondurmak: (أزم بي عليه) beni onun üstüne mihmânlığa kabûl etti.

*يَتَأَزَّمُ، *تَأَزَّمُ* [fl.] Kaht ve şiddete dûçâr olmak.

*أَوَازِمُ وَأَزْمٌ cem: *أَزَمَةٌ cem: *أَزَمَ* [iz. s.] Köpek dişi, nâb.

أَزْوَمٌ [sıf.] Dişlerin mecmû'ıyla ısırın.

أَوَازِمُ [is.] Şiddet, mihnet: (وقعوا في أزمة).

*أَزَمٌ، *أَزَمٌ* [is.] 1. Bir def'a yemek yiyiş: (اعتاد في اليوم أزمة) günde bir kere yemek yemeği 'âdet etmiştir. 2. Şiddet, mihnet: (اشتدي أزمة تنفرج).

*أَزَمَةٌ، *أَزَمَةٌ، *أَزَمَةٌ* [sıfs.] Kurak, kıtlık, şiddetli: (أزمة، أزمة).

(أصابتهم أزم): [iz.] Kurak sene, kıtlık: *أَزَامٌ

أَزَامٌ [sıf.] Müdâvim, mülâzım: (هو أزم أو أزموم به). Ona müdâvimdir.

*مَازِمٌ [iz.] 1. Sık ve dar mahal: (مَازِم الأَرْض). 2. Boğaz, geçit. 3. zarûret, muzâyaka: (مَازِم العيش).

*يَأْزُو، *أَزُو (أَزُو) [fl 1.] (gölge) çekilip toplanmak: (أزا الظل).

*يَأْزِي، *أَزِي، *أَزِي* [fl 2.] 1. Katılmak, munzam olmak: (أزى إليه). 2. Çekilip toplanmak: (أزى الظل) gölge çekildi. - [ft.] 3. Katmak, zam ve ilhâk etmek: (أزاه إليه). 4. Azaltmak, eksiltmek: (أزى). 5. Çok yormak, zahmet çektirmek: (أزاه).

*يَأْزِي، *أَزِي* [fl 4.] 1. Aldatmak için birine emniyet ettiği cihetten gelmek: (أزى له). 2. Çekilip toplanmak: (أزى الظل).

*يُؤْزِي، *يُؤْزِي* [ft. if'âl] 1. Çok yormak, çok çalıştırmak, bî-tâb bırakmak: (أزاه). 2. ziyâdesiyle mükâfât etmek: (أزى على صنيعه). 3. Bir şeyin karşısında ve mukâbilinde bulunmak: (أزى الشيء). 4. Karşı durmak, karşılık vermek: (أزى فلانا). - [fl.] Heybetlenip havf ve endişe etmek, yılmak: (أزى عن فلان).

*يُؤْزِي، *يُؤْزِي* [ft. tef'îl] Havza tıkaç yapmak, havzı tıkamak: (أزى الحوض).

*يُؤْزِي، *يُؤْزِي* [fl. mufâ'ale] (Vâv hemzeden mübdeldir). 1. Karşısında, mukâbilde bulunmak, muvâzi olmak. 2. Bir şeyle muvâfik ve mütenâsib olmak: (أزاه).

*يَتَأَزَّى، *يَتَأَزَّى* [ft. tefe'ul] 1. Bir şeyden korkup geri dönmek: (تأزى عنه). 2. Ok

nîşâna saplandığı hâlde içeriye işlemeksizin durup titremek: (تأزى القدح) ok nîşâna saplanıp durdu. - [ft.] 3. Havza tıkaç yapmak: (تأزى الحوض).

[fl. tefâ'ul] *تأزى، تأز (التأزى)*: تأزى Sıklaşmak.

[iz.] 1. Geçinecek şey, medâr-ı ta'yîş: (يحتال في إزاء العيش). 2. Refâh ve si'at-i hâl. 3. Karşı, mukâbil: (بإزائه) karşısında, mukâbilinde. 4. Havz ile kuyu arasındaki kaldırım. 5. Havza su dökülen yer. 6. Havz tıkacı. 7. (mec.) ekrân, emsâl: (هم إزائهم). 8. Müstenedü'n-aleyh, rükn. – (إزاء العيش) medâr-ı ma'îşet. – (إزاء الحرب) harbin rüknü hükmünde olan cesûr ve sâbit adam. – (إزاء الأمر) bir işi müdebbirâne sevk ve idâre eden adam. – (المال إزاء) emvâl ve hayvânâtı hüsn-i idâre eden.

[sıf.] [الآزى]*: آزى Pek sıcak, harâreti ziyâde: (يوم آزى) sıcak bir gün.

[sıf.] *مؤزى*: مأزؤ Maşakkata giriftâr olup bî-tâb olan.

إس: أسن Koyunlar teb'îd için ekseriyyâ mükerrer olarak kullanılır savttır.

أسن: أسن yılan tutanları yılanı râm etmek için kullandıkları savttır.

[iz.] *أساب*: (وسب) أسب Kasık kılı, a'zâ-ı tenâsüliyye ve mak'ad etrâfındaki kıllar.

[fl. if'âl] *يؤسب، إيساب*: أسب Nebâtâtı çok olmak, nebâtâtla örtülmek: (أسبت الأرض) yer nebâtâtla örtüldü.

[sıf.] *مؤسب*: مؤسب Tüyü ve yapağısı çok (koyun ve sâire): (كبش مؤسب) yapağısı çok koç.

[iz.] *إسفانح*: إسبانح (mu'arrebdir) ispanak.

[iz.] *إسفيداج*: إسبيداج (mu'arrebdir) istobec.

[iz.] 1. Asıl, esâs. 2. *إسنت*: (سنته) (Aslı) *إسنت*: Mak'ad, dübür, kıç. – (إست الدهر) zaman-ı kadîm. (على إست الدهر) mine'l-kadîm, öteden beri. – (إست) لقيت منه إست: (الكلبة) dâhiye, musîbet, mekrûh iş: (إست المتن) onda mekrûh bir iş gördüm. – (إست المتر) تركته بإست: (إست الأرض) fakr, zarûret: (إست الأرض) fakr ve zarûrette bıraktım. – (من أن تفلوه) أنتم أضيف إستا) onu yapmağa gücünüz yetmez, onu yapmak haddiniz değildir. – (أخطأت إستكالحفرة) beceremedin, yapamadın. – (أنف في السماء وإست في) 'aciz ve fakr haliyle beraber kibir ve 'unvân satanlar hakkında müsta'mel darb-ı meseldir.

[mâddesine n.] "ستو": أستوي

[mâddesine n.] "سج": إستجج *إستجج: إستجاج

[iz.] *أساتيد، أساتيد*: أساتيد *أسناد*: أسناد (Farisiden mu'arreb).

1. Üstâd, hoca, mu'allim. 2. 'âlim, 'allâme. 3. Bir fen ve san'atta mâhir adam. – (أسناد الدار) hükümdâr sarayı müdürü.

[iz. s.] *أسَاتِيرُ* cem: إِسْتَارَةٌ * :إِسْتَارُ
(Yunaniden mu'arreb) altı dirhem ile iki dânikten
'ibâret vezin.

[iz.] *أَبِيرُقُ* :إِسْتَبْرَقُ * (Farisi
"استوره"den mu'arreb) 1. Altın telli bir nev' ipekli
zî-kîmet kumaş. 2. İpekten müzeyyen esvâb.

إِسْتَوَاتَه [edât-ı nüdbe] vah, yazık!
(من فلان) yazık filâna.

[وسج] 'un cem'idir. [وسج] mâddesine n.]

*أَسَدَةٌ s: أُسْدٌ، أُسُودٌ، آسَادٌ، أُسْدَانٌ، مَأْسَدَةٌ *cem: *أَسَدٌ
[iz.] Arslan, şîr. – (برج الأسد) burûc-ı demâdam
ma'rûf bir burctur. – (داء الأسد) miskîn 'illeti. –
(أسد الأرض) bukalemûn. – (أسد العدى) bir nev' tarla
sıçanı (halûk).

[fl 4.] *يَأْسَدُ، أُسَدٌ * :أَسِدٌ
1. Arslanı görmeden
dehşetlenmek: (أسد الرجل). 2. Arslan gibi cesûr
olmak. 3. Hışım ve gazab etmek. 4. Sefâhet ve
hovardalık etmek.

[fl 2.] *يَأْسِدُ، أُسَدٌ * :أَسَدٌ
1. Nifâk ilkâ etmek.
- [ft.] 2. Sövmek, şetm etmek, azarlamak: (أسدت
فلانا).

[ft. if'âl] *يُؤْسِدُ، وَأُوسَدَ، يُوسِدُ، إِيْسَادٌ * :أَسَدٌ
Bir hayvân veya insanı kışkırtmak.

[fl.] *يَسْتَأْسِدُ، إِسْتَيْسَادٌ * :إِسْتَأْسَدَ
1. Arslan gibi
cesâret göstermek, arslanlamak. 2. Cür'et etmek.
3. (nebât) gürlenip her tarafa dal budak uzatmak
ve birbirine sarmaşmak. [ft.] Kışkırtmak. - [ch.]

(أُسْتَوْسِدَ عَلَيْهِ) birine karşı kışkırtılmak, iğrâ
olunmak.

[is.] 1. Ağıl,mandıra. 2. Ava
alıştırılmış zağar.

[is.] *أَسَادَةٌ * :إِسَادَةٌ
Yastık. (وسادة yerine).

[iz.] Bir nev' roba veya çuha.

["سيد" in musaggarıdır. "سود"
mâddesine n.]

[is.] 1. Arslan yatağı. 2. Esedin
cem'i, arslanlar.

[ft 2.] *يَأْسِرُ، أُسِرٌ، إِيْسَارٌ * :أَسَرَ
1. Sıkı sıkı
bağlamak: (أسر الشيء). 2. Esîr etmek, tutmak. 3.
Sarmak, sargı bağlamak. 4. Sağlam etmek,
takviye etmek. 5. Yaratmak, kurmak, te'sîs
etmek.

[fl 4.] *يَأْسِرُ، أُسِرٌ، أُسِرٌ * :أَسِرَ
İdrâr tutulmak.
– mechûl binâsıyla "أسر" dahi bu ma'nâda
müsta'meldir.

[ft.] *يَتَأْسِرُ، تَأْسِرٌ * :تَأْسَرَ
Bir bahane ile
oyalandırıp işinden alıkoymak: (تأسر عليه) onu
oyalandırdı.

[ft.] *يَسْتَأْسِرُ، إِسْتَيْسَارٌ * :إِسْتَأْسَرَ
1. Esîr etmek,
tutmak: (استأسره). - [fl.] 2. Esîr olmak, düşmana
teslîm olmak.

[iz.] İdrârın tutulması. – (عود أسر) ve
galat olarak yahut tefe'ül niyetiyle: (عود يسر)
karnın üzerine vaz'ı idrârın tutulmasına devâ

zu'm olunan yüsür ağacı ki tesbih işlerinde dahi müsta'mırdır.

أَسْرٌ [iz.] Cam, sırça.

أَسْرَةٌ *cem: *أَسْرٌ [is.] 1. Metîn zırh. 2. Yakın akrabâ ve ta'allukât, soy: (هو من أسرة فلان) filânın ta'allukâtındandır.

إِسَارٌ *cem: *إِسَارَةٌ [is. z.] 1. Bağ, sargı. 2. Esâret. 3. Sol taraf, sol kol (يسار yerine).

أَسِيرٌ *cem: *أَسْرَى، أَسَارَى، أَسْرَى *أَسِيرٌ [is. Sıf.] 1. Tutsak, esîr, me'sûr. 2. Bağlı. 3. Mahbûs. 4. Birbirine sarmaşmış (nebât).

أَسَارُونٌ *cem: *أَسَارُونٌ [iz.] Kedi otu, nârdin biri.

تَأْسِيرُ السَّرَجِ [iz. cem.] Eğer bağları, kolan ve sâire.

أَسْرُبٌ ["سرب" mâddesine n.]

إِسْرَنْجٌ ["سرنج" mâddesine n.]

أَسَّ *cem: *أَسَّ، أَسَّ، أَسَّ، أَسَّ *أَسَّ [ft.] 1. Yapı yapmak, binâ etmek: (أس الدار) evi yaptı. 2. Karıştırmak, bozmak: (أس بينهم) aralarına nifâk kodu. 3. Kırıp ufaltmak. 4. (arı) bal gümece yapmak: (أس النحل). 5. (koyunu) teb'îd etmek, "أس" diyerek korkutmak.

أَسَّسَ *cem: *أَسَّسَ، تَأْسِيسٌ *أَسَّسَ [ft.] 1. Temel atmak, temellerini yapıp binâyâ başlamak. 2. Kurmak, yapmak.

أَسَّسَ *cem: *أَسَّسَ، تَأْسِيسٌ *أَسَّسَ [iz.] 1 temel, bünyâd. 2. Asıl, mebnâ. 3. Kıdem, mebde'. –

(على أس الدهر): mine'l-kıdem, eskiden beri. – (أس (الحس بالأس) sonrakini evvelkine ilhâk et. – (أس الطريق) ayak izi ve hayvân tersi gibi 'alâmetlerden istidlâl olunan yol (Bunun zıddı olarak belli olan yola: شرك الطريق denir).

أَسَّسَ *cem: *أَسَّسَ [iz.] Temel, bünyâd.

أَسَّسَ *cem: *أَسَّسَ [iz.] Temel, bünyâd.

أَسَّسَ *cem: *أَسَّسَ [iz.] 1. Temel. 2. Kalb, yürek: (له أس سليم) temiz yüreği vardır. 3. Sac ayağının ayakları arasındaki kül bakiyyesi.

أَسَّسَ [iz.] 1. Asıl, mebnâ. 2. 'İvaz, mükâfât, bir şey mukâbilinde verilen şey: (أعطاه أسيساً).

تَأْسِيسٌ [iz.] 1. 'Arûzda kâfiyenin reviyi denilen harf-i ahîriyle kendisi arasında bir harf bulunan (ا) harfine denir: "ناصب" ile "كواكب" kâfiyelerinin elifi gibi. 2. Beyânda te'kîdin hilâfına yani esâsen ve re'sen bir şey ifâdesine denir.

مُؤَسَّسٌ [sıf. İsm-i mef'ûl] Cemî'-i hurûf-ı tahtiyye yani alttan noktalı olan (cümle).

أَسْطٌ *cem: *أَسْطٌ [iz.] (Yunaniden me'hûz: σταύλος) Ahır.

أَسْطْرَلَابٌ [iz.] (Yunaniden me'hûz: Αστρολάβος) kevâkibin irtifâ'ını ta'yîn etmeğe mahsûs-ı ma'lûm âlet.

إِسْطَقْسٌ [iz.] (Yunaniden me'hûz: Στοιχείο) 'unsur, 'anâsır-ı erba'anın beheri.

أسطوره: [iz.] (Yunaniden me'hûz: Ιστορία) 1. Hikâye, kıssa, târîh. 2. Hurâfât, masal.

أسطول: [iz.] (Yunaniden me'hûz: Στλοος) Donanma, filo, sefâ'in-i harbiye takımı.

أسف: [fl 4.] 1. Hüzün ve keder etmek, acımak, fevt olan bir şeyden dolayı mahzûn ve mükedder olmak: (أسفت عليه) buna acıdım. 2. Darılmak, gücenmek.

أسف: [ft. if`âl] daraltmak, gücendirmek: (أسفه) onu gücendirdi.

تأسف: [fl.] Acımak, keder etmek, telehhüf etmek: (تأسفت عليه).

أسف: [iz.] 1. Şiddetli hüzün ve keder, acıma. 2. Gücenme, dargınlık, gazab. – (يا أسفي! يا أسفي على يوسف!) yazık! yazık! acırım! yazık Yusuf'a, acırım Yusuf'a.

أسف: [sıf.] 1. Mahzûn, mükedder, acıyan. 2. Hiddetli, dargın, gazabnâk: "رجع موسى إلى قومه " غضبان أسفا".

أسفة: [sıfs.] Aslâ nebât vermeyen, çorak (toprak): (أرض أسفة).

إساف: [sıf.] Yufka ve gayr-i münbit (toprak): (أرض إسافة).

أسافة: [is.] 1. Şiddetli hüzün ve keder. 2. Toprağın yufkalığı ve nebât vermeyişi:

(أسافة الأرض). 3. Irgatlık, işçilik. 4. Kulluk, kölelik.

أسف: [sıf.] 1. Mahzûn, mükedder. 2. Rikkat-i kalbi gâlib, serî'u't-te'essür. 3. za'îfü'l-bünye, lağır. 4. Pîr fâni. - [iz.] 5. Irgat, gündelikçi, 'amele. 6. Kul, bende, köle.

أسوف: [sıf.] 1. Mükedder, mahzûn. 2. Rikkaat-i kalbi gâlib, pek çabuk müte'essir olur.

إسفراج: [iz.] Kuş konmaz.

إسفاخ: [iz.] İspanak.

إسفنجة: [icz.] 1. Sünger. 2. Süngere müşâbih bir nev' tatlı.

إسفنذ: [iz.] (Farisi سپند'den me'hûz) ak hardal.

إسفهسلار: [iz.] (Farisiden me'hûz) serasker, baş komandan, sipehsalar.

إسفهسلارية: [iz.] Baş komutanlık, mesned sipehsaları, seraskerlik.

إسفنط: [iz.] 1. Güzel râyihalı bir nev' şîre. 2. Şarâbın nefîs bir nev'i.

إسفيداج: [iz.] 1. Üstübeç, 2. Asfahanda çıkar bir nev' yazı taşı.

إسقفور: [iz.] (Yunaniden me'hûz: Σκληρος) Nil sevâhilinde bulunur kertenkele cinsinden bir hayvândır ki eti yenir. (تمساح بري) denmekle dahi ma'rûftur.

إِسْفُورُونُ [iz.] (Yunaniden me'hûz) sarılık
'illetine karşı mu'âleceye yarar bir nebât.

إِسْقِيلُ: *yahut إصْقِيلُ [iz.] (Yunaniden
me'hûz) sıçan soğanı (بصل الفأر).

إِسْكُ: *إِسْكُ، إِسْكُ، أَسْكُ cem: إِسْكَتَانِ t: إِسْكَةٌ *إِسْكُ
Fercin hârici dudağı.

مَأْسُوكَةٌ [sıfs.] Sünneti yanlış icrâ olunmuş
kadın.

إِسْكَلَةٌ: *cem: صَقَائِلُ، صَقَالَةٌ *cem: إِسْكَلَةٌ
(İtalyancadan me'hûz) iskele, minâ.

أَسْلُ: *يَأْسُلُ، أَسَالَةٌ، وَأَسِيلُ، يَأْسُلُ، أَسْلُ *أَسْلُ
(yüz yahut yanak) etsiz ve bayzi olmak: (أسل خده)
yanağı etsiz ve uzuncadır.

أَسْلُ: *يُؤَسِّلُ، تَأْسِيلُ *أَسْلُ: [fl.] 1. (yağmur) belin
kalınlığı derinliğinde yağmur toprağa geçmek:
عظم (أسل المطر). (kol derinliğinde geçtiği vakit
عظم المطر derler). - [ft.] 2. İnceletmek, keskin ve sivri
etmek: (شيء مؤسل) keskin ve sivri şey.

أَسْلُ: *يَتَأَسَّلُ، تَأَسَّلُ *أَسْلُ: [ft.] Ahlâk ve şemâ'ilde
pederine benzemek: (تأسل أباه) tıbkı babasıdır,
babasına benziyor.

أَسْلُ: *fr: *أَسْلَةٌ [icz.] 1. Hasîr otu, koğalık,
saz. 2. Mızrâk kargısı. 3. Ok. 4. Hurma ağacının
sivri dikenini. 5. Sepet a'mâline yarayan ince ve
düz dallar. 6. Düz çubuk, fidan. 7. Silâh: (الحاوي)
(اللسان أسلة) seyf ve kalemi câmi'. - (أسلة البعير)
devenin zekeri. - (أسلة النصل) ok ve mızrâk demirinin
ince tarafı, ucu. -

(أسلة الذراع) kolun en ince yeri. - (أسلة اليد) bilek. -
(أسلة النعل) ayakkabının ucu.

أَسَالُ: [izc.] (Müfredi mesmû' değildir) 1.
Şemâ'il, ahlâk: (هو على أسال أبيه) pederinin
ahlâkıdır. 2. Müşâbehet: (هو على أسال من أبيه)
pederine müşâbihtir. 3. 'alâmât.

أَسِيلُ: [sıf.] 1. Fidan gibi düz. 2. İnce ve
uzun. 3. Etsizce (yanak, yüz): (خد أسيل) etsizce
yanak ki makbûldür.

أَسُولُ: [sıf.] 1. (أسيل) ma'nâsında. 2. Karnı
gevşek ve sarkık (adam).

أَسْلِيٌّ: [sıf.] Dilin ucuna mensûb: (حروف
ز، س، ص) dilin ucuyla söylenen harfler ki
harfleridir.

إِسْمٌ: ["سما (سمو)"] mâddesine n.]

أَسَامَةٌ: [iz.] Arslan: (هذا أسامة عاديًا) bu adam
arslan gibi ceri' ve cesûrdur.

أَسَنٌ: *يَأْسُنُ، يَأْسِينُ، وَأَسِينُ، يَأْسِنُ، أَسَنٌ، أَسَنٌ، أَسُونٌ *أَسَنٌ
[fl 1,2,4.] 1. Suyun renk ve ta'mı bozulmak: (أسن
الماء). 2. (dördüncü bâbdan ve ikinci masdarla)
kuyuya girip müte'affin suyun kokusundan
bayılmak: (أسن الرجل). - [ft.] 3. (ikinci veya birinci
bâbdan ve birinci masdarla) bir adamın kıçına
tekme urmak: (أسن له). 4. Bırakmak, ibkâ etmek:
(أسنت له) onu bıraktım.

أَسَنٌ: *يَتَأَسَّنُ، تَأَسَّنُ *أَسَنٌ: [fl.] 1. Geçmiş vakitleri
derhâtır etmek: (تأسن الرجل). 2. Oyalanıp
eğlenmek, bir bahane ile gecikmek. 3. (su)

ta'affün ve tagayyüretmek: (تأسن الماء). - [ft.]
Pederinin huyunu almak, ahlâkıyla mütehâllik:
(تأسن أباه) babasının huyunu aldı.

له أسن) 1. Huy, hulk: [iz.] *أسن* *cem*: أسن
2. Kolan ve urgan gibi şeylerin bir katı. 3. Bedende yağ bakiyyesi ki tekrâr semirmeğe âlet zu'm olunur: (على سمنت ناقته) (أسن) devesi eskiden kalma yağ bakiyyesi üzerine semirdi.

1. Bedende yağ bakiyyesi. [iz.] *أسن* *إسن*
2. Kût bakiyyesi.

[sıf.] Müte'affin, kokmuş (su). أسن

1. Ok kirişinin bir katı. 2. Kolan ve dizgin katı. [is.] *أساین* *cem*: أسینة

1. (yarayı) [ft.] *یأسو، أسو، أساً (أسو Aslı) *أسا
müdâvât ve mu'âlece etmek, tımâr etmek: (أسا الجرح). 2. Teselli vermek, ta'ziye etmek. 3. Barıştırmak, uzlaştırmak: (أسا بين القوم).

[ft. if'âl] *یؤسی، إیساء* *أسی
Teselli vermek, ta'ziye etmek.

1. Yarayı [ft. tef'îl] *یؤسی، تأسیة* *أسا
müdâvât etmek. 2. Teselli vermek, ta'ziye etmek.
3. İmdâdına yetişmek, mu'âvenet etmek.

[ft. *یؤاسی، مؤاساة، واسا *yahut *أسا
mufâ'ale] 1. Teselli vermek, ta'ziye etmek. 2. Kendi ihtiyâcına mukâbil olan maldan başkasına yardım etmek, imdâdına yetişmek. 3. Müsâvi 'ad etmek, müsâvât üzere mu'âmele etmek:

(وأس بين الناس في وجهك) halka müsâvât üzere teveccüh et.

(مساواة) ile (إيثار) arasındaki fark şudur ki: (مساواة) nefi'de diğerini nefisine müsâvi tutmak, ve (إيثار) ise diğerinin nef'ini tercîh etmektir.

[fmt. tefe'ul] 1. Teselli olunmak, ta'ziye olunmak. 2. Sabır ve tahammul etmek. 3. İktidâ etmek, uymak. *یتأسی، تأس* *تأسی

[fmt.] İktidâ etmek, uymak, peyrev olmak: (إنتسی بفلان) filâna uydu. *یتأسی، تأس* *تأسی

[fş.] Birbirine teselli vermek, birbirini ta'ziye etmek: (تأسی القوم)

[ft. Md 6.] Birini re'is ve pîşuvâ tanıttirmek. *یؤسوی، إسواء* *أسوی

[iz.] Devâ, 'ilâc, merhem. *أسیة* *cem*: أسو *إساء

[iz.] Tabîb, cerrâh. *إساء، أساة* *cem*: (الأسی) *أس

[is.] 1. Tabâbet eden kadın, tabîbe. 2. Kız sünnetçisi kadın. *أسیة* *cem*: أواس

[iz.] Tımâr olunan yara. *أسی

[is.] Pîşuvâ, muktedâ, uyulan adam, kıdve: (هو إسوة القوم). 2. Medâr-ı teselli. 3. Yâr-ı gam-güsâr. 4. Diğer bir şeye tâbi' ve mulhak olan şey: (ما سوى التراب من) (الأرض التراب) bir yerin topraktan mâ-'adâsı dahi toprağa tâbi'dir. *أسی، أسیة* *إسوة

باش (بأي شيء)، علاش (على أي شيء)، قدراه أي شيء).
[icz.] *أشْيءٌ، أَشْيءٌ* musaggarı: أَشَاءٌ *fr: أشاء*
Küçük hurma fidanı.

Lâmu'ul-fi'linde hemzenin aslî mı yoksa (ي)den mübdel mi? yani bu ism mahmûz mu yoksa mu'tel mi olması beyne'l-lügaviyyîn muhtelefun-fîhi olup mahmûz olması ihtimâli daha kavidir.

Birbirine karıştırmak, mezc etmek.
[ft 2.] *يَأْتِيبُ، أَشْبُ، أَشْبُ* *أَشْبُ: أَشْبُ

[fl 4.] Keder etmek, mahzûn olmak: (أسيت عليه) buna keder ettim.

[ft 2.] Birine bir şey ve 'ale'l-husûs bir parça et saklamak: (أسيت له من) etten ona bir parça sakladım.

[sıf.] Hazîn, mükedder, gam-nâk.
[sıf.] Hazîn, mükedder, tasalı.

[sıf.] Muhkem, sağlam, üstüvâr (binâ). (âhirindeki (ة) mübâlağa içindir).

[iz. s.] Direk, sütün, 'amûd.
[iz.] Hane veya hayme naklinde kül ve kemik ve lüzûmsuz kırıntı döküntü gibi mahallinde kalan âsâr.

[iz.] Hane veya hayme naklinde kül ve kemik ve lüzûmsuz kırıntı döküntü gibi mahallinde kalan âsâr.

[iz.] (Yunaniden me'hûz) deniz kıyılarında bulunur üstü nişandıra benzer bir nev' sünger taşı.

[iz.] Gür ağaçlık, ağaçları birbirine geçmiş orman: (بيني وبينك أشب) aramızda gür bir ağaçlık vardır, yani birbirimizi göremeyiz.

[iz.] Gür ağaçlık, ağaçları birbirine geçmiş orman: (بيني وبينك أشب) aramızda gür bir ağaçlık vardır, yani birbirimizi göremeyiz.

[iz.] Gür ağaçlık, ağaçları birbirine geçmiş orman: (بيني وبينك أشب) aramızda gür bir ağaçlık vardır, yani birbirimizi göremeyiz.

[iz.] Gür ağaçlık, ağaçları birbirine geçmiş orman: (بيني وبينك أشب) aramızda gür bir ağaçlık vardır, yani birbirimizi göremeyiz.

[ft 2.] Birbirine karıştırmak, mezc etmek.
[ft 1,2.] 1. Ayıplamak, ta'yîb etmek. 2. Azarlamak, serzeniş etmek.

[ft 4.] (ağaçlar) gür ve sarmaşık olup birbirine geçmek: (أشب الشجر).

[ft.] 1. Ağaçları birbirine girift etmek, gürlenmek: (أشب الشجر). 2. Karıştırmak, birbirine düşürmek, ifsâd etmek: (أشب القوم).

[fl.] 1. Ağaçlar birbirine karışmak, gür olmak: (تأشب الشجر). 2. (halk) toplanıp birbirine karışmak: (تأشب القوم). 3. Üşüşmek, türemek: (تأشبوا إليه) başına üşüştüler.

[fl.] Toplanmak, üşüşmek, türemek: (إنتشب القوم).

[iz.] Gür ağaçlık, ağaçları birbirine geçmiş orman: (بيني وبينك أشب) aramızda gür bir ağaçlık vardır, yani birbirimizi göremeyiz.

[iz.] Gür ağaçlık, ağaçları birbirine geçmiş orman: (بيني وبينك أشب) aramızda gür bir ağaçlık vardır, yani birbirimizi göremeyiz.

[iz.] Gür ağaçlık, ağaçları birbirine geçmiş orman: (بيني وبينك أشب) aramızda gür bir ağaçlık vardır, yani birbirimizi göremeyiz.

*أَشْبَ: [sıf.] Ağaçlı, ağaçları çok ve sık: (بلدة أشبه) ağaçları çok ve sık bir memleket.

*أَشْبَ: [sıf.] 1. Birbirine geçmiş, sarmaşık. 2. Karışık.

*أَشْبَ: [sıf.] Karışık: (يوم أشب) karışık ve vukû'âtla memlû bir gün.

*أَشْبَ: [is.] Kurt, zi'b, gürk.

*أَشَابَ: [is.] 1. Ecnâs-ı muhtelifeden mürekkeb cemâ'at, galebelik, 2. Harâmla helâl karışık kazanç. (عنده أشابة من الناس).

*أَشْبَانِي: [sıf.] Pek kırmızı, kıpkızıl: (رجل أشباني).

*مُؤْتَشَبٌ: [sıf.] Nesil ve ve nesebi gayr-i mazbût ve meşkûk olan, soyu bellisiz: (مؤتشب هو) soysuz bir adamdır.

*أَشْتَرُ غَاظٌ: [iz.] (Farisiden me'hûz) deve dikenini.

*أَشَجٌّ: [iz.] (Farisi "أوشه"den mu'arreb) kendire benzer bir damg, çadır uşağı. (أشج، لزاز الذهب) Şam'da فنا ve شق ve Mısır'da كلخ isimleriyle dahi ma'rûftur).

*يَأْشَحُ، *أَشَحُّ: [fl.] Darılmak, öfkelenmek, gazablanmak: (أشح الرجل).

*أَشْحَى: [sıf.] Dargın, öfkeli, gazab-nâk.

*أَشَاحٌ: [iz.] Hamâ'il resminde gerdanlık. (Aslı "وشاح"dur).

*يَأْشُرُ، *أَشْرٌ: [fl 4.] 1. Pek sevinçli ve keyifli olmak, sevincinden taşkınlık göstermek. 2. (şimşik hakkında) def'ât-ı mütekerrire de parlamak. (nebât hakkında) azmak.

*يَأْشُرُ، *أَشْرٌ: [ft 1.] Bıçkı ile yarmak: (أشرت الخشب بالمنشار).

*يَأْشِرُ، *أَشْرٌ: [ft 2.] Dişleri bileyip keskin etmek.

*يُؤْشِرُ، *تَأْشِيرٌ: [ft.] Dişleri keskin etmek: (أشرت أسنانها).

*يَتَأَشَّرُ، *تَأَشَّرٌ: [fmt.] Bıçkı ile yarmak.

*يَأْتَشِرُ، *إِتِّشَارٌ: [ft.] Dişleri keskin ve sivri etmek.

*يَسْتَأْشِرُ، *إِسْتِشَارٌ: [ft.] Dişleri keskin ve sivri etmek.

*أَشْرُونَ، *أَشْرٌ، *أَشْرٌ، *أَشْرٌ، *أَشْرَانٌ: [sıf.] Pek sevinçli ve şâdân, farah-nâk.

*أَشْرٌ، *أَشْرٌ: [iz.] Dişlerin hulki veya sun'î keskinliği ve beyazlığı.

*أَشْرَةٌ: [iz. s.] Bıçkı dişi. – (أشْر المنجل) orak dişleri.

*أَشِيرٌ: [iz.] Çekirgenin baldırlarındaki ince dikenler.

*أَشْرَةٌ، *مِنْشَارٌ: [iz. s.] Çekirgenin kuyruğu ucundaki 'ukde.

*أَشْرَةٌ: [sıfs.] Bıçkı ile kesilmiş: (خشبة أشرة).

مُنْشَارٌ [iz.] (yemine) bıçkı.

مُنْشِيرٌ [sıf.] Pek neşâtlı ve farah-nâk, cümbüşlü. (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir): (رجل منشير، ناقة منشير).

تَأْشِيرٌ *cem: [iz.] Çekirge dişi.

مُؤْتَسِرٌ [sıf.] İnceltip keskin olmuş.

مُؤْتَسِرَةٌ * [sıfs.] Dişlerini bileyip keskin eden kadına itlâk olunur.

أَشٌّ * [fl 1,2.] Bir fenâ maksadla kıyâm ve hareket etmek, ayaklanmak: (أش القوم).

يَأْشُ * [fl 4.] Neşât ve tarab göstermek, pek farah-nâk ve tarablı olmak.

أَشٌّ [iz.] Kuru ekmek: (أكلت أش).

إِشٌّ [iz.] (إس) ma'nâsıyla müsta'mel olup "الحق الحش بالإش" yerine "الحق الحش بالإس" dahi denilir ki sonrakini evvelkine ilhâk ve kıyâs et demektir.

إِشْفٍ * [iz.] Biz (الأشافي) cem: إيشفي * (kunduracı âleti), iskaf.

أَشَقُّ * [n. أشق] وُتَّقُّ * أَشَقُّ * أَشَقُّ

إِشْكٌ * [iz.] Sür'at. ("وشك" yerine).

أَشُولٌ *cem: [iz.] Basra'da müsta'mel bir hubûbât ölçüsü.

يَأْشِمُ * [ft 4.] Mihmân üsüne mihmân kondurmak: (أشم بي على فلان) filân adamın üstüne beni misâfir kabul etti. ("أزم" yerine).

أَشْنٌ * [is.] Çam ağacı yosunu.

إِشْنَانٌ * [iz.] (Yunaniden me'hûz) çoğan otu. (Alcali).

يَأْشَنُ * [fl.] Çoğan otu külüyle ellerini yıkamak: (تأشن الرجل).

يَأْشِي * [ft 2.] (yalan) uydurmak, ihtirâ' etmek: (أشي الكلام).

يَأْشِي * [fl 4.] Muztar ve nâçâr kalmak.

أَشْيٌ [iz.] Atın alındaki beyaz leke.

يَأْصِثُ * [fl 2.] (yer) ot ve sebzeden hâlî olmak: (أصتت الأرض).

يَأْصِدُ * [ft 2.] 1. (kapıyı) iyice ve aralık bırakmayacak sûrette kapamak: (الباب أصد). 2. (tencerenin kapağını) komak, kapakla örtmek: (أصد القدر). (Aslı "صد" dır).

يُؤْصِدُ * [ft. if'âl] وَأُوصِدَ، يُؤْصِدُ، إِيصَادٌ * أَصَدَ (kapı veya tencereyi) iyice kapamak.

يُؤْصِدُ * [ft.] 1. (أصدة) denilen kısa ve kolsuz gömleği giydirmek. 2. (kapıyı) iyice kapamak.

أُصْدَةٌ * [is.] Küçük Arab kızlarının tene giydikleri kısa ve kolsuz gömlek.

إِصْدَةٌ *cem: [is.] Ahâlinin mahall-i içtimâ'ı.

أُصِيدٌ [iz.] Evin önü, havli.

أَصِيدَةٌ [is.] 1 ağır, mandıra. 2. (أصدة) dahi denilen kısa ve kolsuz kız gömleği. 3. (n. وصيدة).

أَصِيدَةٌ [is.] Dağlar arasında vâki' olup su biriken çukur. (إصاد dahi denilir).

إِصَادٌ *cem: *أُصْدٌ [iz.] 1. Dağlar arasında vâki' olup su biriken çukur. 2. Kapı eşiği.

مُؤَصَّدَةٌ [is.] Arab kızlarının tene giydikleri kısa ve kolsuz gömlek (أصدة gibi).

أَصْرٌ *يَأْصِرُ، أَصْرٌ * [ft 2.] 1. Habsetmek, alıkoymak, mahsûr bir hâlde tutmak: (أصر فلاناً). 2. Eğmek, bükmek. 3. Kırmak. 4. Çadırın eteklerini kısa iplerle kazıklarla bağlamak: (أصر البيت). 5. (mec.) meyil ettirmek, yanaştırmak: (أصر زيدا على عمرو) Zeyd'i 'Amr'a meyil ettirdi.

أَصْرٌ *يُؤَاصِرُ، مُؤَاصِرَةٌ * [fl.] Birine komşu olmak.

تَأَصَّرٌ *يَتَأَصَّرُ، تَأَصَّرٌ * [fş.] Birbirlerine komşu olmak: (تأصرو القوم).

إِنْتَصَرَ *يَأْتَصِرُ، إِنْتِصَارٌ * [fl.] 1. (ot) çok ve uzun olmak: (انتصر النبت). 2. (yerin) otu çok ve uzun olmak: (انتصرت الأرض). 4. 'aded ve efrâdı çok olmak: (انتصر القوم).

إِصْرٌ *أَصَارٌ، إِصْرَانٌ *cem: *أَصْرٌ، أَصْرٌ * [iz.] 1. 'ahd, peymân: (لا أصر بيني وبينه) benimle onun arasında bir gûne 'ahd ve peymân yoktur. (بينهم إصار يرعونها) aralarında ri'âyet ettikleri 'uhûd vardır. "وأخذتم على ذلكم إصري". 2. Günâh, 'ism: (به إصر) bunda günah vardır. "ولا تحمل علينا إصرا". 3.

Ağırlık, bâr, yük: "ويضع عنهم إصرهم" yani kendilerine ağır gelen şeyleri ref' eder. (Bu üç ma'nâda hemzenin harekât-ı selâsesi câ'izdir). 4. İnsanı bir işe meyl ettiren şey: (هو إصره عليه) kendisini buna meyl ettiren budur. 5. Talâk ve 'atâk veya nezir ile meşrût yemîn: "من حلف على "يمين فيها إصر فلا كفارة لها". (Bu beş ma'nâ ile cem'i "أصار" gelir). 6. Kulağın küpe geçecek deliği. (Bu ma'nâ ile cem'i "أصار" ve "إصران" gelir. (Bu son üç ma'nâda hemze mutlakâ meksûrdür).

إِصَارَةٌ *أَصْرٌ، أَصْرَةٌ *cem: إِصَارَةٌ * [iz. s.] 1. Çadırın eteklerini bağladıkları kısa ip, veted. 2. Bu ipin bağlandığı kazık. 3. zenbil. 4. Ot, haşîş. 5. Ot kodukları çül ve kilim.

أَيَاصِرٌ *cem: *أَيَاصِرٌ * [iz.] 1. Çadırın eteklerini kazığa bağlamağa mahsus kısa ip. 2. Ot, haşîş. 3. Ot kodukları çül ve kilim.

أَصْرٌ [sıf.] İçinde adam görünmeyecek kadar uzun (ot).

*أَوَاصِرٌ *cem: *أَصْرَةٌ [is.] 1. Karâbet, münâsebet: (ليس بيني وبينه أصره) aramızda bir gûne karâbet ve münâsebet yoktur. 2. Minnet: (علي منه) ihsânında minnet vardır. 3. Çadırın eteğini kazığa bağlamağa mahsûs ip. 4. At çülünün bağları.

*مَأْصِرٌ *cem: *مَأْصِرٌ [iz.] 1. Mahbes, zindan. 2. Duvar, bölme.

أَصِيرٌ: [i.] 1. Karîb, yakın, komşu. 2. Birbirine sarmaşmış, girift (saç ve sâire). 3. Uzun ve sarkık (kaş).

مُتَأَصِّرٌ: *مُتَأَصِّرٌ* [sıf.] Komşu, mütecâvir: (ثم حي متأصرون) orada birbirlerine mütecâvir olarak iskân eder bir kabîle vardır.

أَصٌّ: *أَصٌّ* [ft 1, 2.] 1. Kırmak, şikest etmek: (أصى الشيء). 2. Dümdüz ve yalçın etmek. (Bu iki ma'nâ ile birinci bâbdan gelir). 3. İtmek, sıkıştırmak: (أص بعضهم بعضا) birbirini itip sıkıştırdılar. (Bu ma'nâ ile iki bâbdan tasrîfi câ'izdir). - [fl.] 4. Parlamak. (Bu ma'nâ ile ikinci bâbdan gelir). 5. Hayvânın a'zâsı toplu ve eti pek ve sıkı olmak: (أصت الناقة). 6. Dişi devenin sütü çok olmak. (Bu iki ma'nâ ile dahi iki bâbdan tasrîfi câ'izdir).

أَصَصٌ: *أَصَصٌ* [ft.] (binâyı) muhkem ve üstüvâr etmek: (أصص البناء).

أَتَصَّصَ، *أَتَصَّصَ* [fl.] ve *أَتَصَّصَ* [fl.] Toplanmak, ictimâ' etmek: (تأصص القوم، اتصص القوم).

أَصٌّ: *أَصٌّ* [iz.] 1. Kök, asıl. 2. Temel, esâs, mebnâ.

أَصِيصٌ: [iz.] 1. Titreme, ra'se. 2. Korku, ürkme. 3. Testi kırıntısı. 4. Çiçek saksısı. 5. Lâzımlık, oturak, ördek. 6. Toprak taşımağa mahsus iki kulplu ve geniş ağızlı küp.

أَصِيصَةٌ: *أَصِيصَةٌ* [sıf.] Metîn, muhkem, sağlam: (بناء أصيص).

أَصِيصَةٌ: [is.] Birbirine karîb evler mecmû'u. - [sıf.] (بيوت أصيصة) birbirlerine karîb evler. - (هم أصيصة واحدة) bir takımdırlar, müctemi'an bulunurlar.

أَصُوصٌ: *أَصُوصٌ* [iz.] 1. Semiz ve tüvânâ deve. 2. Hırsız.

[إسطبل، أسطرلاب، إسطبل] *إسطبل، إسطبل، إسطبل* [n.]

أَصْطَرَكٌ: *أَصْطَرَكٌ* [iz.] (Yunâniden me'hûz: Στύραξ) Mige ? (nebât).

إِصْطَفَيْتُ، *إِصْطَفَيْتُ* [icz.] (Yunânîden me'hûz ?) Havuç. (Müfredi tâ-ı tefrîdle olur.)

إِصْطَكَمْتُ: [is.] Külde pişmiş ekmek.

أَسْطَوَانٌ، *أَسْطَوَانٌ* [is. z.] (Fârisi ستون'den mu'arreb) 1. Sütün, direk, ayak. 2. Misâhada müsta'mel bir âlet-i mahsûsa.

أَصْفٌ: [iz.] Kibir ağacı.

أَصْلٌ: *أَصْلٌ* [iz.] 1. Kök: (أصل الشجر) ağaç kökü. 2. Dip, alt, aşağı: (أصل الجبل) dağın dibi, altı, aşağısı. 3. Bir şeyin müstenid olduğu yer, kâ'ide, esâs. 4. Mebde', masdar, re's. 5. Soy, haseb, neseb. 6. Bir şeyin zâtı ve kadîmi kısmı yahut hâlet-i ibtidâ'iyyesi. - (kelân-ı menfide) aslen, aslen ve faslen, hiç, büsbütün, kat'an. - (أصل له ولا فصل) asıl ve faslı yoktur, esâssızdır. -

[cem.] 'usûl, bir 'ilim ve fennin kavâ'id-i esâsiyyesi. (Zıddı فروع الحديث): (أصول الفقه، أصول الحديث). – (أصول الفقه) 'ilm-i kelâm.

أَصْلٌ: [sıf.] 1. Köklü olmak, kökleşmek. 2. Sâbit ve muhkem olmak. 3. (re'y ve fikir) musîb olmak: (أصل الرأي). 4. Soylu, haseb ve neseb sâhibi olmak.

أَصْلٌ: [ft 1.] 1. Bilerek öldürmek, 'amden katletmek. 2. (أصلة denilen sıçrayıcı yılan) bir adamın üstüne atlamak: (أصلته الأصلة).

أَصْلٌ: [fl 4.] 1. (su) bataklık hâline geçip ta'affün etmek: (أصل الماء). 2. (et) bozulmak, kokmak: (أصل اللحم).

أَصْلٌ: [fl. if'âl] 1. İkinci ile akşam arasında girmek. 2. İkinci ile akşam arasında gelmek.

أَصْلٌ: [ft.] 1. Kökleştirmek, sâbit ve muhkem etmek. 2. Birinin soyunu göstermek, asâletini isbât etmek.

أَصْلٌ: [fl.] Kökleşmek, sâbit ve muhkem olmak.

أَصْلٌ: [ft.] 1. Kökünden çıkarıp koparmak, sökmek. - [fl.] 2. Kökleşmek, kök salmak.

أَصْلٌ: [is.] Soy, necâbet, zâdekânlık. (Masdar-ı ma'nâsı için işbu mâddenin ikinci fıkrasına n.)

أَصْلٌ: [sıf.] Kökünden koparılıp çıkarılmış: (شيء أصل).

أَصِيلٌ: [sıf.] 1. Köklü, kökleşmiş. 2. Asıl ve neseb sâhibi, soylu, necîb: (رجل أصيل). 3. 'akıl ve re'y ve tedbiri metîn, dür-endîş, 'âkıbet-bîn.

أَصِيلٌ: [iz.] 1. İkinci ile akşam arası: (أصيلة) kendisine akşamüstü rast geldim. 2. Mevt, ölüm, helâk: (Bu ikinci ma'nâ ile "أصيلة" dahi denilir).

أَصِيلَةٌ: [is.] 1. Bir şeyin ve 'ale'l-husûs mevâşi ve hurmalığın mecmû'u: (أصيلتك) bütün emvâlin, mâ-mülkün. 2. Ölüm, mevt, helâk.

أَصْلَةٌ: [is.] 1. Gûyâ nefesiyle helâk eder bir cins yılan. 2. Bir şeyin mecmû'u: (أخذته بأصلته) toptan, mecmû'u aldı.

أَصُولٌ: [iz.] 1. Kök. 2. Dip, alt. (asıl gibi).

أَصْلِيٌّ: [sıf.] Asla mensûb ve müte'allik. (زیدي الأصلية) - (فرعي الأصلية) asıl kelimedenden olup zâ'id olmayan harfler.

أَصُولِيٌّ: [iz.] 'ulûm ve fûnûnun 'usûlünde ve 'ale'l-husûs 'usûl-i fıkıh ve 'usûl-i hadîste ve 'ilm-i 'usûl-i dînde yed-i tûlâ sâhibi adam.

أَصْنٌ: [iz.] Çadırın eteklerini kazığa bağlayacak ip.

أَصْيَانٌ [iz.] Asîl isminin cem'i olan (أصيلان) kelimesinin musaggarıdır. (أصيلان) gibi.

*يَأْصُو، أَصْوُ (أَصَوُ) *Ası: *أصا [fl.] (nebâtât) uzayıp sıklaşmak.

*يَأْصِي، أَصِي *أصي [fl 4.] 1. Deve örgücü yağlanmak, yağlı ve semiz olmak. 2. Ayılmak, akli başına gelmek: (أصى الرجل).

*يُؤْصِي، تَأْصِيَةٌ *أصي [fl. tef'îl] Sarp ve çetin olmak, güçleşmek, müşkil olmak: (أصى الأمر).

*أصِيَّة: *cem: أَيَّاصٍ (kalb ile) [is.] 1. Arabların hurmadan yaptıkları bir nev' bulamaç. 2. Devâm edip ayrılmayan belâ ve musîbet. (Bu ma'nâ ile sıfat gibi dahi kullanılır: "داهية أصية"). 3. Çadır eteğini bağlayacak ip. ("أيصر" mürâdifi).

[is.] Rezânet-i re'ÿ: (ما له أصة).

[is.] Çaylak kuşu. ابنُ أصي

*يُؤْضُ، أَضٌ *أض [ft 1.] 1. Çok mihnet ve meşakkate dûçâr etmek: (أضنى الأمر). 2. Muhtâc ve mecbûr ve muztar etmek, birine ilticâyâ icbâr etmek: (أضنى الفقر إليك) fakır beni size ilticâyâ mecbûr etti. 3. Kırmak, şikest etmek: (أض الشيء). - [fl.]. 4. (deve kuşu) yuvasına kasd etmek: (أضت) (النعامه إلى أدهيها). Deve kuşu yuvasına kasd etti.

[fl. mufâ'ale] *يُؤْضُ، مُؤْضَةٌ *أض (deve kuşu) yuvasına koşmak: (أض النعامه إلى أدهيها).

*يَأْتِضُّ، إِيْتِضَاضٌ *إِيْتِضَاضٌ [ft. İfti'âl] 1. İstemek, taleb etmek: (إيتضه). 2. Urmak, darb

etmek. - [fl.] 3. Bir şeye mecbûr ve muztar olmak: (إيتض إليه).

[iz.] Asıl: (كريم الإض، كريم الأصل).

[iz.] 1. Sığınacak yer, melce', me'âz: (هو إضاضهم) melce'leridir. 2. Doğuracak dişi devenin bağırması.

[sıf. mufâ'ale bâbından ism-i fâ'il]

1. Bir şeye mübâderet etmiş: (هو مواض إليه) bu işe mübâderet etmiştir. 2. Doğurma ağrısı tutmakla bağırان (deve): (نافة مواض). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir).

*يَأْضِمُّ، أَضِمُّ *أضم [fl 4.] 1. Hiddet ve gazab etmek, öfkelenmek: (أضم عليه). - [ft.] 2. 'ezâ ve cefâ etmek, azarlamak, incitmek. 3. (aygır) kısrağı kovalayıp ısırarak, sataşmak: (بالشول أضم الفحل).

[iz.] 1. Dargınlık, öfke, gazab. 2. Kin, hased, hıkd: (في قلبه أضم).

*إِضَاءٌ *أضو [iz.] 1. Kavun ve karpuz tarlası, botsân. 2. Hilaf-ı hindî denilen ağacın koruluğu.

*أضواتٌ، أضياتٌ، أضاً، إضاء، *cem: أضاءة [is.] Sel soyundan tahassul etmiş gölcük, durgun su.

[iz.] 1. Musa ağacının kırılmış dalları. 2. Bu ağaçtan kesilmiş kereste.

[ft.] *يُؤْطِدُّ، تَأْطِيدٌ *أطد (Sâbit ve pâyidar etmek (أطد الله ملكه) gibi) Allah mülkünü pâyidar etsin.

أَطَرَ: *أَطْرُ، يَأْطِرُ، يَأْطِرُ، يَأْطِرُ* [ft 1,2.] 1. Eğmek, bükmek, münhanî etmek: (أطر القوس) yayı eğdi. 2. Okun başına sinir bağlamak: (أطر السهم). 3. Çadırın ertâfına şerit çevirmek: (أطر البيت).

أَطَرَ: *يُؤَطِّرُ، تَأْطِيرُ* [ft.] 1. Eğmek, eğriltmek: (أطر القوس). 2. . Okun başına sinir bağlamak: (أطر السهم). - [fl.] 3. (kız) evlenemeyip çok zaman pederinin evinde kalmak: (البنات أطرت).

تَأْطَرُ: *يَتَأْطَرُ، تَأْطَرُ* [fl.] 1. Bir yerde ilişip kalmak: (تأطر الرجل بالمكان). 2. (mizrak ve buna mümâsil şey) eğilip iki kat olmak: (تأطر الرمح). 3. Eğrilmek, i'vicâc etmek: (تأطر الشيء). 4. (kadın) evinde kapanıp bir yere çıkmamak: (المرأة تأطرت).

إِنْطَرَ: *يَنْطَرُ، إِنْطَرُ* [fl. if'âl] Eğrilmek: (انظر الشيء).

أَطَرَ: [iz.] 1. Yayın münhanî yeri. 2. Bulut, sehâb. (masdar dahi olur. Re's-i mâddeye n.)

أَطَرَ: [iz.] 1. Günah, kabahat, zenb: (أخذني). (بأطير غيري). Beni başkasının kabahatından dolayı mu'âhaze etti. 2. Darlık, zîk: (فيه أطير) orası dardır. 3. Söz, kelâm: (سمعت منه أطيراً) ondan bir söz işittim. 4. Uzaktan gelen şer ve âfet: (أصابه أطير).

أَطَرَ: *أَطْرُ، أَطْرُ* [is.] 1. Yarılmamak için okun başına sarılan sinir. 2. âlet-i tebâsül-i başının çevresi. 3. Tırnağın etrâfını ihâta eden et. 4. Atın bürüğüne doğru uzanan damarın ucu. 5. Çini ve kase kırığı yapıştırmağa mahsûs kan ile külden ma'mûl ma'cûn.

إِطْرٌ: *أَطْرُ، أَطْرُ* [iz.] 1. Çadırın etrâfına dikilen kalın ve geniş şerit, kuşak. 2. Elek ve kalbur ve fiçı çemberi. 3. Çerçeve, korniç. 4. Okun başına sarılan sinir. 5. âlet-i tenâsülün başının çevresi. (Bu iki ma'nâda "أطرة" ile mürâdiftir). 6. Halka ve dâire olmuş cemâ'at. 7. Çardak yapmak için sardırılan asma dalı. 8. Dudak ile bıyık arasındaki kılsız dar yer. 9. Bir şeyi ihâta eden dâire, çevre, çenber.

مَأْطُورٌ: [sıf.] 1. İçine diğer bir su dahi dökülen (kuyu). 2. Toprağı gevşek olmakla çökmek için kereste ile kaplanmış (havz).

مَأْطُورَةٌ: [is.] Süt sağmağa mahsûs etrâfi kulplu ve ağzı kapaklı bir nev' kap.

أَطَرَ: *يَنْطَرُ، يَنْطَرُ، يَنْطَرُ* [fl 2.] 1. Gıcırdamak: (أط الرجل) semer gıcırdadı. 2. (deve) yorgunluktan veya yavrusunu azarlamaktan inlemek: (أطت الإبل). 3. Karâbet hasebiyle birine rikkat ve şefakat göstermek: (أطت له رحمي). 4. (rüzgar) seslenmek, sedâ ile esmek: (أط النسع). 5. Bağırarak, haykırmak. 6. Açlıktan karnı ötmek: (أط الرجل).

يَتَأْطَرُ، تَأْطَرُ* [fl.] Karâbet sâ'ikasıyla rahm ve şefakat göstermek.

أَطَرَ: [iz.] 1. Gıcırtı. 2. Devenin yorgunluktan veya yavrusunu azarlamaktan inlemesi. 3. Karnı guruldaması. 4. Açlık, cû': (أخذته) karnı acıktı. 5. Ağır yükten arka kemiklerinin çıtırdısı. 6. Deveden kinâye: (أهل) develere mâlik.

*أَطَّ: *cem: *أَطَّ [sıf.] Sesle esen (rüzgar).

*أَطَّاط: [sıf.] Bağırkan, şamâtacı, gürültücü.

*أَطَّط: *s: *طَّطَاء [i.] Uzun boylu.

*إِطَّاطَة: [is.] 1. Gıcırtı. 2. Açlık, cû'.

*إِطَّن: *إِطَّن cem: *أَطَّال [iz.] ve: *أَيَّطَّل cem: *أَيَّطَّل [iz.] Böğür, hâsıra.

*أَطَّل: [iz.] Bir şey: (ما ذاق أطلاً) bir şey tatmadı.

*أَطَم بیده: (أطم بيده) 1. Isırmak: [ft 2.] *يَأْطِمُ، *أَطَمَّ *أَطَمَّ elini ısırdı. 2. Atmak, sıçratmak: (أطم بسلحه). 3. Koyunun ağzını daraltmak veya dar yapmak: (أطم البئر). 4. Perdeyi salıvermek, indirmek: (أط على البيت). 5. Susmak, sükût etmek. (Bu ma'nâ ile masdarı "أطوم" gelir). - [ch.] 6. (أطم) yahut (أطم) idrâr ve fazalâtın tutulmasından 'ibâret olan itâm 'illetine dûçâr olmak.

*يُؤْطِمُ، *إِطَامَ *أَطَمَّ [ft. if'âl] Örtmek, kapamak: (أطم بابه) kapısını örttü, kapattı.

*يُؤْطِمُ، *تَأْطِيمٌ *أَطَمَّ [ft.] (mahfe ve mahmeli) örtü ile örtmek: (أطم اليهودج) mahfeyi örttü.

*يَتَأْطَمُ، *تَأْطَمٌ *تَأْطَمَ [fl.] 1. Pek ziyâde öfkelenmek, pür-gazab olmak: (تأطم الرجل). 2. (dalgalar) birbirine çarpıp çatlamak, birbirine çarpıp çatlar dalgalar hâsıl etmek, dalgalanmak: (تأطم السيل). 3. Pek karanlık olmak: (تأطم الليل). 4. (kedi) uyurken hırıldamak: (تأطم السنور). 5. Sırrını

saklamak. 6. Alev yukarı kalkmak, çok parlamak: (تأطمت النار).

*يَأْطِمُ، *إِنْتِطَامٌ *إِنْتِطَمَ [fl.] Mechûli müsta'mel olup âtiye'z-zıkr itâm 'illetine uğramak demektir.

*أَطَمَّ، *أَطَوْمٌ cem: *أَطَمَّ *أَطَمَّ [iz.] 1. Köşk, kasr. 2. Taştan ma'mûl hısn, hisâr, kal'e. 3. Dört köşeli ve üstü musattah kargir binâ. – (مؤطمة أطام) metîn ve mürtefi' köşkler veya hısnlar.

*إِطَامٌ *أَطَامٌ *إِطَامَ [iz.] Bevl ve fazalâtın tutulmasından 'ibâret 'illet: (أصابه الإطام) bu 'illete musâb oldu.

*أَطَوْمٌ [iz.] 1. Deniz kaplumbağası. 2. İri ve derisi kalın bir cins balık. 3. Kirişi karnına yapışık yay. Sıfat gibi dahi kullanılır: (قوس أطوم). 4. Kirpi, kunfuz. 5. Öküz. 6. Sedef. 7. zürafa. 8. Ağzı mesdûd çömlekte pişmiş et.

*أَطِيمَةٌ *أَطَانِمٌ *cem: *أَطِيمَةٌ [is.] Ateş yanan yer, ocak.

*أَطَامٌ *cem: *أَطَامَةٌ [is.] Hısn, hisâr.

*مُؤْطَمٌ [sıf.] Toprakla mestûr: (قبر مؤطم).

*أَطْمُوطٌ، *أَطْمُوطٌ *أَطْمُوطٌ [iz.] Berberler 'inde hind fındığı, sudan fındığı.

*أَطَارٌ *أَطَارٌ [is.] Süt ana, süt nine, daya, murzı'a.

*أُعْ: mükerrer olarak zorla kay' edenin savtını taklîd eder. (هع هع) dahi denir.

"وعى" [n. "وعى"] yerine isti'mâl olunur. [n. "وعى"]

أغريقي* [sıf.] (Latince Yunani, Yunana mute'allik.

أغيس* [iz.] (Yunaniden me'hûz) bencengüş, penc engüş (nebât). Agnus caslus.

أغالوجي، أغالوخي* [iz.] (Yunaniden me'hûz 'Aγαλοχη) 'ûd ağacı.

أواغ* [is.] Tarla ve bostan tahtasına su salıverecek gedik.

أفت* [ft 1.] vazgeçirmek, sarf ve tahvîl etmek: (أفت فلانا عن كذا) filânı filân işten vazgeçirdi.

أفت* [iz.] 1. ânifu'z-zikr fi'linin masdarıdır. 2. Dayanıklı ve yürüyüşlü deve. 3. Cins deve. (Bu ma'nâ ile hemzenin kesri de câ'izdir) 4. âfet, dâhiye, musîbet. 5. 'aceb ve garîb şey.

أفت* [iz.] İftirâ, buhtân, ifk: (ما أبين إفته) iftirâsına kadar zâhirdir.

أفخ* [ft 1.] Başının tepesine yani ön kemiğiyle arka kemiğinin birleştiği yere urmak: (أفخه) başının tepesine urdu.

أفوخ* [iz.] Başın tepesi yani ön kemiğiyle arka kemiğinin birleştiği yer ki küçük çocuklarda yumuşak olur, imik, bingıldak. – (أفوخ الليل) gecenin tamamıyla karanlık hüküm sürdüğü kısım-ı a'zamı: (أفوخ الليل ضرب) gece

karnlığında yürüdü. – (ركب بأفوخه) galebe çaldı, tefevvuk etti.

مأفوخ* [sıf.] Başının (بأفوخ) denilen yeri mecrûh (adam).

أفد* [fl 4.] 1. 'acele etmek, sür'atli davranmak. 2. (zıddı) oyalanıp ağır davranmak: (أفد الرجل). 3. Yaklaşmak, takarrüb etmek, gelip çatmak: (أفد الترحل) yolculuk başladı.

أفد* [fl.] Te'ehhür etmek, geri kalmak. – (خرج مؤفدا) (ism-i fâ'il sîgasıyla) ayın veya bir vakt-ı mu'ayyenin nihâyetinde çıktı.

أستأفد* [fl.] Yaklaşmak, takarrüb etmek, gelip çatmak.

أفد* [iz.] Müddet, mühlet, va'de: (ضرب له) ona va'de verdi.

أفد* [sıf.] 1. 'aceleli, sür'atli, müsta'cel. 2. Yavaş, batî'.

أفدة* [is.] Geri bırakma, te'hîr.

إفادة* ["وفادة"den mübdeldir. n. وفد]

أفر* [fl 2.] 1. Sıçramak, seğirtmek: (أفر الرجل). 2. Cümbüşlenmek, neşâatlanmak, sıçrayıp oynamak: (أفر الشاطر). 3. Fıkır fıkır kaynamak: (أفر القدر). Tencere fıkır fıkır kaynadı. (mec.) (أفر الحر) sıcaktan ortalık kaynıyor, yanıyor. 4. (deve) zebûn olduktan sonra kendini toplayıp neşâatlanmak: (أفر البعير). 5. Hidmette cest ü çalak olmak: (أفر الغلام).

[fl 4.] Fıkır fıkır kaynamak: (أفر القدر). Tencere fıkır fıkır kaynadı. (mec.) (أفر), (أفر) sıcaktan ortalık kaynıyor, yanıyor. 4. Deve yorgunluktan bîtab düşüktükten sonra kendini toplayıp neşâatlanmak.

[fl.] (deve) *يَسْتَأْفِرُ، اِسْتَيْفَارٌ* : اِسْتَأْفَرَ (استأفر البعير). zebûnluktan sonra kendini toplayıp neşâatlanmak:

[is.] *أَفَرَةٌ* : اُفْرَةٌ 1. Cemâ'at, güruh. 2. Beliye, âfet: (وقع في أفرة). 3. Karışıklık, kargaşıklık: (تركتهم في أفرة) onları bir kargaşıklıkta bıraktım. 4. Şiddet: (الشتاء أفرة الصيف، أفرة) yazın kışın şiddeti.

[sıf.] *أَفَارٌ* : مِفْرٌ Cest ü çalاک, eli çabuk.

[sıf.] اُفْرَانُ (أشْران) sıfatı ittibâ'indedir: (رجل أشْران أفران) hopa adamdır.

[icz.] *فِرْنَجٌ، فِرْنَجِيٌّ ve اِفْرَنْجِيٌّ* : اِفْرَنْجٌ Frenk, Avrupalı.

[ft. D.] *يُفْرِنِجٌ، فِرْنَجَةٌ* : فِرْنِجٌ Frenkleştirmek, Frenk etmek.

[fl. Td.] *يَتَفْرَنْجُ، تَفْرَنْجٌ* : تَفْرَنْجٌ Frenkleşmek, Frenk olmak.

[sıf.] *اِفْرَانٌ* : اِفْرَانٌ "وفر" mâddesine n.]

[iz.] *اِفْرَانِيٌّ* : اِفْرَانِيٌّ (Yunaniden me'hûz Απανθοος) pelin.

[ft.] *اِنْتَفِظُ، يَأْتَفِظُ، اِنْتَفِظٌ* : اِنْتَفِظٌ Lâzım olan bir şeyi bulup almak: (انتفظه).

(هو مؤتفظ لي) Lâzım, lüzûmlu: [sıf.] مؤتفظٌ o bana lazımdır.

[sıf.] *اِفْعِيٌّ* : اِفْعِيٌّ mâddesine n.]

اِفْعِيٌّ، اِفْعِيٌّ، اِفْعِيٌّ، اِفْعِيٌّ، اِفْعِيٌّ، اِفْعِيٌّ، اِفْعِيٌّ : اِفْعِيٌّ [hd.] 1. İstikrâh ve zucret beyân eder, of! 2. Tu! tfu! (أف عليك) tfu sana!

[fl 1,2.] *يُؤْفُتُ، يَبْفُتُ، اِفْعِيٌّ* : اِفْعِيٌّ İstikrâh veya can sıkıntısından of demek: (أف الرجل).

[fl.] *يُؤْفُتُ، تَأْفِيتٌ* : اِفْعِيٌّ ve: [fl.] *يُؤْفُتُ، تَأْفِيتٌ* : اِفْعِيٌّ İstikrâh veya can sıkıntısından of demek.

[iz.] *اِفْعِيٌّ* : اِفْعِيٌّ 1. Tırnak kesintisi. 2. Tırnak ve kulak kiri. 3. Yerden birden kaldırılan ağaç ve kamış parçaları. 4. Az ve nâ-çîz şey.

[iz. s.] *اِفْعِيٌّ، اِفْعِيٌّ، اِفْعِيٌّ، اِفْعِيٌّ* : اِفْعِيٌّ Vakit, zaman, hîn, evân: (دني إفه) vakti geldi. (تنفة جاء على) تنفة جاء على (ذلك، على أف ذلك) bunun 'akabinde geldi.

[sıf.] *اِفْعِيٌّ* : اِفْعِيٌّ 1. Korkak, cebîn. 2. Alçak, denî. 3. Pis, mindâr (adam). 4. züğürt, sefil.

[sıf.] *اِفْعِيٌّ* : اِفْعِيٌّ Her husûsta of demeği i'tiyâd etmiş, çok of diyen (adam).

[sıf.] *اِفْعِيٌّ* : اِفْعِيٌّ İç sıkıntılı, 'acûl.

[iz.] *اِفْعِيٌّ* : اِفْعِيٌّ 1. İç sıkıntısı, zıvret: (أف في قلبه) içi sıkıntılıdır. 2. Değersiz ve nâ-çîz şey. 3. Vakit, zaman.

[sıf.] *يَأْفُوتُ* : اِفْعِيٌّ 1. Korkak, cebîn: (رجل يأفوف) 2. Acı: (طعام يأفوف) acı yemek. 3. Cest

ü çalak, eli çabuk. 4. Katı yürekli. 5. Hor ve hakîr ve zelîl. 6. zebûn, 'âciz. - [iz.] 7. Durrâc kuşunun yavrusu.

أَفِّئْتُ: [hd.] Adam sen de! ehemmiyeti yok! saçma!

أَفَّقَ: [ft 2.] 1. Dibağat etmek, sepilemek: (أَفَّقَ الأَدم). 2. Galebe çalmak, yenmek: (أَفَّقَ الصَّبِي). 3. Sünnet ve hitân etmek: [fl.] 4. Kendi başına âfâka siyâhat etmek, gezip dolaşmak. 5. Bahşış vermede müsâvâta ri'âyet etmeyip kimine çok ve kimine az vermek: (فِي أَفَّقٍ) 6. Yalan söylemek: (أَفَّقَ الرَّجُل).

أَفَّقَ: [fl 4.] 1. Kerem ve ilim ve fesâhat gibi fezâ'ilde nihâyet-i dereceye varmak: (أَفَّقَ الرَّجُل). - [ft.] 2. Kerem ve fezâ'ilde diğerlerine tefevvuk etmek: (أَفَّقَهُ وَأَفَّقَ عَلَيْهِ)

تَأَفَّقَ: [fl.] âfâktan uzak yerlerden gelmek: (تَأَفَّقَ بِنَا رَجُل) bize uzaktan bir adam geldi.

أَفَّقَ: [iz.] 1. Cânib, nâhiye, taraf. 2. Felek-i mer'inin sath-ı 'arza bitişik gibi görünen kenarı. 3. Şimâl ve cenûb ve şark ve garb cihetleri, cihât-ı 'arba'a. 4. Akşam vaktının sonu ki gükteki beyazlık ve kızılılık zâ'il olur. 5. Çadır kapısı perdesinin iki düğmesi arasındaki kısmı. – (Sûfiyyûn 'indinde) (الأَفَّقُ المَبِين) kalbin makâm-ı a'lâsı. – (الأَفَّقُ الأَعْلَى) rûhun makâm-ı a'lâsı.

أَفَّقَ: [sıf.] Eşkinlikte ve yürürlükte sâ'irelerine fâ'ik (at). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir): (فَرَسَ أَفَّق).

أَفَّقَ: [sıf.] Keremde veya 'ilim ve fesâhat ve sâir-i fezâ'ilde mertebe-i nihâyeye vâsıl olan. (mü'ennesi tâ-ı te'nisle olur).

أَفَّقَ: [iz.] 1. Pek büyük koğa. 2. Dibâğatı bitmemiş yahut bitip de kesilmemiş deri. 3. 'ale'l-ıtlâk deri, cild.

أَفَّقَ: [iz.] Henüz dibâğatı ikmal olunmamış deri.

أَفَّقَ: [is.] 1. Dibâğatı henüz bitmemiş deri. 2. Büyük dâhiye ve belâ: (رَمَاهُ بِالْأَفَّقِ) onu büyük bir belâya attı.

أَفَّقَ: [sıf. ef'al vezninde] Sünnetsiz, hitân olmamış.

أَفَّقَ: [is.] 1. Boş böğür. 2. Dibâğat olunacak derinin tüyleri yolunmak için toprak altına defni.

أَفَّقَ: [is.] Boş böğür.

أَفَّقَ: [is.] Sünnet olunacak deri.

أَفَّقَ: [iz.] *أَفَّقَ: [iz.] Yolcunun önüne gelen tarîk.

أَفَّقَ: [sıf.] Ticâretle 'âlemi dolaşmış olan: (رَجُلٌ أَفَّق).

أَفَّقَ: [sıf.] âfâka müte'allik, etrâf-ı 'arzdan olan: (هُوَ أَفَّقِي).

أَفَكٌ: [ft 2.] 1. Çevirmek, döndürmek. 2. Re'ý ve fikrini deęiřtirmek, vazgeçirmek: (أفك) (فلان عن كذا). 3. Yalan söyletmek, yalancı etmek. 4. Yalan havâdis vermek, aldatmak: (أفك الناس). 5. Birini merâmından mahrûm etmek. - [ch.] 6. Yađmura musâb olmayıp mahsûlât vermemek: (أفكت الأرض). 7. za'îfü'l-'akıl olmak: (أفك الرجل) "ويؤفك عنه من أفك".

[fl 4,2.] *أَفَكٌ، يَأْفُكُ، أَفَكٌ، إِفْكٌ، أَفَكٌ، أُفُوكٌ ve يَأْفُكُ*: أَفَكٌ: (أفك الرجل). Yalan söylemek, iftirâ etmek:

[fl.] *يُؤْفِكُ، تَأْفِيكٌ*: أَفَّاكٌ: (أفك الرجل). Yalan söylemek, iftirâ etmek:

[fl.] *يَأْتِفُوكُ، إِنْتِفَاكٌ*: إِنْتَفَكَ: (أفك الرجل). Büyük tahavvülâta uğramak.

[iz.] *أَفَاكٌ*: أَفَاكٌ: Çene ile ağız uçlarının birleştiği mahal.

[iz. s.] *إِفْكَةٌ*: إِفْكٌ: Yalan, kezzib, iftirâ.

[sıf.] *أَفُوكٌ*: أَفَّاكٌ: Yalancı, kezzâb, müfteri.

[sıf.] *أَفِيكٌ*: (هو أفيك) 1. 'akılsız, sâf, bön: 2. Yalancı, kezzâb. 3. Hayırsız, haylaz.

[is.] *أَفَائِكٌ*: أَفِيكَةٌ: 1. Yalan, kezzib, ürcûfe: (يا للأفكية) ne yalan! 3. Büyük belâ ve musîbet: (رماه الله بالأفكية) Allah belâsını versin.

[sıf.] *مَأْفُوكٌ*: (رجل) 1. 'akılsız, sâf, bön: 2. Yağmur isâbet etmemiş nebâtâtsiz (yer): (أرض مأفوكة).

أَفِكَةٌ: [sıfs.] Yağmursuz ve mahsûlâtsiz: (سنة أفكة، أرض أفكة).

[sıf.] *أَفُوكٌ*: أَفَّاكٌ: ["أفوك" sıfatının cem'idir.]

[is. cem.] *مُؤْتَفِكَاتٌ*: 1. Kavm-i Lût üzerine zir ve zeber olan şehirler. 2. Muhtelif câniblerden esen rüzgarlar: (الأرض إذا كثرت المؤتفكات زكت) muhtelif cihetlerden rüzgarlar estiği vakit yerin mezzû'âtı kuvvetli olur.

[fl 2,1,4.] *أَفَلٌ، يَأْفُلُ، أُفُولٌ ve يَأْفُلُ، يَأْفُلُ*: أَفَلٌ: 1. Batmak, gurûb etmek: (أفلت الشمس). 2. Sütü çekilmek: (أفلت المرضع) süt ninenin sütü çekildi. 3. Gâ'ib ve nâ-bedîd olmak.

[fl 4.] *يَأْفُلُ، أَفَلٌ*: أَفَلٌ: 1. Cümbüşlenmek, keyiflenmek, neşâta gelmek: (أفل الرجل). 2. Emzikli hatunun sütü çekilmek: (أفلت المرضع).

[ft.] *يُؤْفِلُ، تَأْفِيلٌ*: أَفَلٌ: Tevkîr ve ikrâm etmek.

[fl.] *يَتَأْفَلُ، تَأْفَلٌ*: تَأْفَلٌ: Kibirleşmek, tekebbür ve ta'azzum etmek.

[sıfs.] *أَفَلٌ، أَفَلَةٌ، أَفَلَةٌ*: أَفَلٌ: Gebe yırtıcı hayvâna ıtlâk olunur: (سبعة أفل) yahut (أفلة) ve (أفل) yahut (أفلة).

[iz.] *أَفِيْلَةٌ*: إِفَالٌ، أَفَائِلٌ*: أَفِيْلٌ: Bir yaşını doldurmamış deve yavrusu.

[sıf.] *مُؤْفَلٌ*: (adam). Za'îf, nâ-tüvân (adam).

[sıf.] *مَأْفُولٌ*: (مأفول) - 'akılsız, ahmak, sâf. - (الرأي) re'yi nâ-savâb.

أَفَنٌ [ft 2.] 1. vakitsiz sütünü sağmak: (أفن الناقة). 2. (yavru) anasının memesindeki sütünü hepsini emmek: (أفن الفصيل). 3. Alıklaştırmak, 'aklını almak: (أفنه الله). - [ch.] 4. 'akılsız ve za'ifu'r-re'y olmak. 5. (ta'âm) bozulmak.

أَفْنٌ [fl 4.] 1. Sütü çekilmek: (أفنت الناقة). 2. (ceviz) çürük ve içi boş olmak: (أفنت الجوز). 3. za'ifu'r-re'y olmak: (الرجل أفن).

أَفْنٌ [fl.] 1. Azalmak, eksilmek: (تأفن الشيء). 2. Yalandan 'akıl ve dirâyet göstermek: (تأفن الرجل). - [ft.] 3. Yoklamak, araştırmak, tetebbu' etmek.

أَفْنٌ [iz.] Humk, hamâkat. Sebük-mağzlık.

أَفْنٌ [iz.] Nuksân, eksiklik.

أَفْنٌ [iz.] İt üzümü (nebât).

أَفِينٌ [sıf.] 1. Ahmak, za'ifu'r-re'y, sebük-mağz: (إن الرقين يغطي أفن الأفين). 2. Çürük, içi boş (ceviz). 3. Kendinde olmayan fezâ'ille temedduh eden fuzûl. - [iz.] 4. Bir yaşından dün deve yavrusu.

أَفْنَةٌ [sıfs.] Sütü az (deve).

أَفُونٌ [sıf.] 1. 'akıl ve re'y ve idrâkı za'îf, sebük-mağz: (رجل مأفون). 2. Kendinde olmayan fezâ'ille temedduh eden fuzûl. 3. Hoş görünüp de lezzeti ve kuvve-i mugazziyesi olmayan (ta'âm). (Bu ma'ânînin üçü de lisânımızda "boş" kelimesiyle ifâde olunabilip tâm tercemesidir).

أَفْنَةٌ [is.] 'aklı izâle ve tenkîs eder haslet.

أَفَانٌ [iz.] Vakit, zaman, hîn, hengâm: (أخذته بأفانه) tam vaktinde aldı. (أبان ذلك) - (أبان ذلك) bu esnâda, o aralıkta.

أَفِيٌّ [icz.] 1. Münferid bulut, bulut parçası. 2. Yağmurdan sonra bir tarafa çekilen bulut.

أَفِيٌّ [n. "وفى"] yerine müsta'meldir. [n. "وفى"]

أَفْيُوسٌ [iz.] (Yunaniden) dalları tüylü ve küçük hıyâra müşâbih meyvesi olan bir nebât.

أَفْيُونٌ [iz.] Afyon.

أَفْتٌ [iz.] (Vakt yerine ve Vâv'ın elife kalbiyle) vakt-i mu'ayyen, mühlet, va'de.

أَفْتٌ [ft.] Vakit ve zaman ta'yîn etmek. - [ch.] Zamanı ta'yîn olunmak: "وإذا أرسلت أفتت".

أَفْحٌ [iz.] Papatya.

أَفْطٌ [ft 2.] 1. Yemge keş peyniri karıştırmak, keş peynirle yemek yapmak: (أفط الطعام). 3. Yere urmak, düşürmek, yatırmak. 4. Karıştırmak, halt etmek.

أَفْطٌ [fl. if'âl] Birinin keş peyniri çok olmak: (أفط الرجل).

أَفْطٌ [fl.] Keş peyniri yapıp kullanmak.

*أَقْطَانٌ cem: اِقْطُ، اَقْطُ، اَقْطُ، اَقْطُ، اِقْطُ، اِقْطُ * [iz.] Keş peyniri.

اِقْطَةُ: [is.] İşkembenin yanında şirden denilen keseye karşılık bir küçük kese.

مَاقِطٌ *cem: مَاقِطٌ [iz.] 1. Meydân-ı harb. 2. Harbın izdihâm-gâhı: (تلاحموا في ماقط الحرب).

اَقِيطٌ * [sıf.] 1. Ağır canlı, sakîl (adam). 2. Ahmak, budala.

اَقَاطٌ: [iz.] Keş peyniri yapan adam, keşçi.

اَقِطْنُ: [iz.] (Yemen lügatinde) mercimek, maş.

اَقَقٌ cem: اَقَقٌ * [is.] Okka, kıyye.

اَقْلٌ * [iz.] (Fârisi كليل veya Yunani Κλις, ιδός'den me'hûz) anahtar, miftâh.

اَقْلِيدِسٌ * [az.] 1. Hendesenin mûcidi 'addolunan meşhûr hekîm-i Yunani. - [iz.] 2. Fenn-i hendese.

اَقْلِيمٌ: [n. "قلم".]

اَقْنٌ *cem: اَقْنَةٌ * [is.] Taştan kulübe veya kuş yuvası.

اَقِنٌ * [sıf.] 1. "اَقِنٌ" yerine "اَقِنٌ" müsta'meldir. n. "اَقِنٌ".

اَقْنُومٌ: [iz.] (n. "قنم").

اَقَاهٌ: [iz.] Tâ'at. ("قاه" lafzından maktûbdur. n. "قاه" (قيه)).

*اَقِي * [fl 2.] Hastalıktan nâşi' yemek ve içmekten tıtsinmek: (أقى الرجل).

اِقَاءٌ: [iz.] ("وقاء" yerine) bir şey hıfz edecek yer.

*اِقَاءٌ * [fl 3.] 1. (birinci masdarla) medyûn zimmetinde olan matlûbu şühûdle sağlamaştırmak: (أقا الرجل). 2. (ikinci masdarla) bir işe teşebbüs etmişken ansızın zuhûr eden bir korkudan nâşi' vazgeçmek.

اِقَاتٌ * [iz.] Mısır'da (حجر الماسكة) denilmekle ma'rûf bir cins taş.

اِقَادٌ * [ft 1.] Harman dövmek: (أكد الحنطة).

اِقَادٌ * [ft.] (توكيد yerine lügattir) sağlamaştırmak, takviye ve tahkîm etmek: (أكد الشيء).

اِقِيدٌ: [sıf.] Sağlam, metîn, muhkem: (أمر أكيذ).

*اِقِيدٌ * [iz.] Nehivde tevâbi'den bir ma'mûldür ki bir ismi lafzen veya ma'nen te'kîd için irâd olunur: ("لأغوينهم أجمعين", (جاءني زيد نفسه)).

*اِقَادٌ * [iz.] (توكيد ve توكيدٌ * [iz.] Nehivde tevâbi'den bir ma'mûldür ki bir ismi lafzen veya ma'nen te'kîd için irâd olunur: ("لأغوينهم أجمعين", (جاءني زيد نفسه)).

*اِقَادٌ * [iz.] (توكيد ve توكيدٌ * [iz.] Nehivde tevâbi'den bir ma'mûldür ki bir ismi lafzen veya ma'nen te'kîd için irâd olunur: ("لأغوينهم أجمعين", (جاءني زيد نفسه)).

*اِقَادٌ * [iz.] (توكيد ve توكيدٌ * [iz.] Nehivde tevâbi'den bir ma'mûldür ki bir ismi lafzen veya ma'nen te'kîd için irâd olunur: ("لأغوينهم أجمعين", (جاءني زيد نفسه)).

تَأْكُرُ * [fl.] 1. Yerde çukur açmak. 2. Toprağı işlemek.

أَكْرَهُ *cem: *أَكْرَ * [is.] 1. Su birikip süzülen çukur. 2. Küre ma'nâsıyla lügat-i gayr-i fasîhadır.

أَكَّارُ *cem: *أَكْرَهُ * [iz.] Çiftçi, harrâs.

إِكَارَاتُ: [is. cem.] Lisân-ı fıkıhta ashâbı tarafından ortaklaşa çiftçilere işlettirilen arâzi.

أَكْفُ * [iz.] cem: إِكْفُ، أَكْفُ، وَكْفُ، وَكُفْتُ * أَكْفُ Merkeb palan ve semeri.

أَكْفُ * [ft. if'âl] مَرْكَبَةُ Merkebe palan veya semer urmak.

أَكْفُ * [ft.] 1. Merkebe palan veya semer urmak. 2. Palan veya semer yaptırmak.

أَكْفُ: [iz.] Palancu, semerci.

أَكُّ * [fl.] 1. (havâ) rüzgarsız ve pek sıcak olmak: (أَكُّ يَوْمًا). 2. Teng-dil olmak, sıkılmak: (أَكُّ). 3. Geri çevirmek, döndürmek: (أَكَّهُ). 4. Sıkıştırmak: (أَكَّهُ فُلَانًا).

أَكَّتُ * [fl.] 1. (havâ) râkid ve sıcak olmak: (أَكَّتُ يَوْمًا). 2. Sıkışmak, tezâhum etmek: (أَكَّتُ الدَّوَابَّ). 3. Bir işi büyük görüp göz yılmak: (أَكَّتُ مِنَ الْأَمْرِ). 4. Yürürken ayakları biribirine çarpmak: (أَكَّتُ رِجْلَاهُ).

أَكَّةٌ: [is.] Şedâ'id-i zamânededen olan mihnet ve musîbet: (أَصَابَتْهُمُ الْأَكَّةُ، أَرَعَجَتْهُ أَكَّةُ الدَّهْرِ). 2. Râkid havânın muhnağ sığacağı, şiddet-i harâret: (أَرَعَجَتْهُ أَكَّةُ الْحَرِّ). 3. Sû'-ı hulk, bed-hûyluk: (بِهْ أَكَّةً) bir kötü hûyu vardır. 4. Garaz, kin, hıkd: (بِقَلْبِهِ أَكَّةً) yüreğinde kin ve garaz vardır. 5. Ölüm, mevt. 6. Şiddet ve gazabla bakış: (أَدَهَشْتَنِي أَكَّتُهُ) şiddet ve gazabla bakışı beni ürküttü. 7. Sıkışma, müzâhame: (مَا هَذِهِ الْأَكَّةُ) bu müzâhame nedir. 8. Havânın pek râkid olması, havâ durgunluğu.

أَكَّاكَةٌ: [is.] Şedâ'id-i zamânededen olan mihnet ve musîbet: (أَصَابَتْهُمُ الْأَكَّاكَةُ).

أَكِيكٌ * [sıf.] Durgun ve Sıcak (havâ, gün) (يَوْمٌ أَكِيكٌ).

أَكَلٌ * [ft 1.] 1. Yemek: (أَكَلْتُ الْخُبْزَ) ekmeği yedim. 2. (mec.) galebe çalmak, başkalarının ehemmiyetini izâle etmek: "أَمَرْتُ بِقَرْيَةٍ تَأْكُلُ الْقَرْيَةَ" sâir-i müdüne galebe çalarak onları husûfa uğratabacak ve ehemmiyetlerini imhâ edecek bir medîneye hicretle me'mûr oldum ki maksad cenâb-ı Nebevî Medîne-i Münevvere'dir. (هَذَا حَدِيثٌ يَأْكُلُ الْأَحَادِيثَ) bu bir hadîstir ki sâir-i kelâmları imhâ eder. 3. Mahiv ve ifnâ etmek: (أَكَلْتُ النَّارَ الْحَطْبَ) ateş odunu imhâ etti. (أَكَلْتُ لَحْمَ النَّاسِ) fasıl ve gîybet etmek, çekiştirmek.

أَكَلٌ * [fl.] 1. Kaşınmak: (أَكَلْتُ رَأْسِي) başım kaşınır.

[fl 4.] 1. *يَأْكُلُ، أَكَلٌ، إِكَالٌ، أَكَلٌ* : أَكَلٌ (devenin) karnındaki cenîn tüylenmekle içi gicişmak: (أكلت الناقة). 2. (dişler) aşınıp mahıv olmak: (أكلت أسنانه) 3. Birbirine sürtünmekten aşınmak.

[ft. if'âl] 1. Yedirmek: (أكله الطعام) yemek yedirdi. 2. Bir şey 'ekl ve gasb etti diye da'vâ etmek: (أكله الشيء) filân şeyi filândan da'vâ etti. 3. Halk arasına fitne ilkâ edip birbirine düşürmek: (أكل بينهم). 4. (hurma ve ekin ve sâire) meyve ve mahsûl vermek: (أكل النخل، أكل) (الزرع). 5. Bir adamı diğer bir adama karşı muktedir etmek: (أكله فلاناً).

[ft.] 1. Çok yedirmek, isrâf etmek: (أكل فلان مالي وشربه) filân malımı yedirip içirdi, isrâf etti. 2. Bir şeyi yedi diye birinden da'vâ etmek. 3. Çok yemek: (ظل مالي) (يؤكل ويشرب) (mechûl binâsıyla) malım çok yenir oldu.

[fş.] *يُؤَاكِلُ، مُؤَاكَلَةٌ، إِكَالٌ* : أَكَلٌ Beraber yemek: (أكل فلاناً) filânla birlikte yedi. (galat olarak مواكلة، يواكل، واكل، dahi müsta'meldir).

[fl.] *يَتَأَكَّلُ، تَأَكَّلٌ* : تَأَكَّلَ (تأكل) tahta aşındı. 2. Öfkelenip cûş ve horûşa gelmek. 3. Gazabdan ateş kesilmek. 4. Parlamak: (تأكل السيف) kılıç parladı.

[fl.] *يَأْتِكِلُ، إِنْتِكَالٌ* : إِنْتَكَلَ 1. Aşınmak. 2. Öfkelenip cûş ve horûşa gelmek. 3. Gazabdan ateş kesilmek.

[ft.] *يَسْتَأْكِلُ، اسْتَيْكَالٌ* : اسْتَأْكَلَ 1. Yiyecek istemek: (استأكله الشيء) ondan yiyecek şey istedi. 2. Birinin malını gasb etmek: (فلان يستأكل الفقراء) fukarânın malını yiyor.

[iz.] 1. Yiyecek, me'kûlât: (انقطع) yiyeceği kesildi, vefât etti. 2. Meyve, semer: (أكل بستانك دائم) bağçanız meyveden hâlî kalmaz. 3. Rızık, servet: (فلان ذو أكل من الدنيا). 4. Re'y, 'akıl, rüşd, hasâfet-i zihin: (فلان ذو أكل). 5. Mensûcât sıklığı, tokluğu: (ثوب ذو أكل). (İlk iki ma'nâda tâ-ı tefrîdle "أكلة" dahi kullanılır).

[is.] Bir yiyiş: (أكلته أكلة) bir def'ada, birden yedim. 2. Gîybet, çekiştirme. - [sıf.] 2. (أكيل وأكول) mürâdifidir. (aşağıya n.)

[is.] *أَكَلٌ* : أَكَلَةٌ 1. Lukma. 2. Ekmek kursu. 3. 'ale'l-ıtlâk yenecek şey: (ما ذقت عنده أكلة) onun yanında hiçbir şey yemedim. 3. Gîybet, çekiştirme, fasıl.

[is.] 1. Yemek tarz ve sûratı, yiyiş: (يأكل الطعام إكلة حسنة) güzel bir yemek yiyişi vardır. 2. Gicik 'illeti, kaşınma, hekke. 3. Gîybet, fasıl, çekiştirme.

[is.] 1. Gicik, kaşınma. 2. Tuttuğu 'uzvu yiyip bitiren yara, âkile, kurha-ı âkile: (وقعت في رجله أكلة). 3. Karındaki cenîn tüylenmekle içi geçişen dişi deve.

[iz.] Yemek, ta'âm.

أَكَّالٌ: *إِكَّالٌ* [iz.] 1. Giciş 'illeti, kaşınma.
2. Aşınma. (Bu ma'nâda hemzenin kesri de câ'izdir). 3. Devenin karnındaki cenîn tüylenmekle içinin geçişmesi.

أَكِيلٌ: *cem: أَكَلٌ، أَكَلَةٌ* [sıf.] 1. Yiyici, yiyen.
– (هم) kâfûr ve nıft gibi yakıcı şeyler. – (أكل نفسه) (أكلة رأس) bir başla doycak kadar az adamlardır.

أَكِيلٌ: [sıf.] 1. Yiyen, yiyici. 2. Yenen, yenecek şey: (شيء أكيل) yenecek şey. 3. Biriyle beraber yemek yiyen, hem-sofra: (هو أكيله). 4. Çok yiyen, pisboğaz, ekûl. [iz.] 5. Cânavârın yediği mevâşi. (أكلة dahi denilir).

أَكُولٌ: *أَكَلَةٌ* [sıf.] Çok yiyen, pisboğaz.

أَكِيلَةٌ: [is.] 1. Canavarın yediği mevâşi, koyun, keçi ve sâire. 2. Kesilip yenmek için sürüden ayrılmış koyun.

أَكُولَةٌ: * ve lügat-i rediye olarak: أَكُولَةٌ* [is.] 1. Kısır koyun. 2. Kesilip yenmek için sürüden ayrılmış koyun. 3. Canavâr saydı için tuzağa konulan koyun.

أَكَلَةٌ: [is.] Otlayan hayvânlar, sürü. – (أكلة اللحم) bıçak, ucu keskin değnek, öğendire, kamçı, ateş.

مَأْكَلَةٌ: *مَأْكَلَةٌ* [is.] 1. Uzaktan celb olunan zahîre: (جاء بالمأكلة). Yenecek şey, me'kûlât: (له) مأكلة yiyeceği vardır. – İkinci ma'nâ ile sıfat dahi olur: (شاة مأكلة) yenecek koyun.

مُكَلَّةٌ: [is.] 1. Üç kişilik yemek istî'âb eder çanak. 2. Küçük tencere. 3. 'ale'lıtlâk yemek kabı.

مُكَالٌ: [iz.] Kaşık, (ملعقة mürâdifi).

مُوكَّلٌ: [sıf.] Rızık ve ni'met sâhibi, merzûk.

أَكَلٌ: *fr: أَكْلٌ* [iz. cem.] Yenecek şeyler. – (أكل الملوك) hükümdârların emlâk-ı hâssası. – (أكل الجند) 'asker 'ulûfesi. – (ذو الأكل) kabîle re'îsi ki câhiliyyette ganâ'im'in rub'unu alırdı.

أَكَّالٌ: [iz.] Yara etlerini yiyip düşüren 'ilâc.

مَأْكَلٌ: *cem: مَأْكَلٌ* [iz.] 1. Yeme, yiyiş. 2. Bir şey yenecek mahal. 3. Yenecek şeylerin celb ve 'ahz olunduğu yer.

مَأْكِلٌ: *cem: مَأْكِلٌ* [iz.] Kazanç, kesb, istifâde.

مَأْكُولٌ: *cem: مَأْكُولَاتٌ* [iz.] 1. Yenecek şey. 2. Ra'iyye, tebe'a. - [sıf.] 3. Aşınmış, oyulmuş (dis ve sâire).

مُسْتَأْكَلَةٌ: [iz. cem.] Zu'afâ ve eytâmın envâlini gasb ve 'ekl eden zaleme.

أَكْلِيلٌ: ["كَل"] mâddesine nazar oluna.]

أَكَمٌ: *يُوكَمُ، أَكَمٌ* [fch 1.] Bütün otları hayvânlar tarafından yenmek: (أكمت الأرض)

أَكَمٌ: *يُوكَمُ، تَأْكِيمٌ* [fch. tef'îl] Sağrısı büyük olmak: (أكمت المرأة).

اِسْتَأْتَمُّ [fl.] 1. (yer) tepe olmak: (استأتمك الموضع). - [ft.] 2. Oturacak yeri mülâyim bulmak: (استأتمك مجلسه).

أَكْمٌ، أُمْ، أُمَّ، أُوْمٌ، أَكَمٌ، أَكَمَاتٌ، إِكَامٌ :cem: *أَكْمَةٌ* [is.] 1. Bir cins taştan yüksekçe tepe. 2. Etrâfından daha yüksek mahal.

مَأْكَمٌ :cem: *مَأْكَمَةٌ* [iz. s.] Sağrı butu.

مُؤَكِّمَةٌ [sifs.] Sağrısının butları büyük (kadın).

مَأْكُومٌ [sıf.] Gam ve kederden rengi mütegayyir (adam).

أَكْنَةٌ [is.] (yemine وكنة) kuş yuvası.

أَكْيٌ [ft 2.] Medyûn zimmetindeki alacağı şühûdle sağlamlaştırmak. (أَكَ) dahi lügattir).

إِكَاءٌ [iz.] (yemine وكاء) kırba ağzının bağı.

أَلٌ [harf-i ta'rif] İsme dâhil olup medlûlünü ta'rif eder girdiği isimden tenvîni düşürür ve gayr-i münsarif isimleri münsarif hükmüne koyup kesre aldırır. Hemzesi hemze-i vasldır ve girdiği ismin ilk harfi hurûf-ı şemsiyyeden ise (ل) dahi okunmayıp harf-i mezkûr tekerrür eder, yani şeddelenir.

Bu harfin ta'rîfi iki türlüdür: 'Ahdî, ki ismin ma'hûd ve ma'rûf olduğuna delâlet eder; ve cinsî, ki bütün cinsini şâmil olur. Ta'rif 'ahdî ya zikrî olur, ki zikri sebk etmiştir: "كما أرسلنا إلى" gibi. Ya zihnî olur

ki zikir olunmadığı hâlde zihnen ma'rûf olmakla mezkûr hükmündedir: "إذ هما في الغار" ve "إذ يباعدونك" gibi ve yahut 'ahd-ı huzûrî olur: (جاءني هذا الرجل) gibi. Ta'rif-i cinsî dahi ya cinsin ifrâdini istiğrâk içindir: (خلق الإنسان ضعيفاً) gibi yahut cinsin hasâ'ısını şümûl içindir: (الرجل زيد) gibi ki ricâlin hasâ'ısını câmi' olması merâm olunur: "وجعلنا من الماء كل شيء حيا" gibi. A'lâma giren harf-i ta'rif zâ'id 'ad olunur: (اللوات، العزى، النعمان، الحارث، الضحاك) gibi a'lâmın hangilerine harf-i ta'rif girip hangilerine girmediğini ayırmak semâ'a mütevakkıftır. Esmâ-ı a'dâdın mürekkeplerinde birinci cüz'üne girer: (مائة الألف) gibi. Ma'tûflarında da ikisine girer: (الثالث والعشرون) gibi.

bazen ism-i mevsûl olur: (الرأيت) yani (الذي رأيت).

Nâdirene (هل) yerine harf-i istifhâm olur: (هل فعلت؟) yani (هل فعلت؟)

أَلَا [harf-i istiftâh] Feth-i kelâm için müsta'mel olup aslı hemze-i istifhâm ile (لا) harf-i nefyinden mürekkebe olmakla "değil mi" ma'nâsını mutazammındır. Bu da: 1. Tenbîh içindir: "ألا إنهم" gibi ki agâh ol! ve hâ! demektir. 2. Tevbîh ve ta'zîr içindir:

ألا ارعوا لمن ولت شبيبته وأذنت بمشيب بعده هرم

gibi. 3. Temennî içindir: (رجوعه ألا عمر ولي مستطاع) gibi. 4. Nefiden istifhâm içindir ki cüz'eyn-i mürekkebinin ayrı ayrı ma'nâsı murâd olunur:

gibi. أَلَا اصطبار لسلمى أم به جلد إذا ألقى الذي لاقاه أمثالي

5. 'arz için yani rıfk ve mülâyemetle bir şey taleb içindir: "ألا تحيون أن يغفر الله لكم" ki bu da istemez misiniz? demekle cüz'eyn-i mürekkebinin ayrı ayrı manaları murâd olunur. 6. Tahzîz yani has ve iğrâ içindir: "ألا تقاتلون قوما نكثوا أيمانهم" gibi. İlk dört mahal cümle-i ismiyye ve diğer ikisi cümle-i fi'liyyeye mahsûstur.

ألا (لا) beytinde (ألا) رجل جزاء الله خيرا يدل على محصلة تبييت (ثروني) yani bana göstermez misiniz? takdîrindedir.

ألاء: [ic.] Serh ağacı, mersin ağacına müşâbih olarak meyvesi pek acı ve evrâkı kışın düşmez bir çöl ağacıdır ki yaprak ve meyvesi dibâğatta müsta'meldir. (طعم الألاء أحلى) (من المن وهو أمر من الألاء عند المن (dm.).

مألوء: [sıf.] Serh ağacı yaprak ve meyvesiyle dibâğat olunmuş (sahtiyân, tulum ve sâire).

يَأْلِبُ، يَأْلِبُ، يَأْلِبُ، أَلْبُ: [fl 2,1.] 1. Her taraftan üşüşüp toplanmak: (ألب إليه القوم). 2. Koşmak, 'acele etmek: (ألب الرجل). 3. Dönmek, 'avdet etmek: (ألب إليه). 4. Muttasilen yağmur yağmak: (ألبت السماء). 5. Toplanmak: (ألبت الإبل). - [ft.] 6. Toplanmak, toplayıp götürmek: (ألب الإبل). 7. Erkek merkeb dışisini önüne katıp şiddetle kovalamak: (ألب الحمار طريدته) 8. Cem' ve tahşîd etmek: (ألب الجيش).

يُؤَلِّبُ، تَأْلِبُ: [ft.] Halkı birbirleri aleyhine kışkırtıp aralarını bozmak, ifsâd etmek: (ألب بين القوم).

يَتَأَلَّبُ، تَأَلَّبُ: [fl.] Toplanmak, ictimâ' etmek.

أَلْبُ: [iz.] 1. Sâki-i bezm-i 'işretin cümbüş ve neşâtı. 2. Hevâ ve hevese meyil ve inhimâk. 3. Susama. 4. Körpe kuzu derisi. 5. zehr-i kâtil. 6. Şiddetli kovalama. 7. Harâret ve sıtma şiddeti, ateş. 8. Çıbanın iyileşmeye yüz tutması. 9. Düşmanın me'mûl etmediği cihetten şebîhûn etmek tedbiri.

إِلْبُ: [iz.] 1. Sere, baş parmakla şehâdet parmağının uçları arasındaki mesafe. 2. Ağaç kavununa müşâbih ve hayvânât için semm olan bir nev' ağaç.

أَلْبَةُ: [is.] Deriden kalkan.

أَلْبَةُ: [is.] Açlık, mecâ'a.

تَأَلَّبُ: [iz.] 1. Gövdesi topaç yaban eşeği ve dağ keçisi. 2. Çöl ağaçlarından bir ağaç. - [sıf.] 3. Tıknâz ve topaç (adam). Mü'ennesi (ة) ile olur.

أَلْبُوبُ: [sıf.] 1. Toz toprakları kaldıran soğuk rüzgara ıtlâk olunur: (ريح ألبوب). 2. Kuyudan sür'at-i fevka'l-'âde ve neşât ve şetâretle su çeken (adam).

مِئْلَبُ: [sıf.] Serî', cest ü çalak: (رجل كئلب).

يَأْلِبُ، أَلْبُ: [ft 2.] 1. Birinin hakkını azaltmak, hakkının bir mikdârını yemek: (حقه ألبته). 2.

İşinden çevirmek, vazgeçirmek. 3. Alıkoymak, mani' olmak. 4. And vermek, yemîn ettirmek. 5. Şehâdetini talep etmek, şâhid olmasını teklîf etmek. 6. Bühtân ve iftirâ etmek.

يُؤْلِتُّ، إِيْلَاتٌ [ft. if'âl] Birinin hakkını azaltmak, eksiltmek, hakkının bir mikdârını yemek: (حقه ألته).

[is.] 1. Az bahşîş, 'atıyye-i kalîle. 2. Bilerek yalan yere olunan yemîn, yemîn-i gamûs.

إِنْتَلَخَ، يَأْتَلِخُ، إِنْتِلَاخٌ [fl.] 1. Karış muruş, karmakarışık olmak: (انتلخ الأمر عليهم). 2. Çayırın otları uzayıp birbirlerine karışmak: (انتلخ العشب). 3. Karında yel dolaşmak: (انتلخ ما في البطن). 4. (süt) ekşimek: (انتلخ اللبن). ("ولخ" aslından olmak dahi muhtemeldir).

(إلى آخره) :إلخ ta'bîrinin muhtasarıdır.

أُلِدَ، إِيْلَادَةٌ، إِيْلَادَةٌ [ald] veled, vilâde ve velde yerine lügatlerdir. ["ولد" mâddesine n.]

يَتَأَلَّدُ، تَأَلَّدٌ [fl.] Mutehayyir olmak: (تألد الرجل).

يَأْلِزُ، أَلْزٌ [ft 2.] Bir şeye müdâvemet ve mülâzemet etmek: (ألز الشيء، ألز به).

يَأْلِزُ، أَلْزٌ [fl 4.] Muztarib ve bî-karâr olmak: (أز الرجل).

يَأْلِسُ، أَلْسٌ [ft 2.] 1. Hıyânet etmek: (ألسه). 2. Aldatmak, dolandırmak. 3. Çalmak, serikat etmek: (ألس المال). - [fl.] 4. Yalan söylemek. 5.

Re'yinde hata etmek: (ألس في رأيه). - [ch.] 6. 'aklı muhtal olmak: (ألس الرجل).

يُؤَالِسُ، مُؤَالَسَةٌ [fl.] Hıyânet etmek: (هو لا يدالس ولا يؤالس) kimseye hud'a ve hıyânet etmez.

يَتَأَلَّسُ، تَأَلَّسٌ [fl.] veca' göstermek: (ضربته فما تألس) urdum da acıdığımı izhâr etmedi.

[iz.] 1. Şübhe, töhmet, sû-i zan götürecektir şey: (أعوذ بالله من الألس). 2. Bir sebepten dolayı hulk ve tabî'atın tebeddülü: (ما هذا الألس). 3. Delilik, cünûn: (أصابه الألس). 4. Kötü asıl ve neseb: (هو من ألس) kötü bir asıldandır. 5. Re's-i mâddede beyân olunan fi'lin masdarıdır.

[iz.] Delilik, cünûn, ihtilâl-i şu'ûr. ألس

[sıf.] 1. Deli, çılgın, mecnûn, muhtell'üş-şu'ûr. 2. Yağı alınmamakla acı olmuş süt.

[iz.] Delilik, cünûn. ألع

[sıf.] Deli, çılgın, mecnûn. مألوع

[ft 2.] Birine bin şey vermek: (ألفه) ona bin şey verdi.

[ft 4.] 1. Biriyle ülfet ve ünsiyet etmek, birine alışmak. 2. Bir yere alışmak, imtizâc etmek. 3. Mûnis olmak, alışmak, vahşîliği zâ'il olmak.

[ft. if'âl] 1. Bine iblâğ etmek: (ألفهم) onları bine iblâğ etti. 2. Bir yere

alışmak, imtizâc etmek: (ألف المكان). 3. Birini bir yere alıştırmak: (ألف فلاناً مكان كذا). - [fl.] 4. Bine bâliğ olmak: (ألفت الدراهم). 5. Deve bir hilâf-ı kâ'ide ağaç budağı yiyip 'akabinde su içmek: (ألفت الإبل).

ألف: [ft.] 1. Ülfet ve ünsiyet ettirmek. 2. Barıştırmak, uzlaştırmak: (ألف بينهم) aralarını buldu. 3. Birleştirmek, bir yere getirip cem' etmek. 4. Kavâ'id ve ma'lûmâtı cem' edip sıralamak, kitâb tertib ve tanzîm ve tasnîf etmek. 5. Bir aded ve mikdârı bine iblâğ etmek. 6. Elif harfini yazmak, elif çekmek.

ألف: [ft.] 1. Biriyle ünsiyet ve mu'âşeret etmek: (ألف فلاناً). 2. Bir yere alışmak, imtizâc etmek: (ألف المكان).

ألف: [ft.] 1. Birini celb için ülfet ve ünsiyet ve müdârâ etmek, yeltenmek: (ألفه). - [fl.] 2. Toplanıp bir araya gelmek: (ألف القوم).

ألف: [fl.] Toplanıp bir yere gelmek: (انتلف القوم).

ألف: [fl.] Toplanmak, birleşmek: (تألف القوم).

ألف: [ft.] Birinin ülfet ve ünsiyetini talep etmek.

ألف: [ad.] Bin hezâr: (ألف سنة) onlar meyânında bin sene durdu. (وهم ألف) bin bir gece kitâbı. (ألف ليلة وليلة)

onlar binlerledir. Hadd-i zâtında müzekker olup derâhim i'tibârıyla te'nîsi câ'izdir: (هذه ألف) yani (ألف درهم). Mümeyyizi dâ'imâ müfred ve izâfetle mecrûr olur.

ألف: [is.] 1. Hurûf-ı hicânın birincisi olan (l) harfi. 2. Bekâr, ergen, 'azeb. 3. Kolun iç tarafında bir damarı. 4. Bir tek şey. -[sıf.] 5. Ülfet ve ünsiyet eden, dost, âşinâ.(أليف mürâdifi).

ألف: [sıf.] 1. Ülfet olunan, hemdem, enîs, âşinâ. 2. Bir kadınla münâsebeti olan erkek ve bir erkekle münâsebeti olan kadın, dost. 3. Dördüncü bâbdan (ألف) fi'linin masdarıdır. Kemâ merre.

ألف: [is.] 1. Ünsiyet, dostluk, âşinâlık. 2. Alışıklık, i'tiyâd.

ألف: [sıf.] Bildik, âşinâ. 2. Dost, enîs, hemdem. 3. Alışılmış, imtizâc olunmuş, me'lûf (şey yahut yer).

ألف: [sıf.] Herkesle görüşüp ülfet eden, girgin.

ألف: [sıf.] Herkesle bî-muhâbâ görüşüp ülfet ve ünsiyet eden (adam).

ألف: [iz.] 1. Alışılan yer. 2. Av hayvânlarının melce'i olan gür ve sık ağaçlık.

ألف: [iz.] 1. Kitâb cem' ve tasnîf ve tanzîmi. 2. Tasnîf ve tahrîr olunmuş kitâb. - (علم التأليف) 'ilm-i musîkâ. - (تأليف النسبة) nisbet-i (riyâziyye ıstılâhında)

mü'ellefenin istihsâlı için bir nisbetin diğer bir nisbete darbı.

إِيْلَافٌ: [iz.] 1. 'ahd, peymân. 2. Kervan ve kavâfil-i tüccârının bir yerden sâlimen mürûru için alınan icâzet ve müsâ'ade: "قريش لإيلاف". 3. İf'âl bâbından (الف) fi'linin masdarıdır. Kemâ merre.

إِيْتِلَافٌ: [iz.] (bedî' ıstılâhında) tenâsüb. – (انتلاف القافية) temkîn. – (انتلاف اللفظ باللفظ) elfâz beyninde garâbet ve isti'mâl ve sâir-i cihetlerce tenâsüb. – (انتلاف اللفظ بالمعنى) elfâz ile ma'âni beyninde yine cihât-ı mezkûrece tenâsüb.

مُؤْتَلَفٌ: [sıf.] (hadîs ıstılâhında) beyne'r-rüvât müttfekun-'aleyh. – (المؤتلف والمختلف) hatten müttfekun-'aleyh ve nutka ve teleffuzca muhtelefün-'aleyh olan (isim, künye veya lakab). – ('arûz ıstılâhında) (دائرة المؤتلف) şî'ir bahırlarının ikinci dâ'iresi ki eczâsının cümlesi sübâ'idir.

مُؤَلَّفٌ: [iz.] Kitâb cem' ve tahrîr eden (adam), kitâb sâhibi, musannif, muharrir.

مُؤَلَّفَةٌ: [sıfs.] Te'lif fi'linin ism-i mef'ûlüdür. (المؤلفة قلوبهم) mü'ellefe-i kulûb ki sâirleri dîn-i islâmı kabûle tergîb için ganâyimden hıssa tafrikıyla ve sâir-i mükâfâtla cânib-ı Hazret-i Nebvîden celb ve istimâle buyrulan sâdât-ı Arabtan bir takım zevât olup Mu'âviye Bin Abi Süfyân dahi bu cümledendir.

أَلَقٌ: [fl 2, 4.] 1. *يَأْلُقُ، أَلِقُ، يَأْلُقُ، أَلِقُ، إِلاقٌ* *أَلَقٌ: Yağmursuz şimşek çakmak: (ألقى البرق). 2. Yalan söylemek. - [ch.] 3. Çıldırmaq, deli olmak.

يَتَأَلَّقُ: [fl.] 1. (şimşek) yağmursuz çakmak: (تألق البرق). 2. Parlamak, parıldamak (تألق الكوكب). 3. (kadın) pek süslü olmak. 4. (kadın) kavha için sıvanıp başını kaldırmak: (تألفت المرأة).

يَأْتَلِقُ: [fl.] Parlamak, parıldamak: (اتلق البرق).

أَلَقٌ: [iz.] Delilik, cünûn.

أَلِقٌ: [iz.] Erkek kurt. 'ale'l-ıtlâk kurda dahi derler.

إِلْقَةٌ: [is.] 1. Dişi kurt. 2. Dişi meymun. 3. Cür'etli ve şirrîre karı.

أَلْقَةٌ: [is.] 1. Yağmursuz şimşek. 2. Parlama, leme'ân.

إِلَاقٌ: [sıf.] Yalancı, hilekâr.

أَلَاقٌ: [iz.] Yağmursuz şimşek, berk-ı kâzib.

أَلِقٌ: [sıf.] Parlayan, parlak, lem'adâr.

أَلِقٌ: [sıf.] Parlak, lâmi', dirahşân.

أَلِيقٌ: [iz.] Parlama, lem'a: (ألقى البرق) şimşek parlaması.

أَلَقِيٌّ: [sıfs.] Kurt gibi yerinden sıçrayan (karı).

أَلْوَقَّةُ [is.] Kaymakla hurmadan mürekkebe
bir nev' tatlı.

مِنْلَقٌ [sıf.] 1. Şaşkın, ahmak. 2. Bunak,
ma'tûh.

مَأْوَلَقٌ *مَأْوَلَقٌ [sıf.] Deli, çılgın, mecnûn,
dîvâne.

أَوْلَقٌ [iz.] 1. Delilik, cünûn. 2. Hâlid Bin
Velîd (rzh)'in kılıcının ismidir.

عَلِكٌ *يَأْلِكُ، أَلِكٌ، أَلِكٌ *أَلِكٌ [ft 1.] (at) gemini çiğnemek (علك
gibi): (ألك الفرس للجام).

يَأْلِكُ *يَأْلِكُ، أَلِكٌ، أَلِكٌ، أَلِكٌ، أَلِكٌ *أَلِكٌ [fl 2.]
Elçilik etmek: (ألك بين القوم).

يَسْتَأْلِكُ *يَسْتَأْلِكُ، اِسْتِئْلَاكٌ *اِسْتِئْلَاكٌ [fl.] Elçilik etmek,
bir nâme veya me'mûriyyet ve siparişi hâmil
olmak: (استألك مآلكته) siparişini veya nâme-i
mevdû'unu götürdü.

مَأْلِكٌ *مَأْلِكٌ cem: مَأْلِكٌ *مَأْلِكٌ [iz. s.] 1. Elçilik,
risâlet, sefâret. 2. Elçiye tevdî' olunan nâme.

أَلْوَكَّةُ [is.] Elçilik, risâlet. 2. Elçiye tevdî'
olunan nâme ve sipariş.

مَأْوَلَقٌ [sıf.] (مألق yerine) deli, mecnûn.

مَلِكٌ [iz.] Aslı (ملك) olup bu mâddeden
olduğu maznûndur. [n. ملك.]

أَلِكْنِي (ألكني) ve ma'nâsı
beni elçi kullan iken lafzını değişmekle beraber
ma'nâsı dahi değişip "bana elçilik et" makâmında
müsta'meldir:

ألكني إلى قومي السلام رسالة بأية ما كانوا ضعافا ولا عزلا

يَأْلُ، يَأْلُ، يَأْلُ، يَأْلُ *يَأْلُ [fl 1,2.] 1. Sür'at ve ihtizâzla
yürüme. 2. Titreyip sallanarak ıztırâbla
yürüme: (أل الرجل في مشيه). 3. (renk) parıl parıl
parlamak: (أل اللون). 4. Koşarken omuz başları
sıçrayıp oynamak: (ألت فرائضه). - [ft.] 5. Harbe ile
dürtmek: (أل فلاناً). 6. Kovmak, tard ve def' etmek:
(أله). 7. Seyrek seyrek dikmek, teğellemek,
eylemek: (أل الثوب). 8. Birini biri üstüne havâle ve
musallat etmek, haml ettirmek: (ما ألك علي) seni
benim üstüme kim musallat etti. 9. Sormak: (أل
فلان فأطال المسألة) filân sordu ve soruşu uzattı.

يَأْلُ، يَأْلُ، يَأْلُ، يَأْلُ *يَأْلُ [fl 2.] 1. İnlemek, âh
ve enîn etmek: (أل المريض). 2. Musîbet
hengâmında bağırıp figân ve feryâd etmek: (أل
الرجل). 3. Bülend-âvâz ile du'â etmek. 4. (at)
kulaklarını kalem gibi dikmek: (أل الفرس). 5. Av
kuşu ava salmaktan imtinâ' etmek: (أل الصقر). 6.
Giryeye ve zârî ve tazarru'la du'â etmek: (أل الرجل).

يَأْلُ *يَأْلُ، أَلُّ *أَلُّ [fl 4.] 1. (dişler) çürüyüp
bozulmak: (ألت أسنانه). 2. (tulum) kokmak: (اللت
السقاء).

يَأْلُ، يَأْلُ، يَأْلُ *يَأْلُ [ft.] Sivri tip keskin
etmek.

يَأْلُ [iz.] 1. 'ahd ve peymân: (بينهما إل). 2.
Yemîn, kase, half. 3. Komşuluk. 4. Karâbet,
hasımlık. 5. Asıl, iyi soy, cins: (هو من إل) iyi
soydandır, cinstir. 6. Hâlis ma'den. 7. Buğz ve
kin, 'adâvet: (به إل) garaz ve kini vardır. 8.

Tanrılık, rubûbiyyet: (أُنْبِتَكَ بِمَثَلِ ذَلِكَ فِي إِلِ اللَّهِ). 9. vahy, ilhâm-ı rabbânî. 10. zimmet. 11. zinhâr, emân. 12. Musîbet vukû'unda çok keder izhâr edip feryâd ve fiğân etme: "عَجِبَ رَبُّكُمْ مِنْ الْكَمِّ". 13. Lisan-ı İbranide (إله) ma'nâsı ifâde edip mürekkebâtinde (ئيل) yazılır: (جبرائيل، اسرائيل) gibi.

أَلٌ: [iz.] Bir şeyin evveli, ibtidâsı: (هذا أله) bu ibtidâsıdır. (أول kelimesiyle münâsebet-i iştikâkiyyesi yoktur).

أَلَّةٌ *cem: *إِلَالٌ [is.] 1. Demiri yassı harbe. 2. Silâh, âlet-i harb. 3. Ucu çatal değnek veya sırık. 4. Harbe ile uruş. 5. İnilti, enîn: (نمت ما من ألتة) iniltisinden uyumadım. 6. Suyun çağılıtsı.

إِلَّةٌ *cem: *إِلَلٌ [is.] 1. İnilti nev'i. 2. Karâbet.

أَلَّةٌ *cem: *أَلَلٌ [is.] Mer'âsı uzak sürü.

أَلَلٌ: [iz.] 1. Bıçak safhası, yüzü. 2. Omuzun arkasındaki etç (Bu iki ma'nâda ile en ziyâde tesniyesi "الألان" müsta'meldir). 3. Dişlerin kısa ve ağzın içe doğru mâ'il olması. ("يَلَل" gibi). 4. Savt, ses. 5. Hayvânın beyaz ve siyah olarak alaca rengi. 6. Masdardır. (Yukarıya n.).

إِلَلٌ *cem: *أَلَلٌ (أَلَّةٌ، أَلَّةٌ، أَلَّةٌ) isimlerinin cem'idir.)

أَلَالٌ: [iz.] Bâtıl: (هو الظلال بين الألال) boş ve bâtıl şeydir.

إِلَالٌ: [iz.] 1. Yassı demirli harbe. 2. Beytül-harâm, ka'be-i mu'azzama. (إله) isminin dahi cem'idir).

أَلِيلٌ: [iz.] 1. Sıtma ıztırâbı ve titremesi: (أخذته أليل الحمى). 2. Taş çağırtısı. 3. Suyun çağılıtsı. 4. İnilti, enîn.

أَلِيلَةٌ *السَّيْفُ [sıfs.] Evlâdı vefât etmiş (kadın): (امرأة أليل وأليلة).

أَلِيلَةٌ: [is.] 1. Mer'âsı uzak sürü. 2. Küçük mahfe. 3. İnleme, enîn.

إِلِيٌّ: [sıf.] Allah'a mensûb, rabbânî: (هذا أمر إلي).

مِئْلَانٌ: [izt.] Yaban öküzünün boynuzları ki câhiliyyette Arablar arasında nazara karşı kullanılırdı.

مَوْلٌ: [sıf.] Beyazlı siyahlı alaca: (ثور مولى).

أَلَا: harf-i tahdîd olup cümle-, fi'liyye-i haberiyyenin başına girer ve fi'l-i muzârî' olursa iğrâ ve teşvîk, ve mâzî olursa tevbîh ve ta'zîr beyân eder: (ألا صلّيت) namaz kılsana! (ألا تصلي) namaz kılmaz mısınız?

(أَن) masdariyya veya tefsîriyye ile lâ-ı nâfiye veya nâhiyeden mürekkeb olarak kurban mahrecden dolayı nûn'un lâma tahvîliyle ve idgâmla hâsıl olan (ألا) başkadır: "ألا تعلو علي" (أَن) demektir.

إلا: birkaç vecih üzere müsta'meldir: 1. Cümlenin müfâdından tefrîk ve istisnâ eder: " فشرّبوا منه إلا " yerine (غير) " ما فعلوه إلا قليل منهم " ve " قليلاً منهم " (إلا) ki istisnâ ettiği ism müstesnâ minhun medlûlüne dâhildir: " لو كان فيهما آلهة إلا الله " ki bu âyet-i kerîmede mürâdu'l-lâh Cenâb-ı Allah ile başka âlihe dahi olaydı demektir. 3. Vâv-ı 'âtîfe yerine müsta'mel olan (إلا): " لنلا يكون " (ولا الذين ظلموا) ki " الذين ظلموا منهم للناس عليكم حجة إلا " takdîrindedir. Bu makâmda lisânımızda dahi illâ kelimesi müsta'mel olup meselâ yemişleri illâ üzümlü çok severim deriz. 4. zâ'ide olur (لا يزال) (لا يزال الدهر متقلباً) ki (الدهر إلا متقلباً) ederken (إلا) kelâmında taklîden (إلا) idhâl olunmuştur. 5. Esmâ-ı a'dâda nuksan beyân eder: (ألف سنة إلا خمسين) bin seneden elli eksik.

(إن) harf-i şartıyla lâ-ı nâfiyeden mürekkebe olan (إلا) başkadır: (إن لا تقم أقم) ki (إلا تقم أقم) yani sen kalkmazsan ben kalkarım demektir.

(إلا) ile istisnâ olunan müstesnâ cümlede nefy ve istifhâm olmazsa mansûb ve cümle menfî yahut istifhâmî olursa müstesnâ minhu gibi okunur: (فشرّبوا منه إلا قليلاً) ve (ما فعلوه إلا قليل منهم).

"لذي" [ism-i mevsûl] *الذي* :التي mâddesine n.)

[fl 4.] 1. Ağrımak, acımak: *يَأْلَمُ، أَلَمٌ* :ألم (ألم رأسي) başım ağrıdı. (ألمت بطني) karnım ağrıyor. 2. Mahzûn ve mükedder ve müte'ellim olmak.

يُؤْلِمُ، إِيلَامٌ :ألم [ft. if'âl] 1. Ağrıtmak, acıtmak. 2. Mahzûn ve mükedder etmek.

يُؤْلِمُ، تَأْلِيمٌ :ألم 1. Ağrıtmak, acıtmak. 2. Mahzûn ve mükedder etmek.

يَتَأَلَّمُ، تَأَلَّمَ [fl.] 1. Ağrımak, acımak. 2. Bir yeri ağrıtmak, bir yerinde ağrı duymak. 3. Mahzûn ve mükedder olmak.

أَلَمٌ، أَلَمٌ [iz.] 1. Ağrı, acı, sancı. 2. Dert, keder.

[sıf.] Dert-nâk, tasalı: (رجل ألم)

[is.] 1. Ağrı, acı. 2. Oynama, kımıldanma, hareket: (ما به أيلمة). 3. Ses, sedâ, savt: (سمعت أيلمته).

[sıf.] 1. Ağrıtan, acıtan, elem ve veca'ı mûcib. 2. Veca' ve ağrısına tahammül olunmaz, pek şiddetli: (عذاب أليم).

[is.] Hisset, denâ'et, alçaklık, pintilik.

(إلى) (إلى ما) den mübdel) ne vakte dek.

[iz.] (Yunani 'Αδάμας'den mübdel) elmâs, cevher.

[fl 3.] *يَأْلَهُ، إِالَهُ، أُوهِبَةٌ* :أله 'ibâdet etmek, tapınmak.

[ft 1.] *يَأْلَهُ، أَلَهُ* :أله Himâye ve tahlîs ve te'mîn etmek: (أله).

[fl 4.] *يَأْلَهُ، أَلَهُ* :أله (Aslı وله'dir) 1. Hayrân olmak, hîrette kalmak. 2. Bir dert ve kedere sabır

etmeyip ziyâde acımak: (أله على فلان). 3. Korkudan birine ilticâ etmek, kaçıp sığınmak: (أله إليه)

أَلَّهَ *تَأَلَّى* [ft.] 1. Tanrı nazarıyla bakmak, putperestler 'âdetince âlihe yani ma'bûdlar sırasına komak. 2. 'ubûdiyyet da'vâsını etmek, âlihe sırasına geçmek.

أَلَّهَ *إِلَهًا* [i.] Ma'bûd (gerek hakîki ve gerek mev'hûm veya bir sanemden 'ibâret olsun), tanrı: "يا موسى اجعل لنا إلهًا كما لهم إلهة".

أَلَّهَ ("ال" harf- ta'rifîyle "إله" kelimesinden mürekkebtir). Cenâb-ı vâcibü'l-vücûd 'Azze ve 'Alâ. Münâdâsı katı' veya vasl ile (يا الله) ve şâz olarak (اللهم) olur. (ل) harf-i cerrîyle beraber (الله) olur.

أَلَّهَ *إِلَهَةً* [is.] 1. Dişi i'tibâr olunan ma'bûde-i bâtile, dişi sanem. 2. Yılan. 3. Yeni ay, hilâl. 4. Güneş, şems. (Bu son ma'nâda hemzenin karekât-ı selâs ile kırâ'atı câ'izdir).

أَلَّهَ *إِلَهَةً* [is.] Güneş, şems.

أَلَّهَ *إِلَهِيَّةً* [is.] Tanrılık, ulûhiyet.

أَلَّهَ *إِلَهِيَّةً* [sıf.] Ulûhiyete ve Cenâb-ı Allah'a mensûb ve müte'allik. – (العالم الإلهي) 'âlim-i lâhût.

أَلَّهَ *إِلَهِيَّةً* [is. cem.] 'İlmü'l-ilâhiyyât, felsefenin vücûd-ı mutlakdan bahseden kısmı.

أَلَّهَ *يَأَلُو* [fl. 1.] 1. Nâkıs ve kasîr olmak. 2. Gecikmek, gevşek davranmak,

betâ'et ve rehâvet göstermek. 3. Kibir ve gurûr göstermek, mağrûr ve mütekebbir olmak. 4. Muktedir olmak, yapabilmek, becermek. 5. Bırakmak, terk etmek: (لا آلو جهداً) cehdi elden bırakmam, çalışmaktan geri kalmam.

أَلَّهَ *يَأَلُو* [fl. if'âl] 1. Yemîn etmek. 2. zevceden ictinâbı mûcib bir yemîn etmek: (ألى (من إمرأته). 3. (yer) koyun ve keçi gübresiyle gübrenmek.

أَلَّهَ *يَأَلُو* [fl. tef'îl] 1. 1. Nâkıs ve kasîr olmak. 2. Gecikmek, gevşek davranmak. 3. Tekebbür etmek.

أَلَّهَ *يَأَلُو* [fl. tef'îl] Yemin ve kaseem etmek.

أَلَّهَ *يَأَلُو* [fl.] 1. Yemîn etmek. 2. Nâkıs olmak. 3. Betâ'et ve te'enni göstermek. 4. Muktedir olmak.

أَلَّهَ [iz.] 1. 'Atıyye, bahşîş, vergi. 2. Koyun ve keçi gübresi.

أَلَّهَ [is.] 1. Ok atımı mesâfesi (Mürâdifî "غلو"). 2. Vüs'at, refâh. 3. 'Ûd ağacı.

أَلَّهَ *أَلَايَا* [is.] Kaseem, yemîn.

أَلَّهَ *أَلَاوِيَّةً* [iz. s.] 'Ûd ağacı.

أَلَّهَ [is.] Kusûr, noksân, taksîrât. – [sıfs.] Taksîrâtlı ve zevci 'indinde kader ve i'tibârî nâkıs (kadın). – (إلا حظية فلا ألية) ikbâlde değilsem de göze girmeğe çalışmaktan hâli değilim.

Gayr-i [sıf.] *أوالی cem: آلیة (الالی) * آل: miktendir, elinden iş gelmeyen.

الأء: [iz.] Serh ağacı. ("الأء" mâddesinde dahi geçti).

*مألی *مألی [sıf.] Serh ağacı yaprak ve meyvesiyle dibâğat (sahtiyân).

*مألی cem: *مألیة: [is.] Ölülere ağlayan ücretli kadınların ellerinde tutukları mendil.

*ألی *ألی [fl 4.] (insan veya hayvânın) sağrısı veya kuyruğu iri ve etli olmak: (ألی الكبش، ألیت) (المرأة).

*ألیان s: آلیات، ألیا cem: *ألیة: [is.] 1. İnsan ve hayvân sağrısı ve sağrı butları. 2. Koyunun iri kuyruğu. 3. Baş parmağın dibindeki lob et. 4. Baldırın lob eti. 5. İç yağı. 6. Açlık.

إلیة: [is.] Yan, taraf, cânib: (جاء من إلیته) onun cânibinden geldi.

*ألیان s: ألی cem: ألیان، ألی، ألی *ألیان cems. *ألیان [sıf.] Sağrısı veya kuyruğu iri ve etli.

*ألیة [iz.] Ni'met: ألیة cem: ألی، ألی، ألی *ألیة: إلية "فبألی آلاء ربكما تكذبان" tekzîb edeceksiniz?

*ألیة [sıf.] Çok yemîn eden.

إلی: [harf-i cerr] 1. zaman ve mekân i'tibârıyla intihâ beyân edip lisânımızda (-yA) ve (-yA kadar) edâtlarıyla ifâde olunur: "أتموا الصيام إلی"

"أسرى بعیده من المسجد الحرام إلی المسجد الأقصى", "الللیل (إلی) sana, (إلی) bana, (إلی متی) ne vakte dek, (إلی) kaçta kadar. 2. Ma'ıyyet yani (ile beraber) ma'nâsı ifâde eder: "من أنصاری إلی الله" yani (مع الله). 3. Tebyîn yani mecrûrunun mahabbet veya buğz beyân eden mâ-kablinin ma'nen fâ'ili olduğunu beyân eder, ve mâ-kabli fi'l-i ta'accüb veya ism-i tafdîl olur: "رب السجن أحب إلی". 4. (ل) harf-i cerri yerine kullanılıp mâlikiyyet beyân eder: (الأمر) (إلیک) emir senindir. 5. (فی) harf-i cerri yerine isti'mâl olup zarfiyyet beyân eder: "لیجمعنکم إلی" "يوم القيامة" yevm-i kıyâmette sizi cem' edecektir. 6. (من) harf-i cerri yerini tutup ibtidâ'ıyyet yani (-DAn) ma'nâsı ifâde eder:

(فلا یروی منی) "أیسقی فلا یروی إلی ابن أحمرا" demektir. 7. (عند) yerine geçip yanında ve 'indeinde demektir: "أشهی عندی" "أشهی إلی من الرحیق السلسل" hükmündedir. 8. zâ'ide olur: "واجعل أفئدة من الناس" ki "تهوی إلیهم

إلیک: [ma'nâ-ı fi'il] 1. Sakın, uzak ol, karışma: (إلیک عنی) bana karışma. 2. Al: (العصا إلیک) değneğı al. 3. (أذهب إلیک) işine bak.

إلی: [ma'nâ-ı fi'il] Bana koşun! bana getirin! haydin!

أم: [harf-i atıf] 1. İki şeyden hangisinin olduğunu su'âl için isti'mâl olup birinci kısmı (أ) harf-i istifhâmına mukârin olur. Ve bu takdîrde (أم) = yoksa ma'nâsını ifâde eder: "أرباب متفرقون خیر أم" "الله الواحد القهار" müteferrik ma'bûdlar mı iyidir yoksa vâhid ve kakhâr olan Cenâb-ı Allah mı? 2.

Yine (أ) harf-i istifhâmıyla beraber tesviye beyân edip lisanımızda "hâh...hâh" ta'birıyla ve "olsa da ... olmasa da" gibi ta'bîrle ifâde olunur: "سواء ... انذرتهم أم لم تنذرهم" inzâr etsen de etmesen de, hâh inzâr etmişin hâh etmemişin onlar için birdir. Bu iki mahalde (أم) harfine (muttasıla) denir, zira (أ) harfiyle beraber kullanılır. 3. Munkatı'a olup yalnız kullanılır. Ve yine (yoksa) lafzıyla ve mâ-ba'dı su'âl tarzında terceme olunabilir: "تنزيل ... yoksa" "الكتاب لا ريب فيه من رب العالمين أم يقولون افتراه" iftirâ etti mi derler? zîrdeki misâl gibi kelâmlarda yine su'âl ise de iki cümlelerin biri ayrı olduğundan yine munkatı'a 'add olunup yahutla terceme olunabilir: "هل يستوي الأعمى والبصير أم هل أفلا تبصرون أم" "4. zâ'ide olur: "أفلا تبصرون أنا خير" ki "أنا خير" demek gibidir. Kezâlik:

يا ليت شعري ولا منجى من الهرم أم هل علي العيش بعد الشيب
[ساعة بن جوية] من ندم

(ال) [harf-i ta'rîf] Himyer ve Tay kabîlelerinde kullanılıp tenvîni düşürmez: "ليس من" (ليس من البر الصيام) "امبر أمصيام" demektir. Bazlar yalnız hurûf-ı kameriyeden evvel isti'mâl olduğunu iltizâm etmişlerse de bu hadîs-i şerîfteki (أمصيام) bu kavli ibtâl ettiği gibi beyt-i âtideki (سهم وسلمة) kelimeleride bu iddi'ânın aleyhindedir.

ذاك خليلي وذو يواصلني يرمي ورائي بأمسهم وأمسلمه
(ذو) demektir. Mısrâ'-1 evveldeki (الذي) makâmında.

[harf-i iftitâh] 1. (ألا) gibi feth-i kelâm ve tahdîd için. 2. (حقاً) ma'nâsıyla müsta'mel olup birincisinden sonra (أن) meksûr ve ikincisinden sonra meftûh okunur. Birincisi başlıca kısımdan evvel bulunur. Şu beyt ikisine de misâl olabilir:

أما والذي أبكى وأضحك والذي/أما وأحيا والذي أمره الأمر
(أما تقوم) = (kalkmaz mısın? Kalksana) gibi fi'ilden evvel olan (ما)'yı bazları harf-i 'arz 'addetmişlerse de hemze-i istifhâm ile harf-i nefyden mürekkebe olduğu zâhirdir.

Bazen hemzesi hâ veya 'ayna kalb olunur ve gerek aslından gerek bu vecihle sûret-i munkalibesinden elif hazf olunur (عم، هما، عما، هم)، (أم) denilir.

[iz.] *أَمْبَرُ بَارِيسَ، أَنْبَرُ بَارِيسَ، بَرُ بَارِيسَ * :أَمْب
(Yunaniden me'hûz) zireşk, kadın tuzluğu (nebât).

[ft 2.] 1. Tahmîn ve takdîr etmek. 2. Tasarlamak. 3. Kasd ve niyet etmek.

[iz.] 1. Mürtefi' mahal. 2. Küçük tepeler. 3. Yerin inişli yokuşlu ve 'ârizalı olması: (بالمكان أمت). 4. Bir şeyin şekil ve sûretindeki ihtilâf, her yeri bir olmaması. 5. za'af, gevşeklik, vehn: (سرنا سيرا لا أمت فيه). 6. Eğrilik, çarpıklık. 7. 'ayıb, noksân, nakîsa. 8. Boş yer, aralık: (امتلاً السقاء فما به أمت) tulum dolup boş yeri kalmadı. 9. Şek, şübhe: "إن الله حرم الخمر فلا" "أمت فيها".

[أجل مأموت] [sıf.] vakt-i mu'ayyen (مأموت).

[مؤمت] [sıf.] 1. Boş yeri olmayan, dolu: (سقاء مؤمت) dolu tulum. 2. Şer ve fitne ile müttehem.

[أمج] [fl 2.] Sür'atle yürümek.

[أمج] [fl 4.] 1. (gün) pek sıcak olmak: (أمج اليوم). 2. Susamak: (أمج البعير).

[أمج] [sıf.] Pek Sıcak: (صيف أمج).

[أمج] [iz.] (Farisiden me'hûz) nişangâh, hedef, amaç.

[أمج] [fl 2.] (yara) derinden zonklamak.

[أمد] [fl 2.] Bitmek, pâyâna ayırmak, intihâ bulmak.

[أمد] [fl 4.] Darılmak, kızmak, hiddet ve gazab etmek: (أمد عليه) ona kızdı.

[أمد] [ft.] 1. Bitirmek, pâyâna erdirmek. 2. Vakit ve müddet ta'yîn etmek. 3. Kırbadaki suyu bitirmek, kırba da hiç su bırakmamak: (سقاء مؤمد) suyu büsbütün bitmiş kırba.

[أمد] [iz.] 1. Son, gâyet, encâm: (بلغ الشيء) iş sonuna vardı, nihâyet buldu. 2. va'de, ecel: (طال عليهم الأمد) va'deleri pek uzadı. 3. Ecel. 4. Mesâfe: "تود لو أن بينها وبينه أمداً بعيداً" aralarında uzun bir mesâfe bulunduğunu arzu eder. 5. Gazab,

hiddet, dargınlık. – (أمد مأمود) hitâm bulacak nokta, varılacak son. – (على الأمد) ile'l-ebed.

[أمد] [sıf.] Hayır veya şerle memlû (adam). - [iz.] Yüklü ve dolu gemi.

[مؤمد] [sıf.] Büsbütün boş ve susuz (kırba): (سقاء مؤبد).

[أمدة] [is.] Artık, bakiye.

[إمدان] [iz.] Yeryüzünde akan su.

[ft 1.] 1. *مُرُّ أُمْرٍ emri: إمْرٌ، إمْرٌ، إمْرٌ، إمْرٌ * [ft 1.] 1. Buyurmak, emir etmek, fermân etmek. (Emir olunan şey "ب" harf-i cerrîyle veya "أن" harfine lâhik muzârî'le veya "بأن" ve "لأن" harfeyniyle ve muzârî'le ve emir olunan şahıs mef'ûl-i sarîh sûretinde ifâde olunur): "أتأمرون الناس بالبر"، "أمر ألا"، "أمر له بألف درهم"، "تعبدوا إلا إياه (verilmesini) emir etti. 2. (mef'ûlü mahzûf olarak) emir vermek, hüküm etmek: (حكم وأمر) 3. âmir ve vâli olmak, vâlilik etmek: (أمر) (فلان علينا) filân bizde vâlilik etti. - [ch.] Emir almak, me'mûr olmak: "إني أمرت أن أكون أول من" "أسلم".

[fl 4.] 1. Emîr olmak, bir yere emîr ve vâli ta'yîn olunmak. (birinci masdarla). 2. Çoğalmak. 3. İtmâm ve ikmâl olunmak, tâm ve mükemmel olmak. 4. Kesb-i şiddet etmek. 5. Hayvânâtı çoğalmak: (أمر) (الرجل). (son dört ma'nâ ikinci ve üçüncü masdarla). - [ch.] 6. Emîr ve vâli ta'yîn olunmak. 7. İşte mücerreb ve kâr-âzmûde olmak.

يَأْمُرُ، إِمْرَةٌ، إِمَارَةٌ: [fl 5.] Emîr olmak, vâli nasb olunmak.

يُؤْمَرُ، إِيمَارٌ: [ft. if`âl] 1. Buyurmak, emir ve fermân etmek. 2. (Allah) birinin nesil ve mevâşisini çoğaltmak: (أمره الله). (Bu ikinci ma'nâ ile birinci bâbdan emir lügat-i gayr-i fasîhedir.) "خير المال مهرة مأمورة وسكة مأبورة" hadîs-i şerîfindeki (مأبورة) dahi (مؤمرة) makâmında olup (مأبورة) kelimesine uymak için böyle isti'mâl buyrulmuştur.

يُؤْمَرُ، تَأْمِيرٌ: [ft.] Emîr ve vâli vasb etmek.

يُؤَامِرُ، مُؤَامَرَةٌ: [ft.] Biriyle müşâvere etmek: (أمره في أمره) işinde onunla müşâvere etti. (Beyne'l-'avâm "وامر يوامر موامرة" denilir).

يَتَأَمَّرُ، تَأَمَّرٌ: [fl.] 1. Emîr ve hâkim kesilmek, musallat olmak. 2. Müşâvere etmek, tanışmak.

يَتَأَمَّرُ، ائْتِمَارٌ: [fmt.] 1. Verilen emri kabûl etmek, emre mutâva'at ve imtisâl etmek: (أمره فائتمر). 2. Müşâvere etmek, danışmak: (في أمره). 3. Kasd etmek: "إن الملائمة يأترون بك ليقتلوك".

يَتَأَمَّرُ، تَأَمَّرٌ: [fş.] Müşâvere etmek.

يَسْتَأْمَرُ، اِسْتِئْمَارٌ: [ft.] İstişâre etmek, danışmak.

أَمْرٌ: [iz.] 1. Buyurma, buyruldu, fermân. 2. Hüküm, âmiriyet. – (sarf istilâhında) sîgatu'l-emir yahut sadece el-emir,

yap ve gel gibi emri mutezammin sîga. Buna (emr-i hâzir) dahi denilip yapsın ve gelsin gibilerine (emr-i gâ'ib) derler.

أَمْرٌ: [iz.] 1. İş, şey: (لأمر ما) bir işten dolayı, bir iş üzerine (هذا أمر عظيم) by büyük bir iştir (ذلك من أمري) o benim işimdir. 2. Hâl ve şân, keyfiyet: (هذا ما كان من أمر فلان) filânın hâl ve şânı bu idi. (أما ما كان من أمر فلان) filânın hâline gelince. "وما أمر فرعون" Fir'avn'un işi ne oldu. 3. Hâdise, vak'a, vukû'ât: (وقعوا في أمر عظيم) büyük bir hâdiseye düştüler. 4. Sâ'at, vakt-i mu'ayyen: (الأمر قريب) vakit ve sâ'ati yaklaştı.

أَمْرٌ: [sıf.] İnanılmayacak kadar büyük ve münker, 'acîb, garîb: "لقد جئت شيئاً إمرأً".

أَمْرٌ: [sıf.] 1. Çok, bol, bereketli: (شيء أمر). 2. Mübârek, bahtiyâr, ferhunde: (رجل أمر).

أَمْرٌ: [iz.] Kimse: (ما في الدار أمر) evde kimse yoktur. (تأمور وتؤمور) dahi denilir.

أَمْرٌ، إِمْرَةٌ، أَمْرَةٌ: [sıf.] 1. Kendi 'akıl ve tedbîri olmayıp herkesin dediğine tâbi' olan (adam), ahmak, za'îfü'l-'akıl. - [i.] 2. Küçük kuzu.

أَمْرَةٌ: [is.] 1. Bir emr, bir buyurma. 2. Hüküm, âmiriyet: (لك علي أمر مطاعة) sizin benim üstüme itâ'ati vâcib hüküm ve âmiriyetiniz vardır.

أَمْرَةٌ: [is.] *cem: *أَمْرٌ* 1. Yola delâlet etmek için dikilmiş taşlar. 2. Menâre gibi yüksek tepe.

إِمْرَةٌ: [is.] 1. Bir nev' buyurma. 2. âmiriyyet, hüküm. 3. Emîrlik, vâililik: (علينا له إمرة) bizde vâililiği vardır. 4. Mâl, servet. 5. Mâlin tezâyüdü. 6. Masraf, harc.

أَمْرٌ: [sıf.] 1. Emir edici, buyurucu. - [iz.] 2. Bir memleket idâre eden adam, hâkim, vâli. 3. Eyyâm-ı 'acüzün altıncı günü.

أَمِيرَاتٌ: [i.] *أميراتٌ: cems: أميرةٌ s: أمراء *cem: أميرٌ 1. Re'îs, bey, bir kavmin başı. 2. Rü'esâ neslinden bulunan adam, necîb, hasîb. 3. Bir körü sevk eden adam. 4. Komşu. 5. Müşâvir: "أميري من" - "الملائكة جبريل (أمير المؤمنین) bir kadının velisi, zevci, pederi veya biraderi. - (أمير المؤمنین) halîfe-i müslimîn. (En evvel Hazret-i Ömer Fârûk (rzh) bu 'unvânı almıştır). - (أمير البحر) bahriyye nâzırı, kaptan paşa. (Frenklerin âmirâl kelimesi bundan me'hûzdur).

أَمَارَةٌ: [is. z.] 1. va'de mahal veya zamanı, va'degâh, mev'id: (أمانة بيننا). 2. Vakit, sâ'at. 3. Nişân, 'alem. 4. 'alâmet.

إِمَارٌ: [is.] 1. Emir. 2. Müşâvere.

إِمَارَةٌ: [is.] 1. Emîrlik, beylik, bir emîrin sıfatı. 2. Bir emîrin hükûmeti ve dâ'ire-i hüküm ve nüfûzü.

أَمَّارٌ: [sıf.] *أمارةٌ s: أمَّارٌ Emir edici, teşvîk ve tergîb eden: "إن النفس لأمانة بالسوء". Nefs insanı fenâlığa teşvîk eder.

أَمْرٌ: [is.] *أوامرٌ: cems: أميرةٌ Emir, buyurma.

أُمُورٌ: [sıf.] Çok emir eden, dur âmirâneye mâlik.

مُؤَمَّرٌ: [sıf.] 1. Emîr nasb olunmuş: (هو مكان مؤمر،). 2. Hudûdu ta'yîn olunmuş: (أرض مؤمرة). 3. 'alâmetlenmiş, nişân konmuş: (شيء مؤمر). 4. Demiri geçirilmiş (kargı): (قناة مؤمر). 5. Musallat olmuş: (فلان مؤمر عليهم).

مَأْمُورٌ: [sıf.] 1. Emir olunmuş, bir emir almış olan. 2. Mutî', tâbi'. 3. Artmış, çoğalmış olan. 4. Dölü çok (hayvân): "خير المال مهرة مأمورة" malın en iyisi dölü çok hergele ile meyvesi çok hurmalıktır.

أَمِيرِيٌّ: [sıf.] *أميريَّةٌ s: أميرٌ Emîre müte'allik, imâret ve hükûmete 'âid, mîri. (Beyne'l-'avâm hemzenin hazfiyle "ميري" ve "ميرية" denilir).

تَأْمُورٌ: [iz.] *تأميرٌ: cem: تَأْمُورٌ *تأمورٌ 1. Yürek, kalb: (اجعله في تأمورك) yüreğine koy. 2. Yüreğin habbe-i merkeziyyesi, süveydâ. 3. Yüreğin kanı. Nefs-i nâtika. 5. Kimse, ferd, vâhid: (من ما في الدار) (تأمور) evde kimse yoktur. 6. Rahimdeki cenîn. 7. Cenin tekvîn ettiği zarf, meşîme. 8. Vezîr: (هو تأمور الملك) hükümdârın vezîridir. 9. Küçük çocuk oyuncuğu. 10. Râhib vahdethânesi, savma'a. 11. Arslan yatağı. 12. Şarâb, hamr. 13. İbrîk. 14. Kutu, hokka. Bu son dört ma'nâ ile mü'ennes olarak (تأمورة) dahi müsta'meldir.

تَأْمُورَةٌ: [is.] (Fıkra-ı ânifeye n.)

[iz.] Kimse, *تَأْمُرِيْ، تَأْمُرِيْ* :تَأْمُرِيْ kimesne, adam: (ما رأيت تأمريا أحسن منه) ondan güzel adam görmedim.

[iz.] 1. Eyyâm-ı 'acûzun yedinci ve son günü. 2. Harf-i ta'rîfle (المؤتمر) Muharrem şehrinin ism-i kadîmidir.

[iz.] Bir nev' dağ keçisi.

[iz.] *تَأْمِيرُ* :تَأْمِيرُ Tarîka delâlet etmek için merkûz mîl ve nişân.

[iz. cem.] Emir sâhibleri, rü'esâ-ı akvâm ve 'ulemâ-ı a'lâm. (dâ'imâ cem' kullanılarak müfredi yoktur, ve muzâf olan cem'-i müzekker-i sâlim gibi tasrîf olunur) "يا أيها الذين آمنوا أطيعوا الله وأطيعوا الرسول وأولي الأمر منكم".

[iz.] 1. Dünkü gün: *أَمْسٌ* :أَمْسٌ (كان أمسنا طيبا) dünkü günümüz iyi idi. 2. Geçmiş zaman, mâzi.

[zz.] Dün: رأيتَه) *أَمْسٌ* ve nâdiren: *أَمْسٌ* onu dün gördüm. (ما رأيتَه منذ أمس) dün değil evvelisi gün gördüm. (mu'arref ve mansûb olarak أمس ve أمس بالأمس dahi denilir).

[fl.] *يُؤَامِسُ، مُؤَامِسَةٌ* :أَمَسَ Muhâlefet etmek.

[sıf.] Dünkü güne mensûb, dünkü: (وجف عنه العرق الأمسي).

[iz.] *أَمِصُّ، أَمِصُّ، أَمِصُّ، أَمِصُّ* :أَمِصُّ (Farisi mu'arreb) 1. Derisi içinde pişmiş dana eti. 2. Süzölmüş ekşi aş.

[fl 4.] 1. Kimsenin i'tirâz ve ta'yîbine kulak asmyıp 'azminde kavî ve musır olmak: (أَمِضَ الرجل). 2. Kalbindekinin gayrini söylemek. Maksad-ı aslîyi gütmek edip başka şey söylemek.

[sıf.] 1. Kendi re'yi olmayıp herkese tâbi' olan ve herkese (أنا معك) yani ben seninleyim diyen, uysal: "ولا يكونن أحدكم" 2. Da'vetsiz başkalarının sofrasına oturan, kâselîs, dalkavuk. 3. İşsiz ve san'atsız gezen, haylâz.

[fl.] ve *يَسْتَأْمِعُ، تَأْمِعُ* :تَأْمِعُ *إِسْتِئْمَاعٌ* [fl.] Uysal olmak.

[iz.] *أَمَاقٌ* :أَمَاقٌ Göz pınarı. (أماق dahi denilir).

[ft 1.] *يَأْمُلُ، أَمَلٌ* :أَمَلٌ (الشيء).

[fl.] *يَأْمُلُ، أَمَالَةٌ* :أَمَلٌ (أمل الرجل).

[ft.] 1. Birinden bir şey ümid etmek: (أمله منه). 2. Bir şeye güvenmek, hasr-ı ümid etmek. 3. Ümid ettirmek.

[ft.] 1. Bir işin hakîkatına varmak üzere derin ve etrâfiyla düşünmek. 2. Bir

şeyin her c,hetini tasavvur ve tefekkür etmek. 3. Düşünmeğe dalmak.

أَمَلٌ: [iz.] Ümid, umma: (انقطع أمله) ümidi kesildi.

(رجاء) dahi (طمع) karîb için, (أمل) ba'îd için mütevassıt için müsyâ 'meldir).

إِملَّةٌ: [is.] Bir nev' umma, bir türlü ümid. – (ما أطول إملته) ne kadar tûl-i emeli vardır!

أَمَلَةٌ: [is.] Güvenilen a'vân ve ensâr.

أَمِيلٌ: [iz.] 1. Boyu bir merhale ve eni bir mil kumluk dağ yahut kum yığını. 2. Yüksek kum tepesi. – (قد كان بين الأميلين محل) yeryüzünde bir mahal var idi.

أَمِلَةٌ: [is.] Ağlama, girye, zâri.

أَمَلٌ: [iz.] 1. Ümid, emel. 2. Medâr-ı ümid, ümidgâh.

أَمُؤْلٌ: [iz.] 1. Ümid olunan şey. 2. Ümid: (فأمولي أن تفعلوا كذا) ümid ederim şöyle yapasınız.

أَمُؤْمَلٌ: [iz.] On attan mürekkebin koşu takımının sekizinci atı.

أَمٌ (أم فلاناً): [ft 1.] Kasd etmek: (أم فلاناً) yani (أصاب أم رأسه). (bu üç ma'nâ ile masdarı yalnız birinci sûrette yani أم gelir). 4. Halkın önüne geçmek: (أهمهم، أم بهم) önlerine geçti. 5. İmâmlık etmek, imâm olmak. 6. Riyâset

etmek, hüküm ve emir etmek. (bu son üç ma'nâ ile masdarı vücûh-ı selâse üzere gelir).

أَمٌّ، أُمُومَةٌ: [fl 4.] 1. Yaklaşmak, takarrüb etmek. (birinci masdarla). 2. vâlide olmak: (ما كنت أما فأمتت) - [ft.] Öne katmak, öne koymak: (أمتت الرجل).

أَمَمٌ: [ft.] Kasd etmek: (أمامه) (hemzenin yâya kalbiyle يم dahi denilir).

أَمَمَةٌ: [ft.] 1. Kasd etmek: (تأمتت) 2. Analık edinmek, bir kadını vâlide ittihâz etmek: (تأمت فلاناً). (hemzenin yâya tebdîliyle تيمم kelimesinin de aslı budur). ("يم" mâddesine n.)

أَمَمٌ: [ft.] 1. Kasd ve niyet etmek: (أنتم شيناً). - [fl.] 2. Uymak, iktidâ etmek: (أنتم به) dahi denilir).

أَمَمٌ، أَمَمٌ، أَمَمٌ: [ft.] 1. İmâm veya muktedâ ittihâz etmek. 2. vâlide ittihâz etmek.

أَمٌ: [iz.] Kasd, niyet, 'azm.

أَمَاتٌ، أَمَهَاتٌ: [iz.] Kasd, niyet, 'azm. *ve nâdiren: أَمَهَةٌ، أَمَةٌ، أَمَةٌ: [is.] 1. Ana, vâlide. 2. Yaşlı zevce, bacı. 3. Mesken me'vâ, ikâmetgâh. 4. Bir kavim ve cemâ'atin hâdimi: (هو أم القوم). 5. Asıl, kütük, direk. 6. Merkez, kalb. 7. Menba', masdar. 8. Hr kabîleden bir gürûh. 9. Hayvân cinsi. 10. Sancak, 'alem. 11. Re'îs, baş: (أم القوم) - (أم الكتاب) sûre-i fâtihe ve ahlâm-ı şer'iyeyi mütezammin

Beyinin zarına kadar açık (yara): (شجة مأمومة).
(شجة أمه dahi denilir).

أَمَّةٌ: *cem: إِمَامٌ [sıfs.] (شجة أمه) beyin
zârine kadar açık baş yarası.

أَمٌّ: [iz.] 1. Yakınlık, kurb: (بينهما أم) aralarında kurbiyyet vardır. (من أم) yakından, yakında. 2. Kasd, 'amd: (ما ركب إلا أمما) ancak kasden ve 'amden bindi. 3. Az şey: (أماماً سألت إلا) ancak az bir şey istedim. 4. Evsat ve mu'tedil şey. 5. Karşılık. - [zm.] (mansûb olarak). 6. Karşı, mukâbilde: (داري أم داركم) evim sizin evin karşısındadır. - [sıf.] 7. Kolay: (أمر شيء). 8. Belli, 'ayân: (أمره أمم) onun işi bellidir.

أَمًّا: [is. ve nâdiren iz.] 1. Ön, ön taraf. - [zm.] (mansûb olarak) 2. Önde, öne: (أمامهم) önlerinde, önlerine. - (أمامك) önüne bak! Dikkat et! Sakın!

إِمَامٌ: *cem: إِمَامَةٌ, إِمَامَةٌ [iz.] 1. Re'îs, baş, muktedâ. 2. Câmî'de cemâ'ate namaz kıldırın adam, imâm. 3. Mi'mâr çırpısı: (سوى المعمار بناءه) mi'mâr binâsını çırpı ile tesviye etti. 4. Yol, tarîk, cadde: (أخذت إماماً مستقيماً) doğru bir yol aldım. 5. Bir işe 'ale'd-devâm bakıp islâh eden adam: (هو إمام ذلك الأمر). 6. Kur'ân-ı kerim. 7. Faht-ı kâ'inât (slm) efendimiz. 8. Halîfe-i Resûl'l-lah (slm), emirü'l-mü'minîn, imâmu'l-müslimîn. 9. Kumandân, kâ'id: (إمام الجند). 10. Etfâlın beher gün okudukları ders mikdârı. 11. Kalıb, örnek. 12. Delîl, rehber. 13. Develere önünden tegannî ederek giden deveci. 14. Kible ciheti: (توجهت)

(الإمام) kibleye döndüm. 15. Yayın kirişi. 16. Kârgîr binânın medâr-ı tesviyesi olan ağaç. 17. Çırpı ipi. 18. Bir 'ilim ve fende muktedâ bihi olan 'âlim. - (إمام) kelimesinin cem'i de (إمام) gelir.

أَمَامَةٌ: [is.] Üç yüz mehâr deve mecmû'u.

إِمَامَةٌ: [is.] İmâmlık, bîşuvâlık, riyâset. Masdar dahi olur. (Re's-i mâddeye n.)

إِمَامِيَّةٌ: [is.] Şî'îlerin bir fırkası.

مِئْمَةٌ: *s: مِئْمَةٌ [sıf.] 1. Üstâd, rehber. 2. Sürünün önünden giden (deve), pîşâheng.

أُمُومَةٌ: [is.] vâlidelik. - masdar dahi olur. (İkinci fıkraya n.)

أُمِّيٌّ: [sıf.] 1. Okuyup yazmak bilmeyen. (Bu ma'nâ fahrî'r-rusûl (slm) efendimize vasf olur). 2. Kaba, lakırtı söylemesini bilmez, nâ-tırâşîde.

أَمَانٌ: [sıf.] Okuyup yazmak bilmeyen. (أمي) mürâdifidir).

مُؤَامٌّ: [sıf.] 1. Belli, âşikâr. 2. Uygun, muvâfik: (هو مؤام له).

أُمِّيَّةٌ: [is.] 1. Anacık, vâlidecik. 2. Baş yaran taş. 3. Demirci, çekici.

أُمِّيَّةٌ: [is.] Analık, vâlidelik.

أُمٌّ: *أَوْمٌ [sıf. İsm-i tafdîl] İmâmette diğëerinden efdal ve 'akdem. (Mîm Yâ'ya ve Vâv'a kalb olmuştur).

1. Harf-i şart ki lisanımızda (ise) ve (gelince) kelimeleriyle ifâde olunur. Cevâbında (ف) bulunur: "فأما الذين آمنوا فيعلمون أنه الحق من ربهم". Bazen de zarûreten (ف) mahzûf olur: "أما القتال لا". âyet-i kerîmesi ise "فأما الذين آمنوا فيعلمون أنه الحق من ربهم" takdîrindedir. 2. Harf-i tafdîl ki mecmû'an beyân olunan bir şeyin müfredâtı zikir etmekten 'ibârettir: (جاءني زيد) (وعمر) أما زيد فأكرمته وأما عمرو فأهنته. Bazen de tekrarsız olur: "أما السفينة فكانت لمساكين". 3. Harf-i te'kîd ki bir şeyin muhakkak ve zarûrî olduğunu gösterir: (أما زيد فمنطلق). – bazen birinci mîmi yâya kalb olunarak (أيما) olur:

رأت رجلاً أيما إذا الشمس عارضت فيضحى وأيما بالعشي فيحضر

1. Harf-i şart olup 'inde's-Sîbeveyh (إن) şartıyye ile (ما) nâfiyeden mürekkebirdir. Bunda hemzenin fethi de câ'izdir. Bazen birinci mîm yâya kalb olunarak (أيما) olur:

يا ليتما أمنا شالت نعامتها أيما إلى جنة أيما إلى نار

Bazen dahi (ما) hazf olunup (إن) kalır:

سقته الرواعد من صيف وإن من خريف فلن يعدما

ki (صيف وإما من خريف إما من) takdîrindedir. 2. Harf-i 'atf olup mükerrer kullanılır ve şek ve tereddüd beyân edip ya...ya... ile terceme olunur: (جاءني) (بانا Zeyd ya Amr) (ikisinden biri) geldi. 3. İbhâm ifâde eder ve ister... ister... ile terceme olunur: "وإما يتوب عليهم إما يعذبهم" ister 'azâb ve ister 'afv eder. 4. Tahyîr yani iki şey arasında muhayyirlik beyân edip ya...ya... ile

5. "وإما أن تتخذ فيهم حسنا إما أن تعذب". İbâha yani cem'i tecvîz olunmayan iki şeyden biri ma'nâsı ifâde eder: (تعلم إما فقهاً وإما نحواً) ya fikhı veya nahvı öğren. (Bu ma'nâda nuhât-ı beyninde ihtilâf vâki' olup ekseri (أو) harfinin isti'mâli tercîh etmişlerdir). 6. Tafsîl ifâde eder: "كفوراً إنا هديناه السبيل إما شاكراً وإما". 7. İki şeyden her birinin diğeri bir vakitte icâbına delâlet edip gâh...gâh... ile terceme olunur: (أنت إما طعن وإما) (ضرب) senin işin gâh ta'n ve gâh darbdan 'ibârettir.

Her ne kadeer kâ'ide (إما) mükerrer kullanılırsa da ikincisi bazen hazf olunup yerine diğeri bir edât bulunur: (بازن de ikinci (إما) yerine (أو) edâtı bulunur. Birinci (إما) dahi bazen nahzûf olur: (من سقته الرواعد من صيف وإن) (إما من صيف وإما من خريف) gibi ki takdîrindedir.

Beyt-i âtideki gibi (إن) şartıyye ile (ما) zâ'ideden mürekkebirdir olan (إما) bundan ma'dûd olmayıp iki kelime 'add olunur:

فإما تدين ولي لمة فإن الحوادث أودى بها

[ft 2,1.] Güvenmek, emniyyet ve vüsûk etmek: (أمن عليه) veya (أمنه)

[fl 4.] 1. *يَأْمَنُ، أَمْنٌ، إِمْنٌ، أَمَّنْ، أَمَّنَةً، أَمَانٌ* : أَمِنَ

كorkusuz ve emîn olmak, korkmamak: (أمن) - [ft.] 2. Emniyyet ve i'timâd etmek: "إن" kendisine bir dînâr emniyyet etsen de sana edâ etmez. 3. Hâmî ittihâz etmek,

ilticâ etmek: (أمن إلى فلان) 4. vüsûk etmek, kendini emniyette bilip korkmamak: "الله أفأمنوا مكر" Allah'ın mekrinden kendilerini emîn mi zan ederler?

أَمِنَ [fl 5.] *يَأْمُنُ، أَمَانَةٌ، إِمَانَةٌ* :أَمِنَ mu'temed olmak.

أَمِنَ [ft. if'âl] *يُؤْمِنُ، إِيْمَانٌ* :أَمِنَ 1. Te'mîn etmek, birinin emniyetini mûcib olmak: (أمنه). 2. İnanmak, îmân getirmek: (أمنت بالله) Allah'a inandım. 3. Tasdîk etmek: (أمن به) onu tasdîk etti. 4. vüsûk ve i'timâd etmek, güvenmek: (أمنه). 5. İtâ'at ve ser-fürû etmek: (أمن له) - [fl.] 6. Şerî'atı kabûl etmek, islâma gelmek: (أمن فلان).

أَمِنَ [ft.] *يُؤْمِنُ، تَأْمِينٌ* :أَمِنَ 1. Birinin korkusunu gidermek, emniyetini mûcib olmak. 2. Sağlamaştırmak. 3. Emîn bilmek, i'timâd etmek. 4. Bir du'âya âmîn demek.

أَمِنَ [ft.] *يَأْتِمُنُ، ائْتِمَانٌ* :اِئْتَمَنَ 1. Birini emîn bilmek. 2. Emniyet ve i'timâd etmek, güvenmek. - [ch.] اؤتمن: emîn ve mu'temed veya şâyân-ı i'timâd olmak.

أَمِنَ [ft.] *يَسْتَأْمِنُ، اِسْتِيْمَانٌ* :اِسْتَأْمَنَ 1. Amân dilemek. 2. Emîn-i 'adûv ittihâz etmek, güvenmek. 3. İnanmak, i'tikâd etmek. 4. İmdâdını talep etmek.

أَمِنَ [iz.] *أَمْنٌ* :أَمِنَ 1. Korkusuzluk, emniyet, âsûdegî. 2. vüsûk, i'timâd. 3. Tabî'at, hulk-ı hasen, istikâmet: (ما أحسن أمنك) ne iyi tabî'atın vardır. 4. Dîn, îmân.

أَمِنٌ [sıf.] 1. Emniyette bulunan, korkusuz, sâlim. 2. Birinin taht-ı te'mîn ve muhâfazasında bulunan.

أَمْنَةٌ [is.] 1. Emniyet, korkusuzluk: "ثم أنزل عليكم من بعد الغم أمانة". 2. emîn ve mu'temed adamın hâli (hiyânetin zıddı): (به أمانة) mu'temed adamdır.

أَمْنَةٌ [iz.] *أَمْنَةٌ* :أَمْنَةٌ Mu'temed ve mu'teber adam.

أَمْنَةٌ [iz.] *أَمْنَةٌ* :أَمْنَةٌ Pek emîn ve sağlam adam.

أَمَانٌ [iz.] 1. Korkusuzluk, emniyet. 2. Sadâkat, doğruluk. 3. Teslîm-i şerâ'ıtı, şerâ'ıtla verilen ra'y. 4. Himâye, muhâfaza.

أَمَانَةٌ [is.] 1. Emînlik, doğruluk (hiyânetin zıddı). 2. Bir emîn adama hıfz için bırakılan şey, vedî'a, emânet. 3. Ferâ'iz-i mefrûza, 'ibâd üzerine farz olan vezâ'if: "إنا عرضنا الأمانة على السموات والأرض".

أَمِينٌ [sıf.] *أَمْنَاءٌ* :أَمِينٌ 1. Korkusuz, korkmaz. 2. Mevsûk, mu'temed, şâyân-ı emniyet. 3. Kavî, sağlam. 4. Herkese emniyet eden. 5. Vekîl, me'mûr. 6. Nâzır, vezîr. - (البلد) Mekke-i Mükerrerme.

أَمِنٌ [sıf.] 1. Emîn, korkusuz. - [iz.] 2. Korkusuzluk, emniyet: (هو في أمن منه).

أَمْنٌ [sıf. İsm-i tafdîl] Mâlin hâlis ve eşrefine itlâk olunur: (أعطيته من أمن مالي).

أُمُونُ: *cem: *أَمُنُ [sıf.] Bünyesi kavî ve yürüyüşü sağlam (deve ve sâire. Müzekkeriyle mü'ennesi birdir).

أَمَانُ: [sıf.] 1. Emîn, mu'temed. 2. Çiftçi, zerrâ'. (أم ma'nâsına gelen أمان için "أم" mâddesine n.)

إِيمَانُ: [iz.] Kalble tasdîk ve lisanla ikrârdan 'ibâret-i dîn ve i'tikâd. Dîn-i islâm.

مُؤْمِنٌ: [sıf.] İmân sâhibi, Müslim. (esmâ-ı Allah'dan dahi olur).

مُتَأَمِّنٌ: [sıf.] Birine emniyyet ve i'timâd eden, güvenen.

مُؤْتَمِّنٌ: [sıf.] Emîn, mu'temed, emniyetli.

مَأْمُونٌ: [sıf.] 1. Emniyetli, emîn. 2. Sağlam, sâbit.

مَأْمَنٌ: [iz.] Sağlam yer, korkulmayacak yer: (أبلغه مأمنه) sağlam yere îsâl et.

مُسْتَأْمِنٌ: [i. Sıf.] 1. Birinin taht-ı himâye ve muhâfazasında bulunan. 2. Memâlik-i islâmiyyede yaşayan ecnebî.

أَمِينٌ: [if.] Rabbim icâbet buyur! ma'nâsıyla du'â âhirinde müsta'meldir. Esmâ-ı Allah'tan olduğu mürûrî ise de lisân-ı İbraniden me'hûz olması ihtimâle 'akrebdir.

أَمَةٌ: [fl 1.] 1. 'ahd ve peymân etmek: (أمه الرجل إليه). 2. (koyun) (أميهة) denilen bir nev' çiçek 'illetine tutulmak. (bu ikinci ma'nâ ile

mechûl sîğası dahi müsta'meldir, ve masdarı أميهة dahi olur).

أَمَةٌ: [ft 4.] 1. Unutmak, ferâmûş etmek. 2. İkrâr ve i'tirâf etmek. - [ch.] 3. (koyun) çiçek 'illetine uğramak. 4. İnsanın 'aklına hâlel gelmek, 'aklı başında olmamak.

تَأَمَّتْ: [ft.] (bir hatunu) vâlide ittihâz etmek.

أَمَةٌ: [iz.] Unutma, nisyân.

أَمَهَةٌ: *cem: *أَمَهَاتٌ [is.] Ana, vâlide. (n. أم).

أَمِيهَةٌ: [is.] 1. Koyunlara 'ârız olan çiçek 'illeti. 2. Bu 'illete uğramış koyun.

مَأْمُوءٌ: [sıf.] 1. 'Akıl ve idrâkine hâlel gelmiş (adam). 2. Çiçek 'illetine uğramış (koyun).

مُؤَمَّةٌ: [sıf.] (أميهة) denilen bir nev' çiçek 'illetine uğramış (koyun).

أَمَاءٌ: [fl.] *يَأْمُو، إِمَاءٌ (أَمَوٌ) (Aslı) (kedi) mavlamak: (أمت السنور).

أَمَوٌ، يَأْمُو، يَأْمِي، أَمِي، يَأْمِي (أَمَوٌ) *أَمَاءٌ: [fl 2, 4, 5.] (kız) câriye ve halâyık olmak.

أَمَاءٌ: [ft.] *يَأْمِي، تَأْمِيَّةٌ (أَمَوٌ) (Aslı) *أَمَاءٌ: (bir kızı) câriye ve halâyık etmek: (أما الجارية).

تَأْمِيٌّ: [ft.] *يَأْمِي، تَأْمِيٌّ (التأمي) *تَأْمِيٌّ: (تأمي فلان أمة) Bir kızı câriye ve halâyık edinmek:

أَمَاءٌ: [ft.] *يَسْتَأْمِي، إِسْتِيْمَاءٌ *إِسْتَأْمِي: (bir kızı) câriye ve halâyık edinmek: (استأمي الرجل).

أَمْوَاتٌ، إِمَاءٌ، cem: (أَمْوَةٌ yahut أَمْوَةٌ): *أَمَةٌ
[is.] Halâyık, câriye. أمّان، إمّان، إمّان

أَمِيَّةٌ: [is.] ("امه")nin masdarı) câriyecik,
küçük halâyık. – (بنو أمية) Kureş'ten meşhûr bir
kabîledir ki Devlet-i Ümeyye'yi teşkil
etmişlerdir.

أَمْوِيٌّ: [sıf.] Küçük câriyeye
veya Benî Ümeyye kabîlesine ve devletine
mensûb ve müte'allik.

أَنْ: Vücûh-ı âtiye üzeredir: 1. Harf-i masdariyyet,
ki hurûf-ı nâsıbeden olup, ekseriyyâ muzâri'e
girerek, mansûb eder, ve cümlesinden masdar
ma'nâsı çıkarır. (أَنْ) harfiyle masdar hükmüne
geçen cümle ya başta bulunup, mübtedâ olur:
"لكم صيامكم خير" ki "وأن تصوموا خير لكم"
demek gibidir; yahut kelâmın içinde ve yakîne delâlet
etmez bir lafızdan sonra bulunup, îcâbına göre
fâ'il, mef'ûl, muzâfun ileyh, harf-i cerre mulâsık
ve sâire olur: "ألم يأن للذين آمنوا أن تخشع قلوبهم لذكر الله"
", "وأنفقوا مما رزقناكم من قبل أن يأتي أحدكم الموت"
Nâdiren (أَنْ) harfinden sonra muzâri' meczûm olur:

إذا ما غدونا قال ولدان أهلنا تعالوا إلى أن يأتنا الصيد نحطب

Bazen de merfû' kalır: (ابن محيص) 'in kırâ'atince
"لمن أراد أن يتم الرضاعة" gibi. (أَنْ) masdariyye bazen
de mâziye girip masdar hükmüne **kur**?: (أعجبني أن)
kaldığına ta'accüb ettim.

2. (أَنْ) müşeddedenin muhaffefi olup, fi'l-i
yakînden yahut ona karîb bir ma'nâ ifâde eden bir
fi'ilden sonra bulunur: "علم أن سيكون منكم مرضى",

"أن لا تكون فتنة وحسبوا". Bu (أَنْ) hükmünde olup,
lisanımızda (ki) edâtıyla terceme olunur.

3. Müfessire olup mâ-kablinin ma'nâsını tefsîr ve
tafsîl eder, ki bu da lisanımızda (ki) veya (diye)
edatıyla ifâde olunur: "فأوحينا إليه أن اصنع الفلك", ona
vahy ettik ki kaygı yap, kayığı yap diye vahy
ettik. Buna harf-i cer girmez. Altında (لا) ile
muzâri' gelirse, Lâ'nın harf-i neyf 'addıyla
muzâri'in merfû' veya harf-i mezkûrun harf-i
nehy i'tibârıyla muzâri'in meczûm okunması
câ'izdir: (أشرت إليه أن لا يفعل) birinci takdîrde
(yapmasın diye işâret ettim) ve ikinci takdîrde
(yapma diye işâret ettim) demektir, ikisinin de
medlûlü bir demektir.

4. Zâ'ide olup, te'kîd için îrâd olunur: "ولما أن"
"جاءت رسلنا" ki (لما جاءت) demek gibidir. Bu da
başlıca vakte delâlet eden (لما)'den sonra ve (لو)
ile fi'l-i kasem arasında, nâdiren (ك) harf-i
cerriyle mecrûru beyinde ve (إذا)'dan sonra olur.

"بل عجبوا أن جاءهم منذر منهم"
(أَنْ) 'i (إن) şartıyye veya (إذ) makâmında
'addetmişlerse de, bunun mâziye dâhil olmuş
(أَنْ) masdariyye olması akrebdir. "يبين الله لكم أن تظلوا"
âyet-i kerîmesi ise (لئلا تظلوا) te'vîlindedir. Bazen
sebebiyyet ma'nâsını da tazammun ederek, (ل) harf-i
cerri mahzûf i'tibâr olunur: "عبس وتولى أن"
(لأن جاءه الأعمى) (لأن) harfinden evvel
(لأن) 'in nûn'u lâm'a kalb ve idgâm olunarak (لأن)
ve (لأن) harf-i cerriyle beraber (لئلا) olur (لأن) yerine.

5. Bazı lügatte (أنا) yerine zamîr-i munfasılın mütekellim vahdesi olur: (أنا فعلت) yani (أن فعلت). Bazları zamîr-i mezkûru vasl hâlinde nûn'un fethiyle (أن) ve vakf hâlinde elifle (أنا) yazarlar. Zamîr-i mezkûrun sıyeg-ı hitâbiyyesi olan (أنت، أنتن) kelimelerinde dahi asıl zamîr (أن) olup, alt tarafları 'alâmet-i hitâb olduğu maznûndur.

إن: Vücûh-ı âtiye üzere bulunur: 1. Şartıyye, ki iki cümleden mürekkeb kelâma girip, bunların birincisi şart ve ikincisi cezâdır. Lisanımızda (eğer) ve (ise) edâtlarıyla ifâde olunur. Cümle-i şartıyye ve cevâbiyyenin fi'illeri muzâri' olursa meczûm olur: "إن تعودوا نعد" dönerseniz döneriz. (لا) nâfiyeden evvel (إن)'in nûn'u lââm'a kalb ve idgâm olunarak ikisi beraber (إلا) olur: "إلا تتصروه" ki "فقد نصره الله (إن لا تتصروه)" demektir. Bunun harf-i istisnâ olan (إلا)'dan farkı iktizâ eder.

(إن) şartıyye bazen (و)dan sonra cümle-i mu'terizede bulunup, (her ne kader) ve (ise de) ma'nâsını ifâde eder, ve bu takdîrde (harf-ı vasl) tesmiyesi olunup, cevâbdan müstağnî olur: (زيد) (وإن كثر ماله بخيل) Zeyd mâlı çok ise de (her ne kader malı çoktur, mâlı çok olduğu hâlde) hasîstir.

(إن) şartıyye mâziye dahi girse ma'nâsı istikbâle tahvîl eder: (إن جئت) gelirsen. Yalnız (كان) fi'liyle nâdiren diğere bir fi'lin mâzisi mâzi ma'nâsı muhâfaza eder: "إن كنتم في ريب";

فيا وطني إن فاتني بك سابق من الدهر فلينعم لساكنك البال

2. Nâfiye, ki ekseriyyâ cümle-i ismiyyeye ve bazen cümle-i fi'liyyeye girip, (ما) yerine geçer. Bu da en ziyâde (إلا) harf-i istisnâdan evvel ve kasev cevâbında olur: "إن هو إلا وحي يوحى", "من إن عندكم", "إن كل نفس لما عليها حافظ", "أردنا إلا الحسنی", "سلطان" (ما فعلت) yani (والله إن فعلت).

3. (إن) müşeddedenin muhaffefi olup, cümle-i ismiyyeye dâhil olursa, Basriyyûn 'inde müşeddedesi gibi 'amel eder, ve Kûfiyyûn 'inde 'amel etmez. Bunun ekseriyyâ mâba'dında te'kîd beyân eder bir lââm-ı meftûha bulunur: "وإن كل لما جميع لدينا", "وإن كانت لكبيرة" "محضرون".

4. Zâide olup, bu da cümle-i fi'liyye ve ismiyyede ve ekseriyyâ (ما)-ı mevsûle ve (ما)-ı masdariyye ve (ألا)-ı istiftâhiyyeden sonra olur: (ما أتيت) yani (ما إن أتيت بشيء تكرهه).

5. Bazen (قد) veya (إذ) yerine müsta'mel bulunur: "واتقوا الله إن كنتم"; (قد نفعت) yani "إن نفعت الذكرى", "مؤمنين" (إذا كنتم) yani (لو) yerine geçip, cevâbında lââm-ı meftûha bulunur: (وإلا لكان كذا) yani (ولولا لكان كذا).

*:أنا [zamîr-i munfasılın nefsi-i mütekellim vahdesidir] Müzekker ve mü'enneste müsta'mel olup (ben) demektir. Ekseriyyâ ref' hâlinde kullanılıp, yalnız zamîr-i muttasılı te'kîd için mansûb ve mecrûr yerine dahi gelir: (جئت أنا), ben kendim geldim; (أنا رأني), beni kendimi gördü; (قال لي أنا) bana kendime söyledi.

Âhirindeki () okunmaz. Nâdiren elifsiz ve nûn'un fehtesi veya sükûnüyle (أن) yazılır.

أَنَاةٌ: [is.] Ben deyiş, (أنا) kelimesinin isti'mâli.

أَنَايَةٌ: [is.] Benlik, iddi'â, gurûr.

أَنْبٌ: [iz.] Bâdincân (batlıcan). ("حدق، مغد، وغد" dahi denilir.)

أَنْبٌ: [ft.] 1. Sertlikle karşılama. 2. Tekdîr ve 'itâbla susturma. 3. (bir talep veya su'âl) ters cevâbla red etmek.

إِنْتَابٌ: [fl.] Yemeğe iştihâsız olmak, yemek yiyememek.

أَنْابٌ: [iz.] Misk veya miske müşâbih bir 'itr.

مُؤْتَيْبٌ: [i.] Yemeğe iştihâsı olmayan, iştihâsız.

أَنْتٌ: [zamîr-i munfasılın müfred-i müzekker muhâtebidir] Sen. Ekseriyyâ ref' mahallinde, ve yalnız zamîr-i muttasılı te'kîd için isti'mâlinde nasb ve cer mahallinde dahi kullanılır: (جئت أنت، رأيتك أنت، (أبوك أنت).

أَنْتٌ: [fl 2.] 1. (hasta) inlemek. - [ft.] 2. Hased etmek, kıskanmak: (أنت فلاناً). 3. Ölçüp takdîr ve tahmîn etmek: (أنت الشيء).

أَنْيْتُ: [sıf.] Hased olunan, mahsûd. - (Masdar dahi olur. Fıkra-ı ânifeye n.)

مَأْنُوتٌ: [sıf.] Hased olunan, mahsûd.

أَنْتٌ: [fl 5.] (demir) yumuşak ve dişi olmak: (أنت الحديد).

أَنْتٌ: [ft. if'âl] Dişi doğurmak, kız doğurmak: (أنتت المرأة).

أَنْتٌ: [ft.] 1. Mü'ennes veya dişi etmek. 2. Mü'ennes 'ad ve i'tibâr etmek. 3. Kadın gibi nâzik ve nazlı alıştırmak. 4. Yumuşaklıkla mu'âmele etmek, ohşamak: (أنت له).

أَنْتٌ: [fl.] 1. Dişi veya mü'ennes olmak. - [ft.] 2. Mülâyemetle mu'âmele etmek: (أنت له).

أَنْتٌ: [sıf.] 1. Yumuşak, mülâyim, lîn. 2. Düz ve yumuşak (yer).

أَنْيْتُ: [sıf.] 1. Dişi (demir). 2. Toprağı münbit ve yumuşak (yer): (أرض أنيثة).

أَنْثِي: [sıf.] Dişi. - (أناثي، أنتى: cem: أنثى) - (امرأة أنثى), kadınlık evsâfını câmi' mükemmel kadın. - [cem.] إناث. 1. Cemâdât. 2. Küçük ahterler ve necimler. (Büyüklerine "نكور" derler). - [t.] (الأنثيان), beden-i insandan hayalara ve kulaklara itlâk olunur.

مُؤْنِتٌ: [sıf.] 1. Dişi (insan veya hayvân). 2. Kâ'ide-i sarfiyyece dişi 'addolunan (isim), mü'ennes. 3. Muhannes (adam).

مُؤْنِتٌ: [sıf.] Dişi doğuran (hayvân), kız doğuran (kadın).

مِنَاتٌ [sıf.] 1. Dâ'imâ dişi doğuran (hayvân) ve kız doğuran (kadın). 2. Dâ'imâ kız doğurtan (adam). 3. Muhannes. 4. Yumuşak topraklı ve münbit (yer). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir). 5. Kesmez (kılıç). Bu beşinci ma'nâda (مِنَاتَةٌ) dahi denilir.

أَنْجٌ [fl 2.] Girmek, duhûl etmek.

أَنْجَبَارٌ [iz.] Fırat kenarlarında biten bir nev' sarmaşık nebât.

أَنْجُرَةٌ [is.] Isırgan.

إِنْجِيلٌ: *cem: *أناجيل [iz. is.] (Yunaniden muarreb Εὐαγγέλιον) Hazret-i 'Îsâ'ya nâzil olan kitâb. (dört nüsha-ı muhtelifesi olmakla cem'i dahi müsta'meldir).

أَنْجٌ [fl 2.] Sıkıntı ile nefes alıp inlemek.

أَنْجٌ: *cem: *أَنْجٌ [sıf.] Sıkıntı ile derinden nefes alıp inleyen. - [s.] (أَنْجَةٌ) kısa boylu bodur (kadın).

أَنْجٌ [sıf.] kendisinden bir şey istenildiğinde derinden nefes alıp sıkılan (nahîl adam).

أَنْجٌ [iz. s.] (mu'arreb) bir nev' şalvâr veya tomân.

أَنْسٌ، يَأْنِسُ، أَنْسٌ yahut يَأْنِسُ، أَنْسٌ، أَنْسَةٌ ve يَأْنِسُ: *أَنْسٌ [fl 4, 5, 2.] Alışmak, ülfet kesb etmek, me'nûs ve me'lûf olmak: (أَنْسَ بِهِ) ona alıştı.

أَنْسٌ [ft. if'âl] *يُؤْنِسُ، إِيْنَسٌ: *أَنْسٌ 1. Alıştırmak, me'nûs etmek. 2. Uzaktan görmek, seçmek, fark etmek. 3. Uzaktan işitmek, sezmek. 4. His etmek, anlamak, fark etmek: "فإن أنستم منهم رشداً".

أَنْسٌ [ft.] *يُؤْنِسُ، تَأْنِيسٌ: *أَنْسٌ 1. Alıştırmak, me'nûs etmek, vahşetini gidermek. 2. Seçmek, fark etmek, görmek. 3. Anlamak, his etmek.

أَنْسٌ [ft.] *يُؤْنِسُ، مُؤْنِسَةٌ: *أَنْسٌ 1. Biriyle görüşüp ülfet ve ünsiyet etmek. 2. Birine rıfk ve mülâyemetle mu'âmele ve mulâtafa etmek. 3. Teselli etmek. (mef'ûl-i sarîh alır).

أَنْسٌ [fl.] *يَتَأْنَسُ، تَأْنَسٌ: *تَأْنَسٌ 1. Alışmak, ünsiyet kesb etmek, me'nûs olmak: (تَأْنَسَ بِهِ). 2. (yırtıcı hayvân) uzaktan şikârını his etmek.

أَنْسٌ [fl.] *يَسْتَأْنِسُ، اسْتَيْنَسٌ: *اسْتَأْنَسَ 1. Alışmak, kesb-i ünsiyet etmek: (استأنس الرجل إليه). 2. (vahşî hayvân) yakında insan bulunduğu his etmek. - [ft.] 3. Sorup anlamak, isti'lâm etmek. 4. Dikkatle bakmak.

أَنْسٌ، أَنْسِيٌّ، أَنْسِيَّةٌ، cem: إِنْسِيٌّ، أَنْسِيٌّ: *fr: *إِنْسٌ [ic.] Nev'-i beşer, adamlar. (cin ve melâ'ikeye mukâbil). - (إِنْسٌ وَابْنُ إِنْسٍ) muhibb-i hâlis, yâr-ı vefâdâr, hemdem, kafadâr: (فَلَانُ إِنْسِكُ) (وابن إنسك، إنس فلان وابن إنسه).

أَنْسٌ [iz. s.] *أَنْسَةٌ: *أَنْسٌ 1. Alışıklık, ülfet. 2. Heybet. 3. (Sûfiyyûn 'indinde) rûhun cemâl-i mutlaka ünsiyet ve telezzüzü.

*cem: *أناسٌ [iz.] 1. Büyük cemâ'at, gürûh, galebelik: (رأيت أنسا قد جاؤوا). 2. Bir yerde mukîm kabîle. (بالبلد أنس). 3. Alışıklık, ülfet.

*أنيسٌ [iz.] 1. Arkadaş, hemdem, dost. 2. Alışılan şey, me'lûf şey. 3. kimse: (ما بالدار من) (أنيس) evde kimse yoktur. 4. horoz.

*cem: *أنوسٌ [sıf.] 1. Çok ülfet ve ünsiyet eden. 2. Alışık, ısırılmaz, salmaz (köpek).

*مأنوسةٌ: *أنيسةٌ [is.] Ateş.

*مأنوسٌ [sıf.] Alışılmış, ülfet olunmuş.

*أنسٌ [sıf. ism-i tafdil] Daha uygun, daha elverişli.

*أنيسةٌ [sıf.] Hoş tab' ve pâkize sıfat (kız, kadın): (جارية أنسة).

*cem: *إنسيٌّ [iz.] 1. (إنس) 'in müfredidir. (n. إنس). 2. Her şeyin sol tarafı. 3. El ve ayak ve ok ve sâirenin iç tarafı. (dış tarafına وحشي derler).

*cem: *إنسيٌّ [iz.] 1. Adam, beşer. (kadın hakkında dahi müsta'mel olup mü'ennes sûratında إنسانة isti'mâlî fasîh değildir). 2. Parmak ucu, (أنملة). 3. Adam gölgesi. 4. Dağ tepesi. 5. Ekin ekilmez gayri münbit yer. 6. Göz bebeği: (إنسان العين).

Kûfiyyûn insanı (نسيان) 'dan müştak 'ad etmişlerse de, hemzesi aslı ve nûn'u zâ'id olarak (إنس) 'den müştak olması 'akla daha mülâyim gelir.

*إنسانيٌّ: *s: [sıf.] Adama veya nev'-i beşere mensûb ve müte'allik.

*إنسانيَّةٌ [is.] Adama yakışır evsâf ve fezâ'il, âdemiyyet, insâniyyet.

*مُتَأَنِّسٌ [iz.] (المتأنس) Arslan. (uzaktan adamı his ettiği için.)

*مُؤَنِّسَاتٌ [is. cem.] Esliha ve âlât ve edevât-ı harb.

*يَأْيُضُ، *أَيْضُ [fl 2.] (et) bozulup kokmak.

*يَأْيُضُ، *أَنَاضَةٌ: *أَنْضٌ [fl 5.] (et) iyi pişmeyip çiğ kalmak, Tatar veya İngiliz usûlünde pişirmek.

*أَيْضٌ [sıf.] 1. İyi pişmemiş, az pişmiş (et). - [iz] 2. Korkudan bağırsakların titremesi, oynaması. 3. (أَنْض) fi'linin masdarıdır. (re's-i mâddeye n.)

*cem: *أنوفٌ، *أنفٌ، *أنفٌ، *أنفٌ [iz.] 1. Burun. 2. Bir şeyin ucu, çıkıntısı, burun. 3. (mec.) vakâr, haysiyet, 'izzet-i nef. 4. Her şeyin ibtidâsı veya başlıca kısmı. - (أنف الجبل), dağ ucu. - (أنف القوم), kavmin başı, re'îsi. - (الأرض أنف), bir yerin güneşe karşı gelen ciheti. - (الرغيف أنف), ekmek kırığı, ve (mec.) zor bir işin mebde'i. - (أنف الناب), azı dişinin yeni çıkmış ucu. - (أنف اللحية), sakalın kıyısı. - (أنف المطر), yağmurun en evvel inbât ettiği nebât. - (البرد أنف), ilk soğuk. - (حمى الأنف), haysiyet ve ve vakârını çok muhâfaza eden. - (جعل أنفه في قفاه), haktan 'aduvvu'l-lâh bâtıla meyl etmek. - (أنفه تتبع), koklayarak kovalarcasına

araştırmak. – (أضاع مطلب أنفه), şetm ve tahkîr makâmında müsta'meldir. – (مات حتف أنفه), mevt-i tabî'î ile ve ecel-i mev'ûduyla vefât etmek. – (الأنفان) [t.], birden urup öldürmek. - [t.], burun delikleri, minharlar.

[ft. 2,1] 1. Birinin burnuna urmak. 2. (içine girilen su) buruna kadar çıkmak, buruna vâsıl olmak: (فلاناً أنف الماء). 3. (hayvân) henüz otlamamış mer'âya girip çekinmek: (أنف الإبل). 4. (mec.) kimsenin girişmediği bir işe teşebbüs etmek.

[fl 4.] 1. Bir şeyden 'âr edip çekinmek, tenezzül ve irtikâb etmemek: (أنف منه). 2. (gebe kadın) aş irmek: (أنف المرأة). 3. (deve) burunsalıktan mecrûh olmak, burnu ağırmak: (أنف البعير).

[ft. if'âl] 1. (hayvânâtı) henüz otlamamış bir mer'âya götürmek: (أنف الإبل). 2. (birini) hamiyet ve gayrete getirip nâ-sezâ bir şeyden vazgeçirmek: (أنف فلاناً). 3. Birinin burnunu acıtmak. 4. Koşturmak. 5. Ta'cîl etmek, çabuk sürmek: (أنف أمره). 6. (içine girilen su) burnuna kadar çıkmak: (أنفه الماء).

[ft.] 1. (hayvâi) henüz otlamamış bir mer'âya sevk etmek. 2. (birini) hamiyet ve gayrete getirip nâ-sezâ bir şeyden vazgeçirmek. 3. (kargı demiri ve sâirenin) ucunu sivriltmek: (أنف النصل). 4. Otlamamış çayırılık aramak: (أنف الراعي).

[fl.] 1. Bir şeye tekellüfle başlamak. 2. (gebe kadın) her şeyden çabuk bıkip başka yemek arzu etmek, aş irmek.

[ft.] 1. Yeni başlamak. 2. Kimsenin yanaşmadığı bir işe teşebbüs etmek: (انتنف الشيء).

[ft.] 1. Yeniden bie şeye başlamak. 2. (fıkıhta) birinci tahrîmlik ibtâlinden sonra yeniden tahrîm etmek. 3. (nahivde) su'âl-i mukaddere cevâb vermek; (او) (الاستئناف), su'âl-i mukaddere cevâb olan cümleye dâhil Vâv; (الجملة الاستئنافية), su'âl-i mukaddere cevâb olan cümle.

[sıf.] 1. Biraz evvel geçen vakt; (أنفاً), demincik, evvelce. (أنفاً dahi denilir.) 2. Mutî', münkâd: "المؤمن كالجمال الأنف". 3. Burunsalıktan burnu ağıran (deve): (بعير أنف).

[sıf.] 1. Daha otlamamış (çayır, mer'â): (روضة أنف). 2. Daha kullanılmamış (kâse, bardak): (كأس أنف). 3. Yeni ve misli nâ-mesbûk: (أمر أنف), (مستأنف dahi denilir.) 4. Pek yakın (zaman-ı müstakbel): (أتيك من ذي أنف), şimdiciik gelirim. 5. Güzel ve latîf (yürüyüş): (مشية أنف), (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

[sıf.] 1. Biraz evvel geçen, mâzide karîb (vakt); (أنفاً), demincik, evvelce: "ماذا قال أنفاً بهما". 2. Burunsalıktan burnu acıyan (deve): (بعير أنف). 3. Nebâtı çabuk biten kuvvetli (yer): (هي من أنف بلاد الله).

أَنْفَةٌ [is.] İlk çocukluk: (أنفة الصبي).

أَنْفَةٌ [is.] İbtidâ, evvel, baş; (أنفة الصلاة) birinci tekbîr.

أَنْفَةٌ [is.] Dördüncü bâbdan (انف) fi'linin masdarıdır. (Bu mâddenin üçüncü fıkrasına n.)

أَنْوْفٌ [sıf.] 1. Nâ-sezâ şeylerden 'âr ve ictinâb eden, haysiyetli ve vakûr: (رجل أنوف). 2. Burnunun kokusu latîf: (امرأة أنوف). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

أَنْيْفٌ [sıf.] *أَنْيْفَةٌ*s: 1. Dişi ve yumuşak (demir). 2. Nebâtî sâir-i yerlerden evvel biten (yer): (أرض أنيفة).

أَنْفَانٌ [sıf.] Büyük burunlu: (رجل أنفاني).

مُنْأَفٌ [sıf.] 1. Gecenin evvelinde yol yürüyen: (رجل منأف). 2. Hayvânâtı henüz otlanmamış mer'âya sevk eden: (راع منأف).

مُنْأَفٌ [sıf.] henüz otlanmamış (mer'â, çayır).

مُنْأَفٌ [sıf.] 1. Ucu sivri: (نصل مؤنف). 2. Henüz otlanmamış mer'âda ra'y olunan (hayvân): (غنم مؤنفة).

مُنْأَفٌ [sıf.] 1. Henüz yenmemiş, dokunulmamış (yemek): (طعام مؤنف). 2. Yeni başlanmış: (جارية مؤنفة الشباب), sen şebâba yeni girmiş kız.

مُنْأَفٌ [sıf.] dokunulmamış (yemek): (طعام مؤنف). (مأنف).

أَنْقٌ [fl 4.] *يَأْنُقُ، أَنْقٌ* [fl 4.] Sevinmek, şâd ve mesrûr olmak: (أنق به). 2. Sevmek, beğenmek, hoşlanmak. – (ما أنفه في كذا) (fi'l-i ta'accüb evvel-i sîgasıyla) filân şeyden ne kadar hoşlanıyor!

أَنْقٌ [ft.] *يُؤْنِقُ، إِيْنِقُ، نِيْقٌ* [ft.] Hoşa gitmek: (أنقني هذا الشيء) bu hoşuma gitti.

أَنْقٌ [ft.] *يُؤْنِقُ، تَأْنِيقٌ* [ft.] Hoşa gidecek ve beğenilecek hâlde komak.

أَنْقٌ [ft.] *يَبْتَأْنِقُ، تَأْتِقٌ* [ft.] 1. Bir şeye itkânla bakmak, tettebbu' etmek. 2. Beğenmek, hoşlanmak: (تأنق المكان), yerinden hoşlandı.

أَنْقٌ [iz.] 1. Sürûr, sevinç. 2. Taze çayır.

أَنْقٌ [sıf.] *أَنْيْقٌ* [sıf.] Pek beğenilecek hâlde olan, güzel, latîf: (شيء أنق) yahut (أنيق).

أَنْاقَةٌ [is.] *إِنْأَقَةٌ* [is.] Beğenilecek hâl, hüsn ve letâfet: (له أناقة).

أَنْوَقٌ [iz.] Kartal kuşu. – (أعز من بيض) (الأنوق), kartal kuşu yumurtasından kîmetlidir. Muhâl şeyler hakkında îrâd olunur meseldir.

أَنْكٌ [fl 1.] *يَأْنُكُ، أَنْكٌ* [fl 1.] 1. İrileşmek, büyüme. 2. Uzamak, uzun olmak. 3. Acımak, acı duymak, dert ve keder çekmek. 4. Hisset ve irtikâb gibi ahlâk-ı zemîme peydâ etmek, ahlâk bozulmak. 5. Hırs ve tama'a düşmek tama'kâr olmak.

أَنْكٌ [iz.] Kurşun ve bir rivâyette kalay.

أَنْمٌ [ic.iz.] *أَنْمٌ، أَنْمٌ، أَنْمٌ* [ic.iz.] Halk, mahlûkât: "والأرض والأرض" وضعها للأنام.

(إِنَّ n.) :إِنَّمَا

1. İnlemek: (أَنْ) [fl 2.] *يُنِينُ، أَنْ، أَنْيْنُ، أَنْانُ، تَأْنَانُ* :أَنَّ (المريض). 2. Olmak, mevcûd ve zâhir olmak: (ما أَنْ) (في السماء نجم), gökte bir kevkab bulundukça. (Bu ma'nâ ile yalnız bu meselde müsta'mel olup, tasrîf olunmaz.) [ft.] 3. Dökmek: (أَنْ الماء), suyu döktü.

[ft.] *يُؤْنِنُ، تَأْنِينُ* :أَنَّ cehd ile hoşnût ve râzi etmek.

[ft.] *يَتَأَنَّ، تَأَنَّ* :تَأَنَّ cehd ile hoşnût ve râzi etmek.

[sıf.] *أَنَانَةٌ s: أَنْانُ، أَنَنَةٌ* :أَنَانُ İnleyen, zâr.

[is.] *أَنَانَةٌ* :أَنَانُ İnleyiş, zârî.

[is.] Koyun (melemesi inlemeğe benzediği için): (ما له حانة ولا آنة), ne devesi ne koyunu vardır. Bazı lügaviyyûn bu kelimeye câriye ve halâyık ma'nâsını vermişlerdir.

[iz.] Güğercin büyüklüğünde ve (أوه) diye inler gibi öten bir kuş.

(Mâdde-i âtiyeye n.) *مَنْبَتَةٌ* :إِنِّيَّةُ

1. Hurûf-ı müşebbehe bi'l-fi'l olup, tahkîk ve te'kîd beyân eder; ve cümle-i ismiyyeye dâhil olup, (اسم إن) denilen mübtede'i mansûb ve haberi merfû' eder: "إن الله عليم". Bazen haberi dahi mansûb eder: "إن قعر جهنم سبعين خريفا". Bazı def'a dahi ism (إن)'den uzak düşüp merfû' kalır: "إن من أشد الناس عذاباً يوم القيامة المصورون". Bazen tahfîf olunup, o hâlde ekseriyyâ 'amel etmez, yani ismi

mansûb olmayıp, merfû' kalır. Kufiyyûn tahfîfi tecvîz etmezler. 2. Nâdiren harf-i cevâb olup, (نعم) yerine evet demektir. Bu makamda zamîr-i şe'ne mulâkî bulunur:

ويقلن شيب قد علاك وقد كبرت فقلت إنه

İş bu meksûr (إن)'in meftûh (أَنْ)'den farkı elzemdir. Meksûr (إن) girdiği cümlenin me'âlini tağyîr etmeyip yalnız tahkîk ve te'kîd beyân etmekle, mahâll-i âtiyede kullanılır: 1. Lafzen veya ma'nen ibtidâ-ı kelâmında: "إن الله يبشر الذين ألا إن زيدا) harf-i tenbîhinden sonra: "أمنوا". 2. (ألا) harf-i tenbîhinden sonra: "وأتيناه". 3. İsm-i mevsûle sıla olan cümlede: "من الكنوز ما إن مفاتحه لتتوء بالعصبة". 4. Kasem cevâbında: (والله إن زيدا قائم). 5. Kavîl mâddesinden sonra gelen makûl-i kavilde: "قال الله إني منزلها". 6. Vâv-ı hâliyyeden sonra: (جاء زيد وإن يده). 7. İsm-i 'ayna yani 'aleme haber olan cümlede: (زيد إنه ذاهب). 8. Lâm-ı mu'allakadan evvel: "والله يعلم إنك لرسول". 9. (حيث) kelimesinden sonra: (اجلس حيث إن زيدا جالس). 10. Hurûf-ı tasdîktan sonra: (نعم إن زيدا قائم). 11. Emr ve nehy ve ve du'âdan sonra. 12. Nidâdan sonra. 13. İbtidâ'iyeye olan (كلا) ve (حتى) ile (ثم)'den sonra.

(إن) harfine (ما) lâhık olup, beraber hasr yani ancak ma'nâsı ifâde eder, ve o hâlde 'amel etmez: "قل إنما يوحى إلي...".

(إني، إنا) harfi zamîr-i mütekellime girdiğinde (إني، إنا) ve (إني، إنا) denilmek câ'izdir.

Bir yere râci' olmayan (◊) zamîr-i gâ'ibine girdiğinde beraber (*hakîkaten*), ve bazı def'a ve 'ale'l-husûs (ف) 'den sonra (zira) ma'nâsını ifâde eder: (فإنه) zira.

إِنَّ: [is.] Bir şeyin vücûben tahkîkî, vâcibü'l-vücûd olması.

إنه لمنته أن: [sıf.] şâyân, müstehak: (إنه لمنته أن) (يكون كذا).

أَنَّ: Bu dahi hurûf-ı müşebbehe bi'l-fi'lden olup, cümle-i ismiyyeye girerek ismini mansûb ve haberini merfû' eder; ve tahkîk ve te'kîd ma'nâsını dahi tazammun ederse de, asl-ı masdariyyet beyân eder, ve ma'nen (إن) meksûreden farkı bu olup, lisanımızda (ki) edâtıyla veya (olduğu, ettiği) gibi masdar-ı izâfî sîgasıyla ifâde olunur: (أشهد أن محمداً رسول الله), şehâdet ederim ki Hazret-i Muhammed (slm) efendimiz Resûlu'l-lâh'tır, Resûlu'l-lâh olduğuna şehâdet ederim. Binâen 'aleyh böyle masdariyyet ma'nâsı verilecek yerlerde ve yukarıda meksûr (إن) için sayılan on iki mahallin gayrinde (أن) okunmak iktizâ eder. Bazen tahfîf olunup, o hâlde 'amel etmez: (أشهد أن لا إله إلا الله). 3. (لعل) yerini tutup, (ola ki) ve (belki) ma'nâsını ifâde eder: وما يشعركم أنها ". (أنت السوق أنك تشتري لحمًا) "إذا جاءت لا يؤمنون (أن) dahi bir kırâ'ate göre bu ma'nâdadır.

Bazlar 'indinde meftûh (أن) 'ye dahi (ما) girip, yine hasr yani (ancak) ma'nâsını ifâde eder: " قل "إنما يوحى إليّ أنما ألهمك إله واحد".

Zamîr-i mütekellime dâhil olduktaki (أنا، أنتي، أنتي) ve (أنتي، أنتي) denilir.

Bazen bir yere râci' olmayan (◊) zamîr-i gâ'ibine dâhil olup, beraber (ki) ma'nâsını ifâde eder; ve bu da başlıca bir cümle-i fi'liyeden evvel olur: (ل) harf-i cerrîyle beraber de (zira, çünkü) ma'nâsına gelir: (لأنه) zira.

أنى: 1. Zarf-i mekân olup, (nerede) demektir: (انى) (تجلس أجلس), sen nerede oturursan ben de otururum. 2. Yine zarf-i mekân olup, (nereden) demektir: "انى لك هذا" bu sana neredendir. 3. Yine zarf-i mekân olup, (her nerede) demektir: "قاتلهم" "الله انى يوفكون". 4. Zarf-i zamân olup, (ne vakt) demektir: (انى يكون هذا) bu ne vakit olur. 5. Hâl olup, (nasıl) demektir: "انى يحيي هذه الله بعد موتها" öldükten sonra bunu Allah nasıl diriltebilir. Bazen hurûf-ı şartıyye gibi şartıyye ve cezâ'iyye olarak iki cümleye dâhil olup, muzârî'i meczûm eder: (انى تجلس أجلس); (انى تأتني أتك).

أنيه: [fl 2.] 1. Yorgunluk ve sıkıntıdan solumak. - [ft.] 2. Hased etmek, kıskanmak: (أنه فلاناً).

أنيه: [sıf.] hasedci, hasûd: (رجل أنه).

أنيه: [iz.] 1. Sıkıntı ile nefes alma, soluma, soluk. - [sıf.] 2. Za'îf, gevşek: (رجل أنيه).

إنية: [iz.] İnler gibi ses çıkaran gök gürlemesi.

إِنْوُ: [iz.] 1. Vakt. 2. Gecenin bir sâ'atlık vakti: (مضى إنو من الليل), geceden bir saat geçti. 3. Gece yarısı yahut ona karîb zaman.

أَنِى: [fl 2.] 1. (vakt) yaklaşmak, gelip çatmak, "ألم يأن للذين آمنوا". 2. Vakti gelmek, vakti olmak: "هل أنى الرحيل" yolculuğun vakti geldi mi? 3. (nebâtât ve mahsûlât ve sâire) yetişmek, kemâl bulmak. 4. (su) nihâyet derecede ısınmak, kaynamak: (أنى). 5. Yavaş ve rıfk ve mülâyemetle mu'âmele etmek.

أَنِى: [fl 4,2.] 1. Gecikmek, geç kalmak. 2. Geri kalmak, te'ehhur etmek.

أَنِى: [ft. if'âl] 1. Geciktirmek, geç bırakmak. 2. Alıkoymak, tutmak. 3. Geri bırakmak, te'hîr etmek. 4. Uzaklaştırmak, ib'âd etmek.

أَنِى: [fl. tef'îl] 1. Gecikmek, geç kalmak. 2. Geri kalmak, te'ehhur etmek.

أَنِى: [fl. tefa'ul] 1. Yavaş gitmek, 'acele etmemek. 2. Düşünerek hareket etmek. 3. Yavaşlıkla mu'âmele etmek. - [ft.] 4. Beklemek, intizâr etmek.

أَنِى: [fl.] 1. Yavaş gitmek, 'acele etmemek. - [ft.] 2. Beklemek, intizâr etmek.

إِنَاءٌ: [iz.] 1. Bir şeyin vakti gelip çatması. 2. Yetişme, olma, kemâl bulma.

إِنَاءٌ: [iz.] *cem: أوانٍ *أَنِىَّةٌ Kab, yemek ve sâire kabı: (كل إناء يترشح بما فيه), her kabdan içindeki sızar.

أَنَاةٌ: [iz.] 1. Yavaşlık, yumuşaklık, hilm ve rıfk. 2. Vakâr, temkîn. 3. İntizâr.

أَنَاةٌ: [sıfs.] 1. Telaş ve fütûrla yerinden kalkan (kadın). (وناة'den müştak olarak aslı olduğu da maznûndur.)

إِنَاءَةٌ: [is.] Ümid: (لا تقطع إنانتك), ümidini kesme.

أَنِى: [sıf.] 1. Vakti gelip çatmış. 2. Olmuş, kemâle ermiş, olgun. 3. Geciken, geri kalan.

أَنِى: [iz.] 1. Bir nebât ve mahsûl ve sâirenin vakti gelmesi, idrâk. 2. Son derece: (بلغ), son derecesine vardı. 3. (Yalnız hemzenin fethiyle) yavaşlık, mülâyemet.

أَنِى: [iz.] 1. Gecedan bir vakt. 2. Gece yarısı: (من أناء الليل), geceden, gece yarısından. 3. (yalnız hemzenin kesriyle) gündüzün bütünü.

أَنِى: [sıf.] * (الأنى) 1. Yavaş ve te'ennî ile hareket eden. 2. Yavaş, mülâyim, yumuşak: (رجل). 3. Pek kızgın kaynar (su): (حميم أن). 4. Son dereceye varmış.

أَنِىَّةٌ: [is.] (أَنِىَّةٌ بعد أَنِىَّة) ta'bîrinde müsta'mel olup, bir birini müte'âkib ve (تارة بعد أخرى) demektir. (Aslı أونة olsa gerektir.)

إنية: İnkâr ve istib'âd makâmında müsta'meldir: (أنا إنية؟), ben mi? hiçbir vakt!

أنيسون: *fr: أنيسوننة [icz.] (Yunaniden me'hûz Άνισον) anison.

أه! vâh! [kelime-i teveccu'] ah! vâh! vâh! of!

أه! [fl 1.] Ah etmek, içini çekmek.

أه! [fl.] Ah etmek, içini çekmek.

أه! [fl.] Ah etmek, içini çekmek.

أه! [is.] Hüzn, keder, te'essüf. - (أهه له), Allah belâsını versin!

أه! [fl.] Sefer âlât ve mühimmâtını tedârik edip hazırlanmak: (أه! للحرب).

أه! [is.] Eslîhe ve mühimmât, harb ve sefer âlât ve levâzımı.

أه! [iz.] 1. Deri, cild. 2. Dibâğat olunmamış deri, postaki.

أه! [is.] 1. Güzel hâl: (هو) cem: أهرات: أهر: (في أهرة) güzel bir hâldedir. 2. Hey'et, şekil, kıyâfet. 3. Ev metâ'ı, esâs-ı beytiyye.

أه! [icz.] Yabani tere. *أيهقانة fr: أيهقان: أهق

أه! [iz.] 1. أهلون, أهال (الأهالي), أهلات: أهق: أهق Hane sükkânı, familya. (أل kelimesi de bundan

maklûbdur.) 2. 'Aşîret, kabîle. 3. Cemâ'at, tâ'ife. - [is.] 4. Ehil yahut ehle, zevce: (أهله دخل على), zevcesiyle zifâfa girdi. - [sıf.] 5. Sâhib. 6. Müstehak, şâyân, lâyıık, sezâvâr. 7. Muktedir. 8. Tâbi', mensûb. (Bu dört ma'nâ ile müfred ve cemi'de müsta'meldir): (هو أهل لهذا، هم أهل لهذا). - (أهل البيت) وبتخصيص آل رسول الله (أهل البيت), ev halkı, 'â'ile, (أهل الأمر), âmirler, evliyâ-ı 'umûr. - (أهل المذهب), bir mezhebe tâbi' adamlar. - (أهل السنة والجماعة), Sunnîler. - (أهل الوبر) hayme-nişîn adamlar, bedevîler. - (أهل المدر، أهل الحضر), sâkin ve medenî adamlar. - (أهل القبور), ölüler. - (الكتاب أهل), Hristyanlarla Yahûdîler ki nebîlerine kitâb nâzil olmuştur. - (أهل الجنة), sükkân-ı behîşt. - (أهل النار), sükkân-ı cehennem. - (الذوق أهل), zevk-ı selîm sâhibleri, ve Sufiyyûn 'indinde ma'rifetü'l-lah'ta bir makâm-ı 'âlîye nâ'il olanlar. - (أهل اليسر), ağniyâ. - (أهل السوء), fenâ adamlar. - (أهلاً وسهلاً), safâ geldiniz hoş geldiniz, makâmında terhîb-i ta'bîri olup, vahşî ve yabancı yerlere düşmediniz, râhat ediniz, demektir. (Mef'ûl i'tibâr olunup fi'li صادفت takdîr olunur.)

أه! [fl 1,2.] 1. Zevce edinmek, evlenmek. 2. Kavm ve 'aşîret ve ahabb edinmek.

أه! [fl 4.] 1. Bir yere alışmak, ülfet ve ünsiyet peydâ etmek: (أهل به). - [ch.] 2. (hane) iskânı olunmak, meskûn olmak.

أَهْلٌ [ft. if'âl] 1. Müstehak ve şâyân görmek: (أهله لذلك), onu buna ehl ve müstehak gördü. 2. Ehl ve 'iyâl veya kavm ve kabîle sâhibi etmek. 3. Bir yere kabûl veya iskân etmek: (أهلك الله في الجنة).

أَهْلًا وَسَهْلًا [ft.] 1. Birine (أهلاً وسهلاً) deyip iltifât etmek. 2. Birini bir şeye ehl ve müstehak etmek veya görmek: (أهله لذلك).

تَأَهَّلَ [fl.] 1. Evlenmek, tezevvüc etmek. 2. Bir şeye ehl ve müstehak olmak.

تَهَيَّأَ [fl. ifti'âl] Evlenmek, te'ehhül etmek.

تَسْتَأْهِلُ [fl.] 1. Müstehak olmak. - [ft.] 2. Birini ehl ve müstehak görmek. 3. İç yağı edinmek veya yemek.

أَهْلَةٌ [is.] 1. Zevce. (أهله dahi denilir.) 2. Kabîle, 'aşîret.

أَهْلَةٌ [is.] Mal ve başlıca mevâşî: (هم أهل) emvâl ve mevâşî ashâbındandırlar.

أَهْلٌ [sıf.] Hane ve adama me'nûs, yabanînin gayri, ehlî (hayvân).

أَهْلٌ [sıf.] Meskûn, şen, âbadân: (مكان أهل).

إِهْلَةٌ [is.] 1. İç yağı ve 'ale'l-husûs erimiş ve sızdırılmış. 2. Zeytûn yağı. 3. Katığa yarayan yağ ve sirke ve sâire.

أَهْيَلٌ [iz. musaggar] Küçük kavm ve kabîke. - (أهيل الفضل), erbâb-ı fazl, iyi adamcaûızlar. (Burada tasgîri tahbîb içindir.)

أَهْلِيٌّ [sıf.] Hane ve adama alışık ve yabaninin gayri, me'nûs, ehlî (hayvân).

أَهْلِيَّةٌ [is.] İstihkâk, salâhiyyet, ehliyyet.

مَأْهُوٌ [sıf.] Meskûn, ma'mûr, âbadân.

أَهْلِيْجٌ [n. هلج.]

أَهْنٌ [iz.] Yeşil hurma salkımı. (عرجون).

أَهْنٌ [iz.] Eskiden toplanmış hâzır mal: (أعطاه من آهن ماله).

أَهْنٌ [iz.] (Farisi آهن) demir. (الأهن صيني). Çin demiri. (الآهن صيني dahi denilir.)

أَهُوٌ [iz.] (Farisi آهو) geyik.

أَهْيٌ [fi 2.] Kahkaha ile gülmek.

أَوْ [harf-i 'atf] Başlıca "ya" ve "yahut" ma'nâsıyla iki veya ziyâde şeyin birini ta'yîn içindir. Nahviyûn bu harfe bervec-i âtî on iki ma'nâ beyân etmişlerdir: 1. Mütakellim tarafında şek ve tereddüd için: "لبثنا يوماً أو بعض يوم", bir gün veya günün bir mikdârı durduk. 2. İhâm yani mütakellim bildiği hâlde sâmi'dan maksadını ihfâ için: "وإنا أو إياكم لعلی هدى أو في ظلالٍ مبين" ya biz ya siz doğru yolda veya büyük bir gümrâhlıktayız. 3. Tahyîr, yani cem'i mümkün olmayan iki şeyin birini ihtiyâr için olup, başlıca talebden sonra vâki' olur: (تزوج هنداً أو أختها),

Hind'i veya hemşiresini tezevüc et. 4. İbâha yani cem'i mümkün olan iki şey arasında ihtiyâr için olup, ancak cümle-i menfiyyede iki şeyin cem'i mümkün olmaz, ve o vakit (أو) harfi (ولا) yerine geçip "ne" ma'nâsını ifâde eder: (العلماء أو جالس), (الزهاد ولا تطع منهم"; âlimler veya zâhidlerle görüş; " onların günâhkârına veya (ve ne de) kâfirîne mutî' olma. Bu ma'nâ en ziyâde teşbîh ve takdîr vukû'unda olur: "فهي كالحجارة أو أشد قسوة", taş gibi veya katılıkta ondan beterdir; "فكان قاب", "قوسين أو أدنى". 5. Cem' için olup (و) yerini tutar:

جاء الخلافة أو كانت له قدراً كما أته ربه موسى على قدر

6. İdrâb için olup, (بل) harfi yerine geçer: "وأرسلناه" onu yüz bin ve belki ziyâde kişiye gönderdik. 7. Taksîm için: (الكلية اسم أو فعل), kelime ism ya fi'l veya harftir. Bu makâmda (و) isti'mâli daha iyidir. 8. İstisnâ için olup, (إلا) yerine geçer ve (أن) mukaddere ile mâ-ba'dındaki müzâti'i mansûp eder: (لأضرينه أو), (يتوب), tevbe etmedikçe onu döveceğim, onu döveceğim meğer ki tevbe etsin;

وكنت إذا غمزت قناة قوم كسرت كعوبها أو تستقيما

9. (إلى) gibi gâyet için olup bu da (أن) mukaddere ile muzâri'i mansûb eder: (لألزمنك أو تقضييني ديني), alacağımı verinceye kadar (vermedikçe) senden ayrılmam;

لأستسهلن الصعب أو أدرك المنى فما انقادت الأعمال إلا لصابري

10. Takarrub için yani bir birine karîb ve şebîh iki şeyden hangisi olduğunda şek ve tereddüd beyân

için olup, lisânımızda "yoksa" ile ifâde olunur: (ما أدري ألم أو ودع), teslîm mi yoksa tevdî' mi etti anlayamadım. 11. Şartıyye olup (إن) yerine geçer, ve "ister" ta'bîriyle terceme olunabilir: (لأضرينه), (عاش أو مات), ister yaşasın ister ölsün onu döveceğim, öleceğini bilsem döveceğim. 12. Tab'îz için yani bazı böyle ve bazı şöyle ma'nâsını beyân içindir: "هوداً أو نصارى وقالوا كونوا", Yahûdî yahut Hristyan olun, bazıları ki Yahûdîler Yahûdî olun ve bazıları ki Hristyanlar Hristyan olun dediler.

(أو) harfi veya kelimesi ma'nâsıyla ism gibi kullanıldığı vakit (و) müşeddede olur: (دع الأو), (جانباً), yahudu bir tarafa bırak.

[ft.] 1. Serh ağacı *يؤوء، أوء، (أوء Aslı) *: آء: yemişiyle dibâğat etmek: (أوت الأدم), deriyi serh yemişle dibâğat ettim.

[icz.] Necid'te hâsıl olan ve serh dahi denilen bir ağaçtır ki dalları uzun ve meyveleri üzüm müşâbih ve lezîz olup, tıbâbette ve dibâğatta kullanılır.

[sıf. ism-i mef'ûl] Serh ağacı meyvesiyle dibâğat olunmuş (deri).

آء: Develeri ürkütmek ve sâire için müsta'mel savttır. A! ha!

[fl] 1. Geri dönmek, 'avdet ve rücu' etmek. 2. Her taraftan gelmek, üşenmek. 3. Tevbe etmek. 4. Gâ'ib ve nâ-bedîd olmak, batmak: (آبت الشمس).

(Bu ma' nâ ile masdarı إياب ve أوب gelir hemzenin zammıyla). [ft.] 5. Kasd etmek: (أبه). 6. Geceleyin suyun içine girmek: (آب الماء) - (آب لك) - (آبك، آب لك), vay sana! yazık sana!

أوب [fl 4.] *يأوب، أوب* :أوب
darlık, gazaba gelmek.

إيناب، إيناب (يؤوب) يُؤوب، (أوب) يؤوب: أؤوب
(إيوب) * [ft.] hiddetlendirmek, darıltmak.

[fl.] *أيب، يؤيب، تأيب ve يؤوب، تأوب* :أوب
1. Geri dönmek, rüçû etmek. 2. Birinin söylediğini ve şarkı ve tesbîh ve ilâhîsini tekrâr etmek: "يا جبال أوبي معه", ey dağlar Hazret-i Dâvûd ('asm)'la beraber tehlîl ve tesbîhini ve mezâmîrini tekrâr edin. 3. Sabâhtan akşama kadar yolda gitmek. 4. (binilen develer) esnâ-ı seyirlerinde beraberleriyle kavga etmek: (أوبت (الركاب).

[fl.] *يؤوب، مؤوب* :أوب
(binilen develer) beraberlerine kızıp kavga ederek yürümek: (أوبت (الركاب).

[fl.] *تأيب، يتأيب، تأيب ve يتأوب، تأوب* :تأوب
1. Geri dönmek, rüçû etmek. - [ft.] 2. Birine gece gitmek, gece ziyâret etmek: (تأوبته), ona gece gittim.

[fl.] *إتاب، يتأب، إيتاب* :إنتاب
1. Rücû etmek, geri dönmek. - [ft.] 2. Birine gece gitmek, gece ziyâret etmek. 3. Geceleyin suya girmek: (إنتاب الماء).

أوب: [iz.] 1. Rücû', 'avdet. 2. Bulut. 3. Yel, rüzgâr. 4. Sür'at. 5. Hayvânın yürürken ayaklarını çabuk döndürmesi: (ما أعجب أوب قوائمه), ne güzel ayak (adım) atışı vardır! 6. de'v, 'âdet: (هذا أوبه), 'âdeti budur. 7. Doğruluk, istikâmet. 8. Bal arısı, nahl. 9. Yol, tarîk. 10. Taraf, semt, cihet: (كنت على أوبه), onun semtinde idim; (من كل أوب), her taraftan. 11. (أوب) kelimesinin cem'idir. [n. أوب.]

[is.] *أوبت* :أوب
1. Hayvânın yürürken ayak atması: (القوائم أوبه). 2. Bir nev' çadır. (Türkçede oba dedikleri bundan me'hûz olmasa gerektir.)

[sıf.] *أوب، أوب، أوب* :أوب
1. Geri dönen, râci', 'â'id. - [iz.] 2. Refâh, sa'âdet-i hâl.

[is.] أوبه: öylen vaktinde içilen meşrûb.

[sıf. ism-i mübâlağa] أوب
1. Birinin yanına çok gitmeği seven, sık sık giden: "كل له أوب" herkes onun yanına gitmeği sever. 2. İsm ve zalâldan rücû' ve tevbe eden veya etmeği seven.

[iz. ism-i mekân.] *مأوب* :مأوب
1. 'Avdet ve rücû' olunacak yer, me'âd: (إليه مأوب), nihâyet döneceğim yer odur. 2. Sabahtan akşama kadar yürümekle kat' olunan yol, merhale, konak: (بينهما ثلاث مأوب), aralarında üç konak vardır.

[iz.] مؤوب
1. Karpuzun tepesinden çıkarılan değirmi dilim. 2. Yaka oyuntusu. 3. Değirmi ve müdevver kesilen şey.

مُؤَوَّبَةٌ: [sıfs.] Bütün gün esen (rüzgâr):
(ريح مؤوبة).

أُووبٌ: [sıf.] Seyrinde ayaklarını pek çabuk
atan (deve): (ناقاة أوب). (Müzekkeriyle mü'ennesi
birdir.)

أَوْجٌ: [iz.] (Farisi اوك'den mu'arreb) 1. Seyyârâtın
merkezden en uzak noktası. (مكاتب حضيض.)
2. (mec.) pek yüksek nokta, bir şeyin nihâyet
derecesi, uç, bâlâ. 3. Mûsîkîde yüksek bir
makâm.

تَأَوَّخٌ: [ft.] Kasd etmek: (تأوخه).

أُوودٌ: [ft 1.] 1. Eğriltmek,
bükme: (أودت العود), ağacı eğrilttim, büküm.
(mas: أود). 2. Bir adamı müşkil bir işe sokup
yormak, belini bükme: (أده الأمر); "ولا يؤوده"
"حفظهما". (mas: أود ve أود). - [fl.] 3. Bir tarafa meyl
etmek. 4. Geri dönmek, rücû' etmek: (أد الرجل).

أُوودٌ: [fl.] Eğrilmek, bükülmek:
(أود العود).

أُوودٌ: [fl.] Eğriltmek, bükme.

تَأَوَّدٌ: [fmt.] 1. Eğrilmek,
bükme. - [ft.] 2. Sıklet vermek, ağır gelmek,
belini bükme: (تأوده الأمر), bu iş belini bükü.

تَأَوَّدٌ: [ft.] 1. Eğrilmek, bükme:
(تأوده الأمر), bu iş belini bükü.
(تأوده الأمر).

أُوودٌ: [fmt.] Eğrilmek,
bükülmek: (أودت العود فاعاد), ağacı bükünce eğrildi.

أُوودٌ: [iz.] 1. Eğrilik. Büyük yorgunluk,
zahmet, meşakkat.

أُوودٌ: *cem: [is.] Yük, bar.

أُوودٌ: *s: [sıf.] Eğri, eğrilmiş,
bükülmüş.

أُوودٌ: [iz.] Şamâta, çığıltı: (أويج القوم سمعت),
halkın çığıltısını işittim.

مُؤَوَّدٌ: [sıf. ism-i mef'ûl] Bir bârgirân
altında beli bükülen, çok zahmet ve meşakkat
çeken.

مَأَوَّدٌ: [iz. cem.] Âfât, masâ'ib. (Müfredi
yoktur.)

أُوودٌ: [ft 1,2.] Cimâ'
etmek: (أر المرأة).

أُوودٌ: [ft.] 1. İğrâ etmek,
ayaklandırmak. 2. Tehyîc etmek, heyecâne
getirmek.

أُوودٌ: [fl.] 1. ürmek:
(استأور منه). 2. (deve) kırdan kurtulup kaçmak:
(استأور الإبل). 3. Karanlıkta koşarak gitmek. 4. Çok
hiddetlenmek, gazaba gelmek: (القوم غضباً استأور).
5. (çöküp oturmuş deve) birden bire fırlayıp
kalkmak. 6. (adamcıl deve) insâna hücûm etmek
veya hücûm için davranmak: (استأور البعير).

أُوودٌ: [iz.] 1. Şimâl rüzgarı, poyraz. 2.
Bulutun hareketi: (أعجنني أور السحاب).

أَوْزٌ: [iz.] 1. Sıcak harâret: (لفحني أوار النار، أوار الشمس) ateşin, güneşin sıcaklığını beni yaktı. 2. Susuzluk, harâret: (كاد يغشى عليه من) (الأوار), susuzluktan az kaldı bayılıyordu. 3. Duman, duhân. 4. Alev, yalın, lehîb. 5. Cenûb rüzgarı, lodos.

أَوْزَةٌ: [sıf.] Sıcaklığı ziyâde, lodosa ma'rûz: (أرض أورة), pek sıcak ve lodosa ma'rûz yer.

أَوَارِيٌّ: [sıf.] Pek susamış: (أوارِي رجل).

أَرْ: [iz.] (Aynın elfe kalbiyle) 'âr, 'ayb.

أَرْة: [is.] 1. Ocak, ateş yanan yer. (r) harfi telaffuz edememiş.

أَوْزٌ: [iz.] Sene-i kamerîyye ile sene-i şemsîyye arasındaki fark. (أوزن gibi).

إَوْزُونٌ: [ic.z.] 1. Kaz. 2. Kısa boylu ve şişman adam. - [sıf.] 3. Serî'ü'l-hareke, cest ü çalak.

إَوْزِيٌّ: [iz.] 1. At gibi oynayarak ve gâh sağa gâh sola dönerek yahut kaz gibi sallanarak yürüyüş: (يمشي الإوزي), bu nev' yürüyüşle yürüyor.

مَأْوَزَةٌ: [is.] Kazı çok mahal.

أَوْازٌ: [iz.] (Farisiden me'hûz) 1. Güneşin burc-ı hûtta bulunduğu eyyâm. 2. Bir nev' nağme.

يُؤُسُّ، أَوْسٌ، إِيَّاسٌ (أَوْسَ): [ft 1.] 1. Vermek, bahş etmek. 2. Bir şeye bedel vermek, tazmîn etmek.

يَسْتَيْسِي، إِسْتِيَّاسٌ: [ft.] 1. 'Atıyye ve bahşîş veya yardım ve i'âne istemek. 2. Bir şeyin 'ıvaz ve bedelini istemek.

أَوْسٌ: [iz.] 1. 'Atıyye, vergi, bahşîş. 2. Fırsat: (اغتمت أوساً), fırsatını ganîmet bildi. 3. Kurt, zi'b.

أَسَةٌ: [iz.] 1. Mersin ağacı. 2. Harâb olmuş bir hanenin bakiyye-i âsârı, harâbe. 3. Ocakta kalan kül bakiyyesi. 4. koğanda kalan bal bakiyyesi yahut 'ale'l-ıtlâk bal. 5. Mezâr, kabr. 6. Arkadaş, hemdem.

أَوْيسٌ: [iz.] (أوس musaggarıdır) kurt, zi'b.

أَوْسٌ أَوْسٌ: Koyun ve keçi ve sığırları men' ve zecr için müsta'mel savttır.

يُؤُفُّ، أَوْفٌ (أَوْفَ): [ft 1.] İzrâr etmek, dokunmak, bozmak.

يُؤُفُّ، أَوْفٌ: [fch.] ve *يَأُؤَفُّ، أَوْفٌ*: [fl 4.] Âfete dûçâr olmak: (أوف الزرع), ekin âfete dûçâr oldu bozuldu; (أفوا) yahut (إيفوا) veya (أفوا), dûçâr âfet oldular.

أَفَاتٌ: [is.] 1. Zarar, ziyân. 2. Musîbet, belâ.

مُؤُفٌّ: [sıf. ism-i mef'ûl] 1. Zarar-dîde, mutazarrır. 2. Âfet-zede, belâ ve musîbete dûçâr.

آق [fl. 1.] 1. Bir şeyin üzerine havâle olmak, hâkim olmak, üstünde bulunmak: (آق عليه). 2. Bir şeyin üzerine meyl etmek, çökecek gibi olmak. 3. Uğursuzluk ve şeâmet getirmek: (آق عليهم).

أوق [ft.] 1. Birinin ta'âmını azaltmak. 2. Birini istemediği şeye ve renc ve mihnete uğratmak. 3. 'Avk ve te'hîr etmek (عوق gibi). 4. Hor ve zelîl etmek.

أوق [fl] oyalanıp gecikmek. (توقو gibi).

أوق [iz.] 1. Ağırılık, sıklet: (ألقى علي أوقه), bana sıklet-endâz oldu. 2. Uğursuzluk, şeâmet: (به أوق), onda uğursuzluk vardır.

أوقة [is.] Cemâ'at, gürûh, bölük, takım: (أوقة من الناس), bir takım halk.

أوقة [is.] 1. Dipi yakın ve az derin bostân kuyusu. 2. Kaya başındaki sarb kuş yuvası.

أواق (الأواق) [iz.] çulha masûrası.

مؤوق [sıf.] Kötü ve değersiz mefrûşatla dolu (hane): (بيت مؤوق).

أوقية [is.] *أواق (الأواق), وقايا cem: وقية: *أوقية (Yunaniden mu'arreb Ούγγία) okka, kıya. (Vakiyle 40 dirhemdem 'ibâret idi).

أوقيانوس [iz.] (Yunaniden me'hûz Ωχεανός) bahr-ı muhît.

أوك [is.] 1. Gazab, hiddet, öfke. 2. Şer.

أول [fl.] 1. *يؤول، أول، مأل، إيال، إيالة، أيل (أول Aslı): آل Geri dönmek, rücû' etmek. 2. Varmak, nihâyet bulmak: (آل أمره إلى الصلاح), işi iyiliğe vardı. 3. İnmek, tenezzül etmek: (آل إلى الثلث), süslüne indi. 4. Birinden dönmek, rû-gerdân olmak, tarafını bırakmak: (آل عنه). (Bu dört ma'nâ ile masdarı أول ve مال gelir.) - [ft.] 5. Kuyulatmak, pekleştirmek: (آل الدهن), yağ kuyulattı. (mas: أول ve إيال). 6. Vâlîlik ve hükûmet sürmek, idâre etmek: (آل على). 7. (أول، إيال، إيالة). (mas: إيالة). (آل الملك رعيته); (القوم). 8. Eksiltmek. (mas: مأل). 9. Gütmek, sevk etmek. (mas: إيال، أيل): (آلت الإبل), develeri sevk ettim. - [fl.] 10 (hayvânın) eti zâ'il olup za'îflamak: (آل لحم الناقة). 11. Kurtulmak: (آل من). (فلان yerine).

أول [fl 4.] 1. Takaddüm etmek, ileri geçmek. 2. Geçmiş olmak, sebk etmek.

أول [ft.] 1. Çevirmek, döndürmek: (أول الشيء إليه), filân şeyi ona çevirdi. 2. (bir kelâmı) ma'nâ-ı zâhirisinden başka bir ma'nâ ile tefsîr etmek. 3. (rû'yâyı) ta'bîr etmek.

أول [ft.] Kelâma ma'nâ-ı zâhirisinden başka ma'nâ vermek, te'vîl etmek. 2. Araştırmak.

أول [ft.] *أول، إئتال، إئتال: إئتال

أول [iz. s.] 1. 'Âile, familya, ehl ve 'iyâl. (Aslı أهل olup, musaggarı أول ve أهيل gelir.) 2. Hanedân, sülâle, dudmân. 3. Şahs, zât. Bazı

müfessirîn "وأغرقتنا آل فرعون" âyet-i kerîmesindeki (آل) kelimesine bu ma'nâyı vermişlerdir. 4. Dağ etrâfı ve etekleri: (نزلوا آل الجبل). 5. Çadır direği. (Bu ma'nâ ile ism-i cins olup, müfredi "آلة" ve cem'i "آلات" gelir). 6. Tahta, kereste. 7. Sabâh ve akşam yerden kalkan buhâr ve bunun gösterdiği eşkâl ve 'alâyim (Fîrûzabâdî serâbla teşvîş etmiştir.) 8. Cüssesi yüksek deve.

آلة: *cem: *آلات [is.] 1. Çadır direği. 2. Hâl, hâlet: (رأيت في آلة شديدة), onu fenâ bir hâlette gördüm. 3. Kıtlık, şiddet. 4. Tâbût. 5. San'atkâr ve mûsikî ve harb ve sâire âleti. 6. Bir işe âlet olan 'uzv. (آلة التنازل). 7. Vâsıta, râbıta. Müfredi cem' ma'nâsıyla sahi kullanılır. – (اسم الآلة), sarfta (müf'al) vezninde âlet-i beyân eden kelime-i müştakkaya itlâk olunur. – (آلة الدين), 'ilm.

أَيْل: *cem: *إيَّ [iz.] 1. Rahma düşmüş menî. 2. Pek kuyu süt. 3. Süt kabı.

إَيْل: *cem: *إيَّ [iz.] 1. Yaban keçisinin erkeği, yaban tekesi. 2. Geyik, âhu. 3. (mec.) cest ü çalâk delikanlı.

إِيَالَة: *cem: *إيالات [is.] 1. İdâre-i memleket, hükûmet. 2. Bir vâlînin taht-ı idâresinde bulunan yer, eyâlet, vilâyet. - [cem.] 3. Dereler, vâdiler.

مَال: [iz.] 1. 'Avdet ve rücû' olunacak yer, merci', me'âd. 2. Netîce. 3. Mefâd, mefhûm, fehvâ.

أَوْل: ["وأل" mâddesine n.]

تَأْوِيل: [iz.] 1. Rü'yâ ta'bîri. 2. 'Âkıbet, son: (تقوى الله أحسن تأويلاً). 3. Güzel râyihalı bir nebât.

إِيْلَة: [is.] 1. Tabî'at: (رددته إلى أيلته). 2. Hâlet. 3. Akribâ, ta'allukât, soy.

أَيْلُوة: [is.] dönüş, rücû'.

أَيْلِيَّة: *s: *أَيْلِيَّة [sıf.] Âlet ve vâsıtaya mensûb ve müte'allik: (العلوم الآلية), sarf ve nahv ve mantık gibi lisân ve 'ulûm-ı sâire tahsîline âlet ve vâsıta olan 'ulûm-ı ibtidâ'iyye.

أَوْلِي: *cem: *أَوْلِي [i. cem.] (Müfredi yoktur ve bazıları "ذو" ve "ذات" isimlerinin cem'i i'tibâr etmişlerdir.) sâhibler, sâhibeler, mâlikler, mâlikeler. (Dâ'imâ muzâf kullanılır.) (أولو الألباب), 'akıl ve idrâk sâhibleri; (أولو القوة), kuvvet sâhibleri; (أولو الجمال), cemâl sâhibleri; (أولو الأحمال), gebe kadınlar; (أولو الأمر), emir sâhibleri, hulefâ ve ümerâ ve 'ulemâ.

أَوْلِيَاء: *أَوْلِيَاء [ism-i işâret cem.] (Lafzdan müfredi olmayıp, ma'nen müzekkerde "ذا" ve mü'enneste "ذه" isimlerinin cem'idir. Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.) Ekseriyyâ zamîr-i muttasıl-i muhâtaba muzâf veya "ها" harf-i tenbîhine mülâkî olarak kullanılır.) (أولئك) yahut (أولئك), onlar, şunlar. (أولئك وأولئك) ve bir lügatte lâmin teşdîdiyle (ألك) dahi denilir. Tenvînle (هاؤلاء) dahi lügattir.

(الذين واللات) [ism-i mevsûl cem.]: أولي
yerine (الذي والتي) ismi-i nevsûllerinin min-gayri-
lafz-ı cem'idir, ki onlar veya onlar ki demektir.

*[fl 1.] 1. Susuzluktan iç
yanmak: (أم الرجل). 2. Susuzluktan bağırıp feryâd
etmek: (أم الرجل من العطش). - [ft.] 3. İyi bakmak,
kayırmak, kurumak: (أمه). (Bu üç ma'nâ ile mas:
أوم). 4. Tütsülemek: (أم النحل), arıları tütsüledi. (Bu
ma'nâ ile mas: "أيام" ce "أوم".)

*[ft.] 1. Susatmak.
Semirtmek.

*[iz.] 1. Susuzluk, harâret, 'ataş. 2.
Susuzluktan olunan feryâd: (سمعت أومه). 3.
Duman, duhân. 4. Baş dönmesi: (أخذني الأوام), beni
baş ağrısı tuttu. 5. kiriş veter.

*[iz.] Duman, duhân, tütsü.

*[sıfs. cem.] Karanlık ve korkunç
(geceler): (ليال أوم).

*[is.] 1. Bolluk, bereket: (بالعام أمة), bu
sene bolluk vardır. 2. Yağmur, rahmet. 3. 'Ayb,
nakîsa: (ما به أمة), hiçbir 'aybı yoktur. 4. Çocuğun
doğduğunda göbeğine muttasıl olan bağırsak. 5.
Bazı çocukların doğarken sarılı buldukları zar.
6. Doğar doğmaz çocuğu sardıkları bez.

*[sıf.] Başı iri ve çirkin (adam
yahut hayvân), koca kafalı.

*[fl 1.] 1. Rahat etmek:
(أون على نفسك), rahat ol, rahatsız olma. 2. Sükûnet

ve sühûlette olmak. 3. Dinlenmek, yorgunluk
almak. 4. Yavaş yürümek.

*[fl.] 1. Had ve i'tidâlî
tecâvüz etmeyip te'ennî ile hareket etmek, kendi
hâlinde olmak: (أون على قدرك), hâline göre hareket
et, haddini tecâvüz etme. 2. (eşek) çok yiyip
içmekle karnı şişmek: (أون الحمار).

*[fl.] (eşek) çok yiyip
içerek karnı şişmek: (تأون الحمار).

*[iz.] 1. Rahat, ârâm, sükûnet: (هو علي)
(أون), rahat ve sükûnettedir. 2. Yavaşlık, te'ennî:
(امش على أون), yavaş yürü. 3. Hurc ve heybenin bir
gözü: (وضعه في أون الخرج), hurcun bir gözüne
koydu.

*[iz.] Vakt,
zaman. – (أينة yahut أوننة) vakit vakt, ahyânen. –
(أوننة), o vakt, o zaman.

*[iz. cem.] Kablubağalar, selâhif.
(Müfredi mesmû' değildir.)

*[sıf.] Rahat,
sükûnet ve ârâmda bulunan. – (بيننا وبين مكة ثلاث)
(ليال أوانن), bizimle Mekke arasında rahat üç
gecelik yol, üç merhale vardır.

*[iz.] (Farisiden
me'hûz) 1. Büyük sofa, dîvân, salon. (galatı
(إيوان كسرى). 2. Eski İran şahlarının sarayı:
3. Hayvân başlığı: (إيوان اللجام).

أي: 1. Harf-i nidâ. Bazılarca Yalnız karîb için ve diğerlerince karîb ve ba'îd ve mütevassıt için kullanılır: (أي زيد). 2. Harf-i tefsîr ki bir kelime veya cümleyi tefsîr ve îzâh için olup, (yani) ve (diye) ta'bîrleriyle terceme olunur: (أي عندي عسجد) (ذهب), bende bir 'asced yani bir altın vardır;

ويرميني بالطرف أي أنت مذنب وتقلينني لكن إياك لا أقلي

Ki şu beytin (أي أنت مذنب) cümlesi (sen günâhkârsın diye) ta'bîriyle terceme olunur.

إي: [harf-i cevâb] Evet ma'nâsıyla yalnız kasemden evvel müsta'meldir: (إي والله), evet vallâh. Lügat-i 'âmmiyyede kasemle beraber (أيواه) telaffuz olunup, evet makâmında kullanılır. Hemzenin yâya kalbiyle (هي) dahi denilir.

أي: Ba'îd için harf-i nidâdır: (أي زيد). Hemzenin kalbiyle (هيا) dahi lügattir.

أي: (هو حسن الأيئة) [is.] Hey'et, şekl, sûrat: (أيئة) güzel hey'etlidir.

أي: (أيئة) [is.] rücû', dönüş.

أياب: [iz.] Sakkâ, sucu: "كان طالوت أياباً"

Tâlût sakkâ idi.

أيج: Nişâna uramayanı ta'yîb için müsta'mel savttır.

أيح: [iz.] Yumurta akı.

أح: Bir şeyden istikrâh eden adama karşı müstekreh bir şey değildir ma'nâsıyla müsta'mel savttır.

أح: Öksürüğü taklîd eder savttır.

أيحي: *أيحي* Nişâna uran adama karşı tahsîn ve ta'accüb için müsta'mel savttır.

أيح: Deveyi çökertmek için müsta'mel savttır.

أد: *أيئد، أيئد، أد (أيئد) (Aslı) *أد: Kavî ve muhkem olmak: (أد الشيء).

أيئد: *أيئد، أيئد، أيئد* [ft.] Takviye ve tahkîm etmek, sağlamlaştırmak, kuvvetlendirmek.

أيئد: *أيئد، أيئد، أيئد* [ft.] Kuvvetlendirmek, takviye ve tahkîm etmek: "إذ أيدتك بروح القدس". İsm-i mef'ûlü şâz olarak (مؤيد) gelir.

أيئد: *أيئد، أيئد، أيئد* [fl.] Kuvvetlenmek, sağlamlaşmak.

أيئد: [sıf.] Kavî, sağlam, kuvvetli.

أيئد: *أيئد، أيئد، أيئد* [sıf.] 1. Büyük ve mühim (iş): (أمر مؤيد) - [iz.] 2. Dâhiye, âfet, musîbet.

أيئد: [is.] Eski Arablar 'inde yedinci şehir-i kamerînin ismidir.

أيئد: [iz.] 1. Te'kîd ve takviyeye medâr olan âlet ve sebep. 2. Kal'e, hısn, istihkâm. 3. Perde, örtü, siper. 4. melce', sığınacak yer. 5. Sarp ve hasîn dağ. 6. Çadır ve havzın etrâfına çekilen toprak, siper. 7. Mürtefi' kumluk, kum tepesi. 8. 'Asker kolu, cenâh; (أيئدان), 'askerin iki kolu, meymene ile meysere. 9. Külliyyetli deve sürüsü.

آر: *(Aslı أَيْرَ) *أَيْرُ [ft.] cimâ' etmek.

أَيْرُ: *أَيْرُ [ft.] Çok ve sık cimâ' etmek.

أَيْرُ: *cem: *أَيْرُ، أيارُ، أَيْرُ [iz.] Zeker, âlet-i tenâsül-i zükûr.

أَيْرُ: [iz.] 1. Şimâl rüzgarı, poyraz. 2. Pamuk. 3. Gümüş eğentisi.

أَيْرُ: *أَيْرُ، أَيْرُ، أَيْرُ [iz.] Şimâl rüzgarı, poyraz.

أَيْرُ: [iz.] Tunç, pirinç.

أَيْرُ: [iz.] takvîm-i Süryânide mayıs ayı.

أَيْرُ: [iz.] Havâ.

أَيْرُ: [sıf.] Âlet-i tenâsüli büyük (adam).

أَيْرُ: [sıf.] Çok cimâ' eden (adam).

أَيْرُ: Nâdirü'l-isti'mâl fi'l-i mutasarraf olup (vardır) demektir. (ليس) fi'li lâ-ı nâfiye ile bu kelimeden mürekkebirdir. Yalnız şu ta'bîrde müsta'meldir: (أتاني من حيث أيس وليس), bana bilmem nereden geldi.

أَيْرُ: [iz.] Şey, mevcûd.

أَيْرُ: *أَيْرُ، أَيْرُ [fl 4.] Ümid kesmek, nevmîd olmak, kat'-ı ümid etmek.

أَيْرُ: *أَيْرُ [ft 2.] 1. Yumuşak: (أسه), onu yumuşadı. 2. Kahr etmek.

أَيْرُ: *أَيْرُ، أَيْرُ [ft.] Ümitsiz bırakmak, kat'-ı ümid ettirmek, mey'ûs etmek.

أَيْرُ: *أَيْرُ، أَيْرُ [ft.] 1. Ümidini kestirmek, mey'ûs ve nevmîd etmek. 2. Yumuşatmak. 3. Az görmek, azınsamak. 4. Te'sîr etmek: (أيس فيه), ona te'sîr etti.

أَيْرُ: *أَيْرُ، أَيْرُ [fl.] Yumuşamak.

أَيْرُ: *أَيْرُ [is.] 'Âdetten kesilmiş kadın.

أَيْرُ: *cem: *أَيْرُ [iz.] İnsan, adam.

أَيْرُ: *أَيْرُ (أي شيء) yani (hangi şey) ta'bîrinden galat olarak "ne!" ma'nâsıyla lügat-i 'âmmiyyede müsta'meldir.

أَيْرُ: *أَيْرُ، أَيْرُ [fl 2.] 1. Dönmek, 'avdet ve rücû' etmek: (أض إلى أهله), ehl ve 'iyâline 'avdet etti. 2. Eski Hâline rücû' etmek. 3. İşlenilen bir işe rücû' edip tekrâr yapmak. 4. Olmak, dönmek: (أض الفقير غنياً), fakîr zengin oldu, zengininde döndü. - [ft.] 5. Tahvîl ve tağyîr etmek: (أض الشيء).

أَيْرُ: [fi'li mahzûf mef'ûl-i mutlaktır] kezâlik.

أَيْرُ: (أف) fi'linin mechûlidir. [(أف) mâddesine n.]

أَيْرُ: [iz.] Hayvânın bilek kemiği. – Tesniye sîgasıyla (الأيقان) hayvân ayağında bukağının bağlandığı mahal.

أَيْرُ: *أَيْرُ [is.] (Yunaniden me'hûz Είχών) sûrat, büt.

أَيْكُ: *fr: أَيكَة* [iz.] 1. Ağaçları sık ve birbirine geçmiş orman. 2. Sık kamışlık, sazlık.

إِسْتَأْيِكُ، يَسْتَأْيِكُ، أَيْكُ: * [fl 4.] ve: أَيْكُ: * [fl.] (orman) sık ve sarmaşık olmak.

أَيْكُ: [sıf.] Meyvedâr, müsmir (ağaçlık): (أَيْكُ أَيْكُ).

إِبِلٌ: [iz.] Lisân-i İbrânîde lafza-ı Celâl olup, İsrâ'îl ve Cebrâ'îl gibi a'lâmında bulunur.

إِبِلٌ: [(أول) آل maddesine n.]

أَيْلُولٌ: [iz.] Takvîm-i Süryânîde on ikinci ay, Eylûl.

أَمٌ: * [fl 2.] Dul veya bekâr olmak. (Erkek ve kadın hakkında).

أَمٌ: * [ft 2,1.] Arı koğanını tütsemek.

أَمٌ: * [ft. if'âl] Dul bir kadını veya tûl-i müddet evlenmemiş bir kızı tezevvüc etmek.

أَمٌ: * [ft.] Bir kadını kocasız veya bir erkeği karısız bırakmak: (أَيْمَة الله!) bed-du'âdır.

أَمٌ: * [fl.] Tûl-i müddet evlenmeyip bekâr kalmak.

أَمٌ: * [ft.] Dul bir kadını veya tûl-i müddet evlenmemiş bir kızı tezevvüc etmek.

أَمٌ: * [sıf. i.] 1. Dul veya tûl-i müddet evlenmemiş erkek veya kadın. 2. Cârîye olmayan kız veya kadın, hurre. 3. Hemşîre

ve hâla ve teyze gibi yakın akrabâdan kadın veya kız.

أَيْمٌ: * [iz.] Beyaz yılan.

أَيْمَانٌ: *s: أَيْمِي [sıf.] Çiftsiz, karısız (erkek), kocasız (kadın), dul veya evlenmemiş.

أَيْامٌ: * [iz.] Develere mahsûs bir hastalık. (Hemzenin kesriyle tûtsü ma'nâsına dahi gelirse de "أوم" maddesinde müştaktır).

أَمَةٌ: [is.] 1. 'Ayb, nakîsa, kusûr. 2. Alçalma, tezellül, ihtikâr.

أَمِيْمَةٌ: [is.] Kadınları kocasız bırakmağa sebep olan hâl: (الحرب مأيمة النساء).

أَمِيْمَةٌ: [sıfs.] Zengin ve kocasız (kadın).

أَيْمَنٌ: * [n.] [يمن]

أَيْمًا، إِيْمًا، أَيْمًا: * [n.] [أما، إما، أي]

أَيْنَ: [zm.] Nerede? Kanda? Nereye? – (من أين), nereden. – (إلى أين), nereye, nereye kadar. – (هذا من ذاك), gibi ta'bîrlerde bu'd ve tefâvut beyân ederek, o nerede bu nerede? Hani o hani bu? demektir. Cümle-i şartıyyeye girdiğinde (her nerede) ma'nâsını ifâde eder: (الموت أين تكن يدركك), her nerede olsan seni ölüm bulur. - (أين يذهب بك), "mجهول" akıl nerede?

أَيْنَمَا: [zm.] Her nerede: (أينما كان), her nerede ise.

أَيْنٌ: * [fl 2.] 1. Vakit gelip çatmak: (آن أَيْنك), vaktin geldi. 2. Vakti gelmek,

adamdır! (مررت بزید أي رجل), Zeyd'le gittim ama ne adamdır! birinci misâlde vasf olarak merfû' ve ikincisinde hâl olarak mansûbdur. Bazen de mâ-ba'dındaki fi'lin mukaddem mef'ûlü olur:

أفاتوني وأي رجل أفاتوا

5. İzâfetsiz ve münevven olarak kullanılıp, cins ve 'aded ve i'râbı muhâtabın sebk eden kelâminin îcâbına göre olur; nahviyyûn buna hikâye nâmını vermişlerdir. Meselâ: (جانني رجل)، رجلان، رجال، رأيت رجلاً، رجلين، رجالاً، جاءتني امرأة، أي، أيان، أيون، (امرأتان، امرأت الخ (أياً، أيين، أية، أيتان، أبات الخ) denilir. Lisânımızda hangisi, hangisini, hangisine, hangileri ilh... deriz. 6. Mâ-ı zâ'ideye mulâki olarak, (her hangi) ma'nâsını ifâde eder, ve bu takdîrde kelimât-ı şartıyeden ma'dûd olup, cümle-i şartıyye ve cevâbiyyesinin müzârî'lerini meczûm eder. Hâlbuki kendisi dahi cümle-i şartıyyenin ma'mûlü olur: "أياً ما تدعوا فله الأسماء الحسنى" (ك). 7. "أياً ما تدعوا فله الأسماء الحسنى" (ك) harf-i cerrîyle beraber tenvîni nûne tahvîl olunarak (كأين) ve bazen (كأي، وكأ) şekline girer, ve (nice) ma'nâsını ifâde edip, mâ-ba'dı ekseriyyâ (من) harf-i cerrîyle ve bazen mansûb kullanılır: (كأين من رجل، كأين رجلاً لقيت)، nice adamlara rast gelmek. – (كل) ve emsâli gibi bu da zarf-i mekân veya zarf- zamana muzâf olduğu vakit onun yerine kâ'im olup, i'râbını alır: (أي يوم سررتني)، hangi gün beni mesrûr ettin? Sü'âl için olmak hasebiyle cümlenin başına gelip, dâ'imâ mâ-ba'dına ma'mûl olur. Tesniye ve

cem'i başlıca beşinci makâmda yani muzâf olmadığı vakit müsta'mel olup, mü'ennese muzâf olduğu vakit tezkîr ve te'nîsi câ'izdir: (أي) "وما تدري نفس بأي أرض تموت" (امرأة وأية امرأة).

Tesniye ve cem'e muzâf olduğunda mâ-ba'dındaki fi'li yine müfred kalıp, (أي) ismiyle mutâbakat eder: (أتاك أي الرجال) denilip, (أتوك) denilmez. – Bazı def'a muhaffef ve yâyı meczûm olarak kullanılır.

تنظرت نسرأ والسماكين أيهما علي من الغيث استهلته مواطره
[is.] 1. Güneşin nûr ve ziyâsı veya etrâfındaki nûr dâ'iresi. 2. Nebâtâtın hüsn ve revnakı.

[ft.] Deveye (أيایا، یايا) yahut (یايه) diyerek sürmek. (şaz olarak müzârî'de hemze ile yâ-yı ahîre hâ'ya tebdîl olunur.)

[ft.] Deveyi sürüp yürütmek için müsta'mel savttır.

[fl. tefe'ul] تَأَيَّ، تَأَيَّي، تَأَيَّي: تَأَيَّي ve: [fl. tefâ'ul] تَأَيَّي 1. Bir yere meks ve karâr ve tevakkuf etmek. 2. Bir yere kâsd ve teveccüh etmek. 3. Rıfk ve mülâyemet ve te'ennî ile, yavaş hareket etmek.

[sıf.] مَأَيَّ: Otu hayvânâta yaramaz (yer): (موضع مأي الكلاء)، otu fenâ bir yer.

إِيَّ: Zamâ'ir-i muttasılaya dâhil olup, zamâ'ir-i munfasılanın hâlet-i nasbı teşkîl eder bir ism-i mübhemdir: (إياه، إياهما، إياهم، إياها، إياهما، إياهن، إياك)،

(إياكما، إياكم، إياك، إياكما، إياكن، إياي، إيانا) ki îcâbına göre (onu, ona, onları, onlara, seni, sana, sizi, size, beni, bana, bizi, bize) demektir: "إياك نعبد" و"إياك نستعين". Nâdiren hemzenin Vâv'a veya Hâ'ya tebdîliyle (وياك) ve (هياك) denilir. Bazı emsâl-i Arabda (إيا) kelimesi zamîrden gayrine yani bir isme muzâf bulunur: (فياها وإيا إذا بلغ الرجل الستين) (الشواب).

[if.] Sakın, gözet! altında Vâv-ı 'âtıfa ile bir ism-i mamsûb bulunup, (باعد) veya (اتق) fi'linin takdîriyle bir cümle hükmündedir: (إياك) (والأسد), arslandan sakın, arslandan kendini gözet!
ولا تصحب أبا جهل وإياك وإياه [إمام علي رضه]

Bazen altında yine Vâv-ı 'âtıfa ile 'enn-i nâsibe ve müzâri' bulunur: (إياك وأن تفعل كذا), sakın filân işi yapma.

[mâddesine n.] "آن-أين" *إِيَّانَ* :أَيَّانَ

(أي kinâyesiyle [edât-ı nidâ] *أَيَّاهَا* :s: أَيَّاهَا) hâ-ı tenbîhten mürekkebdir) harf-i ta'rîfle mu'arref isimlere girer, ve münâdâsı merfû' ve nâdiren mansûb olur: (أياها الملك السعيد). Çok def'a (يا) harf-i nidâsı dahi bulunur: "يا أيها النبي", "يا أيها", "يا أيها النفس مطمئنة", "الذين آمنوا".

B

[is.] Hurûf-ı Arabiyyenin ikincisi olup, hurûf-ı şefeden ma'dûddur. Abced hisâbınca 2 rakamına mu'âdildir.

[harf-i cer] Dâ'imâ altındaki isimle ve hatta harf-i ta'rîfin (l)'yla birlikte yazılıp, bervech-i âti 17 ma'nâya gelir: 1. Îlsâk beyân edip, lisânımızda (ile) edâtıyla terceme olunur: (مررت) (بزید), Zeyd ile gittim. 2. İsti'âne beyân edip, fi'lin hadesine âlet ve vâsita olan isme girer, ve yine (ile) edâtıyla terceme olunur: (كتبت بالقلم), kalemlle yazdım; (ضربت بالسيف), kılıçla urdum. Bismelenin bâ'sını dahi bundan 'ad edenler vardır. 3. Sebebiyyet beyân edip, için, sebebiyle, -DAn dolayı veya yine ile edâtıyla terceme olunur: "إنكم ظلمتم أنفسكم باتخاذكم العجل", icli ittihâzınızla, ittihâzınızdan dolayı kendinize zulm ettiniz; (لقيب بزید الأسد), Zeyd'in sebebiyle arslana rast geldim. 4. Mukâbele ve 'ıvaz beyân edip, samen ve kîmete delâlet eden esmâya girer, ki bu ma'nâ lisanımızda mef'ûlün ileyh ile veya (ile) edâtıyla ifâde olunur: (اشتريت اسم) (قليل), ufak bir kîmetle hasîsin adını satın aldın; (أدخلوا الجنة) (اشتريته بألف درهم), bin dirheme aldım; "بما كنتم تعملون". İşlediğiniz sâlihâte bedel cennete giriniz. 5. Musâhabet yani beraberlik beyân edip, yine (ile) edâtıyla terceme olunur: "اهبط بسلام", yani (مع سلام), selâmetle; (سار بأهله), ehliyle beraber gitti. 6. Zarfiyyet yani mekân ve zaman beyan edip, (-DA), (-yA) veya (-leyin) edâtlarıyla terceme olunur: "ولقد نصركم الله بيدر", Allah size Bedir'de yardım etti; "نجيناهم بسحر" onları sabâhleyin kurtardık; "ينفقون أموالهم بالليل والنهار سراً" "وعلانية". 7. Tab'îz beyân edip, (من) yerini tutar, ve (-DAn) edâtıyla terceme olunur: "عيناً يشرب بها عباد"

"الله", bir çeşme ki ondan 'ibâdu'l-lâh içerler. 8. Mücâvere beyân edip, (عن) yerini tutar, ve yine (-DAn) edâtıyla terceme olunur: "فاسأل به خبيراً" ondan haberdâr bir adama sor; "ويوم تشقق السماء" (عن الغمام) yani "بالغمام" (على) 9. İsti'lâ beyân edip, yerini tutar, ve (üzere) ile terceme olunur:

أرب يبول الثعلبان برأسه لقد ذل من بالت عليه الثعالب

Yani (على رأسه), başına, başının üzerine. 10. Bedel beyân edip, (yerine) ve (-yA bedel) ta'bîriyle terceme olunur:

فليت لي بهم قوم إذا ركبوا شنوا الإغارة فرساناً وركبانا

Ki bu beytte (بهم) ta'bîri (onların yerine) ve (onlara bedel) diye terceme olunmak iktizâ eder. (العين بالعين) ve (النفس بالنفس) gibi ta'bîrler dahi bu kabîlindedir. 11. Kasem için olup, diğer hurûf-ı kasemin hilâfına olarak, fi'l-i kasemle beraber dahi bulunur, ve zamîrde girer: (أقسم بالله), Allah'a yemîn ederim; (بك), senin (hayâtın, başın) için. Ekseriyyâ isti'tâf makâmında kullanılır: (بحياتك) (حدثني بالله يا قبر هل زالت محاسنة); 12. İntihâ beyân edip, (إلى) yerini tutar. Ve lisânımızda mef'ûlün ileyh ile ifâde olunur: (أحسن بي), bana ihsân etti. 13. Bazı ef'âl-i lâzimeye müte'addîye tahvîl etmek üzere maf'ûllerine girer: "ذهب الله بنورهم". Allah nûrlarını giderdi, izâle etti; (دخل به) idhâl etti; (أتى به) getirdi; (نزل به) indirdi. 14. (ile beraber) ma'nâsını ifâde eder: "ضاق عليهم الأرض" (خرج زيد بثيابه), genişliğiyle beraber 'arz onlar için daraldı. 15. Hâliyyet beyân eder: (خرج زيد بثيابه), Zeyd esvâbıyla giyinmiş olduğu hâlde çıktı; (لقينا)

(زيداً بخير), Zeyd'i iyi hâlde bulduk. 16. Ma'nen mef'ûl-i sarîh almaları iktizâ eden bir çok ef'âl-i müte'adiyyenin maf'ûllerine girip, lafzen mef'ûl-i gayr-i sarîh eder: (أمنت بالله), (أمسك به) gibi. Bu hâl sâir-i hurûf-ı cerde dahi bulunup ef'âl-i Arabiyyenin çoğu birer hafr-i cerle mef'ûl-i gayr-i sarîh aldıklarından, bu kitâbta buraları saâha veya misâlle beyân olunmuştur. 17. Zâ'ide olup, yalnız te'kîd için kullanılır, ki bu da başlıca mahâll-i âtiye olur: Evvelen, fi'l-i ta'accüb-i sâninin fâ'ilinde vücûben: (أحسن يزيد), Zeyd ne güzeldir. Sâniyen, (كفى) fi'linin fâ'ilinde cevâzen: "Şâhid olarak Cenâb-ı Allah kâfidir. Sâlisen, (ما) ve (ليس)'nin haberinde: "ألست", "وما الله بغافل", "ben rebbiniz değil miyim?" Allah gâfil değildir. Râbi'en, nâdire (كان) haberinde: (كان زيد بجاهل). Hâmisen, cümle-i menfiyyenin hâlinde:

فما رجعت بخاتبة ركاب حكيم بن المسيب منتهاها

Sâdisen, (ليس)'nin te'ehhur etmekle haberi yerini tutan isminde: "ليس البر أن تولوا وجوهكم قبل المشرق" (والمغرب). Sâbi'en, mübtedâ olan (حسب) gini bazı kelimelerde: (بحسبك درهم). Sâminen, mef'ûlde: (عين) ve (نفس) Tâsi'en, (جاءني زيد بنفسه, بعينه) kelimelerinde: (جاءني زيد بنفسه, بعينه) Zeyd kendisi geldi. 'Âşiren, (لا, غير, دون) kelimelerinde: (قتله) (بغير حق), haksız öldürdü; (بلا شيء), bir şeysiz; (بدون ذلك), bunsuz.

[iz.] 1. Çocuk lisânında peder, baba. 2. katoliklerin re'is-i ruhânîsi, papa.

باباري [iz.] (mu'arreb) büber, fülful.

بابلي *بابليّة* [sıf.] Bâbil-i şehri kadîmine mensûb ve müte'allik (sihr, şarâb); (عيون بابلية), Sehhâr gözler.

بابوچ *بابوچ* [iz.] (Farisiden me'hûz) papuş, papuç, terlik.

بابوس [iz.] (mu'arreb ve 'ammîdir) 1. Deve yavrusu. 2. Memede bulunan çocuk.

بابئة [is.] Takvîm-i Kıbtîde 11 Tişrîn-i Evvelde başlayan bir şehri şemsi.

بابونج [iz.] (Farisiden me'hûz) papatya çiçeği.

بابأ [ft. d.] 1. Birine babam sana fedâ olsun ma'nâsıyla (بابي أنت) demek. (بابأ) ve (بابأة) denilir. 2. Yeni söylemeğe başlayan çocuk pederine (بابأ) yani baba demek.

بابأ *بابأ* [fl. td.] Koşmak, 'acele etmek.

بابؤ [iz.] 1. Asl, esâs, 'unsur: (كريم البؤ), kerîmü'l-asl. 2. Her şeyin vasat ve merkezi, ortası. 3. En 'âlî makâm: (دهره هو في بؤ). 4. Zarîf ve nâzik ve şâyân hurmet-i re'îs. 5. Göz bebeği: (عيني هو أعز عندي من بؤ); (بؤ العين) bebeğinden kîmetlidir. 6. Çekirgenin gövdesi. 7. Sürmedânın kapağı. - [sıf.] (Fıkra-ı âtiyeye n.)

بابؤ *بابؤ* [sıf.] 'Âlim, dâna, habîr: (هو) (ابن بجدتها وبؤها

بؤبؤ [iz. sıf.] Kısa boylu etine dolgun seyrek adımlı ve eşkin yürüyüşlü at.

بابئة [is.] Erkek devenin kükremesi.

بابج *بابج* [ft 3.] 1. Değiştirmek, çevirmek. - [fl.] 2. Bağırarak, haykırmak.

بابج *بابج* [fl.] Bağırarak, haykırmak.

بابج cem: *بابج* [i.] 1. Levn güne, renk: (اجعل الباجات باجاً واحداً). 2. Tarz, vecih, üslûb: (لأجعلن الناس باجاً واحداً). (Hazret-i Ömer (rzh) kavlidir). 3. Ağnâm-ı resmi (bâc). - [sıf.] 4. Beraber, sivâ: (هم في أمر باج).

باد [iz.] (Farisiden me'hûz) pâdzehir.

بادنجان *بادنجان* [iz.] Patlıcan (mu'arreb).

بادورد *بادورد* [iz.] Şevket-i mübâreke dahi denilen bir nebât.

بادل *بادل* [fl. d.] Sür'atle yürümek, koşmak.

بادل *بادل* [is.] Meme ile koltuk arasındaki et, meme eti.

بادن *بادن* [ft. d.] İnkârda ısrâr edemeyip meskenetle ikrâr ve i'tirâf etmek: (بادن الأمر).

بار *بار* [ft 2.] 1. Kuyu kazmak. 2. Saklamak, gizlemek. 3. İddihâr etmek: (الشيء بار). 4. Gizlice 'amel-i hayır işleyip âhîret için sevâb kazanmak: (بار الرجل الخير).

أَبَارٌ [ft.] Bir adama kuyu kazmak. (أَبَارٌ فَلَانًا).

إِبْتَارٌ [ft.] 1. Kuyu kazmak, kuyu edinmek. 2. Saklamak, gizlemek. 3. İddihâr etmek. 4. Gizlice 'amel-i hayr işlemek.

أَبَارٌ، أَبَارٌ، أَبُورٌ، أَبْرٌ، بَارٌ [is.] Kuyu, çâh.

بَيَّارٌ [iz.] Kuyucu, kuyu kazan adam.

بُورَةٌ [is.] 1. Çukur, hufre. 2. Ateş yakılan çukur. 3. İddihâr olunmuş zahîre.

بَيَّرَةٌ [is.] İddihâr olunmuş zahîre.

بَارَرَةٌ [is.] (Farisiden mu'arreb) devâ gibi kullanılan bir nev' damg.

بَارِسْطَارِيُونٌ [iz.] (Yunaniden me'hûz Περιστεριον) (رعي الحمام) denilen bir nev' nebât.

بَارَنَامَجٌ [iz.] (Farisi bir nâmeden mu'arreb) 1. Hisâb pusulası. 2. Muhaddisînin rüvâtın esâmisini kayd ettikleri kağıt.

بَارَنْجٌ [iz.] (mu'arreb) Hindistan cevzi.

بَارُوتٌ [iz.] (mu'arreb) Barût.

بَارُودَةٌ [is.] Tüfenk (bundukıyye).

بَارُودِيَّةٌ [is.] Barûtluk, barût mahfazası.

أَبُورٌ، أَبُورٌ، أَبُورٌ، أَبُورٌ [iz.] Doğan, şâhîn.

بَارْدَارٌ [iz.] (Farisiden mu'arreb) kuşçu, doğancı.

بَارَزٌ [iz.] (Farisiden me'hûz) bazar, çarşu.

بَارَزْكَانٌ [iz.] (Farisiden me'hûz) tâcir, bezirgân.

بَارَزٌ [fl. d.] Çabuk çabuk yürümek.

بَارَزَةٌ [is.] 1. Sür'atli yürüyüş. 2. Nizâ', mu'âraza, gavga: (ما هذه البازلة), bu gavga nedir?

بَارْهَرٌ [iz.] Bâd-zehr, pad-zehr.

بَارُوقٌ [iz.] Üstübeç.

بَيَّاسٌ، بَأْسٌ، بُوسٌ، بُوسٌ، بُوسِي، بَيَّسٌ، بَيَّسِي [fl 4.] Fakr ve zarûrete dûçâr ve bed-hâl olmak: (بئس الرجل).

بَيَّوْسٌ، بَأْسٌ [fl 5.] 1. Harbda şiddet ve şecâ'at göstermek. 2. Fakr ve zarûrete dûçâr ve bed-hâl olmak: (بئس الرجل).

بَيَّسْتُ [fi'l-i mâzi gayri-i mutasarrıf] Ne kötüdür! ne kadar fenâdır! ma'nâsıyla (نعم) fi'l-i gayr-i mutasarrıfın mukâbilidir. Fâ'ili harf-i ta'rîfle mu'arref ism-i cins veya buna muzâf bir ism olduğu kütüb-i nahviyyede mastûr ise de, ma'nâyâ dikkat olunursa, bu isim-i mu'arref gâh fâ'il yerine geçip, asl fâ'il buna bedel olur, ve gâh ism mezkûr-i münker ve mansûb olup, temyîz yerini tutar, ve fâ'il bundan sonra gelir: (بئس الرجل زيد) (وبئس رجلاً زيد) denilir, ki ikisi de Zeyd ne kötü adamdır! demektir. "âyet-i kerîmesinde dahi (مهاده) fâ'il yerine geçmiş ise de,

asl fâ'il cehenneme 'â'id bir zamîr-i müstetirdir. Bazen fâ'ili (ما)-1 mevsûle olur: " بنسما يأمركم به " "إيمانكم".

[fl.] Mekrûh bir şey görmeye mahzûn olmak: " فلا تبتئس بما كانوا يفعلون "; (أقبل غير مبتئس), kerâhet ve hüznle olmayarak yani isteyerek ve sevine sevine geldi.

[fl.] İzhâr-ı fakr ve zarûret ve mezellet etmek.

[iz.] 1.Şiddet, kuvvet: " وأنزلنا الحديد فيه ". 2. Cesâret, şiddet, savlet: (هو ذو بأس) "بأس شديد". 3. 'Azâb, 'ukûbet: " ولا يرد بأسه عن القوم المجرمين ". 4. Zarar, mahzûr: (لا بأس فيه), bunun zararı yoktur, bunda bir mahzûr yoktur. 5. Korku, havf: (لا بأس) (عليك), senin için bir korku yoktur. 6. Güçlük: (لا بأس أن تعرفوا), bilmenizde bir güçlük yoktur.

[iz.] Şiddet, fakr, zarûret, sefâlet, musîbet. (يوم نعم) (نعم Mukâbili): يوم نعم (ويعوم بؤس) sa'âdet ve sefâlet günü vardır. – (وعوم بؤس), (الغوير أبؤسا) bir küçük mağâradan büyük musîbetler yağabilir. (zam.). – (بؤسك) (mansûb), (ويك) yerine, yazık sana!

[iz.] Şiddetli 'azâb. – (بنات بؤس), âfât, devâhî, masâ'ib: (رماه الله بينات بؤس).

[sıf.] 1. Cengavâr, şecî', bahâdır. 2. Şiddetli, şedîd: " وأخذنا الذين ظلموا بعداب بئس ".

[sıf.] Şiddetli, şedîd: (عذاب) *بئس [sıf.] Şiddetli 'azâb. – İkincisi harf-i ta'rifle (البئس) [iz.] arslan.

[sıf.] Şecî', cesûr.

[i. sıf.] Fakr ve zarûrete dûçâr: " وأطعموا البئس الفقير ".

[is.] 1. Âfet, dâhiye, musîbet. 2. Şiddet. 3. Fakr ve zarûret. Ekseriyyâ (ضراء) ile birlikte kullanılır: " والصابرين في البأساء والضراء ".

Bazı lügaviyyûn (بأساء) kelimesini fakr gibi emvâlde, ve (ضراء) kelimesini maraz gibi enfüste isti'mâl olunmak üzere ayırmışlardır.

[iz.] (Yunaniden me'hûz Βασίλιον) kolda bir damar, (وريد باسليق) (عرق) dahi derler.

[iz.] (Yunaniden mu'arreb) باسليقون fesleğen.

[ft 3.] 1. 'Ale'l-gafle yere yıkmak: (بأشته). 2. İtmek, öte kakmak: (بأشته). [fl.] 3. İmtinâ' etmek: (ما بأش منه).

[ft.] Müdâfa'aya vakit bırakmaksızın birini ansızın basıp yere yatırmak: (بأش فلاناً).

(بأي شيء) ta'bîrinden muharref olup, neye, neden, niçin ma'nâlarıyla beyne'l-'avâm müsta'meldir.

*باشاتٌ، باشاواتٌ cem: باشان، باشاوان *t: باشا

[iz.] (Türkçeden me'hûz) paşa.

*باشقُ [iz.] (Farisi "باشه"den mu'arredir) Atmaca kuşu, 'avâm şîn'in kesriyle isti'mâl eder.

*تَبَّاطُ، تَبَّاطُ، تَبَّاطُ [fl.1] 1. Yan üzere yanmak. 2. Müsterih ve fâriğ'ul-bâl olmak, yan gelmek: (تَبَّاطُ فلان). 3. Birinden rû-gerdân olmak: (تَبَّاطُ عنه).

*بَاقُ [ft 1.] (belâ ve musîbet) birinin üstüne çökmek, hücum etmek: (بَاقُهم الداهية). ('Avâm ecvef olarak بوق، بوق isti'mâl eder.)

*بَاقُ [ft.] Üstüne hücum etmek, dûçâr ve giriftâr etmek: (بَاقُ عليهم الدهر).

[ft.] *بَاقُ [ft.] Üstüne hücum etmek, dûçâr ve giriftâr etmek: (بَاقُ عليهم الدهر).

[ft.] *بَاقُ [ft.] Üstüne hücum etmek, dûçâr ve giriftâr etmek: (بَاقُ عليهم الدهر).

*بُؤْلُ [fl 5.] Küçük ve za'îf ve cılız olmak: (بُؤْلُ الرجل).

*بُؤْلُ [sıf.] Küçük, za'îf, cılız. Ekseriyyâ 'atf-1 tefsîr makâmında (ضئيل) sıfatıyla beraber kullanılır: (هو ضئيل بُؤْل).

[fl 5.] *بُؤْلُ [fl 5.] Küçük ve za'îf ve cılız olmak: (بُؤْلُ الرجل).

*بَالُ [is.] 1. (İtalyancadan me'hûz) bale, denk. 2. (Farisiden me'hûz) 'itriyyât mahfazası.

[iz.] *بَامِيَا، بَامِيَا * [iz.] (mu'arreb) bamyâ.

*بَانُ [ft.] İzine uymak, izince gitmek, ta'kîb etmek: (بَانُ الطريق). (تَابَنَ المُرَادِيْفِدِر).

*بَانُ [is.] Takvîm-i kıbtîde Haziranın 7'sinde başlar bir ay.

*بَاهُ [ft 3.] Anlamak, farkına varmak, fehm ve idrâk etmek. (ب) ve (ا) harf-i cerrîyle mef'ûl-i gayr-i sarîh alır: (ما بَاهْت لَه، ما بَاهْت بَه)، anlayamadım, farkına varamadım.

[fl 3,1.] *بَيُّوْ، بَيُّوْ، بَيُّوْ، بَيُّوْ، بَيُّوْ (Aslı *بَيُّوْ) 1. Tefahhur etmek. 2. Yükselmek, başını kaldırıp sâirlerine tekaddüm etmek. 3. (deve) koşup sâirlerini geçmek, ileri gitmek: (بَيُّوْ الناقة). [ft.] 4. Yükseltmek, 'âlî ve medâr-ı iftihâr 'ad etmek: (بَيُّوْ نفسه).

[fl 2.] *بَيُّوْ، بَيُّوْ * [fl 2.] (Mâdde-i ânîfeye n.)

[iz.] (Türkçeden me'hûz) bey.

*بَبُّ [iz.] 1. Türlü, güne, çeşit. 2. Tarz, üslûb. 3. Etine dolgun delikanlı.

[is.] 1. Yeni söylemeğe başlayan çocuk lakırtısı. - [iz.] 2. Etine dolgun delikanlı. - [sıf.] 3. Ebleh, ahmak, alık.

[iz.] *بَبَانُ * [iz.] 1. Türlü, güne, çeşit: (هم على بيان واحد)، onlar hep bir türlüdür. 2. Kasem, sınıf: (إن عشت فسأجعل الناس بيانا واحداً)، yaşarsam bütün halkı bir sınıf yapacağım, yani tafrik etmeyeceğim. [Hazret-i Ömer rzh].

[iz.] *بَبَاجُ * [iz.] Bir nev' balık.

بُبُوشٌ [iz.] Salyangoz, sümüklü böcek.
(Mağrib'te müsta'meldir.)

بَبْرٌ *بَبْرٌ* [iz.] (Farisiden
me'hûz) 1. Hind kaplanı. 2. Postu kürk yapılan
bir nev' çakal ki arslana avda rehberlik ettiği
maznûndur.

بِبْرَالَةٌ [is.] (Afrika lüğatinde) uzun
zerâvend (nebât).

بَبْغَاءٌ *بَبْغَاءٌ، بَبْغَاءٌ، بَبْغَاءٌ* [iz.] Papağan,
tûtî kuşu. (درة dahi derler.)

بَبْتًا *بَبْتًا، بَبْتًا* [fl 3.] Durmak, meks ve ârâm
etmek: (بتاً بالمكان). (بتاً mürâdifidir.)

بَبْتٌ *بَبْتٌ، بَبْتٌ، بَبْتٌ* [ft 1,2.] 1. Kesmek, kat'
etmek. 2. Karâr vermek, kesmek, kat'î söz
söylemek: (السكران لا بيت)، serhoş kat'î söz
söyleyemez. 3. Vazgeçmek, bir niyeti terk etmek:
(بت الصيام), oruç niyetinden vazgeçti. 4. Çok
yormak, yorgun düşürmek: (بتة السفر). - [fl.] 5.
Kesilmek, koparılmak, munkatî' olmak.

بَبْتٌ *بَبْتٌ، بَبْتٌ، بَبْتٌ* [fl 2.] Yorulmak, yorgun
düşmek.

بَبْتٌ *بَبْتٌ، بَبْتٌ، بَبْتٌ* [ft. if'âl] 1. Kesmek, kat'
etmek. 2. Kesmek, karâr vermek, kat'î söz
söylemek.

بَبْتٌ *بَبْتٌ، بَبْتٌ، بَبْتٌ* [ft.] 1. Kesmek, kat'
etmek. 2. İfâ etmek: (بتت الوعد)، va'dini ifâ etti. 3.
Erzâk vermek, birinin zâd seferini tedârik etmek:
(بتتوه).

بَبْتٌ *بَبْتٌ، بَبْتٌ، بَبْتٌ* [fl.] 1. Yol erzâkını
tedârik etmek, zâd-ı sefere mâlik olmak. 2. Ev
metâ'ı edinmek. (تمتع gibi).

بَبْتٌ *بَبْتٌ، بَبْتٌ، بَبْتٌ* [fmt.] 1. Kesilmek,
munkatî' olmak. 2. Birinin ihtiyârlıktan
rücûliyyeti kesilmek.

بَبْتٌ *بَبْتٌ، بَبْتٌ، بَبْتٌ* [iz.] 1. Ham ipekten
veya tiftikten ridâ ve şal. 2. Re's-i mâaddede
beyân olunan fi'lin masdarıdır. 3. Değirmenin
soldan çevirilmesi: (طحن بتاً), değirmeni soldan
çevirerek öğüttü. (Sağdan çevirmeğe شزر derler):

ونطحن بالرحى شزراً وبتاً ولو نعطي المغازل ما عيينا

بَبْتٌ [is.] 1. Kesme, katı'. 2. Birden olunan
katı', bir kesiş. 3. Kat'î, kat'îyyen mukarrer,
ircâ'ı nâ-kâbil: (طلقها بتة), kat'îyyen tatlık etti. –
(Mansûb ve mu'arref olarak) (البتة), (ve nâdiren
münker) (بتة), aslâ, hiçbir vakt, elbette: (لا أفعله البتة)
(وبنة), onu aslâ ve hiçbir vakit yapmam.

بَبْتٌ [is.] Şişe. (بطة yerine).

بَبْتٌ [sıf.] 1. Za'îf, arık, lâgır. 2. Yorgun.
3. Ahmak, alık. 4. Serhoş, mest.

بَبْتٌ *بَبْتٌ، بَبْتٌ، بَبْتٌ* [iz.] 1. Kesme, katı'. 2. Yol
erzakı, zâd, tûşe. 3. Ev metâ'ı. 4. Cihâz, ağırlık.
5. Takyîd ve ihtimâmla ifâ: (هو على بتات أمر). -
[sıf.] 6. Kat'î, mukarrer. – (بتاتاً), kat'îyyen.

بَبْتٌ *بَبْتٌ، بَبْتٌ، بَبْتٌ* [iz.] Kaba ipekten veya
tiftikten ridâ ve şal yapan ve satan adam.

بَيْتِي [iz.] 1. Sûf veya tiftikten ma'mûl mendil veya peşkir: "فَاتِي بثلثة افرصه على بتي". 2. (Fıkra-ı ânifeye n.)

بَيْتِيَّة [is.] F1ç1. (باطية) dahi denilir). *cem: *بِتَائِي

بِتْر [ft 1.] 1. Kesip noksân ve nâ-tamâm bırakmak. 2. Dibinden kesmek.

بِتْر [fl 4.] Hayvânın kuyruğu kesilmek, kuyruksuz kalmak: (بترت) (birinci bâbdan) (الحمار) ذنب الحمار بتر (dördüncü bâbdan), eşiğin kuyruğunu kestim eşek kuyruksuz kaldı.

بِتْر [ft.] 1. Vermek, İ'tâ etmek. 2. Dirîğ etmek, verememek. 3. Nesl ve zürriyyetten ve zikr-i hayrdan mahrûm etmek: (أبتر الله الرجل). - [fl.] 4. Güneşin şu'â'ları görüldükten sonra sabâh namazını kılmak: (أبتر المصلي).

بِتْر [fl.] 1. Kesilmek, munkatî' olmak. 2. Sıçrayıp koşmak.

بِتْر [iz.] 1. Re's-i mâddede mezkûr fi'lînin masdarıdır. 2. 'Arûzda hazf ile kat'ın cem'i, (fâ'ilâtun)'dan (fi'lün) olmak gibi.

بِتْر [is.] *بِتْرَة: *musaggarı: *بِتْرَة Dişi eşek, kancık. (أتان gibi).

بِتْر [sıf.] *بِتْرَة: *بِتْرَة Keskin, kâtî': (سيف) (باتر, بتار).

بِتْر [sıf.] *بِتْر: *بِتْر cem: *بِتْر: *بِتْر 1. Kuyruğu kesik (hayvân): (حجش أبتَر); (ما هم إلا كالحمر البتر),

onlar kuyruksuz eşekler gibidir. 2. Züğürt, müflis. 3. Nesl ve zürriyeti ve zikr-i cemîli kalmayan (adam): "إن شانك هو الأبتَر". 4. Hâsir, mahrûm, tehî-dest. 5. Kulpsuz, sapsız (koğa, sepet ve sâire). 6. Hayırsız, fâ'idesiz: "كل أمر ذي بال لا يبدأ فيه بحمد الله فهو أبتَر". 7. ('Arûzda) hazf ile kat'ı câmi' (vezn). - [iz.] 8. Bir nev' zehirli yılan ki kuyruğu kısa olduğundan böyle tesmiye olunmuştur. 9. Eşek, himâr. 10. Kul, köle. - (خطبة) - (الأبتَران), bir adamın merkebiyle kölesi. - (بتراء), basmele ve hamdele ve tasliye ile başlamayan hutba. - (حجة البتراء), hükümlü ve mu'teber hiccet.

بِتْر [sıf.] 1. Kısa boylu, bodur: (رجل أبتَر). 2. Nesl ve zürriyeti olmayan. 3. Akraba ve ta'allukâtına bakmayan ve kendilerinden kesilen.

بِتْر [is.] Tulû'da şu'â'ları çok uzatan güneş veya 'ale'l-ıtlâk güneş, şems.

بِتْر [fl 1.] 1. Uzaklaşmak, uzağa gitmek: (بتع في الأرض). 2. Kesilmek, ayrılmak: (بتع منه).

بِتْر [ft 2.] *بِتْر: *بِتْر (nebîz ve şarâb veya şîre) yapmak: (بتع النبيذ).

بِتْر [fl 4.] 1. Boyunu güzel ve uzun ve aşağısı kalın ve kuvvetli olmak: (بتع) (الفرس). 2. Bedenin oynak yerleri muhkem ve sağlam olmak: (بتع الجسد); (بتع الرجل). 3. Tanışmaksızın ve re'y-i hodla bir iş görmek: (بتع) (فلان بأمر لم يؤمرني فيه).

*اِنْبَتَعَ [fl.] Kesilmek, ayrılmak. اِنْبَتَعَ: اِنْبَتَعَ *.

*بِتْعَ [iz.] 1. Yemen’de baldan yapılan bir nev’ şarâb. 2. Şire, üzüm suyu. 3. Şarâb. 4. Üzüm hevangi.

*بِتْعَ [sıf.] Uzun boylu: (رجل بتع).

*بِتْعَ [iz.] Atın uzun ve aşağısı kalın ve muhkem boyunu.

*بِتْعَةُ [sıf.] 1. Boyunu uzun ve aşağısı kalın ve muhkem (at). 2. Oynak yerleri sağlam ve muhkem (beden, adam).

*اَبْتَعُ [sıf.] *s: اَبْتَعُ cems: اَبْتَعُونَ cems: اَبْتَعُ *s: اَبْتَعُ * 1. Dolgun (‘uzuv): (رسغ أبتع). 2. Oynak yerleri sağlam (adam). 3. Bütün, tekmil, cümle. (جمع،) (جاء القوم كلهم أجمعون أكتعون أبتعون أبتعون) (جاءت النساء جمع كتع) (القبيلة جمعاء كتعاء بصعاء بتعاء بصع بتع).

*بِتَاعُ [iz.] yerine lügat-i ‘âmmiyede müsta’meldir.

*بِتَاكَ [ft 2,1.] 1. Kesmek, koparmak (Başlıca ‘uzv-ı beden veya saç kesmede müsta’meldir): (بتك شعره). 2. Tutup çekerek koparmak veya yolmak.

*اِنْبَتَكَ، يَنْبِتُكَ، اِنْبِتَاكَ [fl.] ve: *نَبَتَكَ *نَبَتَكَ [fmt.] Kesilmek, koparılmak.

*بَاتِكَ [sıf.] Keskin, kâti’, sârim: (سيف باتك).

(Mâlik bin Ka’b EL-Hamdânînin meşhûr bir kılıcının dahi ismidir).

*بَتُوكُ [sıf.] Keskin, kâti’, sârim: (بتوك سيف).

*بِتْكَ [is.] 1. Kesilmiş parça, kesinti. 2. Koparılıp elde kalan saç ve tüy ve sâire. 3. Gecenin sabâha karîb olan karanlığı: (خرجت وقد بقيت بتكة من الليل).

*بِتْلُ [ft 1,2] 1. Kesmek, katı’ etmek. 2. Ayırmak, ifrâz etmek. 3. Seçip ayırmak, yemyîz etmek: (بتل الشيء).

*بِتْلُ [ft.] 1. Kesmek, kesip ayırmak. - [fl.] 2. Mâ-sivâdan kesilip ve te’ehhül etmeyip hakka teveccüh etmek: "وتبتل إليه تبتلاً".

*بِتْلُ [fmt. fl.] 1. Kesilmek, ayrılmak, munkatı’ olmak. 2. Hurma fidânı ana ağaçtan kesilip ayrıca kök salmak. 3. Mâ-sivâdan kesilip ve te’ehhül dahi etmeyerek hakka teveccüh etmek: "وتبتل إليه تبتلاً".

*بِتْلُ [fmt. fl.] (بتل) fi’linin ilk iki ma’nâsına gelir.

*بِتْلُ [fl.] (سبتل، سبتل، سبتل) (Hurma fidânı) Ana ağaçtan ayrılmak ayrıca kök salmak.

*بِتْلُ [sıf.] 1. Yektâ, bî-mânend, emsâlsiz. 2. Kat’î, i’âde olunmaz, geri alınmaz: (بتل). - (بتل) (بتل) kelimesine itbâ’ olunur: (طلقها بتة بتل)، bir daha almamak üzere kat’îyyen tatlîk etti.

بَتُولٌ: [sıfs.] 1. Erkeğe ihtiyâcı olmayıp ricâlden munkatî (kadın): (امرأة بتول). (Bu cihetle Hazret-i Meryem (alm)'a ve sâir-i kadınlardan mümtâziyyeti hasebiyle Hazret-i Fâtima (rzh)'ya itlâk olunur.) 2. Ana ağaçtan ayrılıp ayrıca kök salmış (hurma fidanı).

بَتِيلٌ: *s: *بَتِيلَةٌ [sıf.] 1. Hazret-i Meryem (alm)'a itlâk olunur. (بتول gibi.) 2. Ana ağaçtan ayrılıp ayrıca kök salmış (hurma fidanı). 3. Salkımları aşağıya doğru sarkık (ağaç). 4. Red ve ircâ'ı mümkün olmayan, kat'î. 5. Yektâ, tek: (عمره بتيلة), bir tek 'umre. 6. Semiz ve tombul ('uzuv). 7. İnce (bel):

عقليلة أما ملات أزارها فدعص وأما خصرها فبتيل

بَتِيلٌ: *cem: *بَتِيلٌ [iz.] Derenin aşağısında olan efendisi.

بَتِيلَةٌ: *cem: *بَتَائِلٌ [is.] 1. Ana ağaçtan ayrılıp ayrıca kök salmış hurma fidanı. 2. İnsan ve hayvân sağrısı. 3. Red ve ircâ'ı mümkün olmayan şey, karâr-ı kat'î: (هو على بتيلة من رأيه), kat'îyyen karâr vermiştir.

بَتْلَاءٌ: [sıfs.] 1. Yektâ, tek: (عمره بتلاء), bir tek 'umre. 2. Red ve ircâ'ı mümkün olmayan, kat'î: (مر على بتلاء من رأيه), kat'îyyen karâr verdi.

مُبْتَيْلَةٌ: [sıfs.] 1. Kökünden fidan veren (hurma ağacı).

مُبْتَيْلَةٌ: [sıfs.] 1. A'zâsı mütenâsib ve kad ve kâmeti mevzûn ve hiçbir yerinde fazla eti

olmayan balık etli (kadın) 2. Bu sıfatı hâ'iz (dişi deve).

بَتْلُوجِيَا: [iz.] (Yunaniden me'hûz: Παθολογία) İlmü'l-emrâz.

بَتْنٌ: *بتانٌ [iz.] Balina balığı.

بَتَا: *بَتَا، بَتُو، بَتُو (بتو Aslı) [fl 1.] Durmak, meks ve ikâmet etmek: (بتا بالمكان). (بتا وبتا gibi).

بَتَاءٌ: [iz.] Düz yer, ova.

بَتَاءٌ: *بَتَاءٌ، بَتَاءٌ [fl 1.] Durmak, meks ve ikâmet etmek: (بتا بالمكان). (بتا mürâdifidir.)

بَتَاجٌ: *بَتَاجٌ، بَتَاجٌ، بَتَاجٌ [fl. kş.] Vücûda yahut kalbe kesel ve rehâvet gelip ağırlaşmak ve gevşemek.

بَتَارٌ: *بَتَارٌ، بَتَارٌ، بَتَارٌ [fl. kş.] (bir bölük süvâri) yarışta cid ve ikdâmla koşuşmak: (بثارت الخيل). (بثارت dahi denilir.)

بَتَّاءٌ: *بَتَّاءٌ، بَتَّاءٌ، بَتَّاءٌ [ft 1,2.] 1. Yaymak, dağıtmak. 2. Açmak, faş etmek: (بثتك السر), sana sırrı faş ettim. 3. Neşr ve işâ'a etmek, yaymak: (بث الخبر). 4. (toz ve sâireyi) kaldırıp savurmak: (بثت الريح). 5. Saçmak, serpmek, dağınık bir hâlde vaz' etmek: "وبث فيها من كل دابة".

بَتَّاءٌ، بَتَّاءٌ، بَتَّاءٌ [ft. if'âl] ve: *بَتَّاءٌ، بَتَّاءٌ [ft. tef'âl] 1. Dağıtmak, yaymak. 2. Faş etmek, açmak. 3. neşr ve işâ'a etmek: (بثت الخبر). (Teskî-i mübâlağa ma'nâsı dahi tazammun eder.)

اِنْبَتَّ [fmt.] 1. Yayılmak, dağılmak. 2. Neşr ve işâ'a olunmak. 3. Saçılmak, serpilmek.

اِنْبَتَّ [fş. tefâ'ul] 1. Birbirine sır açmak, hâllaşmak, dertleşmek: (تباتنا الأسرار). - [fl.] 2. Keder etmek, mağmûm ve mahzûn olmak.

اِسْتَبْتَّ [ft.] Birinden bir sır veya haber sormak, bir sırrı açmasını istemek: (استبتت السر، الخبر إياه).

اِنْبَتَّ [ft. md 5.] 1. Savurmak, dağıtmak. 2. Neşr ve işâ'a etmek, yaymak.

اِنْبَتَّ [iz.] 1. İstif olmamış dağınık hurma. Bu ma'nâ ile sıfat gibi dahi kullanılır: (تمربت). 2. Hâl ve şan, Sûret-i zâhire: (حسن البث). 3. Şiddetli hüzn ve keder, ketm ve ihfâ olunamayıp zâhir olan gam ve endûh: "إنما أشكو بثي وحزني إلى الله" - (أخو البث), mahzûn ve mükedder adam. (Masdar ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

اِنْبَتَّ [sıf.] 1. Dağınık, yayılmış. 2. Bayılmış, baygın.

اِنْبَتَّ [fl 1,4,5.] 1. Küçük sivilceler çıkarmak: (بثر في وجهه), yüzünde küçük sivilceler çıktı.

اِنْبَتَّ [fl.] Küçük sivilceler çıkarmak: (بثر في وجهه), yüzünde küçük sivilceler çıktı.

اِنْبَتَّ [icz.] 1. Küçük sivilce. 2. Birbiri üzerine yığılmış beyaz taşlar tepesi. 3. Suyu yakın küçük kuyu, pınar.

اِنْبَتَّ [sıf.] 1. Çok, kesîr: (شيء بثر). 2. (Zıddıyla) Az, kalîl.

اِنْبَتَّ [sıf.] Yüzünde veya bedeninde sivilceleri olan, sivilceli.

اِنْبَتَّ [sıf.] Kazmaksızın yeryüzünde çıkan (su): (ماء باثر).

اِنْبَتَّ [sıf.] 1. Hased olunan, mahsûd. 2. Pek zengin: (رجل ميثور).

اِنْبَتَّ [fl 4.] (dudak) şişmek: (بثت شفته).

اِنْبَتَّ [fl 4.] 1. (dudak) kandan kırmızı olmak, kanı belli olmak: (بثت شفته). 2. (kan) dudakta belli olmak, kırmızı görünmek: (بثت الدم). 3. (dudak) gülerken dürülüp katlanmak: (بثت شفته). 4. (adam) gülerken dudağı dürülüp katlanmak: (بثت الرجل).

اِنْبَتَّ (بثع), ve bütün bedende görünürse (بثع) denilir.

اِنْبَتَّ [fl.] (yara) diş diş etler peydâ etmek, eti diş diş fişkirmek: (بثع الجرح).

اِنْبَتَّ [sıf.] Dudağı kanlı ve pek kırmızı (امرأة بثعاء); (رجل أبثع).

اِنْبَتَّ [sıfs.] Kanlı ve pek kırmızı (dudak): (شفة باثعة).

*بُئِعَ: [is.] Dilin ucunda çıkan karınca başı gibi bir nev' lahm-ı zâ'id.

*بُئِعَرُ، بُئِعَرٌ، بُئِعَرٌ: [fl. kş.] (bir bölük süvâri) yarışta müsâbaka için cid ve ikdâmla koşmak. (مُرَادِفِيدِرِ ابْتَأَر)

*بُئِعُ: [iz.] Çehre ve bedende kanın zâhir olması. (n. بنع)

*بُئِقُ، بُئِقُ، بُئِقُ، بُئِقُ، بُئِقُ: [ft.] 1. Nehrin suyunu diğer tarafa akıtmak için kenarını gedmek, yol vermek, mecrâ açmak: (بِئِقِ النَّهْرِ). 2. (nehr veya sel) yatağının kenarını veya bendi yıkıp etrâfi basmak. 3. (göz) sür'atle yaş akıtmak: (العَيْنِ بِئِقْت).

*بُئِقُ، بُئِقُ، بُئِقُ: [fl 1.] (kuyu) ağzına kadar dolmak: (بِئِقِ الرِّكِيَةِ), kuyu ağzına kadar doldu.

*بُئِقُ، بُئِقُ، بُئِقُ: [ft.] 1. Nehrin kenarını gedip suyu başka tarafa akıtmak. 2. (sel) bendi yıkıp etrâfi basmak.

*بُئِقُ، بُئِقُ، بُئِقُ: [fl.] 1. (su) taşmak, tuğyân etmek: (انْبِئِقِ الْمَاءِ). 2. (sel) birdenbire zuhûr etmek, ansızın basmak: (انْبِئِقِ السَّيْلِ عَلَيْهِم). 3. Birdenbire atılıp şetm ve tahkîrlerle boşanmak: (انْبِئِقِ الْفَجْرِ). 4. (sabâh) açılmak: (انْبِئِقِ عَلَيْهِم بِالْكَلامِ).

*بُئِقُ، بُئِقُ، بُئِقُ: [iz.] 1. Nehr kenarının veya su bendinin gediği: (الرَّوْثُوقُ فِي سَدِّ هَوْلَاءِ أَهْلِ)، yani becerikli adamlardır. 2. Suyun çağlayarak çıktığı yer, çağlayan.

*بَائِقَةٌ: [sıf.] Ağzına kadar dolu, leb-â-leb.: (رَكِيَةٌ بَائِقَةٌ), ağzına kadar dolu kuyu. – (بَائِقُ) (الكِرْمِ), keremi bol.

*بَائِلَةٌ: [is.] Şöhret: (لَهُ بَائِلَةٌ), şöhreti vardır.

*بَائِنٌ: [iz. cem.] Bağçalar ve çimenler.

*بَائِنٌ، بَائِنٌ، بَائِنٌ: [is.] 1. Düz ve mülâyim yer. 2. Yumuşak ve ince kum. 3. Kaymak, zübde. 4. Teni ter ve taze ve yumuşak güzel kadın (Sıfat gibi dahi kullanılır): (امْرَأَةٌ بَائِنَةٌ). 5. Nâz ve na'imle yaşayış, refâh, hâl. 6. Tâb ve tarâvet.

*بَائِنَةٌ: [is.] Düz ve mülâyim yerlerde veyahut 'an asl-ı şâmın (بَائِنَةٌ) karyesinde hâsıl olan bir nev' makbûl buğday.

*بَائِنٌ، بَائِنٌ، بَائِنٌ: [fl 1.] Terlemek.

*بَائِنَةٌ، بَائِنَةٌ، بَائِنَةٌ: [iciz.] Düz yer, ova.

*بَائِنَةٌ، بَائِنَةٌ، بَائِنَةٌ: [iciz.] Kül, remâd.

*بَائِيٌّ: [sıf.] 1. Herkesi her vakit medh ve senâ eden, herkesin senâsında bulunan. 2. Haşem ve dârâtı ziyâde olan.

*بَائِيٌّ، بَائِيٌّ، بَائِيٌّ: [ft. d.] Ninni söyleyerek (çocuğu) oyalayıp susturmak.

*بَائِيٌّ، بَائِيٌّ، بَائِيٌّ: [fl. td.] (et) şişmanlıktan gevşek ve sülpük olmak. (تَبَّجِجَ) (لَحْمَهُ).

*بَائِيٌّ، بَائِيٌّ، بَائِيٌّ: [sıf.] 1. Etləri gevşek ve sarkık şişman. 2. Boş boğaz ve bayağı (adam). 3.

Büyük tepe şeklinde (yığın veya harman): (رمل)
(بجباچ), büyük bir kum tepesi.

بُجَابِجُ: [sıf.] Şişman, mülahham.

بَجَّ: [ft 1.] 1. Yarmak, delmek: (بج القرحة),
çıbanı yardı. 2. Mızrâk ve sâire ile delmeksizin
dürtmek: (بج فلاناً). 3. (ot ve mer'â) hayvânın
karnını şişirmek, tavlandırmak: (الكلاء الماشية بج).
4. Galebe çalmak, yenmek.

باجَ: [ft. mufâ'ale] Birinin
mübârezesine çıkmak: (باجته فبجته),
mübârezesine çıkıp mağlûb ettim.

ابْتَجَّ: [fl. ifti'âl] (hayvân) bol
mer'â bulmakla böğürleri çatlayacak gibi şişip
tavlanmak: (ابتجت الماشية).

بُجُ: [iz.] 1. Kuş palazı, yavrusu. 2. Koca
yemişi.

بَجَّةٌ: [is.] 1. Göze 'âriz olur bir nev'
sivilce, arpacık. 2. Arabaların câhiliyyette
yedikleri deve kanyla memlû sucuk. 3.
Câhiliyyette bir sanem adı: " قد أراحكم الله من الجبهة "
"السجة والسجة والبيجة" (سجة) bir
büt, (بجة) dahi mezkûr büt veyahut kan
sucuğudur.

أَبَجَّ: [sıf.] 1. Gözünün yarığı vâsi'
(adam): (رجل أبج العين). 2. Yarığı vâsi' (göz): (عين
بجاء).

بِجَاةٌ: [is.] Halkın aşağı ve bayağı sınıfı:
(البجاجة من الناس).

بَجُجُ: [is. cem.] Çatlamış yağ tulumları.
(Müfredi أبج olsa gerektir.)

بَجَّجَ: [fl 4,2.] Sevinmek, şâdân olmak:
(بجج), ona sevindi.

تَبَجَّجَ: [ft.] Sevindirmek.

تَبَجَّجَ: [fmt.] Sevinmek,
sevindirmek: (بججته فتبجح).

بُجِدَ: [fl 1.] 1. Durmak, meks ve ikâmet
etmek: (بجد بالمكان). 2. (mevâşi) mer'âdan
ayrılmamak: (بجبت الإبل).

تَبَجَّدَ: [fl.] Durmak, meks ve
ikâmet etmek: (بجد بالمكان).

بُجْدٌ: [iz.] 1. Gürûh, cemâ'at, halk. 2. Yüz
re'sten aşağı olmamak üzere atlar mecmû'u.

بَجْدَةٌ: [is.] 1. Asl, esâs: (هو بجدته), aslı
budur. 2. Sahrâ, beyâbân. 3. Bir işin iç yüzü ve
küh ve hakikatı: (هو عالم بجدة أمرك), senin işin iç
yüzü ve küh ve hakikatını bilir. 4. Vukûf,
ma'lûmât: (عنده بجدة ذلك), bundan ma'lûmâtı, buna
vukûfu vardır. – (هو ابن بجدتها), bu işin a'lâsını
bilir, ehlidir. Sözünün eridir ma'nâsıyla dahi
kullanılır meseldir.

بُجْدَةٌ: [is.] Fıkra-ı ânifede mübeyyen
(بجدة)'nin üçüncü ma'nâsıyla lügattir. Bir işin iç
yüzü.

بُجْدٌ: [iz.] Pul pul kilim ve 'aba.

أَبَجْدُ ["أبج" mâddesine n.]

بَجَرَ [fl 4.] 1. (adamın) göbeği fırlamak, göbek fitığı olmak. 2. Karnı büyük olmak. 3. Çok içmeden karnı şişmek: (الرجل بجر). 4. Bir işten usanıp gevşek davranmak: (بجرت عن هذا الأمر).

تَبَجَّرَ [ft.] Karnı şişecek sûrette çok içmek: (تبجر النبيذ).

إِبْجَارٌ [fl.] Bir işte usanç gelip gevşek davranmak: (إبجارت عن هذا الأمر).

أَبَجِرُ [iz.] 1. Şer, mekrûh iş: (هو أهل البحر). 2. Büyük ve mühim iş. 3. Garîb ve 'acîb şey. 4. Vehâmetli ve tehlikeli iş. - [sıf.] Garîb 'acîb, büyük, vahîm: (أتى بأمر بجر).

بَجِرٌ [sıf.] Şişkin (karnı).

بُجْرَةٌ [is.] göbek, sürre. 2. Fırlamış göbek, göbek fitığı. 3. Bez, yumru. - [cem.] (عجر وجر) me'âyib-i zâhire ve bâtına: (وبجري ألقىت إليه عجري) yahut (ذكرت له عجري وجرى) kâfe-i ma'âyib ve nakâyısını söyledim.

أَبْجَرٌ [sıf.] 1. Göbeği fırlamış. 2. Karnı şiş.

أَبْجَرٌ [iz.] Gemi halâtı, palamar. 2. Antere bin Şeddâd'ın atının ismi.

بُجْرِيٌّ [iz. s.] Âfet, dâhiye, musîbet: (لقيت منه البجاري).

بَجِيرٌ [sıf.] Te'kîd için (كثير) kelimesine itbâ' olunur: (شيء كثير بحير).

بَجْرَاءُ [is.] Mürtefi' yer.

بَاجِرٌ [sıf.] Karnı şiş, karnına su dolmuş, müsteskî.

بَاجِرٌ [iz.] *ve zebân-zedi بَاجِرٌ [iz.] Câhiliyyette Azd kabîlesinin 'ibâdet ettiği bir sanem.

بُجِيرٌ [sıf.] Göbeği fırlamış demek olan (عسير بحير بجرة) - (أبجر)'in musaggarıdır. kendisinde dahi mevcûd olan 'aybla başkasını ta'yîb eden hakkında müsta'mel meseldir.

بَجْرَمٌ [iz. cem.] Âfât, masâyib, devâhi.

بَجَسَ [ft 1,2.] 1. (suya) mecrâ açıp akıtmak: (بجس الماء). 2. (çıbanı) delip akıtmak. - [fl.] 3. Mecrâ bulup veya delinip akmak.

بُجِسٌ [ft 1.] Sövmek, şetm ve tahkîr etmek: (بجس فلاناً).

بَجَسَ [ft.] (su ve çiban cirâheti) akıtılmak, akmak.

أَبْجَسَ [fmt.] 1. Akıtılmak, akmak. 2. (su) yerden kaynayıp akmak.

بُجَسٌ [sıf.] Yerden kaynayıp akan (su): (ماء بجس، منجيس).

بَاجَسٌ [sıf.] Çok su döken (bulut): (سحائب بجس).

بَحِيسٌ [sıf.] Suyu çok, taşan (pınar ve sâire): (عين بحيس). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

بَجَعٌ [ft 3.] Kılıçla kesmek: (بجعة) (بالسيف).

بَجَعَةٌ [icz.] Mısır'da bulunur bir nev' kaşıkçı kuşu ki gerdânı derisinden kürk yapılıdır.

بَجَلٌ [fl 4,1.] 1. Hoşhâl ve refâh ve servete nâ'il olmak. 2. Şâdân ve mesrûr olmak: (بجل الرجل).

بَجَالَةٌ [fl 5.] Vakâr ve 'azamet ve şân ve vecâhet sâhibi olmak: (بجل الرجل).

بَجَالٌ [ft.] Birine kifâyet etmek, kâfi olmak: (أبجله الشيء), bu şey ona kâfidir.

بَجَلٌ [ft.] 1. Hürmet ve ikrâm ve ta'zîm etmek: (بجله). 2. Birine (بجل) yahut (بجلك) yani evet yahut elverir demek.

بَجَلٌ [harf-i cevâb] 1. Evet, belâ, hay hay. - [if.] 2. Elverir, yeter, kâfi: (بجلني), bana elverir; (بجلك), sana elverir. - [iz.] 3. Kifâyet, kâfi, (حسب) gibi: (بجلي), bana kâfi (حسبي) gibi).

بَجَلٌ [iz.] Bührtân, iftirâ.

بُجْلٌ [iz.] 1. Büyük bührtân. 2. Garîb ve 'acîb şey.

بَجَلَةٌ [is.] 1. Küçük ağaç. 2. Güzel şekil ve sîmâ.

بَجَالٌ [sıf.] 1. Hoşhâl, mütereffih, servet ve refâh sâhibi. 2. Şâdân, harem, mesrûr. 3. Mülahham, şişman.

بَجِيلٌ [sıf.] 1. Vakâr ve 'azamet sâhibi. vakûr. 2. Şânlı, şöretli. 3. İri, büyük, kalın, kaba: (شيء بجيل).

أَبْجَلٌ [iz.] Ayakta veya kolda bırakılan sinir. Bir rivâyette yalnız atın mezkûr sinirine denilip, insânınkine (أكل) derler.

بَجَمٌ [fl. 2.] 1. Çekilip büzülmek. 2. Yorgunluktan veya korku ve heybetten susmak, ses çıkarmamak. 3. Oyalanıp gecikmek.

بُجِمٌ [fl.] 1. Çekilip büzülmek. 2. Oyalanıp gecikmek. - [ft.] 3. Dikkatle bakmak: (بجم النظر), dikkatle baktı.

بَجْمَةٌ [icz.] Bir nev' ılgın ağacı meyvesi.

بَجْمَاطٌ [iz.] (Mağrib lüğatinde) peksimâd. (بجماط dahi denilip ikisi de mu'arrebdir.)

بَجْنٌ [iz.] Tatlı su kefali, ak kefal (balık).

بَجْنٌ [ft.] (lügat-i 'âmmede) 1. Mıhlamak. 2. (çivi) perçîn etmek: (بجن) (المسمار).

بَحْبَجٌ [fl. d.] Girip yerleşmek: (بحج) (الرجل).

تَبَحَّحَ: [fl. td.] 1. Girip yerleşmek (تبجح الرجل) (gibi). 2. Bir hane veya mekânın ortasına kadar varmak veya oertasında bulunmak: (تبجح الدار), evin ortasına vardı, ortasında durdu.

بَحْبَحَةٌ: [is.] 1. Cemâ'at. 2. Geçinmede bolluk, ma'îşet vüs'atı. (Masdar ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

بُحْبُوحَةٌ: [is.] Bir mekânın ortası, vasatı: من سره أن يسكن بحبوحه الجنة فليزم " (قعد بحبوحه الدار) الجماعة".

بِحْبَاحٍ: [sıf.] Tûl ve 'arız bir olan: (شيء) (بحباح).

أَبْقَى: [if.] Bitti, tükendi, kalmadı: (بِحْبَاحٍ) (أبقى) sü'âline cevâben: (بحباح) denilir, ki hiçbir şey kalmadı demektir. (Beyne'l-'avâm şedde ile ve yine kesr üzerine mebnî olarak بحج denilir.)

بِحْبَاحَةٌ: [sıfs.] Çirkin ve bed-manzar (kadın): (امراة بحباحة).

بِحْبَاحِيٌّ: [sıf.] Geçineceği bol ve konak ve dâiresi geniş (adam): (رجل بحبحي).

بِحْتًا: [fl 5.] Hâlis olmak, hiçbir şeyle karışık olmamak.

بِحْتًا: [ft.] 1. (mahabbeti) hâlis ve gıl ve gışsız etmek: (باحته الود), mahabbet-i hâlis ile sevdi. 2. Birine bir sırrı keşf etmek, emniyet edip söylemek, açmak: (باحث فلاناً),

filâna sırrını söyledi. 3. Hayvâna bir cins ve hâlis yem vermek, yemin cinsine başka şey karıştırmamak: (باحث دابته بالضرع), hayvânına (سادة شبرق) denilen kuru dikenini yedirdi.

بِحْتًا: [sıf.] 1. Hâlis, sırf, mahz, aslâ karışmamış: (عربي بحث), sırf ve hâlis Arap. 2. Sâde, kuru: (خبز بحث), kuru ve katksız ekmek. (Tesniye ve cem' ve tasgîri mesmû' değildir.)

بِحْتُرٌ: [sıf.] 1. Kısa boylu ve tıknâz (adam). 2. Tay kabîlesinden bir tâ'ifinin ismidir, ki şâ'ir-i şehîr Ebu 'Ubâda El-Buhturî dahi bu tâ'ifeye mensûb idi.

بِحْتُرٌ: [fl. tf.] Tay kabîlesinin Buhtur tâ'ifesine mensûb olmak veya bu tâ'ifeye mensûbiyyet iddi'âsında bulunmak.

بِحْتُرِيٌّ: [sıf.] 1. Beyne'l-Arab meşhûr bir cinse mensûb (deve): (إبل بحترية). 2. Tay kabîlesinin Buhtur tâ'ifesine mensûb. 3. Kısa boylu ve tıknâz (adam).

مُبْحَرَةٌ: [is.] Batlıcan ve sâire ile yumurtadan yapılan bir nev' yemek. (Lügat-i 'âmmiyedir.)

بِحْتًا: [ft 3.] 1. Toprağı eşip bir şey araştırmak: "فبعث الله غرابا يبحث في الأرض" (عن حثفه بظلفه). 2. Bir şeyin ası ve hakîkatını bulmak için sorup araştırmak: (بحث عنه), ondan bahs etti, ona dâ'ir tahkîkât icrâ etti. 3. Sormak, isticvâb ve istintâk etmek: (بحث منه). 4. Mübâhase ve münâzara etmek.

بَاَحَتْ [fş.] 1. Bir şeyin asl ve hakikatını bulmak için mu'âraza ve münâzara etmek. 2. Merâmını delil ve isbâtla îzâh ve ifhâm etmek.

تَبَحَّتْ [ft.] Gereği gibi araştırıp teftîş ve tahkîk etmek: (تبحث عنه).

اِبْتَحَتْ [ft.] 1. Gereği gibi araştırıp teftîş ve tahkîk etmek. 2. Toprağa gömme ta'bîr olunan oyunu oynamak: (ابتحت الصبي).

تَبَّاحَتْ [fş.] Mu'âraza ve münâzara etmek, mübâhaseye girişmek.

اِسْتَبَحَّتْ [ft.] Gereği gibi araştırıp teftîş ve tahkîk etmek: (استبحث عنه).

بَحْتُ *cem: بُحْتُ [iz.] 1. Ma'den, ma'den ocağı. 2. İri yılan. (Masdar sıfatıyla olan ma'nâlar için re's-i mâddeye n.)

بَحَيْتُ * [is.] Toprağa gömme denilen çocuk oyunu ki birinin gömüp saklandığı şeyi diğerleri araştırıp bulmaktan 'ibârettir.

بُحَاتَةٌ [is.] Toprak, turâb.

بُحُوتٌ [sıf.] 1. Yürürken ön ayaklarıyla toprağı eşip arkaya atan (deve). - [iz.] 2. Süver-i kur'âniyyeden sûretü'l-tevbenin nâm diğeridir ki münâfikînin ahvâlinden bahs eder.

مَبَّحْتُ *cem: مَبَّاحْتُ [iz.] 1. Bahs. 2. Araştırılacak yer. - (مباحث البقر), yaban öküzlerinin eşip araştırdıkları yer yani

(تركته بمباحث البقر), kimsenin bilemeyeceği hâlî yerlerde bıraktım.

مَبَّحْتُهُ *cem: مَبَّاحْتُ [is.] Araştırma, teftîş ve tahkîk.

بَاِحَاءٌ [is.] Köstebek çıkardığı toprağa şebîh toprak yığını.

بَحَّرْتُ *يُبَحِّرُ، بَحْرَةٌ * [ft. d.] 1. Saçıp dağıtmak, serpmek: (بحتر الشيء). 2. Meydâna çıkarmak, keşf ve işâ'a etmek. 3. Dağlık bir hâle koymak, alt üst etmek. - [fl.] 4. (süt) kesilip tane tane olmak: (بحتر اللبن); (لبن مبحتر), kesilmiş süt.

تَبَحَّرْتُ *يَبَحَّرُ، تَبَحُّرٌ * [fmt. td.] 1. Saçılıp dağılmak, serpilmek. 2. Keşf ve işâ'a olunmak. 2. Alt üst olmak.

بَحْنٌ *يُبَحِّنُ، بَحْنَةٌ * [fl. d.] Ağır ve gevşek davranmak, rehâvet göstermek: (الأمر بحن في).

بَجَّ *يَبِجُّ، بَجٌّ، بَحَّ، بَحَّحٌ، بَحَّحٌ، بَحَّحٌ، بَحَّحٌ * [fl 3,4.] (Dördüncü bâbdan tasrîfinde masdarı yalnız ikinci vecih üzere gelir.) sesi kısılmak, boğuk olmak: (بححت), sesim kısıldı.

أَبَحَّ *يُبِجُّ، أَبَحَّحٌ * [ft. if'âl] Sesini kısıltmak: (أبحه الصياح), bağırması sesini kısılttı, bağırmadan sesi kısıldı.

اِبْتَحَّ *يَبْتَحُّ، اِبْتِحَاحٌ * [fl. ifti'âl] Bolluğa ve refâh hâline nâ'il olmak. (بحبوحة'dan gelir. n. بحيح.)

بُحَّةٌ [is.] Sesin kısıklığı, boğukluğu.

*أَبْحُ: [sıf.] 1. Sesi boğuk, kısık sesli. 2. Semiz (adam). 3. Kalın (odun). - [iz.] 4. Altın sikke.

*بَحِيحٌ: [sıf.] Hasîs demek olan (شحيح) sıfatına itbâ'en kullanılır: (رجل شحيح بحيح), hasîs ve pinti bir adam.

*بُجْدْرِيٌّ: [sıf.] Süt urmuş ta'bîr olunan ve sıska ve cılız kalıp büyümeyen olan çocuğa denir: (صبي بجدري).

*بَحْدَقٌ: [iz.] Karnıyarık tohumu (بزر قطونا).

*بُجْدَلٌ: [fl. d.] 1. İnsanın bir omuzu alçak ve çarpık olmak. 2. Koşmak, çabuk yürümek. 3. Eli çabuk ve ü ve çalak olmak.

*بَحْرٌ: [ft 3.] 1. Yarmak: (الأرض بحر), toprağı yarı. 2. (hayvânın) kulağına yarmak: (بحر الناقة).

*بَحْرٌ: [ft 3.] 1. Korkudan şaşma kalmak, mebhût ve mütehayyir olmak: (بحر الرجل). 2. Çok susamak. 3. Za'iflemek, arık ve lağır olmak, süzülme. 4. (deve) çok koşmadan yorulup yüzü simsiyah olmak: (بحر البعير).

*أَبْحَرٌ: [fl.] 1. Deniz seferi etmek. 2. Sillü'r-ri'e 'illetine uğramak, verem olmak. 3. Ansızın ve bilâ kâsd bir adama rast gelmek. 4. (insanın) burnu pek kızarmak: (أبحر الرجل). 5. (yerin) su birikecek mahalleri ve bataklıkları çok olmak: (الأرض أبحرت). 6. (su) acı

ve tuzlu olmak: (أبحر الماء). - [ft.] 7. (suyu) acı ve tuzlu bulmak: (الرجل الماء أبحر).

*بَيَّبَحْرٌ, تَبَحْرٌ: [fl.] 1. Dalmak, derin gitmek, bir şeyin 'umkuna varmak. 2. Genişleyip derinleşmek, tevessu' ve ta'ammuk etmek. - (تبحر في العلم), pek zengin olmak. - (تبحر في المال), pek 'âlim olmak, 'ulûmun künhüne varmak.

*يَسْتَبْحِرُ, اسْتَبْحَارٌ: [fl.] 1. Deniz gibi yayılıp münbasit olmak: (العلم استبحر الرجل في), 'ilmi tevessu' etti. 2. (hatîb ve şâ'ir ve kısa hân) çok söz bulup söylemek: (الشاعر استبحر).

*أَبْحَرٌ, أَبْحَرٌ, أَبْحَرٌ: [iz.] 1. Deniz, derya. 2. Büyük nehr veya göl. (Bundan tafrik için denize "بحر الملح" ve "البحر" "البحر" dahi derler.) 3. Rahmin en derin yeri, cenîn yatağı. - (mec.) 4. Sahî ve cüvân-merd adam. 5. Pek yürük cins at. 6. 'Ulûm ve fûnûnun künhüne varmış 'allâme. 7. Suyu çok münbit ve mahsûldâr yer. Bu son dört ma'nâ ile sıfat gibi dahi kullanılıp: (فرس بحر), (رجل بحر) denilir. 8. ('Arûzda) vezn. - (بنات بحر) (mâddesine n.)

*بَحْرٌ: [sıf.] 1. Havftan şaşma kalan, mütehayyir, sersem. 2. Çok susamış. 3. Pek arık ve lağır. 4. Sill-i ri'e 'illetine uğramış, verem olmuş. 5. Çok koşmadan yorulup yüzü simsiyah olmuş (deve).

*بَحْرٌ: [iz.] 1. Sill-i ri'e 'illeti, verem. 2. Deveye çok koşmadan 'âriz olan ve yüzünü karartan bir 'illet.

بَحْرَةٌ: *cem: بِحَارٌ, بُحْرٌ [is.] 1. Memleket, belde. 2. Su birikecek sûrette alçak yer. 3. Havz. 4. Büyük bağca. 5. Mâ-ı cârîsi ve nebâtât ve mahsûlâtı olan karye. - [sıf.] 6. Zâhir, âşikâr, açık. - (صحرة بحرة), apaçık, hicâbsiz ve örtüsüz olarak, gizli kapaklı değil.

بَاحِرٌ: [sıf.] 1. Ahmak, budala. 2. Sersem, mebhût. 3. Yalancı, kezzâb. 4. Fuzûlî, küstâh, saygısız. - [iz.] 5. Pek kırmızı kan. 6. Rahm kanı, âdet kanı.

بَحِيرٌ: [sıf.] Sill-i ri'e illetine uğramış, verem olmuş (adam).

بَحُورٌ: [sıf.] Koştukça iyileşen yürük ata itlâk olunur.

بَاخُورٌ: [iz.] 1. Ay, kamer (طلع الباحور). 2. Temmuzda senenin en sıcak günleri 'ad olunan ma'rûf yedi gün, (أيام باخور).

بَاحِرَةٌ: [is.] 1. Bir nev' dikenli ağaç. 2. Cins dişi deve. Bu ikinci ma'nâ ile sıfat gibi dahi kullanılır: (ناقة باحرة).

بَحَّارٌ: *cem: بَحَّارَةٌ [iz.] Gemici, mellâh.

بُحْرَانٌ: *cem: بُحْرَانٌ [iz.] Tıpta hastalığın en ziyâde şiddet kesb ettiği vakte veya hastalık arasında zuhûr eden tehlikeli bir ârizaya derler. Fransızcası Crise'dir. Lügat-i müvellededen ise de, zan olunduğu gibi Yunaniden me'hûz olmayıp, Arabîdir. - (mec.) bir işin tehlikeli ve müşkil vir hâl peydâ etmesi.

بَاخُورِيٌّ: [sıf.] Ânifen beyân olunan buhrâna mensûb ve müte'allik: (يوم باحوري), buhrân günü.

بَحِيرَةٌ: *cem: بُحْرٌ, بِحَائِرٌ [is.] 1. Kulağı nişan için yarılmış dişi deve veya koyun. 2. Câhiliyyette on def'a doğurduktan sonra kulağını yarararak âzâd bıraktıkları ve zebhini harâm 'ad ettikleri dişi deve veya koyun ve bir rivâyette (سائبة) denilen bu devenin kendisiyle beraber âzâd olunan onuncu yavrusu. Bazıları da (سائبة) kelimesini deveye, (بحيرة)'yi de koyuna tahsîs etmek istemişlerdir: "ما جعل الله من بحيرة ولا سائبة". 3. Salma bırakılmış dişi deve. 4. Sütü pek çok olan dişi hayvân. 5. (Cezâyir lügat-i 'âmîyyesinde بحرة yerine) sebze bağcası.

بُحَيْرَةٌ: [is.] (بحره'nin musaggarıdır) göl.

بَحْرِيٌّ: *s: بَحْرِيَّةٌ [sıf.] Denize mensûb ve müte'allik.

بَحْرَانِيٌّ: [sıf.] 1. Bahreyn memleketine mensûb. 2. Pek kırmızı (kan): (دم بحراني). - [iz.] 3. (lügat-, 'âmede) Yelken bezi.

بَحْرِيَّتٌ: *sıf.] Hâlis ve 'ayân: (بحريت كذب), sırf ve apâşikâr yalan.

بَحْرٌ: *ft 3.] Yumrukla urmak: (بحزه), ona yumrukla urdu.

بَحْرَجٌ: [iz.] 1. Dana, buzağı ve bir rivâyette yaban sığırının danası. 2. Genç deve. 3. Karnı büyük bodur adam.

بَحْرَجَةٌ: [is.] Dişi buzağı veya yaban sığırının dişi buzağısı.

مُبْحَرَجٌ: [sıf.] Nihâyet derecede kaynamış, pek sıcak (su): (ماء مبحرج).

بَحَشٌ: [fl 3.] Toplanmak, birikmek, tecemmu' etmek: (بحش القوم). Bazı lügaviyyûn bu kelimeyi kabûl etmeyip, doğrusu (تحبش) olduğunu iltizâm etmişlerdir. 'Avâm (بحث) yerine kullanırlar.

بِحْشَلٌ: [fl. d.] Zenciler usûlünce raks etmek. Sıçrayıp tepinmek: (بحشل الغلام).

بِحْطَلٌ: [fl. d.] Sıçan ve tavşan gibi sıçramak.

بِحْلٌ: [iz.] Şiddetle itme. (Lügat-i garîbedendir.)

بِجْلَسٌ: [fl. td.] Boş ve tehî-dest olmak: (جاء يجلس), eli boş olarak geldi.

بِحْمٌ: [iz.] Suyu çok göl. Sıfat gibi dahi kullanılır: (غدير بحوم).

بِحْنٌ: [iz.] 1. Kum yığını. 2. Bir nev' hurma. - [sıf.] 3. Sık sık adım atıp çabuk yürüyen: (رجل بحون).

بِحْوَةٌ: [is.] 1. Bodur karı. 2. Karnı büyük kırba.

بِحْخَانَةٌ: [is.] 1. Büyük kavsara sepeti. 2. Ateşten sıçrayan büyük kıvılcım.

بِحْخَاءٌ: [is.] Büyük kavsara sepeti.

بِحَى: [fl. if'âl] (hayvân) durup yürümek: (أبحت عليّ دابتي).

بِخٌ: [if.] Ta' accüb ve istihsân beyân edip ekseriyyâ mükerrer olarak kullanılır. Pe pe.

بِخْبِخٌ: [ft. d.] 1. Pe pe diyerek istihsân ve medh etmek: (بخبخ فلاناً). - [fl.] 2. Uykuda puh puh diyerek mışıldamak: (بخبخ الرجل). 3. Esnâ-ı râhta öyle sıcaklığını geçirmek üzere durup eğlenmek: (بخبخ من الظهيرة). 3. Sümünden sonra za'îflayıp etler hışır hışır etmek: (بخبخ لحمه). 5. (deve) kükremek: (البعير بخبخ).

بِخْبِخٌ: [fl. td.] 1. Havânın sıcaklığı sükûnet bulmak: (تبخبخ الحر). 2. Koyun ve keçi kısmı bulunduğu yerde durmak: (تبخبخت الغنم).

مُبْخَبَةٌ: [sıfs.] Karnı büyük (deve).

بِخْتٌ: [iz.] (Farisiden me'hûz) baht, tâli', ikbâl: (يا بخت من ...) ne mutludur o adam ki...

بِخْتٌ: [ft 1.] 1. Urmak, dövmek, darb etmek. - [ch.] 2. Korkmak, izhâr-ı cebânet etmek.

بِخْتٌ: [ft.] Edille-i mukni'a ile iskât etmek: (بخت فلاناً).

بِخْتِيٌّ, **بِخَاتِيٌّ**, **بِخَاتِيٌّ**: [fr: s: بُخْتِيٌّ] *fr: بُخْتِيٌّ [icz.] İki örgüçlü Hurâsân devesi. (Afgânistân ehâlî-i asliyesinin ismi olan (بخت) lafzından me'hûz olsa gerektir.)

بَخَاتٌ [sıf.] İki örgüçlü Hurâsân develerine mâlik ve bu develerle geçinen (adam).

بَخِيْتُ *مَبْحُوتٌ* [sıf.] Bahtlı, baht ve tâli'i yaver.

بُخْنَجٌ *فُخْنَجٌ* cem: بَخَاتِجٌ [iz.] (Fârisi) 'den mu'arreb) pişmiş şey. Başlıca peksimet gibi mükerreren pişmiş şeylere ıtlâk olunur.

بَخْنَرٌ *بَبَخْنَرٌ، بَبَخْنَرٌ، بَبَخْنَرٌ* [fl. d.] ve: بَخْنَرَةٌ *بَخْنَرَةٌ* [fl. td.] Sallanarak ve nâzlanarak yürümek.

بَخْنَرِيٌّ *بَخْنَرِيٌّ* [sıf.] 1. Güzel endâmlı ve dilberane yürüyüşlü. 2. Kendini beğenmiş.

بَخْنَرِيَّةٌ [is.] Kendini beğenmiş adamın sallanarak nâz ve edâ ile yürüyüşü.

بَخْنَرٌ *بَخْنَرَةٌ* [ft. d.] Dağıtmak, tarumar etmek.

بَخْنَرٌ *بَبَخْنَرٌ، بَبَخْنَرٌ* [fmt. td.] Dağılmak, tarumar olmak: (بَخْنَرْتَهُ قَبَخْنَرْتَهُ).

بَخْنَرَةٌ [is.] Suda veya esvâbdaki bulanıklık.

بَخْنَرٌ *بَبَخْنَرٌ، بَبَخْنَرٌ* [fl. d.] Gevşek davranmak, terâhî etmek.

بَخٌّ *بَخٌّ، بَخٌّ* [fl. 1.] 1. Hiddet ve gazabı geçmek, sükûnet bulmak, yumuşamak: (بَخُّ الرَّجُلِ). 2. Uykuda mışıldamak: (بَخُّ فِي نَوْمِهِ).

بَخٌّ [sıf.] Şanlı ve vakârlı (adam).

بَخِيٌّ *بَخِيٌّ* [sıf.] Üzerine (بَخُّ) kelimesi menkûş (akça) ki tâmu'l-'ayâr ve makbûl idi: (دِرْهَمٌ بَخِيٌّ).

بَخْدَجٌ *بَخْدَجَةٌ* [fl. d.] Bacakları çok açarak yürümek: (بَخْدَجٌ فِي الْمَشْيِ).

بَخْدَجٌ [sıf.] Şişman, semiz (insan veya hayvân).

بَخْدَانٌ [sıfs.] Vücûdu yumuşak ve nâzik (kız): (جَارِيَةٌ بَخْدَانٌ).

بَخْدَاعٌ *بَخْدَاعَةٌ* [ft. d.] Kılıçla kesmek. (Maklûben خَدَعٌ dahi denilir.)

بَخْرٌ *بَبَخْرٌ، بَبَخْرٌ* [fl. 3.] Buğulanmak, buhâr çıkarmak: (بَخْرَتِ الْقَدْرُ), tencere buğulandı.

بَبَخْرٌ *بَبَخْرٌ، بَبَخْرٌ* [fl. 4.] 1. (ağız ve nefes) fenâ kokmak: (بَخْرَ فَمِهِ), ağız fenâ kokar. 2. (Adamın) ağız fenâ kokmak: (الرَّجُلُ بَخْرٌ).

بَبَخْرٌ *بَبَخْرٌ، بَبَخْرٌ* [ft.] (birinin) ağızını ve nefesini kokutmak, ağız kokusu vermek: (أَبَخْرَهُ)، hastalık ağızını kokar etti.

بَبَخْرٌ *بَبَخْرٌ، بَبَخْرٌ* [ft.] 1. Buhâr çıkartmak, buğulatmak. 2. Buhâr vermek, tütsülemek.

بَبَخْرٌ *بَبَخْرٌ، بَبَخْرٌ* [fmt.] Tütsülenmek.

بَبَخْرٌ [iz.] Buğulanma, buhar çıkarma. – (بَنَاتُ بَخْرٍ)، yaz mevsiminden evvelce etrâf-ı semâda görülen veya akşamdan sonra zuhûr eden yahut deniz cihetinden gelen ince bulutlara ıtlâk olunur. (بَنَاتُ بَحْرِ) ve (بَنَاتُ مَخْرٍ) dahi derler.

بَخْرُ: [iz.] 1. Ağız ve nefes kokusu. 2. 'Ale'l-ıtlâk kötü koku.

بُخَارُ: *cem: *أَبْخَرَةٌ [iz.] Buğu, buhâr.

بُخُورُ: *cem: *أَبْخَرَةٌ، بُخُورَاتُ [iz.] 1. Tütsü, buhûr. 2. Günlük. (Lügat-i 'âmmiyyede şedde ile kullanılıp, cem'i بخاير getirilir.) – (بخور مريم)، bir nebâtîr ki köküne tuz ağırşığı derler. – (بخور) – (بخور البربر) nebât envâ'idır. – (بخور البر)، Mısır'da müsta'mel bir nev' günlüktür.

أَبْخَرُ: *s: *بَخْرَاءُ [sıf.] Ağız ve nefesi fenâ kokan.

مَبْخَرُ: *cem: *مَبْخَرَةٌ [is.] Buhûrdan, micmer.

مَبْخُورُ: [sıf.] Şarâb başına urmuş (adam), mahmûr.

بَاخِرُ: [iz.] Ekinleri sulayan adam.

بَخْرُ: *ft 3.] *بَيَّخَرُ، بَخْرُ [ft 3.] (göz) çıkarmak: (عينه بخز)، gözünü çıkardı.

بَخْسُ: *ft 2.] *بَيَّخَسُ، بَخْسُ [ft 2.] 1. Eksiltmek, eksik vermek. 2. Gadr etmek, birinin hakkını yemek: "ولا تبخسوا الناس أشياءهم". 3. Parmak ve sâire ile göz çıkarmak: (بخس عينه). 4. (birinin) metâ'ının gümrüğünü almak: (الناس بخس).

تَبَخَّسَ، يَتَبَخَّسُ، [fl.] ve: *تَبَخَّسَ، تَبَخَّسَ [fl.] Kemiklerdeki ilik eksilip yalnız parmak kemiklerinde ve gözde kal kalmak: (بخس) (المخ، تبخس المخ).

تَبَخَّسَ، يَتَبَخَّسُ، تَبَخَّسَ [fş.] Birbirini aldatıp izrâr etmek: (تباخسوا).

بَخْسُ: [iz.] 1. Eksik, noksân. 2. Gümrük, bac, resm. 3. Göz çıkarış. – [sıf.] 4. Sulanmağa ihtiyâcı olmaksızın mahsûlât veren (tarla). 5. Tenzîl olunmuş, aşağı (fi'ât): (باعه بئمن بخس)، aşağı fi'âtla, tenzîl-i fi'âtla sattı. – (لا بخس فيه ولا) (شطط)، tenzîlsiz, pazarlıksız, fi'ât-ı maktû'a ile.

بَاخِسَةٌ: *s: *بَاخِسَةٌ [sıf.] Aldatıcı, hîlekar, kurnaz. – (تحسها حمقاء وهي باخسة)، ahmak gibi görünüp de kurnaz olan adam hakkında darb olunur meseldir.

أَبْأَخِسُ: [iz. cem.] 1. Parmaklar. 2. Parmakların kökleri. 3. Sinirler: (تقاطعت أبأخسها).

بَخْسِيٌّ: [sıf.] Sulanmaksızın hâsıl olan (ekin).

بَخْسٌ: *ft 1.] *بَيَّخَسُ، بَخْسٌ [ft 1.] (lügat-i 'âmmiyyede) delmek, sukub etmek.

بُخْشٌ: [iz.] (lügat-i 'âmmiyyede) delik, sukub.

بَخْسٌ: [iz.] (Mağrib lüğatinde) küçük kalkan.

بَخْشِشٌ: [iz.] (Farisiden me'hûz) bahşîş. Lügat-i 'âmmiyye olup, bundan (دحرج) bâbından (بخشش، بيشش) (bahşîş vermek) fi'lini dahi yaparlar.

بَخْصٌ: *ft 3.] *بَيَّخَصُ، بَخْصٌ [ft 3.] (gözü) yağıyla beraber çıkarmak: (بخص عينه).

بَخَصَ [fl 4.] 1. (birinin) göz kapakları etli ve şişçe olmak: (بخص الرجل). - [ch.] 2. (devenin) tabanları şişmek: (بخصت الناقة).

تَبَخَّصَ [fl.] Bir şeye tahayyürle dik dik bakmak, gözleri açıp baka kalmak.

بَخَّصَ *fr: بَخَّصَ [icz.] 1. İnsânın ve devenin tabanı altındaki et. 2. Avuçta parmakların göklerdeki lop etler. 3. Gözün üst ve alt kapaklarındaki şiş. 4. Büzülüp yer yer beyazlanmış et.

بَخَّصَ [sıf.] 1. Et ve damarları çok olan (hayvân memesi): (ضرع بخص). 2. Zor sağılan (meme).

أَبَخَّصَ *s: أَبَخَّصَ [sıf.] Göz kapakları şiş (adam).

مَبْخُوصٌ *s: مَبْخُوصٌ [sıf.] 1. Tabanında veya diğer mahallinde lop etleri olmayan: (مبخوص القدم). 2. Tabanı şişip ağır (deve): (ناقة مبخوصة).

بَخَّصَلٌ [sıf.] Kısa boylu ve şişman, tos toparlak, topaç (adam).

تَبَخَّصَلٌ [fl.] Şişmek, şişman olmak: (تبخصل لحمه).

بَخَّعَ [ft 3.] 1. Koyun ve sâireyi keserken bıçağı (بخاع) denilen damara kadar sokup zebhte mübâlağa etmek: (بخع بالشاة). 2. Gam ve kederde mübâlağa ile nefsin helâk etmek:

(بخع نفسه); "فلعلك باخع نفسك". 3. (kuyuyu) su çıkıncaya kadar kazmakta devâm etmek: (بخع الركبة). 4. Hulûs ile pend ve nasîhat etmeğe devâm etmek, nasîhatı uzatmak: (بخع له نصحه). 5. (ikinci tarlayı) dinlendirmeksizin her sene işlemek, (toprağı) yormak: (بخع الأرض بالزراعة). 6. (birinin verdiği haberi) sözünü kesecek sûrette hemen tasdîk etmek: (بخع فلاناً خبره), filânın haberini hemen tasdîk etti.

بَخَّعَ، يَبْخَعُ، بَخَاعَةٌ، بَخُوعٌ ve: يَبْخَعُ، بَخُوعٌ * [fl 3,4.] Birinin hakkını ikrâr edip tâbi' ve mutfî' olmak: (بخع بالحق). - [ft.] (lügat-i 'âmmiyede) 2. Hâ'ib ve hâsir olarak red etmek. 3. Utandırmak, mahcûb etmek: (بخعه).

بَخَّعَ [ft.] (lügat-i 'âmmiyede) levm ve tekdîr etmek.

بَخَّعَ [iz.] Boyundan kuyruk sokumuna kadar uzanan damar.

بَخَّقَ [ft 3.] 1. (birinin bir gözünü) patlatmak: (بخق عينه). - [fl.] 2. (göz) patlamak, yumurtası dışarı fırlamak: (بخقت العين).

بَخَّقَ، يَبْخُقُ، بَخَقٌ [fl 4,1.] (adamın) bir gözü patlak ve sırası fırlamış veyahut (bir kavle göre) akmamış ve içeriye batmış olmak: (بخق الرجل).

أَبَخَّقَ [ft.] (birinin) bir gözünü patlatmak, bir gözünden kör etmek: (أبخقه).

اِنْبَحَقُ * [fmt.] (göz) patlamak veya akıp sönmek ve batmak.

بَحَقُ [iz.] Bir gözün patlatlığı, bir gözü patlak adamın hâli.

بَحُقُ [iz.] (n. بحنق.)

بَحْفَاءُ s: اَبْحَقُ s: [sıf.] ve: باْحَقَةً s: [sıf.] 1. Patlak ve kör (göz): (عين باخفة، بقاء، بخفاء، بخيفة، بخيق) 2. Bir gözü patlak (adam): (رجل باحق، أبحق، بحنق).

مَبْحُوقُ [sıf.] Bir gözü patlak (adam): (رجل مبخوق).

بُحَاقُ [iz.] Erkek kurt.

بَحَلٌ * [fl 5,4.] 1. Hasîs ve nâ-kes olmak: (بخل الرجل). - [ft.] 2. Esirgemek, imsâk ve dirîğ etmek: (فلان بخل بكذا على), filân adama şeyi esirgedi; (بخل عن فلان), filândan esirgedi.

اِبْحَالٌ * [ft.] 1. (birini) hasîs ve nâ-kes bulmak, bahîl görmek.

بَحْلٌ * [ft.] (birine) hisset ve nâ-keslik isnâd etmek, hissetle ittihâm etmek.

بُحْلٌ * [iz.] Hisset, nâ-keslik, imsâk.

بَحْلٌ * [sıf.] ve: بَحْلٌ * [sıf.] cem: باحْلٌ * [sıf.] Hasîs ve nâ-kes, mümsik.

بَحَالٌ * [sıf.] Pek hasîs, aşırı derecede nâ-kes ve mümsik.

مَبْحَلَةٌ [is.] İnsânı hasîslikle ve imsâke sevk ve icbâr eden şey: "الولد مبحلة مجبنة" evlâd insanı hasîslikle ve korkaklığa icbâr eder.

بَخْلَصٌ [sıf.] Kalın, kaba, iri.

تَبَخَّلَصَ * [fl. td.] تَبَخَّلَصَ * [fl. td.] Kalınlaşmak, kabalaşmak, irileşmek, çoğalmak: (تبخلص لحمه).

بَخْمٌ [sıf.] Sapsız (nebât). Sahîhi (نجم) olduğu maznûndur.

بَخْنٌ [sıf.] Pek uzun (adam): (رجل بخن).

اِبْحَانٌ * [fl.] 1. Uyumak. 2. (الرجل ابخن) ayakta dikilip durmak: (zıddı olarak) 3. (dişi deve) sağılırken apısını açıp durmak: (ابخنت الناقة).

اِبْحَانٌ * [fl.] ve: اِبْحَانٌ * [fl.] 1. Ölmek, vefât etmek: (ابخان الرجل). 2. (dişi deve) sağılırken apısını açıp iyi durmak.

اِبْحَانٌ * [fl. hr.] 1. (deve) iri yapılı olmak. 2. (kız ve kadın) a'zâsı yerli yerinde ve etine dolgun olmak.

بَخَانِدٌ * [sıfs.] 1. A'zâsı yerli yerinde ve etine dolgun (kız, kadın). 2. Dolgun, semiz, tombul: (ساق بخنده).

بَخَانِقٌ * [iz.] 1. Kadınların başlarına sürdükleri yağ mendile ve baş örtüsüne bulaşmamak veya tozlanmamak için başlarına sarıp çeneleri altında bağladıkları

çember. 2. Küçük nikâbe, yüz örtüsü. 3. Bir nev' küçük bornoz. 4. Çekirge göğsündeki kabuk. 5. (lügat-i 'âmmiyyede) gerdânlık.

بُخْنَكْ: [iz.] (Mâdde-i ânîfeye n.)

بَخَا: * (Aslı بَخَوُ) [fl 1.] (gazab ve hiddet) geçmek, yatışmak, sükûnet bulmak: (بخا غضبه). (Ecvef olarak باخ dahi denilir.)

بَخُو: [sıf.] Gevşek, sarkık: (شيء بخو).

بَخُو: *fr: بَخْوَةٌ [icz.] 'Âdî ve küçük taneli taze hurma.

بُدَّ: Mükerrer olarak (بد بد) yerine müsta'mel savt olup, peh peh demektir.

بَدَأَ: * [ft 3.] 1. Başlamak, şurû' ve âgâz etmek: (بدأ بالشيء), işe başladı. 2. Bir işi sâir-i işlerden evvel işlemek, takdîm etmek: (بدأ الشيء). 3. Yaratmak, halk ve inşâ etmek: (بدأ الله الخلق). 4. Bir işe sâirlerinden evvel başlamak. - [fl.] 5. Kendi memleketinden çıkmak, ihtiyâr-ı gurbet etmek: (بدأ من أرضه). - [ch.] 6. Kızamak veya çiçek çıkarmak: (بدأ الرجل).

أَبْدَأَ: * [ft.] 1. Bir işi sâir işlerden evvel işlemek, takdîm etmek. 2. Yaratmak, halk etmek: (أبدأ الله الخلق). 3. Numûnesiz yapmak, îcâd ve ihtirâ' etmek. 4. Kendiliğinden ve ilk olarak bir şey söylemek. - (فلان ما يبدي وما يريد), hiçbir şeye muktedir değildir, kendi hâlinde bir adamdır. - [fl.] 5. Kendi memleketinden .ıkıp

ihtiyâr-ı gurbet etmek. 6. Çıkmak, gelmek: (من أين أبدأت), nereden çıktın, neren geliyorsun.

بَدَأَ: * [ft. tef'îl] 1. Başlatmak, şurû' ettirmek. 2. İleri tutmak, takdîm ve tafdîl etmek.

أَبْدَأَ: * [ft.] 1. Başlamak, şurû' etmek: (أبدأ بالشيء), işe başladı. 3. İleri sürmek, takdîm etmek: (أبدأ الشيء).

بَدَأَ: * [ft.] Başlamak: (تبدأ الشيء).

أَبْدَأَ: * [iz.] 1. Başlangıç, evvel, ibtidâ. 2. En evve başlamak hakkı: (لك البدء), en evvel başlamak hakkı senindir. 3. Re'îs, baş, ileri gelen: (هو بدء القوم). 4. 'Âkıl ve reşîd delikanlı. 5. Kurban payı. 6. Etiyle beraber kesilip ayrılmış kemik. - (بدء، بدء، أول بدء، بادي) - (بدء، بدء، بدأ، بادئ بدء (cümlesinde birinci cüz'ün nasbıyla) ve (بدء، بدء)، en evvel, evvel-i emirde, her şey den evvel, evve bi-evvel. - (رجع عوده على بدئه، في عوده وبدئه، عوداً) - (وبدءاً), geldiği yoldan döndü, gerisin geri gitti.

أَبْدَأَ: * [is.] 1. Sâirlerden evvel başlamak hakkı: (لك البدء). - (بدء، بدء، بادئ بدء، بادئ بدء (birincileri mansûb), her şeyden evvel, evvel bi-evvel, evvel-i emirde.

أَبْدَأَ: [is.] Kurban payı.

أَبْدَأَ: [is.] İbtidâ, başlangıç.

*مَبَادِيٌّ: بَدَاءَةٌ، بُدَاةٌ، مُدَاةٌ، مُدَاةٌ، مُدَاةٌ، مُدَاةٌ *بَدَاءَةٌ [is. z.] 1. Evvel- hâl, ibtidâ-ı hâl. 2. Menşe', ibtidâ-ı zuhûr: (كان ذلك الأمر في بدأتنا الخ).

*بَدِيئَةٌ: [is.] Düşünmeksizin birdenbire söylenilen söz, bedîhe.

*بُدَاءَةٌ: [is.] Bir nev' nebât.

*بَدَائِيَّةٌ: [is.] 1. İbtidâ, başlangıç. (Lügat-i 'âmmiyye olduğu maznûndur). 2. İlk def'a olarak vukû' veya zuhûr eden şey.

*بَدِيٌّ: [sıf.] 1. Yaratılmış, mahlûk, afrîde. 2. Numûnesiz ve misâlsiz îcâd ve ihtirâ olunan. 3. Bedî', garîb, 'acîb. 4. Devr-i islâm'da hafr olumuş, kadîm olmayan (kuyu): (بئر بدى) - [iz.] 5. Evvel, ibtidâ. - (بدى بدء، بدءاً ذي بدى) evvel bi-evvel, evvel-i enirde.

*مَبَادِيٌّ: [sıf.] 1. Başlanmış. - [iz.] 2. Başlangıç.

*مُبْدِيٌّ: [sıf.] Başlayan, bed' ve mübâşeret eden. 2. İcâd ve ihtirâ' veya halk eden. - (المبدء والمعبد) esmâ-ı Allah'tandır.

*اِبْتِدَاءٌ: [iz.] Başlama, başlangıç. ('inde'l-'ulemâ) (الابتداء العرفي), maksada surû'dan evvel zikrolunan şey; (الابتداء الحقيقي), cemî'-i mâ-'adâsından evvel olan; (الابتداء الإضافي), diğer şeylere nisbeten evvel olan. - (Kurrâ 'indinde) vakfın mukâbilidir. ('arûzda) ikinci mısırâ'ın birinci rûknü. - (nahivde) ismin 'avâmil-i lafziyyeden tecrîdi; cümlelerin kelâmın başında

bulunması. - (الابتداء الكلي) (tibta), maraz-ı 'alâ'imenin zuhûrundan evvel ki vakt;(ابتداء المرض), hastalığın bidâyet-i zuhûru.

*اِبْتِدَائِيَّةٌ: [sıf.] Başlangıca müte'allik. - (nahivde) (الجملة الابتدائية), re's-i kelâm'da bulunan ve mâ-kabline cühet-i te'alluku olmayan cümle

*مُبْتَدَأٌ: [iz.] Başlangıç, baş taraf. - (nahivde) 'avâmil-i lafziyyeden mücerred olan müsnedü'n-ileyh.

*مَبْدَأٌ: [iz.] 1. İbtidâ-ı hâl. - ('inde'l-hukemâ) sebep; 'akl-ı evvel. - (المبدأ الفياض) Cenâb-ı Hak celle ve 'alâ. - (hey'ette) (المبدأ الذاتي), mintaka-ı burûcdan burc-ı hamlin evveli; (المبدأ الطبيعي), mü'addeli'n-nehârdan burc-ı hamlin evveli. - [cem.] (المبادئ), 'ulûmun mütevakkıf 'aleyhi olan mesâ'il ve esbâb. - (المبادئ العالية), 'ukûl ve nüfûs-i semâ'iyye.

*بِدَاسَفَانٌ: [iz.] Sapından zencilerin düdük yaptıkları bir nebat.

*اِبْدُوجٌ: [iz.] (Farisi ابدوود'den mu'arreb) eğer kaltağının iki taraflı teğelti keçesi.

*بَدَحٌ: [ft 3.] 1. Kesmek, kat' etmek: (بدح) (الشجر), ağacı kesti. 2. Yarmak, şak etmek: (بدح) (العود), yahtayı yarı. 3. Urmak, darb etmek: (بدح) (بالأمر بدح فلان). 4. (bir işi) ansızın yapmak: (بدح بالسر). 5. (sırrı) faş etmek: (بدح بالسر). 6. Ezmek, ağır gelmek: (بدحني الأمر), bu iş beni ezdi. - [fl.] 7.

(kadın) nâz ve edâ ile ve fidan gibi kırılarak yürümek: (بدحت المرأة). 8. Ağır bir yük altında ezilmek, yorulup 'âciz kalmak: (بدح البعير).

تَبَدَّحَ [fl.] (kadın) nâz ve edâ ile sallanıp kırılarak yürümek: (تبدحت الجارية).

تَبَادَحَ [fş.] Birbirlerine acıtmayacak yumuşak şeyle atışarak mülâtafe etmek: "كان الصحابة يتمازحون حتى يتبادحون بالبطيخ فإذا كان اشہاب-ı kirâm beyenlerinde mülâtafe edip hattâ karpuz kabuğu atıştırlardı ancak o esnâda bir emr-i mühim zuhûr etse iş sâhibi erler olduklarını gösterirlerdi. [بكر [بن عبد الله

بَدَحَ [iz.] Bir nev' balık.

أَبَدَحَ [iz.] Geniş ova, kır.

بَدَاخَ [iz.] Geniş yer, bir kavle göre toprağı yumuşak yer.

أَبَدَّحَ [sıf.] 1. Geniş (yer). 2. Uzun boylu (adam). 3. Yanları geniş (hayvân).

بُدْحَةٌ [is.] Havlu, sâha.

بَدْحَاءُ [sıfs.] Uyluk dipleri ve cânibleri geniş (kadın).

بِيدَحَ [sıfs.] İri ve yapılı (kadın): (بيدح امرأة).

دُبَيْدَحَ [iz.] Bâtil ve boş şey, beyhûde: (أكل ماله بأبدح وديدح), malını boş yere, boş boşuna yedi.

بُدُوحَ Mektûb zarfi üzerine yazılır ve mühürle basılır bir kelime olup aslı ve ma'nâsı mechûldür.

بَدَّخَ [fl 3, 4, 5.] 1. (mahal) etrâftan yüksek ve etrâfa hâkim olmak. 2. (insan) 'âlî mertebe ve 'azîmu's-şân olmak.

بَدِّخَاءُ [sıf.] Rütbe ve makâmca büyük, 'âlî mertebe, 'azîmu's-şân.

بِيدِخَةٌ [sıfs.] Etine dolgun tıknâz (kadın): (أمرأة بيدخة).

بَدَّ [ft 1.] 1. Ayırmak, açmak: (بد رجله), bacaklarını açtı. 2. Uzağa bulundurmamak, teb'îd etmek: (بد فلاناً). 3. Men' ve ber-taraf etmek, vazgeçirmek: (بده). 4. İzrâr etmek. 5. Semer ve eğerin altına hayvâna urmamak için pamuk kaplamak yahut pamuklu koymak: (بد السرج). - [fl.] 6. Yorulmak.

بَدَّدَ [fl 4.] 1. Semizlikten bacakları açık ve birbirinden ayrı olmak. 2. İri vücûtlü olmakla kolları ve sâir a'zâsı birbirinden ayrı ve uzak olmak: (بد الرجل). 3. Hayvânın ön ayakları birbirinden açık olmak: (بدت الناقة). - [t.] 4. (lügat-i 'âmmiyyede) genişletmek, açmak, vüs'at-i hâli mûcib olmak: (بدني، بددته).

بَدَّدَ [ft. if'âl] 1. Yere doğru el uzatmak: (أبد بده). 2. Secdede kollarını ve dirseklerini çok açmak: (أبد ضبعيه). 3. 'Atıyyeden herkese hissasını vermek: (أبد العطاء بينهم).

بَدَّدَ [ft.] 1. Dağıtmak: (بَدَّدَ). - [fl.] 2. Yorulup bî-tâb düşmek. 3. Otururken uyuklamak: (بَدَّدَ الرجل).

بَادَ [fl. mufâ'ale] 1. Arkadaşlar her biri yanındaki yiyeceği çıkarıp hepsini birleştirerek birlikte yemek: (بَادَ القوم). - [ft.] 2. Mübâdele sûretiyle satın almak, tırampa etmek: (بَادَ المتاع).

بَدَّدَ [fmt.] 1. Dağılmak: (بَدَّدَت). - [ft.] 2. Paylaşmak, mukâseme etmek, hissa hissa bölüşmek: (تَبَدَّدَ بلحمك الطير), etini kuşlar bölüşsün! bed-du'âdır. 3. Kadının gerdânlık ve sâir zînetleri göğsünü örtmek: (الحي صدر تبدد الجارية).

بَدَّدَ [ft.] (birini) iki taraftan tutup çekişmek, iki taraftan havâle ve musallat olmak. (السبعان): (بَدَّدَ الرجل), iki canavar adamı iki tarafından tutup çekişiyorlar; (التوأمان بيتدان أمهما), iki ikiz çocuk analarını çekişiyorlar yani biri bir taraftan biri bir taraftan emip duruyorlar.

بَدَّدَ [fş.] Meydân-ı harbda akrân akrâna karşı tertîb olunmak: (تباد الجيش).

بَدَّدَ [fl.] 1. Müstakil ve başlı başına olmak, teferrüd etmek: (استبد الرجل). 2. Kimseye tanışmaksızın re'y-i hoduyla hareket etmek: (من استبد برأيه فقد هلك). (dm.).

بَدَّدَ [iz.] Yorgunluk, te'ab: (عرض لي منه بد), misl ve nazîri yoktur.

بَدَّدَ [iz.] Misl, mânend, nazîr, benzer: (ما له بد), misl ve nazîri yoktur.

بَدَّدَ [iz.] 1. Vüs'at, genişlik. 2. Ayrılık, ayrılma, firâk. 3. Hissa, pay, nasîb. 4. Kaçış, kurtuluş. - (لا بد), kurtuluş yoktur, zarûridir, lâzimidir, elbette: (لا بد من ذلك), bu zarûridir; (من أنت تفعل هذا من كل), bunu yapmamak olmaz, bunu elbette yapacaksın. - (lügat-i 'âmmiyede) (بد), behemehâl.

بَدَّدَ [iz.] 1. Sivrisinek. 2. (Farisi بَدَّدَ ten mu'arreb) büt, sanem. 3. Büthane, bütperestler ma'bedi.

بَدَّدَ [is.] Güç, kudret: (ما له به بدة), buna gücü yetmez.

بَدَّدَ [is.] 1. Hissa, nasîb, pay. 2. Encâm, gâyet.

بَدَّدَ [iz.] 1. Bacakların birbirinden açıklığı. 2. Mübâdele, tırampa: (باعه بددًا), tırampa etti. 3. Güç, tâkat, kudret: (ما لك به بدد), ona gücün yetmez. 4. Hâcet, ihtiyâc: (ما له بدد), ihtiyâcı yoktur.

بَدَّدَ [iz.] 1. Hissa, pay. 2. Meydân-ı harbda akrân akrâna karşı çıkma, mübâreze: (لو كان البداد لما طاقونا), mübâreze usûlüne ri'âyet oluna idi bize mukâvemet edemezlerdi. 3. Meydân-harbda birbirlerine karşı çıkabilecek akrân: (لقوا), akrânlarına mülâkî oldular.

بَدَادٌ: [if.] (meydân- harbda) herkes akrânına karşı çıksın. Kumanda ta'bîri olup ekseriyyâ mükerrer kullanılır: (يا قوم بداد بداد)!

بَدَادٌ: *cem: أَبَدَةٌ [iz.] 1. Hıssa, pay, nasîb. 2. Eğer ve palanın altına konulan teğelti, tepengi. 3. Koyunların karınlarına bağladıkları keçe. 4. Mufâ'ale bâbından (باد) fi'linin masdarıdır. Kemâ-merre.

بُدَادٌ: [iz.] Hıssa, pay.

بَدَادَةٌ: [is.] Yoldaşların her biri tarafından çıkarılıp birleştirerek yenen şey.

بَادٌ: [iz.] Uyluğun iç tarafı, apış.

بَدَاءٌ: [sıfs.] Âlet-i tenâsüliyyesinin kenarları iri ve yumru olan (kadın): (امرأة بداء).

بَدِيدٌ: [iz.] 1. Misl, nazîr, mânend, hemtâ, eş. 2. Eğer teğeltisi, palan, tepengisi. (بداد gibi). İki tarafına tesniye sîgasıyla (بديدان) ve (بديدان) denir. 3. Hurc, heybe. 4. Geniş beyâbân. 5. Belâ, dâhiye, musîbet.

بَدِيدَةٌ: [is.] 1. Misl, mânend, eş. 2. Geniş beyâbân. 3. Musîbet, belâ.

أَبْدٌ: *s: بَدَاءٌ [sıf.] 1. Şişmanlıktan veya diğer sebebden kolları veya bacakları birbirinden pek açık olan (adam veya hayvân). - [iz.] 2. Çulha. - (الأبد الزنيم), arslan.

[h.] *بَدَادٌ بَدَادٌ, بَدَدٌ بَدَدٌ, بَدَدًا بَدَدًا* بَدَادٌ بَدَادٌ: [h.] Dağınık dağınık, müteferrikan: (جاء القوم بداد بداد, الخ).

بَدِيدٌ: *سَيفٌ [sıf.] Dağınık, müteferrikan, perâkende: (طير أبديد), dağınık kuşlar. Ekseriyyâ mansûb olarak hâl makâmında kullanılır: (ذهبوا (أبديد وتبديد), dağınık bir hâlde gittiler.

مُسْتَبِدٌ: [sıf.] 1. Başlı başına, müstakil. 2. Yalnız bir işe meşğûl olup onu bitirmedikçe terk etmeyen.

بَدَرَ [ft 1.] 1. (birine) birdenbire ve ansızın bir şey zuhûr etmek: (بدره الأمر). 2. Başkalarından evvel yetişmek için 'acele ve şitâb etmek: (بدر إليه), ona şitâb etti. 3. Geçmek, müsâbakat etmek: (بدر غيره), başkalarını geçti. 4. Tutulmayıp akmak: (بدره اللبن). - [fl.] 5. Bilâ ihtiyâr çıkıvermek: (بدرت منه بواذر الغضب).

بَدَرَ [fl.] 1. On dört günlük ayın tulû'unda bulunmak: (أبدرنا). 2. On dört günlük mehtâbıyla yolculuk etmek. 3. Girişmek, mübâderet etmek. 4. İsrâf etmek: (أبدر الوصي في مال اليتيم).

بَدَرَ [fl.] 1. Koşmak, şitâb etmek: (بدر إلى الجبل). - [ft.] 2. Müsâra'at etmek, 'acele ile yapmak: (بدره, بادر إليه). 3. (birini) geçmek, müsâbakat etmek: (بدر فلاناً). 4. Bir tarz ve vaz'-ı mahsûsla hitâb veya mu'âmele etmek: (بدره الملام).

بَدَرَ [fl.] 1. 'Acele etmek, koşmak. - [ft.] 2. Bir işe sür'atle teşebbüs etmek. 3. Başkalarını geçmek, müsâbakat etmek.

بَيِّدَرُ، بَيِّدَرَةٌ [ft. md 2.] Ekini yığıp harman etmek.

بَدْرُ [iz.] 1. On dört gecelik dolu ay: (ليلة البدر), her şehri 'Arabînin on dördüncü gecesini. 2. Bir kavmin en ileri geleni, sergidesi: (هو بدر القوم). 3. Hidmette cest ü çalak ve tâmu'l-a'zâ olan gulâm. 4. Tabak. 5. Taze kuzu derisinden yapılmış tulum. (دبره dahi denilir.) 6. (mec.) dolu ay, parlak ve güzel kadın veya delikanlı. 7. Tâmm, mükemmel, vâfir şey. - [az. s.] 8. Beyne'l-Harameyn meşhûr bir mevki' ki Fahr-ı kâ'inât (slm) Efendimiz orada küffâr-ı Kureyşe karşı ilk gazâlarını etmişlerdir; (أصحاب بدر), bu gazâda hâzır bulunan sahâbe.

بَدْرٌ [is.] 1. Taze kuzu derisinden yapılmış tulum. 2. Bin veya on bin dirhem yahut yedi bin dinârı hâvî kese. - [sif.] 3. (عين بدرة), noksansız parlak ve rü'yeti keskin göz.

بَادِرٌ [sif.] 1. On dört gecelik ay gibi parlak. 2. 'Acele ve sür'atle giden, müsri'. 3. Müsâbakat eden, başkalarını geçen.

بَادِرَةٌ [is.] 1. Hiddet ve gazabdan sudûr eden hata. 2. Hâzır cevâblık, bedîhe. 3. Kılıç ucu. 4. Kına yaprağı. 5. Her nebâtın en evvel zuhûr eden ucu: (ظهرت بادرة) (النبات). 6. Yemen za'ferânının taze ve a'lâ cinsi. 7. Omuz ile boyun arasındaki etler. 8. Meme başının altında olan etçağız.

بَيِّدَرُ [iz.] 1. Harmana konup daha dögölmemiş ekin. 2. Harman yeri.

بَدْرِيٌّ [sif.] Bedr gazâsında hâzır bulunmuş olan (sahâbî). - (بدرى الغيث), kış mevsiminden evvelce yağın yağmur. - (بدرى الفصلاں), semiz deve yavrusu.

بَدْرَى [iz.] Mübâderet ve müsâbakat eden adam.

بَيِّدَرِيٌّ [sifs.] Hâle ve noksândan 'ârî ve fasîh (lügat).

بَدْرَانٌ [iz.] 1. 'Acele, müsâra'at. 2. Şiddetli hücum.

بَدْرَقٌ [ft. d.] Nâ-hak yere sarf ve isrâf etmek: (بدرق ماله). (Lügat-i müvellededir.)

بَدْعٌ [ft 3.] Yeniden bir şey vücûda getirmek, îcâd ve ihtirâ' etmek: (بدع الشيء). 2. Yeniden kuyu kazmak, kuyuyu derinleştirmek: (بدع الركية). 3. Başlamak (بدأ gibi).

بَدْعٌ [fl 4.] Semirmek, semiz olma: (بدع الرجل).

بَدْعٌ [fl 5.] 1. Yeni ve misli sebk etmemiş olmak. 2. Bir husûsta emsâlsiz ve mümtâz olmak.

بَدْعٌ [ft.] 1. Emsâlsiz ve numûnesiz bir şey vücûda getirmek, îcâd ve ihtirâ' etmek: (أبدع الشيء). 2. (şâ'ir) emsâlsiz şi'r-i bedî' söylemek: (أبدع الشاعر). 3. Birinin me'mûli

hilâfında hâceti def` etmeyerek hor ve mahrûm çürütmek: (أبدع دليله) - [fl.] 5. Binek hayvânı yorulup yolda kalmak veya topallamak: (أبدعت) (الراحلة). 6. (delîl) bâtıl olmak, çürümek: (أبدعت) (حجته). 7. Bir ihsâna karşı teşekkür-i kâfi bulamamak, şükranı îfâ olunamamak: (أبدع بره) (بشكري) - [ch.] 8. (süvârinin) hayvânı yorulup veya telef olup yarı yolda kalmak: (أبدع بالراكب). 9. (delîl ve hüccet) ibtâl olunmak: (أبدع دليله).

بَدَّعَ [ft.] 1. Birine bid`at `atf ve isnâd etmek: (بدعة). 2. Bir şeye bid`at nazarıyla bakmak, bid`at `ad etmek.

بَدَّعَ [ft.] 1. İcâd ve ihtirâ` etmek.

بَدَّعَ [ft.] 1. Bir şeye bedî` ve emsâlsiz nazarıyla bakmak.

بَدَّعَ [sif.] 1. Misli sebk etmemiş, nev-zuhûr: "قل ما كنت بدعاً". 2. Etine dolu, tıknâz (beden): (بدن بدع). 3. Nâdân, câhil: (رجل بدع). 4. `İlm ve şecâ`at ve şerâfet gibi evsâfta son dereceye varmış ve emsâlsiz (adam): (رجل بدع).

بَدَّعَ [sif.] Yeni, muhdes, nev-zuhûr.

بَدَّعَ [iz.] Garîb ve `acîb şey (لا بدع), ta`accüb olunacak bir şey yok.

بَدَّعَ [is.] Dîn husûsunda sonradan zuhûr etmiş şey; (البدعة الحسنة), sonradan zuhûr edip de nef` ve fâ`idesi zâhir olan bid`at;

(البدعة السيئة), dîn ve şerî`atta muhâlif ve muzırr bid`at; (البدعة المباحة), nef` ve zarûrî olmayan bid`at.

بَدَّعَ [sif.] 1. (fâ`il ma`nâsıyla) numûnesiz bir şey halk ve îcâd eden: (السماوات بديع) (والأرض). (Esmâ-ı Allah`tandır.) 2. (mef`ûl ma`nâsıyla) numûnesiz ve emsâlsiz yapılmış, fevka`l-`âde bir sûrette îcâd ve ihtirâ` olunmuş, nâdîde: (هذا أمر بديع). 3. Semiz, semîn: (رجل بديع). 4. Yeniden bükülmüş (ip): (حبل بديع). 5. (yeni) tulum: (زق بديع). – Bu son iki ma`nâ ile ism dahi olup, yeniden bükülmüş ip ve yeni tulum demektir: "إن تهامة كبديع عسل حلو أوله حلو آخره". (البديع علم) – "إن تهامة كبديع عسل حلو أوله حلو آخره", kelâmın tezyînât-ı lafzıyyesinden bahs eden `ilm.

بَدَّعَ [iz.] 1. (`inde`l-hukemâ) bir şeyin `ademden vücûda getirilmesi, mâddesiz îcâd. 2. (`inde`l-bedî`iyyîn) bir kelâmın aksâm-ı bedî`den birkaçını câmi` olması.

بَدَّعَ [sif.] 1. İcâd ve ihtirâ` eden. 2. Şerî`ata muğâyir yeni bir mezheb îcâd eden. 3. (şer`an) bir i`tikâdda ehl-i sünnete muhâlefet eden. Mubtedi`lere (أهل البدع وأهل الأهواء) dahi denilip bu sıfatlar müslümânlara mahsûs olarak küffâra itlâk olunmaz.

بَدَّعَ [ft 3.] 1. (ceviz ve badem gibi şeyler) kırmak: (بدغ الجوز).

بَدَّعَ [fl 4.] 1. Necese bulaşmak: (بدغ بالعذرة). 2. Mekrûh bir şeye bulaşmak, zî-

medhal olmak. 3. Kıç üstüne sürünmek: (بدغ
(بأسته).

بِدْعُ [fl 5.] *بِدْعُ، بِدَاعَةٌ* بِدْعُ: yestehler olmak, üstüne etmek: (بدغ فلان).

بِدْعُ [sıf.] Esvâbına yestehleyen, üstüne eden.

بِدْعُ *cem: *بِدْعُونَ [sıf.] 1. Pisliğe bulaşmak. 2. Bulaşık, mülevves. 3. Hâli hoş ve vücûdu tarâvetli: (هم بدعون).

بَدَلُ [ft 1.] *بَدَلُ، بَدَلٌ* بَدَلُ: 1. Değiştirmek, tağyîr ve tebdîl etmek: (بدله). 2. tırampa etmek: (بدل به وبدل منه). 3. (lügat-i 'âmmiyede) papaz kiliseye mahsûs esvâbı giymek.

بَدَلُ [fl 4.] *بَدَلُ، بَدَلٌ* بَدَلُ: 1. El ve mefâsil ağrısına uğramak, veca'-ı mefâsile dûçâr olmak: (بدل الرجل). 2. Koltuk ile meme arasında bulunan ve (بأدلة) denilen etler ağırmak.

بَدَلُ [ft.] *بَدَلُ، بَدَلٌ* بَدَلُ: 1. Değiştirmek, tebdîl etmek: (أبدل الشيء بكذا), filân şeyi filân şeyle değiştirdi. 2. Tırampa etmek: (أبدله منه). 3. (nahivde) bedel kullanmak.

بَدَلُ [ft.] *بَدَلُ، بَدَلٌ* بَدَلُ: 1. Değiştirmek, tağyîr etmek: (بدله). 2. Tırampa ve mübâdele etmek: (بدله الله من الخوف أمناً). 3. (lügat-i 'âmmiyede) esvâb değiştirmek.

بَدَلُ [ft.] *بَدَلُ، مَبَادَلَةٌ* بَدَلُ: Değiştirmek, Tırampa etmek.

بَدَلُ [fl.] *بَدَلُ، بَدَلٌ* بَدَلُ: 1. Değişmek, teğayyür etmek. 2. Ellerde ve mefâsilde ağrı duymak, veca'-ı mefâsile uğramak. 3. (lügat-i 'âmmiyede) kıyâfet değişmek, tebdîl olmak. [ft.] 4. Tırampa ve mübâdele etmek: (تبدله وتبدل به).

بَدَلُ [ft.] *بَدَلُ، بَدَلٌ* بَدَلُ: 1. Bir şeye karşı diğer bir şey istemek. 2. Değiştirmek, bir şeyin yerine diğerini getirmek. 3. Tırampa etmek.

بَدَلُ *cem: *أَبْدَالُ [iz.] 1. Değişik, 'ıvaz. 2. Oynak yerlerinin ağrısı, veca'-ı mefâsil. 3. (sarfta) bir harfin yerine konulan diğer harf. 4. (nahivde) kendisinden evvel ki ismi hükümsüz bırakıp yerini tutan isim. Bedelü'l-kül mine'l-kül, bedelü'l-'ayn mine'l-'ayn, bedelü'l-cüz' mine'l-kül ve bedelü'l-iştimâl envâ'idır. 5. (mansûb ve muzâf olarak) yerine, bedel: (أخذت ذلك بدل هذا), onun yerine (ona bedel) bunu aldım. Münevven ve (من) harf-i cerriyle dahi kullanılır: (بدلاً منه), onun yerine. - [sıf.] 6. Şerîf, kerîm: (رجل أنجده يوم وصال زط) - (sarfta) hurûfü'l-bedel birbirinin yerine konulan harfler olup (بجد حرف شكس آمن طي ثوب عزته) 'ibâresinin cem' ettiği on dört harf ve idğâmın gayrinde 'ibâresinin hâvî olduğu yiğirmi bir harftir.

بَدَلُ [iz.] *أَبْدَالُ *cem: *بَدَلُ، بَدَلٌ* بَدَلُ: 1. Değişik, 'ıvaz. 2. Diğer bir şeyin yerine geçen, halef. (Zîrde "إبدال" fikrasına da n.)

بَدَلُ [sıf.] Veca'-ı mefâsile yahut el ağrısına mübtelâ.

بَدَلَةٌ: [is.] (lügat-i 'âmmiyede) değişik, bedel.

بَدَالٌ: [iz.] Me'kûlât satan adam, bakkâl. (Lügat-i 'âmmiyede Türkçede olduğu gibi, bakkâl denilirse de, asl bakkâl sebzece demektir.)

بَدِيلَةٌ: [is.] (lügat-i 'âmmiyede) ikinci karı.

إِبْدَالٌ: [iz.] (muhaddisîn 'indinde) râvî veya isnâd tebdîli.

أَبْدَالٌ: *fr: *بَدِيلٌ [iz. cem.] Mazınne ve sâlihînden bir tâ'ifedir ki safvet-i derûnla ve 'alâ'k-ı dünyeviyeden inkitâ'la mümtâzdırlar.

بَادِلٌ: [is.] (n. يَأْدُلُ)

بَيِّدُنُ، بَدَانٌ، بَدَانَةٌ: *بَدَنٌ [fl 1.] ve: *بَيِّدُنُ، بَدَنٌ، بَدْنٌ: *بَدَنٌ [fl 5.] tenû-mend yani iri vücûdlu ve mûlahham olmak: (بدنت المرأة).

بَدَنٌ: [fl.] 1. İhtiyârlayıp za'îflamak, vücûddan düşmek: (بدن الرجل). - [ft.] 2. Zırh giydirmek: (بدن فلاناً).

بَدَنٌ: *cem: *أَبْدَانٌ [iz.] Cesedin baş ve kol ve ayaktan mâ-'adâsı, gövde. 2. Kesilmiş hayvân gövdesi veya 'uzvu. 3. Cübbe ve gömlek gibi esvâbın göğüs ve arkayı örten kısmı. 4. Pek yaşlı adam. Bu ma'nâ ile sıfat gibi dahi kullanılır: (رجل بدن). 5. Haseb, neseb, soy: (كريم البدن فلان), yani kerîmü'n-neseb.

بَدَنٌ: *cem: *بَدُونٌ [iz.] Kısa zırılı: (جاء وعليه بدن).

بَدْنٌ: *cem: *أَبْدُنٌ [iz.] Yaşlı dağ tekesi.

بُدْنٌ: [iz.] Semizlik, mûlahhamlık.

بَدِنٌ: *s: *بَدِنَةٌ، *بَدِنٌ [sıf.] 1. İri ve semiz, vücûdlu. 2. Yaşlı, ihtiyâr, müsîn.

بَادِنٌ: *s: *بَادِنٌ، *بَادِنَةٌ cem: *بُدْنٌ [sıf.] Şişman, vücûdlu, tenû-mend.

بَدِينٌ: *cem: *بُدْنٌ [sıf.] Vücûdlu, tenû-mend, şişman. (Müzekkeri mü'ennesi ile birdir.)

بَدَنَةٌ: *cem: *بُدْنٌ، *بَدَنَاتٌ [is.] Mekke-i Mükerrerme'ye götürülen kurbânlık sığır ve deve. (Koyuna (أضحية) derler).

مُبَدِنٌ: *بَدِنِيٌّ [sıf.] Vücûdlu, şişman, mûlahham.

مِبْدَانٌ: [sıf.] Az 'alefle çabuk semiren (hayvân).

بَدِينِيَّةٌ: [is.] Binâ için hazırlanmış müstatîlü's-şekl iri taş. (Beyne'l-'avâm "بندية" denilir.)

بَدَةٌ: *بَدِيَّةٌ، *بَدَةٌ [ft 3.] 1. (birine) ansızın zuhûr etmek, çıkıvermek: (بدهني أمر)، bana ansızın bir iş zuhûr etti. 2. Bir şeyle karşılamak, ansızın bir şey göstermek: (بدهه بأمر كذا)، şöyle bir işe karşıladı. 3. Bedâhетен söylemek, hâzır cevâblık etmek.

*بَدِيَّةٌ، *بَدَةٌ: *بَادَةٌ [ft.] 1. (birini) bir şeyle karşılamak, ansızın me'mûl etmediği bir şey göstermek: (بادهه بأمر). 2. (birine) nâ-gehânî bir iş zuhûr edivermek: (بادهه أمر).

يَتَّبِدُهُ، اِبْتِدَاءٌ [ft.] Düşünmeksizin ve evvelce hâzırlanmaksızın söylemek, bedâhетен ve irticâlen îrâd etmek: (ابتداه الخطبة).

يَتَّبِدَانِ، تَبَادُؤُهُ [fş.] Birbirine karşı irticâlen şi'r veya hutbe ve sâire söylemek: (هم يتبادهون الخطب).

بُدْءٌ [iz.] 1. İbtidâ, başlangıç. 2. Ansızın zuhûr ediş. 3. Düşünmeksizin söylenen söz ve şi'r ve sâire.

بُدَاهَةٌ cem: *بُدَايَةٌ* [is.] 1. Evvel, ibtidâ, başlangıç. 2. Ansızın zuhûr eden şey. 3. Hâzır cevâblık, düşünmeksizin cevâb veriş. 4. Birdenbire ve düşünmeksizin şi'r veya hutbe söyleyiş. – (بداهة), Düşünmeksizin, birdenbire; (وهلة), ilk ibtidâ: (من رآه بداهة هابه) Resûlu'l-lâh (slm) Efendimizi vehleten gören heybetlerinden vâlih ve hayrân olurdu.

بُدِيَةٌ [sıf.] 1. Ansızın vukû' bulan. 2. Düşünmeksizin birdenbire söylenen. 3. 'Ayân, âşikâr. – (بديهاً وعلى البديهة), düşünmeksizin, irticâlen.

بُدِيَةٌ cem: *بُدَايَةٌ* [is.] 1. Evvel, ibtidâ. 2. Ansızın zuhûr eden şey. 3. Hâzır cevâblık. 4. Evvelce hâzırlanmaksızın söylenen şi'r ve îrâd olunan hutbe ve sâire. 5. 'Acîb ve bedî' şey. – (بديهة) 'ale'l-bedîhe, düşünmeksizin, birdenbire, irticâlen; ilk evvel, vehleten. – (ذو بديهة), 'akl ve Fehmi ziyâde olup düşünmeksizin re'yinde isâbet eden. (هذا معلوم في بداية العقول), bu çok

düşünmeğe ihtiyâc olmaksızın ma'lûmdur. – (لك البديهة), başlamak hakkı veya sırası senindir.

بُدِيٌّ [sıf.] 1. Düşünmeksizin ve irticâlen îrâd olunan. 2. Düşünmeğe veya delil ve burhâna muhtâc olmayan, zâhir, âşikâr. – (البديهيّات) vâzıh ve âşikâr olan kazâyâ.

مُبْدَةٌ [sıf.] Hâzır cevâb.

*يُبْدُو، بَدُو، بُدُو، بُدُو، بُدَاءٌ، بَدَاءٌ (بَدَوَ) (Aslı) *بدا* [fl 1.] 1. Zâhir olmak, meydâna çıkmak, görünmek. 2. Zihinde bir re'y ve mülâhaza peydâ olmak, hâtıra gelmek: (بدا له في الأمر). 3. İstemek, beğenmek, münâsib görmek: (عش ما بدا لك), ne kadar istersen yaşa. 4. Kıra çıkmak: (بدا القوم). (birinci masdarla). 5. Dışarı çıkmak, def'-i hâcet etmek: (بدا الرجل).

*يُبْدِي، بِدَا (بَدَوَ) (Aslı) *بدي* [fl 4.] 1. (yer) mantarla örtülmek. 2. (yer) topraklı olmak: (بديت الأرض).

يُبْدِي، اِبْدَاءٌ [ft.] 1. Meydâna çıkarmak, izhâr etmek, göstermek. 2. İleriye varmak, haddi tecâvüz etmek. 3. Abdest bozmak.

يُبَادِي، مُبَادَاتٌ [fş.] Birbirine karşı izhâr-ı 'adâvet etmek; (باداه بالعداوة), ona karşı 'adâvetini izhâr etti.

يَتَّبِدَى، تَبَدَّى (التَّبَدَّى) [fl.] 1. Kırdâ ve sahrâda yaşamak, bedevî 'ömrü sürmek. 2. Görünmek, zuhûr etmek. 3. (lügat-i 'âmniyyede) 'udûl etmek, vazgeçmek: (تبدى عنه).

تَبَادَى [fl.] 1. Ehl-i bâdiyeye uymak, bedevîlerin 'ömrünü sürmek. - [fş.] 2. Birbirlerine izhâr-ı 'adâvet etmek: (تبادوا), beynlerinde izhâr-ı 'adâvet ettiler.

بَدُوَ [iz.] 1. Kır, sahrâ, bâdiye, çöl. 2. Göçebe 'ömrü, göçebe 'aşîretlerin hâli. 3. Re'y, endîşe: (هو ذو بدوات), re'y ve fikr sâhibidir.

بَدُوَةٌ [is.] Dere kıyısı: (نزلوا بدوتي الوادي), derenin iki kıyısına indiler.

أَبْدَاءٌ [iz.] 1. Oynak yeri, mafsâl. 2. Necâset, insân tersi.

بَدَاؤٌ [is.] 1. Mantar. 2. Bir nev' toprak. 3. En evvel zihne gelen re'y. 4. Çabuk değişen 'indî ve keyfi re'y; (ذو بدات) doksan sokuz fikirli, mütelevvin.

بَدَاوَاتٌ [is.] 1. Bedevîlik, göçebelik, 'aşîret hâli; (أهل البداوة), bedevîler. 2. Bir şeyin en evvel zâhir olan kısmı: (بداوة الأمر), işin suver-i zâhiriyyesi. 3. Sahrâ, bâdiye. (Bu üçüncü ma'nâ ile bâ'nın kesri de câ'izdir.)

بَادِيَاتٌ [is.] Sahrâ, kır, beyâbân.

بَادِيٌّ [sıf.] 1. Görünen, zâhir, âşikâr; (بادي الرأي), ta'mîk-ı zihn etmezden evvel hâtıra gelen re'y; (السبب البادي), sebep-i zâhiri. 2. Sahrâ-nişîn, bedevî. - (بادي بدئ) (بدأ) (n. الخ).

بَدَاوِيَّةٌ [sıf. i.] Sahrâ-nişîn, göçebe, hazarî ve medenî olmayan, bedevî.

مَبْدُوٌ [iz.] Bedevîlerin cevelân-gâhı olan bâdiye.

(بدأ) (n. مُبْدٍ)

بَدَى [ft 2,4.] Başlamak, ehl-i Medîne 'indinde (بدأ) yerine müsta'meldir:

باسم الإله ربه بدينا ولو عبدنا غيره شقينا

[عبد الله بن رواحة الأنصاري]

بَدَأَ [ft.] 1. Nefret ve istikrâh etmek, hıfz etmemek, hoşlanmamak, görememek: (عيني بدأته), göremiyorum, menfûrümdür. 2. Hor ve hakîr görmek, tezlîl ve tahkîr etmek. 3. Zem etmek. - (بدأ الأرض), bir yerin mer'âsını beğenmemek.

بَدَأَ [fl] 5, 4, 3.] Edebsizce söylemek, bî-edebâne lakırtı etmek, bed-zebân olmak.

بَدَاءٌ [fş.] Birbirine bî-edebâne lakırtı söylemek, edebsizce söyleşmek veya sövüşmek.

بَدِئٌ [sıf.] Edebe muğâyir lakırtı söyleyen, bed-zebân.

بَدَجَانٌ [iz.] Bir yaşında kuzu.

بَدَحَ [ft 2.] 1. Yarmak, başlıca süt emmemek için deve yavrusunun dilini yarmak: (بدح لسان الفصيل). 2. (deri ve kabuğu) soymak, sırmak: (بُدِّحَ الجلد عن العرق). (ch.)

بَذَحَ: [fl 4.] 1. ApıŖların birbirine sürünmesinden derisi soyulmak, piŖmek: (بذح فحذه). - [ft.] 2. Kifâyet ve iğnâ etmek: (لو سألتهم ما بنحوا بشيء), kendilerinden istesen kifâyet edecek bir Ŗey verilmezler, bir iŖe yaramazlar.

بَيَّذَحَ: [fl.] Bulut yarılıp yağmur yağdırmak: (تبذح السحاب).

بَذُخَ: [iz.] Yarık, Ŗukûk.

بَذُخَ: [iz.] Ellerin çatlaması, çatlak.

*بَذُخَ، يَبْذُخُ، بَذَاخَةٌ ve بَذَحَ، يَبْذَحُ، بَذُخٌ ve بَيَّذَحُ، يَبْيَّذَحُ، بَيَّذَحٌ: [fl 4, 3, 5.] 1. Yükselmek, ‘âlî ve büyük olmak. 2. KibirleŖmek, tekebbür ve ta‘azzum etmek.

بَيَّذَحَ: [fl.] KibirleŖmek, tekebbür ve ta‘azzum etmek.

بَذُخَ: [iz.] 1. Yükseklik, rif‘at. 2. Kibir, ‘azamet, gurûr.

بَذُخَ: [İstihsân beyân eder kelimedir.] peh pe! (بخ گibi).

بَذُخَ: [sıf.] Ağzından dağarcığımı çıkararak kükreyen deve: (بعير بذخ، بذاخ).

بَذُخَ: [sıf.] 1. Yüksek, ‘âlî. - [is.] 2. Vücûdlu kadın. - [is. cem.] 3. (البواذخ), dağ tepeleri, zirveler.

بَيَّذَحَ: [sıf.] ‘Azîmu’Ŗ-Ŗân, ‘âlî mertebe.

بُذَاخِي: [sıf.] Büyük, iri, cesîm, ‘azîm.

بَيَّذَحَ: [sıf.] 1. Kısa boylu ve Ŗişmanca (kadın): (امرأة بيذح). - [iz.] 2. Bir nev‘ hurma ağacı.

*بَيَّذُ، بَدُّ، بَيَّذَةٌ: [ft 1.] 1. Mağlûb etmek, galebe çalmak: (بذ فلاناً). 2. Geçmek, geride bırakmak: (بذ)، onu geçti.

*بَيَّذُ، بَدُّ، بَدَا، بَدَاةٌ، بُدُوَّةٌ: [fl 4.] Bed-hâl ve pejmürde kıyâfet olmak: (بذنت يا رجل), adam nedir bu kıyâfet!

*بَيَّذُ، مُبَاذَةٌ: [ft. mufâ‘ale] Geçmeğe çalıŖmak, müsâbakat etmek: (باذنته), onu geçmeğe çalıŖtım.

*بَيَّذُ، إِبْتِذَاذٌ: [ft.] Medyûndan (hakkını) almak, istifâ etmek: (ابتذذت منه حقي), ondan matlûbumu aldım.

*بَيَّذُ، إِسْتَبْدٌ: [fl.] Müstakil ve hod-re’y olmak, re’y-i hodla iŖ görmek. (استبد мүрâdifidir.)

بَذُ: [iz.] 1. Misl, nazîr, eŖ: (ما له بذ), eŖi yoktur. - [sıf.] 2. Ferd, tek. Ekseriyyâ (فذ) ismine tâbi‘ olur: (فذ بذ), (فرد واحد), bir tek adam. 3. Bed-hâl ve pejmürde kıyâfet: (رجل ذ الهيئة). (بذ dahi denilir). 4. Dağılır (hurma): (تمر بذ).

بَذَّة: [is.] Nasîb, pay: (أخذ بذته), payını aldı.

بَادٌ: [sıf.] Kötü ve pejmürde: (باد الهيئة), pejmürde kıyâfetli.

أَبْدٌ: [sıf.] Tek, ferd: (رجل أحد أبدو), yapyalınız bir adam.

ما له) [sıf.] Eş, misl, mânend, nazîr: (بذيد), eşi yoktur.

[is.] 1. Pay, nasîb, kismet: (أخذ بذينة). 2. Perişan hallık, zarûret, sefâlet. 3. Birinci bâbdan (بذ) fi'linin masdarıdır. (Re's-i mâddeye n.)

بذائیک: tesniye sığasıyla ve zamîri muhâtab muzâf sûretinde (هذائیک) terkîbine itbâ' olunur bir ta'bîr olup, şurada burada ve dağınık bir hâlde demektir: (الناس هذائیک بذائیک), halk şurada burada ve dağınık bir hâlde bulunuyor.

[ft 1.] 1. Saçmak, serpmek, ekmek. 2. Ekmek, zer' etmek: (بذر الأرض). 3. Ekilmiş hubûbâtı bitirmek, inbât etmek: (الأرض بذرت).

[ft.] 1. Ekmek, tohum saçmak: (بذر). 2. Saçmak, dağıtmak: (بذر). 3. Tecrîbe etmek: (ولو بذرت فلاناً لوجدته رجلاً). 4. (mâlî) beyhûde yere sarf etmek, isrâf etmek: "ولا تبذر تبذيراً".

[fl.] (su) sararıp bozulmak: (تبذر الماء).

[fl.] Dağılmak: (انبذر). (القوم).

[iz.] 1. Tohum, hubûbât tohumu. 2. Yerden yeni çıkmış veya levn-i tabî'îsiyle yeni televvün etmiş nebât. 3. Nesl, zürriyet: (إن هؤلاء لبذر سوء).

(بذر) hubûbât tohumuna ve (بزر) sebze ve çiçek tohumuna denir.

[sıf.] 1. Sözü çok, çok söyler. 2. Bol, bereketli.

(شذر) *بِذْرُ* kelimesiyle beraber ve hâl sûretinde feth üzerine mebnî bulunup, ötede beride, surada burada, dağınık bir halde demektir: (ذهبوا شذر بذر). Bâ'nın mîm'e tebdîliyle (شذر مذر) dahi denilir.

[sıf.] 1. Sırrını ketm edemeyip ifşâ eden, boşboğaz. 2. Çekiştirici, koğucu, nemmâm. 3. Çok. (شيء كثير بدير): (شيء كثير بدير) (lafzına itbâ' olunur): (شيء كثير بدير) (gibi).

[sıf.] Çok söyleyen, sır saklamayan, boşboğaz. *cem: *بُذُورُ*

[sıf.] Çok söyler, sır saklamaz, ağzı durmaz, boşboğaz. *بِذْرَانِيٌّ, بِنْدَارِيٌّ, بِنْدَارَةٌ*

[sıf.] Müsrif, mâlını beyhûde yere sarf eden: (رجل تبذارة).

[is.] 1. Nesl, zürriyet: (البذارة هو كثير). 2. Bereket, nef' ve fâ'ide: (طعام فيه بذارة).

[i.] Bâtil ve beyhûde şey: (أني) (بالبذري).

[is.] İsrâf. *بِذْرَةٌ, نَبْدَرَةٌ* بذارة

[iz.] İsrâf. *بِذْرِيٌّ*

[sıf.] Müsrif. *مُبْذِرٌ*

[sıf.] Çok, kesîr, bol. *مُبْذُورٌ*

(سحاب مستبذر) [sıf.] Sür'atle geçen: مُسْتَبْذِرٌ.

بَدْرَجٌ: *بَادِرُوجٌ* [iz.] (Farisi بادروك'den mu'arreb) Horâsân teresi dedikleri nebât ki, takviyet-i kalb hâssasını hâ'iz ve kâbız olup fazlası müşhildir.

بَدْرَقٌ: *بَدْرَقٌ*, يُبْدِرُقُ, بَدْرَقَةٌ ve يُبْدِرُقُ, بَدْرَقَةٌ* [ft. d.] (Farisi بدرقة'den me'hûz) 1. Hıfz ve hirâset etmek. 2. (lügat-i 'âmmiyyede) beyhûde yere sarf ve isrâf etmek: (بدرق ماله).

بَدْرَقَةٌ: *بَدْرَقَةٌ* [is.] Kâfileyi muhâfaza ve hirâsete me'mûr hey'et-i müsellaha.

مُبْدِرُقٌ: *مُبْدِرُقٌ* [sıf.] Hıfz ve hirâset eden, bekçi.

بَدْعٌ: *بَيْدَعُ*, بَدْعٌ [ft 3.] 1. Korkutmak, ürkütmek: (بذع فلاناً). 2. (testi ve küp suyu) sızdırmak: (بذع الحب).

أَبْدَعُ: *أَبْدَعُ*, يُبْدِعُ [ft.] Korkutmak, ürkütmek. (بذع gibi).

بَدْعٌ: [iz.] Testi ve küp gibi kabdan sızan damla, sızıntı.

بَدْعٌ: [iz.] Korku, havf: (أخذ منه البذع).

مَبْدُوعٌ: [sıf.] Korkmuş, ürkmüş.

بَذِعَرٌ: *إِبْدَعَرٌ*, يَبْدَعِرُ, إِبْدَعِرَارٌ* [fl. kş.] 1. Bozgun 'asker gibi kaçıp târumâr olmak, çil yavrusu gibi dağılmak: (ابذعر القوم). 2. (bir bölük süvâri) matlûblarını idrâk için birden at sürüp müsâbakatla koşuşmak: (ابذعرت الخيل).

بَدُقٌ: *بَدُقٌ* [iz.] 1. Kılağuz, rehber, delil. 2. Ufak yapılı ve cest ü çalak adam.

بَادِقٌ: *بَادِقٌ* [iz.] 1. (Farisi باده'den mu'arreb) 1. Kaynamakla koyulaşmış şîre. - [sıf.] 2. (بازق رجل حاذق) lafzına itbâ' olunur: (بازق رجل حاذق).

بَيْدَقٌ: *بَيْدَقَةٌ* [iz.] (Farisi ببيده'den mu'arreb) 1. Piyâde, yaya: (ببيدق الشطرنج). 2. Rehber, kılağuz. (بذق gibi).

مُبْدَقَةٌ: [sıf.] Sözü işinden ve va'dı icrâsından çok olan: (رجل مبذقة). (Âhirindeki (ة) mübâlağa içindir.)

بَذِقَرٌ: *إِبْدَقَرٌ*, يَبْدَقِرُ, إِبْدَقِرَارٌ* [fl. kş.] 1. Her tarafa dağılıp perâkende olmak: (ابذقر القوم). 2. (bir bölük süvâri) matlûblarını idrâk için birden sürüp koşuşmak: (ابذقرت الخيل). 3. (kan) soyun içine karışmaksızın akmak: (أبذقر الدم في الماء).

بَدْقَطٌ: *بَيْدَقَطٌ*, بَدْقَطَةٌ* [ft. d.] (sözünü veya mâlını) beyhûde ve nâ-mi-mahal sar ve perişan etmek: (بذقط كلامه), saçma sapan söyledi; (بذقط متاعه), mâlını mahv ve perişan etti.

بَدَلٌ: *بَيْدَلٌ*, يَبْدَلُ, بَدَلٌ* [ft 1, 2.] 1. Cûd ve sehâvetle vermek, bollukla ve hüsn-i irâdetle vermek: (بذله), ona çok verdi. 2. Sarf ve isti'mâl etmek, dirîğ etmemek: (بذل جهده), sarf-ı makdiret etti. 3. (esvâbı) hizmet vaktinde ve gündelik olarak giymek: (بذل الثوب). - (بذل من نفسه), kendiliğinden verdi. - (بذلت نفسها), (kadın) teslîm oldu. - (بذلوا), (السيف فيمن ظهر

تَبَدَّلَ [ft.] Esirgememek, hor kullanmak.

اِبْتَدَلَ [ft.] 1. (esvâbı) her gün kullanmak, gündelik hâle komak. 2. Hor kullanmak, saklamamak, kurumamak. 3. Bakmak, kendi hâline bırakmak, ihmâl etmek. 4. (bir şeyi) lüzûmî hâlinde sarf etmek üzere saklamak: (ابتدل الفرس), at yürüyüşünü vakt-i hâcete saklamak.

اِسْتَبَدَّلَ [ft.] Birinin 'atıyye ve ihsânını istemek.

بَدَّلَ [iz.] 1. Kerem, 'atâ, ihsân. 2. Bir şeyin vakt-i hâcette sarf olunmak üzere hıfz ve sıyâneti: (فرس له بذل). Bazılar bu ikinci ma'nâyı etmeyip misâl getirilen ta'bîrin aslı (فرس له صون) istediği vakit saklar ve istediği vakit gösterir cevheri var bir at demek olduğunu iltizâm etmişlerdir. – (أعطاني بذل يمينه), elinden geleni, gönlünden kopanı verdi. – (صونه خير من بذله), içi dışından iyidir.

بَدَّلَ [sıf.] Sahî, cüvân-merd: (رجل بذل).

بَدَّلَ [is.] Gündelik esvâb: (جاء في بذلته), gündelik esvâbıyla geldi.

بَدَّلَ [is.] Kerem, 'atâ, ihsân.

مَبْدَلٌ [i.] 1. Gündelik esvâb. 2. Eski ve kirli esvâb.

مُتَبَدِّلٌ [sıf.] 1. Gündelik ve eski esvâbını giyen. 2. İşini görüp nefisini esirgemeyen.

مُبْتَدَلٌ [sıf.] 1. Esirgenmeyen, çok kullanılan. 2. İsti'mâl olunan, müsta'mel: (مثل (مبتدل) – (سيف صدق المبتدل), işlek kılıç.

(رجل صدق المبتدل) dahi denilip istihdâmı takdîrinde mütâneti zâhir olur adam demektir.

وموجود من صبابات الكرى عاطف النمرق صدق المبتدل

بَدُولٌ [sıf.] Esirgemeyen, 'atıyye ve ihsânı çok.

مَبَادِيلٌ [sıf.] Esirgenmeyen. Bol bol sarf olunan. – (هم مباديل للمعروف), ma'rûfu esirgemez adamlardır.

بَدَّلَ [fl. d.] (adam) yapmayacağını söylemek, yalandan va'd etmek yahut yalan yere temâduh etmek, anmak: (بذلخ (الرجل).

بَدَّلَ [sıf.] Yapmayacağını söyleyen, yalancı, lafazan.

بَدَّمَ [fl. 5.] Hiddet ve gazabda kendini zabt edip temkînli ve 'akıllı davranmak: (بذم (الرجل).

بَدَّمَ [fl.] (dişi devenin) ziyâde kızgınlıktan âlet-i tenâsüliyyesi şişmek: (أبذمت (النافاة).

رجل ذو) [iz.] Fikr-i metîn, re'y, hazim: (رجل ذو). 2. Zor, kuvvet. 3. Sabr, tahammül, sebât. 4. Nefs, zât. 5. Kalınlık, kesâfet. 6. Semizlik, sümn: (هو ذو بزم). 7. Çalıklık, celâdet: (هو ذو بزم).

[sıf.] 1. Hiddet ve gazabda kendini zabt edip temkînli ve 'akıllı davranan: (رجل بزم). 2. Kuvvetli, zorlu. 3. Kötü kokulu (ağız): (بزم فم).

[sıf.] Hiddet ve gazabda kendini zabt edip temkînli davranan. (Mübâlağa içindir.)

[sıf.] Kuvvetli (dişi deve): (ناقة مبزم).

[fl 5, 1.] *بذأ، يَبْذُو، بَذُو ve يَبْذُو، بَذَاءٌ، بَذَائَةٌ* :بذُو ve bed-zebân olmak, edebe muğâyir lakırtı söylemek.

[fl.] Edebe muğâyir lakırtı söyleyen, bed-zebân, edebsiz.

[iz.] Edebe muğâyir söz, edebsizlik: (جاء بالبذاء), edebsizlik etti.

[ft 3.] 1. Yaratmak, halk etmek: (برأ الله آدم من الطين); [fl.] 2. Sağalmak, hastalıktan kalkmak, ifâkat bulmak. (برأ المريض).

برئ، ve برؤ، يَبْرُؤُ ve برأ، يَبْرُؤُ ve يَبْرَأُ* :برأ Hastalıktan kalkmak, iyileşmek, sıfâ ve ifâkat bulmak: (برأ (برؤ، برئ) المريض).

برؤ، يَبْرُؤُ، برأ، بَرَاءَةٌ، ve يَبْرَأُ* :برئ 1. Kurtulmak, halâs bulmak, beri ve

âzâde olmak, ilişiği kesmek. 2. Suçsuz ve medhalsiz olmak.

[ft.] 1. (hastayı) iyi etmek, hastalıktan kurtarmak: (أبرأه الله من المرض). 2. Berî ve âzâde etmek, borçtan ve sâir-i şeyden kurtarmak: (أبرأك منه). - [fl.] 3. Ayın birinci gecesine veya birinci gününe girmek: (أبرأ الرجل).

[ft.] 1. Kurtarmak, berî ve âzâde etmek. 2. Bir şübhe ve kabâhatten berî etmek, medhali olmadığını isbât etmek. 3. Borçtan kurtarmak. 4. (Hastayı) iyi etmek.

[fş.] 1. Ayrılmak, müfârat etmek, arkadaşlığı kat' ve fesh etmek: (بارأت شريكي), ortağımdan ayrıldım. 2. Karısını sulhan tatlık etmek, kendisine 'â'id eşyâsını vererek rizâ-ı tarafeynle ayrılmak: (بارأ امرأته).

[fl.] 1. Kurtulmak, halâs bulmak. 2. Bir şübhededen kendini kurtarmak, zî-medhal olmadığını isbât etmek.

[fş.] Birbirinden ayrılmak, müfârat etmek: (تبارأ الزوجان), karı koca ayrıldılar.

[ft.] 1. Borçtan kurtulmasını talep etmek. 2. Zan ve şübhededen kendini ber-taraf etmeğe çalışmak. 3. Başkasından veya zinâ tarîkıyla hâmil olmadığına mutme'in olmak için yeni alınan bir câriye veya nikâhla alınan bir zâniyeye bir hayz görmedikçe takarrub etmemek, bir hayzla

taharetini anlamak: (استبرأ الجارية). 4. Âlet-i tenâsül idrâr bakıyyesinden tathîr etmek.

بارئ: [sıf.] 1. Hâlik, yaratıcı. 2. Hastalıktan yeni kalkmış, şifâ-yâb. - [iz.] 3. Cenâb-ı Hallâk bî-çûn: حق على البارئ أن يؤدي شكر (البارئ), hastalıktan şifâ bulan adam Allah'a şükr etmeğe borçludur. (Hemzesiz "بارئ" dahi denilir.)

براء: [iz.] Bir şehr-i kamerînin son gecesiyle günü veya ilk gecesiyle günü. (Aydın güneşten müfârakatı münâsebetiyle). - (البراء ابن), şehr-i kamerînin son gecesi veya günü. - [sıf.] 2. Berî, âzâde, medhalsiz: (أنا براء منه). (Cins ve 'adedi yoktur.)

برأة: *cem: [is.] Avcı kulübesi. - (القصيد البرأة), Busîrî'nin meşhûr kasîde-i Bürdesinin nâm-ı değer.

براءة: *cem: [is.] 1. Kabâhat ve zan ve şübheden âzâdelik, berâ'et-i zimmet. 2. İstisnâ, imtiyâz. 3. Bir imtiyâz tevcîhini mütezammin fermân. berât. 4. Bir şahs veya şeyin mürûr ve tedâvülüne ruhsat veren buyrultu veya tezkere. 5. Bir haktan vazgeçiş, keff-i yed, ihtiyâr-ı hırman. - (يمين البرأة), 'inâyet-i bârîden mahrûmiyyet yemîni.

s: برء، بريون، برء، أبرء، أبرياء: *cem: بري: [sıf.] 1. Hastalıktan yeni kakmış, nâkîh. 2. Hâlis, hâlî, fâriğ. 3. Zan ve

tühmetten âzâde. (Birinci ma'nâyâ geldiğinde yalnız birinci vecih üzere cem'lenir.)

[is.] Halkı, *برياء، بريات: *cem: بريئة: mahlûkât: (خير البرايا), Server-i kâ'inât (slm) Efendimiz. (Hemzenin yâ'ya kalbiyle "برأ"den ve yahut nâkîs olarak toprak ma'nâsına gelen "برئ"den müştak olması muhtemeldir.)

تبرئة: [is.] 1. İstisnâ. 2. Borçtan halâs ve bunu müneyyin sened. 2. Bir zan ve kabâhatten berî bulunduğu verilen hüküm ve karâr.

*تبرأل، يتبرأل، تبرؤل: * [fl. d.] ve: *يبرئ، برأ، تبرأ: [fl. td.] ve: *إبرأل، يبرئ، إبريال: * [fl. kş.] (horoz ve toy) gavgaya hazırlanarak boyununda bir dâ'ire teşkil eden tüyleri tersine dikmek: (برأل، تبرأل، (إبرئ الديك، الحبارى).

*برائلي: [iz.] Horoz ve toyun boyununda bir dâ'ire teşkil eden tüyler ki gavgâ ettiklerinde tersine dikilir. - (برائل الأرض), yerde biten çayır ve çimen.

*برائلي، أبو برائلي: [iz.] Horoz.

مبرئ: [sıf.] Şer ve fesâde âmâde ve müteheyî.

*بربحة: *fr: [iz.] 1. Suyun menfez ve mecrâsı, su yolu. 2. Künk. 3. Künk düşenmiş kariz. 4. (teşrihte) idrârı böbrekten mesâneye döken mecrâ.

بربر [fl. d.] 1. (keçi) bağırmaq: (بربر). 2. Çok lakırtı ve gürültü etmək, dırdır etmək: (بربر القوم).

تبربر [fl. td.] Berberleşmek, Berber kavmine benzemek ve uymak veya onlar gibi kaba ve bedevî olmak.

بربار [sıf.] 1. Çok söyleyen, gürültücü: (رجل بربار). 2. Ses çıkaran, gürültü eden: (دلو بربار), gürültü eden koğa. - [iz.] (البربار), arslan.

بربر [sıf.] Çok gürültü eden, dırlayıcı, geveze: (رجل بربر).

بربر: Koyun ve keçileri yemeğe celb etmekte müsta' mel savttır.

بربر [ic.] Bu isimle Afrika'da iki kavm bulunup, biri ve en büyüğü Mısır hudûdundan Bahr-ı Muhît-ı Atlâsı sâhiline kadar kıt'a-ı mezkûrenin kısm-ı şimâlisinde, diğeri Habeş ile Zingibâr arasında sâkindirler. - (mec.) hazariyyet ve medeniyetten mahrûm ve kaba kavm.

بربرا [iz.] Bir nev' semiz ot.

بربير [iz.] Taze buğdayla yapılan bir nev' sütlü aş.

بربور [iz.] Bulgur.

مبربر [sıf.] Görültücü, geveze. - [iz.] (المبربر) arslan.

مُتَبَرَبِر [sıf.] Berber akvâmıyla ve akvâm-ı gayr-i mütemeddine ile meskûn: (البلاد المتبربرة).

بربري [sıf.] Berber kavmine mensûb: (البلاد البربرية).

بربور [sıf.] Hilekâr, dessâs.

بريس [ft. d.] Aramak, taleb etmek.

تبريس [fl. td.] Köpek yürüyüşüyle yani pek hafif ve sür'atle yürümek.

برباس [iz.] Derin kuyu.

بربص [ft. d.] (tarlayı) kuvvetlendirmek için su salıvermek, suya kandırmak.

بربط [iz.] (Farisiden me'hûz) kopuz, lağuta. (Fariside kaz göğsü demek olup şeklinin müşâbehetinden böyle tesmiye olunmuştur.

بربيطاء [iz.] Bir nev' esvâb. (Çıktığı memleketin ismiyle müsemmâdır.)

برت [ft 2.] Kesmek, kat' etmek: (برت الشيء).

برت [fl 4.] 1. (birinci masdarla) şaşmak, mütehayyir olmak: (برت الرجل). 2. (ikinci masdarla) hâzık ve mâhir olmak.

برت [fl.] Bir işte hâzık ve mâhir olmak: (أبرت الرجل).

برنتي [fl. mhr 2.] Bir işe müste'id ve hâzır ve müheyye' olmak: (برنتي للأمر).

بُرْتُ [iz.] 1. Teberzed dedikleri nebât şekerî ki pek sert olur. 2. Balta (Bunda bâ'nın harekât-ı selâse câ'izdir.) 3. Mâhir kulaguz. (Bunda bâ'nın harekât-ı selâse câ'izdir.)

بُرْتُ* [iz.] (Fıkra-ı ânifeye n.)

بِرْتِيَّ [sıf.] Kötü ahlâklı, bed-hûy, bed-girdâr.

مُبْرَتِيَّ [sıf.] Kısa boylu ve hilekâr (adam). 2. Dâ'imâ gazablı ve yüzü gülmez (adam): (رجل مبرتي). 3. Bir işe hazırlanmış, müsta'id ve müteheyâ.

مِبْرَتُ [iz.] 1. Teberzed denilen nebât şekerî. 2. Mâhir kulaguz.

بِرْتَةٌ [is.] Hadâkat, mahâret.

بِرَيْتُ [iz.] 1. Mâhir kulaguz. 2. düz yer.

بُرْتَانُ *fr: بُرْتَانَةٌ lügat-i 'âmniyyede [iciz.] (mu'arreb) portakal.

بُرْتَكُ* [ft. d.] 1. Yırtmak, paralamak: (برتك الثوب). 2. Kıymak, kıyma yapmak: (برتك اللحم).

بِرَاتِكُ [iz. cem.] Küçük toprak tepeler. (Müfredi mesmû' değildir.)

بِرْتُ* [fl 4.] Servet ve saman sâhibi olup ni'am-ı mütenevvi'a ile mütene'im olmak: (برث الرجل).

بِرَاتُ* [iz.] 1. Yumuşak topraklı yer. 2. Yumuşak kumdan dağ

ve tepe. 3. Yumuşak ve düz ve pek münbit güzel yer. 4. Hâzık ve mâhir kulaguz. (Son cem'inin sıhhatı meşkûktür.)

بِرْتُ* [fl. d.] 1. Bir yere çıkmayıp hânede oturmak, hâneye mülâzemet etmek: (برث في). 2. Dağa çıkmak, tırmanmak: (برث في قعوده). 3. Dizlerini açarak incikler üzerine çömelip oturmak: (برث الرجل).

بِرْتُوطَةٌ [is.] Tehlikeli yer, mehleke, varta.

بُرْتُنُ* [iz.] 1. El ele parmaklar, pençe. 2. Seb' ve yırtıcı kuş pençesi. 3. Deveye urulan bir nev' damga. (برثن الأسد وبرثن) - [az.] Bir kabîlenin ismidir.

بِرْتَانُ [iz.] Deveye urulan damga. (برثن) dahi denir.)

بِرَجُ* [fl 4.] 1. Gözün beyazı ziyâde olup siyahi her taraftan ihâta etmek: (برجت عينه). 2. (adamın) yiyip içmesi ve esbâb-ı ma'îşeti bol olmak: (برج الرجل).

بِرَجُ* [ft.] ve: بَرَجُ* [ft.] bir kasr veya hısn ve hisâr ve kale yapmak: (أبرج الرجل، برج الرجل).

بِرَجُ* [fl.] (kadın) süslenip kendine çeki düzen verdikten sonra dışarı çıkıp erkeklere 'arz-ı endâm etmek: (تبرجت المرأة); "ولا تبرجت المرأة". - Burûc-ı semâ gibi tezyîn etmek ve burc ve kasrından görünmek ma'nâsına dahi geldiği mervîdir.

*بُرُجٌ: [iz.] 1. Bir şeyin en kuvvetli cânibi, rûkn. 2. Hısn, hisâr, kale, tâbiye. 3. Köşk, kasr, saray. 4. Burûc-ı semânın beheri: (برج الأسد، برج الثور الخ). 4. (hisâbta) 24 rakamdan 'ibâret kalem. 5. (hendesinde) dâ'irenin 30 derecesi. – (mûsîkîde) (أبراج الأنغام), nağme perdeleri.

*بَرَجٌ: [iz.] 1. Gözün beyazının vâsi' ve siyahi muhît olması. 2. Muzî' ve parlak, 'ayân ve zâhir şey. 3. Pek güzel şahs.

*بَارِجٌ: [iz.] 1. Mâhir gemici. - [sıf.] 2. Vâsi', geniş.

*بَارِجَةٌ: [is.] 1. Büyük harb gemisi. 2. Yemek odası. - [sıfs.] 3. Anbarsız küpeştesiz (gemi): (سفينة بارجة). - [sıf.] 3. Şirrîr, fesâdcı. (Bu takdîrde âhirindeki "ة" mübâlağa içindir.)

*أَبْرَجٌ: [sıf.] 1. Daha kuvvetli, daha metîn. 2. Gözlerinin beyazı siyahını ihâta eden. 3. Güzel gözlü.

*بُرْجَانٌ: [iz.] Meşhûr bir hırsızın adı olup, (أسرق من بُرْجَان) kelâmı darb-ı mesel olmuştur. – (حساب البرجان), bir 'adedin cezrini veya cüdâsını bulmak hisâbı.

*إِبْرِيجٌ: [iz.] Yayık.

*مُبَرَّجٌ: [sıf.] 1. Üzerine burûc-ı semâ münakkaş (kumâş). 2. Çiçekli ve müzeyyen (esvâb).

*بُرْجُدٌ: [iz.] Bir nev' çubuklu kumâş ve bundan ma'mûl esvâb.

*بُرْجَسٌ: [iz.] 1. Mızrâk tepesi gibi yüksek bir yere asılan nişângâh. 2. Kuyunun suyu çoğalmak ve iyileşmek için dibine attıkları bir nev' taş. 3. Taştan merkûz sanem: (هو كالبرجاس) (ليس من الناس), insân değil bir heykeldir.

*بُرْجِيسٌ: [is.] 1. Sütü çok deve. 2. (البرجيس), Müşteri seyyâresi.

*بُرْجَمٌ: [ft. d.] (sözü) galîz ve sert etmek: (برجم الكلام).

*بُرْجَمَةٌ: [is.] 1. Parmağın boğum yeri. 2. Yırtıcı kuşların orta parmağı.

*بُرْجٌ: [fl 1.] (birinci masdarla) darılmak, gazab etmek: (برج الرجل). 2. (ikinci masdarla) av sağdan zuhûr edip avcının sol tarafına doğru gitmek: (برج الظبي). (Meş'ûm 'ad olunup, 'aksine senç derler.)

*بُرْجٌ: [fl 4.] 1. (yerini) terk edip yabana gitmek, uzak ve hâlî yerlere kaçmak: (برج مكانه). 2. Zâ'il olmak, ortadan kalkmak. – (ما برح), zâ'il olmadı, kâ'im ve mevcûddür, devâm ediyor. (gibi ef'âl-i nâkısadan olup cümle-i ismiyyeye girerek haberi mansûb eder): (ما برح) (زيد كريمًا), Zeyid kerîm olmaktan geri durmadı, dâ'imâ kerîmdir; (يفعل كذا لا يبرح) filân işi yapmaktan geri durmuyor, filân işe devâm ediyor. (Bunda cümle-i fi'liyye haberidir.) – (برح)

(الخفا), gizlilik zâ'il oldu, gizli şeyler âşikâr oldu. – (ما أبرح) (fi'li ta'accüb evvel), ne 'acîbdir!

أَبْرَحُ: [ft.] 1. Ta'accübü mûcib olmak, hîrette bırakmak: (أبرحه الأمر). 2. İkrâm ve ta'zîm etmek.

تَبْرِيحُ: [ft.] Zahmet ve eziyet vermek: (برح به الأمر), bu iş kendisine zahmet verdi.

أَبْرَاحُ: [iz.] 1. Şiddet, eziyet. 2. Fenâlık, şer: (لقي منه برحاً). – (برح بارح), büyük fenâlık. – (بنو برح، بنات برح), şedâ'id.

بَرَّحَ: [iz.] Ta'accübü mûcib şey, şaşılacak şey.

بَرَّحَ: [iz.] Renc ve mihneti mûcib şey.

بَرَّاحُ: [iz.] 1. Çıplak ve açık kır, hâlî yer. 2. Re'y-i münker, kabûl olunmayacak re'y. 3. Meydânda ve âşikâr olan iş. – (براحاً), âşikâra, meydânda. – (لا براح) (mansûb veya merfû' olarak), lâ-yankatı', muttasıl. – (حبيل براح), arslana ve pek cesûr adama itlâk olunur.

بَارِحٌ: [sıf. iz.] Yaz mevsiminde esen sıcak (cenûb rüzgarı): (حان). 2. Avcının sağ tarafından zuhûr edip sol tarafına doğru giden av: (لقيت بارحاً من). (الصيد). – (إنما هو كبارح الأروى), sağdan zuhûrla sola giden dağ geçisi gibidir. Nâdirü'z-zuhûr olan şey hakkında darb-ı meseldir. – (بنت بارح), musîbet. – (برح بارح), büyük fenâlık.

بَارِحَةٌ: [is.] Dünkü akşam veya gece: (البارحة) (mansûb), dün akşam, dün gece, akşam. Arablar zevâl vaktine dek (الليلة) (yani bu gece) ve zevâldan sonra (البارحة) (yani dün gece veya akşam) ta'bîrlerini kullanırlar. – (البارحة الأولى), dün değil evvelki gece. – (ما أشبه الليل بالبارحة), pederine çok benzeyen çocuk hakkında darb olunur meseldir.

بُرُوحٌ: [sıf.] Avcının sağından zuhûrla soluna doğru giden (av). – (ابن بريح), karga; musîbet.

بُرْحَاءُ: [Cem' sîgasında müfreddir] Şiddet: (أخذته برحاء الحمى).

أَبْرَحُ: [sıf. ism-i tafdîl] Daha şiddetli, pek şiddetli: (قتلوهم أبرح القتل).

بُرْحَيْنٌ: [iz. cem.] Şedâ'id, masâ'ib: (لقي منه) (البرحين) (Bâ'nın harekât-ı selâseyle okunur, ve cem'-i müzekker-i sâlim gibi tasrîf olunur.)

بُرُحَةٌ: [is.] Pek güzîde dişi deve: (هذه برحة من البرح).

تَبَارِيحٌ: [iz. cem.] (Müfredi yoktur) şedâ'id: (الشوق تباريح).

بَرَّحَى: Nişâna atan isâbet etmediği hâlde söylenilir bir kelimedir. İsâbeti takdîrinde (مرحى) derler.

بَرَّاحٌ: [is.] Güneş, şems. (Kesr üzerine mebnîdir.)

يَبْرُوحُ [iz.] (لفاح بري) denilen nebâtın kökü ki (بيروح الصنم) dahi denilip, bundan galat olarak beyne'l-avâm 'abdü's-selâm denmekle ma'rûftur.

بَرَّخُ [ft 2.] 1. Galebe çalmak, mağlûb etmek: (برخ فلاناً). 2. (birinin belini veya boyunu) kırmak: (برخ عنقه، ظهره). 3. Kılıçla urup bir mikdâr et kesmek: (برخ فلاناً)

بَرَّخُ [fl.] Huzû' ve meskenet göstermek: (برخ الرجل).

بَرَّخُ [iz.] (İbraniceden me'hûzdur.) 1. Bereket, bolluk. - [sıf.] 2. Bol, ucuz.

بَرَّخُ [sıf.] Belikırık.

بَرَّخُ [iz.] Arka ve 'ale'l-husûs kanburu.

بَرَّخُ [is.] Etine dolu ve bedeni ter ve taze genç kadın.

بَرَّخُ [iz.] (Farisi پرخاش'dan me'hûz) gavga, karışıklık: (وقعوا في خرباش وبرخاش).

بَرَّخُ [fl 1.] 1. Soğumak: (برد الماء), su suğudu. 2. Uyumak. 3. Ölmek, vefât etmek: (برد الرجل). 4. Sâbit ve vâcib olmak: (برد حقي على فلان), filândan alacağım sâbit oldu. 5. Za'îflamak, arıklanmak: (برد زيد). 6. (kılıç) urduğu şeyi kesmeyip geri dönmek: (برد السيف). 7. Dolu yağmak. 8. Za'îf ve zebûn olmak. 9. İyi hâlde olmak, iyi gitmek: (برد أمرنا), işimiz iyi gidiyor. - [ft.] 10. Soğumak: (برد الماء بالتلج). 11. Üşütmek, soğuk aldirmek: (علينا بردنا بالليل، برد الليل). 12. Göze

(برود) denilen ve serinlik veren bir kühlü sürmek: (برد العين). 13. Ekmek ve sâire üzerine su dökmek: (برد الخبز). 14. Eğelemek: (برد الحديد). 15. Birini berîd yani ulak göndermek: (برده). - [ch.] 16. (arâzi ve mezzû'ât ve sâire) doluya tutulmak, doludan bozulmak: (الارض بردت); (برد القوم). 17. Za'îf ve zebûn olmak.

بَرَّخُ [fl 1.] Fütûr getirip soğumak: (برد الرجل عنه).

بَرَّخُ [fl 5.] 1. Soğumak: (أبرد). 2. Soğuk bir şey içirmek: (أبرد له). 3. Za'îf vermek, za'îflatmak: (أبرده المرض). 4. Birini berîd ve sâ'i yollamak: (أبرد فلاناً). - [fl.] 5. Günün serin vaktine, ikinci girmek: (أبرد الرجل). - (جنناك) - (ميردين), serin vakitte size geldik.

بَرَّخُ [ft.] 1. (suyu kar ve sâire ile) soğumak: (برد الماء). 2. Za'îflatmak, zebûn düşürmek: (برد المرض). 3. Tahfîf etmek, sükûnet kazandırmak: (لا تبرد عن فلان), filânın sana ettiği haksızlık günâhını şetm ve mukâbele ile tahfîf etme. 4. (lûgat-i 'âmîyyede) kendine çevirmek, edinmek: (برد الملك). - [fl.] 5. Fütûr getirmek, soğumak: (برد عنه).

بَرَّخُ [fl.] Soğuk suya girerek serinlenmek: (تبرد في الماء).

بَرَّخُ [fl.] 1. Serinlenmek için soğuk su dökünmek veya içmek. - [ft.] 2. (soğuk su) dökünmek: (ابترد الماء).

[ft.] Soğuk bulmak *يَسْتَبِرِدُّ، اسْتَبِرَادٌ*: استَبِرَدَ veya soğuk nazarıyla bakmak: (استبرد الماء).

[iz.] 1. Soğuk, bürüdet. 2. Uyku: (البرد يمنع البرد), soğuk uykuyu men' eder, soğuktan uyunmaz: "لا يذوقون فيها برداً". 3. Tükürük, salya, ağız suyu: (برود الثنايا واضح الثغر أشنب). نو - (برد), yağmur. [t.] (البردان), günün iki serin vakti, sabâh ile akşam. - (Masdariyyet muzâri'leri için re's-i mâddeye n.)

[sıf.] Pek soğuk: (ماء برد) بَرْدٌ.

[iciz.] 1. Dolu. (حب الغمام dahi derler.) 2. Gözde çıkan arpaçık. 3. (mec.) pek beyaz diş: (تبسم عن برد), inci beyaz dişlerle gülümsedi.

[sıf.] Dolu yağdıran: (سحاب) بَرْدٌ *s: بَرْدَةٌ* (برد، سحابة بردة).

[iz.] 1. Bir nev' çubuklu kumaş; (برد يماني), bu kumaşın Yemen'de yapılan cinsi. 2. (mec.) harb, cenk.

[iciz.] Hırka, 'abâ. - (هما في بردة أخماس), ikisi bir işle meşgûl ve bir yola sâliktir ma'nâsıyla müsta'mel meseldir. - (وقع) (بينهما قد برود يمنا), iki kişi arasında muhâsama ve 'adâvet teşeddüd ettiğinde kullanılır meseldir. - (بردة الظأن), sütün bir nev'i.

[is.] 1. Hazimsizlik: (أصل البردة) بَرْدَةٌ *بَرْدَةٌ* (كل داء لبردة هو) (mec.) - (نفسها هي لك بردة), pek a'lâ ma'lûmdur.

sana hulûs ve mahabbet-i samîmiyye ile marbûttur. - (بردة العين), pınarının ortası: (من شربت) (بردة العين).

[sıf.] 1. Soğuk, serin: (ماء بارد، هواء) بارد. 2. Hoş, latîf. 3. Sühûletle hâsıl olan, henî', hoş-güvâr, kolay, râhat: (عيش بارد). 4. Kan dökmeksizin ele geçen: (غنيمة باردة). 5. Sâbit, sarîh, Müslim: (لي عليه ألف بارد), onda bin dirhem hakk-ı sarîhim (alacağım) vardır. 6. Kuvvetsiz, gevşek: (تحجج بحجة باردة), gevşek bir hüccetle ihticâc ediyorsun.

[sıf.] (bâb-ı hâmisten) 1. Soğuk, bârid: (ماء برود). 2. Suyu batırılmış: (خبز برود). 3. Hâvî dökülmüş: (ثوب برود). - [iz.] 4. (برود العين), göze serinlik verir bir nev' kühl.

[sıf.] 1. Soğuk, serin. 2. Dolu yağdıran (bulut): (سحاب أبرد). - [iz.] 3. Kaplan. 4. Beyazlı siyahlı öküz. - [t.] (الأبردان), günün sabâhıyla akşamı.

[is.] 1. Soğuk. 2. Soğukluk, usanç ve fütûr.

[is.] İnsânın karnında bürüdet tekevvününden hâsıl olduğu zan olunan bir maraz ki kuvve-i bâhiyeyi keser.

[is.] 1. Su soğutacak kap, karlık. 2. Suyu soğutacak kabın asıldığı çengel veya bulunduğu sehpa.

[is.] Eğeden dökülen eğinti.

بُرْدَاءُ [sıf.] Titreyici (sıtma). - [is.]
Titreme ile gelen sıtma: (أخذته البرداء).

بُرْدَانٌ [sıf.] Soğuk urmuş, donmuş.

بُرْدِيٌّ [iz.] Hasîr otu, koğalık.

بُرْدِيٌّ [iz.] Bir cins makbûl hurma.

بُرْدِيَّةٌ [is.] 1. Cild rutûbeti. 2. Sıtmanın
mukaddimesi, ilk gelen titremesi.

بُرِيدٌ *cem: بُرُودٌ [iz.] (Farisiden me'hûz)
1. Ulak, tatar, posta. 2. Elçi, me'mûr-ı mahsûs. 3.
Menzil esteri. 4. On iki mîlden 'ibâret mesâfe ki
vaktiyle iki menzil arası idi. 5. Arslana
kulağuzluk ettiği maznûn olan kara kulak.

مُبْرَدٌ *cem: مُبَارَدٌ [iz.] Eğe, sûhân.

مُبْرُودٌ [sıf.] 1. Soğutulmuş (su ve sâire):
(ماء مبرود). 2. Suya batırılmış: (خيز مبرود). 3.
Eğelenmiş (حديد مبرود).

مُبْرُودَةٌ *مُبْرَدَةٌ [sıf.] Doluya tutulmuş,
dolu urmuş: (أرض مبرودة).

مُبْرَدٌ [sıf.] 1. Serin: (ليل مبرد), serin gece.
2. Dolu yağdıran: (سحاب مبرد). 3. Posta me'mûru.
- (جنناك مبردين), serinlikte geldik, serinlikle
beraber geldik.

مُبْرَدَةٌ *مُبْرَدَةٌ [sıf.] Dolu urmuş, bozulmuş.

مُبْرَدَةٌ [is.] Serinlik veren şey.

مُبْرَدٌ [sıf.] Güzel çehreli.

مِبْرَدَانَةٌ [is.] Soğuk yemekler, bozlu hoşaf
ve sâire.

بُرْدَجٌ [iz.] (Farisiden me'hûz) Harb esrâsı.

بُرْدِسٌ *بُرْدِسٌ [sıf.] 1. Şerrîr, habîs, hîle-kâr. 2.
Mütekebbir, mağrûr, kibirli. 3. Mekrûh, menfûr
(adam).

بُرْدَعٌ *بُرَادِعٌ، بُرَادِعٌ، بُرْدَعَةٌ *بُرْدَعَةٌ [is.] Eğer ve
palan teğeltisi.

بُرْدَعٌ *بُرْدَعٌ، بُرْدَعٌ، بُرْدَعٌ [fl. hr.] 1. Yüz
ekşitmek. 2. Bir şeyden nefretle çekinmek.

بُرْدَعِيٌّ *بُرْدَعِيٌّ [iz.] Eğer ve pâlân
teğeltisi yapan ve satan adam.

بُرْدَعٌ *بُرْدَعَةٌ، بُرْدَعِيٌّ *بُرْدَعِيٌّ (Mâdde-i ânifeye n.)

بُرْدَعٌ *بُرْدَعٌ، بُرْدَعٌ [fl. hr.]
Hâzırılmak: (ابرنذع للأمر).

بُرْدَانٌ *بُرْدَانٌ، بُرْدَانٌ [ft. d.] 1. Mağlûb ve makhûr
ve hâk-sâr etmek: (برذن فلاناً). - [fl.] 2. Yük
hayvânı gibi ağır yürümek. 3. Cevâbdan 'âciz
kalmak: (برذن الرجل).

بُرْدَانٌ *بُرْدَانٌ، بُرْدَانٌ [i.] 1. Yük
hayvânı, semer beygiri. 2. Cinsi 'âdî beygir.

بُرْدَانٌ [iz.] Yük hayvânları sâhibi,
mekâreci.

بُرْدَانٌ *بُرْدَانٌ، بُرْدَانٌ [ft 2.] 1. Bol ihsân etmek. 2. Edâ-ı
hac etmek: (بر الحج). 3. (Cenâb-ı Hak birinin)
hicceti kabûl etmek: (بر الله حجه). - [fl.] 4. (hac)
kabûl olunmak, makbûl-i ilâhî olmak: (برحجه).

[ch.] 5. Kabûl olunmak: (بر حجه), haccı kabûl olunsun.

بَرَّ [fl 4.] *بَرَّ، بَرٌّ، بَرَّةٌ (Aslı بَرَّ) Sözünde doğru olmak: (بررت في القول), sözünde doğrusun. - [ft.] 2. İtâ'at ve inkıyâd etmek: (بير خالقه فلان).

بَرَّ [ft 2, 4.] *بَرَّ، بَرٌّ، مَبْرَةٌ: 1. Vâlideyne ve sâir-i îcâb eden akrabâyâ bakmak, kendilerine karşı olan vazâ'ifi îfâ etmek, ihsân edip mahabbet göstermek: (بررت والدي). 2. Rahm ve şefkat etmek: (والله بير بعباده). 3. (koyun ve keçi sürüsünü) sürmek, gütmek: (بر الغنم).

بَرَّ [fl 4.] *بَرَّ، بَرٌّ، بُرُورٌ: 1. Yemîninde sâdik olmak, yemîni doğru çıkmak: (بر في يمينه). 2. (yemîn) doğru olmak, doğru çıkmak: (برت). (اليمين).

بَرَّ [ft 1.] *بَرَّ، بَرٌّ: Birini sözle veya işle mağlûb ve mülzem etmek.

بَرَّ [ft. if'âl] *بَرَّ، بَرٌّ: 1. (birinin) yemînini tasdîk etmek: (أبر يمين فلان). 2. Gâlib gelmek, tefevvuk etmek: (أبر عليهم). 3. (koyunları) sudan çıkarıp sahrâyâ sevk etmek: (أبر النشاء). 4. (Cenâb-ı Hak birinin) hiccetini kabûl etmek: (أبر). (الله حجه). - [fl.] 5. Karada sefer etmek: (أبر الرجل). 6. Evlâdı çok olmak: (أبر فلان). 7. Toplanıp çoğalmak: (أبر القوم).

بَرَّ [ft.] *بَرَّ، بَرٌّ: 1. Tezkiye etmek. 2. (birini) birr ve takvâ sâhibi zan veya 'ad etmek.

بَرَّ [ft. mufâ'ale] *بَرَّ، مَبْرَةٌ: İhsân ve in'âm ve sıla-ı rahm etmek.

بَرَّ [fl.] *بَرَّ، بَرٌّ: 1. Birr ve takvâ sâhibi olmak. - [ft.] 2. İtâ'at ve inkıyâd etmek: (فلان يتبرر خالقه).

بَرَّ [fl.] *بَرَّ، بَرٌّ: Arkadaşlarından ayrılıp yalnız durmak: (ابتتر الرجل).

بَرَّ [iz.] 1. Evlâdın pedere karşı vazâ'ifi hüsn-i îfâ etmeleri, mahabbet ve itâ'atleri. 2. Cenâb-ı Hak'â itâ'at ve inkıyâd, takvâ. 3. Hayr, salâh, hasenât. 4. İhsân, kerem. 5. Yemîn ve sözün doğruluğu, sıdk. (Bunda Bâ'nın fethide câ'izdir.) 6. Sıla-ı rahm. 7. İfâ-ı hac. 8. Cennet, behişt: (جعلنا الله من أهل البر). 9. Gönül, fu'âd: (هو). (مطمئن البر). 10. Koyunların sevkı, güdülmesi. 11. Fâre ve sıçan ve tilki gibi hayvânât yavrusu. - (لا). (يعرف هراً من بر), kediye fâreden ayıramaz, câhil ve 'âciz bir adamdır.

بَرَّ [iz.] 1. Bahrın mukâbili, kara. 2. Sâhil, su kenârı, kıyı: (من البر الآخر), öbür kıyıdan. 3. Yaban, kır, hâlî ve işlenmemiş yer. 4. (lûgat-i 'âmmiyede) dışarı, hâric: (امشي براً), dışarı çık. - (عسل), burun, denize girmiş kara ucu. - (البر), arıların ormanlarda yaptıkları bal.

بَرَّ [sif.] *بَرَّ، بَرٌّ: Lutf ve ihsânı çok olan. (Esmâ-ı hüsnâdandır.) 2. Doğru, sâdik. 3. Müttakî, Cenâb-ı Hak'â mutî' ve münkâd. 4. Sâlih, hayr ve hasenât sâhibi. 5. Ebeveyne veya evlâdına karşı vazâ'ifini hakkıyla îfâ ve

kendilerine rahm ve ihsân eden. 6. Rahîm, müşfik: " (ابن برة) – "تمسحوا بالأرض فإنها برة بكم", ekmek.

*fr: بُرَّةُ cem: *أَبْرَارٌ [icz.] Buğday, hinta. (Sibeveyh أبرار cem'ini kabûl etmiyor.)

[is.] بُرَّةُ (Gayr-i munsarif) 1. Birr ve takvâ. 2. Itâ'at, inkıyâd.

[is.] بُرَاتٌ *cem: بُرَّةُ Kadınların ayaklarına taktıkları halhal.

[sif.] *أَبْرَارٌ، بُرَّةُ *cem: بارٌ 1. Muttakî, evâmîr-i ilâhiyyeye münkâd. 2. Muhsin, kerîm. 4. Ebeveyn ve sâir-i akrabâya karşı vazâ'ifini hüsn-i îfâ eden. 4. Sâdık, doğru.

[sif.] بُرَّةُ 1. Birr ve takvâ sâhibi, muttakî. - [iz.] 2. Misvâk ağacının meyvesi.

[sif.] *بُرَيْدَةٌ *s: بُرِيٌّ 1. Karaya mensûb, bahrînin mukâbili. 2. Kıra mensûb, yabani, hudâyî nâbit (nebât). 3. Yabani, gayr-i me'nûs (hayvân).

[is.] *بُرَارٍ (البراري) *cem: بُرَيْدَةٌ 1. Kır, sahrâ, hâlî yer. 2. Çöl, beyâbân.

[iz.] *بُرَارِيْتُ *cem: بُرَيْتٌ 1. Kır, yaban, sahrâ. 2. Çöl, beyâbân.

[iz.] بُرِيٌّ (أتى) Tatlı söz, kelime-i Tayyibe: (بالبري).

[sif.] مُبْرِئٌ Zâbit, müdebbir, zabt ve rabt ve idâreye muktedir.

[sif. ism-i tafdîl] بُرِيٌّ Şehir ve kasabalardan pek veya daha uzak berriyyelerde sâkin olan: (أفصح العرب أبرهم).

[sif.] بُرَانِيٌّ 1. Sahrâ ve yabana mensûb. 2. Zâhirî, hâricî, 'alenî. (Zıddı جواني'dir): (أصلح من) (جوانيه أصلح الله برانيه), içini islâh eden adamın dışını da Allah islâh eder.

[sif.] *مَبْرُورَةٌ *s: مَبْرُورٌ 1. Sâlihâne, muttakîyâne. 2. Me'âsimden ve kezib ve şübheden 'ârî.

[sif.] مُبْرَرٌ Memesinde beyaz ve siyahtan 'ibâret alacalık olan (koyun).

[is.] *مَبَارٌ، مَبْرَاتٌ *cem: مَبْرَةٌ Ebeveyn ve sâir-i akrabâya karşı vazâ'ifin hüsn-i îfâsı.

[fl 1, 4.] *بِرَزٌ، يَبْرَزُ، بَرَزٌ ve: بُرَزٌ، بُرُوزٌ *بِرَزٌ 1. Kıra çıkmak. 2. Gizlendikten sonra meydâna çıkmak: (برز الرجل). 3. Birine görünmek: (برز لفلان). - [ft.] 4. (lügat-i 'âmniyyede) (gelini) süslendirmek: (برزت الماشطة العروس).

[fl 5.] *بُرَيْرٌ، بُرَاةٌ *بُرَيْرٌ 1. 'Afif ve bî-garaz olmakla mevsûku'r-re'y olmak. - [ft.] 2. Fazl ve şecâ'at ve sâir-i muhassenât arkadaşlarını geçmek: (برز زيد أصحابه). 3. (at) diğerlerinden ileri geçmek: (برز الفرس على الخيل). 4. (at) binicisini kurtarmak, selâmetle çıkarmak: (برز الفرس راكمه).

[ft.] *بُرَيْرٌ، بُرَاةٌ *بُرَيْرٌ 1. Zâhire ve meydâna çıkarmak, zâhir ve âşikâr etmek: (برز). 2. (mektûbu) açmak: (أبرز الكتاب). (İsm-i

mef'ûlü میرز ve şâz olarak میروز gelir.) - [fl.] 3. İbrîz yani hâlis altın almak: (أبرز الرجل). 4. Yola çıkmak, 'zm-i sefer etmek.

بَرَزَ [ft.] 1. Meydâna çıkarmak, zâhir ve âşikâr etmek: (برز الشيء). 2. Fazl ve 'ilm ve şecâ'at gibi evsâfta akrânına fâ'ik olmak, akrânını geçmek: (أصحابه برز الرجل على). 3. (at) binicisini muhâtaradan kurtarıp selâmete çıkarmak: (برز الفرس راكبه).

بَارَزَ [fş.] Meydân-ı harbdâ akrân akrâna karşı çıkıp münferiden muhârabe etmek: (بارز قرنه).

تَبَارَزَ [fş.] Muhârabede akrân akrâna karşı çıkıp beyinlerinde münferiden harb etmek: (هما يتبارزان).

تَبَرَّرَ [fl.] 1. Kıra çıkmak. 2. Dışarı çıkmak, kazâ-ı hâcete gitmek, abdest bozmak.

اِسْتَبْرَأَ [ft.] 1. Zâhire çıkarmak. 2. Zâhire çıkarılmasını talep etmek, meydâna çıkartmak.

بَرَزِيٌّ [sıf.] 1. Re'y-i sâ'ib, 'akıllı. 2. 'Afif ve bî-garaz, doğru, müstakîm. 3. Mevsûk, mu'temed, mu'teber: (رجل برزى، برزى).

بِرْزَةٌ [sıfs.] 1. Mehâsını zâhir (kadın). 2. İsbâbet-i re'y ve 'akl ve tedbîr ve 'iffetle mute'ârefe oluo 'umûr ve masâlih-i kavm zımında erkeklerle görüşür ve erkekler

kendisine murâca'at eder olan yaşlı kadına ıtlâk olunur: (امرأة برزة). - [is.] 3. Dağ geçidi, boğaz.

بِرَازٌ [iz.] 1. Ebniye ve eşcârı olmayan açık yer, kır, açıklık. 2. Neces, gâ'ıt. (Bu ikinci ma'nâda Bâ'nın kesri de câ'izdir.)

إِبْرِيْزِيٌّ [mâddesine n.] *إِبْرِيْزِيٌّ: إِبْرِيْزِيٌّ

مُبْرُؤٌ [sıf. إبراز'dan ism-i mef'ûl] *مُبْرُؤٌ: مُبْرُؤٌ
Açık, açılmış (mektûb): (كتاب مبرز، مبروز).

إِبْرَازٌ [iz.] (nahivde) zamîr-i bâriz isti'mâli.

بَارِزٌ [sıf.] (nahivde) zamîr-i bâriz, müstetir olmayan, mezkûr ve zâhir olan zamîr.

مُبْرُؤٌ [iz.] Ayak yolu, abdesthâne.

بِرْزَاخٌ [iz.] 1. İki şey beynindeki aralık veya hâciz. 2. Ervâh-ı emvâtın kıyâmete kadar buldukları 'âlem. 3. (coğrafya ıstılâhında) iki kara arasında bulunan veya bir şibh-i cezîreyi karaya rabt eden dar kara. – (برازخ) – (الإيمان), imânın evvel ve âhiri veya şek ile yakîn arası: "تلك برازخ الإيمان". (Fariside câdde demek olan برزن lafzından mu'arreb olduğu maznûndur.)

بِرْزَعٌ [iz.] 1. Gençlik neş'e ve neşâtı: (برزع الشباب). 2. Tıknâzca ve yetişmiş delikanlı. - [sıf.] 3. (صينغ) (برزع), parlak ve revnaklı boya, yeni sürülmüş boya.

بِرْزَاعٌ [iz.] *بِرْزَاعٌ: بُرْزُوعٌ
Tıknâzca ve yetişmiş delikanlı.

بِرْزُقُ: [iz.] Bir nebât olduğu bazı kütüb-i lügatte mastûr olup, sahîhi (بروق) olduğu maznûndur.

بِرْزِيقُ: *cem: *بِرْزِيقُ [iz.] 1. Gürûh, cemâ'at, tâ'ife. 2. Mevkibden küçük süvârî bölüğü. 3. Büyük câddenin yanından ve mütevâziyen giden dar yol. (Farisi برزين lafzından mu'arreb olduğu öaznûndur.)

بِرْزُقَةُ: *cem: *بِرْزُقُ [is.] (lügat-i 'âmmiyyede) susamlı bir nev' ince gevrek veya simit.

بِرْزُلُ: [iz.] İri vücûdlu ve şişman adam.

بِرْزَن: *cem: *بِرْزِينُ [iz.] Hurma tomurcuğu kabuğundan yapılan bardak.

بِرْسُ: *fl 4. [fl 4.] (dâyin) medyûn hakkında şiddet göstermek, sızlanmak: (برس الرجل).

بِرْسُ: *ft. [ft.] (yeri) düzeltip toprağı düz ve mülâyim etmek: (برس الأرض).

بِرْسُ: *iz. [iz.] Pamuk veya bazı sazların içinden çıkan pamuğa benzeyen bir mâddeki vaktiyle Mısır'da bundan (papierüs) kağıdı yapılırdı.

بِرْسُ: *iz. [iz.] kulağuzlukta mahâret: (هذا الدليل ما أعجب برسه).

بِرْسَاءُ: *iz. [iz.] (Süryaniceden me'hûz) halk, nâs: (ما أدري أي البرساء هو), bu ne adamdır anlayamıyorum.

بِرْسَمَ: *ft. d. [ft. d.] Bersâm yani zâtü'l-cenb 'illete uğratmak. - [ch.] Mezkûr 'illete tutulmak.

بِرْسَامُ: [iz.] (Farisiden me'hûz) zâtü'l-cenb 'ileti veya bunun bir nev'i.

مِرْسَمُ: [sıf.] Bersâm yani zâtü'l-cenb 'illete mübtelâ.

بِرْسِيمُ: [iz.] Bir nev' iri yonca tohumu.

بِرْسِيمُ: ["أبر"] mâddesine n.]

بِرْسَانُ: *iz. [iz.] Deveye kızgın demirle urulan damga.

بِرْسِيَاوْشَانُ: [iz.] Su kerevizine benzer bir nebâtı ki havzlarda ve derelerde hâsıl olur.

بِرْشُ: *iz. s. [iz. s.] 1. Atın kendi rengine muhâlif renkte benekleri ki başlıca bakla kırında ve sisli kırda olur: (فرس في جلده برش). 2. Tırnaktaki beyaz lekeler.

بِرْشُ: *sıf. [sıf.] 1. Kendi rengine muhâlif benekleri bulunan (at). 2. Nebâtâtı çok ve muhtelifü'l-elvân (yer).

بِرْشَاءُ: [sıfs.] (أبرش mü'ennesidir.) 1. Nebâtâtı çok (yer): (أرض برشَاء). 2. Nebâtâtı çok (sene): (سنة برشَاء). - [iz.] 3. (برشاء) yerine müsta'meldir. ("برس" mâddesine n.)

بِرْشُ: [is.] Hurma yaprağından veya halfa otundan ma'mûl hasîr.

بِرْشَةُ: [is.] Et ve sâire parçası.

برشت: [iz.] Bir nev' deniz balığı.

برشط: [ft. d.] (eti) kıymak: (برشط اللحم).

برشع: [iz.] 1. Uzun boylu iri ve ahmak adam. 2. Kötü ahlâklı adam, fenâ adam.

برشق: [ft. d.] 1. (et) kıymak: (برشق اللحم). 2. Kamçı ile urmak: (برشق فلاناً).

إبرنشق: [fl. hr.] 1. Sevinmek, şâd ve mesrûr olmak: (ابرنشق الرجل). 2. Çiçek açmak: (ابرنشق الشجر). 3. (çiçek) açılmak: (ابرنشق النور).

ببرشك: [ft. d.] Bir şeyin eczâ ve a'zâsını kesip birbirinden ayırmak: (الجزور برشط), kesilmiş koyun (ve sâireyi) doğrayıp ayırdı.

ببرشم: [fl. d.] 1. Çehreyi buruşturup hüzn ve keder göstermek: (الرجل برشم). - [ft.] 2. Elvân noktalar ve beneklerle nakş etmek: (برشم في وجه الصبي). 3. Dik dik bakmak, gözlerini dikmek: (برشم إليه).

براشم: [sıf.] Dik bakışlı, keskin nazarlı.

برشم: [iz.] Kadınların yüzlerine tutundukları peçe. (برقم mürâdifi)

برشوم: [iz.] Basra'nın erken meyve veirir bir cins hurma ağacı.

برشيم: [iz.] (Mısır lüğatinde) Taze meyve ve sebze.

برشيمه: [is.] (lûgat-i 'âmmiyyede) 1. Keten tarağı. 2. Furça (fırşa).

ببرشن: [ft. d.] (lûgat-i müvellede) (mektûbu) pul ile yapıştırmak.

برشان: *fr: [iz.] 1. Mektûb pulu. 2. Hristyanların kilisede kullandıkları humûrsuz ince ekemek.

براشم: [sıf.] ("برشم" mâddesinde "براشم" fikrasına n.)

برشائوشان: [iz.] Baldırı kara (nebât).

برص: [fl 4.] Baras (yani abraşlık veya miskîn) 'illetine mübtelâ olmak: (برص الرجل).

أبرص: [ft.] 1. Baras (yani abraşlık veya miskîn) 'illetine uğratmak: (أبرصه). - [fl.] 2. Abraş çocuğu olmak: (أبرص الرجل), abraş bir çocuğu oldu.

تبرص: [ft.] 1. Abraş etmek. 2. Tıraş etmek: (تبرص رأسه). 3. (yağmur) çif sürülmezden evvel arâziyi sulamak: (المطر تبرص الأرض).

تبرص: [ft.] bir mer'ânın bütün otlarını hayvânlara otlatmak: (تبرص الأرض).

برص: [iz.] 1. Bedende beyaz lekeler çıkmaktan 'ibâret-i maraz ki miskîn 'illetinin mukaddimesidir, abraşlık. 2. Miskîn 'ileti,

cüzâm. 3. Hayvânın vücûdunda diğerk hayvânın ısırmısından kalan yara eseri.

بِرْضٌ [iz.] Kuyularda bulunur bir nev' böcek.

بِرْصٌ *fr: بُرْصَةٌ [is. cem.] 1. Cin tâ'ifesinin menâzili. 2. Nebâtsiz ve kumsal ovalar.

بِرِصٌ [iz.] 1. Parlama, parlaklık. 2. Titreme, ra'ş'e. 3. Toplak denilen nebâtın bir nev'i.

أَبْرَصٌ *cem: بُرْصٌ s: بُرْصَاءٌ [sif.] Abraş, baras (veya miskîn) 'illetine mübtelâ. – (أرض) (حياة برصاء), otları ra'y olunmuş yer. – (برصاء), beyaz pullu alaca yılan. - [iz.] (الأبرص), ay, kamer: (طلع الأبرص).

ساما أَبْرَصٌ t: سَامٌ أَبْرَصٌ *yahut سَامٌ أَبْرَصٌ cem: [iz.] Alacalı ve zehirli bir nev' büyük kertenkele.

Bu ism-i mürekkebin ya birinci cüz'ü mu'reb ve ikincisi feth üzerine mebnî olarak muzâfu'n-ileyhi, ve yahut birincisi feth üzerine mebnî ve ikincisi takdîren mu'reb olur.

بِرْصَمٌ *iz. بُرْصُومٌ [iz.] Şişe gibi şeylerin ağızlarının bağı.

بِرْضٌ *fl 1.] (su) az mikdârda olmak veya az akmak: (برض الماء من العين).

بِرْضٌ *fl 1.] (nebât) henüz ecnâsı belli olmayacak sûrette yerden yeni bitmek: (برض النبات).

بِرْضٌ *ft 1, 2.] Pek az mikdârda vermek: (برض لي من ماله).

بِرْضٌ [fl.] ve: بُرْضٌ، إِبْرَاضٌ *أَبْرَضٌ [fl.] (yerin) en evvel çıkan otu çok olmak: (برضت الأرض); (أبرضت الأرض).

بِرْضٌ *ft.] 1. Bir şeyi azar azar almak: (تبرض الشيء). 2. Birinden az mikdâr şey alıp onunla geçinmek: (فلاناً تبرض فلان). 3. (suyu) azar azar içmek, ancak dudağına dokundurmak: (تبرض الماء). - [fl.] 4. Az şeyle kanâ'at edip geçinmek: (تبرض الرجل).

بِرْضٌ *fl.] (su) Pınardan az mikdârda çıkmak, az nebe'ân etmek: (ابترض الماء).

بِرْضٌ *iz.] Az mikdârda şey: (الماء ما بقي في الحوض إلا برض من); (هذا برض من عدي), çoktan az şey vermek. (dm.).

بِرْضَةٌ [is.] 1. Nebâtât ve eşcâr bitmeyen yer. 2. Pınardan azar azar nebe'ân eden su.

بِرْضٌ [iz.] Az şey, az mikdâr: (بقي من ماله) (براض).

بَارِضٌ [sif. iz.] Henüz ecnâsı belli olmayacak sûrette yerden yeni biten nebât: (أطلعت الأرض بارضها).

بِرَاضٍ: [sıf.] Bütün mâlını
(رجل براض، مبرض) beyhûde ekl ve itlâf eden:

مَبْرُوضٌ: [sıf.] Mâlını bezl ve 'atâ edip
kendisi muhtâc kalan: (رجل مبروض).

بِرْطٌ: [iz.] Sünbül.

بِرْطَانِيْقِي: [iz.] Yapağı kuzu kulağına
benzer lâkin daha siyah ve daha güzel bir
nebâttır. Bostan efrûz denilen nebâtın 'aynı
olduğu maznûndur.

بِرْطِيْحٌ: [iz.] yerine lûgat olup, kavun
demektir.

بِرْطَسٌ: [fl. d.] Merkeb ve deve
mekâreciliği etmek.

مَبْرُطَسٌ: [iz.] Merkeb ve deve mekârecisi.

بِرْطَسٌ: [fl. d.] Satıcı ile alıcı
arasında dellâllık ve meyâncılık etmek. ("س" ile
برطس dahi lûgattir.

مَبْرُطَسٌ: [iz.] Dellâl, meyâncı: (وكان عمر)
(رضه في الجاهلية ميرطساً).

بِرْطَاشٌ: [iz.] (lûgat-i 'âmmiyyede) taştan
kapı eşiği.

بِرْطَعٌ: [fl. d.] Osurmak.

بِرْطَلٌ: [ft. d.] 1. Havzın kenarına taş
düşetmek. 2. Rüşvet vermek, rüşvetle kazanmak:
(برطل فلاناً).

بِرْطَلٌ: [fmt. td.] Rüşvet
almak, irtişâ etmek.

بِرْطَلٌ: [iz.] Uzun bir nev' külâh.

بِرْطَلَةٌ: [is.] İçerisi dar gölgelik.

بِرْطِيلٌ: [iz.] 1. Uzun ve sert
bir taş, planzer taşı. 2. Değirmen taşlarını
oydukları demir âlet, dişengi. 3. Taş kırdıkları
külünk, varyoz. 4. Rüşvet.

بِرْطَمٌ: [ft. d.] 1. Hiddetlendirmek,
öfkelenmek: (برطمة). - [fl.] 2. Öfkelenmek,
hiddetten kabarmak: (برطم الرجل). 3. (gece) pek
karanlık olmak: (برطم الليل).

بِرْطَمٌ: [fl. td.] Bir sözden
dolayı darılmak veya darılıp somurandanmak.

بِرْطَمٌ: [sıf.] Pepe, kekeme.

بِرْطَامٌ: [sıf.] 1. Kalın ve iri (dudak):
(شفة برطام). 2. İri ve kalın dudaklı (adam): (رجل
برطام). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

بِرْطَمَةٌ: [is.] Bir nev' oyun.

بِرْطَمَةٌ: [is.] (برطمة) mürâdifî olup, bir nev'
oyuna derler.

بِرْعٌ: [fl. 1.] 1. Çıkmak, yükselmek:
(برع الجبل), dağa çıktı. 2. Galebe çalmak, yenmek.

بِرْعٌ، بَيْرْعٌ، بُرْعٌ، بَرْعٌ ve بَيْرْعٌ: [fl. 1, 4, 5.] 1. İlm ve şecâ'at ve sâir-i
evsâfta ashâb ve akrânına fâ'ik olmak, tefevvuk
etmek: (برع الرجل). 2. Her fazîlette ve cemâlde
tâm ve mükemmel olmak.

تَبَّرَعُ [ft.] Mecbûr olmaksızın ve kendi hüsn-i rızâsıyla vermek: (تبرع فلان بالعطا).

بَارِعَ [sıf.] 1. İlm ve şecâ'at ve sâir-i evsâf-ı hasenede akrânına fâ'ik. 2. Hüsn ve cemâl sâhibi, güzel: (أمر بارع), güzel iş.

أَبْرَغَ [sıf.] 1. Daha büyük, daha iri. 2. Daha makbûl, daha mu'teber.

بَرِيعَةٌ [sıfs.] Hüsn ve cemâl ve 'akl ve kiyâsete mâlike (kadın): (امرأة بريعة).

مُتَبَّرِعٌ [sıf.] 1. Mecbûr olmaksızın ve kendiliğinden bir şey veren. 2. Mecbûr ve muvazzaf olmaksızın bir iş gören, angarya çalışan. – (متبرعاً), hüsn-i arzusıyla, kendiliğinden.

بِرَاعَةٌ [is.] 1. İlm ve şecâ'at ve sâir-i evsâf-ı hasenede akrâna tefevvuk. 2. ('inde'l-büleğâ) fesâhat. – (براعة المطلاع), bir kasîdenin ilk beytinin sahîhu's-sebk, vâzihu'l-ma'nâ, haşv ve ta'kîdden sâlim, mütenâsibü'l-kısmeyn ve muktezâ-ı makâma münâsib olması. (حسن الابتداء dahi derler.) – (براعة الاستهلال), mü'ellifin ibtidâ-ı kitâbda maksadını ber-hüsn-i sûretle ifhâm etmesi. (إلماع dahi derler.) – (براعة الطلب), tâlibin matlûbu'un-mihu'yu medh ederek ısrârsız ve hüsn-i sûretle matlûbunu ifhâm etmesi.

بُرْعَةٌ [iz.] Dübür, mak'ad.

بِرْعَيْسٌ [sıfs.] Tâmmu'l-a'zâ güzel ve cins (deve): (ناقة برعيس, برعيس).

بِرْعَيْسٌ [sıf.] Şiddet ve mihnete sabr ve tahammül eden: (هو برعيس).

تَبَّرَعُ [fl. td.] Bir şahs veya şeyin altında tepinip çabalamak: (تبرع تحت, فلان تحته).

بُرْعُلٌ [iz.] 1. Sırtlan yavrusu. 2. Ak tavşanla çakaldan mütevellid yavru.

يَبَّرِعُ [fl. d.] ve *بُرْعَمٌ* [fl. d.] (ağaç) tomurcuklanmak.

بُرْعُمَةٌ [iz. s.] Ağaç tomurcuğu.

بِرَاعِيمٌ [iz. cem.] 1. Aralarında ekilmiş havzaları bulunan kumsal yerler. 2. Sivri dağ tepeleri.

بِرْعٌ [fl. 4.] Refâh ve ni'mete nâ'il olmak, terefe ve tene'um etmek: (برغ الرجل).

بِرْعٌ [iz.] Salya, tükürük, ağız suyu.

بِرْعَةٌ [fl. d.] (bir yerin) piresi çok olmak: (برغت المكان).

بِرَاعِيْتُ [iz.] Pire.

بِرْعَةٌ [is.] Nefti renk.

بِرْعُوْتِيٌّ [iz.] Bir nev' nebât.

بِرْعُزٌّ [iz.] Buzağı, dana. (Anasıyla beraber yürüyene ve bir rivâyette yaban sığırının buzağısına denir.)

بِرْعُرُ [sıf.] Bed-hûy (adam). (Aslı بزغر olup tahrîf olduğu maznûndur.)

بِرْعَسْ * [sıf.] Şiddet ve mihnete çok sabır ve tahammül eden, sabûr, mütehammil. (برعيس gibi).

بِرَاعِيسُ [iz. cem.] Cins develer.

بِرْعَشْ * [fl. d.] (bir yerin) sivrisineği olmak veya çoğalmak: (برغش المكان).

بِرْعَشْ * [ic. z.] Sivrisinek. *fr: بَرْعَشَّةُ

بِرْعَشْ * [fl. kş.] (بِرْعَشْ) Hastalıktan iyileşerek kalkıp gezmek. *إِبْرِعَشَّ

بِرْعَلْ * [fl. d.] Suya yakın bir yerde iskân ve ikâmet etmek. *بِرْعَلَّةُ

بِرْعِيلُ * [iz.] Suya yakın ve mahsûlâtı karye ve arâzi. *cem: بَرَاعِيلُ

بِرْعُلْ * [iz.] (Türkçeden me'hûz) bulgur. *بِرْعُلْ

بِرْعِيْ * [iz.] (Türkçeden me'hûz) burgu. *بِرْعِيْ

بِرْفِرْ * [iz.] (Latineden me'hûz Purpurs) 1. Erguvânî renk. 2. Erguvânî renkte esvâb. *بِرْفِرْ

بِرْقْ * [fl 1.] 1. (şimşek) çakmak: (برق). 2. (برق النجم) tulû' etmek, doğmak: (برق النجم). 3. (kadın) süslenmek, zînetiyle parlamak: (برقت المرأة). 4. (dişi deve) gebe değil iken kuyruğunu kaldırıp kendini gebe göstermek: (برقت الناقة). 5. Parlatmak, parıl parıl parlamak: (برق بصره). - [ft.]

6. Korkutmak, tehdid etmek, yıldırmaq: (برق فلان). 7. Yemeğin üstüne parlacak kadar yağ komak: (برق الطعام).

بِرْقْ * [fl 1.] 1. (برق الشيء) Parlatmak: (برق الشيء).

بِرْقْ * [fl 1.] (gök veya bulut) parlayıp şimşek çaktırmak: (برقت السماء).

بِرْقْ * [fl 1, 4.] 1. Dehşetli bir şeyden tevahhuş ve tahayyür edip gözler kararmak: (برق الرجل). 2. (koyun) denilen nebâtı yemekten sancılanmak: (برقت الغنم). 2. (tulum) sıcaaktan yağları eriyip paralanmak: (برق السقاء). 4. Ürkmek, korkmak, yılmak, dehşet ve hîrete dûçâr olmak: (برق فلان منه).

بِرْقْ * [fl.] 1. Şimşek çakmak: (أبرقت السماء وأبرقت). 2. Hiddetle ve bağıırıp çağırarak tehdidâtta bulunmak: (وأبرق أردد الرجل). 3. (kadın) ziyâde süslenip parlamak: (أبرقت المرأة). 4. (dişi deve) gebe değil iken kuyruğunu kaldırıp gebelik hâlini göstermek: (أبرقت الناقة). 5. Şimşege dûçâr olmak: (وأبرقوا أردد القوم). - [ft.] 6. Kılıç parlatmak: (أبرق بسيفه). 7. (kadın) çehresini açıp göstermek: (أبرقت المرأة عن وجهها). 8. Terk etmek, bırakmak: (أبرق عن الأمر). 9. (avı) yatağından ürkütüp kovmak: (أبرق الصيد). 10. (برقاء) denilen beyazlı siyahlı alaca bir koyun kurbân etmek: (أبرق المضحي).

*بَرَقَ [fl.] 1. (kadın) ziyâde süslenmek: (برقت المرأة). 2. Uzağa sefer etmek: (برق الرجل). 3. Fücûr ve ma'âsiye dalmak: (برق في المعاصي). - [ft.] 4. (gözlerini) açıp dik dik bakmak: (برق عينيه). 5. (haneyi) nakş ve tezyîn etmek: (برق). 6. (iş) çetin ve çapraşık olup sâhibini yormak ve fütûre düşürmek: (الامر برق بي).

*بَرَقَ [iz.] Şimşek. - (mec.) leme'ân, parlama. - (برق خلب), (برق الخلب) (izâfetle) ve (برق خلب) (na't ve men'ût olarak) yağmursuz kuru şimşek.

*بَرَقَ [iz.] (Farisi) *أَبْرَاقُ، بَرَقَانُ، بُرْقَانُ *cem: *بَرَقَ (Farisi) den mu'arrebdir) kuzu.

*بَرَقَ [iciz. yahut müfredsiz cem.] Kertenkele.

*بَرَقَ [sıf.] Sıcaktan içindeki yağ paralanmış (tulum): (سقاء برق).

*بَرَقَةٌ [is.] Dehşet, yılgınlık.

*بَرَقَةٌ *cem: *بَرَقَ [is.] Kum ve taş ve câ-be-câ balçıkla karışık yer. Bu ism sâir-i esmâya izâfetle bilâd-ı Arabda bir çok mahaller esâmisini teşkîl ediyor.

*بَارَقَ *s: *بَارَقَةٌ [sıf.] 1. Şimşek çaktıran (bulut): (سحاب بارق); (سحابة بارقة). 2. Parlak, lem'adâr.

*بَارَقَةٌ [is.] 1. (Cem' ma'nâsıyla müfred) kılıçlar: "الجنة تحت البارقة". 2. (Sufiyyûn 'inde) nûr-i ilâhînin ilk tecellisi

*بَرَقَاتُ *cem: *أَبَارِقُ *s: *بَرَقَاءُ [sıf.] 1. Kum ve taş ve balçıktan mürekkeb (yer): (أرض برقاء). 2. İki renkli (dağ): (جبل أبرق). 3. Beyazlı siyahlı alaca: (تيس أبرق), alaca teke; (عنز), alaca keçisi; (شاة برقاء), alaca koyun.

*أَبْرَقُ [iz.] 1. Bir devâ. 2. Bir kuş (?).

*بَرَّاقٌ *s: *بَرَّاقَةٌ [sıf.] 1. Pek parlak, lem'adâr. - [s.] 2. Pek güzel ve parlak (kadın): (امرأة براقه).

*بَرَّاقُ [iz.] Leyle-i mi'râcda Fahr-i kâ'inât (slm) Efendimizin râkib oldukları bir merkeb-i semâ'î.

*بَرَّاقٌ [iz.] 1. Parıltı, leme'ân: (فيه بریق). 2. (برق) fi'linin masdarıdır. (Bu mâddenin ikinci fikrasına n.)

*بَرَّاقَةٌ *cem: *بَرَّاقُ [is.] Süt ile yağdan mürekkeb bir nev' yemek.

*بَرَّاقَةٌ [is.] Sağmağa çağırılan keçi.

*بَرَّاقٌ [sıfs.] ve:

*مَبْرَقٌ *cem: *مَبَارِقُ [sıfs.] Gebe olmadığı hâlde kuyruğunu kaldırıp gebelik gösteren (diş deve): (ناقة بروق، مبرق).

*مَبْرَقٌ *cem: *مَبَارِقُ [iz. ism-i zaman] Ortalık ağardığı vakt, fecr, sabâh: (جاء عند المبرق), sabâha doğru geldi.

*بَرَّوْقٌ *fr: *بَرَّوْقَةٌ [iciz.] Bir nev' küçük ağaç ki havâ bulutlanınca yaşarıp kesb-i tarâvet eder.

– (أشكر من بروقة), pek az şeyle memnûn ve müteşekkir olur adam. (dm.).

بِرْوَاقُ [iz.] Sarılığa devâ 'ad olunan bir nev' nebât ki (خنثى) denmekle dahi ma' rûftur.

بُرْقَانُ [sıf.] Bedeni bellûr gibi parlak: (غلام برقان).

بُرْقَانَةٌ [iciz.] Alaca çekirge.

إِبْرِيْقُ [iz.] 1. (Farisi آب ريز veya آب ري) den mu'arreb) ibrîk denilen ma'lûm emzikli su kabı.

2. Gâyet güzel ve parlak kadın: (قهوة بالإبريق شربت). 3. Parlak kılıç. 4. Parlak yay. (من يد الإبريق).

بُورَقُ [iz.] (Farisi بوره'dan mu'arreb) tenkâr, nitron. (Avrupa lisanlarındaki Borax bundan me'hûzdür.)

أَبْيُرُقُ [iz.] Sırmalı veya kılaptanlı dibâ. (Yunani استروه veya Farisi اسبرك'den mu'arreb ve yahut Arabiyyü'l-asıldır).

نَبَارِيْقُ [iz. cem.] Yemeğe konulan veya üstüne gezdirilen az mikdârda yağ.

بُرْقَحُ [fl. d.] ve: *بُرْقَحَةٌ* [fl. d.] ve:

بُرْقُحُ [fl. td.] 1. (yüz) çirkinleşmek: (برقح وجهه وترقح). 2. (esvâb) kirlenmek, bulaşmak.

بُرْقَشُ [fl. d.] 1. Dağılmak, perâkende olmak: (برقش القوم). 2. (yemeğe) teveccüh ve ikbâl etmek: (برقش على أكل الطعام). 3. (bir şeyin) rengi alacalı olmak, rengarenk olmak: (برقش لون الأرقش). - [ft.] 4. Sözü karıştırmak,

karışık söylemek: (برقش الكلام). 5. Muhtelif renklerle telvîn etmek, alacalatmak: (برقش الشيء).

يَبْرُقُشُ, *تَبْرُقُشُ* [fl. td.] Rengarenk şeylerle tezyîn etmek: (تبرقش الرجل).

بُرْقَشَةٌ [is.] 1. Dağınıklık, perâkendelik. 2. Alacalık.

بُرْقُشُ [iz.] İspinoz kuşu. (Hicâz'da شرسور derler.)

بِرْاقِشُ [iz.] Eski ayakkabı. *بِرْاقِشُ* [iz.] Eski ayakkabı.

بِرْاقِشُ [as.] Bir dişi köpeğin ismidir ki havlayarak sâhibinin hanesini düşmanlarına gösterip oraya dühûl ile itlâfını da'vet ettiğinden (علي أهلها دلت براقش) darb-ı meseline sebep olmuştur. Kendini izrâr eden hakkında îrâd olunur. – (أبو يراقش), bir küçük kuştur ki tüylerinin ucu beyaz ortası kırmızı ve dibi siyah olmakla ürküp kabardığı vakit rengarenk görünür. Mecâzen mütelevvin adama dahi itlâk olunur.

بُرْقَطُ, *بُرْقَطَةٌ* [fl. d.] 1. Sık sık adım atarak yürüme: (برقط الرجل). 2. Dönüp arkasına bakarak gitmek. 3. Dağa çıkmak: (برقط في الجبل). 4. Çömelmek. - [ft.] 5. Dağıtmak, perişân etmek: (برقط الشيء). 6. Sözü karıştırmak, perişân sûrette söylemek: (برقط الكلام).

يَبْرُقُطُ, *تَبْرُقُطُ* [fl. td.] 1. Arkası üstü düşmek: (تبرقط الرجل). 2. (develer) otlakta karmakarışık olmak: (تبرقطت الإبل).

بِرْقَطَةٌ [is.] (lügat-i 'âmmiyede) Yüz revnakı.

مُبْرِقَطٌ [iz.] Üzerine çok zeytûn yağı gezdirilir bir nev' yemek.

بِرْقَعٌ [ft. d.] 1. (kadının yüzüne) peçe örtmek. 2. (hayvanın) yüzünü taştan muhâfaza için tel peçe ile örtmek. 3. İki kulağın arasına urmak: (برقع فلاناً بالعصا). – (برقع لحيته), sakalını peçe ile örttü, ibânetten kinâyedir.

تَبْرِقَعٌ [fl. td.] 1. Peçe tutunmak: (تبرقعت المرأة). 2. (lügat-i 'âmmiyede esvâb) eskiyip solmak veya kirlenmek.

بِرْقَاعٌ [iz.] 1. Kadınların yüzlerine taktıkları peçe. 2. Taştan muhâfaza için hayvânın yüzüne takılan tel örtü.

بُرُقُعٌ [iz.] 1. Yedenci ve bir rivâyette dördüncü veya birinci kat gök. 2. Devenin uyluğuna urulan bir nev' damga ki üstünde ve altında birer (◦) bulunur bir (ب) şeklinden 'ibârettir.

بِرْقُوعٌ [sıf.] Pek şiddetli (açlık): (جوع برقوع).

مُبْرِقَعَةٌ [sıfs.] Başı beyaz siyah (koyun).

مُبْرِقَعَةٌ [sıfs.] Atın ağzıyla yüzünü ihâta edip sâde gözlerinin çevresini siyah bırakan beyaz lekeye ıtlâk olunur: (في وجه الفرس غرة). (مبرقعة). Bu türlü ata Türkçe dahi peçeli derler.

بِرْقُوقٌ [iz.] 1. (Şâm'da) kayısı. 2. (Mağrib'de) erik.

بِرْقَلٌ [fl. d.] Yalan söylemek: (برقل الرجل).

بِرْقَلَةٌ [is.] 1. Ânifen beyân olunan fi'lin masdarıdır. 2. Nâfile ve boş şey: (أخذنا في برقلة), boşuna yorulduk.

بِرْقِيلٌ [iz.] Vaktiyle yuvalak attıkları âlet, kemânkere, celâhık, zenberek.

بِرْكٌ [fl 5.] 1. (deve) dizlerini ve göğsünü yere koyup çökmek: (برك البعير). 2. Sâbit ve mukîm olmak: (برك بالمكان). 3. (bulutun) yağmuru sürekli olmak: (بركت السحاب). 4. Çalışmak, cehd etmek: (برك الرجل). 5. Namâzda secdeye diz çökmezden eli yere dayamak ki menhîdir. 6. (lügat-i 'âmmiyede) oturmak.

بُرْكٌ [ft.] (deveyi) çökmek: (أبركت البعير).

بُرْكٌ [fl.] 1. (deve) çökmek: (برك البعير). 2. Bereketle du'â etmek: (برك في الطعام), yemeğe bereket du'âsını etti.

بُرْكٌ [ft.] 1. Bereket vermek, bereketli etmek: (بارك الله لك، فيك، عليك), Allah sana bereke versin. 2. Bereketi idâme etmek, devâm ettirmek: (اللهم بارك على محمد), (وعلى آل محمد). 3. Müdâvemet ve muvâzabat etmek: (بارك عليه). 4. (بورك), mübârek

olmak, berekete veya bereket du'âsına nâ'il olmak. - (بورك فيك), 'inâyet ola.

*تَبَرَّكَ [fl.] 1. Bereket nâ'il olmak. - [ft.] 2. Yümn ve bereket 'ad etmek, uğur saymak.

*تَبَارَكَ [fl.] 1. Bereket taleb etmek. 2. Bereket nâ'il olmak. 3. (Cenâb-ı Hakk'ın) hayr ve bereketi 'amîm ve zâti mukaddes ve münezze olmak: (تبارك الله وتعالى). - [ft.] 4. Yümn ve bereket 'ad etmek, tefe'ül etmek: (تبارك الشيء).

*اِبْتَرَكُ [fl.] 1. Diz üzere çöküp muhârabe etmek: (ابترك القوم). 2. Koşup sıçramada çok ikdâm ve gayret etmek: (ابتركوا في العدو). 3. (bulutun) yağmuru şiddetli ve sağanaklı dökülmek: (ابتרכת السحابة). 4. (bulutun) yağmuru sürekli olmak: (ابتרכת السماء). - [ft.] 5. Eğilip bir şeyin üzerine dayanmak, dayanarak sürmek: (ابترك الصيقل). 6. Sövmek, 'ırzına dokunmak: (ابترك في عرضه).

*اِسْتَبْرَكَ [fl.] 1. (deve) dizine ve göğsüne dayanarak çökmek. - [ft.] 2. (bir şeyi) mübârek 'ad ederek tefe'ül etmek: (استبرك به).

*بَرَكُ [iz.] 1. Hayme-nişîn Arabların develeri bölüğü ki akşam haymenin etrafında çökerler. (Bu ma'nâ ile "بارك" lafzının cem'idir). 2. Deve göğsünün çöktüğü vakit yere

gelen kısmı. 3. İnsân göğsü: (ضربه برکه), göğsünü urdu.

*بُرْكُ [iz.] 1. Havz. 2. (lügat-i 'âmniyyede) sapanın sapı.

*بُرْكُ [sıf.] 1. Korkak, cebîn. - [iz.] 2. Kâbûs, uykuda basan ağırlık. 3. Zi'l-hiccenin ism-i kadîmidir.

*بُرْكُ [sıf.] Bir şey üzerine çöken.

*بِرْكَةٌ [is.] 1. Artma, çoğalma, nemâ. 2. Hayr-ı ilâhînin sübûtü, bereket. 3. Sa'âdet: (هواهل البركة).

*بِرْكَةٌ [iz.] 1. Çökme nev' ve tarzı: (ما أحسن بركة هذا البعير), bu devenin ne güzel çökmesi vardır. 2. Deve göğsünün çöktüğü vakit yere gelen derisi. 3. Göğüs, sadr. 4. Dişi deve çöktüğü vakit sütünün memesinden akması: (دنا وقت بركة الناقة). 5. Havz. (برك gibi). 6. Su toplanan çukur yer, göl. (Lügat-i 'âmniyyede Bâ'nın zammiyle zebân-zeddir). 7. Sabâh sağılan sütün bir sağımlığı. (Bu ma'nâ ile Bâ'nın fethi de câ'izdir). 8. Yemen'de nesc olunur bir nev' kumaş. 9. Sağmal koyun. (Bu ma'nâ ile cem'i "بركات" gelir).

*بُرْكُ [is.] 1. *بُرْكُ, *بُرْكُ, *بُرْكُ, *بُرْكُ [is.] 1. Martı kuşu. 2. Kurbağa. (Bu ma'nâ ile cem'i yalnız birinci vecih üzere gelir.) 3. Diyet. 4. Diyet vermekle mahkûm adamlar hey'eti. 5. Diyet taleb edenler hey'eti (Bunda Bâ'nın harekât-ı selase câ'izdir.) 6. Eşrâf ve a'yândan bir cemâ'at: (عنده

بركة). 7. Değirmencinin ondan aldığı tahn hakkı, tahniyye.

بارك: *s: *باركة* [sıf.] Diz çökmüş (deve).

باركة: *cem: *بوارك* [is.] Diz.

باروك: [sıf.] 1. Korkak, cebîn. [iz.] 2. Uykuda basan ağırlık, kâbûs. (برك gibi).

بريك: [sıf.] 1. Bereketli, bol. 2. Mübârek, mes'ûd.

بريك: *fr: بريكة* [ic.z.] Kaymaklı taze hurma.

بريكة: [is.] Daha şecî', daha cesûr.

براك: *cem: *بُرُكْ* [iz.] Burnu kuşa gagası gibi sivri olan bir nev' balık.

براك: [if.] Sâbit-i kadem olun ve dayanın ma'nâsıyla muhâriblere verilen kumanda ve teşvîk lafzı olup ekseriyyâ mükerrer kullanılır: (براك براك) dayanın dayanın.

براك: [iz.] Değirmende tahn hakkı olan on mikdârını alan adam, değirmenci.

براكاء: *بركاء*, *بركاء* [iz.] Diz çökerek olunan sebâtlı muhârebe.

بروك: [sıf.] Yetişmiş Evlâdı olduğu hâlde evlenen (kadın).

بروك: [iz.] Un helvâsı.

بروكة: [is.] (Mağrib lügat-i 'âmmiyesinde) Horoz.

براكية: [is.] Bir nev' gemi.

بركان: *fr: بركانة* [ic.z.] 1. Bir cins ağaç. 2. Çölde yetişen eğri ve büğrü ve dalları kısa ağaç veya nebât. (Cem' olup müfredi برک olması dahi maznûndur.)

بركان: [iz.] (Latince Vulcanus'tan me'hûz) yanardağ, kûh-ı âteş-feşân.

برايك: *cem: بركاني, بركاني, بركاني* [iz.] İpten dokunmuş kaba siyah 'abâ.

مبرك: [iz.] Develerin çöktükleri mahal.

Fahr-i kâ'inât (slm) Efendimizin Medîne-i Münevvere'yi teşrîflerinde nâkalarının durduğu haneye de 'alem olmuştur. – (فلن ليس له مبرك جمل), bir şeyisi yoktur.

مبركة: [iz.] Ateş, nâr.

مبروك: [sıf.] Bereketli, mübârek, mes'ûd.

مبارك: [sıf.] 1. Bereketli, mes'ûd. - [iz.] 2. (lügat-i 'âmmiyyede) bel soğukluğu.

مبترك: [iz.] Bir şey üzerine zorla çöküp dayanan.

برق: [iz.] (n. بورق).

بركار: [iz.] (Farisiden me'hûz) pergâr, pergel.

بركع: *بركع*, *بركع* [ft. d.] 1. Kesmek, kat' etmek: (بركعة). 2. Yere urmak, düşürmek, aşağıya atmak. - [fl.] 3. (at) dört ayak üzere kalkıp diz üstüne düşmek: (بركع الفرس).

تَبْرَكَعُ [fl. td.] Yıkılıp düşmek: (تبركع الرجل).

بُرْكُعُ [sıf.] 1. Kısa boylu, bodur: (رجل). - [iz.] 2. Henüz boyunu yere yetiştirmeyen küçük deve yavrusu.

بُرْكُوعُ [sıf.] Pek şiddetli (açlık): (جوع). (بركوع). (بركوع mürâdifi).

بُرْمُ [ft 1.] 1. Sağlamlaştırmak, muhkem ve metîn etmek: (برم الأمر). 2. (ipi) iki kat edip büküme: (برم الحبل). - [fl.] 3. (lügat-i 'âmmiyede) dolaşmak, devr ve cevelân etmek.

بُرْمُ [fl 4.] 1. (birinci masdarla) bıkmak, usanmak: (برم به), ondan usandı. 2. (ikinci masdarla) söze delil ve burhân hazırlamış iken îrâdından üşenip sarf-ı nazar etmek: (برم بحجته).

إِبْرَامُ [ft.] 1. (ipi) iki kat edip büküme: (أبرم الحبل). 2. Sağlamlaştırmak, muhkem ve metîn etmek: (أبرم الأمر). 3. Bir işte usandırıncaya kadar ısrâr etmek: (أبرمه فبرم). - [fl.] 4. Bağın bağın üzümleri darı tanesi kadar olmak: (أبرم الكرم).

تَبْرِيمُ [ft.] 1. (ipi) muhkem veya tekrâr tekrâr bükme: (برم الحبل). 2. (lügat-i 'âmmiyede) dolaştırmak.

تَبْرِيمُ [ft.] 1. (ipi) muhkem veya tekrâr tekrâr bükme: (برم الحبل). 2. (lügat-i 'âmmiyede) dolaştırmak.

تَبْرِيمُ [ft.] 1. (ipi) muhkem veya tekrâr tekrâr bükme: (برم الحبل). 2. (lügat-i 'âmmiyede) dolaştırmak.

أَبْرَامُ [ic.] 1. Darı tanesi büyüklüğünde üzüm kuruğu. 2. Mişepalamutu. 3. Misvâk ağacı. (Cem'in ikinci sûreti bu ma'nâyâ mahsûstur.) 5. Dağ kuleleri..

بُرْمُ [iz.] Erimiş hâlinde serme, kühl-i müzâb: (صب في أذنه البرم). (Masdariyyet ma'nâları için ikinci fıkraya n.)

بُرْمُ [sıf.] 1. Hasîslikten arkadaşlarıyla oyuna ve bahse girişmeyip bir tarafa çekilen. 2. Seferde yiyeceğini karıştırmamak için arkadaşlarıyla birlikte yemeyip bir tarafa çekilerek yalnız yemek yiyen. 3. Hasîs, nâ-kes, le'îm.

بُرْمُ [is.] Taştan oyulmuş tencere.

بُرْمُ [iz.] 1. Gaytan, kordon. 2. Arap karılarının kollarına ve gerdânlarına bağladıkları alaca Gaytan. 3. Böyle bir gaytana geçirilmiş mücevherâtı hâvî gerdânlık veya bilezik. 4. Nazarlık, hamâ'il, hırz. 5. Kamâ'il-i muhtelifeden mahlût gürûh ve cemâ'at: (برم من الناس). 6. 'Asker. 7. Sürme ile karışık akan gözyaşı. 8. Birlikte pişmiş deve örgücüyle kara ciğeri. 9. Koyun ile keçi karışık sürü. 10. Sabâh, alaca karanlık: (جاءني في البرم). 11. Alaca şey. - [sıf.] 12. Mütthem, zi-medhal: (هو برم به).

بُرْمُ [is.] 1. Birlikte pişmiş deve örgücüyle kara ciğerinden bir dilim. 2. Dülger burgusu.

بَيْرَمٌ: [iz.] 1. Ay demiri denilen dülger ve duvarcı âleti. 2. Palandız taşı (bartıl). 3. Erimiş sürme, kühl-i müzâb.

أَبْرَمٌ: [iz.] Bir nev' nebât.

بِرَامٌ: [iz.] İki saptan bükülmüş ip ve sâire.

بُرَامٌ: *cem: *أَبْرَمَةٌ [iz.] Kene.

بِرَامٌ: [iz.] İp bükten adam, ipçi.

مَيْرَمٌ: [iz. sıf.] 1. Mişe palamutu toplayan adam. 2. Taştan çömlek oyup yapan san'atçı. 3. Çömlek yapmağa yarayan taşları ocağında kıran taşçı. 4. Sakil, sözü dinlenilmez adam.

مَيْرَمٌ: [sıf.] 1. İki saptan bükülmüş (ip): (حبل مبرم). 2. İpliği iki kat bükülmüş (mensûcât) ve böyle mensûcâtan ma'mûl (esvâb): (ثوب مبرم). 3. Kaçmak ve kurtulmak mümkün olmayan, kat'ıyyu'l-vukû': (قضاء مبرم). - [iz.] Boğası denilen kalın bir nev' bez.

برمد: *بِرْمُودَةٌ [is.] Takvîm-i Kıbtîda 8 Nisanda başlar bir aydır.

برمل: *بِرْمِيلٌ cem: *بِرَامِيلٌ [iz.] (mu'arreb) varıl.

برميلي: [iz.] Varılcı.

برمه: *بِرْمَهَاتٌ [i.] Takvîm-i Kıbtîda 9 Martta başlar bir ay.

برن: *بِرْنِيٌّ [iz.] Pek iyi ve makbûl bir nev' hurmadır ki bu meyve envâ'ının a'lâsıdır.

بِرْنِيَّةٌ: *cem: *بِرَانِيٌّ [is.] 1. Küp ve kavanoz gibi topraktan kap. - [iz.] 2. Henüz piliç olan horoz.

بِرْنَجٌ: [iz.] (Farisi برنك mu'arrebî) Hind'den çıkar taneleri biber kadar ve siyah ve içi beyaz bir devâdır.

بَارْنَجٌ: [iz.] Hindistan cevizi, nârcîl.

بِرْنَجِكٌ: [iz.] (Farisiden me'hûz) Bürüncük, dülbend.

بِرْنَجَاسَفٌ: [iz.] Peline müşâbih bir nebâtır ki ilk ve sonbaharda yetişip bezr-i horâsânî denmekle dahi ma'rûftur.

بِرْنَدٌ: *بِرْنَدٌ [iz.] 1. Taban ve horâsânî gibi iyi kılıçların cevheri. 2. Kılıcın demiri çekilirken bir yerinde kalan eski eseri.

مَيْرِنْدَةٌ: [sıf.] Şişmanca, mûlahhama (kadın).

بِرْنَسٌ: *cem: *بِرَانِسٌ [iz.] 1. Sadr-ı islâm'da 'ulemâ ve zühhâdın giydikleri uzun külâh. 2. 'Abâ veya yağmurluğa bitişik kokulta. 3. Kokultalı 'abâ, bornoz. 4. (lügat-i 'âmmiyede) cenîni ihâta eden zâr, meşîme.

بِرْنَسٌ: *بِرْنَسَةٌ [ft. d.] Bornoz giydirmek.

بِرْنَسٌ: *بِرْنَسٌ [fl. td.] Bornoz giymek: (برنسته فترنس).

[iz.] *بَرْنَسَاءٌ، بَرْنَسَاءٌ* :بَرْنَسَاءٌ (Suryanice ibnû'l-insan demek olan بَرْنَسَاءٌ'dan mu'arreb) 1. Halk, nâs, adamlar: (ما أدري أي البرنساء هو)، anlayamıyorum nasıl adamdır. 2. Kollarını sallamayıp doğru yürüyüş: (جاء يمشي البرنساء).

[iz.] *بَرْنَسَاءٌ* :بَرْنَسَاءٌ (Fıkra-1 ânifeye n.)

[is.] *بَرْنَيْطَاتٌ* :بَرْنَيْطَاتٌ cem: بَرْنَيْطَةٌ* :بَرْنَيْطَةٌ Şapka. (Mu'arreb ve lügat-i 'âmmiyyedir.)

[iz.] *بَرْنُوفٌ* :بَرْنُوفٌ Mısır'da yetişir bir nebâttır ki şâbânc denmekle dahi müte'âref ve yaprağı meşmûle ağacı yaprağına müşâbih olup 'usâresi sar'aya karşı ve sâir-i edviyede müsta'meldir.

[iz.] *بَرْنَيْقٌ* :بَرْنَيْقٌ 1. Nehrin toprağın içine girip nabadîd olduğu yer. 2. Uzunca ve kırmızı ve bir rivâyette küçük ve siyah bir nev' mantar. – (بنو)، bir kabîledir.

[iz.] *بَرْنَكَانٌ، بَرْنَكَانِيٌّ* :بَرْنَكَانٌ (n. mâddesine برك)

[iz.] *بَرْنَامَجٌ* :بَرْنَامَجٌ (Farisi برنامہ'den mu'arreb) 1. Hisâb defteri. 2. Tüccârın eşyâ ve emti'asıyla kîymetlerini mübeyyin pusula, fatûra. 3. Gümrük ta'rifesi. (Fariside ma'nâ-ı aslîsi bir şeyin üstüne yazılan 'ibâre ve 'unvândır.)

[fl 4.] *بَرْنَهُ، بَرْنَهُ* :بَرْنَهُ 1. Hastalıktan kalkmak, ifâkat bulmak: (بره الرجل). 2. (birinin) teni beyaz olmak: (برهت المرأة). - [ft.] 3. Kesmek, kat' etmek.

[ft.] *بُرْهَةٌ، بُرْهَةٌ* :بُرْهَةٌ 1. Burhân ve delîl îrâd etmek. 2. Garîb ve 'acîb şeyler îrâdıyla galebe çalmak.

Bu fi'l (برهان) lafzından müştak olup, Zemahşeri'nin kavline göre lafz-ı mezkûrun Nûn'u zâ'ide olmakla, asıl mâddesi (بره)'dir, ve (برهن) fi'li lügât-i müvellededir. Ma'a-hâzâ ekser-i lügaviyyûn (برهن) mâddesinde zikretmişler.

[iz.] *بُرْهَةٌ* :بُرْهَةٌ Tenin tazeliği ve tarâveti: (به بره).

[is.] *بُرْهَةٌ* :بُرْهَةٌ Uzun vakt ve yahut 'ale'l-ıtlâk vakt, zaman: (أقمت عنده برهه من الدهر)، yanında bir zaman yahut hayli vakit kaldım.

[sıf.] *بُرْهَاءٌ* :بُرْهَاءٌ 1. Hastalıktan yeni kalkmış, hâl-i nekâhette bulunan. 2. Beyaz tenli.

[sıf.] *بُرْهَةٌ* :بُرْهَةٌ Gâyetle beyaz ter ve taze ve nâzık tenli (genç kadın veya kız). Bir kavle göre teni tazelikten pâlûze gibi titrer olanına derler.

[az.] *بُرْهُوتٌ* :بُرْهُوتٌ Hadramût'ta suyu fenâ kokar bir kuyu ki makarr-ı ervâh-ı kâfire olduğu zu'm olurdu.

[az.] *بُرْهِيَّةٌ* :بُرْهِيَّةٌ İbrahim isminin musaggarı olup tahbîb makâmında kullanılır.

[iz.] *بُرْهَانٌ* :بُرْهَانٌ (n. mâddesine برهن)

[ft. d.] *بُرْهَمٌ، بُرْهَمَةٌ* :بُرْهَمٌ Gözlerini dikerek sıkı sıkı ve uzun müddet bakmak: (برهم إليه).

بُرْهُمَةٌ [is.] Ağacın çiçek tomurcuğu. (مُرَادِفِي بِرْعَمِه).

بِرَاهِمَةٌ [iz.] Brahma mezhebine tâbi Hind'li ve bu mezhebin re'îs-i rûhânîsi, râhibi.

[iz.] Bir nev' siyah hurma. اِبْرَاهِيمِي

بُرْهَنٌ [ft. d.] Delîl ve burhân îrâdıyla isbât etmek: (برهن عليه); (برهن الشيء). (Zemahşerî 'inde lûgat-i müvellede olup ta'bîr-i aslîsi (أبره) dir.)

بُرْهَانٌ [fl. td.] 1. Delîl ve burhân îrâdıyla isbât olunmak. 2. Tebyîn ve tezâhür etmek: (تبرهن الأمر).

بُرْهَانٌ [iz.] Delîl, hüccet, beyyine. (البرهان القاطع), kat'î delîl; (براهين ساطعة), müntic edille. (برهان لمي), nisbetin vücûduna 'illet ve sebep olan delîl ki (لم) yani niçin sü'âlîne cevâb olur; (برهان إنني), bunun gayri ki (إن) harfiyle başlayan bir cümle ile ifâde olunabilir.

Kat' ma'nâsı ifâde eden (بره) fi'linden müştak olup âhirindeki Nûn'un zâ'id olması akvâ-ı ihtimâlâtındır. (برهته) veya (برهرة) lafzından iştikâkına zâhib olanlar dahi vardır.

بُرْؤٌ [ft 1.] 1. Devenin burnuna burunsalık yani halka geçirmek: (برا). 2. Burunsalık yapmak: (بره مبروة) yapılmış burunsalık. 3. (ok, kalem ve sâire) yontmak veya

rendelemek.: (بروت السهم، والقلم). 4. Yaratmak, halk etmek: (براه الله). (براه أ). (أبر الناقة).

بُرِّيٌّ [ft. if'âl] Devenin burnuna burunsalık geçirmek: (أبر الناقة).

بُرَاتٌ, بُرِيٌّ, بُرِيْنٌ, بُرِيْنٌ [is.] 1. Deve burnuna geçirilen halka, burunsalık. 2. Bilezik ve küpe ve halhâl gibi tezyînât-ı nisâdan halka.

[is.] Yonuntu, talaş. بُرُوَّةٌ

بَارِيٌّ [iz.] Ok ve sâireyi yontan veya rendeleyen san'atçı: (أعط القوس باريها), yayı yontan ustaya ver, işi ehline ihâle et makâmında müsta'mel darb-ı meseldir.

[iz.] Burunsalık yapan san'atçı. بَرَاءٌ

مُبْرَأَةٌ [sıf.] Burnunda halka ve Burunsalık bulunan (deve). مُبْرَأٌ

[iz.] (Farisiden me'hûz) Pervaz, çerçeve. بُرْوَاؤٌ

[iz.] (Farisiden me'hûz) perdedâr, hâcib. بُرْوَانَةٌ

[iz.] (برق) maâddesine n.) بُرْوَقٌ

[is.] (برك) maâddesine n.) بُرْوَكَةٌ

بُرِيٌّ [ft 2.] 1. (ok, kalem ve sâire) yontmak, kesmek veya rendelemek: (بري السهم). (Vâvî olan برا gibi). 2. Yormak, za'îf ve zebûn düşürmek: (براه السفر).

*أَبْرَى [fl. if`âl] 1. Toz toprakla berbat olmak: (أبرى الشيء). 2. Şeker kamışlığına uğramak. (أبرى الرجل).

مُباراة بارى [ft. mufâ`ale] 1. Taklîd etmek: (بارى فلاناً). 2. Zevce ve şerikle mufârakat üzere sulh etmek, sulhan ayrılmak: (بارى امرأته، (شريكه).

تَبَرَّى [fl. tefe`ul] 1. Çekilmek, savuşmak, uzak durmak. 2. Ta`arruz etmek.

تَبَارَى [fş. tefâ`ul.] 1. Mu`âraza etmek, birbirine ta`arruz etmek. 2. Birbirini taklîd etmek.

أَبْتَرَى [fl.] Yontmak: (أبترى (السهم).

أَنْبَرَى [fl.] 1. Yonulmak: (أنبرى السهم). 2. Birinin önüne çıkıp mu`teriz olmak: (أنبرى له).

أَبْرَى [iz.] Toprak.

أَبْرَاءَ [iz.] Yonga, talaş.

أَبْرَاءَةَ [is.] 1. Yonga, talaş. 2. Devenin etiyle yağı. 3. Devenin seyr ve hareketindeki kuvvet bakiyesi: (ناقة ذات براية).

أَبْرَاءَ [iz.] Ok ve ağaç yontan san`atçı. Okçu.

أَبْرَاءَةَ [is.] 1. Yay yontmağa mahsûs bıçak. 2. Törpü.

أَبْرَى [iz.] Hasîr. (بور mâddesine n.)

أَبْرَى [sıf.] Yontulmuş, her tarafı yontularak güzel tesviye olunmuş: (سهم برى).

أَبْرَى [is.] Mahlûk. (أبرى mâddesine n.)

أَبْرَى [is.] Başta hâsıl olan kepek.

أَبْرَى [iz. t.] Mu`arref olarak (المتباريان), gündüz ile gece, leyl ve nehâr.

أَبْرَى [fl. d.] 1. Sür`atle yürümek: (أبْرَى الرجل). 2. Çok hareket etmek, kımıldanıp durmak: (هو يبز). 3. Kaçmak, firâr etmek: (هو يبز). 4. (hayvânı) `unf ve şiddetle sürmek: (أبْرَى الرجل). 5. İyi bakıp ıslâh etmek: (أبْرَى الشيء). 6. Şiddetle sarsıp sallamak: (أبْرَى). 7. (bir şeyi) bir adamdan selb etmek: (أبْرَى الشيء). 8. (bir şeyi) elinden atıp rağbet etmemek: (أبْرَى الشيء).

أَبْرَى [sıf.] 1. Bir yere durmayıp çok hareket eden. 2. Kabadayı hey`etinde olup da korkak olan, gemi arslanı: (أبْرَى). 3. Seyr ve seferde hafif ve serî` olan: (أبْرَى). (أبْرَى).

أَبْرَى [sıf.] 1. Bir yerde durmayıp dâ`imâ harekette bulunan. 2. Seyr ve seferde serî`, ayağı çabuk. - [iz.] 3. Ateş körüğünün lülesi. 4. Âlet-i tenâsül-i inâs. 5. Besbase denilen bir ilaç.

أَبْرَى [fl. 1.] 1. Övünmek, tefâhur etmek: (أبْرَى الرجل). - [ft.] 2. Birinin `aleyhinde kıskırmak, iğrâ etmek: (أبْرَى عليّ فلاناً).

بَرَّجَ [ft.] Süslendirmek, tezyîn etmek. تَبْرِيحٌ * تَبْرِيحٌ * بَرَّجَ:

بَارَجَ [fl.] Övünmek, tefâhur etmek. مُبَارَجَةٌ * بَارَجَ:

تَبَارَجَ [fş.] Birbirine karşı tefâhur etmek, tefâhur ederek mu'âraza etmek: (تَبَارَجَ الرجلان).

بَرَّجَ [iz.] Zenginlik, servet ve samân.

بَرَّجَ [sıf.] İyiliğe dâ'imâ iyilikle mukâbele eden: (رجل بَرَّجَ).

بَرَّخَ [fl 4.] (bir adamın) göğsü dışarı fırlamış ve arkası batmış olmak, önden kanbûr olmak: (بَرَّخَ الرجل).

بَرَّخَ [ft 2.] 1. Bir şeyin hepsini alıp götürmek. 2. Ölçeksizin ve tartmaksızın götürü almak: (بَرَّخَ الشيء).

بَرَّخَ [ft.] Birine hudû' ve ser-fürü etmek: (بَرَّخَ له).

بَرَّخَ [fl.] 1. Gerilemek, çekilmek, vazgeçmek: (تَبَارَخَ عن الأمر). 2. Sağrısı dışarıya fırlamış olmak: (تَبَارَخَت المرأة).

بَرَّخَ [sıf.] Göğsü dışarı çıkmış ve arkası içeriye girmiş olan, önden kanbûr.

بَرَّجَ [iz.] Kılıç kını.

بَرَّجَ [is.] Doğancılık, çakırcılık. (Farisi بَرَّجَ'dan müştak.)

بَرَّجَ [ft 2.] 1. Ekmek, tohum saçmak: (بَرَّجَ البذور). 2. Urmak, darb etmek: (بَرَّجَ فلاناً). 3. Doldurmak: (بَرَّجَ الأثناء). 4. Tencereye malzemesini komak: (بَرَّجَ القدر). - [fl.] 5. Sümürmek: (بَرَّجَ الرجل).

بَرَّجَ [fl.] Beni'l-Bezri cemâ'atine yahut muhaddisînden Ebzârî'nin intisâb da'vâsında bulunmak.

بَرَّجَ [icz.] *بَرَّجَ fr: بَرَّجَ *nâdiren:

1. Sebze ve çiçek ve sâire tohumu. (Hubûbâta بَرَّجَ denir.) 2. Evlâd, zürriyyet: (بَرَّجَ ما أكثر). 3. Sümük, muhât.

*بَرَّجَ, أَبَازِيرُ [icz.] *بَرَّجَ fr: بَرَّجَ *nâdiren:

[icz.] Büber ve kimyon gibi tencere havâyici. بَرَّجَ [sıfs.] Evlâdı çok (kadın): (بَرَّجَ امرأة).

[icz.] Evlâd: (له مَبْرُورٌ), çok evlâdı vardır.

بَرَّجَ [iz.] 1. Bizir yağı satan adam, bizir yağcı. 2. Ketten tohumu satan adam.

بَرَّجَ [iz.] *مَبَارِجُ, مَبَارِجُ cem: *بَرَّجَ:

بَرَّجَ [iz.] 1. Âlet-i tenâsül-i zükûr. 2. (Farisi بَرَّجَ'dan mu'arreb) doğancı, çakırcı. 3. Ekinci.

بَرَّجَ [is.] *بَرَّجَ cem: *بَرَّجَ:

(بَرَّجَ). (بَرَّجَ).

بَزْرِي [sıfs.] Büyük, 'azîm: (عزة بزري), büyük bir 'izzet.

بَزْرٌ [ft 1.] 1. Galebe çalmak, yenmek: (بز فلاناً). 2. Soymak, (birinin esvâbını) nez' ve selb etmek: (بز ثوبه). 3. Zorla ve kahren almak: (من عزيز), gâlib gelen adam mağlûbun her şeyisini alır.

بَزْرٌ [ft.] 1. Nez' ve selb etmek, zorla almak: (ابتز الشيء منه). 2. Soymak, çırılçıplak etmek: (ابتز الجارية).

بَزْرٌ [iz.] 1. Roba, esvâb. 2. Ev eşyası, metâ': (خرج زيد وعليه اليز). 3. Harb âlâtı, esliha: (غزا في بز كامل). – (بز النهر), çayın nihâyeti, mansıbı.

Kûfiyyûn (بز) lafzını pamuk ve ketenden olan esvâb ve eşyâya hasr edip, yûn ve ipekten ma'mûl olanlara utlâkını tecvîz etmezler.

بَزْرٌ [iz.] Hayvân memesi. (Lûgat-i 'âmmiyyede Bâ'nın zammıyla kadın memesine ve memenin emziğine ve müşâbeheti cihetiyle çıkarılığın imâmesine dahi derler.) (n. بزري).

بَزْرٌ [iz.] Silâh, âlât-ı harb.

بَزْرَةٌ [is.] 1. Silâh. 2. Esvâb. 3. Hey'et ve kıyâfet: (إنه لذو بزة حسنة).

بَزْرَانٌ [iz.] Esvâb ve eşyâ veya pamuk ve ketenden mensûcât satan adam.

بَزْرَانٌ [is.] Esvâb ve eşyâ veya bez satan adamın san'at ve ticâreti.

بَزْرِي [iz.] (Mağrib lûgati 'âmmiyyesinde) Ağustos böceği.

بَزْرِعٌ [fl 5.] (çocuk) güzel zeki ve zarîf olmak: (بزع الغلام).

بَزْرِعٌ [fl 5.] Çoğalmak, bol olmak: (بزع الشيء).

بَزْرِعٌ [fl] 1. (çocuk) güzel zeki ve zarîf olmak: (تبزع الغلام). (تبزع gibi). 2. (şer ve fesâd) büyümek, kesb-i ehemmiyet ve vahâmet etmek. 3. Beyne'l-halk mûcib endişe ve dehşet olmak: (تبزع الشر).

بَزْرِيَعَةٌ [sıf.] 1. Güzel zarîf ve zeki: (جارية بزريعة). 2. Hicâb etmeyip halkla bî-muhâbâ konuşan (delikanlı veya kız). 3. Her işe yaraşır cest ü çalak ve hafif (delikanlı): (غلام بزيع).

بَزْرَاعٌ [sıf.] Her işe yaraşır cest ü çalak ve hafif (delikanlı): (غلام بزراع).

بَزْرِعْرٌ [fl. td.] Bed-hûyluk edip sıklet-endâz olmak: (تبزعر فلان علينا).

بَزْرِعٌ [fl 1.] 1. (güneş) yeni doğmağa başlamak, tulû' etmekte olmak: (بزغت). 2. (haccâm ve baytâr) nişter ile damarı yarıp kan almak: (بزغ الحمام). (بزرغ "شرط") gibi). 3. (devenin dişi) eti yarıp çıkmakta olmak: (بزغ ناب). (البعير).

إِبْتَرَعُ [fl.] İlk bahar
mevsiminin evâ'ili zuhûr etmek: (ابترع الربيع).

مِبْرَعُ *cem: [iz.] Nişter, mişrat.

بِرَقُ [fl 1.] 1. Tükürmek: (بزق الرجل).
بزقت (gibi). 2. (güneş) doğmak, tulû' etmek: (بزق الشمس). - [ft.] 3. Ekmek, zer' etmek: (بزق البذر).
(gibi).

إِبْرَقُ [fl.] (dişi deve)
doğuramazdan memsine süt getirmek, gebe iken
sütü olmak: (أبزقت الناقة).

بُرَاقُ [iz.] Tükürük.

Ağızın suyuna ağızda iken (ريق), çıktıktan sonra
(لعاب), deveninkine (لغام),
sâir-i hayvânâtunkine de (رؤال) denir.

بِرَاقَةُ *fr: [icz.] Bir nev' salyangoz,
sümüklü böcek.

بِرَاقِي *iz: [iz.] Hızlı yürüyüş, sür'at-i seyr:
(يسير البراق), hızlı yürüyor.

بِرْلُ [ft 1.] 1. Yarmak, şak etmek: (برل الشيء).
2. Şarâbın kabını delmek: (برل الخمر). 3.
Süzüp durultmak: (برل الشراب). 4. (bir iş veya
re'yi) kat'ı ve ilişiksiz etmek: (برل الأمر);
(برل الرأي). 5. (gömülmüş köpek üstünden toprağını)
kaldırmak, açmak: (برل الطين عن رأس الدن). - [fl.] 6.
(devenin azı ve köpek dişi) eti yarıp çıkmak: (برل
ناب البعير). (Bu son ma'nâ ile masdarı "برل" ve
"برول" gelir. Dühûl vezninde.)

بِرْلُ [ft.] Çok yarmak veya
delmek.

بِرْلُ [fmt.] 1. Yarılmak:
[زهير]. "تبرل ما بين العشرة بالدم"; (بزلت الشيء فتبرل)
[ft.] 2. Şarâbın kabını delmek: (تبرل الخمر).

بِرْلُ [ft.] Bir şeyin kabını
ve zarfını delmek: (ابتزل الخمر).

بِرْلُ [fmt.] yarılmak: (انبرل
الشيء).

بِرْلُ [ft.] 1. Açmak:
(استبرل الشيء). 2. (şarâbı) süzüp durultmak, tasfiye
etmek: (استبرل الخمر).

بِرْلُ [iz.] Şiddet, zorluk: (أمر ذو برل).
(Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

بِرْلُ [sıf.] Dokuzuncu yaşında çıkan azı
dişi yeni çıkmış (deve).

بِرْلُ *cem: [sıf.] 1.
Dokuzuncu yaşında çıkan azı dişi yeni çıkmış
(deve). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir). 2.
Devenin dokuzuncu yaşında çıkan (azı dişi).
(cem: بوزل) 3. Tecribesi çok ve dirâyeti
mükemmel (adam): (رجل بزل).

بِرْلُ [is.] 1. Yalnız deride olan baş yarığı.
2. Maldan az şey: (ما عنده بزل), bir şeyisi yoktur;
(ما ترك الله عنده بزل), bir şeyisi kalmadı.

بِرْلُ *cem: [sıf.] Dokuzuncu
yaşında zuhûr eden azı dişi yeni çıkmış (deve).
(Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

بُرَالٌ [iz.] Şerab ve sâire kabının delinmiş yeri, deliği.

بِرَالٌ [iz.] Şerab ve sâire kabını, küpünü delemek demir âlet.

بِرَالَةٌ [is.] 1. Büyük dâhiye ve musîbet. 2. Re'y-i sâ'ib, fikr-i cedîd. 3. Şedâ'id, vahîm işler. – (نهاض ببزلاء), mehâm-ı 'umûrla iştigâle muktedir. – (خطة بزلاء), hakkı bâtıldan tafrik eden.

مِبْرَالٌ [iz. s.] Süzgeci, süzgeç. Başlıca şarâb süzgeci.

بِرَالَةٌ [is.] *تُبْرَالَةٌ musaggarı: تَبْرَالَةٌ, تَبْرَالَةٌ: تَبْرَالَةٌ Kısa boylu bodur adam.

بِرَالَةٌ [is.] *بِرَالِيٌّ: *cem: بِرَالِيٌّ (Mısır lûgat-i 'âmmiyyesinde) meme, sediy. – (بزولة الإبريق), ibrîk emziği.

بِرْمٌ [ft 1, 2.] *بِرْمٌ, بَرْمٌ, بَرْمٌ: بَرْمٌ 1. Ön dişlerin ucuyla tutup ısırarak: (بزم عليه). 2. (ağır bir yükü) kaldırıp zahmetsizce götürmek: (بزم بالعب). 2. Baş parmakla ve şehâdet parmağıyla süt sağmak: (بزم الناقة). 4. (birinin esvâbını) kapıp götürmek, gasb etmek: (بزم فلاناً ثوبه). 5. (bir işe) kat'ıyyen 'azm ve teşebbüs etmek: (بزم الأمر). 6. Galîz söz söylemek, (sözü) galîz etmek: (القول بزم). 7. Kırmak, kesr etmek: (بزمه). 8. Yayın kirişini baş parmak ve şehâdet parmağıyla çekip salıvermek: (بزم وتر). 9. Üstüne çökmek, dûçâr etmek: (بزمته). 9. Üstüne çökmek, dûçâr etmek: (بزمته). 9. Üstüne çöktü, şedâ'id-i dehr üstüne çöktü, şedâ'id-i dehriyyeye dûçâr oldu.

بِرْمٌ [ft.] *بِرْمٌ, بَرْمٌ: بَرْمٌ Verme, i'tâ etmek: (أبزمه ألفاً).

بِرْمٌ [ft.] *بِرْمٌ, بَرْمٌ: بَرْمٌ (günü) bir sûretle geçirmek: (ابتزم اليوم كذا), günü şöyle geçirdi.

بِرْمٌ [iz.] 1. Karâr-ı kat'ı, cezm. 2. Galîz söz. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

بِرْمَةٌ [is.] 1. Günde bir kere yemek yiyiş.: (فلان يأكل بزمة). 2. Otuz dirhemden 'ibâret vezn.

بِرْمٌ [iz.] 1. Sebze demetlerini bağladıkları hurma yaprağı. 2. Tencerenin dibinde kalan et suyu.

مِبْرَمَةٌ [is.] 'Azm-ı kat'ı, cezm, tasmîm: (فلان ذو مبازمة في الأمر).

بِرْمٌ [iz.] *أَبْرِمٌ: *cem: أَبْرِمٌ Kemer tokası.

بِرْمٌ [iz.] *أَبْرِمٌ: *cem: أَبْرِمٌ 1. Kilit. 2. Kemer tokası (إبزام ve إبزين gibi). 3. Hasîs, bahîl.

بِرْمَةٌ [is.] *بِرْمَةٌ: *cem: بِرْمَةٌ 1. Karâr-ı kat'ı, cezm, tasmîm: (فلان ذو بازمة). 2. Şiddet, şedâ'id: (بزمته بازمة من بوازم الدهر).

بِرْمٌ [iz.] Diş, sin.

بِرْمٌ [fl. d.] *بِرْمٌ, بَرْمٌ: بَرْمٌ Kibirleşmek, tekebbür etmek.

بِرْمٌ [ft.] *بِرْمٌ, بَرْمٌ: بَرْمٌ İzhâr-ı hak etmek: (بازن الحق).

بَوَازٍ، بُرَاةٌ، بُوُورٌ، أَبُوورٌ، بُرَانٌ، بَوَازٌ * [iz.] (Farisi أَبَازِنٌ dan me'hûz) 1. Bakır ve sâireden banya. 2. Yıkanmağa mahsûs küçük havz.

إِبْرِينٌ * [iz.] 1. Kemer tokası. 2. Kilid. (إِبريمٌ mürâdifi.)

بُرْيُونٌ * [iz.] Sündüs dahi denilen çiçekli bir nev' ince ipek kumaş.

بِرَا * [ft 1.] 1. (birine) galebe çalıp musallat olmak: (بِرَا عَلَيْهِ). 2. (bir şeye) alışıp dadanmak: (بِرَا بِهِ). 3. (birine) haşımlla hamle edip ahz ve kahr etmek: (بِرَا فلاناً).

بِرَا * [ft 1.] 1. (birine) galebe çalıp musallat olmak: (بِرَا عَلَيْهِ). 2. (bir şeye) alışıp dadanmak: (بِرَا بِهِ). 3. (birine) haşımlla hamle edip ahz ve kahr etmek: (بِرَا فلاناً).

بِرَا * [ft.] 1. 'Unf ve haşımlla ahz ve kahr etmek: (أَبْرَا بِهِ). 2. Emzirmek, meme vermek: (أَبْرَتِ المرأة الصبي). - [fl.] 3. Sağrısını domaltarak yürümek: (أَبْرَا الرجل).

بِرَا * [fl.] 1. Domaltmak: (تَبْرَا الرجل). 2. Seyrek adımlar atarak yürümek. 3. Kendinde olmayan evsâfla tefâhur edip lâf ve güzâf etmek: (تَبْرَا فلان).

أَخَذَتْ مِنْهُ بَرَا * [iz.] Misl, 'adl, 'ıvaz: (أَخَذَتْ مِنْهُ بَرَا) (kذا).

بِرَا * [iz.] Bel cihetindeki kanbûrluk ve yahut göğüs ve sağrının çıkık ve arkanın içeriye batmış olması.

بَوَازٍ، بُرَاةٌ، بُوُورٌ، أَبُوورٌ، بُرَانٌ، بَوَازٌ * [iz.] Şâhîn, doğan.

بِرَا * [sıf.] Arkası bel cihetinde kanbûr ve yahut göğsü ve sağrısı çıkık ve arkası içeriye batmış olan.

بِرَا * [sıf.] Sür karındaşı, razî' (بِرَا).

بِرَا * [iz.] Hücûm.

بِرَا * [sıf.] Koyun ve keçi ve deve ve kediyi çağırarak veya men' etmek için savt olup, ekseriyyâ mükerrer kullanılır.

بِرَا * [fl 3, 4.] 1. (bir şeyi) alışmak, üns ve ülfet etmek: (بِرَا بِهِ وبسئى به).

بِرَا * [ft 2.] 1. (bir şeyi) alışmak, üns ve ülfet etmek: (بِرَا بِهِ وبسئى به).

بِرَا * [ft.] Alıştırıp râm ve mûnis etmek: (أَبْرَاته فسئى).

بِرَا * [sıf.] Alışık, mûnis.

بِرَا * [sıf.] Sağan adama alışık olup sağılmada mumâna'at etmeyen (dişi deve): (بِرَا ناقة).

بِرَا * [fl. d.] 1. Çabuk yürümek, tez gitmek: (بِرَا الرجل). 2. (deve) bir şeye devâm etmek: (بِرَا الناقة). - [ft.] 3. (bir işi) çabuk görmek, çabuk bitirmek: (بِرَا الأمر). 4. Koyun ve

keçi ve deveyi (بس بس) diye çağırarak: (بسبس بالغنم).

تَبَسَّبَسُ [fl. td.] (su) akmak, cereyân etmek: (تبسبس الماء).

بَسَبَسُ [iz.] 1. Otsuz ve susuz çöl: (أخذوا بسبساً). 2. Kerestesinden deve semeri yapılan bir nev' ağaç. (Bunun doğrusu "سببس" olduğu maznûndur.) – (ترهات البسابس), yahut sıfat gibi (الترهات البسابس), boş sözler, saçma sapan sözler.

بُسْبُسُ [iz. cem.] 1. Kavrulmuş buğdayın ıslanıp karıştırılmışı. 2. Alışık ve mutî' develer. 3. Çobanlar.

بَسْبَسَةٌ [is.] 1. Arapistanda yaprağı koku ve lezzetçe havuca benzer bir ağaçtır ki insân ve mevâşi tarafından yenir. 2. Evdiyede ma'dûd olup Hind'den celb olunan sarı bir yaprak, besbâse.

بَسَّتْ [fl 2.] (hayvân) sür'atle yahut eşkinden sür'atlice yürümek veya yürümede diğerlerini geçmek: (بست البعير).

بُسْتَانُ [iz.] (Farisiden mu'arreb) su cedveli veya nehre mulâkî ağzı.

بَسْتَقُ [iz.] (Farisi بسته'den me'hûz) hizmetçi, hâdim.

بُسْتَوْقَةٌ [is.] (Farisi بستوي'den mu'arreb) Küçük küp.

بُسْتَقَانِي [iz.] (Farisi بوستانی'den mu'arreb) Bağçevân.

بُسْتَنُ [fl. d.] (lûgat-i müvellede) bağça yapmak, bağça ile uğraşmak.

بُسْتَانُ [iz.] (Farisi بوستانی'den mu'arreb) bağçe, ağaçları hâvî sebze ve sâire bağçası.

بُسْتَانِي [iz.] 1. Bağçevân. - [sıf.] 2. Bağçede yetiştirilen, yabanînin zıddı.

بُسْتَانُ افروز [iz.] (Farisi بوستان افروز'den mu'arreb) ince yapraklı ve kırmızı çiçekli bir nebât.

بُسْتِنَاجُ [iz.] Mısır'da yetişir ve dış hilâli yapmağa yarayan bir nebât.

بَسْرُ [fl 1.] 1. 'Acele etmek: (الرجل بسر). 2. Kaht etmek: (بسر فلاناً). 3. (çıbanı) daha olmadan delmek veya yarmak: (بسر). 4. (dişi hurmaya) mevsiminden evvel erkek hurmadan aşu urmak: (بسر النخلة). 5. (dişi deveye) kızmadan erkek aşmak: (الناقاة بسر الفحل). 6. (hurma koruğunu) olmuş hurmaya karıştırarak nebîz çıkarmak: (بسر التمر). 7. (tulumun) sütünü ekşimeden içmek: (بسر السقاء). 8. Va'desi gelmeden (medyûnu) sıkıştırıp deyni istemek: (بسر الدين). 9. Nâ-be-hengâm (bir şey) taleb etmek: (بسر الحاجة).

بَسْرُ [fl 1.] Yüz ekşitmek, 'abûs olmak: (بسر الرجل); "باسرة وجوه يومئذ".

أَبْسَرُ [ft.] 1. (yara ve çıbanı) olmazdan delmek veya yarmak: (أبسر القرحة). 2. Hurma koruğunu olmuş hurmaya karıştırıp mahlûtundan nebîz çıkarmak: (أبسر التمر). 3. Nâ-be-hengâm (bir şey) talep etmek: (أبسر الحاجة). - [fl.] 4. Mahalli olmayan yerde kuyu kazmak: (أبسر الرجل). 5. (gemi) denizde gitmeyip durmak: (أبسر المركب في البحر).

يَبْسَرُ [ft.] 1. Nâ-be-hengâm (bir şey) talep etmek: (تبسر الحاجة). 2. (dişi hurma ağacına) mevsiminden evvel erkeğinden aşî urmak: (ابتسر النخلة). 3. Başlamak bid' ve mübâşeret etmek: (ابتسر به). 4. (bir şeyi) ter ve taze iken almak: (ابتسر الشيء). - [fl.] 5. (ayak uyuşmak) (رجله ابتسرت). 6. Rengi bozulmak, solmak: (لونه ابتسر).

بَسْرٌ [iz.] Soğuk su.

بَسْرٌ [iz.] 1. Her şeyin tazesi. 2. Yeni yağmış yağmurdan hâsıl olan su. 3. Taze oğlan ve kız.

بُسْرَةٌ [ic.] Tamamıyla büyümüş lâkin kemâl bulmamış hurma, hurma koruğu.

بُسْرَةٌ [is.] 1. Henüz tulû' eden güneş: (بدت). 2. Köpek âlet-i tenâsülünün başı. 3. Boyuna asılan bir nev' boncuk. 4. Yerden yeni çıkmış nebât.

بِسَارَةٌ [iz. s.] Hind taraflarında mukannen sûrette yağan mevsim yağmuru; (أيام البيسار), yağmur mevsimi.

بَسُورٌ [sıf.] Yüzünü ekşitmiş, 'abûs. - (البسور), arslan.

بَاسِرَةٌ [sıf.] Ekşitilmiş (çehre): "ووجه يومئذ باسرة".

مُبَاسِرَةٌ [sıfs.] Tamamıyla kızmadan erkeğe meyl edip sürünen (dişi hayvan): (ناقة مباسرة فرس); (مباسرة فرس).

مَبْسَارٌ [sıf.] Cinsi iyi olmamakla meyvesi pişmeyip koruk hâlinde kalan (hurma ağacı): (مبसार نخلة). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

مُبَسِّرَاتٌ [is. cem.] Hübûbleri yağmur yağacağına delâlet eden rüzgarlar, yağmur yelleri: (تهب المبسرات).

بَاسِيرٌ [iz.] 1. Bâsûr 'illeti. 2. Burunda hâsıl olan bir nev' yara.

بَيْسَرِيٌّ [iz. cem.] Sind cihetinde bir sınıf 'asker idi ki cesâretlerine mebnî gemiciler kendilerini 'ulûfe ile alıp levend gibi kullandı.

بَسَارِيَّةٌ [is.] Sardalyaya benzer bir küçük balık.

بَيْسٌ [ft. 1.] 1. (hayvânları) yavaş sürmek: (بس الرجل الإبل). 2. (deveyi) (بس) diyerek teskîn etmek. 3. (hayvânâtı) otlamak için etrâfa dağıtmak, salıvermek: (بس عقاربه). (بس المال).

'akrepleri salıverdi yani i'mâl-i hiyel ve desâ'is etti. 4. Taleb etmek: (بسه). 5. Kırıp ufaltmak, hurd ve hâş etmek ve [ch.] hurd ve hâş olmak: "وبست". - [fl.] 6. Mâlin bir mikdârı gitmek, telef olmak: (ماله بس في). 7. Besîse denilen bir nev' tirîd veya meşrûbu edinmek, hazırlamak: (بس الرجل).

(بس بس) (deveyi) [ft.] 1. *يَبْسُ، اِبْسَانُ* : اِبْسٌ diyerek teskin etmek: (أبس البعير). 2. (keçi) su içmeğe tahrîs etmek: (أبس المعز).

[fl.] *يَبْسُ، اِبْسَانُ* : اِبْسٌ Yılan gibi akıp gitmek: (انبس الرجل).

(Farisi بس'den mu'arreb) elverir, kâfi, yetişir: (أعطاه حتى قال بس), elverir deyinceye kadar verdi.

[iz.] *بُسُّ، بُسٌّ* : بُسُّ 1. Güç, tâkat. 2. Cehd, sa'y: (جاء به من بسه), cehd edip getirdi. - (من حسه) (وبسه), elinden geldiği kadar, var kuvvetini sarf ederek: (لأطلبه من حسي وبسي), var kuvvetimi sarf ederek arayacağım; (جئ به من حسك وبسك), ne yapıp yapıp getirmelisin.

[ic.] *بَسَّةٌ* : بَسٌّ Ehlî kedi, ev kedisi. (Lügat-i 'âmmiyede Bâ'nın kesriyle müsta'meldir.)

Bَسٌّ: Kediyi zecr için müsta'mel savttır. pis.

[sifs.] Bَسُّوسٌ Pis diyerek taltif ve teskin etmedikçe sütünü koyvermeyen (dişi deve): (ناقة). - [as.] Benî Bekr ile Tağlib kabîleleri

arasında kırk sene muhârebe imtidâdını mücib olmuş bir karının ismi olup şeâmette darb-ı mesel hükmüne geçmekle, (أشأم من بسوس), derler. Vâhî esbâbe mübtene muhârebelerde harb-ı besûs denir.

(أكلنا بسيساً) [iz.] Az yemek: بَسِيسٌ.

[is.] 1. Kavrulmuş buğday yahut un veya kuru peynir tuzuyla sâde yağdan veya zeytûn yağından mürekkebe yemek, omaç. 2. Kuru ekmek ezintisiyle sudan 'ibâret meşrûb. 3. Si'âyet, nemmâmlık, şer, fesâd: (وقع بينهم البسيسة).

[is. sıf.] مَكَّة-ي بَسَّاسَةٌ* : بَسَّاسَةٌ Mükerrerme'nin evsâfındandır.

[iz.] (mu'arreb) mercân. بَسْدٌ.

[ft 1.] *بَسُّطٌ، بَسْطٌ* : بَسْطٌ 1. Döşemek, sermek, yaymak: (بسط الفراش), yatağı yaydı. 2. (el) uzatmak: (بسط إليه يده), ona el uzattı, elini uzattı. 3. Sevindirmek, şâd ve mesrûr etmek, açmak: (بسط). 4. İçine sığdırmak, almak istî'âb etmek: (فلاناً). 5. Tercîh ve tafdîl etmek: (هذا فراش يبسطني); (بسط المكان القوم). 6. (birinin) mahcûbiyyetini veya teklîfli mu'âmelesini def' ile lâ-'ubâliyâne mu'âmeleye sevk etmek, açmak, cesâret vermek: (بسط فلان من فلان). 7. (birinin 'özü) kabûl etmek, ma'zûr görmek: (بسط العذر). 8. Tafsîlât ve îzâhât vermek, sözü tafsîllendirmek, bast-ı kelâm etmek: (بسط الكلام). - (بسطت يده) [ch.] ve (بسط اليد) istîlâ

etmek, el uzatmak: (عليه بسطت يده); "والملائكة باسطو" "أيديهم".

بَسَطَ [fl 5.] Talâkatle söylemek, talâkat-i lisâna mâlik olmak: (بسط الرجل).

أَبْسَطَ [ft.] (dişi deveyi) yavrusuyla birlikte bırakmak: (أبسط الناقة).

بَسَطَ [ft.] Döşemek, sermek, yaymak.

بَسَطَ [ft.] 1. Güler yüzle kabûl etmek. 2. Lâ-'ubâliyâne mu'âmele etmek. [ch.] 3. (بوسط), (dişi deve) yavrusuyla birlikte bırakılmak.

تَبَسَّطَ [fl.] 1. Yayılmak, intişâr etmek. 2. Gezip dolaşmak, tenezzüh etmek. 3. Lâ-'ubâliyâne hareket ve mu'âmele etmek, sıkılmamak.

إِنْبَسَطَ [fmt.] 1. Yayılmak, serilmek: (بسطته فانبسط). 2. Uzanmak, mümted olmak: (انبسط النهار). 3. Açılmak, neş'elenmek. 4. Merâsimi ber-taraf edip lâ-'ubâlî olmak, açılmak.

بَسَطَ [is.] 1. Yavrusu yanında bulundurulup büyünceye kadar ayrılmayan dişi deve. - [sıf.] 2. Açık yani keremkâr (el): "يداها بسطان"; "يدا الله بسطان لمسيء"; "النهار حتى يتوب بالليل حتى يتوب بالنهار".

بَسَطَ [iz.] (Mısır lüğatinde) haşîş, esrâr.

بَسَطَ [is.] 1. Genişlik, bolluk. 2.

Fazîlet, meziyet. 3. Vus'at-ı ilm ve dâniş. 4. Bedence mükemmeliyet: (زاده الله بسطة). - (الجوح بسطة), ma'îşette refâh, vus'at-ı hâl. - (الرجل بسطه).

بَسَطَ [sıf.] 1. İsteddiği adama rızkını bast ve tevsî' eden (Cenâb-ı Rezzâk): (والله الباسط). 2. Açan, (elini) açık tutan: "والملائكة باسطو أيديهم". 3. Mer'âdan uzak bulunan (su): (ماء باسط). 4. Pek yürük (deve).

بَسِطَ [sıf.] 1. Uzak (mesâfe). 2. Su mahallinden iki gecelik mesâfede bulunan (yer): (صرنا عقبه باسطة). - (قامة باسطة), tam bir adam boyu: (ركبته قامة باسطة). (Bu mahalde tenvînli ve merfû' olarak "قامة" lafzına vasf ve sınıf ve yahut gayr-i munsarif sûretinde tenvînsiz ve maftûh olarak muzâfu'n-ileyhi olur.)

بَسِطَ [iz.] 1. Düz yer. 2. Vâsi' yer. (Bunda Bâ'nın kesri de câ'izdir.) 3. Geniş ve yayvan tencere, kuşhâne.

بَسِطَ [iz.] 1. Kilim ve keçe gibi yere düşenen şey, döşeme. 2. Üzerine yaprak ve meyve silkecek çarşaf ve sâire, yaygı. 3. Çarşaf üzerine silkerek topladıkları muğaylân ağacı yaprağı.

بَسِطَ [sıf.] 1. Geniş, vâsi': (أرض بسيطة). 2. Talâkat-i lisân sâhibi: (رجل بسيط). 3. Mürekkebin olmayan, sâde. - [iz.] 4. ('arûzda) müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün

fâ'ilün vezni. 5. (hendesede) sath. – (بسيط الوجه), güler yüzlü. – (بسيط اليد), semâhatli, cüvân-merd, eli açık. – (بسيط القلب), gamsız, kedersiz.

بَسِيطَةٌ [is.] 1. Yer, yeryüzü. rûy-ı 'arz. 2. Düz yer, ova. 3. Yavrusuyla birlikte gezen dişi deve.

بُسَيْطَةٌ [is.] (Musaggar ve gayr-i munsariftir) 'arz, yeryüzü: (ذهب في بسيطة).

بُسْطَاءٌ [sıfs.] Büyük ve yassı ve yayvân (kulak): (أذن بسطاء).

بَسُوطٌ [sıfs.] Yavrusuyla birlikte gezen (dişi deve): (ناقة بسوط).

مَبْسُطٌ [sıf.] Geniş, vâsi' (yer): (مكان مبسط).

مَبْسُوطٌ [sıf.] 1. Yayılmış, serilmiş. 2. Açık. 3. Sâde, mürekkebi olmayan. 4. Yayvân (deve semeri). 5. (lûgat-i 'âmmiyyede) sıhhat ve 'âfiyette bulunan: (بسوط في جسمه). 6. (yine lûgat-i 'âmmiyyede) zengîn, vakti hoş: (مبسوط في الدنيا). – (مبسوط الوجه), güler yüzlü.

بِاسُوطٌ [iz.] Yayvân deve semeri.

بَسْطِيٌّ [iz.] (Mısır lûgatinde) haşîş yani esrâr satan adam.

بَسْطَرْمَا [iz.] (Türkçeden me'hûz) pastırma.

بَسْطَرُون [iz.] Dülger rendesi.

بَسْفٌ [iz.] *بَسْفَارُ ذَانَجٌ* (Farisi بسفاردانه'dan mu'arreb) muğâs denilen nebâtın meyvesi.

بَسْفَايِجٌ [iz.] (Farisi بس' dan mu'arreb) kırmızıya mâ'il siyah ve içi yeşil bir köktür ki çok ayaklı kurda müşâbih olmakla kesîrû'l-ercül ve edrâsü'l-keleb dahi denilip mâlihûlyâ ve cüzâm 'illetlerine karşı devâdır. Kayalarda ve taşlar arasında hâsıl olur.

بَسَقٌ [fl 1.] Tükürmek: (بسق الرجل). *بَسِقٌ*, *بَسِقٌ*, *بَسِقٌ* (بسق ve بزق mürâdifi).

بَسَقٌ [fl 1.] 1. (hurma ağacı) boylanıp uzamak: (بسق النخل). - [ft.] 2. (mec.) akrânına fâ'ik olmak, tefevvuk etmek: (بسق أصحابه، بسق عليهم).

بَسِقٌ [fl.] (dişi deve) doğurmazdan memesine ağız getirmek: (أبسقت الناقة).

بَسِقٌ [ft.] *بَسِقٌ*, *تَبَسِقٌ* [ft.] Uzatmak, uzun mühletler komak: (لا تبسق علينا). – (بسقه), uzatma, uzun etme, çok bekletme.

بَسِيقٌ [sıf.] 1. Yüksek, uzun (ağaç): "فأنبتنا به جنات وحب الحصيد والنخل باسقات". 2. Şerif, 'âlî: (فلان باسق الأخلاق). - [iz.] 3. Lezîz ve latîf bir cins sarı hurma.

بَسِيقَةٌ [is.] 1. Beyaz ve sâfi bulut. 2. Âfet, dâhiye.

بَسِيقٌ [iz.] Tükürük. (بصاق ve بزاق gibi).

بَسِيقَةٌ [is.] *بَسِيقٌ* [is.] Kara taşlık tepe.

بَسِيقٌ [sıfs.] Meme emzikleri uzun (koyun).

مُبْسِقُ [sıf.] Doğurmadan memesine ağız getirmiş (dişi deve).

بُسُكٌ [iz.] Yarış atlarının en geride kalanı. (بُسُكٌ gibi).

بَسَلٌ [ft 1.] 1. Paylamak, azarlamak, levm ve tekdîr etmek. 2. Sıkıştırmak, ta'cîl etmek. 3. Elemek, elinden geçirmek: (بَسَلُ الدَّقِيقِ). (بَسَلٌ gibi). 4. Azar azar almak: (بَسَلُ الشَّيْءِ). 5. Habs etmek. 6. (Cenâb-ı Hak) Halâl ve mübâh etmek: (بَسَلَهُ اللهُ).

بُسُولٌ [fl 1.] 1. Harâm olmak: (بَسَلُ الشَّيْءِ). 2. (süt ve nebîz) kuyulaşıp bozulmak: (بَسَلُ اللَّبَنِ).

بَسَالٌ [fl 5.] Cerî ve cesûr olmak: (بَسَلُ الرَّجُلِ).

بَسَالٌ [ft.] 1. Tahrîm etmek: (بَسَلَهُ اللهُ). 2. Karşılık göstermek, terhîn etmek: (بَسَلَهُ لَكَذَا), onu filân şeye karşılık gösterdi. 3. Tehlikeyi atmak, mehlekede bırakmak. 4. (bir işi) bir adama havâle ve sipariş etmek, (birini) bir işe me'mûr ve tevkîl etmek: (بَسَلَهُ لِعَمَلِهِ). 5. (kendini) mevt ve helâka atmak: (بَسَلُ نَفْسِهِ). 6. (hurma kuruğunu) pişirip kurutmak: (بَسَلُ الْبَسْرِ).

تَبَسِيلٌ [ft.] (bir şeyden) iğrenmek, istikrâh etmek: (بَسَلَهُ).

بَسَالٌ [ft.] (düşmanı) yandan urmak üzere cebhesini çevirtmeğe çalışmak: (بَسَلُ الْعَدُوِّ).

تَبَسَّلٌ [fl.] 1. Gazabdan veya şecâ'attan yüzünü ekşitmek: (تَبَسَّلَ الرَّجُلُ). 2. Çirkin çehreli ve 'abûs olmak.

إِبْتِسَالٌ [fl.] 1. (rukye-hân) ücretini almak: (إِبْتَسَلَ الرَّاقِي). - [ft.] 2. (kendini) mevt ve mehlekeye atmak: (إِبْتَسَلَ نَفْسَهُ لَلْمَوْتِ).

إِسْتِبْسَالٌ [fl.] 1. Öldürmek veya ölmek maksadıyla kendini bî-muhâbâ meydân-ı harba atmak: (إِسْتَبْسَلَ الرَّجُلُ). - [ft.] 2. (kendini) mevt ve helâka atmak: (إِسْتَبْسَلَ نَفْسَهُ لَلْمَوْتِ).

بَسَلٌ [iz. sıf.] 1. Harâm. 2. (zıddı olarak) halâl. (Sıfat gibi kullanıldığında dahi cins ve 'adedce tağayyur etmez): (هَذَا بَسَلٌ، هِيَ بَسَلٌ). 3. Gatafân ve Kays kavimleri 'inde câhiliyyete muharrem 'ad olunan sekiz ayın beheri. 4. Şiddet, sertlik. 5. Aspür ve kına suyu.

بَسِيلٌ [sıf.] Çirkin çehreli, kerîhu'l-manzar: (بَسِيلٌ رَجُلٌ بَسِيلٌ).

كان عمر رضه: (mansûb olarak) âmîn: (بَسَلَهُ اللهُ بَسَالاً), yani Hak Te'âlâ ibâha etsin, ta'bîrinden maktû' olması muhtemeldir. - (بَسَالاً لَهُ), yazıklar olsun ona. - (بَسَالاً وَاسَالاً), bed-du'âdır.

[harf-i cevâb] Evet. (أَجَلٌ gibi).

بَسِيلٌ: [sıf.] 1. Yüzü gülmez ve cefâkâr (adam): (رجل بسل). 2. Harâm: (شيء بسل).

بُسْلَةٌ: [is.] Rukye-hân ve efsûncü adama verilen ücret.

بُسْلَاءٌ، بَسْلٌ، بُسْلٌ *cem: باسِلٌ [sıf.] 1. Harâm: (رجل باسل). 2. Cesûr, şecî': (شيء باسل). 3. Kerîh, müstehcen. 4. Şiddetli, şedîd, sert: (قول باسل). 5. Ekşi çehreli, sert, cefâkâr. - [iz.] 6. (الباسل), arslan. (cem: بواسل).

بَسِيلٌ: [sıf.] 1. Harâm: (شيء بسيل). 2. Kerîh, bed-manzar: (رجل بسيل). - [iz.] 3. Bayatlanıp ekşimiş şarâb veya nebîz artığı.

بَسُولٌ: [sıf.] Cesûr, şecî', bahâdır.

بَسِيلَةٌ: [is.] 1. Bir şeyin ta'mındaki acımtıtak lezzet, acılık. 2. Artık, bakiyye.

بَسَالَةٌ: [is.] Şecâ'at, cesâret, bahâdırılık.

مُبْتَسِلٌ: [iz.] (mu'arref olarak) (المبتسل) arslan.

بَسَالِيْقٌ: [is.] (بَسَالِيْقٌ) mâddesine n.)

بَسَمٌ: [fl. 2.] 1. Gülümsemek, sırtmak: (بسم الرجل). 2. Tatmak: (ما بسمت في الشيء), bu şeyi tatmadım.

بَسَمٌ *يَبْسَمُ، تَبْسَمٌ *بَسَمٌ: [fl.] ve:

بَسَمٌ *يَبْسَمُ، تَبْسَمٌ *بَسَمٌ: [fl.] Letâfetle ve nâzikâne gülümsemek: (تبسم عن لؤلؤ), inci gibi dişleriyle gülümsedi; (ابتسم عن برد), dolu taneleri gibi dişlerle gülümsedi.

بَسَامٌ، مَبْسَامٌ *بَسَامٌ: [sıf.] Dâ'imâ gülümseyen, sırtıtan.

بَسِيمٌ *s: *بَسِيمَةٌ [sıf.] Güler yüzlü.

مَبْسِمٌ: [iz.] Mahall-i tebessüm olan ön dişler.

مَبْسَمٌ: [iz. masdar-ı mîmî] Gülümseme, sırtma.

بَسْمٌ (بسم الله) ta'bîrinde (بسم الله) yani (ب) harf-i cerrîyle (اسم) lafzından maktûbdur.

بَسْمَلٌ *يُبْسِمُ، بَسْمَلَةٌ *بَسْمَلٌ: [fl. d.] Bismillâh demek: (بسم القارئ).

بَسْمَلَةٌ: [is.] Bir işe bed' ve mübâşeretle okunan "بسم الله الرحمن الرحيم" âyet-i kerîmesi; (البسمة الشريفة).

بَسَنٌ: [sıf.] Güzel. (حسن) lafzına itbâ' olunur: (شيء حسن بسن).

بَسَنٌ *يُبْسِنُ، إِبْسَانٌ *أَبْسَنٌ: [fl.] (bir adamın) hûy ve tabî'atı ve tavır ve üslûbü güzel olmak: (الرجل).

بَسَانَةٌ *cem: *بَسَانٌ [is.] 1. Sapan demiri. 2. San'atçı avadânlığı. 3. Kaba keten bezinden büyük ve kalın çuval.

بَسِيْنَةٌ *s: *بَسِيْنٌ [i.] (lûgat-i 'âmmiyyede) erkek ve dişî kedi. ("بسة" ve "بس") musaggarı olan "بسيمة" dan muharref olması maznûn olup mîm ile "بسيم" ve "بسيمة" diyenler dahi vardır.)

يُبَشِّرُ، بَشِيرَةٌ [fl. d.] Sevinç ve beşâset göstermek: (بشيش الرجل).

يَبْشِبُشْ، تَبْشِبُشْ [ft. td.] 1. (birine) güler yüz gösterip iltifât etmek, güler yüzle kabûl etmek: (تبشيش به). 2. (Cenâb-ı Hak) birinden hoşnûd olup ihsân ve ikrâm etmek: "يوطن الرجل لا المساجد للصلاة إلا تبشيش الله به كما يتبشيش أهل البيت بغائبهم".

[iz.] (Farisiden me'hûz) Ebu Cehl karpuzu yaprağı.

[iz.] (Farisiden me'hûz) geniş bir nev' 'abâ.

[is.] (Farisi پیش تخته veya Türkçe beş tahtadan mu'arreb). çekmece, küçük sındık.

[is.] (lafz-ı ecnebî olup Cezâyir lügat-i 'âmmiyyesinde müsta'meldir) tabanca, piştol.

[ft 1.] 1. (derinin yüzünü) kazımak, soymak, sırmak: (بشر الأديم). 2. (bıyığı) deri görünecek kadar kısa kırpmaq: (بشر الشارب). 3. (çekirge) nebâtâtı tekml yiyip yeryüzünü çıplak bırakmaq: (بشر الجراد). 4. (iş) kendi eliyle görmek: (بشر الأمر).

[fl 2, 4.] 1. *بَشِرٌ، يَبْشِرُ، بَشْرٌ ve يَبْشُرُ* [ft. 2.] 2. Güler yüzle kabûl etmek, karşılamak: (بوجه حسن بشرني).

[ft.] 1. (derinin) dış yüzünü soymak, sırmak: (أبشر الأديم). 2. Müjde vermek, tebşîr etmek: (أبشره به). 3. (bir iş) güzel

ve revnaklı etmek: (أبشر الأمر). – [fl.] 4. Sevinmek, ferah-nâk olmak: (أبشر بخير). 5. (yer) nebâtâtını izhâr etmek, nebâtâtla örtülmek: (أبشرت الأرض). 6. (dişi hayvân) dul olmak, gebe kalmak: (أبشرت الناقة).

[ft.] Müjde etmek, müjde ile sevindirmek: (بشره بكذا). İstihzâ makâmında inzâr ve tehdîd ma'nâsıyla dahi müsta'meldir: "فبشرهم بعذاب أليم".

[ft.] 1. (bir iş) bi'z-zât girişmek, teşebbüs etmek: (بأشر الأمر). 2. (bir kadınla) bir sevin içinde bulunup ten tene dokunmak ve bundan kinâye cimâ' etmek: (بأشر المرأة). 3. Temâs etmek, sürüşmek: (بأشرت بشرته), ki bu da cimâ'dan kinâyedir. 4. (kısrak) kızışıp aygır istemek: (بأشرت الحجر الفحل).

[fş.] *يَبْشَأُشْرُ، تَبْشَأُشْرُ* [fş.] Birbirini müjde ile sevindirmek, müjdeleşmek: (تباشر القوم).

[ft.] 1. Müjde ile sevindirmek: (استبشروه). – [fl.] 2. Bir müjde alıp sevinmek: (بشرته فاستبشرو).

[iz.] 1. İyi haber, müjde. 2. Bir iyi haber getirene verilen bahşîş, müjde. 3. Güzellik.

[iz.] 1. Güler yüzlülük, beşâset. 2. Sevinç, ferah. 3. Talâkat-i lisân.

[iz.] İyi haber, müjde.

[iz.] 1. *أَبْشَارٌ* [iz.] 1. İnsân, adam. 2. Halk, benî adam, nev'-i beşer. (Müfred ve cem' i

ve müzekker ve mü'ennesi bir olup, nâdiren cem'i (أبشار) ve tesniyesi (بشران) kullanılır.) – (أبو البشر), hazret-i âdem (alm)'in künyesidir. – (ابن البشر), hristyanların i'tikâd-ı bâtıline rağmen İncilde hazret 'Îsâ (alm)'e verilen künyedir.

بَشْرٌ: *fr: بَشْرَةٌ cem: أَبْشَارٌ [iz.] İnsân derisinin hârici tabakası, zâhirî yüzü.

بَشْرَةٌ: *cem: بَشْرٌ cemcem. أَبْشَارٌ [is.] İnsân derisinin üst tabakası, vech-i hâricîsi. – (بشرة) (الأرض), yeryüzündeki nebât.

بَاشِرٌ: [sıf.] Güler yüzlü ve beşâşetli.

بَشِيرٌ: *s: بَشِيرَةٌ cem: بَشْرَاءُ * [sıf.] 1. İyi haber getiren, müjdecî, mübeşşir. (Bu ma'nâ ile "نذير" gibi Fahr-ı kâ'inât (slm) Efendimize vasf olur.) 2. Güler yüzlü, şen: (رجل بشير). 3. Güzel, latîf, hûb: (ناقاة بشيرة); (امرأة بشيرة).

بَشِيرَةٌ: *cem: بَشَائِرٌ [is.] Bir iyi habere delâlet eden şey. – (دقت البشائر), müjde davulları çalındı. – (بشائر الصبح), sabâhın evâ'ili. – (بشائر), yüzün güzelliği.

بُشَارٌ: [iz.] İşe yaramayan adamlar: (بشار الناس).

بُشَارَةٌ: *cem: بَشَائِرٌ [is.] 1. İyi haber, müjde. 2. Müjdecîye verilen bahşîş, müjde.

بَشْرَةٌ: [is.] Güzellik, hüsn ve cemâl.

بُشْرَى: [is.] Müjde. – (بشراك، بشرى لك), müjdeler olsun: "يا بشرى هذا غلام"; "بشراكم اليوم جنات" (Kufiyyûn kırâ'etinin gayrinde).

بَشْرِيٌّ: *s: بَشْرِيَّةٌ [sıf.] İnsâna veya nev'-i beşere mensûb ve mahsûs.

بَشْرِيَّةٌ: [is.] 1. İnsânlık, âdemiyyet. 2. İnsânlar, nev'-i beşer.

أَبْشَرٌ: [sıf.] Daha güzel, daha latîf.

بَشْرِيَّةٌ: [is.] Mu'tezilenin bir fırkasıdır ki meşâhîr-i 'ulemâ-ı Mu'tezileden Bişr Bin El-Mu'temir'e mensûbdürler.

مَبْشُورَةٌ: [sıfs.] Beden ve endâmı ve beşeresi güzel (kadın).

مُبَشِّرٌ: [sıf.] Derisinin dış yüzü sert ve haşîn olan. – (رجل مؤدم مبشر), iktizâsına göe mülâyemet ve huşûnet isti'mâline muktedir mâhir ve mücerrib adam.

مُبَشِّرَاتٌ: [is. cem.] Yağmur yağdıran veya yağacağına delâlet eden rüzgarlar: "ومن آياته أن يرسل الرياح مبشرات".

تُبَشِّرٌ: *fr: تَبَشِيرَةٌ [iciz.] Sarı asma denile kuş.

تَبَاشِيرٌ: [iz.] (Cem' sîğasında müfreddir.) 1. Müjde. 2. (mec.) her şeyin evâ'ili ki kudûmunu tebşîr makâmındadır: (تباشير الفجر تباشير الصبح), sabâhın evâ'ili, ilk sabâh açılmağa başladığı vakt: (طلعت تباشير الصبح). 3. Rüzgarın şiddetle esmesinden kumlu yerlerde hâsıl olan yol yol çizgiler. 4. Hayvânâtın yanlarında beyaz beyaz görünen yara izleri. 5. Hurmanın yeni yetişen tarafındaları ve olmamışları yanında

olmuşlarının gösterdikleri alacalık: (رأى الناس في) (ظهرت تباشير النخل); (النخل التباشير).

باشورَة [is.] Dîvârın dış yüzü.

بَشَّ [fl 4.] 1. Güler yüzlü olmak: (بش الرجل). 2. Nâzikâne ve letâfetle sü'âl etmek: (بش له في المسألة). 3. Birine mülâkîi oldukta sevinç ve iltifât göstermek (بش له) (لقيته فبش بي).

بَشَّ [fl.] (yerin) nebâtını bitmek veya birbirine sarmaşmak: (أبشت الأرض).

بَشَّ [sıf.] Güler yüzlü, nâzik, mültefit. – (رجل هش بش), güler yüzlü ve nâzik adam.

بَشِيْش [iz.] Yüz, çehre.

بَشِيْشَة [is.] Mâ-melek: (أخرجت له بشيشتي).

"أبش" mâddesinde ("أبش") [sıf.] (فكрасна n.)

بَشَط [ft.] ve: *أَبْشَطُ, يُبْشِطُ, إِبْشَاطُ: *بَشَطُ

[ft.] Ta'cîl etmek, çabuk olmak: (أبسط الرجل, بشط يا رجل). (lügat-i 'Irâkiyye-i gayr-i fasîhadır. Lügat-i 'âmmiyyede keyf ve neş'e ile oturmak ma'nâsıyla müsta'mel olan تَبْشِيطُ lafzı ise تبسيط galatı olsa gerektir.)

بَشَع [fl 4.] 1. Acı ve sert olup boğaz yakmak: (بشع الطعام). 2. (nehirin yatağı) suya dar gelip su taşmak: (بشع الوادي). 3. Mahal dar gelmek: (بشع الوادي بالناس). 4. Becerememek, 'âciz kalmak: (بشع فلان بالأمر).

[ft.] *يُبْشِعُ, إِبْشَاعُ: *أَبْشَع (acı ta'âm veya sert bir şey) boğaz yakmak, boğazı sıkamak: (أبشعني) (الطعام).

[ft.] ve: *يُسْتَبْشِعُ, إِسْتَبْشَاعُ: *إِسْتَبْشَع

[ft.] Bir şeyin ta'mını acı ve yakıcı yahut sert bulmak veya böyle 'ad etmek: (استبشع الطعام).

بَشَع [sıf.] 1. Acı, yakıcı, sert: (طعام بشع). 2. Dişlerini temiz tutmamaktan ağız fenâ kokan: (رجل بشع). 3. Dâ'imâ acı ve yakıcı şeyler yiyen. 4. Kötü ahlâklı, bed-hûy: (بشع رجل). 5. Hilkatlen yakışıksız ve çirkin: (رجل بشع). 6. Yüzü gülmez, türş-rû, (عبوس الوجه). 7. Sert: (لباس بشع). 8. Düşümleri çok (ağaç): (خشبة بشعة).

[sıf.] Acı ve boğaz yakıcı: *بَشِيْع

2. Acı, sert: (كلام بشيع).

[fch.] *يُبْشِعُ, بَشَعُ: *بُشِعُ (بشغت الأرض). (gibi).

[ft.] *يُبْشِعُ, إِبْشَاعُ: *أَبْشَع (بشغت الله الأرض). (gibi).

[is.] İnce yağmur. (بشعة gibi).

[fl 2, 4.] 1. *بَشِقُ, يَبْشِقُ, بَشَقُ ve يَبْشِقُ: *بَشَقُ (بشقه بالعصا). 2. Dik dik bakmak. (Sahîh-ı Buhârî'nin istiskâ hadîsinde (بشق المسافر) ta'bîrinin birkaç sûretle te'vîline çalışılmış ise de, bunun aslı (نشق) ve yahut (بشق) veya (مشق) olmak ihtimâli ağlebdir.)

[iz.] ("باش") mâddesine n.)

بَشَكَ: [ft 1, 2.] 1. (bir işi) çabuk ve fenâ yapmak, üstün körü iş görmek: (بشك في عمله). 2. Seyrek seyrek ve fenâ dikmek, iliştirivermek: (بشك الثوب). – (mec.) (بشك الكذب), yalan uydurmak. 3. Kesmek: (بشكه), onu kesti. 4. (devenin ayağı bağını) çözmek: (بشك عقال البعير). 5. Katmak, karıştırmak: (بشكه فيه). 6. (hayvânâtı) çabuk sürmek: (بشك الدابة). - [fl.] 7. Sür'atle yürümek, koşmak: (بشك الرجل). 8. Yalan söylemek: (بشك الرجل). (بشك الكذب) ta'bîrinden muhtasardır.)

[fl 4.] **بَشَكَ**: [fl 4.] (hayvân) ayaklarını tez tez ve hafif bir sûretle atarak veya tırnak uçları üzere seğirterek yürümek: (بشك الفرس).

[fl.] **بَشَكَ**: [fl.] 1. Yalan söylemek: (ابتشك فلان). 2. Kesilmek, munkatî olmak. – (mec.) (ابتشك سلاه), şiddetli mihnete uğradı. - [ft.] 3. (birinin) ırz ve nâmûsuna dokunmak: (ابتشك عرضه).

[sıf.] **بَشَاكٌ**: [sıf.] Yalancı, kezzâb.

[sıfs.] **بَشَكِي**: [sıfs.] Eli çabuk becerikli ve hamarat (kadın): (امرأة بشكى اليدین والعمل).

[sıf.] **بَشَكَانِي**: [sıf.] Arab olduğu hâlde iyi Arabî bilmez ahmak (adam): (هو بشكاني).

[iz.] **بَشَكِيرٌ**: [iz.] (Farisiden me'hûz lûgat-i 'âmmiyyedir) pişkîr.

[fl 4.] **بَشَمَ**: [fl 4.] 1. Hazımsızlığa uğramak, mi'de bozulmak: (بشم الصبي من كثرة اللبن). 2. (bir şeyden) bıkip usanmak, gınâ gelmek: (بشمت منه).

[ft.] **بَشَمَ**: [ft.] Hazımsızlığa uğratmak, mi'desini bozmak: (أبشمه الطعام).

[ft.] **بَشَمَ**: [ft.] (Lûgat-i müvellede-i 'âmmiyye ve yahut basmak lafzı Türkîsinden galat) çiviye perçem etmek: (بشم المسمار).

[iz.] **بَشَامٌ**: [iz.] Kokusu güzel bir küçük ağaç ki dallarından misvâk yapılır, yaprağıyla saç boyanır ve tanelerinden belesân yağı çıkarılır. Hicâz'da hasıl olur.

[sıf.] **بَشِيمٌ**: [sıf.] 1. hazımsızlığa uğramış, midesi bozulmuş. 2. Bıkmış, usanmış.

[iz.] **بَشِمَاطٌ**: [iz.] (Türkçeden me'hûz) peksimâd.

[is.] **بَشِنَةٌ**: [is.] Bir nev' darı.

[iz.] **بَشْنِينٌ**: [iz.] Nilüfer. (Mısır'da عرائس النيل derler). – (بشنين الخنزير والبشنين العربي). - mâ'î nilüfer.

(Lûgat-i 'âmmiyyede) **بَشِينٌ**: [Lûgat-i 'âmmiyyede] (Türkçeden me'hûz) peşin.

[fl 1.] **بَشَا**: [fl 1.] İyi hûylu ve güzel tabî'atlı olmak: (بشا الرجل).

[fl. d.] **بَشَبَصٌ**: [fl. d.] 1. (köpek) kuyruğunu sallayarak yaltaklanmak: (بصبص الكلب). (yeni doğmuş köpek yavrusu) gözlerini açmak: (بصبص الجرو). 3. (yer) ilk nebâtâtını

çıkarmak. 4. (suya giden deve) süratle yürümek: (بصبصت الإبل).

يَبْصِبُ، تَبْصِبُ، تَبْصِبُ [fl. td.] (köpek) kuyruğunu sallayarak yaltaklanmak: (تبصص الكلب). 2. (insân) alçakça yaltaklanmak, temelluk etmek: (تبصص الرجل).

بَصْبَاصٌ: [sıf.] 1. Yürümekte çok cid ve cehd eden (deve) ve devenin böyle yürüyüşüyle olunan gece seferi: (قرب بصباص). 2. İnce yapılı ve serî yürüyüşlü deve: (بعير بصباص). - [iz.] 3. Ekmek. 4. Süt. 5. Az mikdârda su: (سقاني بصباصاً). 6. Yaban fâresi kuyruğu gibi yerde kalan ot sapı.

كَمِيْتٌ: [sıf.] Hurma dorusu (at): (بصايص بصايص).

يَبْصُرُ، بَصْرٌ [ft 4.] ve:

بَصْرٌ: [ft 5.] 1. Görmek: (بصر). 2. Anlamak, bilmek, öğrenmek: (به بصر).

يَبْصُرُ، بَصْرٌ [ft 1.] 1. (iki sahtiyânı) uç uca dikmek: (بصر الأديمين). 2. Kesmek, kat etmek: (بصر الشيء).

يَبْصُرُ، إِبْصَارٌ [ft.] 1. Görmek: (أبصرته). 2. Bakmak, dikkatle nazar etmek: (أبصره). 3. Bilmek, anlamak, öğrenmek: (أبصره). 4. (birini) görür etmek, gördürmek: (أبصر فلاناً). - [fl.] 5. Basra'ya varmak: (أبصر الرجل).

يَبْصُرُ، تَبْصِيرٌ [ft.] 1. Kesmek, kat etmek: (بصر الشيء). 2. (birine) bir şeyin hakîkatini anlatmak: (بصره الأمر). 3. (eti) mafsallarında kesip

‘uzuv ‘uzuv ayırmak: (اللحم بصر). 4. Birinin başını kesmek: (بصر رأسه). 5. (okun tüylerine) kan sürmek: (بصر السهم). - [fl.] 6. Basra'ya gitmek: (بصر الرجل). 7. (köpek yavrusu) gözlerini açmak: (بصر الجرو).

يُبَاصِرُ، مُبَاصِرَةٌ [fş.] 1. (iki kişi) hangisi evvel görecekt diye bir şeye bakışmak: (باصرا). - [ft.] 2. Dikkatle bakmak, mu'âyene etmek: (باصره).

يَتَبَصَّرُ، تَبَصَّرٌ [ft.] 1. Görebilmek için dikkatle bakmak: (تبصر الشيء). 2. İyice te'emmül ve mülâhaza etmek, nazar-ı im'ânla bakmak: (تبصره). 3. Tamâmıyla anlamak, künhüne varmak.

يَتَبَاصَرُ، تَبَاصَرٌ [fş.] 1. (iki kişi) hangisi evvel görebilir diye bir şeye bakışmak: (تباصروا). 2. Birbirlerine bakmak: (تباصروا). - [fl.] 3. İyi görmek veya iyi anlayıp bilmek iddi'asında bulunmak: (تباصر الرجل).

يَسْتَبْصِرُ، اسْتِبْصَارٌ [ft.] 1. (Bir şeyi) vâzih ve 'ayân etmeğe çalışmak: (استبصره). 2. İyice te'emmül ve mülâhaza etmek. - [fl.] 3. Vâzih ve 'ayân olmak: (استبصر الشيء).

أَبْصَارٌ [iz.] 1. Görüş, görmek hâssası. 2. Göz, çeşm, 'ayn: "كن كلمح بالبصر". 3. Biliş, 'ilm, fehmi, idrâk. 4. Kalble görüp anlayış, yürek gözü.

بُصْرٌ [iz.] Deri, cild.

*بَصْرٌ: [iz.] Kalın ve ağır taş.

*بُصْرٌ: [iz.] 1. Taraf, cânib. 2. Uç, kenar. 3. Kabuk, kıvr. 4. Pamuk, kutn. (Fıkrateyn-i ânifeteyne de n.)

*بَصْرَةٌ: [is.] 1. Yağlı toprak. 2. Küfeki taşı. (Irâk'taki meşhûr Basra Şehrinin vech-i tesmiyesi budur.) - [t.] (البصرتان), Basra ile Kûfe Şehirleri.

*بُصْرَةٌ: [is.] 1. Toprağı kırmızı ve münbit yer. 2. Az süt bakiyesi.

*بَاصِرٌ: [sıf.] 1. Görücü, bakıcı. 2. İyi gören. (Mübâlağa için lemh ve nazar gibi kelimâta vasf olur:) (لأرينك لمحا باصراً).

*بَاصِرٌ: [iz.] Küçük havut ve kaltak ağacı.

*بَاصِرَةٌ: [is.] 1. Göz, 'ayn, çeşm. 2. Görünen şey: (خير الغداء بواكره وخير العشاء) (بواصره), yani karanlık basmadan yenip görünen ta'âmlar.

*بَاصِرٌ: [is.] 1. Et, lahm. 2. Küçük deve palanı. 3. (باصور) yeine lügattir.

*بَاصِرٌ: [sıf.] 1. Gören, görücü, bînâ: (رجل بصير). 2. Bilen, 'âlim, dâna. 3. Vukûf ve ma'lûmât sâhibi, haberdâr: (فلان بصير بالتجارة), ticârette vukûf ve ma'lûmâtı vardır.

*بَاصِرٌ: [iz.] Köpek, kelb: (يجتنب ماء البصير), köpeğin burnunu sokup içtiği sudan ictinâb olunur.

*بَاصِرٌ: [is.] 1. Bir şeyin künhüne varıp hakikatini biliş, kalb gözleriyle görüş: "أدعوا إلى الله على بصيرة". 2. Fıtnat, ferâset. Mübâlağa tarîkıyla: (له فراسة ذات بصيرة) dahi denilir. 3. Hücçet, delîl, burhân: (هو بصيرتي عليه), bu benim ona karşı hücçetimdir; "بل الإنسان على نفسه بصيرة". 4. Şâhid, güvâh. 5. Medâr-ı 'ibret olan şey, 'ibret alınacak iş: (أما لك بصيرة فيه). 6. Çadırın iki bölüğü arasına asılan perdeki oradan dâhilden hârice ve hâricdan dâhile bakılır. 7. Evin iki bölüğü arasındaki aralık. 8. Yaralanmış şikârın ne tarafa gittiğine delâlet eden kanın izi. 9. Bikri izâle olunan kızdaki akan kan. 10. Kalkan, siper. 11. Zırh, cevşen. (Bunların vech-i tesmiyeleri leme'ânlarıdır.)

*تَبَصَّرَ: [is.] İnsânın ferâsetini artırığ mâhiyyet-i eşyâyı anlamağa âlet olan kuvvet.

*بُوصِيرٌ: [iz.] Sığır kuyruğu (nebât).

*مُبَصِّرٌ: [sıf.] 1. Gören, bilen. 2. Gösteren, bildiren, görmeğe âlet ve vâsıtâ olan: "هو الذي جعل لكم الليل لتسكنوا فيه والنهار مبصراً". 3. "وآتيننا", "وجعلنا آية النهار مبصرة", Vâzıh, 'âyân âşikâr: "ثمود الناقة مبصرة". 4. Esvâbın ve sözün ve meşy ve hareketin ortası, mu'tedili: (ثوب مبصر، منطق). 5. Çadırın iki bölüğü aralığına perde asan (hayme-nişîn). - [iz.] 6. (mu'arref olarak) (المبصر) arslan.

*مُبَصِّرٌ: [iz.] Vâzıh delîl ve hücçet.

مَبْصَرَةٌ: [is.] Şübhe ve tereddüde mahal bırakmayan vâzih vebedîhî delîl ve hüccet.

بَصَّ: [fl 2.] 1. Parlamak, parlatmak, yıldırımak: (بص الشيء). 2. (su) sızmak: (بص الماء). - [ft.] 3. Pek az şey vermek: (بص لي بيسير), bana pek az şey verdi.

أَبْصَّ: [fl.] (su) sızmak: (بص الماء). 2. (toprak) yeni ot çıkarmağa başlamak: (أبصت الأرض).

بَصَّصَ: [fl.] 1. (yer) henüz nebâtât çıkarmağa başlamak: (بصصت الأرض). 2. (köpek eniği) gözlerini açmak: (بصص الجرو).

تَبَصَّصَ: [fl.] Parıl parıl parlamak: (تبصص الشيء).

أَخَذَهُ: [iz.] 1. Titreme, ra'şe, lerze: (أخذه). 2. Sayı, 'aded. (Ekseriyyâ حصيص حصيص kelimesine itbâ'en kullanılır: (حصيصهم وبصيصهم) كذا), 'adedleri şu kadedir. (Masdariyyet ma'naları için re's-i mâddeye n.)

بَصَّصَ: [sıf.] *بَصَّصَ: cem: بَصَّصَ: *s: بَصَّصَ: Teftîş ve tecessüs eden.

بَصَّصَ: [is.] Göz, 'ayn. (Vech-i tesmiyesi parlaklığıdır.)

بَصَّةٌ: [is.] (Lügat-i müvellede yahut بصوة muharrefi) 1. kığılıcım. 2. Yanmış kömür, kor.

بَصَطٌ: [iz.] (بسط) yerine lügattir. ("بسط" mâddesine n.)

بَصَعٌ: [ft 3.] 1. Toplamak, devşirmek, cem' etmek: (بصع الشيء). - [fl.] 2. Akmak, seyelân etmek: (بصع الماء).

تَبَّصَعٌ، تَبَّصَعٌ: [fl.] Kılların kökünden azar azar ter sızmak: (تبصع العرق). (Doğrusu تبضع olduğu maznûndur.)

بَضَعٌ: [iz.] 1. Pek dar su harkı. 2. Şehâdet parmağıyla orta parmağın arası.

بَضَعٌ: [iz.] Geceden bir mikdâr: (مضى بضع). (من الليل gibi).

بُصِعٌ: [sıf.] Kılların kökünden sızan (ter).

بُصِعٌ: cem: بَصَعٌ s: أَبْصَعُونَ: [sıf.] 1. Ahmak, ebleh. 2. Cemî', hep. (Bu dahi "بتع" lâfzına itbâ' edilir. "بتع" mâddesinde "أبتع" fikrasına n.)

بَصَقٌ: [fl 1.] 1. Tükürmek: (بصق الرجل). - [ft.] 2. (gebe koyunu) sağmak: (بصق الشاة).

بُصِقَ: [fl.] (dişi deve) doğurmadan memesine süt getirmek: (أبصقت الناقة).

بُصِقَ: [iz.] 1. Tükürük. (بصق ve بزاق gibi). 2. Bir cins hurma ağacı. 3. Hâs ve güzîde deve. (Müfrediyle cem'i birdir.)

بُصَاقَةُ الْقَمَرِ: 1. Ay köpüğü dedikleri beyaz ve bâdem şeklinde bir nev' sünger taşıdır ki diyâr-ı Arabda bulunur. 2. Beyaz taş, ak sümâkî.

بَصْفَةٌ: *cem: *بِصَاقٌ [is.] Yüksek kara taşlık.

بِصُوقٌ: [sıf.] Sütü pek az olan (koyun ve keçi).

بِصَلٌ: *fr: *بِصَلَةٌ [icz.] 1. Soğan. 2. Harbda başa konan tuğluk. (بصل الذئب،) – (بصل الحديد) mürâdifi). – (بصل الحية، بصل الزير، بصل العنصل، بصل الفار، بصل الحية envâ'ı. – (بصل القي)، pek yakıcı bir nev' küçük soğan.

بِصَلٌ: *ft. [ft.] ve: *بِصَلٌ، *بِصَلٌ، *بِصَلٌ

بِصَلٌ: *ft. [ft.] 1. Soyup soğana çevirmek: (بصله من ثيابه وتبصله). 2. Birinden çok şeyler istemek, soymak: (بصلوه، تبصلوه).

مُتَبَصِّلٌ: [sıf.] Soğan gibi kat kat kabuklu veya bu şekilde olan (kabuk): (قشر متبصل).

بِصَلِيَّةٌ: [is.] Soğan yahnisi, soğanlı et yemeği.

بُصْمٌ: [iz.] 1. Serçe parmağıyla adsız parmağın uçları arasındaki mesâfe. 2. Kalınlık, gılzat: (ثوب ذو بصم).

Serçe parmağından başlayarak her iki parmağın arasındaki aralık ve mesâfelerin isimleri bervech-i âtidir: (بصم، عتب، رتب، قتر) (yani sere). Bütün parmakların arasına yani karışa da (شبر) derler.

بِصَمٌ: *ft. [ft.] (Türkçeden me'hûz lûgat-i 'âmmiyye) basmak, tab' etmek.

بِصِمٌ: [sıf.] (Türkçeden me'hûz lûgat-i 'âmmiyye) basmacı, tâbi'.

مَبْصُومٌ: [sıf.] (Türkçeden me'hûz lûgat-i 'âmmiyye) basılmış, matbû'.

بِصْمَةٌ: [is.] (Türkçeden me'hûz lûgat-i 'âmmiyye) basma.

بِصَانَةٌ, *بِصَانَاتٌ، *بِصَانٌ، *بِصَانٌ: [iz.] Rebî'u'l-âhirin ism-i kadîmidir.

بِصَا: *Aslı (بِصَوٌ) [ft 1.] Medyûnun deyne karşı bütün mâ-mülkünü zabt etmek.

بِصَا: *ft. [ft 1.] Hâdim etmek. (خصاه وبصاه، خصاه) (fi'line itbâ'en kullanılır: (الله وبصاه ولساه)، bed-du'âdır.

بِصِيٌّ: [sıf.] Hâdim. (خصى sıfatına itbâ' olunur: (خصى بصى).

بِصُوءَةٌ: [is.] Köl içinde kığılcım ve kor: (ما في الرماد بصوة). (Lûgat-i 'âmmiyyede بصة denilir.)

بِضْبِضٌ: [sıf.] Kavî, zorlu: (رجل بضابض).

بِضْبَاضٌ: [iz.] Mantar. (مürâdifi).

بِضْبَاضَةٌ: [sıfs.] Teni ve cildi ter ve taze ve nâzik ve tombulca: (جارية بضباضة). (مürâdifi.)

بِضْرٌ: [iz.] İnâs âlet-i tenâsülinin dilciği, dılak. (بضر gibi).

بِضْرٌ (مضر) lafzıyla itbâ' olunup mansûb olarak (بضراً مضرراً) ta'bîrinde kullanılır ki hedren

yani intikâmsız, mücâzâtsiz ve diyetsiz demektir: (ذهب دمه بضرأ مضرأ).

بِضْرَةٌ [is.] Bir şeyin hedr ve bâtil olması, bir cürmün cezâsız intikâmsız ve diyetsiz kalması.

بِضٌّ [fl 2.] 1. (su) azar azar akmak: (بض الماء). 2. Taş suyu sızdırmak: (بض الحجر). – (ما يبيض حجره). eli pek sıkıdır. Vefret-i buhuldan kinâye meseldir. - [ft.] 3. Az şey veya azar azar vermek: (بض له). 4. (saza) düzen vermek: (بض أوتار العود).

بَيِّضٌ، يَبِيضُ، (بَضَضَ ve بَضَضَ) *بِضٌّ [Aslı] *بِضٌّ [fl 4, 2.] (insânın) teni yumuşak ve cildi ince ve nâzik ve tombulca olmak: (بضت) (الجارية).

بِضٌّ [ft.] *بِضٌّ، إِبْضاضٌ *بِضٌّ: (أبض له).

بِضٌّ [fl.] *بِضٌّ، تَبْيِضٌ *بِضٌّ: (بضض الشيء).

بِضٌّ [ft.] *بِضٌّ، تَبْيِضٌ *بِضٌّ: (تبيضت حقي منه). (birinin) her şeyini almak: (تببيضته)، her şeyisini aldım. 2. Birinden matlûbunu ceste ceste alıp alacağı kalmamak: (تببيضت حقي منه).

بِضٌّ [ft.] *بِضٌّ، إِبْضاضٌ *بِضٌّ: (إبضض). 1. İhtiyâc ve ızdırâb sebebiyle birinin yanında kendini tezlil etmek: (تببيضت نفسي له). 2. Kökünden koparmak, sökmek, istîsâl etmek: (تببيضت القوم).

بِضٌّ *بِضٌّ [sıf.] Teni ter ve taze ve nâzik derisi yumuşak ve tombulca: (غلام بض،) (جارية بضة). (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

بِضٌّ [iz. s.] Ekşi süt: (شربت بضا،) (بضة).

بِضٌّ [iz.] Red ile cevâb makâmında dudakla veya dili damağa çatlama ile oluşan işâret. (مض ve بض ve بيض ve مبيض) derler: (ما علمك أهلك إلا مضاً وبضاً وبيضاً وميضاً)، yani yalnız olmaz demesini bilirsin.

بِضٌّ [is.] Teni ter ve taze ve cildi yumuşak nâzik beden ve tombulca (امرأة باضة، بضاضة، بضيضة): (kadın, kız).

بِضٌّ [is.] 1. Az mikdârda su: (ما في) (السقاء بضيضة). 2. Cüz'î yağmur: (ما وقع العام إلا) (بضيضة)، bu sene pek az yağmur yağdı. 3. Mâl, mülk: (هوله بضيضة).

بِضٌّ [is.] Az mikdârda su. (بضيضة) (gibi).

بِضٌّ [iz.] Az su: (في الحوض بوض).

بِضٌّ [iz.] Mantar. (كمأة) (gibi).

بِضٌّ [sıf.] Suyu azar azar nebe'ân eden (kuyu): (بئر بوض).

بِضٌّ [iz.] Islaklık, yaşartı: (ما في البئر) (باضوض).

*بَضَعُ [ft 3.] 1. Kesmek, kat' etmek. 2. Yarmak, şak etmek: (بضعه). 3. (eti) ufak ufak doğramak: (بضع اللحم). 4. Karı almak, tezevvüc etmek: (بضع المرأة). 5. Cimâ' etmek: (بضع الجارية). 6. Beyân etmek, anlatmak: (بضعه بالكلام). - [fl.] 7. Açık ve vâzih olmak: (بضع الكلام). 8. (gözyaşı) kirpiklerde dolup akmamak: (بضع الدمع).

*بُضِعَ [ft 3.] 1. Anlamak, fehm etmek: (بضع الكلام). 2. (adam) verdiği emrin icrâ olunmadığını görmekte usanıp fütûr getirmek: (بضعت منه).

*بُضِعَ [fl 3.] 1. Suyu kanmak: (بضعت من الماء). 2. (mec.) bıkmak, usanmak, gınâ gelmek: (بضعت منه).

*أَبْضَعُ [ft.] 1. Beyân ve îzâh etmek, anlatmak: (أبضعه الكلام). 2. Evlendirmek, tezvîc etmek: (أبضع المرأة). 3. Bir şeyi bizâ'a ve sermâye etmek: (أبضع الشيء). 4. (su) kandırmak, irvâ etmek: (أبضعه الماء). 5. Sü'âle cevâb-ı şâfi vermek: (أبضعه عن المسألة).

*بُضِعَ [ft.] Kesmek, doğramak: (بضع الشيء).

*بُضِعَ [ft.] Cimâ' etmek: (باضع المرأة).

*بُضِعَ [fl.] Kıl köklerinden ter sızmak: (تبضع العرق). (تبضع dahi denilirse de esahhî dad iledir).

*بُضِعَ [fl.] Belli ve vâzih olmak: (ابتضع الشيء).

*بُضِعَ [fl.] Kesilmek, munkatı' olmak: (ابتضع الشيء).

*بُضِعَ [ft.] (bir mâlî) sermâye edinmek, sermâye ittihâz etmek: (استبضع المال).

*أَبْضَعُ [iz.] 1. Cimâ'. 2. Kadının âlet-i tenâsüliyyesi. 3. 'Akd-ı nikâh, tezevvüc. 4. Mehr, kâbîn. 5. (zıddiyetle) talâk, tatlık.

*بُضِعَ [iz.] 1. Bir gecenin bir bölüğü, bir mikdârı: (مضى بضع من الليل). 2. Kûsûr, 'aşarâtta evvel vaz' olunarak mübhem ve gayr-i mu'ayyen bir 'aded beyân eder. Binâ'en 'aleyh esmâ-ı a'dâd gibi müzekkeri (ة) ile ve mü'ennesi (ة)'siz olur: (بضعة وعشرون رجلاً), yigirmi kûsûr, yigirmi şu kadar adam; (بضع وخمسون امرأة), elli şu kadar kadın; "صلاة الجماعة تفضل صلاة الفذ ببضع" "والايمان بضعة وسبعون شعبة". Müzekker olarak (بضعة) isti'mâli (شعبة) kelimesinin nev' ile te'vîline mebnîdir. Mümeyyiz mahzûf olduğu vakit tezkîri ve te'nîsi câ'izdir. Yüzden yukarıya (الف ونيف) denilir, (مائة ونيف), (الف ونيف) denilir.

*بُضِعَ [is.] Parça, dilim.

*بُضِعَ [sıf.] 1. Keskin: (سيف). 2. Hâzım, hoşguvâr, haffif: (ماء باضع). - [iz.]

3. Deve tellâlı. 4. Kabîle halkının eşyâsı celb ve nakl etmeği ta'ahhüd eden adam.

بِاضِعَةٌ: *cem: *بِوِاضِعٌ [is.] 1. Derisi ve eti yarılıp kan çıkan ve ancak kanı akmayan baş yarığı. 2. Koyun ve keçi sürüsü yahut sürüden ayrılmış bir bölüğü.

بِضِيعٌ: *cem: *بِضُوعٌ [iz.] 1. Et, lahm. 2. Ada, cezîre. 3. Ter, 'arak. 4. Ortak, şerîk. - [sıf.] 5. Hâzım, hoşguvâr, hafif: (ماء بضيع).

بِضِيعَةٌ: [is.] Yedek deve ve yahut eşyâ ve zahîre getirmeğe gidenlerin eşyâyı yükletmek için götürdükleri boş deve.

بِضَاعَةٌ: *cem: *بِضَاعٌ [is.] Sermâye.

أَبْضَعٌ: [sıf.] Nahîf, arık, lâğar.

مِبْضَعٌ: *cem: *مِبْضَاعٌ [iz.] Nişter. (mişrat).

مُسْتَبْضِعٌ: [sıf.] Alıp satan, ticâret eden: (كمستبضع تمر إلى هجر) hurma kesretiyle meşhûr olan (Hecer)'e hurma götürüp satmak isteyen adam gibi. (dm.).

مَبْضُوعَةٌ: [is.] Yay, kavs, kemân.

بِضَاكٌ: *بِضَاكٌ, *بِضَاكٌ [ft 2.] Kesmek, kat' etmek: (لا يبضك الله يده).

بِاضَاكٌ: [sıf.] ve:

بِضُوكٌ: [sıf.] Pek keskin, (سيف باضك, سيف) (بضوك).

بِضَمٌ: *بِضَمٌ, *بِضَمٌ [fl 1.] 1. (ekin) başak bağlamak: (بضم الزرع). 2. Başağın taneleri irileşip pekleşmek: (بضم الحب).

بِضَمٌ: [iz.] 1. Rûh, nefis: (كريم البضم). 2. Henüz büyümeğe başlamış başak.

بِطُوءٌ: *بِطُوءٌ, *بِطُوءٌ [fl 5.] Gecikmek, geç kalmak, oyalanıp eğlenmek: (بطو الرجل).

أَبْطَأٌ: *أَبْطَأٌ, *أَبْطَأٌ [fl.] 1. Gecikmek, geç kalmak, oyalanıp eğlenmek: (أبطأ الرجل). 2. Hayvânı ağır yürümek, ağır sürmek: (أبطأ القوم). - [ft.] 3. Geciktirmek, 'avk ve te'hîr etmek: (ما أبطأ بك).

تَبْطِئُ: *تَبْطِئُ, *تَبْطِئُ [ft.] Geciktirmek, alıkoymak, te'hîr etmek: (بطأ عليه بالأمر).

مُبَاطِئَةٌ: *مُبَاطِئَةٌ, *مُبَاطِئَةٌ [ft.] 'Avk ve te'hîr etmek.

تَبْطِئُ: *تَبْطِئُ, *تَبْطِئُ [fl.] ve:

تَبْطِئُ: *تَبْطِئُ, *تَبْطِئُ [fl.] Gecikmek, geç kalmak.

إِسْتَبْطَأُ: *إِسْتَبْطَأُ, *إِسْتَبْطَأُ [ft.] (birinin) geç kaldığına zâhib olmak, (birine) geç kaldın demek: (استبطأه).

بِطُوءٌ: *بِطُوءٌ, *بِطُوءٌ [iz.] Gecikme, 'avk, te'ehhur, te'hîr.

بِطُوءٌ: *بِطُوءٌ, *بِطُوءٌ [iz.] (Beni Yerbû' lüğatinde) dehr. - [zz.] (mansûb olarak) ededî, ebede'd-

dehr: (لم أفعله بطفء، بطأى يا هذا), ebedî yapmam, bir daha yapmam.

بَطَّانٌ * [if.] Ne çok gecikti, ne kadar geç kaldı: (بطَّانٌ ذا خروجاً), çıkması ne kadar gecikti!

بِطِيءٌ * [sif.] Geciken, geç kalan, oyalanan.

بَطَّبَ * [fl. d.] 1. (kaz) ötmek. 2. (kaz) suyun içinde çırpınmak: (بَطَّبَ البط). 3. (mec.) za'ifu'r-re'y ve tedbîrsiz olmak: (الرجل بطب). (الرجل بطب).

بِطْبَاطٌ * [iz.] (عصا الراعي) daha denilen bir nev' nebât.

مُبْطِطَةٌ * [is.] Keklik.

أَرْضٌ مُتَبَطِّطَةٌ * [sifs.] Pek uzak (yer): (أرض متببططة).

بَطَّحَ * [ft 3.] 1. Yüzüstü yere sermek, yüzüstüne düşürmek: (بطحه). - [ch.] 2. Hummâdan tahaddüs olan ve zâtu'l-cenbin bir nev'i olan bir sâ'm marazına benzeyen battâh 'illetine dûçâr olmak.

بَطَّحَ * [ft.] Çakıl taşı düşetmek: (كان عمر رضه أول من بطح المسجد).

بَطَّحَ * [fl.] 1. (su) vâsi' bir derenin içinde yayılmak. 2. Genişlenmek, tevessu' etmek.

بَطَّحَ * [fmt.] 1. Yüzüstüne düşmek, yüzü koyu kıyılmak. 2. (dere) bollanmak, tevessu' etmek.

بَطَّحَ * [iz.] (kurrâ' 'inde) imâle. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

بَطَّحَ * [iz.] Zemini çakıl ve kumdan 'ibâret geniş vâdi veya sel deresi.

بَطَّحَةٌ * [is.] 1. Boy, kâmet: (هو بطحة رجل), bir adam boyudur. 2. Mesâfe: (بينهما بطحة بعيدة).

بَطَّحَةٌ * [is.] Haslet, seciye.

بَطَّحٌ * [sif.] Yüzüstüne yatmış, yüzü koyu serilmiş.

بَطَّحٌ * [iz.] Hummâdan tahaddüs eden ve zâtu'l-cenbin bir nev'i olan bir sâ'm marazına benzer bir 'illet.

بَطَّحِيٌّ * [sif.] Fıkra-ı ânifeyede beyân olunan battâh 'illetine mübtrlâ.

بَطَّحٌ * [iz.] Zemini çakıl ve kumdan 'ibâret geniş vâdi veya sel deresi.

بَطَّحٌ * [sif.] Geniş, vâsi': (كانت كمام الصحابة بطحاً).

بَطَّحٌ * [is.] Zemini çakıl ve kumdan 'ibâret geniş vâdi. (بطح ve أبطح gibi. Fi'l-asl أبطح sıfat ve بطحاء onun mü'ennesi ise de, ism gibi isti'mâl olunurlar. بطحاء Mekke-i Mükerrreme'ye dahi 'alem olmuştur.)

بَطِيحَةٌ: [is.] 1. Zemini çakıl ve kumdan 'ibâret vâsi' dere. 2. Durgun su, bataklık. (Başlıca Basra ile Vâsıt arasındaki bataklıklara 'alem olmuştur.)

مُنْبَطِحٌ: [sıf.] Alçak ve geniş (yer).

بَطَخَ: [ft 1.] Yalamak: (بطخ الشيء).

إِبْطَخَ: [fl.] Kavunu çok olmak: (أبطخ القوم).

يَبْطِخُ: [fl.] Kavunu karpuz yemek: (تبطخ زيد).

بِاطَخَ: [sıf.] Yalancı. – (باطخ الماء), ahmak, budala.

بَطِيخَةٌ: [iciz.] 1. Kavun. 2. Kavun karpuz, bostan. – (بطيخ هندي، بطيخ شامي، بطيخ رقي)، karpuz, bostan. (برطيخ) dahi lügattir. Lügat-i 'âmniyyede Bâ'nın fethiyle ve Hicâz lügatinde Tâ'nın takdîmiyle (طبيخ) denir.

مَبْطِخَةٌ: [is.] Kavunu karpuz tarlası, bostan tarlası.

بَطِيخَةٌ: [sıf. cem.] İri, büyük cüsseli: (رجل بطيخة، إبل بطيخة).

بُطَاخِيٌّ: [sıf.] İri cüsseli: (رجل بطاخي).

بَطَخَاءٌ: [sıf.] Kavunu karpuzu çok veya daha çok olan.

يَبْطِرُ: [ft. 1, 2.] (çıban ve yarayı) yarmak, delmek: (بطر القرحة).

يَبْطِرُ: [fl 4.] Pek ziyâde sevinmek. 2. Servet ve saman ve câh ve devletin kesretinden mest ve hayrân olmak, ne yapacağını şaşırarak: (بطر الرجل). 3. Câh ve devlet ve ni'metin temâdîsinden şımarıp azmak, tuğyân ve küfrân-ı ni'met etmek. 4. Hadd-ı zâtında müstahak-ı kerâhet olmayan bir şeye mekrûh nazarıyla bakmak, nâ-hak yere istikrâh etmek: (بطر الشيء). 5. Kibr ve ceberût sebebiyle hakkı kabûl etmemek: (بطر الحق), "الكبر بطر الحق".

إِبْطَارٌ: [ft.] 1. Medhûş ve hayrân etmek: (أبطره). 2. (câh ve servet) şımartıp azdırmak: (أبطره المال). 3. (birine) tâkatından ziyâde yük yükletip 'âciz bırakmak: (أبطره ذرعه); (لا تبطن صاحبك ذرعه), arkadaşına tâkatı mâ-fevkında bir teklîfte bulunma.

يَبْطِرُ: [ft. md 2.] 1. (hayvânı) na'llamak. 2. (hayvânın) çıban ve yarasını yarmak, (hastalığına) mu'âlece etmek: (بيطر). - [fl.] 3. Na'lbentlik ve baytarlık etmek.

بَطْرٌ: [iz.] İhmâl, 'adem-i i'tibâr; (الحق بطر), hakka 'adem-i ri'âyet; (بطراً), ihmâl ve tekayyudsuzlukla.

بَطْرٌ: [iz.] Bâtlı, hedr, bir katlin intikâmsız ve mücâzâtsiz kalması: (ذهب دمه بطراً), yani hedren. (مürâdifi بضره).

بَطِيرٌ: [sıf.] 1. (mef'ûl ma'nâsıyla) yarılmış, maşkûk. - [iz.] 2. (fâ'il ma'nâsıyla) na'lbent, baytar.

[iz.] *بَيَاطِرَةٌ* cem: بَيَاطِرٌ، مَبِيَّطِرٌ *بَيَاطِرٌ

1. Na'lbent. 2. Hayvânât tabîbî, baytar.

[iz.] 1. Terzi, hayyât. 2. Na'lbentlik,

baytarlık.

[sif.] 1. Herkesin

yüzüne karşı bağırp çağırın. 2. Bağy ve dalâlette münhemik ve mütemâdî, gümrâh, dâl: (رجل بطيرير).

[iz.] *بَوَاطِيرُ* cem: بَاطُورٌ *بَاطُورٌ

(lûgat-i 'âmmiyede) ince sazdan ma'mûl bir nev' hasîr.

[iz.] *فِطْرَاسَالِيُونُ* :بِطْرَاسَالِيُونُ

(Yunaniden me'hûz: Πετροσέλιον) taş kerevizi, yaban kerevizi.

[fl. td.] 1. Ahmak

olmak, re'y ve tedbîrden mahrûm olmak: (تبطرق الرجل). 2. Haşârı aygırın yürüyüşüyle yürümek: (هو يتبطرق).

بَطَارِقُ، بَطَارِيقُ، بَطَارِقَةٌ cem: بَطْرِيقُ *بَطْرِيقُ

[iz.] (Latineden me'hûz Patricius) 1. Eski Rûm 'askerinin kâ'idi, kumandanı. 2. Hîlekâr adam. 3. Vakâr ve 'azamet sâhibi, vakûr, müte'azzım adam. 4. Semiz kuş.

[sif. iz.] Pek uzun boylu adam.

[iz.] *بِطْرِكٌ* :بِطْرِكٌ *بِطْرِكٌ

n.) 2. Mecûs tâ'ifesinin re'îsi.

[iz.] *بَطَارِيكُ، بَطَارِكَةٌ* cem: بَطْرِيكُ

(Yunaniden me'hûz Πατριάρχης) Rûm ve sâir-i cemâ'ât-ı nasrâniyye re'îs-i rûhânîsi, patrîk.

[is.] Patrîklik. *بَطْرِكِيَّةٌ، بَطْرِكِيَّةٌ* :بَطْرَاكَةٌ

[is.] Patrîkhâne. *بَطْرِكْخَانَةٌ* :بَطْرِكِيَّةٌ

[is.] *بَطْسٌ* cem: بَطْسَةٌ *بَطْسٌ* (İspanyolcadan me'hûz lûgat-i 'âmmiyye) harb veya tüccâr gemisi.

[ft 2, 1.] 1. 'Unf ve şiddet ve satvetle yapışıp tutmak: (بطش به). - [fl.]

2. Hastalıktan ifâkat bulup ancak henüz pek za'îf ve dermânsız olmak, nekâhette bulunmak: (بطش من الحمى).

[ft.] *بُيُطِشُ، بَطِشٌ، بَطِشٌ* :بُيُطِشٌ

'Unf ve şiddetle yapışıp tutmak: (أبطشه) (بطش به) gibi.)

[ft.] 1. 'Unf ve şiddetle yapışıp tutmak: (باطشه) (باطش به وأبطشه) gibi).

2. Tutmak, girişmek, teşebbüs etmek: (باطش الأمر). - [fş.] 3. İki kişi güreşçiler gibi birbirini tutmak için ellerini uzatmak, el ele gelmek: (باطشا).

[fl.] *بِطْبِشُ، تَبْطِشُ* :بِطْبِشُ

(deve) ağır yük altında kımıldanmayacak bir hâle gelip ayaklarını sürükleyerek yürümek: (إن الركاب تبطش) (بأحمالها).

[iz.] 1. Şiddetle tutuş. 2. Kuvvet,

şiddet, be's: (هو ذو بطش).

[is.] 1. Şiddetle tutuş. 2. Kuvvet,

şiddet, be's. - (بطشة كبرى), rûz-ı cezâ.

[sif.] *بَطَّاشٌ* :بَطَّاشٌ

Şiddet ve satvetle tutan, şedîdü'l-batş.

بَطَّ: *يُبْطُ، بَطُّ* [ft.] 1. (yara ve çıbanı) yarmak, delmek: (بط الجرح). 2. (keseyi) yarmak: (الصرّة بط).

أَبَطَّ: *يُيْبُطُ، إِبْطَاطٌ* [fl.] Bir tulum bal satın almak: (أبط الرجل).

بَطَّطَ: *يُيْبِطُ، تَبْطِيطٌ* [fl.] 1. Kaz alıp satmak, kaz ticâreti etmek. 2. 'Aciz kalmak: (بطط الرجل).

بِطَّ: *بِطُّوْطٌ* [ic.z.] Kaz. (أوز). 2. Ördek. (أوز) 2. Ördek.

بِطَّةٌ: [is.] Bal ve yağ tulumu, meşinden bal ve yağ kabı.

مِبْطَّةٌ: [is.] Nişter (mişrat gibi).

بِطِيطٌ: [iz.] 1. 'Acîb ve garîb şey. 2. Yalan, kezip: (أتى بالبِطِيط). 3. Konçsuz mest. 4. Musîbet, dâhiye: (رماه بالبِطِيط).

بُطَائِطٌ: [sıf.] İri ve semiz (köpek yavrusu): (حطائط) lafzına itbâ' olunur: (جرو بطائط). (بطائط), iri ve semiz.

بُطَيْطَةٌ: [is.] (بطيطة) musaggarıdır) ağaç kurdu (sürfe).

بِطَعٌ: *أَبْطَعٌ* [sıf.] Alttan ön dişleri düşük (adam): (رجل أبطع).

بِطَغٌ: *يَبْطَغُ، بَطْغٌ* [fl 4.] (بدغ) mürâdifidir (n. بدغ).

بِطَقٌ: *بِطَاقَةٌ* [is.] 1. Gözün iri ve geniş olan siyahı. 2. Eşyâ ve emti'a-ı ticâriyyeye 'aded ve mikdâr ya esmânını mübeyyin yapıştırılan kağıt, yafta. 3. Pusula, tezkere.

بِطَلٌ: *يَبْطَلُ، بَطْلٌ، بَطْلَانٌ، بَطُولٌ* [fl 1.] 1. Boşa gitmek, hebâ olmak. 2. Battâl olmak, hükümsüz kalmak. 3. Cezâsız ve intikâmsız kalmak, heder olmak.

بِطَّلٌ: *يَبْطَلُ، بَطَالَةٌ* [fl 1.] 1. Hezli etmek, hezeliyyâta dâ'ir hikâye söylemek. 2. (işçi) işsiz kalmak, ta'til etmek: (بطل الأجير).

بِطْلٌ: *يَبْطَلُ، بَطَالَةٌ، بَطُولَةٌ* [fl 5.] 1. İşsiz kalmak, ta'til-i iştiğâl etmek, işlememek: (بطل الأجير). 2. Bahâdır ve kahramân olmak: (بطل الرجل).

أَبْطَلٌ: *يَبْطَلُ، إِبْطَالٌ* [ft.] 1. Lağv etmek, battâl etmek, hükümsüz bırakmak: (أبطله). 2. Bâtıl olduğunu göstermek, butlânına hüküm etmek. 3. Tekzîb etmek, yalan çıkarmak. - [fl.] 4. Söze hezeliyyât karıştırmak, latîfe söylemek.

بِطَّلٌ: *يَبْطَلُ، تَبْطِيلٌ* [ft.] Battâl etmek.

يَبْطَلُ: *يَبْطَلُ، تَبْطَلٌ* [fl.] 1. Bâtıl şeylerle uğraşmak: (تبتلوا بينهم). 2. Bahâdır ve kahramân olmak: (تبتل الرجل).

بِطَلٌ: *بِطَلَاتٌ* [i. sıf.] Pek cesûr adam, bahâdır, kahramân.

بِطْلٌ: [iz.] 1. Bâtıl ve boş şey. 2. Yalan, kezip. 3. Cezâsız ve intikâmsız kalan kan. - (ذهب) (دمه بطلاً), kanı heder gitti, mehdûr oldu.

بِاطِلٌ: *بِاطِلٌ، أَبَاطِيلٌ* [sıf.] 1. Hak olmayan, haksız. 2. 'Abes, boş. - [iz.] 3. (الباطل), İblîs: "فل جاء الحق وما يبدئ الباطل وما يعيد". 4. Sanem,

büt. 5. Sihir, efsûn. 6. Sihirbâz, sahhâr, câdû. 7. Kumâr. 8. Şirk: "يمحو الله الباطل".

بَطَّالٌ *cem: *بَطَّالُونَ [sıf.] 1. Kahramân, bahâdır. 2. İşsiz, mu'attal.

بَطَالَةٌ [is.] Bahadırılık, kahramânlık. (Bâ'nın kesri ve zammıyla dahi mervîdir.)

بَطَالَةٌ [is.] İşsizlik, ta'til.

إِبْطَالَةٌ *إِبْطُولَةٌ [is.] Boş ve beyhûde şey, 'abes.

بُطْلَاتٌ [is. cem.] Boş ve 'abes sözler, türrehât, mâ-lâ-ya'ni.

بَطْلِيُونُ [iz.] (Yunaniden me'hûz) Deniz sümüklü böceği.

بُطْمٌ *بُطْمٌ fr: *بُطْمَةٌ [icz.] 1. Çitlenbik. (الخصراء الحبة) dahi denir.) 2. Baldırda çıkan yara ve çıban.

بُطْمَاجٌ *fr: *بُطْمَاجَةٌ [icz.] (مغاث) denilen ağacın meyvesi, yaban narı.

بَطْمَانٌ *cem: *بَطْمَانِينَ [iz.] (Türkçeden me'hûz) batman, rıtl.

بَطْنٌ *بَطْنٌ، بَطْنٌ، بَطْنٌ [fl 1.] 1. Saklanmak, gizlenmek: (بطن الشيء). - [ft.] 2. Bilmek, bir şeyin iç yüzüne vâkıf olmak: (بطن خبره). 3. (birinin) esrârına mahrem olmak, havâssından olmak: (بطن من فلان). 4. Girmek, dâhil olmak: (بطن الوادي). 5. Te'sîr etmek, içine işlemek: (قد بطنت به الحمى); (قد بطنه الداء).

بَطْنٌ *بَطْنٌ، بَطْنٌ [fl 1.] (birinin) karnına urmak: (بطنه، بطن له), karnına urdu.

بَطْنٌ *بَطْنٌ، بَطْنٌ [fl 4.] (birinin) çok yemeden karnı şişmek: (بطن الرجل). - [ch.] karın ağrısına uğramak, karnı ağrımak: (بطن الرجل).

بَطْنٌ *بَطْنٌ، بَطْنَةٌ [fl 5.] 1. Büyük karınlı olmak, karnı büyük olmak: (بطن الرجل). 2. Çok yemek, çok yemeden karnı şişmek.

إِبْطَانٌ *إِبْطَانٌ [ft.] 1. (esvâba) astar geçirmek: (أبطن الثوب). (deveye) kolan çekmek: (أبطن البعير). 3. (birini) mahrem-i esrâr etmek: (أبطنه).

بَطْنٌ *بَطْنٌ، تَبْطِينٌ [ft.] 1. (birinin) karnına urmak: (بطنه). 2. (esvâba) astar geçirmek: (أبطن الثوب). 3. (deveye) kolan çekmek, kolanını bağlamak: (أبطن البعير). 4. Sakalın çene altındaki kıllarını kesmek veya tıraş etmek: (أبطن اللحية).

بُطْطَانٌ *بُطْطَانٌ، مُبْطَانَةٌ [ft.] (birini) sırdaş etmek, sırrına muhram etmek.

تَبْطُنٌ *تَبْطُنٌ، تَبْطُنٌ [ft.] 1. Cimâ' etmek: (تبطن جاريته). 2. (bir şeyin) içine girmek, dâhil olmak: (تبطن الوادي). 3. İçinde dolaşmak, cevelân etmek: (تبطن الكلاء). 4. (lügat-i 'âmmiyede) saklanmak, gizlenmek.

تَبْطَانٌ *تَبْطَانٌ، تَبْطَانٌ [fl.] Uzak olmak, tebâ'ud etmek: (تباطن المكان).

يَيْتَبُنُ، اَيْتَبُنُ [ft.] Doğurmak: (ابتطنت الناقة عشرة أبطن), dişi deve on def'a doğurdu.

يَسْتَبُنُ، اِسْتَبُنُ [ft.] 1. (bir şeyin) içine girmek: (استبطن الوادي). 2. (bir şeyin) iç yüzünü anlamağa çalışmak: (استبطن الأمر).

بُطُونٌ، أَبْطُنٌ، بُطَانٌ [iz.] 1. Karın, şikem: (اعتل بطنه). 2. Her şeyin iç tarafı, dâhili, cevîf: (بطن الشيء). 3. Kabîlenin munkasim bulunduğu aksâmın beheri, soy, familya. (Bu ma'nâ ile cem'i ilk iki vecihten gelir.) 4. Kuş tüylerinin en uzunları. (Bu ma'nâ ile cem'i üçüncü vecih üzere gelir.) – (ذو بطن), karında bulunan şey, cenîn, yumurta ve sâire: (ألفت ذا بطنها), çocuk veya yavru doğurdu veya yumurtladı. – (أخذ بطنه), dışarı çıkacağı geldi, abdest bozacağı geldi. – (صاحت عصافير بطنه), pek acıktı, açlıktan karnı ötmeğe başladı. – (الذئب يغبط)، kurt ne kadar aç olsa sevinç ve şetâretle hücum ettiğinden içi mükedder olduğu hâlde güler yüz gösteren hakkında darb olunur meseldir.

بُطْنٌ [sıf.] 1. Yalnız karnını düşünen, ekûl, obur. 2. Zengîn, mütemevvil, hoşhâl. 3. Kaydsız, ihmâlcî.

بُطْنٌ [iz.] Karın ağrısı: (مات فلان بالبطن).

بُطْنَةٌ [is.] 1. Karın dolgunluğu, çok yiyiş, imtilâ: (البطنة تأفن الفطنة); (أخذته البطنة); (يا أيها الناس); (إياكم والبطنة فإنها مكسلة عن الصلاة مفسدة للجسد مورثة للسقم

[Ömer rzh]. 2. Kesret-i emvâl ve ni'metten hâsıl olan vefret-i sūrûr ve inşirâh.

بَوَاطِنٌ [sıf.] 1. Zâhirin 'aksi, meydânda olmayan, gizli, mestûr. 2. Bir şeyin iç tarafı, iç yüzü: (باطن الخف), ayakkabının iç tarafı. 3. Herşeyin iç yüzünü bilen (Cenâb-ı Allah). 4. Mahrem-i esrâr. 5. Te'vîle muhtâc olan (ma'nâ), ma'nâ-ı zâhirinin gayri.

أَبْطِنَةٌ، بُطَانٌ [iz.] Etrâfindan alçak yer.

بُطْنٌ، بُطَانٌ [iz.] Su yolu, arık. – (بطنان الجنة), cennetin vasatları.

بَاطِنَةٌ [is.] 1. Sır, râz. 2. Şehrin içinde olan cem'iyetgâh ve çarşı ve sokaklar.

بُطَانٌ [sıf.] 1. Büyük karnlı, karnı büyük: (رجل بطين). 2. Ekûl, obur. 3. Uzak, ba'îd: (مكان بطين). 4. Vâsi' ve derin. 5. Dolu, memlû': (كيس بطين). – (بطين الكرز), seferde kendi yiyeceğini saklayıp arkadaşlarınınkinden yiyen le'im adam.

بُطَيْنٌ [iz.] Burc-ı hamlin karnında sacayağı sûretinde üç yıldızdır ki menâzil-i kamerdendir.

أَبْطِنَةٌ، بُطْنٌ [iz.] 1. Deve semerinin kolanı. 2. Beygirin karnına bağlanan çul parçası. – (عريض البطن), zengîn ve cömert. – (التقت حلقتا البطنان للأمر), iş kesb-i iştîdâd etti.

هو) *بطائُنُ: cem: [is.] 1. Sır, râz: (يعرف بطانته). 2. Bir memleketin vasatı. 3. Astar: (بطن ثوبه ببطانة). 4. Sırdaş, birinin esrârına vâkıf hemdemi.

أَبْطُنُ: [iz.] Beygirin ön ayağının iç tarafında bir damardır.

مِبْطَانُ: [sıf.] 1. Karnı büyük. 2. Çok yiyen, doymak bilmeyen.

مِبْطُنُ: [sıf.] Çok yiyen, ekûl, obur.

مُْبَطَّنُ: [sıf.] 1. Karnı Karnı gâyetle ince, süğlün karınlı. 2. Sırtı ve karnı beyz (at).

مَبْطُونُ: [sıf.] Karnı ağır, karın ağrısına uğramış.

مُباطِنُ: [sıf.] Sırdaş, mahrem-i esrâr.

مَبْطَنَةٌ: [is.] Kolan.

باطِنِيَّةٌ: [is.] Fırak-ı Şî'iyeden bir fırkadır.

بَطِي: cem: *بَوَاطِ (البَوَاطِي) [is.] Ortaya konan büyük şarâb kabı, nâcûd.

Sibeveyh (بط) yerine lügat olan (بطي) fi'linden iştikâkını iltizâm edip, sâir-i lügaviyyûn (بطي) fi'lini tecvîz etmemişlerdir. Bazlarıda Farisi (باديه) 'den mu'arreb 'ad etmişlerse de, müsemânın (باديه) ile münâsebeti yoktur.

بَطْرٌ: *بَطْرٌ, بَطْرٌ: [fl 4.] Sünnetsiz olmak. (Erkek ve kadın hakkında).

بَطْرٌ: *بَطْرٌ, تَبْطِيرٌ: [ft.] 1. (bir kızı) sünnet etmek, memâlik-i hârrede olduğu gibi uzun olan

dılağın ucunu kesmek. 2. Birine filân kadının dılağını am diyerek şetm ve tahkîr etmek.

بَطْرٌ: *cem: *بَطْرٌ [iz.] Dılak, dilcik.

بَطْرٌ: [iz.] Bâtıl, heder, mücâzâtsiz ve intikâmsız kalan: (ذهب دمه بظراً).

بَطْرٌ: [iz.] 1. Kadında dılağın uzunluğu. – (ابن البظر), şetm ta'bîridir. 2. Yüzük, hâtem.

بَطْرَةٌ: [is.] 1. Koltuk altındaki az kıllar. 2. Taşsız yüzük, yüzük halkası.

بَطْرَةٌ: [is.] Üst dudağın vasatında olan kabarcık.

أَبْطَرٌ: [iz.] 1. Sünnetsiz. 2. Üst dudağındaki kabarcığı büyük olan. 3. Dili uzun, edesiz.

بَطْرَاءٌ: [sıfs.] Dılağı uzun ve sünnetsiz (kadın): (أمة بظراء).

بَطْرَةٌ: [is.] Dılak, ferc dilciği. 2. Üst dudağın vasatında olan sarkık et kabarcığı. – (بظارة الشاة), koyun fercinin dılağı.

بَطْرَةٌ: [is.] Dılak, ferc dilciği.

بَطْرَةٌ: [is.] Öpüşme sesi.

بَيْبَطْرٌ: [iz.] Dılak. (بظر gibi) – (يا بيطر), halâyıklar hakkında şetm ve tahkîr ta'bîridir.

بُنْطَرٌ: [iz.] Dılak. (بيطر, بظر ve بظارة gibi).

بَطْرِيرٌ: [sıfs.] Çok bağırip çağır eden edesiz (kadın).

مُبْطِرَةٌ [is.] Kızları sünnet eden sünnetçi kadın. (مخافضة dahi denir).

بَطْرَمٌ [iz.] yüzük, hâtem.

تَبَطَّرُمُ، تَبَطَّرُمٌ [fl. td.] Lakırdı ederken parmaktaki yüzüğü göstermek için nâbi-mahal elini uzatmak: (تبظرم الرجل).

بَطْرَمِيثٌ [sıf.] Lakırdı ederken parmağındaki yüzüğü göstermek için elini uzatan ahmak.

بَطٌّ [ft 1.] Saza düzen vermek: (بظ المغني). (العود).

بُيْطُ، بُيْطٌ، بُيْطٌ [fl.] Semirmek: (الرجل أبظ).

بَطٌّ [sıf.] Semiz, dolgun. (فظ) kelimesine itbâ olunur: (هو فظ بظ).

بَطِيظٌ [sıf.] Semiz ve yumuşak bedenli: (غلام بطيظ).

بَطِيظِيَانٌ [sıfs.] Bağırıcı ve edebsiz (kadın). امرأة شنطيان kelimesine itbâ olunur: (بنطيان).

بَطْمَاجٌ [iz.] İki ucu Saçaklı ve ortası kadîfe gibi hâvli ve iki tarafı iki türlü argaçtan mensûc bir nev' sevbi.

بَطُّو، بَطُّو، بَطُّو (بَطُّو) (Aslı) [fl 1.] (bedenin etleri) sıkı ve kat kat olmak: (بظ لحمه).

بَطُّو (بَطُّو) (Aslı) بَطُّو (بَطُّو) (Aslı) [fl 4.] Semirmek, eti sıkı ve kat kat olmak. (حظيت)

(المراة وبطيت), kendini kocasına beğendiren kadın hakkında müsta'mel itbâ'dır.

بَطَاءٌ [iz.] Sıkı ve kat kat etler.

بَعِيعٌ، بَعِيعَةٌ [fl. d.] 1. Değirmen cakcacası gibi beyhûde ve çabuk çabuk söylemek, gevezelik etmek: (ببيع الكلام). 2. Harbdan kaçmak: (ببيع الرجل).

بَعِيعٌ [iz.] 1. Suyun dökülürken çıkardığı ses. 2. Sinn-i şebâbın evâ'ili: (فعله في بيع الشباب).

بَعِيعَةٌ [iz. cem.] Aşağı halk, ayak takımı: (هم بعباعة). (مُرَادِي). (هم بعباعة).

بَعِينٌ [iz.] Mısır'da kömür yaptıkları odun ve çalı.

مَبِيعُوتٌ [sıf.] (مبيعوث) yerine lügattir. ("بعث" mâddesine n.)

بَعِثٌ، بَعِثٌ، بَعِثٌ [ft 3.] 1. Göndermek, yollamak, irsâl etmek: (بعثه، بعث به إلى فلان). 2. Salıvermek, koyuvermek: (بعث الناقة). (Bu ma'nâ ile masdarı "تبعث" dahi gelir.) 3. Yaratmak, 'ademden envâ' ve ecnâs vücûda getirmek: (بعث الله الحيوانات). 4. (mevtâyı) kubûrdan kaldırıp diriltmek, ihyâ etmek: (يبعث الله الموتى). 5. Uykudan uyandırmak: (بعث فلاناً من منامه). 6. Da'vet etmek, çağırarak: (بعثه على الأمر). 7. (Cenâb-ı Hak bir nebi ve resûlü) bir kavmin dîn-i hakka da'vetine me'mûr etmek. 8. Birini hâkim veya vekîl nasb ve ta'yîn etmek. 9. Musallat etmek: (البلاء بعث عليهم).

*يُبْعَثُ، *بَعَثَ* [fl 4.] Gece uyuyamamak, uyanık durmak: (بعث الرجل).

*يُنْبَعَثُ، *تَبَعَثَ* [fl.] Akmak, cereyân etmek. – (تبعث مني الشعر), benim şi'rim âb-ı revân gibi sehl ve selîstir.

*يُنْبَعَثُ، *إِنْبَعَثَ* [ft.] Göndermek, irsâl etmek: (انبعثه).

*يُنْبَعَثُ، *إِنْبَعَثَ* [fmt.] 1. Gönderilmek, irsâl olunmak: (بعثه فانبعث). 2. Akmak, seyelân etmek: (انبعث الماء، انبعث الدم). 3. Sürmek, seyir ve harekette çabuk olmak.

*بُعُوثٌ cem: *بَعَثَ* [iz.] 'Asker müfrezesi, seriyeye. – (ضرب البعث على الجند وأجرى)، 'asker düşmana karşı sevk olundu.

*بُعُوثٌ cem: *بَعَثَ* [iz.] 1. Kıyâmette mevtânın dirilmesi, haşr ve me'âd: (والبعث بعد الموت). 2. (ism-i mef'ûl ma'nâsıyla masdar olarak) mürsel, mab'ûs: "يا آدم أبعث بعث النار". (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

[sıf.] Gece uyuyamayan, uykusuz, sehrân.

[is.] Bir nebî-i mürselin kavmini dîn-i hakka da'vete min-tarafı'l-lâh me'mûr olması.

[sıf.] 1. *بِوَاعِثٌ cem: *بَاعِثٌ s: *بَاعِثٌ. Gönderen, irsâl eden. 2. Da'vet eden, câlib, câzib. 3. Sebeb olan, mûcib.

[sıf.] *بُعُوثٌ cem: *بُعِثَ. Gönderilmiş, mersûl.

[iz.] *بِوَاعِثٌ cem: *بَاعِثٌ (Süryaniceden me'hûz) 1. Hristyanların istiskâ du'âsı. 2. Paskalya.

[sıf.] 1. Gönderilmiş, mersûl. 2. Ba'de'l-mevt dirilmiş. 3. Bir kavmi dîn-i hakka da'vete me'mûr olmuş (nebî-i mürsel).

[iz.] Bir resûlün ve 'ale'l-husûs Fahr-ı kâ'inâtın (slm) Efendimizin halkı dîn-i hakka da'vete me'mûr olması.

[ft. d.] *يُبْعَثُ، *بَعَثَ* [ft. d.] 1. Dikkat ve ihtimâmla bakıp tefîş etmek: (بعثه). 2. Alt üst edip dağıtmak: (بعثر متاعه). 3. Eşemek, karıştırıp aramak: (بعثر الشيء). 4. Yıkıp altını üstüne getirmek: (بعثر الحوض). 5. Keşf ve istihrâc etmek, meydâna çıkarmak. - [ch.] Karıştırılıp içindeki meydâna çıkarılmak: "القبور إذا بعثر ما في"; "القبور بعثرت".

[is.] 1. Mi'denin bulunıp dönmesi: (بعثته البعثة), mi'desi bulandı. 2. Lekeli ve kirli renk.

[iz.] 1. Derenin orta yeri. 2. Kıç, dübür yahut dübür ile âlât-ı tenâsülüyye, oturak yeri. 3. Her şeyin merkezi, ortası, künhü. – (هو ابن بعثتها), bu işin künh ve hakîkatine vâkıftır. (ابن بجدتها) gibi).

[fl. .d] ve: *يُبْعَثُ، *بَعَثَ* [fl. .d] ve:

*تَبَعْتُ، يَتَّبَعُونَ، تَبَعْتُ [fl. td.] (su) köpek veya havzın çatlak yerinden akıp telef olmak: (بتعتق، (تبتعتق الماء من الحوض).

[ft 3.] 1. Yarmak, şak etmek: (بعج) (بطنه بالسكين). 2. (بطنه بالسكين) çak çak etmek, son derecede hüzn ve elemle dûçâr etmek: (بعجه الحب). 3. (kadın kocasına) içini açmak, derûnunda ne varsa söylemek: (بعجت). 4. Ortasından geçmek, yarmak: (بعجت هذه الأرض). 5. (فلان بعج بطنه لك) – (بعج الأرض أباراً)، filân adam sana hâlisâne nush ve pend etti. – (بعجت له الدنيا معاها)، yerde çok kuyular açmak. – (بعجت له الدنيا معاها)، dünyâ ona bağırsaklarını yani künûzunu açtı.

[ft.] 1. Mübâlağa ile yarmak: (بعج بطنه). 2. (yağmur) şiddetle yağıp nüfûz etmek: (بعج المطر).

[fl.] ve: *يَتَّبَعُ، تَبَعْتُ: تَبَعْتُ

[fl.] 1. Yarılmak, şak olmak: (تبجع، انبعج الشيء). 2. (bulut) paralanıp dağılmak: (تبجع، انبعج السحاب).

[fl.] *يَسْتَبَعُ، اسْتَبَعْتُ: اسْتَبَعْتُ

[sıf.] Za'fından karnı yarılmış gibi zorla yürüyen (adam): (رجل بعج).

[sıf.] 1. Yarılmış, maşkûk.: (بطن بعج). 2. Karnı yarık: (رجل بعج). 3. Bir tarafı yarık olmakla çok akan: (إناء بعج). 4. Derûnunda her ne

var ise kocasına söyleyen (kadın): (امرأة بعيج). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir).

[is.] Derenin geniş ve açık yeri. بِاعِجَةٌ

[sıf.] Yarılmış, yarık. مَبْعُوجٌ

[fl 4.] ve: *يُبْعِدُ، بَعَدَ: بَعَدَ

[fl 5.] 1. Uzaklaşmak, uzak olmak: (بعد الرجل). 2. Gâ'ib olmak, hâzır olmamak. 3. Helâk olmak, ölmek: "ألا بعداً لمدين كما". 4. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 5. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 6. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 7. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 8. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 9. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 10. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 11. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 12. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 13. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 14. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 15. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 16. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 17. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 18. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 19. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 20. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 21. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 22. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 23. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 24. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 25. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 26. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 27. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 28. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 29. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 30. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 31. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 32. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 33. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 34. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 35. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 36. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 37. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 38. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 39. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 40. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 41. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 42. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 43. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 44. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 45. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 46. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 47. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 48. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 49. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 50. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 51. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 52. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 53. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 54. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 55. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 56. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 57. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 58. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 59. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 60. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 61. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 62. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 63. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 64. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 65. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 66. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 67. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 68. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 69. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 70. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 71. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 72. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 73. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 74. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 75. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 76. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 77. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 78. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 79. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 80. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 81. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 82. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 83. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 84. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 85. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 86. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 87. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 88. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 89. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 90. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 91. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 92. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 93. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 94. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 95. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 96. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 97. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 98. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 99. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة". 100. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة".

[ft.] 1. Uzaklaştırmak, uzak bulundurmak: (أبعده). 2. (Cenâb-ı Hak birini) hayr ve felâhtan ve rahmetten uzak bulundurmak, la'n etmek: (أبعده الله، لعنه الله). - [fl.] 3. Uzaklaşmak, uzak bulunmak.

[ft.] *يُبْعِدُ، تَبَعَيْدُ: بَعَدَ

[fş.] 1. Birinden uzaklaşmak, çekilmek, yanaşmamak: (بعاد من فلان). - [ft.] 2. Uzaklaştırmak, uzakta bulundurmak: (باعده).

[fş.] *يَتَّبَعِدُ، تَبَاعَدُ: تَبَاعَدَ

[fl.] *يَتَّبَعِدُ، اِتَّبَعَدُ: اِتَّبَعَدَ

[fl.] 1. Uzaklaşmak, uzağa gitmek: (استبعد الرجل). - [ft.] 2. Uzak 'ad etmek, uzak nazarıyla bakmak: (استبعد الشيء).

[iz.] 1. Uzaklık, kurban zıddı: (يا ليت بيني وبينك بعد المشرقين). 2. Mesâfe: (بعد), uzun mesâfe. 3. Gaybûbet. 4. Helâk, ölüm, mevt. 5. Dûr-endîşlik, hazim, doğru fikir: (ذو بعد), dûr-endîş ve re'y-i metîn sâhibi. - (بعداً له), bizden uzak! eksik olsun!

[iz.] Hayr, menfa'at: (أبعد أنه لغير) (بعداً), onda hayr ve menfa'at yoktur, hayırsız bir adamdır.

[sıf.] 1. Uzak, ba'îd: (ما أنت منا) (ببعيد). 2. Helâk olan.

[zz.] (ya muzâf yahut izâfetinden maktû' olarak kullanılır. Muzâf olursa, mu'rab yani zarfiyyet üzere mansûb veya harf-i cerle meksûr ve nâdiren meselâ lafzı murâd olduğunda merfû' olur. İzâfetten maktû' olduktan, muzâfu'n-ileyhi mensî olursa, yine mu'rab, ve muzâfu'n-ileyhi menvî olursa, ekseriyyâ zam üzere mebnî ve nâdiren mu'rab olur.) 1. Sonra: "الله الأمر من قبل ومن بعد". Zam üzere mebnî yahut (جئت بعدك) (mansûb) (من قبل ومن بعد); (من بعدك), senden sonra geldim; (بعده، بعد ذلك), ondan, bundan sonra; (بعد أن يأتيني الخبر), bana haber geldikten sonra. (أما بعد), hutba ve dîbâce-i kitâbda du'âdan ve besmele ve hamdele ve tasliyeden sonra mevzû'-ı bahse nakl-i kelâm ederken îrâd olunur bir ta'bîrdir ki fasl-ı hitâb

denmekle ma'rûftur. (أفعله بعد، لا أفعله بعد), bundan sonra yaparım, yapmam. (بعدك) (Dâl'in fethiyle) dahi denilir. 2. Evvel, (قبل) yerine: "ولقد كتبنا في" 3. İle, beraber, (مع) yerine: (فلان) (مع هذا), yani (كريم وهو بعد هذا أديب). 4. Henüz, daha: (لم يأت بعد), henüz gelmedi, daha gelmedi; (تعلم زيد)، Zeyd henüz çocuk iken 'ilmi öğrendi. - (يا بعدى), mütekellim tarafından muhâtaba kendisinden sonra kalmasını yani yaşamasını du'â makâmında îrâd olunur hitâbdır.

[is.] 1. Uzaklık, mesâfe. 2. karâbetçe uzaklık: (بيننا بعده). 3. Dûr-endîşlik, hazim; (ذو بعده), dûr-endîş.

[sıf.] 1. Uzak, ba'îd, karîbin zıddı. 2. Helâk olan, hâlik. - (بعد باعد), uzun mesâfe. - (تنح غير باعد), azıcık çekil amma uzağa gitme.

[sıf.] 1. Uzak, uzakta bulunan. 2. Gâ'ib, hâzır olmayan: (ما أنتم) (مننا ببعيد). - (تنح غير بعيد). - (مننا ببعيد).

[sıf.] Uzak, uzakta bulunan: (رجل) (بعاد).

[zz.] (بعد zarfinin musaggarıdır.) sonraca, az sonra: (بعيد زمان), az zaman sonra. (i'râbı 'ninki gibidir). - (بعيدات) (بين), kısa fâsılalarla, sık sık, ara sıra: (رأيتُه بعيدات) (بين). (Bu ta'bîrde "بعيدات" lafzı kesr üzere mebnîdir.)

أَبْعَدُ: [sıf.] 1. Daha uzak bulunan. 2. Helâk olan, hâlik. 3. Hâ'in: (ك ب الله)، Allah hâ'ini yüzü üstüne düşürsün. – (الأبعد لفيه)، hayırsız. - [cem.] 4. Karâbetçe uzak olanlar, akâribin zıddı.

مُبْعَدُ: [sıf.] Daha uzun seferler eden, uzaklara seyr ve sefer eden: (رجل مبعد).

esmâ-ı (تلك) ve (ذلك): حَرْفُ التَّبْعِيدِ işâretindeki (ل) harfî ki uzağa işâret içindir.

بِعْذَرُ: [ft. d.] Sallamak, silmek: (بعذر الشيء).

بِعْرُ: [fl 3.] (deve ve keçi ve koyun ve tavşan gibi hayvânât) tezek yapmak, kığlamak: (بعر البعير، المعز).

بِعْرُ: [fl 4.] (erkek deve) büyüyüp ba'îr denilecek dereceye gelmek: (بعر الجمال).

ve: *يُبْعِرُ، يُبْعِرُ*:

يُبْعِرُ، تَبْعِيرُ: [ft.] Koyun ve sâire bağırsaklarının içindeki kazûrâtı çıkarıp temizlemek: (أبعر المعى، بعر المعى).

يُبَاعِرُ، مُبَاعِرَةٌ، بَاعِرٌ: [ft.] (koyun) sağılırken sütün içine tezeğini koyuvermek: (باعرت الشاه حالها).

يُبْعِرُ، تَبْعِيرُ: [ft.] (koyun ve sâire bağırsaklarını) temizlemek: (تبعير المعى). (إبعار) ve (تبعير) gibi).

أَبْعَارُ: [icz.] Deve ve koyun ve keçi gibi hayvânâtın tezeği, kığ.

بِعْرُ: [iz.] Son derecede fakr ve zarûret: (أعجزه البعر).

بِعْرَةٌ: [is.] 1. Fî-sebîli'i-lâh olunan buğz ve kin: (له على فلان بعرة). 2. Tezek demek olan (بعر)'in müfredidir.

بِعْرَةٌ: [sıfs.] Zekerin başı, kemere.

*أَبَاعِرُ، أَبَاعِيرُ، أَبْعَرَةٌ، *نَادِيرِنُ*: [iz.] Azı dişini yarmış veya beş yaşına girmiş erkek deve. 2. (nâdiren) 'ale'l-ıtlâk deve. 3. Eşek, himâr. 4. Mutlakâ yük kaldıran hayvân.

بِعْرَانُ: [iz.] Sedir ağacının meyvesi, nabak, Arabistan kirazı.

بَاعِرْبَائِي: [iz.] 1. Kapısının kilidi olmayan adam, kapısı açık, mihmân-perver. 2. Deyyûs.

مُبْعَرٌ: [iz.] Çârpâ mak'adı.

مُبْعَارٌ: [sıfs.] Sağılırken sütün içine tezeğini koyuveren (koyun).

تَبْعَرَصُ، يَتَبْعَرَصُ، تَبْعَرَصٌ: [fl. td.] (kesilip yere düşen 'uzuv) tepinmek, oynamak.

بِعْرَقٌ، يَبْعِرُقُ، بَعْرَقَةٌ: [ft. d.] Dağıtıp perâkende ve perîşân etmek: (بعرق الشيء). (بعرق زعيق). (بعرق زعيق) maklûbudur.)

*بِعَاسٌ، بَعَائِسُ، *بَعُوسٌ*: [sıfs.] Za'îflikten sütü olmayıp memeleri yukarıya çekilmiş olan (dişi deve): (ناقة بعوس).

بِعَصَّ: * [fl 3.] 1. (beden) za'îf ve arık olmak: (بعض بدنه). 2. Muzdarib ve bî-karâr olmak, tepinmek: (بعض الرجل).

يَتَّبِعُصُّ، تَبِعُصُّ: * [fl.] Muzdarib ve bî-karâr olmak, tepinmek: (تبعص الرجل).

تَبِعُصَّصُ، يَتَّبِعُصَّصُ، تَبِعُصَّصُ: * [fl. td.] 1. Muzdarib ve bî-karâr olmak, tepinmek: (تبعصص الرجل). 2. (urulmuş yılan) kıvrılıp tepinmek: (تبعصصت الحية).

بِعُصُوصُ: * [sıf.] 1. Pek za'îf ve arık (adam): (رجل بعصوص). - [iz.] 2. Uca kemiği, 'azm-ı derk: (اشتكى بعصوصه).

بُعُوصَةٌ: [is.] Beyazlığından parlar bir küçük böcek.

بِعَضَّ: * [ft.] 1. (sivrisinek) ısırarak, yemek, râhatsız etmek: (بعضنا البعوض). - [ch.] 2. Sivrisinekten râhatsız olamak: (بعض القوم).

أَبِعَضَّ، يُبِعَضُّ، إِبْعَاضُ: * [fl.] Yeri sivrisinekli olmak: (أبعض القوم).

تَبِعِضُّ، تَبِعِضُّ: * [ft.] (bir şeyi) kısım kısım ve bölük bölük etmek, taksîm etmek: (بعض الشيء).

تَبِعِضُّ، تَبِعِضُّ: * [fmt.] Kısım kısım ve bölük bölük olmak, taksîm olunmak: (بعضت الشيء فتبعص).

أَبْعَاضُ: * [iz.] 1. Bir şeyin bir kısmı, bir parçası, bir mikdârı, bir takımı: (أعطاني بعضه), (سرنا يوماً أو بعض يوم)، bir

gün yahut günün bir kısmında yürüdük. 2. Biri: (إنها مثل بعضها)، (قال بعض الشعراء)، ikisi bir birine benzer; (اشتكت أسنانه بعضها)، dişleri birbirleriyle kilitlendi.

(بعض) ve (كل) kelimelerine harf-i ta'rîf duhûlünü nahvîyyûnun bazı tecvîz edip bazıları etmemişlerdir.

lisân-ı Türkîde (بعض) kelimesi dâ'imâ (bir takım) ma'nâsına geldiği hâlde, Arabîde ekseriyyâ (biri) ma'nâsını ifâde eder. Meselâ: Türkçede (bazı şu'arâ) dediğimizde (bir takım şu'arâ) ma'nâsını kâsd ettiğimiz hâlde, Arabîde (بعض الشعراء) ekseriyyâ (şâ'irin biri) ma'nâsıyla isti'mâl olunur.

بِعُوضُ: *fr: *بِعُوضَةٌ [iz.] Sivrisinek. – (جناح بعوضة), sivrisinek kanatı yani cüz'î ve ehemmiyetsiz şey. – (مخ البعوضة), sivrisinek iliği yani bulunmaz şey, muhâl.

Sivrisineğe (فرس) ve küçük cinsine (بق) ve (ناموس) ve (قرقس) dahi derler. Ancak Mısır'da (بق) tahta kurusuna denir.

مَبْعُوضَةٌ: * [sıfs.] Sivrisineği çok (yer, gece): (أرض بعوضة); (ليلة مبعوضة).

حَرْفُ التَّبِعِضِ: Baz ma'nâsını beyân eden "ومن الناس من يقول أمانة بالله" harfî: (من)

بِعَطَّ: * [ft 3.] 1. Boğazlamak, zebh etmek: (بعط الشاة). - [fl.] 2. Cehâlette ve kötü bir

işte gulûv ve ifrât etmek: (بعط في الجهل، في الأمر) (القبیح).

أَبَعَطَ [fl.] 1. Cehâlette ve kötü bir işte gulûv ve ifrât etmek: (أبعط في الجهل) (بعط) gibi). 2. Sözün ardını önünü aramayıp ağza geleni söylemek: (أبعط في القول). 3. Had ve mikdârını tecâvüz etmek: (أبعط الرجل). 4. Uzağa gitmek: (أبعط فلان). 5. Kaçmak, firâr etmek: (أبعط العبد). - [ft.] 6. Uzaklaştırmak, uzağa göndermek: (أبعط فلاناً). 7. (birine) vüs' ve tâkatından ziyâde iş teklîf etmek: (أبعط فلاناً). 8. Red ve ibâ ve istinkâf etmek: (أبعط من الأمر).

بُعْفُطٌ [sıf.] Kısa boylu, bodur (adam): (رجل بعفط).

بُعْفُطَةٌ [is.] Osurgan böceğinin yuvarladığı yuvarlak.

بَعَّ [ft 1.] (suyu) bol bol dökmek, şakır şakır dökmek: (بع الماء).

بَعَّ [fl 2.] 1. (bulut) çok yağmur yağdırmak: (بع السحاب). - [fl.] 2. Dökülmek: (بع المطر من السحاب).

بَعَّةٌ [is.] Deve yavrusunun doğurma mevsiminin vasatında doğanı. İbtidâ-ı mevsimde doğanına (ربع) ve sonunda doğanına (هبع) denir.

بِعَاعٌ [iz.] 1. Metâ', cihâz. 2. Bulutta yağmur sıkleti: (في السحاب بعاع). 3. Gâret günü dökülüp düşen eşyâ. 4. Nefs, zât: (ألقى عليه بعاعة), kendini ilkâ etti. 5. Bulutun hâmil olduğu yağmur: (ألقى السحاب بعاعة). 6. Nebât: (أخرجت).

7. Kesretle dökülen yağmur, sağanak.

بَعَعٌ [iz.] (بعاع) yerine lügattir: (ألقى بععه). (Fıkra-i ânifeye n.)

بَعَعٌ [ft 1, 3.] 1. (deveyi) boğazlamak, zebh etmek: (بعق الجمل). 2. Keşf etmek, meydâna çıkarmak: (بعق عن كذا). 3. (Kuyuyu) kazmak, hafr etmek: (بعق البئر).

بَعَعٌ [ft 1.] (yağmur) şiddetle yağıp seli toprakları yarmak: (بعق الوابل الأرض).

بَعَعٌ [ft.] 1. Ziyâde yarmak, şak etmek: (بعق الزق), tulumu yarıdı. 2. Kesmek, boğazlamak: (ببعقون لقاحنا), develerimizi kesiyorlar.

بَعَعٌ ve: بَعَعٌ، بَعَعٌ، بَعَعٌ

بَعَعٌ ve: بَعَعٌ، بَعَعٌ، بَعَعٌ

بَعَعٌ [fl.] 1. Ansızın ve birden bire zuhûr etmek, basmak: (ابتقع، ابتقع). 2. (Yağmur) birden bire ve sağanak sûretinde dökülmek: (ابتقع، ابتقع). 3. Birbirini müte'âkib çok söz söylemek, boşanmak: (ابتقع، ابتقع، ابتقع في الكلام); "إن الله يكره". 4. (mec.) Cûd ve keremi bol olmak: (ابتقع بالجوود والكرم).

بَعَعٌ [iz.] Hızlı ses, şiddetli savt, gürültü.

بَعَعٌ [iz.] 1. Ansızın zuhûr eden şiddetli yağmur, sağanak: (أخذنا بعاق)، bir sağanağa tutulduk. 2. Birdenbire gelen şiddetli

sel soyu. - [sıf.] 3. (باعق) mürâdifi. (Fıkra-i âtiyeye n.)

باعق: [sıf.] 1. Hızlı, şiddetli (yağmur, sel): (مطر باعق). - [iz.] 2. Mü'ezzin:

تيممت بالكديون كي لا يفوتني من المقلة البيضاء تقريظ باعق

أرض: [sıf.] Sağanağa tutulmuş: (مبعوق). (مبعوقة).

مبعوق: [iz.] Geniş boğaz.

بعفط (بعفطة) ve (بعفط) [iz. s.] *ve *بعفط mürâdifleridir. ("بعفط" mâddesine n.)

بعك: [ft 1.] Kılıçla bir şeyin etrâfını kesmek: (بعكه).

بعك: [ft 4.] *بعك, *بعك (beden) tıknâz ve yumru olmak: (بعك جسمه).

باعك: [sıf.] Ahmak, sebük-mağz.

بعكر: [ft. d.] *بعكر, *بعكر (بالسيف) Kılıçla kesmek: (بعكر).

بعك: [is. z.] 1. Halkın cem'iyetgâhı, mahal-i ictimâ': (اجتمعوا في). (بعكوكتهم). 2. Bir yere nâzil olan adamlar veya develerden kalan âsâr. 3. Bir şeyin vasatı, ortası, merkezi. 4. Hayvânât kesret ve izdihâmı ve kaldırdıkları tuz. - (بعكوك الصيف), yazın en şiddetli harâreti. - (بعكوك الشتاء), kışın en şiddetli soğuğu.

بعكوكاء: [is.] 1. Şer, belâ. 2. Gürültü, patırtı: (ما هذه البعكوكاء).

بعكن: [sıfs.] *بعكنة * [sıfs.] Üzerinde mevâşinin yürümesi müşkil olan (kumluk yer): (رملة بعكنة).

بعل: [fl 3.] 1. Evlenmek, izdivâc etmek: (بعل المرأة للرجل); (بعلت المرأة). 2. İbâ ve imtinâ' etmek, muhâlefet etmek: (بعل عليه).

بعل: [fl 4.] *بعل, *بعل Heybetlenip havf ve telaşa dūçâr olmak, ne yapacağını şaşırarak: (بعل بأمره).

بعل: [fl.] 1. Cimâ' etmek: (باعلها). 2. (erkek) karısıyla oynaşmak: (باعل امرأته). 3. (kadın) kocaya varmak: (باعلت المرأة). 4. (cemâ'at) birbirlerine kız alıp vermek: (بنو فلان لا يباعلون). 5. Birlikte oturmak, mücâleset etmek: (باعل فلان فلاناً).

بعل: [fl.] 1. (kadın) zevcine itâ'at etmek. 2. Zevcini memnûn etmek için tezeyyün etmek: (تبعلت المرأة).

بعل: [ft.] *بعل, *بعل (erkek) karısıyla oynaşmak: (تباعل المرؤ أهله).

بعل: [fl.] 1. (yer) yağmur suyuyla suvarılır olmak: (استبعل المكان). 2. Bir kariya zevc olmak: (استبعل لها).

بعل: [iz.] 1. Sâhib, mâlik, rab: (هو بعله). 2. Zevceynin her biri, zevc, zevce. (Zevceye بعلة dahi denir). 3. Senede ancak bir kere yağmur yağın yüksek yer. 4. Saky ve irvâ olunmağa muhtâc olmayan hurmalık ve ekin ve sâire. 5. Bağça ve tarla suvarmak için mîriye

veriken harâc: (أدوا بعلهم). 6. Hurma ağacının erkeği. 7. Ağırılık, sıklet. - [az.] 8. Eski Fenikelilerle sâir-i bazı akvâm-ı Sâmiyyenin ma'bûdu ki güneşten kinâye idi.

*بَعْلٌ: *s: *بَعِيلَةٌ [sıf.] Korkudan şaşırıp ne yapacağını bilmeyen (adam).

*بَعْلٌ: *بَعْلَةٌ [iz.] Zevce, karı.

*بَعِيلَةٌ: [sıfs.] Esvâbını üstüne yakıştırmamasını bilmez çolpa ve nâ-ehl (kadın).

*بَعِيمٌ: *بَعِمٌ [iz.] 1. Câhiliyyette bir bütün ismi idi. 2. Ağaçtan veya balmumu ve sâireden ma'mûl heykel. 3. Aslâ şî'r söylemeğe muktedir olmayan nâtikasız ve 'âciz adam.

*بُعَيْسٌ: *بُعَيْسَةٌ [fl. d.] Başkalarına hizmetçilik edip zillet ve hakârete düşmek.

*بُعَيْسٌ: [is.] Budala halâyık.

*بَعْنَقَاتٌ: *بَعْنَقَاتٌ [sıf.] Tiz pençeli (kara kuş): (عقاب، عبقنقات). (بعنقات mürâdifi.)

*بَعَا: *بَعَا [ft 1, 3.] 1. Cürm ve cinâyet icrâ etmek: (بعا الرجل). 2. Av için zağar veya müsâbakat için at isti'âre etmek: (بعا، كلباً، فرساً). 3. Kumarda yenip kazanmak: (بعا). 4. Nazar değdirmek, nazarı dikmek: (بعا بالعين). 5. (birine) şerri dokunmak, şerri mûcib olmak: (بعا عليهم شراً).

*بَعَا: *بَعَا [ft.] Birine at i'âre etmek: (أبعاه فرساً).

*بَعَا: *بَعَا [ft.] Av için zağar veya müsâbakat için at isti'âre etmek: (كلباً، استبعا، فرساً).

*بَعَا: *بَعَا [ft 2.] (بعا، يبعو) gibi. (Mâdde-i ânifeye n.)

*بُعَيْتِرَانٌ: *بُعَيْتِرَانٌ [iz.] Kaysûn dahi denilen bir nebât.

*بُعْبُورٌ: *بُعْبُورٌ [iz.] Müşriklerin üstünde kurbânlarını kestikleri taş.

*بُعْبُغٌ: *بُعْبُغَةٌ [ft. d.] 1. Ayakla basmak, çiğnemek: (بغيع البساط). 2. ('asker) çiğnemek, zabt etmek: (بغيعهم الجيش).

*بُعْبُغٌ: [iz.] İpi kısa yani az derin kuyu.

*بُعْبُغَةٌ: [is.] 1. Devenin (بغ، بغي) diye kükremesi. 2. Uykuda horlama: (سمعت ببغته). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

*بُعْبُغٌ: [iz.] 1. Suyu yakıncacık yani derin olmayan kuyu. (بغيع musaggarıdır.) 2. Semiz erkek geyik: (صدت ببغيا)، semiz bir erkek geyik avladım. - [sıf.] 3. Pek yakın, karîb, kısa: (طلقاً عدا)، kısa bir at koşuşu kadar gitti, uzağa gitmedi.

*مُبْعُغٌ: [sıf.] 1. Bir şeyi veya lakırdıyı karmakarışık eden. 2. Ziyâde 'acele ve sür'at eden, 'acûl.

*مُبْعُغٌ: *مُبْعُغٌ [sıf.] Karîb, yakın (mesâfe): (قرب مبغيع)، pek yakın bir mesâfe.

بَعَثَ: [ft 3.] (birine) ansızın ve nâ-gehân zuhûr ve vürûd etmek: (بعثه الشيء).

بَاعَتْ: [ft. fş.] 1. (birine veya birbirine) ansızın satışmak: (باعت فلاناً).

بَعَثَ: [iz. s.] Ansızın ve nâ-gehân zuhûr. – (Hâliyyet üzere mansûb) (بعثاً), ansızın, birden, nâ-gehân: (جاءه بعثاً).

بَاعُوتُ: [iz.] (Süryâniceden me'hûz) Hristyanların paskalyası, fışh. (باعوث dahi denilir.)

بَعَثَ: [fl 4.] 1. Boz rengi almak, boz renginde olmak. 2. (koyun) beyazlı siyahlı benek benek olmak: (بعثت النعجة).

بُعْثَةٌ: [is.] 1. Bozluk, boz rengi. 2. Koyunun beyazlı siyahlı benek benek olması.

بُعْثَةٌ: [is.] İnce ve hafif yağmur.

بُعْثَانٌ: [iz.] 1. Levri kuşu denilen boz renginde bir kuş. 2. Av avlamaz ve eti yenmez karga makûlesi muzır ve değersiz kuş: (البغاث بأرضنا يستنسر), bizim memlekette yaramaz kuşlar kara kuş olurlar, yani bizde kesi arslan olur gibi darb-ı meseldir.

بُعْثٌ: [sif.] 1. Boz renginde. 2. Beyaz ve siyah benekli. - [iz.] 3. (mu'arref olarak) (الأبعث), arslan.

أَبْعَثُ: [iz.] Karabatak denilen su kuşu.

بُعْتَاءُ: [is.] Ecnâs-ı muhtelifeden mürekkep halk: (والبرشاء خرج فلان في البعثاء والغبراء), 'avâm-ı nâstan bir gürûh-i mahlût ile çıktı.

بُعَيْثٌ: [iz.] Arpa ile karışık buğday.

بُعَيْتَاءُ: [is.] Devenin terki yeri.

بُعْثَرٌ: [fl. d.] 1. (gönül) bulanmak: (بعثرت نفسه). 2. Karmakarışık olup heyecâna gelmek: (بعثر القوم). - [ft.] 3. Dağıtmak: (بعثرهم); (بعثر الطعام).

بُعْثَرٌ: [fl. td.] (gönül) bulanmak: (تبعثرت نفسه).

بُعْثَرٌ: [sif.] 1. Ahmak ve kaba (adam). 2. Kirli, paslı, murdâr (adam): (رجل بعثر). 3. İri (deve): (جمل بعثر).

بُعْثَرَةٌ: [is.] Telaş, heyecân: (وقع القوم في) (بعثرة). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

بُعْدٌ: [fl. td.] 1. Bağdad'lı olmak yahut Bağdad'lıyım demek, Bağdad'lılık iddi'âsında bulunmak. 2. Bağdad'lıların etvâr ve ahvâl ve kıyâfetlerini almak, Bağdad'lıları taklîd etmek. 3. Bağdad'a gitmek: (تبغدد الرجل).

بُعْدِيَّةٌ: [is.] Bağdad'a mahsûs bir nev' elbise.

بُعْدَنٌ: [fl. td.] (تبغدد) mürâdifidir. (Mâdde-i ânifeye n.)

بَغَرَ [ft 3.] 1. Birden sağanaklı yağmur yağdırmak: (بغرت السماء). 2. Sulamak, irvâ etmek: (بغرنا الأرض). - [ch.] 3. (yer) sağanaklı bir yağmurla sulanmak: (بغرت الأرض).

بَغَرَ [fl 3.] (necm) yağmur yağacağına delâlet edecek sûrette gurûb etmek: (بغر النجم).

بَغَرَ [fl 4, 3.] (deve) su içip doymamakla mi'de fesâdından hastalanmak: (بغر البعير).

بَغَرَ [iz.] Sağanaklı yağmur, sağanak.

بَغَرَ [iz.] 1. Hayvânâtın içmekten imtinâ' ettikleri veya içince hastalandıkları kötü su. 2. Su içmekle doymamağı ve nihâyet hastalığı mücib şiddetli harâret, dolab, susalık. 3. Susama, 'ataş: (أخذني البغر), susadım. 4. Sağanak. (Fıkra-ı ânifeye n.)

بَغَرَ [sıf.] Su içmekle doymamağı mücib olan (بغر) hastalığına mübtelâ.

بَغَرَ [is.] Yağmur 'akabinde zer' olunmakla filizleninceye kadar nemli toprakta bulunan ekin. 2. Arkası kesilmez dâ'imi 'atâ ve ihsân: (له بغرة من العطاء).

بَغَرَ (شجر) *بَغَرَ* *بَغَرَ* lafzına itbâ' edilerek feth üzerine mebnî ve hâl olarak mahalli mansûb

kullanılıp, târumâr ve her tarafa demektir: (تفرقوا) (شجر بغير), her tarafa dağıldılar, târumâr oldular.

بَغَرَ [fl. td.] *تَبَغَّرَصَ، يَتَبَغَّرَصُ، تَبَغَّرَصُ* بغيرص mürâdifidir. ("برغص" mâddesine n.)

بَغَرَ [ft 3.] 1. Tekme veya değnekle urmak: (بغزه). 2. (deveyi) şavk ve cümbüşe getirip tahrîk etmek: (بغر الناقة باغزها). 3. Bıçakla kesmek. (بزغ gibi.)

بَغَرَ [iz.] 1. Neşât, keyf: (فرس ذو بغز). 2. Sür'at-i hareket, sür'atli yürüyüş.

بَغَرَ [iz.] 1. Neşât, keyf. 'Ale'l-husûs devenin neşâtı. 2. Çabukluk, sür'at.

بَغَرَ [sıf.] 1. Zinâ ve fisk ve fücûra münhemik ve mukdim. 2. Kötü ahlâklı, bed-kâr, fâhiş: (رجل باغز).

بَغَرَ [is.] İpekten veya ipek taklîdi bir nev' kumaş ve esvâb.

بَغَرَ [iz.] (Yemen lüğatinde) siyah renk.

بَغَرَ [fl 3.] 1. (bulut) ince yağmur yağdırmak: (بغشت السماء). 2. (çocuk) ağlayarak anasına veya babasına koşmak: (الصبي يبغش إلى أمه). 3. Hânenin bacasından güneş su'â'larında belli olan toz zerrâtı girmek: (بغش الهواء في الكوة). - [ch.] 4. (بغشت الأرض), yer ince bir yağmurla irvâ olundu.

بَغَرَ [is.] 1. İnce yağmur, çisinti. 2. Böyle yağmur yağdıran bulut.

باغشُ: [sıf.] Çisinti sûretinde ince yağan (yağmur): (مطر باغش).

بَغُضٌ، يَبْغُضُ، بَغَاظَةٌ ve بَغُضٌ، يَبْغُضُ ve يَبْغُضُ: بَغُضٌ [fl 1, 4 5.] Buğz etmek, kin bağlamak, hoşlanmamak. – (بغض جدك), bahtın sana yaver olmasın. (نعم الله بك) – (بغض جدك) gibi bed-du'âdır. (عيناً وبغض بعدوك عيناً), Allah seni sevdiğinin didarıyla karîru'l-âyn ve düşmanını sevmediğini görmekte mahzûn etsin (bed-du'âdır.) - Müte'addî olarak birinci bâbdan (أبغضه) ve (ببغضني) lügat-i rediyyededir. – (ما أبغضه لي) ve daha doğrusu (ما أبغضه إليّ) (fi'l-i ta'accüb evvel), o adam ne kadar menfûrumdür, o adamdan ne kadar haz etmiyorum!

*أَبْغَضَ [ft.] Buğz ve nefret etmek, sevmemek: (أبغضوه).

تَبْغِضُ، تَبْغِضُ: تَبْغِضُ [ft.] Buğz ettirmek: (بغضه إليه).

بَاغَضَ، مُبَاغَضَةٌ: بَاغَضَ [fş.] Sevişmemek, birbirinden haz etmemek.

تَبْغِضُ، تَبْغِضُ: تَبْغِضُ [fl.] Buğz ve kin bağlamak: (تبغض إليه).

تَبَاغَضَ، تَبَاغَضُ: تَبَاغَضَ [fş.] Buğz edişmek, sevişmemek: (تباغضوا).

*بُغِضَ [iz.] Sevmeyiş, haz etmeyiş, kin, nefret.

بَغِضَاءٌ: بَغِضَاءٌ [is.] Şiddetli buğz ve kin.

بَغِضَاءٌ: بَغِضَاءٌ [sıf. cem.] Buğz ve kin ashâbı.

*بُغُوضٌ: [sıf.] ve:

*بُغِضٌ: [sıf.] Sevmeyen, haz etmeyen, her kese buğz ve kin bağlayan, kindâr.

*مُبْغُوضٌ: [sıf.] Sevilmeyen, kendisinden haz olunmayan.

*مُبْغُوضٌ: [sıf.] Fıkra-ı ânifeyede beyân olunan (مبغض) yerine lügat-i rediyyedir.

بُغٌّ، يَبْغُ، بَغٌّ: بُغٌّ [fl 1.] (kan) bedende kaynamak, heyecâna gelmek: (بغ دمه).

بُغٌّ: بُغٌّ [i.] Küçük deve.

بَغَقٌ: بَغَقٌ [iz.] Kesret-i kelâm, gevezelik. (بفاق gibi).

بَغْلٌ، يَبْغُلُ، بَغْلٌ: بَغْلٌ [ft 3.] (birinin evlâdına) soysuzluk ve fûrû-mâyelik isnâd etmek. Katır gibi soysuz bir babadan mütevellid 'ad etmek: (بغلهم).

بَغْلٌ، تَبْغِيلٌ: بَغْلٌ [ft.] (birinin evlâdına) soysuzluk isnâd etmek: (بغلهم). - [fl.] 2. Yürümekten yorulup kalmak: (بغل في المشي). 3. (deve) yorga ile eşkin arasında veya esterin yürüyüşüyle yürümek: (بغلت الإبل).

بَغَالٌ: بَغَالٌ [i.] Katır, ester. – (mec.) muhtelifü'l-cins iki hayvândan mütevellid hayvân.

*بَغَالٌ [iz.] Esterci, katırcı. 2. (bazı eş'ârda) katır, ester.

*بَغَالَةٌ [iz.] Esteri çok adam. (Âhirindeki) mübâlağa içindir.)

مَبْعُولَاءُ [i. cem.] Ester sürüsü veya kitarı.

بَعَمٌ [fl 3, 1, 2.] 1. (dişi geyik ve emsâli hayvânlar) yavrusunu isteyerek hazîn bir sesle bağırmak veya melemek: (بغمت الطيبة). 2. (deve) yavrusunu arzu ederek kesik kesik inlemek: (بغمت الناقة). 3. Ceyrân ve dağ keçisi ve sâire) melemek: (بغم الأيل، الوعل). 4. Söyleyip de sözü iyi anlatmamak: (بغم فلان بصاحبه).

بِأَعْمٌ [ft.] Birine yumuşak ve rikkat-engîz bir sesle lakırdı söylemek: (باغم) (العاشق معشوقته).

بِنَبَعْمٌ [fl.] 1. (dişi geyik deve) yavrusunu isteyerek hazîn ve acı bir sesle bağırmak: (تبغمت الطيبة، الناقة). 2. (ceyrân ve dağ keçisi ve sâire) melemek: (تبغم الإبل، الوعل).

بِنَبَاعِمٌ [fş.] (geyikler ve buna mümâsil hayvânât) Hazîn ve acı bir sesle bağırmak: (مررت بروضة تباعم فيها الطباء).

بِعَمٌ [iz.] Maksadını iyi anlatamaz karışık söz.

بُغَامٌ [iz.] Geyik ve buna müşâbih hayvânâtın yavrularını isteyerek hazîn hazîn melemeleri.

بِعُمَةٌ [is.] Devenin kesik kesik iniltisi.

بُعُومٌ [sıf.] Leyyin ve hazîn sesli (kadın): (امرأة بغوم).

بُعْمَةٌ [is.] (Türkçe boğmadan me'hûz) bir nev' gerdânlık.

مَبْعُومٌ [sıf.] Leyyin ve hazîn (ses, inilti): (بغام مبعوم).

بِنَبَعْنَجٌ [fl. td.] 1. (mahbûbe) ifrât derecede nâz ve edâ ve 'işve etmek: (المرأة تبغنجت). 2. (lügat-i 'âmmiyyede) (satıcı) nazlanmak, tereddüd etmek: (تبغنج البائع). (تبغنج dahi derler.)

بِغَا [ft 1.] 1. Bir şeyin nasıl olduğunu anlamak için dikkatle bakmak: (بغا) (الشيء). 2. Birine karşı haksızlık ve kabâhat etmek: (بغا عليه). 3. (yara) şişip 'ufûnetlenmek: (بغا الجرح). 4. Kararmak, karanlık olmak: (بغا الوادي).

بِعُورٌ [iz.] 1. Mişe ağacı envâ'ının çiçeğinden çıkan bir mâtde. 2. Meyvenin hâm kalıp olmayanı.

بِعُورَةٌ [is.] 1. Ağaçtan yeni çıkmış beyaz çiçek tomurcuğu. 2. Hâm meyve: (اجتنى البعورة). 3. Henüz taze olduğu hâlde içi kararmış hurma.

بِعُورٌ [sıf.] Birine karşı haksızlık ve kabâhat eden. ("بغى" mâttesinin "بغو" fikrasına da n.)

بِئْبَغِيٌّ [ft 2.] İstemek, talep etmek: (بغى الشيء); (بغاه الشيء); (بغى الشيء) istedi.

بِئْبَغِيٌّ [fl 2.] 1. Haddi tecâvüz etmek, pek ileri varmak: (بغى الرجل). 2. (karı) rospu olmak, zinâ etmek: (بغت الأمة). 3. Haktan 'udülle serkeşlik etmek: (بغى فلان). 4. Yalan

söylemek: (بغى الرجل). 5. İki tarafa sallanarak sür'atle yürümek: (بغى في مشيته). 6. (bulut) çok yağmur yağdırmak: (بغى السماء). 7. tekebbür etmek. - [ft.] 8. Bir adama tegallüble zulm ve sitem etmek: (بغى عليه). 9. Bir şeyin nasıl olduğunu anlamak için dikkatle bakmak: (بغى الشيء). (Vâvî "بغا" gibi). 10. Gözetmek, beklemek, intizâr etmek: (بغى الشيء). 11. Hased etmek: (بغى على أخيه).

أَبَغَى [ft.] 1. Biri için talep etmek, birinin talebine tavassut ve mu'âvenet etmek: (أبغاه الشيء). 2. İstetmek, talep ettirmek.

بَاغَى [fş.] *يُبَاغِي، مُبَاغَاةً، بِغَاءً* : باغى (karı) biriyle zinâ etmek: (باغت الأمة).

بَتَّغَى [ft.] *يَبْتَغِي، تَبَّتَغٍ* : تَبَّتَغَى İstemek, talep etmek:

ساعد [ولكنهما أهلي بواد أنيسه ذئاب تبغي الناس مثنى وموحد [بن جوبه

إِبْتَغَى [ft.] *يَبْتَغِي، إِبْتَغَاءً* : إِبْتَغَى 1. Taleb etmek, istemek. (بغى) - [fl.] 2. Sühûletle hâsıl olmak: (ما يبتغي لك). (ما يبتغي لك).

إِبْتَغَى [fl.] *يَبْتَغِي، إِبْتَغَاءً* : إِبْتَغَى 1. Sühûletle hâsıl olmak, kolay olmak: (انبغى الشيء). 2. Gerekmek, yakışmak, lâyıık olmak: (ما ينبغي لك), sana yakışmaz, lâyıık değildir; " وما علمناه الشعر وما ينبغي " Bu ikinci ma'nâ ile ekseriyyâ muzârî'i müsta'meldir. - (كما ينبغي), gereği gibi, lâyıık vecihle.

[fş.] *يَتَّبَاغِي، تَبَاغٍ (التَّبَاغِي)* : تَبَاغَى Birbirlerine karşı bağı ve 'isyân ve te'addî etmek: (تباغى القوم).

[ft.] 1. Taleb etmek: (استبغى الشيء). 2. İstetmek, kendi için bir şey talebini istemek: (استبغى القوم فبغوا له).

[iz.] 1. Haddi tecâvüz, ifrât. 2. Zulüm, te'addî. 3. 'isyân, cinâyet. 4. Kibr, tekebbür. 5. Yağmur kesreti: (دفعنا بغى السماء خلفنا). 6. Kapanan yarada kalan 'ufûnet eseri: (برى جرحه). (على بغى).

[is.] *بُعْيَةٌ* : بُعْيَةٌ Hâcet, matlûb, talep ve arzu olunan şey: (عنده بعيتي).

[is.] 1. Hâcet, matlûb. 2. Gâ'ib olup aranmakta olan şey, dâlle: (عند فلان بعيتي).

[sifs.] *بَغَايَا* : بَغْيٌ Zinâkâr, zâniye, fâcire (kadın ve 'ale'l-husûs halâyık): " ما كان أبوك " "امراً سوء وما كانت أمك بغياً".

[sif.] *بُغَاةً، بُغْيَانٌ* : بَاغٍ cem: باغية s: (الباغى) *بَاغٍ* 1. Arayan, isteyen, tâlib: (يفرقوا لهذه الإبل بغياناً). 2. Galebe çalıp zulm ve te'addî eden 3. Dâ'ire-i itâ'attan çıkan, 'âsî. 4. Seyr ve harekette hafif ve serî'. - [s.] 5. Fâcire, zâniye. - (جمل باغ), dölsüz deve.

[iz.] 1. Taleb, arzu. 2. Taleb ve arzu olunan şey.

[is.] 1. Taleb. 2. Kesb: (إنه لذو بغاية), kesb ve kâr sâhibidir.

*fr: *بَعِيَّةٌ [is. cem.] 'Askerin önünce giden çorkacıklar, talî'a-ı 'askeri: (أقبلت البغايا). (بغايا طليع) gibi).

*iz. s.] 1. Taleb-i nev'i, isteyiş. 2. Taleb olunacak mahal: (بغيت المال من) (مبغاه، من مبغاته), mâlı istenilecek yerden istedim.

*[sıf.] 1. Tâlib, isteyen. - [iz.] 2. (المتبغى), arslan.

*[sıf.] Fâcire, zinâkâr (karı).

*[iz. s.] (Farisi بافته'dan mu'arreb) Hindistan'da yapılan pamuktan beyaz bir mensûc, Hind bezi.

*[fl. d.] 1. (testi ve şişe) suyun içine daldırılıp dolarak bak bak etmek: (بقيق الكوز). - [ft.] 2. Sözü dağıtıp saçma sapan söylemek: (بقيق علينا الكلام).

[is.] Testi ve şişe gibi dar ağızlı kablarn suyun içine daldırılıp dolarken çıkardıkları ses.

[iz.] 1. Ağız, fem. 2. (لقلاق) kelimesine itbâ olunur: (رجل لقلاق بقباق), geveze ve ağız durmaz adam.

[ft 1.] (taze peyniri) karıştırıp yoğurmak: (بقت الإقط).

[sıf.] Ahmak, budala, keş.

[ft 1.] Karıştırmak, karmakarışık etmek: (بقت أمره، كلامه طعامه).

*[is.] (Türkçeden me'hûz) boğça, paket.

[ft.] (Lügat-i 'âmmiyede) boğça etmek, boğçaya sarıp bağlamak.

[ic.] (mu'arreb) mağdanos, maydanos. ('an-asıl yetiştiği mahal Makedonya hittası olmak, ekser, bu hittayı andırır isimlerle tesmiye olunup, lisânımızda mi'de-nevâz imlâsıyla tahrîri câhilâne bir tevcihtir.)

[ft 1.] 1. Yarmak, şak etmek: (بقره). 2. Bollatmak, tevsî' etmek: (بقره). 3. Su yerlerine nazar-ı dikkat edip suyu görmek: (الهدهد بقر). 4. cest ü cû edip muttali' olmak: (بقر في). 5. 'İlm ve ma'rifette tevessu' ve tebahhur etmek, 'ilmin künhüne varmak: (بقر العلم، بقر عن العلم). 6. (yeri) kazıp kuyu açmak: (بقر القوم ما حولهم).

Fîrûzabâdî bu fi'linin üçüncü bâbdan geldiğini beyân edip, "Tâcu'l-'Arûs" ve "Muhîtu'l-Muhît" sâhibleriyle Kazimirski ve bazı lügaviyyûn dahi "Kamûs"a tâbi' olmuşlarsa da, sâir-i ümmehâtte birinci bâbdan geldiği musarrâh olup, mütercim-i Kâmûs Asım Efendi dahi ona göre tashîh etmiştir.

[fl 4.] (av köpeği) yaban öküzünü gördükte sevincinden şaşırıp hayrân olmak: (بقر الكلب).

بَقَّرَ [fl 4.] 1. Güneşe bakmaktan göz kamaşıp göremez olmak. 2. Yorulup kalmak: (بقر الرجل).

بَقَّرَ [fl.] (بغيري) yani toprağa gömme oyununu oynamak: (بقر الصبي).

بَقَّرَ [fl.] 1. Bollanmak, tevessu' etmek. 2. Mâl ve serveti veya 'ilm ve ma'rifeti çoğalmak: (تبقر فلان). 3. (dişi devenin) gebelikten karnı çatlamak: (تبقرت الناقة).

بَقَّرَ [fl.] 1. Ortasından yarılmak. 2. (dişi devenin) gebelikten karnı çatlamak. (Bu ikinci ma'nâ ile "انبقر" dahi denilir.)

بَقَّرَ [fl. md. 2.] 1. Helâk olmak: (بيقر الرجل). 2. Bozulmak, fâsid olmak: (بيقر الشيء). 3. Mütekebbirâne yürümek: (بيقر الرجل). 4. Yorulup 'âciz kalmak: (بيقر فلان). 5. Şek ve şübhe etmek. 6. ölmek, vefât etmek: (العدو بيقر). 7. Konmak, nâzil olmak: (بيقر الدار). 8. ('aşîre re'îsi) 'aşîretini bâdiyede bırakıp kendisi kasaba veya karyede iskân etmek. 9. Nâm ve nişânı işitilmeyecek bir tarafa gitmek. 10 Başını eğip sür'atle yürümek: (بيقر الرجل). 11. Mâl cem'ine harîs ve mümsik olmak. 12 (at) ön ayağını kaldırıp tırnağı ucuyla basmak: (الفرس بيقر). 13. Şâm hıttasından Irâk diyârına gitmek: (بيقر فلان). 14. 'Ale'l-ıtlâk bir yerden bir yere geçmek. 15. (bir adamın) mâlı çoğalmak: (الرجل بيقر). 16. Mâlini isrâfta pek çabuk gitmek: (الرجل في بيقر ماله).

بَقَّرَ [fl. mtd 3.] 1. Bollanmak, tevessu' etmek: (تبقر الشيء). 2. 'İlm ve ma'rifeti çoğalmak: (تبقر الرجل في العلم).

بَقَّرَ *fr: بَقْرَةٌ cem: بَقْرٌ، بُقَارٌ، أَبْقَرٌ، *iz.] 1. Sığır, gâv. (Erkek ve dişisine itlâk olunur.) 2. Boza mâ'il beyaz ile siyahtan mürekkebe alaca renkli bir kuş. 3. (mec.) ehl ve 'iyâl: (بقر الوحش والبقر) – (جاء فلان يجر بقره). – (الوحشي), yaban sığırı. – (بقر الماء), bir nev' büyük balık. – (البقر أكل)، çok yiyiş. – (عيون البقر)، siyah ve iri taneli bir nev' üzüm ve Filistin'de hâsıl olur bir nev' erik.

بَقَّرَ [iz.] 1. Yalan, kezip. 2. Dâhiye, belâ, âfet. – (بالشقر والبقر) yahut (جاء بالصقر والبقر) i sarîh yahut belâ ve âfet getirdi. (dm.).

بَقَّرَ [i.] 1. Sığır demek olan (بقر)'ın müfredi olup, âhirindeki (ة) tefrîd için olmakla, erkek ve dişiye itlâk olunduğuna göre müzekker ve mü'ennes olur. 2. Bir.

بَقَّرَ [is.] 1. Sığır sürüsü. 2. (mec.) bir sürü, bir alay, bir çok: (بقرة من عيال ومال).

بَقَّرَ *s: بَقْرَةٌ [sıf.] 1. 'İlmi çok, mütebahhir. 2. Mâli çok, mâldâr, mütemevvil. – [iz.] 3. Gözün pınarlarında bir damar. 4. Arslan. 5. (ism-i cem') sığırtmacıyla birlikte sığır sürüsü. – (بقرة باقرة), şikâk ve nifâk düşüren fitne.

بَقَّرَ [sıf.] 'İlmin künhüne varan: (رجل باقرة). (Sonundaki (ة) mübâlağa içindir.)

بِقَورٌ [iz. s.] *باقورةٌ* [iz. s.] Sığır sürüsü. – Yemen lüğatinde (باقورة) ineğe dahi derler.

بِقَارٌ [iz.] 1. Çok sığır sâhibi. 2. Sığır çobanı, sığırtmaç. 3. Sığır tâciri. 4. Demirci, haddâd. 5. Toprağa gömme dedikleri oyun.

بِقَارِيٌّ [is.] 1. Yalan, kezzib. 2. Dâhiye, belâ, âfet. (بقر) gibi). – (الصقار والبقار), yahut (الشقار والبقار), kezzib-i sarîh, sırf yalan.

بِقَارِيَّةٌ [sif.] *بِقَارِيَّةٌ* [sif.] Şiddetli, şedîd, kuvvetli: (عصاً بقارية), kuvvetli sopa.

بِقَيْرٌ [sif.] 1. Yarık. 2. Zar içinde doğan (tay).

بِقَيْرَةٌ [is.] Kolsuz gömlek.

بِقَيْرِيٌّ [is.] Toprağa gömme dedikleri oyun.

بِقَيْرٌ [iz.] Çulah, çulha.

بِقَيْرَةٌ [is.] Geniş tencere, kuşhâne.

أَبِقَيْرٌ [sif.] Bir şeyden haberi ve hayr ve menfa'atı olmayan (adam), işe yaramaz.

بِقَيْرَانٌ [iz.] Bir nev' nebât.

مَبْقَرَةٌ [is.] Yol, tarîk.

مَبْقُورٌ [sif.] Yarılmış, yarık: (بطن مبفور).

بِقْرَجٌ [iz.] *بِقْرَجٌ* [iz.] (Türkçeden me'hûz, Cezayir lüğat-i 'âmîyyesinde) kahve ve çay ibriği.

بِقْسٌ [icz.] *بِقْسَةٌ* fr: بَقْسِيْسٌ* [icz.] (Yunaniden me'hûz Πύσος) çemşîr ağacı, şimşâd. – Kâmûsta (بقش)

sûretinde dahi mazbût olup, Farisîsi (ساي) olduğu zikrolunur. İkisi bir olacağında şübhe yoktur.

بِقَطٌ [ft 1.] 1. Göç etmek için (pılı pırtıyı) toplayıp bağlamak: (بقط متاعه). 2. (bağ ve bostanı) sülüs veya rubu' hâsılâtı mukâbilinde ilzâm etmek, ortaklaşa vermek: (بقط الرجل بستانه). 3. Dağıtmak: (بقط متاعه) (إلى فلان).

بِقَطٌ [fl.] 1. Dağa çıkmak: (بقط) (في الجبل). 2. Yürümede veya söylemede sür'at ve 'acele etmek: (بقط في الكلام، في المشي). - [ft.] 3. Sözle ilzâm ve ifhâm ve iskât etmek: (بالكلام بقط فلاناً). 4. Dağıtmak: (بقط الشيء). – (بقطية بطبك) (Emr-i hâzir-i mü'ennes sîğasıyla), usûlle ve duyurmaksızın bir çaresine bak, makâmînde müsta'mel meseldir.

بِقَطٌ [ft.] 1. (bir haberi) azar azar almak: (تبقط الخبر). 2. (yemeği) azar azar yemek: (تبقط الطعام). – (lügat-i 'âmîyyede) (تبقط)، yediğin boğazında kalsın, ma'nâsıyla beddu'âdır.

بِقَطٌ [iz.] Ev eşyâsı, pılı pırtı: (نقل بقط البيت).

بِقَطٌ [iz.] 1. Ağaçtan meyve toplarken hata'en yere düşenler. 2. Bir bölük, bir takım halk: (جاء بقط من الناس). 3. Perâkende cemâ'at. 4. Bir şeyin bir parçası, bir kıt'ası: (أخذ منه بقطاً).

بِقَطَةٌ [is.] müteferrik cemâ'at: (جاءت بقطة) (منهم).

بِقَاطٌ [iz.] Bir avuç keş peyniri.

بَطْرِيَّةٌ [is.] Geniş ve beyaz esvâb. **بطر**

بَقَّعَ، بَقَّعُ، بَقَّعٌ [fl 3.] 1. Bir yere gitmek. Kelâm-ı menfide kullanılır: (ما أدري أين بقع)، bilmem nereye gitti. - [ch.] 2. Sert ve nâ-sezâ bir sözle 'itâb olunmak: (بقع فلان).

بَقَّعَ، بَقَّعُ، بَقَّعٌ [fl 4.] 1. (kuş ve köpek) alaca olmak: (بقع الطائر، الكلب). (Mevâşi hakkında (بقع بلق) denilir). 2. İktifâ etmek: (بقع به). 3. (yer) hâlî olmak, boşanmak: (بقعت الأرض منه). 4. Su çekenin üstüne su sıçramakla yer yer ıslanmak: (بقع (بقعهم الداهية)). - [ft.] 5. İsâbet etmek: (بقعتهم الداهية).

بَقَّعَ، بَقَّعُ، بَقَّعٌ [fl.] 1. Bir yere gitmek: (ما أدري أين بقع). (Mücerredi gibi). - [ft.] 2. (boyacı) boyadığı şeyin bazı yerlerini boyasız bırakmak: (بقع الصباغ الثوب). 3. (su çeken) esvâbını yer yer ıslatmak: (بقع الساقى ثوبه). 4. (yağmur) yer yer yağmak: (بقع المطر).

بَقَّعَ، بَقَّعُ، بَقَّعٌ [fch.] Renk veya benz değişmek, mütegayyir olmak, bozulmak: (ابتقع لونه).

بَقَّعَ، بَقَّعُ، بَقَّعٌ [fl.] Sür'atle gitmek, çabuk çekilmek: (ابتقع الرجل).

[iz.] 1. Kuş ve köpek alacılığı: (بقع بع). 2. Bir mikdârda, bir nebze: (نبت في الأرض بقع من).

بَقَّعَ، بَقَّعُ، بَقَّعٌ [iz. cem.] Kuyudan su çeken adamlar. (Esvâblarının yer yer ıslatması vech-i tesmiyedir.)

أَبَقَّعَ، بَقَّعُ [iz. cem.] 1. Alaca şeyler. 2.

(رأيت قوماً بقعاً) Yamalı esvâblı adamlar:

[is.] Su biriken çukur yer. **بَقَّعَةٌ**

[is.] 1. Etrâfındaki yerlerden farklı bir kır'ası: (نزلوا بقعة طيبة). 2. Mevki', menzilet: (هو حسن البقعة عند الأمير), emîrin 'indeinde mevki' ve menzileti güzeldir.

[sıfs.] 1. Alaca çekirgesi olan (yer): (أرض بقعة). 2. Nebâtâtı mütekattı' yani fâsilalı olan (yer): (أرض بقعة).

[sıf.] (بقع) fi'linden ism-i fâ'il olup, Ahtal'ın âtideki şî'inde ise sırtlan yahut alaca karga veya alaca köpek demektir:

كلوا الضب وابن العير والبقاع الذي يببب بعس الليل أهل المقابر

[sıf.] 1. Her iş elinden gelip aslâ aldanmaz 'âkıl ve zeyrek (adam). 2. Duhâtтан (adam): (هو باقعة). 3. Ebedî aldanıp tuzağa düşmez ve sayd olunamaz zeyrek (kuş): (باقعة طائر). (Sonundaki (ة) mübâlağa içindir.)

بَوَاقِعُ، بَوَاقِعٌ [is.] Dâhiye, âfet, belâ: (هو باقعة من البواقع), âfetlerden bir âfettir. - (الباقع), ey âfetler âfeti.

[sıf.] Her nev' ağaçları hâvi ormanlık (yer): (يقع الغرقد والبقيع). - (مكان بقيع), Medîne-i Münevver'e'de meşhûr bir kabristân.

[iz.] Metâ', cihâz. - (خرء البقاع), tenin üzerine konup yer yer yapışan toz veya yer yer zuhûr eden ter: (أصابه خراء البقاع).

*أَبَقَّ: [sıf.] 1. İki renkli alaca. - [sıf.] 2. Alaca karga. - (سنة بقعاء), kuraklık ve kıtlık ve bir kavle göre kıtlık ve ucuzluk karışık sene. - (أرض بقعاء), çakıllık yer.

*أَبِيعُ: [sıf.] (musaggar bünyesiyle) az yağmur yağıp kuraklık ile az rutûbetten mürekkeb sene: (عام أبيع).

*بُقَعَانُ: [iz. cem.] Sudan köleleri. - (بُقَعَانُ), Şam köleleri ki Sudanî ve Rumdan mürekkeb idi. (بُقَعَانُ veya باقع، أبيع).

*بُقَعِيعُ: Köpek künyesidir. - (بُقَعِيعُ بما أبقى). Köpek bıraktığı cife için tutuştular, yani hırıştılar.

*بُقَّ: [ft 1.] 1. Bol 'atıyye vermek. 2. Heybe ve hurcdaki eşyâyı açıp dağıtmak, boşaltmak: (بق عيابه). 3. Dağıtmak, târumâr etmek: (بق ماله). 4. (dağarcığı) yarmak: (الجراب بق). 5. (suyu) ağız ile püskürtmek: (بق الماء). - [fl.] 6. Otlar yerden zuhûr etmeğe başlamak: (النبت بق). 7. (kadının) çok evlâdı olmak: (بقت المرأة). 8. (bulut) çok yağmur yağdırmak: (بقت السماء). 9. Çok 'azamet satmak: (بق الرجل).

*بُقَّ، بَقَّ، بَقَّ: [fl 1.] Birinin 'aleyhinde çok sözler söylemek, boşboğazlık etmek: (بق على). (القوم).

*بُقَّ، بَقَّ، بَقَّ: [fl 2.] 1. Çok söylemek, boşboğazlık etmek: (بق الرجل). [ft.] 2. (sözü) çoğaltmak, birinin 'aleyhinde çok söylemek: (بق علينا كلامه).

*بُقَّ، بَقَّ، بَقَّ: [fl.] 1. (kadının) çok evlâdı olmak: (أبقت المرأة). 2. Birinin 'aleyhinde çok söz söylemek: (أبق على القوم). 3. (derenin) otları bitmeğe başlamak: (أبق الوادي). 4. (koyun ve keçi kısmı) pek za'îf olmaktan döl dökmek: (أبقت الغنم). 5. (bir yerin) sivrisineği veya tahta kurusu çok olmak: (أبق المكان). 6. (bulut) çok yağmur yağdırmak: (أبقت السماء). - [ft.] 7. (bir şeyi) çok ve bol etmek: (أبقتهم خيراً أو شراً).

*بُقَّ، بَقَّ، بَقَّ: [ft.] 1. Dağıtıp perîşân etmek: (بقت الشيء). - [fl.] 2. (bir yerin) sivrisineği veya tahta kurusu çok olmak: (بقت المكان).

*بُقَّ: [iciz.] 1. Sivrisinek ve 'ale'l-husûs iri cinsi. 2. (Mısır ve Mağrib lüğatinde) tahta kurusu. (بق الخشب، بق الحيطان وبق منتن). dahi derler. 3. (mec.) çok evlâd doğuran kadın. 4. Boş boğaz, geveze: (رجل لى بق).

*بُقَّ: [iz.] Ev metâ'ı döküntüsü, hirtu pırtı: (رحلوا وبقى بقاق بيتهم)

*بُقَّ: [iciz.] Çağırğan kuşu.

*بُقَّ: [sıf.] Boş boğaz. (بق gibi). Âhirindeki (ة) mübâlağa içindir.)

*بُقَّ: [iz.] Otların baş gösterip bitmesi: (بقوق النبات).

*بُقَّ: [sıf.] Boş boğaz.

*بُقَّ: [sıfs.] Çok evlâd doğuran (kadın).

*بُقَّ، بَقَّ، بَقَّ: [fl 1.] 1. Zâhir ve 'ayân olmak: (بقل). 2. (yer) ot peydâ etmek, taze otlar (الشيء).

örtülmek: (بقلت الأرض). 3. (devenin yediği şorak otlar) yeşermek: (بقل الرمث). 4. (delikanlının hatt-1 sebz denilen yeni tüyü gelmek: (الغلام بقل وجه). 5. (devenin dışı) yeni yarıp çıkmak: (ناب البعير بقل). 6. Taze çayır otu toplamak: (بقل لبعيره).

[fl.] 1. (yer) taze otlar örtülmek: (أبقت الأرض). 2. (devenin yediği şorak otlar) yeşermek: (أبقل الرمث). 3. (civânın yüzünün) hatt-1 sebzi gelmek: (أبقل وجه الغلام). 4. (birinin hayvânâtı) taze ot otlamak: (أبقل القوم). 5. (ağaç) bahar ibtidâlarında burçaklanmağa başlamak: (أبقل الشجر). - [ft.] 6. Meydâna çıkarmak, izhâr etmek: (أبقلت). 7. Bitirmek, inbât etmek: (أبقلت). (Bu bâbdan ism-i fâ'il "مبقل" الأرض نباتها vezninde gelmeyip, gayr-i kıyâs üzere "باقل" gelir.)

[fl.] 1. (yer) taze ot peydâ etmek: (بقلت الأرض). 2. (delikanlının yüzü) hatt-1 sebz peydâ etmek: (بقل وجه الغلام). - [ft.] 3. (hayvânâta) iyi bakıp tımar etmek: (بقل). 4. (çoban develeri) otlamağa koyuvermek: (بقل الراعي الإبل).

[fl.] 1. Taze ot ve sebze toplamağa çıkmak: (تبقل الرجل). 2. (hayvân) taze ot ve sebze otlamak: (تبقلت الماشية). 3. (hayvân) taze ot ve sebze yemekten semirmek: (تبقلت). (الماشية).

[fl.] 1. (hayvân) taze ot ve sebze otlamak: (ابتقلت الماشية). 2. (birinin hayvânâtı) taze ot otlamak: (ابتقل القوم).

[iz.] 1. Yerli kökü olmayıp yazın dökülen tohumundan her sene kendiliğinden biten taze ot. 2. Sebze. – (البقلة), oğul otu. – (بقلة الأنصار), lahana. – (البقلة), leblâb ve Türkçe heyl dedikleri sarmaşık envâ'ından bir nebâtıdır. – (والبقلة اللينة البقلة الحمقاء), semiz ot. – (بقلة الخطاطيف), zerdeçav. – (البقلة الذهبية), sermak, koyun sarmaşığı. – (الرملة وبقلة البراري بقلة), kum baklası. – (بقلة الضيب), yaban oğul otu. – (البقلة), hindibâ. – (الملك بقلة), şâhtere. – (بقول), kakalya ism-i Yunanisiyle ma'rûf bir nebât ki evcâ'ı dâfi' 'ad olunur.

[iz.] İlkbaharda zuhûr eden ot ve sebze.

[sıfs.] Sebze inbât eden: (أرض بقلة), sebzelik yer.

[sıf.] Yeşermiş ve taze (şorak ot): (رمت باقل). - [az.] Humukta ve ifâde-i maksaddaki 'acizde darb-1 mesel hükmüne geçmiş bir ism olup: (أعي من باقل) derler.

[is.] *باقلة، باقلاء fr: باقلى، باقلاء * باقلى Bakla, fül. (Lisânımızdaki bakla bundan galattır.) – (الباقلي القبطي), tanesi küçük bir nev' bakla, yaban baklası.

[sıfs.] Çok sebze hâsıl eden, sebzelik (yer): (أرض بقيلة) (gibi).

[iz.] 1. Sebze satan adam, zarzavatçı. 2. (lügat-i 'âmniyyede) me'kûlât envâ'ı satan adam, bakkal.

بَقَّالَةٌ [is.] 1. Sebzeçi ve bakkal karı, sebze satan veya bakkallık eden karı. - [sıfs.] 2. Sebzelik (yer): (أرض بقاله).

مِبْقَلَةٌ [sıfs.] Sebze veren (yer): (مبقلة أرض).

مِبْقَلَةٌ * [is.] Sebzelik yer.

بُقَالٌ [iz.] (mu'arreb) kulpsuz testi, bukal.

بُقُولٌ [iz.] Ebegümeçi.

بُقْلَاوَةٌ [is.] (Türkçeden me'hûz) baklava.

بُقْلَاوٌ [iz.] (Cezayir lûgat-i 'âmmiyyesinde) morina balığı.

بِقْمٌ * [fl 4.] Unzuvan denilen ottan yemekle hastalanmak: (بقم البعير).

بِقْمٌ * [ft.] Bakkam ile boyamak.

بِقْمٌ * [fl.] (koyun) karnındaki kuzunun ziyâde büyümesinden ağırlaşp hareketten kalmak: (تبقت الغنم).

بِقْمٌ [iz.] (mu'arreb) 1. Boyacılıkta müsta'mel ma'rûf bakkam ağacı. 2. (Mağrib lûgatinde) kırmızı renk, kırmızı boya.

بُقْمٌ [iz.] Tatula nebâtı.

بِقَامَةٌ [is.] 1. Yapağı döküntüsü ve taraktan düşen kırıntısı. 2. (mec.) 'akıl ve tedbirden bî-behre ahmak ve 'âciz adam: (بقامة هو).

بِقْنٌ * [fl.] Vakti hoş ve refâh hâle nâ'il olmak: (أبقن الرجل).

بَقَا * [ft.] 1. Bakmak, nazar etmek: (بقاه بعينه). 2. Gözetmek, beklemek, intizâr etmek: (بقوته).

بَقَا * [ft 1.] Saklamak, gözetmek, hıfz etmek: (أبقه كبقوتك مالك), kendi mâlını gözettiğın gibi gözet.

بُقُوءٌ [is.] Gözetme, hıfz, sıyânet: (أبقه كبقوتك مالك).

بِقْيٌ * [fl 4, 2.] 1. Kalmak, durmak, eski hâlinde olmak, bâkî olmak. 2. Devâm etmek, sürmek. 3. Yaşamak, ber-hayât bulunmak: (بقي الرجل زماناً طويلاً). 4. Artmak, fazla gelip kalmak. - Fi'l-i muzâri'den evvel devâm ve istimrâr beyân eder: (بقي يكتب), yazmada devâm ediyordu, muttasıl yazıyordu. - (lûgat-i 'âmmiyyede) bu fi'l-in mâzisi bir muzâri'le beraber istikbâl ma'nâsını ifâde eder: (ما بقيت), üç gün evden çıkmayacağım.

بِقْيٌ * [ft 2.] 1. Bakmak, nazar etmek: (بقاه). 2. Gözetmek, hıfz etmek. (Vâvî "بقا" gibi).

بِقْيٌ * [ft.] 1. Bırakmak, bulundurmak, bâkî etmek: (أبقاه على حاله), kendi hâlinde bıraktı. 2. Devâm ettirmek. 3. Yaşatmak: (أبقني ببقيك الله). 4. Acımak, merhamet etmek: (لا أبقى الله علي إن أبقيت عليك), sana merhamet edersen Allah bana etmesin. 5. Biriyle münâsebeti büsbütün bozmayıp husûmette pek ileri varmamak: (أبقيت بيننا).

[ft.] ve: *يُبْقِي، تَبْقِيَةٌ* :بَقِيَ

[ft.] Bırakmak، تَبَّى (التَّبْي)، *يَتَبَّى* :بَقِيَ
bâkî etmek, devâm ettirmek: (بقاه، تباه).

[ft.] 1. Bırakmak، اسْتَبَقَ * :اسْتَبَقَى
bâkî etmek: (استبقاه). 2. Alıkoymak, artırmak:
(استبقى من الشيء). 3. Yaşatmak, bir hayât tutmak,
sağ bırakmak, katilden 'afv etmek: (استبقى الأسير).

[iz.] 1. Kalma, bâkî olma. 2.
Sürüm, devâm. 3. Fenâ ve zevâlin zıddı,
ebediyet.

[is.] 1. Bir şeyden kalan
kısm, bâkî. 2. Artık, fazla. 3. Bir âfetten
kurtulanlar: (بقايا السيوف), kılıçtan kurtulanlar yani
mağlûbunun ber-hayât kalanları. 4. Bir cemâ'atin
en güzîde efrâdı, ahyâr: (بقية القوم). 5. Bozuşan
adamlar beyninde kalan hüsn-i mübâsebât âsârı.
6. 'Akl, re'y, fazl: (أولو بقية الله). – (بقية الله)
'ibâdet ve intizâr-ı sevâb yahut hayr ve halâl: "بقية
الله خير".

[is.] Bir şeyden kalan
kısm, bâkî, bakıyye, artık, fazla.
بُقُوى، بُقُوى :بُقُوى

[sıf.] 1. *بأقونَ* cem: باقية s: (الباقى) * :باقٍ
Fânî ve zâ'il olmayan, zevâlsiz, dâ'imî, edebî.
(Bu ma'nâ ile esmâ-ı hüsnâdandır). 2. Kalan,
artan.

[is.] Bekâ، باقيات، بواقٍ (البواقى) :cem: باقية
devâm: "فهل ترى لهم من باقية". Bu âyet-i kerîmedeki
(جماعة باقية) veya (باقية) kelimesini bazı müfessirîn

(نفس باقية) diye te'vîl etmişlerdir. – (الباقيات)
(الصالحات), ecr ve sevâbı 'inde'l-lâh bâkî olan
a'mâl-i sâliha.

[is. cem.] Sâir atlar yorulup
durdukları hâlde kendilerinde henüz koşma
kuvveti bâkî olan koşu atları.

[fl 3, 5.] *بَكُو، يَبْكُو، بَكَءٌ، بَكَءٌ، بَكُوءٌ، بَكَءٌ* :بَكَأَ

1. (dişi deve veya koyunun) sütü azalmak: (بكات)
(بكو البئر). 2. Kuyunun suyu azalmak: (الناقة، الشاة)

[ft.] (sütü) az bulmak:
يُبْكِي، إِبْكَاءٌ :أَبْكَأَ
(أبكا الدر).

[ic.z.] Bir nev' nebât.
بَكَاةٌ fr: بكي * :بَكَءٌ

[sıfs.] *بِكَاءٌ، بِكَايا* cem: بكي، بكيَّةٌ ve بكيَّةٌ * :بَكِي

1. Sütü az (dişi deve veya koyun): (شاة ناقاة)
"عين بكية مر بنا على". 2. Suyu az (kuyu, pınar): (بكية)

[ft. d.] 1. Yığmak, birbiri
يُبْكِيكُ، بَكْبَكَةٌ :بَكْبَكَ
üstüne atıp biriktirmek: (بكبك الشيء). 2.
Çalkalamak: (بكبك الشيء). 3. (metâ'in) altını
üstüne getirmek: (بكبك المتاع) 4. (keçi) oğlağını
bitler gibi dişlemek: (بكبكت العنز بولدها). - [fl.] 5.
Toplanıp izdihâm etmek: (بكبكوا). 6. Gidip
gelmek: (بكبك الناس).

[fl. td.] 1. Toplanıp
يَتَبْكَبُكُ، تَبْكَبُكٌ :تَبْكَبَكَ
izdihâm etmek: (تكبك الناس). 2. (lügat-i
'âmmiyede) talebde ilhâh ve ısrâr edip tazarru'
etmek.

[sıf.] Pek kısa boylu olup yuvarlanı
بَكْبَاكٌ :بَكْبَاكٌ
gibi yürüyen bodur (adam): (بكبك رجل).

بَكْبَكٌ: [sıf.] Kazık gibi katı ve kavî.

بُكَابِكٌ: [sıf.] Pek cümbüşlü neşâtlı ve şüh-meşreb: (انه لبكابك).

بَكَّتْ *بَكَّتْ, بَكَّتْ* [ft 1.] 1. Kılıç veya sopa ve sâire ile urmak, dayak atmak: (بكته). 2. Tekdîrle karşılamak, donatmak.

بَكَّتْ *بَكَّتْ, بَكَّتْ* [ft.] 1. Kılıç veya sopa ile urmak. 2. Tekdîrle karşılamak, donatmak. 3. Başa kakmak. 4. Delîl ve burhânla galebe edip ifhâm ve iskât etmek. 5. Tekdîrle susturmak.

مَبَكَّتْ: [sıfs.] Nöbetle bir kere oğlan ve bir kere kız doğuran (kadın): (امرأة مبكت).

بَكَرَ *بَكَرَ, بَكَرَ* [fl 1.] 1. Sabâh erken kalkmak, erken davranmak. 2. Birine veya bir yere erken gitmek: (بكر إليه, بكر عليه). 3. İşe erkenden başlamak: (بكر فيه).

بَكَرَ *بَكَرَ, بَكَرَ* [fl 4.] 1. Sabâh erken davranmak. 2. 'Acele etmek: (بكر على الشيء).

أَبَكَرَ *أَبَكَرَ, أَبَكَرَ* [ft.] 1. Birine erken gitmek: (أبكره). 2. Bir işe 'acele etmek: (أبكر إليه). 3. (birini) halkı sabâh erken uyandıрмаğa me'mûr etmek: (أبكره على أصحابه). - [fl.] Tekaddüm ve sebk etmek, ileri olmak: (فلان أبكر). 5. Birinin develeri erkenden suya varmak: (أبكر القوم).

بَكَرَ *بَكَرَ, بَكَرَ* [fl.] 1. Bir yere veya birine sabâhleyin erken gitmek, erken davranmak: (بكر عليه). 2. İleride olmak, sebk ve

tekaddüm etmek: (بكر عليه). 3. Namâza vaktinin evvelinde gitmek ve namâzı ibtidâ-ı vaktinde kılmak: (بكر المصلي). - [ft.] 4. Birini diğerleri sabâhleyin erkenden uyandıрмаğa me'mûr etmek: (بكره على أصحابه).

بَاكَرَ *بَاكَرَ, مُبَاكَرَةٌ* [fl.] 1. Birine veya bir yere sabâhleyin erken gitmek: (باكره). 2. Erkenden işe başlamak, erken davranmak: (المبكرة مباركة).

بَتَبَكَرَ *بَتَبَكَرَ, تَبَكَرَ* [fl.] Sebk ve tekaddüm etmek.

أَبْتَكَرَ *أَبْتَكَرَ, أَبْتَكَرَ* [fl.] 1. (birine) erkenden gitmek: (ابتكر عليه). 2. Cum'ada hutbanın evveline yetişmek: (ابتكر الرجل). 3. Meyvenin turfandasını yemek: (ابتكر فلان). 4. (kadın) çocuğunu oğlan doğurmak: (المرأة ابتكرت). - [ft.] 5. (kızın) bikrini izâle etmek: (الجارية ابتكر).

أَبْكَرَ *أَبْكَرَ, أَبْكَرَ* [sıf. i.] 1. Kız oğlam kız, dûşîze. 2. Te'ehhül etmemiş (delikanlı), bekâr. 3. Genç kadın veya dişi deve. 4. Henüz boğa görmemiş veya doğurmamış genç inek: "بقرة لا". 5. Her şeyin evveli, ibtidâ-ı hâli. 6. Misli nâ-mesbûk iş. 7. Birinci def'a olarak vaz'-ı haml etmiş kadın veya dişi deve. 8. Ebeveynin ilk çocuğu, evlâdın birincisi. 9. Birinci olarak üzüm veren (asma veya bağ kötüşü): (كرم بكر). 10. Henüz yağmurunu dökmemiş (bulut): (بكر سحابة). 11. İlk def'ada işi bitirip ikincisine hâcet bırakmayan (kılıç darbesi): (إن ضربة علي (رضه)). 12. Keskin (sirke): (خل بكر). (كانت بكرأ).

(Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.) 13. Daha kullanılmamış yay, kavs. 14. Delinmemiş inci, dürr-i nasüfte.

بَكَرٌ، بَكَرَةٌ، أَبْكَرٌ، cem: بَكَرَةٌ، بُكَرَةٌ s: بُكَرٌ *بُكَرٌ [i.] Üç ile altı yaşları arasında bulunan genç deve. (Bir ile üç yaşları arasında veya dokuz yaşından aşağı olanlara da itlâk olunduğu mervîdir). – (صدقني سن بكره) ("سن" lafzı merfû' veya mansûb olarak), bana menvî-i zamîrini anlattı ma'nâsıyla müsta'mel meseldir.

بَكَرٌ [iz.] Erken vakt, sabâh. (بكرة gibi). – (بكرًا), erkenden, 'ale's-sabâh.

بَكَرٌ *بُكَرٌ * [sıf.] Sabâh erken kalkan, erkenci, seher-hîz. – (بكر في حاجته), işinde mukdim.

بُكَرَةٌ [is.] 1. Erken vakt, sabâh. - [zz.] 2. Erkenden, sabâhleyin: (بكرة وعشيا), sabâh akşam. Günü ta'yîn olunmadığı vakit tenvînle ve günü mu'ayyen olursa tenvînsiz ve zarfiyyet cihetiyle mansûb okunur. 3. Yarın, sabâh: (جيء بكره), sabâh (yani yarın sabâh) gel.

بُكَرَةٌ [is. sıfs.] Bozulmamış kız, kız olan kız, dūşîze. (بكره gibi).

بُكَرَةٌ *بَكَرٌ * [is.] 1. Kuyu makarası. 2. Çabuk döner kuyu çıkırığı. 3. Cemâ'at, gürûh. - [cem.] 4. (بكرات), kılıç kımına marbût ve kayışların geçmesine mahsûs halkalar. – (جاؤوا على بكر أبيهم), hepsi beraber geldiler.

بَاكِرَةٌ *s: بَاكِرَةٌ [sıf.] Sabâh erken kalkan.

بَاكِرٌ [iz.] Erken vakt, sabâh. (بكرة gibi). - [zz.] Erkenden, sabâhleyin. (بكرة gibi).

بَاكِرَةٌ *cem: بَاكِرَةٌ [sıfs.] Bozulmamış kız, bikr. (Lügat-i gayr-i fasîha olup, aslâ kelâm-ı Arabdan olmadığı dahi maznûndur).

بَاكِرٌ [iz.] 1. Bahar ibtidâlarında yağan yağmur: (أمطرت السماء الباكور). 2. (lügat-i 'âmmiyede) başı eğrilip bükülmüş kamış.

بَاكِرَةٌ *s: بَاكِرَةٌ [sıf.] 1. Vaktinden veya emsâlinde evvel yetişen (meyve ve sâire), turfanda. 2. Sâirlerinden evvel meyve veren (ağaç): (نخلة باكورة).

بَاكِرَةٌ [is.] 1. Turfanda meyve. 2. Her şeyin evveli, aslı.

بَاكِرَةٌ *بَكَرَةٌ * [is.] 1. Kızlık, kızın hâli. Lisânımızda galat olarak bikir deriz. 2. İlk çocuğun yani ekber-i evlâdın hâl ve şânı ve hukûku.

بَاكِرٌ *cem: بَاكِرٌ * [sıf.] 1. Mevsim-i baharın evâ'ilinde yağan (yağmur). 2. Meyvesi sâirlerinden evvel yetişen (hurma ağacı): (نخلة باكور). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

بَاكِرَةٌ *بَكَرَةٌ * [sıfs.] Turfanda (meyve). 2. Turfanda meyve veren (ağaç): (نخلة بكيرة).

بَاكِرِيَّةٌ [is.] Ekber-i evlâdın hâl ve şân ve hukûku.

"وسبح بالعشي والإبكار" [iz.] Sabâh: "إبكار" (Masdariyyet ma'nâları için "أبكر" fıkrasına n.)

مُبَكَّرٌ [sıf.] Baharın ibtidâlarında yağın (yağmur).

مَبَاكِرٌ *cem: مَبَاكِرٌ [sıf.] 1. Sâirlerinden evvel meyve veren (ağaç). 2. Mezrû'âtı çabuk biten münbit (arazi): (أرض مبكر). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir). 3. Baharın evâ'ilinde yağın (yağmur). 4. Yağmurunu henüz dökmemiş (bulut).

بَكَرَجٌ *cem: بَكَرَجٌ [iz.] (Türkçeden bakracdan me'hûz lügat-i 'âmmiyye) büyük kahve ve sâire ibrîği. (بقرج dahi denilir.)

بَكْسٌ * [ft 1.] (düşmanı) kahr etmek: (بكس الخصم).

بُكْسَةٌ [is.] Çocukların (كجه) denilen oyunu oynadıkları kiremit parçası.

بَكْشٌ * [ft 1.] (devenin ayağı bağı) çözmek: (بکش عقال بعيره).

بَكُوشٌ [sıf.] (Mağrib lüğatinde) dilsiz, ebkem.

بَكَعٌ * [ft 3.] 1. Sertlikle ve tekdîrle karşılamak, yüzüne bağırarak, terslemek: (بكعه). 2. Kesmek, kat' etmek: (بكع الشيء). 3. (birinin) ötesine birisine şiddetle ve mükerreren urmak. 4. (bir şeyin) tekmîlini vermek: (بكعه الشيء). 5. (Temîm lüğatinde) bir tarafa gitmek: (ما أدري أين) (بكع), bilmem nereye gitti. (بقع yerine).

بَكَعٌ * [ft.] 1. (birinin) yüzüne bağırarak tekdîr etmek, terslemek: (بكعه). 2. Kesip parça parça etmek: (بكع الشيء).

بَكَعٌ [iz.] Bütün, cümle: (أعطى المال بكعاً), mâlını bütün verdi, cümleten verdi.

بَكْعَةٌ [is.] (lügat-i 'âmmiyyede) büyük meblağ, çok mal: (أعطاه بكعة).

أَبْكَعٌ [sıf.] Eli kesik, çoklak.

بَكَعٌ [ft 1.] 1. Yırtmak, paralamak: (بكع الثوب). 2. Dağıtmak: (بكع الشيء). 3. Fesh ve ilgâ etmek: (بكع الشيء). 4. Sıkıştırmak, tazyîk etmek. 5. (birinin) kibr ve gurûrunu kırmak, burnunu kırmak: (بكع فلاناً). 6. (birinin) boynunu kırmak: (بكع عنقه). 7. Zorla ve musırrâne cemâ'a çapalayıp (karıyı) bî-tâb etmek: (بكع المرأة). 8. (hayvânı) çok sürüp yormak: (بكع الدابة). - [fl.] 9. Fakr ve ihtiyâca dûçâr olmak: (بكع الرجل). 10. (birinin) bahâdırılıktan ve meşakkatten bedeni sertleşmek: (بكع الرجل).

بَكَعٌ * [fl. tefâ'ul.] 1. Birikmek, terâkum etmek: (تباك الشيء). 2. Sıkışıp galebelik ve izdihâm olmak: (تباك القوم).

بَاكٌ [sıf.] Hatâsını savâbından tafrika muktedir olmayan ahmak. Ekseriyyâ (تاك) lafzıyla itbâ' olunur: (أحمق باك تاك).

أَبْكَانٌ * [sıf.] 1. Kıtlıktan pek şiddetli: (عام أبك). 2. Hayvânât ve mevâşiyi tafrik eden. 3.

Ücretle kavminin işlerini gören vekîl. 4. Bir eli kesik, çoklak.

مدفع: [sıf.] Gevşek, za'îf, kuvvetsiz: (مدفع بكيك).
بكيك).

بُكُّ: [iz. cem.] 1. Güçlü kuvvetli gençler: (هم بكك). 2. Dinç ve oynak eşekler.

بُكَّة: [as.] Mekke-i Mükerrreme'nin veya mebnî olduğu vâdinin ismidir: " إن أول بيت وضع للناس للذي ببكة".

بُكِّلَ: [ft 1.] 1. Karıştırmak, katmak, halt etmek: (بكل الشيء). 2. Karmakarışık etmek: (بكل فلان الكلام علينا). 3. (بكيله) denilen bir nev' hurmalı tatlıyı yapmak: (بكل الرجل).

بُكِّلَ: [ft.] 1. Karıştırmak, karmakarışık etmek. 2. (lügat-i 'âmmiyede) iliklemek, düğmelemek. - [ch.] 3. Birine can ve yürükle bağlanmak: (بكل به).

بُكِّلَ: [ft.] 1. Yağma etmek, ganîmet almak: (تبكله). 2. (bir şeyi) cinsinin gayri bir şeye mukâbil satmak: (تبكل البعير بالأدم), deveyi sahtiyâna mukâbil satmak. 3. (birine) şetm ve darb ve kahr ile musallat olmak: (تبكله، تبكل عليه). - [fl.] 4. Karmakarışık söz söylemek, halt-ı kelâm etmek: (تبكل في الكلام). 5. Kibr ve gurûrla sallanarak yürümek: (تبكل في مشيته).

بُكِّلَ: [ft.] Yağma etmek, ganîmet almak: (ابتكله).

بُكِّلَ: [iz.] Yağma, ganîmet.

بُكَّة: *cem: بُكِّلَ [is.] 1. Tabî'at, hilkat. 2. Şekl, hey'et, kıyâfet. 3. Hâl, sûret.

بُكَّة: *cem: بُكِّلَ [iz.] (lügat-i 'âmmiyede) kulp.

بُكَّة: *بُكِّيَّة [is.] Kavrulmuş buğday ile yağ yahut zeytûn yağı ve taze hurma yahut taze peynir ile karışık bir nev' tirîd.

بُكِّي: [sıf.] Giyinmede ve yürüyüşte pek dikkatli, tekellüfle giyinip nâz ve edâ ile yürüyen. Dâ'imâ (جميل) lafzına itbâ olunur: (جميل بكيل).

بُكِّيَّة: [is.] 1. Birbirine katılmış koyun ve keçi sürüsü. 2. Diğer bir sürü ile karıştırılmış sürü: (ظلت القطيعة بكيلة). 3. Ganîmet mâlı. 4. Tabî'at: (كريم البكيلة). 5. (fikrasına n.)

بُكِّيَّة: [iz.] Ganîmet: (له تبكل كثير). (Masdariyyet ma'nâsı için fikra-ı mahsûsasına n.)

بُكِّيَّة: [ft. d.] (Türkçeden me'hûz lügat-i 'âmmiyye) beylik etmek: (بكله).

بُكِّيَّة: [fl 4.] Dilsiz olmak, anadan doğma sağır ve dilsiz olup yahut hamâkat ve belâhetten söylemeğe muktedir olamamak: (بكم الصبي).

بُكِّيَّة: [fl 5.] 1. Dilsiz olmak. 2. 'An-kasd dilsiz olmak. 3. 'Adem-i iktidârdan veya 'an-kasdın cimâ'dan kesilmek: (بكم الرجل).

بُكِّيَّة: [fl.] (söz) tutulmak, güçleşmek: (تبكم عليه الكلام).

*cem: *أُبْكَاْمٌ [sif.] ve: بِكَيْمٍ

*cem: *بُكْمٌ، *بِكْمَانٌ [sif.] Dilsiz, ahras. أَبْكُمُ

*بِكْنٌ [sifs.] Alçak ve zelîle (karı).

*بِكَى [fl 2.] 1. Ağlamak, giryân olmak: (بكى الرجل). 2. Âheng ve tegannî etmek: (بكى فلان). - [ft.] 3. Birine ağlamak: (بكى عليه), ona ağladı. 4. Mersiye söylemek

*بِكِي، *بِكَاةٌ [ft.] Ağlatmak, birinin ağlamasını mûcib olmak: (أبكاها).

*بِكِي، *بِكِيَّةٌ [ft.] 1. (birini) meyyite ağlamağa kandırmak veya tehyîc etmek: (بكاها على). 2. (bir meyyite) mersiye söyleyerek ağlamak: (بكى عليه).

*بِكَاةٌ، *بِكَاةٌ [fş.] Ağlamada müsâbakat etmek. بَاكِي

*بِكَاةٌ، *بِكَاةٌ [fl.] Yalandan ağlamak, ağlar gibi olmak: (تبكى الواعظ).

*بِكَاةٌ، *بِكَاةٌ [ft.] Ağlatmak: (استبكاها).

*بِكَاةٌ [iz.] Gözyaşıyla ağlayış, giryê.

*بِكَاةٌ [iz.] Sesle ağlayış, zârî.

بكت عيني وحق لها بكاها وما يغني البكاء ولا العويل

*بِكَاةٌ [iz.] Bir nev' nebât. ("بكا") mâddesinde dahi zikrolundu.) *fr: *بِكَاةٌ

(Aslı) بُكَاةٌ، بُكِيٌّ cem: بَاكِيَّةٌ s: (الباكى) *بَاكِيٌّ cem: *بَاكِيَّاتٌ، بَوَاكٍ [sif.] Ağlayan, ağlayıcı, giryân, zâr.

*بِكَاةٌ، *بِكَاةٌ s: *بِكِيٌّ [sif.] Çok ağlayan. بَكَاةٌ

*بِكَاةٌ [iz.] Ağlama, ağlayış, yahut çok ağlama. تَبْكَاةٌ

*بِكَاةٌ [iz.] Ağlanan yer, meyyite ağladıkları mahal. مَبْكَاةٌ

*بَلٌ: Harf-i ibtidâ ve harf-i 'atf olup, başlıca idrâb beyân eder, yani mâ-kablini ibtâl ve yahut nefiyde takrîr ile, mâ-ba'dını isbât eder; ve 'inde'l-nuhât harf- idrâb denmekle ma'rûftur. Mâ-ba'dı gâh bir cümle ve gâh bir ism olur. Cümle olduğu vakt, (بل) harf-i idrâb veya intikâl yani nakl-i kelâm için olup, hurûf-ı ibtidâ'iyeden ve yalnız İbn-i Mâlik 'inde yine hurûf-ı 'âtıfeden ma'dûddur. İdrâb için geldiğine misâl: "وقالوا اتخذ الرحمن ولداً سبحانه بل عباد مكرمون" ki "مكرمون" takdîrindedir.

İntikâl için geldiğine misâl: "قد أفلح من تزكى وذكر" "اسم ربه فصلى بل تؤثرون الحياة الدنيا". Mâ-ba'dı bir isimden 'ibâret olduğu vakit ise hurûf-ı 'âtıfeden ma'dûd olup, mâ-kablinde emir veya îcâb olursa, onu meskûtü'n-'anhu hükmüne koyarak mâ-b'adi için hükmü isbât eder: (اضرب زيداً بل عمراً); (قام زيداً بل عمرو). Bu takdîrde mâ-ba'dı bedel hükmündedir. Mâ-kablinde nehy yahut nefy olursa, onu nehy ve nefiyde takrîr ile, mâ-ba'dına emir veya îcâbı hükmü ettirir: (لا تضرب، زيداً بل عمراً، لا تضرب)

(بل اضرب عمراً وبل قام زيداً) ki, (ما قام زيداً بل عمرو demektir. Müberrid nefy ve nehy ma'nâsının (بل) harfiyle mâ-kablinden mâ-ba'dına naklini dahi tecvîz edip, meselâ: Nasb ile (ما زيداً قائماً بل قاعداً) denildiğinde (بل ما زيد قاعداً) yani Zeyd kâ'im değildir belki kâ'idde değildir; ve ref' ile (ما زيد قائماً بل قاعد) denilirse (بل هو قاعد) yani kâ'im değildir, bi'l-'aks kâ'ididir demek olduğunu iltizâm etmiştir. Mâ-kabli cümle-i 'icâbiyye olursa, idrâb ma'nâsını te'kid için (بل) harfinden evvel bir (لا)-ı nâfiye gelip, cümle-i mezkûrenin icâbını nefye tahvîl eder:

وجهك البدر لا بل الشمس لو لم يقض للشمس كسفة وأقول

Mâ-kablindeki cümle zâten menfiyye olduğu vakit dahi te'kid için bazen (بل)'den evvel (لا) harfi gelir:

وما هجرتك لا بل زادني شغفاً هجر وبعد تراخي لا إلى أجل

(بل) harfi bazen (إن) meksûre-i müşeddede ma'nâsına gelir: "بل الذين كفروا في عزة وشفاق" ki (إن) hükmündedir. Bazen de harf-i istifhâm olan (هل) yerine isti'mâl olunur: "بل ادارك عملهم في" (هل ادارك) yani (هل ادارك) الآخرة

يَبْلُزُ، بَلَّزَةً [fl. d.] 1. Kaçmak, firâr etmek. 2. Koşmak. 3. Ta'âmı doyuncaya kadar yemek: (بلَّز الرجل).

بَلَّزٌ [iz.] 1. şeytân, iblîs. 2. Kısa boylu ve tıknâz adam, bodur. 3. Bedeni bütün ve a'zâsı kalın delikanlı.

بَلَّزٌ [iz.] Bedeni bütün ve a'zâsı kalın delikanlı.

يُبْلِئُ، بَلَّأَةً [fl. d.] Korkup kaçmak: (بلَّأ الرجل).

بَلْبُوسٌ [iz.] Menekşeye benzer bir çiçek açan bir cins soğan ki (بصل الذنب) ve (بصل الزير) denmekle dahi ma'rûftur.

يُبْلِلُ، بَلْبَلَةٌ، بَلْبَالٌ [ft. d.] 1. Tahrîk ve tehyîc etmek, heyecâna getirmek: (بلبل فلان القوم). 2. (birinin) derûnuna keder ve vesvese verip muztarib ve bî-karâr etmek: (بلبل فلاناً). 3. Cenkte (mızrâkları) birbirlerine geçirip karıştırmak: (بلبوا). 4. (ârâ ve efkârı) tefrikaya düşürmek: (الأسنة). 5. (eşyâyı) karıştırmak, dağıtmak: (بلبل المتاع).

يَتَبَلَّلُ، تَبَلَّلٌ [fl. td.] 1. (lisânlar) muhtelif ve muhtalit olmak, bir gürûh adamlar tarafından karmakarışık birkaç lisân söylenip anlaşılmamak: (تبلبلت الألسن). - [ft.] 2. (hayvânât) mer'ânın her tarafını dolaşıp bütün otlarını otlamak: (تبلبلت الإبل الكلاء).

بَلْبُلٌ [iz.] 1. Bülbül, 'andelîb. 2. Seferde herkesin işini gören cest ü çalak ve hafifu'r-rûh adam. 3. Cüssesi el kadar bir cins balık. 4. Desti ve bardak emziği: (بلبل من بلبل) (الكوزة).

بَلْبَلَةٌ [is.] 1. Emzikli desti veya bardak. 2. Kadınların binmesine mahsûs deve hevdecî.

بُلْبُلَةٌ: [is.] Sadeflerin içinde bulunur bir nev' siyah boncuk. 2. Keder, ıztırâb, halcân. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

بُلْبُلٌ: [iz. s.] Kalbe 'âriz olan keder ve vesvese, ıztırâb.

بُلْبَالٌ: [iz.] Kurt, zi'b.

بُلْبَالٌ: *cem: بُلْبَالٌ [sıf.] Cest ü çalak ve becerikli (adam): (رجل بلابل).

بُلْبُولٌ: [iz.] Yaban ördeği.

بُلْبُلِيٌّ: [sıf.] Yolda herkesin mu'âvenetinde bulunan cest ü çalak ve becerikli (adam).

بَلَّتْ: *يَبْلُتُ، بَلَّتْ [ft 2.] Kesmek, kat' etmek: (بلته).

بَلَّتْ: *يَبْلُتُ، بَلَّتْ [fl 4.] Kesilmek, munkatı' olmak: (بلت الشيء).

بَلَّتْ: *يَبْلُتُ، بَلَّتْ [fl 5.] 'Akıllı ve temkînli olmak: (بلت فلان).

أَبَلَّتْ: *يَبْلُتُ، أَبَلَّتْ [ft.] Yemîn vermek, yemîn ettirmek: (أبلته يمينا).

أَبَلَّتْ: *يَبْلُتُ، أَبَلَّتْ [fmt.] Kesilmek, munkatı' olmak: (بلته فانبلت).

بَلَّتْ: *يَبْلُتُ، بَلَّتْ [ft. md 6.] Kesmek, kat' etmek: (بلتيته).

بَلِيثٌ: [sıf.] Az söyler, sükûtî.

بَلِيثٌ: [sıf.] 1. Az söyler, sükûtî. 2. Temkînli, 'akıllı, lebbîb.

بُلْتُ: [iz.] Gûyâ kanatları muhterik olmakla diğer tuyûra temâsında ihrâk eder bir kuş.

مُبْلَتٌ: [sıf.] 1. Münakkah ve müzeyyen (söz): (كلام مبلت). 2. Edâsına tekeffül olunmuş (mehr-i mü'eccel): (مهر مبلت).

بَلَّعَ: *تَبَلَّعَ، يَبْلَعُ، تَبَلَّعَ [fl. td.] 1. Sövüp sayarak boşanmak, çok ve karmakarışık söyleyerek sövüp saymak. 2. Fesâhatsız ve dil dolaşarak söylemek. 3. Kendini beğenmek, hod-bînlik etmek.

بَلَّعَ: *بَلَّعَ [sıf.] Çîre-dest, hâzık, elinden iş gelir: (رجل بلتع، بلتع).

بَلَّعَةٌ: *بَلَّعَتْ [sıf.] Çok bağırip çağırın edebsiz (karı): (امرأة بلتع).

بَلَّعَانِيٌّ: *مَبْلَعَانِيٌّ [sıf.] Tekellüfle nâziklik ve zarâfet satmağa özenen kaba (adam): (رجل بلتعاني).

بَلَّعِيٌّ: [sıf.] Fesâhat ve selâsetle söyleyen, fasîh, talâkat-i lisâna mâlik.

بَلَّعٌ: [iz.] 1. Halk, adamlar, nâs: (فيه بلم كثير), orada çok halkı vardır. - [sıf.] 2. Dili dönmez, peltek: (رجل بلم).

بَلَّتِي: *يَبْلُتِي، بَلَّتِي [ft. md 6.] (n. بلمت).

بَلِثٌ: *بَلِثٌ [iz.] 1. İki senelik kararmış ot. (تليب mablûbudur.) - [sıf.] 2. Yumuşak. (دميٲ) lafzına itbâ' olunur: (شيء دميٲ بليٲ), yumuşak şey.

بَلِيقُ: *بَلِيقُ* [iz.] Yeryüzüne yayılmış durgun su.

بَلَجٌ: *بَلَجٌ* [fl 1.] (sabâh) ağarmak, (şafak) atmak: (بلج الصبح).

بَلَجٌ: *بَلَجٌ* [ft 2.] Açmak: (بلج الباب).

بَلَجٌ: *بَلَجٌ* [fl 4.] 1. Açık kaşlı olmak: (بلج فلان). 2. Şâdân ve mesrûr olmak: (بلج الرجل).

أَبْلَجٌ: *أَبْلَجٌ* [fl.] 1. (sabâh) açılmak, ağarmak: (أبلج الصبح). - [ft.] 2. Keşf etmek, meydâna çıkarmak. 3. Açmak, îzâh etmek: (أبلجه).

تَبْلَجٌ: *تَبْلَجٌ* [fl.] 1. (sabâh) açılmak, ağarmak: (تبلج الصبح). 2. Açılmak, yüzü gülmek, beşûş olmak: (تبلج الرجل). 3. Meydâna çıkmak, zâhir olmak: (تبلج الأمر).

إِنْتَلَجٌ: *إِنْتَلَجٌ* [fl.] ve:

أَنْبَلَجٌ: *أَنْبَلَجٌ* [fl.] (sabâh) açılmak, ağarmak: (انبلاج الصبح، انبلج الشفق).

إِبْلَاجٌ: *إِبْلَاجٌ* [fl.] ve:

إِبْلَاجٌ: *إِبْلَاجٌ* [fl.] Ziyâdesiyle vâzıh ve 'ayân olmak: (إبلاج الشيء).

بَلَجٌ: [sıf.] Güler yüzlü, beşâşetli: (بلج رجل).

بَلَجٌ: [iz.] Kaşların açık ve birbirinden ayrı olması.

بَلَجٌ: [sıf.] Güler yüzlü.

أَبْلَجٌ: *أَبْلَجٌ* [iz. cem.] Yüzlerinde henüz tüy tozu olmayan delikanlılar.

بُلْجَةٌ: *بُلْجَةٌ* [is.] 1. Aydınlık, şafak aydınlığı: (بلجة الصبح). 2. İki kaşın arasındaki aralık: (به بلجة). 3. Yanağın kulak cihetindeki kısmı. 4. Mak'ad, dübür (بلحة gibi).

بَلِيجٌ: [sıf.] 1. Açık, vâzıh, 'ayân. 2. Ziyâlı, muzî'.

أَبْلَجٌ: *أَبْلَجٌ* [sıf.] 1. Açık kaşlı, çatık kaşlı olmayan. 2. Güler yüzlü, beşûş: (رجل أبلج). 3. Vâzıh, 'ayân, sarîh: (أبلج الوجه). 4. Parlak, ziyâdâr, münîr: (صبح أبلج).

بَلِيجٌ: [iz.] (Farisi بيله'den mu'arreb) sıg yerlerde yere dayanıp kayığı yürüttükleri sırık: (بليج السفينة).

أَبْلُوجٌ: [iz.] (mu'arreb) nebât şekeri: (أبلوج السكر).

بَلِيلَجٌ: [iz.] Mi'deye nâfi' bir devâ.

بُلْجَمٌ: *بُلْجَمٌ* [ft. d.] (hayvânın) hasta ayağını sargı ile sarmak: (بلجم البيطار الدابة).

بَلَجٌ: *بَلَجٌ* [fl 3.] (yaş toprak) kurumak: (بلج الثرى). 2. İflâs etmek: (بلج الغريم). - [ft.] 3. (şehâdeti) ketm etmek: (بلج الرجل بشهادته). - (بلج ما على غريمي bulamadım).

بَلَجٌ: *بَلَجٌ* [fl 3.] 1. Yorulup 'âciz kalmak: (بلج الرجل). 2. (su) çekilip zâ'il olmak: (بلج الماء). 3. 'Ahda gadr etmek, sözünde durmamak: (بلحت خفارته). 4. Red ve inkâr etmek. 5. Bir ağır yükün altında 'âciz kalmak.

يُبْلِحُ، إبْلَاحٌ [fl.] (hurma ağacının) meyvesi (بلح) yani sararmağa başlamış koruk hâline gelmek: (أبلح النخل).

يُبْلِحُ، تَبْلِيحٌ [fl.] ve:

يَتَبَلَّحُ، تَبَلَّحٌ [fl.] Yorulup kalmak: (بلح، تبلح الرجل).

يُبَالِحُ، مُبَالِحَةٌ [ft.] Bi-gayr-i hak muhâsama edip gâlib gelmek: (بالحهم).

يَتَبَالِحُ، تَبَالِحٌ [fş.] Birbirine karşı inkâr etmek, inkâr edişmek: (تبالحا).

بَلْحَةٌ [icz.] 1. Yeni sararmağa başlamış olan alaca hurma koruğu ki hilâl ile besr hâletleri arasındadır. 2. Bir cins tatlı su balığı.

بُلْحَانٌ [iz.] 1. Pek yaşlı karakuş. 2. Farisi hümây denilen mevhûm bir kuş.

[is.] Mak'ad, dübür. (بلجة gibi).

[sıf.] 1. Cinsi kötü ve gayr-i münbit (toprak). 2. Kuvvetli, gâlib.

[sıf.] 1. Suyu çekilmiş (kuyu): (بئر). 2. Sıla-ı rahma ri'âyet etmeyen ve akrabâsına bakmayan (adam): (رجل بلوح). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

[is.] (اسليخ) dahi denilen bir cins nebât veya ona müşâbih ayrıca bir nebâtır.

[is. cem.] Hurma koruğundan gerdânlık.

[iz.] Çukur olmayan yayvan çanak.

يُبْلِحُ، بَلْحٌ [fl 4.] Tekebbür ve ta'azzum etmek: (بلخ الرجل).

يَتَبَلَّحُ، تَبَلَّحٌ [fl.] Kibirilenmek, tekebbür ve ta'azzum etmek.

بَلْحٌ [sıf.] Kibirli, müte'azzım.

[iz.] 1. Sindiyân ağacı, Arabistan mişesi. 2. Uzunluk, tûl: (في قامته بلخ).

[iz.] Sindiyân ağacı, Arabistan mişesi.

[sıfs. cem.] Sağrıları büyük (kadınlar). Müfredi (بليخة) olsa gerektir.

[sıfs.] Vücûdu iri yahut kavm ve kabîlesi 'inde kadar ve menzileti büyük (kadın): (امرأة بلاخية).

[is.] Leylâk ağacı.

بَلْحَاءٌ [sıf.] Kibirli, 'azametli.

[is.] Siğil otu denilen bir ot ki yaprakları yerde sürünüp 'usâresi boğaza yapışan sülükleri düşürür.

[sıf.] Kalın, kaba: (شيء بلخص).

[fl. td.] *يَتَبَلَّخُ، تَبَلَّخٌ* [fl. td.] Kalınlaşmak, kabalaşmak.

[fl 1.] 1. Bir yerde devâm üzere mukîm olmak ve o yeri belde ve memleket ittihâz etmek, yerleşmek: (بلد بالمكان). 2. Harekete muktedir olamamak, dermânsız kalmak;

جرى طلقاً حتى إذا قلت سابق تداركه أعراق سوء فيلدا

[fl 4.] 1. Kaşları açık ve ayrı olmak, çatık kaşlı olmamak: (بلد الرجل). 2. Muhârebe için bir mevki' seçip tutmak: (بلد القوم).

[fl 1, 4.] Bir yeri tasarruf zımında harb ve kıtâl etmek: (بلد القوم).

[fl 5, 4.] 1. Fehimsiz ve iz'ânsız olmak, zekâveti nâkis olmak: (بلد الرجل). 2. (hayvân) tahrîk ve tahrîsla neşâta gelmemek, hissiz ve tenbel olmak.

[ft.] 1. (birini) bir yere veya bir şeye mülâzim etmek: (أبلده إياه). - [fl.] 2. Bir yere yapışmak. Bir yerden ayrılmamak: (القوم أبلد). Fakırdan dahi kinâyeye olur. 3. (birinin) hayvânı yürümek, hayvânı tenbel ve tahrîk olunamaz hâlde olmak: (أبلد القوم).

[fl.] 1. Hiçbir işe meyl ve rağbet etmeyip abdâl gibi durmak: (بلد الرجل). 2. Cûd ve sehâdan bî-behre olup buhl ve imsâk etmek: (بلد فلان). 3. Kendini yerden yere atmak: (بلد الرجل). 4. (bulut) sanki buhl ve imsâk edip yağmur yağdırmamak: (بلدت السحابة). 5. (yarış atı) geri kalmak: (بلد الفرس). 6. Karanlıktan iyi görünememek, duman içinde gözükmek:

إذا لم يناعز جاهل القوم ذا النهي وبلدت الأعلام بالليل كالآكم

[fş.] Kılıçla veya değnekle uruşmak: (بالط) (بالده).

[fl.] 1. Tenbel ve gevşek ve ahmak olmak: (تبلد الرجل، تبلدت الدابة). 2. Nedâmetten ellerini çırpıp dövüşmek: (تبلد الرجل). 3. Te'essüf ve telehhüf ve tahassür etmek: (تبلد الرجل). 4. Mütehayyir olmak, şaşa kalmak: (تبلد فلان). 5. Yere düşmek, kendini kaldırıp yere atmak: (تبلد الرجل). 6. Başkasının yerine ve memleketine musallat olmak: (تبلد الأمير). 7. Şenlik ve ma'mûriyyetten hâlî bir yere nâzil olmak: (تبلد القوم). 8. Te'essüften iki ucunu arkasına çevirmek: (تبلد الرجل). 9. Yalandan hamâkat ve belâdet izhâr etmek. 10. Karanlıktan iyi görünememek: (تبلدت البلاد).

[fl. mhr 2.] (hayvân) ziyâde şişmanlanıp tenbel ve yerinden kımıldanamaz olmak: (ابلندی الجمال).

[iz.] 1. Yer, hıttâ, memleket, kıt'a: (بلد الشام), Şâm hıttası. 2. Kasaba şehir, memleket: (البلد الأمين، البلد الحرام) ve sâdece (البلد), Mekke-i Mükerrreme. (Sûrsuz olanına) ve sûrle muhât olanına (مدينة) dedikleri mervîdir.) 3. Kabr, makbere, kabristân. 4. Hâne, ev, mesken. 5. Deve kuşu yuvası: (هو أذل من بيضة). 6. Yer, arz. 7. Göğüs, sadr. 8. El ayası, kef. 9. Gemici iskandili: (قاس الملاح الماء بالبلد). 10. Asl, 'unsur. 11. Hikât-ı asliyesi üzere kalıp hiçbir hafır veya ocağı olmayan yer. 12. Boğazın çukuruyla çevresi. 13. İki kaşın arası. - [sıf.] 14. Yalnız, tek ve tenhâ: (تركة بلداً), onu yalnız ve tek ve tenhâ bıraktı. - [t.] (البلدان), Basra ile Kûfe.

بَلَدٌ: *cem: *أَبْلَادٌ [iz.] 1. Eser, nişân. 2. Toprak.

بَلَدٌ: [iz.] Seferde ve suyun pek kîmetli olduğu yerlerde bir kabın içine konup onları örtünceye kadar su dökerek ba'dehü suyu taksîm etmek üzere müsta'mel altın ya gümüş ve yahut bakır ve kalaydan ufak taneler ki (حصاة القسم) dâgi denir.

بَلَدَةٌ: [is.] 1. Kasaba, şehir. 2. Kıt'a, memleket, hıtta. 3. Yer, toprak. 4. Sadr, göğüs. Bu iki ma'nâya misâl:

أنبخت فألقت بلدة فوق بلدة قليل بها الأصوات إلا بغامها. Yani göğsü yere kodu. 5. İki kaşın arası. 6. Menâzil-i kamerden ne'âyim ile sa'du'z-zâbih arasında vâki' bir menzil. 7. Mekke-i Mükerreme. 8. (mec.) müfârakat, bu'd: (كذا فهي بلدة بيني إن لم تفعل) (وبينك), bunu yapmazsan bir daha seninle görüşmem. 9. Susuz veya suyu pek seyrek çöl.

وبلدة مثل ظهر الترس موحشة للجن بالليل في حافاتهما شعل.

بَلَدَةٌ: [is.] Yüzün mer'î olan dâ'iresi, çehre: (ما أملح بلدة وجهه). (Masdariyyet ma'nâsı için ikinci fikraya n.)

بَالِدٌ: *cem: *بَلَدَةٌ [sıf.] Bir yerde ikâmet eden, sâkin, mukîm. – (شيء تالد بالذ), kadîmî ve dâ'imî şey.

بَلِيدٌ: [sıf.] 1. Zekâvet ve fetânetten behresiz, gabî. 2. Tenbel ve gevşek ve tahrîki nâ-kâbil (hayvân).

أَبْلَدٌ: [sıf.] 1. Zekâvet ve fetânetten bî-behre, gabî. 2. İri cüsseli tenbel ve kalın kafalı. 3. Kaşları birbirinden ayrı, açık kaşlı.

بِلَادَةٌ: [is.] 1. Hamâkat, kalın kafalılık. 2. Gevşeklik, tenbellik, bir vecihle harekete gelmemelik.

بُلَيْدَةٌ: [is.] (بلدة musaggarıdır) küçük kasaba, kasabacık.

مَبْلُودٌ: [sıf.] Ma'tûh, fertût.

مَبِيدٌ: [iz.] Eskiden kalmış havz.

بَلْدٌ: [iz.] Kına ağacının kökü.

بَلْدَى: [sıf.] Pek geniş, 'arîz.

مُبَلْدٌ: * (المُبَلْدِي) [sıf.] 1. Salb ve kavî (erkek deve). 2. Pek etli ve şişman (insân ve hayvân).

بُولَادٌ: [iz.] (Farisi بولاد'dan me'hûz lûgat-i 'âmmiyye) ustura. (موسى).

بَلْدَحٌ: *بَلْدَحٌ, بَلْدَحَةٌ [fl. d.] 1. Kendini yere urmak, yerden yere atmak: (بلدح الرجل). 2. 'Ahda hulf etmek, 'ahda vefâ etmemek, sözünde durmamak: (بلدح فلان). 3. Yorulup 'âciz kalmak: (بلدح الرجل).

تَبْلَدَحٌ: *تَبْلَدَحٌ, تَبْلَدَحٌ [fl. td.] Va'de hulf etmek, sözünde durmamak: (تبلدح الرجل)

إِبْلَدَحٌ: *إِبْلَدَحٌ, إِبْلَدَحٌ [fl. hr.] 1. Bollanmak, tevessu' etmek: (ابلدح المكان). 2. Yıkılmak (ابلدح الحوض).

بَلْدَحٌ: [sıfs.] İri ve şişman (karı): (بلدح امرأة).

رَجُلٌ: [sıf.] Semiz ve bodur (adam): (رجل بُلْدَحْ
(بلندح).

بُلْدَكْ: [fl. hr.] 1. Bollanmak, genişlenmek: (ابلندك الشيء). 2. (havz) yerle beraber olmak: (ابلندك الحوض).

بُلْدَمٌ: [fl. d.] 1. Korkmak, ürkmek. 2. Korkudan sesi tutulmak, lakırdı söylememek: (بلدم الرجل).

بُلْدَمٌ: [iz.] 1. Göğsün yukarı tarafı, gerdân: (أصاب بدمه). - [sıf.] 2. Kaba ve kalın kafalı ve bed-manzar (adam): (رجل بدم). 3. Kesmez, kör: (سيف بدم).

بُلْدَمٌ: [sıf.] 1. Ağır, sakîl (ta'âm): (بلدم طعام). 2. Kaba kalın kafalı ve bed-manzar (adam): (رجل بدم).

بُلْدَامَةٌ: [sıf.] Kalın kafalı kaba câhil ve bed-manzar: (أهل بلدامة). (Âhirindeki (ة) mübâlağa içindir.)

بُلْدَمٌ: [sıf.] Kalın kafalı kaba câhil ve bed-manzar (adam):

ما أنت أعفك بلندم هردبة هو هاء مزردم [راجز]

بُلْدَرٌ: [iz.] Belâdır, Hindistân'ın bir meyvesi.

بُلْدَمٌ: [fl. d.] 1. Korkmak, ürkmek. 2. Korkudan sesi tutulmak, lakırdı söylememek: (بلدم الرجل).

بُلْرٌ: [iz.] (Yunaniden mu'arreb: Βέρυλλος) 1. Billûr. 2. Camın hâssı, elmastraş, billûr.

بُلْرٌ: [iz.] 1. 'Azîmu'l-heykel bahâdır. 2. Hind mülûkünün büyüklerine verilen 'unvândır.

بِلْلُورٌ: [fl. td.] Billûr veya billûre şebîh olmak.

بِلْلُورِيٌّ: [sıf.] Billûrden masnû' veya billûrle müzeyyen.

بِلْرَجٌ: [iz.] (Mağrib lüğatinde) leğlek.

بِلْرًا: [fş.] Birbirinden almak: (بالزا الشيء).

بِلْرًا: [ft.] Birinden bir şey almak: (ابتلزه منه).

بِلْرٌ: [sıf.] 1. Kısa boylu, bodur: (رجل بلز). 2. İri vücûdlu ve bir rivâyette hafif ve serîf hareketli (kadın). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

بِلْرِيٌّ: [iz.] Mısır'da Nîlin suları çekildikten sonra yerin üzerinde bıraktığı özlü toprak. ('Avâm طين الإبلير derler.)

بِلْسٌ: [fl.] 1. Me'yûs ve nevmîd olmak: (أبلس الرجل). 2. Mütehayyir olmak, şaşa kalmak: (أبلس في أمره). 3. Kesret-i hüzn ve kederden sâkit durmak. 4. Rahnet-i Hak'tan kat'î ümîd etmek. 5. (dişi deve) çok kösnümekten seslenmez olmak: (أبلس الناقة). - [ft.] 6. Nevmîd ve me'yûs etmek: (أبلسه).

بِلْسٌ: [iz.] 1. Hayırsız adam, nâ-be-kâr, haylaz. 2. Yemen'de hâsıl olur bir nevf beyaz incir. 3. İncir, tîn.

*بُلْسٌ [iz.] kaliy külü.

*بُلْسٌ [iz.] Mercimek. (بلسن mürâdifi.)

*بُلْسٌ [iz.] Satılık incirin vaz' ve teşhîrine mahsûs ağzı açık çuval.

*مُبْلِسٌ [sıf.] Hüzn ve me'yûsiyyetten sâkit duran (adam): (رجل بلس).

*بُلْسٌ [iz.] (Farisi پلاس'dan mu'arreb) eğer ve pâlânın altında hayvânın sırtına konulan keçe.

*بُلْسٌ [iz.] Keçe yapan ve satan adam, keçeci.

*بُلْسَانٌ [iz.] (n. بلسن)

*بُلُوسٌ [iz.] (علوس) kelimesine itbâ' olunarak nâ-çîz ta'âm demektir: (ما دقت علوساً ولا), hiçbir şey yemedim, ağzıma bir şey komadım.

*بُلُوسٌ [iz.] Cehennemde bir zindânın ismidir.

*أَبَالَيْسٌ, أَبَالَيْسَةٌ [az.] Şeyytân, 'Azrâ'îl.

*مِبْلَاسٌ [sıfs.] Ziyâde kösnümekten seslenmeyen (dişi deve): (ناقة مبلاس).

*بُلْسِكَا, بُلْسِكَا *بُلْسِكَا [iz.] Esvâba yapışıp ayrılmayan bir nev' dikenli ot ki (فوه بريّة) ve (عمي) ve (خذني معك) dahi denilir, zîrâ çobanlar onunla sütün içinden kılları ayıklarlar.

*بُلْسَمٌ [fl. d.] 1. Korkudan sükût edip sesini çıkarmamak. 2. Yüzünü ekşitip somurmak: (بلسم الرجل).

*بُلْسَمٌ [fl. td.] Yüzünü ekşitip somurmak: (تبلسم الرجل).

*بُلْسَمٌ [iz.] Yaralara sürülen bir nev' damg. – (البلسم المكي), 'itriyyâtta bir mâdde ki Mekke civârında ve Yemen'de hâsıl olan bir ağaçtan çıkar.

*بُلْسَامٌ [iz.] Birsâm denilen zâtu'l-cenb marazının bir nev'i.

*بُلْسَنَةٌ [iz.] Mercimek.

*بُلْسَانٌ [iz.] Pelesenk ağacı.

*بُلْشُونٌ [iz.] Balıkçıl kuşu. (الملك الحزين) dahi derler.

*بُلْصٌ [ft 1.] 1. (birinden) bütün alacağını alıp zimmetini tahlîs etmek: (بلصه). 2. (birinin) gadren ve bilâ-vech-i şer'i mâlını almak: (بلصهم).

*بُلْصٌ [ft.] 1. (birinden) bütün alacağını alıp zimmetini tahlîs etmek: (بصله من مالي). - [fl.] 2. (hayvânın) sütü azalmak: (بلصت الغنم).

*بُلْصَةٌ [fl.] 1. Birinin üstüne sıçrayıp atılmak: (بالصه) - [fş.] 2. Birbirinin üstüne sıçramak: (بالصا).

تَبَلَّصَ، تَبَلَّصَ [ft.] 1. Mer'ânın bütün otlarını hayvânlara otlatmak: (الأرض تبلص). (الشيء تبلص). 2. Gizlice istemek: (الشيء تبلص). 3. Bir şeye göz dikip usûlle aşırarak: (تبلص له). 4. (hayvân) yerdeki otların cümlesini otlatmak: (تبلصت الغنم الأرض).

يَبْلُصُ، يَبْلُصُ [fl. mhr 2.] 1. Gitmek, kaçmak: (ابلص الرجل). 2. Soyunup esvâbından çıkmak: (ابلص من ثيابه).

بَلَصَةٌ [is.] (lügat-i 'âmmiyede) zulm, gadr.

بَلَّوَصٌ، بَلَّوَصٌ [iz. s.] (أبو برليص) dahi denilen bir kuş.

بَلَّوَصٌ [iz.] Bir kuş. İkincisi müfred ve birincisi cem' veya birincisi müzekker ve ikincisi mü'ennes yahut bir 'aks olduğu dahi maznûndur.

بَلَّوَصٌ [iz.] Göçgen kuşuna benzer bir kuş.

بَلَّوَصٌ [iz.] Kuyruğu uzun ve kanatları kısa bir kuş.

بَلَّوَصٌ [iz.] Bir nev' sebze.

بَلَّوَصٌ [is.] Çölde muğaylân ağaçları arasında yumurtlar tumurtası yeşil bir kuş.

تَبَلَّصَ، تَبَلَّصَ [ft. td.] 1. Gizlice ve mekr ve hîle ve sahta nezâketle bir şey talep ve

tecessüs etmek: (تبلص فلان). 2. Halka yanaşmak, tekarrüb edip ülfet etmek: (يتبلص فلان).

بَلَّوَصٌ [is.] (Türkçeden me'hûz lügat-i 'âmmiyeye) palaska.

يَبْلُصُ، يَبْلُصُ [fl. d.] Kaçmak, firâr etmek: (بلصم الرجل).

بَلَّوَصٌ، بَلَّوَصٌ [ft 1.] Taş ve kaldırımla döşemek: (بلط الدار).

بَلَّوَصٌ، بَلَّوَصٌ [ft.] Taş ve kaldırımla döşemek: (أبلط الأرض). 2. (yağmur) yerin yüzünü ve yahut salâbetinin müntehâsını ıslatmak: (أبلط). (المطر الأرض). 3. (hırsız birinin) bütün mâlını süpürüp götürmek: (أبلط اللص القوم). 4. Talebde bıktırıcaya kadar ibrâm ve ilhâh etmek: (أبلط). - [fl.] 5. Kaldırım taşlarına yapışmak, yere düşmek. 6. Bütün mâlını gâ'ib edip fakr ve zarûret içinde kalmak: (أبلط الرجل). Bu son ma'nâ ile mechûl binâsı üzere (أبلط الرجل) dahi denilir.

بَلَّوَصٌ، بَلَّوَصٌ [ft.] 1. Taş veya kaldırımla döşemek: (بلط الأرض). 2. (birinin kulağına) acıtacak sûrette fiske urmak: (بلط أذنه). - [fl.] 3. Yürümekten yorulup bî-tâb kalmak: (فلان بلط). 4. (gemici) olta urmak: (بلط النوتي).

بَلَّوَصٌ، بَلَّوَصٌ [fş. fl.] 1. Kılıçla uruşmak: (بالط القوم). 2. (yüzen adam) suyun içinde çabalamak: (بالط السابح). 3. ('asker) atlarından inip piyâde olarak birbirleriyle uğraşmak: (بالطوا بني). 4. Birinden kaçıp kurtulmak: (بالطني الطبي).

تَبَالَطُ [fş.] Kılıçla uruşmak: (تبالط الجيش).

يَتَبَالَطُ، اِنْبَالَطُ [fl.] Uzaklaşmak, uzağa kaçmak: (انبط الرجل).

بَلَطُ [iz.] Çarhçı âleti, çarh.

بَلُطُ [iz. cem.] 1. Ehl-i ibâha ve lâ-ubâli takımı. 2. 'Asker firârları.

بَلُطُ [sıf.] Muttasıl hareket edip bir yerde durmaz, zevzek: (ولد بلط). (Lügat-i müvellede veya 'âmmiyedir.)

بَلُطَةُ [is.] 1. Zamân, dehr. 2. Biraz vakt, bürhe. 3. Ansızın, fec'eten. İmri'ü'l-Kays'ın âtideki beytinde vâki' olup taş döşeli hânesini kasd ettiği dahi maznûndur:

نزلت على عمرو بن درماء بلطة فيا كرم ما جار ويا حسن ما محل

بَلُطَةُ [is.] [is.] 'بلط'dan müştak veya Türkçe baltadan me'hûz) bir nev' balta.

بَالِطُ [sıf.] Sa'y ve gayret eden: (في فلان بالط) (أموره).

بِلَاطُ [iz.] 1. Düz ve müstevî yer: (ساروا في) (بلاط الأرض). 2. Kaldırım taşı.: (ما أحسن بلاط صحنك). 3. Yerin yüzü, sathı. 4. Yerin sertliğinin müntehâsı, üstündeki yumuşak tabakasının bittiği yer: (أحلت عليه بسوطي فلزق ببلاط الأرض). - [sıf.] 5. Kaldırım veya taş döşeli: (أرض بلاط).

بَلُوطَةُ [iz.] Palamut mişesi, pelit ağacı. - (بلوط الملك), şâh-bellût, at kestanesi. -

(بلوط الأرض), yer palamutu, hindibâya müşâbih bir nebâtır. - (انقطع بلوطي), tâb ve tâkatim kesildi, mecâlim ve istinâdgâhım kalmadı.

بَلُوطَةٌ [is.] (Mağrib lügat-i 'âmmiyyesinde) Göz bebeği: (بلوطة ذا العين).

بِلَالِيطُ [iz. cem.] Düz ve müstevî yerler.

مُْبَلِطُ [sıf.] Kaldırım veya taş ve tuğla döşeli.

مُْبَالِطُ [sıf.] Çalışan, sa'y ve cehd eden: (فلان مبالط لك).

يُبَلِطُ، بَلِطَةٌ [fl. d.] 1. (بلدح) mürâdifidir. (n. بلدح). 2. Yasılatmak: (بلطح الشيء).

يَتَبَلِطُ، تَبَلِطُ [fmt.] (تبلدح) mürâdifidir. (n. تبدل). 2. Yasılatmak: (بلطحه فتبلطح).

بِلَاطِحُ [sıf.] Yası. (سلاطح) lafzına itbâ' olunur: (شيء سلاطح بلاطح), yayması bir şey.

يُبَلِّغُ، بَلِّغُ [fl 4.] Yutmak: (بلع اللقمة).

يُبَلِّغُ، اِبْلَغُ [ft.] Yutturmak: (أبلعه) (أبلعني ريقى) - (اللقمة). bana tükürüğümü yuttur, yutkanacak kadar mühlet ver, nefes aldır.

يُبَلِّغُ، تَبَلِّغُ [fl.] İhtiyârlık 'alâyiminden olan beyaz kılları yeni zuhûr etmek: (بلع الشيب في) (رأسه).

يُبَلِّغُ، اِبْتَلِغُ [ft.] Tekellüfle yutmak: (ابتلع اللقمة).

بَلْعَةٌ [iciz.] Makara deliği.

بُلْعُ: [sıf.] Ekûl, obur. – (سعد بلع) (Gayr-i münsarif olarak 'Ayn'nın fethiyle), menâzil-i kamerden bir menzildir ki biri muzî' ve diğeri pek sönük iki necmi hâvîdir.

بُلْعَةُ: *cem: بُلْعُ [is.] 1. Değirmen deliği. 2. (mec.) ekûl ve obur adam.

بُلُوعٌ: [sıf.] 1. Çok yutan, yutucu. 2. Geniş, vâsi': (قدر بلوع), geniş tencere.

بُلَيْعٌ: [iz.] Bir nev' nebât.

بُؤْلُعٌ: [sıf.] Çok yiyen, ekûl.

بُؤْلُوعَةٌ: [is.] *بُؤْلُوعٌ، بِلَالِيْعٌ cem: بُلُوعَةٌ، بِلَاعَةٌ: بِلُوعَةٌ
1. Sahrınc, su hazînesi. 2. Çirkef lağımı. 3. Gemi sintinesi

مِبْلُوعٌ: [iz.] 1. Boğaz: (هو واسع المبلع).

مِبْلُوعٌ: [sıf.] Çok yiyen, ekûl, obur.

مِبْلُوعَةٌ: [is.] Dibinden ağızına kadar divârurulmuş kuyu.

بِلْعَبٌ: [is.] *بِلْعَبِيْسٌ [iz.] Garîb ve 'acîb şeyler: (أتى بالبليبيس).

بِلْعَسٌ: [is.] Cüssesi iri eti gevşek ve yürümede pek batî' ve tenbel dişi deve.

بِلْعُوسٌ: [is.] *بِلْعُوسٌ [is.] Bön ve şaşkın karı.

بِلْعَصٌ: [is.] *بِلْعَصٌ [iz.] Âlet-i tenâsül-i inâsın kenarı veya kendisi.

بِلْعَقٌ: [iz.] Oman hittası hurmasının en iyi cinsi.

بِلَاعِقٌ: [sıfz. cem.] Geniş (yerler): (أمكنه). (Müfredi mesmû' değildir).

بِلْعَكٌ: [ft. d.] *بِلْعَكٌ، بِلْعَكَةٌ: بِلْعَكٌ (بلعكة).

بِلْعَكٌ: [i.] 1. Cüsseli ve etleri gevşek ihtiyâr deve. 2. Haysiyyetsiz ve hakîr ve zelîl adam. 3. Bir cins makbûl hurma. (بلعق gibi).

بِلْعُغٌ: [iz.] *بِلْعُغٌ [iz.] Boynu uzun bir cins su kuşu.

بِلْعَمٌ: [ft. d.] *بِلْعَمٌ، بِلْعَمَةٌ: بِلْعَمٌ (بلعم اللقمة).

بِلْعَمٌ: [sıf.] 1. Yutucu, ekûl, obur. 2. 'Arsız, küstâh.

بِلْعُومٌ: [iz.] 1. Boğaz, gırtlak. 2. Merkebin dudağındaki beyazlık. 3. Yüksek bir yerden gelen suyun yer altındaki yolu.

بِلْعُومٌ: [iz.] Boğaz, gırtlak.

بِلْعٌ: [fl 1.] *بِلْعٌ، بِلْعَةٌ: بِلْعٌ [fl 1.] 1. Yetişmek, erişmek: (بلغ) (المكان)، "فإذا بلغن أجلهن". 2. Sinn-i bülûğa varmak, bâliğ olmak: (بلغ الغلام). 3. Olmak, kemâle ermek: (بلغت النخلة). 4. ('illet) kesb-i iştidâd etmek, son dereceye varmak. 5. (haber ve havâdis) vâsıl olmak, duyulmak: (بلغني)، haber aldım. - [ch.]. 6. Mihnet ve meşakkatin son derecesine dûçâr olmak: (بلغ الرجل).

بِلْعٌ: [fl 5.] *بِلْعٌ، بِلَاعَةٌ: بِلْعٌ [fl 5.] Belîğ olmak, belâğatle söz söylemek: (بلغ الرجل).

بِلْعٌ: [ft.] *بِلْعٌ، بِلَاعٌ: بِلْعٌ [ft.] Yetiştirmek, erişirmek, îsâl etmek.

بَلَغَ [ft.] 1. Yetiştirmek, eriştirmek, îsâl etmek: (بلغه إليه). 2. (bir haber ve sâireyi) götürmek, teblîğ etmek: (بلغ سلامي), selâmımı teblîğ et. 3. (hayvânın dizginini) gevşetip uzatmak: (بلغ الفارس).

بَالَغَ [fl.] Bir işte kusûr bırakmayıp son dereceye kader cehd ve ikdâm etmek: (بالغ في إكرامه), ikrâmında kusûr bırakmadı. – (بالغ عليه), bir adama karşı çok cehd etmek.

تَبَلَّغَ [fl.] Az bir şeyle iktifâ edip geçinmek: (تبلغ الرجل). 2. Bir şeye veya bir yere zahmet ve külfetle yetişmek: (تبلغ المنزل), menzile zor yetişebildi. 3. (illet ve maraz) ziyâde istidâd etmek: (تبلغت به العلة).

تَبَالَغَ [fl.] 1. Belâğat satmak, belâğat iddi'âsında bulunmak: (تبالغ في الكلام). 2. (maraz veya keder) kesb-i iştidâd etmek: (تبالغ فيه). 3. (debbâğ) derinin her işini görüp hazırlamak: (تبالغ الدباغ في الجلد).

بَلَغَ [sıf.] 1. Son dereceye varan, nihâyet derecede bulunan: (أحمق بلغ), son derecede ahmak. 2. Maksuduna nâ'il olan: (أحمق بلغ), hamâkatiyle beraber merâmına nâ'il olan tâli'î yaver adam. – (اللهم سمع لا بلغ) (merfû' olarak) ve (سمعاً لا بلغاً), bir kötü şey işiten adam tarafından (Ya rabbi bu işitilen şey hâsıl olmasın) ma'nâsıyla du'â makâmında söylenilir. – (أمر الله) (جيش بلغ), Allah'ın emri nâfiz ve câridir. – (بلغ), maksudına nâ'il olmadıkça geri dönmez muzaffer asker.

بَلَغَ [sıf.] 1. Son derecede habîs, le'îm: (رجل بلغ ملغ). 2. Belîğ, fasîh.

بَلَغَ [sıf.] Fasîh, belîğ, belâğatle söyleyen.

بُلْغَةٌ [sıf.] Son dereceye varan, son derecede olan: (أحمق بلغة), son derecede ahmak yahut hamâkatiyle beraber maksudına nâ'il olan adam.

بُلْغَةٌ [is.] Ancak kifâyet edecek mikdârda ma'îşet: (ما هي إلا بلغة).

بَالِغٌ [sıf.] 1. Yetişmiş, varmış. 2. Sinn-i bülûğa vâsıl olmuş. (Bu ma'nâ ile mü'ennesi "بالغ" ve "بالغة" olur): (بالغ غلام بالغ، جارية). 3. İyi, mükemmel: (شيء بالغ وبالغ).

بَلِغٌ [sıf.] Belâğat ve fesâhatle söyleyen, merâmını güzel ifâde eden.

أُبْلُغَ [sıf.] Son dereceye vardırılmış: (ثناء أبلغ).

بِلَاغٌ [iz.] 1. Kifâyet, kifâyet edecek şey veya mikdâr: "إن في هذا بلاغاً لقوم عابدين". 2. Yetiştirme, eriştirme, îsâl, teblîğ. 3. Îsâl ve teblîğ olunan şey: "عنا كل رافعة رفعت علينا من البلاغ فلنبغ".

بِلَاغَةٌ [is.] Merâmın hüsn-i sûretle ve münâsib ve düzgün sözlerle ifhâmı, belâğat.

بِلَاغَاتٌ [is. cem.] Gamz, si'âyet: (أهل لا يفلح البلاغات).

بِلَاغِيٌّ [sıf.] Belâğatle lakırdı söyleyen, belîğ.

بِالْغَاءِ: [iz.] Paça, koyun ve sâire paçası.
(Farisi پايها'dan mu'arreb olduğu maznûndur.)

بُلَغِينُ: [iz.] Dâhiye, âfet: Hazret-i
'Âyşe tarafından Hazreti 'Ali'ye: (لقد بلغت منا
'المبلغين). (Î'râbı hareke ile veya cem'-i müzekker-
i sâlime taklîden harf ile olur.)

تَبْلِغَةٌ: [is.] Koğanın kulpunu kuyunun ipine
rabt etmeye mahsûs kısa ip. (بالتبليغة وصل رشاة).

بُلُوغٌ: [iz.] Delikanlı veya kızın 'âkıl olmak
sini, sinn-i rüşd.

بُلُوغٌ: [sıf.] Yetişmiş, kemâle ermiş,
mükemmel.

بِلَاحٌ: [sıf.] Yetiştirici, bir yerden bir yere
havâdis nakl eden, dedikoducu.

مُبَالِغَةٌ: [is.] Bir vasf ve ta'rîfte had ve
hakîkatin ötesine geçme. – (sarfta) (مبالغة),
mübâlağa eden sîga, (جبار، علامة، صبور) gibi.

مَبْلَغٌ: [iz.] 1. Bir şeyin vâsıl ve
bâliğ olduğu veya olabileceği derece: (الجود بلغ في)
(مبلغ علمه). – (مبلغ الرجال), sinn-i rüşd, sinn-i bülûğ. 2.
Akça mikdârı, meblağ.

بُلْعَةٌ: [sıf.] Şişman ve sarkık
etli, sülpük vücûdlu.

بُلْغَمٌ: [iz.] (Yunaniden me'hûz Φλέγμα) Ahlât-ı
erba'anın biri, balgam.

بُلْغَمِيٌّ: [sıf.] Ahlât erba'adan
balgama mensûb ve müte'allik.

بَلَقٌ: [ft 1.] 1. (sel suyu taşları)
yuvarlatmak: (بلق السيل الأحجار). 2. (kapıyı) tekmlil
açmak, iki kanadını açmak: (بلق الباب). 3. (zıd
olarak kapıyı) kapamak: (بلق الباب). 4. (kız)
bozmak, izâle-i bıkır etmek: (بلق الجارية).

بُلِقٌ: [fl 1.] Sür'at ve 'acele
etmek: (بلق الرجل).

بَلَقٌ، يَبْلُقُ، بَلَقٌ ve يَبْلُقُ: [fl 4, 5.] 1. Karalı
beyazlı alaca olmak: (بلق الشيء). 2. (atın
ayağındaki leke) uyluklarına kadar çıkmak: (بلق
الفرس). 3. (yalnız dördüncü bâbdan) hayrân
olmak, hîrette kalmak.

إِبْلَاقٌ، يُبْلِقُ، إِبْلَاقٌ: [fl.] 1. Akli karalı alaca
olmak: (أبلق الشيء). 2. (aygırın) bir bacağı beyaz
tayı olmak: (أبلى الفحل). - [ft.] 3. (kapıyı) bütün
veya şiddetle açmak: (أبلىق الباب).

تَبْلِيقٌ، يُتَبْلِقُ، تَبْلِيقٌ: [ft.] Yumuşak yerde
kazılmış kuyunun toprağını ve divârını sac
tahtalarıyla tutturmak: (بلق البئر).

إِبْتِلَاقٌ، يُبْتَلِقُ، إِبْتِلَاقٌ: [fl.] Parlamak,
parıldamak.

إِنْبِلَاقٌ، يُنْبِلِقُ، إِنْبِلَاقٌ: [fmt.] (kapı) bütün ve
şiddetle açılmak: (أبليت الباب فانبلق).

إِبْلِقَاقٌ، يُبْلِقَاقٌ، إِبْلِقَاقٌ: ve:

إِبْلَاقٌ [fl.] 1. Akli karalı pek alaca olmak. 2. Atın ayağındaki beyaz leke ziyâde olmak: (إبلق، إبلق الفرس).

إِبْلَاقٌ [fl.] (hayvân) akli karalı alacalı olmak: (ابلوقت الدابة).

إِبْلَاقٌ [fl. mhr 1.] (yol) kapalı giderken meydâna çıkıp zâhir olmak: (ابلق الطريق).

بَلَقٌ [iz.] 1. Akli karalı alacalık. 2. Atın uyluğuna kadar çıkan beyaz lekesi. 3. Kıldan siyah çadır. 4. Kapı, bâb. 5. Somaki mermer. 6. Yemen’de bulunan billûr gibi şeffâf bir nev’ taş. 7. Hafif hamâkat, sâflık: (به بلق).

بَلَقَةٌ [is.] Akli karalı alacalık: (به بلقة).

بَلَوَةٌ [iz. s.] 1. Beyâbân, çöl, hâlî ve gayr-i münbit yer. 2. Toprağı yumuşak düz yer.

بَلَوَةٌ [sıf.] 1. Akli karalı alaca. 2. Ayağının beyaz lekesi uyluğuna kadar çıkan (at), alabacak. – (طلب الأبلق العقوق), mehâl-i talebden kinâyeye darb-ı meseldir. (أراد بيض الأنوق) gibi. – (lügat-i ‘âmmiyyede), ‘adem-i inkiyâddan kinâyedir.

بَلَوَةٌ [iz.] Pek yürük olduğu hâlde yine zem olunan bir atın ismi olup, işe yaradığı hâlde zem olunan adamlar hakkında darb-ı mesel hükmüne geçmekle: (يجري بليق ويذم بليق), derler.

مِبْلَقَةٌ [sıfs.] Sac tahtalarıyla dîvârı takviye olunmuş (kuyu): (ركية مبلقة).

بُلْفُوطٌ [sıf.] Kısa boylu, bodur.

بُلْفُوطٌ [iz.] Bir cins kuş.

بُلْفَعٌ [fl. d.] (yer) susuz nebâtsiz ve şenliksiz olmak: (بلقع البلد).

بُلْفَعٌ [fl. hr.] 1. (gam ve keder) dağılmak, açılıp ber-taraf olmak: (ابلقع الكرب). 2. (sabâh) açılmak: (ابلقع الصبح). 3. Meydâna çıkmak, zâhir olmak: (ابلقع الشيء).

بُلْفَعٌ [sıf.] hâlî, ıssız: (أرض) (بلقع) (بلقع اليمين الفاجر تذر الديار بلقع); (Vasf gibi isti’ mâlinde müzekkeriyle mü’ennesi bir olup, mevsûfunun yerini tutarak isim gibi kullandıkta ise mü’ennesi (بلقعة) olur.)

بُلْفَعَةٌ [is.] Issız ve hâlî yer: (انتبهينا إلى بلقعة لمساء). - [sıf.] 2. Hayr ve fezâ’ilden bî-behre ve tehî-dest (karı): (امرأة بلقاء). (Masdariyyet ma’naları için re’s-i mâddeye n.)

بُلْفَعِيٌّ [sıf.] Demiri sâfi ve hâlis (ok ve sâire): (سهم، سنان بلقعي).

بُلْفَعٌ [sıf.] Hâlî, tenhâ. (صلنقع) vasfına itbâ’ olunup başlıca yol hakkında müsta’meldir: (طريق) (صلنقع بلقع). (صلنقع بلقع) dahi denilir.

بُلْكٌ [ft 1.] karıştırmak: (بلك الشيء).

بُلْتُ: [iz.] 'Alâmet-i istihfâf olmak üzere parmağın avurda dokundurulmasıyla çıkarılan savt. 2. (Türkçeden me'hûz) bölük, takım.

بُلْكُث: [is.] İri siyah taş.

بُلْكَعُ: [ft. d.] Kesmek, kat' etmek. (بُلْكَعُ mürâdifi.)

بُلَّه: [ft 1.] İslatmak, yaşartmak: (بله بالماء).

بُلَّ: [fl 1.] 1. (bir şeye) pek düşkün olmak: (بل بالشيء). 2. Yabana gitmek, kurtulup kaçmak: (بل الرجل). - [ft.] 3. Ekmek, zer' etmek: (بلك الله ابنا، بلك). 4. Lutf ve ihsân etmek: (بلوا الأرض). 5. (بلت يدك به) - (بل يده) - (الله بابن ch.), ona nâ'il oldun.

بُلَّ: [ft 1.] Sıla-ı rahm etmek: "بلوا أرحامكم ولو بالسلام".

بُلَّ: [fl 2.] 1. Hastalıktan kalkmak, iyi olmak: (بل الرجل). 2. (birine) mübtelâ olmak, 'alâka etmek: (بل بها).

بُلَّ: [fl 2.] 1. Serin ve rutûbetli rüzgar esmek: (بلت الريح). 2. Kurtulmak, necât bulmak: (بل منه).

بُلَّ: [fl 4.] 1. Muzaffer olmak: (بلت به); (حقي لئن بلت بك يدي لا تفارقني أو تؤدي); (بلت به) bir kere elime geçersen hakkımı vermedikçe kurtulamazsın. 2. Bir mihnet ve eziyete dūçâr ve mübtelâ olmak: (بل بكذا). 3. (bir adamın) suhbetine mülâzim olmak, (biriyle) sık görüşmek: (بللت

ما بللت). 4. Bilmek, tanımak, âşinâyî olmak: (فلاناً به). 5. Nizâ'cı ve şirrîr ve gaddâr ve zânî olmak: (بل الرجل).

بُلَّ: [fl 4.] 'Alâka etmek, şifte ve mübtelâsı olmak: (بل بها).

بُلَّ: [fl.] 1. Kurtulmak, necât bulmak: (أبل منه). 2. (ağaç) meyve vermek: (أبل الشجر). 3. Hastalıktan kalkmak, ifâkat bulmak, iyi olmak: (أبل المريض). 4. (hayvân) kurtulup kaçmak, başını alıp gitmek: (أبلت مطيته على وجهها). 5. (ağaca) su yürümek: (أبل العود). 6. Seyr ve siyâhat etmek: (أبل الرجل). 7. Nihâyet derecede müfsid ve şirrîr olmak: (أبل فلان). 8. Gâlib ve müstevî olmak: (أبل عليهم).

بُلَّ: [ft.] Çok ıslatmak: (بلله).

بُلَّ: [fl.] 1. Islanmak: (تبلى). 2. Hastalıktan kalkıp toplanmak: (تبلى الشيء). 3. (arslan) hiddetinden yeri eşip taşını toprağını kaldırmak: (تبلى الأسد).

بُلَّ: [fl.] 1. Islanmak: (ابتلى). 2. Hastalıktan kalkıp iyileşmek: (ابتلى المريض).

بُلَّ: [fl.] Hastalıktan kalkıp gereği gibi iyileşmek: (استبلى المريض).

بُلَّ: [sıf.] 1. Yemîn ederek veya bugün yarın diyerek herkesin hakkını yiyen. 2. Gavgacı, mu'âriz. - [iz.] 3. İhsân, lutf. 4. Yorgunluktan

inleyiş. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

بُلٌّ: *cem: *أَبْلَالٌ* [iz.] 1. Şifâ, bür', ifâkat: (وجد بلاءً من مرضه), hastalıktan şifâ buldu. 2. Halâl şey: (هو بل، حل وبل), mübâh ve hâlâl. 3. Dâhiye, âfet: (هو بل أبلال), devâhiden bir dâhiyedir.

بُلٌّ: [iz.] Hindistan'ın zencebîle benzer bir nev' hıyârı.

بِلَّةٌ: [is.] 1. Yaşlık. (بلال، بلل، ve بلالة gibi). 2. Hayr, rızk, hasene, iyilik: (أصاب منه بلة كثيرة), çok iyiliğini gördü. 3. Lisânın talâkat ve fesâhatle cereyânı, nâtıka: (ما أحسن بلة لسانه), ne güzel nâtıkası vardır. 4. Sıhhat ve 'âfiyet. 5. Velîme, düğün. 6. Fıkra-ı âtiyenin üçüncü ma'nâsına n. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

بِلَّةٌ: [is.] 1. Gençlik tarâveti, tazelik: (به بلة) (الشباب) (Bunda Bâ'nın zammı da câ'izdir). 2. Mişe ağacının çiçeği ve çiçeğin 'akabinde zuhûr eden tüy ve tiftik gibi bir şey. 3. 'Urfut ve semer ağaçlarının çiçeği ve bu çiçekten çıkan lüzûcetli şırası. (Bu ma'nâda Bâ'nın kesriyle de lügattir.) 4. Fakr ve zarûretten sonra gelen servet ve zenginlik: (شكرت بلة فلان). 5. Mer'âda kalan çayır bakiyyesi. (Bunda Bâ'nın zammı da câ'izdir.) 6. Karaz ağacının dibâğatta kullanılan yemişi. 7. 'Ayb, nakîsa. (Bâ'nın zammı da câ'izdir.) – (هلة وبله), (kelâm-ı menfide) hiçbir şey, habbe-i vâhide: (جاء فلان فلم يأتنا بهلة وبله), filân gelip bize hiçbir şey getirmedi. – (بله الشيء), bir şeyin semeresi.

بِلَّةٌ: [sıfs.] Rutûbetli, nemli: (ريح بلة).

بِلَّةٌ: [is.] 1. Taze çayır ve sebzenin nemliliği. 2. Mer'âda kalan çayır bakiyyesi: (بالمرعى بلة). 3. Gençlik tarâveti, tazelik. 4. 'Ayb, nakîsa: (طويته على بلةته), 'ayb ve nakîsasına bakmayarak kabûl ettim. (Son üç ma'nâda Bâ'nın fethi de câ'izdir.) – (lügat-i 'âmmiyyede) (سقط ما في عينه بلة), gözünde eser-i hayât olmadığı hâlde düştü, ölü düştü.

بِلٌّ: [iz.] 1. Yaşlık, nem, rutûbet. 2. Bakiyye, artık: (انصرف القوم ببللهم). (Bunda Bâ'nın zammı da câ'izdir.) 3. Revnak, zînet, süs: (ما أحسن بلله). 4. Serin rüzgar. (Masdariyyet ma'nâları için yukarıya n.)

بِلٌّ: [iz.] Tohum, bezr.

بِلَّةٌ: [is.] 1. Yaşlık, rutûbet, nem. – (طويته) (كيف بللتك), hâlin nasıldır. 3. Semere: (بللة الشيء).

بِلَّةٌ: [is.] Ziy, kıyâfet, hey'et.

بِلَالٌ: [iz.] 1. Su. (Bâ'nın zammı ve fethi de câ'izdir.) 2. Rutûbet, nem. 3. Boğaz ıslatacak, içilecek şey: (ما في السقاء بلال). (Masdariyyet ma'nâları için yukarıya n.)

بِلَالٍ: [is.] (Kesr üzere mebnî) 1. Sıla-ı rahm: (هو يراعي بلال), sıla-ı rahma ri'âyet eder. 2. Hayr, menfa'at: (لا تبلك عندنا بلال), bizden sana hayr ve fâ'ide yoktur.

بِلَالَةٌ [is.] 1. Bir şeyi ıslatacak kadar su ve sâire. 2. Bakiyye, artık. – (ما فيه بلالة ولا علالة), hiç kalmadı.

بِلَالَةٌ *بِلَالَةٌ* [is.] Yaşlık, rutûbet, nem. – (طويته على بلالته), 'aybıyla beraber kabûl ettim, 'aybına bakmadım. Bu ta'bîr asıl (طويت السقاء على) (بلالته, yani tulumu yaş iken büküp toplamadım) kelâmından müste'ârdır.

بِلَالَتٌ *بِلَالَتٌ* [is. cem.] ve:

بُلُولٌ *بُلُولَةٌ* [iz. s.] Yaşlık, rutûbet, nem. – (طويته على بلوله, بلولته, بلالته). (Fıkra-1 ânifeye n.)

بُلُولَةٌ [is.] 1. Hâl: (كيف بلولتكم), hâliniz nasıldır. 2. Bakiyye: (انصرف القوم ببلولتهم). (gibi).

بَلِيلٌ [sıf.] 1. Serin ve rutûbetli: (ريح بليل). (Müzekker ve mü'ennesi birdir.) 2. (قليل) vafına itbâ' olunur: (شيء قليل بليل), pek az bir şey. - [iz.] 3. Serin ve rutûbetli rüzgar: (روحنا البليل). 4. Ses, savt. 5. Yorgunluktan inleyiş.

بَلِيلَةٌ [is.] 1. Serin ve rutûbetli rüzgar. 2. Sıhhat, 'âfiyet. 3. Suda haşlanmış buğday.

أَبْلٌ *بَلَاءٌ* [sıf.] 1. Daha serin ve daha nemli (rüzgar): (الجنوب أبل الرياح). 2. Gavgacı, münâza'acı. 3. Utanmaz, 'ârsız. 4. Hayırsız, le'îm, nâ-kes: (رجل أبل). 5. Herkesin hakkını yiyen gaddâr. 6. Yalan yere çok yemîn eden: (امراة رجل أبل). 7. Zinâkâr, zânî, zâniye: (فلان أبل).

بلاء. 8. Düz ve parlak: (صفة بلاء), düz ve parlak kaya.

بَالَةٌ [is.] Hayr, menfa'at: (لا تبتلك عندنا بالة), sana bizden hayr yoktur. (بل fi'linin ism-i fâ'ili olan بال vafının dahi mü'ennesidir. Re's-i mâddeye n.)

بَالُولٌ [iz.] Az mikdâr su: (ما في البئر بالول).

بُلْيٌ [iz.] Fakr ve zarûretten sonra hâsıl olan servet ve zenginlik.

بَلِيٌّ, بَلَى, بَلِيٌّ, بَلِيَانٌ, بَلِيَانٌ, بَلِيَانٌ, بَلِيَانٌ, *بَلِيٌّ* gibi (هو بذى بلى, هو بذى بليان) Bnların cümlesi ta'bîrâtında müsta'mel olup, pek uzaktadır, nerede olduğu ma'lûm değildir demektir. (ن ile hitâm bunları gayr-i münсарif olarak dahi isti'mâl olunurlar.) itbâ' ile: (بليان ذهب بذى هليان وذى), dahi derler, ki nereye gittiğini bilmiyorum, demektir.

بَلَانٌ *بَلَانَاتٌ* [iz.] (Latince Balneumdan mu'arreb) hamâm, yıkanacak yer.

بَلَانٌ *بَلَانَةٌ* [i.] (lûgat-i 'âmmiyyede) hamâmcı, dellâk, hamâmcı usta, nâtûr.

بَلَانٌ *بَلَانَةٌ* [iz.] 'Înde'l-atıbbâ efitimûn denilen bir nev' nebât ki lisân-ı 'avâmda (شوشة) (البلان) derler.

بَلِيَانٌ [iz.] (lûgat-i 'âmmiyyede) leğen.

بَيْلٌ [sıf.] Sâbit, musır, mu'annid: (مبيل).

مُبِيلٌ: [sıf.] Mütâba‘attan imtinâ‘ için bahaneler dermeyân eden hîlekâr (adam).

مُبِيلٌ: [sıf.] Öten ve çağıran (güğercin ve tâvûs kuşu).

مُنْبِيلٌ: [iz.] (mu‘arref olarak) (المتبيل), arslan.

مِبِيلَةٌ: [is.] Keten ve keneviri batırıp ıslatacak havz.

بَلَمٌ: [fl 1.] 1. (dişi deve) kösnüme, erkek istemek: (بلمت الناقة). 2. (dişi devenin) ziyâde kösnüme, âlet-i tenâsülü şişmek. - [ft.] 3. (lügat-i ‘âmniyyede) torba komak: (الثور بلم).

أَبْلَمٌ: [fl.] 1. (dişi deve) kösnüme: (أبلمت الناقة). 2. İşitmemezliğe gelip sükût etmek: (أبلم الرجل). - [ft.] 3. ‘Ayblamak, takbîh etmek: (أبلم الأمر).

تَبْلِيمٌ: [ft.] ‘Ayblamak, takbîh etmek: (لا تبلم عليه أمره).

بَلَمٌ: [iz.] 1. Hurda balıklar. 2. Dişi devenin kösnümesi, kızgınlığı: (بالناقاة بلم). 3. Ziyâde kızgınlıktan dişi devenin âlet-i tenâsülünde zuhûr eden şiş. 4. Dudak şişi: (البلم في شفتك ما هذا). (Son üç ma‘nâ ile (بلمة) dahi denir.)

بَلْمَةٌ: [is.] Fıkra-ı ânifenin son üç ma‘nâsına gelir.

أَبْلَمٌ: [sıf.] Kalın veya şiş dudaklı: (أبلم رجل).

أَبْلَمٌ: [iz.] 1. Bir nev‘ bakla. 2. Mukl ağacının yaprağı.

أَبْلَمَةٌ: [is.] Mukl ağacının yaprağı. - (شق الأبلمة), bu yaprak gibi iki müsâvî kısma bölünmüş şey: (المال بيننا شق الأبلمة).

بَلْمَاءٌ: [is.] Bedir gecesi, her şehr-i Arabînin on dördüncü gecesi.

بَلَامٌ: [iz.] Hamz nebâtının taze ve yeşili.

بِلَامٌ: [iz.] (lügat-i ‘âmniyyede) öküz torbası.

بِلَامٌ: [iz.] (İbraniceden me’hûz) sığır, öküz, sevr.

بَيْلَمٌ: (بيلم mâddesine n.)

إِبْلِيمٌ: [iz.] 1. Anber: (أتى من الهند بالإبليم). 2. Bal, ‘asel.

مُبَيْلٌ: [sıfs.] 1. Ziyâde kızgınlıktan sesi çıkmayan (dişi deve). 2. Henüz doğurmamış ve erkek görmemiş (genç dişi deve).

بِلَنٌ: (بل" mâddesine n.)

بَلْدٌ: *ve: *بَلْدَى (بلد" mâddesine n.)

بَلَنْزَى: (بلز" mâddesine n.)

بَلَنْسَمٌ: [iz.] Katran.

بَلَنْطٌ: [iz.] ‘Âdî ve sert bir cins mermer.

بَيْلَةٌ: [fl 4.] 1. Ahmak ve bön olmak. 2. Sâf ve sâde dil olmak. 3. Delîl ve burhân îrâdından ‘âciz kalıp mağlûb olmak: (الرجل بيله).

*أَبْلَهُ [ft.] (birini) bön ve ahmak veya sâde dil bulmak: (أبله فلاناً).

*بِأَلِهِ [ft.] (birine) ebleh mü'âmesi edip aldatmak: (باله فلاناً).

*بَتَّبَلَهُ [fl.] 1. Bön ve sâf olmak. 2. Yalandan kendini sâde dil göstermek. 3. Gâ'ib olmuş hayvânı aramak: (تبته الرجل). 4. Yolu bilmeksizin ve kimseye sormaksızın rast gelen tarafa ve körükörüne gitmek: (فلان يتبته).

*تَبَّأَلَهُ [fl.] Yalandan kendini bön ve sâde dil göstermek.

*بَلَاهَةٌ [iz. s.] 1. Hamâkat, bönlük, abdallık. 2. Sâde dillik sâf derûnlük.

*أَبْلَهُ [sıf.] Ahmak, bön, abdal. 2. Sâf, sâde dil. 3. Şer ve fesâddan müctenib ve gıl ve gıştan hâlî iyi huylu adam: "أكثر أهل الجنة البله" – (عيش أبله), râhat yaşayış, gamsız 'ömrü. – (شباب أبله), ilerisini düşünmez gençler 'ömrü. (ناقة بلهاء), bir şeyden ürkmez dişi deve.

*بَلَّهَ [if.] 1. Bırak, terk et, vazgeç: (بله ما أضمرت), kalbindekinden vazgeç; (بله زيدا), Zeyd'i bir tarafa bırak. Bu misâllerde emir hâzır ma'nâsına gelip mâ-ba'dı maf'ûliyyetle mansûb olur; bazen de masdar ma'nâsına gelip: (اترك) fi'l-i mukadderine mef'ûl olmakla, mâ-ba'dı izâfetle mecrûr olur, ve bu takdîrde (بله) feth üzerine mebnî olmayıp, mu'reb olur: (بله زيد), yani (ترك زيد الزم). 2. Nasıl, nice: (بله زيد), Zeyd nasıldır. Bu takdîrde feth

üzerine mebnî olarak mukaddem-i müsned ve mâ-ba'dı merfû' olarak mu'ahhar-ı müsnedü'n ileyh olur. – (من بله) (mecrûr olarak), -DAn gayri, min-gayr: "أعددت لعبادي الصالحين ما لا عين رأت يقول الله" ولا أذن سمعت ولا خطر على قلب بشر ذخراً من بله ما اطلعتم عليه".

*بَلَّهَ [iz.] Hâl, şân. Yalnız (ما بلهك) ta'bîrinde müsta'mel olup, hâl ve şânın nedir ve nasılsın demektir.

*بَلَّهَ [harf-i cevâb] Evet, belâ. (أجل gibi).

*بَلَّهَ [iz.] Geniş yer, mekân-ı vâsi'.

*بَلَّهَسَ [fl. d.] Çabuk yürümek: (بلهس الرجل).

*بَلَّهَصَ [fl. d.] Çabuk kaçmak: (بلهص الرجل).

*تَبَّأَلَهُ [fl. td.] Esvâbindan sıyrılıp çıkmak, soyunmak: (تبلاهص الرجل).

*بَلَّهَقَ [sıfs.] 1. Çok söyler geveze (karı). 2. Yüzü pek kırmızı (karı). (بلهق gibi).

*بَلَّهَنَ [is.] Vüs'at-ı ma'îşet, refâh-ı hâl: (هو في بلهنية من العيش).

Bazı lügaviyyûn bu kelimenin Nûn'u zâ'id 'ad edip "بله" mâddesinde zikretmişlerdir.

*بَلَّاهَ [ft. 1.] 1. Denemek, tecrîbe ve imtihân etmek: "فتنة ولنبلونكم بالشر والخير".

2. Uğratmak, dûçâr ve mübtelâ etmek. - [ch.]

هل بليت بفرقة) (بلِي), dūçâr ve mübtelâ olmak: (الأحباب).

[ft.] 1. Haber vermek, ihbâr etmek: (ابتليتہ فأبلاني). 2. (‘özür) îrâd etmek: (أبلاه عذراً). 3. (birinin ‘özrünü) kabûl etmek: (أبلاه عذره). 4. Yemîn vermek, tahlîf etmek: (أبلاه). 5. İyi veya kötü bir şeye uğratmak, dūçâr etmek: (أبلاه). - [fl.] 6. Yemîn etmek: (الرجل أبلاه). - (الله بلاءً حسناً) (أبلا في الحرب بلاءً حسناً), harbda ibrâz-ı şecâ’at edip kendini gösterdi. - (أبليتہ بالمعروف), ona iyilik ettim. - [ch.] Yemînle bağlı ve mecbûr olmak.

[ft.] 1. Kayırmak, gözetmek. 2. Dikkatle bakıp ehemmiyet vermek: (إذا كان القمر معك لا تبال بالنجوم). 3. Tefâhür etmek. 4. İstihfâf etmek. 5. Saff-ı harbda cehd ve gayret etmek. - (لم أبال) (لم أبل) (Hemzenin zammı ve Lâm’ın kesriyle) (Hemzenin zammı Bâ’nın fethi ve Lâm’ın sükûn yahut kesriyle) vazife etmem, vazifem değildir.

[ft.] 1. Denemek, imtihân etmek. 2. Haber sormak, istihbâr etmek: (ابتليت الرجل). 3. İhtiyâr ve intihâb etmek: (ابتليت لها). 4. Yemîn ettirmek, istihlâf etmek.

[ft.] Haber sormak, istihbâr etmek. *تَبَالٍ: تَبَالٍ *تَبَالٍ: تَبَالٍ *

[fl.] (ot) deve yiyebilecek kadar uzatmak: (ابلولى العشب).

[iz.] 1. Gam, keder, endûh, tasa. 2. Min-tarafı’l-lâh imtihân için verilen dert ve elem veya ni’met: (بلاء حسن). 3. Âfet, musîbet.

[is.] (Kesr üzere mebnî olup harf-i ta’rîfsiz kullanılır) âfet, musîbet, belâ: (نزلت بلاء). (على الكفار).

[sıf.] 1. Âlâm ve ekdâr ve esfârdan yorulup vücûddan düşmüş olan: (بلو). (الأسفار, بلي الأسفار). 2. Dâ’imâ şer işlerle uğraşp fenâlıkta kuvvetli ve tecribeli olan: (بلو الشر, فلان). 3. Mevâşi ve hayvânâta iyi bakan: (بلو الشر, فلان). (بلي المال, بلو من أبلاء المال).

[is.] 1. Berây imtihân verilen minnet ve meşakkat. 2. Musîbet, belâ, âfet.

[iz. s.] Mufâ’ale *بَالِيَّةٌ (Aslı *بَالِيَّةٌ *بَالٍ) (بالي بيبالي) fi’linin gayr-i kıyâsî masdarları veya ism-i masdardırlar. (Fıkra-ı mahsûsasına n.)

[fl 4.] 1. (ilk iki masdarla) eskimek, fersûdelenmek: (بلي الثوب). - [ch.] 2. (üçüncü masdarla. deve) beliyeye olmak: (بليت). (الناقة). (zîrde "بليه" fikrasına n.)

[ft.] 1. Eskitmek, fersûdeletmek: (أبلا الثوب). 2. (deveyi) beliyeye etmek: (أبلا الناقة).

بَلَى: [ft.] 1. Eskitmek, fersûdeletmek: (بلى الثوب). 2. (deveyi) beliyeye etmek: (بلى الناقة).

بَلِيَّ: [sıf.] Eski, fersûde. – (بلى الأسفار) (Mâdde-i ânifenin "بلو" fikrasına n.)

بَالِيَّ: [sıf.] Eski, fersûde.

بَلِيَّةٌ: [is.] Câhiliyyette sâhibi vefât ettiğinde gûyâ mahşerde binmesi için mezârı yanına bağlanıp açlıktan helâk olan deve. (Me'âni sâiresi için mâdde-i ânifenin "بلية" fikrasına n.)

هو بذى [iz.] بَلَى، بَلَى، بَلِيَّ، بَلِيَّ، بَلِيَّ، بَلِيَّ: [iz.] (هو بذى) gibi ta'bîrâtta müsta'mel olup zikri sebk etmiştir. ("بل" mâddesine n.)

بَلَى: [harf-i cevâb] Evet, belâ. Sü'âl-i menfîye cevâb makâmında müsta'mel olup, bunun nefyini ibtâl ile, isbâtını takrîr eder: "لا نسمع أم يحسبون أنا" على وأشهدهم", "سرهم ونجواهم بلى ورسلا لديهم يكتبون". "أنفسهم ألتست بربكم قالوا بلى".

بَلِيَّيْمَانٌ: [iz.] Bir cins nebât.

بَلِيَّجٌ: [iz.] Aktar-ı Hindiyede hâsıl olur zeytûna müşâbih bir ağaçtır ki lübbü fındığa mûmâsil ve tatlı bir meyvedir.

بِمَ: 1. Neye? Ne için? 2. Ne: (بم توصيني), bana ne tavsiye edersin? (ب) harf-i cerrîyle (ب) -1 (ب) istifhâmiyyeden mürekkeb olup, mâ-1 mevsûle ile mürekkeb olan (بما)'dan tafrik için âhirinden elfi vücûben hazf olunur. ("ما" mâddesine n.)

بَمٌ: [iz.] *بَمُومٌ: [iz.] (Farisiden me'hûz) 1. Telli çalgıların en kalın teli, baö teli. 2. Bu telin çıkardığı kalın ses, basso.

بُمٌ: [iz.] Baykuş. (بوم gibi).

بُنٌ: [harf-i 'atf] (ب) yerine lügattir. ("بل" mâddesine n.)

بُنٌ: [iz.] (بن) lafızdan muhaffef olup iki 'alem arasında müsta'meldir: (يوسف بن يعقوب), Ya'kûb'un oğlu Yûsuf. ("بني" mâddesine n.)

بُنْبُكٌ: [iz.] Köpek balığı veya kadirga balığı.

بُنْبُنٌ: [iz.] 1. İş, 'amel. 2. Kötü ve nâ-sezâ söz: (أتى بالبُنْبُن).

بُنْتُ: [ft.] 1. Uzun uzadı ve inceden inceye sorup anlamak: (بنت عنه). 2. (bir adam) bildiğini tamâmıyla ve baştan başa nakl edip anlatmak: (بنته الحديث). 3. Tekdîr ve tevbih etmek, paylamak, çıkışmak. 4. (kadın) kız doğurmak: (بنتت المرأة).

بُنْتُ: [is.] ("بني" mâddesine n.)

بُنْتِيَّةٌ: [iz.] Bir cins deniz balığı.

بُنْجٌ: [fl 1.] Asla rücû' etmek: (الرجل بنج).

بُنْجٌ: [fl.] *بُنْجٌ، بِنْجٌ: [fl.] ("اننج" fikrasına n.)

بُنْجٌ: [ft.] 1. (birine) ban otu yedirmek, beng ile serhoş ve sersem etmek: (بنج). 2. (dişi keklik) yuvasında ötmek: (بنجت القبجة).

اُنْبَجَ [fl.] Kerîm bir asla mensûbiyyet iddi'âsında bulunmak: (انبج فلان). (Kâmûs ve Tehzîbde ef'âl bâbından (انبج) zabt olunmuştur.)

بُنَجٌ [iz.] Asl: (رجع إلى بنجه).

بُنَجٌ [iz.] (Farisi بَنَك' den mu'arreb) sersemlik ve serhoşluk verip hissi ibtâl eder bir ot, ban otu, beng. (Fransızca dahi Beng ismiyle ma'rûftur.)

بَابُونَجٌ [iz.] ("بابا" mâddesinde zikri geçmiştir.)

بُنَجْرٌ [iz.] (mu'arreb) pancar.

بُنَجْرَةٌ [is.] (Türkçeden me'hûz) pencere.

بُنَجْجَسْتٌ [iz.] (Farisiden me'hûz) karanfil.

بُنَجْجَسْتٌ [iz.] (Farisi بَنَج' den mu'arreb) sulara yakın yerlerde biten ve yaprağı zeytûn ağacı yaprağına müşâbih bir nebât, kandıra otu, Yemen za'farânı.

بُنَجٌ [ft 3.] *بُنَجٌ, بُنَجٌ* (eti) parça parça kesip taksîm etmek: (بنج اللحم).

بُنَجٌ [iz. cem.] * (مُنَجٌ) (Aslı) *بُنَجٌ, 'atâyâ, 'atıyyeler.

بُنْدٌ [iz.] *بُنْدٌ* (Farisiden me'hûz) 1. Büyük sancak, 'alem-i kebîr: (الصواعق وأسيافنا تحت البنود). 2. On bin kişiden mürekkeb 'asker müfresi, fırka. 3. Bağ, kayd. 4. Su Seddi, bend. 5. Hîle, hud'a:

(كثير البنود), hîlekâr. 6. Satrançta ferz ile mün'akid piyâde. 7. Fıkra, mâdde, bend.

بُنْدٌ [iz.] 1. Kılıç, seyf. - [az.] 2. Sind Kavmine karabeti olan bir küçük kavm.

بُنْدٌ [ft.] *بُنْدٌ, تَبْنِدٌ* (Hîle etmek, aldatmak: (بند فلان)).

بُنُودَةٌ [is.] Dübür, mak'ad.

بُنْدَرٌ [iz.] *بُنَادِرٌ* (Farisiden me'hûz) 1. Limanı ve ticâret bahriyyesi olan şehir ve kasaba, iskele. 2. Liman, mersâ. 3. Bir şehrin ticâret yeri, tüccâr yatağı. - (شاه بندر), tüccâr re'îsi, tüccâr vekîli.

بُنْدَارٌ [cem:] *بُنَادِرَةٌ* (Farisiden mu'arreb) me'âdini iltizâm eden tâcir. 2. Ba'de pahalı satmak için zehâyir ve sâire cem' ve iddihâr eden, matrabâz.

بُنْدُقٌ [ft. d.] *بُنْدُقٌ, بُنْدَقَةٌ* (bir şeyi) ufaltıp fındık gibi tane tane yuvarlak etmek: (بندق الشيء). - [fl.] 2. Hiddetle bakmak: (بندق إليه). 3. (lûgat-i 'âmmiyyede kadın) veled-i gayr-i meşrû' doğurmak. 4. (yine lûgat-i 'âmmiyyede) bozulmak: (بندق الشيء).

بُنْدُقٌ [fl. td.] *بُنْبُنْدُقٌ, تَبْنُدُقٌ* (lûgat-i 'âmmiyyede) bozulmak: (تبندق الأمر).

بُنْدُقٌ [iz.] *بُنَادِقٌ* (Farisiden me'hûz) 1. Fındık. 2. Tüfenk ve tabanca kurşunu, tane. 3. Tüfenk.

بُنْدَقَةٌ [is.] Dirhem, miskâl, denk.

بَدُوْقٌ [sıf.] (lügat-i 'âmmiyyede) veled-i gayr-i meşrû'.

بَدْدِيٌّ [sıf.] 1. Venedik memleketine mensûb: (الذهب البندقي), Venedik altını. 2. Bir cins güzel keten bezine ve ondan ma'mûl esvâba itlâk olunur.

بَدْدِيَّةٌ [is.] Barutluk.

بَدَاكٌ [iz. cem.] Gömleğin koltuk altına dikilen üç köşeli bez parçası, hıştık. (Gayr-i müsta'mel müfredi بَدَاكٌ olup mu'arreb olması maznûndur.)

مَبْنُورٌ [sıf.] Denenmiş, her hâli mücerreb: (رجل مبنور). (Kâmûsun Ekser-i nüshalarında sabûr vezninde مبنور ise de, galattır.)

[fl. 4.] 1. Şerden ve kötülükten kaçmak, çekinmek, ictinâb etmek: (بنس الرجل). 2. Oturmak. (بنش dahi mervîdir.)

إِنْسٌ [fl.] Şerden ve kötülükten kaçmak. (بنس gibi).

بِنْسٌ [fl.] Gerilemek, geride kalmak: (بنس الرجل).

[iz.] (Farisiden me'hûz) Çitlenbik ağacının damğı.

[fl. 1.] 1. İşte gevşek davranmak. (Tef'îl bâbindan isti'mâli ekserdir.) 2. Oturmak. (بنس gibi.)

[fl.] İşte gevşek davranmak, gevşeklik ve rahâvet etmek: (بنش الرجل في الأمر).

[iz.] (Türkçeden me'hûz) biniş.

بَنَاصِرٌ [is.] Adsız parmak, yüzük parmağı. (Nûn'u aslî olmakla, bazı lügaviyyûn tarafından "بصر" mâddesinde zikri hatâdır.)

بُنْصُولٌ [iz.] (Latineden me'hûz) Sâ'at rakkâsı.

[iz.] (Frenkçeden me'hûz) pantolon.

[sıfs.] Bed-hûy ve bağırgan (karı). Ekserriyâ (شنطيان) lafzına itbâ' olunur: (امرأة شنطيان بنطيان). (Nûn'unun zâ'id olması ihtimâline mebnî "بظ" mâddesinde dahi zikrolundu.)

(بظر "Mâddesine n.)

[is.] ("نفع" mâddesinin "منفحة" fikrasına n.)

[iz.] (Farisiden me'hûz) benefşe. menekşe.

[iz.] Cebellokum taşı.

[ft 1.] 1. Ekleme, bitişirmek: (بنق). 2. Bitişmek. 3. Bir sıra üzere fidan dikmek: (بنق فلان).

[fl.] Bir sıra üzere fidan dikmek: (أبنق الرجل).

يُبْنِقُ، تَبْنِيقٌ [fl.] 1. Bir sıra üzere fidan dikmek: (بنق الرجل). 2. Bir yerde mukîm olmak: (بنق بالمكان). - [ft.] 3. (sözü) toplayıp muntazam ve cem'iyetli söylemek: (بنق كلامه). 4. (yalanı) inandıracak sûrette etrâfıyla uydurmak: (بنق كذبه). 5. (kırbaçla birinin sırtını) yarmak: (بنق ظهره). 6. Taklîd etmek: (الشيء بنق). 7. (gömlek veya kaftanın koltuk altına) hıştık denilen parçayı eklemek: (بنق القميص). 8. (ok tirkeşinin) yukarısını bollatıp aşağısını daraltmak: (بنق الجعبة).

بِنَائِقُ cem: بِنَقَةٌ [is.] 1. Gömlek ve sâirenin koltuk altı, hıştık. (بنقه gibi). 2. Gömleğin boyun açıklığı: (قميص واسع البنية). 3. Bazı atların göğsünden yukarıya gerdânlarında bulunan iki kıl dâiresinin beheri. İkisine (بنققتان) ve Türkçe çifte derler. 4. Atın böğrü çukurunun ortasında biten fazla kıllar. 5. Asmanın gözü.

بِنَاقِيسٌ [iz. cem.] *بنافوس* fr: *بنافيس* Kavun ve karpuzun pek küçükleri. - (بنافيس الطرثوث), kolgan diken denilen nebâtla birlikte biten şeyler.

[iz.] Bir nev' nebât. *بِنَقْمٌ*

بِنَكٌ، يَبْنِكُ، تَبْنِيكٌ [fl.] 1. (iki kız) birer obadan çıkıp her biri diğerine kendi kavminin havâdisini vermek: (بنكت الجارينان). 2. İş bitirmek (Başlıca emr-i hâzırın mü'ennes sîgası müsta'meldir): (أذهبي فبنكي حاجتنا), git işimizi gör.

[fl.] 1. Durmak, ikâmet etmek: (تبنك بموضع). 2. Paydâr ve bâkî olmak: (تبنك في عزه).

[iz.] 1. Asl, esâs: (هو بنكه). 2. Bir şeyin hâlisi. 3. Geceden bir sâ'at: (الليل مضى بنك من). 4. Yemen muğaylâmı kabuğundan 'ibâret bir 'itr.

[iz.] *بُنُوكٌ، بُنُوكَةٌ* cem: *بُنُوكٌ* (Frenkçeden me'h) banka.

[iz.] Gevezelik, dedikodu. *تَبْنِيكٌ*

[iz.] (Farisi پَنكان'dan mu'arreb) büyük çanak. *بُنُكَامٌ*

[iz.] (بنان) yerine lügattir. *بِنَمٌ*

[iz.] ("بنى" mâddesine n.) *بِنْمٌ*

[fl 2.] *بِنُّ، بِنٌّ* (bir yerde) durmak, meks ve ârâm etmek: (بن بالمكان).

[fl.] *بِنُّ، بِنٌّ* (أبن بالمكان). Durmak, meks ve ârâm etmek: (أبن بالمكان).

[ft.] *بِنُّ، بِنٌّ* (koyunu) semirtmek üzere bağı tutup beslemek: (بنن الشاة).

[iz.] 1. Bedende kat kat semizlik eseri ve kuvveti: (بن على بن). - [sıf.] 2. Kötü kokulu, müte'affin: (مكان بن).

[iz.] Kahve ağacının meyvesi ki vaktiyle salata ve turşu gibi isti'mâl olunurdu. Kahve kelimesi başlıca pişmişine yani suyuna itlâk olunmakla, (قهوة البن) dahi derler. *بِنٌّ*

[is.] 1. İyi veya kötü koku, râyiha: (شممت منه بنة طيبة، منتنة). 2. Geyik ve emsâli hayvânât tezeğinin kokusu. *بِنَّةٌ*

بِنَانُ *fr: بِنَانَةٌ cem: بِنَانَاتُ [icz.] Parmak yahut parmak ucu.

بِنَانَةٌ [is.] 1. Nebâtât ve ezhârî çok bağça.
2. Yeşilliği ve tarâveti ziyâde çayır.

بِنِينٌ [sıf.] 1. Temkînli, sebât sâhibi, 'âkıl.
2. Semiz, mûlahham.

بِنُونٌ [iz.] (Mağrib lûgatinde) yemekten sonra yenen meyve.

بِنْيِي [iz.] Sazan balığı.

بِنْيِيَّةٌ [is.] Kahve tanelerinden pişmiş kahve. (Yemen'de kabuğundan pişirdikleri kışriyyeye mukâbildir.)

بِنِينٌ [sıf.] Tezek kokusu his olunan (geyik yatağı): (كناس مبن).

بِنِي [ft 2.] 1. Yapı yapmak, kurmak: (بنى البيت). 2. Bir yerin üzerine ebniye yapmak: (بنى الأرض). 3. (birine) iyilik ve ihsân etmek: (بنى فلاناً). 4. Zifâf ve cimâ' etmek: (بنى علي أهله، بأهله). 5. (yemek) bedeni semirtmek, (eti) artırmak: (بنى الطعام بدنه، لحمه). 6. (yayın) bağıri kirişe pek yakın olmak: (وترها بنت القوس على). 7. (nahivde bir kelimeyi) bir hareke veya sükûn üzere mebnî 'ad edip i'râb etmemek: (على بناه). (الضم).

بِنِي [ft.] 1. Birine yapı yaptırmak: (أبناءه). 2. Birine hâne ve ebniye ve yahut yapı yapacak kerâste ve sâire vermek: (أبنيته). 3. Evlendirmek, zifâfa komak.

بِنِي [ft.] İhtimâmla yapı yapmak: (بناه).

بِنِي [fl.] 1. Yapılmış yapı şekli ve sûretinde olmak: (إذا جلست تبنت). - [ft.] 2. (birini) evlâdlığa kabûl etmek, âhîret oğlu etmek: (تبناه).

بِنِي [ft.] 1. Yapı yapmak: (ابنتي على أهله). 2. Zifâf ve cimâ' etmek: (ابنتا البيت). 3. Erkek evlâdı olmak: (بأهله).

بِنِي [iz.] 1. Yapı, binâ. 2. Yapılmış hâne ve sâire, ebniye. 3. Cism, beden. 4. Hasîr. 5. (nahivde) kelimenin âhiri i'lâl sebebinden olmayarak lâ-yetegayyer bir hareke ile müteharrik veya sâkin olup i'râb kabûl etmemesi. 6. (sarfta) fi'lin ma'nâ cihetiyle ve fâ'il ve mef'ûlüne nisbetle olan tenevvu' yani müte'addî, lâzîm, mutâvi', ma'lûm veya mechûl olması. - (بناءً عليه، بناءً على ذلك) (hâliyyet üzere ve fi'li mahzûf olarak), bunun üzerine, buna mebnî, bu sebebden. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

بِنِي [is.] Şeref, mecd: (له بناية). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

بِنِي [is.] 1. Yapı, binâ. 2. Mizâc, fitrat, beden-i insânın sûret-i tereküb ve teşekkülü ve hâl ve hey'eti: (قوي البنية، نحيف). (البنية).

بِنِي [is.] 1. Binâ, yapı. 2. Ka'be-i mu'azzama. - (البنية الخضراء)، kubbe-i felek.

[sıf] *بَوَانٍ (البواني) cem: بانِيَّةُ s: (الباني) *بانٍ
Yapı yapan.

[is. cem.] 1. Göğüs kaburgaları. 2. Devenin ayakları. – (ألقى بوانيّه), ayaklarını dikip durdu.

[is.] 1. Bağrı kirişine muttasıl yay. 2. Ok atarken yayın kirişi üzerine ekilen tîr-endâz.

[iz.] Yapı yapmak san'atıyla meşgûl adam, mi'mâr, kalfa.

[sıfs.] (بناة اللحم), etine dolgun ve semiz (kız): (جارية بناة اللحم).

[iz.] 1. Yapı, binâ. 2. Divâr.

[is.] 1. Meşinden sofrâ ve yaygı ve seccâde. 2. Perde, örtü. 3. Heybe.

[iz. cem.] Yapılar, ebniye. *مَبَانٍ (أحرف المباني) –

[sıf. ism-i mef'ûl] 1. Yapılmış, kurulmuş, binâ olunmuş. 2. (nahivde) âhiri i'râb kabûl etmeyip bilâ-sebeb la-yetegayyer kalan: (مبني على الفتح، على الضم الخ).

[iz.] Yapı, binâ. مَبْنِيٌّ

أَبْنَاءٌ، بَنُونَ: cem: ابْنَةٌ s: (بَنُو yahut بَنِيّ) (Aslı) ابْنٍ musaggarı بَنِيّ cem. musaggarı: أَبْنَاءٌ، أَبْنِيُونَ nisbeti: طالب والحسن إن علياً ابن أبي) *ابْنِيّ، بَنُوّ (صلعم) (والحسين ابنا فاطمة وإن فاطمة ابنة رسول الله). Bir 'alem veya ismin üzerine girmekle, ekser

künyeleri teşkîl eder: (بنو ابن سينا، ابن رشد، بنو) (عباس). Bazen dahi mensûbiyyet ve kesret-i mülâzemeti beyân eder: (بنو ابن الأرض، ابن) (ماء، أبناء ابن الأرض، ابن) (العلم، أبناء السبيل). – (ابن) ve (ابنه) kelimesi iki 'alem arasında vâki' olup, birincisine vasf olduğu hâlde, hatta hemzesi hezf olunur: (علي بن أحمد، جاء). Ancak vasf olmayıp haber olduğunda ve vâlidesinin yahut ceddinin ismine muzâf olduğu ve tesniye sîğasında bulunduğu vakt, hemze hezf olunmaz: (إن علياً ابن أبي طالب،) (المطلب، فاطمة ابنة خديجة، علي ابن فاطمة، علي ابن عبد (بني يا) – (الحسن والحسين ابنا علي Musaggar sîğasıyla ve yâ-i müşeddedenin feth veya kesriyle) oğulcuğum, evlâdcıgım. (Üç yâ tetâbu' etmek için yâ-ı mütekellim hazf olunmuştur.) – (ابن عمي), 'mmucamın oğlu. – (أخيه ابن) (ابن pederi tarafından karındaşı, baba bir biraderi. (ابن (أمه) Yalnız vâlidesi tarafından biraderi. – (ابن عمله), hemsınıfı, hemmesleği. – (ابن أوى), çakal. – (ابن (mâddesine "أرض") (ابن أرض وابن الأرض) – (الأنس), dost. – (ابن بجدتها، ابن) (سرسورها، ابن تراها، ابن مدينتها (ابن البراء), şehir-i Arabînin birinci günü. – (ابن البريح), karga ve musîbet. – (ابن (أبناء الجنس), hemcinsin adamlar, benî nev'î. – (ابن (الحباري), gündüz. – (ابن الحرب), cengâver. – (أبناء الدرزة), ma'sûm ve bî-günâh adam. – (ابن الدهاليز), sokakta bulunmuş piç. – (ابن السبيل), yolcu, müsâfir. – (ابن سحاب), yağmur. – (ابن الطين), Âdem (asm). (ابن طامر), pire ve pinti adam. – (عجزه ابن), son evlâd, en sonra doğan

çocuk. – (الكروان ابن), gece. – (ابن الليل، ابن الطريق), hırsız. – (الليالي ابن), ay, kamer. – (بنو الغبراء), fakîr ve züğürt adamlar, ayak takımı. – (ابن الخدش), omuz başı. – (ابن المزنة), yeni ay, hilâl. – (ابن ملاط), kol, bâzû. – (بنو الموت), cesûr adamlar. (ابن النعامة), baldır kemiği. – (بنو المدينة), şehriîler. – (ابن النخلة), denî, alçak. – (ابن الأيام، وبنو), musîbet. – (ابن هيان، ابن هي، ابن)، (ابن دنيا)، (ابن بي بيان)، hasîs.

[iz.] Oğul, (ابن) gibi. *إِنَّمَا، إِبْنِمُ** :إِبْنُمُ. Âhirindeki Mîm te'kîd için olup, iki kat i'râbla mu'rebdir, yani Nûn'un harekesi dahi Mîm'in hareke-i i'râbiyyesine tâbi'dir.)

بِنْتِي، بَنَوِيّ nisbeti: *بِنَاتٌ* *cem: *بِنْتُ* musaggarı: *بِنِّيَّةٌ* cem. musaggarı: *بِنِّيَّاتٌ* [is.] 1. Kız, kız evlâd: ((إن فاطمة بنت رسول الله صلعم)).

(ابن) isminin mü'ennesi olmayıp ayrıca bir kelime olduğu ekser-i lügaviyyûn tarafından iltizâm olunmuş ise de, zâhir-i hâle göre yine (ابن) isminin mü'ennesidir; şu kadar var ki âhiretteki tâ (أخت) kelimesinde olduğu gibi, vakıfta Hâ'ya tebeddül eder ve mâ-kabli meftûh okunur tâ-ti 'nîs kabîlinden olmayıp, nisbetinde dahi kalır; ve bu sebebe mebnî cem'ini dahi bazları cem'-i mü'ennes-i sâlim sûretinde i'râb etmeyip, Tâ'yı nefis-i kelimededen 'ad ile, mansûbunu meftûh okurlar.

2. Kız, kız çocuk. 3. Bebek, kız çocukların oynadıkları bebekler. (Bu ma'nâ ile başlıca cem'î müsta'meldir: (كنت أَلعب مع الجوارى بالبنات) (Âyşe

(بنات الأرض), bir nev' sebze. – (بنات الأرض), enhâr. – (بنات أعنق), kadınlar ve güzel atlar. – (بنات)، (بئس وبنات برح بنات أودل، بنات)، (الأفكار)، eş'âr. – (بنات)، (بنات البطون)، bağırsaklar. – (بنات التناير)، ekmelekler. – (ثمانين بنت)، eski şarâb. – (بخر وبنات مخر بنت)، 'aks-i sedâ. – (بنت الجبل)، yazdan evvel yağın yağmur. – (بنات الدم وبنات)، (أحمر)، mesâ'ib. – (بنات الدروز)، bitler, kehleler. – (بنات شجاج)، esterler. – (الشفة بنت)، (بنات طبق)، (بنات صهال)، atlar. – (بنات صهال)، (بنات العين)، şarâb, hamr. – (بنات العنب)، göz bebeği ve gözyaşı. – (الفكر بنت)، nasîhat ve tedbîr ve cinâyet. – (بنت الكرم)، şarâb. – (بنات المثال)، kadınlar. (Burada misâl yatak demektir.) – (بنات)، (نعش)، kevâkib-i şemâliyyeden bir cümle-i kevkebiyyedir. – (اليمن بنت)، kahve.

بُنُوَّةٌ [is.] Oğulluk, evlâdlık: (أبوة) بينهما ابوة وبنوة), aralarında pederlik ve oğulluk vardır, yani baba oğuldurlar.

بَنَوِيَّةٌ *s: *بَنَوِيّ* [sıf.] 1. Oğulluğa mensûb ve müte'allik. 2. Yemen'de vaktiyle Irânîlerden müteselsil (أبناء) tâ'ifesine mensûb. (Bu ikinci ma'nâ ile "أبناوي" dahi denilir.)

بِنْيَارٌ [iz.] (Fransızca Poignarddan mu'arreb. Mağrib lügat-i 'âmîyyesinde) bıçak, kama.

به: İsti'zâm için mükerrer olarak isti'mâl olunur savttır. peh peh: "به به إنك لضخم" yerine takdîr ve tahsîn için isti'mâli de mervîdir.

بَهَّوْ، يَبْهَوُ، بَهَّأُ، بُهْوَةٌ، بَهَاءٌ ve بَهَى، يَبْهَى ve يَبْهَأُ [fl 3, 4, 5.] 1. Alışmak, üns ve ülfet etmek: (بَهَأَ به). 2. dadanmak: (بَهَأَ به). - [ft.] 3. anlamak, fehm ve idrâk etmek: (ما بهأت به).

بَهَّأُ، يَبْهَأُ ve بَهَّأُ [ft 3.] 1. (hâne veya haymeyi) esâs-ı beytiyyeden boşaltıp terk etmek: (بَهَأَ البيت). 2. (haymeyi) yırtmak, paralamak: (بَهَأَ البيت).

بَهَّأُ، يَبْهَأُ ve بَهَّأُ [ft.] (haymeyi veya hâneyi) boşaltıp bırakmak veya yırtmak: (بَهَأَ البيت).

بَهَّأُ، يَبْهَأُ ve بَهَّأُ [fl.] Alışıp ülfet ve ünsiyet etmek: (ابتها به).

بَهَاءٌ [sıfs.] Sağan adama alışık (dişi deve): (ناقة بهاء) (gibi).

بَهَادِيرَةٌ [sıf.] (Farisiden me'hûz) bahâdır, kahramân, pehlivân.

بَهَّيْتُ، يَبْهَيْ، بَهَّيْتُ [fl. d.] (kızmış deve) haykırarak kükremek: (بهبه الجمل).

بَهَّيْتُ، يَبْهَيْ، بَهَّيْتُ [fl. td.] Şeref ve şân ve 'unvân kazanmak: (تبهبه القوم).

بَهَّيْتُ [iz.] Kızmış devenin kükremesi. (بهبه) (gibi).

بَهَّيْتُ [sıf.] Cesâmetli, iri cüsseli, tenûmend: (رجل بههي).

بَهَّيْتُ، يَبْهَيْ، بَهَّيْتُ [ft 3.] İfk ve iftirâ etmek: (بهته).

بَهَّيْتُ، يَبْهَيْ، بَهَّيْتُ [ft 3.] (birini) ansızın ve 'ale'l-gafle basıp tutmak: (بهته). 2. Daha iyi cinslisine çektirmek için erkek deveyi dişiye aşmaktan men' etmek: (بهت الفحل).

بَهَّيْتُ، يَبْهَيْ، بَهَّيْتُ ve بَهَّيْتُ [fl 4, 1, 5.] Şaşa kalmak, dona kalmak, mütehayyir olmak: (بهت الرجل). - [ch.] Şaşa kalmak: "فبهت الذي كفر". Bu ma'nâ ile en fasîhi mechûlidir.

بَهَّيْتُ، يَبْهَيْ، بَهَّيْتُ [fl 4.] (lûgat-i 'âmmiyyede) (renk) donuk olmak: (بهت اللون).

بَهَّيْتُ، يَبْهَيْ، بَهَّيْتُ [ft.] Vâlih ve hayrân etmek, hîrette bırakmak: (بهته).

بَهَّيْتُ، يَبْهَيْ، بَهَّيْتُ [fl.] Bührtân ve iftirâ etmek: (باهت الرجل).

بَهَّيْتُ [iz.] (حجر الضحك) ve Farisi (باهت) denilen parlak bir zî-kîmet taş. 2. Kevkebin bir günlük seyr ve hareketi.

بَهَّيْتُ [iz.] ve:

بَهَّيْتُ [is.] 1. Şaşılacak derecede bâtil olan şey. 2. İfk, iftirâ, bührtân: (جاء بالبهيتة) - (يا للبهيتة) ne iftirâ!

بَهَّيْتُ [iz.] 1. İfk, iftirâ, bi-gayri hak ittihâm. 2. Bâtil şey. 3. Zulm, gadr: "أتأخذون بهتاناً" "وإثماً".

بَهَّيْتُ [sıf.] 1. İftirâcı, bührtancı. 2. Şaşkın, alık. 3. Donuk (renk).

*بُهوتٌ: cem: *بُهوتٌ، بُهتٌ* [sıf.] Mübâlağa ile iftirâcî.

*بَهَاتٌ: [sıf.] 1. İftirâcî, bühtâncî. 2. Yalancı, kezzâb.

*مُبْهُوتٌ: [sıf.] Şaşa kalmış, hayrân, mütehayyir. (Bu ma'nâ ile "باهت" ve "بهيت" demek câ'iz değildir.)

*مُبَاهِتٌ: [sıf.] İftirâlarıyla sâmi'îni hîrette bırakan.

*بَهْتَرٌ: [fl. d.] *يُبْهَتِرُ، بَهْتَرَةٌ* [fl. d.] Yalan söylemek: (بهتر الرجل).

*بُهْتَرٌ: cem: *بُهَاتِرٌ* [sıfs.] Kısa boylu (karı). (بحتر gibi.)

*بَهْتٌ: [ft 3.] *يُبْهَتُّ، بَهْتٌ* [ft 3.] Güler yüzle karşılamak: (بهت إليه).

تَبَاهَتٌ، تَبَاهَتْ [ft.] Güler yüzle karşılamak: (تباهت إليه). (تباهت gibi).

*بُهْتَةٌ: [is.] 1. Yaban sığırı. - [iz.] 2. Veled-i zinâ, piç.

بُهَجٌ، بَهَجٌ [ft.] [ft.] Sevindirmek, mesrûr etmek: (بهجني هذا الأمر).

بُهَجٌ، بَهَجٌ [fl 4.] sevinmek, mesrûr ve ferah-nâk olmak: (بهج الرجل).

بُهَجٌ، بَهَجَةٌ [fl 5.] Güzel olmak: (بهج الغلام).

بُهَجٌ، بُهَجٌ [ft.] 1. Sevindirmek, mesrûr etmek: (أبهجه). - [fl.] 2. (yerin) otları tazelenip hoş manzar olmak: (أبهجت الأرض).

بُهَجٌ، بُهَجٌ [ft.] Güzel etmek, güzelleştirmek: (بهج الله وجهه).

بُهَجٌ، مَبَاهَجَةٌ [ft.] Hüsn ve cemâl husûsunda müfâharet etmek, güzellik satmak: (باهجني), bana güzellik satmak istedi.

يُبْهَجُ، بُهَجٌ [fl.] ve:

يُبْهَجُ، بُهَجٌ [fl.] Sevinmek, mesrûr ve ferah-nâk olmak: (تبهج، ابتهج به).

تَبَاهَجٌ، تَبَاهَجٌ [fl.] (bağçanın) çiçekleri ve yeşilliği çok olmak: (تباهج الروض).

يُسْتَبْهَجُ، اسْتَبْهَجٌ [fl.] Bir şeye sevinerek yüz göz gülmek: (استبهج به).

*بُهَجٌ: [sıf.] Dâ'imâ şen ve şâdân ve yüzü güler (adam): (رجل بهج).

*بُهَجٌ: [sıf.] 1. Güzel, dilber. 2. Dâ'imâ şen bulunan (adam): (رجل بهجة); (امرأة بهجة).

*بُهَجَةٌ: [is.] Güzellik, hüsn ve behâ: (هو ذو بهجة).

*مَبَاهَجٌ: cem: *مَبَاهَجٌ* [sıfs.] 1. Pek güzel ve dilber (kadın): (امرأة مبهاج). 2. Ürkücü semiz (dişi deve): (ناقة مبهاج).

*بُهْدٌ: [is. cem.] Mesâ'ib, dâhiyeler, âfetler.

بُهْدَرِيٌّ [sıf.] Süt çalmış, sıska ve büyümez (çocuk). (بخدري gibi).

بِهْدَل: *بِهْدَلَةٌ* [fl. d.] 1. Yürümede hafif ve serî olmak. 2. (erkeğin) memeleri büyük olmak: (بهدل الرجل). - [ft.] 3. (lügat-i 'âmmiyyede) sövmek, tahkîr etmek: (بهدل فلاناً).

بِهْدَل: [iz.] 1. Sırtlan yavrusu. 2. Yeşil bir kuş.

بِهْر: *بِهْرٌ* [fl. 3.] 1. Çok parlak ve ziyâdâr olmak: (بهرت الشمس). 2. Uzak olmak, uzaklaşmak: (بهر الرجل). 3. Hâ'ib ve hâsir olmak, muvaffak olamamak. 4. (ayın) aydınlığı ziyâde olup nücûmün görünmesine mâni' olmak: (بهر القمر). 5. (mec.) akrâna fâ'ik ve mümtâz olmak, (kadın) hüsn ve cemâlde akrân ve emsâline galebe çalmak. - [ft.] 6. Gâlib olmak, yenmek: (بهر فلاناً). 7. Doldurmak: (بهر الإناء). 8. (birine) iftirâ ve bühtân etmek: (بهره). 9. (birine) tâkatından ziyâde bir şey teklîf etmek. 10. Yormak, 'âciz bırakmak: (بهره الأمر).

بِهْر: *بِهْرٌ* [fch.] 1. Çok koşmadan yorulup solumak, yorgunluktan soluyarak nefes almak: (بهر الرجل). 2. (kılıç) kesmez olmak, körlenmek: (بهر السيف).

بِهْر: *بِهْرٌ* [fl.] 1. 'Acîb ve garîb bir hâl ve harekette bulunmak: (أبهر الرجل). 2. Fakırdan sonra zengin olmak: (أبهر فلان). 3. Öyle vakti harâretinden yanıp yakılmak: (أبهر الرجل). 4. Gâh iyi ve gâh kötü ahlâklı ve mütelevvin olmak: (أبهر فلان). 5. Seyyide ve şerîfe bir kadın tezevvüc etmek: (أبهر زيد).

بِهْر: *بِهْرٌ* [ft.] Birine karşı müfâhare ve tefahhur etmek: (باهر فلاناً).

بِهْر: *بِهْرٌ* [fl.] 1. (bulut) güneşin ziyâsinden parlamak: (تبهرت السحابة). 2. Dolmak: (تبهر الإناء).

بِهْر: *بِهْرٌ* [fl.] 1. (adam) etmediği fücûru ettim diye kendine iftirâ etmek: (ابتهر الرجل). Yapmış olduğu şeyi yaptım demeğe de (ابتيار) derler. 2. Tazarru' ve tezellül ile ve 'ale'd-devâm du'â etmek: (ابتهر في الدعاء). 3. Hayâlâta dalarak uyumak. 4. Birinin lehinde veya 'aleyhinde var kuvvetini sarf ederek çalışmak, elinden geleni dirîğ etmemek: (ابتهر، في فلان، ابتهر). 5. Kırılıp iki parça olmak: (ابتهر السيف). - [ft.] 6. (adam) kendi işlediği cürm ve kabâhati başkasına isnâd ederek ittihâm etmek: (ابتهر فلاناً). - [fch.] 7. Bir rospuya 'alâka ederek ve kendisiyle münâsebâtı pek ileriye vardırarak rezîl ve rüsvây olmak: (ابتهر بفلانة).

بِهْر: *بِهْرٌ* [fl.] Yorulup solumak, yorgunluktan soluyarak nefes almak: (الرجل انبهر).

بِهْر: *بِهْرٌ* [fl.] 1. (gece) yarı olmak yahut pek karanlık olmak veya kısm-ı a'zamı ve sülsâni geçmek: (إبهار الليل). 2. (gece) çok uzamak veya pek uzun görünmek: (إبهار علينا الليل).

بِهْر: *بِهْرٌ* [fl.] (gece) pek karanlık olmak: (استبهر الليل).

الأزواج ثلاثة) [iz.] Parlamak, güzellik: (زوج بهر وزوج دهر وزوج مهر), karı üç şey için alınır ya güzelliği için ya meşâkk-ı dehriyyeyi tehvîn için yahut mâlı çok. – (بهرأله), kahr olsun:

تفادق قومي إذ يبيعون مهجتي بجارة بهراً لهم بعدها بهراً - (بهرأ), 'aceben:

ثم قالوا تحبها قلت بهراً عدد القطر والحصى والتراب (Masdariyyet ma'nâları için n.)

بُهُرٌ: [iz.] 1. Vâsi' yer, gittikçe genişlenen havza. 2. Derenin ortası ve en vâsi' ve güzel yeri. 3. MAhdûd yer, buk'a, hıttâ, beled. 4. Nefes darlığı, solugan 'illeti. – (ليلة بهر), ayın yedinci ve sekizinci ve dokuzuncu gecesi ki pek ziyâdâr olur. (Burada "باهر" in cem'i olmak ihtimâli akvâdır.) (Masdariyyet ma'nâsı için ikinci fikraya n.)

بُهُرَةٌ: [is.] 1. Geniş yer. 2. Derenin vasatı ve en geniş ve güzel mahalli. 3. Gece yarısı. – (رأيت فلاناً بهرةً), 'alemen, zâhiren:

بَاهِرٌ: [sıf.] 1. Parlak, güzel. 2. Zâhir, 'ayân. - [iz.] 3. Alın damarı.

بِهَيْرٌ: [sıf.] *مَبْهُورٌ* [sıf.] Yorgunluktan soluyan veya solugan 'illetine mübtelâ.

بِهَيْرَةٌ: [sıf.] *بِهَائِرٌ* [sıf.] 1. Şerîfe ve seyyide (kadın). 2. Küçük yapılı ve nahîfe (kadın). 3. Sağrısı büyük ve ağır olub sıkletinden yürürken soluyan (kadın): (بهيرة امرأة).

بِهَارٌ: [iz.] 1. Güzellik, parlaklık. 2. Sığır gözü denilen papatyanın küçüğü, sarı papatya. 3. Sarı renk. 4. Atın göğsü. 5. Atın göğsündeki beyaz leke.

بُهُارٌ: [iz.] 1. Büt, sanem. 2. Kırılancık kuşu. 3. Beyaz bir nev' balık. 4. Hallaclarlanmış pamuk. 5. Üç yüz veya dört yüz yahut altı yüz veya bin rıtl mikdârı. 6. İnci ve sadef gibi denizden çıkan mâl. 7. Dört yüz rıtl vezninde denk. 8. İbrîk gibi bir kab.

أُبْهَرٌ: [iz.] 1. Arka, zahr. 2. Arkada veya kolda ve boğazdaki büyük damar, şâh damar. (الأبهران), kalbden çıkan iki büyük damar. 3. Kuş kanadının en kısa tüyleri. 4. Yayın iki ucundaki eğri yerlerin arka tarafı. 5. Sel sularının tahrîb ve zararından sâlim ve sağlam yer. 6. Kuru deniz otu.

بَاهِرَاتٌ: [is. Cem.] Gemiler, sefâyin.

بُهُورٌ: [iz.] Arslan.

مَبْهُورٌ: [sıf.] 1. Soluyan veya solugan 'illetine mübtelâ. 2. Kesmez, körlenmiş (kılıç): (سيف مبهور).

بِهْرَجٌ, *يُبْهَرُجُ*, *بِهْرَجَةٌ*: [ft. d.] 1. Doğru yoldan sapıtmak: (بهرج بهم الدليل). 2. Heder etmek, (dökülen ve dökülecek kanı) cezâsız bırakmak, mübâh etmek: (بهرجتني), benim kanımı heder ettin.

تَبَهَّرَجُ: [fl. td.] 1. Tekebbür etmek. 2. (kadın) süslenmek, tezeyyün etmek. 3. Sallanarak kibr ve edâ ile yürümek.

بَهْرَجُ: [sıf.] Bâtıl, beyhûde, boş. 2. Kötü, fenâ. 3. Kalb, sahta. 4. Mübâh.

مُبَهَّرَجُ: [sıf.] 'Umûm için mübâh: (ماء دمه مبهرج). 2. Heder olunabilir: (دمه مبهرج).

مُبَهَّرَجَةٌ: [sıfs.] Carının bir tarafını açıp yüzünü gösteren şûh-meşreb (kadın).

تَبَهَّرَسُ، يَتَبَهَّرَسُ، تَبَهَّرَسٌ: [fl. td.] Sallanarak kibr ve edâ ile yürümek. (تبهرس dahi denilir.)

يُبَهِّرُمُ، بَهْرَمَةٌ: [ft. d.] Kına sürmek: (بهرم لحيته).

تَبَهَّرَمُ، يَتَبَهَّرَمُ، تَبَهَّرَمٌ: [fl. td.] Kınadan kızarmak: (تبهرم رأسه).

بُهْرَمُ: [iz.] 1. Kına. 2. Aspûr çiçeği.

بَهْرَمَانُ: [iz.] Aspûr çiçeği.

بَهْرَمَةٌ: [is.] 1. Çiçeğin hüsn ve revnakı ve âb ve tâbı: (أعجبتني بهرمة النور). 2. Hind berhemenîlerin 'ibâdeti. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

مُبَهَّرَمُ: [sıf.] Kına ile boyanmış: (مبهرم ثوب).

بَهْرَامُ: [iz.] (Farisiden me'hûz) Merrîh seyyâresi:

أما ترى النجم قد تولى وهم بهرام بالأفول

بَهْرَامُجُ: [iz.] (Farisiden me'hûz) 1. Leylak, hilâf-ı balhî. 2. Merrîh seyyâresi.

بَهْرُ: [ft 3.] 1. 'Unf ve şiddetle itmek, öteye kakmak: (بهزه). 2. Yumruk ya tekme ile veya iki eliyle göğsüne urarak öteye etmek.

مُبَهَّرُ: [sıf.] Müdâfa'ada kuvvetli, dayanıklı.

بَهْرَرُ: [sıf.] 1. Re'yi metîn, 'âkıl, reşîd. 2. Şerîf, şeref ve şân sâhibi.

بَهْرَرَةٌ: [is.] 1. İri cüsseli dişi deve. 2. Uzun ve bir rivâyette meyvesi el ile toplanılabilen hurma ağacı.

بَهْرَارُ: [iz.] Fıkra-ı ânifede beyân olunan ma'nâlara gelir.

بَهْسُ، يَبْهَسُ، بَهْسٌ: [fl 3.] Cür'et etmek: (بهس عليه).

بَهْشٌ، يَبْهَشُ، بَهْشٌ: [ft 3.] 1. Sorup araştırmak, teftîş ve tahkîk etmek: (بهش عنه). 2. Arzu olunan şeye şevk hâhişle şitâb etmek, atılmak: (بهش إليه). 3. Almak üzere el uzatıp da almamak: (بهش إليه). 4. Almak üzere (elini) uzatmak: (بهش بيده إليه). - [fl.] 5. Ağlayacak veya gülecek gibi olmak: (بهش الرجل). 6. Sevinmek, yüzü gülmek: (بهش فلان). 7. Toplanmak, birikmek, ictimâ' etmek: (بهش القوم). 8. Tutuşmak, çarpışmak: (بهش القوم إلى بعض). 9. Salmak, hücum etmek: (بهشت إليك الحية).

يَتَبَهَّشُ، تَبَهَّشٌ، تَبَهَّشٌ: [fl.] Toplanmak, birikmek, ictimâ' etmek: (تبهش القوم).

[fş.] (iki kişi) *تَبَاهَشُ، تَبَاهَشُ* :تَبَاهَشُ (birbirine elleriyle birer şey uzatıp vermek: (تَبَاهَشَا) (بينهما الشيء).

[fl.] *يَبْتَهِشُ، ابْتِهَاشُ* :ابْتِهَاشُ Sevinmek, yüzü gülmek.

[iz.] Mukl ve dûm denilen yaban hurması meyvesinin tazesı. (خشل خسر) (kurusuna derler.) – (وجوه البهش)، Hicâz hıttası. – (بلاد البهش)، esmer ve çirkin adamlar. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

[sıf.] *بَهَشٌ* :بَهَشٌ Güler yüzlü, beşûş: (رجل بهش).

[sıf.] *مُبَهَّشٌ* :مُبَهَّشٌ (سير مبهش).

[sıf.] *بَهُوشٌ* :بَاهَشٌ Bir şeyi beğiniş hemân ahzına şitâb eden.

[fl 3.] *بَيَّهَصُ، بَهَصٌ* :بَهَصٌ Susamak.

[ft.] *أَبْهَصُ، ابْهَاصٌ* :أَبْهَصُ Men' etmek, mâni' olmak: (ما أبهصني).

[iz.] *بُهْصُوصٌ* :بُهْصُوصٌ Az şey, (ve kelâm-ı menfide) hiç bir şey: (ما أصبت منه بهوصاً).

[fl. d.] *يُبْهَصِلُ، بَهْصَلَةٌ* :بَهْصَلٌ 1. Soyunup esvâbı kumara komak: (بهصل الرجل). 2. Kemiğin etini kemirmek. - [ft.] 3. (halkı) hergele ve hayvânâtından sürüp çıkarmak: (بهصل القوم من) (مالهم).

[sıf.] *بُهْصَلٌ* :بُهْصَلٌ 1. İri cüsseli, dizmân, izbandid (adam): (رجل بهصل). 2. Beyaz, ak: (بهصل شيء).

[sıfs.] *بُهْصَلَةٌ* :بُهْصَلَةٌ 1. Kısa boylu, bodur (karı). 2. Edebsiz ve gürültücü (karı): (امرأة) (بهصلة). 3. Teni pek beyaz (kadın).

[sıf.] *بُهَيْصَلٌ* :بُهَيْصَلٌ Za'îf, cılız, sıska: (رجل) (بهيصل).

[sıf.] *بُهَيْصَمٌ* :بُهَيْصَمٌ Sert, katı.

[ft 3.] *بَيَّهَضُ، بَهَضٌ* :بَهَضٌ Ağır gelmek, sıklet vermek, yormak: (بهضني الأمر). (بهظ isti'mâli ekserdir.)

[ft.] *يُبْهَضُ، ابْهَاضٌ* :أَبْهَضُ Yormak, sıklet vermek: (أبهضه الأمر).

[iz.] *بَهْطٌ* :بَهْطٌ (Hintçeden me'hûz) pirinç ve sût ile tereyağından mürekkebi bir nev' yemek.

[ft 3.] *بَيَّهَظُ، بَهَظٌ* :بَهَظٌ 1. Sıklet vermek, ağır gelmek, yormak, ezmek: (بهظني الأمر). 2. (hayvâna) pek ağır yük yükletip 'âciz bırakmak: (بهظ الرحلة). 3. (birinin) çene ve sakalını yakalayıp çekmek: (بهظ فلاناً).

[sıf.] *بَاهِظٌ* :بَاهِظٌ Sakîl, ağır, meşakkatli: (امر) (باهظ).

[is.] *بَاهِظَةٌ* :بَاهِظَةٌ Sıklet, meşakkat, zahmet.

[sıf.] *مَبْهُوْطٌ* :مَبْهُوْطٌ Sıklet ve sıkıntıda bulunan, ağır bir iş altında 'âciz kalan.

[fl 3.] *بَيَّهَغُ، بُهْغٌ* :بَهَغٌ (بهغ الرجل). Uyumak:

[sıf.] *بَاهِغٌ* :بَاهِغٌ Uyuyan, uyumuş, nâ'im. – (رجل هابغ باهغ), çok uyuyan, uykuyu çok seven adam.

بَهَقُّ: [iz.] Tozlu balgam. – (بهق الحجر), kaya yosunu, kaya kınası.

بِهَكَتْ: *يُبْهَكْتُ، بَهَكَتْ* [fl. d.] (işte) çabuk olmak: (بهكت في العمل).

بِهَكْل: *بَهَكْلَةٌ* [sıfs.] Nâzık bedenli ve yumuşak tenli: (جارية بهكلة).

بِهَكْنُ: *s: بَهَكْنَةٌ* [sıf.] Ter ve taze ve nâzık bedenli: (غلام بهكن); (جارية بهكنة). – (شباب بهكن), taze gençlik, tazelik.

بَهَكْنُ: *يَبْهَكُنْ، تَبْهَكُنْ* [fl. td.] (iri sağırlı kadın) nâzık beden ter ve taze kız gibi sallanarak yürümek: (تبهكنت العجاء في مشيتها).

بِهَاكْنَةٌ: [sıfs.] Ter ve taze ve nâzık bedenli: (امرأة بهاكنة).

بَهْلُ: *يَبْهَلُ، بَهْلُ* [ft 3.] 1. (birini) kendi hâl ve re'inde serbest bırakmak: (بهلت فلاناً). 2. La'n ve nefrîn etmek: (بهله الله).

بَهْلُ: *يَبْهَلُ، بَهْلُ* [fl 4.] (dişi deve) memesi bağırsız ve yavrusu yanında bırakılmak: (بهلت الناقة).

أَبْهَلُ: *يُأْبَهُلُ، إِبْهَالُ* [ft.] 1. Boşaltıp bırakmak: (أبهله). 2. (dişi deveyi) isteyen sağmak üzere salma bırakmak: (أبهل الناقة). 3. (dişi devenin) memesi bağıcı çözüp yavrusu emmek üzere salıvermek: (أبهل الناقة). 4. (birini) kendi başına bırakmak, karışmamak: (أبهلت فلاناً). 5. Tohumu ektikten sonra (tarlaya) su salıvermek: (أبهل الماء).

بَاهَلُ: *يُبَاهِلُ، مُبَاهَلَةٌ* [fş.] ve:

تَبَاهَلُ: *يَتَبَاهَلُ، تَبَاهَلُ* [fş.] Birbirine la'netle bed-du'â etmek: (باهل، تباهل بعضهم بعضاً).

تَبَهَّلُ: *يَتَبَهَّلُ، تَبَهَّلُ* [ft.] 1. Matlûb olan şeyin tahsîli için renc ve zahmet çekmek: (فلان تبهل). 2. Birbirine la'netle bed-du'â etmek: (تبهلوا).

إِبْتَهَلُ: *يَبْتَهَلُ، إِبْتَهَالُ* [fl.] 1. Sâirlerden kat'î ta'alluk edip ihlâsla (Cenâb-ı Hakk'a) tazarru' etmek: (ابتهل إلى الله تعالى). 2. Filân işi yaptımsa Allah'ın la'netine mazhar olayım diyerek kendine bed-du'â etmek: "ونساءنا ونساءكم وأنفسنا وأنفسكم ثم نبتهل".

إِسْتَبَهَلُ: *يَسْتَبَهَلُ، إِسْتَبَهَالُ* [ft.] 1. Memesinin bağı olmayan (dişi deveyi) sağmak: (استبهل الناقة). 2. Kendi başına bırakıp ihmâl etmek. 3. Muhâfaza ve müdâfa'a etmek: (استبهلت البادية القوم).

بَهْلُ: [iz.] 1. Az mâl. (Kâmûsun bazı nüshalarında (ماء) yerine (مال) muharrer olup, az su diye terceme olunmuştur.) 2. Küçük ve ehemmiyetsiz şey: (أعطاه بهلاً). 3. La'net., – (بهلاً), yavaş, dur bakalım. (مهلاً gibi).

بَهْلُ: [sıf.] Bağırsız, salma, serbest (deve).

بَهْلَةٌ: [is.] La'net, nefrîn: (عليه البهلة).

بَاهِلُ: *cem: يُبَاهِلُ، بَاهِلُ* [sıf.] 1. Memesi bağırsız (dişi deve): (ناقة باهل). 2. Yularsız, salma (deve). 3. Damgası ve nişânesi olmayan (deve). 4. Kimseye tâbi' olmayıp kendi başına müstakil olan (adam): (رجل باهل). 5. İş gücü olmayan, boş

gezen, serseri: (هو باهل). 6. Sopa ve kancası olayan (çoban): (راع باهل). 7. Silahsız adam: (رجل باهل). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

بَاهِلَةٌ [sıfs.] Tûl (kadın): (امرأة باهلة).

بِهَيْلَةٌ [sıfs.] Kavmi içinde şeref ve haysiyeti olan (kadın), seyyide, şerîfe: (امرأة) (بهيلة بهيرة). (بهيلة gibi.)

أُبْهَلُ [iz.] Ardiç tohumu. (Lügat-i 'âmmiyede hemze ve Hâ'nın zammiyle müsta'mel olup, fathateynle (أبهل) ise (أبهله) ma'nâsına gelir.)

مُبْهَلَةٌ [sıfs.] Memesinin bağı çözümlüp yavrusu emmek üzere Salıverilmiş (dişi deve): (ناقة مبهل، مبهلة).

تَبْهَلَسُ [fl. td.] Bir yerden eli boş gelmek: (تبهلس فلان).

تَبْهَلَصُ [fl. td.] Soyunup esvâbından çıkmak: (تبهلص الرجل). (تبهلص gibi.)

بَهَلَقُ [fl. d.] 1. Tekebbür etmek: (بهلق فلان). 2. Boş lakırdı etmek, saçma sapan söylemek: (بهلق الرجل). 3. Yalan söylemek. - [ft.] 4. Güler yüzle ve nevâziş ve iltifâtla kabûl etmek: (بهلقني فلان).

تَبْهَلَقُ [fl. td.] Yalan söylemek: (تبهلق الرجل).

بِهْلُقُ [sıfs.] 1. Pek kırmızı yüzlü (kadın): (امرأة بهلق). 2. Çok söyler, ağzı durmaz, geveze (kadın).

بِهْلُقُ [sıf.] İçi sıkıntılı ve şamâtacı (adam): (رجل بهلق).

بِهْلُقُ [iz.] Âfet, belâ, dâhiye.

بِهْلُقُ [iz.] Âşikâre ve müvâceheten söylenen söz. - (بهلقاً), müvâceheten, âşikâre.

بِهْلُقَةٌ [is.] Âfet, dâhiye, belâ: (أصابتها البهلقة). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

بِهْلُقُ [iz. cem.] Bâtıl ve beyhûde şeyler: (جاء بالبهالق).

بِهْلُقُ [iz.] ('Alemiyyetle gayr-i münsarif) (هو الضلال بن بهلق). (هو الضلال بن بهلق).

بِهْلُقُ [sıf.] 1. Çok gülen, dahhâk. 2. Câmi'u'l-hasenât olan seyyid ve re'îs. 3. (lügat-i 'âmmiyede) ebleh, ma'tûh.

بِهْلُقَانُ [iz.] *بِهْلُقَانُ [sıf.] (Farisiden me'hûz) ipte oynayan cânbâz.

بِهْمُ [fl.] 1. (iş) muğlak ve meşkûk ve müştebeh olmak: (أبهم الأمر). 2. (yer) kedi otu bitirmek: (أبهمت الأرض). - [ft.] 3. Bir işten men' etmek, vazgeçirmek: (الأمر أبهم فلاناً عن). 4. (kapıyı) kapamak: (أبهم الباب).

بِهْمُ [ft.] 1. (kuzu ve oğlak ve buzağıyı) analarından ayırmak: (بهموا البهم). - [fl.] 2. İkâmet etmek, mukîm olmak: (بهم بالمكان).

بِهْمُ [fl.] 1. Muğlak ve meşkûk ve müştebeh olmak: (تبهم عليه الأمر). 2. Sözü şaşırmaq: (تبهم عليه).

[fl.] 1. (iş) *يَسْتَبْهَمُ، اِئْتَبَاهُمْ* :اِسْتَبَّهَمَ : استنبهه) çaprazlanıp mübhem ve muğlak olmak: (عليهم استنبهه). - [ch.] 2. Şaşırıp dili tutulmak: (الأمر).

*بِهَامَاتٌ :جمجم: بَهْمٌ، بَهْمٌ، بَهْمٌ *cem: بَهْمَةٌ :بِهْمَةٌ [is.] Kuzu, oğlak ve buzağı.

[is.] 1. Pek müşkil ve çetin iş: (وقع في بهمة). 2. Mukâvemeti müşkil yiğit, bahâdır. 3. Kaya, sahra. 4. 'asker, cünd, sipâh: (فلان فارس بهمة وليث غابة).

أرض) [sıfs.] Kedi otu çok olan (yer): (بِهْمَةٌ :بِهْمَةٌ).

[sıf.] 1. Simsiyâh: (شيء بهيم). 2. Hiçbir alacalığı ve lekesi olmayan yek-renk (at, kısrak): (فرس بهيم). 3. Siyah (dişi koyun): (نعجة بهيم). 4. Tercî ve terdîdi olmayan düz (ses): (صوت بهيم). 5. Diğer renk karışmamış olan hâlis ve sâfi (renk): (لوز بهيم). 6. Körlük ve topallık gibi 'uyûblardan veya esvab ve sâireden müberrâ ve sâfi: "يحشر الناس بهما". 7. Pek karanlık, akşamdan sabâha kadar karanlık olup hiç mehtâbı olmayan (gece): (ليل بهيم). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

[is.] Dört ayaklı ve idrâksız hayvân, çâr-pâ: (هو كالبهيمة), hayvân gibidir.

[sıf.] İdrâksız dört ayaklı hayvâna müte'allik. *س: بَهِيمِيَّةٌ :بَهِيمِيَّةٌ

[is.] İdrâksız çâr-pâların hâli, hayvânlık. بَهِيمِيَّةٌ

[is.] Kedi otu. (Müfred ve cem'ine itlâk olunup bazıları da müfredi Tâ-1 tefrîdle بَهْمَا kabûl etmişlerdir.) بُهْمِي

[sıf.] 1. Nutk ve kelâma gayr-i muktedir, dilsiz, ebkem. 2. Yabancı, ecnebî, Arabî bilmez. 3. Boş olmayıp ses vermeyen, som. - (البهم) müşkilât-i 'umûr. بُهْمٌ، بُهْمٌ، بُهْمٌ *cem: أَبَاهُمْ :أَبَاهُمْ

[is. Ve nâdiren iz.] *أَبَاهُمْ، أَبَاهُمْ *cem: إِبْهَامٌ :إِبْهَامٌ El ve ayağın baş parmağı. (Lügat-i 'âmmiyyede أقصر من إبهام القطة، من إبهام الحباري، من) - (إبهام الضب)، kısılığın ifrâtından kinâyedir.

[sıf.] 1. Kapalı: (باب مبهم). 2. İçi boş ve mücevvef olmayan, som: (شيء مبهم). 3. Harâm-ı kat'î ile muharrem olup ibâha ve tahliline vechi olmayan. 4. Kapalı, vâzih ve açık olmayan: (كلام مبهم). 5. Gizli, kapalı: (yol): (مبهم طريق). 6. Müşkil, çaprazlı: (iş): (أمر مبهم). 7. Baygın, bayılmış: (ضربه فوق مبهماً). 8. Kapısız (divâr): (حائط مبهم). 9. Kilitsiz: (صناديق مبهمه). - (الاسم المبهم)، esmâ-ı işârât ve esmâ-ı mevsûle gibi mevzû'un-lehi mu'ayyen olmayan olmayan isim. - (المبهمات)، mu'dılât-ı 'umûr; (nahivde) esmâ-ı mübheme.

[iz.] (سعد البهام)، menâzil-i kamerden bir menzildir. بُهَامٌ

[iz.] 1. Hafakân-ı kalbe nâfi' turba müşâbih bir kök ki beyaz ve kırmızı nev'leri vardır. 2. بُهْمَنٌ

(بهمن) yahut (بهمناه), İrân-ı kadîm takvîminin on birinci şehr-i şemsisi.

بهن: *باهين* [iz.] Her mevsimde çiçek ve meyvesi bulunan bir cins hurma ağacı ve bunun meyvesi.

بَهْنَانَةٌ: [sıfs.] Râyihası güzel ve kavlı ve mu'âmesi latîf olan hafîfû'r-rûh ve şen (kadın): (امرأة بهنانه).

بَيِّنٌ: [iz.] Nesteren, Mısır gülü.

بَهْوَنِيَّةٌ: [is.] Kirman ile Arab develeri arasında bir cins deve.

بَهْنَسٌ: [sıf.] 1. Kaba vücûdlu ve sakîl rûhlu (adam): (هو بهنس لا يأنس). 2. Râm (erkek) deve: (يعير بهنس). [iz.] 3. (البهنس), arslan.

بَهْنَسٌ: [fl. td.] Sallanmak, sallanarak yürümek.

مُتَبَهِّنَسٌ: [iz.] (mu'arref olarak) arslan.

بُهَانِسٌ: [iz.] Râm erkek deve.

بِهٌ: [fl 1.] (birinin) emîr ve sultan 'inde câh ve menzileti 'âlî olmak, ikbâlde bulunmak: (به الرجل).

أَبُهٌ: [sıf.] Boğuk sesli: (رجل أبه). (gibi).

بِهٌ: ve **بِهٌ:** (Aslı **بِهٌ**) ve **بِهٌ:** (Aslı **بِهٌ**) *بِهٌ* [fl 1, 3, 4, 5.] Güzel ve zarîf olmak: (بها الغلام).

بِهٌ: [ft 1.] Hüsni ve zarâfette galebe çalmak: (باهيته فبهوته).

بِهٌ: [fl 4.] 1. (hâne) hâlî ve mu'attal olmak: (بهي البيت). 2. (hayme) yırtılmak: (بهيبت الخيمة).

بِهٌ: [ft.] 1. (haneyi) boşaltıp mu'attal bırakmak: (أبهي البيت). 2. (kabı) boşaltmak: (أبهي الإناء). 3. (atları) gazâ ve çapuldan fâriğ ve mu'attal etmek: (أبهي الخيل). - [fl.] 4. Güzel yüzlü olmak: (أبهي الرجل).

بِهٌ: [ft.] (çadırı) genişletmek veya geniş bir çadır kurmak: (بهي البيت).

بِهٌ: [fş.] Hüsni ve zarâfet husûsunda müfâhare ve başkalarına karşı müsâbakat etmek: (باهيته فبهوته).

بِهٌ: [fş.] Hüsni ve zarâfet husûsunda birbirlerine karşı tefâhur etmek: (تباهاوا).

بِهٌ: [iz.] 1. Hânenin önünde yapılan selâmlık gibi dâire veya oda. 2. Sığır damı, ahur. 3. Geniş meydân. 4. Geniş şey. 5. Göğsün içi veya memeleri boğaz çukurunun tûlânî aralığı.

بِهٌ: [iz.] Gebe kadının mehbeli, yani fericiyle rahmı arındaki mahal.

بِهٌ: [iz.] 1. Güzellik ve zarâfet, hüsni ve cemâl: (قد ملأ عيني بهاء). 2. 'Azamet, celâl. 3. Süt köpüğünün parlaklığı: (ما أطف بهاء رغو اللبن).

بها – (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n. – mâddesine n.)

بَهِيَّةٌ [sıf.] Güzel ve zarîf. *بِهْيٌ*:

أَبهى [sıf.] Daha güzel ve daha zarîf.

بَاهِي [sıf.] Boş ve mu'attal (hâne, çadır): (بيت باه).

بَاهِيَةٌ [sıf.] Ağzı geniş (kuyu): (بئر باهية).

بِهْرٌ [sıf.] (بهر) mâddesine n.)

بِهْنٌ [sıf.] (بهن) mâddesine n.)

'بُو' (أبو) dan muhaffef olarak lügat-i 'âmmiyyede müsta'meldir.

1. Hayr veya şerre rücû etmek, dönmek: (باء إليه). 2. Sâir-i her şeyden munkatî olup bir şeye inhisâr ve tahassus etmek. 3. Muvâfakat etmek, muvâfık ve uygun gelmek, uymak: (الشيء بآء الشيء به، باعني). [ft.] 4. Döndürmek, ircâ' etmek: (بؤته بؤت به). 5. İkrâr ve i'tirâf etmek: (إليك بنعمتك أبوء); (باء بحقه، بذنبه), ni'metini sana i'tirâf ederim. (du'â). 6. İsticâb ve istihkâk etmek, müstevcib olmak: (باءوا بغضب من)، Allah'ın gazabına müstehak oldular.

1. Üstüne almak, i'tirâf etmek: (باء بذنبه). 2. Kısâsen katl olunan adamı maktûle küfüv ve kanını kanına mu'âdil tutmak: (باء دمه بدمه). [fl.] 3. Bir maktûle küfüv 'ad olunarak kısâsen katl olunmak: (باء فلان بفلان). – (بؤ به) ona kısâsen katl olun, ona kurbân ol.

فقلت له بؤ بامرئ لست مثله وان كنت قنعاناً لمن يطلب الدما

1. Döndürmek, ircâ' etmek: (أبأته إليه). 2. Kâtili maktûle küfüv 'ad edip katl etmekle kanını kanına mu'âdil tutmak: (أبأه فلاناً بفلان). 3. Konağa göndermek: (أبأه في المنزل). – (فلاة تبيء في فلاة), diğer bir beyabâna kondurur beyabândır, pek vâsi' çöldür, ma'nâsıyla müsta'mel meseldir. 4. (develeri) yataklarına i'âde etmek: (أبأه الإبل). 5. (deriyi) dibâğata yatırmak: (أبأه الأديم). [fl.] 6. Konağa konmak: (أبأه بالمكان). 7. Kaçmak, firâr etmek: (أبأه منه). 8. Maktûle küfüv 'ad olunarak kısâsen katl olunmak: (أبأه فلان بصاحبه).

[ft. tef'îl] *نَبِئْتُ، نَبِئْتُ، نَبِئْتُ* [ft. tef'îl] Nikâh ve tezevvüc etmek: (بوء الرجل المرأة). 2. Cimâ' etmek: (بوءه منزلاً). 3. Konağa kondurmak: (بوءها). 4. Birine karşı mızrâk doğrultmak: (بوء). 5. Konağa konmak: (بوء المكان). [fl.] 5. Konağa konmak: (الرمح نحوه).

1. Maktûle küfüv 'ad olunarak kısâsen katl olunmak: (بأوه بفلان). [ft.] 2. Kâtili maktûle küfüv 'ad ederek kısâsen katl etmek: (بأوه فلاناً بفلان).

[ft.] *نَبِئْتُ، نَبِئْتُ، نَبِئْتُ* (bir yeri) mekân ettihâz edip yerleşmek: (تبوء المكان، بالمكان).

[fş.] *نَبِئْتُ، نَبِئْتُ، نَبِئْتُ* (iki şey) bir birine mu'âdil ve müsâvî olmak: (الشيطان تبأوه).

[ft.] *نَبِئْتُ، نَبِئْتُ، نَبِئْتُ* (bir yeri) seçip konak ittihâz etmek: (استبأه المكان). 2. Kâtili maktûle küfüv 'ad edip kısâsen katl etmek: (استبأه).

[fl.] 3. Maktûle küfüv 'ad olunarak (فلاناً بفلان). - (بصاحبه استبأه فلان).

[iz.] 1. Nikâh, te'ehhül. 2. Cimâ'.

[is.] 1. Konak, menzil, me'vâ. 2. Nikâh, te'ehhül. 3. Cimâ'. 4. Dağdaki arı koğanı.

[iz.] 1. Beraberlik, müsâvât: (على القوم). 2. Müsâvî, küfüv, mu'âdil: (هو فلان بواء). 3. Hâlet, sûret: (هو ببينة سوء), fenâ bir hâldedir; (إنه لحسن البينة), güzel hâlidir.

[is.] 1. Konak, menzil. 2. Hâlet, sûret: (هو ببينة سوء), fenâ bir hâldedir; (إنه لحسن البينة), güzel hâlidir.

[is.] 1. Konak, menzil: (هو رحب). 2. Dağdaki arı koğanı. 3. Rahimdeki cenîn yatağı. 4. Yaban öküzünün yatağı. 5. Suyu yakın deve yatağı.

[sıfs.] Pek ehemmiyetli: (مبيئة حاجة).

[fl 1.] 1. Kapıcı olmak, kapıcılık etmek: (باب له). 2. Divâra pencere ve baca açmak: (باب الرجل).

[ft.] *يُؤَبُّ، تَبَّؤِبٌ* (kitâbı) ebvâb ve fusûle taksîm etmek: (بوب الكتاب).

[ft.] *يَتَّبِئُؤُبُّ، تَبَّؤِبٌ* Kapıcı tutmak, kapıcı kullanmak: (تَبَّؤِبٌ بواباً).

باب (Aslı بَاب) cem: بيابان, nâdiren (باب) evin kapısı; (باب الدار) *أَبْوَابٌ* [iz.] 1. Kapı: (باب المدينة), şehrin kapısı. 2. Kapı kanadı. 3. (mec.)

medhal, bir işe tevassul edecek şey: (هذا العلم باب). 4. Kitâbın bir şeyden bahs eden kısmı, mebhas, fasl: (باب الإعراب), i'râb bahsı. 5. Mes'ele, bahs: (هذا باب آخر). 6. (hisâb ve hudûdda) gâyet, son derece. (بابه gibi). 7. (teşrihte) karaciğerin ka'rından çıkan bir damar ve bağırsağın biri. 8. (cifrde) bir tertîb-i mahsûs üzere müretteb hurûf-ı hicâ. (بيت ve سهم dahi denilir.) 9. (sûfiyyûn 'inde) tevbe. - [cm.] 10. (الأبواب), saky-ı arâzi için müsta'mel suyun taksîm olduğu mahal. - (الباب العالي), bâb-ı 'âlî. - (باب الأبواب), sâhil-i bahr-ı Hazerdeki der-bend. - (باب الأبواب), Endelüs'teki Pîrene silsile-i cibâli.

[is.] 1. (hisâb ve hudûdda) gâyet, nihâyet. 2. Sınıf, nev', vecih. 3. Şart: (هذا بابته), şartı budur. - (هذا شيء من بابتك), bu sana yakışır bir şeydir; (ليس هذا من بابتي), bu bana yakışmaz, bana gelmez. - (بابات الكتاب), kitâbın veya mektûbun sahîfe ve satırları. - (فلان من أهون), (باباته الكذب), ehven-i habâ'isi yalancılıktır.

[is.] 'Acîb şey, 'u'cûbe: (أتي بالبابية).

[iz.] 1. Kapıcı, derbân. 2. (teşrihte) on ikinci bağırsağın ağzı.

[is.] 1. Kapıcı karı. 2. Bir konağın büyük kapısı. 3. Şehir kapısı.

[is.] 1. Kapıcılık. 2. Kapıcılık hakkı, kapıcı ücreti.

[sıf.] Kapıcılığa müte'allik.

*بَوَابٌ [is.] Bâdiye, *cem: (البوابي) *بَوَابٌ: çöl.

*بُوبٌ [iz.] Küçük kapı, kapıcı.

*مُبُوبٌ [sıf.] Bâblara munkasim: (كتاب) dahi denilir. (مبوب) — (أبواب مبوبه) — (مبوب).

*بُوتٌ [iz.] Alıç ağacına benzer bir ağaçtır, azgil, kündüs, tabarî.

*بُوتَةٌ [is.] (Farisiden mu'arreb) pota. (Beyne'l-'avâm "بودقة" denmekle ma'rûftur.)

*بُوتٌ [ft 1.] 1. Eşip aramak. 2. Araştırmak, teftîş ve tahkîk etmek: (باط عنه). 3. Dağıtmak, târumâr etmek: (باط منعه). (باط بحث). (باط gibi).

*بُوتٌ [ft.] ve: *بُوتٌ, *بُوتٌ, *بُوتٌ:

*بُوتٌ [ft.] 1. Eşip aramak. 2. Araştırmak, teftîş ve tahkîk etmek. 3. Dağıtmak, târumâr etmek. (باط gibi).

*بُوتٌ [ft.] İstihrâc etmek: (استبأت الشيء).

*بُوتٌ [zz.] (حوت، حوثاً، حاث) (حوت، حوث بوت، حوثاً بوتاً، حاث) lafzına itbâ' olunarak, (باط حوث حوثاً، حوثاً حوثاً، حوثاً حوثاً) denilir (Yani zarfiyyet veya hâliyyet üzere mansûb veya kesr üzerine mebnî) ki darmadağınık ve târumât demektir: (تركهم حاث) (بوت، حوثاً بوتاً، حوثاً حوثاً).

*بُوتٌ [fl 1.] 1. Yorulup kalmak: (باج البعير). 2. (şimşek) açılıp çakmak: (باج البرق). 3. Haykırmak: (باج الرجل). - [ft.] 4.

Üzerine çökmek, musallat olmak, tutmak: (باجتهم الداهية), musîbet üstlerine çöktü.

*بُوتٌ [fl.] 1. (şimşek) açılıp parlamak: (بوج البرق). (بوج gibi). - [ft.] 2. (geminin) yelkenini gerip yürütmek: (المركب بوج). 3. (lügat-i 'âmniyyede) tevcîh etmek, çevirmek: (بوجه نحوه).

*بُوتٌ [fl.] (şimşek) açılıp parlamak: (تبوج البرق).

*بُوتٌ [fl.] 1. (şimşek) açılıp parlamak: (انباج البرق). 2. (بوج ve بوج gibi). 3. Üstüne çökmek, musallat olmak: (انباجت عليهم). (بوانج منكرة).

*بُوتٌ [iz.] Uylukta bir sinir ki nesâ' denilen kalın sinirden münşa' ibdir.

*بُوتٌ [is.] Dâhiye, âfet, belâ, musîbet.

*بُوتٌ [fl.] 1. Zâhir ve 'ayân olmak, meydâna çıkmak: (باج الشيء). 2. Şüyû' bulmak, intişâr etmek. 3. ("ب" ile müte'addî olarak) izhâr etmek, açmak: (باجه), sırrını ona açtı.

*بُوتٌ [ft.] 1. Genişletmek, tevsî' etmek. 2. Koyuvermek, salıvermek, serbedt bırakmak. 3. İzhâr etmek, açmak: (أباح). 4. Halâl ve mübâh etmek: (أباحتك الشيء). 5. Birinin kanını halâl etmek, kâtilini mu'âhaze etmemek: (أباح دمه).

اِسْتَبَاحٌ، اِسْتَبَاحَةٌ [ft.] 1. Mübâh ve halâl 'ad etmek: (استباح الشيء). 2. Katlini mübâh 'ad edip mahv ve istîsâl etmek: (استباح القوم).

2. (كريم البوح): [iz.] Kök, asl, bünyâd.: (كريم البوح). 2. Nefs, zât. 3. Âlet-i tenâsül-i zükûr, zeker. 4. Âlet-i tenâsül-i inâs, ferc. 5. Cimâ'. 6. Karışıklık, şûrîş: (هم في بوح). 7. Güneş. (Bu ma'nâda 'alem 'ad olunup harf-i ta'rîf almaz): "هل طلعت بوح". ("بوحه"nin dahi cem'idir. "باحة" fıkrasına n.)

[iz.] Terahhum ve şefkat beyân eder bir kelime olup meftûhve zamâ'ir-i muttasılaya muzâf olarak kullanılır: (بوحك), yazık sana, vah sana! (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

[iz.] Zâhir, 'ayân. – (بواحاً), zâhiren, açıktan: (أمره بمعصية بواحاً).

[sıf.] *بَيْحَانٌ، بَيْحَانٌ* [sıf.] Maksadını ketm etmeyip dâ'imâ ve herkese izhâr eden.

[is.] *بُوحٌ* [is.] 1. Suyun çok ve engîn mahalli. 2. Havlu, sâha. 3. Hâne 'arsası. 4. Hurma ağaçları yığını, hurma ormanlığı. – (ابنك) (ابن بوحك يشرب من صبحك) evlâd sulb ve zürriyyetinden hâsıl olan evlâddır, ma'nâsıyla müsta'mel meseldir.

[sıfz. cem.] *بُويحٌ* [sıfz. cem.] Yere serilmiş: (تركهم بوحى). (تركهم بوحى).

[is.] *اِبَاحَةٌ* [is.] Tahlîl ile tahrîm arası, 'amel ve terkinin muhayyer olması.

[is.] *اِبَاحِيَّةٌ* [is.] Hiçbir şeyi kendilerine tahrîm etmeyip her şeyi mübâh 'ad eder bir fırka-ı dâlle.

[iz.] *بِيَّاحٌ* [iz.] Bir karış boyunda nefis bir cins balık.

[sıf.] *مُبَاحٌ* [sıf.] Terk ve ityânı câ'iz ve muhayyer olan, halâl ile harâm beyninde bulunan.

[iz.] (المبيح) (harf-i ta'rîfle), arslan.

[fl.] *بُيُوحٌ، بُوْحٌ* [fl.] 1. Yorulmak: (عدا) (بُوْحٌ بُوْحٌ) (Aslı بُوْحٌ) (الرجل حتى باخ), yoruluncaya kadar yürüdü. 2. (ateş) söyünmek, muntafî olmak: (باخت النار). 3. (gazab veya sıtma) sükûnet bulmak, yatışmak: (باخ) (باخ عنه الورد); (غضبه) sıtması kesb-i sükûnet etti.

[fl 1.] *بُيُوحٌ، بُوُوحٌ* [fl 1.] (et) bozulup kokmak: (باخ اللحم).

[ft. if'âl] *بُيُيْحٌ، اِبَاحَةٌ* [ft. if'âl] 1. Söyündürmek, itfâ etmek: (أباخ النار). 2. Teskîn etmek: (أبىخ عنك من الظهيرة) – (أباخ النائرة). öyle harâreti geçinceye kadar dur.

[iz.] *بُوحٌ* [iz.] Karışıklık, tela, gürültü patırtı: (هم في بوح).

[iz.] *بُودٌ* [iz.] Kuyu, bi'r, çâh. (Masdariyyet ma'nâsı için "باد" (بيد) mâddesine n.)

[is.] *بُودَقَةٌ* [is.] (lügat-i 'âmîyyede) pota. (بوتقة yerine).

*بَادُ [fl 1.] 1. Şerrîr ve fesâdcı olup halka ta'addî etmek. 2. Fakr ve zarûrete dûçâr olmak. 3. Tevâzu' etmek: (الرجل باد).

*بَارَ [ft 1.] 1. Denemek, yoklamak, tecrîbe etmek: (بار فلاناً); (بار لي ما عند); (بار فلان), filânın yanındaki şeyi bana bir kere yoklayıp anla. 2. (dişi deveyi) gebe olup olmadığını anlamak için puğura çekmek: (بار). 3. (puğur dişi devenin) gebe olup olmadığını yoklayarak istişâm etmek: (بار الفحل). 4. (arâzi) işlenmemek, hâm toprak hâlinde kalmak: (بارت الأرض).

*بَوَّارٌ [fl 1.] 1. Helâk olmak: (السوق بارت). 2. Kesâda uğramak: (بار عمله); Heder ve bâtil olmak, boşa çıkmak: "ومكر أولئك هو بيور".

*بَوَّارٌ [fl 1.] (dul kadın) kimse tarafından tezevvüc istelmeyip evde kalmak: (بارت الأيم).

*بَابِرٌ [ft.] Helâk etmek: (أباره الله). (بارت تعالى).

*بَبَّوْرٌ [ft.] Kendi helâkine ağlamak: (تبور نفسه).

*بَبَّارٌ [ft.] 1. Denemek, tecrîbe etmek: (ابتار فلاناً). 2. Puğur dişi devenin gebe olup olmadığını anlamak için istişâm etmek: (ابتار). 3. Nikâh veya cimâ' etmek: (الفحل الناقاة).

*بَوْرٌ [iz.] 1. İşlenmemiş arâzi, hâm toprak. 2. Dinlendirilmekte bulunan tarla. 3. (بانر) in cem'idir. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

*بُورٌ [sıf.] (Aslı masdar olmakla cins ve 'adedi yoktur) 1. Fesâd-ı 'akîde ve sû'-i niyyet cihetiyle hayr ve menfa'atı olmayan, boş: (رجل، امرأة بور). 2. İşlenmemiş, hâm (toprak): (أرض بور).

*بُورٌ [iz.] 1. Helâk, mahv: (دار البوار), cehennem. 2. Kesâd. 3. Dul kadının kimse tarafından tezevvüce istenilmeyip evde kalması: "نعوذ بالله من بوار الأيم".

*بُورٌ [is.] (Kesr üzerine mebnîdir, 'alemiyyet i'tibârıyla harf-i ta'rîf almaz.) Helâk: (نزلت بوار عليهم).

*بُورٌ [sıf.] 1. İşlenmemiş, hâm (toprak): (أرض بانر). 2. Fesâd-ı 'akîde ve sû'-i niyyet cihetiyle bir işe yaramayan ve yola getirilmesi mümkün olmayan, hâlik, boş (adam): (حائر بانر). İtbâ'la (رجل بانر). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

*بَائِرَةٌ [sıfs.] İşlenmemiş, hâm (toprak): (أرض بائرة).

*بَارِيَةٌ [iz. s.] ve: (باري)

*بُورِيَةٌ [iz. s.] (Farisiden mu'arreb) kaba hasîr, sazdan hasîr.

*بُورِيَةٌ [iz.] Yol, tarîk.

بُورِيّ: *fr: بُورِيَّةُ* [icz.] Kefal balığı. (Mısır'da Bûra kasabasına nisbetle tesmiye olunmuştur.)

بُورِيّ: [sıf.] İşlenmemiş hâm toprağa mensûb. – (أرسله ببوريه), kendi başına bırakılıp aslâ terbiye görmemiş delikanlı hakkında müsta'mel meseldir.

بُورِيّ: [iz.] Hasîrcı.

بُورَانِيَّةُ: [is.] Borânî denilen pirinçli ispanak yemeği. (Me'mûn Halife'nin zevcesi Borân Daht'a mensûbdur, veya bunun cihâz getirmiş olduğu meşhûr inceli yeşil kilime levnen müşâbetinden böyle tesmiye olunmuştur.)

مُبُورٌ: [sıf.] Dişi devenin gebe olup olmadığını anlayan (buğur yani deve aygırı): (فحل مبور).

بُرْغِيّ: [iz.] (Türkçeden me'hûz) burgu.

بُورَةٌ: *بُورَكٌ* [iz.] (Farisi بوره'dan mu'arreb) natron. – (بورق الخبز), tuz.

بُورَنْكٌ: [iz.] Horasan teresi. (جاذروج gibi).

بُورِيطُسٌ: [iz.] (Yunaniden mu'arreb) hcerü'n-nûr.

بَاژ: *cem: أَبَاژ، بيزان* [iz.] doğan, şâhîn.

"بَاژ" ve "بیزی" maddelerinde dahi zikrolunup, mehmûzu'l-'ayn yâ ecvef ve yoksa nâkis mı olduğu beyne'l-lügaviyyîn kestirilememiştir, ki bu da Farisiden me'hûz olduğunu gösterir, her

ne kadar bazıları Arabî'l-asl olduğunu iltizâm etmişlerdir. Merfû'unda: (باز، بازان، أبواز) ve mecrûrunda: (باز، بازيان، بواز) olması dahi şâyân-ı dikkattir.

بُورٌ: [iz.] (lûgat-i 'âmmiyede) domuz hortûmu.

بُورٌ: *بُورٌ، بُورٌ* [ft.] (lûgat-i 'âmmiyede) buruşturmak, ekşitmek: (بوز وجهه).

مُبُورٌ: [sıf.] (Mağrib lûgat-i 'âmmiyesinde) bozuh (havâ).

بُورَةٌ: *بُورَةٌ، بُورَةٌ* [is.] (Türkçeden me'hûz) 1. Boza. 2. Dondurma.

بو زيدان: [iz.] (mu'arreb) Hind'den celb olunan bir nev' beyaz kök.

خازباز: ("خاز" maddesine n.)

بَاسٌ: *بَاسٌ، بَاسٌ، بَاسٌ* [ft 1.] 1. (Farisi بَاس'den me'hûz) öpmek, takbîl etmek. 2. Katıp karıştırmak: (باسه به), onunla karıştırdı. - [fl.] 3. Sert ve hışın olmak: (باس الشيء).

بُوسٌ: [iz.] ("بُوس" maddesinde "بُوس" fikrasına n.)

بُوسَنَةٌ: [is.] (İtalyanca Posladan me'hûz) posta.

بُوسَلِيكٌ: [iz.] Mûsîkâ makâmâtından bir makâmıdır. (Beyne'l-'avâm "بوسريك" denilir.)

بُوسِيرٌ: *cem: بَاسِيرٌ* [iz.] (باسور) yerine lügattir.

*بَاشَ [fl. 1.] 1. Toplanıp galebelik etmek: (باش القوم). - [ft.] 2. (birine) el ile bir şey uzatıp vermek: (باش فلاناً).

*بَوَّشَ [fl.] 1. Toplanıp karmakarışık olmak: (بوش القوم). - [ft.] 2. (lügat-i 'âmmiyyede. Hayvânları) mer'âya salıvermek: (بوش القوم الماشية).

*بَيَّشَ [fl.] Toplanıp karmakarışık olmak: (تبوش القوم).

*بَيَّأَشَ [fş.] Birine el uzatıp itişmek ve tutuşmak: (تباوش).

*بَيَّأَشَ [fl.] Korkmak, ürkemek: (هو لا يبناش من شيء).

*بُوشَ [iz.] 1. Ecnâs-ı muhtelifeden mürekkeb cemâ'at: (جاؤوا في بوش). bunun cem'-i maktûbudur. - (بوش باناش), karışık halk. 2. Bir pederin bir yere toplanmış evlâdı: (هذه الحضار). 3. Galebelik, gürültü patırtı: (ما هذا البوش). 4. Mısır'da yaptıkları bir yemek ki ağzı kapalı çömleğin içinde furunda pişmiş buğday ile mercimekten 'ibârettir. 5. (lügat-i 'âmmiyyede) mer'âya salıverilmiş mevâşi. 6. (Mısır ve Mağrib lügat-i **âmmiyyesinde**) varıl.

*بُوشَ [sıf.] (Türkçe boştan mu'arreb lügat-i 'âmmiyyedir) bış, bâtil, nâfile: (امر بوش).

*بُوشِيَّ [sıf.] 1. Fakîr ve kesîru'l-'iyâl: (رجل بوشي). 2. Sefe, fûrû-mâya.

*بُوشِيَّة [is.] Başa sarılan bir nev' sarık.

*بَيَّوَصَ [fl. 1.] 1. Çabuk yürümek, sür'atle gitmek: (باص الرجل). 2. Kaçıp saklanmak: (باص منه). 3. Yorulmak. 4. İlhâh ve ibrâm etmek: (باص في الأمر). - [ft.] 5. Geçmek sebk ve tekaddüm etmek: (باصه فلان). 6. Ta'cîl ve isti'câl etmek: (باص فلاناً).

*بَيَّوَصَ [fl.] 1. (دره) denilen darı nev'i) taneleri vermek: (بوص البوص). 2. (kadının) sağrısı büyük olmak: (بوصت المرأة). 3. Yarışta ileri geçmek: (بوص فلان). 4. Rengi hâlis ve sâfî olmak: (بوص الشيء).

*بَيَّوَصَ [fl.] Çekilip toplanmak, munkabız olmak: (انباص الشيء).

*أَبُوصَ [iz.] 1. Uzaklık, bu'd. 2. Levn, renk: (حال بوصه), rengi değişti. 3. Kadın sağrısının yumuşaklığı: (أعجبنى بوصها).

*أَبُوصَ [iz.] 1. (درة) denilen darı nev'inin taneleri. 2. Mevâşi ve hayvânât nev'i: (بوص من الغنم).

*بَائِصَ [sıf.] Uzak, ba'îd: (طريق بائص).

*بُوصَاء [sıfs.] 1. İri sağrılı (kadın): (امرأة). - [is.] 2. Bir ağacın ucuna ateş koyup başın etrâfına döndürmekten 'ibâret çocuk oyunu.

*بُوصِيَّ [iz.] (Farisi 'بوزي' dan mu'arreb) bir nev' gemi.

*بُوصِيَّة [is.] (mu'arreb) pusula, tezkere.

*بُوصِيرٌ ("بصر" mâddesine n.)

باض: * (Aslı بَوَضَ) [fl 1.] 1. (bir yerde) dâ'imî mukîm ve sâkin olmak: (باض). 2. Çıgıt lekeleri geçip yüzü güzelleşmek: (باض الرجل).

بُوضَةٌ: * [is.] (Türkçeden me'hûz) Boza.

باط: * (Aslı بَوَطَ) [fl 1.] Zenginlikten sonra fakîr veya 'izzetten sonra zelîl olmak, düşmek: (باط فلان).

باط: [iz.] (lügat-i 'âmmiyede) koltuk. (باط yerine.)

بُوطَةٌ: *cem: * [is.] (Farisi پوته'dam mu'arreb) 1. Kuyumcu potası. (بوتقة gibi.) 2. Esvâbda hurc ve sâireden dâire şeklinde zînet. 3. Kumâr oynayanların kahve veya kumârhâne sâhibine verdikleri ücret.

بُوطَانِيَّة: [is.] (الكرمة السوداء) dahi denilen bir nev' ağaç kabuğu.

باط: * (Aslı بَوَطَ) [fl.] 1. Rahma menî attırmak: (باط الرجل). 2. Za'flikten sonra semirmek.

بَطَّوْطَ, **بَطَّوْطَ**, **بَطَّوْطَ**: * [fl.] (lügat-i 'âmmiyede) geçmek, ilişmek: (تبوطت السعلة), öksürük geçti.

باع: * (Aslı بَوَعَ) [ft 1.] 1. Kulaclamak, kulacla ölçmek: (باع الثوب). 2. (bir mâla) el uzatmak, tecâvüz etmek: (باع بالمال). 3. Bir şey vermek üzere elini uzatmak: (باع بالمعروف). 4.

Açık açık adımlar atarak yeri ölçer gibi olmak: (باع الأرض). - [fl.] 5. (hayvânât) açık adımlar atarak yürümek: (باع الفرس).

بَتَّوْغَ, **بَتَّوْغَ**: * [ft.] 1. Kulaclamak, kulacla ölçmek: (تبوع الحبل). - [fmt.] 2. Kulaclamak, kulacla ölçmek: (باعه فتبوع). - [fl.] 3. Uzanıp nihâyetine kadar varmak: (الشيء تبوع في).

بَتَّوْغَ, **بَتَّوْغَ**: * [fmt.] 1. Kulaclamak, kulacla ölçmek: (انباع الحبل). - [fl.] 2. (ter) kesretle akmak: (انباع عرقه). 3. Satıcı müşterinin verdiği fiyâta râzi olmak: (انباع لي فلان في سلعته). 4. Uzatmak, mümted ve münbasit. 5. (yılan) kıvrılmış iken açılan doğrulmak ve sıçramak: (انباعت الحية), açılıp salmak üzere kıvrılmıştır, yani ızrâr için fırsat intizârıyla sâkin ve sâkit duruyor.

بَاع: *cem: * [iz.] 1. Kulac: (بَاعه), kulacıyla ölçtü. 2. (mec.) şeref, şân, fazl. 3. Kerem, sehâ, cûd. - (الباع، ربح الباع طويل)، kerîm ve sahî ve muktedir: (قصير)، (الباع، قاصر الباع، ضيق الباع)، bahîl ve 'âciz. - (في هذا الأمر سابقة لفلان) (وباع)، filân adamın bu işte vukûf ve ma'lûmâtı ve iktidârı vardır.

بَاعَةٌ: [is.] Havlu, hâne etrâfı. - (باع isminin dahi cem'idir. "بيع" mâddesine n.)

بَوَّغَ: [iz.] 1. Kulac. (باع gibi.) 2. Dağın kuytu yerinde kâ'in çukur mahal: (نزلوا في بوع). (Masdariyyet ma'naları için re's-i mâddeye n.)

بُوعُ [iz.] 1. Kulac. (باع gibi). 2. Ayağın baş parmağına bitişik olan kemik. – كوعه لا يعرف) (من يوعه), kemâl-i cehl ve ‘acizden kinâyedir.

بَائِعُ *cem: *بُوعُ [iz.] Adımlarını seyrek seyrek atarak yeni yürümeğe başlamış olan geyik yavrusu.

بَيْعٌ * (Aslı بَيْعٌ s: بَيْعَةٌ [sıf.] Adımlarını açık ve seyrek atarak yürüyen: (فرس بيع).

أَبْوَاعُ [is.] (‘Alemiyyet i’tibârıyla gayr-i münsariftir) dişi koyun. (Vech-i tesmiyesi memelerinin dolgunluğundan adımlarını seyrek atmasıdır. ‘Ale’l-husûs sağmağa bu isimle çağırırlar.)

يَدْرِكُ فُلَانٌ لَا [iz.] Gâyet, son, maksad: (يدرك فلان لا) (تبعه).

بَاعٌ [fl.] 1. Gâlib gelmek, galebe çalmak. 2. Mu‘âdil ve müsâvî olmak: (إنك لعالم لا) (تباع) (mechûl sîgasıyla), sana kimse galebe çalmayacak veya müsâvî olmayacak derecede ‘âlimsin.

بَائِعٌ *تَبْوَعٌ *تَبْوَعٌ [fl.] 1. Galebe çalmak, gâlib gelmek: (تبوع فلان عليه). 2. (kan) kaynamak, başa fırlamak: (تبوع الدم).

بَوْغَاءُ [is.] 1. Pek ince toz hâlinde yumuşak toprak. 2. Hafifü’l-mizâc ve sebük-mağz adamlar: (هم بوعاء الناس). 3. Karışıklık, şûriş: (بينهم بوعاء). 4. Güzel râyiha: (بوعاء الطيب).

بَاغَا [iz.] (mu‘arreb) bağa.

بُوعَا: [iz.] (Türkçeden me’hûz) iki kara arasındaki dar deniz, boğaz.

*بَلْعَصُونُ ve lügat-i ‘âmmiyede بُوعَا: [iz.] (Yunaniden me’hûz Βούγλωσσου) lafz-ı Yunaninin tercemesiyle (لسان الثور) ve Türkçede bundan galat olarak (lisân-ı selvi) denilen bir nebât.

بَاقٌ [ft 1.] 1. (belâ ve musîbet) isâbet etmek, üzerine çökmek, dûçâr etmek: (باقت) (الباققة القوم). 2. Ansızın zuhûr edip basmak: (باق بك) (الرجل). 3. Etrâfını çevirmek: (باق به). 4. (halk) birikip bi-gayr-i hak birini katl etmek: (باق القوم) (عليه). 5. Çalmak, sirkat etmek: (باق القوم). - [fl.] 6. Şer ve husûmet peydâ etmek: (باق الرجل). 7. Mahv ve helâk olmak: (باق المال). 8. İzinsiz girip tecâvüz etmek: (باق فلان). 9. Yalan söylemek: (باق الرجل). 10. Gâ’ib ve nâ-bedîd olmak: (باق الشيء). 11. (zıd olarak) zâhir olmak, meydâna çıkmak: (باق الشيء). 12. (gemi) batmak, gark olmak: (باقت السفينة).

بُوقٌ *تَبْوِيقٌ *بُوقٌ [fl.] Boru ve nefîr çalmak: (بوق الرجل).

*تَبْوِيقٌ *بُوقٌ *تَبْوِيقٌ [fl.] (hayvânâta) kırıgın yani mühlik bir hastalık girmek: (تبوق في الماشية). 2. Yalan söylemek: (تبوق الرجل).

*بَائِقٌ *بَائِقٌ *بَائِقٌ [fl.] 1. (belâ ve musîbet) irişmek, çökmek, isâbet etmek: (بائقة على انباقت) (القوم). 2. İzinsiz girip tecâvüz etmek: (انباقت فلان). 3. Geçmek, mündefi‘ olmak: (المطرة انباقت). - [ft.]

Hüçûm etmek: (انباق عليهم الدهر). 5. Zulm etmek: (انباق بفلان).

*cem: بُوقُ: بُوقُ [iz.] 1. Boru, nefir. 2. Değirmenci düdüğü. 3. Boş ve bâtil şey, saçma: (جاء بالبوق). 4. Yalan, kezib, düzme: (نطق بوقاً), yalan söyledi. 5. (mec.) sır saklamaz, boşboğaz adam. (Bunda Bâ'nın fethiyle lügattir.) 6. Her şeyin en şiddetli ve ağırı. 7. (lügat 'âmmiyyede) sümüklü böcek kabuğu şeklinde esdâf.

*cem: بُوقُ: بُوقُ [iz.] Sır saklamaz, boşboğaz adam. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

*cem: بُوقُ: بُوقَةُ [is.] Birden yağan sağanaklı yağmur: (أصابتنا بوقة).

*cem: بُوقَةُ: بُوقَةُ [is.] Pek kolay eğrilir bir nev' ince ve yumuşak ağaç.

*cem: بُائقُ: بُائقُ [sıf.] Değersiz, kîmetsiz: (متاع بائق).

*cem: بُائقُ: بُائقَةُ [is.] 1. Musîbet, belâ, dâhiye, âfet: (أصابته بائقة). 2. Şer, fesâd, zarar: "لا يدخل الجنة من لا يأمن جاره بائقته".

*cem: بُائقَةُ: بُائقَةُ [is.] Sebze ve ot demeti, bağı.

*cem: بُوائقُ: بُوائقُ [sıf.] Boru veya nefir çalan, boruzan.

*cem: بُووقُ: بُووقُ [sıf.] Şiddetli, şedîd: (بائقة بوق), şiddetli musîbet. (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

*cem: مُبوقُ: مُبوقُ [sıf.] Boş, beyhûde: (كلام مبوق), saçma söz.

*cem: مُبوقَةُ: مُبوقَةُ [is.] (lügat-i 'âmmiyyede) yuvarlak pencere veya baca.

*cem: بُوقينارُ: بُوقينارُ [iz.] (Mağrib'de) bir nev' üzüm.

*cem: بُوقيصا: بُوقيصا [iz.] (mu'arreb) kara ağaç.

*cem: بُوكُ: بُوكُ [ft 1.] 1. (erkek hayvân) dışisine aşmak: (باك الحمار الأتان). 2. Cimâ' etmek: (باك المرأة). 3. Yuvarlak bir şeyi iki uc arasında döndürüp yuvarlatmak: (باك البندقية). 4. Satmak: (باك المتاع). 5. (zıddiyyetle) satın almak: (الشئ). 6. Su çıkarmak için pınarın gözüne değnek ve sâire sokup karıştırmak: (باك العين). 7. Karıştırmak: (باكه). 8. Hak ile nakş etmek, oymak. - [fl.] 9. Karışmak, karmakarış olmak: (باك الأمر). 10. (bir hey'etin efkârı) bir yere gelemeyip bir karâr verememek: (رأيهم باك القوم). 11. (Yemen lüğatinde) sabâhleyin seyr ve sefer etmek.

*cem: بُوكُ: بُوكُ [fl 1.] (deve) semirmek, tavlana: (باك البعير).

*cem: بُوباكُ: بُوباكُ [fl.] (birinin) re'y ve fikri karışmak: (انباك عليه رأيه).

*cem: بُوكُ: بُوكُ [iz.] 1. Kerre, def'a: (أول بوك), ilk def'a. 2. Şey, iş: (أول بوك), birinci iş. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

*cem: بُوكُ: بُوكُ [sıf.] Semiz, tavlı: (جمل بانك، ناقة بانكة) *cem: بُوكُ: بُوكُ [sıf.] Semiz, tavlı: (جمل بانك، ناقة بانكة).

*cem: بُوكُ: بُوكُ [is.] (lügat-i 'âmmiyyede) büyük mahzen ve mağaza.

بَوَائِكُ [is. cem.] 1. Semiz dişi develer. 2. Hurma ağaçları. 3. Kalın sütünler.

بُوكَاءُ [is.] Karışıklık, şûriş: (بين القوم بوكاء).

مُبَاوِكُ [sıf.] Herkesle ihtilât eden.

تَبُوكِي [iz.] Tâ'if'in bir nev' üzümü olup Şam ile Hicâz arasındaki meşhûr Tebûk arzına mensûbdur.

بَال [fl 1.] 1. İşemek, çiş etmek: (بال الرجل). 2. (iç yağı) erimek: (بال الشحم). 3. (su) kaynayıp nebe'ân etmek: (بال الماء) – (بالت بينهم) (الثعالب), aralarına kara kedi geçti, araları bozuldu.

بَالٌ [ft.] *بَيْلٌ، إبَالَةٌ*: أبال ve:

لِنَيْلِنِ الْخَيْلِ (بَالٌ) *بَيْلٌ، تَبْوِيلٌ*: بَوَّلَ (في عرصاتكم).

بَالٌ [ft.] *بَيْلٌ، إبَالَةٌ*: إبَالٌ (الخيال استبال). 2. Kendi avucuna işetmek. – (استبال الأسد), arslana avucuna işetti, ifrât-ı cesâretten kinâyedir.

بَوَالٌ [iz.] *أبوالٌ*: بَوَّلَ 1. Sidik, çiş, idrâr. 2. Evlâd, zürriyyet: (له بول كثير), çok evlâdı vardır. 3. Çokluk, 'aded-i kesîr. – (بول الإبل), Mekke ve Yemen'den celb olunan (صن الوبر) dahi denilen bir devâ. – (بول العجوز), inek sütü; şarâb. – (أبوال البغال), serâb, pusârık; sarblığından ancak esterle gidilebilen Yemen tarîkı.

بَوْلَةٌ [is.] Kız evlâd: (له بولة), bir kızı vardır.

بَوْلَةٌ [sıf.] Çok işen, pek sık su dökten: (بولة رجل). (Âhirindeki (ة) mübâlağa içindir.)

بَالٌ [iz.] 1. Hâl, şân: (هو كاسف البال), fenâ bir hâldedir. 2. Hâtır: (خطر ببالي), hâtırına hutûr etti. 3. Kalb, gönül. 4. İhtimâm, gâ'ile, düşünülen şey, vazîfe: (ليس هذا من بالي), bu vazîfem değildir. 5. Ehemmiyyet, şeref: (أمر ذو بال), ehemmiyetli iş. 6. Yaşayış, 'ayş: (رضي البال), refâh hâli ile yaşayan. 7. Refâh, hâl: (له بال). 8. 'Emel. 9. Bağçıvan beli. 10. Bahr-ı muhît Hindîde bulunur bir nev' cesîm balık. – (ما بالك), nasılsın? Nen var, ne oluyorsun? Neden? (بالك خائفا ما), neden korkuyorsun? (ما بال ملكهم), meliklerinin nesi, ne kabâhati var? (دير بالك), ve fi'lin hazfiyla: (بالك), dikkat et, savul, destûr, varda. İsim-i fi'l gibi dahi kullanılıp, mef'ûl alır: (بالك الجمل), devenin önünden çekil.

بَالَةٌ [is.] (Farisi بيله'den mu'arreb) 1. Şişe, Kârûre. 2. Dağarcık, cerâb. 3. Misk ve sâire 'itriyyât kutusu. 4. Râyiha. (Bunun aslı "بلوة" olduğu maznûndur).

بَالٌ *cem*: بَالَةٌ [is.] Ucu şişli değnek ki başlıca Basra sayyâdları kullanırlardı.

بَوَالٌ [iz.] Sık sık idrârı mûcib bir 'illet, diyabetes.

بَوْلَةٌ [is.] Kesret, çokluk.

بَوْلَةٌ [is.] (Mağrib lüğatinde) mesâne.

بَيْلَةٌ (Aslı بَوْلَةٌ) [is.] Sidik, idrâr.

كثرة الشراب) : مَبُولَةٌ [sıf.] Çok idrâr veren: (مبولة). (Âhirindeki (ة) mübâlağa içindir.)

مَبُولَةٌ [is.] İdrâr kabı, ördek.

مَبَالٌ [iz.] Âlet-i tenâsül-i inâs, ferc.

بُولَادٌ ("بلد" mâddesine n.)

بُولِيكَةٌ [is.] (Yunaniden me'hûz: Πολιτική) politika, siyâset.

*بَوْلِجٌ، بَوْلِصٌ cem: بَوْلِصَةٌ، بَوْلِصَةٌ: بَوْلِجَةٌ [is.] (Frenkçeden) plîçe. – (بولصة الشحن), gemi hamûlesinin defteri.

*بَوْمٌ: *fr: *بَوْمَةٌ [icz.] Baykuş. (Farisi بوم ile lügât-ı mütevâridendir.)

بَانٌ *بَانٌ [fl 1.] Fazl ve meziyyette râcih olmak. (بان، بينن gibi).

بَيْنَهُمَا *بُونٌ [iz.] 1. Mesâfe, bu'd: (بينهما بون). 2. Fark, rüchân.

بُونَةٌ [is.] Küçük kız, kızcağız.

*بَانَةٌ *fr: بَانٌ [icz.] Sorkun ağacı, bön ağacı. Doğruluğu cihetiyle şi'ren kadd-ı mahbûbu buna teşbîh ederler.

*بُونَةٌ *cem: بُونٌ [iz.] Çadır direği.

بَاهٌ *بَاهٌ [ft. 1, 4.] 1. Cimâ' etmek: (باه). 2. Hâtıra getirmek, anmak, der-hâtır etmek: (باه له). 3. Anlamak, fehm ve idrâk etmek: (ما بهت له).

[fl.] *بَاهٌ *بَاهٌ [fl.] Bağırıp çağırarak, nâle ve feryâd etmek: (جاءت تبوه).

بُوهُ [iz.] 1. Pûhu kuşu. 2. Erkek baykuş. 3. Tüyleri dökülmüş çakır.

بُوَةٌ [iz.] La'net, nefrîn: (على إبليس بوه الله).

بُوَهُ [i.] 1. Tüyleri dökülmüş çakır. (بوه gibi). 2. Pek hafif miâclı hoppa adam. 3. Sebük-mağz, ahmak. 4. Dişi baykuş. 5. Henüz ıslanmamış devât likası. 6. Havâda uçan tüy ve ona müşâbih şeyler. 7. Bu'd, uzaklık: (بوهة له), (صوفة في بوهة), uzak! Eksik olsun! – (بوهة في بوهة), pencereden giren güneş ziyâsında görülen toz zerrâtı, hebâ-ı mensûr.

بَاهٌ [iz.] 1. Cimâ'. 2. Nikâh.

بَاهَةٌ [is.] 1. Hâne veya haymelerle muhât meydânlık. (باحة gibi) 2. Cimâ'.

مُسْتَبَاهَةٌ [sıf.] 1. 'Aklını gâ'ib etmiş, şaşkın. 2. Memleket memleket gezen serseri.

مُسْتَبَاهَةٌ [is.] Sel tarafından sökülüp götürülmüş ağaç.

بُوُّ [iz.] 1. Daha süt emen deve yavrusu. 2. Ölmüş deve yavrusunun anasına gösterilip sütünü koyuvermesi için samanla doldurulmuş derisi. 3. Kül, remâd. 4. Ahmak adam. (بوي) dahi denilip bu ma'nâ ile mü'ennesi (بوه)'dur. Zîrdeki fikrateyne n.)

بُوَّةٌ [sıfs.] Budala (karı).

بَوَّيٌّ [sıf.] Ahmak, budala.

بَوَّى * [ft 2.] 1. Taklîd etmek. (بويّ Aslı) بَوَّى، بَوَّى * بَوَّى: 2. (بوأ) yerine lügattir. ("بوأ" mâddesine n.)

بَوَّى * [iz.] 1. Emel, ümid. 2. Elem, zahmet. 3. Meyl, mahabbet. 4. (zıddiyetle) nefret, buğz. 5. Cibilliyet, tabî'at. 6. Taklîd.

بُوِيَا [iz.] (Türkçeden me'hûz lügat-i 'âmmiyye) boya.

بِيَا * [iz.] Hıttâ-ı Mısırîyyede hâsıl olan ve tohumundan ekmek yapılan bir nebât kökü.

بِيَانُو [iz.] (Frenkçeden me'hûz) piyano.

بِيِبْ [iz.] 1. Havz musluğu. 2. Havz suyunun fazlası akacak deliği. ("بيبه" dahi lügat olduğu İbn-i Cinnî'den mahkûdir.)

بِيَابْ [iz.] Sokaklarda su gezdirip satan sakkâ, sucu.

بِيِيرُو [iz.] (mu'arreb) pırasa.

بِيِيْطْ [iz.] (Mağrib lüğatinde) yeşil ağaç kakan kuşu, kız kuşu.

بِيِيْطْ * [fl 2.] 1. Evlenmek, te'ehhül etmek: (بات الرجل). - [ft.] 2. Evlendirmek: (بات فلاناً).

بِيِيْطْ * [fl 2, 4.] 1. Gecelemek, bir yerde geceyi geçirmek: (امراته بات عند). 2. Gece bir işle meşgûl olmak: "لربهم سجداً وقياماً والذين يبيتون". 3. (ef'âl-i nâkısadan bütün olarak haberi fi'l-i muzâri' olmak üzere)

geceleyin işlemek: (بات يكتب), geceleyin yazdı. (ظل) (Gündüzün işlenen iş için bu makâmda denir.) 4. Yatmak, konmak: (عند القوم بات). Mansûb olarak (بات القوم) dahi denilir. 5. Durmak, bulunmak, kalmak:

وكل شيء بات في الملح ردي من لبن أو سمك مققد

- (باتت العروس بليلة حرة) gelin bikri izâle olunmaksızın yattı. (باتت العروس بليلة شباء) bikri izâle olundu. - (بات تحته) birinden dûn olmak, mâ-dûnunda bulunmak.

بِيِيْطْ * [ft.] Geceletmek, geceyi geçirtmek: (أباته الله أحسن بيته).

بِيِيْطْ * [ft.] 1. (bir işi) gece vakti tertîb ve tedbîr etmek: "من القول إذ يبيتون ما لا يرضي". 2. (düşmanı) gece basıp eşyâ ve mühimmâtını almak: (بيت العدو). 3. Hurma ağacının fazla dallarını kesmek, budamak: (بيت النخل). - [ch.] 4. Kararlaştırılmak, tertîb ve tanzîm olunmak: (بيت الشيء).

بِيِيْطْ * [ft.] Men' etmek: (بتيته حاجته عن).

بِيِيْطْ * [fl.] Bir gecelik kût ve rızkını tedârik etmek: (استبات الرجل). - (فلان لا) (ليلة يستبيت), bir gece yiyeceği yoktur, pek fakîrdir.

بِيِيْطْ * [iz.] 1. Ev, hâne, mesken, menzil. 2. Köşk, kasr. 3. Çadır, hayme, oba. 4. Hânedân, hânümân, dûdmân: (هو

فلان بيت) 5. Eşrâftan adam, hânedân: (من بيت فلان قومه), kavminin eşrâfındandır, hânedânıdır. 6. Ehl ve 'iyâl, çoluk çocuk, 'â'ile, familya. 7. Ka'be-i mükerreme, beytül-harâm. 8. Kabr, mezâr, merkad. 9. Ev döşemesi: (تزوجها على بيت). 10. Şeref, 'izzet: (تميم في بني حنظلة بيت بني). 11. Mahfaza: (بيت الإبرة، بيت الساعة). 12. (hey'ette) mıntaka-ı burûcun bir kısmı. 13. Ma'bed, mescid: "إن أول بيت وضع للناس للذي ببكة". 14. İki mısra'dan mürekkep nazm: (إن الشاعر يرضى بهدم) (بيته لا بإخلال بيته hasr olunmuştur.) – (بيت القصيدة), bir kasîdenin en güzel beyti ve (mec.) emsâl ve akrânına fâ'ik, güzîde: (أول الجريدة وبيت القصيدة فلان). – (البيت الحرام), (أهل البيت), ka'be-i şerîf. – (البيت المقدس) kuds-ı şerîf. – (أهل البيت) ve 'ale'l-husûs 'â'ile-i Pak Cenâb-ı Nebvî. – (بيت المال), hazîne-i devlet. – (العنكبوت بيت), örümcek ağı. – (القضاء، بيت الراحة بيت الماء، بيت الخلاء، بيت), abdesthâne. – (فلان جاري بيت بيت), bitişik komşumdur.

(بيت) *küçük eve*, (منزل) *daha büyük ve (دار) pek büyüğüne yani konağa derler.*

[iz.] Kût, rızk, yiyecek: (ما له بيت ليلة), bir gecelik yiyeceği yoktur.

[is.] 1. Geceyi bir türlü geçiriş, bir türlü geceleyiş: (أباه الله أحسن بيته). 2. Kût, rızk. (بيت gibi.)

[sıf.] 1. (بات fi'linin ism-i fâ'ilidir. Yukarıya n.) 2. Gecedен veya akşamdan kalma,

beyât: (خبز، طعام بائت) (طري zıddıdır.) (Lisânımızda müsta'mel bayat kelimesi bundan galattır.)

[iz.] 1. Gece baskını, şebîhûn. 2. Mûsîkâ nağamâtından biri.

[sıf.] 1. Gece açıkta kalıp soğumuş (su): (ماء بيوت). İsim gibi dahi kullanılır: (سقاني بيوتاً). 2. Akşamdan kalmış, bayat (yemek, ekmek): (طعام بيوت خبز). 3. Adamı geceleri dahi düşündürüp uykusuz bırakan ehemmiyetli (iş): (أمر بيوت).

[sıfs.] 1. Düşmek ve sallanmak ihtimâli olmayan sağlam (diş): (سن بيوتة). 2. (lügat-i 'âmmiyyede) bayat (yemek).

[sıfs.] Eve ve kocaya nâ'il olmuş, evli barklı (kadın).

[sıf.] Fakîr, züğürt, muhtâc.

تركهم حيث): (حيث) zarfına itbâ' olunur: [zm.] (بيث), dağınık ve perâkende bir hâlde bıraktı.

[iz.] 1. Bir nev' zî-kîmet taş. 2. Kadın tezeyyünâtından mücevherât.

[ft.] 1. (eti) doğramak, kesmek: (بح اللحم). 2. (birine) sırrını söylemek: (بيح به).

[sıf.] Sırrını saklamayıp izhâr eden.

[is.] Bir cins deve.

[iz.] Bir nev' balık.

بَيَّاحَةٌ [is.] Bir nev' balık ağı.

Bu mâddede zikrolunan lügât Vâvî ve Yâ'î olup, bazı lügaviyyûn sırf Vâvî 'ad etmişlerdir.

بَادَ [fl 2.] 1. Nâm ve nişânı duyulmayacak sûrette gitmek, li'l-ebed ayrılmak: (باد الرجل). 2. (ilk iki masdarla) mahv ve helâk olmak. 3. (ikinci masdarla) batmak, gurûb etmek: (بادت الشمس).

أَبَادَ [ft.] *يُيبِدُ، إبادةٌ* :أَبَادَ etmek: (أباده).

بَيْدٌ [sıf.] Kötü, fenâ, bayağı: (طعام بيد).

بَيْدٌ *بَائِدٌ* (أن) müşeddede ile başlayan bir cümleden evvel bulunup, ekseriyyâ (غير) gibi edât-ı istisnâdır, ve (şu kadar var ki) ta'bîriyle terceme olunabilir; bazen de (لأجل) gibi (-DAn dolayı) ma'nâsını ifâde eder. Birinci ma'nâyâ misâl: (فلان كثير المال بيد، باند أنه بخيل)، filân pek zengîndir şu kadar var ki bahîldir; ikinci ma'nâyâ misâl: "أني من أنا أفصح من نطق بالضاد بين". Bu hadîs-i şerîfte (نطق بالضاد) ta'bîrinden maksad Arabî tekellümdür. Zîra (ض) harfi lisân-ı Arabîye mahsûstur.

بَائِدٌ [sıf.] Mahv ve helâk olan, hâlik. (Fıkra-ı ânifeye de n.)

بَيْدٌ *cem: بَيْدٌ* [is.] Çöl beyâbân, bâdiye. – (يوم البيداء), eyyâm-ı Arabın en eskilerinden bir

harb olup, Benî Himyer ile Benî Kelb arasında vukû' bulmuştur.

بَيْدَانَةٌ *cem: بَيْدَانَةٌ* [is.] Yaban eşeğinin dişisi.

بَيْدَاءٌ [is.] (Farisiden me'hûz) piyâde 'askeri.

بَيْدُخٌ *بَيْدُخٌ* ("بذخ" ve "بذق" mâddelerine n.)

بَيْدَرٌ *بَيْدَرٌ، بَيْدَرِيٌّ* ("بدر" mâddesine n.)

بَيْدُخٌ، بَيْدُ، بَيْدُخٌ، بَيْدُخٌ، بَيْدُخٌ *بَيْدُخٌ، بَيْدُخٌ، بَيْدُخٌ* ("بذخ، بذق، بدر") mâddelerine n.)

بَيْدُمَانٌ [iz.] Bir nev' nebât.

بَيْرٌ *بَيْرٌ* [iz.] (Frenkçeden me'hûz) bira, arpa suyu.

بَيْرَقٌ *cem: بَيْرَقٌ* [iz.] (Türkçeden me'hûz lügat-i 'âmmiyye) bayrak.

بَيْرَقْدَارٌ [iz.] (Türkçeden me'hûz lügat-i 'âmmiyye) bayraktâr, 'alemdâr.

بَيْرَقْدَارِيَّةٌ [is.] (Türkçeden me'hûz lügat-i 'âmmiyye) bayraktârlık.

بَيْرَمٌ ("برم" mâddesine n.)

بَيْرٌ *بَيْرٌ، بَيْرٌ، بَيْرٌ، بَيْرٌ* [fl 2.] 1. Helâk olmak: (2. (باز الرجل). (zıddiyyetle) kurtulmak, sağ kalmak: (لا تبيز رميته), urduğu av kurtulmaz, nişâncılıktaki mahâretinden kinâyedir.

بَيْرٌ [sıf.] Yaşayan, sağ.

بَيْرَزٌ *بَيْرَزٌ، بَيْرَزَةٌ* ("بزر" mâddesine n.)

*بَاسَ [fl 2.] Tekebbürle mu'âmele ve ezâ etmek: (باس الرجل).

*بَيَّسَكَ [if.] Vah sana! Yazık sana!

*بَيَّسَرِيٌّ [iz.] ("بسر" mâddesine n.)

*بَيَّسَمُ [iz.] Mişe ağacına müşâbih ve küçük ayva gibi meyveleri olan bir ağaç.

*بَيَّشَ [ft.] Bitirmek, nüşû ve nemâ ettirmek ve meyve verdirmek, yetiştirmek.

*بَيَّشَ [ft.] (birinin yüzünü) beyaz ve güzel etmek, beyazlatıp güzelleştirmek: (بيش الله وجهه).

*بَيَّشَ [iz.] Çin'de hâsıl olan bir nebâtür ki zehr-i kâtil olup teryakı onunla beslenen ve (فارة) yahut (بيش موش) denilen bir nev' fâredir. Bildırcın dahi bu nebâtı yediğinden Türkçede bildırcın otu denmekle ma'rûftur.

*بَيَّصَ [iz.] 1. Sıkıntı, zahmet. 2. Karışıklık, telaş. (حيص) lafzına itbâ' olunarak ikisi de feth üzerine mebnî ve yahut mu'reb okunur: (وقعوا في) جعلتم الأرض عليه حيص; (حيص بيص), yer yüzünü kendisine dar ettiniz, sıkıntı ve zahmete soktunuz.

*بَاصٍ [iz.] Bu dahi (خاص) lafzına itbâ'en (وقع في خاص باص) gibi kullanılır:

*بَيَّضَ [fl.] 1. Yumurtlamak: (باضت الدجاجة), tavuk yumurtladı. 2. (atın kolunda) yumurta şeklinde bir şiş hâsıl olmak: (باضت يد الفرس). 3. (hevânın harâreti)

iştîdâd etmek: (باض الحر). 4. (kedi otunun) kılçık gibi uzun filizleri düşemek, dökülmek: (باضت البهيمي). 5. (ağaç ve kerâstenin) suyu çekilip kurumak: (باض العود). 6. Mukîm ve sâkin olmak: (باض بالمكان). 7. (bulut) yağmur yağdırmak: (باض السحاب). 8. (yerin nebâtâtı) sararıp kurumak: (باضت الأرض). - [ft.] 9. Beyazlıkta başkasını geçmek, daha beyaz olmak: (باض فلاناً). - [ch.] 10. Mahv ve muzmahil olmak: (بيض القوم).

*بَيَّضَ [fl.] 1. (kadın) beyaz çocuk doğurmak: (أباضت المرأة). 2. (kedi otu) kılçıklarını dökme: (أباضت البهيمي).

*بَيَّضَ [ft.] 1. Beyazlatmak, ağartmak: (بيض الشيء). 2. Kalaylatmak: (الإناء). 3. Doldurmak: (بيض السقاء). 5. (birinin gözlerini) kör etmek: (بيض عينيه). - [fl.] 6. (kedi otunun) kılçıkları dökülmek: (بيضت البهيمي). (باض) (بيضت البهيمي) gibi.)

*بَيَّضَ [fl.] Beyazlıkta birine fâ'ik olmak, geçmek: (بايض فلاناً).

*بَيَّضَ [fl.] 1. Başa miğfer koymak, miğfer giymek: (ابتاض الرجل). - [ft.] 2. Mahv ve istîsâl etmek: (ابتاض القوم). - [ch.] 3. Mahv ve istîsâl olunmak: (ابتيض القوم).

*بَيَّضَ [fl.] Beyazlanmak, ağarmak: (ابيض وجهه).

*بَيَّضَ [fl.] Çok ağarmak, bembeyaz olmak: (ابيض الشيء).

بَيِّضُ: [iz.] Atın kolunda çıkan yumurta şeklinde şiş. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

[icz.] *بَيُّوضُ، بَيِّضَاتُ cem: بَيِّضَةٌ *fr: بَيِّضُ Yumurta. – (بيضة البلد), deve kuşu yumurtası; bir memleketin en nüfûzlu ve ehemmiyetli şahsı; yer elması. – (فلان أذل من بيضة البلد), pek hor ve zelîldir. – (بيضة الخدر), çarşafa bürünmüş bıkır ve mahbûbe kız. – (بيضة الديك), horos yumurtası, nâ-yâb şey. – (بيضة الصيف), yazın en şiddetli sıcağı. – (بيضة العقر), kof ve tohumuz yumurta; bir kadının en sonra doğurduğu çocuk. – (القصب بيضة), şeker kamışında hâsıl olan bir nev' damg. – (بيضة القوم), bütün kavm: (اقتلع بيضة القوم). – (بيض المكنون), genç kızlar. – (بيضة النهار), sabâh aydınlığı: (عالجني من), (أحسن من بيضة في روضة). – (بيضة النهار إلى سواد الليل), pek güzel, a'lâdan a'lâ.

بَيِّضَةٌ: [is.] 1. Ânifen beyân olunan (بيض) ism-i cinsinin müfredidir. 2. Baş zırhı, miğfer, hod, tuğla. 3. Taşak, husye. 4. Başın her tarafına 'âriz olan bir nev' sudâ'. 5. Bir şeyin havlı ve civârı, sâha: (حمى بيضة القوم). 6. Merkez, kalb-gâh: (فلان يحوط بيضة الإسلام). 7. Tâ'ifenin iri taneli bir nev' beyaz üzümü. – (أفرخت البيضة), yumurtanın içinde piliç tekevvün etti. – (بيضة القوم أفرخ), mektûm işleri meydâna çıktı.

بَيِّضَةٌ *cem: بَيِّضُ * [is.] 1. Toprağı beyaz yumuşak ve düz yer. 2. Hurma elvânından akçıl rengi.

بَيِّضُ: [iz.] 1. Aklık, beyazlık, beyaz renk: (هذا أشد بياضاً), bu daha ak, daha beyazdır. 2. Beyaz elbise: (يلبس السواد والبياض). 3. Yazlık beyaz elbise a'mâline mahsûs ince kumaş. 4. Süt, leben. 5. Beyaz kağıt. 6. Abraşlık. 7. Yayın balığı. 8. (mec.) salâh, felâh. – (بياض الإبط), kultuk altındaki çukur. – (البيض بياض), yumurta akı. – (بياض الأظفار), tırnak dibleri. – (بياض الجلد), kılsız deri. – (الزعفران بياض), safran kökü. – (بياض), (بياض القلب, بياض الكبد, بياض الكلية) – (العين), gözün akı. – (الخ), bu a'zâ-ı dâhiliyyeyi ihâta eden zar ve yağ ve sâire. – (بياض الوجه), yuz aklığı. – (بياض اليوم), gündüzün imtidâdı. – (لبس البياض) (mec.), ölüme karâr vermek; ve Abbâsîler zamânında me'mûriyyetten 'azl olunmak.

بَيِّضَةٌ: [is.] 1. Aklık, beyaz renk. 2. Gözü kaplayan zar.

*بَيِّضُ (Aslı بَيِّضُ cem: بَيِّضَاءُ *s: بَيِّضُ) [sıf.] 1. Ak, beyaz, sefid: (شيء أبيض). 2. (mec.) Alnı açık ve yüzü ak, lekesiz: (رجل أبيض). 3. Güzel, hasen, hûb. 4. (ism-i tafdîl olarak Kufiyyûn 'inde) daha ak, daha beyaz: (هذا) – (أشد بياضاً) (Şâz olup kâ'ide) denilir. – (أبيض منه), (الموت الأبيض), füc'eten vefât. (Maktûlen vefâta) şafak ziyâsı. (الخيط الأبيض) – (الموت الأحمر) – [iz.] (الأبيض): 5. Kılıç. 6. Gümüş, sim, fidda. 7. Ağız suyu, rîk. 8. Mecerrenin yanında görülen bir necm-i sâbit. – [t.] (الأبيضان): 9. Süt ile su: (يشرب لا) (إلا الأبيضين). 10. Yağ ile süt. 11. Ekmek ile su. 12. Buğday ile su. 13. Gençlik ile semizlik: (اجتمع

رأيته مذ ما). 14. İki ay yahut iki gün: (للمرأة الأبيضان). (أيام البيض). – (أيام البيض), (cem' sîgasıyla), mehtâblı gecelerin gündüzleri, ki beher şehr-i Arabînin üçüncü gününden on beşinci gününe kadardır.

[sifs.] 1. Ânifen zikrolunan (أبيض) vasfının mü'ennes sîgasıdır. Beyaz, ak. - [is.] 2. Gümüş, fidda. 3. Musîbet, âfet (تفال) (أصابته البيضاء). 4. Peygamber arpasının tazesî. 5. Harâb ve hâlî yer, bâdiye:

الخيال والليل والبيضاء تعرفني والحرب والضرب والقرطاس والقلم [متنبي]

6. Tencere. (Tesmîye bi'n-nakîz olup (أم بيضاء) dahi derler.) 7. Avcı ağı. 8. Güneş, şems. 9. İyi söz. (Zıddı (سوداء): (ما رد علي بيضاء ولا سوداء), ne iyi ne kötü hiç bir cevâb vermedi. – (أبو البيضاء), nebâtsiz yer. – (أم بيضاء), tencere. – (البيضاء الحمى), emrâz-ı nisâdan bir hastalıktır. – (بيضاء كتيبة), silâhları parlayan 'asker bölüğü. – (البيضاء اليد), ni'met, kudret, iktidâr; fahr, mefharet; cevdet, iyilik, güzellik; hüccet-i müberhene; şöhret: (له اليد البيضاء).

[iz. cem.] Beyaz çehre ve tenli adamlar. (Zincîler demek olan (سودان) mukâbilidir.)

[is.] Seneviyye fırkasının bir şü'besi ki Abbâsîlerin 'âdeti hilâfîne beyaz elbise giyerlerdi.

[sifs.] Yumurtlayan (دجاجة بائض, بيوض, بياضة): (تأبيض).

[sif.] Yumurta şekli ve sûretinde. – (الطبقة البيضية), gözün bir tabakası.

[iz.] Müsveddenin temize çekilmesi, temiz olarak istinsâhı, tebyîz.

[sif.] Müsveddeleri temize çeken, beyaz eden. 2. Beyaz esvâb giyen, beyaza giyinmiş.

(بطر) "بطر" mâddesine n.) *بَطْرُ: *بَيْطَرُ, بَيْطَرَةٌ: *بَيْطَرُ

(Vâvî "بيوط" *بَيْبُطُ, بَيْبُطُ (Aslı *بَاظُ: *بَاظُ mâddesine n.)

[iz.] 1. Hayvân menîsi. 2. İnsân menîsi. 3. Kadın menîsi (?). 4. Rahm. – (النمل بيظ), karınca yumurtası. (بيض yerine).

[iz.] ("بظر" mâddesine n.) *بَيْظَرُ

[ft 2.] 1. Satmak, fûrûht etmek: (باعه بدرهمين), iki dirheme sattı; (بعته), onu sana sattım; (بعث زيداً الدار), Zeyd'e evi sattım. 2. (zıddiyyetle) satın almak, mübâya'a ve iştirâ etmek: (بعث من زيد الدار), evi Zeyd'den satın aldım. 3. Si'âyet ve gammâzlık etmek: (باعه من), emîrin yanında si'âyet etti. – (باعه على بيعه), birinin ayağını kaydırıp yerini tutmak. – (من لم تبع), bilmediğin ve tanımadığın adam. - [ch.] (بيع) yahut (بيع, يباع) satılmak.

[ft.] Satmağa çıkarmak: *بَيْعُ, *بَيْعَةٌ: *بَاعَ (أباع الشيء).

[fş.] 1. Bir bey' ve şirâ işine karâr verip el ele tutuşmak: (بايعا). 2.

Mu'âhede ve mukâvele etmek: (بايعوا بينهم). - [ft.]
3. Satmağa çıkarmak, satılık etmek. 4. Elini tutup bey'at etmek, tanımak, tasdik etmek, 'arz-1 itâ'at ve tâbi'iyet etmek: (بايعوه بالخلافة). - [ch.] 5. Bey'at olunmak: (بوع له بالخلافة).

[fş.] Bir bey' ve şirâ işine karâr vererek veya 'akd-1 mukâvele ederek el ele tutuşmak: (تبايعوا).

[ft.] Satın almak: (ابتاع الشيء).

[fl.] Râyic olmak, revâci olmak: (انباع المتاع).

[ft.] Birinden bir şey satın almak istemek, bir şeyin kendisine satılmasını talep etmek: (استباعه الشيء).

[iz.] 1. Satış, fûrûht. 2. (zıddiyyetle) satın alış, şirâ. - (بيع الوفا), istiğlâl.

[is.] Bir emîr veya melike 'arz-1 itâ'at ve inkıyâd ile resmen tasdik ediş, ki bu resimde vaktiyle el tutmakla icrâ olunurdu.

[is.] 1. Satış nev'i. 2. Kilise, hristyan ma'bedi. - (هو من أهل البيعة), hristyandır. 3. Havra, Yahûdî ma'bedi.

[is.] Satılık mâl, emti'a-1 ticâriyye.

[sıf.] 1. Satıcı. 2. Satın alıcı, müşteri. 3. Hüsn ve cemâli hasebiyle

tezevvücüne rağbet olunan (kadın, kız): (امرأة بايع). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

[iz.] Satıcı. 2. Satın alıcı, müşteri. 3. Pazarlık eden, pazarlığa girişen adam.

[iz.] Satıcı.

[sıf.] Satılık.

[sıf.] Satılmış.

[sıf.] Satın alıcı, müşteri.

[fl 2.] 1. Mizâcda kan galebe eylemek: (باغ الدم). 2. Helâk olmak: (باغ الرجل).

[fl.] 1. Sâir-i şeylerden kesilip yalnız bir şeye meyl etmek: (بيغت به). - [ch.] 2. Karmakarışık olmak: (بيغ به الأمر).

[fl.] 1. Karışmak, karmakarışık olmak: (تبيغ عليه الأمر). 2. (kan) galebe edip kaynamak: (تبيغ الدم). 3. (süt) çoğalmak: (تبيغ اللبن).

[is.] Merdimek denilen ve taneleri burçaktan büyük ve yeşil olan bir hubûb nev'i.

[is.] Ekinler arasında hâsıl olan uzunca bir nev' mercimek.

ve sâire ("بقر" mâddesine n.)

[iz.] (Türkçeden me'hûz) bey.

بَيْكُ [iz.] (Farisi بیک'den mu'arreb) taşçı mili.

بَيْكَارُ [iz.] (Farisi بیکار'den mu'arreb) cenk, muhârebe.

بَيْلٌ [is.] *بَيْلَةٌ* (mu'arreb) balina balığı.

بَيْلَسٌ [iz. s.] *تَلْبَسَةٌ* (lügat-i 'âmmiyyede) şeytânlık, şeytanet-kârâna fi'l ve hareket.

بَيْلَسَانُ *fr: بَيْلَسَانَةٌ* [icz.] Murur ağacı.

بَيْلَمٌ [iz.] ("بلم" mâddesine n.)

بِيمٌ [iz.] *بِيمَارِسْتَانُ، بِيمَرِسْتَانُ، مَارِسْتَانُ* (Farisiden me'hûz) 1. Hastahâne. 2. Tımarhâne, dârü's-şifâ.

بَيَانٌ [fl 2.] *بَيِّنٌ، بَيِّنٌ، بَيِّنٌ، بَيِّنٌ، بَيِّنٌ، بَيِّنٌ* (Aslı بَيِّنٌ) 1. Ayrılmak, cüdâ olmak: (بان منه). 2. Birini terk edip gitmek, müfârat etmek: (بان القوم). 3. (kadın) kocasından ayrılmak, boşanmak: (بانَت المرأة عن زوجها).

بَيَانٌ [fl 2.] *بَيِّنٌ، بَيِّنٌ، بَيِّنٌ، بَيِّنٌ* 1. Açık ve vâzih olmak: (بان الشيء). 2. Kaviyyen maznûn ve muhtemel olmak, görünmek, anlaşılacak: (أن بان) (يفعل كذا), şöyle yapacağı anlaşılıyor. - [ft.] 3. İzâh etmek, muvazzahan ve belâğatle anlatmak: (بانَت الشيء).

بَيَانٌ [ft.] *بَيِّنٌ، بَيِّنٌ، بَيِّنٌ* 1. İzâh etmek, açık söylemek: (أبان الشيء). 2. Tezevvüc etmek, evlendirmek, kocaya vermek: (أبان بنته), kızını evlendirdi. 3. Kesmek, ayırmak: (أبان رأسه). - [fl.] 4. Vâzih ve 'ayân olmak: (أبان الشيء).

بَيِّنٌ [ft.] *بَيِّنٌ، بَيِّنٌ* 1. Vâzih ve 'ayân etmek: (بينه). 2. Evlendirmek, kocaya vermek: (بين بنته). - [fl.] 3. Vâzih ve 'ayân olmak: (بين الصبح لذي عينين). 4. (ağacın) yaprakları yeni zuhûr etmek: (بين الشجر). 5. (hayvânın boynuzu) yeni zuhûr etmek: (بين القرن).

بَيَانٌ [fş.] *بَيَانٌ، مَبَايَنَةٌ* 1. Ayrılmak, cüdâ olmak, müfârat etmek: (باينه).

بَيِّنٌ [fl.] *بَيِّنٌ، بَيِّنٌ* 1. Vâzih ve 'ayân olmak: (تبين الشيء). - [ft.] 2. Açık ve vâzih etmek: (تبينته). 3. Anlamak, fehm ve idrâk etmek: (تبينته).

بَيَانٌ [fl.] *بَيَانٌ، بَيَانٌ* 1. Ayrılmak, cüdâ olmak, müfârat etmek. 2. Birbirinden farklı ve bir yerine muhâlif olmak: (تباين الأمر).

بَيَانٌ [fl.] *بَيَانٌ، بَيَانٌ* 1. Vâzih ve 'ayân olmak: (استبان الأمر). - [ft.] 2. İzâh etmek, açıktan anlatmak: (استبانه).

بَيِّنٌ [iz.] 1. Ayrılık, furkat, cüdâlık: (وقع بينهم بين). 2. (ziddiyyetle) vuslat: (تقطع بينهما). 3. Uzaklık, bu'd: (بينهما). 4. Aralık. 5. Fark, tefâvüt, rüchân: (بينهما بين). (Bu ma'nâ ile "بون" isti'mâli daha fasîhtir.) (بعيد). (Bu ma'nâ ile "بون" isti'mâli daha fasîhtir.) (بعيد). (ذات البين) – (سعى في إصلاح ذات البين) münâsebât-ı dostâne ve karâbet; münâsebât, ara: (سعى في إصلاح ذات البين) aralarını ıslâha çalıştı. – (بعيدات) (بعيدات) (sîga-ı tasgîr üzere), ara sıra, ahyânen: (لقيته بعيدات بين) (غراب البين) – (غراب البين) siyahla kül renginden mürekkebe alaca karga veya akrebâ ve

ahibbâ arasında ayrılık şeâmetini hâ'iz 'ad olunan siyah karga.

*cem: *بَيْنٌ [iz.] 1. Nâhiye, hıtta. 2. İki yer beynindeki aralık ve sinor. 3. Gözün erdiği ve ihâta ettiği mikdâr yer. 4. Kaba ve yüksek yer.

*بَيْنٌ [zm.] Arada, araya: (بينهم), aralarında, aralarına; (بيننا), aramızda, aramıza; (بين زيد وعمرو) Zeyd ile Amr arasında; (بين القوم), kavmin arasında, arasına. Lafzen veya ma'nen cem' olan bir isme veya Vâv-ı 'âtıfe ile cem' olmuş müfredlere muzâf kullanılıp zamîre muzâf oldukça tekrârı vâcibdir: (بيني وبينك) gibi. (بين زيد) denilmeyip, (بين زيد وعمرو) denilir. – Zamân beyân eden bir isme muzâf oldukça zarf-ı zamân 'ad olunur: (جاء بين الظهر والعصر), (بين بين) – (ي ا و), (همزة بين بين) – (القوم بين قتيل) harfleri üzerine yazılan hemze. – (وأسير) kavmin kimi maktûl ve kimi esîr oldu. – (وقع بين يده), önüne, önünde, huzûrunda: (بين يديه), önüne düştü; (قبل بين يده), önündeki yeri öptü. – (ما) (بين), aradaki: (ما بينهم), araları. – (بينما, بينا), müfâcat beyân edip iken ve olduğu hâlde ma'nâsını ifâde eder: (جالس جاء زيد بينما أنا جالس إذ جاء زيد, بينما أنا) otururken, oturduğum hâlde Zeyd geliverdi. (بينما)'dan sonra (إذ) edâtı girip (بيننا)'dan sonra girmez.

*بَائِنٌ [sıf.] 1. Açık, vâzih. 2. Boşanmış (kadın), mutallaka. 3. Hayvânın solunda durup sütünü sağan. (Sağdan sağana (معلي) derler.) 4.

Kirişten uzak meydânlı (ok): (قوس باين). (Bu ma'nâ ile "باننة" dahi denilir.) 5. Derin ve ağzı geniş (kuyu): (بئر بائن).

*بَائِنَةٌ [sıfs.] 'Akd-1 cedîde muhtâc tatlıkla itlâk olunur: (طلقها تطلقه باننة).

*cem: *أَبْنَاءٌ [sıf.] Vâzih, âşikâr: (امر بين).

*cem: *بَيْنَاءٌ, أَبْنَاءٌ, أَبْنَاءٌ [sıf.] Fasîh, fesâhatle ifâde-i merâm eden.

*cem: *بَيْنَاتٌ [is.] 1. Delîl, hüccet. – [sıf.] 2. Ânifen zikrolunan (بين) vasfının mü'ennesidir.

*أَبْنِيٌّ [sıf.] Daha vâzih, daha açık.

*بَيَانٌ [iz.] 1. Bir da'vâyı isbâta yarayan edille ve sâire. 2. Maksudı güzel ifâde ediş, fesâhat: "إن من البيان لسحرا". 3. İzâh, tevzih. 4. Edille îrâdıyla isbât. 5. (علم البيان) idğâmın 'aksi, izhâr. – (علم البيان), belâğatın teşbîh ve isti'âre ve mecâz ve kinâye gibi aksâmından bahs eden 'ilm. – (البيان عطف), (nahivde) ma'tûfun-'aleyhi îzâha yarayan ma'tûf.

*بَيُونٌ [sıf.] Derin ve geniş (kuyu): (بئر بيون).

*بَيْنَمَا: *بَيْنَا ("بين" fikrasına n.)

*بَيَانِيَّاتٌ [sıfs. cem.] (الكواكب البيانيات), şems ve kamerin menâzilinden olmayan kevâkib. (Aslı (بيانيات) olduğu maznûndur.)

بَيْنُونَةٌ: [is.] 1. Aralık. 2. Müfârakat. 3. İnfisâl. 3. Talâk, boşanma.

تَبَائِنٌ: [iz. s.] *مُبَايَنَةٌ* [iz. s.] Zıddiyyet, muhâlefet, iki şeyin birbirinin zıddı olması. – (تباين العدد), birden başka rakamla müştereken taksîmleri mümkün olmayan ‘adedlerin hâli, yedi ile dokuz gibi.

تَبْيَانٌ: [iz.] 1. İzâh, vuzûh. 2. Aslâ şübhe ve tereddüde mahal bırakmayan açık ifâde.

مُبِينٌ: [sıf.] 1. Vâzıh, ‘ayân, âşikâr. 2. Şübhesiz, müsbet, müsellemler.

مُبِينٌ: [sıf.] Birinin başını bedeninden ayıran.

بَيْنَطٌ: [iz.] Cûlâh, nesség, çulha.

بَيْنِيبٌ: [iz.] Bir nev‘ deniz başığı.

بَاهٌ: [iz.] *بَاهٌ, بَاهٌ* (Vâvî "باه، يوه" mâddesine n.)

بِيَهْسٌ: [fl. td.] *بِيَهْسٌ, بِيَهْسٌ, بِيَهْسٌ* [fl. td.] Sallanmak, sallanarak yürümek. – (جاء يتبيهس), sallana sallana ve eli boş geldi.

بِيَهْسٌ: [iz.] 1. Arslan. 2. Cesûr, bahâdır adam. 3. Güzel yürüyürlü kadın. - [az.] 4. Ahz-ı sârda darb-ı mesel hükmüne geçmiş bir adamın ismi.

بِيَهْسِيَّةٌ: [is.] Beyhes Bin Haysam’a tâbi‘ bir fırka-ı dâlle.

بِيَهْنٌ: [iz.] ("بهن" mâddesine n.)

بِيُوْرْدِي: [iz.] *بِيُوْرْدِي, بِيُوْرْدِي, بِيُوْرْدِي* [iz.] (Türkçeden me’hûz lûgat-i ‘âmmiyye) buyruldu.

بِيِي: [ft.] 1. Şâd ve handân ve nâ’il-i merâm etmek: (حياك الله وبياك) du‘âsında müsta‘mel olup bazı lûgaviyyûn (حيا) lafzına itbâ‘ ‘ad etmişlerdir. 2. İzâh ve beyân etmek. 3. Kasd etmek: (بييت الشيء).

ابْنُ بِيِي: [sıf.] Hasîs, denî, le’îm, kem-mâye. – (هي بن بي), mechûl adam: (ما أدري أي هي بن بي هو فلان), bilmem ne adamdır. – (هيان بن بيان), kendisi vâsıl ve nesebi mechûl adamdır.

T

ت: Hurûf-ı Araniyyenin üçüncüsüdür. İsmi (تاء)’dır. Süryani ve İbrani lisânlarında (تو) denilir, ki develerin uyluğuna haç şeklinde yapılan nişân demektir; çünkü elsine-i mezkûre hatlarında ve ‘ale’l-husûs en eskileri olan Finike hattında haç şeklindedir; hatt-ı Arabînin (ط) şeklinde yazılan Tâ’sı da bu şekli andırır. Asl-ı hurûf-ı hicânın tertîbi olan ebced sırasında mahalli pek aşağıda yani (ش)’den sonra olup, rakam gibi i’tibâr olundukta dahi (400) ‘adedine delâlet eder. Ba‘dehü şeklen müşâbehetine mebnî (ب)’dan sonra vaz‘ olunmuştur.

Bu harf kelimelerin evvel veya âhirlerine idhâl veya ilhâk olunarak veya araya girerek birkaç sûretle bulunur: 1. Sâkin olarak fi’l-i mâzî sîgasına ilhâk olup, gâ’ibin müfred-i

Cevherî bu kelimeyi (تأب) mâddesinde zikrettikten sonra, (ب) 'sinin (م) 'den mübeddel yani aslı ikiz ma'nâsıyla (توأمانيان) olduğunu, ve Arabî-i fasîh olmadığı rivâyetini dahi beyân ediyor. Fîrûzabâdî ise sâhib-i Sihâhı tahtı' e ile, (ت) 'nin zâ'ide olduğunu ve (وأب) mâddesinde zikri lâzım geleceğini beyân ettikten sonra, mâdde-i mezkûrede dahi zikretmemiştir.

[iz.] 1. Sandûk. *تَوَابِيْتُ cem: تَبُوْتُ * : تَابُوْتُ. 2. Cenâze nakline mahsûs sandûk, tâbût. 3. Benî İsrâ'îlin Tevrâtı veya Hazret-i Mûsâ'ya nâzil olan vesâyâ-ı 'aşrayı vaz' ettikleri sandûk. 4. Küfe, sepet. 5. Kayık, sandal. 6. Mısır'da müsta'mel bir nev' saky âleti.

Bu kelimenin aslı Vâv'ın fethiyle (تأبوة) olduğunu ekser-i lügaviyyûn iltizâm etmişlerse de, Zemahşerî aslının Vâv'ın fethiyle (توبوت) olduğunu iddi'â etmiştir. Ensâr ile Kureyş arasında yalnız bu lügatte ihtilâf olup, Kureyş (توب) ve Ensâr (تابوه) derlerdi. Fîrûzabâdî mâddesinde zikretmiştir.

(mâddesine n.) "باك، بيوك" *تَبُوْكِيَّ * : تَابُوْكِيَّ

(mâddesine n.) "تمل" *تَامُولُ * : تَابُنُولُ

[fl. d.] 1. (ق) veya diğer bir harf yerine (ت) teleffuz söylemek, tetelemek: (تَأْتَأُ الرجل). 2. (yeni yürümeğe başlayan çocuk) titreyerek yürümek: (تَأْتَأُ الطفل). 3. Meydân-ı harbda şecâ'atıyla tefâhur edip sallanarak

yürümek: (تَأْتَأُ المحارب). - [ft.] 4. (tekeyi) keçiye aşmağa çağırarak: (تَأْتَأُ الراعي التيس).

[is.] 1. Bazı harfleri (ت) teleffuz etmek noksânı , teteyilik: (فيه تَأْتَأَةٌ). 2. Tekeyi keçiye aşmağa çağırma müsta'mel savt. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

[sıf.] 1. Bazı harfleri (ت) gibi teleffuz eden, teteyi. 2. Tekeyi keçiye aşmağa çağırarak savttır. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

[ft 3.] *يَتَأَرُ، تَأَرُ * : تَأَرُ. Azarlayarak kovmak, sürmek, def' etmek: (تَأَرُ فلاناً).

[ft.] 1. Gözle ta'kîb etmek, arkası sıra baka kalmak: (أَتَأَرُهُ). 2. (Gözlerini) dikip baka kalmak: (أَتَأَرُ إليه النظر). 3. Değnekle urmak, dayak atmak: (أَتَأَرْتَهُ بالعصا).

cem: (تَبِيرَةٌ veya تَوْرَةٌ yahut تَأَرَةٌ) *تَأَرَةٌ : تارة فعل ذلك) [is.] Kere, def'a, merre: *تَارَاتُ، تَبَرُّ، تَبِيرٌ (تَبِيرًا يقوم تاراتٍ ويمشي). Bunu def'âtle yaptı; (بعد تارة). bazı def'alar kalkar ve bazen yürür. – Nâdiren تاراً والثبور بالوبل) dahi kullanılır: (تاراً) [Râciz]

[iz.] *تَأْرِيرُ * : تَأْرِيرُ. Ma'âşsız asker, gönüllü, 'asâkir mu'âvene neferi.

[fl 3.] 1. (yara) iltiyâm bulun kapanmak: (تَأَرُ الجرح). 2. ('asker) harbda birbirine karşı ve yakın gelmek: (الحرب تَأَرُ القوم في).

تَنَزُّ: [sıf.] Cüssesi sinirli ve sımsıkı (eşek ve sâire): (عير تنز).

تاس: [iz.] *تاسيهْمْتُ* (Berberceden me'hûz Mağrib lügat-i 'âmmiyyesinde) Frenk üzümü.

[is.] *تواسيمُ* cem: تاسومَة (lügat-i 'âmmiyyede) bir nev' ayakkabı.

[fl 4.] *يَتَأَقُّ، تَأَقُّ* [fl 4.] 1. Dolmak, memlû olmak: (تنق السقاء). 2. Gazab veya kederle dolmak, pür-hiddet veya gam-nâk olmak: (تنق الرجل). 3. Şerre müsâra'at etmek.

[fl 4.] *يَتَأَقُّ، تَأَقُّ، تَأَقَّةٌ* [fl 4.] Ağlayacak olmak, hıçkırık boğazda kalmak: (تنق الصبي).

[ft.] *يُنْتَقُ، إِنْتَقُ* [ft.] 1. Doldurmak: (أنتق). 2. (yayı) içindeki oku ihâta edecek derecede germek: (أنتق القوس).

[sıf.] *مِتَأَقُّ* [sıf.] 1. Şer ve fesâda hâzır ve müheyyâ ve münhemik: (رجل تنق، متاق). 2. Cünbüşlü ve şetâretli, oynak ve genç (at): (فرس). (أنت تنق وأنا متق فكيف نتفق) – (dm.).

[sıf.] *تَأَقُّ* [sıf.] İçi dar, sıkıntılı.

[is.] *تَأَقَّةٌ* [is.] 1. Şiddet-i gazab, hiddet-i mizâc: (به تأقة). 2. Sür'at, tetiklik.

تَأَلُّنٌ [iz.] Nûn ile (تألان)'dan galattır. ("تأل" mâddesine n.)

[iz.] *تَأَلَّبٌ* [iz.] Bir nev' ağaç ki Arablar ondan yay yaparlar.

Cevherî bunu (ألب) mâddesinde zikretmiş ise de, Tâ'sı zâ'ide olmadığı müttefekun 'aleyhidir.

[fl.] *أَتَأَمُّ، يُتَأَمُّ، إِتَأَمُّ* [fl.] 1. İkiz doğurmak, iki veya ziyâde evlâd veya yavru doğurmak: (أتأمت الأم). - [ft.] 2. Cebren cimâ' edip (kadını) sakatlamak: (أتأم المرأة).

[fş.] *يُتَأَمُّ، مُتَأَمَّةٌ* [fş.] 1. Diğeriyile ikiz doğmak: (تأمت أخاه). - [ft.] 2. Ârış ve argacı ikişer kat kullanarak dokumak: (تأمت الثوب). - [fl.] 3. (at) birbirini müte'âkib iki def'a koşmak: (تأمت الفرس).

[fl. ifti'âl] *يَتَأَمُّ، إِتَأَمُّ* [fl. ifti'âl] Bir kadının sağmal ittihâz ettiği koyunu kesmek: (أتأم الرجل).

تَوَأَمَاتٌ cems: تَوَائِمٌ، تَوَائِمٌ، تَوَأَمُونَ cem: تَوَأَمَةٌ *s: تَوَأَمٌ* [i.] 1. İkiz, bir karından birden doğan iki veya ziyâde insân veya hayvân. Ekseriyyâ (توأم) ismi müfred ve tesniye ve cem' makâmında kullanılıp, (هو توأم، هي توأم، هما توأم، هم وهن توأم) denilirse de, bazen dahi mü'ennes ve tesniye ve cem' sîgaları kullanılıp: (توائم هي توامة، هما توأمان، هم) denilir. İnsân merâm olundukta cem'-i sâlim isti'mâli dahi câ'izdir. 2. Cevzâ burcunda menâzil-i kamerden bir menzil. 3. Arabların okla oynadıkları kumârda ikinci ok. 4. (belâğatte) hattan müşâbih olup lafzen beynlerinde münâsebet olmayan iki lafz, (يحسبون) ve (يحسنون) gibi. - (توائم النجوم) – (اللؤلؤ توائم)، sadeftte birbirine sokuşmuş gibi bulunan inciler.

Ekser-i lügaviyyûn (توأم) isminin (و) 'sini (ت) 'dan munkalib 'ad ederek aslı (وأم) olduğunu iltizâm etmişlerse de, lisân-ı İbranîde ve sâir-i elsine-i sâmiyye-i kadîmede dahi (ت) mevcûd olduğundan, bu kalbi farz etmenin vechi yoktur zannederim.

[i.] İkizin eşi, her birine nisbetle diğeri: (هو تنمه). (Müzekker ve mü'ennese itlâk olunur.)

[is.] Bir kadının sağmal ittihâz ettiği koyun.

[is. cem.] Kadınlara mahsûs üstü açık bir nev' mihaffe. (هو تنمة isminin cem'i olup bu ma'nâda cem' sîgasında kullanılır.)

[iz.] Bir nev' hurda ot.

[is.] Oman'ın Tev'em kasabası sâhilinde çıkan inci.

[is.] İnci. (İkiz sûretinde olan sadeife nisbetle). – (التوأميتان), (tesniye sîgasıyla), bir çift küpe incisi.

[sıfs.] İkiz doğuran (kadın veya dişi hayvân).

[sıfs.] 1. Dâ'imâ ikiz doğuran (kadın veya dişi hayvân). 2. Âriş ve argacı ikişer kat olarak dokunmuş (kumaş): (ثوب متأم). – (الأبيات المتأيم), her biri hattan mütecânis ikişer kelimeyi hâvî ebyât.

[ft.] ve: *تَنَانٌ، يَتَنَانُ، تَنُونٌ* :تَان

[ft.] *يَتَنَانُ، تَنَانٌ* :تَتَانٌ Bir sağından ve bir solundan çıkararak hîle ve hud'a ile aldatıp şaşırtmak: (تَتَان، تتان الصياد الصيد).

[ft 3.] *يَتَأَى، تَأَى (تَأَى) :تَأَى Geçmek, ileri olmak, sebk ve tekaddüm etmek: (تَأَى فلاناً).

[fl 1.] 1. Mahv ve helâk olmak. 2. Ziyân ve hasâra uğramak, dâ'imâ hâsir ve mahrûm olmak: "تبت يدا أبي لهب وتب". - [ft.] 3. Mahv ve helâk etmek. 4. Kesmek, kat' etmek. – (تَبَّأ له، تَبَّأ له تبيياً), ziyân ve hasârdan kurtulmasın! (Bed-du'âdır.)

[ft.] *يُتَبَّبُ، إِيْتَابٌ* :أَتَبَّبُ Za'îflatmak, za'fa dûçar etmek: (أَتَبَّب اللهُ قوته).

[ft.] 1. Mahv ve helâk etmek: (تبيبه). 2. Ziyân ve hasâra uğratmak. 3. (birine) (تَبَّأ لك) diyerek bed-du'â etmek.

[fl.] 1. Za'îf ve 'âciz olmak: (استتب الرجل). 2. Tehyi'e ve tesviye olunmak, iyi gitmek, yolunda olmak: (الأمر استتب).

[iz.] 1. Ziyân, hasâr, noksân. 2. Mahv, helâk.

Fîrûzabâdî (تباب) ve (تبيب) kelimelerini dahi masdar, ve diğeri bazı lügaviyyûn (تب) ve (تبيب) kelimelerini de ism 'ad ve i'tibâr etmişlerse de, (تباب) ve (تبيب) ism ve (تب) ile (تبيب) masdarlardır. Hattâ (تَبَّأ له) bed-du'âsında da (تَبَّأ) lafzı fi'l-i mahzûfun mef'ûl-i mutlakı hükmündedir.

*s: تَابَ: [sıf.] 1. Zebûn, za'îf. 2. Yaşlı, ihtiyâr, pîr: (كنت شاباً فصرت تاباً); (شاباً أو تابة). 3. Arkası yaralı (erkek deve veya merkeb).

*تَبَّ: [is.] Hançerin kabzasındaki murassa' safha: (تبه الخنجر).

*تَبَّ: [is.] Fenâ hâl, hâlet-i şedîde: (هو في) fenâ bir hâledir.

*تَبُّبٌ: [iz.] 1. Mehleke, muhâlara: (وقع في) (التبوب). 2. Kaburgaların ihâta ettiği yürek ve ciğer gibi âlât-ı dâhiliyye: (استكى تبوبه). (Bu ikinci ma'nâda aslı "بتوت" olduğu maznûndur.)

*تَبَّيْبٌ: [iz.] Ziyân, hasâr, noksân. (Masdariyyet ma'nâsı için yukarıya n.)

*تَبَّيٌّ: [iz.] Bahreyn'in bir nev' hurması.

*تَبُّوتٌ: [iz.] (تابوت) lafzında lügattir.

*تَبَّيْبٌ, *تَبَّيْبَةٌ: [fl. d.] Kocamak, ihtiyârlamak: (تبتب الرجل).

*تَبَّتْ: [sıf.] Hazîn, mahzûn, mükedder.

*تَبَّرَ: [ft 2.] 1. Kırmak, şikest etmek: (تبر) (تبره). 2. Helâk etmek: (تبره).

*تَبَّرَ: [fl 4.] 1. Helâk olmak: (تبر) (تبر عنه). 2. (birinden) ayrılmak: (تبر عنه).

*تَبَّرَ: [ft.] 1. Kırmak. 2. Helâk etmek. (Şeddesi mübâlağa içindir.)

*تَبَّرَ: [fl.] Bir şeyden çekilip ictinâb etmek: (انتبر عن الأمر).

*تَبَّرَ: [iciz.] 1. Toz veya rizeler hâlinde altın külçesi. 2. 'Ale'l-ıtlâk altın veya gümüş ve yahut bakır külçesi. 3. Cam rizeleri.

*تَبَّرَ: [iz.] Helâk: "ولا تزد الظالمين إلا تباراً".

*تَبَّرَ: [sıf.] Güzel renkli (dişi deve): (ناقاة) (تبراء).

*تَبَّرِيَّةٌ: [is.] Başta hâsıl olan kepek, konak.

*تَبَّرٌ: [sıf.] 1. Kırılmış, kırık. 2. Helâk olmuş.

*تَبَّرٌ: [sıf.] Helâk olan, kâbil-i helâk: (رجل متبور).

*تَبَّرٌ: [iz.] (Türkçeden me'hûz) tabur.

*تَبَّرٌ: [iz.] Şey, nesne. (ve kelâm-ı menfîde) hiçbir şey: (ما أصبت منه تبريراً).

*تَبَّرٌ, *تَبَّرٌ: [fl. d.] Mukîm ve sâkin olmak, ikâmet etmek: (تبرك بالمكان).

*تَبَّسٌ: [iz.] (صفارية) dahi denilen bir nev' sarı kuş.

*تَبَّسِيٌّ: [iz.] (Türkçeden me'hûz lügat-i 'âmmiyye) tepsi.

*تَبَّعَ: [ft 4.] 1. (birine) uymak, arkası sıra gitmek: (تبع فلاناً). 2. Mutî' ve tâbi' olmak, (birinin) emrine imtisâl etmek. 3. (birinin)

mezheb veya mesleğini yahut taraftârlığını iltizâm etmek.

يُتَّبِعُ، يُتَّبِعُ، إِيْتَابِعُ [ft.] 1. Uymak, tâbi' olmak: (أتبعه). 2. Arkası sıra gitmek, kovalamak, ta'kîb etmek: "فأتبعهم فرعون بنوده". 3. Arkadan yetişmek: (أتبعتهم). 4. Birini diğerleri arkasından göndermek: (أتبعتهم غيري). 5. Katmak, 'ilâve ve ilhâk etmek. – (emir sîgasıyla) (أتبع الفرس لجامها، أتبع الناقة زمامها، أتبع الدلو رشاءها el-ihsân bi't-tamâm makâmında müsta'mel mesellerdir.

يَتَّبِعُ، تَتَّبِعُ، تَتَّبِعُ [ft.] 1. Uymak, tâbi' olmak: (تبعه), ona uydu. 2. (birini) diğerine tâbi' etmek, teba'iyet ettirmek: (تبعه به). 3. Arkasına düşüp araştırmak, teftîş ve tahkîk ve tettebbu' etmek: (تبع كتب الطب). - [fl.] 4. (lügat-i 'âmmiyyede) (okuyan) okuduğunu parmakla ve diğer bir şeyle göstermek: (تبع الفارئ).

يَتَابِعُ، مُتَابِعَةٌ، تَابِعٌ [ft.] Pey-der-pey yapmak, yapıp durmak, uğraşmak: (يتابع بين الأعمال). 2. Muhkem ve metîn yapmak, devâm ve sebâtla işleyerek sağlam yapmak: (تابع الباري القوس). 3. (çayır ve mer'â hayvânın) her 'uzvunu tavlandırıp semirtmek: (تابع المرعى الإبل).

يَتَّبِعُ، تَتَّبِعُ، تَتَّبِعُ [ft.] (bir şeyin) arkasına düşüp her cihetini araştırmak, iyice teftîş ve tahkîkla uğraşmak: (تتبع الشيء).

يَتَّبِعُ، إِيْتَابِعُ [ft.] Uymak, peyrev. teba'iyet etmek: (أتبعه).

يَتَّبِعُ، تَتَّبِعُ، تَتَّبِعُ [fş.] Birbirini ta'kîb etmek, birbiri arkasında vukû' bulmak, tekerrür etmek: (تتابعت الأمور).

يَسْتَتْبِعُ، اسْتَتْبَاعٌ [ft.] Birinin tâbi' olmasını talep etmek, uydurmak: (استتبع فلاناً).

أَتْبَاعٌ [sıf.] 1. Uyan, tâbi', peyrev. (Vasf bi'l-masdar olmakla, müfred ve cemâ'ate ıtlâk olunup, bazen da cem'i kullanılır): (هم تبعه، أتباعه). - [iz.] 2. Hayvânâtın ayakları: (دابة شديدة التبع). (Bazları "تابع" sıfatının cem'i zu'm etmişlerdir.)

[sıf.] 1. Herkese uyan, uysal. 2. Birine kemâl-i hâhiş ve gayretle tâbi' olan: (تبع رجل).

[sıf.] Aralıksız ve sözünü kesmeksizin söyleyen: (رجل تبع).

[sıf.] 1. Tâbi'. 2. 'Âşık.

[iz.] Gölge, zıl: (قعد في تبع النخلة).

[iz.] 1. Gölge, zıl: (اسمأل). 2. Arı beylerinin beyi: (تبع النحل تبعها). 3. Halk, nâs: (ما أدري أي تبع هو), bilmem o nasıl adamdır. 4. Debrân denilen necm-i sâbit. (Bu dördüncü ma'nâ ile "تابع النجم" ve "توبيع" dahi denilir.)

[i.] 1. *تَبِعٌ، تَبِعَةٌ، تَوَابِعٌ* [i.] 1. Hidmetçi, uşak. 2. İnsânın yanından ayrılmadıkları mervî olan cinnî ve cinniye. 3. (nahıvda) mâ-kablinin i'râbına tâbi' olan ma'mûl. – (تابع النجم), deprân kevkebi. (Arablar

debrân isminden tetayyür ettikleri için tefe'ülen bu ismi kullanırlar.) - [sıf.] (تبع) fi'linin ism-i fâ'ilidir. (Re's-i mâddeye n.)

تابعي: [iz.] Sahâbe-i Resûlu'l-lâh (slm)'a mülâkî olan müslim. - (تابع التابعي), sahâbe-i Resûlu'l-lâh (slm)'a mülâkî olan zevâta mülâkî olan müslim.

تبعه: [is.] Bir kötü fi'l ve hareketin icrâsını ta'kîb eden ehvâl-i nâ-maraziyye, 'avâkıb-ı 'umûr.

تبعه: [is.] 1. Netîce, 'âkîbet. 2. (Mağrib lügat-i 'âmmiyyesinde) çâr-pâ kuyruğu.

تبعه: [sıf.] *تباع، تبعه* cem: تبعه *s: تبعه* 1. Yardımcı, nâsır, mu'in: (له فلان تبعه). 2. Verecekli, medyûn. 3. Tâbi', peyrev: "لكم علينا به ثم لا تجدوا". 4. Henüz anasından ayrılmamış bir yaşında (tosun): (عجل تبعه). Bu ma'nâ ile ism gibi dahi kullanılır: (بقرة لها تبعه). 5. Boynuzlarıyla kulakları müsâvî olan (tosun).

تبعه الشمس: [is.] Sabâhleyin şarktan esip gündüzün bütün kerteleri dolaşarak akşam yine başladığı semte dönen rüzgar: (هبّت تبوع الشمس).

تبعه: [sıfs.] Kösnümüş, kızgın (inek): (بقرة تبعه).

تبعه: [iz.] Deberân necm-i sâbiti. ("تبعه" ve "تابع النجم" dahi denir.)

اتباعه: [iz.] 1. Vezn ve kâfiyece muvâfık olarak bir kelimeyi ta'kîb eden lafz-ı mühmel ve

bunun isti'mâli: (حسن بس) ve (كثير بثير) gibi. 2. İ'râbın veya bir harekenin mâ-kabline tâbi' olması. (Masdariyyet ma'nâsı için fikra-ı mahsûsasına n.)

استتباعه: [iz.] (belâğatte) medh veya hicivde medh veya zemmi mütezammın bir ifâdenin diğer cihetle medh veya zemmi mütezammın bir fikra ile te'kîdi.

متبعه: [sıfs.] Çocuk veya yavrusu arkasından giden (kadın yahut dişi hayvân): (امرأة، شاة، بقرة متبعه).

متبعه: [sıf.] 1. Kendisine teba'iyyet ve itâ'at olunan. 2. (nahivde) i'râbda diğer bir kelimenin tâbi' olduğu (kelime).

متابعةه: [is.] (muhaddisîn 'indinde) bir rivâyetin diğer bir rivâyete tamam-ı isnâdda veya ba'zında tevâfuk etmesi. Birinci takdîrde (المتابعة التامة), ve ikinci takdîrde (المتابعة الناقصة) denilir.

متابعه: [sıf.] 1. Bir şeyi mukem ve sağlam eden. 2. (muhaddisîn 'indinde) diğer bir rivâyetin isnâdını tamâmen veya kısmen tasdîk eden (râvî). İsnâdı bu vecihle tasdîk olunan râvîye mütâbe'u'n-'aleyh denir.

متتابعه: [sıf.] 1. Birbiri ardınca vukû' bulan veya hâsıl olan. 2. Her tarafı uygun ve müsâvî olan: (فرس متتابع الخلق). 3. Her 'ilm ve fendeki vukûf ve ma'lûmâtı bir derecede ve müsâvî olan: (رجل متتابع العلم).

*fr: تَبَاعَةٌ [iz. cem.] Yemen ve Hadramût cihetlerine hâkim bulunmuş olan Himyer mülûküne verilen 'unvândır. Asl birinin lakabı olup, ba'dehü kayâsıra ve keyâsire gibi cümlesine itlâk olunmuştur. – (دار التبابعة), Mekke-i Mükerre'me'de Seyyidü's-Sakaleyn (slm) Efendimizin dünyâya geldikleri hâne-i sa'âdet.

تَبَعٌ [iz.] (Frenkçeden mu'arreb Tabac, tütün, duhân. (Şâm'da Türkçeden me'hûz olarak (تتن) ve Mısır'da (دخان) derler.)

mâddesine n.) *تَبُوكِي* (بوك) *تَبِك*

تَبَلَةٌ [ft 1.] 1. Hasta ve zebûn etmek: (تبله). 2. 'Aklını almak, şaşkırtmak, bî-hoş etmek. 3. (birinin gönlünü) alıp şeydâ etmek: (تبلت المرأة). 4. Mahv ve harâb etmek: (تبله الدهر). 5. (tencereye) büber ve kimyon gibi malzemesini komak: (تبل القدر).

أَتَبَلٌ [ft.] 1. Hasta ve zebûn etmek, dert ve eleme dûçâr etmek: (أتبله الحب). 2. Mahv ve harâb etmek: (أتبله الدهر). (تبل gibi.)

تَبِيلٌ [ft.] ve:

تَبَابِلٌ [ft.] ve:

تَبُولٌ [ft. md 1.] (tencereye) büber ve kimyon gibi havâyici komak: (تبل، تابل، توبل القدر).

أَتَابِيلٌ ve تَبُولٌ، أَتَابِلٌ *cem: تَبِيلٌ* [iz.] 1. Düşmanlık, 'adâvet: (بينهما تبل). 2. Kin,

(في قلبه تبل). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

تَوَابِلٌ [iz.] Yemeğe konan büber ve kimyon gibi bahârât ve havâyic.

مَنْبُولٌ [sif.] 'Aşk ve garâma dûçâr ve mecrûh (kalb).

تَوَابِلٌ [iz.] Yemeğe konan bahârât.

تَبَّالٌ [iz.] Yemeğe konmağa mahsûs bahârât satan adam.

تَبَالَةٌ [as.] Yemen'de bir kasaba olup, Haccâc-ı zâlim Abdü'l-melik Bin Mervân tarafından oraya vâlî nasb olunmakla, gidip hâricden görünce, istihkâr ederek 'avdet etmiş olduğundan, (أهون من) (تباله على الحجاج) darb-ı meseline sebep olmuştur.

تُوبَالٌ [iz.] (Farisiden me'hûz) dövülen demir ve bakırdan etrâfa sıçrayan hurdalar, tuval: (توبال النحاس، توبال الحديد).

تَبِينٌ [ft 2.] (hayvâna) saman vermek: (تبن الدابة).

تَبِينٌ [fl 4.] Zeki ve fatîn ve dekâyık-ı 'umûra muttali' olmak: (تبن الرجل).

تَبِينٌ [fl.] 1. Gözlerini dikip dikkatle bakmak. 2. Fatîn ve zeyrek olmak. 3. Samanını kaldırıp samanlığa komak: (تبن الرجل). - [ft.] 4. Kısa toman giydirmek.

اِتَّبَانُ * [fl.] Tübbân denilen kısa ve başlıca gemicilere mahsûs bir nev' toman giymek: (اتين الرجل).

اِتَّبَانُ [sıf.] 1. Fatîn, zeyrek, zeki ve anlayışlı. 2. Eliyle her şeye dokunan, her şeyi karıştıran (adam).

اِتَّبَانُ * [ic.z.] Saman. fr: تَبْنُ * [ic.z.]

اِتَّبَانُ [iz.] 1. Seyyid ve şerîf ve semâhat ve kerem sâhibi adam. 2. Kurt, zi'b. 3. Yiğirmi kişi irvâ edebilir büyük su kâsesi.

اِتَّبَانُ [iz.] 1. Saman satan adam, samancı. 2. (lügat-i 'âmmiyyede) samanlık. (متبن yerine).

اِتَّبَانُ [iz.] (Farisiden me'hûz) başlıca gemicilerin giydikleri bir nev' kısa toman.

اِتَّبَانُ [is.] 1. Fetânet, zekâvet. 2. ("طبن" maddesinde "طبانة" fıkrasına n.)

اِتَّبَانُ [is.] 1. Samancı karı. 2. Samanlık. - (lügat-i 'âmmiyyede) (درب التبانة) saman uğrusu, mecerre.

اِتَّبَانُ * [iz. s.] Samanlık. fr: مَتْبَانُ *

اِتَّبَانُ [sıf.] Saman renginde, samanî.

اِتَّبَانُ * [fl.] *اِتَّبَانُ * [fl.] Düşman toprağına ilgâr edip çapul etmek: (تبا الرجل).

اِتَّبَانُ * [iz.] (Farisiden me'hûz) tavuğun kanı ve ciğer ve sâiresini satan adam. fr: تَبْدَانُ *

اِتَّبَانُ * [ic.z.] 1. Tatar, Moğol. 2. Postacı, tatar. (Vaktiyle bu hizmeti tatarlar gördükleri için böyle denilmiştir.) fr: تَتَارُ * [ic.z.]

اِتَّبَانُ * [hâl] Birbiri arkasında, sıra ile ve birer birer: (جاء القوم تترى). (Aslı (وترى) olup "وتر" maddesinde dahi zikrolunur.)

اِتَّبَانُ [iz.] (Türkçeden me'hûz) tütün, duhân. (Şâm cihetinde müsta'mel olup, sâir-i taraflarda (دخان) ve (تبغ) derler.)

اِتَّبَانُ * [iz. t.] Hurma fidânının tepesinde zülf şeklinde iki taraflı ince dallar. (Kâmûs-ı Fîrûzabâdî'nin ekseri-i nüshalarında (تتوا القنسة) olup galattır.)

اِتَّبَانُ * [iz. cem.] Subaşı ve şehir zâbitlerinin çavuşları ve etbâ' ve a'vânı. Zâbita ve polis efrâdı veya belediyye çavuşları. (Mürâdifi: جلاوزة. Müfredi توثير olduğu maznûndur.)

اِتَّبَانُ [iz.] Bir nev' tîb yani güzel koku.

اِتَّبَانُ * [iz. s.] 1. Yaban hurmasından yapılan bir nev' şire. 2. Hurma kabuğu.

اِتَّبَانُ * [ic.z.] Bir kere erdilip daha ma'denî hâvî bulunan gümüş külçesi. fr: تَجَابُ *

اِتَّبَانُ [iz.] Gümüş ma'denini hâvî taşın içindeki gümüş damarları.

اِتَّبَانُ * [fl. 1.] Ticâret ve bâzergânlık etmek, alıp satmak, ahz ve i'tâ etmek. fr: تَجَرُ * [ic.z.]

[fl.] ve: *يُجْرُ، إِجَارٌ*: أَنْجَرَ

[fl.] Ticâret ve bâzergânlık etmek. *يُتَّجَرُ، إِتَّجَرَ*: اِتَّجَرَ

[fş.] Biriyle ticâret etmek, ahz ve i'tâda bulunmak. *يُتَّجَرُ، مُتَّجَرَةٌ*: تَاجَرَ

[is.] 1. Alışveriş, alım satım, bâzergânlık, ticâret. 2. Tüccâr mâlî, emti'a-ı ticâriyye. *تَجَارَةٌ*: تَجَارَةٌ

[iz.] 1. *تَجْرٌ، تُجْرٌ، تَجَارٌ، تَجَّارٌ*: تَاجِرٌ. Bâzergân, tüccâr. 2. Şarâb bâzergânî, şarâbcı. - [sıf.] 3. Para eder, makbûl (at, deve ve sâire). 4. Mâhir, hâzık: (إنه لتاجر بذلك الأمر).

[is.] 1. Ticâretle meşgûl kadın. 2. Her vakit para eder makbûl at ve deve ve sâire: (هو على أكرم تاجرة), pek güzel bir hayvâna binmiş. *تَاجِرَةٌ*: تَاجِرَةٌ

[iz.] 1. Ticâret, bâzergânlık. 2. Tüccâr mâlî, emti'a-ı ticâriyye, bidâ'a. *مُتَّجَرٌ*: مَتَّجَرٌ

[is.] 1. Ticâret yeri, çarşu, Pazar. - [sıfs.] 2. Ticâret icrâ olunan. Ticâretgâh: (أرض متجرة), ticâretgâh yer. *مَتَّجَرَةٌ*: مَتَّجَرَةٌ

[fl 1.] *يُتَّجَّهُ، تَجَّهُ*: تَجَّهُ. (تجه له). (İfti'âl bâbından (اتجه) yerine lügat olup, "وجه" mâddesinde dahi zikrolunur.)

[iz.] 1. Aşağı, alt, zîr: (جنات تحت). - [zm.] 2. Alta, altta, altına, altında. Muzâf olduğunda mansûb, ve izâfetten maktû' olduğunda zam üzerine mebnîdir: (تحت

(من تحت), alttan. - (الثرى), toprağın altında, altına; (كان فلانة تحت فلان), filân kadın filânın taht-ı nikâhında idi, zevcesi idi. - [cem.] 3. Aşağı halk, esâfil: "لا تقوم الساعة حتى تهلك العول وظهر التحوت".

[fl 3.] 1. Aşağıda oturmak. 2. Aşağı halktan, sefil ve fûrû-mâye olmak: (تحت الرجل).

[zm.] Az aşağı, alt yanında: (جلس تحيته).

[sıf.] Alt tarafa ve aşağıya mensûb ve müte'allik. (فوقاني).

[fl. td.] 1. *تَتَحَّجَّحُ، يَتَحَّجَّحُ، تَتَحَّجَّجُ*: تَحَّجَّجُ. Kımıldanmak, oynamak, bir yerde durmayı öteberi hareket etmek: (تحت الرجل).

[is.] 1. Kımıldanma, hareket. 2. Ayak sesi, patırtı: (سمعت تحتة سيره).

[ft.] *أَتَحَفُّ، يُتَحَفُّ، إِتَّحَفْتُ*: تَحَفُّ. Hediyeye ve pîşkeş vermek, nâdîde ve nev-zuhûr bir şey takdîm veya irsâl etmek: (اتحفته تحفة).

[is.] 1. *تُحَفُّ، تَحَائِفٌ*: تَحَفَّةٌ. Hediyeye, pîşkeş, armağan. 2. Hediyeye olunmağa şâyân nâdîde ve nev-zuhûr yahut turfanda şey. (Kurb-ı ma'nâsıyla "وحف" mâddesinden müştak olduğu maznûndur.)

[ft 1.] *يُتَّحَمُّ، نَحَمٌ*: نَحَمٌ. (çulha bezi) alaca veya çubuklu dokumak: (تحم الحائك الثوب).

[fl.] *يُتَّحَمُّ، إِتَّحَمْتُ*: إِتَّحَمْتُ. Siyah veya yağız olmak: (اتحم الفرس).

تُحْمَةٌ [is.] Zifiri siyahlık, pek siyah renk:
(به تحمة).

تَحْمَةٌ [is.] Boz çubuklu kumaş ve esvâb.

تاجم [iz.] Dokumacı, çulha, cûlâh.

أَتْحَم [sıf.] Pek siyah, yağız: (فرس أتحم).

مُتَحَّم [sıf.] ve (متحم اللون) aşkara mâ'il
yağız (at): (فرس متحم اللون).

تَحْمَةٌ [is.] Arabların kullandıkları boz
çubuklu bir nev' abâ.

أَتْحَمِيٌّ [iz. s.] *أَتْحَمِيَّةٌ، مُتَحَّمَةٌ، مُتَحَّمَةٌ*
Çubuklu bir nev' kumaş.

أَتْحَمِيٌّ [sıf.] ve (أتحمي اللون), yağız: (فرس)
(أتحمي اللون).

تحي [iz.] Bağçevân. *تحي (التّاحي)*

تَخ: Tavukaları zecr ve men' için müsta'mel savt
olup, mükerrer kullanılır: (تخ تخ), kış kış.

تَخْتُ *cem: تَخُوتُ* [iz.] (Farisiden me'hûz) 1.
Esvâb dolabı, câmekân. 2. Esvâb ve sâire
boğçası. 3. Oturulacak kerevet, sedir. 4. Yatak
kereveti, karyola. 5. Taht, erîke. – (تخت الملك),
taht-ı saltanat; pâyitaht, merkez-i hükûmet. –
(تخت روان) (Farisiden), iki esterle nakl olunan
ma'rûf mihafe.

تَخْتُج *cem: تَخَاتُجُ* [iz.] (Farisi تخته'dan me'hûz)
1. Tahta. 2. Levha.

تختخ [is.] Pepelik. *تختخة*

تَخْتَايُ* [sıf.] Pepe.

تَخَّ [fl 1.] 1. (humûr) ekşimək,
mâyelenmek: (تخ العجين). 2. (lügat-i 'âmmiyede)
eskiyip kirlenmek, eski ve kirli olmak.

أَتْخَّ [ft.] 1. (humûru) mâye
ittihâz etmek üzere ekşitmek: (أتخ العجين). 2.
Yoğurmak: (أتخ الطين).

تَخَّ [iz.] 1. Susam yağı, şirgin. 2. Mâyelik
ekşi humûr.

تَاخ [sıf.] 1. (تخ) fi'linin ism-i fâ'ilidir. 2.
Yemeğe iştihâsı olmayan, iştihâsız: (أصبح تاخاً).

تَخَاخ [iz.] (lügat-i 'âmmiyede) kir.

تَخَذُ [ft 4.] *يَتَخَذُ، تَخَذُ* (ifti'âl bâbından (اتخذ)
de lügattir) almak kabûl ve ittihâz etmek. ("أخذ"
mâddesine n.)

تَخْرِبُ* [is.] Pek cins ve yürük ve güzîde
dişi deve.

تَخْرُورُ* [sıf.] Ne pek cest ü çalak ve ne de
pek ağır ve batî' olmayıp orta hâlde bulunan:
(رجل تخرور).

تَخْرِصُ* [iz. s.] *تَخْرِصٌ، تَخْرِصَةٌ، تَخْرِصٌ، تَخْرِصَةٌ*
(Farisi تخریز'den mu'arreb) Gömlek ve ona
müshâbih esvâbın yaka açıklığı, tîrîz. (بنيفة gibi).

تَخْسُ [iz.] Dülfin balığı.

تَخَمُ* [ft 2.] *يَتَخَمُ، تَخَمُ* Sinor ve hudûd komak.

تَخَمُ* [fl 4.] *يَتَخَمُ، تَخَمُ* (اتخم)
yerine lügattir. ("وخم" mâddesine n.)

يُتْرَبُ، تَرَبٌ، تَرَبٌ [fl 4.] 1. (bir yerin) toprağı çok olmak, çok topraklı olmak: (ترب المكان). 2. (birinin) eli topraklı olmak, eline toprak bulaşmak: (ترب الرجل). 3. Kuru toprağın üzerine oturmak veya yatmak: (ترب فلان). 4. Topraklı olmak, toprağı bulaşmak: (ترب الشيء). 5. (mec.) eline topraktan başka bir şey geçmemek, hâsir ve mahrûm olmak. 6. (mec.) şiddet-i fakr ve zarûrete dûçâr olmak.

يُتْرَبُ، تَرَبٌ، تَرَبٌ [fl 4.] 1. Hâ'ib ve hâsir olmak. 2. Fakr ve zarûrete dûçâr olmak: (تربت يده) - (ترب الرجل). - (تربت يده)، eline bir şey geçip dâ'imâ hâsir ve hâ'ib olsun. Ma'nâsıyla bed-du'âdır. Bazen de tahrîs makâmında müsta'meldir.

تَخَمٌ، تُخَمٌ، تُخَمٌ [is.] Yhut:

تَخَمٌ، تُخَمٌ، تُخَمٌ [iz.] Sinor, hudûd.

Bu kelimede lügaviyyûn beyninde pek çok ihtilâfât vukû' bulup, bazıları (تخوم) ismini müfred ve cem'i'de müsta'mel, bazıları bunu cem' ve müfredini (تخم) ve (تخومة), diğerkleri de bunu müfred ve cem'ini yine (تخوم) yahut (تخم) 'ad etmişlerdir. Ebu 'Ubeyd diyor ki asıl Arablar (تخم) ismini Tâ'nın fethiyle okuyup müfred ve mü'ennes i'tibâr ederler, ve Şâm'lılar Tâ'nın zammiyle okuyarak (تخم) ismine cem' yaparlar. İbn-i Berrî ise (تخوم) lafzını Basriyyûnun zam ile ve Kûfiyyûnun feth ile okuduklarını beyân ediyor.

تَخَمَةٌ [is.] Hazımsızlık. (Aslı (وخمة)')dir. "وخم" mâddesine n.)

مُتَخَمَةٌ [is.] Ağır ve hazmı zor yemek. (Kezâlik "وخم" aslındandır.)

تَدْرَجٌ [icz.] (Farisi *تَدْرَجَةٌ* fr: *تَدْرَجٌ* *تَدْرَجٌ* dan mu'arreb) süğlün kuşu.

تُدْرِي [iz.] (Farisiden me'hûz) müstatîlce ve siyah bir nev' büzûr.

تُدْعَةٌ، تُدْعَةٌ، تُدْعَةٌ [is.] "ودع" mâddesine n.)

يُتْرَبُ، تَرَبٌ، تَرَبٌ [fl 4.] 1. (birinin) mâlı azalıp fakîr ve muhtâc olmak. 2. (zıdiyyetle) mâlı toprak kadar çok olup zengin olmak: (الرجل أترب). 3. Üç def'a alınıp satılmış bir kula mâlik olmak. - [ft.] 4. Toprakla örtmek, üstüne toprak serpmek, topraklamak: (أترب الشيء).

يُتْرَبُ، تَرَبٌ، تَرَبٌ [fl.] 1. Zengin olmak, mâlı toprak kadar çok olmak. 2. (zıdiyyetle) fakîr olmak, kuru toprağın üzerinde kalmak: (ترب الرجل). 3. (lûgat-i 'âmmiyede) toprak olmak: (ترب الشيء). - [ft.] 4. Toprakla örtmek: (تربه).

يُتْرَبُ، تَرَبٌ، تَرَبٌ [fl.] 1. (biriyle) yaşık olmak: (تاربتها). 2. Yaşığıyla ülfet ve musâhabet etmek: (تاربت الجارية الجارية).

يُتْرَبُ، تَرَبٌ، تَرَبٌ [fl.] 1. (biriyle) yaşık olmak: (تاربتها). 2. Yaşığıyla ülfet ve musâhabet etmek: (تاربت الجارية الجارية).

يُتْرَبُ، تَرَبٌ، تَرَبٌ [fl.] 1. (biriyle) yaşık olmak: (تاربتها). 2. Yaşığıyla ülfet ve musâhabet etmek: (تاربت الجارية الجارية).

تَتَرَّبُ: [fl.] 1. Toprakla örtülmek, toprağa gömülmek. 2. Çürüyüp toprak olmak: (تترب الشيء).

تُرْبٌ: [iz.] Toprak, hâk. (Cem'i mesmû' değildir.)

أَثْرَابٌ: [i.] Yaşık, hemsin. Ekseriyyâ 'inâs hakkında müsta'mel olup, mü'ennes i'tibâr olunur: (هذه ترب فلانة).

Akvâ-ı rivâyâta göre, ikiz ma'nâsıyla (ترب) 'inâsa ve (أسنان) ile (أقران) zükûra mahsûs olup, (لده) ve cem'i (لذات) ise zükûr ve 'inâsa utlâk olunur.

تُرْبٌ: [sıf.] Fakîr muhtâc: (ترب رجل).

تُرْبَةٌ: [sıf.] Topraklı, toprakla karışık: (ريح تربة).

تُرْبَةٌ: [iciz.] Bir nev' nebât.

تُرْبَةٌ: [sıfs.] Za'f, kuvvetsizlik.

تُرْبَةٌ: [is.] 1. Toprak. 2. Mezâr, kabr. 3. Mezârlık, kabristân.

تُرْبَاتٌ: [is.] 1. Parmak ucu. 2. Bir nev' nebât ismi olan (ترب)'in müfredidir.

أَثْرَابٌ: [iz.] Toprak, hâk. – (أبو تراب), Hazret-i Ali (rzh)'in künyeleridir.

تُرَابٌ: [iz.] Koyun kolunun bedene bitişik olduğu yer.

تُرْبَاءٌ: [is.] 1. Toprak, hâk. 2. Yer, arz. 3. Kesr ile (ترب) dahi denilen bir nev' nebât.

تُرْبَاءٌ: [is.] Toprak, hâk.

تُرَيْبٌ: [iz.] Toprak.

تَوْرَابٌ: [iz.] ve:

تَيْرَابٌ: [iz.] Toprak.

تُرَيْبَةٌ: [is.] 1. Göğüsün memelerden yukarı kısmı, gerdânlık takılan yeri. 2. Kaburga kemikleri. 3. El ve ayaklarla gözler.

تُرْبُوتٌ: [sıf.] Râm ve münkâd ve hor (deve): (جمل تربوت، ناقة تربوت): (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

تُرْبِيَّةٌ: [is.] Kızıl buğday.

مَكْسِينٌ (ذو): [is.] Fakr ve meskenet: (مكسين متربة).

تُرْتُبٌ: [iz.] 1. Sâbit ve sağlam iş. 2. Toprak. 3. Kötü kul, ahlâkı fenâ köle.

تُرْبِدٌ: [iz.] Balgam sökmek hâssasını hâ'iz olarak Hind'den celb olunan bir kök.

تُرْبَامَانٌ: [iz.] (mu'arreb) bir nev' nebât.

تُرْتَبِيكٌ: [iz.] (mu'arreb) taşçı âlâtından bir âlet.

تُرْتَبَةٌ: [iz.] Lakırdı anlaşılmayacak derecede pepelik.

تُرْتَرٌ: [ft. d.] 1. Çok sallamak, sarsmak, tahrîk etmek: (ترتروه). - [fl.] 2.

Sallanmak, sarsılmak, oynayıp durmak. 3. Çok söylemek, dırlamak: (ترتر الرجل). 4. (Şâm lügat-i 'âmmiyyesinde) şişmek, kabarmak: (ترتر اللحم).

[fl. td.] Sallanmak, sarsılmak: *يَتَرْتَرُ، تَرْتَرُ* [fl. td.] Sallanmak, sarsılmak:

ألم تعلمي أني إذا الدهر مسني بنائبة زلت ولم أنترت

[زيد الفوراس]

[is.] Bedende veya sözde gevşeklik, rehâvet. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

[iz.] 1. Derin çukur, uçurum. 2. Girdâb, ka'r.

[iz. cem.] 1. Büyük ve ağır işler. 2. Mesâ'ib, felâketler: (أصابته التراتر).

[is. cem.] Güzel ve ra'nâ kızlar. *تَرَاتِيرُ* [is. cem.] Güzel ve ra'nâ kızlar.

[iz.] Şehir zâbitinin serhengi, polis veya belediye çavuşu. 2. Bir cins kuş.

[iz.] Mısır'da hâsıl olur bir cins nebât.

[iz.] *تَرَاتُ* [iz.] "ورت" mâddesine n.)

[fl 1.] Bir şeyle tesettür ederek saklanmak, gizlenmek: (ترج الرجل).

[fl 4.] Müşkil ve müştebih bir şeyi anlamaktan 'âciz kalmak: (ترج الرجل).

[az.] Arslanı çok bir yer olup, (أجراً) darb-ı meselde müsta'meldir.

[icz.] Ağaç kavunu. (Türkçede turunc dediğimiz portakal nev'ine ise Arabîde (نارنج) derler.)

[sif.] 1. Sinirleri kuvvetli: *تَرْجِيَّةٌ* [sif.] 1. Sinirleri kuvvetli: (ريج تريجة). 2. Şiddetli: (رجل تريج).

[ft. d.] Şifâhen veya tahrîren bir lisândan bir lisâna nakl etmek, terceme veya tercemânlık etmek: (ترجم اللسان، ترجم عنه). - [ch.] (ترجم الكلام), söz çatal ve mübhem olup tefsîr ve tercemeye muhtâc olmak.

[is.] Şifâhen veya tahrîren bir lisândan diğer bir lisâna nakl. 2. Tefsîr, îzâh. 3. Bir adamın târîh-ı ahvâli, terceme-i hâl. - (ترجمة الكتاب), mukaddime, dîbâce.

[iz.] *تَرَاجِمَةٌ* [iz.] Şifâhen veya tahrîren bir lisândan diğer bir lisâna nakl eden adam, tercemân, mütercim. 2. Teblîğ ve îsâl veya ifhâm eden adam:

إن الثمانين وقد بلغتها قد أحوجت سمعي إلى ترجمان

Cevherî bu mâddenin (ت) 'sini zâ'ide 'ad ederek "رجم" mâddesinde zikrettiği hâlde, Fîrûzabâdî Cevherî'yi tahtı'e ile, (ت) 'nin asliyye olduğunu iltizâm etmiştir. Ancak Cevherî yalnız olmayıp, e'imme-i lügatten bir haylisi bu kelimeleri (رجم) mâddesinden müştak 'ad etmişlerdir. Vâkı'an Arabî ve Süryanî (رجم) 'den iştikâkı ma'nen dahi

münâsebet alırsa da, lisân-ı İbrânîde dahi (ت) ile bulunur.

تَرَخَ: [fl 4.] Mahzûn ve mükedder olmak: (ترخ به).

تَرَخَ: [ft.] ve: **تَرَخَ**, **تَرَخَ**, **تَرَخَ**: **تَرَخَ**:

تَرَخَ: [ft.] 1. Sıkmak, mahzûn ve mükedder olmak. 2. (lügat-i 'âmmiyede çiftçi çift sürerken tarlanın kenârında) öküzlerini çevirmek.

تَرَخَ: [fl.] **تَرَخَ**, **تَرَخَ**, **تَرَخَ**: **تَرَخَ**, sıkılmak, mağmûm ve mahzûn olmak.

تَرَخَ: [iz.] 1. Gam, hüzn, keder: (ما الدنيا إلا فرح وترح). 2. Aşağı iniş, nüzûl, hubût: (ما زلنا الليلة في ترح). 3. Fakr ve ihticâc: (به ترح).

تَرَخَ: [sıf.] Mahzûn, mağmûm, mükedder. 2. Kimseyi memnûn etmez, kimseye hayrı dokunmaz, hayırsız: (هو ترح).

تَرَخَ: [sıfs.] **تَرَخَ**: **تَرَخَ**: **تَرَخَ**: Sütünü çabuk kesen (dişi deve): (ناقاة مترح).

تَرَخَ: [sıf.] Dâ'imâ hüzn ve keder verecek şeyler görüp işiten.

تَرَخَ: [sıf.] 1. Boyaya doymuş, iyi boyanmış: (توب مترح). 2. Zahmetli, sıkıntılı, şiddetli, zor: (عيش مترح). 3. Aralık aralık kesilen ve az mikdârda olan (sel soyu).

تَرَخَ: [fl 3.] (haccâm) deriyi az yarıp kan almak: (ترخ الحجام).

تَرَخَ: [iz.] Derinin az yarılmasıyla hâsıl olan hafif yara.

تَرَخُونَ: [iz.] ("طرخون" mâddesinde "طرخ") fıkrasına n.)

تَرَخَ: [fl 1, 2.] 1. (bedende kemik) kesilip birbirinden ayrılmak: (تر عظمه). 2. Kesilmek, kat' olunmak: (تر الشيء). 3. Ayrılıp gitmek, uzaklaşmak: (تر عن بلده). 4. (Yalnız birinci masdarla. Deve kuşu) def'-i tabî'î etmek: (ترت النعام).

تَرَخَ: [fl 1.] Semirip kemikler et ve yağla örtülmek: (تر الرجل).

تَرَخَ: [fl 4.] Semiz ve ter ve taze olmak: (تر الغلام).

تَرَخَ: [ft.] 1. Kesmek, kat' etmek: (أتر يده). 2. Uzağa sürmek, teb'îd ve iclâ etmek: (أتره عن بلده).

تَرَخَ: [sıf.] 1. Et gibi oynak ve yürük (beygir): (برذون تر). 2. Semiz ve dolgun ve a'zâsı mütenâsib (at): (فرس تر).

تَرَخَ: [iz.] 1. Asl, 'unsur: (كريم التتر). 2. Çırpı ipi. – (لأقيمك على التتر), ben seni yola getiririm, sana gösteririm.

تَرَخَ: [sıfs.] Güzel ve nâzik (kız): (ترة جارية).

تَرَى: [sıf.] 1. Kesilmiş (el): (يد ترى). - [is.]
2. Kesik el, (يد مقطوعة).

تَارٌ: [sıf.] 1. Etine dolgun, sıkı tenli. 2.
(zıddiyetle) açlıktan veya diğer sebebden gevşek
endâmlı olan: (رجل تار).

أَثْرُورٌ: [iz.] 1. Şehir zâbitinin serhengi,
zâbita veya belediye çavuşu. 2. Küçük oğlan:
(فيه ضعف عصفور وعقل أثورور).

مُنْبِرٌ: [sıf.] Oynak ve yürük (beygir):
(بردون منتر).

تَرَزٌ: [fl 2, 4.] 1. Kurumak,
yâbis olmak, sertleşmek: (ترز الشيء). 2. Ölmek,
vefât etmek: (ترز الرجل). 3. Acıkmak: (ترز فلان). 4.
(koyun ve keçi kısmı) kırağılı çayır otlamakla
hastalanmak: (ترز الغنم). - [ft.] 5. Yere urmak,
yıkmaq: (ترزه).

تَرَزٌ: [fl 4.] 1. (su) donmak:
(ترز الماء). 2. Bir 'illetten (devenin kuyruğunun)
tüyleri dökülmek: (ترزت أذنا إبلى).

تَرَزٌ: [fl 2.] Sert ve katı olmak:
(ترز الشيء).

أَثْرَزٌ: [ft.] Kurutup
katılaştırmak: (أثرز الشيء).

تَارٌ: [sıf.] 1. Kuru, yâbis. 2. Ölü, meyyit.

أَثْرَازٌ: [iz.] Kırağılı çayır yemekten ağnâma
'âriz olan bir nev' hastalık: (التراز أصاب الغنم).

تَرَسٌ: [ft 1.] Sürmelemek, kapamak:
(ترس الباب، باب متروس).

تَرَسٌ: [fl.] 1. Kalkanla
tevakkî etmek, muhâfaza olunmak, siper almak. -
[ft.] 2. (birine) kalkan vermek, kalkanla teslîh
etmek.

تَرَسٌ: [fl.] ve:

تَرَسٌ: [fl.] Kalkanla
muhâfaza olunmak.

تَرَسٌ: [iz.] 1. Kalkan, siper. 2. Pek kuru ve sert yer ve toprak:

(ترس الشمس) - (واجهت ترساً من الأرض)
güneş kursu.

تَارَسٌ: [iz.] Kalkanla müsellağ adam,
kalkanlı: (لا يستوي الراجل والفارس والأكشف والتارس).

تَرَسٌ: [iz.] 1. Kalkanla müsellağ adam,
kalkanlı. 2. Kalkan yapan san'atçı, kalkancı.

تَرَسَةٌ: [is.] Kalkan yapmak san'atçı,
kalkancılık.

مَتْرَسٌ: [iz.] (Farisi "مترس" yani
korkma terkibinden me'hûz olduğı maznûndur.)
kapı sürgüsü.

مَتَارِسٌ: [iz.] ve:

مَتْرَسَةٌ: [is.] Siper ittihaz olunan
şey.

تَرَسَانَةٌ: [is.] (Dâru's-sinâ'a ta'bîr-i
Arabîsinden galat olarak İtalyancadan me'hûz
lûgat-i 'âmîyye) tersâne.

تَرْسِيَانُ [iz.] Kûfe'nin bir nev' hurması.

تَرْشٌ *يَتْرَشُ، تَرَشٌ* [fl 4.] 1. Hafif mizâclı ve sebâtsiz olmak. 2. Kötü ahlâklı ve hasîs olmak: (ترش الرجل).

تَرْشٌ *تَرَشٌ* [iz.] Hafiflik, hoppalık. 2. Sebâtsizlik, oynaklık. 3. Kötü ahlâk. 4. Hisset, buhl.

تَرْشٌ *تَارَشٌ* [sıf.] 1. Hafif mizâclı, hoppa. 2. Sebâtsiz, oynak. 3. Kötü ahlâklı, bed-hûy. 4. Hasîs, bahîl, nâ-kes.

تَرْشَاءُ [iz.] ("رشأ" mâddesine n.)

تَرْصٌ *يَتْرُصُ، تَرَاصَةٌ* [fl 5.] Kavî ve muhkem olmak.

تَرْصٌ *إِثْرَاصٌ* [ft.] 1. Kavî ve muhkem etmek, sağlamlaştırmak: (أترص الشيء). 2. (terâzûnun) iki keffesini beraber getirmek: (أترص الميزان).

تَرْصٌ *يَتْرُصُ، تَتْرِصُ* [ft.] (terâzûnun) iki keffesini beraber getirmek: (ترص الميزان).

تَرْصٌ [sıf.] Kavî, muhkem, sağlam.

تَارِصٌ [sıf.] Bünye ve terkîbi kavî (at): (فرس تارص).

تَرْيِصٌ [sıf.] 1. Muhkem, kavî, sağlam.: (شيء تريص). 2. İki keffesi beraber (terâzû): (ميزان تريص).

مُتْرِصٌ [sıf.] İki keffesi beraber (terâzû): (ميزان مترص).

مُتْرِصَاتٌ [is. cem.] Yukarıya dikilmiş mızrâklar.

تَرْعٌ *يَتْرَعُ، تَرَعٌ* [ft 3.] (birini) tuttuğu yoldan veya işten çevirmek, vazgeçirmek: (وجهه ترعه عن).

تَرْعٌ *يَتْرَعُ، تَرَعٌ* [fl 4.] 1. Şer ve fenâliğa müsâra'at etmek: (ترع فلان). 2. Dolmak, imtilâ etmek: (ترع الإناء). 3. Ferah ve neşâttan düşünmeksizin büyük işlere kalkışmak.

أَتْرَعٌ *يَتْرَعُ، إِتْرَاعٌ* [ft.] Doldurmak: (أترع الإناء).

تَرْعٌ *يَتْرَعُ، تَتْرِيعٌ* [ft.] (kapıyı) kapamak: (ترع الباب).

تَتْرَعٌ *يَتَتْرَعُ، تَتْرَعٌ* [fl.] Şer ve fenâliğa müâra'at etmek: (تترع به إلى الشر).

أَتْرَعٌ *يَتْرَعُ، إِتْرَاعٌ* [fl. ifti'âl] Dolmak: (أترع الإناء).

حَوْضٌ تَرْعٌ، كَوْزٌ: [sıf.] Dolu, mümteli': (حوض ترع، كوز ترع).

تَرْعٌ [sıf.] 1. Dolu: (إناء ترع). 2. Kemâl-i ferah ve neşâtından bilâ-te'emmül büyük işlere kalkışan. 3. Çabuk gazab ve hiddet eden. 4. Sefîh. 5. Taze, yeşil: (عشب ترع), taze ot.

تَرْعَةٌ [sıfs.] Açık meşrepli (kadın): (امرأة ترعة).

تَرْعَةٌ *تَرْعٌ* [is.] 1. Kapı, bâb: "إن منبري هذا على ترعة من الجنة". 2. Mürtefi' mahalde kâ'in bağçe ve çayır. 3. Basamak, merdüven. 4.

Pâye, derece: (رفيع التربة). 5. Nehirden iskâ için su salacak gedik, su savağı. 6. Nehirden cedvel ayrıldığı mahal. 7. Havz başında sı içenlerin durduğu mahal. 8. İki nehr veya deniz arasında hafr olunmuş cedvel, kanal.

تَرْبَعٌ [sıf.] Kemâl-i ferah ve neşâttan bilâ-te'emmül atılıp büyük işlere teşebbüs eden.

تَرَاغٌ [sıf.] 1. Dereyi dolduran (sel): (سيل تراغ). - [iz.] 2. Kapıcı: (حجيني التراغ).

أَتْرَعٌ [sıf.] Dereyi dolduran (sel): (سيل أترع).

مُتْرَعَةٌ [is.] 1. Dolgunluk. 2. İç genişliği, ifrât-ı sabr ve tahammül. - (رجل ذو مترعة), pek sabırlı ve aslâ kızmaz adam.

تَرْفٌ [fl 4.] 1. Ni'metle tene'um etmek, refâhla yaşamak: (ترف الرجل). 2. Sulanmak: (ترف النبات).

أَتْرَفٌ [ft.] 1. Ni'met ve refâha nâ'il etmek, refâhla yaşatmak: (أترفه). 2. (ni'met ve refâhın ifrâtı) azdırmak, tuğyâna düşürmek: (أترفه النعمة). - [fl.] 3. Bagy ve delâlette sebât ve ısrâr etmek: (أترف فلان).

يُتْرَفٌ [ft.] (ni'met ve refâhın ifrâtı) azdırmak, bagy ve tuğyâna düşürmek: (ترفته النعمة).

يَنْتَرَفٌ [fl.] Ni'met ve refâha nâ'il olmak, tene'um ve tereffuh etmek: (تنترف الرجل).

[fl.] Kesret-i ni'met sebebiyle azmak: (استترف فلان). *يَسْتَتْرِفُ، اِسْتَتْرِفٌ * [fl.]

[iz.] Ni'met, refâh, ni'met ve refâhla yaşayış. تَرْفٌ

[sıf.] Refâh hâl ile ve nâz ve na'îmle yaşayan, mütena'im. *تَرْيْفٌ * تَرْفٌ

[is.] 1. Ni'met, refâh-ı hâl: (هو في ترفه). 2. Güzel ve lezîz yemek: (أطعمنا ترفه). 3. Zarîf ve ahabâba hediyeye olunmağa şâyân şey: (أعطاه ترفه). 4. Üst dudağın ortasındaki sarkık yumrucak. 5. Bir nev' mişraba.

[sıf.] Üst dudağın ortasındaki sarkık yumrucağı ziyâdece sarkık olan: (أترف رجل).

[sıf.] 1. Refâh-ı hâl ile geçinen, mütena'im. 2. Kimseden pervâ ve ihtirâz etmeksizin her istediğini icrâ eden: (رجل مترف). 3. Ni'metiyle mest ve mağrûr olan. 4. Cebbâr, müstevlî, zorba. 5. (yalnız birincisi) nâzik bedenli: (صبي مترف).

[iz.] (Frenkçeden Truffe) yer mantarı. تَرْفَاسٌ

[iz.] İstiridye. *تَرَاقٌ * تَرْقٌ

[ft. d.] (birinin) köprücük kemiğine urmak veya köprücük kemiğini kırmak ve paralamak: (ترقيته). *يُتْرَقِي، تَرْقَاةٌ * تَرْقِي

[is.] *تَرَارِيْقُ، (التَّرَاقِي) تَرَاقٍ *cem: تَرْقُوَةٌ Köprücük kemiği.

ترك (ترك) 1. Bırakmak: [ft 1.] *يُتْرَكُ، تَرَكْتُ، تَرَكْتُ* :تَرَكَ (الشيء). 2. (bir şeyden) el çekmek, vazgeçmek: (تركه). 3. Bir hâl ve keyfiyette bırakmak veya bulundurmak: "وتركهم في ظلمات لا يبصرون". 4. İbkâ etmek, bâkî ettirmek: "وتركنا عليه في الآخرين" yani (أبقينا ذكراً حسناً). (Müte'addî ilâ-mef'ûleyn olduğunda sayrûret ma'nâsını tazammun edip ef'âl-i kulûbdan 'ad olunur.)

[fl 4.] *يُتْرَكُ، تَرَكْتُ* :تَرَكَ Kimsenin taleb etmediği bir kadınla tezevvüc etmek: (ترك الرجل).

[fş.] *يُتَارَكُ، مُتَارَكَةٌ، تَارَكْتُ* :تَارَكَ 1. Birini bırakmak, birbirine dokunmamak: (يتاركان). 2. Uruşmağa karâr vermek, mütâreke etmek: (تارك). 3. Uyuşmak: (تاركة بالبيع). - [ft.] 4. Bırakmak, terk etmek: (تارك ولا دارك لا بارك الله فيه ولا) - (تاركة). itbâ'âtandır.

[fş.] *يُتَارَكُ، تَتَارَكُ* :تَتَارَكَ Bi'l-ittifâk bırakmak, bırakmağa karâr vermek: (تتاركوا الأمر) (بينهم).

[ft. ifti'âl] *يُتْرَكُ، إِيْرَاكُ* :إِيْرَكَ Bırakmak, terk etmek: (اتركه).

[is.] *تَرَكَ* :تَرَكَ 1. Pilici çıkmış yumurta kabuğu yahut yalnız deve kuşu yumurtası. 2. Zırh başlığı, miğfer. 3. Orta boylu kadın: (تزوج تركه).

[is.] *تَرَكَ* :تَرَكَ Ölen adamın bıraktığı şeyler, metrûkât, terike, mîrâs. (Fet'âtle isti'mâli galattır.)

[if.] Bırak, vazgeç: تَرَكَ

تراكها من إبل تراكها أما ترى الموت لدى أوراكها

[iz.] 1. Taneleri yenmiş salkım. 2. Meyveleri silkilmiş hurma dalı.

[sıfs.] *تَرَائِكُ* :تَرَائِكُ 1. Kimse tarafından tezevvücüne rağbet olunmayıp kalmış (kadın): (امرأة تريكة). 2. İhmâl olup otlanmamış çayır: (روضة تريكة).

[is.] *تَرَائِكُ، تَرَيكُ* :تَرَيكُ 1. Selin bıraktığı su. 2. İçinden piliç çıkmış yumurta kabuğu ve yahut bu hâlde yalnız deve kuşu yumurtası. 3. Zırh başlığı, miğfer, tuğulga: (اقتحم). 4. Hurması silkilmiş salkım. (في المعركة وعلى رأسه تريكة).

[sıf.] 1. Bırakılmış. 2. Mevsûk olmayan (hadîs). مَتْرُوكٌ

[is. cem.] مَتْرُوكَاتٌ Terike, mîrâs, metrûkât.

[icz.] *أَتْرَاكُ* :تَرَكَ cem: تَرَيكُ *fr: تَرَيكُ

[icz.] *تَرَكْمَانِي* :تَرَكْمَانُ Türkmen, Etrâkın bir cîli.

[iz.] تَرَيكُ (Türkçeden me'hûz lûgat-i 'âmmiyye) terlik.

[iz.] تَرَيمُ Hayvânâtın mak'adında vukû' bulan veca'.

[iz.] *أَتْرَامٌ* :تَرَيمُ 1. Sağrı. 2. (lûgat-i 'âmmiyyede) geri taraf. 3. Va'd, mev'id.

تَرِيمٌ: [sıf.] 1. Mütevâzı' u'n-li'l-lâh. 2. Ma'âyib ve nekâyısla mevsûf. 3. Kirli, mülevves.

لا تَرَمَا: 'Ale'l-husûs, lâ-siyyemâ.

تَرَمَزٌ: [iz.] *تَرَامِزٌ* Kuvveti kemâle ermiş erkek deve yahut pek ihtiyârlıktan 'alef yerken başı titreyen deve.

تَرَمَسٌ: [fl. d.] 1. Harbdan veya diğer bir şeyden kaçıp saklanmak: (ترمس فلان). 2. (hayvânın) avurdu şişip acı bakla şeklinde sivilceler çıkmak: (ترمست الدابة).

تَرْمُسٌ: [iz.] Acı bakla, mısır baklası.

تَرْمُسَةٌ: [is.] Serdâb.

تَرَامِسٌ: *fr: [iz. cem.] Gümüş düğmeler.

تَرْنٌ: [iz.] Kir, levs, pislik. (رنن mürâdifi.)

تُرْنِي: [is.] Rospu, fâhişe. – (ابن ترني), rospu oğlu. ("رنى" aslından olmak ihtimâli ağılebirdir.)

تُرْنُجٌ: *تُرْنُجَةٌ* ("ترج" mâddesine n.)

تَرْنَجِبِينٌ: [iz.] (Farisiden me'hûz) Horâsân cihetinde bazı küçük ağaçlarda hâsıl olan bir nev' kudret helvâsı.

تَرْنُوكٌ: *سرنوك* [sıf.] Hakîr, mehzûl. ('Avâm سرنوك derler.)

تَرَّةٌ: [fl 4.] *تَرَّةٌ*, *تَرَّةٌ* Türrhâtle uğraşmak.

تَرَّةٌ: [iz. s.] *تَرَّارَةٌ*, *تَرَّارَةٌ*, *تَرَّارَةٌ* cem: تَرَّارَةٌ *تَرَّةٌ*

1. Bâtil, saçma, herze, 'abes: (جاء بالترهمة). 2.

Câddeden ayrılan ince yol, çığır: (أخذ الترهمة). 3. Âfet, dâhiye. 4. Rüzgâr, rîh. 5. Bulut, sahâb. 6. Düz ova. 7. Otsuz ve susuz kır. (Ma'nâ-ı aslîsi bu olduğu maznûndur.) – (ترهات البسابس), çöllerin dar yolları yani mâ-lâ-yani: (أخذ في ترهات البسابس), saçmalamağa başladı.

تَرِيٌّ: [fl 2.] *تَرِيٌّ*, *تَرِيٌّ* Bir işi birden tutmayıp tedricen ve te'ennî ile hareket etmek: (تري فيه).

تَرِيٌّ: [fl.] *تَرِيٌّ*, *تَرِيٌّ* Aralıkla iş görmek: (أتري الرجل).

تَرِيٌّ: ("تتر" mâddesine n.)

تَرِيْقٌ: [iz.] *تَرِيْقٌ* (Yunaniden me'hûz) 1. Pâdzehr gibi müsta'mel bir nev' ma'cûn. 2. Afyon. – (الترياق التركي), bir nev' zift.

تَرِيْقِيٌّ: [sıf.] Afyon yutan, afyoncu, tiryâkî.

تَسَعٌ: [ft 3, 2.] 1. (birinin mâlının) dokuzda birini almak: (تسعم). 2. Kendi iltihâkıyla 'adedlerini dokuza iblâğ etmek: (تسعم). 3. Dokuzuncuları olmak: (تسعم).

تَسَعٌ: [fl.] *تَسَعٌ*, *تَسَعٌ* 1. Dokuz olmak, dokuza bâliğ olmak: (أتسع القوم). 2. (kavmin) develeri dokuzuncu gün suya gelmek: (أتسع القوم).

تَسَعَةٌ: [ia.] *تَسَعَاتٌ* cem: تَسَعَةٌ *z: تَسَعٌ* Üçten dokuza kadar olan esmâ-ı a'dâdın kâ'idesi üzere müzekkeri (ة) ile ve mü'ennesi onsuzdur: (تسع نسوة), dokuz kadın; (تسعة رجال), dokuz erkek.

– (تسع عشرة امرأة), on dokuz erkek; (تسعة عشر رجلاً), on dokuz kadın.

تَسَعُ: [iz.] Su kıtlığında devenin dokuz günde bir suya götürülmesi.

أخذ) *أَتَسَاءُ* [iz.] Dokuzda bir: (تسعة

تَسَعُ: [iz. cem.] Şehr-i Arabînin yedinci ve sekizinci ve dokuzuncu geceleri. (Birinci ve ikinci ve üçüncüsüne (غرر), dördüncü ve beşinci ve altıncısına da (نقل) derler.)

(تسعة تاسع) [sıf.] Dokuzuncu. (تاسعة تاسع), dokuzun dokuzuncusu; (تاسع ثمانية) yahut (تاسع), sekizden sonraki dokuzuncu. – (عشر تاسع), (التاسع والعشرون), on dokuzuncu. – (تاسعة عشرة), s: (التاسعة والعشرون), yigirmi dokuzuncu, ilh...

تاسوعاء: [is.] Muharrem'in dokuzuncu günü, Âşrâdan evvelki gün. (Lafz-ı müvelledir.)

تُسَاعُ: [ia.] Dokuz: (جاء القوم تساع). (Mu'rab olarak gayr-i munsariftir.)

تُسَاعِيٌّ: [sıf.] Dokuzluk.

تُسَيْعٌ: [iz.] Dokuzda bir. (تسع gibi).

تَسْعُونَ: [ia.] Doksan. (Cem'-i müzekker-i sâlim gibi tasrîf olunup müzekkeriyle mü'ennesi birdir.) – (التسعون), doksancı; (الحادي والتسعون), doksan birinci, ilh...

تَسَاعُ: [ia.] Dokuzar: (جاء القوم متسع). (تَسَاعُ gibi gayr-i munsariftir.)

مُنْسَعٌ: [iz.] (hendesede) altı adlâ'-ı mütesâviyesi olan sath.

تَسُو: [ft. mufâ'ale] 1. Îzâ ve cefâ etmek: (تاساه). 2. İstihfâf etmek, nazar-ı hakâretle bakmak: (تاسا فلاناً).

تَشِجٌ: [fl 4.] 1. Darılmak, gazab ve hiddet etmek. 2. Gayret ve hamiyet göstermek. 3. Tama' etmek. 4. Korkmak. (Aslı (وشح) ve daha doğrusu (أشح)'dir.)

تَشِيحٌ, إِنْشَاحٌ *أُنْشَاحٌ: [ft.] Mermiyyâtle urmak: (أُنْشَاحَهُ بِهِ).

تَشْحَةٌ: [is.] 1. Gazab, hiddet. 2. Gayret, hamiyet. 3. Tama', hirs. 4. Korkaklık, cebânet. 5. Kötü ahlâk ve cibilliyet, hubs-i nefis.

تَشْحَةٌ *تَشْحَةٌ: [is.] Az mikdârda süt.

أُنْشَاحٌ: [sıf.] 1. Hiddetli, gazab-nâk. 2. Gayretli, hamiyetli. 3. Tama'kâr, harîs. 4. Korkak, cebîn. 5. Kötü cibilliyetli, habîs. (Daha fasîhî (أشحان) ve mü'ennesi (أشحي)'dir. "أشح" mâddesine n.)

تَشْرِينٌ *تَشْرِينٌ: [iz.] Takvîm-i Süryanîde iki şehr-i şemsînin ismi olup, birincisine (تشرين الأول) ve ikincisine (تشرين الثاني) derler. - [cem.] (التشارين) (lügat-i 'âmmiyyede), son bahâr, hazân, göz; son bahârda hayvânâta yedirilen dut yaprakları.

تَصْمَةٌ *تَصْمَةٌ: [is.] (Türkçeden me'hûz lügat-i 'âmmiyye) ustura bileyecek tasma, bundan

(دحرج) bâbından fi'l yapısı (تصمم) derler ki usturayı tasmada bilemek demektir.

تَطَأُ [fl 1.] Karanlık olmak: (تطا الليل). (Sâhib-i Kâmûs zulmeti (ظلم) ma'nâsına alıp hatâ etmiştir.)

تُعْ Tevâzu'-ı emir makâmında mükerrer olarak kullanılır savt veya (تاع) (Aslı توع) fi'linin sîga-ı emridir. ((توع) "تاع" mâddesine n.)

تَعِبَ [fl 4.] 1. Yorulmak: (تعِب الرجل). 2. Zahmet ve meşakkat çekmek: (تعِب فلان).

أَتَعَبَ [ft.] 1. Yormak, yorgunluk vermek: (أتعبه العمل). 2. (kırılıp iyileşmiş kemiği) yeniden kırmak: (أتعب العظم). 3. Doldurmak: (أتعب الإناء). - [fl.] 4. (birinin) hayvânı veya hayvânâtı yorulmak: (أتعب القوم).

مُتَعَبٌ [sıf.] Yorgun. (Lügat-i 'âmmiyede kullanılan (متعوب) kelimesi galattır.)

مَتَاعِبٌ [iz. s.] 1. Yorulacak yer, yorgunluk veren iş. 2. Yorgunluk, zahmet. - [cem.] 3. (متاعب), sütle dolu tulular.

يَتَعَبُ [ft. d.] 1. Şiddetle sarsmak, tutup sallamak: (يتعبه). 2. İcbâr etmek, zorlamak. - [fl.] 3. (birinin) dili dolaşmak, doğru söyleyememek: (يتع في الكلام). 4. (hayvân) kumluğun içine saplanıp kalmak: (تعتت الدابة).

يَتَعَبُ [fl. td.] (birinin) dili dolaşmak, iyi söyleyememek: (تتكم بما تتعت).

تَعَنَّ [sıf.] Tekellümde ekseriyyâ dili (ف) harfine çalan: (هو تعنع). (Mürâdifi: "فأفأ").

تَعَانِعَ [iz. cem.] 'Avâm lisânına düşmüş yanlış ve esâssız sözler, erâcîf: (وقعوا في تعانع).

يَتَعَرُّ [fl 3.] Haykırmak, bağırmak: (تعر الحرب).

يَتَعَرُّ [fl 4.] (cenk) kızışmak: (تعر الحرب).

تَعَارَّ [sıf.] 1. Çok ve dâ'imâ haykırıp bağıran: (رجل تعار). 2. Kanı durmayan (yara): (جرح تعار). (Bu ikinci ma'nâ ile "نعار" ve "تعار" dahi denilir.)

تَعَسَ [fl 3, 4.] 1. Ayak kayıp yüzüstüne yıkılmak: (تعس الرجل). 2. Mahv ve helâk olmak, batmak: (تعس فلان) 3. Rütbeden sâkıt olmak, düşmek: (تعس من منزله). 4. Uzaklaşmak, uzağa gitmek: (تعس الرجل). - [ft.] 5. Mahv ve helâk etmek, batırmak: (تعسه الله). (Bu fi'lin ekseriyyâ gâ'ib sîgaları dördüncü ve muhâtab sîgaları üçüncü bâbdan gelir.)

يَتَعَسُ [ft.] Mahv ve helâk etmek, batırmak: (أتعسه الله).

تَعَسَ [iz.] 1. Mahv, helâk. 2. Şer, fesâd: (تعا له). - (هو أهل التعس) helâk olsun! Batsın!

تَاعِسٌ [sıf.] 1. Mahv ve helâk olan. 2. Düşkün.

تَاعَسَةٌ [is.] Sû-ı hâl, düşkünlük, idbâr.

(منحسة) ve (منحوس) *مَنْعَسَةٌ*: مَنَعُوسٌ kelimelerine itbâ olunur: (هذا); (هو منحوس متعوس). (الأمر منحسة متعسة).

[fl 4.] Çok yürümekten baldırın sınırları ağrımak: (تعص الرجل).

[iz.] Çok yürümekten baldırın sınırlarının ağrması. (Ağrılamakla beraber çekilip bozulursa (معص) derler.)

[is.] Beyazlıktan parlar bir nev' böcek. (تعضوصة mürâdifi.)

(عض "Şedde ile "عض" mâddesine n.) *تعضوض، تعضوضه*: تعض

[fl 1.] 1. Gevşemek, gevşek ve sülpük olmak. 2. İlâcla kay etmek: (تع الرجل).

[fl 4.] (boğaz) yanmak, gicişmek: (تعل حلقه).

[iz.] Boğazda his olunan acılık ve yanıklık, boğaz gicişmesi.

[fl 3.] 1. Geçmek, ileri gitmek, önden yürümek: (تعى الرجل). 2. Taş atmak.

[iz.] 1. Taş atan adam, taşla cenk eden. 2. Ağız denilen ilk sütün sulucası.

(تعالي) ve (تعالي) *تعى*: s: تعالي yerine kullanılır lügat-i 'âmmiyyedir.

Gevrek gevrek gülmeği tasvîr eder savt olup mükerrer kullanılır: (أقبلوا تع تغ)، gevrek gevrek gülererek geldiler.

[fl 4.] 1. Mahv ve helâk olmak. 2. 'Ayb ve nakîsası olmak.

[ft.] 'Ayblamak, ta'yîb etmek.

[iz.] 1. Çirkin ve kabîh şey. 2. Şübhe, sû-ı zan, reyb.

[iz.] 1. Helâk, fesâd. 2. Kir, pas. 3. Kıtlık, kaht. 4. Açlık, cû'. 5. 'Ayb, nakîsa.

[is.] 1. 'Ayb, nakîsa. 2. Fesâd. 3. Şübhe, reyb.

[sıf.] Hâlik, fâsid.

[sıf.] 'Ayblanmış, 'ayb ve nakîsası olan.

[ft. d.] Lüknet-i lisândan dolayı (sözü) anlaşılmayacak sûrette söylemek: (تعنت الكلام).

[is.] 1. Lisân-ı lüknetinden dolayı anlaşılmayacak sûrette söyleyiş, tutkunluk: (في لسانه تعنته). 2. Kadının taktığı bilezik ve gerdânlık gibi süslerin birbirine dokunarak çıkardıkları ses. 3. Gevrek gevrek gülüş.

[sıf.] Lisânında lüknet olduğundan veya dişleri olmadığından sözü anlaşılmayan: (رجل متعنت).

تغرت) : [fl 3, 4.] Kaynamak: (تغرت) ve تَغْرَانٌ *تَغْرٌ (القدر). (تغرت "نغر"). (القدر). (تغرت "نغر") dahi lügat olup, lügaviyyûnun bazıları bunun aslı Nûn ile eydiğini ve Tâ ile "تغر" tashîf olduğunu iltizâm etmişlerdir.)

[fl 3.] 1. Damardan kan fişkırıp boşanmak: (تغر العرق). 2. Tulumun deliğinden su fişkırıp boşanmak: (تغرت القربة).

[fl 3.] 1. (bulut) çeşme gibi yağmur yağdırıp boşanmak: (تغرت السحابة). 2. (köpek) işemek: (تغر الكلب).

[sıf.] Kanı kesilmeyen (yara): (جرح تَغَارٌ). (تغار) (تغار ve تغار gibi).

[sıfs.] Yürürken ağzı köpüren ve sağa sola sapmayıp doğru giden (dişi deve): (ناقة تَغَارَةٌ). (تغارة).

[iz.] Büyük tas ve kâse. *تَغَايرُ: cem: *تَغَايرُ.

[iz.] Havâda ince bulut veya bulut parçası. *تَغْسٌ.

[ft.] Hazımsızlığa uğratmak: *أَتَغَمُّ، يُتَغَمُّ، إِتْغَامٌ *تَغْمٌ (تغمة الطعام). (أتغمه).

[sıf.] Hazımsızlığı mücib, ağır: *مَتَغَمَةٌ (طعام متغمة).

[fl 3.] *يَتَغَى، تَغَى، تَغَى (تَغَوٌ) *تَغَى (Aslı) *تَغَى (kız) gülmeği zabt etmeğe çalışıp da zabt edemeyerek **tık tık** gülmek: (تغت الجارية).

[is.] Yüksek sesle ve şiddetli gülmüş, kahkaha. *تَغَى (التَغَى).

[fl 4.] Hiddet ve gazab etmek: (تَغَى) (الرجل). *يَتَغَى، تَغَى *تَغَى.

[is.] Vakt, zamân, hengâm: *تَغِيَّةٌ، تَغِيَّةٌ *تَغِيَّةٌ (على تغية ذلك) - (تغية الشيء).

[iz.] (دقتر) yerine lügattir. *تَغْتَرٌ.

[sıf.] Kadınların dedikodularını cem' ve nakl eden. - [cem.] *تَغَاتِفٌ، تَغَاتِفُونَ cem: *تَغَاتِفٌ (تغاتيف), mukatta'âta şebîh şî'r veya söz.

[sıf.] Kadınların dedikodularını cem' ve rivâyet eden. *مَتَغَاتِفٌ.

[fl 4.] Menâsik-i hacdan olarak ihrâma girerken tırnak ve bıyıkları kesmek ve baş ve koltuk altını tıraş etmek. *يَتَغْتُ، تَغْتُ *تَغْتُ.

[iz.] 1. Saçın taranmayıp yağlanmaktan keçelenmesi. 2. Kir, pas. 3. Saç ve tırnağın kat'ıyla kirin bedenden izâlesi, "ليقضوا ثم" "تفتهم". *تَغْتُ.

[sıf.] Taranmaktan ve bağ sürmemekten saç keçelenmiş (adam): (رجل تفت).

Bu mâadde Kur'ân-ı Kerîmden me'hûz olup câhiliyyette ve eş'âr-ı Arabda isti'mâli sebketmemiştir.

*تَغِيحَةٌ musaggarı: *تَغَايِحُ cem: *تَغَايِحُ fir: *تَغَايِحُ *تَغَايِحُ [ic.] 1. Elma, sîb. 2. (mec.) yanak: (ضربته على) (تغايحه). 3. Kalça kemiğinin başı, elmacık. - (تغايح). (التغايح الأرمني), kaysı. - (التغايح الفارسي), şeftali. - (التغايح الماهي), ağaç kavunu. - (تغايح الحين), beyne'l-'avâm 'abdü's-selâm denilen

yebrûhu's-sanem nebâtının meyvesi. – (تفاح الفرج)، kadınlar ve dişi deveye 'ârız olan bir nev' fitık, 'fel, debelik, aslık.

مَتَفَحَةٌ [is.] Elma ağaçlarından kuruluk, elmalık.

أَنْفَرٌ [fl.] 1. (birinin) burun kılları üst dudığın üzerindeki yive kadar sarkmak: (أنفر الرجل). 2. (muğaylân ağacının) ilk çiçekleri açılmak: (أنفر الطلح).

تَفْرَةٌ [is.] Üst dudığın üzerindeki yiv.

تَفْرٌ [sıf.] Kirli, mülevves, mundâr.

تَفْرَةٌ [is.] 1. Yaban kerevizi. 2. Yeni bitip henüz otlanmayacak derecede kısa ot. 3. Ağaç gölgesi altında biten ot.

مُتَفْرَةٌ [sıf.] Otu pek küçük iken otlanmış (yer, mer'â): (أرض متفرة).

تَفْرُوقٌ [iz.] Hurma tanesinin sapına bitişik olduğu taraftaki küçük pul.

تَفْسِيَا [iz.] Sedef otu, damğı.

تَفَقَةٌ [iz.] 1. Tırnak kiri. 2. Pek az ve hakîr şey. – (تفا لك، تفأ له!) tahkîr ve istikrâh ta'bîri olup, bazen (أف) kelimesine itbâ olunur: (أفأ لك) (وتفأ)، of sen de!

تَفْفٌ [ft.] Birine (تفأ لك) (yani of sen de) diyerek tahkîr ve red etmek.

تَفَّةٌ [is.] 1. Karakulak denilen sıçan gibi bir küçük hayvân. 2. (mec.) hakîr ve değersiz karı. – (استغنت التفة عن الرفة), karakulak samandan müstağnî oldu. Bir şeye nâ'il olduktan sonra izhâr-ı istiğnâ eden le'im hakkında darb olunur meseldir. (Fâ'nın tahfifiyle dahi zebân-zeddir.)

تَفَانٌ [iz.] Vakt-i münâsib: (جاء على) (تفانة), tam vaktinde geldi.

تَفَفَةٌ [is.] Derilere müstevlî olan bir küçük kurt.

تَفْلٌ [fl 1, 2.] Tükürmek, üfürükçülerin tükürmesi gibi az ve hemân kuru olarak tükürmek: (تفل الرجل).

تَفْلٌ [fl 4.] Bedeni fenâ kokmak: (تفل الرجل).

تَفَالٌ [ft.] Fenâ kokutmak, râyahasını bozmak, fenâ koku peydâ ettirmek: (أنفالت الشمس رايحته).

تَفَالٌ [iz.] 1. Tükürük. 2. Köpük.

تَفَالَةٌ [sıf.] Bedeni fenâ kokan.

تَفْلٌ [iz.] Tilki yahut tilki yavrusu. Dışisi merâm oldukça âhirine (ة) 'ilâve olunur.

مِثْفَالٌ [sıfs.] Bedeni fenâ kokan (karı): (امراة متفال).

تُقَلِّينُ: [iz.] (İbraniceden) yahûdîlerin vesâyâ-ı 'aşrayı yazıp alınlarına veya kollarına bağladıkları deriden nüsha.

تَفَنُّ: [iz.] Kir, vesah: (في ثوبه تفن).

تَفَهُ: [fl 4.] 1. Pek az ve nâ-çîz olmak: (تفه الشيء). 2. Ahmak ve sebük-mağz olmak: (تفه فلان). 3. Arık ve zebûn olmak: (الرجل).

تَفَهُ: [fl 1.] Arık ve zebûn olmak: "القرآن لا يتفه ولا يتشان".

تَفَهُ: [fl 4.] Lezzetsiz olmak, bir gûne lezzeti olmamak: (تفه الطعام).

تَفَهُ: [sıf.] Lezzetsiz, bir gûne lezzeti olmayan: (أطعمه تفه), (خبر تفه).

تَفَاهَةٌ: [is.] Tatsızlık, lezzetsizlik.

تَفَاهَةٌ: [sıf.] Ehemiyetsiz, nâ-çîz.

مُتَفَهَةٌ: [sıfs.] Râm ve yavaş olan (dişi deve): (ناقة متفه).

تَفْتَقُ: [fl. d.] 1. Sür'atle yürümek, koşmak: (تفتق الرجل). 2. (göz) çukura batmak: (تفتقت عينه). 3. Yıkılıp düşmek, yuvarlanmak: (من الجبل).

تَفْتَقَةٌ: [is.] Hareket: (سريعة). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

تَفَاتُقُ: [sıf.] Sür'atli, serîf.

تَقْدُ: [is.] 1. Kereviz. 2. Karaman kimyonu, kerevyâ.

تَقْرُ: [iz.] Tencere havâyici ve bahârâtı.

تَقْرَةٌ: [is.] Karaman kimyonu, kerevyâ.

تَقْرُدُ: [iz.] 1. Karaman kimyonu, kerevyâ.

2. Her nev' büzûr.

تَقْشِرُ: [iz. cem.] (Afrîkya lüğatinde) çorab.

تَقَعُ: [fl 4.] Acıkmak: (تقع الرجل).

تَقَعُ: [iz.] Açlık, cû': (أخذته التقع).

تَقَعُ: [sıf.] Şiddetli (açlık): (جوع تقع).

تَقْلِقُ: [iz.] Bir nev' su kuşu.

تَقْنُ: [iz.] 1. Tabî'at, tînet, siriş: (الفصاحة من تقنه), fesâhat onda tabî'î ve hulkîdir. 2. Kuyunun dibinde kalan kara ve müte'affin çamur. 3. Arıkların ve su cedvellerinin dibine çöken çamur. - [sıf.] 4. Hâzık, üstâd: (هو تقن). - (أرمى من ابن تقن), tîr-endâzlıkta darb-ı mesel hükmüne geçmiş bir adamın künyesidir: (أرمى من ابن تقن).

تَقْنُ: [ft.] Muhkem etmek, sağlamaştırmak: (أتقن الأمر).

تَقْنُ: [ft.] (arâziyi) ıslâh için çamurlu su ile suvarmak: (تقنوا أرضهم).

تَقَانَةٌ: [is.] Sağlamlık, muhkemiyyet.

مُتَقْنٌ: [sıf.] Sağlam, muhkem.

تَقَى: [mâddesine n.] "وقى" ve sâire* (وقى).

تَكَأُ: [mâddesine n.] "وكأ" ve sâire* (وكأ).

تَكَتَكَ: [ft. d.] Çiğneyip ezmek, paralamak: (تكتك الشيء).

تَكَتَكَ: [is.] Sâ'at-ı rakkâsenin takırtısı. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

تَكَرَّ: [iz.] Sind'den çıkan başıbozuk 'askeri sergerdesi.

تَكَشُّ: [iz.] Yaşlı çakır kuş. – (mec.) ihtiyârlığında 'ilm öğrenmeğe çalışan adam.

تَكَ: [ft 1.] 1. Çiğneyip paralamak, ezmek: (تك الشيء). 2. Kesmek, kat' etmek: (تكة). 3. (nebîz ve şarâb) serhoş etmek, başa urmak: (تك). 4. (sâ'at) tik tik etmek. - [fl.] (النبیذ فلاناً).

تَكَ: [fl 2.] 'Akılsız ve ahmak olmak: (تك الرجل).

تَكَتَكَ: [ft.] Don ve şalvara uçkur geçirmek: (استتكت التكة).

تَكَتَكَ: [is.] Uçkur, şalvar-bend: (حل تكته). ('Avâm Dâl ile "دكة" der.)

تَكَتَكَ: [sıf.] 1. Zebûn, za'îf, arık. 2. Hâlik, ölecek hâlde. 3. Ahmak, budala: (رجل تاك); (أحمق تاك). İtbâ'la (أحمق فاك تاك) dahi denilir.

تَكَتَكَ: [iz.] Uçkur geçirecek değnekçik. ('Avâm Dâl ile "مدك" der.)

تَكَتَكَ: [fl 4.] İfti'âl bâbından (اتكل) yerine lügattir. ("وكل" mâddesine n.)

تَكَتَكَ: [is.] (Türkçeden me'hûz) tekne.

تَلَاب: [fl. kş.] 1. Doğrulamak, doğru olmak: (اتلاب الطريق). 2. Doğru gitmek, yolunda olmak: (اتلاب الأمر). 3. Mîl gibi dikilip durmak: (اتلاب الشيء). 4. (eşek) başını ve göğsünü kaldırıp dikmek: (اتلاب الحمار).

تَلَابِيَّة: [is.] Bir işin yolunda olması.

تَلَب: [iz.] Ziyân, hasâr, hırmân. ("تب" lafzının mürâdifî olup ona itbâ' olunur: (تباً وتلباً)).

تَالِيَّة: [i.] Yaban keçisi, dağ keçisi.

تَوَالِب: [icz.] Eşek sıpası, cahş.

تَلْتَل: [fl. d.] 1. Sarsılmak, oynamak: (تلتل الرجل). 2. Sür'atle gitmek: (تلتل الشيء). 3. Sarsmak, oynatmak, tahrîk etmek: (تلتل الشيء). 4. (hayvânları) 'unf ve şiddetle sürmek: (تلتل الدابة).

تَلَاتِل: [is.] 1. Katılık, sertlik, şiddet: (لقي منه تلتلة). 2. Hurma kabçıklarından yapılmış maşraba. 3. Behrâ kabîlesinin harf-i muzâta'atı meksûr okumalar. 4. Ma'nâsız ve uzun söz. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

تَلَاتِل: [sıf.] Tıknâzca ve sıkı tenli: (رجل تلاتل).

تَلَاتِل: [is. cem.] Şedâ'id, müşkilât. (Müfredi mesmû' değildir.)

تلت: *تَلَيْثٌ* [iz.] Çorak yerde biten hurma ağacı.

تَلَجٌ: [iz.] Tavşancıl kuşunun yavrusu. (Aslı "ولج"dir.)

أَتْلَجُ: *يُتْلَجُ، اِتْلَاجٌ* [ft.] Sokmak, idhâl etmek. (Aslı "أولج، يولج، إيلاج"dir.)

تَدَّ: *يَتَدُّ، يَتَدُّ، تَدُّ* [fl 1, 2.] (mâl) kadîmî olmak, eskiden mevcûd olup yeni kazanılmış olmamak: (تلد المال). (Aslı "ولد" olup Tâ Dâl'dan mübdeldir.)

[fl 1, 4.] *تَدَّ، يَتَدُّ، تَدُّ ve يَتَدُّ، تَدُّ*:

Bir yerde veya birinin yanında mukîm olmak: (تلد) (بالمكان، تلد في بني فلان).

أَتَدُّ: *يَتَدُّ، اِتْدَادٌ* [fl.] Hayvânâtı hânesinde doğup büyümele mâl-ı kadîm sâhibi olmak: (تلد الرجل).

تَدَّدُ: *يَتَدَّدُ، تَدَّدٌ* [fl.] Mâl cem' edip kimseye bir şey vermemek, buhl ve hissetle saklamak: (تلد فلان).

تَدَّدُ: [sıf.] *تَدَّدٌ، تَدَّدٌ، تَدَّدٌ، تَدَّدٌ، تَدَّدٌ* Bir adamın evinde doğup büyümele ekiden mâlî olan (köle, câriye, hayvân). (Zıddı "طارف" ve "طريف"tir).

تَدَّدُ: [sıf.] *تَدَّدٌ، تَدَّدٌ، تَدَّدٌ s: تَدَّدٌ* Diyâr-ı ecnebiyyede doğup de memâlik-i islâmiyyeye getirilmiş (köle, halâyik). (Zıddı "مولد، مولدة"dir.)

تَدَّدُ: [iz.] Tavşancıl kuşunun yavrusu.

تَدَّدُ: [sıf.] Bir mâlın ilk sâhibi yani onu satın almayı kendisi yapan veya yetiştiren.

مَتَدَّدٌ: [sıf.] Eskiden mevcûd, kadîmî: (مال) (متلد).

تَلَسٌ: *تَلَّيْسٌ، تَلَّيْسَةٌ* [is.] 1. Kese, torba. 2. Defter ve hisâb evrâk torbası. 3. Hurma yaprağından örölmüş zenbilcik veya şişe hasîri. 4. Husye, torba. Tesniye sîgasıyla (التليستان) dahi denilir.

تَلَّصٌ: *يَتَلَّصُّ، تَلَّصٌ، تَلَّصٌ* [ft.] (bir şeyi) yumuşak ve düz etmek, parlatmak, lostra vermek: (تلص الشيء).

تَلَّعٌ: *يَتَلَّعُ، تَلَّعٌ* [fl 3.] 1. (gündüz) zuhûr edip açılmak: (تلع النهار). (تلع gibi). 2. (kuşluk vakti) gelmek: (تلعت الضحى). 3. Bulunulan yerden başını dışarı çıkarmak: (تلع الرجل، تلع الثور).

تَلَّعٌ: [fl 4.] 1. Dolmak: (تلع الإناء). 2. Uzamak, uzun olmak: (تلعت عنقه). 2. (birinin) boynu uzamak: (تلع الرجل).

أَتَلَّعُ: *يَتَلَّعُ، اِتْلَاعٌ* [fl.] 1. Bulunulan yerden başını uzatmak: (أتلع الرجل). 2. Boynunu uzatmak.

تَتَلَّعُ: *يَتَتَلَّعُ، تَتَلَّعٌ* [fl.]Boynunu uzatıp başını yukarı tutarak mütekebbirâne yürümek: (تتالع الرجل).

تَلَّعٌ: [iz.] Boyun uzunluğu. (Masdariyyet ma'nâları için yukarıya n.)

تَلَّعٌ: [sıf.] 1. Dolu, memlû: (أناء تلع). 2. Etrâfına başını çevirip çok bakan: (رجل تلع). 3. 'Âlî mertebeli, refî': (سيد تلع). (تليع gibi.)

1. *تَلَعْتُ، تَلَعٌ، تَلَاعٌ، تِلَاعٌ* [is.] 1. Yüksek yer, bayır. 2. (Zıddıyyetle) alçak ve inişli yer: (نزلنا في تلة). 3. Su akıntısı. 4. Geniş su ağzı. – (فلان لا يمنع ذنب تلة)، filân adam akıntının ayağını kesmez, yani hiçbir işe muktedir olmayıp zelil ve hakîr adamdır, makâmında müsta'mel meseldir. – (لا أخاف إلا من سيل تلعتي)، ancak akıntının selinden korkarım, yani korkum mücerred-i hasm ve akrabâmdandır, ma'nâsıyla müsta'mel meseldir. – (لا أتق بسيل تلعتك)، senin ipinle kuyuya inemem, makâmında müsta'mel meseldir.

تَلَعْتُ [is.] Gemi yelkeni.

تِلَاعٌ [iz. cem.] Tepelerden ve dağ koltuklarından ve bayır sırtlarından derelere inen suların akıntıları.

تِلَاعَةٌ [is.] Boynun uzunluğu.

تِلَاعَةٌ [is.] Yüksek yer.

1. Uzun [sıf.] *تَلِيْعَةٌ، تَلْعَاءُ s: أَتْلَعُ* تَلِيْعٌ (boyun): (عنق تليعة). 2. Uzun boyunlu (adam): (رجل تليع، أتلع). 3. Uzun boylu, tavîl; (امرأة تلعاء بين)، uzun boylular içinde uzun boylu bir kadın. 4. Yüksek mertebeli, refî': (سيد تليع).

[sıfs.] Uzun boyunlu dilber ve ra'nâ (kadın): (امرأة متلع).

[sıf.] Bir emir almağa müheyye' olarak ayakta duran (رأيتُه متلعاً). 2. Yerinden kalkmak üzere başını uzatan. 3. İleri geçip tekaddüm eden: (صار متلعاً).

[iz.] Toplanıp yuvarlanan toprak. *تَلَالِيْعٌ* [iz.] Toplanıp yuvarlanan toprak.

تَلْغَرَاتٌ [iz.] (Yunaniden me'hûz Τηλέγραφος) telgraf. (الموصل البرقي) ve (شريط الحديد) dahi derler.

[fl 4.] Mahv ve helâk olmak: (*تَلْفٌ، تَلْفٌ، تَلْفٌ*) (تلف) (الشيء).

[ft.] Mahv ve helâk etmek. 2. Mahv ve helâkı mücib bir hâle komak yahut o nazarla bakmak.

[فرزدق] وأضياف ليل قد بلغنا قراهم إليهم وأتلفنا المنايا وأتلفوا

[fl.] 1. Mahv ve helâk olmak. 2. Mu'attal olmak: (*انْتَلَفَ، انْتَلَفٌ، انْتَلَفٌ*) (انتلف الشيء).

[iz.] 1. Helâk, mahv: (*تَلَفٌ، تَلَفٌ*) (السلف تلف). 2. Herder, bâtıl: (ذهبت نفسه تلفاً وطلافاً) (dm.).

[is.] Mahv ve helâk olmuş şey. *تَلِيْفَةٌ*

[sıf.] Mahv ve helâk olan, nâ-pâyedâr. (*تَلْفَانٌ*) (Lügat-i müvellededir.)

[sıf.] Ma'rûfun zıddı, mekrûh. (*مُتْلُوفٌ*) (Lügat-i müvellededir.)

[iz. s.] 1. Mahv ve helâk olacak yer, hatar-nâk mahal: (*مُتْلَفٌ، مِتْلَفَةٌ*) (وقع في متلف). 2. Çöl, beyâbân, beriyye.

[sıf.] Kendi mâlını isrâf ve itlâf eden. – (مخلاف متلاف) yahut (فلان مخلف متلاف) (مخلاف متلاف), kendi mâlını infâk edip a'dâdan aldığı ganâ'imi onun yerine koya semâhatlı adamdır. (*مُتْلَفٌ*)

تَبِكَ: [ism-i işâretinin mü'ennesidir] O, şu. ("تي" ism-i işâretiyle ba'dehü delâlet eden Lâm'dan ve Kâf hıtâbdan mürekkebdir "تي" mâddesine de n.)

تَلَكَّشْ: [iz.] (Farisi "تيركش" ten mu'arreb) ok kuburu, ca'be.

تَلَّ: [ft 1.] 1. Yere yıkmak, yüzüstüne veya bir yanağıyla boynunun bir tarafı yere gelecek sûrette düşürmek: "وتله للجبين". 2. 'Unf ve şiddetle vermek, atmak: (تل الشيء إليه). 3. Muhill-i nâmûs bir şey söyleyerek yüzüne urmak: (فلاناً تل). (بتلة سوء).

تَلَّ: [fl 1, 2.] 1. Tazarru' ve niyâz etmek, yalvarmak: (تل الرجل إليه). 2. Düşmek, sükût etmek: (تل الشيء). 3. Terlemek: (تل جبينه). - [ft.] 4. Dökmek, sab etmek: (تل الماء). 5. (ipi kuyuya) sarkıtmak: (تل الحبل في البئر). 6. (lûgat-i 'âmmiyede) yedmek, yedeğe bağlamak: (تل الدابة). (تل yerine).

أَتَلَّ: [ft.] 1. Damlatmak: (أتل المايغ). 2. Yedmek, yedeğe bağlamak: (أتل الفرس). ("تل" Avâm bu ikinci ma'nâda mücerreden derler.)

تَلَّ: [fl. mufâ'ale] *تَلَّ، مُتَالَةً* تَلَّ: (ذهب يتال). aygır aramak:

تَلَّ: [iz.] *تَلَّ، تُلُّوْ* *cem: تَلَّ: 1. Tepe, küçük dağ. 2. Kum veya toprak kümesi. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

تَلَّ: *cem: أَتَلَّ* [iz.] 1. Yastık, visâde. 2. Bir nev' kumaş.

تَلَّةٌ: [is.] 1. Hurma kabuklarından yapılmış maşraba: (شربت بالتلة). (تلة gibi). 2. (binâ-ı merre) bir döküş: (تلة تلة), bir def'ada döktü. 3. Yan üzere yatış. 4. Düşürüş, yere urma: (تلة تلة). 5. (lûgat-i 'âmmiyede) gelinin yüzüne örtülen telli duvak.

تَلَّةٌ: [is.] 1. Çirkin şey, emr-i kabîh: (رماه). (بتلة سوء). (بتلة سوء). 2. (binâ-ı nev') bir türlü yatış, yan üstüne uzanış: (له تلة حسنة). 3. Yaşlık, nem, rutûbet: (تلة به). 4. Hâl, hâlet: (هو في تلة سوء), iyi bir hâli vardır: (له تلة حسنة). 5. Üşenme, tenbellik: (في خلقه تلة).

تَلَّةٌ: [is.] 1. Düşürüş, düşürme. 2. 'Unf ve şiddetle veriş.

تَلَّ: [iz.] Yaşlık, nem, rutûbet: (به تل).

تَلَّ: [iz. s.] *تَلَّ* [iz. s.] Te'kid için (ضلال) ve جاءنا بالضلالة) kelimelerine itbâ' olunur: (والضلالة، هو الضلال بن التلال).

تَلَّوْ: [sıf.] Yedeğe betâ'etle gelip göç yedilen (at): (فرس تلول).

تَلَّى: [is.] Boğazlanmış koyun.

تَلَّى: *fr: تَلَّى* [sıf. cem.] Yere yıkılmış: (قوم تلى).

تَلَّى: [iz.] *أَتَلَّ، تُلُّوْ، تَلَّ* *cem: تَلَّى: Boyun, gerdân, 'unuk.

تَلِيلٌ [sıf.] Yere urulmuş, yıkılmış, serilmiş.

تَالٌ [sıf.] 1. ("تل" fi'linin ism-i fâ'ilidir. Re's-i mâddeye n.). 2. (ضال) vâfına itbâ' olunur: (رجل ضال تال).

"تَلٌّ" "تَلُّو" lafzından galattır. "تَلُّو" (تالو) mâddesine n.)

مِتْلٌ [sıf.] 1. Adamı yere yıkan, yıkmağa âlet olan: (رمح متل). 2. Dik ve kavî: (رمح متل). 3. Şiddetli, sert (adam, deve): (رجل متل, جمل متل). 4. Namâzda dimdik duran: (هو يصلي متلاً).

مِتْلُولٌ [sıf.] 1. Yere urulmuş, yıkılmış. (تليل) gibi). 2. Kavî ve sıkı etli (sığır): (ثور متلول).

تَلَمٌ [iz.] 1. Sabanın yerde açtığı arık. 2. Handek.

تَلَمٌ [iz.] 1. Oğlan, uşak, gulâm: (هذا تلم فلان). 2. Çiftçi, ikinci. 3. Kuyumcu, sâ'ig. 4. Kuyumcu körüğü.

تَلَامٌ [iz. cem.] Şâkirdân, çırağlar. ("تلاميذ"den murahhamdır. "تلمذ" mâddesine n.)

تَلْمَذٌ [fl. d.] 1. (birine) şâkird olmak: (تلمذ فلان). - [ft.] 2. (birini) şâkird ittihâz etmek, şâkirdliğe kabûl etmek: (تلمذ فلاناً).

تَلْمَذٌ [fl. td.] 1. (birine) şâkird olmak: (تلمذ فلان). 2. [ft.] (birini) şâkirdliğe kabûl etmek: (تلمذ فلاناً).

تَلَامِيذٌ [iz.] 1. Şâkird, tâlib, müte'allim. 2. Çırağ, kalfa. 3. Tâbi', peyrev.

Lügaviyyûnun bazıları bu kelimelerin (ت) 'sini zâ'id 'ad edip, "لمذ" mâddesinden müştak 'ad etmişlerse de, İbranîcede (تلميد) ve Süryanîcede (تلميدا) denildiğine bakılırsa, (ت) 'nin asliyye olduğu tezâhür eder.

تَلْنٌ [is. z.] 1. Eğlenip kalma, meks. 2. Hâcet, iş: (به تلتني), işim ondadır, onunla işim vardır.

تَلَانٌ [zm.] ("الآن" yerine lügattir) 1. Şimdi, der-hâl. 2. Henüz, daha.

تَلَانَةٌ [is.] Meks, ikâmet.

تَلَيْءٌ [fl 4.] 1. Telef olmak: (تله الشيء). 2. Vâlih ve hayrân olmak, şaşmak: (تله الرجل). - [ft.] 3. Unutmak, ferâmûş etmek: (تله عن كذا).

تَلَيْءٌ [ft.] İtkâf etmek: (تلهه) (المرض).

تَلَيْئَةٌ [fl.] ve:

تَلَيْئَةٌ [fl. ifti'âl] Şaşkın şaşkın gezmek. (Bunun aslı "وله" mâddesinden "انتله" olup, "تخذ"de olduğu gibi hemzenin Tâ'ya tahvîl olduğu ve re's-i mâddedeki "تله" fi'linin dahi bundan muhaffef olduğu zâhirdir.)

تَلِيَةٌ [sıf.] 1. Telef olmuş. 2. Hayrân, şaşkın. - (تاله العقل, مثلوه العقل), 'aklını gâ'ib etmiş, şaşkın.

*يَتَلُو، تَلُو (Aslı تَلَو) * [ft 1.] 1. Ardınca gitmek, kovalamak, ta'kîb etmek: (تلوته). 2. (zıddiyetle) bırakmak, terk etmek, vazgeçmek: (تلوته، تلوت). 3. Ehemiyet vermemek, tahkîr etmek: (تلاه، عنه). 4. Söylemek, tekellüm etmek: "واتبعوا ما". 5. Geride kalmak, te'ehhur etmek: (تلا فلان بعد قومه). (İkinci bâbdan ve yâ'ı olarak "تليت" dahi mervî isede, bu yalnız "لا دريت ولا تليت" kelâmında olup, itbâ' içindir, ve yahut sahîhî "أتليت"tir.)

*يَتَلُو، تَلُو * [ft 1.] denilen bir ester sıpası satın almak: (تلا تلوأ).

*يَتَلُو، تَلَوَة * [ft 1.] Okumak, kırâ'at etmek: (تلا الكلام). (Bir rivâyette Kur'ân-ı Kerîm kırâ'atine mahsûstur.)

*يَتَلِي، تَلِي (Aslı تَلَو) * [fl 4.] Bir mikdâr kalmak: (تلى من الشهر كذا)، aydan şu kadar gün kaldı; (تلى له من حقه)، alacağı kaldı.

*يَتَلِي، تَلِي * [ft.] 1. Bir şeyi bir şeye tâbi' etmek, ta'kîb ettirmek: (أتليتة إياه). 2. İhâle ve tefvîz etmek: (أتليتة عليه). 3. 'Ahd ve 'emân ve mühlet vermek: (أتليتة ذمة). 4. Matlûbun bir mikdârını medyûnun zimmetinde bırakmak: (أتليت حقي عنده). 5. Arabların kâ'idesi üzere birine himâye ve te'mîne 'alâmet olarak ok vermek: (أتليتة سهماً). 6. Yetişip geçmek, sebk etmek: (أتليتة حتى أتليتة). 7. Kendinden sonra kalacak evlâd vermek: (أتلاه الله أطفالاً). - [fl.] 8. Yavrusundan ta'kîb olunmak, yavrusu arkasında yürümek: (لا دريت ولا أتليت) - (أتلت الناقة).

sağacak koyunun ne de doğuracak deven olmasın! mâ'nâsıyla bed-du'âdır.

*يَتَلِي، تَتَلِي * [ft. tef'îl] 1. Arkasından gitmek, tâbi' olmak, ta'kîb etmek: (تليتة). 2. Namâzda farîzadan sonra nâfile kılmak: (تلى). (المصلي صلاته). - [fl.] 3. Nezrini edâ etmek: (تلى الرجل). 4. 'Ömrünün son ramakına varmak: (تلى الرجل).

*يَتَالِي، مُتَالَة * [ft.] 1. Mütâba'at etmek, tâbi' olmak: (تالاه). 2. Şarkı söyleyene yüksek sesle refâkat etmek.

*يَتَتَلِي، تَتَلِي (التَّتَلِي) * [ft.] 1. Bir şeyin arkasına düşüp gereği gibi araştırmak: (تتليت حقي). 2. Çok mâl toplamak.

*يَتَتَالِي، تَتَالِي (التَّتَالِي) * [fl.] Birbirini ta'kîb etmek: (تتالت الأمور) - (تتالياً)، birbiri arkasından: (جاءت الخيل تتالياً).

*يَسْتَتَلِي، اسْتَتَلَة * [ft.] 1. Birini bir şeyi ta'kîb için istemek: (استتلاه الشيء). 2. Beklemek, intizâr etmek. 3. Birinden sehmü'l-civâr denilen ve himâyeye 'alâmet olan bir ok istemek:

إذا خصر الأصم رميت فيها بمستتل على الأذنين باغي

*أَتَلَاء * [iz.] 1. Diğer bir şeye tâbi' olan şey: (هو تلوه). 2. Büyüyüp süten kesildikten sonra yine anasının arkasından giden deve yavrusu. 3. Eşek sıpası. 4. Küçük katır. 5. Bir yaşını geçmiş oğlak, çebiç. 6. Son bahârdan

evvelce doğmuş kuzu, toklu. - [sıf.] 7. Refi', 'âlî: (إنه تلو القدر).

تَلُو: [sıf.] Dâ'imâ başkasına tâbi' bulunan: (رجل تلو).

تَلُوَّة: [is.] Dişi sıpa ve küçük ester.

تَلَوَى: [iz.] Bir nev' küçük gemi.

أعطاه: [iz.] 1. 'Ahd, 'emân, peymân: (تلاء). 2. 'Âdet-i Arab üzere himâye ve te'mîn 'alâmeti olmak üzere birine verilen ok ki üzerinde verenin ismi yazılıdır, semü'l-civâr:

[زهير] جوار شاهد عدل عليكم وسيان الكفالة والتلاء

تِلَاوَةٌ: [is.] Okuyuş, kırâ'at. (Başlıca Kur'ân-ı Kerîm kırâ'atine denir.)

تِلْيَةٌ: [is.] Burc ve sâire bakiyyesi: (تليت لي من حقي تلاوة، تلية) alacağımdan bir mikdâr bakiyye kaldı.

*تاليات، توال (التوالي) cem: تالية s: (التالي) *تال: [sıf.] tâbi', arkadan gelen. 2. Sonra gelen, mu'ahhar. 3. Kur'ân Kerîmi kırâ'at eden, kâri'. - [iz.] 4. (mantıkta) kadıyyenin ikinci cüz'ü. 5. (hisâbda) mensûbü'n-ileyh olan 'aded. Mukâbiline mukaddem denilir. 6. Koşu atlarının dördüncüsü. - (تالي الشولة), burc-ı 'akrebde bir necm-i sâbit. - (تاليات النجوم), gece geç vakit tulû' eden nücûm. (توالي gibi.)

تَوَالٍ: [is. cem.] * (التوالي) *توال: 1. Arka taraf, geri. 2. Gece geç vakit tulû' eden nücûm. - (توالي)

(الخيل), atın sağrısıyla kuyruğu ve art ayakları. - (توالي الظعن), göç kâfilesinin arkadaki kısmı.

تَلِيٌّ: [sıf.] 1. Çok yemîn eden. 2. Mâldâr, servet ve saman sâhibi: (رجل تلي).

مُتَالٍ: * (المتالي) [sıf.] 1. Tâbi' olan, arkadan gelen. 2. Bir mugannîye yüksek sesle yardım eden.

*مُتَلِيٌّ yahut مُتَلَاءٌ، مُتَلٌّ: * (المتالي) *مَالٍ: [is. cem.] 1. Bahâr gelmedikçe doğurmayan (dişi develer): (إيلهم متال). 2. Yavruları arkalarından giden (dişi develer). 3. Bir takımı doğurup bir takımı henüz doğurmamış (develer).

تَلِيَّةٌ: [is.] Alt taraf, 'akab. Zarf gibi kullanılır. (وقع كذا تلية كذا), filân şey 'akabında filân şey oldu.

*إِثْمَارٌ، يَثْمِرُ، إِثْمِيرٌ، إِثْمِيرٌ: *تَمَارٌ (mâddesine n.)

*إِثْمَالٌ، يَثْمَلُ، إِثْمَالٌ: *تَمَالٌ (mâddesine n.)

تَمَّتْ: [iz.] Yemişi yenir bir nev' nebât.

Fîrûzabâdî bu nebâtın yemişi yenmediğini beyân ediyorsa da tekmilede yendiği mastûrdur.

*يُتَمِّمُ، تَمَمَةٌ، تَمَّتْ، *تَمَّتْ: [fl. ft. d.] Harfleri Tâ ve Mîme çaldırarak veya dilini dâ'imâ damağa dokundurarak söylemek: (فلان يتمم الكلام).

*تَمَّتَمَةٌ: *s: *تَمَّتَمٌ: [sıf.] Harfleri Tâ ve Mîme çaldırarak veya dilini damağına dokundurarak lakırdı eden, peltek: (رجل تتمم، امرأة تتمامة).

تَمُّمٌ [iz.] Sumak denilen salkım sûretinde taneler.

تَمَّمَ [iz.] (قَضِيْبُ التَّمَمِ), köpek âlet-i tenâsülünden kinâyedir.

تَمَّرَ [ft 1.] Hurma vermek, hurma yedirmek: (تمر فلان القوم).

تَمَّرَ [fl.] 1. (taze hurma) temr denilecek hadde varmak, olgun hurma derecesine gelmek: (أتمر الرطب). 2. Hurması çok olmak: (أتمر القوم).

تَمَّرَ [fl.] 1. (taze hurma) temr denilecek hadde varmak, iyice olmak: (تمر الرطب). 2. (hurma ağacı) meyve tutmak veya meyvesi yetişip taze hurma derecesine gelmek: (تمر النخلة). - [ft.] 3. Hurma yedirmek: (تمر القوم). 4. Kurutmak: (تمر الشيء). 5. (eti) doğrayıp kurutarak bastırma etmek: (تمر اللحم).

تَمَّرَ [fl.] 1. Kuruyup katılaşmak: (أتمر الشيء). 2. Dimdik ve kaskatı olmak: (أتمر الرمح).

تَمَّرَ [iz.] *تَمَّرَاتٌ، تَمَّرٌ، تَمَّرَانُ cem: تَمَّرَةٌ *fr: تَمَّرٌ Hurma ve 'ale'l-husûs iyi olmuşu ve satılan kurusu. (İsm-i cins olmakla cem' sîgaları envâc ve ecnâs i'tibârıyla). – (تمر حنه), bir cins ağaç. – (تمر الفؤاد وتمر الفهم), belâzir ağacı. (Mısır'da تمر "الهندي التمر) – (تمر الفؤاد palamut mişesine derler.) – beyne'l-'avâm demir hindî denilen ağaç ve onun meyvesi.

تَمَّرَةٌ [is.] Ânifen beyân olunan temrin müfredidir. – (تمر الغراب), makbûl bir cins hurma; ve (mec.)'ın arzu olunan şey: (تمر الغراب وجد عنده).

تَمَّرَةٌ [is.] 1. Kırbaç ucundaki kum. 2. (lügat-i 'âmniyyede) zekerin başı. (تمر كمره gibi.)

تَمَّرَةٌ [is.] Sünnet yerindeki deri bakiyyesi.

تَمَّرَةٌ [sıfs.] İyi, hoş, tayyib: (نفس تمره). – (دعني إن نفسي غير تمره), bırak beni keyfim, neş'em yoktur.

تَمَّرَةٌ *cem: تَمَامِرٌ [is.] Hurma ağaçlarında durur ve hurmaları çok yer serçeden küçük bir kuş. ("ابن تمره" ve "تمير") dahi denilir.)

تَمَّرِيٌّ [sıf.] Hurmayı çok seven: (رجل تمرى).

تَمَّرِيَّةٌ [is.] İçi tatlı ile dolu ve zeytûn yağında kavrulmuş bir nev' kurabiye.

تَمَّرِيٌّ [sıf.] Hurması bulunan veya hurması çok olan: (رجل تامر لابن), hurması ve sütü çok adam.

تَمَّرِيٌّ، تَمَّرِيٌّ، تَمَّرِيٌّ ve تَمَّرَةٌ *tamur: تَمَّرِيٌّ ("أمر") mâddesine n.)

تَمَّرِيٌّ [iz.] Çölde yetişen bir cins ağaç.

تَمَّرِيٌّ [iz.] Hurma satan adam, hurmacı.

تَمَّرِيٌّ [iz.] Hurmaları yiyen serçeden küçük bir kuş. ("ابن تمره" ve "تمره") dahi denilir.)

تَمَّرِيٌّ [sıf.] Çok hurma veren (ağaç).

مَمْوَرُ: [sıf.] Zâd ve zahîresi hurmadan 'ibâret olan veya hurma zahîresini tedârik etmiş olan.

مَمْوَرُ: [iz.] Zeker.

تَمْزُ: [iz.] Şühûr-ı şemsiyye-i Rûmiyye ve Süryaniyyenin marttan i'tibâren beşinci ayı olup, 'an asl-ı Süryani müşrikleri 'indinde gûyâ kamerin ma'şûku olan güzel bir mev'hûm delikanlının ismidir.

تَمْسَحُ: [iz.] 1. Mısır'da Nîl nehrinde ve sâir bazı yerlerde bulunur kertenkele cinsinden cesîm bir hayvân-ı müdhiştir. 2. (mec.) yalancı, kezzâb.

تَمْسَحُ: [iz.] Habîs ve muzır adam.

مَمْسَحُ: [sıf.] Yalancı, kezzâb.

تَمْشُ: [ft 1.] Biriktirmek, toplamak: (تمش الشيء).

تَمْكُ: [fl 1, 2.] 1. (devenin örgücü) yüksek ve iri olmak: (تمك السنم). 2. Kemâle ermek, kemâl bulmak: (قد تمك فيه الحسن).

أَتْمَكُ: [ft.] (çayır ve mer'â deveyi) semirtmek, tavlandırmak: (أتمك الكلاء الناقة).

تَامِكُ: [sıf.] 1. Yüksek ve iri (deve örgücü): (سنام تامك). 2. Örgücü yüksek ve iri (deve): (ناقة تامك). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.) 3. (mec.) yüksek, mürtefi': (بناء تامك). 4.

Kemâle ermiş, kâmil: (أنه لتامك الجمال); (وإقبالك سامك).

تَمَلُّ: [fl.] Uzun ve dik olmak: (اتمال الشيء).

مَمْتَلُّ: [sıf.] İ'tidâl üzere uzun boylu veya uzun boylu ve dik durur (adam): (رجل متمثل).

Bunlar asl "مأل" mâddesinden olup, kesret-i isti'mâl ile Tâ-ı zâ'ide hurûf-ı asliyye hükümüne geçmiştir.

تَمْوَلُّ: [iz.] Tânbûl denilen sarmaşık nev'inden bir nebâttir ki yaprağını Hind ahâlîsi ve Melâyîler çiğneyip keyiflenir ve dişlerini siyah eder. Frenklerce "betel" denmekle ma'rûftur.

تَمْوَلُّ: [iz.] Ermenîler hıyârı, kıssâ'-ı berrî, (برغشت).

تَمْيَلُّ: [is.] Hicâz'da bulunur kedi cinsinden bir hayvân-ı vahşîdir.

تَمْيَلُّ: [fl 2.] 1. Bitmek, nihâyet bulmak, hitâma ermek: (الشيء تم). 2. Kemâl bulmak, mükemmel olmak, tamâm olup bitmek: (تم البناء). 3. Son dereceye varmak: (تمت عليهم الهزيمة). Ba'zen sayrûret ma'nâsını dahi tazammun ederek ef'âl-i nâkisa gibi haber alır: (تم التسعة بهذا عشرة), dokuz bunla tâm on oldu. 4. (تم إلى) gitmek, kâd etmek: (تم إلى) (موضع كذا), filân yere doğru gitti. 5. Bâliğ olmak: (تم إلى كذا), şu kadara bâliğ oldu. 6. (idgâmın

izhârıyla) (تمم), devâm etmek, müstemir olmak: (تمم على الأمر); (تريد إن تمت على ما). 7. ("ب" ve yahut "على" harf-i cerrîyle müte'addî olarak) bitirmek, itmâm ve ikmâl etmek: (تم به، تم على أمره). 8. Geçirmek: "تم على صومك" orucunu geçir.

أَتَمَّ [ft.] 1. Bitirmek, hitâma erdirmek: (أتم الشيء). 2. Kemâle erdirmek, tâm ve mükemmel etmek. 3. (birine) bel denilen haf âletini veya balta vermek: (أتم فلاناً). - [fl.] 4. (gebe kadının) doğurma vakti gelmek, iyi günü bitmek: (أتمت الحبل). 5. (nebât) kemâlini bulmak, büyüyecek kadar büyümek: (أتم النبات). 6. (ay) tamâmıyla dolup bedr olmak: (أتم القمر).

تَمَّمَ [ft.] 1. Bitirmek, hitâma erdirmek: (تمم الشيء). 2. (yaralıyı) öldürmek, bitirmek: (تمم على الجريح). 3. Mahv ve helâk etmek, bitirmek: (تمم ماله). 4. (birine) kumar okundan kendi hissasını vermek: (القوم تتم). 5. (çocuğa) nazarlık takmak: (تمم المولود). - [fl.] 6. Kemâl bulmak, mükemmel olmak. 7. Çatlamak veya (çatlak şey) ayrılmak: (تمم الكسر). 8. Benî Temîm kabîlesinden olmak veya bu kabîleye intisâb da'vâsından bulunmak yahut Temîmîlerin re'y ve havâsında olmak: (الرجل تتم).

تَتَمَّمَ [fl.] 1. Çatlamak veya (çatlak şey) kırılmak, ayrılmak: (تتمم الكسر). 2. Kırık ayağı kesilmek: (تتمم الرجل). 3. Temîmî veya Temîmîlik da'vâsında olmak ve Benî Temîm kabîlesine uymak: (تتمم فلان).

*تَتَمَّمَ [fl. tefâ'ul] Tamâmlanmka, toplanıp tamâm olmak: (تتمم القوم).

*يَسْتَتِمُّ، إِسْتَتَمَّ [ft.] 1. Bitirmek, hitâm vermek, pâyâna erdirmek. 2. İkmâl etmek, tamâmlamak: (استتم الشيء). 3. Bir şeyin itmâm ve ikmâl edilmesini istemek: (استتم النعمة). 4. (birinden) bel denilen hafr âletini veya balta istemek: (استتمه فأتمه). 5. Nescini ikmâl için yün ve kıl kırpıntısı istemek.

*تَمَّ، تَمَّ، تَمَّ [iz.] 1. Son, nihâyet, pâyân. 2. İtmâm ve ikmâl için 'ilâve olunan şey. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

*تَمَّ [sıf.] Tâm, noksânsız, kâmil: (دراهم تم). (İsm-i cem' 'ad olunup cins ve 'adedi yoktur.)

*تَمَّ [iz.] 1. Balta, fe's. 2. Bel denilen âlet-i hafr. 3. Çapa.

*تَمَّ [iz.] Çocuğun noksânsız ve tâmmu'l-hılka olarak doğması: (ولدته أمه لتم، لتمام). (Buradaki Lâm tevkît içindir.)

*تَمَّ [iz.] (lügat-i 'âmîyyede) ağız, fem, dihân.

*تَمَّى [is.] Hediye, bahşîş, hibe. (Başlıca nesce yarayan yün ve kıl gibi şeylere mahsûstur.)

*تَمَّ [sıf.] 1. Bitmiş, muntehî, pâyâna ermiş. 2. Kemâl bulmuş, mükemmel.

تَمَامَةٌ، تَمَامَةٌ [iz. s.] 1. Son, nihâyet. 2. Bir şeyin itmâm ve ikmâl için 'ilâve olunan şey: (هذه الدراهم تمام المائة، تمامة المائة، تنمة المائة). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

تَمَامٌ [iz.] 1. Ayın bedr hâlinde olması: (هذه ليلة تمام القمر)، bedr-i tamâm. (ikisinde izâfetle.) 2. (yalnız meksûrû) çocuğun noksânsız doğması. (تم gibi). [sıf.] 3. Dolu (ay) bedr-i tamâm. – (ليل تمام) (izâfetle) ve (ليل تمام) (vasfiyyetle), kışın en uzun gecesi, şeb-i yeldâ. (Nisbetle leyl-i tamâmı dahi denilir. Tesâvî-i leyle ve nehâr mevsimi gecesine ve yahut on iki sâ'atten ziyâde imtidâd eden geceye de itlâkı mervîdir.)

تَمَامَةٌ [is.] Artık, bakiyye: (ما فيه تمامة).

تَمَامِيٌّ [is.] "تمام" fıkralarının ikincisine n.)

تَمَمٌ [sıf.] (hisâbda) tâm: (عدد تمم، عدد تام).

تَمَمٌ [ic.] Yün ve kıl kırpıntısı. fr: *تَمَمٌ* fr: *تَمَمٌ*

تَمِيمٌ [sıf.] 1. Hilkat ve bünyesi tâm, kusûrsuz: (ولد تميم)، tâm ve kusûrsuz çocuk. 2. Sert, şedîd: (فرس تميم، رجل تميم). 3. Uzun boylu: (رجل تميم). 4. (تميمة) lafzının cem'idir. - [az.] 5. Temîm ve Benü Temîm, Arab kabâ'ilinden büyük ve meşhûr bir kabîle olup, buna mensûb olanlara Temîmî derler.

تَمِيمٌ، تَمَائِمٌ، تَمِيمَاتٌ [is.] Arabların câhiliyyette çocuklara nazarlık olarak taktıkları boncuk: "من علق تميمة فقد أشرك". – (إماطة)، sinn- rüşd, zîrâ Arablar sinde çocuğun nazarlıklarını izâle edip 'amâme giydirir ve silâh takarlardı.

تَمِيمَةٌ [is.] Bir şeyin tamâm olması için 'ilâve olunan mikdâr: (هذه الدراهم تمام المائة).

تَمِيمٌ [sıf.] 1. Ayı günü tamâm olup doğurmak vakti gelmiş (kadın): (حامل متم). 2. Dolu (ay): (قمر متم). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

تَمِيمٌ [sıf.] Göbeği kesilmiş (çocuk).

تَمِيمٌ [sıf.] Arabların okla oynadıkları kumara kodukları etten birbirini müte'âkib birkaç hissa kazanıp fukarâya dağıtan ve yahut fazla kalan hissayı alan.

تَمِيمٌ [sıf.] Bir şey tamâmlandıktan sonra 'ilâve olunan mikdâr, fazla.

تَمِيمَةٌ [fl 4.] (yemek) bozulup fenâ kokmak: (تمه الطعام).

تَمِيمَةٌ [sıf.] Sütü sağılırken fenâ kokan (koyun): (شاه منماه).

تَمِيمٌ [fl. kş.] Pek uzun yahut uzun ve dimdik veya i'tidâl üzere uzun olmak: (اتمهل الشيء).

تَمِيمٌ [fl 3.] Oturmak, ikâmet etmek: (تَمِيمٌ). (بالمكان).

تَبَاءَةٌ [is.] İkâmet, ârâm.

تَابِيٌّ *cem: تَبَاءَةٌ [iz.] Köy kethüdâsı, koca başı, muhtâr, dihkân.

تَنْبٌ *تَنْبُوبٌ [iz.] Dişi çam ağacı, köknar.

تَنْبُرٌ *تَنْبُورٌ [sıf.] Kısa boylu, cüce, bodur.

تَنْبُلٌ *تَنْبُولٌ [iz.] ("تبل" mâddesine n.)

*تَنْبِيلٌ، تَنْبَالَةٌ cem: تَنْبَالٌ، تَنْبَالَةٌ، تَنْبُولٌ *تَنْبُلٌ [sıf.] Kısa boylu, bodur.

تَنْبَالَةٌ [is.] Kısa boyluluk, bodurluk.

تَنْبَلٌ [sıf.] (Türkçeden me'hûz lügat-i 'âmmiyyedir) tenbel, üşenen

تَنْبَكٌ [iz.] (mu'arreb) tönbeki.

تَنْبَتٌ *تَنْبَتٌ، تَنْبَتٌ، تَنْبَتٌ [fl.] Bezi güzel dokumak. (Başlıca emr-i sîgasının müfred-i mü'ennesi olan "تنبت" lafzı kullanılır.)

تَنْبَلٌ *تَنْبَالَةٌ [sıf.] Kısa boylu, bodur. (Bazı lügaviyyûn yukarıdaki "تنبل" lafzından muharref 'ad etmişlerdir.)

تَنْبَنٌ *تَنْبِنٌ، تَنْبَنَةٌ، تَنْبَنٌ [fl. d.] Eski yârân ve ehibbâsını bırakıp diğerleriyle görüşmek: (تنن الرجل).

تَنْجٌ *تَنْجِيٌّ [iz.] Bir cins kuş.

تَنْجَرَةٌ [is.] (Türkçeden me'hûz lügat-i 'âmmiyye) tencere, kıdr.

تَنْخٌ *تَنْخٌ، تَنْخٌ [fl 1.] Meks ve ikâmet etmek: (تنخ بالمكان).

تَنْخٌ *تَنْخٌ، تَنْخٌ [fl 4.] 1. Çok yağlı yemek yemekten hazımsızlığa ve fesâd-ı mi'deye uğramak: (تنخ الرجل). 2. Yüreği yağlanmak, yağ bağlamak: (تنخت نفسه). (تنخ gibi) 3. Sâbit ve pâydâr olmak: (تنخ في الأمر).

تَنْخٌ *تَنْخٌ، تَنْخٌ [ft.] Hazımsızlığa ve mi'de fesâdına uğratmak: (أتنخه الدسم).

تَنْخٌ *تَنْخٌ، تَنْخٌ [fl.] Meks ve ikâmet etmek: (تنخ بالمكان).

تَنْخٌ *تَنْخٌ، تَنْخَةٌ [ft.] Mukâvemet etmek, karşı durmak: (تأنخه في الحرب).

تَنْخٌ *تَنْخٌ، تَنْخٌ [fl.] Meks ve ikâmet etmek: (تنخ بالمكان). ("تنوخ" ve "تنخ" gibi.)

تَنْخٌ [sıf.] Sâbit, pâydâr.

تَنْدٌ *تَنْدَةٌ [is.] (Frenkçeden me'hûz lügat-i 'âmmiyye) tente.

تَنْرٌ *تَنْائِرٌ cem: تَنْرٌ [iz.] (Farisiden me'hûz) 1. Furun. 2. Yeryüzü: "وفار التنور". 3. Pınar gözü. 4. Vâdi sularının toplandığı yer.

تَنْورَةٌ *تَنْورِيَّةٌ [is.] Belden ayağa kadar uzanan bir libâs, tennûre.

تَنْارٌ [iz.] Furun yapan usta, furuncu.

تَنْيرٌ [iz.] (lügat-i 'âmmiyyede) derin bir kuyu kazılırken kazanlara havâ vermeğe mahsûs bez ve sâireden geniş boru.

تَنْضُبٌ *تَنْضُبَةٌ [icz.] Hicâz'da bulunur dikenli bir ağaç olup bukalemun denilen büyük

kertenkele buna asılmakla (تنضبة هو أعلق من حرباء) meseli bundan neş'et etmiştir.

تنط: *تنوط، تنوط* [iz.] Bir cins sarı kuştur ki yuvasını ağaç dallarına mu'allak bir şişe şeklinde yapar. Fariside "كيبو" derler.

تنف: *تناف، تناف* [is.] 1. Çöl, beyâbân. 2. Geniş ve ıssız yer: (قطعوا تنوفة).

تنف: [sıf. cem.] Her taraftan uzak: (تناف، تناف) (تنف), her taraftan uzak çöller.

تنك: [iz.] (mu'arreb) teneke.

تنكار: [iz.] Borak bir nev' tuz.

تنكاري: [iz.] Sun'î tenkar yapan veya satan adam, tenkârcı. ('Avâm "سنكري" derler.)

تنم: *تنم، تنم* [fl 1.] (deve) mürver ağacı veya tennûm denilen meyveli bir ağaçtan yemek: (تم البعير).

تنوم: *تنوم، تنوم* [ic.z.] Mürver ağacı veya yemişli bir cins ağaç.

تنوم: [iz.] Ay çiçeği.

تين: [iz.] Eş, misl, akrân: (فلان تين فلان، هما تنان).

تين: *تين، تين* [fl.] 1. Uzaklaşmak, uzak olmak: (أتن الرجل). - [ft.] 2. (hastalık) çocuğu cılız hâlinde bırakıp büyümesine mâni' olmak: (أتن المرض الصبي).

تينان: *تينان، تينان* [ft. mufâ'ale] Mukâyese etmek: (تان بينهما).

تينن: *تينن، تينن* [ic.z.] İstavrit azmanı denilen balık.

تينن: [iz.] Eş, misl. (تن gibi.)

تينين: [iz.] Eş, misl. (تن gibi.)

تينين: *تينين، تينين* [ic.z.] 1. Büyük yılan, ejdeha. 2. Semâda yedi burc boyunca uzanan hafif bir beyazlık ki Fariside (هستبر) denilir.

تينان: [iz.] 1. Kurt, zi'b. 2. Örnek, misâl: (هو على تينانه).

تينه: *تينه، تينه* [is.] (Farisiden me'hûz lûgat-i 'âmmiyye) tenezzüh için kırdâ tenhâ bir yere çekiliş.

تينو: *تينو، تينو* [is.] Ehl-i 'ilmin müzâkere ve müdâreseyi terk ve ihmâl etmesi: (كام حميد بن هلال) (من العلماء فأضرت به التناوة).

تينى: *تينى، تينى* [is.] (تتاوة) mürâdifidir. (Mâdde ânifeye n.)

تته: Deveyi zecr ve köpeği da'vet için mükerrer kullanılır savttır. Kekemenin söyleyişini taklîdde dahi müsta'meldir.

تتهه: *تتهه، تتهه* [fl. d.] Tekrârün 'ale't-tekrâr bâtil ve beyhûde şeylerle uğraşmak: (تهته الرجل).

تتهه: [is.] Pepelik, kekemelik: (تهتهه بلسانه). (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

تتهه: [iz. cem.] Bâtil şeyler, mâ-lâ-yani: (وقعوا في التتهه).

*تَهْرُ [iz.] Bulut, sehâb.

*تَيَاهِرُ، تَيَاهِيرُ *cem: تَيَاهِيرُ [iz.] 1. Düz ve oturaklı yer. 2. Derenin ortası. 3. Dağın tepesiyle eteği arasındaki yeri, bayır. 4. Yüksek dalga. 5. Selden yarıkları olan kum tepesi. – (تِيَهْ يَهْوْرُ به)، Mütekebbir ve gümrâh bir adamdır. - [sıf.] 6. Hod-bîn ve mütekebbir: (رَجُلٌ تَيَاهِيرُ).

*تَوَهْرِيٌّ [iz.] Uzun örgüc.

*تَيَّهَمُ، تَهَمٌ * [fl 4.] 1. (et ve yağ ve sâire) bozulup kokmak: (تَهَمَ اللَّحْمَ، الدَّهْنَ). 2. Fenâ kokmak, ta' affün etmek. 3. 'Âciz ve mütehayyir olmak: (تَهَمَ فُلَانٌ مِنْهُ). 4. (deve) mer'âyı beğenmeyip istikrâhla otlayarak içine sinmemekle za'îflamak: (تَهَمَ الْبَعِيرُ). 5. Sıcaktan dermânsız kalmak: (تَهَمَ الْبَعِيرُ).

*إِتْهَامٌ، يُتْهَمُ * [fl.] 1. Tühâme'ye gitmek veya inmek: (أَتَهَمَ الرَّجُلَ). - [ft.] 2. Bir yerin havâsını ağır ve vahîm bulmak: (أَتَهَمَ الْبَلَدَ). 3. ("وهم" mâddesine n.)

*يُتَاهَمُ، مُتَاهَمَةٌ * [fl.] ve:

*يُتَّهَمُ، تَتَّهَمُ * [fl.] Tühâme'ye gitmek, inmek veya konmak: (تَتَّهَمَ الرَّجُلَ).

*يُتَّهَمُ، إِتْهَامٌ * [fl.] ("وهم" mâddesine n.)

*تَهَمٌ [iz.] 1. Rüzgarsız ve durgun havâ. 2. Şiddetli sıcak: (وَقَعْنَا فِي تَهَمٍ). 3. Alçak ve havâsı sıcak sâhil.

*تَهَمَةٌ [sıf.] 1. Bozuk, kokmuş (et, yağ). 2. Fenâ kokan, müte' affin 3. Pek sıcak havâlî: (أَرْضُ تَهْمَةٍ).

*تَهْمَةٌ [is.] 1. Bozuk et ve yağ gibi şeylerin kokusu. 2. Fenâ koku, bed-râyiha, ta' affün: (فِيهِ تَهْمَةٌ). 3. Alçak ve düz sâhil. (تَهْمَةٌ gibi).

*تَهْمَةٌ [is.] 1. Şehir, kasaba, belde. [as.] Bahr-ı ahmerin sâhil-i şarkîsi boyunca uzanan Tühâme memleketi.

*تَهْمَةٌ [is.] ("وهم" mâddesine n.)

*تِهَامَةٌ [as.] 1. Mekke-i Mükerrreme'nin isimlerindedir. (Vech-i tesmiyesi harâret havâsıdır.) 2. Cezîretü'l-Arab garbında bahr-h ahmer boyunca mümted hıttâ-ı tavîle ki Cibâl-i Sürât'in etekleri altında alçak ve pek sıcak bir yerdir.

*تِهَامُونَ، تِهَامِيُونَ *cem: تِهَامِيٌّ (التَّهَامِي) *تِهَامٍ [i. sıf.] 1. Tühâme diyârına mensûb, Tühâmeli. 2. Mekkeli. (التَّهَامِي)، Seyyidü's-Sekaleyn (slm) Efendimizin evsâf-ı mübârekesindedir.

*مِتْهَامٌ [sıf.] Tühâme diyârına çok gidip gelen: (رَجُلٌ مِتْهَامٌ).

*مِتْهَامٌ [sıf.] Tühâme diyârına inen (su): (وَادٍ مِتْهَامٌ).

*يَتَّهَمُونَ، تَتَّهَمُونَ * [fl 4.] Uyumak: (تَتَّهَمُونَ الرَّجُلَ).

*تَهْوَانٌ [sıf.] Uyuyan, uyumuş, nâ'im.

تَهَا: *يَنْهَوُ، نَهَوٌ (تَهَوَّ) (Aslı) *تَهَا: *تَهَا (الرجل).

تهواء مضى: [iz.] Geceden bir mikdâr: (تهواء مضى). (من الليل).

*تَوَابِيَانِ *تَوَأ: (تَأب "mâddesine n.)

*تَوَأَمُ (تَأَم "mâddesine n.)

*تَوَبَ (تَوَبُ، يَتَوَبُ، تَوَّبَ، تَوَّبَةً، مَتَابٌ، تَابَةٌ، تَتَوَّبُ) (Aslı) *تَابَ: [fl.] 1. Günâh ve kabâhatten rücû' edip Cenâb-ı Hakk'a teveccüh etmek, i'tirâf-ı zenb ile 'afvunu dilemek: (تبت إلى الله تعالى). - [ft.] 2. (Cenâb-ı Hakk) günâhkârın tevbesini kabûl ve günâhını 'afv etmek: (تاب الله عليه).

[ft.] Birinin günâhından tevbe etmesini talep etmek, tevbeye teşvîk veya icbâr etmek: (استتاب فلاناً). *يَسْتَتِيبُ، *إِسْتِتَابَةٌ *إِسْتِتَابَ

[iz. s.] *تَوْبَةٌ، تَابَةٌ *تَوَّبَ: [iz. s.] Günâhtan rücû'la Cenâb-ı Hakk'a teveccüh. – (التوبة النصوح), bir daha yapmamak şart ve va'dıyla günâhtan olunan rücû' ve istiğfâr.

[sıf.] تَائِبٌ: [sıf.] Tevbe eden, günâhtan rücû'la Cenâb-ı Hakk'a teveccüh eden, tevbekâr.

[sıf.] تَوَّابٌ: [sıf.] Günâhkârların tevbe ve rücû'unu kabûl ve ma'siyetlerini 'afv eden (Cenâb-ı Hak).

*تَابُوْتُ (تَأَب "mâddesine n.) [iz.] تَابُوْتُ

*تَوْبَلٌ (تَبَل "mâddesine n.) [iz.] تَوْبَلٌ

[iciz.] *تَوْتَةٌ، تَوْتَةٌ fr: تَوْتٌ *تَوْتٌ (mu'arreb) dut ağacı ve meyvesi. (Lügat-i 'âmmiyyede "كبوش" derler. Kara duta "فرصاد" ve "التوت الشامي" denir) – Etıbbâ 'inde (توتة) yüzde çıkan çıkan bir nev' çibana itlâk olunur.

[is.] 1. Çinko. 2. Çinko ma'deninden ma'mûl sürme. 3. Bir nev' sade-i bahrî. *تَوْتِيَاءُ

(Mâdde-i ânifeye n.) *تَوْتَةٌ *تَوْتٌ

[fl.] 1. *يَتَوَّجُ، تَوَّجٌ (تَوَّجَ) (Aslı) *تَاجٌ: [fl.] 1. Tâc giymek. 2. (parmak ve ayak) gömülmek, batmak: (تاجت) (أصبعي) (gibi) (تاج)

[ft.] *يَتَوَّجُ، تَوَّجٌ *تَوَّجَ: [ft.] Tâc giydirmek, başına tâc komak veya tâc makâmında sarık sardırarak.

[fl.] *يَتَوَّجُ، تَوَّجٌ *تَوَّجَ: [fl.] Tâc giymek, kendi başına tâc komak veya tâc makâmında sarık sarmak: (توجته فتتوج).

[iz.] *تِيْجَانٌ *تِيْجَانٌ: [iz.] (Farisiden me'hûz) 1. Hükümdârlara mahsûs mücevherâtla müzeyyen baş kisvesi, iklîl, efser: "العمائم تيجان". 2. Arslan. 3. Gümüş, gümüş sikke. – (تاج) (العرب الجبار), bir cümle-i kevkebiyye.

[is.] تَاجَةٌ: [is.] (Farisi "تازة"den mu'arreb) yeni darb olunmuş akça, çil.

[sıf.] تَائِجٌ: [sıf.] Tâc giyen, başı taçlı.

[iz.] *تَوَّاجٌ (تَوَّاج) *تَوَّاجٌ: [iz.] (تَوَّاج) yerine lügattir. ("تَاج" mâddesine n.)

[iz.] Sarık sardıkları *cem: مَتَّوَجُ: مَتَّوَجُ yer.

[fl 1.] Hâzır ve müheyyâ olmak: *يَتَّوَجُ، تَوَّجُ: تَوَّجُ: تَوَّجُ (تاج له الشيء) (Yâ'ı dahi olur. "تاج، يتَّوَجُ" maddesine n.)

[fl 1.] (parmak veya ayak) yumuşak bir şeye batmak: *يَتَّوَجُ، تَوَّجُ: تَوَّجُ: تَوَّجُ (تاخت الأصبع في الشيء) (الوارم أو الرخو dahi "تاج" ile Sâ-1 müsellesile ile "تاج" dahi denilir.)

[iz.] Bâdiye eşcârından bir ağaçtır. *تَوَّجُ:

[fl 1.] Akmak, cereyân etmek: *يَتَّوَجُ، تَوَّجُ: تَوَّجُ: تَوَّجُ (تار) (الماء).

[ft.] 1. (bir işi) birbiri arkasında birkaç kere yapmak, i'âde ve tekrâr etmek: *يَتَّوَجُ، تَوَّجُ: تَوَّجُ: تَوَّجُ (أثار الشيء). 2. Gözlerini dikip dikkatle bakmak: *يَتَّوَجُ، تَوَّجُ: تَوَّجُ: تَوَّجُ (أثار النظر إليه) (Mehmûz olarak "أثار" dahi denilir.)

[iz.] 1. Elçi, sefir, resûl. 2. Bakırdan veya sâir-i şeyden su içecek küçük kab, maşraba, bardak. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâtdeye n.) *تَوَّجُ:

[is.] 'Âşık ile ma'sûke arasında muhâbereye âlet olan küçük kız. *تَوَّجُ:

[is.] 1. Vakt, zamân, hîn. 2. Kere, def'a: *تَوَّجُ، تَوَّجُ: تَوَّجُ: تَوَّجُ (أخرى تارة بعد)، (تارة بعد تارة)، birbirini müte'âkib, def'âtle, mükerreren. (Aslı mehmûz olarak "تارة" olup kesret-i isti'mâlle hemzesi sâkıt olduğu maznûn olmakla "تار"

mâddesinde dahi zikrolundu.) – (فلان يا تارات) – (تارات) (وتر) ta'bîrindeki (تارات) 'den maktûb olup intikâm-ı maktûl demektir.

[sıf.] Fütûr getirdikten sonra yeniden başlayıp bir işe devâm eden: (رجل تائر).

[is.] *تَوَّرِيَّةُ: تَوَّرِيَّةُ (İbranîceden me'hûz) Hazret-i Mûsâ'ya nâzil olan esfâr-ı hamse. 'Ahd-ı kadîm ismiyle yâd olunan Benî İsrâ'îlin kütüb-semâ'iyeye-i kadîmesi mecmû'una dahi utlâk olunur.

[iz.] Güğercine şebîh bir kuş olup, *تَوَّرَمُ: تَوَّرَمُ (طير التمساح) dahi denilir.

[fl 1.] Kalın ve kaba olmak: *يَتَّوَزُ، تَوَّزُ: تَوَّزُ: تَوَّزُ (الشيء).

[iz.] 1. Tabî'at, hulk, seciyye, sireş: *تَوَّزُ: تَوَّزُ (له توز حسن). 2. Asl, soy, nesl: (هو من توز كريم). 3. Bir cins ağaç. 4. Çocukların top oyununu oynadıkları tahta parçası.

[sıf.] Kerîmü'l-asl, soylu: *تَوَّزُ: تَوَّزُ (رجل أتوز).

[is.] Musîbet, dâhiye, âfet. *تَوَّزَلَاءُ: تَوَّزَلَاءُ

[iz.] Tabî'at, hulk, hûy: *تَوَّزُ: تَوَّزُ (كريم التوس). 2. Asl, nesl, soy: *تَوَّزُ، تَوَّزُ: تَوَّزُ: تَوَّزُ (هو من توس صدق). 3. Musîbet, belâ: (له وجوساً)، Allah belâsını versin!

[ft 1.] (tereyağından veya *يَتَّوَجُ، تَوَّجُ: تَوَّجُ: تَوَّجُ (تبعث) bir lokma ekmekle kaldırıp yemek, (اللبأ والسمن).

[if.] ("تع" maddesine n.) *تَعُ:

تَبَّوَعُ [iz.] Kesildikte süt gibi beyaz bir mâtde akan nebât, sütleğen.

تَبَّوَعُ [fl 1.] 1. (göz çok bakmadan) kamaşmak, belermek: (تَبَّوَعُ بَصْرَهُ). 2. Görememek: (تَبَّوَعُ عَنِّي بَصْرَهُ).

تَبَّوَعُ [is.] 1. 'Ayb, nakîsa. 2. Büyük ihtiyâc. 3. Gecikme, betâ'et: (مَا فِيهِ تَبَّوَعٌ وَلَا تَبَّوَعٌ).

تَبَّوَعُ [is.] 1. Suç, kabâhat. 2. Günâh, ism.

تَبَّوَعُ [ft 1.] 1. Özlemek, müştâk olmak, arzu etmek: (تَبَّوَعُ إِلَى شَيْءٍ); (تَبَّوَعُ نَفْسِي); (تَبَّوَعُ نَبَاتَهُ); (تَبَّوَعُ نَبَاتَهُ), canı filân şeyi istedi. 2. Kasd ve müsâra'at etmek: (تَبَّوَعُ إِلَى الشَّيْءِ). 3. Sakınmak, hazer etmek: (تَبَّوَعُ مِنْهُ). 4. (birinci ve ikinci masdarla) (canını) vermek fedâ etmek: (تَبَّوَعُ بِنَفْسِهِ). 5. (kurulmuş yayın) kirişini kuvvetle çekmek: (تَبَّوَعُ الْقَوْسَ). 6. (kumârda istenilen ok) çıkmak: (تَبَّوَعُ فِي الْمَيْسِرِ تَبَّوَعًا). 7. (gözyaşı) menba'ından kaynayıp çıkmak: (تَبَّوَعُ الْمَدْمُوعَ).

تَبَّوَعُ [fl.] Arzukeş olmak: (تَبَّوَعُ إِلَى الشَّيْءِ).

تَبَّوَعُ [iz.] Değnek eğriliği.

تَبَّوَعُ [sıfz. cem.] Hastalıktan yeni kalkmış olanlar, nâkîhîn: (هَمُّ تَبَّوَعٍ).

تَبَّوَعُ [sıf.] Arzukeş, mâ'il: (المرء تَبَّوَعٌ إِلَى مَا). (لم ينل).

تَبَّوَعُ [sıf.] Çok sıçrayan: (هُوَ تَبَّوَعٌ). (Aslı تَبَّوَعٌ)

تَبَّوَعُ [sıf.] Çok arzu olunan veya olunacak hâlde bulunan: (شَيْءٌ مَبَّوَعٌ).

تَبَّوَعُ [is.] Furunun altında ateşe havâ vermeğe mahsûs delik: (مَتَابِقَةُ النَّوْرِ).

تَبَّوَعُ [fl 1.] Sihir etmek, sihirbâzlık kullanmak: (تَبَّوَعُ الرَّجُلَ).

تَبَّوَعُ [icz.] Hurma fidanı. *fr: تَبَّوَعُ

تَبَّوَعُ [is.] *تَبَّوَعَاتُ cem: تَبَّوَعَةٌ *تَبَّوَعَةٌ (وتولياته جاء بدولاه وتولاه، بدولاته) - dâhiye-i 'uzmâ. - devâhî-i 'azîme getirdi. ("دولات") dahi bu ma'nâda olup, birinci fıkarda Tâ'ları hazf olunmuştur.)

تَبَّوَعُ [is.] 1. Sihir, büğü. 2. Sihir gibi hâriku'l-'âde ve garîb iş. 3. Kadınların kendilerini kocalarına sevdirmek için taktıkları sihir boncuğu. - (إن فلاناً لذو تولات) - filân adam sihir gibi mu'âmelesiyle adamı celb eder.

تَبَّوَعُ [iz.] Cemâ'at, takım.

تَبَّوَعُ [is.] Bir cins ot.

تَبَّوَعُ [iz.] Kettâna müşâbih ve esvâb nescine yarar bir cins denir otu.

تَبَّوَعُ (تَبَّوَعُ "تَبَّوَعُ" mâttesine n.)

تَبَّوَعُ [iz.] Vahşî hayvân yatağı. (gibi. دولج)

تَبَّوَعُ [is.] 1. İnci tanesi, dürre: *تَبَّوَعُ cem: تَبَّوَعَةٌ *تَبَّوَعُ (في قرطها تومة كبيرة). 2. Büyük bir tane incisi olan küpe: (صبيبة ذو تومة). 3. 'Ale'l-ıtlâk küpe yahut

büyük inci tanesi gibi gümüşten yuvarlak küpe.
4. Deve kuşu yumurtası. (أم تومة), sadef.

[iz.] *تُومَانَاتُ، تَوَامِينُ cem: تُومَانُ (Farisiden me'hûz) 1. On bin mikdârı. 2. İrân'ın bir cins altın sikkesi.

[sıf.] Boynu gerdânlıklı. مُتَوَمِّمٌ

[iz.] Çocuk oyununa mahsûs top. تُونُ

[ft.] *تَتَانُنْ، يَتَانُنْ، تَتَاوُنْ ve يَتَاوُنْ *تَتَاوُنْ (mâddesine n.)

[iz.] *أَتُونُ (mâddesine n.)

[is.] Bir cins tatlı su balığı. تُونِيَّةٌ

[fl 1.] *يَتَوَهُ، تَوَهُ، تَوَهُ *تَاهَ 1. Mahv ve helâk ve berbat olmak: (تاه الرجل). 2. Şaşmak, sersem olmak: (تاه فلان). 3. Yolu gâ'ib edip gümrah ve dâl olmak. 4. Kibr ve 'azamet etmek: (ما أتوه), ne kadar kibirlidir!

[ft.] *يَتَوَهُ، تَتَوِيَّةٌ *تَوَهُ (توهه).

[sıf.] *أَتَاوِيَّةُ cemcem: أَتَاوَاهُ *تَوَهُ 1. Mahv ve helâk olan, hâlik. 2. Gümrah, dâl. 3. Şaşkın, mütehayyir.

[sıf.] Tâmlı boylu, tâmmu'l-kâme. تَوَهْدٌ

[iz.] Bulut. (تاهور gibi.) تَوُهُورٌ

[iz.] Uzun örgüç. تَوُهْرِيٌّ

[sıf.] *أَتَوَاهُ cem: تَوَاهُ 1. Tek, ferd, yektâ: (كان تَوَاهُ) 2. Bir katlı: (حبل تو). 3. (فصار زواً

Dünyâ ve âhîret işlerinden fâriğ. 4. Düz doğru ve bir tarafa meyl ve i'vicâc etmeksizin giden: (جاء (وجه من خيله بألف تو). - [iz.] 5. Ferd, nefer: (توأ). 6. Dikilip duran binâ.

[is.] Sâ'at: (مضت توة من النهار). تَوَّةٌ

[fl 4.] *يَتَوِي، تَوِي (تَوَوَ) *تَوِي (توى المال).

[ft.] *يَتَوِي، إِتَوَاهُ *أَتَوِي (أتواه الله).

[sıf.] 1. Helâk ve telef olmuş. 2. Mukîm, sâkin: تَوِيٌّ

إذا صوت الأصداء يوماً أجابها صدى وتوي بالفلاة غريب

[sıf.] Mahv ve telef olan, hâlik. *تَوِيٌّ

[iz.] *أَتَوِيَّةُ cem: تَوَاهُ Devenin uyluğunda veya boynunda haç şeklinde nişân. (Bu isim elsine-i kadîme-i sâmiyyede dahi müşterek olup, şekl-i asliyyesine binâ'en (ت) harfinin ismi bundan me'hûzdur.)

[sıf.] Uyluğunda veya boynunda haç nişânı olan (deve): (بعير متوي).

İsm-i işâretin müfred-i mü'ennesi olup, (تا) ve (ته) dahi denilir. Karîbe işâret için olup, Türkçe (bu) kelimesiyle terceme olunur. Mütevassıta işâret olunduğu vakit kâf-ı hitâb 'ilâvesiyle (تيك) ve harf-i tenbîh dahi idhâliyle (هاتيك) ve ba'îd için (تلك) denilir, ki birincisi (şu) ve ikincisi (o) demektir. (تا" mâddesine dahi n.)

أتاي، تاي، ثي [iz.] (lügat-i 'âmmiyye-i mu'arreb) çay.

تيتاء، تيتاء [sıf.] Bir maraz-ı mahsûs sebebiyle esnâ-ı cimâ'da def'-i tabî'î eden veya kable'd-duhûl inzâlî vukû' bulan (adam).

تتتت [fl 2.] 1. Hâzır ve müheyyâ olmak. 2. Kolay ve müyesser olmak: (تتتت له الشئ). 3. Sallanarak yürümek: (تتتت).

تتتت، تتتت [ft.] 1. Hâzırlamak, tehyi'eh etmek. 2. Takdîr etmek: (تتتت الله الشر).

تتتت، تتتت [sıf.] Üzerine lâzım olmayan mâ-lâ-yani şeylere beyhûde i'tirâz eden. 2. Dâ'imâ belâlara düşen. 3. Oynak (at).

تتتت [sıf.] Min-tarafı'l-lâh takdîr olunmuş, mukadder: (أمر تتتت).

تتتت [sıf.] 1. Lüzûmsuz ve 'abes şeylere i'tirâz eden, zevzek. 2. Min-tarafı'l-lâh takdîr olunmuş, mukadder: (أمر تتتت). 3. Bir yerde durmayıp dâ'imâ harekette bulunan: (رجل تتتت).

تتتت، تتتت [ft 2.] Değnekle veya hurma salkımı sapıyla urmak: (تتتت بالمئتتت). "وتتت، يتتت" dahi lügattir.)

تتتت، تتتت [is.] Değnek, 'asâ. 2. Hurma salkımının sapı.

تتتت [iz.] Yavaşlık, rıfk, mülâyemet. – (تتتت) (mansûb olarak) (يا هذا)، yavaş yahu! – (تتتت زيدا)، Zeyd'e rıfk ve mülâyemetle

mu'âmele et. (Kâfla beraber ism-i fi'ildir ve yahut bir fi'l-i mukadderin mef'ûlü olup, kâf muzâfun ileyhidir.) Musaggar olarak (تتتت زيدا) dahi denilir.

تتتت، تتتت [fl 2.] (deniz) kaynayıp dalgalanmak: (تتتت البحر).

تتتت، تتتت [ft.] (bir işi) birbirini müte'âkib ve def'âtle yapmak. (تتتت gibi).

تتتت [iz.] 1. Kibr, nahvet, gurûr. 2. (Farisiden me'hûz) döşeme kirişi.

تتتت [sıf.] 1. Pek, yukarı kalkıp çatlayan (dalga): (تتتت تيار). 2. Kibr ve nahvetinden başını yukarı tutan, mütekebbir: (رجل تتتت). 3. Kanı sür'atle cereyân eden (damar): (تتتت عرقاً تياراً). - [iz.] 4. Pek yukarı kalkıp çatlayan dalga: (تتتت ثم أقبّل). (مزیداً كالتتت).

تتتت، تتتت [ft 2.] 1. Müsâbakat etmek: (تتتت). 2. (ok) atılırken titreyip ihtizâz etmek: (تتتت). (السهم في الرمية).

تتتت، تتتت [fl 2.] Kısa ve kalın olmak.

Fîrûzabâdî bu fi'le (ölmek, vefât etmek) ma'nâsını veriyorsa da, bu ma'nâ ile ümmehât-i sâirede bulunmayıp, (باز، بباز) 'dan galat olsa gerektir.

تتتت، تتتت [ft.] Müsâbakat etmek: (تتتت).

يَتَيَّرُ، تَتَيَّرُ [fl.] Ayaklarını sürüklemeyip birden yerden kaldırarak yürümek: (تتيز في المشي).

تَيَّارٌ [sıf.] Bedeni kısa ve tünd (bodur yani deve aygırı): (بعير تيار). 2. İkinci, çiftçi, harrâs: (رجل تيار).

تَيَّرٌ [sıf.] Kemik ve kaburgaları sıkı ve kuvvetli (insân ve hayvân): (رجل، فرس تيز).

تَيَّاسٌ، تَيَّسٌ [fl 2.] (oğlak) teke olmak: (تاس الجدي).

يُتَيَّسُ، تَتَيَّسُ [ft.] 1. (atı) ta'lim ederek mutî ve râm etmek: (تيس فرسه). 2. Tekzîb ve ibtâl etmek, yalan çıkarıp red etmek: (والله لأتيسنهم عن ذلك).

يُتَيَّسُ، مُتَيَّسَةٌ، تَيَّاسٌ [ft.] 1. İdmân ve mûmârese etmek, (bir işe) alışmak: (تايسه). 2. 'Akl ve zekâvet husûsunda birine mu'âraza etmek: (تاييس فلاناً). 3. Müdâfa'a etmek: (تايسه).

يَتَيَّاسُ، تَتَيَّاسٌ [fş.] 1. Tekeler boynuzla uruşmak. 2. (dalgalar) çarpışmak: (تتاييس الماء).

يَسْتَتَيَّسُ، اِسْتَتَيَّاسٌ [fl.] 1. (dişi keçi) tekelenmek, teke tavır ve hâlinde bulunmak: (استتيت العنز). 2. ('âciz adam) kesb-i 'izzetle tefâhür etmek.

يُتَيَّسُ، اُتَيَّاسٌ، تَيَّسَةٌ، مَتَيَّوسَةٌ [iz.] 1. Keçi ve dağ keçisi erkeği, teke. 2. (mec.)

ahmak ve mu'annid adam. – (لحية التيس), bir cins nebât.

تَيَّسٌ [iz.] Keçi boynuzlarının yaban tekesi boynuzu gibi uzun olması.

تَيَّسَاءٌ [sıf.] Teke gibi ahmak ve mu'annid.

تَيَّسَاءٌ [is.] Boynuzları yaban tekesi boynuzu gibi olan keçi.

تَيَّاسٌ [iz.] Teke besleyen veya alıp satan, tekeci. - [t.] (التياسان), iki kevkebin ismidir.

تَيَّسِي İbtâl ve tekzîb ve istihfâf makâmında müsta'mel bir kelime olup lisânımızda (saçma) ta'bîriyle ifâde olunur. (ر)'nin kesriyle (تيسي جهاز) dahi denilir.

يَتَيَّسِيَّةٌ [is.] 1. Teke gibi fenâ kokma, pislik, mundârlık. 2. Ahmaklık ve mu'annidlik.

تَيَّسِيَّةٌ [is.] Yalancılık.

يَتَيَّعُ، تَتَيَّعُ، تَيَّعٌ، تَيَّعَانٌ [fl 2.] 1. (kusuntu) ağızdan çıkmak: (تاع القي). 2. Akmak, seyelân etmek: (تاع الشيء). 3. Erimek: (تاع السمن). 4. 'Acele ve müsâra'at etmek: (تاع إليه). 5. Gitmek: (تاع الرجل). 6. (sünbül) kısmen kurumak: (السنبل تاع). - [ft.] 7. Arzu etmek: (تاع إليه). 8. (yol) almak, kat' etmek: (تاع الطريق). 9. Ekmek parçasıyla (tereyağı ve sâireden) lukma kaldırmak: (تاع السمن). 10. Almak, ahz etmek: (تاع به). - [ch.] 11. Yerde yayılmak: (تيع الماء).

أَتَاعَ [fl 2.] *يُتَبِعُ، إِيَاعَةٌ*: أَتَاعَ
etmek: (أَتَاعَ الرَّجُلَ). - [ft.] kusuntuyu tekrâr etmek:
(أَتَاعَ الْفِي).

تَبَّعَ [ft.] *يَتَّبِعُ، تَتَّبِعُ*: تَبَّعَ
ekmek parçasıyla lukma kaldırmak: (تَبَّعَ السَّمَنَ).

تَبَّعَ [fl.] *يَتَّبِعُ، تَتَّبِعُ*: تَبَّعَ
1. (şer ve fesâda) müsâra'at etmek: (تَبَّعَ الرَّجُلَ إِلَى الشَّرِّ). 2. Dalmak:
(تَبَّعَ فِيهِ).

تَتَابَعُ [fl.] *يَتَتَابَعُ، تَتَابَعُ*: تَتَابَعُ
1. Herkesin hilâfında olarak re'y-i hodla bir işe teşebbüs
etmek: (تَتَابَعُ فِي الْأَمْرِ). 2. Dâ'imâ şer ve fesâda
müsâra'at etmek: (تَتَابَعُ فِي الشَّرِّ). 3. Atılmak,
dalmak: (تَتَابَعُ فِيهِ). 4. Yerinden
 oynayıp kımıldanmak: (تَتَابَعُ لِلْقِيَامِ). 5. (serhoş)
 ayakta durmayıp bilâ-ihiyâr sağa sola gitmek:
(تَتَابَعُ السَّكْرَانِ). 6. (deve) sıcaktan kullarını ziyâde
 oynatarak yürümek: (تَتَابَعُ الْجَمَلَ فِي مَشِيهِ). 7.
 Dağılmak, her biri bir tarafa gitmek: (تَتَابَعُ الْقَوْمَ فِي
 الْأَرْضِ). - [ft.] 8. Alıp götürmek, kaldırıp
 sürüklemek: (إِتَابَعَتِ الرِّيحُ بِالْوَرَقِ). (Tâ'nın
 teşdîdiyle "إِتَابَعُ" kelimesinin aslı "تَتَابَعُ" olup
 "إِتَابَعُ" gibi i'lâl olmuştur.)

اسْتَبَاعَ [fl.] *يَسْتَبِيعُ، اسْتَبَاعَةٌ*: اسْتَبَاعَ
götürmek, muktedir olmak: (لَا اسْتَبِيعَ). (استطاع
 gibi.)

تَبَّعَ [iz.] Yanardağlardan mâyi' ateş gibi
 akıp yere yayılan mâtde, lav.

تَبَّعَ [sıf.] *يَتَّبِعُ، تَتَّبِعُ*: تَبَّعَ
Şer ve fesâda veya her işe
 tehâlûke müsâra'at eden.

تَبَّعَ [is.] Ednâ zekât-i müterettibe tâbi'
 olacak mikdârda hayvânât, meselâ kırk koyun ve
 beş deve: "وَفِي التَّبِيعَةِ شَاةٌ".

تَابِعٌ [sıf.] Su hâlinde, mâyi'.

تَاعَةٌ [is.] Ağız denilen ilk sütün
 koyusundan bir parça: (مَا أَغْنَتْهُ تَاعَةٌ).

أُتْبِعَ [sıf.] 1. Te'emmülsüz ve ahmakça işe
 koşup bulaşan: (رَجُلٌ أُتْبِعٌ). 2. Karşısında serâb
 görünen (yer): (مَكَانٌ أُتْبِعٌ).

تَبَّوعٌ ("توع" mâttesine n.)

تَبَّعٌ [iz.] *تَبَّعٌ ("تعر" mâttesine n.)

تَبَّعٌ [iz.] *تَبَّعٌ ("وفق" mâttesine n.)

تَبَّعٌ [fl 2.] *تَبَّعٌ، تَبَّعٌ*: تَبَّعٌ
 Pek ahmak ve alık olmak:
(تَبَّعَ الرَّجُلَ).

تَبَّعٌ [ft.] *تَبَّعٌ، إِيَاعَةٌ*: تَبَّعٌ
 (kıl ve tüyleri)
 yolmak: (أَتَاكَ الشَّعْرَ).

تَبَّعٌ [sıf.] Pek alık ve budala: (أَحْمَقُ تَبَّعٌ).

تَبَّعٌ [iz.] (Farisi "تَبَّعٌ"den mu'arreb) 1.
 Yük dengi. 2. Çuval.

تَبَّعٌ [ism-i "تي"] *تَبَّعٌ musaggarı: تَبَّعٌ
 işâretiyle Kâf-ı hitâbdan mürekkeb] Şu. ("تي" ve
 "تَبَّعٌ" mâttesine n.)

تَبَّعٌ [iz.] *تَبَّعٌ cem: تَبَّعٌ
 (mu'arreb) üzerinde
 kitâb eczâsını dikmeğe mahsûs mücellid âleti.

تَبَّعٌ [ft 2.] 1. Kul ve esîr etmek, kendine
 rabt etmek: (تَبَّعَ الرَّبَّ). - [fl.] 2. 'ışktan

'aklını gâ'ib etmek, şeydâ olmak: (تام الرجل). 3. Bir tarafa çkilip tek ve tenhâ olmak: (تام فلان).

يَتِيمٌ، تَيْمٌ [ft.] Kul ve esîr etmek, kendine bend ve rabt etmek. (تام gibi.)

يَتَامٌ، إِيَامٌ [fl. ifti'âl] Evde beslenen sağmal koyunu kesmek:

فما تنام جارة آل لأي ولكن يضمنون لها قراها

يَتِيمٌ [iz.] Kul, köle, bende, 'abd: (تيم الله), Allah'ın kulu.

تَيْمَةٌ [is.] 1. Kıtılıkta nâçâr kesilen koyun. 2. Bir re's-i zekât veren kırk koyun ile iki re's zekât vermesi iktizâ eden seksen arasındaki koyun mikdârı. 3. Evde beslenen sağmal koyun. 4. Çocuklara taktıkları nazarlık. (تميمة gibi.)

تَيْمَاءٌ [is.] 1. Çöl, beyâbân. 2. Cevzâ burcundaki kevâkib-i sâbite. - [sıf.] 3. Issız susuz mühlik ve vâsi' (yer): (أرض تيماء).

مَتَيْمٌ [sıf.] Kul olmuş, taht-ı 'ubûdiyyete alınmış:

باننت سعاد فقلبي اليوم متبول متيم إثرها لم يفد مكبول

[زهير]

تَيْنَانٌ [ic.z.] 1. İncir. 2. İncir ağacı: (شجر التين). *fr: تيننة*

تَيْنَةٌ [is.] 1. İncir tanesi. 2. Dübür, mak'ad.

تَيَّانٌ [iz.] İncir satan adam, incirci.

تَيْنَانٌ [iz.] Kurt, zi'b.

مَنَانَةٌ [is.] İncir ağacı kurusu, incirlik mahal.

يَتَيْبُهُ، تَيْبُهُ، تَيْبَانٌ [fl 2.] 1. Yolunu şaşırıp dâl ve gümrâh olmak, yol bulamayıp gâ'ib olmak: (تاه الرجل). 2. Çok bakmaktan (göz) yorulup kamaşmak: (تاه بصره). (تاه gibi.) 3. Kibr ve 'azamet satmak.

يُتَيْبُهُ، إِيَابُهُ [ft.] ve:

يُتَيْبُهُ، تَيْبِيَّةٌ [ft.] Yolunu gâ'ib ettirmek, gümrâh etmek.

أَتْيَاءٌ، أَتَاوِيُهُ، أَتَاوَهُةٌ [iz.] Çol, beyâbân. - [az.] (تية بني اسرائيل), (التيه), Mısır ile Filistîn arasındaki Sînâ Şibh-i Cezîresinde vâki' çöl ki Benî İsrâ'îl Mısır'dan hurûclarında orada kırk sene dolaşıp yollarını bulamamışlar.

تَيْبَةٌ [iz.] 1. Gümrâhlık, hilâl. 2. Kibr, gurûr, 'azamet.

تَيْبَةٌ [sıfs.] Yolu olmayan vâsi' ve muhâtaralı (yer): (أرض تيبه، تيبه).

تَيْبَاءٌ، تَيْبَانٌ، تَيْبَانٌ [sıf.] Mütekebbir, kibirli.

تَيْبَانٌ [sıf.] Yolunu gâ'ib etmiş, gümrâh, dâl. (Fıkra-ı ânifeye de n.)

أَتْيَةٌ [sıf.] 1. Daha gümrâh, daha dâl: (هو). 2. Yolu bellisiz: (أتية الناس).

مُنْبِيَّةٌ، مُنْبِيَّةٌ، مُنْبِيَّةٌ [sıfs.] Yolu bellisiz ve içinde gâ'ib olunan vâsi' (yer): (متيه أرض الخ).

تيهر "تهر" *تِيهْرُ* mâddesine n.)

تِيء "تاء" *تِيءِي، تِيءِيَّة* mâddesine n.)

İhtâr – (ت) bâbında bulunmayacak meselâ (ترة)، (و) bâbında meselâ (تنة) gibi bazı kelimelerin (و) maddelerinde aranması iktizâ eder.

S

ث: (sâ) [is.] Hurûf-1 Arabiyyenin dördüncüsü olup, Türkçede ve ekser-i elsinede mevcûd olmayan ve peltek (ت) 'ye benzeyen bir telaffuz mahsûsu vardır, ki lisân-1 Arabî tahsiline teşebbüs edenlerin bu telaffuza alışmaları elzemdir. Elyevm Cezîretü'l-Arabın hâricindeki Arablar yani Irak, Şâm, Mısır, Mağrib ve sâir-i bilâd ehâlîsi dahi bu harfî seda-1 asliyesiyile telaffuz edemeyip, gâh (ت) ve gâh (س) gibi söylerler. Süryani ve İbrani ve sâir-i elsine-i Sâmiyye-i 'atîke de (ث) harfî mevcûd olmayıp, Arablar tarafından 'ilâve olunmuştur. Hurûfun tertîb-i aslîsi olan ebced sırasınca yigirmi üçüncü harf olup, şeklinin müşâbeheti cihetiyle ba' dehü (ب) ve (ت) 'den sonra getirilerek, dördüncü harf olmuştur. Rakam i'tibârıyla (500) 'adedine mu'âdildir.

تاء [is.] *تَائِي، تَائِيَّة* nisbeti: ثاات *cem: تاء* Hurûf-1 Arabiyyenin dördüncüsü olan (ث) harfinin ismi olup, (تاء) ismine teba'iyeten vaz' olunmuştur.

[fl 4.] 1. Esnemek, uyuklamak. 2. (mec.) kesek ve fütûra dûçâr

olmak, gevşeklik çökmek. (Mechûlü dahi bu iki ma'nâ ile müsta'meldir.)

[fl.] Esnemek, uyuklamak. *يَتَنَابُ، تَنَابٌ* [fl.]

1. Esnemek, uyuklamak. - [ft.] 2. Araştırmak, tecessüs etmek: (تَنَابُ الخير).

[iz.] ve: تَابٌ

[is.] Esneme: (أخذته الثوباء).

[icz.] *أَنَابَةٌ* *fr: أَنَابٌ* Çol ağaçlarından bir cins ağaç.

[sıf.] 1. Esneyen, uyuklayan. 2. (mec.) kesel ve rehâvete dûçâr.

[ft. d.] 1. Su vermek: (ثَأًا الإبل). 2. (zıddiyyetle) susuz bırakmak, sudan men' etmek: (ثَأًا الإبل). 3. Söndürmek, itfâ etmek: (ثَأًا النار). 4. Yerinden kaldırıp izâle etmek: (ثَأًا الشيء). 5. Alıkoymak, men' etmek: (ثَأًا الرجل عن الأمر). 6. Def' etmek: (ثَأًا عن القوم). 7. (tekeyi) keçiye aşmağa çağırarak: (ثَأًا بالنيس). - [fl.] 8. Su içmek: (ثَأًا الإبل). 9. (zıddiyyetle) susamak: (ثَأًا الإبل). 10. Yatışmak, sükûn ve ârâm bulmak: (ثَأًا الغضب).

[fl. td.] 1. Sefere 'azîmet etmiş iken vazgeçip oturmak: (ثَأًا الرجل). 2. Yılmak, göz korkmak: (ثَأًا منه), ondan yıldım, gözüm korktu.

Tekeye keçiye çağırmağa mahsûs esvâtandır. ثَأًا

تَأَجَّ [fl 3.] Melemek: (تأجت الغنم) *يَتَأَجُّ، تَأَجُّجٌ * تَأَجَّجَ

[iz.] Meleme. تَوَاجَّجَ

[sif.] *تَوَاجَّجَاتٌ، تَوَاجَّجٌ cems: تَوَاجَّجَةٌ *s: تَوَاجَّجٌ
Meleyen, meleyici. – (الثانجات، الثوائج)، koyunlar.

[fl 4.] 1. Nem-nâk olmak: (تند الشيء) *يَتَأَدُّ، تَأَدُّدٌ * تَأَدَّدَ
2. Üşümek: (تند الرجل).

[iz.] 1. Yaşlık, nem. 2. Soğuk, bürûdet. تَأَدَّدَ
3. Yaş ve nem-nâk toptrak.

[iz.] *تَأَدَّدٌ * تَأَدَّدَ [iz.] Çirkin iş, emr-i kabîh. 2. تَأَدَّدَ
Yumuşak hurma kuruğu. - [sif.] 3. Ter ve taze ve yumuşak (nebât). 4. Yaş ve nem-nâk (yer). 5. Mizâca muvâfik olmayan (mekân).

[sif.] Yaş, nem-nâk: (مكان تند) *تَأَدَّدَ [sif.]
Üşümüş, soğuk almış: (رجل تند).

[sif.] Ter ve taze ve yumuşak ve تَأَدَّدَ [sif.]
dolgun (uyluk): (فخذ تئدة).

[is.] 1. Cârîye, halâyık. – (ابن تاداء) تَأَدَّدَ [is.]
halâyık oğlu, tahkîr ve şetm ta'bîridir. – (ما أنا ابن) تَأَدَّدَ [sifs.]
2. Bön ve alık (karı): (امرأة تاداء). (Kalb tarîkıyla "dahi denilir.)

[sifs.] Bedeni etli ve mûlahham تَأَدَّدَ [sifs.]
(kadın): (امرأة تادئة).

[is.] Semizlik, semîn. تَأَدَّدَ [is.]

[iz. cem.] 'Uyûb, nakîsalar. (Emr-i تَأَدَّدَ [iz. cem.]
kabîh demek olan mezkûr "تأد" isminin cem'i olsa gerektir.)

[ft 3.] *يَتَأَرُّ، تَأَرُّ * تَأَرَّ (maktûlün) intikâmını almka:
(تأر القتل، تأر القتل)، maktûlün intikâmını aldı. 2. (kâtilden) intikâm almak, (kâtili) intikâmen katl etmek: (تأرت فلاناً بحميمي)، hasmımın intikâmını ahz için filânı öldürdüm. – (تأرتك بكذا)، filân şeyle senden intikâm aldım. – (لا تأرت فلاناً يداه)، elinden bir şey gelmez. – (أدرك منه الثأر فلان)، (mechûl sîgasıyla) filânın intikâmı alındı.

[fl.] *يَتَأَرُّ، إِتَأَرُّ * إِتَأَرَّ (أثار) [fl.] İntikâm almak:
(الرجل).

[ft.] *يَتَأَرُّ، إِتَأَرُّ (إتأَرَّ) * (Aslı) إِتَأَرَّ [ft.] İntikâm almak:
(أثار من فلان)، filândan intikâm aldı.

[ft.] *يَسْتَأَرُّ، إِسْتَأَرُّ * إِسْتَأَرَّ [ft.] İntikâm ahzı için yardım talep etmek: (استأثر ولي القتل).

[iz.] 1. İntikâm, *أَتَأَرُّ، أَتَأَرُّ، تَأَرُّ *cem: تَأَرُّ [iz.]
1. İntikâm, öc: (لا يأخذ بئارك إلا أنا)، intikâmını ancak ben alacağım. 2. Kendisinden intikâm alınacak kâtil: (أدرك تأره)، (قتلوا أباك وثأره لم يقتل); (هو تأرك)، karîbinin katilini katl etti. 3. Birinden karîbinin intikâmını alacak adam. – (الثأر المنيم)، sâhibini irzâ edip râhat uyumasını îcâb eden intikâm: (أصاب (لثأرات الحسين يا)، ah intikâm; (يا للثأرات) – (الثأر المنيم) – (يا ثأرات فلان) –

لتسمعن وشيكا في دياركم الله أكبر يا ثأرات عثمانا

[حسان بن ثابت]

[sif.] *أَتَأَرُّ *cem: تَأَرُّ [sif.] İntikâm almadıkça râhat etmeyen, intikâmcı.

تَوْرَةٌ [is.] Ahz-1 intikâm, öc alma: (أدرکت تورتی، تورتی).

تَوْرور [iz.] *تَارِيرُ* *cem*: *تُوْرورُ* mürâdifidir. ("تار" mâddesine n.)

[sıf.] Ahz-1 intikâm için katl olunan. *مَنْوُورُ* به

[fl 4.] 1. (et) bozulup fenâ kokmak: *تَيْتَاطُ، تَاطُ* *تَيْطُ* (تنط اللحم). – (ch.) 2. Zükâma uğramak, nezle olmak: (تنط الرجل).

[ic.] Bir cins zehirli böcek. *تَاطَةُ* *fr*: *تَاطُ*

[is.] 1. Siyah çamur, kara balçık: (الشمس تغرب في تاطة). 2. Çamur, balçık. – (مدت تاطة) (بماء mechûl binâsıyla), câh ve mansıba nâ'il olmuş câhil ve nâ-ehl hakkında darb olunur meseldir.

[sıfs.] 1. Şaşkın ve nâ-dân (karı): *تَاطَاءُ* *تَاطَاءُ* [is.] 2. Halâyık, câriye, besleme: (ما هو يا ابن تاطاء). ("ن" ile "ابن تاطان" dahi denilir.)

[iz.] Zükâm, nezle. *تَواطُ*

[sıf.] Zükâma uğramış, nezle olmuş. *مَنْوُوطُ*

[fch. td.] *تَيْتَاطُ، تَاطُ* *تَاطُ* *تَاطُ*

[fl. td.] Bedende sinirler çıkmak: (تنأل جسده); (تول الرجل).

[iz.] 1. Siğil, etli ben. 2. Meme düğmesi, (حلمة الثدي).

[ft.] *تَتَاوُنُ، يَتَتَاوُنُ، تَتَاوُنُ ve تَتَاوُنُ، يَتَتَاوُنُ، تَتَاوُنُ* [ft.] Bir sağından ve bir solundan çıkararak hîle ve hud'a ile şaşkırtmak: (تتاءن، تتاون الصيد). (تتاءن gibi. "تأن" mâddesine n.)

تَاهَةٌ ("تون" sırasında zikrolunur.)

[ft 4.] *تَيْتَاطُ، تَاطُ، تَاطُ* (Aslı *تَيْتَاطُ*) *تَيْتَاطُ* Geçmek, tekaddüm etmek (تأى gibi.)

[iz.] Za'f, zebûnluk. (تأى gibi.) *تَافُ*

[is.] 1. Yaşlı dişi koyun. 2. Pek arık ve zebûn koyun. 3. Çok şeyden kalmış cüz'î bakiyye: (عنده ثأوة).

[ft 3.] 1. Bozmak, ifsâd etmek: *تَيْتَاطُ، تَاطُ، تَاطُ* *تَاطُ* (تأى الشيء). 2. Katl ve cerh ve darb gibi ef'âl ile fesâd-ı ilkâ etmek: (تأى بينهم). 3. Kırba ve mîthare gibi meşinden su kabının dikişini sökmek, yahut bizi kalın ve ipliği ince kullanıp akacak sûrette dikmek: (تأى الأديم).

[ft 4.] Kırba ve sâirenin dikişini sökmek: *تَيْتَاطُ، تَاطُ* *تَاطُ* (تئى الأديم).

[ft.] 1. Katl ve cerh ve darb ikâ etmek: *تَيْتَاطُ، تَاطُ* *تَاطُ* (أتأى فيهم). 2. Kırba ve sâirenin dikişini sökmek: (أتأى الأديم).

[iz.] 1. Bozukluk, fesâd: (هو) *تَاطُ* *تَاطُ* (يرأب النأي), fesâdı def' ve ıslâh eder. 2. Katl ve cerh ve darb gibi ef'âl: (عظم النأي بينهم). 3. Kavm arasında zuhûr eden büyük vukû'ât. 4. Za'f, zebûnluk: (به نأي). 5. Yara eser ve nişânesi.

تَأْيَةً [is.] İki veya üç ağacın uçlarına bir 'abâ iliştirilmekle hâsıl olan sâyebân.

تُوِيَّةٌ [is.] Kırba içinde süt dövmeğe mahsûs tokmağın ucuna kırbayı delmemek için bağlanan şey.

رَأَيْتَ أَثْنِيَّةً مِنْ [is.] Cemâ'at, gürûh: (رأيت أثنية من الناس).

تَبَّ [fl 1.] 1. İyice yerleşip oturmak: (تَبَّ الرجل). 2. Bitmek, hitâm bulmak: (تَبَّ الأمر).

تَابَةٌ [sifs.] Genç ve taze, şâbbe: (تابة جارية).

تَبَّتْ [fl 1.] 1. Yerinde durmak, pâydâr ve ber-karâr olmak: (تبت الرجل). 2. Devâm etmek, bir hâlde kalıp gitmek. 3. Müdâvemet ve muvâzabet etmek, bir işe yapışıp ayrılmamak: (تبت على الأمر). 4. Tahakkuk etmek, sağlam ve muhakkak olmak: (تبت الأمر عندنا). 5. (sarfta, harf) hazf olunmamak: (تبت الحرف). - [ft.] 6. Men' etmek: (تبت على الأمر). (تبتت gibi.)

تَبَّتْ [fl 5.] Harbda sâbit ve cesûr olmak: (تبت الرجل).

تَبَّتْ [ft.] 1. Pâydâr ve sâbit etmek: (أثبتته). 2. Künh ve hakîkatine varmak, hakkıyla anlamak: (أثبت الشيء). 3. Sağlam ve muhkem etmek. 4. Yapışıp ayrılmamak: (أثبتته). 5. Harekete mecâli olmayacak sûrette darb ve cerh veya rabt ve habs etmek: " لِيُثْبِتوكَ أَوْ يَفْتَلوكَ " 6. Bürhân ve beyyine ile te'kîd ve zâhire ihrâc etmek: (أثبت الحق). 7. Tasdîk ve kabûl ve tahrîr

etmek: (أثبت اسمه في الديوان). 9. (çekirge) yumurtlamak için kıçını yere sokmak: (أثبتت الجراد). 10. Sokmak, daldırmak: (أثبت فيه الرمح). 11. (hüccet ve delîlini) ikâma ve îzâh etmek: (أثبت حجته).

تَبَّتْ [ft.] 1. Pâydâr ve sâbit etmek: (تبتته). 2. (bir şeye) devâm ve muvâzabet etmek. 3. Kayd ve tahrîr etmek.

تَبَّتْ [ft.] Künh ve hakîkatine varmak, hakkıyla anlamak: (الشيء ثابت).

تَبَّتْ [fl.] 1. Pâydâr ve ber-karâr olmak: (تبت الرجل في الأمر). 2. Sebât ve mukâvemet etmek, karşı durmak: (تبت له). 3. Yerleşmek. 4. Yavaş davranmak, te'ennî etmek: (تبت في الأمر).

تَبَّتْ [fl.] 1. Sebât ve devâm etmek: (استتبت الرجل في الأمر). 2. Geç ve yavaş davranmak, te'ennî ile hareket etmek. 3. Müşâvere ve tefahhus etmek: (استتبت في أمره). - [ft.] 4. (bir şeyi) sâbit ve muhkem bulmak. 5. Sâbit ve muhkem olmasını talep etmek: (استتبت).

تَبَّتْ [sıf.] 1. Pâydâr, yerleşmiş. 2. Cesûr, dilîr, bahâdır. 3. Yürümede ve atlamada kuvvetli ve aslâ sürçmez (at).- (تبت الغدر), muhâsamada aslâ lisânında rekâket olmayan ve muhârebede aslâ tezelzül etmeyip sebât ve metânet gösteren: (فلان تبت الغدر).

تَبَّتْ [iz.] 1. Pâydârlık, sebât: (رجل له ثبت عند الحملة). 2. Cesâret, harbda metânet.

3. Kavî ve sağlam hüccet ve delîl: (لا أحكم بكذا إلا) (ثبت). 4. Muhaddislerin merviyât ve eşyâhlarını kayd ettikleri fihris. – (فلان ثبت من الأثبات), filân adam vüsûk ve i'timâda şâyândır.

ثُبَاتٌ: [iz.] 1. Kadınların yüzlerine tutundukları peçe. 2. Palan kolanı.

ثُبَاتٌ: (ثبه) isminin cem'idir. ("ثبي" mâddesine n.) – (داء ثبات), harekete mecâl bırakmayan hastalık.

ثَابِتٌ: *s: ثَابِتَةٌ [sıf.] 1. Pâydar. 2. Mevcûd, vücûdu müberhen ve müsellem. – (الثوابت), hareket etmeyen nücûm, seyyârâtın gayri olan kevâkib ki beheri bir şemstir.

ثَبِيْتُ: [sıf.] 1. Pâydar, sâbit. 2. Cesûr, dilir, bahâdir: (فارس ثبيت). 3. 'Akl ve tedbîrde sâbit ve metîn: (رجل ثبيت). 4. Yürüyüp ve atlamada kuvvetli ve aslâ sürçmez (at): (ثبيت فرس).

ثَبَاتٌ: [iz.] 1. (sarfta) nefyin zıddı, kabûl, tasdîk. 2. (kurrâ' 'inde) hazfın zıddı. 3. (sufiyyûn 'inde) mahvun zıddı, vücûd, mevcûdiyyet. (Masdariyyet ma'naları için fıkra-ı mahsûsasına n.)

ثُبَيْتٌ: [sıf.] Yataktan kalkamayacak derecede ağır hasta: (مريض مثبت). ("أثبت" fi'linin ism-i fâ'ili olmakla me'ânî-i sâiresi için "أثبت" fıkрасına n.)

ثُبَيْتٌ: [sıf.] 1. Kolanla muhkem bağlı (palan). 2. Hastalıkta harekete mecâli olmayan:

(رأيتہ مثبتاً). 3. (sarfta) menfi olmayan. ("أثبت" fi'linin ism-i mef'ûlü sıfatıyla olan me'ânî-i sâiresi için "أثبت" fıkрасına n. – lûgat-i 'âmmiyede mesbût denilip hatâdır.)

إِسْتِثْبَاتٌ: [iz.] ('ilm-i beyân ıstılâhında) zâhiren zem olup. Zımmen medh çıkan söz:

فَتَى كَمَلَتْ خَيْرَاتِهِ غَيْرَ أَنَّهُ جَوَادٌ فَمَا يَبْقَى مِنَ الْمَالِ بَاقِيَا

[نابغة الجعدي]

ثَبْتٌ: [fl. d.] Gereği gibi yerleşip oturmak: (ثبت الرجل).

ثَبَجٌ: [ft.] 1. (sözü) muntazam ve düzgün söylemeyip karmakarışık söylemek: (الكلام ثبج). 2. Yazıyı girintili çıkıntılı ve okunmaz sûrette yazmak: (ثبج الخط).

ثَبَجٌ: [ft.] 1. (sözü) karmakarışık söylemek: (ثبج الكلام). 2. (yazıyı) karışık ve okunmaz sûrette yazmak: (ثبج الخط). 3. (çöban ve deveci değneği) arkasına arkuru alıp kollarını üzerinden geçirmek: (ثبج الراعي بالعصا).

ثَبَجٌ: [fl.] (çöban ve deveci değneği) arkasına arkuru alıp kollarını üzerinden geçirmek: (ثبج الراعي بالعصا).

ثَبَجٌ: [fl. kş.] 1. Dolmak: (أثبج السقاء). 2. Şişmânca ve gevşek etli olmak: (أثبج الرجل).

ثَبَجٌ: [fl.] Şişmânca ve gevşek etli olmak: (أثبج الرجل).

نَبَجٌ *cem: *أَنْبَاجٌ [iz.] 1. Arkanın ortası ve iki omuz küreğinin arası: (ضربه فكسر ثبجه). 2. Bir şeyin ortası ve en büyük kısmı. 3. Bağirtlak kuşunun göğsü. 4. Feryâd edercesine bütün gece bağırarak bir cins kuş. - [az.] 5. Mülûk-i Yemen'den birinin ismi olup, kendini kurtararak kavmini terk eden re'îs hakkında darb-ı mesel hükmüne geçmekle: (عارض في قومه ثبجا) denilir. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

نَبَجَةٌ [is.] Güzîde ile pek aşağı arasında olan, orta ve evsat mâl veya hulk: "انطوا الثبجة".

أَنْبَاجٌ *musaggarı: *أَنْبَاجٌ [sıf.] Arkasının ortası yani iki omuz küreğinin arası geniş veya çukuk ve yumru olan: (رجل أنبج).

مَنْبَجَةٌ [is.] Baykuş veya kartal kuşu.

إِنْجَرٌ *إِنْجَرٌ، يَنْجَرُ، إِنْجَرٌ *ثبجر [fl. kş.] 1. Korkup bir işten vazgeçmek: (انجر الرجل عنه). 2. Medhûş ve mütehayyir olmak. 3. Ürküp kaçmak: (انجر). 4. Bir işte 'âciz kalmak, becerememek. 5. Arka tarafa dönmek, dönüp arkaya bakmak. 6. Geri dönmek. 7. Birbirini iterek gitmek, itişmek: (انجر القوم). 8. Akmak: (انجر الماء).

ثَبَجَارَةٌ [is.] Oluk suyunun döküldüğü yerde açtığı çukur.

ثَبْرٌ *ثَبْرٌ، يَثْبُرُ، ثَبْرٌ *ثَبْرٌ [ft 1.] 1. Bir şeyle alıkoymak, mâni' olmak: (ثبر فلاناً بالشيء). 2. Bir şeyden vazgeçirmek: (ثبر فلاناً عن الأمر). 3. Mahrûm ve me'yûs etmek: (ثبر فلاناً). 4. La'n ve nefrîn etmek:

ثبر (ثبره) - [fl.] 6. (deniz) çekilmek, cezr etmek: (البحر).

ثَبْرٌ *ثَبْرٌ، ثَبْرٌ *ثَبْرٌ [fl 1.] 1. Helâk olmak: (ثبر). 2. Helâk etmek: (ثبره الله). - [ft.] (الرجل).

ثَبْرٌ *ثَبْرٌ، ثَبْرٌ *ثَبْرٌ [fl 4.] (yaranın) ağzı açılmak: (ثبرت القرحة).

ثَبْرٌ *ثَبْرٌ، ثَبْرٌ *ثَبْرٌ [ft.] Bir işle alıkoymak, mâni' olmak: (ثبر فلاناً بالشيء).

ثَبْرٌ *ثَبْرٌ، ثَبْرٌ *ثَبْرٌ [fl.] (bir işe) müdâvemet ve muvâzabet etmek: (الأمر ثابر فلان على).

ثَبْرٌ *ثَبْرٌ، ثَبْرٌ *ثَبْرٌ [fl.] Sıçraşmak: (ثابرو القوم).

ثَبْرٌ *ثَبْرٌ، ثَبْرٌ *ثَبْرٌ [fl.] Kesel ve fütûr getirerek ağırlaşmak: (انبارت عن الأمر).

ثَبْرَةٌ [is.] 1. Toprağı yumuşak düz yer. 2. Kile müşâbih bir cins toprak. 3. Yerde olan çukur. 4. Bazı dağlarda bulunan tabî'î ve hilki sahrınc.

ثَبْرَةٌ [is.] Hac haremi. (صبرة gibi.)

ثَبْرٌ [iz.] Bir işin husûl-pezîr olmak üzere bulunmuş: (هو على ثبار أمر).

ثَبْرٌ [iz.] 1. Helâk. 2. Veyl, yazık: (ودعا). (وا ثبورا)، va veylâ! - (بالويل والثبور).

ثَبْرٌ [iz.] 1. Meclis, toplanılıp oturulan yer. 2. Kadın veya devenin doğurduğu yer. 3.

Deve kesmeğe mahsûs yer. 4. Kesilecek ve ayrılacak yer, mufassal, mukatta'.

يُنْبِطُ، نَبَطٌ، نَبَطٌ [ft 1.] (birini) işinden alıkoyup geciktirmek: (نَبَطَهُ عَنِ الْأَمْرِ).

يُنْبِطُ، نَبَطٌ، نَبَطٌ، نَبَطٌ [fl 1.] 1. (dudak) şişmek: (نَبَطَتْ شَفَتَهُ). - [ft.] 2. (birini bir iş üzerine) ikâme ve tevkîf etmek: (نَبَطَهُ عَلَى الْأَمْرِ).

يُنْبِطُ، نَبَطٌ، نَبَطٌ [fl 4.] (insân ve at) ağır ve tenbel olmak: (نَبَطَ الرَّجُلُ، نَبَطَ الْفَرَسَ).

يُنْبِطُ، نَبَطٌ، نَبَطٌ [ft.] (bir adama 'âriz olan hastalık) ayrılmayıp müzmin olmak: (أَنْبَطَهُ (المرض).

يُنْبِطُ، نَبَطٌ، نَبَطٌ [ft.] İşten alıkoyup geciktirmek: (نَبَطَهُ عَنِ الْأَمْرِ).

يُنْبِطُ، نَبَطٌ، نَبَطٌ [fl.] Bir işte kalıp tevakkuf etmek: (نَبَطَهُ عَلَى الْأَمْرِ فَتَشَبَطَ).

أَنْبَطُ، نَبَطٌ، نَبَطٌ [sıf.] 1. İşinde ahmak ve nâ-ehl: (رَجُلٌ نَبَطٌ). 2. Za'îf, gevşek. 3. Ağır, tenbel: (رَجُلٌ نَبَطٌ، فَرَسٌ نَبَطٌ).

يُنْبِطُ، نَبَطٌ، نَبَطٌ [fl 2.] 1. (göz) sür'atle yaş akıtmak: (نَبَطَتْ الْعَيْنَ). 2. (nehrin) cereyânı sür'atli ve suyu çok olmak: (نَبَطَ النَّهْرُ). ("نَبَطٌ" mâddesine dahi n.)

يُنْبِطُ، نَبَطٌ، نَبَطٌ [iz.] Kab ve havz ve sâire dibinde kalan bakiyye: (لَمْ يَبْقَ فِيهِ إِلَّا نَبَطٌ).

يُنْبِطُ، نَبَطٌ، نَبَطٌ [ft 2.] 1. (esvâbın) eteğini çevirip ve kırıp dikmek: (نَبَطَ الثَّوْبَ). 2. (bir şeyi) eteğine sararak alıp götürmek: (نَبَطَ الشَّيْءَ).

يُنْبِطُ، نَبَطٌ، نَبَطٌ [fl.] Eteği böküp içine bir şey komak: (أَنْبَطَ فِي ثَوْبِي).

يُنْبِطُ، نَبَطٌ، نَبَطٌ [ft.] 1. (esvâbın) eteğini kırıp dikmek: (نَبَطَ الثَّوْبَ). 2. Eteğine bir şey sarıp götürmek: (نَبَطَ الشَّيْءَ). (Mücerredi gibi.)

يُنْبِطُ، نَبَطٌ، نَبَطٌ [iz.] Bir şey komak için bökülmüş etek, eteğin bu vecihle bökülmüş yeri.

يُنْبِطُ، نَبَطٌ، نَبَطٌ [is.] Ufak bir şey komak için eteğin bökülmüş yeri.

يُنْبِطُ، نَبَطٌ، نَبَطٌ [is.] Kadınların ayna ve sâir-i süs edevâtlarını kodukları kise veya kutu.

يُنْبِطُ، نَبَطٌ، نَبَطٌ [ft 2.] Toplamak, cem' etmek: (نَبَطَ الشَّيْءَ).

يُنْبِطُ، نَبَطٌ، نَبَطٌ [ft.] 1. Toplamak, biriktirmek, cem' etmek: (نَبَطَ الشَّيْءَ). 2. Devâm etmek, arkasını bırakmamak: (نَبَطَ الْأَمْرَ). 3. Hayâtta bulunan bir adamı medh ve senâ etmek: (نَبَطَ الشَّيْءَ عَلَيْهِ). 4. Düzeltmek, ıslâh etmek: (نَبَطَ الشَّيْءَ). 5. Artırmak, çoğaltmak: (نَبَطَ الْمَالَ). 6. İtmâm ve ikmâl etmek: (نَبَطَ الشَّيْءَ). 7. Ta'zîm ve tekrîm etmek: (نَبَاهَ). 8. (pederinin sîret ve tarîkatı) iltizâm ve ta'kîb etmek: (نَبَطَ سِيرَتَ أَبِيهِ). 9. (şer veya hayrı) cem' etmek: (نَبَطَ الشَّرَّ، الْخَيْرَ). 10. :ok levm ve tekdîr etmek. 11. Hıfz etmek: (الْمَالَ ثَبِيتَ). 12. Sevk

etmek, hâsıl ve müyesser kılmak: (ثبى الله لك النعم).
- [fl.] 13. İhtiyâc ve zarûretinden müteşekki
olmak: (فلان لا يزال يثبى). 14. Şikâyet etmek, birine
karşı istigâse etmek: (ثبى على فلان).

ثَبِيٌّ [sıf.] Çok medh eden, meddâh.

مَالٌ [sıf.] Cem' ve tahsîl olunmuş: (مَالٌ
مَثْبِيٌّ).

*ثُبَاتٌ، ثُبُونٌ، ثُبُونٌ cem: (ثُبُوٌّ yahut ثُبِيٌّ) *Aslı *ثُبَّةٌ
[is.] 1. Havzın ortası. 2. Cemâ'at, gürûh. 3. Sûvâri
bölüğü: (نفروا على العدو ثباتٍ، ثبين).

*ثَبِيٌّ [is.] Cemâ'at, gürûh:
(عنده أثبية من الخيل).

ثَبْتٌ [sıf.] 1. Cimâ' esnâsında def'-i tabî'î etmek
'illetine dûçâr: (رجل ثت). - [iz.] 2.
Kayadaki çatlak ve yarık.

*ثَبْتٌ [fl.] ve: *ثَبْتٌ، ثَبْتٌ، ثَبْتٌ *ثَبْتٌ:

*ثَبْتٌ [fl.] Bilmemezliğe
gelmek, tecâhül etmek: (ثبت الرجل).

ثَبْتٌ [iz.] 1. Sığın denilen geyik nev'i
yahut bunun erkeği ve yaşlısı. 2. Bir nev' yaban
tekesi. 3. (mec.) cüsse ve kalıbca kabadayı
görünüp yüreği olmayan adam, gemi arslanı,
rücûliyyeti olmayan erkek: (إنه ثبتل).

*ثَبْتٌ [ft 1.] 1. (dikişi) bozmak, fenâ
dikmek: (ثمت المرأة خرزها). 2. İshâl ile def'-i tabî'î
etmek, çıkarmak: (ثمت الرجل بما في بطنه). 3. Nâ-sezâ
söz söylemek.

[fl.] 1. Nâ-sezâ söz
söylemek: (تتم الرجل). 2. (esvâb) paralanmak: (تتم
الثوب). 3. (et) ziyâde pişip didiklenmek: (الحمى تتم).
4. (kuyu divârı) yıkılıp çökmek: (الحمى تتم).

[fl.] Nâ-sezâ söz
söylemek: (انتم الرجل).

[fl 4.] 1. (et) kokmak, bozulmak:
(تنت اللحم). 2. (diş etleri) şişip gevşemek ve fenâ
kokmak: (تنت اللثة).

[sıf.] Şişip gevşemiş ve fenâ
koku peydâ etmiş (dişi etleri): (لثة تننته).

[iz.] Hurma kabuğu ve atılan
döküntüsü. 2. Saman kırıntısı. 3. Kırılacak şeyler
arasına veya minder ve sâireye doldurulan saman
ve talaş ve sâire.

[fl. td.] (su) şarıl şarıl
akmak: (تنجج الماء).

[fl 1.] 1. (su veya kurbân kanı)
şarıl şarıl akmak: (نج الماء، نج دم الهدي). - [ft.] 2.
Şarıl şarıl akıtmak: (نج الماء، دم الهدي).

[fl.] 1. Şarıl şarıl akan
(su): (ماؤهن تجيج); "وأنزلنا من المعصرات ماءً تجاجاً"
(عين تجوج). 2. Şakır şakır yağan (yağmur): (مطر
تجاج).

[iz.] Dağdan inen sel suyu: (اكتظ
(الوادي بتجيجه), dere sel ile doldu.

[is.] Sütün ele ve tulumun
kenarlarına yapışan yağı.

مُنَجَّجٌ [sıf.] 1. Şakır şakır akan veya yağan: (مطر منجج). 2. (mec.) talâkat-i lisân ve selâset-i nutka mâlik: (خطيب منجج).

مُنَجَّجٌ [sıf.] Harâret veya bürûdetten yağı ayrılıp da henüz toplanmamış (süt): (وطب منجج).

نَجْرٌ [ft 1.] *يُنَجِّرُ، نَجْرٌ* [ft 1.] Nebîz yapmak için ezilmiş hurmaya hurma koruğu cebresi katmak: (نجر). "تتجروا ولا تبسروا" (التمر).

نَجْرٌ [fl 4.] *يُنَجِّرُ، نَجْرٌ* [fl 4.] Enli ve yassı olmak: (نجر السهم).

نَجْرٌ [ft.] *يُنَجِّرُ، نَجْرٌ* [ft.] Yassılatıp inliletmek: (نجره).

إِنْتَجَرَ [fl.] *يُنْتَجِرُ، إِنْتَجَرَ* [fl.] 1. (su) birden kaynayıp yayılmak: (انتجر الماء). 2. Taşmak, feyezân etmek. 3. (yaranın) cirâhat ve sâiresi akmak: (انتجر الجرح).

نَجْرٌ [sıf.] *نَجْرٌ* [sıf.] Kalın ve yassı: (نجر ورق).

نَجْرَةٌ [is.] *نَجْرٌ* [is.] 1. Müteferrik cemâ'at. 2. Dibi geniş ve kısa ok. 3. Çukur ve alçak yer. 4. Derenin en ziyâde tevessu' ettiği yer: (وقف السيل في ثجرة الوادي). 5. Karnın yukarı kısmı, göğüs ile göbek arası. 6. Göğüs çukurunun çevresi. 7. Nebât ve sâirenin dağınık kıt'alarının beheri. – (ثجرة البعير), deve göğsünün etrâfına sarkan tüyler.

نَجْرٌ [iz.] Üzüm ve sâire posası, cibre. (Lügat-i 'âmmiyyede Tâ-ı müsennâh ile "نجر" denilir.)

نَجْرٌ [sıf.] *نَجْرٌ* [sıf.] 1. Kalın ve yassı: (نجر السهم). 2. Dibi enli ve kısa (ok): (نجر). (نجر).

نَجْرٌ [iz.] Bedendeki gevşeklik ve rehâvet: (في لحمه نجير).

نَجْرٌ [sıf.] Boğumları çok olan: (خيزران منجر).

نَجْلٌ [fl 4.] *يُنَجِّلُ، نَجْلٌ* [fl 4.] İri ve sarkık karınlı yahut böğürleri çıkık ve geniş olmak: (نجل الرجل).

نَجْلَةٌ [is.] Karnın büyüklük ve sarkıklığı ve yahut böğürlerin çıkık olması.

نَجْلٌ [sıf.] *نَجْلٌ* [sıf.] 1. İri ve sarkık karınlı yahut böğürleri çıkık: (رجل أنجل). 2. Geniş ve vâsi' (çanta, dağarcık): (امرأة تجلاء). 3. Gecenin büyük bir kısmı: (أقطع الأتجل بعد الأتجل). – (أتجل الوادي), derenin en vâsi' yeri.

أَنْجَلِينَ [iz. cem.] Ağır ve vahîm sözler: (طعنة الأتجلين). (Bu vecihle hâlet-i nasbda kullanılır.)

مُنَجَّلٌ [sıf.] 1. Büyük karınlı. 2. İri, büyük, kaba.

نَجْمٌ [ft 2.] *يُنَجِّمُ، نَجْمٌ* [ft 2.] (birini) bir şeyden çabuk vazgeçirmek: (نجمت عنه).

نَجْمٌ [fl.] *يُنَجِّمُ، نَجْمٌ* [fl.] ve:

نَجْمٌ [fl.] *يُنَجِّمُ، نَجْمٌ* [fl.] (yağmur) sür'atle yağıp devâm etmek: (أنجمت، نجمت السماء).

تَجَمَّ: [iz.] Bir şeyden çabuk vazgeçiş, sür'at-i insirâf.

تَجَنَّنَ: [iz.] Sarb arâzîdeki güç yol.

تَجَا: [fl 1.] 1. Susmak, sükût etmek, ses çıkarmamak: (تجازيد). - [ft.] 2. (eşyâyı) dağıtmak, taksîm ve tefrîk etmek: (تجا متاعه).

تَجَا: [ft.] Susturmak, iskât etmek: (أتجا فلاناً).

تَجَحَّجَّ: [fl. d.] Boğuk sesle lakırdı söylemek.

تَجَحَّجَّةٌ: [is.] Boğuk ses.

تَجَحَّاحٌ: [sıf.] Pek ziyâde olan, ifrâtlı, şedîd: (قرب تحاح), pek ziyâde yakınlık. (قرب تحاحات) gibi.)

تَجَحَّجَّ: [ft 3.] Şiddetle çekmek: (تججه).

تَجَفَّ: [iz.] Kırkbayır bağırsağı veya şîrdân. ("فحت" ve "فحت") dahi denilir.)

تَجَبَّجَّ: [sıf.] Eti gevşek ve sarkık olup yürürken sallanan (insân ve hayvân).

تَجَرَّطَ: [iz.] Bir cins nebât.

تَجَنَّ: [fl 5.] 1. Kalın olmak. 2. Katı ve salb olmak: (تجن الشيء). 3. Koyu ve kıvamlı olmak.

تَجَنَّ: [ft.] 1. Kalınlılatmak: (أتجن الشيء). 2. Düşmanı katl ve cerhte mübâlağa ve ifrât etmek: "حتى يتجن في الأرض". 3. Külliyyen münhezim etmek, kırmak: "حتى إذا أتجنتموهم فسدوا".

الوثاق". 4. Çok dövmek, mecâlsiz bırakmak. 5. (أتجنه المرض) za'îf düşürmek: (أتجنه المرض).

تَجَنَّ: [fl. ifti'âl] (أتجن) (Aslı تَجَنَّ):

1. Yaraların kesretinden za'fa dûçâr olup dermânsız kalmak: (تمهل في الحرب حتى اتجن). 2. Mübâlağa ve ifrât etmek: (اتجن في الأمر).

تَجَنَّ: [ft.] (uyku) (أتجن) (Aslı تَجَنَّ):

تَجَنَّ: [iz.] Kalınlık. 2. Katılık, salâbet. 3. Koyuluk.

تَجَنَّ: [iz.] Sık dokuyuş: (توب له تجن).

تَجَنَّ: [sıf.] 1. Kalın. 2. Katı, salb. 3. Koyu. 4. Sımsıkı, kavî, muhkem. 5. Sık dokunmuş: (توب تجين). 6. (mec.) mütehammil, içi geniş, halîm. – (تجين السلاح), pür-silâh.

تَجَنَّ: [sıf.] Uzun uzun hikâyelerle sâmi'îni usandıran.

تَجَنَّ: [sıf.] İri yapılı (kadın): (متحنة امرأة).

تَجَنَّ: [iciz.] Yazın yaprağı kuru ve kışın yeşillenir bir cins nebât ki deve dikenini ekseriyyâ bunun dibinde hâsıl olur.

تَجَنَّ: [ft 3.] Yarmak: (تدغ رأسه), başını yarıdı.

تَجَنَّ: [fmt.] Yarılmak: (اندغ) (أتدغ), başı yarıldı.

تَجَنَّ: [fl 1.] 1. (yağmur) şiddetle yağmak: (تدق المطر). 2. (dere) sel suyuyla dolmak:

(تدق الوادي). - [ft.] 3. (hayvânları) salıvermek, koşturmak: (تدق الخيل). 4. (kesilen koyunun) karnını yarmak: (تدق الشاة).

[fl.] 1. (koyunun karnı) *يَنْدُقُ، انْتِدَاقُ*: انْتِدَاقُ gevşeyip sarkmak: (انتدق بطون الشاة). 2. (birinin üzerine) üşüşmek, hüçüm etmek: (الناس عليه انتدق).

[sıf.] Şiddetle yağan (yağmur) ve şiddetli yağmur yağdıran (bulut): (مطر تادق، سحاب) (تادق).

[sıf.] Yağma-ger: (وجدت الناس) مُنْتَدِقٌ (منتدقين).

[sıf.] Söz bilmez ve söz anlamaz kaba adam. تَدِيمٌ

[sıf.] 1. İri, kaba. 2. İdâre-i kelâma ve suhbet îrâdına gayr-i muktedir, ahmak: (رجل) (تدم، امرأة تدمة).

[iz.] Süzgülü, süzgeç. تِدَامٌ

[sıf.] Süzgeçli: (ابريق مئدم). مُنْتَدِمٌ

[fl 4.] 1. (et) kokmak: (تدن اللحم). 2. Ziyâde sümn peydâ edip ağırlaşmak. تَدِنٌ

[iz.] Mülahham adamın etinin gevşekliği. تَدِنٌ

[sıf.] Mülahham ve ağır vücûdlu. تَدِنٌ *s: تَدِينَةٌ

[sıf.] Hilkatinde noksân olan (karı): (امرأة تدنة، متدنة). تَدِينَةٌ

[sıf.] 1. Mülahham ve ağır vücûdlu. - [sıf.] 2. (متدنة)، mülahham ve biçimsiz

(karı). – (متدن اليد) (ki re'îs-i havâric "ذو التدين" hakkında vârid olmuştur) (متند اليد)'den maktûbdur, yahut eli hilkatene noksânlı demektir, zîrâ kolu kısa idi.

[ft 1.] İslatmak: (تداه). *يَنْدُو، نَدُو (تَدَو) (Aslı) *تَدَا

[fl 4.] İslanmak: *يَنْدِي، تَدَا (تَدَو) (Aslı) *تَدِي (تدى الشيء).

[ft.] Gıdâlandırmak, beslemek: (تداه). *يَنْدِي، تَنْدِيَّةٌ *تَدَى

[iz.] Çölde biter bir nebât. تَدَاءٌ

[iz. s.] Meme, *أَنْدٍ، تَدِيٌّ، تَدِيٌّ cem: تَدِيٌّ *تَدِيٌّ *تَدِيٌّ kadın memesi. (جد تدي أمه إلينا) (mechûl sîgasıyla), bizimle bir gûne karâbeti yoktur.

Aslı kadın memesine mahsûs olup, erkeğinkine de itlâkı câ'iz ise de, erkek memesinin ism-i mahsûsu (تندوه) 'dur. Dişi devenin memesine (خلف), koyunun ve ineğinkine (ضرع), dişi köpeğinkine de (طي) derler.

[sıf.] Memeleri iri (kadın): (امرأة) تَدِيَاءٌ (تدياء). (Müzekkeri (أندى) dahi erkek hakkında müsta'mel olduğu mervîdir.)

[is.] 1. Küçük meme, memecik. 2. Ok ve yayın levâzim ve edevât-i ta'mîriyyesini kodukları kise ki süvâriiler terkilerine korlardı. – (ذو التدياء)، eli meme gibi pek kısa olan re'îs-i havâric Harkûs Bin Züheyr lakabıdır.

[ft 2.] 1. Kabâhati yüzüne urarak (birini) levm ve tevbîh ve tekdîr etmek: (ترب، تريب، *تَرَبٌ *تَرَبٌ

عليه). 2. (hastayı) soymak, esvâbını çıkarmak: (ثرب المريض).

أَثْرَبُ [ft.] 1. Bir kabâhatten dolayı levm ve tevbîh etmek: (أثربه، أثرب عليه). (أثرب gibi.) - [fl.] 2. (hayvânın) iç yağı çok olmak: (أثرب الكبش).

أَثْرَبُ [ft.] 1. Bir kabâhatten dolayı levm ve tevbîh etmek: (ثربه، ثرب عليه). ("أثرب" ve "ثرب" gibi.) 2. Katlamak, bökmek, düşürüp toplamak: (ثرب الثوب). 3. Karıştırmak, fesâd-ı ilkâ etmek. 4. İç yağını çıkarmak.

أَثْرَبُ *أَثْرَبُ: ثَرْبٌ *cem: ثَرْبٌ * [iz.] Bağırsaklarla işkenbeyi ihâta eden iç yağı çenberi. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

ثَرْبَاءُ [sifs.] Semiz ve iç yağı çok (koyun): (شاة ثرباء).

ثَرْبَاتٌ [is. cem.] Parmaklar, asâbi'.

أَثْرَبُ *يَثْرَبُ * [az.] Medîne-i Münevvere'nin ismi olup vakt-i sa'âdetten beri metrûktür.

أَثْرَبِيٌّ *أَثْرَبِيٌّ، يَثْرَبِيٌّ * [sif.] Medîneli.

مُثْرَبٌ [sif.] 'Atâsı az olan, mümsik, eli sıkı.

مُثْرَبٌ [sif.] Fesâdcı, fitnekâr, karıştırıcı: (رجل مثرَب).

أَثْرَبِيٌّ *يَثْرَبِيٌّ، يَثْرَبِيٌّ * [fl. hr.] Kuzu şişte pişerken uçları kızarıp kıtırlaşmak: (أثربج الحمل). (أثربج gibi.)

أَثْرَبٌ [iz.] Çanak ve kavatada veya herhangi kabda kalan ta'âm bakiyyesi.

أَثْرَبٌ *يَثْرَبُ، نَثْرَبَةٌ * [ft. d.] 1. Dağıtmak, târumâr etmek: (نثر الشيء). 2. (sözü) tekrâr tekrâr ederek çok söylemek: (نثر الكلام). 3. (yemekleri) birbirine karıştırmak: (نثر الطعام). - [fl.] 4. Çok yemek yemek: (نثر في الطعام).

أَثْرَبَةٌ *س: نَثْرَبَةٌ [sif.] 1. Çok söyleyen, geveze. 2. Bağırıp çağıran, yaygaracı: (رجل نثر، امرأة نثرارة).

أَثْرَبَةٌ *نَثْرَبَةٌ [sifs.] Suyu çok (çeşme): (عين نثرارة، نثرورة).

أَثْرَبٌ *يَثْرَبُ، نَثْرَبَةٌ [ft 1.] 1. (ekmeği) doğrayıp et suyuna batırmak, tirît etmek: (نثر الخبز). 2. (esvâb ve kumaşı) boyaya batırmak: (نثر الثوب). 3. (hayvânı iğdic etmek için hâyalarını) oğuşturmak: (نثر الخصية). 4. (hayvânı) boğazlamaksızın urarak ve 'uzuvlarını kırarak öldürmek veya kör bıçakla kesmek: (نثر الذبيحة). - [ch.] 5. Harba muktedir olmayacak sûrette mecruh olup saff-ı harbdan hâric olmak: (نثر عن المعركة).

أَثْرَبٌ *يَثْرَبُ، نَثْرَبَةٌ [ft.] (ekmeği) doğrayıp et suyuna batırmak, tirît yapmak: (أثرَد الخبز). (أثرَد gibi.)

1. (hayvânî) [ft.] *يُنْرِدُ، تُنْرِيهِ* :نُرِدَ
boğazlamaksızın urarak ve 'uzuvlarını kırarak
öldürmek veya kör bıçakla kesmek: (ثرد الذبيحة).
[ch.] 2. Mecrûh olup ordugâha nakl olunmak,
saff-ı harbdan hâric olmak: (ثرد عن المعركة).

اَلتُّرْدَ (Aslı اِنْتَرَدَ، يَنْتَرِدُ، اِنْتَرَادُ ve يَنْتَرِدُ، اِنْتَرَادُ* :اِنْتَرَدَ
[ft.] (ekmeği) doğrayıp et suyuna batırmak,
tirît yapmak: (اثرد الخبز).

[fl. mhr 2.] *يَنْتَرِدِي، اِنْتَرِدَاءُ* :اِنْتَرَدِي
(insânın) göğsü etli olmak: (اثرندى الرجل).

[iz.] 1. Hafif yağmur, serpinti. 2. Bir
cins nebât.

[iz.] Dudaklardaki yarık ve çatlak:
(في شفتيه ثرد).

[is.] 1. Tirît yapmak üzere doğranmış
ekmek. 2. Tirît.

[iz. s.] *تُرَادُ، تُرِدُ، تُرَادُ cem: تُرِيدُهُ* :تُرِيدُ
Doğranıp et suyuna batırılmış ekmek, tirît.

[is. z.] Tirît. *مَنْرُودَةٌ، اَنْرَدَانُ* :تَرْوَدَةٌ

[sıf.] Dudağı yarık veya çatlak olan:
(رجل اُثرد).

[iz.] Hafif yağmur, serpinti:
(أصاب الأرض تنريد).

[sıf.] Hayvânî boğazlamaksızın
urarak ve 'uzuvlarını kırarak öldüren veya kör
bıçakla kesen.

[iz.] 1. Urarak ve 'uzuvlarını kırarak
hayvân öldürmeğe mahsûs âlet. 2. Hayvân
yüzmeğe veya kesmeğe mahsûs taş veya
kemikten âlet.

[sıfs.] Hafif bir yağmurla az
ıslanmış (yer): (أرض مثرودة، مثرودة).

[is.] Tirît kabı, çanak, lenger.

يُنْرِي، يَنْرِي، نُرٌّ، نُورٌ، نُورَةٌ، (نُرَّرَ، نُرَّرَ) *نُرٌّ
[fl 1, 2, 4.] 1. (çeşme ve pınarın) suyu çok
olmak: (ثرت العين). 2. (dişi deve ve koyunun) sütü
bol olmak: (ثرت الناقة، الشاة).

[ft 2.] Dağıtmak, târumâr
etmek: (ثر الشيء).

[ft.] (yeri) ıslatmak,
nem-nâk etmek: (ثر بالمكان).

[sıf.] 1. Suyu
çok: (عين ثرة). 2. Çok yağmur yağdıran: (ثر سحاب).
3. Geniş, vâsi': (مكان ثر). 4. Çok söyleyen, lâf-zen:
(رجل ثر، امرأة ثرة). 5. Sıçrayarak çabuk yürüten
(at): (فرس ثر). 6. Memesinin delikleri vâsi' ve
sütü çok: (شاة ثرة، شاة ثرة). 7. Kanı çok (yara):
(ثرة عين). 8. Çok yaş dökken (göz): (طعنة ثرة).

[sıfs.] Çok söyleyen (karı): (ثارة امرأة)
(ثارة ثرثارة).

[sıfs.] Sütü bol: (ناقة ثرور، شاة ثرور).

[is.] Kadın tozluğuş denilen nebât,
anberbaris.

مُنْتَرٌ [sıf.] Sıçrayarak çabuk yürüyen (at):
(فرس منتر).

تَرْطٌ [ft 1, 2.] 1. 'Ayblamak, ta'yîb ve takbîh etmek: (ثرطه). - [fl.] Sıvık çıkmak, karın sürmek: (ثرط الثور، الصبي). (ثرط gibi.)
3. Pek ahmak olmak: (قد ثرط الرجل).

اِثْرَنْطِي، اِثْرَنْطَاءٌ * [fl. mhr 2.] Sakîl ve ağır canlı olmak: (اثرنطي الرجل).

بَرْطٌ [iz.] 1. Deve ve sâir-i hayvânâtın sulu tezeği. 2. Budalalık, humk. 3. Çiriş. (شريش gibi.)

مُثْرَنْطِي * [sıf.] Sakîl ve ağır canlı (adam): (رجل مثرنطي).

ثَرْطَانَةٌ * [sıf.] 1. Ahmak ve sakîl (adam): (رجل ثرطنة). 2. Kısa boylu ve biçimsiz (adam).

ثَرْطَلٌ * [fl. d.] 1. Gevşek ve sarkık olmak. 2. Esvâbın eteklerini sürükleyerek yürümek: (مر مثرطلاً).

ثَرْطَمٌ * [fl. d.] 1. Başını eğip sükût etmek: (ثرطم زيد في المجلس). 2. Çok semirmek: (ثرطم الكيش).

Fîrûzabâdî Kâmûsta bu fi'lin birinci ma'nâsını "gazab ve tekebbürsüz" kaydıyla mukayyed ettiği hâlde, Lisânu'l-Arab sâhibi bi'l-'aks "gazab ve tekebbürle" kaydını ihtiyâr etmiştir. Sâhib-i Kâmûsun dahi bunun mürâdifî olan (ثرطم) fi'lini bu sûretle tefsîr etmesi hak Lisânu'l-Arabda olduğunu gösteriyorsa da, biz kaydsız tefsîrini münâsib gördük.

تَرْغٌ * [fl 4.] (bir kavme) dalkavukluk etmek, kâselîsleri olmak: (ثرع الرجل على قوم).

تَرْعُطٌ * [sıf.] ve:

تَرْعُطَةٌ، تَرْعُطِيَّةٌ * [sıf.] 1. Sulu, mâyi' (طين ثرعط، ثرعط). - [iz. s.] 2. Sütlü veya sütsüz olarak içilecek şey.

تَرْعَلٌ * [is.] Horozun boynundaki değirmi top tüyler.

تَرْعَمَةٌ * [is.] 1. Zevce, karı. 2. Kadın, karı.

تَرْعُغٌ * [fl 4.] (bir adamın) koğasının ağzı geniş olmak: (ثرع الرجل).

تَرْوُغٌ * [iz.] Koğanın ağzında haçvârî olan iki ağacın arası. (Ekseriyyâ cem'i müsta'meldir.)

تَرْغَلَةٌ * [is.] Dişi tilki.

تَرْغُولٌ [iz.] Bir cins ot.

تَرْقِيبَةٌ * [is.] Mısır'da yapılır bir nev' beyaz keten bez ve bundan ma'mûl esvâb.

تَرْمٌ * [ft 2.] (birinin) ön dişini kökünden kırmak, ağzına urup dişini kırmak: (ثرم فلاناً).

تَرْمٌ * [fl 4.] (birinin) dişi kökünden veya ön dişi kırılmak: (ثرم الرجل).

اِثْرَامٌ * [ft.] (birinin) bir dişini kökünden veya ön dişlerinden birini kırmak: (اثرم فلاناً).

يُنْتَرِمُ، اِنْتَرَامٌ [fmt.] (birinin) bir dişi kökünden veya ön dişlerinden biri kırılmak: (اُنْتَرَمْتُ فَلَانًا فَاَنْتَرَمْتُ).

نُرْمٌ [iz.] ('arûzda) veted-i mecmû'un evvel ve âhîrinin hazfı, meselâ (فعولن) 'den (عول) kalması. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

نُرْمَاءٌ [sıf.] 1. Dişlerinden ve bi'l-hâssa ön dişlerinden biri veya birkaçı kökünden kırık olan, gedik: (رجل أُنْتَرَمْتُ). 2. ('arûzda) veted-i mecmû'unun evvel ve âhîri mahzûf olan (vezn.)

نُرْمَانٌ [iz.] Çoğana benzer ekşi bir ağaç olup develerle koyunlar otlarlar.

أُنْتَرَمَانٌ [iz. t.] 1. Gündüz ile gece. 2. Dehr ile mevt.

يُنْرِمُدُ، نُرْمَدَةٌ [ft. d.] (eti) fenâ pişirip çiğ bırakmak veya küle bulamak: (ثَرَمَدُ اللَّحْمِ).

نُرْمَدَةٌ [is.] Develerin yedikleri ekşice bir cins çöl otu.

يُنْرِمِطُ، نُرْمِطَةٌ [fl d.] 1. (yer) sulu ve sıvık çamur olmak: (ثَرَمِطَتِ الْأَرْضِ). 2. Ağızda çatırdatarak veya şapırdatak çiğnemek: (يُثَرِمِطُ) (المضغ).

يُنْرِمِطُ، اِنْرِمِطٌ [fl.] 1. (tulum) şişip kaparmak: (اِثْرِمِطُ السَّقَاءِ). 2. Hiddet ve gazabdan şişmek: (اِثْرِمِطُ الرَّجْلِ).

نُرْمِطٌ [sıfs.] Pek yaşlı olmakla otlarken çiğnemesi sesi işitilen (koyun): (نَعَجَةٌ ثَرَمِطٌ).

نُرْمِطٌ [is.] Sulu ve sıvık çamur.

يُنْرِمِلُ، نُرْمَلَةٌ [fl. d.] 1. Abdest bozmak, yestehlemek: (ثَرَمِلُ الصَّبِيِّ). 2. Et yemek: (ثَرَمِلُ الرَّجْلِ). - [ft.] 3. Müsâfire çabuk yemek yetiştirmek için (eti) az pişirmek, veya korun üzerinde pişirip küle bulaştırmak: (ثَرَمِلُ اللَّحْمِ). 4. (yemeği) iyi pişirmemek, çiğ bırakmak: (ثَرَمِلُ الطَّعَامِ). 5. (yemeği) pis ve 'acele yiyip dudaklarına ve sakalına bulaştırmak: (الطَّعَامُ ثَرَمِلٌ). 6. (iş) 'acele ile ve noksân yapmak, çırpıvermek: (ثَرَمِلٌ عَمَلُهُ).

نُرْمُلٌ [iz.] Bir cins canavar. – (أم ثرمل), dişi sırtlan.

نُرْمَلَةٌ [is.] 1. Tilki, yahut dişisi. 2. Üst dudagın üzerindeki yiv. 3. Kabda kalan bakiyye.

يُنْرِنُ، نُرْنٌ [fl 4.] Komşu ve ahbâbına cevri ve ezâ eder olmak: (ثَرْنُ الرَّجْلِ).

اِنْرِنْتِي، يُنْرِنْتِي، اِنْرِنْتَاءٌ [fl. mhr 2.] (adamın) göğsü etli ve yağlı olmak: (اِثْرِنْتِي الرَّجْلِ).

اِنْرِنْتِي [sıf.] Göğsü etli ve yağlı: (رَجُلٌ مِثْرِنْتِي).

يُنْرُو، نُرَاءٌ (نُرَوُ) (Aslı) [fl 1.] 1. (halk veya hayvânât ve emvâl) çoğalmak: (ثَرَا); (ثَرَا القَوْمِ). - [ft.] 2. Hayvânât ve emvâlce (diğerine) gâlib gelmek, mâl ve hayvânâtı (başkasından)

ziyâde olmak: (ثرا بنو فلان بني فلان). 3. Çoğaltmak: (ثرا الله القوم).

(birinin) [fl 4.] *يُثْرِي، ثَرَى (ثَرَوَ) (Aslı) *: ثَرِيَّ (birinin) emvâl ve hayvânâtı çoğalmak, çok olmak: (ثرى (الرجل).

(birinin) [fl.] *يُثْرِي، إِثْرَاءً * :أَثْرِي (أثرى فلان): emvâl ve hayvânâtı çok olmak:

[iz.] 1. Emvâl ve hayvânât çokluğu: ثَرَاءً: (إنه لثرو ثراء). 2. Bir cins ot.

[is.] 1. Halk veya hayvânât çokluğu. ثَرَوَةٌ: 2. Mâl kesreti, zengînlik: (إنه لثروة). 3. Kamer ile süreyyânın iltikâ ve ictimâ'ı, ayın ülker menziline girmesi: (هذه ليلة ثروة).

[sıf.] 1. Çok kesretli, firâvân ثَرِيَّةً * :ثَرِيٌّ (emvâl ve hayvânât): (مال ثري); (ثرية رماح). 2. Emvâl ve hayvânâtı çok, zengîn: (ثري رجل).

[sıf.] *ثَرَوَاءً * :س: أَثْرِي (امرأة ثرواء); (رجل أثرى): çok, zengîn:

[sıf.] *ثَرَوِي * :ثَرَوَانٌ 1. Çok, bol, vâfir: (شيء ثروان). 2. Emvâl ve hayvânâtı çok, zengîn: (امرأة ثروى); (رجل ثروان).

[is.] * (ثَرَوِيَا) (Aslı) * :ثَرِيًّا (Ânifen zikrolunan "ثروى" sıfat-ı mü'ennesinin musaggarıdır) ülker, yedi kardaş, pervîn (Burc-ı sevride bir cümle-i kevkebiyye): (طلعت الثريا). (Mu'arref olarak "النجم" dahi derler.)

[is.] Emvâl ve hayvânâtın مَثْرَاءً: çoğalmasını mücib, çoğalmasına sebep olan şey: (هذه مثرأة للمال).

[fl 4.] 1. (toprak) ziyâde ثَرِيَّ * :ثَرِيَّ kuruduktan sonra nemlenip yumuşamak: (ثريت ثريت). 2. Sevinmek: (ثريت به), ona sevindim. (أثرت الأرض).

[fl.] 1. (yerin) nem-nâk ثَرِيَّ * :إِثْرَاءً * :أَثْرِي (yerin) nem-nâk toprağı çok olmak: (أثرت الأرض). - [ft.] 2. Nemlendirip yumuşatmak: (أثرى المطر الأرض).

[ft.] 1. Nemlendirmek, ثَرِيَّ * :ثَرِيَّةً * :ثَرِيَّ ıslatmak: (ثرى التربة). 2. Sulamak, su serpmek: (ثرى المكان). 3. Yoğurt keşine su katarak ezme: (ثرى الأقط). [fl.] 4. İki elini yere yapıştırıp durmak: (ثرى فلان).

[is.] * :أَثْرَاءً * :ثَرِيَّ cem: ثَرِيَّ، ثَرَوَان * :ثَرِيَّ 1. Nem, yaşlılık. 2. Nemli toprak, yahut sathın altındaki nemlice toprak veya ıslandıkta yapışkan çamur hâline geçmeyen hafîf toprak. 3. 'Ale'l-ıtlâk toprak. 4. Hayr, hasene: (هو ذو ثرى). 5. Eser, nişân: (إني لأرى ثرى الغضب في وجهه), yüzünde hiddet eseri görüyorum. – (التقى الثريان), yağmur toprağın nem-nâk olan alt tabakasına geçmekten; ve iki kişi arasında çabuk ittifâk hâsıl olmaktan; ve çıplak tenin üzerine kürk giymekten kinâyedir. – (بيس الثرة بينهما), araları bozuldu; (لم إنه لقريب الثرى) – (بيس الثرى بيني وبينه), aramız iyidir. – (بعيد النبط), vefâsız adam hakkında darb olunur meseldir.

[is.] 1. Toprak. 2. Arz, yer. ثَرَاءً:

ثَرِيَّةٌ [sıf.] ve: *ثَرِيٌّ*:

ثَرِيَاءٌ [sıf.] 1. Kuraklıktan sonra nemlenip yumuşayan, nemli ve yumuşak (toprak). 2. Islandıkta yapışkan çamur olmayan hafif (toprak). 3. Rutûbetli, yağışlı: (يوم ثرى). - [is.] 4. (ثرية، ثرياء), toprak, yer.

[is.] 1. Arz, yer. (‘Alem gibi i‘tibâr olunup harf-ı ta‘rîf ve i‘râb kabûl etmez.):

فما ترب أثرى لو جمعت ترابها باكثر من بني نزار على العد
[عجيل بن فرج العجلي]

ثَرِيَانٌ [sıf.] Nem-nâk ve yumuşak (yer): (مكان ثريان).

الثَرِيٌّ [sıf.] (Ef‘âl bâbından ism-i fâ‘ildir) 1. Islatan, nemlendiren. 2. Nem-nâk. – (ما بيني وبينكم مثرٍ), aramız iyidir, aramızda bir şey yoktur:

فلا توبسوا بيني وبينكم الثرى فإن الذي بيني وبينكم مثرى
[جرير]

يُنْزِرِيْتُ [fl. d.] (deve) sıvık terslemek: (ثريط البعير).

ثَرِيَاطَةٌ [sıfs.] Sulu ve sıvık (toprak): (صارت الأرض ثرياطة).

يُنْشِئُ [ft 2.] Üfürülmüş tulumdan havâyı boşaltmak: (نش السقاء).

يُنْطَأُ [ft 3.] Ayakla çiğnemek: (نطأ).

يُنْطَأُ [fl 4.] Ahmak ve sebükmagz: (نطئ الرجل).

نُطَاءَةٌ [is.] Zehirli bir nev‘ böcek veya örümcek.

يُنْطَأُ [fl 1.] Pisleme, yestehlemek: (نط الصبي).

[fl 1, 2.] Köse veya seyrek kıllı olmak: (نط الرجل).

أَنْطَاطٌ [sıf.] Ağır karınlı: (رجل نط). 2. Köse, seyrek kıllı: (نط الحاجبين) – seyrek kaşlı.

أَنْطٌ [sıf.] Köse. (Lügat-i ‘âmmiyye olması muhtemeldir.)

نُطَاءٌ [sıfs.] 1. Kasığının kılı olmayan (kadın). 2. Örümcek yahut örümceğe şebîh ve ısırması pek acı bir cins böcek.

يُنْطَعُ [fl 3.] 1. Abdest bozmak, yestehlemek: (نطع الصبي). 2. Belli ve zâhir olmak: (نطع الشيء). - [ch.] 3. Zükâm ‘illetine uğramak, nezle olmak: (نطع الرجل).

يُنْطَعُ [ft.] Kırıp parça parça etmek: (نطع الشيء).

نُطَاعٌ [iz.] Zükâm, nezle.

نُطَاعِيٌّ [sıf.] ve:

مَنْطُوعٌ [sıf.] Zükâma uğramış, nezle olmuş.

تَطْعَمُ، يَتَطْعَمُ، تَتَطْعَمُ [fl. td.] Sözle galebe çalmak: (تتطعم على أصحابه). (Muhîtu'l-Muhît sâhibi bu mâddeyi Gayn mu'ceme ile zabt etmiştir.)

تَطْعَمَةُ [is.] Sözle galebe çalış.

تُطْفِئُ [iz.] 1. Ni'met, nâz ve na'îm, refâh-ı hâl: (هو في تطف). (في تطف).

يُنْطُو، تُطْوُ (تَطْوُ) (Aslı): نَطَا [fl 1.] 1. Adım atmak: (نطأ الرجل). - [ft.] 2. Def-i tabî'î etmek: (نطأ بسلحه).

يُنْطَى، نَطَى (تَطَى) (Aslı): نَطِي [fl 4.] Pek ahmak olmak: (نطى الرجل).

يُنْطَى، اِنْتِطَاءٌ [fl.] Gevşemek, kesb-i rahâvet etmek: (انتطى الرجل). (Asım Efendinin Kâmûs tercemesinde ifti'âl bâbından "انتطى" sûretinde zabtı sehve mebnîdir.)

نَطِي [sıf.] Pek ahmak: (رجل نطي).

نَطِي [icz.] Örumcekler.

النَّطَى [is.] Ahmaklık, humk.

نَطَاةٌ [is.] Hamâkat, budalalık: (فلان من نطاة لا يعرف قطاته من لطاته), Hamâkatinden atın önünü arkasından tafri'k edemez.

نَطَاةٌ [is.] Bir cins böcek.

نُغٌ (ناع، يثوع) maddesine n.)

يُنْعَبُ، نَعَبٌ [ft 3.] 1. Akıtmak, dökmek, fişkirmek: (انتعب الماء). 2. Koşarak gitmek: (صاح به فانتعب عليه).

نَعَبٌ [sıf.] Akan, dökülen, fişkiran: (ماء نعب، دم نعب).

نُعْبَانٌ [iz.] Derenin sel akacak yeri.

نُعْبَةٌ [is.] 1. Yeşil başlı ve pek zehirli bir nev' kertenkele, yılanı agu veren. 2. Fâre. 3. Bir cins ağaç.

نُعْبَانٌ [iz.] Pek büyük yılan, ejderhâ, yahut yılanın erkeği veya 'ale'l-İtlâk yılan. - (نعبان الماء), Nilde bulunur bir cins yılan balığı. - (دم النعبان، دم الأخوين) ve (عندم) dahi denilen bir cins nebât, karındaş kanı.

نُعُوبٌ [iz.] Safrâ, öd.

نُعْبَانٌ [sıf.] Akan, dökülen, fişkiran: (ماء أنعوب، أنعبان).

أُنْعَابِيٌّ [sıf.] Yuvarlak iri beyaz ve güzel (çehre): (وجه أنعبي، أنعبان).

مَنَاعِبٌ [iz.] 1. Su akacak yer, su yolu. 2. Havz oluşu ve musluğu. 3. Dam oluşu.

نُعُوبٌ [iz.] Salya. (En ziyâde cem'i müsta'meldir: (فوه يجري نعبيب)).

يُنْعَعُ، نَعْنَعَةٌ [ft. d.] 1. (sözü) pepeyilikle söylemek: (نعتع الكلام). - [fl.] 2. Ovurmak, gaseyân etmeğe çalışmak, veya birbiri arkasında kusmak: (نعتع الرجل).

تَتَعَنَّعٌ، تَتَعَنَّعٌ [fl. td.] Ovurmak, kusmağa çalışmak: (تتعنن الرجل بقينه).

تَنَعَّعٌ: [iz.] 1. İnci, dür, lü'lü'. 2. Sadef. 3. Kırmızı yün.

تَنَعَّجٌ: [iz.] Yolcular cemâ'ati, birlikte sefer ve siyâhat eden gürûh. ('Aynın takdîmiyle "عنج" dahi denilip, en fasîhi de budur.)

أَتَعَنَّجُ، يَتَعَنَّجُ، أَتَعَنَّجُ [fl. hr.] (yağmur) mütemâdiyen yağıp seller peydâ etmek: (اتعنن المطر). (Lügât-i garîbe ve meşkûkedendir.)

يُنَعِّجِرُ، نَعِّجِرَةٌ [ft. d.] Dökmek, akıtmak: (تعجر الماء).

يُنَعِّجِرُ، أُنَعِّجِرُ [fl. hr.] 1. Dökmek, dökülüp yayılmak: (اتعنن الماء); (المطر اتعنن). - [ft.] 2. Dökmek, akıtmak: (دماً اتعننرت العين); (اتعننرت السحابة بقطرها).

مُنَعِّجِرٌ: [sif. ism-i fâ'il] 1. Dökülen, taşan: (ماء متعننر); (دمع متعننر). 2. İçindeki mâyi' kenarlarından taşıp akan (kab): (جفنة متعننرة).

مُنَعِّجِرٌ: musaggarı: [iz.] Denizin açık ve engin yeri. İbn-i Abbâs Hazretleri Cenâb-ı Murtezâ hakkında: (في علمه كالقنارة)، buyurmuştur.

تَعْدٌ: [sif.] 1. Taze (hurma) veya olmak derecesine karîb olan (hurma kuruğu). 2. Taze (sebze). 3. Yumuşak (toprak): (ثرى تعد). Ekseriyyâ (معد) lafzına itbâ' olunur: (يقال تعد معد).

(معد ماله تعد ولا) - [iz.] 4. Tereyağı. - (رطبة تعدة معدة hiçbir şeyisi yoktur. (Sâğânî Gayn mu'ceme ile "تعد معد" zabt etmiştir.)

مُنَعِّدٌ: [sif.] Teni ter ve taze ve yumuşak (delikanlı): (غلام متعنن).

يُنَعَّرُ، نَعَّرٌ [fl 4.] (birinin) siğilleri yani etli benleri çok olmak: (نعر الرجل).

يُنَعَّرُ، أُنَعَّرُ [fl.] Yalandan ahbâr ve havâdis tecessüsünde bulunmak: (أنعر الرجل).

نَعْرٌ، نَعْرٌ [iz.] Muğaylân ağacının kökünden çıkıp zehr-i kâtil olan bir nev' zamg.

نُعْرَانٌ: [iz. t.] Atın hâyalarının ve koyun memelerinin hâricî tarafına çıkan meme başları gibi iki siğil.

يُنَعَّرُ، نَعْرَةٌ [fl. d.] Burunda çatlaklar zuhûr etmek, (burun) çatlamak: (نعر الأنف).

نُعْرُورٌ: [iz.] 1. Kolgan dikenini veya bunun başı ve tepesi. 2. Küçük hıyâr. 3. Ada soğanının kökü. 4. 'Acûz denilen sebze. 5. (ذونون) ta'bir olunan çöl nebâtın meyvesi. 6. Siğil, etli benek. (رجل نعور) - [sif.] 7. Kısa boylu ve tıknâz, tos ve toparlak: (رجل نعور).

نُعْرُورانٌ: [iz. t.] Atın hâyalarına ve koyunun memelerine çıkan iki siğil. (نعران gibi.)

نُعَارِيرٌ: [iz.] (Cem' sîgasyyla müfreddir) 1. Kuş konmaza şebîh bir nebât. 2. Burunda zuhûr eden çatlak.

شُعِبَ (اللحم تُعَطُّ): [fl 4.] 1. (et) bozulmak: (تُعَطُّ، تَعَطُّ * شُعِبَ).
2. (deri) ta' affün etmek ve çürüyüp kopmak: (تُعَطُّ).
3. (dudak) şişip öatlamak: (تُعَطُّ شفته).

تُعَيْطُ * [ft.] Dövüp ufaltmak: (تُعَيْطُ الشيء).

تُعَيْطُ * [sıf.] Kokmuş, bozuk, müta' affin: (تُعَيْطُ); (ماء تُعَيْطُ); (لحم تُعَيْطُ).

تُعَيْطُ [iz.] Rüzgârın kaldırıp götürdüğü ince kum.

تُعَيْطُ * [fl 2.] ve:

تُعَيْطُ * [fl 4.] Kusmak, kay etmek: (تُعَيْطُ الرجل).

تُعَيْطُ * [fl.] Ağızdan (gaseyân) yahut burundan veya yaradan (kan) boşanmak: (تُعَيْطُ القى من فيه); (تُعَيْطُ الدم من أنفه، من الجرح); (تُعَيْطُ منخره)، burnu kanadı.

تُعَيْطُ [is.] Bir def' alık kay ve gaseyân.

تُعَيْطُ * [fl 4.] (diş) çarpık ve birbiri üstüne çıkmak: (تُعَيْطُ أسنانه).

تُعَيْطُ * [fl.] 1. (misâfirler) çoğalmak, birbiri üstüne gelmek: (تُعَيْطُ الضيفان). 2. (ücret) büyük ve çok olmak: (تُعَيْطُ الأجر). 3. (iş) büyük ve mühim ve müşkil olmak: (تُعَيْطُ الأمر). 4. Hayvânâtın kesretinden (su başı) galebelik olmak: (تُعَيْطُ الورد). 5. Muhâlefet etmek, karşı durmak: (تُعَيْطُ القوم علينا).

تُعَيْطُ * [iz.] Çarpık ve zâ'id diş: (تُعَيْطُ، تُعَيْطُ * تُعَيْطُ). (بأسنانه تُعَيْطُ).

تُعَيْطُ * [icz.] cem: تُعَيْطُ fr: تُعَيْطُ، تُعَيْطُ * تُعَيْطُ. Deve ve inek ve koyunun memesindeki fazla ve **gür emzik** ve emzik şeklindeki siğil.

تُعَيْطُ * [is.] Dişi tilki. ('Alem i'tibâr olunarak harf-i ta'rîf almaz, ve gayr-i munsarif olur.) – (يا تُعَيْطُ)، şetm ve tahkîr ta'bîridir.

تُعَيْطُ * [iz.] 1. Kokmuş kırbalarda hâsıl olan bir nev' böcek. 2. (mec.) le'îm ve alçak adam.

تُعَيْطُ [is.] Çakal üzümü, it üzümü, 'inebü's-sa'leb. – (تُعَيْطُ الكلاء)، kuru ot.

تُعَيْطُ * [iz. cem.] ("تُعَيْطُ" yerine Bâ'nın Yâ'ya kalbiyle "تُعَيْطُ" in cem'idir) tilkiler.

تُعَيْطُ * [sıf.] 1. Dişleri çarpık ve birbiri üstüne çıkmış olan: (تُعَيْطُ رجل أنعل); (امرأة تُعَيْطُ). 2. Fazl ve ihsân ve keremi çok olan seyyid ve 'âlîşân (adam): (تُعَيْطُ رجل أنعل). – (لثة تُعَيْطُ)، dişleri çarpık olanın diş etleri.

تُعَيْطُ [sıf.] 1. Eşyâ ve mekâresi çok olan ('asker): (تُعَيْطُ ثوب). 2. Çok, kesretli: (تُعَيْطُ جيش ثوب). 3. Memesinde fazla ve **gür emziği** veya siğil olan (dişi hayvân): (تُعَيْطُ ناقة ثوب). 4. Kanı münteşir (yara): (تُعَيْطُ طعنة ثوب). (Müzekkeri ile mü'ennesi birdir.)

تُعَيْطُ [sıf.] 1. Galebeliği çok olan (su başı): (تُعَيْطُ ورد مثل). 2. Arası kesilmeyen, çok ve

muttasıl: (جاء القوم مثلين), halk araları kesilmeksizin geldiler.

[أرض مثقلة]: [sıfs.] Tilkisi çok (yer): (أرض مثقلة).

*تعلب: [iz.] 1. Tilki, rûbâh. 2. Havzdan su çıkacak oluk. 3. Hurma serdikleri yerin suyu gitmek için açılan delik. 4. Hurma ağacının dibinde çıkan fidanlar kesildikte ağaçta kalan dibleri. 5. Mızrâk sapının demire giren ucu. – (داء الثعلب), saçkıran illeti. – (عنب الثعلب), it üzümü.

"تعلب" bazı lügaviyyûn tilkinin erkek ve dişisine "تعلب" utlâk olduğunu, ve bazıları erkeğe mahsûs olmasıyla dişisine "تعلبة" denildiğini iltizâm etmişlerdir.

*تتعلب: [fl. td.] Korkaklıktan hîle ve hud'aya sapsak, tilkilik etmek: (تتعلب الرجل).

*تعلبة: [is.] 1. Dişi tilki. 2. Kuyruk sokumu. 3. Mak'ad.

*تعلبية: [is.] Atın köpek yürüyüşüne benzer bir nev' mezmûm yürüyüşü: (فرسك يعدو الثعلبية).

*مُتعلبة: [sıf.] Tilkisi çok olan (yer): (مكان متعلب); (أرض مثقلة).

*تعلول: [iz.] Çarpık ve birbiri üstüne çıkmış diş: (بأسنانه تعلول) (gibi).

*تعلول: [sıf.] 1. Gazab-nâk, pür-hiddet: (رجل تعلول). 2. Üç veya dört taraftan sağılması

mümkün olan (koyun): (شاة تعلول). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

*يُنعم، نَعَم: [ft 3.] Çekip koparmak, nez' etmek: (نعم الشيء).

*يَنْعَم، نَعَم: [ft.] Hoş ve muvâfık gelip cezb etmek: (تنعمتني أرض كذا), filân yer bana iyi geldi, filân yerden hoşlandım.

*نُعامة: [is.] Fâhişe. – (ابن نعامة), şetm ve tahkîr ta'bîridir.

*نَعْو: [iz.] Bir cins hurma yahut hurmanın irisi veya olmağa yüz tutmuş koruğu. ("معو" yerine lügattir.)

*نَاعِي (النَاعِي): [sıf.] Ehl-i 'ırza sarkıntılık eden: (رجل ناع). ("ناع" dahi lügattir.)

*يُنْعَب، نَعَب: [ft 3.] 1. Dürtmek: (نعبه بالرمح). 2. Boğazlamak, zebh etmek: (نعب الشاة). 3. Çıkarmak, uzatmak: (نعب البعير شفته).

*يُنْعَب، نَعَب: [fl 4.] (buz) erimek, çözülmek: (نعب الجمد).

*يَنْعَب، نَعَب: [fl.] (diş etleri) kanamak: (تنعبت لثته).

*نُعَاب، نُعَاب: [iz.] Derenin içinde kalan kesretli su. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

*نُعْبَان، نُعْبَان: [iz.] Dağın kuytu yerinde birikip güneş görmemekle soğuk duran su veya göl: (رضابة كالنعب).

"ثعب" [is.] yerine lügattir. (ثعبه) [is.] mâddesine n.)

[ft. d.] 1. (sözü) karmakarışık ve intizâmsız söylemek: (ثعغ كلامه). 2. (dişleri bitmemiş çocuk) diş etleriyle gevelemek. 3. Tefîş ve tefahhus etmek: (ثعغ أمره). - [fl.] 4. Dişlerini birbirine urarak lakırdı söylemek: (فلان) (يثعغ في الكلام).

[sıf.] *ثعاع* [sıf.] İntizâmsız ve karmakarışık söz söyleyen.

[is.] Nizâmsız söz: (كلامه من قبيل) [is.] (الثعغعة). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

[ft 3.] 1. Gedik açmak: (الرجل ثغر). 2. (zıddiyyetle) gedik kapamak: (ثغر التلثة). 3. (birinin) ön dişlerini kırmak: (ثغر فلاناً). 4. (diş) çıkarmak: (ثغر سنه). [ch.] 5. (birinin) ön dişleri kırılmak: (ثغر فلان). 6. (çocuğun) değişmek üzere ön dişleri düşmek: (ثغر الغلام).

[fl.] 1. (çocuğun) değişmek üzere ön dişleri düşmek. 2. (zıddiyyetle) diş çıkarmak: (أثغر الغلام). - [ch.] 3. (birinin) ön dişleri kırılıp ufalmak: (أثغر الرجل).

[fl.] *يثعز، إثعز* (Aslı *أثعز*) [fl.] (أثغر الغلام) (çocuğun) ikinci dişleri çıkmak: (أثغر الغلام). ("أثغرو، ادغر") dahi denilir.)

[iz.] 1. Yarık, gedik, rahne. 2. Ağız, fem, dehân. 3. Dişler yahut yalnız

ön dişler. 4. Hudûd, sinor. 5. Dar geçit, boğaz, derbend.

[icz.] Develerin çok sevdikleri bir cins ot.

[sıf.] *ثعور* [sıf.] Dağınık, müteferrik. Başlıca cem'i müsta'meldir: (أمسوا) (ثعوراً), müteferrik bir hâlde bulundurlar.

[is.] 1. Gerdân çukuru: (ثغر في ثغرتة). (İnsân ve hayvânınkine ıtlâk olunur). 2. Nâhiye, hıtta. 3. Düz ve kolay yol. 4. Yol, tarîk: (ثغر المجد).

[iz.] *مئاعز* [iz.] Hudûd, serhad.

[sıf.] *مئعور* [sıf.] Ön dişleri düşmüş veya kırılmış olan.

[iz.] *ثعرب* [iz.] Sararmış dişler.

[is.] *ثعاريز* [is.] Hudâda karîb muhâtaralı derbend.

[iz.] *ثعاريز* [iz.] Mısır ve Şâm'da hâsıl olur sarı ve kırmızı çizgili bir cins kavun.

[fl.] 1. (yer) cavrûd denilen beyaz bir ot hâsıl etmek: (أثعم الوادي). 2. (saç) cavrûd gibi ağarmak: (أثعم الرأس). - [ft.] 3. Doldurmak: (أثعم الإناء). 4. Öfkelen-dirmek, hiddete getirmek: (أثعمه). 5. (zıddiyyetle) sevindirmek, şâd ve mesrûr etmek: (أثعم فلاناً). 6. Hazımsızlığa uğratmak, mi'desini bozmak: (أثعمه).

يُنَاغِمُ، مُنَاغِمَةٌ [fş.] Dudak dudağa öpüşmek: (تاغمت المرأة المرأة).

نَعَمٌ [sıf.] Ava alışık (zağar): (كلب نغم).

أَنْعَمَاءُ [iz.] Cavrûd denilen beyaz bir ot, bandık otu, ak yavşan. *نَعَامٌ* *fr: cem: نَعَامَةٌ* *fr: نَعَامٌ

لُونٌ [sıf.] Cavrûd gibi beyaz olan: (لون)، beyaz renk. *نَاعِمٌ* [sıf.] Cavrûd gibi beyaz olan: (لون)، beyaz renk.

يُنْعَمُو، نَعَاءٌ (نَعَوْرُ) (Aslı) *نُعَا* (الشاة).

يُنْعِي، إِنْعَاءٌ [ft.] 1. Koyun vermek: (أُنْعَا). 2. (koyun ve keçiyi) meletmek, melemeğe mecbûr etmek: (أُنْعَا شَاهَهُ).

نُعَى [iz.] 1. Koyun ve geyik gibi hayvânât dişilerinin doğururken bağırmaları. 2. Koyunun dudağına 'âriz olan yarık.

نَاغٌ [iz.] Meleyen hayvân, koyun ve keçi: (ما له ناع ولا راغ)، ne koyunu ne devesi vardır. – (ما بالدار ناع ولا راغ)، evde kimse yoktur.

نَاغِيَةٌ [is.] 1. Koyun (asıl meleyici): (ما له ناعية ولا راغية)، ne koyunu ne devesi vardır, bir şeyisi yoktur. 2. Meleme: (سمعت ناعية الشاة).

نُعَايَةٌ [is.] Koyunun dudağına 'âriz olan yarık.

نُعْوَةٌ [is.] Bir def'a meleme.

نُعْيَةٌ [is.] Bir kavm ve kabîleye müstevlî olan açlık veya kaht ve zarûret: (أصاب الحي نعية).

يُنْفَأُ، نَفَأٌ [ft 3.] (kaynamakta olan tencerenin) galeyânı kesmek: (نفا القدر).

نُفَاءٌ [ic.]. Hardal. 2. Tere veya acı tere tohumu yahut üzerlik tohumu. (Âhirindeki hemzenin Vâv ve yahut Yâ'dan mübeddel olması da muhtemeldir.)

يُنْفُجُ، نَفْجٌ [fl 1.] Ahmak ve idrâksız olmak: (نفج الرجل).

نُفَاجَةٌ [sıf.] Ahmak, idrâksız: (رجل نفاجة مفاجاة) (itbâ' tarîkıyla).

نُفِّدَ، يُنْفِدُ، تَنْفِيدٌ [ft.] (esvâba) astar geçirmek, astarlamak: (نفد درعه).

نُفَافِيدٌ [iz. cem.] 1. Kat kat beyaz bulutlar. 2. Esvâb astarları ve a'râbin içten giydikleri bir nev' libâs. 3. Bir şeyin altına saklanan eşyâ. ("نُفَافِي"den maktûb olması muhtemeldir. Müfredi mesmû' değildir.)

مُتَافِيدٌ [iz. cem.] Esvâb astarları. (Müfredi mesmû' değildir.)

يُنْفِرُ، نَفْرٌ [ft 2.] (hayvânı) arkadan sürmek: (نفر الحمار).

يُنْفِرُ، إِنْفَارٌ [ft.] 1. (eger ve pâlâna) kuskun ve pârdem takmak: (أنفر السرج). 2. (hayvânı) arkadan sürmek, dürtmek: (أنفر البغل). – (أنفره بيعة سوء)، (erkek hayvânı) diğer bir erkek hayvâna takılmak. - [fl.] 3. (keçi) doğurma 'alâmetlerini göstermek: (أنفرت العنز).

يُنْفَرُ، تَنْفِرُ [ft.] Bazı lügatlerde mücerredî yerine Vâv-ı ma'nâ ile zabt olunmuştur.

يَسْتَنْفِرُ، اسْتَنْفَرُ [ft.] 1. (arka eteğini) bacakların arasından öne getirip tutmak veya kuşağa bağlamak: (استنفر بزاره). 2. (köpek kuyruğunu) bacakları arasından karnına yapıştırmak: (استنفر الكلب بذنبه).

أَنْفَارٌ [iz.] Kuskun, pârdem (pâldım): (شد نفره).

نُفْرٌ [iz.] Yırtıcı dişi hayvân ve kuşların âlet-i tenâsüliyyeleri. (Bazen diğer hayvânâtıninkine de itlâk olunur.)

[sıf.] 1. Eğer veya pâlânını kuyruğuna doğru silkip atan (hayvân): (مئفار دابة). 2. Me'bûn.

[sıf.] Me'bûn: (هو مئفر).

[fl. td.] *تَنْفَرُ، يَنْفَرُ، تَنْفَرُ* [fl. td.] (süt) tamâmıyla kıvâma gelmeyip az koyulaştıktan sonra öylece kalmak: (تفرق اللبن).

[iz.] *تَفَارِيْقُ* [iz.] 1. Hurmanın sapına bittiği yerdeki pulu veya bu pula mulâsık yeri. 2. Taneleri yenip üstünde bir iki tane kalmış hurma salkımı. 3. (mec.) cüz'î şey, habbe-i vâhide: (ماله تفرق).

[sıf.] *مُنْفَرُقٌ* [sıf.] Tamâmıyla kıvâma gelmeyip az koyulaştıktan sonra öylece kalmış (süt): (لبن منفرق).

[ft 1.] *يُنْفُلُ، نَفْلٌ* [ft 1.] 1. (el değirmenin altına) sofraya yaymak: (نفل الرحي). 2. Bir kerede saçmak: (نفل الشيء). - [fl.] 3. Durulmak, teressüb etmek: (نفل الماء).

[fl.] *يُنْفِلُ، إِنْفَالٌ* [fl.] Tortu peydâ etmek: (أنفل الشراب).

[ft.] *يَنْفُلُ، تَنْفِيلٌ* [ft.] Arada sü içerek (yemek) yemek: (نفل عن اللبن بالطعام).

[fl.] *يُنْفِلُ، مُنْفَالَةٌ* [fl.] 1. Sütsüz olarak ekmek ve hubûbât yemek ki bu hâl bedevîler 'inde büyük bir sefâlet 'ad olunur: (الرجل نافل); (تركت بني فلان منفالين). - [ft.] 2. (biriyle) birlikte çöküp oturmak: (نافل فلان فلاناً).

[fl.] *يَنْفُلُ، تَنْفُلٌ* [fl.] 1. Tortulanmak, tortu hâsıl etmek: (تنفيل الشراب). - [ft.] 2. Tortulandırmak, tortu hâsıl ettirmek. - (تنفله عرق) - (سوء), fîrû-mâyeliği mekârim ve mürüvvetten men' etti.

[iz.] 1. Tortu, çöküntü: (علا صفوه). 2. Sütün gayri olarak hurma ve hubûbât ve sâireden ta'âm: (تركتهم يأكلون النفل). 3. El değirmeni altına yaydıkları deriden yaygı. (Bu üçüncü ma'nâ ile Sâ'nın kesri de câ'izdir.)

[sıf.] *نَفْلٌ* [sıf.] Ağır yürüyüştü (hayvân).

[sıf.] *نَفْلٌ* [sıf.] Dâ'imâ tortu kabîlinden şeyler veya sütün gayri kuru ta'âm yiyen.

[is.] *نَفْلَةٌ* [is.] Çuval ve sâire dibinde kalan şey: (في الغرارة نافلة من التمر).

ثَافِلٌ [iz.] 1. Tortu, çöküntü. 2. Neces.

ثُفَالٌ [iz.] 1. İbrîk. 2. El değirmeni altına yayılan deriden yaygı. 3. El değirmenin alt taşı.

ثُفَالٌ [iz.] Değirmenin alt taşı.

ثُعَالَةٌ [is.] El değirmeni yaygısı.

ثُفَنٌ [ft 2.] 1. İtmek, öteye kakmak, dürtmek: (ثفن فلاناً). 2. (birinin) arkası sıra gitmek, tâbi' ve peyrev olmak: (ثفنه). 3. (deve) diziyile urmak: (ثفنته الناقة).

ثُفُونٌ [fl 4.] (el) katılaşıp nâsûr bağlamak: (ثفنت يده).

ثُفُونٌ [ft.] 1. (eli) katılaştırıp nâsûrlandırmak: (أثفن يده العمل). 2. (biriyle) birlikte oturmak, mücâlese etmek: (أثفنه).

ثُفَانٌ [fş.] 1. (biriyle) dâ'imâ oturmak, hem-nişîn ve mahrem-ı esrârı olmak: (ثافن فلاناً). - [ft.] (birine) yardım ve mu'âvenet etmek: (ثافنه).

ثُفْنٌ [iz.] Devenin dizine 'arız olan bir maraz.

ثُفْنٌ [iz.] Sofra ve dağarcığın etrâfi.

ثُفْنَةٌ [is.] 1. Hayvân ve insân dizi. 2. Devenin oturduğu vakit yere gelen dizleriyle sâir-i a'zâsı ki nâsûrlu olur. 3. Sayı, 'aded. 4. Cemâ'at, gürûh: (جاءت ثفنة من الناس). 5. Sepet ve kavsaranın aşağısındaki köşeler. 6. Sağılırken diziyile uran dişi deve. - (ذو الثفنات),

kesret-i 'ibâdetten dizleri nâsûr bağlamış adam, İmâm Zeynü'l-'Âbidîn (rzh)'n lakabıdır.

مُثْفَانٌ [sıf.] Yürürken dizleri yanlarına ve karnına dokunan (deve): (جمل مثفان).

مُثْفُونٌ [sıf.] Hem-nişîn, hem-bezm.

مُثْفُونٌ [sıf.] Diz kapakları iri (insân veya hayvân).

ثُفَاٌ [ft 1, 2.] 1. Kovalamak, arkasına düşmek: (ثفاه). 2. Kovmak, tard etmek: (ثفيت القوم).

أُثْفِيٌّ [ft.] 1. (tencereyi) üç taş veya sacayağı üzerine komak: (أثفى القدر). - [fl.] 2. Üç karı almak, üç karı ile tezevvüc etmek: (أثفى الرجل).

أُثْفِيٌّ [ft.] (tencereyi) üç taş veya sacayağı üzerine komak: (أثفى القدر).

أُثْفِيٌّ [ft.] (birinin) hasenât ve mekârimine mâni' olmak: (أثفى فلاناً) (عرق سوء), fûrû-mâyeliği mekârim ve hasenâtine mâni' oldu.

أُثْفِيٌّ [is.] *أُثْفِيٌّ، أُنْفِيٌّ cem: *أُثْفِيَّةٌ، أُنْفِيَّةٌ

Sacayağının beher ayağı veya Arabların buna bedel kullandıkları üç taşın beheri. Mecmû'una cem' sîgasıyla (أثافي) derler. - (الثالثة الأثافي)، kayanın bir köşesi karşısında iki taş komakla hâsıl olan sacayağının kayadan 'ibâret olan üçüncü ayağı; ve (mec.) musîbet, dâhiye, âfet, belâ: (الأثافي) [cem.] - (رماه الله بثالثة الأثافي).

cümle-i kevkebiyyesinde sacayağına müşâbih üç necmdir.

هم على إثنية) - Cemâ'at, gürûh. [is.] ائثنية: (واحدة), cümlesi ona karşı müttefiktirlar.

(نفا" mâddesine n.) نفاء:

مئفى: [sıfz.] Üç karısı vefât etmiş veya karıları yaşamaz (erkek): (رجل مئفى).

مئفاة: [sıfs.] 1. Üç kocası olmuş veya kocaları yaşamaz (karı): (امرأة مئفاة). - [is.] 2. Sacayağı şeklinde deve tamgası.

مؤئفاة: [sıfs.] Üç taş veya sacayağı üzerine konmuş (tencere): (قدر مؤئفاة).

Bu kelimelerin bir takımı "أئف" mâddesinde dahi zikrolunmuş ise de orada "أئفية" yerine sahven "أئفية" dizilmiş olduğundan, tashîhi ricâ olunur.

ئفى: [ft 2.] *ئئفى, ئئفى (ئئفى) (Aslı *ئئفى): (Ânifen beyân olunan "ئفا, يئفو" mâddesine n.)

ئئب: [ft 1.] *ئئب, ئئب: (ئب). Delmek, bir yandan bir yana delik açmak:

ئئب: [fl 1.] 1. (ateş) tutuşup yanmak, alevlenmek: (ئب النار). 2. Parlamak, lema'ân etmek: (ئب الكوكب). 3. (koku) yayılmak: (ئبت رايحه). 4. (devenin) sütü çoğalmak, bol olmak: (ئبت الناقة). 5. (birinin) re'y ve tedbîri nâfiz ve musîb olmak: (ئب رأيه). 6. (kuş) uçarken kubba-ı semâya doğru pek yukarı kalkmak: (قد (ئب الطائر).

ئئب: [fl 5.] *ئئب, ئئب: (birinin çehresi) pek kırmızı olmak: (ئب الرجل).

ئئب: [ft.] *ئئب, ئئب: (ateşi) tutuşturmak, parlatmak: (ئب النار).

ئئب: [ft.] 1. Çok delmek: (ئبه). 2. Tutuşturmak, alevlendirmek: (ئب النار). 3. (ihtiyârlık) saç ve sakala kır serpmek: (ئبه) (ئب فيه الشيء); (الشيب).

ئئب: [fmt.] 1. Delinmek: (ئبته فتئب). - [ft.] 2. Delmek: (ئبته). 3. (ateşi) tutuşturup alevndirmek: (ئب النار).

ئئب: [fmt.] Delinmek: (ئب الشيء).

ئئب: [iz.] *ئئب, ئئب, ئئب: (Bir yandan bir yana açık delik.

ئئب: [is.] *ئئب, ئئب: (Küçük delik.

ئئب: [iz.] *ئئب: (Çıra ve funda ve yonga gibi ateş tutuşturacak şey.

ئئب: [sıf.] *ئئب: 1. Pek kırmızı çehreli: (ئب); (امرأة ئب). - [sıfs.] 2. Sütü çok: (ئب).

ئئب: [sıf.] 1. Sütü çok: (ئب). 2. Nâfiz, nüfûzlu: (ئب). 3. Hâzık, mehâretli: (ئب). 4. Pek parlak, muzî': (ئب). 5. Pek yüksek, mürtefi': (ئب). 6. Çabuk ateş çıkarıcı (çakmak): (ئب).

أَتَّقِبُ: [sıf.] Her işe karışan ve her işe 'aklı eren, becerikli: (رجل أتقوب).

مُنْتَقِبٌ: [iz.] Büyük yol, câdde, şehrhâh.

مُنْتَقِبٌ: [iz.] 1. Delik delecek âlet, burgu, matkab. - [sıf.] 2. Re'yy ve tedbîri nâfiz (adam): (رجل منتقب).

مُنْقُوبٌ: [sıf.] Delinmiş, süfte: (در منقوب، منتقب).

يُنْقَبُ، نَقَبَهُ * نُقِبْتُ: [fl. d.] Budalaca lakırdı söylemek, söylediğini bilmemek: (تفتق الرجل).

يَنْتَرُّ، يَنْتَرُّ، تَنْتَرُّ * نَتَرٌ: [fl.] Sabırsızlıktan tereddüd ve ıztırâbda ve telaş ve endişede bulunmak:

إذا بليت بقرن فاصبر ولا تنتثر

يُنْتَفُ، نَفْتُ * نَفْتُ: [ft 1.] 1. Hazâkat ve mehârette galebe çalmak, daha becerikli olmak: (تقف فلاناً). 2. Urmak: (تقفه بالرمح). 3. Çabuk öğrenmek: (تفتت العلم والصناعة في أوحى مدة).

يُنْتَفُ، نَفْتُ * نَفْتُ: [ft 4.] Yetişip yakalamak, tutmak, bulmak, nâ'il ve destres olmak: (تقفهم).

يُنْتَفُ، نَفْتُ، نَفْتُ * نَفْتُ: [ft 4.] (bir işte) hâzık ve mâhir olmak: (تقف الشيء).

يُنْتَفُ، نَفْتُ، نَفْتُ * نَفْتُ: [fl 4.] ve:

يُنْتَفُ، نَفْتُ، نَفْتُ * نَفْتُ: [fl 5.] Eli çabuk ve becerikli olmak, elinden gelmek, haberi olmak: (تقف الرجل).

يُنْتَفُ، نَفْتُ، نَفْتُ * نَفْتُ: [fch.] Muvaffak ve destres olmak: (أنقته).

يُنْتَفُ، نَفْتُ، نَفْتُ * نَفْتُ: [ft.] 1. (mızrâk ve sâireyi) cendere ile doğrultmak: (تقف الرمح). 2. (mec) ta'lîm ve terbiye ve tehzîb etmek: (تقف الولد).

يُنْتَفُ، نَفْتُ، نَفْتُ * نَفْتُ: [fş.] 1. Uruşmak, dövüşmek, mücâdele etmek: (تاقفه). 2. Hazâkat ve fetânette yarış etmek: (تاقفه فتقفه), hazâkat ve fetânette yarış edip galebe çaldı. 3. (biriyle) silâhla oynaşmak, silâh ta'lîmi etmek: (تاقفه).

يُنْتَفُ، نَفْتُ، نَفْتُ * نَفْتُ: [fş.] Hazâkat ve fetânette yarış etmek: (تتاقفوا فكان أنقهم).

نَقْفٌ: [iz.] Kılıç veya sâir-i silâhla uruşma. (Masdariyyet ma'nâları için yukarıya n.)

نَقْفٌ: [sıf.] Eli çabuk ve becerikli, hamârât, zâbit. İtbâ' ile: (رجل نقف لقف), denilir.

نَقْفٌ، نَقْفٌ، نَقْفٌ، نَقْفٌ * نَقْفٌ: [sıf.] Eli çabuk ve becerikli, fatîn ve hâzık ve mâhir: (رجل نقف، نقف). İtbâ'la: (نقف لقف) ve (نقف لقف). (نقف نقف).

نَقْفٌ، نَقْفٌ * نَقْفٌ: [sıf.] Pek ekşi ve sert (sirke): (خل نقف).

نَقْفٌ: [sıfs.] 'Âkile ve dirâyetli, becerikli, hamârât: (امرأة نقف).

نَقْفٌ: [iz.] 1. Kılıç veya diğer silâhla uruşma veya ta'lîm. 2. Mızrâk ve sâire doğrultmağa mahsûs cendere ve mengene. 3. Remilde bir şekl-i mahsûs.

نَقْفٌ * نَقْفٌ: [is.] Kılıç ta'lîmi: (فلان من أهل المناقفة، حسن المناقفة).

مُتَأَفِّفٌ: [sıf.] Kılıç ta'liminde ve silâhla uruşmada mâhir.

مُتَّفَعٌ [iz. s.] ('inde'l-şu'arâ) Mızrâk, kargı.

يُنْقَلُ, *يُنْقَلُ*, *يُنْقَلُ*, *يُنْقَلُ* [fl 5.] 1. Ağır olmak, ağır gelmek: (ثقل الشيء). 2. (kadının) gebeliği meydâna çıkmak, ağırlaşmak: (ثقلت المرأة). 3. (ağacın dalları) üzlenip kavîlenmek: (ثقل العرفج). 4. (kulak) iyi işitememek, ağırlaşmak: (ثقل سمعه). 5. Ağır ve nâ-hoş olmak, tab'a hoş gelmemek: (ثقل). 6. Mühim veya vahîm olmak, ağırlaşmak.

يُنْقَلُ, *يُنْقَلُ*, *يُنْقَلُ* [ft 1.] Elde tartmak, ağırlığını anlamak için kaldırmak: (ثقلت الشاة).

يُنْقَلُ, *يُنْقَلُ*, *يُنْقَلُ* [fl 4.] (hasta) ağırlaşmak: (ثقل المريض).

يُنْقَلُ, *يُنْقَلُ*, *يُنْقَلُ* [ft.] 1. Ağır yük yükletmek, yükünü ağırlaştırmak: (أثقلته). 2. (uyku yahut hastalık veya levm ve ittihâm) basmak, üstüne çökmek: (أثقله المرض، النوم، النوم). 3. (kadının) gebeliği belli olmak, ağırlaşmak: (أثقلت المرأة). - (المرأة ثقلت). - (المرأة ثقلت).

يُنْقَلُ, *يُنْقَلُ*, *يُنْقَلُ* [ft.] 1. Ağırlaştırmak: (ثقل). 2. Ağır yük yükletmek: (ثقله). 3. (harfa) şedde komak: (ثقل الحرف).

يُنْقَلُ, *يُنْقَلُ*, *يُنْقَلُ* [fl.] Hubûbât ve sebze gibi sütün gayri şeylerle beslenmek: (ثقل الرجل).

يُنْقَلُ, *يُنْقَلُ*, *يُنْقَلُ* [fl.] 1. Ağırlaşmak, betâ'et ve rehâvet kesb etmek: "لكم ما"

2. "إذا قيل لكم انفروا في سبيل الله اثاقلمت nazarıyla bakıp çekinmek, girişmemek. - (تناقل إلى الأرض), yere yapışıp kalmak ve işe girişmek istememek. - (اثاقلم إلى الدنيا), çok yaşamak.

يُسْتَنْقَلُ, *يُسْتَنْقَلُ*, *يُسْتَنْقَلُ* [ft.] 1. Ağır bulmak, ağır nazarıyla bakmak: (استنقله). 2. Ağırlaştırmak, ağırlığını artırmak: (استنقل الشيء). - [fl.] 3. Ağırlaşmak, ağırlık peydâ etmek: (الشيء استنقل).

أثقالٌ [iz.] 1. Ağırlık, yük. 2. Eşyâ: "وتحمل أثقالكم". 3. Vezn: (أعطه الثقل). 4. Edevât, âlât: (هات ثقلي). - [cem.] 5. Günâhlar, zünûb, âsâm. - (أثقال الأرض), toprağın içinde medfûn defâ'in ve yahut mevât: "وأخرجت الأرض أثقالها".

أثقالٌ [iz.] 1. Yolcunun eşyâsı ve dârât ve haşemi: (للمسافر ثقل كثير). 2. Deve kuşu yumurtası. 3. Çokluk isti'mâl olunmayıp hıfz ve sıyânet olunan nefis ve zî-kîmet şey: "تارك فيكم إني: (الثقلان), ins ve cin: "أيها الثقلان". (İnsân ve hayvân, Arab ve 'acem, yahut sakîl ve hafif şeyler murâd buyrulduğu dahi maznûndur.)

يُنْقَلُ [iz.] Ağırlık, girânî. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

ثِقْلَةٌ, *ثِقْلَةٌ*, *ثِقْلَةٌ*, *ثِقْلَةٌ* [is.] 1. Ağırlık, yük. 2. Eşyâ, haşem, galebelik: (ارتحل القوم بثقلتهم).

ثِقْلَةٌ, *ثِقْلَةٌ* [is.] Çok yemekten hâsıl olan ağırlık ve gevşeklik: (وجدت ثقلة في جسدي).

نُقْلَةٌ [is.] Uyku basmaktan hâsıl olan ağırlık: (أثقلني الثقله), bana ağırlık bastı.

نُقْلٌ *cem: *ثَوَاقِلٌ [sıf.] 1. Ağır (hasta): (مريض ثاقلاً); (أصبح ثاقلاً), (hasta) ağırlaştı. 2. Tâmu'l-'ayâr (altın): (دينار ثاقل); (دنانيير ثواقل).

نُقْلٌ *cem: *ثُقْلَاءٌ [sıf.] 1. Ağır, girân: (مريض ثقیل). 2. Ağır (hasta): (حمل ثقیل). 3. Ağır canlı, suhbeti sıkıntı veren: (رجل ثقیل).

نُقْلٌ *cem: *ثُقَالٌ [sıf.] Ağır, girân.

نُقَالٌ [sıf.] 1. Sağrısı pek büyük (kadın): (امرأة ثقالة). 2. Ağır tabî'atlı temkînli ve re'y-i sâ'ib sâhibesi (kadın). 3. Ağır yürüyüşlü (deve): (بعير ثقال). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

مُنْقَالٌ *cem: *مُنْقَالِيٌّ [iz.] 1. Tartmak için müsta'mel olan dirhemlik. 2. Ağırlık mikdârı: "أتينا وإن كان مثقال حبة من خردل"; "إن الله لا يظلم مثقال ذرة". 3. Tartılacak şeye göre bir dirhem ile bir dirhemden seb'inden ya yatmış iki arpa tanesinden veya yigirmi kırattan 'ibâret vezn. - [cem.] 4. Erzâk, mü'ennes, zehâyir: (ألقى عليه منقاليه).

مُنْقُولٌ [sıfs.] Gebelikten ağırlaşmış: (امرأة منقولة); (فرس منقل).

مُنْقَلَةٌ [is.] Yatak ve sâireyi yatırıp düzeltmeğe mahsûs mermerden üstüvâne.

مُسْتَنْقَلٌ [sıf.] 1. Ağır 'ad olunan: (شيء مستنقل). 2. Hastalıktan ya uykudan veya bir levm

ve ittihâmdan bir ağırlık altında bulunan: (رجل مستنقل).

مُتَنَاقِلٌ [sıf.] Ağır basan, ağırlık veren.

نُقُوءٌ * [is.] Arabların yemek vaz'ına isti'mâl ettikleri kavata.

نُكْتِكَةٌ * [fl. d.] Ahmak ve gavgacı olup herkesle gavgâ etmek: (نكتك الرجل).

نُكْتِكَةٌ [sıfs.] Şaşkın ve biçimsiz (karı): (هي نكتكة).

نُكْتُكٌ * [fl 1.] Seyr ve seyâhat etmek: (نك في الأرض).

نُكْلٌ * [ft 4.] (biri) evlâdını veya diğeri bir sevgilisini gâ'ib etmek, evlâd ve ahhâb ölümüyle musâb olmak: (تكلت المرأة الولد); (تكل فلان); (حبيبه).

نُكْلٌ * [ft.] 1. Evlâd veya ahhâb ölümüyle musâb olmak: (أكلت المرأة). - [ft.] 2. Evlâd veya ahhâb fevtine uğratmak: (الله أنكلها); (ولدها). (İki mef'ûl alır.)

نُكْلٌ [iz.] Ölüm, vefât, helâk: (أصابهم النكل).

نُكْلٌ * [iz.] Evlâd veya ahhâbını gâ'ib eden adamın hâli, evlâd veya ahhâb fevtine dûçâr oluş: (أقلقه النكل).

نُكْلٌ * [sıf.] Evlâd veya ahhâbı ölmüş, Evlâd veya ehibbâ acısına dûçâr: (نكل، ناكل رجل); (امرأة نكل، ناكل). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir. - "ناول" cem'i "ناكل" gelir.)

*س: تَكْلَانَةٌ [sif.] Evlâdını veya 'azîz ahhâbını gâ'ib etmiş, evlâd ve ahhâb acısına dûçâr. ("تکلی" cem'i "تکالی" gelir.)

*تُكُولُ [sifs.] 1. Evlâdını gâ'ib etmiş, evlâd acısına dûçâr (kadın): (امرأة تكول). 2. Yolu bellisiz ve içinde gâ'ib olunur (beyâbân): (تكول فلاة).

*إِتْكَالٌ [iz.] *أَتَاكِلُ cem: *أَتُكُولُ [iz.] (عتكال) ve (عتكول) yerine lügattir. ("عتكل" mâddesine n.)

*مُتْكَلٌ [sifs.] Evlâd acısına dûçâr (kadın): (امرأة متكل، متكلة) - (القصيدة) - (المتكلة), birinin evlâd veya 'azîz ahhâbını gâ'ib etmesi hakkında söylenen mersiyye.

*مُتْكَلَةٌ [is.] Evlâd fevtini ve evlâd acısını mûcib şey: (رمحه للوالدات متكلة).

*مُتْكَالٌ [sifs.] *مُتْكَالٌ cem: *مُتْكَالٌ [sifs.] Dâ'imâ evlâdını gâ'ib eden; evlâdı yaşamayan (kadın).

*تُكَمُّ [ft 1.] *يَتُكَمُّ، *تُكَمُّ [ft 1.] 1. (birinin) izince gitmek, ta'kîb etmek: (تكم آثارهم). 2. (bir şeye) müdâvemet ve muvâzabet etmek, ayrılmamak: (تكم الأمر). 3. (bir yerde) ikâmet etmek: (المكان تكم). 4. Zâhir ve 'ayân etmek, îzâh etmek: (له الأمر تكم).

*تُكَمُّ [ft 4.] *يَتُكَمُّ، *تُكَمُّ [ft 4.] 1. Müdâvemet ve muvâzabet etmek, ayrılmamak: (تكم الأمر). 2. İkâmet etmek: (تكم بالمكان). 3. Devâm etmek, tutmak: (تكتم الطريق). - [fl.] 4. Yolu ortasından ve belli yerinden gitmek: (تكم فلان).

*تُكَمُّ [iz.] *تُكَمُّ [iz.] Yolu belli olan ortası ve sırtı: (أخذ تكم الطريق). (Bunların cem' olup müfredleri "تكمه" olması da muhtemeldir.)

*تُكْمَةٌ [is.] (Fıkra-1 ânifeye n.)

*تُكُنُّ [iz.] Yolu belli ve zâhir ve düz olan ortası: (خل عن تكن الطريق).

*تُكْنَةٌ [is.] *تُكْنٌ cem: *تُكْنَةٌ [is.] 1. Gerdânlık, kılâde: (ناطت سحاباً وناطت فوقه تكناً). 2. Sancak, râyet: "يحشر". 3. Mezâr, kabr. 4. Ateş yakılan çukur. 5. Bir şey örtmeğe ve gömmeğe kâfi olacak derinlikte çukur. 6. Gürûh, cemâ'at ve 'ale'l-husûs gügercin veya 'ale'l-ıtlâk kuş cemâ'ati. 7. İmân veya küfre müte'allik niyyet. 8. Devenin boynuna takılan kırmızı yün parçası. 9. 'Asker ve ordu merkezi.

*تُتَلَّبُ [ft 2.] *يَتُتَلَّبُ، *تُتَلَّبُ [ft 2.] 1. Tekdîr ve tevbih etmek. 2. Ta'yîb ve takbîh etmek. 3. Kovmak, tard etmek. 4. Tersine döndürmek, içini dışına veya üstünü altına çevirmek. 5. Gedmek, gedik ve rahnedâr etmek: (تلبه).

*تُتَلَّبُ [fl 4.] *يَتُتَلَّبُ، *تُتَلَّبُ [fl 4.] 1. Buruşmak, bozulmak: (تلب جلده). 2. Kirlenmek, yağlanmak: (تلب الثوب).

*تُتَلَّبُ [fl.] *يَتُتَلَّبُ، *تُتَلَّبُ [fl.] (devenin) ihtiyârlıktan dişleri aşınıp kuyruğunun tüyleri dökülmek: (تلب البعير).

*تُتَلَّبُ [fl.] *يَتُتَلَّبُ، *تُتَلَّبُ [fl.] (hayvân) iki senelik kararmış ot yemek: (تالب البرذون).

تَلْبٌ: *s: تَلْبَةٌ cem: تَلْبَةٌ [sıf.] 1. İhtiyârlıktan dişleri aşınıp kuyruğunun tüyleri dökülmüş (deve): (بعير تلب). 2. Pek ihtiyâr, sâl-hûrde (adam): (رجل تلب). 3. Döl ilkâh edemeyen yaşlı (deve): (بعير تلب). 4. 'Ayblı ve lekeli (adam): (رجل تلب).

تَلْبٌ: [sıf.] 1. Gedikli, kerteli (mızrâk): (رجل تلب). 2. 'Ayblı ve lekeli (adam): (رجل تلب).

تَالِبٌ: *s: تَالِبَةٌ [sıf.] Gedik, rahnedâr. – (تالبة الشوى), ayakları çatlamış (karı).

تَلَيْبٌ: [iz.] 1. İki senelik kararmış ot. 2. Çorak yerlerde biten bir nev' ayırık otu.

تَالِبٌ: *cem: تَالِبٌ [iz.] Toprağa karışık moloz, molozlu toprak.

مُتَالِبٌ: *cem: مُتَالِبٌ [is.] Şüyû'undan korkulan 'ayb ve nakîsa ve haslet-i zemîme: (فلان ذو مثالب).

مُتَالِبٌ: *cem: مُتَالِبٌ [sıf.] 1. İhtiyârlıktan dişleri aşınıp kuyruğunun tüyleri dökülmüş (deve). 2. 'Uyûb ve nekâyısı olan: (ما هو بمثلوب).

مُتَالِبٌ: [sıf.] Çorak yerlerde biten bir cins ayırık otlarını otlayan (hayvân): (بردون مثالب).

تَلْتٌ: *cem: تَلْتٌ [ft 1.] (birinin) mâlının üçte birini almak: (تلتت القوم).

تَلْتٌ: *cem: تَلْتٌ [ft 2.] 1. Kendi munzam olmakla ikiyi üçleştirmek, üçe iblâğ etmek, yahut üçüncüleri olmak: (تلتتھما). 2. Kendi munzam olmakla yigirmi dokuzu otuza iblâğ etmek,

otuzuncuları olmak: (فتلتتھم كانوا تسعة وعشرين). (İkinci ma'nâ anlaşılmaq için bu vecihle tasrîha muhtâcdır.)

تَلْتٌ: *cem: تَلْتٌ [fl.] Üç olmak, üçleşmek: (أتلت القوم).

تَلْتٌ: *cem: تَلْتٌ [ft.] 1. Üçleştirmek, üçe iblâğ etmek: (تلتتھما). 2. İki kişiye mülhak olup üçleştirmek: (تلت الاثنین). 3. Üç saymak, üç kişi göstermek. 4. (bir şeyi) üç cihetli veya üç köşeli etmek: (تلت الشيء). 5. Şarâb ve sâireyi bir sülsü tebahhur edecek derecede kaynatmak: (تلت الشراب). 6. (dişi deveden) birbirini müte'âkib üç yavru almak: (تلت الناقة). - [fl.] 7. (hurma koruğunun) üçte bir kısmı olmak: (تلت البسر). 8. (at) koşuda üçüncü olmak: (تلت الفرس).

تَلْتٌ: *cem: تَلْتٌ [iz.] Üçte bir, üç cüzü'de bir cüz'. - [t.] (تلتان), üçte iki.

تَلْتٌ: [iz.] 1. Ağaç ve sâirenin üç günde bir sulanması: (سقى النخلة التلت). 2. Dişi devenin üçüncü yavrusu.

تَلْتٌ: *cem: تَلْتٌ, تَلْتٌ s: تَلْتَةٌ *cem: تَلْتَةٌ [ia.] Üç: (تلتتہ رجال), üç erkek; (تلتتہ نساء), üç kadın. – (تلتتہ عشر رجلاً), on üç erkek; (تلتتہ عشرة امرأة), on üç kadın. – (سقى التلتتہ), ecvef, mu'telü'l-'ayn. – (تلتتہ ثلاث), üç kayıştan urulmuş mahfe kolanı. – (فعله تلتتہ), üç def'a yaptı.

تَلْتٌ: [ia.] Üçer: "فانكحوا ما طاب لكم من النساء". (Müzekker ve mü'ennesi müşterek ve gayr-i munsariftir.)

ثَلَاثَاتٌ، ثَلَاثَاوَاتٌ، أَثَالِثٌ cem: ثَلَاثَاءٌ [is.] Haftanın üçüncü günü, Salı; (يوم الثلاثاء), Salı günü; (ليلة الثلاثاء), Salı gecesi.

ثَلَاثُونَ ثَلَاثُونَ رَجُلًا، [ia.] Otuz: *ثَلَاثُونَ* ثَلَاثُونَ (امرأة). (Müzekkeriyle mü'ennesi bir olup, cem'-i müzekker-i sâlim gibi tasrîf olunur.) – (أحد، إحدى) – (خمسة، خمس وثلثون)، otuz beş, ilh. – (الثلاثون) (harf-i ta'rîfle), otuzuncu; (الثاني)، otuz ikinci, ilh.

(الثالث عشر) – *ثَالِثٌ* [sıf.] Üçüncü. – (الثالث والأربعون)، kırk üçüncü, ilh. – (الثالثة الأثافي)، (ثالثة الأثافي) (mâddesine n.)

[is.] Dakîkanın münkasim bulunduğu altmış sâniyeden beherinin altmış cüzü'de bir cüz'ü.

[iz.] Hristyanlar 'inde ekânîm-i selâse, teslîs.

[sıf.] 1. Üç kısımdan mürekkebe, üçlü, üçlük. 2. (sarfta) hurûf-ı asliyyesi üç olan (kelime): (الأفعال الثلاثية).

[sıfs.] 1. Üç kab dolduracak kadar süt veren (dişi deve): (ناقة ثلوث). 2. Bir emziği kuruyup tıkanmakla üç emzikten süt veren veya üçü kuruyup bir emziği kalan (dişi deve).

[ia.] Üçte bir, üç cüzü'de bir cüz', sülûs.

[iz.] İt üzümü, çakal üzümü, 'inebü's-sa'leb.

[iz.] Fasl ve bâb ve 'unvân ve kitâbelerin tahrîrine mahsûs ma'lûm hatt-ı celi.

[iz.] (Afrikya lüğatinde) kaplan.

[iz.] Ekânîm selâde i'tikâdı. (Zıddı tevhîddir.) (Masdariyyet ma'nâları için fikra-ı mahsûsasına n.)

[ia.] Üçer: (جاء القوم مثلث). (ثلاث") mürâdifi ve onun gibi gayr-i munsariftir.)

[iz.] Üç telli çalgı yahut çalgının üçüncü teli.

[sıf.] Bir büyük adamın yanında emsâl ve akrânına si'âyet eden: (عن تجنب). (فلان فإنه مثلث).

[i. sıf.] 1. Üç kısımlı, üçlü, üçlük. 2. Üç noktalı (harf). 3. Üç mısra'lı (beyt). 4. Sülûsâni tebâhur edecek sûrette kaynatılmış veya üzümü güneşte kurutulmuş (şarâb). 5. (hendesede) üç hatt-ı müstakîmin uç uca bitişmesinden hâsıl olan köşeli sath. – (الحب المثلث), sabr ve mür ve râvend mahlûtu.

[is.] 1. Nevbeti üç günde bir olan sıtma. 2. Memesinin üç emziğinden süt veren veya üç emziği gür olan dişi deve.

[sıf.] 1. Üçte biri alınmış (şey): (مال مثلوث). 2. Üç kattan urulmuş (ip): (حبل مثلوث). 3. Üç dıl'lı (eğre veya tahta). 4. Yün ve kıl

ve kırpıntıdan dokunmuş (kumaş): (مُتْلُوْثُ ثَوْبٍ). 5. Üç def'a işlenmiş (toprak): (مُتْلُوْثَةٌ أَرْضٌ).

Üç deriden yapılmış dağarcık. [is.] مُتْلُوْثَةٌ

تُتْلِئُ [ft. d.] *يُتْلِئُ، تُتْلِئُ * (toprak veya kum yığınının) bir tarafını el ile karıştırıp bir çukur açmak: (تُتْلِئُ التُّرَابَ الْمُجْتَمِعَ، الْكَثِيْبَ).

تُتْلِئُ [fmt. td.] *يُتْلِئُ، تُتْلِئُ * (تُتْلِئُ الدَّارَ). Yıkılmak, düşmek:

تُتْلِئُ [sıf.] Yıkılmış, yıkık: (بِنَاءٍ تُتْلِئُ).

تُتْلِئُ [iz.] *تُتْلِئُ، تُتْلِئُ * (تُتْلِئُ الْإِنْبِئُ'س-سَالِبَ). İt üzümü, çakal üzümü,

تُتْلِئُ [ft 1.] 1. Kar yağdırmak: (تُتْلِئُ السَّمَاءَ)، gök üstümüze kar yağdırdı. 2. Islatmak: (تُتْلِئُ الشَّيْءَ).

تُتْلِئُ [fl 1.] *يُتْلِئُ، تُتْلِئُ * (تُتْلِئُ الْكُفْرَ). Râhatlanmak, kesb-ü sükûnet etmek: (تُتْلِئُ الْكُفْرَ)، içim râhat etti.

تُتْلِئُ [fl 4.] 1. Râhatlanmak, kesb-ü sükûnet etmek: (تُتْلِئُ الْكُفْرَ). 2. Mutma'in olmak, kesb-i yakîn etmek: (تُتْلِئُ الْكُفْرَ). 3. Sevinmek şâd ve mesrûr olmak: (تُتْلِئُ الْكُفْرَ).

تُتْلِئُ [ft.] 1. Kar yağdırmak: (تُتْلِئُ السَّمَاءَ). 2. Sevindirmek, şâd ve mesrûr etmek: (تُتْلِئُ الْكُفْرَ). 3. Matlûbuna nâ'il ve kâm-yâb etmek: (تُتْلِئُ الْكُفْرَ). 4. Karlı olmak: (تُتْلِئُ الْكُفْرَ). 5. Râhatlanmak, sükûnet bulmak: (تُتْلِئُ الْكُفْرَ). 6. Kuyu kazırken yumuşak toprağa vâsıl olmak: (تُتْلِئُ الْكُفْرَ).

7. Kara tutulmak: (أُتْلِجُ الرَّجْلَ). 8. (sıtma) düşmek, zâ'il olmak: (أُتْلِجُ عَنْهُ الْحَمَى). 9. (çeşme veya kuyunun suyu) kesilmek: (أُتْلِجُ الْبَيْرَ أَمْثَلِجُ مَاءً). 10. 'Acele ve sür'at etmek: (أُتْلِجُ النَّاسَ).

تُتْلِجُ [iciz.] *تُتْلِجُ، تُتْلِجُ * (تُتْلِجُ الْكُفْرَ).

تُتْلِجُ [sıf.] Kar gibi soğuk: (تُتْلِجُ مَاءً).

تُتْلِجُ [iz.] Tavşancıl kuşunun yavrusu. (تُتْلِجُ الْكُفْرَ).

تُتْلِجُ [sıfz. cem.] kaydsız ve ahmak (adamlar): (تُتْلِجُ الْكُفْرَ).

تُتْلِجُ [iz.] Kar satan adam, karcı.

تُتْلِجُ [sıf.] Kar gibi bembeyaz: (تُتْلِجُ الْكُفْرَ).

تُتْلِجُ [is.] 1. Karhâne. 2. Karlık.

تُتْلِجُ [sıf.] 1. Kara tutulmuş: (تُتْلِجُ الْكُفْرَ). 2. Karla soğutulmuş, karlı: (تُتْلِجُ مَاءً). 3. Karla mestûr: (تُتْلِجُ الْكُفْرَ). - (تُتْلِجُ الْكُفْرَ). kaydsız ve ahmak: (تُتْلِجُ الْكُفْرَ).

تُتْلِجُ [fl 3.] *يُتْلِجُ، تُتْلِجُ * (تُتْلِجُ الْكُفْرَ). (sığır) baharda çayır yemekle ishâl olmak: (تُتْلِجُ الْكُفْرَ).

تُتْلِجُ [fl 4.] *يُتْلِجُ، تُتْلِجُ * (تُتْلِجُ الْكُفْرَ). Bulaşmak, âlûde olmak: (تُتْلِجُ الْكُفْرَ).

تُتْلِجُ [ft.] *يُتْلِجُ، تُتْلِجُ * (تُتْلِجُ الْكُفْرَ). Bulaştırmak: (تُتْلِجُ الْكُفْرَ).

تُتْلِجُ [fl 2.] *يُتْلِجُ، تُتْلِجُ * (تُتْلِجُ الْكُفْرَ). (fil) sıvık terslemek: (تُتْلِجُ الْكُفْرَ).

تَلَطَّ: [fl 2.] 1. (insân ve deve ve sığır) sıvık terslemek: (تلط الصبي، الثور، البعير). - [ft.] 2. Sıvık necâset atıp bulaştırmak: (تلط فلاناً).

تَلَطَّ: [iz.] İnsân veya hayvânın sıvık tersi.

مَتَلَطَّ: [iz.] Sıvık tersin mahreci, mak'ad.

تَلَطَّحَ: [sıf.] İhtiyârlıktan dişleri düşmüş (adam): (رجل تلتح).

تَلَعَّ: [ft 3.] (baş) yarmak: (تلع رأسه).

مَتَلَعَّ: [sıf.] Yarık ve çatlak (hurma koruğu). (Doğrusu Gayn mu'ceme ile "متلع" olduğu maznûndur.)

تَلَعَّ: [ft 3.] 1. (baş) yarmak: (تلع رأسه). 2. Urmak: (تلعه بالعصا).

انْتَلَعَّ: [fmt.] 1. (baş) yarılmak: (انتلع رأسه). 2. (hurma ağacı) meyve vermek: (النتلع النخل).

أَتَلَعَّى: [iz.] Âlet-i tenâsül-i zükûr.

مَتَلَعَّى: [sıf.] Ağaçtan düşüp çatlamış yahut yağmurdan düşmüş (taze hurma): (رطب متلع).

تَلَّ: [ft 1.] (kuyuyu) topraklamak: (تل البئر).

تَلَّ: [ft 1.] 1. Mahv ve helâk etmek: (تلهم). 2. (toprak veya kum yığını) ele ile karıştırıp bir tarafını yıkmak: (تل التراب). 3. Yıkmak, temelini kazmak: (الدار تل). 4. (kuyuya) toprak sürmek: (البئر تل التراب في). 5. (akça) dökmek: (تل الدراهم). 6. Torba veya

dağarcıktan şey çıkarmak: (تل الوعاء). - [fl.] 7. (hayvân) terslemek: (تلت الدابة).

أَتَلَّ: [fl.] 1. Koyunları veya yapağısı çok olmak: (أتل الرجل). 2. Dişleri dökülmek: (أتل فمه). - [ft.] 3. (bir binâ ve sâirenin yıkılmış cihetini) ta'mîr ettirmek: (أتلته).

تَتَلَّلَ: [fmt.] Yıkılmak, münhedim olmak: (تتللت الدار، الركبة).

بَتَلَّ: [fl.] 1. Her taraftan üşüşmek, hüçûm etmek: (بتلوا عليه). 2. Dökülmek, munsab olmak: (بتل الماء). 3. Yıkılmak: (بتل البيت).

تَلَّ: [iz.] Mahv, helâk: (أصابه التل). - (رماه الله بتل الفم), ağızdan dişlerin dökülmesi: (تلم).

تَلَّةٌ: [is.] 1. Büyük koyun sürüsü yahut koyunla keçiden karışık sürü: (تلة له). 2. Koyun yapağısı, yün: (كساء جيد التلة). 3. Yünle deve tüyü veya keçi kılı karışık: (حبل تلة). 4. Sahrâda yolculara gölge etmek üzere merkûz millerin beheri. 5. Devenin iki su içimi beyinde geçen iki günlük susuzluk. 6. Çok akça mikdârı: (تلة من الدراهم), (كثير التلة). - (تلة من الدراهم).

تَلَّةٌ: [is.] Kuyudan çıkan toprak: (تلة البئر).

تَلَّةٌ: [is.] 1. İnsân cemâ'ati: "تلة من الأولين" (feth ile) (تلة من) (فلان لا يفرق التلة) - "وتلة من الآخرين (zam ile), insân cemâ'atini koyun sürüsünden tafrika muktedir değildir. 2. Çok akça mikdârı: (تلة من الدراهم).

تَلَّةٌ: [is.] Mahv, helâk.

تَلَّى: [sifs.] Mahv ve helâk ve zâ'il olmuş:
(عزرة تلى).

تَلِيلٌ: [iz.] Suyun çağılı veya şarılısı:
(سمعت تليل الماء).

أَتَلُّ: [sif.] ve:

مُتَلِّ: [sif.] Sürüsü veya yapağısı çok olan:
(رجل أتل، مثل).

مُتَلِّلٌ: [sif.] Dâ'imâ mâl cem' ve iddihâr eden:
(رجل متل).)

مُتَلْوٌ: [sif.] Yıkılmış, münhedim: (بيت متلول).
(متلول).

تَلَّمَ: [ft 2.] 1. (bir şeyin) kenârını kırmak, gedmek, çentiklemek: (تلم السيف، الإناء). 2. (divârda) gedik açmak: (تلم الجدار).

تَلَّمَ: [fl 4.] 1. Çay ve harkın kenârında gedik açılmak: (تلم الوادي). 2. Ziyân ve telef olmak: (تلم في ماله). - [ft.] 3. Gedmek, çentiklemek: (تلم السيف).

تَلَّمَ: [ft.] Gedmek, çentiklemek:
(تلم الإناء).

تَلَّمَّ: [fmt.] ve:

تَلَّمَّ: [fmt.] Gedilmek, çentiklenmek: (تلم، اتلم السيف).

أَتَلَّمَّ: [iz.] 1. Gedik, çentik. 2. Sapan demirinin yerde açtığı yol. 3. ('arûzda)

fe'ûlünden (ف)'nin hazfıyla 'ûlün kalması ki (fi'lün)'e tahvîl olunur.

تَلَّمَ: [iz.] Çay ve hark kenârında açılmış gedik.

تَلَّمَّ: [is.] 1. Kırık yer, çentik. 2. Yıkılmış yer, gedik. 3. (mec.) zâyi'ât: (فلان موت) (تلمة في الإسلام لا تسد).

أَتَلَّمَّ: [sif.] 1. Çentikli, gedikli: (سيف أتلم); (حوض أتلم). 2. ('arûzda) vezninde fe'ûlünden mübeddel fi'lün bulunan (şî'r). - [iz.] 3. Çakıl ile karışık toprak. (أتلب gibi.)

تَلَمَطَ: [fl. d.] (birinin) bedeni gevşek ve etleri sarkık olmak: (تلمط الرجل). ("تلمط" ve "تلمط" dahi denilir.)

تَلَمَطُ: [iz.] Sulu ve sıvık çamur.

تَلَمَّ: [fl 1.] Seyr ve siyâhat etmek: (تلا الرجل).

تَلَّى: [sif.] Zengin, ganî. ("تلى" gibi veya ondan galattır.)

تَلَّمَ: [ft 3.] 1. Yağlı yemek yedirmek: (تلمأ القوم). 2. (mantarı) yağa batırmak, yağda kızartmak: (تلمأ الكمأة). 3. (ekmeği) doğrayıp tirît yapmak: (تلمأ الخبز). 4. (başı) yarmak: (تلمأ رأسه). 5. (burnu) kırıp kanatmak: (تلمأ أنفه). 6. Boyamak: (تلمأ لحيته). 7. Def'-i tabî'î etmek: (تلمأ بطنه).

إِنْتَمًا * [fmt.] 1. (baş) yarılmak: (انتما رأسه). 2. (ağaç veya meyve) yarılmak, çatlamak: (انتما الشجر).

ثَمْتُ * [sıf.] Esnâ-ı cimâ'da def'-i tabî'î eden (adam): (رجل ثموت) (gibi.)

ثَمَّمْتُ * [ft. d.] 1. (kabın) ağzını kapakla kapamak: (ثممت الإناء). 2. Alıkoymak, te'hîr etmek: (ثممتوا بنا ساعة). ("ثممت", ve "الثلت" ve "جهجه" dahi bu ma'nâya gelir.) 3. (iş) beceremeyip yüzüne gözüne bulaştırmak: (العمل ثممت). 4. (sütle dolu tulumun) ağzını bağlayıp direğe asmak: (ثممت السقاء). - [fl.] 5. (mızrâk ve kılıcın demiri) eğilip çarpılmak: (نصله هذا سيف يثممت). 6. Geri kalmak, çekilmek, tevakkuf etmek:

قمر نفي السهم تحت لبانه و جال على وحشيه لم يثممت

ثَمَّمْتُ * [fl. td.] 1. Çekilip durmak, tevakkuf etmek: (ثممت عنه). 2. Dil tutulmak, dolaşmak, iyi söyleyememek: (تكلم وما) (ثممت).

ثَمَّمْتُ * [iz.] Av köpeği, zağar.

ثَمَّمْتُ * [sıf.] Her tuttuğu şeyi kıran (adam): (رجل ثممام).

ثَمَّجْتُ * [ft 2.] Karıştırmak, halt etmek: (ثمجت الشيء).

ثَمَّجْتُ * [i.] Rengârenk kumaş nesc eden erkek veya kadın çulha.

ثَمَّدْتُ * [ft 1.] 1. Yağmur suyunu bir çukurda toplayıp hıfz etmek: (ثمد الرجل الماء). 2.

(suyu) azaltmak: (ثمد الماء). 3. Birinin yanındaki şeyi çekip tehî-dest bırakmak: (ثمد الشيء فلاناً). 4. (kadın) kesret-i cimâ'la (erkeği) mecâlsiz bırakmak: (ثمدته النساء). 5. Vermek, i'tâ etmek: (استثمدني فثمدته). - [fl.] 6. Semirmek, semen getirmek: (ثمد الرجل).

ثَمَّدْتُ * [ft.] 1. (yağmur suyunu) bir çukura toplayıp hıfz etmek: (أثمد الماء). 2. (göze) sürme sürmek: (أثمد عينه).

ثَمَّدْتُ * [fl.] 1. (yağmur suyunu) bir çukura toplayıp hıfz etmek: (أثمد الماء). 2. (göze) sürme sürmek: (أثمد عينه).

ثَمَّدْتُ * [fl. kş.] Semirmek: (أثمد الرجل).

ثَمَّدْتُ * [ft.] (yağmur suyunu) bir çukura toplayıp saklamak: (استثمد الماء). 2. (birinin) mâl-ı kesîrinden az şey talep etmek: (استثمدني فثمدته).

ثَمَّدْتُ * [iz.] 1. Menba'ı olmayıp yağmurdan birikmiş ve yahut yalnız kışın akan az su. 2. Kırbanın dibinde kalan su.

ثَمَّدْتُ * [iz.] Ânifü'l-beyân (ثمد)'in mürâdifi veya cem'idir.

ثَمَّدْتُ * [sıf.] Pek te'ennî ile çiğneyerek yiyen (çocuk veya hayvân).

ثَمَّدْتُ * [iz.] Sürme taşı, antimon. (جعل الليل إثمداً), gece uyumayıp bir fi'l-i hayra çalışmak.

ثَمَّدْتُ * [az.] Arab-ı 'âribeden bir kavm ki Sâlih (am) bunlara ba's buyrulmuştur. Hacerde

sâkin olup sularının kıtlığından böyle tesmiye olundular.

تَمُودَةٌ [is.] (Mağrib-i Aksâ lüğatinde) domuz, hınzır.

تَمُودٌ [sıf.] 1. İzdihâm sebebiyle tükenip az mikdârda kalmış (su): (ماء مثمود). 2. Mürâca'at ve taleb edenlerin çokluğuyla kesret-i 'atâdan mâlî tükenmiş (adam): (رجل مثمود). 3. Kesret-i cimâ'dan mecâli kalmamış (erkek): (رجل مثمود).

تَمْرٌ [fl. 1.] 1. (ağaç) yemiş tutmak: (ثمر الشجر). 2. Mâl tutmak, mâldâr ve zengîn olmak: (ثمر الرجل). 3. Hayvânât için ağaç dalları kesmek: (ثمر الرجل للغنم).

تَمْرٌ [fl.] 1. (ağaç) meyve vermek: (أثمر الشجر). 2. Tulumda sütün üzerinde tane tane yağ zuhûr etmek: (أثمر السقاء). 3. Mâldâr olmak, mâlî çoğalmak: (أثمر الرجل). - [ft.] 4. Meyve yedirmek: (أثمرت القوم); (كان من أطلع ولم يثمر); (كمن صلى العشاء ولم يوتر).

تَمْرٌ [fl.] 1. (ağaç) çiçeklerini döküp yemiş bağlamak: (ثمر الشجر). 2. (tulumda) sütün yağı tane tane zuhûr etmek: (ثمر السقاء). - [ft.] 3. (mâlî) çoğaltmak, nemâlendirmek: (ثمر); (ثمر الله مالك); (الرجل ماله).

تَمْرٌ [fl.] 1. Meyve bulmak, yemiş edinmek: (استثمر الرجل). - [ft.] 2. (ağaç) meyvedâr veya (mâlî) müsmir ve nemâdâr etmek: (استثمر الشجر، المال).

*تَمْرٌ، تَمْرٌ، أَمْرٌ cem: تَمْرَةٌ، تَمْرَةٌ *fr: تَمْرٌ [ic.] 1. Yemiş, meyve: (أدرك ثمر الشجر). 2. Mâl, servet: (كان له ثمر). 3. Altın ve gümüş ma'deni: (له ثمر).

*تَمْرَاتٌ cem: تَمْرَةٌ [is.] 1. Meyve tanesi. 2. Ağaç, şecer. 3. Baş derisi. 4. Züriyyet, nesl: (كثر). 5. Oğul, evlâd. 6. Kamçının ucundaki düğme: (اللسان ثمرة). - (mec.) (سوط عظيم الثمرة), dilin ucu: (ثمره الفؤاد), evlâd. - (ثمره العلم), 'amel-i sâlih. - (ثمره العمل الصالح), cennet.

تَمْرٌ [sıf.] Çok, bol (mâl): (مال ثمر).

تَمْرَةٌ [sıfs.] 1. Meyvesi çok: (أرض ثمرة). 2. Hoşa giden: (ما نفسي لك بثمره).

*تَمْرٌ [iz.] Müsmir ve nemâdâr mâl yahut mâlin envâ'ı: (وكان له ثمر).

تَمْرٌ [sıf.] 1. Meyve tutmuş, meyvedâr (ağaç): (شجر ثامر). - [iz.] 2. Böğürülce. 3. Kuzu kulağı çiçeği.

*تَمِيرَةٌ s: تَمِيرٌ [sıf.] 1. Meyvesi çok: (أرض). 2. Yağ ve kaymağı üstüne çıkan veya daha çıkmayan (süt): (ابن ثمير). - (ابن ثمير), mâhtâblı gece.

تَمِيرَةٌ [is.] Sütün üzerine çıkıp henüz toplanmamış yağ: (ظهرت ثميرة الزبد).

تَمْرٌ [iz.] 1. Meyve, yemiş. 2. Mâl.

تَمْرَاءٌ [sıfs.] 1. Meyve tutmuş, meyvedâr (ağaç): (شجرة ثمراء). 2. Meyvesi çok (yer): (أرض).

4. [i. cem.] 3. Meyveler, yemişler. - [is.] 4. (ثمراء).
Bir cins ağaç.

[sıf.] 1. Meyve veren, meyvedâr: (مثمر).
2. Meyvesi yetiştirilmiş (ağaç).

[sıf.] 1. Yetiştirilmiş, olgun (مثمر).
2. Çok, bol (meyve).

[sıf.] 1. Çok, fîrâvân (mâl): (مال).
2. Mâldâr, zengîn (adam): (رجل مثمور).
(مثمورون).

[iz.] 1. Sulu ve sıvık çamur. 2. Sulu hamûr. (نمط)

[sıf.] Taze, yumuşak: (عشب ثمغ). (Gayn mu'ceme ile "ثمغ" olması da muhtemeldir.)

[sıf.] Çehresi taze ve yumuşak ve rengîn olan: (غلام ثمعد).

[fl. kş.] *يُثْمَعُ، اِثْمَعَادُ* [sıf.] (birinin) çehresi taze ve yumuşak ve rengîn olmak:

فيهن خود تشغف الفؤادا قد اثمعد خلقها اثمعدادا

[sıf.] Taze, ve yumuşak ve rengîn (çehre): (وجهه ثمعد).

[ft 1.] 1. Beyaz şeyi siyaha karıştırmak: (ثمغ البياض بسواد). 2. (saçı) kına ile çok boyamak: (ثمغ رأسه بالحناء). 3. (saça) çok yağ sürmek: (ثمغ رأسه بالدهن). 4. (bir şeyi) kırmızı boya ile çok boyamak, kıpkırmızı etmek: (الثوب ثمغ). 5. Yarmak: (ثمغ رأسه بالعصا). - [fl.] 6. Karışmak: (ثمغ البياض بسواد), beyazla siyah karıştı.

[ft.] 1. (başa) kına veya gâliye sürmek: (ثمغ رأسه). 2. Boyamak, boyaya batırmak: (ثمغ الثوب). 3. Kırmak, kesr etmek: (ثمغ الشيء).

[fl.] 1. (taze hurma) ağacından düşüp yarılmak: (انثمغت الرطبة). 2. (yara) sulanmak: (انثمغت القروح).

[is.] Dağ tepesi: (صعد ثمغة الجبل). (Ferrâ Nûn ile "ثمغة" işittiğini beyân ediyor.)

[is.] 1. Çerviş yağıyla karışık sulu yemek: (أطعمنا الثميغة). - [sıf.] 2. Başın kemiğine geçmeyip yalnız etinde olan (yarık): (شجة ثميغة). 3. Yaş ve ıslak (toprak): (أرض ثميغة).

[sıf.] Gevşek ve sülpük: (تركة مثموعاً).

[sıf.] Yağlı ve semiz (oğlak veya oğlan): (غلام مثمعد); (جدي مثمعد).

[fl 1, 2.] 1. Durmak, meks ve ikâmet etmek: (ثمل الرجل). - [ft.] 2. Yardım edip (birinin) işini görmek: (ثمل قومه). 3. Yedirip içirmek: (ثملهم).

[ft 2.] 1. Yemek, ekl etmek: (ثمل الطعام). 2. İçilecek bir şeyden evvel yemek: (ما ثمل شرابه بشيء), içmekten evvel bir şey yemedi.

[fl 4.] 1. Serhoş olmak: (ثمل الرجل). 2. Durmak, meks ve ikâmet etmek: (ارتحل بنو فلان و ثمل فلان في دارهم).

أَثْمَلُ [fl.] 1. (süt) köpük hâsıl etmek, köpürmek: (أثمل اللبن). - [ft.] 2. Durdurmak, bulundurmak, ibkâ etmek: (الشيء أثمل).

تَثْمَلُ [ft.] 1. Artırıp bırakmak, ibkâ etmek: (ثمل الشيء). 2. Tahrîk edip köpürtmek: (ثمل اللبن).

يَتَثْمَلُ [ft.] Kabın dibinde kalmış şeyi yemek veya içmek: (ثمل ما في الإناء).

ثَمَلٌ [iz.] 1. Serhoşluk, keyf, neş'e. 2. Gölge, sâye, zıl. 3. İkâmet, meks. (Masdariyyet ma'naları için yukarıya n. "ثمله"nin de cem'idir.)

بِهْ [iz. s.] 'Akl, hazm, dirâyet: (ثمل، ثملة).

شَرِبْتُ حَتَّى أَصْبِحَ [sıf.] 1. Serhoş, mest: (أنا ثمل إلى كذا). 2. Arzu-mend, müştâk, hâhişli: (ثمل).

ثَمَلٌ [is.] 1. Kabın nısfına kadar gelen hubûbât ve hurma ve sâire. 2. Kabın veya kırbanın dibinde kalan cüz'î su. 3. Kuyunun dibinden çıkan çamur. 4. Yağ ve katran ve sâire sürdükleri yün parçası bir değneğe ki bağlı olur.

ثَمَلٌ [is.] 1. Havz ve kırba dibinde kalan su bakiyyesi. 2. Yağ ve katran sürmeğe mahsus yün parçası. 3. 'Âdet bezi.

ثَمَالٌ [sıf.] Kavmine yardım edip işlerine bakan (adam): (هو ثمال قومه).

ثَمَالٌ [iz.] Eskiyip kuvvet peydâ etmiş zehir: (سقاء الثمال). - (مثال gibi.) - ("ثماله"nin de cem'idir.)

ثَمَالٌ [is.] 1. Kabda veya karında kalan yemek ve su bakiyyesi. 2. Köpük: (شرب ثماله). (ثميلة gibi.)

ثَامِلٌ [sıf.] 1. Cilâsı zâ'il olmuş, paslanmış (kılıç): (سيف ثامل). 2. Latîf ve ikâmete şâyân (mahal): (بلد ثامل).

ثَمِيلٌ [iz.] 1. Ekşi süt: (سقاني ثميلاً). 2. Suyu cezb eden ekmek. 3. Dağlarda su birikecek kayalık çukur.

ثَمِيلٌ [is.] 1. Kabın nısfına kadar gelen hubûbât ve hurma ve sâire. (ثملة gibi.) 2. Kabda veya hayvânın karında kalan yemek ve su. (ثماله gibi.) 3. Havzda veya kırbada kalan su bakiyyesi. (ثملة gibi.) 4. Kuyunun dibinden çıkan çamur. (ثمد gibi.) 5. Temeli sağlam oturaklı binâ. 6. Ekinleri sulamak için kuru taşlarla çevirilmiş havz. 7. Bir cins kuş. 8. İçilecek bir şeyden evvel yenen az yemek; kahve altı veya meze.

ثَمِيلٌ [iz.] Melce', penâh, sığınacak mahal: (هو مثملة).

ثَمِيلٌ [sıf.] 1. Köpükler, köpürmüş: (لبن مثمل). 2. İkâmeti hoş ve latîf: (بلد مثمل). (مثمل gibi.)

مُنْمَلٌ: [sıf.] 1. İştiteni mest edecek sûrette terennümlü (güğercin nağmesi): (سمعت الحمام) (لين مثل). 2. Köpüklü, köpürmüş: (يصوت مثلاً).

مُنْمَلٌ: [iz.] Yıllanıp kuvvetlenmiş zehir.

مُنْمَلَةٌ: [is.] Sahrınc, sarınc.

مُنْمَلَةٌ: [is.] 1. Yağ ve katran sürececek yün parçası. 2. Kuyunun dibinden çıkan öamur. 3. Sürme yoğurt sepedi. 4. Çoban dağarcığı, torbası.

تَمَلَطٌ: [fl. d.] Gevşeyip sarkık ve sülpük olmak: (تملط الشيء). (تملط gibi.)

تَمُّ: [zm. Ba'îde işâret içindir] Orada, oraya, oracıkta: "وأزلفنا ثم الآخرين"; "فأينما تولوا فثم وجه الله".

Bazları Hâ ile (ثمه) sûretini dahi kabûl edip, kârîbe işârete tahsîs etmişlerse de, bu sûret fasîh olmadığı gibi, lisân-ı 'avâmda müsta'mel olan (ثم) dahi lahn-ı kabîhtir. (ثم) dâ'imâ feth üzere mebnî kullanılıp, Hâ-ı tenbîh ve Kâf-ı hitâb bu zarfa aslâ girmez.

تَمُّ: [Harf-ı 'atf] Asıl ma'nâsı sonra olup, iki müfred veya cümle arasında bulunur; ve iki cümle arasında bulunduğu vakit Tâ-ı te'nîsle (ثم) dahi câ'izdir. Nahviyyûn bu harfe on ma'nâ vermişlerdir. 1. Terâhî ve tertîb içindir: (جاءت الله ثم يعرفون نعمة). 2. İstib'âd için: "والرجال ثم النساء". 3. Ta'accüb için: "السموات الحمد لله الذي خلق". 4. İbtidâ-ı kelâm için: "والأرض وجعل الظلمات والنور ثم الذين كفروا بربهم يعدلون اصطفينا ثم أورتنا الكتاب الذين". – Bu dört makâmda Türkçede dahi

(sonra) edâtı kullanılır. 5. Vâv-ı ma' yerine yani ma'a zâlik ve bununla beraber ma'nâsına gelir: "ثم كان من الذين آمنوا". 6. 'Atf ile beraber tertîb beyân eder: "إن الذين آمنوا ثم كفروا ثم آمنوا". 7. Tederrüc için: "سوف تعلمون كلا سوف تعلمون ثم كلا". (والله ثم والله). Bu makâmda Türkçede (sonra) ve (yine) edâtı kullanılır. 8. Yalnız terakkî için yani zamânca tertîb murâd olunmayarak:

إن من ساد ثم ساد أبوه ثم قد ساد قبل ذلك جده

9. Ahbârdaki tertîbi beyân eder: (بلغني ما صنعت) لا ملجأ" (اليوم ثم ما صنعت أمس أعجب خلق السموات والأرض في" - "من الله إلا إليه ثم تاب عليهم âyet-i kerîmesinde "ستة أيام ثم استوى على العرش استوى على العرش قبل خلقه السموات) (والأرض) diye tefsîr ettikleri hâlde, bu âyet-i kerîmedeki (ثم)'ye kabl ma'nâsını veriyorlarsa da, halk istivâdan evvel olunca, bî't-tab' istivâ halktan sonra olacağından, burada dahi (ثم) tertîb ve terâhî için olup, zıddı olan kabl ile tefsîri lâzım gelmez. – Kufiyyûn (ثم)'yi Fâ-ı 'âtife gibi 'ad edip, muzâri'e mukâren oldukta, bu fi'le ma'tüfün-'aleyhinin i'râbını vermek istemişlerse de, (ثم)'den sonra gelen muzâri'in merfû' okunması ercah ve efsahtır.

تَمُّ: [ft.] 1. Ayakla basıp çiğnemek: (ثم) (الشيء). 2. Ta'mîr meremmet etmek: (ثمه). 3. (kuru ot ve sâire) toplayıp biriktirmek: (الحشيش ثم). 4. (eli otlâ) silmek: (ثم يده بالحشيش). 5. (koyun) ağzıyla (ot) koparmak: (ثم الشاة النبت). 6. (yemeğin) tekmîlini süpürüp yemek: (ثم الطعام)

7. (Süt tulumunu güneşin te'sîrinden muhâfaza için) altına ve üstüne yaban darısı yaymak: (تممت السقاء).

[ft.] 1. Ayakla basıp çiğnemek: (تم الشيء). 2. (bitişik kemiği) ayırmak: (تم العظم).

[fl.] 1. Atılmak, hücum etmek: (انتم عليه). 2. (vücûd) erimek: (انتم جسمه). 3. İhtiyârlamak, kocamak: (انتم الرجل). (Muhîtu'l-Muhît sâhibi ifti'âl babından "انتم" zabt etmiştir.)

[iz.] Islâh, ta'mîr, meremmet. – (كنا أهل) – (ثمة ورمة), onun işlerini islâh ve tesviye eden biz idik. – (هو ثمة ورمة), iyisi kötüsü hep budur. – (ثمة ورمة), azından ve çoğundan (Masdariyyet ma'naları için re's-i mâddeye n.)

[iz.] Hâne eşyâsı, pılı pırtı, kab kaçak. – (ما له ثم ولا رم) ve (لا يملك ثماً ولا رماً) hiçbir şeyisi yoktur.

[iciz.] *ثُمَّة* [fr:] Yaban darısı, semer otu. (هو أبوه على طرف الثمة) – (هو على رأس الثمة) (gibi). – (هو على طرف الثمة), işi yolundadır.

[is.] Bir tutam ot: (ثمة أخذت من الحشيش).

[sıf.] İhtiyâr, koca, pîr.

[iz.] *يُنْمُو* [fr:] Yaban darısı, semer otu. – (هو على طرف الثمام), istihşâlî kolay bir şeydir.

[sıf.] Ağzıyla ot koparan (koyun): (شاة ثموم). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

[is.] Ağzı bağlı ibrîk ve mîthare.

[iz. s.] *مَنْمَةٌ* [iz. s.] At göbeğinin mahll-i kat'ı.

[sıf.] 1. Muhtâc olanlara mu'âvenet ve bî-kesleri himâye eden, 'âlî himmet: (مثم رجل). 2. Mukaddem, kâr-güzâr: (رجل مثم مع مالم).

[sıf.] İyi kötü her ne bulursa yiyip süpüren: (مثم مثم، مثم مثم). (Âhirindeki "ة" mübâlağa içindir.)

[sıf.] Yaban darısıyla örtülmüş: (بيت مثموم).

[ft 1.] *يُثْمَنُ، ثَمَّنُ، ثَمَّنَ* [ft 1.] (birinin) mâlından sekizde birini almak: (ثمنهم).

[ft 2.] *يُثْمَنُ، ثَمَّنُ، ثَمَّنَ* [ft 2.] (yedi kişinin) sekizincisi olmak, kendi iltihâkıyla sekize bâliğ etmek: (ثمنهم).

[fl.] 1. (birinin) devesi sekiz günde bir su içmek: (أثمن الرجل). 2. Sekizleşmek, sekize bâliğ olmak: (أثمن القوم). 3. Bahalı olmak: (أثمن المتاع). - [ft.] 4. Satın alınan şeyin bedelini ve esmânını vermek: (أثمنه سلعته); 5. Fi'ât komak, bedelini ta'yîn etmek: (أثمن له). (أثمن البيع).

[ft.] 1. Sekizleştirmek, sekize iblâğ etmek: (ثمنهم). 2. Sekiz kat yahut sekiz köşe veya sekiz cihetli etmek: (ثمن الشيء). 3. Kîmet ve baha takdîr etmek: (ثمن سلعته). 4. Toplamak, cem' etmek: (ثمن الشيء).

ثَمْنٌ * ثَمْنٌ * cem: ثَمْنٌ * [ia.] Sekizde bir, sekiz cüzü'de bir cüz': (هذا ثمن ذاك).

ثَمَنٌ * ثَمَنٌ * cem: ثَمَنٌ * [iz.] Kîmet, baha, bedel: (أعطني ثمنه).

(bir şeyin hakîkî değerine, (ثمن) ise satan ile alan beyninde takarrür eden bedele denir, ister kîmet-i hakîkîsi olsun, ister ondan eksik veya ziyâde olsun.

ثَمْنٌ [iz.] Sekiz günde bir kere su için devenin sekizinci günü.

ثَمْنِيَّةٌ، ثَمْنِيَّةٌ musaggarı: ثَمَانٍ (الْثَمَانِي) *s: ثَمَانِيَّةٌ [ia.] Sekiz: (ثمانية رجالٍ), sekiz erkek; (ثمان) ثَمَانِيَّةٌ (ثمانية نساء), sekiz kadın; (ثمانية مائة), sekiz yüz; (ثمانية) ثَمَانِيَّةٌ (ثمانية عشر), sekiz bin; (ثمانية عشر), on sekiz (z.); (ثمانية عشر), on sekiz (s.).

Üçten dokuzaya kadar olan esmâ-ı a'dâdın kâ'idesi üzere, müzekkeri (ث) ile ve mü'ennesi (ة)'siz olup, mü'ennesi tenvîli olduğu vakit ref' ve cer hâletlerinde âhirindeki (ي) hazf olunur; izâfette hazf olunmaz; bazı eş'ârda (ثمان عشرة) vürûdu ise şâzdir.

ثَمَانٍ * ثَمَانِيَّةٌ [iz.] Bir cins ot.

ثَمَانِيَّةٌ * ثَمَانِيَّةٌ [ia.] Seksan: (جائني ثمانون) ثَمَانِيَّةٌ * ثَمَانِيَّةٌ (رأيت ثمانين امرأةً), bana seksan kişi geldi; (رأيت ثمانين امرأةً), seksan kadın gördüm. (Müzekker ve mü'ennesi bir olup, cem'-i müzekker-i sâlim gibi tasrîf olunur.)

ثَمَانِيَّةٌ * ثَمَانِيَّةٌ [ia.] Sekizinci; (الثامن عشر), on sekizinci; (الثامن والعشرون); yigirmi sekizinci ilh. – (ثامناً), sekizinci olarak sekizinci derecede.

ثَمِينٌ [ia.] 1. Sekizde bir. 2. (mec.) cüz'î şey.

ثَمِينَةٌ * ثَمِينَةٌ [sıf.] 1. Bahalı, gâlî, yüksek fi'âtlı. 2. Kîmettâr.

ثَمِينَةٌ [is.] Müd denilen ölçünün sekizde birini istî'âb eder kab.

ثَمِينَةٌ * ثَمِينَةٌ [sıf.] 1. Sekiz katlı, sekiz rükünlü, sekiz köşeli, sekizli, sekizlik. 2. Zehirlenmiş, mesmûm. 3. Sıtmaya tutulmuş, sıtmal, mahmûm. 4. Kîmeti ta'yîn olunmuş. 5. (hendese) sekiz dılı'lı (şekil). 6. ('arûzda) sekiz cüzü'den mürekkebe (bahr).

ثَمِينَةٌ [is.] Bir nev' çuval.

ثَمِينَةٌ * ثَمِينَةٌ [fl 4.] 1. (et) bozulup kokmak: (ثمنت اللحم). 2. (diş etleri ve dudak) gevşeyip şişmek ve kanamak: (ثمنت الشفة، اللثة).

ثَمِينَةٌ * ثَمِينَةٌ [sıf.] 1. Bozuk, kokmuş (et): (لحم ثمنت). 2. Gevşek ve şişkin ve dâ'imâ kanayan (dudak, diş eti): (شفة), (لثة ثمة). (Nûn'un takdîmiyle "ثمنت" dahi denilir.)

ثَمِينَةٌ [sıf.] Bed-hûy ve bed-gûy, fi'l ve kavlinde edesiz: (رجل ثمنية).

ثَمِينَةٌ * ثَمِينَةٌ [fl. d.] Temizlendikten sonra yine kirlenip mülevves ve murdâr olmak: (الرجل ثمنل).

ثَبْتٌ [sıf.] Kısa boylu, bodur.

ثَبْتٌ [iz. s.] Bozuk ve kokmuş yumurta.

ثَجْرٌ [is.] Oluk suyunun döküldüğü yerde açtığı çukur. (ثَجْرَةٌ gibi.)

ثَدٌّ [is.] 1. Erkek memesi. 2. Meme başı, emzik. 3. Erkek memesi etrâfındaki et: (عاري الثديتين), mübârek memeleri etrâfındaki et olmamakla Seyyidü's-Sakaleyn Efendimize vasf olmuştur. 4. Burnun ucu: (إذا جدع الأنف الدية كاملة وإن جدعت ثدوءته فنصف العقل).

Bazı lügaviyyûn Nûn'u zâ'ide 'ad edip, (ثءء) yahut mâddesinde zikretmişlerde de, Nûn'un hurûf-ı asliyyeden olması ihtimâli gâlibdir. Birinci harfî mazmûm okunursa, âhiri hemze yani kelime-i mehmûz; ve birinci harfî meftûh okundukta, âhiri Vâv yani kelime-i nâkıs olmak iktizâ eder. Bu ismin erkek memesine ve (ثءءى) isminin kadın memesine mahsûs olduğu cümhûr-i lügaviyyûn 'indinde müselleme ise de, her birinin diğeri yerine isti'mâli vâki'dir.

ثَمْتٌ [sıf.] Memesi etli ve kaba (erkek).

ثَبْتُ [ft 1.] Yarmak, şak etmek: "إن الله" "ثبط" veya "ثتط". "لما مد الأرض مادتها فثبطها بالجبال" olduğu da maznûndur.) 2. (mantar veya diğer bir nebât toprağı) yarıp çıkmak: (ثتطت الكمأة الأرض).

ثَبْتُ [iz.] Tahta yarmağa mahsûs kafesci âleti.

ثَبْتُ [fl.] Çürüyüp fersûdelenmek: (أثن الهرم).

ثَبْتُ [fl.] 1. Râkibin ağırlığından (atın) topuk kılları yere değmek: (ثن). 2. Birbirine sarmaşmış kuru ot otlamak: (ثن البعير).

ثَبْتُ [iz.] 1. Gümrâh ve birbirine sarışmış kuru otlar. 2. Kararmış ağaç dalları.

ثَبْتُ [is.] 1. Kasık, 'Âne. 2. Kasık ile göbek arasındaki ince deri. 3. At ve ona mûmâsil hayvânâtın topuk arkasında sıcak gibi sarkan tüy. - (كنا في ثنة من الكلام وغنة), öteden beriden bahs ediyordun.

ثَبْتُ [iz.] Sık ve birbirine sarmaşmış ot.

ثَبْتُ [ft 2.] 1. Katlamak, bükmek: (ثنى). 2. Çevirmek, sapıtmak: (ثنى فلاناً). (الشيء). 3. "إنهم يثنون صدورهم", dizgini çevirdi; (من عناته). (birinin) ikincisi olmak, kendi iltihâkıyla (bir şahs veya şeyi) ikiye iblâğ etmek: (هذا واحد فآنه). 4. İ'âde ve tekrâr etmek, ikinci def'a olarak (bir iş) yapmak: (ثنى عليه بصفة ثانية). - [fl.] 5. İkinci def'a olarak yerinden oynamak, ve davranmak, bir ikinci hareket etmek: (هو لا يثنى ولا يثلت), iki ve üç def'a davranmakla kalkamaz. (Bedenin ağırlığından kinâyedir.)

ثَبْتُ [fl.] 1. (deve) altı yaşına varmak: (أثنى البعير). 2. (birinin) ön dört diş düşmek: (أثنى الرجل). - [ft.] 3. Medh ile veya 'ale'l-ıtlâk vasf etmek, evsâfını zikr ve ta'dâd etmek:

4. (birinin) ikincisi olmak: (فلاناً أثنى). 5. Tekrârlamak, yeniden ve ikinci def'a olarak (bir iş) yapmak: (أثنى على فلان بالضرب).

[ft.] 1. İkiletmek, ikileştirmek: (ثنى الشيء). 2. (bir kelimeyi) tesniye etmek, tesniye 'alâmetini ilhâk etmek: (ثنى الاسم). 3. (bir harfe) iki nokta komak veya iki noktalı 'ad ve kabul etmek: (ثنى التاء). 4. Medh ile veya 'ale'l-ıtlâk vasf etmek: (ثنى عليه). [ch.] 5. İkileşmek, iki kat olmak: (وقد يثلث الشيء لا يثنى إلا). (هو لا يثنى ولا يثلث) – ne iki ayağıyla ve ne de iki ayağı ve değnekle yürüeyebilir. (Yerinden kımıldanamayan ihtiyâr hakkında denir.)

[fl.] 1. Katlanmak, bükülmek: (ثنى الشيء). 2. Meşy ve harekette sallanmak, temâyül etmek: (تثنى فلان في مشيه). 3. Kıvrılmak: (تثنت الحية). 4. (deve) altı yaşına varmak: (تثنى البعير).

[fl.] 1. Katlanmak, bükülmek: (انثنى الشيء). 2. Dönmek, bırakıp çekilmek, geçmek: (انثنى عنه). 3. Tekrârlamak: (انثنى عليه بالضرب).

[fl. ifti'âl] 1. Katlanmak, bükülmek: (انثنى الشيء). 2. (deve) altı yaşına basıp ön dişleri düşmek: (انثنى البعير).

[ft.] Kâ'ide-i 'umûmiyyeden hâric tutmak, ayırmak: (استثناه). (استثنى عليه).

[fl.] Katlanmak, bükülmek: (انثنى الشيء). *يُثْنُونِي، اِثْنَاءٌ* : اِثْنُونِي

[iz.] 1. Kat, büküm: (أنفذت) (كذا ثني كتابي), filân şeyi kitâbımın katına yani yaprakları içine soktum. 2. (yılanın) kıvrılıp çöreklenmesi: (ثني الحية). 3. Derenin döndüğü yeri, dirseği: (أخذوا في ثني الوادي). 4. Devenin ikinci karında doğurduğu yavru: (الناقة ثني). 5. İkinci def'a olarak doğuran deve. 6. Bir kavmin seyyid ve re'îsinden sonra gelen, ikinci: (هو ثني القوم). 7. Gecenin bir sâ'ati veya bir mikdâr vakti, bir kısmı: (الكلام أثناء)، sözüün artası, arası, evâsıtı.

[sıfz.] Tekrârlama, tekerrür: "لا ثني في" الصدفه.

[iz.] Pazar ertisi günü, Yevmü'l-isneyn. *أثناء، أثنانين* : cem: ثني

[iz.] 1. Bir kavmin re'îs ve seyyidinden sonra ki, ikinci. 2. Re'ysiz ve tedbîrsiz adam. (ثنيان gibi.) *ثنية* : cem: ثني

[iz.] Bir kavmin re'îs ve seyyidinden sonraki, ikinci. *ثنية* : cem: ثني

cems: ثناء، ثنيان، أثناء : cemz: ثنية *s: ثنيي* [sıf.] Ön dört dişi düşmüş (hayvân), yani altı yaşında (deve), dört yaşında (at), üç yaşında (keçi ve koyun ve sığır).

[is.] Kesilmiş devenin ayaklarıyla başını kesen adama 'âid olur. *ثنية*

ثَنِيَّةٌ [sıf.] 1. En dûn, en alçak, ednâ, erzel: (فلان ثنية أهل بيته). - [cem.] 2. (ثنيان) ve (ثني) sıfatlarının cem'idir.

ثَنِيَّةٌ *cem: ثَنِيَّةٌ [is.] 1. Yokuş yahut yokuşa çıkan yol. 2. Dağ yahut dağ yolu: (سلخوا). 3. İki altta ve ikisi üstte olan dört on dışın beheri. 4. İltizâma ve kiraya verilen hurmalıkta sâhibinin istisnâ edip kendi için sakladığı ağaç. 5. İstisnâ: (حلف بيميناً ليس فيه ثنية). 6. 'Azâbdan müstesnâ olan şühedâ gürûhu: (الشهداء ثنية الله في (طلاع الثنايا) – (الثنايا) fikrasına n.) [sıfs.] 7. 'umûr-ı 'âliyye vâsıl olan, gittikçe terakkî eden.

ثَنَاءٌ *cem: ثَنَاءٌ [iz.] Medh ve ta'zîm ile vasf ve ta'rîf yahut 'ale'l-ıtlâk vasf: (طيره بالثناء).

ثَنَاءٌ [iz.] 1. Hâne havlîsi. 2. Devenin diz bağı. 3. Yün ve kıldan bükülmüş ip.

ثَنَاءٌ [ia.] İkişer: (جاؤوا ثناء، جن ثناء). (Müzekker ve mü'enneste seviyyâ müsta'mel olup, gayr-i munsariftir. Müsennâ mürâdifidir.)

ثَنَاءٌ [is.] Yün ve kıldan ip.

أَثْنَاءٌ *fr: أثْنَاءٌ [iz. cem.] 1. Katlar, bükümler. 2. İç, orta, aralık: (في أثناء الكلام), söz arasında; (في أثناء ذلك), bu arada.

[ia.] *إثنتان، اثنتان، اثنتان، اثنتان s: اثنتان *إثنتان (هما اثنتان) iki: (هما اثنتان), onlar ikidir; (بين الاثنتين), iki (kişi) arasında. (اثنا عشر، اثنا عشره عشرة), on iki; (اثنا وعشرون), yigirmi iki ilh. – İki ile ifâde olunacak isimler Arabîde

tesniye sîgasıyla ifâde olduğundan, bu ism 'aded terkîbâtında az kullanılır. Ma'a-hâzâ bazen zarûret vezn için isti'mâl olunur: (عجز فيه ظرف) gibi, ki (حنظلتان) demek îcâb ederdi. (الاثنتان), iki rakîb.

[iz.] *أثنا، اثنا، اثنا *cem: أثنا: (يوم الاثنتين) ve nâdiren harf-i ta'rîfsiz (يوم اثنين), Pazar ertisi günü.

[sıf.] *ثانية s: (الثاني) *ثان: (الباب) 1. İkinci: (الثاني), ikinci bâb. – (ثاني عشر), on ikinci; (الثاني والعشرون), yigirmi ikinci. – (ثانياً), ikinci olarak, ikinci derecede. 2. Boynu eğri: (شاة ثانية).

[is.] *ثوان (الثواني) *cem: ثانية: Dakîkanın altmışta biri, sâniye.

[sıf.] *ثنائي s: ثنائي: 1. İki cihetli, iki taraflı, iki kısımdan mürekkebe, ikili, ikilik. 2. (sarfta) iki harfli, iki harften mürekkebe (kelime).

[sıf.] *ثنوي s: ثنوي: İkiye mensûb ve müte'allik.

[is.] *ثنوا *ثنوي: Kesilmiş hayvân başıyla ayakları ki kesen adama 'âiddir. (ثنية gibi.)

[iz.] *ثنية *cem: ثنيان: 1. Bir kavmin seyyid ve şerîfinin ikincisi. 2. Re'y ve tedbiri olmayan adam.

[sıf.] *ثنوي: Pazar ertisi günleri oruç tutan.

[is.] *ثنوية: Mecûsî tâ'ifesi gibi biri hayra ve diğeri şerre mahsûs iki ilâha inanmak meslek ve i'tikâdı.

اِنْتِنِيَّةٌ [is.] Tabî'at ve mizâcın iki cinsten mürekkebi olması.

تَنْنِيَّةٌ [is.] 1. Medh ve ta'zîmle vasf veya 'ale'l-ıtlâk vasf ve ta'rîf. 2. (sarfta) bir kelimenin (ale'l-ıtlâk) ve (bin) 'ilâvesiyle teşkil olunan sîgası ki medlûlünün iki olduğunu gösterir: (رجلان), iki kişi; (يكتبان), iki kişi yazıyor.

اِسْتِنَاءٌ [iz.] 1. Bir şeyin bir kâ'ide-i 'umûmiyyeden hâric bırakılması. 2. (nahivde) bir kelimenin (إلا) ve (غير) gibi bir edâtle kelâmın hükmünden ihrâc. – (سفر الاستثناء), Tevrâtın sonradan 'ilâve edilmiş olan beşinci bâbı.

مَنْئِي [ja.] İkişer. ("ثناء" gibi müzekker ve mü'ennese itlâk olunarak gayr-i munsariftir.) جاعل الملائكة رسلاً أولى أجنحة منئى"; (جاء القوم منئى) (منئى الأبادي) – "وثلاث وربع" olunan ihsân; kumâr için zebh olunan hayvândan artıp biri tarafından iştirâ ve kumârdan hâric olanlara tevzî' olunan parçalar.

مَنْئِي *cem: *مَنْئَانِ [iz.] 1. Tanbûr ve lagota gibi saz âletlerinin ikinci teli. 2. İki telli tanbûr. 3. Derenin döndüğü yerde teşkil ettiği dirsek: (مئاني الوادي). 4. Hayvânın dirsek ve dizi, ayağını büktüğü mahal: (مئاني الدابة).

مَنْئَانِ * [is.] 1. Kat, büküm. 2. Yün ve kıldan bükülmüş ip. 3. Kitâbü'l-lâh'tan gayri kitâbdan istinsâh olunmuş kelâm. 4. Tevrâtın sonra 'ilâve edilmiş olan

beşinci bâbı. 5. Nağme, âvâz. 6. Dû beytî, mesnevî.

مَنْئَانِ * [i. cem.] 1. Ânifen beyân olunan (مئى) ve (مئاة) kelimelerinin cem'idir. 2. Kur'ân-ı Kerîmin mecmû'una yahut birkaç sûresine, yahur mufassal sûrelere, ya bir sûrede tekerrür eden âyet-i kerîmeye ve yahut Sûre-i Fâtihaya itlâk olunur.

مَنْئَانِ * [sıf.] 1. Tesniye sîgasında olan (kelime). 2. İki noktalı (harf). - [iz.] 3. Tesniye sîgası.

مَنْئَانِ * [iz.] (nahivda) (إلا) veya buna mûmâsil bir harf ile bulunduğu cümlelerin mefhûmundan ayrılıp çıkarılmış olan kelime: (جاءني القوم إلا زيد), cümlesine Zeyd müstesnâ ve kavm müstesnâ minhüdüdür.

مَنْئَوِي [iz.] Her iki mısra'ı bir kâfiyede olan nazm ve manzûme.

مَنْئِي * [ft 4.] Yüksek sesle çağırarak: (مئ فلاناً).

مَنْئِي * [ft.] (dâ'in) medyûna bağırıp şiddet göstermek: (مئ على غريمه).

مَنْئِي [iz.] 1. Boğaz deliği. 2. Göğsün üstü, yukarısı. 3. Kalbi ihâta eden zâr. - [sıf.] 4. Bağırarak çağırarak: (مئ بالناهت ولا). (المتهرت).

مَنْئِي * [fl. d.] (kar) erimek: (مئ الثلج).

تَهَلَّ: [fl 4.] Yere yayılıp döşenmek: (تهل الشيء).

تَهَلُّ: [iz.] Gayr-i ma'rûf, meçhûl, bâtil şey: (هو الظلال بن تهل). (Harf-i ta'rîf almaz ve gayr-i munsarif olarak kullanılır. – "بهل" ve "فهل" dahi denilir.)

تَهْمَدُ: [sıf.] İri vücûdlu ve semiz (kadın): (امرأة تهمد).

تَهَا: [fl 1.] Ahmak olmak: (تَهَا الرجل).

تَهَا: [fş. mufâ'ale] Mukâvele etmek, sözleşmek: (تَاهَا).

تَاهِدُ: [sıf.] "تَاهِدُ" dan maktûbdur. (تَاهِدُ mâddesine n.)

تَاهِي: [fl 1.] "تَاهِي" mâddesine n.)

تَاهِي: [fl 1.] 1. Geri dönmek, rücû' ve 'avdet etmek: (تَاهِي الرجل); (تَاهِي الله تعالى). 2. Eski hâline gelmek. 3. Dolmak veya dolmağa yaklaşmak: (تَاهِي الحوض). 4. Toplanmak: (تَاهِي الماء في الحوض). 5. Yerine gelmek: (تَاهِي العقل إليه). 6. Za'ftan sonra semirmek: (تَاهِي الغبار). 7. Çoğalmak: (تَاهِي المال).

تَاهِي: [fl 1.] (hastanın bedeni) iyileşmeğe başlamak: (تَاهِي العليل جسمه).

تَاهِي: [ft.] 1. Doldurmak: (تَاهِي الحوض). 2. Ücret ve mükâfâtını vermek: (تَاهِي الرجل مثوبته); (تَاهِي حسنة أتابه الله). 3. (hastanın bedenini) iyi etmek: (تَاهِي أتابه أخاكم).

4. (robanın kenârını bastırmak): (تَاهِي الله جسمه). 5. (hasta) iyileşip eski hâline gelmek: (تَاهِي المريض).

تَاهِي: [fl.] 1. Geri dönmek, 'avdet ve rücû' etmek, eski hâline gelmek: (تَاهِي الرجل). (Mücerredi gibi.) - [ft.] 2. (birine) ücret ve mükâfâtını vermek: (تَاهِي الرجل مثوبته). 3. (birine) bir şeye karşı 'ıvaz ve bedel vermek: (تَاهِي فلاناً من كذا). 4. (cemâ'ati) namâza da'vet etmek veya iki kere çağırarak, ve 'alâ-kavl iki def'a (حي على الصلاة خير من النوم) yahut sabâh namâzında demek: (تَاهِي المؤمن). 5. Namâz için ikâmet getirmek: (تَاهِي للصلاة). 6. Farzdan sonra nâfile kılmak: (تَاهِي بركعتين). 7. Sevbiyle işâret ederek imdâd talep etmek:

وخير نحن عند الناس منهم إذا الداعي المثوب قال يا لا

تَاهِي: [fl.] 1. Farzdan sonra nâfile namâzı kılmak: (تَاهِي المصلي). 2. Sevâb kazanmak: (تَاهِي الرجل).

تَاهِي: [ft.] 1. Bir şeyin i'âdesini talep etmek, istirdâd etmek: (تَاهِي المال). 2. (birinden) ücret ve mükâfât istemek: (تَاهِي فلاناً).

تَاهِي: [iz.] "تَاهِي" yerine lügattir. (تَاهِي mâddesine n.)

تَاهِي: [fl 1.] Parmak veya ayak şişkin veya hamûr gibi bir şeye batmak, gömülmek: (تَاهِي الإصبع); (تَاهِي قدمه في الوحل). (تَاهِي تاخ، تاخ، تاخ dahi lügattir.)

1. [fl 1.] *يُثَوِّرُ، ثَوَّرَ، تُثَوِّرُ، تُثَوِّرُ، ثَوَّرَ (ثَوَّرَ) (Aslı): ثَارَ. Kalkmak, havâyâ karışmak, ortalığı kaplamak: (ثار الغبار). 2. Sıçramak, uçmak, yerinden kalkmak: (ثار القطاء، الجراد). 3. Kalkmak, harekete gelmek: (ثار الموج). 4. (kan) sıçramak, zuhûr etmek: (ثار الدم). 5. Hücûm etmek, üstüne çökmek, üşüşmek. 6. (yürek) bulanmak: (نفسه ثارت). 7. Zuhûr edip ortalığı kaplamak: (ثار الشفق). 8. Zuhûr etmek, vâki' olmak: (ثارت بينهما فتنة).

[ft. *أَثَرَ، يُؤَثِّرُ، إِثْرًا ve kalble: إِثْرًا *أَثَرَ: أثار if'âl] 1. (toz) kaldırmak: (أثار الغبار). 2. Ürkütüp kaldırmak: (أثار الصيد). 3. Tahrîk edip heyecâna getirmek, ayağa kaldırmak. Bu ma'nâ ile itbâ' tarîkıyla: (أثرته) ve (أثرته) dahi denilir. 4. Eşemek. 5. Çift sürmek.

[ft.] 1. Kaldırmak, heyecâna getirmek: (ثورهم). 2. (toz ve toprağı) havâyâ kaldırmak: (ثور الغبار). 3. Bir şeyin iç yüzünden bahs edip teftîş ve tahkîkine girişmek: (ثور عن القرآن).

[fş.] *يُثَاوِرُ، مُثَاوِرَةٌ، ثَوَارٌ *ثَاوَرَ: ثَاوَرَ. Sıçramak: (ثاوره).

[fl.] *يَنْثَوِرُ، نَثَوَرَ *نَثَوَرَ: نَثَوَرَ. 1. Kalkmak, cûş ve heyecâna gelmek: (نثور الرجل). 2. Sıçramak, birinin üstüne çökmek: (نثور عليه).

[ft.] *يَسْتَثِيرُ، اسْتِثَارَةٌ *اسْتَثَارَ: اسْتَثَارَ. Kaldırmak, tahrîk ve tehyîc etmek: (استثاره).

*أَنْوَارٌ، ثِيَارٌ، ثَوْرَةٌ، ثِيْرَةٌ، ثِيْرَةٌ، ثِيْرَةٌ، ثِيْرَةٌ *ثَوْرٌ: ثَوْرٌ [iz.] 1. Öküz, gâv. 2. Boğa. 3. Boğa şeklini ibrâz

eden bir burc. 4. (mec.) re'îs, baş: (هو ثور القوم). 5. (mec.) ahmak, 'akılsız, idrâksiz: (ما هو إلا ثور). 6. Yosun: (ثور الماء), su yosunu. 7. Tırnağın dibindeki beyaz leke. 8. Delilik, cünûn, cinnet: (أصابه الثور). 9. Şafağın neşr ettiği kırmızılık: (ثور الشفق).

[iz.] *أَنْوَارٌ، ثَوْرَةٌ *cem: ثَوْرٌ. Keş peyniri kâsesi.

[iz.] "ثَارٌ" mâddesine n.)

[iz.] Göz perdesi, gîtâ': (على عينه ثير).

[is.] ثَوْرَةٌ. Çokluk, bolluk, kesret: (ثورة رجال), (مال).

[iz.] 1. Hışm, gazab, öfke: (ثار ثائره), gazabı coşa geldi. [sif. ism-i fâ'il] 2. (Re's-i mâddeye n.) 3. Yerden yeni çıkan (çekirge): (الذي ثائر نافر). (الذي ثائر نافر) – (ثائر الرأس), saçı uzun ve dağınık. – (ثيور ثائراً) – (ثيور ثائراً), pür-hiddet olarak kalker.

[is.] ثَائِرَةٌ. Gürültü, patırtı.

[iz.] Havâyâ kalkmış toz, gubâr.

[is.] ثَوْرَةٌ. Hayvân mak'adı.

[is.] مَثَوْرَةٌ. Öküz ve boğası çok mahal.

[is.] Çift sürmekte kullanılan inek.

[fl 1.] *يُثَوِّغُ، ثَوَّغٌ *ثَاغَ: ثَاغَ. Akmak, seyelân etmek: (ثاغ الماء).

[fl.] *يُثَاعِغُ، إِثَاعَةٌ *أَثَاعَ: أَثَاعَ. Kay etmek.

تُع: [if.] Mükerrer olarak kullanılıp, tâ'at-i ilâhîye mutazammın seyr ve siyâhat-i bilâd etmek bâbında emir sîgasıdır.

تُوع: *fr: [iz.] Her dem tâze ve salkım sûretinde yenmez bir yemiş verir bir cins dağ ağacı.

تَاع: * [sıf.] ("تایع"den maktûb) kay eden.

تَاعَةٌ: [is.] Şiddetli kay ve gaseyân.

تَوَاعَةٌ: [iz.] Ahmak ve nuhûsetli adam.

تَال: [fl 1.] 1. Ahmak olmak. 2. Cünûn 'alâmetleri göstermeğe başlamak: (تال الرجل). - [ft.] 3. (lâzım olan bir şeyi) dökmek: (تال ما في الوعاء).

تَوْل: [fl 4.] 1. (koyunun) a'zâsı gevşek ve sarkık olmak: (تولت الشاة). 2. (koyun) bir maraz-ı mahsûsa uğramakla sürüye tâbi' olmayıp sersem sersem gezmek: (تولت الشاة).

تَنَوَّل: [fl.] 1. Söğüp sayarak atılmak: (تنول عليه). 2. (bal arıları) toplanmak: (تنولت النحل).

تَنَّثَال: [fl.] 1. Birden çöküp dökülmek: (انتال عليه التراب). 2. Her taraftan hücum edip toplanmak, üşüşmek: (الناس انتال عليه). 3. Söylenecek söz çok olup mütekellim hangisini evvel söyleyeceğini şaşırarak: (عليه القول انتال). (Lügat-i 'âmmiyede şaşırarak ma'nâsıyla i'lâlsiz "انتول" denilir.)

تَوْل: [fl.] (koyun) (تول) (تول) *تَيْتَوْلُ، اِتْوَالٌ * : اِتْوَالٌ denilen ve sürüden ayrılıp sersem sersem gezmesini mûcib olan maraza uğramak: (تولت الشاة).

تَوْل: [iz.] 1. Arı sürüsü yahut arının erkeği. 2. Ta'mı ekşi bir cins ağaç. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

تَوْل: [iz.] Koyunlara 'ârız olan ve sürüden ayrılıp sersem sersem gezmelerini ve nihâyet teleflerini mûcib olan bir maraz.

تَوْل: [iz.] Erkek devenin âlet-i tenâsülünün gılâfı. (تول yerine lügattir.)

تَوَالَةٌ: [is.] Külliyetli çekirge sürüsü.

تَوَيْلَةٌ: [is.] 1. Ot yığını. 2. Her biri bir taraftan gelip birikmiş cemâ'at, derme çatma gürûh. 3. Sürü.

تَوْلٌ: *s: [sıf.] 1. Mecnûn, deli, çılgın. 2. Ahmak, 'akılsız. 3. İmdâd ve nusret ve hayr ve hasenât husûsunda batî' veya 'ale'l-ıtlâk ağır ve tenbel: (رجل أتول); (امرأة تولا). 4. (تول) denilen maraza uğramış (koyun ve sâire): (شاة تولا); (تيس أتول).

أَتَوْلَةٌ: [sıf. cem.] Batî'u'l-hareke, yerinden kımıldanamaz, ağır, tenbel: (أشياخ أتولة). (Fıkra-ı ânifede beyân olunan "أتول" vafının cem'u'l-cem'i olduğu maznûndur.)

تَوْمٌ: *fr: [icz.] 1. Sarımsak. - (ثوم الحية), yaban sarımsağı. 2. (ثوم yerine فوم) buğday.

ثُومَةٌ [is.] 1. Kılıç kabzasındaki düğme. 2. (ثوم) ism-i cinsinin müfredidir. (Fıkra-ı ânifeye n.) 3. İki bıyığın arası.

ثُومٌ *cem: ثُومَةٌ [is.] Güzel râyihalı ve iri yapraklı semeresiz bir cins büyük ağaç.

تَتَّاعُونَ *تَتَّاعُونَ، يَتَّاعُونَ، تَتَّاعُونَ *ثون (تتاعن" yerine lügattir. "ثان" mâddesine n.)

ثُوبِنَاءٌ *ثُوبِنَاءٌ [is.] Yufka açarken hamûr tahtasına saçılan un, urva.

ثَوْهٌ *ثَاهَةٌ [is.] Boğazdaki küçük dil, lehât; veya diş eti, lisse.

ثَوْهَةٌ *ثَوْهَةٌ [sıf.] Bülûğâ tekarrüb etmiş tâm endâmlı ve semiz genç: (غلام ثوهده); (جارية ثوهده).

ثَوِيٌّ *ثَوِيٌّ، ثَوَاءٌ، ثَوِيٌّ *ثوى [fl 2.] 1. Çok vakit meks ve ikâmet etmek: (ثوى المكان، بالمكان). 2. Konmak, inmek, nâzil olmak. 3. Ölmek, vefât etmek. - [ch.] 4. Gömülmek, defn olunmak: (ثوى الميت).

ثَوِيٌّ *ثَوِيٌّ، إِثْوَاءٌ *أثوى [ft.] 1. Bir yerde çok durdurmak, alıkoymak: (أثوته فيه). 2. (birine) mihmândârlık etmek, müsâfirliğe kabûl etmek: (أثولني الرجل فأثواني ثواءً حسناً). - [fl.] 3. Bir yerde çok vakit meks ve ikâmet etmek: (أثوى بالمكان).

ثَوِيٌّ *ثَوِيٌّ، ثَوِيٌّ *ثوى [ft.] 1. Bir yerde çok durdurmak veya alıkoymak: (ثويته).

ثَوِيٌّ *ثَوِيٌّ، ثَوِيٌّ (الثَوِيٌّ) *ثَوِيٌّ [ft.] Müsâfirliğe kabûl etmek: (ثويت فلاناً).

ثَاءٌ *cem: ثَاءٌ [is.] Hurûf-ı hicânın dördüncüsü olan (ث) harfi.

ثَائِيٌّ *ثَائِيٌّ، ثَائِيٌّ s: ثَائِيٌّ *ثاوي [sıf.] (ث) harfine mensûb ve müte'allik veya (ث) kâfiyeli: (قصيدة ثاوية).

ثَاوَةٌ [is.] Obadan ba'îd veya obanın yanında bulunan deve ağılı. (ثاوية dahi derler.)

ثَائِيٌّ *cem: ثَائِيٌّ [is.] 1. Obanın yanında veya obadan ba'îd bulunan deve ağılı. 2. Yola 'alâmet olmak için oturmuş adam irtifâ'ında dikilmiş veya çobanlar tarafından bırakılmış taşlar. 3. İki veya üç ağaca bir 'abâ ve sâire germekle hâsıl olan sâye bân.

ثَوِيٌّ *cem: ثَوِيٌّ [is.] 1. Yola 'alâmet olmak için oturmuş adam irtifâ'ında dikilmiş taşlar. 2. Ev eşyası, pılı pırtı. 3. Tulumun içinde süt dövmeğe mahsûs tokmağın başına tulum yırtılmamak için bağladıkları paçâvra; veya tulumun altına serdikleri keçe. 4. Yol kenârında topraktan yükseltilmiş tepe ki 'alâmet olmak için ba'zen üstüne taş dahi dikilir.

ثَاوِيٌّ *الثَاوِيٌّ [sıf.] 1. Mukîm, ikâmet-sâz: (هو ثاو بتلك البلدة). 2. Ölü, müteveffî veya gömülmüş, medfûn: (حتى ظنني القوم ثاويا).

ثَوِيٌّ [iz.] 1. Müsâfir kabûl etmeğe mahsûs hâne veya oda, konak: (أثولوه ثويا). 2. Müsâfir, konuk, mihmân, zayf: (هو ثويك). 3. Esîr, tutsak. 4. Haremeyn şerîfeynin birinde mücâvir olan adam. 5. Harbda sabr ve sebât eden adam.

تُويُّ [iz.] Tulumda süt dövmeğe mahsûs tokmağın başına sarılan paçâvra. (ثوة gibi.)

تُويَّةُ [is.] 1. Yola 'alâmet olmak üzere oturmuş adam boyunda dikilmiş taş. (ثوة gibi.) 2. Karı, zevce: (هذه ثوية فلان). 3. Koyun ve sığır ağılı.

مُتَوَّى [iz.] *مَتَاوٍ (المَتَاوِي) cem: (المَتَوَّى) *مَتَوَّى Konacak yer, menzil, konak: (نزلوا متوئ مباركاً). – (أبو المتوئ), konak sâhibi, mizbân; müsâfir, mihmân. – (أم المتوئ), müsâfirin konduğu evin sâhibesi, mizbân kadın.

ثِي [iz.] (Frenkçeden me'hûz lûgat-i 'âmmiyye) çay.

ثِيْبٌ [fl.] ve: *ثِيْبٌ، ثِيْبٌ، ثِيْبٌ *ثِيْبٌ *ثِيْبٌ

ثِيْبٌ [fl.] *ثِيْبٌ، ثِيْبٌ، ثِيْبٌ *ثِيْبٌ (kızım) bekâretini izâle olunmak, olunduktan sonra boşanarak veya kocası ölerək dul kalmak: (ثيب، تثيب المرأة). – Nâdiren erkek hakkında dahi isti'mâl olunup dul kalmak demektir.

ثِيْبٌ [sıf.] *ثِيْبَاتٌ cem: *ثِيْبٌ Bikr olmayan, bekâreti izâle olunmuş, olunduktan sonra boşanarak veya kocası ölerək dul kalmış (kadın): (امرأة ثيب). – Dul ma'nâsıyla nâdiren erkek hakkında dahi kullanılıp, o takdîrde müfredinde tezkîr ve te'nîsi müsâvî ve cem'-i 'alem-i müzekkeri (ثيون) olur: (رجل ثيب). – Bikr olduğu hâlde bülûğ ve kemâle ermiş kıza dahi ba'zen (ثيب) denilir. – (ولد الثيبين), dul iken evlenmiş olan yahut kable't-te'ehhül zinâ etmiş ebeveynden mütevellid. Şetm ve tahkîr ta'biridir. – (بئر ثيب),

suyu çekildikçe yeniden gelen ve menba'ı kuvvetli kuyu.

مُثَيَّبٌ [sıfs.] Bekâreti izâle olunmuş veya dul kalmış (kadın): (امرأة مثيب).

Lügaviyyûnun bir takımı bu kelimâtı rücû' ma'nâsına gelen (ثوب) mâddesinden müştak 'ad ederek o sırada zikretmişlerdir.

ثِيْلٌ *ثِيْلٌ، ثِيْلٌ *ثِيْلٌ (Yâ'sı zâ'ide olmakla "ثيل" mâddesine n.)

ثِيْلٌ [fl 2.] *ثِيْلٌ، ثِيْلٌ *ثِيْلٌ (parmak veya ayak) şişkin veya yumuşak bir şeye batmak, gömülmek: (ثاخت ثاخت، يثوخ، ثوخ، الإصبع gibi.)

ثِيْلٌ [iz.] 1. Deve ve sâir-i hayvânların zekeri. – (أخلف من ثيل الجمل)، geriye bakan ve ber-'aks giden şeyler hakkında müsta'mel meseldir.

ثِيْلٌ [iz.] *ثِيْلٌ، ثِيْلٌ *ثِيْلٌ (Ayrık otu. ("أنجم" ve "نجيل" dahi denilip, lûgat-i 'âmmiyyede galat olarak "عرق الإنجيل" ve "تين" derler.)

ثِيْلٌ [sıf.] *ثِيْلٌ cem: *ثِيْلٌ Âlet-i tenâsülünün gılâfi büyük (deve).

ثِيْنٌ [iz.] 1. Denizden inci çıkaran adam, inci gavvâs. 2. İncileri delen san'atçı. 3. İnci delmeğe mahsûs âlet.

ثِيَّةٌ [is.] Koyun ağılı.

C

جج (Cîm) [is.] Hurûf-ı Arabiyyenin beşincisi olup, lisân-ı İbrânîde (جيم) ve Süryânîde (جومل)

tesmiye olunur, ki ikisi de cemel ve deve demek olup, vech-i tesmiye bu harfin devenin boynuyla başına olan müşâbehetidir. Arabîde (ج) iskât olunmuştur. Mısır lügat-i 'âmmiyyesinde Kâf-i Fârisi ile (غ) arasında ve Mağrib'de (ج) gibi teleffuz ve hurûf-ı şemsiyyeden 'ad olunarak, harf-i ta'rîf duhûlünde şedde ile okunur; hâlbuki hurûf-ı kameriyyeden olduğu ma'lûmdur. Hatt-ı Yunânîde mu'âdili olan (γ) harfî (غ) gibi okunur; Lâtinler ise bunu ikiye ayırarak (u) harfini Cîm-i Fârisî ve (ق) ve (g) harfini (ج) ve (غ) gibi okurlar. Hurûfun asıl sırası olan ebced tertîbinde üçüncü harf olup, rakam gibi isti'mâlinde (3) 'adedine delâlet eder. (ج) harfî sarf ve lügat kitâblarında cem', mükâlemede cevâb, kırâ'ette câ'iz, hey'ette burc lafzlarına işârettir.

جأ: Deveyi zecirde müsta'mel savttır.

جئ جئ: Deveyi su içmeğe çağırmağa hahsûs savt olup, birincisi suya yakın ve ikincisi uzak olduğu vakit kullanılır. Birincisi (جاء) fi'linden emirdir.

جأب: [fl 3.] 1. Mâl kazanmak: (جأب الرجل). 2. Aşu boyası denilen kırmızı topraktan satmak: (جأب فلان).

جأب: [iz.] 1. Yaban eşiği. 2. Arslan, esed. 3. göbek, sürre. 4. İri ve kaba ve taslak şey. 5. Aşu boyası denilen kırmızı toprak. - [sıf.] 6. İri yapılı (merkeb): (حمار جأب). 7. (mec.) katı yürekli, cefâkâr. 8. Dayanıklı, mütehammil: (جأب الصبر), pek sabırlı.

جأبة: [is.] 1. (جأبة البطن), göbek ile kasık arasındaki batn-ı esfel, sepetlik. 2. (جأبة المدري), boynuzları yeni çıkmaya başlamış geyik ve gazâl.

جؤوبه: [is.] Yüz ekşiliği, yüzü gülmez adamın hâli, 'abûsluk.

جأبر: [fl. d.] Kaçmak: (جأبر الرجل).

جأث: [fl 3.] 1. (deve) yükün sıkletinden ağır basarak yürümek: (جأث البعير). 2. Havâdis nakl ve rivâyet etmek: (جأث الرجل).

جأث: [fl 4.] 1. Güçlülükle kımıldanıp kalkmak, ağır davranmak. 2. Yükün ağırlığından zahmetle hareket etmek: (الرجل جأث).

جؤوت: [fch 1.] Ürkmek, korkmak: (جؤوت الرجل).

جأث: [ft.] 1. (yük) ağır gelmek, ağır basmak: (أجأته الحمل). 2. (hurma ağacını) devirmek, yere sermek: (أجأث النخل).

إنجأث: [fmt.] Devrilmek, yıkılmak: (إنجأث النخل).

جأث: [sıf.] Kötü ahlâklılı, bed-hûy.

مؤوت: [sıf.] Korkup ürkmüş.

جأج: [fl 3.] Giderken ürküp durmak: (جأج الرجل).

جئ جئ: [ft. d.] (deveyi) (جئ جئ) diyerek su içmeğe çağırmağa: (جأج بالابل).

تَجَاوُ: [fl.] 1. Nehy olunan şeyden ictinâb etmek. 2. Ürküp geri dönmek: (تجأ الرجل).

جَأَاء: [iz.] Hezîmet, mağlûbiyyet.

جُجُوء: *cem: جَأَجِي: [iz.] 1. Kuş veya insân göğsü veya göğsün ortası ve kaburgaların birleştiği yer. 2. Geminin önü.

جَأَد: *يَجَأَدُ، جَأَدُ: [ft 3.] (suyu) birden içmek: (جأ الماء).

جَائِدُ: [sıf.] Suyu birden içen.

جَأَر: *يَجَأَرُ، جَأَرُ، جُؤَارُ: [fl 3.] 1. Böğürmek: (جأ البقرة). 2. Savtını yükselterek ve semâya bakarak tazarru' ve zârî ile Cenâb-ı Hak'tan istimdâd etmek: (جأ إلى الله). 3. (ot) uzanmak, yükselmek: (جأ النباتات). 4. (yerin) otları uzanmak: (جأرت الأرض).

جَأَرُ: *يَجَأَرُ، جَأَرُ: [fl 4.] (bir adamın) göğsü tıkanmak, sesi çıkamamak: (جأ الرجل).

جَأَرُ: *جَأَرَةٌ: [sıf.] 1. Uzun, azgın (ot ve sâire): (نبت جأ). 2. İri, dizmân: (رجل جأ). 3. Çok, kesretli, bol: (غيث جأ).

جُؤَارُ: [iz.] 1. Şiddetli gaseyân ve ishâl: (أخذ الجوار). 2. Tazarru' ve istimdâd: "إلى كأي أنظر" "موسى له جوار إلى ربه".

جَائِرُ: [iz.] 1. Yürek bulanması. 2. Boğaz tıkanması, tıkanma. 3. Boğaz yanma, boğazda his olunan ekşilik: (أخذني الجائر). - [sıf.] 4. (جأر). - [sıf.] 4. İri, vücûdlu: (رجل جأر). - [sıf.] 4. İri, vücûdlu: (رجل جأر).

جَائِرُ: [sıf.] 1. İri, tenû-mend: (رجل جأر). 2. Kesretli, bol: (غيث جأر).

جُؤَرُ: *جُؤَرُ: [sıf.] Kesretli, şiddetli (yağmur): (غيث جؤر، جور).

أَجَأَرُ: [sıf.] Daha iri, daha vücûdlu: (هذا أجأر من ذاك).

جِنَزُ: *يَجَنَزُ، جَأَزُ: [fl 4.] Su içerken boğaz tıkanmak: (جنز الرجل).

جَأَزُ: [iz.] İçilen suyun boğazda kalması, sudan boğaz tıkanma.

جِنَزُ: *جِنَزُ: [sıf.] Su içerken boğazı tıkanan.

جَأَزُ: [iz.] Şeytân, iblîs.

جَأَشُ: *يَجَأَشُ، جَأَشُ: [fl 3.] 1. Birine doğru dönmek, teveccüh ve ikbâl etmek: (جأش إليه). 2. Ürküp yürek oynamak, korkudan yürek hoplamak: (جأشت نفسه).

جُؤُوشُ: *جُؤُوشُ: [iz.] 1. Yürek oynama, korkudan yüreğin hoplaması: (أخذني منه). 2. Gönül, kalb, hâtır, nefis, iç: (سكن جأشه), içi râhatlandı. - (رابط الجأش), metîn, sâbit-i kadem. - (واهي الجأش), korkak, mütereddîd, sebâtsız. - (بأطيب جأش), kemâl-i hâhiş ve ârzu ile.

جَأَشِيشُ: *جُؤُوشُ: [iz.] 1. Göğüs yahut göğsün ortası: (ضرب جؤوشة). 2. Gürûh, cemâ'at, bölük: (جؤوش الناس). 3. Gecenin bir kısmı: (جؤوش الليل). - [sıf.] 4. İri, vücûdlu: (رجل جؤوش).

جَاصَ: جَاصُ، جَاصُ * [ft 3.] İçmek, birden çevirip içmek: (جَاصُ الماء).

جَاطَ: جَاطُ، جَاطُ * [fl 3.] Çok su içip karın şişmek: (جَاطُ من الماء).

“Muhîtu'l-Muhît” sâhibiyle Kazimirski Tâ-ı mühmele ile kayd etmişlerse de, (جَازُ) ile münâsebeti olduğuna bakılırsa, Zâ-ı mu'ceme ile olması yani Fîrûzabâdî'nin fikri müreccahtır.

جَافَ: جَافُ، جَافُ * [ft 3.] 1. Yere urmak, yıkmak, düşürmek: (جَافه). 2. Ürkütüp korkutmak: (جَافُ فلاناً). 3. (ağacı) kökünden koparmak, çıkarmak, sökmek: (جَافُ الشجرة). - [ch.] 4. (جنف), korkmak, ürmek. 5. Acıkmak, aç olmak: (جنف الرجل).

جَافَ: جَافُ، جَافُ * [ft.] Ürkütme, korkutmak: (جَافه).

جَافَ: جَافُ، جَافُ * [fmt.] Kökünden koparılma, çıkarılma, sökülme: (انجَافُ الشجرة).

جَافَ: جَافُ، جَافُ * [ft.] Yıkmak, devirmek, düşürmek: (اجتَافه).

جَافَ: [sıf.] Haykıran, yaygaracı.

جَافَ: [iz.] Korku, ürkme, havf.

جَافَ: [sıf.] 1. Korkak, ürkek. 3. Aç.

جَافَ: [sıf.] Korkak, cebîn, yüreksiz.

جَالَ: جَالُ، جَالُ * [fl 3.] 1. Gidip gelmek, dolaşmak: (جال الرجل). 2. (yapağı) toplanma, birikme: (جال).

(الصوف). - [ft.] 3. (yapağı) toplamak, biriktirmek: (جال الصوف).

جَالَ: جَالُ، جَالُ * [fl 4.] Topal olmak, topallamak, aksamak: (جال الرجل).

جَالَ: جَالُ، جَالُ * [fl.] Ziyâde ürküp korkmak: (جال الرجل).

جَالَ: جَالُ، جَالُ * [iz. s.] Sırtlan. (İlk iki sûrette gayr-i munsafiftir.)

جَالَ: [is.] Yaradan akan cirâhat ve sâire: (مسح جباله جرحه).

جَالَ: جَالُ، جَالُ * [fl. d.] Ürmek, ürküp korkmak: (جال الرجل).

جَامَ: جَامُ، جَامُ * [jam] "جوم" ve "جمس" maddelerine n.)

جَانَ: جَانُ، جَانُ * [is.] Meşin kaplı 'attâr tablası. (Bazı lügaviyyûn ecvef 'ad ederek "جون" maddesinde beyân etmişlerdir. Hemzesiz isti'mâli de câ'izdir.)

جَانبَ: جَانبُ، جَانبُ * [sıf.] Kısa boylu ve ufak yapılı, biçimsiz: (رجل جانب); (امرأة جانب، جانبية).

جَاندَ: جَاندُ، جَاندُ * [iz.] (Farisiden me'hûz) hükümdârlar muhâfazasına mahsûs 'asker.

جَأيَ: جَأيُ، جَأيُ * (Aslı جَأيُ) 1. Dikmek, yamamak, ta'mîr etmek: (جَأيُ الثوب); (جَأيُ السقاء).

جَأيَ: جَأيُ، جَأيُ * 2. (hayvânâtı) hıfz etmek, gözetmek, bakmak: (الراعي لا يجأى الغنم).

جَأيَ: جَأيُ، جَأيُ * 3. Örtmek, setr etmek, bürmek, sarmak: (جَأيُ الشيء). 4. Gizlemek, ketm etmek: (جَأيُ السر). 5. Men' etmek, alıkoymak. 6.

*جَبَاءُ: cem: *جَبَأٌ، جَبَاءٌ، أَجْبُوْ، [iz.] 1. Mantar. Kırmızısına ve bir kavle göre siyahına denir. 2. Tepe. (أكمة gibi.) 3. Bazı kayalarda bulunup içine su toplanan çukur. (Lisânü'l-Arab sâhibi cem'inin üçüncü vechinin cem' olmayıp ism-i cem' olduğunu iltizâm ediyor.)

*جَبَأٌ: [sıf.] 1. Korkak, cebîn. - [iz.] 2. Ucu yumru bir nev' ok, tomâr oku.

*جَبَاءَةٌ: [sıfs.] Çirkin ve kerîhetü'l-manzar (kadın).

*جَبَاءٌ: [iz.] Öküz boynuzunun ucu.

*جَبَاءَةٌ: [is.] 1. Kunduracıların üzerinde sahtiyân kesip iş gördükleri kütük, papuşçu kölesi. 2. Devenin göğsüyle göbeği arasındaki mahal, sepetlik.

*جَابِيٌّ: [iz.] 1. Çekirge, cerâd. - [sıf.] 2. Ansızın zuhûr ve hücûm eden.

*جَبَائِيٌّ: [sıfs.] Memeleri dik ve sıkı (kadın): (امرأة جباي).

*مَجْبَاءَةٌ: [sıfs.] 1. Kırmızı veya siyah mantarı çok (yer): (أرض مجبأة). 2. Arzû-keşi tarafından ele geçirilmiş (kadın): (امرأة مجبأة).

*جَبَّ: [ft.] 1. Kesmek, kat' etmek: (جيب السنام); (جيب الشيء). 2. (hâyeleri veya zekeri) dibden kesip enemek: (جيب خصييه). 3. Hâdim etmek: (جيب غلاماً له). 4. Hurma ağacına aşu urmak, ilkâh etmek: (جيب النخلة). 5. Galebe çalmak, yenmek, geçmek: (جيب القوم).

*يُجِبُّ، إِيَابٌ: [fl.] (deve sütü) üstünde köpük bağlamak: (أجب لبن الناقة).

*يُجِبُّ، تَجْبِيْبٌ: [fl.] 1. (atın) ayağındaki beyaz yani siğil dizine kadar çıkmak: (جيب الفرس). 2. Ürküp kaçmak. - [ft.] 3. (hayvânâta) su vermek, suarmak: (جيب فلان). (المواشي، ماله).

*يُجَابُ، مُجَابَةٌ، جِيَابٌ: [fş. mufâ'ale] Müfâhare etmek, Bâ'is-iftihâr husûsâta diğere galebeye çalışmak: (جانبني فجبته).

*يَتَجَابُ، تَجَابٌ: [fş. tefâ'ul] Birbirinin hemşiresini tezevvüc etmek, iki kişiden her biri diğere kayını ve eniştesi olmak: (تجابا).

*يَجْتَبُ، إِيَابٌ: [fl.] 1. Cübbe giymek. - [ft.] 2. Kesmek, koparmak, kat' ve istîsâl etmek: (اجتب الشيء).

*أَجْبَابٌ، جِيَابٌ، جَبِيَّةٌ: cem: *جُبٌّ: [iz.] 1. Kuyu, bi'r, çâh. (Pek derin ve suyu çok olan yahut güzel bir mevki'de bulunan veya tabî'î olup insân tarafından hafr olunmayan kuyuya mahsûs olmakla kuyunun esmâ-ı sâiresinden fark olunur.) 2. Zindân gibi kullanılan susuz kuyu veya sahrîc, çâh. 3. Ağaç dikmek ve sâire için kazılmış çukur. 4. İki deriden yapılmış tulum veya dağarcık. - (جيب الطلعة), hurma çiçeğinin içi.

*جَبَّ: [iz.] ('arûzda) mefâ'ilden sebebinin hazfıyla mefâ' kalıp (فعل)'e tahvîl olunması. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

جَبَبُ: [iz.] 1. Deve örgücünün kat'ı veya hâvuttan yenip büyümemesi. 2. Aın ayağındaki beyaz lekenin yani siğilin dizine kadar çıkması.

جَبَبُ: *cem: جَبَابُ* [is.] 1. Kısa kollu ve uzun bir sevb, cübbe. 2. Kaş kemiği. 3. Zırh, cevşen, dir'. 4. Hayvân tırnağının içi veya kenârı. 5. Hayvânın topuğundaki mafsal. 6. Mızrâk demirinin sapa geçen yuvası.

جَبَابُ: [iz.] 1. Şiddetli kıtlık, kaht-ı şedîd: (أصابهم الجباب). 2. Hurma çiçeğinin içi.

جَبَابُ: [iz.] 1. Kıtlık, kaht. 2. Beyhûde ve fâ'idesiz şey, 'abes. 3. Deve sütünün yüzünde kaymağa bedel hâsıl olan köpük.

جَبَابُ: [iz.] Cübbe veya zırh satan adam.

جَبُوبُ: [iz.] 1. Yer yahut yeryüzü, arz, rûy-ı zemîn. 2. Toprak, türâb yahut sert ve kabası. (Cem'i yoktur.)

جَبُوبَةٌ: [is.] Sert toprak parçası, kesme kaya.

أَجَبُّ: *s: جَبَاءُ* [sıf.] Örgücü kesik veya hâvuttan yenmiş (deve): (بعير أجب); (ناقة جباء).

أَجَبُّ: [iz.] 'Avret yeri, âlet-i tenâsül.

جَبَاءُ: [sıfs.] Sağrısı veya memeleri yahut baldırları pek kuru ve etsiz olan (kadın).

مُجَبَّبُ: [sıf.] Ayağındaki beyaz leke yani siğili ön ayağının dizine veya art ayağının topuğuna kadar vâsıl olan (at).

مُجَبَّبَةٌ: [is.] Câdde, tarîk-ı 'âm, şâhrâh.

مَجْبُوبُ: [sıf.] Enenmiş, hâdim olmuş. 2. ('arûzda) mefâ'ilden sebebinin hazfıyla fi'l kalmış bir cüz'i bulunan (vezn).

تَجْبِيبُ: [iz.] At siğilinin ön ayağın dizine ve art ayağının topuğuna kadar çıkması: (فيه تجبيب).

جَبَانَةٌ: [sıfs.] Mevtâ defnine mahsûs (yer): (أرض جبان، جبانة). (Bazı lügaviyyûn bunu "جين" mâddesinden müştak 'ad etmişlerdir.)

جَبْتٌ: [iz.] 1. Cenâb-ı Hakk'ın gayri olan ma'bûd, büt, sanem. 2. Kâhin, sanemden isti'lâm ile gâ'ibden haber veren müşrik re'îs-i rûhânîsi. 3. Sihir, bûğü. 4. Sâhir, sihirbâz, bûğücü. 5. Fâ'idesiz ve boş şey. (Süryânîceden me'hûz olması melhûzdur.)

جَبَجٌ: *جَبَجٌ، جَبَجٌ* [fl 1.] Za'ftan sonra semirip iri ve vücûdlu olmak.

جَبَبٌ: *يَجْبَبُ، جَبَبَةٌ* [fl. d.] 1. Memlekette seyr ve siyâhat etmek: (ججب الرجل). 2. Semirmek: (ججب فلان). 3. Kurutulmuş deve işkenbesinden 'ibâret dağarcığa kavurma ve sâir-i yiyecek komak.

يَجْبَبُ: *تَجْبَبُ، تَجْبَبٌ* [fl. td.] Kurutulmuş deve işkenbesine kavurma ve sâir-i yiyecek komak: (تججب الرجل).

جَبَبٌ: [sıf.] Düz ve müstevî (yer).

جَبَجَبَةٌ: *cem: جَبَاجِبُ* [is.] 1. Denizde suyun dışarısına çıkan iri kaba. 2. Arabların deve işkenbesinden veya derisinden yaptıkları ve içine kavurma ve sâire koduklar dağarcık. 3. İşkenbe içinde hıfz olunan çerviş yağı. (Son iki ma'nâda Cîmlerin zammı da câ'izdir.)

جُبْجُبَةٌ: *cem: جُبَاجِبُ* [iz.] 1. Meşinden toprak taşımağa mahsûs zenbîl. 2. Ve 3. (Fıkra-ı ânifenin ikinci ve üçüncü ma'nâsına n.)

جُبَابٌ: *جُبَابٌ* [sif.] Çok, bol (su): (ماء جباب، جباب).

جَبَاجِبُ: [iz.] 1. Davul, tabl, kös. 2. İri ve semiz deve. (Cem' olup müfredi "جَبَجَبَةٌ" veya "جباب" olması da maznûndur.)

جُبْجُبِيٌّ: [iz.] Deve işkenbesinden ma'mûl dağarcıklar satan adam.

جُبْجُبِيَّةٌ: [is.] Kırma ile doldurmuş işkenbeden 'ibâret yemek.

جَبَجَ: *جَبَجَ، جَبَجَ، جَبَجَ* [fl 1.] Aşık atmak, aşık oynamak: (جبح القوم بكعابهم).

جَبَجَ: *جَبَجَ، جَبَجَ، جَبَجَ* [iz.] Arı koğanı. (Sun'î olmayanına mahsûstur.)

جَبَجَ: *جَبَجَ، جَبَجَ، جَبَجَ* [ft 2.] 1. Kumârda aşık veya zârları atmazdan evvel sallayıp karıştırmak: (جبح القامر الكعاب). - [fl.] 2. Tekebbür ve tefahhur etmek: (جبح الرجل).

جَبَجَ: [iz.] Mâdde-i ânifede beyân olunan (جبح) yerine lügattir.

أَجْبَاحٌ: [iz. cem.] Hurmalık yerler.

جَبَدٌ: *يَجْبُدُ، جَبَدٌ* [ft 2.] 1. Çekmek, cezb etmek: (جبد الشيء). (جذب" ile mürâdif ise de, biri diğlerinden maktûb olmayıp, ikisi de aslî ve müstakildir.) - [fl.] 2. (üzüm) kuruyup çekilmek: (جبد العنب).

يَجْتَبِدُ، اجْتَبَادٌ: [ft.] Kendine çekmek, cezb etmek: (اجتبه إليه).

يَنْجَبِدُ، انْجَبَادٌ: [fmt.] Çekilmek, cezb olunmak: (انجبد إليه).

جَبْدَةٌ: [is.] Daha tamâmıyla yumuşamış, yeni yumuşamağa başlamış hurma.

جَبَاذٌ: [is.] 1. Ölüm, mevt, vefât. 2. Niyet-i câzibe.

جَبْدٌ: [iz.] 1. Nar ağacının çiçeği. 2. Kırmızı gül.

جَبْدَةٌ: *cem: جَبَادٌ* [is.] Kubbe, künbed. (künbedden mu'arreb olsa gerektir. Beyne'l-'avâm Bâ'nın fethiyle müsta'meldir.) - (جنبذة)، şiniğin kubbe teşkil edecek sûrette dolu olması.

جَبَرٌ، جَبْرٌ، جَبْرٌ، جَبْرٌ: *جَبَرَةٌ* [ft 2.] 1. (kırık kemiği) bağlayıp düzeltmek: (جبر العظم). 2. Islâh ve ta'mîr etmek: (يا جابر كل كسير). 3. Fakîr ve muhtâcın hâcetini görmek, ihsânla ganî etmek: (جبر الفقير). 4. (birinin gönlünü) almak, memnûn etmek: (هل لك أن تدخل عندي وتجبر قلبي); (جبر خاطره). 5. Zorlamak, icbâr etmek: (جبر فلاناً). (Bu ma'nâ ile if'âl bâbından "أجبر" daha fasîhtir.) 6. (Mağrib

lügat-i 'âmmiyyesinde) bulmak, rast getirmek: (جبر الشيء). - [fl.] 7. (kırık kemik) düzelip iyileşmek: (جبر العظم بنفسه). 8. İyileşmek, ıslâh olmak: (قد جبر الدين الإله فجبر). (Müte'addîsinin masdarı ekseriyet üzere "جبر", ve lâzımının ki "جبور" gelir.)

أَجْبِرُ * [ft.] 1. Zorlamak, zorla (bir iş) yaptırmak: (أجبره على الأمر). 2. (birine) cebr ve zorbalık isnâd etmek, (birini) cebbâr bulmak, görmek veya 'ad etmek: (أجبرته).

جَبَّرُ * [ft.] 1. (kırık kemiği) bağlayıp iyi etmek: (جبر العظم). 2. (fakîrin) hâcetini görmek, ihsânla ihtiyâcını def' etmek: (جبر الفقير). (Mücerredi gibi.)

جَابِرُ * [fş.] Mülâtafetle ve gönül alarak mu'âmele etmek: (جابه في الكلام).

يَجْبِرُ * [fl.] 1. (kırık kemik) iyileşmek, ıslâh olmak: (تجبر العظم). 2. Def'-i ihtiyâc edip ganî olmak: (تجبر الفقير). 3. Fevt edilen şeyi yerine getirmek, cebr-i mâ-fât etmek: (تجبر الرجل). 4. (hasta) iyileşmek, i'âde-i 'âfiyet etmek: (تجبر المريض). 5. Kibr ve ceberût peydâ etmek: (تجبر فلان). 6. (ot) yendikten sonra yeniden bitmeğe başlamak: (تجبر الكلاء). 7. (ağaç) yapraklanıp yeşermek: (تجبر الشجر). - [ft.] 8. (mâla) konmak, (mâl) ele geçirmek: (تجبر الرجل مالا).

اجْتَبِرُ * [ft.] 1. (kırık kemiği) bağlayıp düzeltmek: (اجتبر العظم). - [fmt.] 2. (kırık

العظم جبرت) bağlanıp ıslâh olunmak: (اجتبر الفقير). 3. Hâceti görülmek, ihtiyâcı def' olunmak, ganî olmak: (اجتبر الفقير).

انْجَبِرُ * [fmt.] 1. (kırık kemik) bağlanıp düzetilmek: (انجبر العظم). 2. Zorlamak, icbâr olunmak: (انجبر فلان على الأمر). 3. (Mağrib lügat-i 'âmmiyyesinde) bulunmak: (انجبر شيء ما), bir şey bulunmaz.

يَتَجَابَرُ * [fş.] Mülâtafetle mu'âmele edişmek: (تجابه في الكلام).

اسْتَجْبِرُ * [fl.] 1. (kırık kemik) bağlanıp ıslâh olunmak: (استجبر العظم). 2. Hâceti görülüp müstağnî olmak: (استجبر الفقير).

جَبْرٌ [iz.] 1. Kırık ıslâhı. 2. 'Ale'l-ıtlâk ıslâh, meremmet. 3. Zorlama, zor, kahr. 4. Kibr, 'azamet. 5. Her fi'l-i insânînin Cenâb-ı Hakk'a isnâdı, kaderin 'aksi ve irâde-i cüz'iyenin ref'i. 6. Kırık tahtası. 7. (ism-i fâ'il ma'nâsıyla) ıslâh eden, hükümdâr. 8. (ism-i mef'ûl ma'nâsıyla) ıslâh olunan, tâbi', tebe'a ve re'âyâdan adam. 9. Köle, gulâm, hizmetçi. 10. Adam. 11. Cesûr, bahâdır. (Bu son ma'nâların çoğu İbn-i Ahmer'in eş'ârına münhasır gibidir.) 12. (sufiyyûn 'inde) ceberût, 'azamet, celâl. 13. (hisâbda) mu'âdelede iki müte'âdilün birinden istisnâ olunan mikdârın müte'âdil-i âhire zammı. – (الجبر والمقابلة), veya sâde (الجبر), 'ilm-i cebr. (Bütün Avrupa lisânlarında bu 'ilmin ismi harf-i ta'rîfle beraber Arabîden me'hûz olup "Algèbre, algebra" denilir.)

جَبْرَةٌ [is.] Mağrib'de hâsıl olan ve şarâb gibi kokup kökleri kıl gibi olan bir cins nebât ki etle piştikte eti top ettiğinden "جامع اللحم" dahi denilir.

جَبَارٌ [iz.] Mezâristân etrâfındaki 'arsa. ("فنان الحبان" dahi denilir.)

جُبَارٌ [iz.] 1. İntikâmsız ve mücâzâtsiz kalan kabâhat, heder, bâtıl: (ذهب دمه جباراً). 2. Diyyet ve kasâsı îcâb etmeyen şey: (فلان جرحه); (جبار المعدن جبار) yani ma'dende işleyen adam telef olursa diyyet ve kasâsı iktizâ etmez. 3. Sel suyu. 4. Zarar ve hasârı mûcib şey. 5. Berû'z-zimme, bir işe ilişiği olmayan adam: (أنا منه خلاوة) (وجبار).

جَبَارٌ [iz.] Salı gününün ism-i kadîmîdir.

جَبَارَةٌ [is.] 1. Yassı ve enli bilezik, yarık. 2. Kırık ve çıkık tahtası. (جبيرة) gibi.)

جَابِرٌ [iz.] Kırık ve çıkık düzelten adam, kırıkçı, çıkıkçı. – (أبو جابر), (جابر بن حبة), ekmek, nân-u 'azîz. – (أم جابر), keşkeş.

جَابِرَةٌ [is.] 1. Kırıkçı ve çıkıkçı kadın. - [as.] 2. Medfne-i Münevvere'nin esâmîsindedir. (İkinci ma'nâ ile gayr-i munsariftir.)

جَبَّارٌ [sıf.] 1. *جَبَّارُونَ, جَبَّارَةٌ *cem: *جَبَّارٌ. 'Azamet ve celâl ve kahr sâhibi olan (Cenâbu'l-lâh). 2. Zorba, serkeş, mütemerrid, 'âsî. 3. Zâlim,

gaddâr. 4. Mütekebbir, müte'azzım. 5. Pek iri ve favka'l-âde kuvvetli, ızbandut. 6. Merhametsiz, katı (yürek). 7. Hunhâr, seffâk. 8. Genç ve uzun (hurma ağacı, bunda Cîm'in zammı da câ'izdir). 9. Gönül alan, hâtır yapan: (جبار القلوب على قطراتها). - [iz.] 10. Semânın nısf-ı cenûbîsinde bir cümle-i kevkebiyye (Orion).

جَبَّارَةٌ [sıfs.] Fıkra-ı ânifede beyân olunan sıfatın mü'ennesidir. – (نخلة جبارة), insân eli yetişemeyecek sûrette uzun hurma ağacı. – (ناقة) (جبارة), iri ve semiz deve.

جَبِيرٌ [sıf.] Zorba, mütemerrid.

جَبْرُوتٌ [iz.] *جَبْرُوتٌ, جَبْرُوتٌ *Azamet, kibr, celâl, kudret. – (سûfiyyûnca) (عالم الجبروت), esmâ ve sıfât-ı ilâhiyye 'âlimi, berzah-ı muhîr.

جَبْرُوتٌ, جَبْرِيَّةٌ, جَبْرِيَّةٌ, جَبْرِيَّةٌ, جَبْرِيَّةٌ *جَبْرُوتٌ [is.] Ceberût, 'azamet, celâl, kudret.

جَبْرِيَّةٌ [is.] İrâde-i cüz'iyyeyi inkâr eden ve Kaderiyyûna zıd olan Cebriyyûn tarîk ve mezhebi. (Aslı Bâ'nın sükûnüyle ise de, Kaderiyyeye kıyâsen harf-, mezkûrun fethiyle 'urf olup, sükûnle kırâ'eti galat 'ad olunur.)

جُبَيْرٌ [iz.] *جُوبَيْرٌ * (Farisiden me'hûz) güzel akan küçük nehr, mâ'-ı cârî.

جَبَّارٌ [iz.] Bir cins nebât-ı tıbbî. – Şâm lûgat-i 'âmîyyesinde Türkçeden me'hûz ve

galat olarak "رنجبال" ve Haleb'de "انجبار" "رنجبره" derler.

تَجْبَارُ: [iz.] Ceberût, 'azamet.

مُحَبَّرٌ: [iz.] Kırıkçı, çıkıkçı.

مُجَبَّرَةٌ: [is.] Kırıkçı ve çıkıkçı kadın. - [i. cem.] 2. Cebriyyûn mezhebine tâbi' adamlar.

مَجْبُورٌ: [sıf.] Zorlanan, bir işe icbâr olunan, mecbûr. (İkincisi daha fasîhtir.)

مَجْبُورَةٌ: [as.] Medîne-i Münevvere'nin esmâ-1 kadîmesindedir.

مُنَجَّبِرٌ: [iz.] Arslan, esed, şîr.

جَبْرٌ: [ft 1.] Kesmek, kat' etmek, koparmak, ayırmak: (جيز له من ماله جيزة).

جَبْرٌ: [fl 5.] (ekmek) kurumak: (جيز الخبز).

جَبْرٌ: [sıf.] 1. Kuru ve kalın gövdeli: (رجل جيز). 2. Za'îf, zebûn. 3. Bahîl, hasîs, nâ-kes. 4. Alçak, fûrû-mâye, le'îm.

جَبْرَةٌ: [is.] Parça, kıt'a, dilim: (ماله جيزة جيز له من).

جَبِيرٌ: [iz.] 1. Kuru ekmek, kurumuş ekmek parçası. 2. Katıksız ekmek, kuru ekmek. 3. Hamûrsuz ekmek, fatîr.

جَبَسٌ: [fl.] Sallanarak nâz ve edâ ile yürümek:

تمشي إلى رواء عاطناتها تجبس العانس في ريطاتها

[عمرو بن لجا]

جَبَسٌ: [iz.] 1. Alçı, cıs.

2. Ayı yavrusu.

جَبَسٌ: [sıf.] 1. Katı, sert, kalın. 2. Sakîl, girân-cân. 3. İşe yaramaz, hayırsız. 4. Fâsik, fâcir. 5. Alçak, denî, fûrû-mâye. 6. Korkak, cebîn: (هو جيس).

جَبَسٌ: [iz.] Lâzkıyye cihetinde hâsıl olur içi kırmızı ve uzunca bir cins küçük karpuz.

جَبَسٌ: [sıf.] 1. Za'îf, zebûn. 2. Sallanarak yürüyen.

جَبِيسٌ: [sıf.] 1. Alçak, le'îm, fûrû-mâye. - [iz.] 2. Ayı yavrusu.

جَبُوسٌ: [sıf.] Alçak, denî, le'îm. 2. Hayırsız, haylâz: (رجل جبوس).

أَجْبَسٌ: [sıf.] Za'îf, kuvvetsiz, zebûn.

مَجْبُوسٌ: [sıf.] Me'bûn.

جَبَّاسٌ: [sıf.] Kaba, kalın.

جَبَّاسَةٌ: [is.] Alçı ocağı, alçı taşı çıkarılan yer.

جَبِشٌ: [ft 2.] Tıraş etmek: (الشعر جبش).

جَبِيشٌ: [sıf.] Tıraş olmuş (avret yeri): (ركب جبيش).

جَبِعٌ: [fl.] (birinin) za'îflikten kaynak kemikleri dışarı çıkmak: (جبع الرجل).

جُبَاعٌ: [sıf.] 1. Kısa boylu, cüce, bodur: (امرأة جباع, جباعة); (رجل جباع). - [sıfs.]

2. Giyinmesi ve yürüyüşü fenâ ve biçimsiz (karı): (امرأة جباع، جباع).

جُبَاعٌ [iz.] Çocukların kullandıkları kısa ok. ("جماع" ve "جماح") isimleri daha müsta'meldir.)

جُبَاعَةٌ [is.] Mak'ad.

جَبَلٌ [ft 1, 2.] 1. Yaratmak, halk etmek: (جبله الله). 2. Bir tabî'atla tabî'atlandırmak, bir tabî'at vermek: (على كذا جبل الله فلاناً). 3. Zorlamak, cebr etmek: (جبله على الأمر). 4. (toprağı) çamur etmek, yoğurmak: (جبل الطين). - [fl.] 5. Körlenmek, kesmez olmak: (جبل الحديد). 6. Dağ gibi iri ve ağır olmak: (جبل الرجل).

أَجْبَلٌ [fl.] 1. Dağa varmak, dağlık bir yere girmek: (أجبل المسافر). 2. (birine) söz dar gelip ifâde-i merâmda zahmet çekmek, tutulmak: (أجبل الشاعر). 3. (kuyu kazan) sert yere gelmek: (أجبل الحافر). 4. (birinin) kılıcı veya kargı ve okunun demiri körlenmek: (أجبل القوم). - [ft.] 5. Zorlamak, icbâr etmek: (أجبله على الأمر). 6. (birini) hasîs ve bahîl bulmak: (أجبله). 7. Red etmek, kabûl etmemek: (سألناهم فأجبلوا).

جَابِلٌ [fl.] 1. Dağa konmak: (جابل الرجل).

تَجَبَّلٌ [ft.] Kesip doğramak, paralamak: (جبل الشيء).

تَجَبَّلٌ [fl.] 1. Toplanmak: (تجبل التراب). 2. Dağa veya dağlık bir yere girmek:

(تجبل القوم). [ft.] 3. Süpürüp toplamak, alıp götürmek: (تجبل ما عند فلان).

جَبْلٌ [iz.] Ev havlısı, sâhatü'l-beyt.

جَبْلٌ *جَبْلَةٌ* [sıf.] Kaba, taslak, kalın: (ناقة جبلة السنام), kalın kafalı adam; (رجل جبل الرأس), örgücü kaba deve.

جَبْلٌ [iz.] 1. Kuru ağaç. 2. İnsân cemâ'ati, gürûh, takım, bölük: (جاء جبل من الناس).

جَبْلٌ [iz.] 1. Dağ, kûh. 2. Dağlık yer. 3. Sâhilin gayri, iç taraf. 4. (mec.) bir kavmin re'îs ve seyyidi ve 'âlimi: (جبل فلان). 5. (mec.) metân, sebât ve mukâvemet:

لنا جبل يحتله من نجيره منيع يرد الطرف وهو كليل

[سموئل بن عاديا]

- [sıf.] 6. (mec.) eli pek, sıkı, mümsik: (رجل جبل). 7. Yerinden oynamaz, sâbit, metîn: (هو جبل). - رماه الله بابنة: (ابنة الجبل), yılan; dâhiye, musîbet: (جبل); dağ tepesinde biten kayın ağacından ma'mûl ok. - (دويك الجبل), buhûr-ı Meryem denilen nebât. - (إكليل الجبل), bir cins nebât-ı tıbbî.

جَبْلٌ [sıf.] 1. Kaba, taslak, iyi yontulmamış, nâ-tıraş: (سهم جبل). 2. Dişi demirden ma'mûl: (نصل جبل).

جَبْلٌ [iz.] İnsân cemâ'ati, gürûh, takım, bölük: (جاء جبل من الناس).

جَبْلَةٌ [is.] Yüz, vecih, yahut yüzün derisi veya ön tarafı: (به صباحة الجبل). 2. 'Ayb,

nakîsa, kusûr, noksân: (ما فيه جبلة). 3. Zor, kuvvet: (به جبلة). 4. Yerin sertliği, pekliği. 5. Kaba taslak karı.

جِبَلَةٌ [is.] 1. Cemâ'at, ümmet, kavm. 2. Asl, esâs, mebnâ: (هو قوي الجبلة). 3. Kumaşın nescinde kullanılan iplik: (ثوب جيد الجبلة). 4. Kalınlık, kabalık: (رجل ذو جبلة). (Fıkra-ı ânifeye de n.)

جِبَلَةٌ [is.] 1. Cemâ'at, kavm, ümmet: (جبلة كثيرة). 2. Deve örgücü.

جِبَلَةٌ [is.] Hilkat, yaratılış, tabî'at: (جبلة فلان على الخير).

جِبَلٌ [iz. s.] Cemâ'at, gürûh: (جبل من الناس).

جِبَلَةٌ [is.] 1. Kavm, ümmet, cemâ'at. 2. Çokluk, kesret. 3. Tabî'at, yaratılış, hilkat, nihâd. – (رجل ذو جبلة), kaba adam. – (lügat-i 'âmniyyede) (ضرب عليه جبلة), tekebbür ve ta'azzum etmek.

جِبَلَةٌ [is.] 1. Çokluk, kesret. 2. Asl, esâs. 3. Hilkat, tabî'at, tînet.

جِبَالٌ [iz.] 1. Beden, cesed, gövde: (بعير جباله أحسن الله). 2. Tabî'at, hilkat, tînet: (عظيم الجبال).

جِبِيلٌ [iz.] 1. Cemâ'at, gürûh: (جيبيل من الناس). - [sıf.] 2. Kaba, taslak, nâ-tıraş. 3. Çirkin, kabîh: (رجل جيبيل الوجه).

جَبِيلَةٌ [is.] 1. Kabîle, ulus, oymak. 2. Tabî'at, hilkat, tînet.

جَبِيلَةٌ [sıf.] Dağa mensûb, dağlık, dağlı: (دخان جبلي), dağ tütünü.

جَبِيلَةٌ [sıf.] Yaratılışta mevcûd olan, tînette merkûz, hulkî, tabî'î.

مَجْبَالٌ [sıf.] 1. İri ve kaba gövdeli (karı): (امرأة مجبال). 2. Kesmez, kör: (سيف مجبال). - [iz.] 3. (lügat-i 'âmniyyede) tepe sûretinde yığılmış toprak.

مَجْبَلٌ [iz.] Çamur yapılan mahal.

مَجْبُولٌ [sıf.] 1. Yoğrulmuş. 2. Tînetli, tabî'atlı: (مجبول على الحسد), hasedci. 3. Pek iri gövdeli: (رجل مجبول).

جَبْنٌ [fl 5, 1.] *ve جَبَانَةٌ جَبْنٌ, جُبْنٌ, جُبْنٌ, جَبْنٌ * (جبن الرجل). Korkak ve cesâretsiz olmak:

أَجْبَنُ [ft.] *يُجْبِنُ, إَجْبَانٌ * (birini) korkak bulmak veya korkak saymak.

جَبْنٌ [ft.] 1. (birini) korkak bulmak, korkak 'ad etmek. 2. (birine) korkaklık isnâd etmek, korkaklıkla ittihâm ve ta'yîb etmek: (جبن فلاناً). - [fl.] 3. (lügat-i 'âmniyyede, süt) peynir kesilmek, koyulaşmak. (تجن يهرينه).

جَبْنٌ [fl.] 1. (süt) peynir kesilmek, koyulaşmak: (تجن اللبن). 2. Kalınlaşmak, irileşmek: (تجن الرجل).

جَبْنٌ [ft.] 1. (birini) korkak bulmak veya saymak: (اجتن فلاناً). 2. (sütü) peynir yapmak: (اجتن اللبن).

[iz.] Peynir. – (ماء الجبن) ، جُبْنٌ *جُبْنٌ *جُبْنٌ :جُبْنٌ
peynir suyu.

[iz.] Peynir parçası veya
kellesi.

[sif.] *جُبْنَاءُ cem: جَبَانٌ *s: جَبَانٌ
Korkak, yüreksiz: (امرأة جبان، جبانة) ; (رجل جبان) ; –
(جبان الكلب)، kapısı açık, misâfir kabûl eder çömert
adam. – (جبان الوجه)، yüzü tutmaz, naHCûb: (فلان
شجاع القلب جبان الوجه).

[sif.] Korkak, yüreksiz.
(Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

[sif.] *جَبَانَةٌ *s: جَبَانٌ
1. Korkak, yüreksiz. -
[i.] 2. Peynir satan adam, peynirci. 3. Tarla
bekçisi.

[iz. s.] *جَبَانِيْنُ cem: جَبَانَةٌ *جَبَانٌ
1. Sahrâ, çöl, beyâbân. 2. Mezârlık, makbere. 3. Yüksek ve
düz yer. 4. Toprağı münbit yer.

[is.] (Mağrib lüğatinde) namâzghâh,
musallâ.

[iz.] *أَجْبِنُّ، أَجْبِنَةٌ، جُبْنٌ *cem: جُبْنٌ
1. Alnın iki cihetinden beheri ki kaş ile saç biten yer
arasıdır. Aralarına cebhe denir. Tesniyesi
(الجبينان) kesîrû'l-isti'mâldir. 2. Alın, cebhe,
nâsiye:

يقيني بالجبين ومنكبيه وانصره بمطررد الكعوب

[زهير]

[is.] 1. Çok peynir yapılan yer. 2.
Korkuyu mûcib şey, insânı korkak eden şey:
(الولد مجبنة مبخلة). 3. (lügat-i 'âmmiyyede) peynir
mayası.

[ft 3.] 1. (birinin) alnına urmak:
(جبه فلانا). 2. Red etmek, kabûl etmemek. 3.
Yüzüne urmak, tekdîr ve ta'yîble karşılamak:

جعلت جزائي منك جبهاً وغلظة كأنك أنت المنعم المتفضل

[أمية بن أبي الصلت]

4. Suya gidip çekecek kab olmamakla yüzüne
baka durmak: (جبه الماء). 5. (birini kış) tedâriksiz
basmak: (جبه الشتاء القوم).

[ft.] 1. (birini) işkence
tarîkıyla baş aşığı çevirmek: (جبه فلانا). 2. (zânî ve
zâniyeyi) arka arkaya bir hayvâna bindirip
yüzlerini karaladıktan sonra teşhîr etmek: (جبهوا
الزانيين).

[ft.] *يَجْبِيْهُ، اجْتَبَاهُ *اجْتَبَاهُ
iğrenerek istikrâhla içmek: (اجتبه الماء).

[fl.] *يُنْحَبِيْهُ، انْحَبَاهُ *انْحَبَاهُ
(lügat-i 'âmmiyyede) korkup çekilmek, ürmek: (انحبه
منه).

[iz.] Geniş veya yumru alınlık.

[is.] 1. Alnın ön
tarafı, iki kaşın arasından yukarı ve nâsiyeden
aşağı kısmı: (جبهة ذات بهجة). 2. (mec.) bir kavmin
başı, en ileri geleni: (هو جبهة قومه). 3. Burc-ı
esedde arslan şeklinin alnı makâmında olan

cümle-i kevkebiyye ki menâzil-i kamerdendir. 4. At kısmı, cins-i feres: "ليس في الجبهة صدقة". 5. Muhtâcların diyyetlerini ve borçlarını vermek üzere herkese mürâca'at edip nahrûm çevrilmeleri büyük 'ayb 'ad olunan adamlar: (هم جبهة). (Bu iki ma'nâda ism-i cem' gibi kullanılıp müfredi yoktur.) 6. Cemâ'at, gürûh, takım, kısım: (لقي منه). 7. Mezellet, hakâret: (جاءت جبهة من الناس). 8. Ay, kamer. 9. Câhiliyyette bir sanem adı.

جُبَّة: [sıf.] Korkak, cebîn. (جباء gibi.)

أَجْبَهُ: *s: [sıf.] 1. Alnı geniş veya yumru olan: (رجل أجه، امرأة جبهاء). - [iz.] 2. Arslan, esed, şîr.

جَابَهُ: [sıf.] Bir yere giden adamın karşısına ve önüne çıkan (hayvân veya kuş) ki câhiliyyette Arablar bundan tetayyür ve teşe'üm ederlerdi.

جَبِيهَةٌ: [is.] Kerâhet, mekrûhiyyet, istikrâh: (وردنا ماءً له جبيهة).

جَبْهَلٌ: [sıf.] Taslak ve yakışsız (adam): (رجل جبهل).

جَبَا: * [ft 1.] 1. Devşirip biriktirmek: (جبا القوم). 2. Tahsîl etmek: (جبا القوم). (الخزاج).

جَبَا: [ft.] 1. (birinin) harâc ve vergisini tahsîl etmek: (القوم جبا القوم، من). 2. (suyu havza) toplamak: (الحوض جبا الماء في). 3. (çekirge) her şeyi süpürüp yemek: (جبا الحراد).

جَبَا: *cem: [iz.] 1. Havz. 2. Birikmiş su. 3. Kuyudan su çeken adamın durduğu yer. 4. Kuyunun etrâfı ve içinden çıkıp yanında tepe teşkîl eden toprak.

جَبَاوَةٌ، جَبْوَةٌ، جُبْوَةٌ، جِبَاةٌ، جَبِيٌّ: *جَبَاوَةٌ [is.] Biriktirilmiş dirinti su.

جَبِيٌّ: [ft 2.] 1. Toplamak, devşirmek: (جبي القوم). 2. Tahsîl etmek: (جبي). (جبا "جبا" gibi.) 3. (suyu havza veya sahrınca) toplamak: (جبي الماء). 4. Kendine ayırmak.

أَجْبَى: [ft.] 1. (develeri) zekât tahsîldârından kaçırmak: (أجبي إبله). 2. (ekini) olmadan satmak: (أجبي زرعه). 3. (bir şeyi) veresiye bahâlı satıp ba'dehü peşin akça ile ucuz almak: "من أجبي فقد أربى".

جَبِيٌّ: [fl.] 1. Ellerini dizlerine veya yere koyup rükû' veya sücûda varmak: "ويجبون تجبية رجل واحد قياماً لرب العالمين". 2. (lügat-i 'âmmiyyede) bilâ-bedel vermek, câbâ etmek.

جَبِيٌّ: [ft.] 1. Seçmek, ihtiyâr etmek: "وجاهدوا في الله حق جهاده وهو اجتباكم وما جعل عليكم في الدين من حرج قالوا لولا "اجتبيتها".

جَبِيٌّ: *cem: [iz.] 1. Kuyu kazılacak yer. 2. Kuyu kenârı. 3. Kuyudan çıkarılan toprak. 4. Develeri sulamak için bir gün evvelden havzda biriktirilen su: (حوضك اسق إيلي من جبي).

جَبَا: (lügat-i 'âmmiyye) bilâ-bedel, meccânen, câbâ.

جَبِيَّةٌ [is.] Harâcın tahsîli. (جباية gibi.)

جَابٍ: * [iz.] 1. Çekirge, cerâd. 2. Zekât tahsîldârı. 3. Develer için su toplayan adam.

جَابِيَّةٌ: *cem: (الجوابي) [is.] 1. Büyük havz: (جفنة كالجابية). 2. Cemâ'at.

جَبَايَا: [is. cem.] Bağ çubuğu dikilmek üzere kazılan çukurlar.

مَجْبِيٌّ [iz.] Harâc.

جَبَايَةٌ [is.] Harâc ve zekât tahsîli.

جَبْتٌ: * [ft.1.] Koyun ve sâirenin semizliğini anlamak için el ile yoklamak: (جت الكيش).

جَبْرٌ: * [sif.] Kısa boylu, bodur, cüce.

جَبْرٌ: [iz.] (Farisi "چتر"den mu'arreb) 1. Çadır, hayme. 2. Şemsiyye.

جَبَأٌ: *ve: (جنا، يحنو، جئاء، جنوء) "جنا، يحنو" *جَبَأٌ: *ve: (جنا، يحنو، جئاء، جنوء) mâddesine n.)

جَبَّالٌ: * [fl. kş.] 1. (kuş) tüylerini kabartmak: (اجتال الطائر). 2. (ot) boyalanıp sarmaşmak, yahut tutulup koparılacak derecede uzanmak: (اجتال النبات). 3. (kuşun tüyü) kabarmak: (اجتال الريش). 4. (mec.) kızıp gavgaya hazırlanmak: (اجتال الرجل).

مُجَبَّلٌ: [sif.] 1. Enli, geniş, 'arîz. 2.

Dimdik.

جَبَّتْ: * [ft 1.] 1. Kesmek, koparmak, kat' etmek. 2. Çekip kökünden çıkarmak, sökmek: (جت الشجر). 3. Urmak, darb etmek: (فلاناً جت). - [fl.] 4. Korkup çekilmek, ürmek: (الرجل جت). 5. (arı) vızırdamak: (جت النحل).

جَبَّتْ: * [ft.] 1. Koparmak, kesmek, kat' etmek. 2. Kökünden çıkarmak, sökmek: (اجتت الشجرة); ومثل كلمة خبيثة اجتتت من فوق" (اجتت الشجرة); ومثل كلمة خبيثة اجتتت من فوق" (binâ-ı mechûl ile).

جَبْتٌ: [iz.] 1. Bal mumu. 2. Balın üzerinde kalan arı kanadı ve ölüsü gibi şeyler.

جُبْتُ: [iz.] 1. Yumruca yer, tepe. 2. Balın üstünde kalan arı kanadı ve ölüsü gibi şeyler. 3. Balın üstünde tekevün eden zâr. 4. Çekirge ölüsü. 5. Meyve kabuğu.

جَبْتَةٌ: * [iz. s.] Belâ, musîbet, âfet.

جَبْتَةٌ: *cem: (اجتات) [is.] Oturmuş veya yatmış insânın bedeni veya 'ale'l-ıtlâk beden, cesed, vücûd, kâlib.

جَبْتِيَّةٌ: *fr: [icz.] Hurma ağacından ayrılmış fidan.

مَجْبِيَّةٌ: [is.] ve:

مَجَاتٌ: [iz.] Hurma fîdanlarını ana ağaçtan koparıp çıkarmağa mahsûs demir âlet.

مُجْتَبٌ [sıf.] 1. Sökülmüş, koparılmış. 2. ('arûzda) iki kere müstef' ilün fâ'ilâtün vezninden 'ibâret (bahr).

يُجْتَبُ *جُجْتَةٌ* [fl. d.] 1. (şimşek) birbirini müte'âkib parlamak: (جُنْجَبُ البرق). 2. (deve) yaban fesleğeni otlamak: (جُنْجَبُ البعير).

يَنْجَبُ *تَنْجَبُ* [fl. td.] 1. (kuş) silkinmek: (تَنْجَبُ الطائر). 2. (saç) çoğalıp gür olmak: (تَنْجَبُ الشعر).

جُنْجَاتٌ [iz.] 1. Çok ve gür saç. 2. Yaban fesleğeni.

جُنْجَابٌ [sıf.] 1. Çok ve gür (saç yahut ot). 2. İri cesedli: (بعير جنجاب).

جُنْرٌ [sıf.] Çoraklık ve taşlık (yer): (مكان جنر).

جُنْطٌ [ft 2.] Sıvık ve yayvan yestehlemek: (جنط بغائه). ("حبط"dan galat olması melhûzdur.)

يُجْتَلُ *جُنْجَلٌ* [ft 2.] (rüzgâr) kaldırıp götürmek: (جتلته الريح). (جتلته الريح).

يُجْتَلُ *جُنْجَلٌ* [fl 4.] ve:

يُجْتَلُ *جُنْجَلَةٌ* [fl 5.] Sık ve gür olup birbirine sarmaşmak: (جتلت الشعر، النبات).

جُنْجَلَةٌ *جُنْجَلَةٌ* [sıf.] Sık ve gür (saç ve nebât ve sâire) yahut kısa ve sert ve pek siyah (saç): (شعر جنل); (شجرة جنلة); (نبت جنيل); (شعر جنل); (شجرة جنلة); (لحية جنلة).

جُنْجَلٌ [is.] Ana, vâlide ve yahut zevce: (ثكلته الجنل).

جُنْجَلَةٌ *cem: جُنْجَلٌ* [is.] İri ve siyah bir cins karınca.

جُنْجَالٌ [is.] Toygar kuşu.

جُنْجَالَةٌ [is.] Hazanda dökülen yapraklar.

جُنْجَلُوطٌ *جُنْجَلُوطٌ* [sıf.] Şetm ve tahkîr ta'bîri olup, (جلط) ile (تלט) mâddelerinden mürekkeb ve (pis yalancı) ma'nâsını müfid zan olunur.

جُنْجَلِيْقٌ *جُنْجَلِيْقٌ* [iz.] (Yunaniden mu'arreb Καθολιχός) baş piskopos. (Başlıca dâru'l-hilâfe Bağdad'da ikâmet eden Antakya patrikinin vekîline derlerdi.)

يُجْتَمُّ *يُجْتَمُّ* [fl 1, 2.] 1. (insân ve hayvân) diz veya göğsünü yere koyup oturmak, çökmek: (جتم الرجل، الطائر، اليربوع). 2. Yere yapışıp durmak, oynamak. 3. Yere yatmak, yaslanmak.

يُجْتَمُّ *جُنْجَمٌ* [fl.] 1. (gece) yarı olmak: (جتم الليل). 2. (hurma dalının) kuruğu irilenmek: (جتم العذق). - [ft.] 3. (toprak ve kül ve sâire) toplamak: (جتم التراب، الرماد).

يُجْتَمُّ *جُنْجَمٌ* [fl 2.] (ekin) yerden kalkıp uzanmak: (جتم الزرع).

يُجْتَمُّ *يُجْتَمُّ* [ft.] 1. Yere yatırmak. 2. Ortaya almak, ihâta etmek. 3. Şâmil ve hâvî olmak.

تَجَنَّمَ [fl.] (kuş) dışısına aşmak:
(تجنم الطير أنثاه).

جَنَّمَ [sıf.] 1. Yerden kalkıp uzanmış
(ekin): (زرع جنم). 2. Koruğu irilenmiş (hurma
dalı): (عذق جنم).

جُنَّمَةٌ [sıf.] Yerinden oynamaz,
tenbel, uykucu. (Âhirindeki (ة) mübâlağa içindir.)

جَنَّمَةٌ [is.] Yüksek tepe.

جُنَّمَةٌ [is.] Toprak veya kül kümesi.

جُنَّمٌ [iz.] Uykuda basan ağırlık, kâbûs.

جَنَّمَةٌ [sıf.] 1. Kalın kafalı, budala, ahmak.
2. Kolay kanar halîm (adam). 3. Yerinden
oynamaz, tenbel.

جَنَّمَ [sıf.] 1. Yere göğsünü
dayayarak oturmuş. 2. Yerinden oynamaz,
tenbel. 3. Yere yatmış, ölü düşmüş.

جُنُومٌ [sıf.] 1. Göğsü üzerine yatmış ve
uzanmış yahut oturmuş. 2. Yerinden
kımıldanmaz. 3. Bir şeyin üzerine hücum eden. -
[iz.] 4. Tavşan, erneb.

جُنُومٌ [iz.] Tepe.

جَانُومٌ [iz.] 1. Uykuda basan ağırlık, kâbûs.
- [sıf.] 2. Yerinden oynamaz, tenbel.

جُنْمَانٌ [iz.] Cism, beden, gövde, kâlib.

جُنْمَانِيَّةٌ [is.] Suyun kendisi ya ortası veya
bir yere toplanmış: (جثمانية الماء).

مَجَنَّمٌ [iz.] (جنوم) ma'nâsıyla masdar-ı
mîmidir.

مَجَانِّمٌ [iz.] Göğsün üzerine
yatılıp uzanacak yer.

مُجَنَّمَةٌ [is.] Tuyûr ve tavşan gibi hayvânlar
ki kable'n-nehya taşla urarak öldürülürdü.

جَنَّا [ft 1.] Toplamak, biriktirmek: (جنا
الإيل).

يَجْنُو، جُنُوٌ [ft 1.] 1. Diz çökmek, diz
üzere oturmak: (جنا الرجل). 2. Ayak tırnaklarının
uçlarıyla basarak durmak. 3. Diz üstüne düşmek:
(جنا لركبته).

يُجْنِي، إِنْجَاءٌ [ft.] Diz üzere oturmak,
diz çöktürmek: (أجنا فلاناً).

يُجَانِّي، مُجَانَاةٌ [ft.] Dizini birinin
dizine yanaştırmak, diz dize oturmak:
(جائيت ركبتي إلى ركبته).

يَنْجَانِي، نَجَانٌ [fş.] Diz dize
oturmak: (تجاتوا على الركب).

جُنَى، جُنَىٌ [is.] 1. Taş
yığını. 2. Cesed, beden. 3. Ateş gözü (جذوة gibi):
(أخذ جذوة من النار). 4. Bir şeyin ortası, vasatı. 5.
Mezâr, kabr. – Cem'i cemâ'at ma'nâsına geldiği
de mervîdir: (فلان من جنى جهنم). – (الحرم جنى)،
Harem-i Şerîf'in hudûdunu ta'yîn için vaktiyle
biriktirilen taşlar, veya dikilmiş bütler ki bunlara
kurbân keserlerdi.

(جئاه رأيت): (جئاءه رأيت) [iz.] 1. Şahs, kâlib: (جئاءه رأيت). 2. Bedel, ʿıvaz, karşılık: (هذا جئاه). 3. Mikdâr, ʿaded: (جئاء ألف).

[sıf.] *جُئِيٌّ، جُئِيٌّ cem: جَائِيَّةٌ s: (الجائِي) *جَائِيٌّ
Diz çöken, diz üzere oturan veya ayak tırnaklarının uçları üzerine duran: "ونذر الظالمين" "فيها جئيا".

[sıfs.] Fıkra-ı ânifede beyân olunan (جائِي) sıfatının müʿennesi olup, cemâʿat iʿtibârıyla cemiʿde dahi kullanılır. – (سورة الجائِيه)، Sûre-i Duhhânʼdan sonraki Sûre-i Şerîfe.

[iz.] *مَجْتِيٌّ *مَجْتِيٌّ *مَجْتِيٌّ Diz çökülecek yer.

"جئا، يَجْتُو" (Vâvî) [fl. ft 2.] *يَجْتِيٌّ، جُئِيٌّ، جُئِيٌّ *جُئِيٌّ
mâddesine n.)

[ft 1.] *يَجُجُّ، جُجُّ *جُجُّ "جج، يجج" yerine lügattir veya ondan galattır.)

*جُجُّ *جُجُّ *جُجُّ Koyunları menʿ için mükerrer kullanılan savttır.

[ft. d.] *يُجَجَّبُ، جَجَبَةٌ *جَجَبَةٌ 1. Mahv ve helâk etmek: (ججج العدو). - [fl.] 2. Gidip gelmek, tereddüd etmek: (ججج في الشيء). 3. Öte beri gidip gelmek, olta urmak: (ججج الرجل).

[fl. d.] *يُجَجِّجُ، جَجَجَةٌ *جَجَجَةٌ 1. Bir işin nihâyetine varmağa ve sonunu bulmağa çalışmak: (ججج الرجل الشيء). 2. İyice araştırıp künhüne varmağa çalışmak. 3. İbtidâr ve mübâşeret etmek. - [fl.] 4. Çekinmek, el çekmek, karışmamak: (ججج عن الأكر). 5. Üküp geri

dönmek veya kaçmak: (ججج عن القرن). 6. Kaminin rüʿesâsını zıkr ve taʿdâd ederek iftihâr etmek:

وما وجد العداد فما جججا أعز منه نجدة وأسما

7. (gebe kadının) karnı çok büyümek: (جججت المرأة).

جَحَاجُحٌ، جَحَاجَةٌ، جَحَاجُحٌ cem: جَحَاجُحٌ *جَحَاجُحٌ [iz.] 1. Bir kavmin reʿîsi ve seyyid ve şerîfi. 2. (zıddiyetle) nâ-kes ve alçak adam.

[iz.] İri ve besli koç.

[iz.] Kökten ʿibâret bir cins sebze.

[ft 1.] *يَجُجُّ، جُجُّ *جُجُّ 1. Yaymak, sermek, döşemek: (جج الشيء). 2. (buruşuk bir cins küçük kavunu) yemek: (جج الجج). 3. (lügat-i Yemâniyyede) sürüklemek: (جج الشيء).

[fl.] *يُجَجُّ، جُجُّ *جُجُّ (yırtıcı dişi hayvânın veya gebe kadının) vakti yaklaştırmakla karnı büyümek: (أججت الكلبة، المرأة).

[iz.] Buruşuk bir cins küçük kavun veya bu şekilde ebu cehl karpuzu.

[ft 3.] *يُجَدُّ، جُدُّ، جُدُّ *جُدُّ 1. Bilerek inkâr ve tekzîb etmek: (جده حقه، بحقه)، hakkını inkâr etti; "وتلك عاد جدوا بآيات ربهم". 2. (birini) bahîl ve nâ-kes bulmak: (جد فلاناً). – (جدد النعمة)، küfrân-ı niʿmet etmek, nânkör olmak.

[fl 4.] *يُجَدُّ، جَدُّ *جَدُّ 1. Az ve nâ-çîz olmak: (جد الشيء). 2. Mâl ve servet ve maʿîşeti

dar olmak: (جد الرجل). 3. (nebât) uzamayıp bodur kalmak: (جد النبات). 4. (yer) gayr-i münbit olmak, mahsûlât vermemek: (جدت الأرض).

أَجَدَ [ft.] (birini) hasîs bulmak: (أجد فلاناً). - [fl.] 2. Mâlimi gâ'ib edip fakîr ve muhtâc kalmak: (أجد الرجل).

جَدَّ [iz.] 1. Bilerek ve 'an-kasd inkâr. 2. (sarfta) muzâri'-i meczûme (لم) veya (لما) harfi girerek ma'nâsını mâziye kalb eden sîga-ı menfiyye, ki birinci harfle olursa (الجد المطلق) ve ikinci harfle oldukta (الجد المستفروق) denilir: (لم) (يكتب), yazmadı; (لما يكتب), daha yazmadı.

جَدَّ [iz.] Ma'îşet darlığı, zarûret. (نكدأ له وجدأ), bed-du'âdır.

جَدَّ [sıf.] Fakr ve zarûrette bulunan.

جَدَّ * [sıf.] 1. Ma'îşeti dar, fakr ve zarûrette bulunan. 2. Gövdesi kalın ve kısa (at): (فرس جد). 3. Yağmursuz, kurak (sene): (عام جد). 4. Kuru ve gayr-i münbit (yer): (أرض جددة).

أَجَدَّ [sıf.] Ma'îşeti dar, fakr ve zarûret çeken: (رجل أجد).

جُودُ [iz.] (جد) fi'linin masdar-ı sânisidir. (Re's-i mâddeye n.) – (nahivde) (لام الجود), (كان) fi'l-i nâkısının menfisinden sonra bulunan lâm-ı zâ'ide: "الظالمين ما كان ربك ليتوب عن".

جَادُّ [sıf.] 1. İnkâr eden, münkir. 2. Hasîs, pinti, nâ-kes. 3. 'Înâdla muhâlefet eden, mu'annid.

جَحَّادٌ [sıf.] 1. Ziyâde inkâr eden, şiddetli münkir. 2. Pek hasîs, pinti. 3. Beli geç gelen.

جُحَادِيٌّ [sıf.] Pek iri, pek büyük, cesîm. (Hâ-ı mu'ceme ile dahi lügattir.)

جُحَادِيَّةٌ [is.] 1. Sütle dolu kırba. 2. Hurma ile dolu zinbil. 3. Buğdayla dolu çuval.

جَحْدَبٌ [sıf.] Kısa boylu, bodur: (رجل جحدب).

جَحْدَرٌ * [ft. d.] 1. Yere düşürmek, yere urmak: (جدره). 2. Yuvarlak: (جدر الشيء). (جدر درج gibi.)

يَتَجَدَّرُ * [fl. td.] (kuş) uçmak üzere yerinden oynamak, kalkmak: (تجدد الطائر).

جَحْدَرَةٌ * [sıf.] Kısa boylu ve tıknâz, toztoparlak: (رجل جدر); (امرأة جدر).

جُحَادَرِيٌّ [sıf.] Pek iri, pek büyük, cesîm.

جَحْدَلٌ * [fl. d.] 1. Deveci veya kiracı olmak: (جدل فلان). 2. Fakîr iken zengin olmak: (جدل الرجل). - [ft.] 3. Yatırmak, yere urmak, ve yahut yatırıp bağlamak: (جدل فلاناً). 4. Doldurmak, imlâ etmek: (جدلي الإناء). 5. Toplamak, biriktirmek: (جدل المال). 6. (develeri) kiraya koşmak: (جدل الإبل).

جُدُلٌ [sıf.] Her tarafı uygun ve etine dolgun: (غلام جدد).

يُجِدُّمُ، جَدَمَةٌ [fl. d.] Sür'atle yürüyüp geçmek: (جدد الرجل).

يَجْرُ، جَرٌّ [fl 3.] 1. (canavar) inine girmek: (جر الضب). 2. (güneş) vasat-ı semâya doğru yükselmek: (جر الشمس). 3. Yağmur yağmayıp (mevsim) kurak gitmek: (جر الربيع). 4. (hayr ve menfa'at) görünmemek, nâ-bedîd olmak: (جر الخير). 5. Geride kalmak, gerilemek: (جر فلان). 6. (göz) çukurlanıp içeri batmak: (جمرت العين). - [ft.] 7. (canavarı) inine kaçırmak, kovalayıp inine sokulmağa mecbûr etmek: (جر فلان الضب).

يُجْرُ، إِجَارٌ [ft.] (canavarı) ine kaçırmak, ine girmeğe mecbûr etmek: (أجر). 2. Mecbûr ve muztar etmek: (الفرع أجرهم). 3. Kaht v muzâyakaya dûçâr etmek: (أجرت السنة). - [fl.] 4. (gûyâ yağmura delâlet eden kevâkib) imsâk edip yağmur yağdırmamak: (أجرت النجوم). 5. Kaht ve muzâyakaya dûçâr olmak: (أجر القوم).

[fl.] ve: *يَتَجَرُّ، تَجَرٌّ*:

يَتَجَرُّ، إِتَجَرٌ [fl.] 1. (canavar) inine kaçmak, ine sokulmak: (تجر، اتجر الضب). 2. (göz) çukura batmak: (تجرت العين).

يَتَجَرُّ، إِتَجَرٌ [ft.] (canavar) in ittihâz etmek, in edinmek: (اتجر الضب له حجراً).

[iz.] Dibi derin mağâra: (دخلنا من) (المطر في الجحر).

[iz.] *جَرَءٌ، جَرَّةٌ، أَجَارٌ، أَجْرَةٌ* cem: *جُرٌّ*

1. Sibâ' ve haşarât deliği, in: (جحره دخل الضب). 2. Dübür. – (الجحران), ferc ile dübür: "حاضت المرأة إذا". "حرمت الجحران".

[is.] *جَرَءٌ* [is.] Şiddetli sene, kıtlık senesi.

[sıf.] *جَوَاجِرُ* cem: جَاجِرَةٌ *s: جَاجِرٌ* 1. Arkadaşlarından geri kalan (insân veya hayvân). 2. Delik veya ine girip saklanan: (هوام جواهر).

[sıfs.] جَاجِرَاءُ: (عين) Çukura batık (göz): (ججاء ججاء).

[sıf.] جَاجِرِيَّةٌ: Sıkı gövdeli ve toplu (hayvân): (بعير ججارية).

[is. cem.] جَوَاجِرُ: Deliğe giren hayvânât, haşarât.

[iz.] جُجْرَانٌ: 1. Delik, in. 2. Âlet-i tenâsül-i inâs veya dübür. "حاضت المرأة حرمت الجحران إذا". hadîs-i şerîfini bazıları böyle yani Nûn'un zammıyla olarak müfred 'ad etmişlerdir.

[iz.] *مَجَارٌ* cem: *مَجْرٌ* 1. Saklanacak delik, pusu. 2. Sığınacak yer, melce': (دخلوا في) (مجارهم).

[sıf.] *جُجْرِبٌ* [sıf.] 1. Kısa ve tıknâz, topaç: (فرس ججرب). 2. İri cüsseli: (رجل ججرب).

جُحَارِبُ: [sıf.] İri cüsseli: (فرس جارب).
(جرب gibi.)

جُحْرَبَانُ: [iz. t.] Atın kulakları altında
bulunan iki damar.

جُحْرَشُ: [sıf.] İri gövdeli ve toplu (at): (فرس
جحش).

جُحْرِطٌ: [is.] Pek yaşlı ve kötürüm koca karı. (Hâ-1
mu'ceme ile dahi lügattir.)

جُحْرَمٌ: [sıf.] Bed-hûy, titiz. İçi dar, teng-meşreb.

جُحْرَمَةٌ: [is.] Bed-hûyluk, titizlik, iç
darlığı.

جُحَارِمٌ: [sıf.] Bed-hûy, içi dar. ("جرم"
gibi.)

*Fîrûzabâdî Mîm 'i zâ 'ide 'ad ederek (ج) bâbında
zikrettikten sonra, harf-i mezkûru aslî 'addiyle (م)
bâbında dahi tekrâr etmiştir.*

جُحَسٌ: [fl 3.] 1. Girmek, duhûl
etmek: (جس فيه). - [ft.] Tırmalak: (جس جلده). 3.
Öldürmek, katl etmek: (جس فلاناً).

جُحَسٌ: [ft.] 1. İtişmek, uruşmak, müdâfa'a ve müzâhame
etmek: (جاس فلاناً). 2. (bir şeyi) hâsıl etmeğe
çapalamak.

جُحَسٌ: [iz.] Hîle, mekr, keyd: (ذاك من جسسه
ودحسه). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i
mâddeye n.)

جُحَسٌ: [ft.] Kazımak, sırmak,
kaşımak, tırmalamak: (جحش الجلد).

جُحَسٌ: [ft.] 1. İtişmek, uruşmak. (جاس gibi.) 2. Müdâfa'a ve
mukâbele etmek. - (جحش عن خيط رقبته),
müdâfa'a-ı nefis etmek.

جُحَسٌ: [fl. mhr 1.] اِجْحَسْتُ
(çocuğun) karnı pek büyümeğe, şişmeğe: (اجحشش
بطن الصبي).

جُحَسٌ: [iz.] 1. Eşek
sıpası. 2. Tay. 3. Bedenin kabalık ve taslaklığı:
(في هيكله جحش). 4. Gazâ, cihâd. 5. (Hüzeyl
lügatinde) geyik, zaby, veya geyik yavrusu. -
(عليك بالجحش), büyük bir şey isteyip de nâ'il
olamayan hakkında daha küçüğünü ara
ma'nâsıyla darb olunur meseldir.

جُحَسٌ: [iz.] (lügat-i
'âmniyyede) kerevit ayağı.

جُحَسَةٌ: [is.] 1. Dişi sıpa. 2. Çobanların
kollarına sarıp eğirdikleri yün halkası.

جُحَسٌ: [sıf.] Tenhâ, münferid, tek: (بيت
جحش).

جُحَسٌ: [iz.] Henüz kemiği kalınlaşmamış
ve a'zası kemâl bulmamış sabî.

جُحَسٌ: [iz.] 1. Taraf, nâhiye, cebhet. -
[sıf.] 2. Tek ve tenhâ, münferid: (حل فلان جحشا). -
(جحيش المحل), ayrıca konup kimse ile ihtilât ve
imtizâc etmeyen.

جُحَيْشٌ [iz.] Küçük sıpa. – (جحيش وحده)
(izâfetle), kimseye tanışmayıp dâ'imâ re'yy
hûduyla iş gören, hod-re'y, hod-pesend,
müstebid.

مَجْحُوشٌ [sıf.] Bir yanına bir 'ârıza isâbet
etmiş (adam).

جَحْشَرٌ *جَحْشَرَةٌ، جَحْشِرٌ، جَحْشِرٌ* [sıf.]
Cesedi iri ve mefâsılı kalın (insân veya hayvân).

جَحْشَلٌ *جَحْشَلٌ، جَحْشَلٌ* [sıf.] Hafif ve cest ü çalak
(adam).

جَحْشَمٌ [iz.] Yanları geniş deve.

جَحِطٌ: Koyunları zecr ve men' için müsta'mel
savttır.

جَحَظٌ *يَجْحَظُ، جُحُوظٌ* [fl 3.] 1. (göz) iri ve dışarıya
fırlamış olmak: (جحظ العين). - [ft.] 2. (birinin işine)
bakıp noksân görmek: (جحظ إليه عمله).

جَحَظٌ *يَجْحَظُ، تَجْحِظٌ* [ft.] Dikkatle ve sıkı
sıkı bakmak: (جحظ إليه).

جَحَظٌ [iz.] 1. Göz çukuru, hâne-i çeşm,
mihcerü'l-'ayn. 2. Göz yumurtasının iri ve dışarı
fırlak olması. 3. Âlet-i tenâsül-i zükûrun başı
veya kıyısı.

جَحَظَةٌ [is.] Gözün karası.

جَاحِظٌ [sıf.] İri ve fırlak gözlü, lukma göz;
(جَاحِظ العينين).

جَاحِظَتَانِ [is. t.] Göz yumurtaları.

جُحُظٌ [sıfz. cem.] Lukma göz olanlar.

جَحْظِيَّةٌ [sıf.] Çok etli, mülahham: (رجل
جحظاية).

جَاحِظِيَّةٌ [is.] Fırak-ı Mu'tezileden bir fırka
olup, meşhûr Câhız'a tâbi' idiler.

جَحْظَمٌ *يَجْحَظُمُ، جَحْظَمَةٌ* [ft. d.] (birinin) ellerini
dizlerine sıkı tutarak veya bağlayarak dövme:
(جحظم الغلام).

جَحْظَمٌ [sıf.] İri ve fırlak gözlü, lukma göz.

جَحَفٌ *يَجْحَفُ، جَحَفٌ* [ft 3.] 1. (bir şeyin) kabuğunu
soymak: (جحف التفاح). 2. (bir şeyin) bütününü
süpürüp götürmek: (جحف الشيء). 3. Ayakla tepip
atmak: (جحفه برجله). 4. Toplamak, biriktirmek,
cem' etmek. 5. (bir şeye) avucu daldırıp almak:
(جحف له الطعام). 6. (oyun topunu) el veya çevgânla
tutmak: (جحف الكرة). 7. (top) oynamak: (جحف
الكرة). (Bu ma'nâ ile masdarı "جحفة" dahi gelir.) 8.
(koğa su) almak, dolmak: (جحف الدلو الماء). 9.
(tirîdi) yemek: (جحف الثريد). 10. (kılıçla) urmak:
(جحف معه). - [fl.] 11. Meyl etmek: (جحف معه),
ona meyl etti.

أَجْحَفٌ *يُجْحَفُ، إِجْحَافٌ* [ft.] 1. Süpürüp
götürmek: (أجحف به). 2. Ziyâde-i fakr ve zarûrete
dûçâr etmek: (أجحفت به الفاقة). 3. Olmayacak şeyi
teklîf etmek, teklîf-i mâ-lâ-yutâkta bulunmak:
(أجحف بهم فلان). 4. Mahv ve helâk etmek: (أجحف
بهم الدهر). - [fl.] 5. Yaklaşmak, takarrub etmek:
(أجحف به).

يُجَاحِفُ *يُجَاحِفُ، مُجَاحِفَةٌ* [ft.] 1. (birine)
yanaşmak, takarrub etmek, yanına sokulmak:

(جاحفه). 2. (bir şeyin) bütününi süpürüp götürmek: (جاحف الشيء). 3. Atışmak, çıkışmak: (جاحف عنه).

[fş.] 1. Kılıç veya değnekle uruşmak: (تجاحف القوم). 2. (topu) çevgânlarla tutmağa çapalayarak oynamak: (تجاحفوا الكرة).

[ft.] 1. Kapıp götürmek: (اجتحفه). 2. (tirîd ve sâireyi) üç parmakla almak: (اجتحف الثريد). 3. (kuyunun bütün suyunu) çekmek: (اجتحف ماء البئر). 4. (sel derenin) üstündeki toprağını alıp götürmek: (اجتحف السيل). 5. (topu) kapmak: (الكرة اجتحف).

[iz.] Top oyunu. (Masdariyyet ma'naları için re's-i mâddeye n.)

[is.] 1. Sâde yağ parçası: (أكلت جحفة). 2. Havzın dibinde veya kenârlarında kalan su bakiyyesi. (Bunda Cîm'in zammı da câ'izdir.) 3. Karın ağrısı, sancı: (أخذته الجحفة). 4. Top oyunu.

[is.] 1. Kuyudan çekilip götürülen su yahut kuyunun dibinde kalan su bakiyyesi. 2. Kabı doldurmayacak kadar az tirîd: (في الإناء جحفة). 3. Mer'ânın bir ucunda kalan az çayırılık. 4. Çölün ortasında bulunan ufak mer'â. 5. Bir avuç dolusu ta'âm: (أكلت جحفة من الطعام).

[iz.] 1. Cenk, kıtâl: (بينهم جحاف). 2. Koğanın kuyunun ağzına çarpması: (تخرقت الدلو). (بالجحاف).

[iz.] 1. Herkesi alıp götüreren mevt, ölüm. 2. Önüne geleni sürükleyen sel. 3. Hazımsızlıktan ve fesâd-ı mi'deden gelen ishâl, yürek sürmesi. - [sıf.] 4. Herkesi alıp götüreren (ölüm): (موت جحاف). 5. Önüne rast gelen şeyleri sürükleyen (sel): (سيل جحاف).

[iz.] 1. Kabın ortasında kalan tirîd bakiyyesi. - [sıf.] 2. Suyun hemân mecmû'unu toplayıp alan (koğa): (دلو جحوف).

[is. cem.] Gadr, zarar, ziyân, hasâr.

[is.] Âfet, dâhiye, musîbet: (أصابته). (المجحفة).

[sıf.] Hazımsızlıktan ishâle uğramış: (رجل مجحوف).

[ft. d.] 1. Yere urmak, düşürmek, yatırmak: (جحفة). 2. (birinin) kabâhatini yüzüne urarak azarlamak.

[fl. td.] Toplamak, tecemmu' etmek: (تجحفل القوم).

[iz.] 1. Kesretli 'asker: (جاء الأمير بجحفل). 2. Şeref ve kerem sâhibi, seyyid, kerîm: (هو جحفل). 3. Yanları geniş ve iri (adam): (رجل جحفل).

[is.] 1. At ve merkeb gibi tırnaklı hayvânların dudağı. 2. Atın ön ayaklarının iç tarafında bulunan beyaz tüysüz tamga; (جحفة). (الفرس). (Masdariyyet ma'naları için re's-i mâddeye n.)

Bazı lügaviyyûn bu kelimâtın Lâm'ını zâ'id 'ad ederek, "حف" mâddesinde zikrini tensîb etmişlerdir.

جَحَلَّ: *جَحَلُّ* [ft 2.] Yere urmak, yıkmak, düşürmek: (جعله).

جَحَلَّ: *جَحَلُّ* [ft.] Yere urmak, yıkmak, düşürmek. (Şeddesi mübâlağa içindir.)

جَحَلَّ: *cem: جَحَلَّ* [iz.] 1. Kayakeleri denilen bir cins küçük kertenkele, hırbâ. 2. İri kertenkele, zab. 3. Arı beyi, ya'sûb. 4. Bok böceği.

جَحَلَّ: *cem: جَحَلَّ* [iz.] Büyük tulum.

جَحَلَّ: [sıf.] 1. Yanları geniş ve iri (adam): (رجل جحل). 2. Seyyid, kerîm: (رجل جحل). 3. Küçük yapılı (deve). (Bu üçüncü ma'nâ ile sahîhi Hâ'nın takdîmiyle "جحل" olması maznûndur.)

جَحَلَّ: [iz.] Zehir, ağu, sem.

جَحَلَّ: [sıfs.] İri cüsseli (dişi deve): (ناقة جحلاء). (حجلاء).

جَحَلَّ: [iz.] 1. Büyük kaya. 2. Dağ, cebel. 3. Kalkan yaptıkları bir cins büyük balık derisi. 4. Her şeyin iri ve kabası. - [sıf.] 5. İri yapılı: (امرأة جحل). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

جَحَلَّ: [sıf.] Yere urulmuş, düşürülmüş.

جَحَلَّبَ: [iz.] Bir cins kuş.

جَحَلَّم: *جَحَلَّمُ، جَحَلَّمَةٌ* [ft. d.] 1. Yere urmak, düşürmek, yatırmak: (جحلم فلاناً). 2. Bükmek: (جحلم الحبل). ("حملج" ve "جملح" dahi denilir.)

جَحَمَ: *جَحَمٌ، جَحَمَةٌ* [ft 3.] 1. Yakmak, parlatmak, alevlendirmek: (جحم النار). 2. (gözleri) açmak, açarak bakmak: (جحم الرجل عينه). 3. Vazgeçirmek: (جحم فلاناً عن الشيء). (Bu ma'nâ ile "حجم" yerine lügat-i nâdiredir.) 4. Isırmamak için (deveye) burunsalık takmak: (جحم البعير).

جَحَمَ: *جَحَمٌ، جَحَمَةٌ، جَحَمٌ، جَحَمٌ* [fl 4.] ve:

جَحَمَ: *جَحَمٌ، جَحَمٌ، جَحَمٌ، جَحَمٌ* [fl 5.] Yanmak, alevlenmek, parlamak, tutuşmak: (جحمت النار).

جَحَمَ: *جَحَمٌ، جَحَمَةٌ، جَحَمٌ، جَحَمَةٌ* [fl.] 1. Vazgeçmek, çekilmek, karışmamak: (أجحم عنه). (أجحم) gibi.) 2. Ziyâde tutuşup parlamak: (أجحمت النار). - [ft.] 3. (birini) helâk edecek dereceye gelmek, az kala helâk etmek: (أجحم فلاناً).

جَحَمَ: *جَحَمٌ، جَحَمَةٌ، جَحَمٌ، جَحَمَةٌ* [ft.] Gözlerini açıp dikerek dikkatle bakmak: (جحم فلاناً).

جَحَمَ: *جَحَمٌ، جَحَمَةٌ، جَحَمٌ، جَحَمَةٌ* [fl.] ve:

جَحَمَ: *جَحَمٌ، جَحَمَةٌ، جَحَمٌ، جَحَمَةٌ* [fl.] 1. Hırs ve hissetten yanıp yakılmak: (تجحم، تجاحم الرجل). 2. Sıkışıp darlanmak: (تجحم المكان، القلب); (هو يتجاحم). (علينا).

جَحَمَ: [iz.] Bir cins kuş.

جَحَمَ: [sıf. cem.] Arsız ve hayâsız (adamlar): (قوم جحم) ("أجحم") vasfının cem'idir.)

جَحْمَةٌ: [is.] 1. Kat kat ateş. 2. (Himyer lüğatinde) ateş, nâr. 3. Göz, 'ayn, çeşm. 4. Arslan gözü.

جُحْمَةٌ: [is.] Kat kat ateş.

جَاحِمٌ: *s: **جَاحِمَةٌ** [sıf.] 1. Pek sıcak (yer): (مكان جاحم). 2. Pek kızgın ve parlak parlak yanan (kor): (جمر جاحم). 3. Ziyâde kızışmış, şiddetli (harb ve cidâl). 4. Ziyâde açılarak sıkı sıkı bir şeye dikilip bakan (göz): (عين جاحمة). - [iz.] (جاحم), cengin en kızgın vakit ve mekânı. - (جاحم), ateşin tutuşup parlaması.

جَاحِمَةٌ: [is.] Ateş, nâr.

جِحَامٌ: [iz.] ("حجام" yerine kalîlü'l-isti'mâl lügattir.)

جِحَامٌ: [iz.] İnsânda gözlerin şişmesini mûcib veya köpekte başa 'âriz maraz.

جِحَامٌ: [sıf.] Bahîl, hasîs, nâ-kes.

جَحِيمٌ: [iz.] 1. Pek kızgın ve şiddetli ateş. 2. Kat kat ateş. 3. Çukur yerde yanan büyük ateş. 4. Pek sıcak yer. 5. Cehennem. 6. (Nasârâ 'inde) mezâr, kabr.

أَجْحَمٌ: *s: **جَحْمَاءُ** cem: **جُحْمَى**: *sıf.] 1. Gözleri iri ve kırmızı olan, gözleri kan çanağına dönmüş. (أجحم العين) dahi denilir.

جَوْجَمٌ: [iz.] ("جوجم" yerine lügattir.)

مُجَجَّمٌ: [sıf.] Kızgın ateşte ve korda pişmiş veya kavrulmuş.

جَحْمَرٌ: *cem: **جَحَامِرٌ** [is.] Pek yaşlı koca karı.

جَحْمَرَشٌ: *cem: **جَحَامِرٌ** musaggarı: **جَحْمَيْرٌ** [is.] 1. Pek yaşlı koca karı. 2. Çirkin ve kaba karı. 3. Emzikli dişi tavşan. 4. İri engerek yılanı.

جَحْمَشٌ: *جَحْمُوشٌ [is.] Pek yaşlı koca karı.

جَحْمَظٌ: *يُجَحِمِظُ، جَحْمَظَةٌ [ft. d.] 1. (yayı) eğip kiriş geçirmek: (جمظ القوس). 2. (köleyi) döğmek için ellerini dizlerine bağlamak veya 'ale'l-ıtlâk bağlamak: (جمظ الغلام). - [fl.] 3. Sür'atle yürümek: (جمظ الرجل). 4. Bodur adam gibi ufak ufak yürümek: (جمظ فلان). (Kalb ile "جمظ" dahi denilir.)

جَحْمُظَةٌ: [is.] Çocuk kundağı, kundak bağı. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جَحَنٌ: *يَجْحَنُ، جَحْنٌ [fl 3.] Fakr veya hissetten ehl ve 'iyâlini fenâ beslemek, beslemez şeyler yedirmek: (جحن الرجل).

جَحْنٌ: *يَجْحَنُ، جَحْنٌ [fl 4.] (çocuk) fenâ beslenmek, beslemeyecek şeyler yiyip sıska olmak: (جحن الصبي).

أَجْحَنٌ: *يُجْحِنُ، إِجْحَانٌ [ft.] 1. (çocuğu) fenâ beslemek, beslemeyecek şeyler yedirip sıska etmek: (أجحن الصبي). - [fl.] 2. Fakr veya hissetten çoluk çocuğunu fenâ beslemek: (أجحن الرجل).

جَحْنٌ: *تَجْحِينٌ، يُجْحِنُ [fl.] Fakr veya hissetten çoluk çocuğunu fenâ beslemek: (جحن الرجل).

جَحْنٌ: [sıf.] 1. Fenâ beslenen, beslemeyecek şeyler yiyen (çocuk): (صبي جن). 2. Büyümeyip cılız kalan, sıska (çocuk), süt urgunu. 3. Büyümeyip yamrı yumru olan (nebât): (نبت جن). - [iz.] 4. Kene denilen böcek, karâd.

جُحْنَةٌ: [is.] Kene, karâd.

جَحَانَةٌ: [is.] Fenâ beslenme, sût'-i gıdâ.

جُحَيْنَاءُ: [is.] Hâcet, dâ'imâ lâzım olan şey, muhtâcu'n-ileyh. - (جحناء القلب ولو يجاءه). Canın istediği ve muhtâc olduğu şey. ("حويحاء" ve "لويحاء" dahi denilir.)

مُحَجِّنٌ: [sıf.] Susuzluktan küçük ve cılız kalmış (nebât).

جَحْنَبٌ: [sıf.] *جَحْنَبٌ* 1. Kısa boylu ve za'îf, cüce ve cılız (adam). 2. Kavî, şedîd. - [iz.] 3. Büyük tencere.

جُحَانِبٌ: [sıf.] Kısa boylu ve za'îf (adam).

جَحْنِبَارٌ: [sıf.] *جَحْنِبَارٌ*, جَحْنِبَارَةٌ, جَحْنِبَارَةٌ* 1. İri, izbandid, zıpır. 2. Kısa boylu ve karnı büyük: (رجل جنبار، جنبارة). - [i.] 3. Bir cins nebât.

جَحْنِبَرَةٌ: [sıfs.] Kısa boylu (karı): (امرأة جحنبرة).

جَحْنَشٌ: [fl. d.] *يُجْحَشُ*, جَحْنَشَةٌ* (çocuğun karnı) büyümek, şişmek: (جنش بطن الصبي).

يُجْحَشُ: [fl. hr.] *يُجْحَشُ*, إَجْحَشَانٌ* (çocuğun karnı) çok büyümek, çok şişmek: (اجنشش بطن الصبي). (اجنشش "جش" mâddesinden ve

mülhakât "احرنجم"den sülâsî mezîdü'n-fih olması da muhtemeldir.)

جَحْنَشٌ: [sıf.] 1. Kalın, kaba, iri: (شيء جحنش). 2. Sert, katı, kavî.

جَحْنَفْلٌ: [sıf.] İri ve kalın dudaklı. (Nûn'u zâ'ide olup, aslı "جفل" mâddesinden müştaktır.)

جَا: [fl 1.] *يَجُحُو*, جُحُو (جَحَوَ) * (Aslı) 1. İkâmet etmek, mukîm olmak: (جا بالمكان). 2. Yürümek, geçmek: (جا الرجل). 3. Adım atmak, yürümek: (جا فلان). - [ft.] 4. Kökünden koparmak, sökmek, çıkarmak: (جا الشيء). (جا، يجوح) gibi veya ondan maktûbdur.)

يُجْتَحِي: [ft.] *يُجْتَحِي*, إَجْتَاءٌ* (جَحَا) Kökünden koparmak, sökmek, çıkarmak. ("اجتاح" gibi.)

يَجْحَوِي: [fl.] *يَجْحَوِي*, إَجْوَاءٌ* (اجحوى) İkâmet etmek: (اجحوى بالمكان).

جَحْوَةٌ: [is.] 1. Adım, hatve. 2. Yüz, çehre, vecih, tal'at: (حيا الله جحوتك).

جَا: [sıf.] * (الجاحي) 1. Silâh isti'mâlinde ve sâir-i husûsâtta mâhir, çîre-dest. 2. Namâzını erkânıyla edâ eden: (رجل جاح).

جَحُوشٌ: [iz.] ("جش" mâddesine n.)

جَحْجَحٌ: [if.] 1. İstihsân ve ta'accüb edâtı olup "بخ" ile mürâdiftir ve ekseriyyâ mükerrer kullanılır: (ججج), pıh pıh. 2. Koçu zecr ve men' için müsta'mel savttır.

جَحْجَحٌ: Karnın gürültüsünü ifâde eder savttır.

جُئِبُ: [sıf.] Hastalıktan za'iflanıp pek lâğr ve zebûn kalmış (adam): (رجل جئب).

جُئِبُ: [sıf.] 1. İri cüsseli (deve). 2. Kadr ve menzilet sâhibi, mu'teber ve nüfûzlu (adam). 3. Za'if ve zebûn (insân veya hayvân.)

جُئِبُ: [sıf.] 1. Ahmak ve hayırsız (adam). 2. Kaba, yontulmamış, nâ-tıraş (adam). 3. Şişman ve ağır, mûlahham ve sakîl ve batî': (إنه لجئب هلباجة).

جُئِبُ: [fl. d.] 1. (جئب جئب) diyerek takdîr ve tahsîn etmek. 2. Kalbindeki ketm etmek: (جئب الرجل). 3. Çağırarak, bağırarak: (جئب إليه). 4. Bir şeyin ortasına meselâ denizin enginine veya bir galebeliğin en cem'iyetli yerine girmek: (جئب الرجل). - [ft.] 5. Yere urmak, yıkmak, düşürmek: (جئب فلاناً). 6. Cimâ' etmek: (به جئب). 7. Ta'arruz etmek: (به جئب).

جُئِبُ: [fl. td.] 1. Gevşemek, gevşek ve müsterhî olmak, rehâvet gelmek: (تجئب الرجل). 2. Karanlık basmak, kararmak: (تجئب الليل). - [ft.] 3. Cimâ' etmek: (تجئب جاريتيه).

جُئِبُ: [is.] Kesretle akan suyun şakırtısı. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جُئِبُ: [fl 1.] 1. Bir yerden bir yere intikâl etmek, yer değiştirmek: (جئب الرجل). 2. Yan üzere yatıp uzanmak: (جئب فلان). 3. Namâzda karnını yukarı tutarak ve kollarını açarak secdeye varmak: (جئب المصلي في صلاته). 4. Yürürken ayakla

toprak saçıp savurmak: (الرجل برجله جئب). 5. (lügat-i 'âmmiyyede) elbise ve sâireden tefahhur edecek şey kullanmak, caka etmek: (جئب فلان). (Bu belki Türkçe cakadan me'hûzdur, çünkü masdarına da "جئة" derler). - [ft.] 6. Sidiği sıçratarak işemek: (جئب ببوله). 7. Cimâ' etmek: (جئب جاريتيه).

جُئِبُ: [iz.] 1. Süt sağacak yayvan kab, gerdel. 2. Deve ve sâirenin irisi.

جُئِبُ: [iz.] Çekirge.

جُئِبُ, **جُئِبِي**, **جُئِبَاءُ**, **جُئِبِيَّةُ**, **أَبُو جُئِبِي**, ***جُئِبِي**: [i.] 1. İri ve kaba insân veya hayvân. 2. İri çekirge veya bir cins yeşil çekirge. 3. İri osurgan böceği.

جُئِبُ: [iz.] 1. Arslan. 2. İri deve.

جُئِبُ: [iz.] İri cüsseli adam.

جُئِبُ: [sıf.] Pek iri bedenli ve yakışıklı (adam).

جُئِبُ: [sıf.] Her yanı uygun ve etine dolgun (oğlan): (غلام جئب). (Efsahı Hâ-ı mühmele ile dir.)

جُئِبُ: [fl. d.] Yürümede ve işte sür'at ve 'acele etmek: (جئب الرجل).

جُئِبُ: [fl 3.] Kapının içerisi genişletmek: (جئب الرجل).

جُئِبُ: [fl 4.] 1. (et) kokmak: (جئب). 2. (kadının önü) fenâ kokmak: (جئب). 3. (kuyunun içerisi) genişlenmek: (جئب المرأة).

5. (جوف البطن). 4. (karın) boş olmak: (جوف البئر). 6. (koyun) açlıktan karın ağrımak: (جحر الرجل). 7. (atın) karnı ziyâde dolmakla neşâti gitmek: (جحر الفرس).

[fl.] 1. Kuyunun ağzını genişletmek: (أَجْحَرَ: أَجْحَرُ). 2. Kuyu olmayan yerde aşma açıp çok su peydâ etmek: (أَجْحَرَ الرجل). 3. Cahrâ yani önü fenâ kokan veya karnı geniş bir karı tezevvüc etmek. 4. İyi tahâret etmemekle kokmak.

[fl.] 1. Kuyunun ağzını genişletmek: (جَحَّر الرجل).

[fl.] 1. (havzın) dibi çatlamakla suyu kaçmak. 2. (havzın) suyu taşıp akmak: (تَجَحَّر الحوض).

[sıf.] 1. Çok yiyen, ekûl, obur. 2. Korkak, cebîn. 3. Uyluklarının eti az (adam). 4. 'akılsız, 'âciz. 5. Çirkin biçimsiz (adam). 6. Çabuk acıkan.

[sıf.] Geniş, vâsi' (dere): (واد جاحر).

[sıfs.] 1. Önü fenâ kokan (karı). 2. Geniş karınlı ve kokmuş bedenli (karı): (امرأة جحراء). 3. Ufak ve çapaklı (göz): (عين جحراء).

"جحرط" maddesine n.) *جَحْرَطُ، جُحْرَطُ، جَحْرَطُ: جَحْرَطُ

*جَحْفَ، يَجْحَفُ، جَحْفٌ، جَحِيفٌ ve يَجْحَفُ، يَجْحَفُ: جَحْفٌ [fl 1, 2, 4.] 1. (insân) kendinde olmayan ve kudreti mâ-fevkinde olan şeylerle tefâhur etmek:

(جحف الرجل). 2. Tekebbür etmek, mütekebbir olmak. 3. Uymak. 4. Uykuda çok horuldamak. - [ft.] 5. Ağızla korkutmak, tahvîf ve tehdîd etmek: (جحف فلاناً).

[iz.] 1. Horultu, horlama (ve 'ale'l-husûs gürültüsü). 2. Gevezelik, hiffet-i tab'. 3. Fahr, şeref. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

[is.] Tekebbür, iftihâr, tefahhur.

[sıfs.] Kısa boylu ve cılız (karı): (امرأة جحفة).

[iz.] 1. Horultu, horlama (ve 'ale'l-husûs gürültüsü): (ينام فلان جحيف). 2. Gevezelik, hafiflik, hiffet-i tab': (به جحيف). 3. Nefs, zât, rûh, can: (جحيف كريم); (به ثقلة الجحيف). 4. Küliyyetli 'asker veya kesretli şey. 5. Bodur ve cüce adam. 6. Karın gürültüsü: (قد جاع). 7. Tekebbür, hod-bînlik. 8. Ürkme, ürkeklik. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

[sıfs.] Kısa boylu (kadın).

[iz.] Kibr, tekebbür.

[sıf.] Kendinde olmayan şeylerle tefâhur eden, mütekebbir, hod-bîn.

[sıfs.] 1. Esnâ-ı cimâ' da bedlik eden (karı). 2. (lügat-i 'âmmiyyede) beceriksiz ve elinden iş gelmez (kadın).

جَا: * (Aslı جَحَوُ جَحَوُ) [ft 1.] (desti ve sâireyi) baş aşağı çevirmek: (جحا الكوز).

[fl.] 1. Namâzda karnını yukarı tutarak ve kollarını açarak secdeye varmak: (جنى المصلي). 2. İhtiyârlıktan bel bükülmek: (جنى الشيخ). 3. Meyl etmek, mâ'il ve münhanî olmak. 4. Meyl ve inhirâf etmek: (جنى جنى); (جنت النجوم); (الليل).

[fl.] 1. Buhûrdânlığın üzerine eğilip buhûrlanmak: (الرجل على المجرمة تجنى). 2. (desti ve sâire) baş aşağı devrilemek: (تجنى الكوز).

[iz.] 1. Derinin gevşek ve sarkık olması: (بيدنه جحو). 2. Uylukların etsiz ve za'îf olması: (بفخذيه جحو). (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

[sıf.] 1. Derisi gevşek ve sarkık veya uylukları etsiz olan. *جَحْوَاءُ: *s: أَجْحَى

[fl. d.] 1. Sür'atle yürümek, geçmek, koşmak: (جحود الرجل). *يَجْحُودُ، جَحْوَدَةٌ: *جَحْوَدُ

[ft 1, 2.] 1. 'Ayblamak, ta'yîb etmek: (جذب). - [fl.] 2. Yalan söylemek: (جذب الرجل). 3. Kuraklık ve kıtlığa musâb olmak: (جذبت الأرض).

[fl 5.] 1. Kuraklık ve kıtlığa dûçâr olmak: (جذبت الأرض). *يَجْدُبُ، جُدْبَةٌ: *جَدْبُ

[ft.] 1. (bir yeri veya bir adamı) kuraklık ve kıtlığa musâb görmek

veya bulmak: (أجدبت المكان، الرجل). - [fl.] 2. Kıtlığa musâb olmak: (أجدب القوم). 3. Kuraklığa uğrayıp mahsûlât vermemek: (أجدب المكان). 4. Kurak gitmek: (أجدبت السنة).

[ft.] 1. Za'îflatmak: *يَجْدِبُ، تَجْدِيبٌ: *جَدَّبَ (جدبنا القحط).

[fl.] 1. Kuraklık ve kıtlık senesine rast gelmek: (جادبت الإبل العام). *يُجَادِبُ، مُجَادِبَةٌ: *جَادَبَ

[fl.] 1. Kuraklığa uğrayıp mahsûlât vermemek: (تجدبت الأرض). 2. 'Ayb ve nakîsa 'ad edip irtikâb ve tenezzül etmemek: (ما أتجدب أن أصحابك).

[iz.] 1. Kıtlık, kaht, kuraklık: (أجدب، أجادب): *cem: *جَدَّبُ (بدا في بلدهم الجدب). 2. 'Ayb, nakîsa.

[sıf.] 1. Kuraklığa musâb olup mahsûlât vermeyen: (مكان جذب)، (أرض جذب)، (أرض جذب).

[iz.] 1. Kıtlık, kaht, kuraklık. ('Alem 'ad olunarak harf-i ta'rif almaz.) *جَدْبُ

[sıf.] 1. Yalancı, kâzib: (رجل جادب). 2. 'Ayblayan, ta'yîb eden.

[sıf.] 1. Kuraklık ve kıtlığa musâb: (أرض جديب)، (عام جدوب). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.) - (جديب الجناب)، bedeninin her yanı ağırان, her taraftan dert ve 'eleme dûçâr.

[sıf.] 1. Kuraklığa musâb ve gayr-i münbit: (مكان أجدب)، (فلاة جدباء). 2. (lügat-i 'âmniyyede) budala, ahmak: (امرأة جدباء).

أَجَابُ: [iz. cem.] Yağmur suyunu çabuk cezb ve bel' etmeyip üstünde tutan gayr-i münbit topraklar.

مُجْدِبٌ *s: *مُجْدِبَةٌ [sıf.] Kuraklığa musâb ve gayr-i münbit: (مكان مجذب); (أرض مجدبة).

مَجْدُوبٌ *s: *مَجْدُوبَةٌ [sıf.] 1. Kuraklığa musâb ve gayr-i münbit: (مكان مجدوب); (أرض مجدوبة). 2. (lügat-i 'âmmiyede) ahmak, budala: (امرأة مجدوبة); (رجل مجدوب).

مَجْدَابٌ [sıf.] Nâdiren cüz'î mahsûlât veren (yer): (مكان مجداب). (Zıddı "مخصاب" dır.)

جَنْدَبٌ: (مâddesine n.)

يَوْمٌ *جَدْتُ: [iz.] Mezâr, kabr: "يوم يخرجون من الأجداث سراعاً كأنهم إلى نصب يوفضون". ("جدف" dahi lügattir.)

إِجْتَدَتْ *يَجْتَدْتُ، إِجْتَدْتُ * [fl.] Mezâr kazdırmak, mezâr ittihâz etmek ve hazırlamak: (اجتدت الرجل).

جَدْنَةٌ [is.] 1. Hayvânın ayak patırtısı. 2. Et yiyen adamın ağız şapırtısı. 3. At ve eşek gibi hayvânların tırnağı.

جُدْجُدٌ [iz.] Düz ve toprağı sert yer.

جُدُجْدٌ *cem: *جُدَاجْدٌ [iz.] 1. Ağustos böceğı, orak böceğı. 2. Ocak çekirgesi, sırâru'l-leyl. 3. Gözün siyahı kenârında çıkan ufak bir cins sivilce, nefâtât. 4. Şiddetli harâret.

جَدَحٌ *يُجْدَحُ، جَدَحٌ * [ft 3.] Kavrulmuş buğday ununu su ile karıştırıp bulamak: (جدح جوين) - (جدح السويق). (من سويق غيره), başkasının mâlından semâhat eden hasîs hakkında darb olunur meseldir.

أَجْدَحُ *يُجْدَحُ، إِجْدَاخٌ * [ft.] 1. (devenin) uyluğuna buna nahsûs tamgayı basmak: (أجدح). 2. Kavrulmuş buğday ununu su ile ezip bulamak: (أجدح السويق).

جَدَّحٌ *يُجْدِّحُ، تَجْدِيحٌ * [ft.] Bulaştırmak, sürmek: (جدحه).

إِجْتَدَاخٌ *يَجْتَدِّحُ، إِجْتَدَاخٌ * [ft.] Kavrulmuş buğday ununu su ile ezip bulamak: (اجتدح السويق). (جدح gibi.)

جَدْحٌ: Keçileri zecr ve men' için müsta'mel savttır.

مَجْدَاخٌ [iz.] 1. Devenin uyluğuna tamga urmağâ mahsûs demir. 2. Kavrulmuş buğday ununu suda ezip karıştırmağâ mahsûs tahtadan küçük tokmak. 3. Deberân ile süreyyâ arasında bir kevkeb veya menâzil-i kamerden bir menzil. Hâdî'n-nücûm dahi denilir.

مَجْدَاخٌ [iz.] Deniz kıyısı, yalı, sâhil-i bahr.

مَجْدَاخٌ [sıf.] Su katılmış: (شراب مجدح).

مَجْدُوحٌ [iz.] Câhiliyyette Arabların 'âdeti üzere kıtlıkta devenin damarından alınmış kan.

مَجَادِيحٌ [iz. cem.] Birinin tulû'unda diğeri gurûb eden necimler ki envâ' dahi ta'bîr olunur.

(Müfredi "مجدح" olup, kâ'ide yâ'sız olarak "مجادح" olmak iktizâ ederdi.)

جَدَّ: [ft 1.] 1. Kesmek, biçmek, doğramak: (جد الشيء). 2. (hurma ağacının meyvelerini) kesip toplamak: (جد النخلة). - [fl.] 3. Çalışmak, cehd ve ikdâm ve gayret etmek: (في جد). 4. Zor olmak, kesb-i şiddet etmek: (سيره، في أمره). 5. Behre ve nasîb sâhibi olmak: (جدبه). – (جددت يا فلان) (mechûl sîgasıyla), behre ve nasîb sâhibi oldun, bahtiyârsın.

جَدَّ: [fl 2.] 1. (birinci masdarla) büyümek, büyük görünmek, kesb-i ehemmiyet etmek: (جد الأمر في عيون الناس). 2. (birinci ve ikinci masdarla) damlamak, akmak: (جد البيت). 3. (ikinci masdarla) çalışmak, çapalamak: (جد في الأمر). 4. (üçüncü masdarla) yenilenmek, yeni olmak: (جد الثوب).

جَدَّ: [fl 1, 2.] 1. Ciddî olmak, hezel ve latîfe etmemek: (جد في الأمر). 2. Doğru ve muhakkak olmak: (جد الأمر). 3. 'Acele etmek, çabuk olmak: (جد في الأمر).

جَدَّ: [fl.] 1. Hurma kesiminin mevsimi gelmek: (أجد النخل). 2. Çalışmak, çapalamak: (أجد في الأمر). 3. Ciddî olmak, hezel ve latîfe etmemek: (أجد في الأمر). 4. Toprağı kaba ve düz yere gitmek: (أجد الرجل). 5. (yol) düz ve toprağı kaba olmak: (أجد الطريق). - [ft.] 6. Yeniletmek, tecdîd etmek: (أجد الثوب). 7. Sağlamlatmak, muhkem etmek: (أجد أمره بذلك). –

(أبل وأجد) – (أجدت قروني منه), vazgeçtim, terk ettim. – (وأحمد الكاسي), yeni esvâb giyene du'â ta'bîridir.

جَدَّ: [ft.] Yeniletmek, yeni etmek: (جد الثوب). ("أجد" ve "استجد" gibi.)

جَدَّ: [fmt.] 1. Yenilenmek, tecdîd olunmak: (جدده فتجدد). 2. (koyun ve sâire memesinden) süt çekilmek: (تجدد الضرع).

جَدَّ: [fş.] *يُجَادُّ، مُجَادَّةٌ* جَادَّ (الأمر جاده في). Hak talebinde birine karşı mu'âraza ve da'vâ etmek:

جَدَّ: [ft.] 1. Yeniletmek, yeni etmek: (استجد الثوب). 2. Yeni bulmak, yeni nazarıyla bakmak: (استجده). - [fl.] 3. Yenilenmek, yeni olmak: (استجد الشيء).

جَدَّ: [iz.] *أَجْدَادٌ، جُدُوٌّ، جُدُودَةٌ* جَدَّ (الجد الصحيح), pederden pedere ve arada vâlîde olmayan dede. – (الجد الفاسد), vâlîdeden veya arada vâlîde bulunan dede. – (الجد الأعلى), dedenin dedesi veya ondan eski dede.

جَدَّ: [iz.] 1. Baht, tâli', ikbâl: (فلان ذو جد). 2. Behere, nasîb, pay. 3. Rızk. 4. 'Azamet, şân: "وأنه". 5. "تعالى جد ربنا ما اتخذ صاحبة ولا ولداً". 6. Fayz, bereket. 7. Yeryüzü, vechü'l-arz. 8. Nehr kenârı, kıyı, yalı. - [sıf.] 9. Bahtiyâr ve behre-mend: (رجل جد). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.) – (أجدك لا تفعل) (Cîm'in feth ve kesriyle ve mansûb olarak), sahîhten yapmayacakmısın? Yapma. – (تفعل وجدك لا) (معرûر olarak), Allah 'ışkına yapma. – (عثر جده،) (تعس جده), mahv ve helâk olmak.

جُدُّ [iz.] 1. Sa'y, cehd. 2. Ciddîlik, hezelin 'aksi. 3. Ciddî ve mühim iş, hezel ve latîfe olmayıp sahihten olan iş: (وقت الجد لا ينبغي الهزل في). 4. Nehr kenârı, kıyı, yalı. - [sıf.] 5. Ciddî, hezel ve latîfe olmayıp sahihten olan. 6. Hezel ve latîfe etmeyip işe veya söze ehemmiyyet veren: (هو جد - عند الجد). 7. Büyük, 'azîm. 8. Muhakkak, şübhesiz: (عذاب جد). 9. Son derecede olan, nihâyet derecede. - (خطر (عالم فلان عالم جد) - (عظيم جداً جد عظيم، خطر جد أمر هو على) - (جداً، بجد)، latîfe ve hezel olmayarak, sahihten; son derecede.

جُدُّ *cem: *أجدادُ [iz.] 1. Yan, taraf. 2. Semizlik, vücûd iriliği. 3. Talh meyvesine müşâbih bir cins meyve. (Bu takdîrde ism-i cins olup, müfredi "جدة" olur.) 4. Çayırılıkta vâki' kuyu. 5. Suyu çok kuyu. 6. (zıddiyyetle) suyu az kuyu. 7. Az mikdârda su. 8. Çöl kenârında vâki' su. 9. Kadîmî su. 10. Deniz kıyısı, sâhil. - [sıf.] 11. Nasîbli, behre-mend: (رجل جد). (Bu ma'nâ ile Yâ-1 nisbetle "جدي" dahi denir.)

جَدَّةُ *cem: *جَدَّاتُ [is.] Büyük ana, kadın nine. - (الجدة الصحيحة) - nesebinde büyük peder dâhil olmayan, vâlideden vâlideye giden büyük ana. - (الجدة الفاسدة) - nesebinde büyük peder dâhil olan yani muttasılâ vâlideden vâlideye gitmeyip araya erkek giren büyük vâlide.

جَدَّةُ *cem: *جَدَّةُ [is.] 1. Nehr kenârı, sâhil, yalı. 2. Yeryüzü, rûy-i zemîn. 3. Köpek tasması.

4. Parça, yama: (ما عليه جدة). (Masdariyyet ma'nâsı için yukarıya n.)

جُدَّةُ *cem: *جُدَّةُ [is.] 1. Uzun yol. 2. Zemînin rengine muhâlif renkte olmakla uzaktan bir çizgi gibi görünen yol: "بيض ومن الجبال جدد". 3. 'Alâmet, nişân: (عرفت من جدته). 4. Eşegin arkasındaki çizgiler. 5. Bir adamın hod be hod tuttuğu yol ve meslek: (الأمر ركب فلان جدة من) - (من سلك الجدد أمن العثار). 6. Parça, yama: (ما عليه جدة). 7. Nehr kıyısı. - [as.] 8. Hicâz'ın sâhili ve orada vâki' Cedde iskelesi. (Bu takdîrde gayr-i munsariftir.)

جَدْدُ [iz.] 1. İnce kum. 2. Toprağı kaba ve düz yer: (من سلك الجدد أمن العثار). 3. Yeryüzü, rûy-i zemîn. 4. Devenin boynuna çıkan bir nev' yumru.

جُدُّ (Cîm'in zammıyla Cedde cem'idir. "جدة" fıkrasına n.)

جُدُّ (Cedîd vasfının cem'idir. "جديد" fıkrasına n.)

جَدَّادُ *cem: *جَدَّادُ [iz.] Hurma kesimi ve bunun mevsimi ki (صرام النخل) dahi denir: (حان الجداد).

جَدَّادُ [iz.] Sarâbcı, meyhâneci.

جَدَّادُ [iz. cem.] 1. Eski esvâb. 2. Birbirine merbût ipler ve ağaç dalları. 3. Küçük ipler, yahut küçük dağlar. (Bazı nüshalarda "حبال" ve bazılarında "جبال" olup, lügaviyyûnun kimi birinin ve kimi diğerinin tashîf olduğunu iddi'â etmişlerdir.) 4. Küçük ağaçlar.

جَدَائِدُ [sıfs.] Sütü azalmış (koyun): (نعجة جدود، جدودة). (Keçi hakkında "مصور" denir.)

جُدُودٌ [is.] Semiz kancık.

جَدِيدٌ [iz.] 1. Tezgâhtan yeni kesilmiş bez ve sâire. 2. Yeni esvâb: (ليس الجديد). 3. Yeryüzü. 4. Ölüm, mevt. - [sıf.] 5. Yeni: (ثوب جديد). 6. Nasîbli, behre-mend: (رجل جديد). 7. Kesilmiş, maktû': (حبل جديد). (Vasfiyyetinde mü'ennesi "جديدة" ve "جديد" olup, mulhaka "جديد" denilir.) - [t.] 8. (الجديدان), gündüz ile gece: (لا أفعله). (ما اختلف الجديدان).

جَدِيدَةٌ [is.] Eğerin altına konulan keçe, ki iki parçadan mürekkeb olmakla, ikisine birden (الجديدتان) derler. - [sıfs.] (Fıkra-ı ânıfeye n.)

جُدَيْدَةٌ [is.] Büyük cid ve ictihâd, fevke'l-âde sa'y ve gayret. (Tasgîri ta'zîm içindir.)

جَادٌ [sıf.] 1. Cehd ve gayret eden, çalışkan. 2. Ciddî, hezel ve latîfe etmeyen: (إنه لجاد). (مجد).

جَوَادٌ [is.] 1. Yolun ortası ve geniş yeri. 2. Büyük yol, şehrâh: (أخذ الجادة).

أَجْدٌ [sıf.] 1. Daha nasîbli, daha behre-mend: (هو أجد منك). 2. Daha düz, daha kolay: (هذا الطريق أجد الطريق). 3. Yeni, cedîd. - [t.] 4. (الأجدان), gündüz ile gece: (ما اختلف الأجدان). (ما اختلف الجديدان).

جَدَاءٌ [sıfs.] 1. Memesi pek küçük (kadın): (امرأة جداء). 2. Kulağı kesik (hayvân): (دابة جداء). 3.

Sütü çekilmiş yahut memesi kurumuş (dişi hayvân): (شاة جداء). 4. Büsbütün susuz (çöl): (فلاة جداء).

جَدِيَّةٌ [sıf.] Nasîbli, behre-mend.

مُجَدِّدٌ [sıf.] Çalışkan, gayretli.

مُجَدَّدَةٌ [sıf.] 1. Yollu, çubuklu, çizgili (kumaş, esvâb). 2. Arkası kuzgun ve pârdemden kesilmiş (deve).

مَجْدُودٌ [sıf.] Nasîbli, behre-mend.

يَجْدُرُ [fl 1.] 1. (çiçek 'illeti) zuhûr etmek: (جدر الجدرى). 2. (ağacın) meyvesi nuhut büyüklüğünde zuhûr etmek: (جدر الشجر). 3. (nebât) yerden pıtrak gibi bitmek: (جدر النبات). 4. (el) işten nasırlanmak, nasır bağlamak: (جدرت). 5. Dîvârı siper olarak saklanmak: (الرجل جدر). - [ft.] 6. (dîvâr) çevirmek, yapmak: (الجدار جدر). 7. (birini) bir işe lâyıık ve cedîr görmek: (جدر الرجل). - [ch.] 8. Çiçek 'illetine uğramak, tutulmak: (جدر الصبي).

يَجْدُرُ [fl 1.] (eşegin) boynunda ur veya ısırık eseri olmak: (جدر الحمار).

يَجْدُرُ [fl 4.] 1. (birinin) bedeninde ur ve yumru çıkmak: (جدر الرجل). 2. (asma) yapraklanmağa yüz tutmak: (جدر الكرم).

يَجْدُرُ [fl 5.] 1. Lâyık ve sezâvâr olmak: (جدر الرجل بكذا). 2. (nebât) pıtrak

gibi bitip zuhûr etmek: (جدر النبات) - مأ أجدره) - (بالخير، أجدر به بالخير

أَجْدَرُ [fl.] 1. (bir yer) ceder denilen nebâtâtı hâvî olmak: (أجدر المكان). 2. (ağacın) meyveleri nuhut kadar olmak: (أجدر الشجر). 3. (nebât) pıtrak gibi bitmek: (أجدر النبات). (أجدر gibi.)

جَدْرٌ [fl.] 1. (ağaç) meyvesi nuhut kadar olmak: (جدر الشجر). 2. (nebât) yerden pıtrak gibi bitmek: (جدر النبات). ("أجدر" ve "جدر" gibi.) - [ft.] 3. (dîvârı) yapmak, yükseltmek: (جدر البناء، الجدار). - [ch.] 4. Çiçek 'illetine tutulmak, çiçek çıkarmak: (جدر الصبي).

إِجْتَدَرَ [fl.] 1. Dîvâr yapmak: (اجتدر البناء).

جُدْرَانٌ [iz.] 1. Dîvâr, cidâr, hâ'ıt. 2. Dîvârın yüzü. 3. Dîvârın dibi. 4. Ka'be-i Mükerrmeyi ihâta eden dîvâr, hatîm-i Ka'be. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جُدُورٌ [iz.] 1. Kumluk yerlerde biten bir cins nebât.

أَجْدَارٌ [icz.] 1. Ur, yumru. 2. Boğazda hâsıl olan ur veya şiş. 3. Eşeğin boynunda hâsıl kabarık ve ısırik eseri. 4. Ağaç tomurcuğu.

جَدْرَةٌ [icz.] 1. Bir cins nebât.

جَدْرُونَ [sıf.] 1. Lâyık, sezâvâr, şâyân, müstehak: (هو جدر له، جدر بأن يفعل كذا).

أَجْدَارٌ [icz.] 1. Ur, yumru.

جَدْرَةٌ [is.] 1. Koyun ağılı, mandara.

جُدْرٌ [iz.] 1. Dîvâr, hâ'ıt.

2. (lügat-i 'âmmiyyede) hânenin etrâfında dîvârla ihâta olunmuş yer, havlı.

(جدار) ile (حائط) arasındaki fark şudur, ki cidâr irtifâ'ı ve hâ'ıt ihâtası i'tibârıyla kullanılır.

جَدْرٌ [sıf.] 1. Tomurcuklanmış (ağaç): (شجر جادر، جدر).

جَدِيرٌ [sıf.] 1. Dîvârla çevrilmiş, dîvârla muhât: (مكان جدير). 2. Lâyık, sezâvâr, şâyân, müstehak, ehl: (هو جدير لكذا، جدير بأن ينال كذا). 3. Kısa boylu, kasîr.

جَدِيرَةٌ [is.] 1. Dîvârla ihâta olumuş yer, hazîre. 2. Mandara, ağıl. 3. Tabî'at, sirişt: (جديرة كريمة).

أَجْدَرٌ [sıf.] 1. Daha şâyân, elyak, enseb: (هو أجدر بكذا، أن ينال كذا). 2. Uyuz gibi bir hastalıktan tüyleri dökülmüş (hayvân): (شاة جدر).

جَدْرِيٌّ [iz.] 1. Çiçek 'illeti.

جَدْوَارٌ [iz.] 1. Zerâvende şebîh bir nebâtın kökü.

جَدْرَانٌ [iz.] 1. "جدر" ve "جدر" mâddelerine n.)

مَجْدَارٌ [iz.] 1. Bostan korkuluğu: (فلان كالمجدار ليس له مقدار).

مُجَدَّرٌ: [sıf.] 1. Çiçek 'illetine mübtelâ, çiçek çıkarmış. 2. Çiçek bozuğu.

مَجْدَرَةٌ: [sıf.] 1. Lâyık, şâyân, sezâvâr, şâyeste: (إنه مجدرة لأن يفعل كذا); (هذا الأمر مجدرة لذلك). 2. Çiçek 'ileti çok olan: (أرض مجدرة). (Müzekker ve mü'ennesi ve müfred ve tesniyesi ve cem'i birdir.)

مُجَدَّرَةٌ: [is.] Mercimek ile pirinç veya burguldan yapılmış bir nev' yemek.

مَجْدُورٌ: [sıf.] 1. Çiçek 'illetine mübtelâ. 2. Çiçek bozuğu. 3. Lâyık, şâyân, ehl. 4. Za'îf, lâğar, arık.

جَدَسٌ: [sıf.] 1. İşlenmemiş, hâm (toprak): (أرض جادس). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.) 2. Katı, sert: (شيء جادس). 3. Kurumuş (kan): (دم جادس). (ما بقي من الدار إلا جادس). - [iz.] 4. Münhedim binâ eseri, harâbe, vîrâne: (ما بقي من الدار إلا جادس).

جَادِسَةٌ: [sıf.] İşlenmemiş, hâm (toprak): (أرض جادسة).

جَدِيسٌ: [az.] Arab-ı 'âribe akvâm-ı kadîmesinden bir kavm olup, Cezîretü'l-Arab şemâl-i şarkî cihetinde sâkin idi.

يَجْدِشُ، جَدَشٌ: [ft.] (bir şeyi) almak üzere kendine doğru çevirmek: (جدش الشيء).

أَجْدَاشٌ: [iz.] Toprağı kalın ve kaba yer.

يَجْدَعُ، جَدَعٌ: [ft 3.] 1. Habs etmek, zindâna komak: (جدعه). 2. (birinin) burnunu veya kulağını

ve yahut dudaklarını veya elini kesmek: (جدع). 3. (çocuğu) fenâ beslemek: (جدعت أمه الصبي أمه). 4. Hayr ve menfa'attan mahrûm etmek: (جدع عياله). - (جدعاً له), hayr görmesin!

يَجْدَعُ، جَدَعٌ: [fl 4.] 1. (birinin) burnu veya kulak veya dudak veya eli kesik olmak: (جدع الرجل). 2. (çocuk) fenâ beslenmek, iyi beslenmeyip sıska ve cılız olmak: (جدع الصبي). 3. Deve yavrusu fenâ beslenmekten veya köçek iken binilmekten cılız kalmak: (جدع الفصيل).

يُجْدَعُ، إِجْدَاعٌ: [ft.] 1. Te'hîr etmek, geri bırakmak: (أجدعه). 2. (çocuğu) fenâ beslemek, iyi beslememek: (أجدع الصبي).

يُجْدَعُ، تَجْدِيعٌ: [ft.] 1. (çocuğu) fenâ beslemek: (جدعت الصبي أمه). 2. (nebâtâtı) nüşû ve nemâdan geri bırakmak: (جدع القحط النبات). 3. (birine) deyip bed-du'â etmek: (جدعه).

يُجَادِعُ، مُجَادَعَةٌ، جِدَاعٌ: [fş.] (biriyle) söğüşüp muhâsama etmek: (جادعه).

يَتَجَادَعُ، تَجَادُعٌ: [fş.] 1. Söğüşüp muhâsama etmek: (تجادعا). 2. Birbirini yemek: (تركت البلاد تجادع أفاعيها).

جَدَعٌ: [iz.] Kesik burnun kesilmiş parçası. (Masdariyyet ma'naları için re's-i mâddeye n.)

جَدَعٌ: [sıf.] Fenâ beslenip sıska ve cılız kalmış (çocuk): (صبي جدع).

جَدَعَةٌ: [is.] 1. Kesik burun veya kulağın kalan parçası: (ما أفتح جدعته). 2. (Mağrib-i Aksâ lügat-i 'âmmiyyesinde) eşek yavrusu, sıpa.

جَدَاعٌ: [is.] *جَدَاعٌ* Hayvânâtı kıran kıtlık ve kuraklık senesi: (أجحت بالمال الجداع، جداع). (İkincisi kesr üzere mebnî olup, harf-i ta'rîf almaz.)

جُدَاعٌ: [sıf.] 1. Hayvânâtı beslemeyip bi'l-'aks muzır olan (çayır): (كلاء جداع). - [iz.] 2. Ölüm, mevt.

جُدْعٌ: [sıf.] *جُدْعٌ* 1. Burun veya kulağı yahut dudak veya eli kesik: (رجل أجدع). - [iz.] 2. Şeytân, iblîs. - [is.] 3. Fahr-ı Kâ'inât salla'l-lahu 'aleyhi ve selem Efendimizin bindikleri bir develerin ismidir. (أنفك منك وإن كان)، pek karîb olmadığı hâlde hayr ve şerri dokunur adam hakkında müsta'mel meseldir.

مُجَدِّعٌ: [iz.] 'Uzv kesecek bir nev' cerrâh âleti.

مُجَدِّعٌ: [sıf.] 1. Kulakları kesik (eşek): (حمار مجدع). 2. Yukarı tarafı yenmiş (nebât).

جُدْفٌ: [fl 1.] *يَجْدِفُ، جُدُوفٌ* (kuş) kanatı kırılmış olduğu hâlde uçmağa çapalamak: (جذف الطائر).

جَدَفٌ: [ft 2.] *يَجْدِفُ، جَدَفٌ* 1. Kesmek, kat' etmek: (جذف الشيء). 2. (gök veya bulut) kar yağdırmak: (جذف السماء بالثلج). - [fl.] 3. Kollarını sallayarak ve ellerini birbirine urarak sür'atle yürümek: (جذف الرجل في مشيته). 4. (deveci) develeri sürerken söylediği şarkıyı aralık aralık

kesmek: (الحادي يجذف). 5. (geyik) adımlarını kısa kısa atarak yürümek: (جذف الظبي). 6. Kürek çekmek: (جذف الملاح بالسفينة).

جُدْفٌ: [fl.] *يُجْدِفُ، إِجْدَافٌ* Bağırmak, çığıltı ve gırîv etmek: (أجذف القوم).

جَدَفٌ: [fl.] 1. Allah'ın ni'metini inkâr etmek, küfrân-ı ni'met etmek: " لا تجدثوا بنعم الله". 2. (insân) mâlik olduğu mâl ve ni'meti inkâr edip yokluktan şikâyet etmek: (جذف فلان). 3. Hakk-ı Te'âlâ'ya karşı küfr ve iftirâ etmek: (جذف على الله). 4. (gemici) kürekle gemi yürütmek, kürek çekmek: (جذف الملاح). - [ch.] 5. Darlık çekmek, darlıkta bulunmak: (عليه جذف).

جُدْفٌ: [iz.] *أُجْدَافٌ* 1. Mezâr, kabr. (جذب) 2. Şarâb ve sâireyi tortusu veya köpüğü. 3. Ağız açık meşrûb. 4. Ekli susamağı men' eden ve Yemen'de hâsıl olan bir cins nebât.

جَدْفَةٌ: [is.] 1. Ayak sesi, ayak patırtısı. 2. Gürültü, patırtı: (سمعت جدفة).

جُدْفٌ: [sıf.] *جُدْفٌ* 1. Kısa boylu, bodur: (رجل أجدف). 2. (امرأة جدفاء). 3. Kulağının bir parçası kesilmiş (koyun): (شاة جدفاء).

جَدَافَةٌ: [is.] *جَدَافِي، جَدَافَةٌ* Ganîmet, yağma.

جَوَادِفٌ: [sıf. cem.] Kısa kısa adımlar atarak çabuk yürüyen (geyikler, ceyrânlar): (جوادف ظباء).

*cem: *مَجَادِيفُ [iz.] 1. Kuşa kanatı: (مجداف السفينة). 2. Kayık küreği: (خفق الطائر بمجاديفه). 3. Boyun, 'unuk. 4. Kırbaç, sevt.

رماه) :مَجَادِفُ [iz. cem.] Oklar, sihâm: (بالمجادف).

مُجَدِّفٌ [sıf.] Darlıkta bulunan, darlık çeken: (إنه لمجدف عليه العيش).

مَجْدُوفٌ [sıf.] 1. Kanadı kırılmış (kuş): (طير مجدوف). 2. Esvâbın kolları veya gömlek ve saîresi kısa (adam): (رجل مجدوف الكمين، مجدوف). 3. Paçaları kesilmiş (tulum): (زق مجدوف). – (مجدوف اليدين). 4. elleri kesik, ve (mec.) bahîl, hasîs.

جَدَلٌ [fl 1.] *يَجْدُلُ، جُدُولٌ* :جَدَلٌ (جدل). (الشيء).

جَدَلٌ [ft 1, 2.] *يَجْدُلُ، يَجْدُلُ، جَدَلٌ* :جَدَلٌ 1. Sağlam urmak, muhkem bükmek: (جدل الحبل). 2. Yıkmaq, düşürmek: (جدله على الجدالة). - [fl.] 3. (geyik ve saîre yavrusu) kuvvetlenip anasının arkası sıra gitmek: (جدل ولد الطيبة). 4. Başağın içinde tane hâsıl olmak: (جدل الحب في السنبله).

جَدَلٌ [fl 4.] *يَجْدُلُ، جَدَلٌ* :جَدَلٌ Gavga ve münâza'a etmek, gavgacı olmak: (جدل الرجل).

أَجْدَلٌ [fl.] *يُجْدِلُ، إِجْدَالٌ* :أَجْدَلٌ 1. (dişi geyiğin) yavrusu arka sıra gitmek: (أجدلت الطيبة). - [ft.] 2. Sevindirmek, şâd ve mesrûr etmek: (أجدل فلاناً). (Bunun sahîhi "أجدل" olduğu maznûndur.)

جَدَلٌ [ft.] *يُجْدِلُ، تَجْدِيلٌ* :جَدَلٌ 1. Yere yatırmak, düşürmek, sermek: (جدله على الجدالة). 2. (saçı) örmek: (جدل الشعر).

جَدَلٌ [fş.] *يُجَادِلُ، مُجَادِلَةٌ، جَدَالٌ* :جَدَلٌ Tutuşmak, gavga ve münâza'a etmek.

جَدَلٌ [fmt.] *يَتَجَدَّلُ، تَجَدَّلٌ* :جَدَلٌ ve:

جَدَلٌ [fmt.] *يُنْجَدِلُ، إِنْجِدَالٌ* :إِنْجِدَالٌ Yere batırılmak, yıkılmak, düşürülmek: (جدله فتجدل، فانجدل).

جَدَلٌ [fş.] *يَتَجَادَلُ، تَجَادَلٌ* :تَجَادَلٌ Tutuşmak, gavga ve münâza'a etmek: (تجادلا).

جَدَلٌ [iz.] *أَجْدَالٌ، جُدُولٌ* :جَدَلٌ 1. Kol ve bilek ve bacak ve baldır kemiği gibi yekpâre ve uzun kemik. 2. Sert âlet-i tenâsül-i zükûr. 3. (yalnız Cîm'in fethiyle) mezâr, kabr.

جَدَلٌ [sıf.] Sert, katı, sulb: (شيء جدل).

جَدَلٌ [iz.] 1. Şiddetli gavga ve münâza'a. 2. Gavga ve münâza'a husûsunda mahâret. 3. İrileşmiş ve kemâl bulmuş başak tanesi. 4. (mantıkta) mukaddimât-ı meşhûre ve müsellemeden mürekkebi kıyâs.

جَدَلٌ [sıf.] Sert, katı, sulb: (شيء جدل). 2. Gavgacı, münâza'acı: (رجل جدل).

جَدَلَةٌ [is.] Havan destesi.

جَدَالٌ [icz.] *جَدَالَةٌ* :جَدَالٌ 1. Büyüyüp yuvarlanmış hurma kuruğu. 2. Ayakları uzunca küçük karınca.

جِدَالٌ: [iz.] Şiddetli gavgva ve münâza'a.

جُدَالٌ: [sıf.] Muhkem, sâbit, sağlam, kavî.

جِدَالَةٌ: [is.] 1. Yer, arz: (ألقاه على الجدالة). 2. İnce kum. (Yukarıda zikrolunan "جدال" ism-i cinsinin dahi müfredidir.)

جَادِلٌ: [sıf.] 1. Anasının arkası sıra gidecek kadar büyümüş (deve yavrusu. Daha küçüğüne "راشح" derler.) 2. Yetişmiş ve kuvvetli (oğlan).

جَدَّالٌ: [sıf.] 1. Pek gavgacı ve münâza'acı. 2. Güvercin kafesleri yapan kafesçi.

جَدِيلٌ: *cem: جُدَيْلٌ [iz.] 1. Tasmadan urulmuş yular. 2. Tasma veya kıldan ma'mûl olarak devenin boynuna bağlanan ip. 3. Arab karılarının süs için boyunlarına bağladıkları ip, vişâh.

جَدِيلَةٌ: [is.] 1. Hâl, tarîk, tarz, üslûb: (عمل على جديلته). 2. Taraf, cihet, nâhiye. 3. Kabîle. 4. Tabî'at, sirişt, yaratılış. 5. Güvercin kafesi. 6. Arab çocuklarına giydirilen ve 'âdet görmüş kadınların giydikleri kolsuz bir nev' gömlek veya eteklik. 7. (lügat-i 'âmmiyyede) saç örgüsü. 8. Münâsebet, mu'ârefe: (جديلتهم من بني قطعوا بنو فلان). – (فلان ركب جديلته), re'yinde ısrâr etti.

أَجْدَلٌ: *s: جَدْلَاءُ cemz: جُدَلٌ cems: جُدَلٌ [sıf.] 1. Biçimli, güzel, hoş edâ, mevzûn: (أجدل ساعد); (ساق جدلاء). 2. Muhkem urulmuş, sağlam (zırh): (درع جدلاء). 3. Kulakları bükük ve bir tarafa kıvrık

(koyun): (شاة جدلاء). 4. Bir tarafa mâ'il (deve dağarcığı): (شقشقة جدلاء).

أَجْدَلٌ: *cem: أَجَادِلٌ [iz.] Çakır, doğan.

جَدْلَاءُ: [is.] Taraf, cihet, semt: (ذهب على جدلاء), kendi semtine doğru gitti.

جَدْلِيٌّ: [sıf.] 1. Gavgva ve münâza'aya müte'allik. 2. Gavgacı, münâza'acı. 3. Cedîle isminde kabîle re'îsesi bir kadına mensûb.

أَجْدَلِيٌّ: [iz.] Çakır, doğan.

جَدْوَلٌ: *cem: جَدْوَلٌ [iz.] 1. Küçük nehr, çay, dere. 2. İki nehr arasında kazılan veya bir nehrin suyunu müzâri'e sevk için açılan handek, kanal. 3. Bir şeyi muhtasar sûrette ifhâm için hânelere münkasim defter. 4. Kitâb sahîfesinin etrâfına çizilen hutût. – (استقام جدولهم), işleri iyi gidiyor. – (استقام جدول الحاج), Huccâc kâfileleri birbirini te'âkub etti.

مَجْدَلٌ: [iz.] İnsân cemâ'ati.

مَجْدَلٌ: *cem: مَجَادِلٌ [iz.] Kasr, saray, köşk: (في مجدل شيد بنيانه).

مَجْدَالٌ: *cem: مَجَادِيلٌ [iz.] Kaya parçası.

مَجْدَالٌ: *sıf.] Münâza'ayı çok seven, gavgacı.

مَجْدُولَةٌ: *s: مَجْدُولٌ [sıf.] 1. Urulmuş, bükülmüş. 2. Zarîf ve nâzik ve sıkı (kol, baldır ve sâire): (ساق مجدولة). 3. Güzel ve mevzûn endâmlı:

(جارية مجدولة الخلق). 4. Güzel urulmuş, sağlam: (درع مجدولة).

مَجْدُولٌ: [sif.] Çizgilerle hânelere taksîm veya ihâta olunmuş: (صحيفة مجدولة).

يَجْدُمُ، جَدَمٌ: [fl.] 1. (hurma ağacı) yemiş verdikten sonra kurumak: (جدمت النخلة). - [ft.] 2. Kesmek, kat' etmek: (جدم الشيء). (جدم gibi.)

أَجْدَمُ: [ft.] 1. (اتا) yani dah deyip yürütmek: (أجدم الفرس). - [fl.] 2. (hurma ağacının) dalları ve meyvesi çok olmak: (أجدم النخل).

يُنْجِدُ، إِنْجَادٌ: [fmt.] Kesilmek, münkatı' olmak: (انجدم الشيء). (انجدم gibi.)

[iz.] 1. Kırmızı gagalı bir cins serçe. 2. Bir cins hurma.

جَدَمَةٌ: [is.] 1. Kısa boylu adam. 2. 'Âdî ve kötü koyun. 3. Bir kabcıkta çift bitmiş hurma koruğu. 4. Tanesi dökülmüş başak hurdası, kesmük.

[iz.] Hurma dalının dibi.

[is.] Saman hurdası, kırıntısı.

[iz.] 1. Bir cins hurma. [sif.] 2. Dalları ve meyvesi çok (hurma ağacı): (نخل جدامي).

[is.] Dalları ve meyveleri çok hurma ağacı.

اَجْدَمُ: Atı yürümeğe teşvîk için müsta'mel savt olup, aslı (هجدم)'dir. Lisânımızda dah ve deh denilir.

أَجْدَنُ، يُجْدِنُ، إِجْدَانٌ: [fl.] Fakırdan sonra zengin olmak: (أجدن الرجل).

[iz.] Güzel ses, hüsn-i savt.

يُجْدَةُ، جَدَةٌ: [fch.] Şaşmak, hayrân ve mütehayyir olmak: (جده الرجل).

[sif.] Şaşkın, hayrân, mütehayyir.

يَجْدُو، جَدْوٌ (جَدَوٌ): [ft 1.] 1. Bahşîş ve 'atıyye vermek, ihsân etmek: (جدا عليه). 2. Hâcet istemek: (جداه).

[ft.] 1. Bahşîş ve 'atıyye vermek, ihsân etmek: (أجداه). 2. İğnâ etmek, ihtiyâc bırakmamak: (ما يجدي عنك هذا). 3. İcâb ve ihdâs etmek, mücib olmak: (هذا ما يجدي). 4. 'Atıyye ve ihsâna nâ'il olmak: (أجدي). (الرجل).

[ft.] ve: *يَجْتَدِي، اجْتِدَاءٌ*: [اجتدى]

[ft.] (birinden) *يَسْتَجْدِي، اسْتَجْدَاءٌ*: [استجدى] hâcet istemek: (اجتداه، استجداه).

[iz.] 1. Her tarafı kaplayan ve kenârı görünmeyen yağmur: (قل جداه). 2. 'Atıyye, bahşîş, vergi: (وقع الجدا). - [sif.] 3. Vâsi', geniş, pâyânsız: (خير جداً). - (لا أفعله جدا)، dehrin nihâyeti veya bütününü: (الدهر)، ebeden yapmam.

جَدَاءٌ [iz.] Nef', fâ'ide: (عنك فلان قليل الجداء), sana fâ'idesi yoktur.

جَدْوَى * [iz.] 'Atıyye, ihsân: (ما شغلت شعابي جدواي) – (gibi. جدا). (أصبت منه جدوى قط), daha mühim bir işle meşgûl olup maksûd olan işi ihmâl eden hakkında müsta'mel meseldir.

جَدْوَةٌ *cem: جَدْوٌ [is.] Sürü.

جَادٍ * [sif.] (الجادي) 1. Hâcet isteyen, tâlib-i hâcet. 2. (zıddiyetle) birinin hâcetini veren.

جَدِيٌّ * [ft 2.] Birinden bahşîş ve hâcet istemek: (جديته).

أَجْدَى * [fl.] (يُجْدِي، إِجْدَاءٌ * أَجْدَى) (yara) kanamak, kan dökmek: (أجدى الجرح).

جَدَى * [ft.] (يُجْدِي، تَجْدِيَّةٌ * جَدَى) Eger veya semer altına pamuklu keçe komak: (جدى السرج).

جَدِيٌّ *cem: جَدِيٌّ * [iz.] 1. Erkek oğlak, keçi yavrusu. (Dişisine "عناق" derler.) 2. Küre-i semânın kısım-ı şemâlîsinde benât-ı na'ş cümle-i kevkebiyyesinde bir necimdir, ki müneccimler burc-ı cedîdden tefrîk için sîga-ı tasgîrle okurlar. (hey'ette) (برج الجدي), burûc-ı isnâ-'aşardan bir burc olup, burc-ı delve mulâsıktır. – (مدار الجدي), ma'lûm.

جَدِيَّةٌ *cem: جَدِيَّةٌ * [is.] Eger ve semer altına konulan pamuklu keçe, ki iki parçadan mürekkebe olmakla, tesniye sîgasıyla (جديتان) dahi kullanılır.

جَدِيَّةٌ *cem: جَدَايَا [is.] 1. Eger ve semer altına konulan pamuklu keçe. 2. Taraf, nâhiye. 3. Misk parçası. 4. Yaradan akan kan. 5. İnsân çehresinin rengi, benz: (اصفرت جدية وجهه).

جُدَاءٌ [iz.] Bir 'adedin kendi misliyle darbından hâsıl olan 'aded, meselâ (9) 'adedi (3) 'adedinin cüdâsıdır.

جَدَايَةٌ * [is.] Geyik diş yavrusu.

جَادٍ * [iz.] (الجادي) 1. Za'farân, safran. 2. Şarâb, hamr. 3. Çekirge.

جَادِيَاءٌ [iz.] Za'farân, safrân.

جَذَبٌ * [ft 2.] (يُجَذِبُ، جَذَبٌ * جَذَبٌ) 1. Çekip uzatmak: (جذب الشيء). 2. Yerinden oynatıp başka yere nakl etmek: (جذبه). 3. Kendi tarafına çekmek: (إليه جذبه). 4. (yavruyu) süttten kesmek: (جذب المهر). 5. Emmek, emerek çekip yutmak: (جذب من الماء نفساً). 6. (hurma ağacının) iliğini kesmek, çıkarmak: (جذب النخلة). 7. Kesmek, kat' etmek: (جذب حبل). 8. (dişi devenin) sütü çekilip azalmak: (جذب الناقة). (Bu ma'nâ ile masdarı "جذاب" gelir.) 9. (ay) bitmek veya bitmeğe yaklaşmak: (جذب الشهر). 10 (ağzın suyu) kurumak, çekilmek: (جذب الريق).

جَذَابٌ * [fş.] (يُجَذِبُ، مُجَذَّبَةٌ، جَذَابٌ * جَذَابٌ) 1. Birbirine karşı çekmek, çekişmek: (جاذبا الرجل). - [ft.] 2. Çekip yerinden oynatmak: (جاذب الشيء). 3. Bir şey için birine karşı münâza'a etmek: (جاذب فلاناً الشيء). 4. (kadın kendisini talep eden erkeği) red etmek: (جاذبت المرأة الرجل).

يَجْتَذِبُ، تَجَذَّبُ [ft.] Çekip emerek içmek: (تجذب اللبن).

يَجْتَذِبُ، إِجْتَذَبُ [ft.] 1. Çekip uzatmak. 2. Kendine doğru çekmek: (الشيء اجتذب). 3. Kapmak, almak, selb ve ihtilâs etmek: (اجتذبه).

يُنْجَذِبُ، اُنْجَذَبُ [fmt.] 1. Çekilip uzanmak. 2. Çekilmek, cezb olunmak: (فانجذب). 3. Koşmak, 'acele etmek: (انجذب فلان في). (السير). - (انجذب السير بهم) - (السير). yolculukları uzadı.

يَتَجَادَبُ، تَجَادَبُ [fş.] 1. Çekişmek, her biri bir taraftan çekip münâza'a etmek: (تجادبوا الشيء). - [fmt.] 2. Çekilmek, cezb olunmak: (تجادب الشيء).

[iz.] 1. (sufiyyûn 'indinde) Cenâb-ı Hakk'ın bir kulunu Hazretine çekmesi: (أهل الجذب). 2. (tıbta) kalbin aşağıya doğru çekildiğini his ettirir bir 'illet: (جذب القلب). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جَذْبُ [icz.] Hurma ağacının iliği, cimâru'n-nahl, yahut bu iliğin sert ve kurusu.

جَذْبَةٌ [is.] 1. Bir şeyin çekilip uzanması. 2. İplik ve tel gibi çekilip uzanan şey. 3. Bir def'ada eğrilip bükülen iplik mikdârı, ve (mec.) cüz'î şey: (ما أعطاه جذبة غزل), bir şey vermedi. 4. Bir şeyin diğer bir şey tarafından çekilip ona tekarrüb etmesi. 5. (tasavvufta) kulun Hazret-i Allah'a cezbi, bu sa'âdete nâ'il olanın hâli. 6. Mesâfe, bu'd: (وبين المنزل جذبة بيني):

Aramızda kurb ve münâsebet vardır. - (أخذ في) (وادي جذبات), kavlinde veya fi'l ve hareketinde hatâ etti, isâbet edemedi. (Burada doğrusu "خذبات" olmak da muhtemeldir.)

[is.] Ölüm, vefât. ('Alem 'ad olunarak "خطام" gibi kesr üzerine mebnîdir.)

[is.] Toygar kuşunu tutmağa mahsûs kıldan ağ.

[iz.] Na'ın tasması.

[sifs.] 1. *جَوَازِبُ، جِذَابُ* cem: جاذِبَةٌ* [sifs.] 1. Sütü çekilip azalmış (dişi deve): (ناقة جاذب، جاذبة). 2. Hamlı on bir aya mümted olan (dişi deve).

[sıf.] *جَازِبَةٌ* s: جاذِبُ Kendine doğru çeken, cezb eden: (قوة جاذبة). (Zıddı: دافعة). - [iz.] (الجاذب), (tıbda) kan ve sâir-i ahlâtı temâs ettiği yere doğru çeken 'ilâc, yakı. - [is.] (الجاذبة), (tıbda) gıdâyı a'zâya doğru çekip dağıtan kuvvet.

[is.] (hikmet-i tabi'iyede) ecsâmında mevcûd olan çekmek veya çekilmek kuvveti, kuvve-i câzibiyye.

[sifs.] Sütü çekilmiş (dişi deve): (ناقة جذوب).

[iz.] (Farisi "كوداب"dan mu'arreb) جُذَابُ süt ve pirinç ve cevz ve etten mürekkebi bir cins yemek.

[is.] Furunda üstüne bir piliç veya bir parça et asılıp ondan akan yağla pişen bir cins poğaç.

مَجْدُوبٌ: [sıf.] 1. Bilâ-külfet Hazret-i Ma'bûda cezb olunan, cezbeye mazhar. - [iz.] 2. Abdal-i Hudâ, dîvâne.

جَذَّجْتُ *يَجْجِجُ، جَذَّجْتُ *جَذَّجْتُ [ft. d.] (bir şeyi) dibinden ve kökünden kesmek: (جذب الشيء).

جَذَّ *يَجْجِجُ، جَذَّ *جَذَّ [fl 1.] 1. Koşmak, sür'at etmek, çabuk yürümek: (جذ الرجل في سيره). - [ft.] 2. Tamâmıyla ve dibinden kesmek: (جذ الشيء). 3. Kırmak, kesr etmek.

جَذَّ *يَجْجِجُ، تَجَذَّجْتُ *جَذَّجْتُ [fl.] Halkı kendine tâbi' etmek isteyip de edemeyerek yalnız kalmak: (جذب الرجل).

جَذَّجْتُ *يَتَجَذَّجُّ، تَجَذَّجْتُ *جَذَّجْتُ [fmt.] ve:

جَذَّجْتُ *يَتَجَذَّجُّ، اِنْجَذَّجْتُ *جَذَّجْتُ [fmt.] Kesilmek, münkatı' olmak: (تجذب، انجذ الشيء).

جَذَّةٌ: [is.] 1. Parça, kesinti, yama: (ما عليه). 2. Şey, nesne. (جذة من الثياب), çıplaktır.

جَذَادٌ *جَذَادَةٌ: [iz. s.] Bir şeyin diğerinden olan fazl ve rüchânı, fazlası, farkı: (جذاده، جذادته). (عليه كذا).

جُذَاءٌ: [iz.] Altın külçesi, altın damarlarını hâvî taş.

جَذَّ *يَجْجِجُ، جُذَاءٌ *جَذَّ *جَذَّ [sıf.] 1. Kesik, kırık. - [iz.] 2. Kesme, kırma, kat', kesr.

جُذَائَاتٌ: [is. cem.] Kesinti, kırıntı: (عندي جذادات الفضة).

جَذِيدَةٌ *جَذِيدَةٌ: [iz. s.] Kavut tabir ettikleri kavurlmuş buğday veya bunun unu (Süveyk).

جَذَاءٌ: [sıfs.] 1. Kat' olunmuş (rahm ve karâbet): (رحم جذاء). (Te'nîsi karâbet i'tibâriyladır.) 2. Kırık (diş): (سن جذاء). 3. Kesik, maktû': (إمام علي رضه) [أصول بيد جذاء).

جُذَانٌ *جُذَانَةٌ: [icz.] Köfeği taşı.

مَجْدُودٌ: [sıf.] Kesilmiş, münkatı'. - (عطاء)، (غير مجذود)، arası kesilmez, gayr-i münkatı' ihsân.

جَذَّرَ *يَجْجِرُ، جَذَّرَ *جَذَّرَ [ft 1.] 1. Kesmek, kat' etmek: (جذر الشيء). 2. Kökünden kesmek veya koparmak, sökmek, çıkarmak: (جذره).

جَذَّرَ *يَجْجِرُ، اِنْجَذَّرَ *جَذَّرَ [ft.] 1. Kökünden koparmak, sökmek: (أجذر الشيء). - [fl.] 2. (yaban ineği ve sığın) soğurmak, yavrulamak: (أجذرت البقرة).

جَذَّرَ *يَجْجِرُ، تَجَذَّرَ *جَذَّرَ [ft.] 1. Kökünden koparmak, sökmek: (جذره). 2. (bir 'adedin) cezrini bulmak: (جذر العدد).

جَذَّرَ *يَتَجَذَّرُ، اِنْجَذَّرَ *جَذَّرَ [fmt.] Kökünden koparılmak, sökülme: (جذرته فانجذر).

جَذَّرَ *يَجْجِرُ، اِنْجَذَّرَ *جَذَّرَ [fl.] 1. Bir adamla müşâteme etmek için karşısına dikilip durmak, çıkışmak: (اجذأ الرجل له). 2. (nebât) kökleşip lâkin büyümeyerek bodur kalmak: (اجذأ النبات).

جُذُورٌ *جُذُورٌ: [iz.] 1. Kök, asl. 2. Dil ve âlet-i tenâsül-i zükûr ve boyun gibi 'uzuvların dibi ve kökü: (غلظ جذر لسانه). 3. İç,

merkez, dib: "الأمانة نزلت في جذر قلوب الرجال". 4. Boynuz: (جذر البقرة). 5. (hisâbda) kendi misline darb olunmakla bir meblağı hâsıl eden 'aded, meselâ (3) 'adedi (9) 'adedinin cezridir. Hâsıl darbına da (مجذور) ve (جداء) derler. (Masdariyyet ma'naları için re's-i mâddeye n.)

*جَوَادِرُ، جَادِرُ: cem: جَوْدِرُ، جُوْدِرُ، جُوْدَرُ: *جَوْدَرُ [iz.] Yaban ineği yavrusu, sığın yavrusu. (Güzel gözlü dilberden dahi kinâye olur.)

*جَيَادِرُ: *cem: جَيَادِرُ [iz.] Yaban ineği ve sığın yavrusu.

جَيْدَرُ: [sıf.] Kalın gövdeli ve iri. (Bunun aslı Dâl-i mühmele ile "جيدر" olması maznûndur.)

جَيْدَرَةٌ: [is.] Bahr-ı muhîtin bir cins büyük balığı.

مُجْدَرُ: [sıfs.] Yavrulu (yaban ineği veya sığın): (بقرة مجذر).

مُجْدَرُ: [sıf.] 1. Kısa boylu ve kalın gövdeli: (رجل مجذر). 2. Kemiklerinin etrâfında etş çok olan (deve): (بعير مجذر).

مَجْدُورُ: [iz.] (hisâbda) bir 'adedin kendi misline darbindan hâsıl olan 'aded, meselâ (9) 'adedi (3) 'adedinin meczûrudur. ("جداء" dahi derler.)

مُجْدَرُ: [iz.] Kazık.

جَذَعُ: *جَذَعُ، *يَجْذَعُ: [ft 3.] 1. (hayvânı) kapayıp yemsiz bırakmak: (جذع الرجل الدابة). 2. (iki deveyi) birlikte bağlamak, birbirine rabt etmek: (جذع بين)

(البعيرين). 3. Birinden bir şeyi dirîğ etmek: (جذع الرجل عياله).

[iz.] Hurma ağacının bedeni, sâkı, kütüğü: (النخلة صلب في جذع). – (جذع من جذع ما أعطاك) ise 'alem olup, bahîlin verdiğini ganîmet bilerek her ne verirse onunla kanâ'at et makâmında müsta'meldir.

جَذَاعُ، جُذْعَانُ، أَجْذَاعُ: *s: جَذَعَةٌ: *cemz: جَذَعَاتُ: [i.] 1. Henüz dişi değışmemiş hayvân, yani iki yaşından aşağı kuzu ve oğlak, üç yaşından aşağı sığır ve at, beş yaşını geçmemiş deve. - [sıf.] 2. Genç, taze, şâb: (الدهر جذع أبدا). 3. (جذعاً) – (جذع فلان في هذا الأمر): 'Acemi, mübtedi: (جذعاً أخذت الأمر). yeni, yeniden, baştan: (جذعاً أخذت الأمر). (الجذع), dehr, arslan. – (الجذع لا آتیک الأزل), sana ebedî gelmem. – (أم الجذع), dâhiye, belâ, musîbet. – (جذعان الجبال), küçük dağlar.

جَذَعُ: [iz.] İki de feth üzere mebnî olmak üzere, (جذع مذع) denilip, darma dağan ve târumâr demektir: (ذهبوا جذع مذع).

جَذَعَةٌ: [sıf.] 1. Küçük. [is.] 2. Bir yaşında karaca. 3. (Mağrib-i Aksâ lügat-i 'âmmiyyesinde) tay.

جَذَاعُ: [iz.] Kavm, kabîle, tebâr: (الرجل).

أَجْذَعُ: [sıf.] Henüz dişi değışmemiş (genç hayvân).

جُدُوْعَةٌ [is.] Gençlik, tazelik.

مُجْدَعٌ * [sıf.] Asl ve esâsı ve bekâ ve sebâtı olmayan: (أمر مجذع).

مُتَجَادِعٌ [sıf.] Za'îf ve kuru (kuzu veya oğlak): (خروف متجاذع).

أَسْلَمُ أَبُو * جَدْعَمَةٌ * [sıf.] Küçük, küçük çocuk: (أسلم أبو) "جدعة" yerine lügat olup, [علي رضه] [بكر وأنا جدعمة] (م) 'i zâ'ide 'ad olunur. Âhirindeki (ة) mübâlağa içindir.)

جَذَفٌ * [ft 2.] 1. Kesmek, kat' etmek: (جذف الرجل الشيء). 2. (kayığ) kürekle yürütmek, kürek çekmek: (جذف فلان القارب بالمجذاف). 3. Cezb ve celb etmek: (جذف الشيء). 4. (kar) yağdırmak: (جذف). 5. Sür'atle uçmak: (جذفت السماء بالثلج). 6. Cüce gibi ufak ufak adımlar atarak yürümek: (جذفت المرأة). 7. Çabuk yürümek, koşmak: (جذف الرجل في مشيه).

أَجْذَفٌ * [fl.] 1. Sür'atle uçmak: (أجذف الطائر). 2. Cüce gibi ufak adımlar atarak yürümek: (أجذفت المرأة).

أَنْجَذَفٌ * [fl.] Çabuk uçmak: (انجذف الطائر).

مَجْذَافَةٌ * [iz. s.] 1. Kayık ve sandal küreği. 2. Kamçı, kırbaç.

مَجْدُوفٌ [sıf.] Paçaları kesik (tulum).

Bu mâddeye mensûb fıkraların cümlesi Dâl-i mühmele ile dahi olur.

جَذَلٌ * [fl 1.] 1. Dimdik durmak: (جذل). 2. Kalkıp dikilmek, davranmak: (جذل الشجر). 3. Kin ve husûmet göstermek: (جذلوا في). 4. Sağlamlatmak, muhkem etmek: (جذلت الدروع). (Bunun aslı Dâl-i mühmele ile olduğu maznûndur.)

يَجْدَلُ * جَدَلٌ * [fl 4.] Sevinmek, mesrûr ve şâdân olmak: (جذل الرجل).

يُجْذَلُ * إِجْذَالٌ * أَجْذَلٌ [ft.] Sevindirmek, mesrûr ve şâdân etmek: (أجذله).

يَجْتَدِلُ * إِجْتِدَالٌ * إِجْتَدَلٌ [fmt.] Sevinmek, sevindirmek: (أجذله فاجتدل).

يَتَجَادَلُ * تَجَادُلٌ * تَجَادَلٌ [fş.] Birbirine karşı kin ve 'adâvet etmek: (تجادل القوم).

يَسْتَجْذِلُ * اسْتِجْذَالٌ * اسْتَجْذَلُ [fl.] Kalkıp dikilmek: (استجذل الحرياء). – (بات يستجذل على ظهر) – (دابته), geceyi hayvânın sırtı üzerinde geçirdi.

أَجْذَالٌ * جِذَالٌ * جُذُولٌ * جُدُولَةٌ * جَذَلٌ [iz.] 1. Dal ve budakları kesilmiş ağaç. 2. Ağaç kütüğü. 3. Ayakkabı ucu. 4. Dağın mer'â ve zâhir tepesi. (Bu ma'nâ ile cem'i yalnız "أجذال" gelir.) 5. Az mâl: (له جذل من المال). 6. Uyuz develerin sürtünüp kaşınmak için deve yatağına diktikleri kütük. 7. Asl: (عاد إلى جنله), asline rücû etti. – (مال جذل), rehn ve vedî'a sâhibi. – (جذل رهان), hayvâna bakan adamın yamak ve mu'âvini.

جَذَلٌ [iz.] Dalları kesilmiş ağaç, ağaç kütüğü. (Cem'i fıkra-ı ânifedeki gibidir.)

[sıf.] *جَذَلَةٌ، جَذْلَاءُ s: جَذْلَانٌ، جَذْلٌ: جَذَلٌ
Sevinmiş, şâdân, mesrûr, ferah.

[sıfs.] جَذَلَةٌ: Kuraklıktan çubukları ve filizleri kıvrıkcılanmış olan (asma): (كرمة جذلة). (Fıkra-ı ânifede beyân olunan "جذل" sıfatının dahi mü'ennesidir.)

[sıf.] 1. Dikilmiş ağaç gibi dimdik duran. 2. Şâdân, mesrûr. ("جذل" ve "جذلان" yerine şî'irde müsta'mel lûgat-i nâdiredir.) 3. Sütün kukusunu tağyîr eden (tulum): (سقاء جاذل) - (بات) - (جاذلاً على ظهر دابته geçirdi).

[ft 1, 2.] *يَجْذُمُ، يَجْذُمُ، جَذْمٌ: جَذَمَ
1. Kesmek, kat' etmek: (جذمه); (جذم حبل وصاله). 2. Bi'l-hâssa (el) kesmek: (جذمت يده). - [ch.] 3. Cüzâm yani miskîn 'illetine uğramak: (جذم فلان)

[fl 4.] *يَجْذُمُ، جَذْمٌ: جَذَمَ
(el) kesilmek, maktû' olmak: (جذمت يده).

[ft.] *يُجْذِمُ، إِجْذَامٌ: أَجْذَمَ
1. (birinin elini) kesmek: (أجذم يده); (من أجذمه حتى جذم). 2. (yürüyüşü) sür'atlendirmek, tesrî' etmek: (الفرس السير أجذم). - [fl.] Çabuk yürümek, koşmak: (الفرس أجذم). 4. El çekmek, vazgeçmek: (أجذم عن الشيء). 5. 'Azm ve niyyet etmek, niyyetlenmek: (عليه أجذم).

[ft.] *يُجْذِمُ، تَجْذِيمٌ: جَذَمَ
Kesmek, kat' etmek: (جذمه).

[fmt.] *يَتَجَذَّمُ، تَجَذَّمٌ: تَجَذَّمَ
Kesilmek, kat' olunmak.

[fmt.] *يَتَجَذَّمُ، إِجْذَامٌ: ائْجَمَ
1. Kesilmek, kat' olunmak: (جذمه فانجذم). 2. Ayrılmak: (عن) (الركب).

[iz.] *جُذُومٌ، أَجْذَامٌ cem: جَذْمٌ: جَذَمَ
1. Kök, dib, asl, bünyâd: (جذم الحائط), dîvârın dibi; (جذم), (الأسنان), diş kökleri veya yuvaları. 2. 'Aşîret, kabîle, taraf: "لم يكن رجل من قريش إلا له جذم بمكة".

[sıf.] 1. Serî', cest ü çalak, yürük: (فرس جذم). 2. Kesik, maktû': (حبل جذم). 3. Miskîn 'illetinden a'zâsı dökülmüş: (رجل جذم).

[is.] *جَذْمَةٌ: جَذْمَةٌ
Kesilmiş elin kesik yeri.

[is.] *جَذْمٌ cem: جَذْمَةٌ
1. Kesilen şeyin kalan parçası: (رأيت في يده جذمة حبل). 2. Kamçı, kırbaç.

[is.] جَذْمَةٌ
Hurma ağacının en tepesindeki iliği.

[is.] جَذْمَةٌ
1. El kesikliği. 2. Kelime, söz: (ما سمعت له جذمة).

[iz.] جَذَامٌ
Miskîn 'illeti.

[is.] جَذَامَةٌ
Oraktan sonra tarlada kalan başaklar.

[iz.] جُذَامِيٌّ
Bir cins kırmızı hurma.

[sıf.] *جَذِيمَةٌ s: جَذِيمٌ
Kesik, maktû'.

[sıf.] *جَذْمَى cem: جَذْمَاءُ s: أَجْذَمٌ
1. Eli kesik, çolak. 2. Parmakları dökülmüş, parmaksız. 3. Miskîn 'illetine dûçâr. - (جذماء نعله), ucu olmayan ayakkabı.

جُذْمَانُ [iz.] Âlet-i tenâsül-i zükûr yahut dibi ve kökü.

مَجْدَامٌ [sıf.] 'Umûr ve kazâyı fasl ve kat' etmekte mâhir re'y-i metîn sâhibi: (رجل مجدام) – (رجل مجدام الركض في) atını koşturan: (مجدام الركض) (الحرب).

مُجْدَامَةٌ [sıf.] 'Umûr ve kazâyı fasl ve kat' etmede mâhir re'y-i metîn sâhibi: (مجدام gibi.) 2. Dostluğu nâ-pâydar, sebâtsiz ve mütelevvin, vefâsız: (رجل مجدامة) (Âhirindeki (ö) mübâlağa içindir.)

مُجْدَامَةٌ [is.] (Mağrib lügat-i 'âmmiyesinde) kertenkele.

أَجْدَمٌ [sıf.] Miskîn 'illetine dûçâr. (أجدم gibi.)

مُجْدَمٌ [sıf.] 1. Miskîn 'illetine mübtelâ. 2. Tecrube olunmuş, mücerreb.

جُذْمُورٌ [iz.] 1. Bir şeyin aslı ve evveli, hâl-i ibtidâ'ı. 2. Kesilen hurma budağının ağaçta kalan dibi. 3. Kesik kolun veya her kesik şeyin bakiyyesi: (ضربة بجنموره) – (الشيء أخذ) (بجنموره), toptan ve tekmîlini aldı.

جُذْمَارٌ [iz.] Kesilen hurma budaklarının ağaçta kalan dibleri. – (أخذ بجنميره) (وجنماره), topunu ve tekmîlini aldı.

جُذَامِرٌ [sıf.] 'ahda vefâ etmeyen, sözüne güvenilmez, vefâsız ve sebâtsiz: (رجل جذامر).

جُذْنٌ [iz.] 1. Ağaç kütüğü, tomruk. ("جذل" gibi veya ondan maklûbdur.) 2. Kök, asl: (جذنه قوي).

جَذَا [fl. 1.] 1. Ayak üzere durmak: (جذا الرجل). 2. Diz çökmek, diz üstüne durmak. (جذا جثا). 3. Ayak parmaklarının uçlarına basarak uzanmak. 4. (kene) hayvâna yapışıp durmak: (جذا القراد في جنب البعير). 5. (devenin örgücü) pek semiz ve yağlı olmak: (جذا). 6. (mec.) sâbit ve müdâvim olmak, sebât etmek. 7. Dikilmek, açılmak: (جذا منخراه).

أَجْدَى [fl.] 1. Ayak üzere dikilip durmak: (أجدى الرجل). 2. (deve yavrusunun) örgücü semiz ve yağlı olmak: (أجدى). - [ft.] 3. (gözleri) önüne dikip bakmak: (أجدى طرفه). 4. Kuvvetini göstermek için (taş) kaldırmak: (أجدى الحجر).

تَجْدَى [fl.] *يَتَجْدَى، تَجْدَى (التَّجْدَى) *تَجْدَى (erkek güğercin) kuyruğunu yere sürerek ve kabarak dışisinin etrâfına dolaşmak: (تجدى الحمام بالحمامة).

تَجَادَى [fl.] 1. Diz dize oturmak. (تجاذى). 2. Taş kaldırmada yarış etmek: (تجادا في إشالة الحجر).

إِجْدَوَى [fl.] *يَجْدَوَى، إِجْدَوَى *إِجْدَوَى (رجل) Ayak parmakları üzerine basarak durmak: (إجدوى).

إِجْدَوْدَى [fl.] *يَجْدَوْدَى، إِجْدَوْدَى *إِجْدَوْدَى (Hânedan veya esnâ-ı râhta menzillerde eşyâyı bıraktıkları mahalden ayrılmamak: (إجدودى على الرجل).

جُدَى، جَدَى، جَدَى، جُدَى، جُدَى، جُدَى: cem: جُدْوَةٌ، جُدْوَةٌ، جُدْوَةٌ: جُدْوَةٌ
جُدَاءُ [is.] 1. Ateş pasesi, ateş közü, kor tanesi:
(اتى بجدوة من النار). (اتى بجدوة من النار). 2. Bir tarafı yanmış
odun parçası, ateşli küsgü.

جُدَاءُ [is.] İri ağaç kütüğü.

جُدَى [is.] Bir cins nebât.

جُدَاءُ [iz.] (hisâbda) bir 'adedin kendi
misline darbından hâsıl olan 'aded. (Dâl-i
mühmele ile dahi lügattir.)

جُدَاءُ cemz: جُدَيَّْةٌ s: (الجادي) جَادٍ:
جَوَادٍ [sıf.] 1. Ayaklarının parmakları üzerine
duran. 2. Kolu kısa. 3. (mec.) gücü yetmeyen. 4.
Yağlı (deve örgücü): (سنام جاد). 5. Doğurduktan
sonra sütü azalan (deve): (ناقة جاذية).

مُجْدَاءُ [iz.] 1. Kuş gagası. 2. Arabların
oyun oynadıkları ve bazen silâh gibi kullandıkları
kısa sopa, mitrâk.

مُجْدُوذٌ [sıf.] 1. Hâne ve menzilden
ayrılmayan. 2. Kene gibi yere yapışkan, hakîr,
zelîl.

جُدَى [ft 2.] *يُجْدِي، جُدَى: جُدَى:
(جذبته عنه).

جُدَى [ft.] *يُجْدِي، جُدَى: جُدَى:
etmek: (أجذاه عنه). (Mücerredi gibi.)

Fîrûzabâdî bunu (جُدَى) mâddesinde zikretmiş ise
de, Vâvî'l-asl olduğundan mahalli burasıdır.

Sırlılmak: [fl.] *يَتَجَادَى، تَجَادٍ (التجادي): *تَجَادَى
(تجاذى السيف).

جُدَى [iz.] Kök, asl.

جُدَيَّْةٌ [is.] Ağaç kütüğü.

[fl 5.] *يَجْرُو، جُرَاءٌ، جُرَّةٌ، جِرَاءَةٌ، جَرَائِيَّةٌ، جَرَايَةٌ: *جَرُو
Yiğit olmak, cesâret ve şecâ'at göstermek.

[ft.] *يَجْرَى، تَجْرِيَةٌ: *جَرَأٌ

Cesâretlendirmek, teşcîf etmek: (جرأته عليه).

[fl.] *يَجْتَرَى، اجْتِرَاءٌ: *اجْتَرَأُ
Cesâret almak,
cür'etlenmek: (جرأته فاجترأ).

[fl.] *يَسْتَجْرَى، اسْتَجْرَاءٌ: *اسْتَجْرَأُ
Yiğitlik
iddi'âsında bulunmak, yiğitliğe özenmek.

[sıf.] *أَجْرَاءٌ cem: جَرِيَّةٌ s: *جَرِيءٌ
1. Yiğit,
bahâdır, cesûr. 2. İkdâmlı, mukdim. - [iz.] 3.
(الجريء), arslan.

[sıf.] 1. Yiğit, cesûr. - [iz.] 2.
(الجارى) arslan.

[is.] *جَرَائِيٌّ cem: جَرِيَّةٌ
Yırtıcı hayvânları
avlamak için yaptıkları tuzak ki bir kulübe
sûretinde olup, hayvân bu kulübenin içindeki ete
dokununca kapısı kapanıp içinde kalır.

[is.] *جَرِيَّةٌ cem: جَرِيَّةٌ
1. Kursak, havsala, katı.
2. Boğaz, gırtlak.

[iz.] (المجترى) (harf-i ta'rîfle) مُجْتَرَى:
arslan.

[sıf.] *أَجْرَأُ: [sıf.] Daha yiğit, daha cesûr. -
(أجراً من فارس خصاف); (من الماشي بترج
cesâretinden)

kinâye darb-ı mesellerdir. ("ترج" sibâ'ı çok bir yerin ve "خصاف" azgın bir atın ismidir.)

جراث: [sıf.] "جرس" mâddesine n.]

جرب: [fl. 4.] 1. Uyuz olmak: (جرب). 2. (birinin) hayvânâtı ve sürüsü uyuz olmak: (جرب الرجل). 3. (birinin) tarlası bozulup mahsûl vermez olmak: (جرب الرجل). 4. (kılıç) paslanmak: (جرب السيف).

جرب: [fl.] (birinin) devaleri uyuz olmak: (أجرب القوم).

جرب: [ft.] Denemek, sınamak, tecrîbe etmek: (جرب فلاناً).

جرب: [fl. mhr 2.] Yastıksız yatmak: (اجرنى الرجل).

جرب: [fl.] Boynunu uzatıp bakmak: (اجرب الرجل). (gibi. اشرب).

جرب: [sıf.] "جرب" mâddesine n.]

جرب: [iz.] 1. Uyuz. 2. (mec.) 'ayb, nakîsa, kusûr: (به جرب). 3. Kılıç pası: (جرب بالسيف). – (جرب العينين), göz kapaklarının iç tarafında çıkan ufak sivilceler. – (جرب الكلية), böbrekte hâsıl olan bir nev' sivilce. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جرب: [sıf.] Uyuz 'illetine uğramış, uyuz.

جرب: [sıf.] Kısa boylu ve hîle-kâr: (هو جرب).

جرب: [is.] 1. Toprağı iyi veya güzel işlenmiş tarla. 2. Dökülen su içine sıçramamak için kuyunun ağızı önüne çekilen perde veya hasır. 3. Su üstünden dökülmek için arkın ağızına çekilen tahta veya deri perde.

جرب: [is.] 1. Merkeb gürûhu, hargele. 2. Zorlu ve tûvânâ merkeb. 3. Çok mikdârda şey. 4. Bir işe yaramayıp boş yere beslenen adamlar.

جرب: [iz.] 1. Dağarcık. 2. Kab. 3. Hayaları hâvî torba. – (أدخلت رأسي في الجراب), bir cins nebât. – (أجرب القوم), istemeyerek râzı oldum, ses çıkarmadım.

جرب: [iz.] Boş gemi.

جرب: [sıf.] "جرب" mâddesine n.]

جرب: [sıf.] 1. Güzel, dilber (kız): (جارية). 2. Kurak (yer): (أرض جرباء). – [is.] 3. Kevâkible müzeyyen gök, semâ. 4. Bir cins nebât. ("أجرب" vasfının da mü'ennesidir. Fıkra-ı ânifeye n.)

جرب: [sıf.] 1. Uyuz 'illetine ducâr, uyuz. 2. Bir cins dikenli ot. (Bu ikinci ma'nâ ile lûgat-i 'âmmiyye olması maznûndur.)

جُرْبَانٌ: [iz.] 1. Gömlek yakası. (Farisi "كربان"dan mu'arreb) 2. Kılıcın ağzı, çalım yeri. 3. Kın ve takımıyla beraber kılıç vaz'ına mahsûs kılış ve kubur.

جُرْبَانٌ: [iz.] 1. Kın ve takımıyla beraber kılıç vaz'ına mahsûs kılış ve kubur. 2. Vezn: (أعطني جربان درهم).

جُرْبَانَةٌ: [sifs.] Şamâtacı ve edebsiz (karı).

جُرْبَانٌ: [iz.] *أَجْرِبَةٌ*, جُرْبَانٌ *cem*: جَرِبٌ (Farisiden me'hûz) 1. Dört kafızden 'ibâret hubûbât ölççeği. 2. Tûlen ve 'arzen yani terbî'en altmış zirâ'dan 'ibâret dönüm. 3. Tarla, mezra'a. 4. Dere, vâdî.

جُرْبَانَةٌ: [is.] Çok mikdârda şey.

جُرْبَانَةٌ: [sifs.] Kötü ahlâklı (karı).

جُرْبِيَاءٌ: [is.] 1. Poyraz rüzgârı yahut sabâ ile cenûb beyninde esen rüzgâr. 2. Soğuk havâ, bürûdet. 3. Za'if ve zebûn adam.

جُرْبِيَةٌ: [is.] *تَجَارِبُ*, تَجَارِبُ *cem*: تَجْرِبَةٌ (Deneme, sinama).

مُجْرَبٌ: [sıf.] 1. Denenmiş, sınanmış, âzmûde. 2. Tâmu'l-vezn, tâm 'ayârlı: (دراهم) - [iz.] 3. (المجرب), arslan.

مُجْرَبٌ: [sıf.] Tecribeli, tecrîbe görmüş, kâr-âzmâ, 'umûr-dîde.

جُرْبَانٌ: [fl. d.] *يُجْرَبُ*, جُرْبَانٌ *جُرْبَانٌ* (deve ve at) başını eğerek ve adımlarını sık sık ve ağır bir

sûrette atarak veya tırnakların uçları üzerine basarak koşmak.

مُجْرَبٌ: [sıf.] ve (مجرىب القوائم), re's-i mâddeye beyân olunan sûrette yürüyen (deve ve at): (فرس مجرب).

جُرْبَانٌ: [sıf.] Kalın ve kaba (şey).

جُرْبَانَةٌ: [sıf.] Üğey pederi olan (adam): (هو جرنبذة).

مُجْرَبٌ: [sıf.] 1. Ağır ve yerinden kımıldanmaz (hayvân). 2. Uzamayıp bodur kalan (nebât). 3. İnce ve ufak kalan (boynuz).

جُرْبَانٌ: [fl. d.] *يُجْرَبُ*, جُرْبَانٌ *جُرْبَانٌ* 1. Gitmek. 2. Bozulup toplanmak, buruşmak. 3. Düşmek, sükût etmek. 4. Hîlekâr ve kurnaz olmak: (الرجل جرب).

جُرْبَانٌ: [sıf.] (Farisi "كربز"den mu'arreb) hîlekâr, kurnaz.

جُرْبَانٌ: [is.] Hîlekârlık, kurnâzlık. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جُرْبَانٌ: [fl. mtd.] *تَجْرَبُ*, تَجْرَبُ (التَّجْرَبُ) *جُرْبَانٌ* (birinin) gırtlığı şişmek: (تجرى الرجل).

جُرْبَانَةٌ: [is.] Gırtlak, hancere.

جُرْبَانٌ: [iz.] Bir cins üzüm.

جُرْبَانٌ: [iz.] Bir cins balık olup yılan balığı dahi olduğu mervîdir. Yehûdîler 'inde ekli harâm olup, İslâmda hurmeti muhtelefû'n-fîhidir.

جُرْبَانٌ: [ft. d.] *يُجْرَبُ*, جُرْبَانٌ *جُرْبَانٌ* (toprağı) el ile savurmak: (جرىل التراب).

تَجَرْتُمْ، يَتَجَرْتُمْ، تَجَرْتُمْ [fl. td.] ve:

[fl. hr.] 1. *يَجْرُتُمْ، اجْرُتُمْ* :اجْرُتُمْ
2. (تجرتم، اجرتم الرجل) Yukarıdan aşağı düşmek:
3. (bir şeyin) topunu Bozulup kımıldanmak. - [ft.]
(تجرتم، اجرتم الشيء) almak:

[iz.] Kök, asl.

[iz. s.] 1. Kök, *جَرَاتِيمُ* cem: *جُرُثُومَةٌ* :جُرُثُومُ
2. Ağacın kökündeki toprak kümesi. 3. asl.
4. Rüzgârın sürükleyip topladığı toprak. 5. Boğazın başında olan yumruca yer.
6. Karıncaların yuvanın dışarısına çıkardıkları toprak kümesi. 6. (yalnız mü'ennesi) karınca yuvası.

[sıf.] Geniş (âlet-i tenâsül-i inâs): *مُجْرَتِيمُ*
(ركب مجرتيم).

[fl 4.] 1. *يَجْرُجُ، جَرَجُ* :جَرَجُ
(جرج الخاتم في اصبعه); halhâl) bol gelip oynamak:
(جرج الخلال في ساقها). 2. Câddede veya sert ve taşlık yerde yürümek: [ft.] 3. (جرج الرجل).
Otlamak, yemek: (جرج الإبل المرتع).

[ft.] *يَجْرُجُ، تَجْرِيحُ* :جَرَجُ
(جرجه) Kaydırmak, (birinin) ayağını kaydırmak:

[ic. z.] 1. *جَرَجَةٌ* :جَرَجُ *fr: *جَرَجُ
2. Câdde, şehrah. 3. Yolun ortası ve geniş yeri:
(جرجة الطريق).

[sıf.] Bol gelip oynayan: *جَرَجُ* :جَرَجُ
(جرج).

[is.] 1. Bir cins *جُرْجُ، جُرْجُ* :cem: *جُرْجَةٌ*
meşin hurc veya dağarcık. 2. Kadınlara mahsûs bir cins kab. 3. Bir nev' esvâb.

Bazı lügaviyyûn (خرجة) 'dan musahhaf olduğunu ve bazıları da Farisî (كرزه) 'den mu'arreb olup (خرجه) 'nin bundan galat olduğunu iltizâm etmişlerdir.

[ft. d.] 1. Yemek: *يَجْرِبُ، جَرَبَةٌ* :جَرَبُ
(جرب الطعام). 2. (bir kabı) içindekini yiyerek boşaltmak, süpürmek: (جرب الإناء).

[iz.] *جُرْجَبَانٌ* :جُرْجَبُ
(جربانه، جرجبه).

[iz. cem.] Cüsseleri iri (develer): *جَرَابُ*
(إبل جراب).

[fl. d.] 1. *يَجْرُجُ، جَرَجَةٌ* :جَرَجُ
(içilen şey) boğazda ses çıkarmak, lak lak etmek: (جرج - (جرج البعير). 2. Sesi boğazda titremek: (جرج البعير).
[ft.] 3. (suyu) boğazda ses çıkaracak sûrette, lak lak diyerek içmek: (جرج الماء). 4. (birine) bu sûretle (bir şey) içirmek: (جرجت فلاناً).

[fl. td.] 1. *يَتَجَرُّرُ، تَجَرُّرُ* :تَجَرُّرُ
(içilen şey) boğazda ses çıkarmak, lak lak etmek: (تجرر - (البعير تجرر). [ft.] 2. Sesi boğazda titremek:
3. Boğazda ses çıkaracak sûrette ve lak lak diyerek içmek: (تجررت الماء).

[iz.] 1. *جُرْجَرٌ* :جُرْجَرُ
2. Harman arabası. 2. Bakla, fül.

[sıf.] Çağırğan (deve): *جُرْجَرُ* :جُرْجَرُ
(بعير جرجر).

جُرْجِرٌ [iz.] Su teresi.

جُرْجَرَةٌ [is.] Devenin boğazda titrediği ses.

جُرْجَارٌ [iz.] 1. Gök gürlmesi. 2. Güzel kokulu ve sarı çiçekli bir cins nebât. 3. (lügat-i 'âmmiyyede) olgun zeytûn. - [sıf.] 4. Çağırğan (deve): (بعير جرجار).

جُرْجَارَةٌ [is.] Değirmen.

جُرْجُورٌ [sıf.] 1. İri cüsseli (deve): (إبل جرجور). 2. Cinsi iyi (deve): (بعير جرجور). 3. Tâ'm, kâmil, bütün: (مانة جرجور), tâ'm yüz. - [iz.] 4. Gürûh, cemâ'at.

جُرْجَارٌ [sıf.] 1. Çok böğüren (deve): (بعير جرجار). 2. Suyu çok içen (deve). 3. Çağlayan (su): (ماء جرجار).

جُرْجِسٌ [iz.] Küçük sivrisinek. ("قرقس" gibi.) 2. Bal mumu. 3. Mühür mumu. 4. Sahîfe, yaprak.

جُرْجَمٌ [ft. d.] 1. İçmek: (الماء جرجم). 2. Yere düşürmek, yıkmak: (جرم فلاناً). 3. Yıkmak, hedm etmek veya söküp dağıtmak: (جرم البيت). 4. Yemek, ekl etmek: (جرم الطعام). ("جرجد" gibi.) 5. (lügat-i 'âmmiyyede kemiği) çok kemirip üstünde hiç et bırakmamak: (جرم العظم).

يَجْرِمُ، تَجْرِمُ [fl. td.] 1. Yıkılıp düşmek: (تجرم الرجل). 2. Yuvarlanıp kuyuya düşmek: (تجرم الشيء). 3. (binâ) yıkılmak veya sökülüp bozulmak: (تجرم البيت). 4. Yiyip içmede ifrât ve mübâlağa etmek: (تجرم في الأكل والشرب).

5. (canavar) yatağında bozulup kımıldanmaksızın durmak: (وجاره تجرجم الوحش في).

جُرْجُومٌ [iz.] 1. Aspür çiçeği. (عصفر gibi.)

2. Kuvvetli ve mehâretli güreşçi, pehlûvân.

جُرْجَامٌ [iz.] Sütün tulumun içinde çalkınması sesi.

جُرْجُمَانٌ [sıf.] Obur, pisboğaz, ekûl.

جُرْحٌ [ft 3.] 1. Yaralamak: (فلاناً جرح). 2. Sözle dokunmak, dokunaklı sözle bozmak. 3. Kazanmak, kesb etmek: "يتوفاكم بالليل ويعلم وهو الذي". Bu ma'nâ ile lâzım gibi mef'ûlsüz dahi kullanılır: (جرح الرجل). 4. (şâhidi veya şehâdeti) çürütme, tekzîb etmek: (جرح شاهده،) (شهادته).

يَجْرَحُ، جَرَحَ [fl 4.] 1. Yaralanmak: (جرح الرجل). 2. (şâhid) merdûdü's-şehâde olmak, şehâdeti çürütülmek: (جرح الشاهد).

يَجْرَحُ، تَجْرِيحٌ [ft.] Ziyâde ve şiddetle yaralamak: (جرح فلاناً).

يَجْتَرِحُ، اجْتَرَحَ [ft.] Kazanmak, iktisâb etmek. Başlıca fenâ şeyler hakkında müsta'meldir: "أم اجترحتم السيئات".

يَسْتَجْرِحُ، اسْتَجْرَحَ [fl.] Ma'yûb ve fâsid ve cerh ve redde müstahak olmak: (استجرح) (قد وعظمتكم فلم تزدادوا إلا استجراحاً); (الشيء).

جُرْحٌ [iz.] Yara, kesici bir âletle bedende açılan yara. - (الجرح حشيشة) yaraya konan bir cins nebât.

جِرَاحٌ [iz.] Yara. ("جراحة"nin dahi cem'idir. Fıkra-ı âtiyeye n.)

جِرَاحَةٌ *cem: جِرَاحٌ [is.] 1. Yara. (Etıbbâ 'inde cirâhatsız olan yaraya mahsûs olup, cirâhatlisine "قرحة" derler.) 2. Cerrâhlık, cerrâh fen ve san'atı.

جَرِيحٌ *cem: جَرِحِي [sıf.] Yaralı, mecrûh. Müzekkeriyle mü'ennesi birdir: (رجل جريح، امرأة) (جريح، رجال جرحي، امرأت جرحي).

جَارِحٌ *s: جَارِحَةٌ [sıf.] Yaralayan, yara açan, kesen: (الأسلحة الجارحة), kesen silâhlar.

جَارِحَةٌ *cem: جَوَارِحٌ [is.] 1. Kesici âlet, bıçak. 2. Çok doğuran dişi hayvân. 3. Kısrak. 4. Avda kullanılan kuş veya çârpâ, şâhîn, tazı ve sâire gibi. 5. El ve ayak gibi kesb ve kâra yarayan a'zâ-ı beden. 6. 'Ale'l-ıtlâk a'zâ-ı beden. – (جوارح المال), çok doğurup sürünün çoğalmasını mü'eddî olan dişi hayvânlar. – (جوارح النهار), gündüz zuhûr eden mesâ'ib. Gece vukû' bulanlara (طوارق الليل) derler: (طوارق نعوذ بالله من) (الليل وجوارح النهار جارية أهله). – (جارية أهله هو) kendi kesbiyle geçindiren adam: (جارية أهله هو).

جَرَاحٌ *جَرَاحِيٌّ [iz.] Yaralara ve emrâz-ı hâriciyyeye bakan tabîb, cerrâh.

جَرَاحِيَّةٌ *cem: جَرَاحِيٌّ [iz.] (lügat-i 'âmmiyede) cerrâh.

جَرِيحَةٌ *cem: جَرَاحٌ [is.] (lügat-i müvellede) garîb ve tuhaf şey, u'cûbe.

جَرَّحَ، يُجَرِّحُ، تَجَرِّحُ * [fl.] (lügat-i 'âmmiyede) bir işe da'vet olunup da icâbet etmemek.

جُرُوحٌ [iz.] Ok ve taş atmağa mahsûs eski bir harb âleti.

جَرَدٌ *جَرَدٌ، جَرْدٌ [ft 1.] 1. Soymak, (birinin) esvâbını çıkarmak: (جرد فلاناً). 2. (bir şeyin) kabuğunu soymak, çıkarmak: (جرد العود). 3. (derinin) tüylerini yolmak: (جرد الجلد). 4. (kılıcı) kınından sırmak: (جرد السيف). 5. (yeryüzünü) nebâtsiz ve çıplak bırakmak: (جرد القحط الأرض). – (Bu ma'nâ ile tef'îl bâbından isti'mâli efsahtır.) 6. (pamuğu) hallaçlamak, atmak: (جرد القطن). 7. (cerîdi) atmak: (جرد الجريدة). 8. Bir şey isteyip alamamak veya ma'a'l-kerâhe vermeğe mecbûr etmek: (جرد القوم). – [ch.] 9. (yer) nebâtâtı çekirgeden yenip çıplak kalmak: (جردت الأرض). 10. Çekirge yemekten karın ağrısına uğramak: (جرد الرجل).

جَرَدٌ *جَرَدٌ، جَرْدٌ [fl 4.] 1. (yer) nebâtattan hâlî ve çıplak olmak: (جرد المكان). 2. Çekirgesi çok olmak, çekirgeye musâb olmak: (الأرض جردت). 3. Kısa tüylü olmak: (جرد الفرس). 4. Çekirge yemekten kurdeşene uğrayıp kaşınmak: (جرد الرجل).

جَرْدٌ *جَرْدٌ، تَجَرْدٌ [ft.] 1. Soymak, esvâbını çıkarmak: (جرد فلاناً). 2. Kabuğunu soymak: (جرد العود). 3. (derinin) tüylerini yolmak: (جرد الجلد). 4. (yeryüzünü) nebâtsiz ve çıplak bırakmak: (جرد القحط الأرض). 5. (kılıcı) kınından

sırmak: (جرد السيف). 6. (pamuğu) atmak, hallaçlatmak: (جرد القطن). 7. (yazıyı) noktasız ve harekesiz yazmak: (جرد الكتابة). 8. (haccı) ifrâd üzere edâ etmek: (جرد الحج). 9. Bir şey isteyip alamamak veya ma'a'l-kerâhe vermeğe mecbûr etmek: (جرد فلان القوم). - [fl.] 10. Eski esvâb giymek: (جرد الرجل).

[fl.] 1. Soyunmak, esvâbını çıkarmak: (تجرد الرجل). 2. (kaynamakta olan şey) sükûnet bulmak, kaynaması durmak: (تجرد العصير). 3. Başak taneleri kabçıklarından çıkmak: (تجردت السنبله). 4. (mec.) soyunup teşmîr-i sâk ederek bir işe hazırlanmak: (تجرد فلان لأمره). 5. İhrâm için soyunmak husûsunda huccâca teşebbüh etmek: [عمر] (تجردوا بالحج وإن لم تحرموا) [رضه].

[ft.] (pamuğu) atmak, hallaçlatmak: (اجترد القطن).

[fl.] 1. Soyunmak, esvâbını çıkarmak: (انجرد الرجل). 2. Kısa tüylü olmak: (انجرد الفرس). 3. (siyâhat ve yol) pek uzamak, çok sürmek: (انجرد به السير). 4. (esvâb) eskiyip hâvî dökülmek: (انجرد الثوب). 5. (devenin) tüyü dökülmek: (انجردت الإبل من أوبارها).

[iz.] 1. Kalkan, siper. 2. Arka, zahr. 3. Âlet-i tenâsül-i zükûr ve inâs. 4. Mâl bakiyyesi. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.) – (جاء القوم جرداً، جرد العصا) – bütün kavm geldi.

[sıf.] 1. Nebâtta hâlî, çıplak (yer): (مكان جرد); (أرض جردة). 2. Eskiyip hâvî dökülmüş (esvâb): (ثوب جرد).

[iz.] 1. Nebâtsiz ve çıplak yer. 2. Arka, zahr: (رمى على جرده). 3. Hayvânlarda art ayak siğirinin şişmesinden 'ibâret 'ayb. (Bunun Zâl-i mu'ceme ile olması akvâdır.) (Masdariyyet ma'nâları için yukarıya n.)

[iz.] Develere 'ârız olan bir 'illettir, ki tüylerini kavlayıp etlerini meydânda bırakır.

[sıf.] 1. Piyâdesi olmayan (süvâri 'askeri): (خيل جرد). (Asl "أجرد" vasfının cem'idir.) 2. (lügat-i 'âmmiyede) denizden uzak ve yüksek (yer): (مكان جرد).

[sıf.] Nebâtsiz, çıplak (yer).

[is.] Eski esvâb parçası.

[is.] 1. Düz ve çıplak yer. 2. Çıplaklık, insânın çıplak hâlindeki şekl ve sûreti: (امرأة بضة الجردة).

[ic.] 1. Çekirge. 2. (mec.) halk, insânlar, ve 'ale'l-husûs hırsız ve yağmagerler: (ما أدري أي الجراد عاره), bilmem kimler aldı. – (الفارس الجراد), uçan çekirge; (الجراد), uçmayanı.

[is.] Ağaçtan soyulan kabuklar, soyuntu.

جَرَادٌ: [iz.] Tunç evâniye cilâ veren san'atçı.

جُرُودٌ: [iz.] (lügat-i 'âmmiyyede) 'asker cemâ'ati.

جَرِيدٌ: [iz.] *fr: جَرِيدَةٌ [icz.] 1. Koparılmış veya yaprakları çıkarılmış hurma dalı. 2. (lügat-i müvellede olarak) ma'lûm cerîd oyunu.

جَرِيدٌ: [sıf.] 1. Tâm, bütün: (علم جريد), tâm bir sene. - [iz. t.] 2. (الجريدان), iki gün veya iki ay: (ما رأيته مذ جريدان).

جَرِيدَةٌ: *cem: جَرَائِدٌ [is.] 1. Yaprakları soyulmuş hurma dalı. 2. Hiç piyâdesi olmayan süvâri bölüğü. 3. Harâc tahsildârlarının arâzînin mesâhasını yazdıkları kâğıt veya defter. 4. Mâl bakiyyesi. 5. (lügat-i müvellede olarak) cerîd oyununda kullanılan değnek. - (فلان ضرب فلان قدام) - (جريدة), filân filânın önünde güzel bir iş yaptı.

أَجْرَدٌ: *s: جَرْدَاءُ cem: جُرْدٌ [sıf.] 1. Otsuz (yer): (مكان أجرد); (أرض جرداء). 2. Tüysüz, kılı az: (فارس أجرد). 3. Kısa tüylü: (فارس أجرد). 4. Yarıştâ diğerlerini geçip geride bırakan (at): (فارس أجرد). 5. Su katılmamış ve tortusuz, sâfi: (لبن أجرد); (خمر جرداء). 6. Düz ve parlak: (صخرة جرداء). 7. Bulutsuz: (سما جرداء). 8. Gıl ve gıştan hâlî, sâf: (شهر). 9. Tâm, bütün, kâmil: (يوم أجرد). 10. (الأجردان), tâm iki gün veya iki ay: (ما رأيته مذ أجردان). - [iz. t.] 10. (الأجردان), tâm iki gün veya iki ay: (ما رأيته مذ أجردان) gibi.)

أَجْرَدٌ: *cem: أَجْرَادٌ [iz.] 1. Bütün tırnaklı olan erkek hayvânların âlet-i tenâsülü. 2. Arka, zahr: (رميت فلاناً على أجرده).

جُرْدَانٌ: *cem: جَرَادِينٌ [iz.] Bütün tırnaklı veya 'ale'l-ıtlâk erkek hayvânların âlet-i tenâsülü.

أَجْرَدٌ: [iz.] *أَجْرَدٌ [iz.] Bir cins nebâtır ki mantar olan yerlerde biter.

جَارُودٌ: [sıf.] 1. Ortalığı kurutan, pek ziyâde kahtı mûcib: (علم جارود). 2. Her yere ve her işe uğursuzluk getiren şûm (adam): (جارود رجل). (Müzekkeriyle mü'ennesi bir olup, bazen "جارودة" dahi denilir.)

جَارُودِيَّةٌ: [is.] Zeydiyyeden Ebu'l-cârûd Ziyâd'a tâbi' bir tâ'ife.

تَجْرِيدٌ: [iz.] 1. (sarf ve nahv ve beyân ve sâir-i 'ulûm ıstılâhında) bir kelimenin zevâ'id ve 'avâmilden veya bazı ma'ânî-i karîbeden hâlî olması. 2. (tasavvufta) insânın 'alâ'ik-i dünyeviyyeden munkatı' olması.

تَجْرِيدَةٌ: *cem: تَجَارِيدٌ [is.] Ayrılmış bir bölük 'asker, seriyye, müfreze.

مَجْرَدٌ: *cem: مَجَارِيدٌ [iz.] Dişleri ayıklamağa mahsûs cerrâh âleti.

مَجْرَدَةٌ: *s: مَجْرَدَةٌ [sıf.] 1. Çıplak, esvâbsız veya kınısız ve kılıfsız: (سيوف مجردة). 2. Tek, tenhâ, yalnız. 3. Şerâ'iti olmayan, mutlak, sâde. 4. Mâddî ve cismî olmayan. 5. (sarf ve nahiv ve

sâire ıstılâhında zevâ'id ve 'avâmil ve sâireden hâlî olan. 6. (tasavvufta) 'alâ'ik-i dünyeviyyeden kat'-ı münâsebet etmiş. - [iz.] 7. İnsânın çıplaklık hâlî: (امرأة بضة المجرد). 8. Bütün tırnaklı erkek hayvânların veya 'ale'l-ıtlâk hayvânât-ı zükûrunun âlet-i tenâsülü.

مَجْرُودٌ: *s: *مَجْرُودَةٌ [sıf.] 1. Soyulmuş, kabuğu çıkarılmış. 2. Çekirgesi çok (yer): (أرض مجرودة). 3. Çekirge yemekten karnı ağırın: (رجل مجرود). 4. (lügat-i 'âmmiyyede) alışmış: (فلان مجرود على السفر). [iz.] 5. (lügat-i 'âmmiyyede) büyük ateş küreği.

مُنَجَّرِدٌ: [iz.] İnsânın çıplak hâlî: (امرأة بضة المتجرد).

مُنَجَّرِدٌ: [sıf.] Tüyü kısa veya yarıšta diğerlerini geçen (at): (فرس منجرد).

جَرْدَبٌ: *جَرْدَبَةٌ، *يُجْرَدِبُ [fl. d.] Aç gözlülükle yemek, veya sağ eliyle yiyip sol eliyle diğerlerini yemekten men' etmek: (جردب الرجل).

*جَرْدَبَانٌ، جَرْدَبِيٌّ، جَرْدَبِيْلٌ، مُجْرَدَبٌ: *جَرْدَبَانٌ [sıf.] Aç gözlülükle yemek yiyen, veya sağ eliyle yiyip sol eliyle diğerlerini yemekten men' eden. (Aslı Farisi "کرده بان" dan mu'arredir.)

*جَرْدَبَانٌ: *جَرْدَبِيٌّ [sıf.] Dalkavuk, kâselîs.

جَرْدَابٌ: [iz.] (Farisi "کرداب" dan mu'arreb) denizde suların şiddetle deverân edip bir merkeze toplanması ki gemiler için pek muhâtaralıdır, girdâb, varta.

جَرْدَابٌ: [iz.] Elyâfindan ip yapılan bir cins nebât.

جَرْدَاخٌ: *جَرْدَاخٌ، *يُجْرَدَاخُ [ft. d.] (boyun) uzanmak: (جردح عنقه).

*جَرْدَاخَةٌ: *جَرْدَاخٌ [iz. s.] Başı sivrice tepe.

مُجْرَدَاخٌ: [sıf.] Başı yüksek veya sivri olan. (مجردح الرأس) dahi denilir.

جَرْدَاخٌ: [iz.] 1. Dere, vâdî. 2. Pek iri cüsseli deve.

جَرْدَقٌ: *جَرْدَقَةٌ cem: *جَرَادِقُ [iz. s.] (Farisi "کرده" den mu'arreb) pide, fodula, somun.

جَرْدَلٌ: *يُجْرَدِلُ، جَرْدَلَةٌ [fl. d.] Düşüp yıkılacak bir hâlde bulunmak: (جردل الرجل). (Aslı "خردل" olması dahi maznûndur.)

*يُجْرَدِمُ، جَرْدِمَةٌ: *جَرْدِمٌ [fl. d.] 1. Aç gözlülükle yemek, yahut sağ eliyle yiyip sol eliyle diğerlerini yemekten men' etmek: (جردم الرجل في الطعام). (الطعام جردب gibi.) 2. Çok söylemek, gevezelik etmek. 3. Koşmak, 'acele ile yürümek: (جردم الرجل). - [ft.] 4. (kabdaki yemeğin bütünü) süpürüp yemek: (جردم ما في الجفنة). 5. (ekmeğin hepsini) yiyip bitirmek: (جردم الخبز). 6. (altmış yaşını) geçmek: (جردم الستين). 7. (lügat-i 'âmmiyyede kemiği) kemirmek, üstündeki etlerden eser bırakmamak: (جردم العظم).

جَرْدَمٌ: [sıf.] 1. Çok söyleyen, geveze, kavvâl. - [iz.] 2. Başı yeşil bir cins siyah çekirge.

*جَرَادِيْنٌ cem: *جَرْدُونٌ، جَرْدُونٌ: *جَرْدِنٌ [iz.] (lügat-i 'âmmiyyede) tarla sıçanı ("جردن" mâddesine n.)

جَرَدٌ [fl 1.] (çıban) ağırşak bağlamak, ağırşaklanmak: (جرذت القرحة).

أَجْرَدٌ [ft.] 1. Çıkarmak, ihrâc etmek: (أجرده). 2. Yalnız bırakmak: (أجرذ فلاناً). 3. Bir şeye mecbûr ve muztar etmek: (أجرذه إليه).

جَرَدٌ [ft.] 1. (çıbanın) ağırşagını çıkarmak: (جرذ القرحة). 2. (ağacı) tımâr ve ıslâh etmek: (جرذ الشجرة). 3. Mihan ve meşâkka dûcâr etmek: (جرذه الدهر).

جَرَدٌ [iz.] At ve sâir hayvânâtın art ayağına 'âriz olan siğir şişi.

جَرْدَانٌ *cem: [iz.] Sıçan, tarla sıçanı. (Daha küçüğüne "يربوع" ve findık sıçanına "فار" derler.) – (تفرقت جردان بيته) – evinde zahîreden eser kalmadı. – (أكثر الله جردان بينك), Allah hânenizin zahîresini eksik etmesin! (Lügat-i 'âmniyyede "جرذون" ve "جردون" denilir.)

جَرْدَةٌ *s: [sıf.] 1. Sıçanı çok (yer): (مكان جردة); (أرض جردة). 2. Art ayağında siğir şişi olan (hayvân): (فرس جرد).

أَجْرَدٌ [sıf.] Ayaklarının uçları birbirine yakın ve bacak ve baldırları uzak ve çarpık (adam): (رجل أجرد). (gibi.)

جَرْدَانٌ [iz.] (أم جردان), bir cins hurma.

جَرْدَانِيٌّ *cem: [iz.] Bir cins hurma.

جَرْدُونٌ *cem: [iz.] (lügat-i 'âmniyyede) sıçan, tarla sıçanı.

("جرذ" yerine, Dâl-i mühmele ile dahi lügat-i 'âmniyyedir.)

مُجْرَدٌ [sıf.] İş görmüş, tecribeli, kâr-azmûde, 'umûr-dîde.

جَرْدَقٌ [iz. s.] Pide, fodula, somun. ("جردق" gibi.)

جَرْدَمٌ [fl. d.] Yürümede veya işte sür'at ve 'acele etmek: (جرذم الرجل). ("جردم" gibi.)

جَرٌّ [ft 1.] 1. Çekmek, sürüklemek: (جر الشيء). 2. Cezb ve celb etmek, kendine doğru çekmek. 3. (hayvânâtı) yavaş ve otlatarak sürmek: (جر الإبل); (جر الإبل على أفواهاها). 4. (deve yavrusunun) anasını emmemek için dilini yarmak: (جر لسان الفصيل). 5. (sarfta kelimeyi) mecrûr etmek, mecrûr hâlinde okumak: (جر الكلمة). - [fl.] 6. (dişi deve veya kısrak yahut kadın) müddet-i hamli bittikten sonra bir vakit daha doğurmamak: (جرت الناقة، الفرس، المرأة). 7. (hayvân) otlayarak gitmek, yürüyerek otlamak: (جرت الإبل).

يَجْرُ، يَجْرُ، (جَرَرَ yahut جَرَر) *Aslı جَرٌّ [ft 4, 1.] Cinâyet işlemek, günâh etmek: (جر فلان على نفسه، على غيره).

أَجْرٌ [ft.] 1. Çektirmek, sürükletmek: (أجره الرسن). 2. Deyn için mühlet verip edâsını öteye sürmek: (أجره الدين). 3. (şarkıyı) kesmeyip asvât-ı mütetâbi'a ile söylemek: (أجر فلان أغانيه). 4. Mızrâkla urup mızrâğı geri çekmeyerek bırakmak: (أجر فلاناً). 5.

(deve yavrusunun) anasını emmemek için dilini yarmak: (أجر الفصيل). 6. (mec.) söyletmemek, ağzını kapatmak: (أجر لسانه); (الرماح أجزتني). - [fl.] 7. Geviş getirmek: (أجر فلاناً رسنه) - (أجر البعير), istediğini yapmağa muhtâr olmak üzere kendi başına bıraktı. - (أجر أغاني), bana bir nağme söyleyip kendisi onu nağamât-ı mütetâbi'a ile ta'kîb ve terdif etti.

جَرَّرَ [ft.] *يُجَرِّرُ, تَجَرَّرُ*: جَرَّرَ ve kendine doğru çekip cezbe etmek. (Şeddesi mübâlağa içindir.)

جَارَ [ft.] *يُجَارُ, مُجَارَةٌ*: جَارَ 1. (birinin) hakkını süründürüp uzatmak: (جار فلاناً). 2. (birine) cinâyet etmek: (جاره).

جَارَ [ft.] *يُجَارُ, اجْتَارَ*: اجْتَارَ ve:

اجْتَارَ [ft.] *يُجْتَارُ, اجْتَارَ*: اجْتَارَ (Şâz olarak ifti'âl Tâ'sının Dâl'e kalbiyle) 1. Çekmek, sürüklemek: (اجتر، أجدر الشيء). - [fl.] 2. Geviş getirmek: (البعير).

اجْتَارَ [fmt.] *يُجْتَارُ, اجْتَارَ*: اجْتَارَ 1. Çekilmek, sürüklenmek: (انجر الشيء). - [fl.] 2. (deve) otlayarak gitmek: (انجرت الإبل).

اجْتَارَ [ft.] *يُجْتَارُ, اجْتَارَ*: اجْتَارَ 1. Kendine çekmek, cezbe ve celb etmek. 2. Azar azar kazanıp edinmek: (استجر المال). - [fl.] 3. birine tâbi' olup çektiği tarafa gitmek: (استجرت فلان). 4. (deve yavrusu) dilinde yara çıkmaktan veya diğer bir sebepten süt emmemek: (استجر الفصيل).

جَرُّ: [iz.] 1. Çukur, delik. 2. Sırtlan ve tilki ini. 3. Zenbîl. 4. Deve siğirinden ma'mûl ve sefer zâdı olarak olarak pişmiş et komağa mahsûs çanta. 5. Boyunduruk ve sâir çiftçi âlâtını bağlamağa mahsûs ip. 6. (nahivde) isme mahsûs i'râbın ahvâl-i selâsesinden biri olup, hareke ile olduğunda 'alâmeti ekseriyyâ kesre ve harfle olduğunda (ي)'dir. Basriyyûn 'inde müsta'mel olup, Kûfiyyûn (خفض) derler. - (حروف الجر), isme dâhil olup onu mecrûr eden harfler ki (حروف الإصاق) dahi denilir. - (الانتقال جر), sıklet ve tahrîk-i eskâle müte'allik kavâ'idden bahs eden fen, fenn-i mîhânîkî. - (وهلم جرأ), bir fi'lin vukû'u târihinin zikrinden sonra îrâd olunup, hadesin o târihten i'tibâren devâmını beyân eder ta'bîrdir: (جرأ كان ذلك عام كذا وهلم). - (لا جر) yerine müsta'mel olup, şübhesiz demektir. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جُرُّ: [iz.] Dağın aşağısı, eteği: (جر الجبل).

جُرُّ [ic.] *جرأ*: [ic.] Küp. (لا كل) مرة تسلم الجرّة), her şeyin bir tehlikesi vardır, ma'nâsıyla müsta'mel darb-ı meseldir.

جَرَّةٌ: [is.] 1. Ekmek kursu ve 'ale'l-husûs külde pişmiş. 2. Geviş. (Bu ikinci ma'nâda Cîm'in kesri ağlebdir.) 3. Geyik ve karaca avlamağa mahsûs bir cins ağ. (Cîm'in zammıyla da lügattir.) 4. (masdar-ı merre) bir def'a çekme.

جَرَّةٌ: [is.] 1. Geviş. (Bunda Cîm'in fethi de câ'izdir.) 2. Devenin alef vakti gelinceye kadar

ağzında dolaştırdığı lukma. 3. Hayme-nişîn adamlar cemâ'ati. 4. (masdar-ı nev') çekme nev' ve tarzı: (ما اختلف الجرة لا أفعل ذلك) – (ما أحسن جرته) (والدرّة), geniş ile süt veriş (ki biri yukarıdan ve diğeri aşağıdan olur) ihtilâf ettikçe bunu yapmam, ebedî yapmam demektir. – (يحنق لا) (جرته), ketm-i esrâr edemez, boşboğazdır.

جُرَّةٌ: [is.] 1. Tohum ekmeğe mahsûs demirden bir nev' süzgeç. 2. Geyik ve emsâli hayvânât saydına mahsûs ağ. (Bu ma'nâda Cîm'in fethi de câ'izdir.) – (ناوص الجرة ثم سالمها), ibtidâ-ı ta'annüd ve muhâlefet edip ba'dehü nâçâr kalınca muvâfakat eden hakkında darb olunur meseldir.

جَرَى: [is.] Kabâhat, cürm, günâh. – (من جراك، من جرائك), senin için, senden dolayı; (من جراها), onun için. (Bu ta'bîrde Râ'nın tahfîfiyle de müsta'meldir.)

جَرِيٌّ: [iz.] Yılan balığı veya ona müşâbih bir cins balık ki Yahûdîlerce ekli harâmıdır.

جَرِيئَةٌ: [is.] Kursak, havsala: (في ألقاه) (جريتته).

جَزَارٌ: [sıf.] 1. Çeken, sürükleyen. 2. Erzâk ve mühimmât ve mekâresi çok olmakla ağır giden külliyyetli ('asker): (جيش) (جزار). - [iz.] 3. Küp yapan ve satan san'atçı, küpçü. 4. (lügat-i 'âmmiyede) dolab ve sandık çekmesi, çekmece.

جَزَارَةٌ: [is.] 1. Erzâk ve mühimmât ve mekâresi çok olmakla ağır giden 'asker. 2. Kuyruğunu sürükleyerek giden pek zehirli bir cins küçük 'akreb ki başlıca Ehvâz'da bulunur.

جَزُورٌ: [sıf.] 1. Çok çeken, sürükleyen. 2. Müddetinin hitâmında doğrurmayıp hamli ziyâde süren (dişi hayvân): (ناقة، فرس جرور). 3. Yedeğe gelmez ser-keş (hayvân): (جمل جرور). (Zıddı: (قعود). 4. Dibi pek derin (kuyu): (جرور بئر). 5. Ancak sürünerek gidebilen kötürüm (kadın): (امرأة جرور). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

جَرِيرٌ: [iz.] *cem: *أَجْرَةٌ: [iz.] Deve yuları.

جَرِيرَةٌ: [is.] *جرائرٌ: [is.] Kabâhat, cürm, günâh: (جر على نفسه، على غيره جريرة) (جريرتك من) – (من جرائك" ve "من جرائك" gibi.)

جَارٌ: [sıf.] 1. Çeken, sürükleyen. 2. Yularından çekilen (yük devesi): (لا صدقة في "الإبل الجارة"). 3. (nahıvda) bir ismi mecrûr eden (harf veya ism, hurûf-ı cer ve muzâf). 4. (حار) sıfatına itbâ' olunur: (هذا الشيء حار جار), pek sıcaktır. – (جار الضبع), pek şiddetli sel ve yağmur. – (لا جار لي في هذا), bunda benim için bir menfa'at veya mecbûriyyet yoktur.

جَارَةٌ: [is.] Suya sevk eden câdde: (سرت) (حتى انتهيت إلى الجارة).

جَارُورٌ: [iz.] 1. Selden hâsıl olan nehr. 2. (lügat-i 'âmmiyede) dolab ve çekmece çekmesi, çekmece. 3. Bir cins sürgü.

جَارُورَةٌ [is.] (lügat-i müvellede) sapan demirini çekmek için rabt olunan tahtadan âlet.

أَجْرٌ *أَجْرٌ* ("أجر" mâddesine n.)

أَحْرَانٌ [iz. t.] İns ve cin.

مَجْرٌ [iz.] Dolab çevirmeğe mahsûs ip.

مَجْرٌ [iz.] İki dîvâr arasına uzatılarak üzerine kirişler konan ok veya taban.

مَجْرَةٌ [is.] Saman uğrusu, kehkeşân. (Beyne'l-'avâm "درب التبان، درب التبانة" denilir.)

مَجْرُورٌ [sıf.] 1. Çekilmiş, çekilen. 2. Anasının sütünü emmemek için dili yarılmış (deve yavrusu): (مجرور اللسان), (فصيل مجرور). 3. (nahivde) hâlet-i cerde bulunan (ism ki bir harf-i cerrin dâhil olduğu isimle muzâfu'n-ileyhiden ve bunların tevâbi'inden 'ibârettir.)

جَرَزٌ *جَرَزٌ* [ft 1.] 1. Tiz tiz yemek. 2. Kesmek, kat' etmek. 3. Öldürmek, katl etmek. 4. Dürtmek: (جرزه).

جَرَزٌ *جَرَزٌ* [fl 4.] (lügat-i müvellede) sert ve katı olmak.

جَرَزٌ *جَرَزٌ* [fl 5.] Çok ve tiz tiz yemek: (جرز الرجل).

أَجْرَزٌ *أَجْرَزٌ* [fl.] 1. Kıtılığa uğramak: (أجرز القوم). 2. Za'îf ve zebûn olmak: (أجرزت الناقة).

جَارٌ *يُجَارُ، مُجَارَةٌ، جَارٌ* [fş.] Latîfe tarîkıyla söğüşmek, kaba bir sûrette birbirine takılmak: (جارز فلاناً).

تَجَارَزٌ *يَتَجَارَزُ، تَجَارَزٌ* [fş.] 1. Söğüşmek, birbirini şetm etmek. 2. Sözle veya işle birbirlerine fenâlık etmek: (تجارز القوم).

أَجْرَازٌ *أَجْرَازٌ* [sıf.] cem: جَرَزٌ، جُرَزٌ، جَرَزٌ* [sıf.] Aslâ münbit olmayan yahut yağmur dokunmayan veya nebâtâtı ekl olunan yer: (جرز أرض); (جرز أرض). (Müzekkeriyle mü'ennesi bir olup, cem'i nâdiren müfred yerine kullanılarak: "أرض أجاز" dahi denilir.)

جُرُوزٌ *جُرُوزٌ* [iz.] Arab karılarının giydikleri bir cins yelek ki deve tüyünden ve kuzu pösteğisinden olur.

أَجْرَازٌ *أَجْرَازٌ* [iz.] (Farisi "كرز"den mu'arreb) demir çomak.

أَجْرَازٌ *أَجْرَازٌ* [iz.] Kurak sene, kıtlık senesi. 2. Yılanın bedenini teşkîl eden halka ve kıvrımların beheri: (طوت الحية أجازها). 3. İnsânın göğsü veya beli. 4. Mafsallardaki kemik başları, fusûsu'l-mefâsıl. – (ذو جرز), kaba ve iri. – (mec.) (طوى فلان أجازه), gevşek davrandı.

جَرَزَةٌ *جَرَزَةٌ* [is.] Helâk: (رماه الله بجرزة).

جُرَزَةٌ [is.] Demet: (جاء بجرزة من الفت).

جَرَاٌ [iz.] Dağlarda bitip defne çiçeğine müşâbih bir çiçek verir kabağa benzer bir nebât. – (ذو جرز) ve daha doğrusu (ذو جرز) iri ve kaba.

جُرَّازُ: [iz.] Keskin kılıç: (ضربه بالجرّاز).
Sıfat gibi dahi kullanılıp, (سيف جراز) denir. (جرّاز), ağaçları yiyip kırarak harâb eden (deve).

جَرُوزُ: [sıf.] Çok veya çabuk yiyen.
(Müzekkeriyle mü'ennesi birdir: (رجل جروز),
(ناقة جروز).

جَارُزُ: [sıf.] 1. Şiddetli öksürüğe uğramış: (رجل، فرس جازز).
2. Kumluk veya düz ve yumuşak arâzi ile muhât kuru ve gayr-i münbit (yer): (أرض جاززة).

جَارُزُ: [sıfs.] Kısır, 'âkır: (امرأة جازز).

مَجْرُوزُ: [sıf.] 1. Aslâ münbit olmayan yahut nebâtâtı ekl olunan veya yağmur görmeyen (yer): (مكان مجروز); (أرض مجروزة).

مَجْرَازُ: [sıf.] Kurak ve otsuz
(مفازة مجراز) (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir:).

مُجْرُزُ: [sıf.] Za'îf, zebûn, lâğar.
(ناقة مجرز) (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir:).

جَزْرَمُ: [iz.] Katıksız kuru ekmek.

جَرَسُ: [fl 2, 1.] 1. Mırıldanmak, seslenmek. 2. Söylemek, tekellüm etmek: (جرس الرجل). - [ft.] 3. Yalamak: (جرس الشيء). 4. (karınca ve sâire hakkında) yemek.

أَجْرَسُ: [fl.] 1. (kuş) uçarken kanatlarının sesi işitilmek: (أجرس الطائر).
2. (deve sürücüsü) develeri sürerken nağamât söylemek: (أجرس الحادي). 3. (kadının bilezik ve halhâl gibi süsleri) birbirlerine çarparak ses

çıkarmak: (أجرس الحلي). 4. (yırtıcı hayvân) insân sesini işitmek: (أجرس السبع).

جَرَسَ: [ft.] 1. (iş adamı) sâhib-i tecrube ve muhkemü'r-re'y etmek: (جرسته).
2. Terzîl ve bed-nâm etmek: (جرس بالقوم).

يَجْرَسُ، تَجْرَسُ: [fl.] Söylemek, tekellüm etmek: (تجرس الرجل).

يَجْتَرَسُ، اجْتَرَسُ: [ft.] Kazanmak, iktisâb etmek: (اجترس المال).

أَجْرَسُ: [iz.] 1. Ses, savt. 2. Yavaş ve gizlice ses, mırıltı: (ما سمعت له جرساً).
3. Kuşun bir şey yerken gagasının sesi: (سمعت جرس الطير).
4. Kısım, bölük, mikdâr: (عندي جرس منه); (مضى جرس من الليل).

جَرَسُ: [iz.] 1. Ses, savt, mırıltı: (ما سمعت له جرساً ولا جرساً). (Aslı fikra-ı ânifede beyân olduğu üzere Cîm'in fethiyle olup, mâ-kabline müşâkeleten fethesi kesreye kalb olunmuştur.)
2. Asl, esâs, bünyâd: (جرس هو من صدق).

أَجْرَسُ: [iz.] 1. Çingirak, zil.
2. Çan, nâkûs. - (ذات الأجراس), çingiraklı yılan.

جَارُوسُ: [sıf.] Obur, pisboğaz, ekûl.

جَارِسَةٌ: [is.] 1. Otlâ beslenen böcek. - [cem.] 2. Arı, nahl.

جَرَائِسُ: [is.] Gece vakti gizlice çalınan koyun veya keçi.

جَاوَرُسُ [iz.] (Farisi "kاورس"den mu'arreb) karaca darı denilen küçük taneli bir cins darı.

مُجْرَسٌ [sıf.] 1. Tecribeli, 'umûr-dîde, kâr-âzmûde. 2. Alışık: (ناقة مجرسة).

جَرْسَمٌ [ft.] *يَجْرِسُ، جَرْسَمَةٌ* Sıkı sıkı ve dik dik bakmak: (جرسم إليه). ("جرشم"den muharref olduğu maznûndur.)

جِرْسَامٌ [iz.] 1. Zâtu'l-cenb 'illeti. ("برسام" mürâdifidir.) 2. Zehr-i kâtil, sem.

جَرَشٌ [ft 1, 2.] 1. Kaşımak. 2. Kazımak, (bir şeyin) kabuğunu soymak. 3. (deriyi) yumuşatıp düzeltmek için ovmak: (جرش). 4. (buğday ve sâireyi) iri dövmek: (جرش). 5. (başı) konak dökülünceye kadar taramak: (جرش رأسه). 6. İsâbet etmek, almak, görmek: (ما جرش منه شيئاً). - [fl.] 7. Ağır ağır yürümek: (جرش الرجل).

جَرَشٌ [fl.] 1. Acımak. 2. Za'iflamak.

إِجْرَاشٌ [ft.] *يَجْرَاشُ، إِجْرَاشٌ* Kazanmak, iktisâb etmek: (اجترش لعياله). 2. Çalmak, aşırnak: (ما اجترش الشيء). 3. İsâbet etmek, almak, görmek: (ما اجترش منه شيئاً).

إِجْرَاشٌ، يَجْرَاشُ، إِجْرَاشٌ ve يَجْرَاشُ [fl.] 1. Za'findan sonra semirmek: (اجرأش الرجل). 2. (deve) karın ve kasık salıp tavlınmak: (اجرأشت). 3. Yükselmek, kesb-i irtihâ' etmek: (اجرأشت الأرض).

جَرَشٌ [iz.] 1. Sert bir şey yenirken çıkan ses, hışırtı. 2. Yılanın derisinden sıyrılırken çıkardığı hışırtı: (مر الأفعى). 3. Gecenin evveliyle sülüsü beynindeki zamân: (أتيته بعد جرش من الليل). (Bunda Cîm'in zammı ve kesriyle de lügattir.) 4. Gecenin son kısmı, âhiri: (أناه بجرش من الليل). (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

جَرَشٌ، جَرَشٌ، جَرَشٌ، جَرَشٌ [iz.] Gecenin ilk sülüsü: (أتيته بعد جرش من الليل).

جُرَاشَةٌ [is.] 1. Hubûbât ve sâirenin iri dövülmüş kısmı. 2. Baştan düşen konak ve kabukalar.

جَرَّاشٌ [sıf.] *جَرَّاشٌ* Zâlim, cânî, gaddâr. (İsm-i fâ'il ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

جَرِيشٌ [sıf.] 1. İri dövülmüş: (حنطة جريشة). 2. Becerikli, kâr-güzâr: (رجل جريش). 3. İri ve taşlı (tuz): (ملح جريش). [az.] 4. Câhiliyyette bir sanem idi. (عبد جريش) ismi bundandır. (Fîrûzabâdî'nin bu son ma'nâyı musaggar bünyesiyle beyânı galattır.)

جَوَارِيشٌ [iz.] *جَوَارِيشٌ* (lügat-i müvellede) buğday ve sâireyi iri öğütmeğe mahsûs el değirmeni.

جَوَارِشٌ [is. cem.] Mercimek ve sâire gibi iri dövülerek kullanılan hubûbât. (İsm-i fâ'il mü'ennesinin cem'idir.)

جوارش [iz.] (Farisi "كوارش"den mu'arreb)

1. Tatlı ve güzel kokulu ma'cûn. 2. Bir nev' tatlı.

جرشي [iz.] Nefs, zât: (كريم الجرشى).

جرائش [sıf.] İri cüsseli: (رجل جرائش).

جاورش [iz.] ("جورس" mâddesinde "جورس" fikrasına n.)

جرشي *جُرشيَّة* [sıf.] Yemen'in Cereş memleketine mensûb bir cins deve ve üzüm ve arpaya itlâk olunur: (عنب جرشي، ناقة جرشية).

مجرش [sıf.] Yanları geniş (insân veya hayvân): (مجرش الأرض)، yerin yüksek cihetleri.

مجروش [iz.] Vücûdun yan tarafının ortası böğür: (ضرب في مجروش).

مجرأش [sıf.] Karın ve kasık salıp tavlanmış (deve): (إبل مجرأشة).

جرشب *يُجرشب، جرشبة* [fl. d.] 1. Za'îflamak, arıklamak. 2. Hastalıktan kalkıp toplanmak: (جرشب الرجل). 3. (kadın) elli yaşlarına varıp 'âdetten kesilmek: (جرشبت المرأة).

جرشب [sıf.] Kısa boylu, bodur, cüce.

جرشيَّة [is.] 'Âdet kesilmiş geçkin kadın.

جرشع [sıf.] İri cüsseli yahut göğsü geniş ve yanları şişkin (at ve deve).

جراشع [iz. cem.] 1. Enli vâdîler. 2. Alçak ve enli dağlar. (Ânifen zikrolunan kelimenin cem'i olup, teşbîhen müsta'meldir.)

جرشم *يُجرشم، جرشمة* [fl. d.] 1. Hastalıktan kalkıp iyileşmek, ifâkat bulmak: (جرشم الرجل). 2. Yüz buruşturmak, çehre ekşitmek: (جرشم فلان). 3. Göz dikip bakmak.

إجرنشم *يُجرنشم، إجرنشام* [fl.] Bozulup toplanmak, çekilip buruşmak. (Efsahı "اخرنشم" olduğu da maznûndur.)

جرشم [iz.] Derisi sert olup hışır hışır eden yılan.

مجرنشم [sıf.] Za'îf, arık, lâğar. ("مخرنشم" olması da muhtemeldir.)

جرص *جُرصية* [sıf.] 1. Pek iri cüsseli: (رجل جراسية). 2. Pek sert ve azgın (erkek deve): (جمل جراسية). (Âhirindeki (ة) mübâlağa içindir.)

جرض [ft 1.] Boğmak, (birinin) boğazını sıkmak: (جرضه).

يُجرض، جرض *جرض [ft 4.] 1. Gam ve kederden yutkunamamak: (جرض الرجل بريقه). 2. Zorla ve azar azar yutmak: (جرض ريقه). ("جرع" gibi.) - [fl.] 3. (tükürük) gam ve kederden yutulamayıp boğazda kalmak: (جرض ريقه).

إجراض *يُجرض، إجراض* [ft.] (birine) tükürüğünü boğazda durdurmak, yutkunamayacak derecede mahzûn ve mükedder etmek: (أجرضه بريقه).

جرض [iz.] 1. Tükürük, ağız suyu ve 'ale'l-husûs boğazda kalıp yutulmayı. 2. Çalışma, çapalama, cehd.

جُرَاضٌ: [sıf.] 1. Yavrusuna şefkat ve mahabbeti ziyâde olan (dişi deve): (ناقة جراض). 2. İri ve gövdeli ve zorlu: (بعير جراض). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

جُرَاضٌ، جُرَاضٌ، جُرَاضٌ، جُرَاضٌ: جِرَاضٌ [sıf.] 1. Kalın gövdeli, iri. 2. Kuvvetli, şedîd, zorlu. – (İki âhirinin (ة) ile mü'ennesleri de müsta'meldir.) - [iz.] 3. (harf-i ta'rîfle) arslan.

جَرَاضٌ: [sıf.] Pek mağmûm ve mükedder.

جَرَاضٌ: جِرَاضٌ [sıf.] 1. Mağmûm, mükedder: (مات فلان جريضاً) kederinden vefât etti. - [iz.] 2. Boğazda kalan ve boğazı tıkayan tükürük. 3. Gam, keder, gussa, tasa. 4. Can çekişme hırılıtsı, harhara. 5. Can verenin çenesinin düşmesi. – (حال الجريض دون القريض), bir işin önüne mâni' zuhûrunda îrâd olunur meseldir. – (أفلت جريضاً), dar kurtuldu.

جَرُوضٌ: [sıf.] Büyük karınlı ve iri.

جَرُوضٌ: جِرَاضٌ [sıf.] Mağmûm, mükedder, mahzûn, tasalı.

جُرَائِضٌ: [sıf.] Ağaçları kemirip harâb eden ekûl ve azgın (deve): (جمل جرائض).

جِرَواضٌ: [sıf.] Yavrusuna mahabbet ve şefkatı ziyâde (dişi deve): (ناقة جرواض).

جُرُضْمٌ: [iz.] Za'îf ve nâ-tüvân ihtiyâr, pîr-i fânî.

جُرُضْمٌ: جِرُضْمٌ [sıf.] 1. Obur, pisboğaz, ekûl. 2. İri gövdeli ve çok yiyen (koyun ve deve).

جِرُضْمٌ: [sıf.] İri, büyük (deve).

جِرُضْمٌ: [sıf.] 1. Obur, ekûl: (رجل جرضم). 2. Büyük ve semiz (koyun): (غنم جرضم).

جِرْطٌ: [fl 4.] *يَجْرُطُ، جَرِطٌ*: جِرْطٌ [fl 4.] (birinin) lukması boğazda kalmak, boğazı tıkanmak: (جرط بالطعام).

جِرْطٌ: [iz.] Boğazda kalıp tıkayan şey.

جِرْواطٌ: [sıf.] Pek uzun boylu: (رجل جرواط).

جِرْعٌ، جِرْعٌ: جِرْعٌ [ft 4.] ve:

جِرْعٌ، جِرْعٌ: جِرْعٌ [ft 3.] Yudum yudum yutmak: (جرع الماء).

جِرْعٌ، جِرْعٌ: جِرْعٌ [fl.] (dişi deve) sütü kıt olup yudum yudum sağılmak: (أجرت الناقة).

جِرْعٌ، جِرْعٌ: جِرْعٌ [ft.] 1. Yudum yudum yutturmak: (جرعه الماء). 2. Zorla içirmek: (جرعه). (الشرب). – (جرعه غصص الغيظ). - [ch.] 3. İpi terkîb eden katların biri diğerlerinin üstüne binip çıkıntı yapmak: (جرع الحبل، الوتر).

جِرْعٌ، جِرْعٌ: جِرْعٌ [ft.] Yudum yudum veya zahmet ve tekellüfle içmek: (تجرع الماء).

جِرْعٌ، جِرْعٌ: جِرْعٌ [ft.] 1. Birden yutmak: (اجترع الماء). 2. Bir cümlede kırmak: (اجترع العود).

جِرْعٌ: [iz.] İpi terkîb eden katlardan birinin diğerleri üstüne binip çıkıntı yapması. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

جَرَعٌ [sıf.] Bir katı diğerleri üstüne binip çıkıntı yapan. (ip).

جَرَعٌ، أَجْرَاعٌ، جِرَاعٌ، جَرَعَةٌ *cem: جَرَعَةٌ * [is.] 1. Az kumlu veya kumluk ve basık olup münbit olan yer. 2. Bir tarafı kumluk ve bir tarafı taşlık tepe. 3. Gayr-i münbit değirmi kumluk yer.

جُرْعَةٌ *cem: جُرْعَةٌ * [is.] Bir yudum, bir içim su ve sâire. – (mec.) (جرعة عسل), gâyetle zarîf ve şirin şahs.

أَفَلَتْ * [is.] Küçük yudum. – (أفلت)، (فلان جرعة الذقن، بجرعة الذقن، بجرعاء الذقن kurtuldu, can attı).

أَجْرَعٌ * [sıf.] *أَجْرَعٌ، جَرَعَاوَاتٌ *cem: جَرَعَاءٌ *s: أَجْرَعٌ Münbit olacak sûrette kumluk (yer).

مُجْرَعٌ *cem: مُجَارِيْعٌ * [sıfs.] Sütü kıt olup yudum yudum sağılan (dişi deve).

مُجْرَعٌ [sıf.] Bir katı ziyâde bükülüp diğerlerinin üstüne çıkmakla çıkıntı teşkil eden (ip): (حبل مجرع).

جُرْعَبٌ * [ft. d.] *يُجْرَعِبُ، جَرَعَبَةٌ *جُرْعَبٌ (جرع الماء): içmek.

يُجْرَعِبُ * [fl. kş.] *يُجْرَعِبُ، إِجْرَعَابٌ *جُرْعَبٌ Yıkılıp yere düşmek: (اجرعب الرجل).

جُرْعَبٌ [sıf.] 1. Kaba ve nâ-tıraş, taslak: (جرع). - [iz.] 2. Büyük dâhiye ve musîbet.

جُرْعُوبٌ [sıf.] Suyu hırsla ve kaba bir sûretle içen kaba (adam).

جُرْعَيْبٌ [sıf.] Kaba taslak ve yakışsız (şey).

جُرْعَيْبٌ [sıf.] (جرعيب) mürâdifi olmak üzere Lisânü'l-Arab'da mezkûrdur.

جُرْعَيْبٌ [sıf.] Kalın ve kaba: (جرعيب شيء).

جِرْعَكٌ * [iz.] *جِرْعَكِيكٌ، جِرْعَكُوكٌ *جِرْعَكٌ (أطعمني الجرعكيك، الجرعكوك).

جِرْعَنٌ * [fl. kş.] *إِجْرَعَنَّ، يَجْرَعَنَّ، إِجْرَعَنَّ *جِرْعَنٌ 1. Bir tarafa meyl etmek. 2. Oynayıp harekete gelmek. 3. Birden düşmek: (اجرعن الشيء). 4. Yerden (serâb) kalkmak: (اجرعن السراب). ("ارجعن" mablûbu ve "ارجعن" mürâdifidir.)

جِرْفٌ * [ft 1.] *يُجْرَفُ، جِرْفٌ، جِرْفَةٌ *جِرْفٌ 1. (bir şeyin) bütününi süpürüp götürmek veya çoğunu almak: (جرف الطين، جرف الشيء). 2. Kürekle kürimek: (التلج).

جِرْفٌ * [fl.] *يُجْرَفُ، إِجْرَافٌ *أَجْرَفٌ 1. Önüne geleni alıp götüren sele uğramak: (أجرف المكان). 2. Develerine birbirine sarmaşmış otlar otlatmak: (أجرف الراعي).

جِرْفٌ * [ft.] *يُجْرَفُ، تَجْرِيفٌ *جِرْفٌ ve:

جِرْفٌ * [ft.] *يَتَجْرَفُ، تَجْرَفٌ *تَجْرَفٌ (جرف، تجرف الطين): kürimek.

[ft.] (bir şeyin) *يَجْتَرِفُ، اجْتِرَافٌ* :اجْتَرَفَ (bütününü süpürüp götürmek veya çoğunu almak: (اجتراف الشيء).

[iz.] 1. Canlı cansız her nev' mâl, mâ-melek: (له جرف لا يفي بحسابه حرف). 2. Bolluk, ucuzluk, hasb, rahâ. 3. Birbirine sarmaşmış ot. 4. Hamât denilen incirin veya efânî denilen nebâtın kurusu. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

[sıf.] *جَرْفَةٌ* :س: جَرْفٌ (Muhtelif renk veya şekli ve sûrette olan: (أرض جرفة); (عود جرف).

[iz.] *جُرْفٌ* :جَرْفٌ (Devenin uyluğunda bir mikdâr derisini soyup bürmekle yaptıkları 'alâmet.

[iz.] *جُرْفٌ* :جَرْفٌ 1. Avurdun iç yüzü. 2. Sel suyunun uğramadığı yer.

[iz.] *أَجْرَافٌ، جُرُوفٌ* :cem: جُرْفٌ 1. Yalçın dağın yalımı, sarp tarafı. 2. Sel suyunun kazdığı yer, yar. – (فلان بيني على جرف هار), esâssız bir iş teşebbüs eden adam hakkında darb olunur meseldir. (Fıkrateyn ânifeteyne de n.)

[iz.] *جَرْفَةٌ* :cem: جُرْفٌ (Nehrin dik ve sarp kenârı ki dâ'imâ parçaları yıkılıp düşer: "أسس من" بنيناه على جرف هار).

[is.] *جَرْفَةٌ* :جَرْفَةٌ (Devenin uyluğunda bir mikdâr derisini yüzüp toplayarak fitil etmekle yaptıkları 'alâmet. ("siz dahi lügattir.)

[is.] 1. Yol gibi dar ve uzun kumsal yer. 2. Ekmek parçası, dilimi.

[sıf.] 1. Çok yiyen, ekûl, obur. 2. Kuvve-i bâhiyesi gâlib, cimâ'a münhemik. 3. Pek neşâtlı ve gamsız: (رجل جراف). 4. Önüne geleni alıp götüren (sel): (سيل جراف). 5. Pek keskin ve muharrib: (سيف جراف).

[iz.] *جُرَافٌ* :جُرَافٌ (Bir nev' ölçek.

[sıf.] جَرَّافٌ (Her şeyi süpürüp götüren. – (أم الجراف), kalkan, siper; koğa, delv.

[is.] *جَرَارِيفٌ* :cem: جَرَّافَةٌ (lügat-i 'âmmiyyede) kürek. ("مجرفة" gibi.)

[sıf.] جَرِيفٌ (Kuru, yâbis (hamât inciri veya efânî otu).

[sıf.] جَارِفٌ 1. Her şeyi süpürüp götüren: (سيل جارف). 2. 'Umûmî, salgın (ölüm, tâ'ûn, musîbet): (موت، طاعون، شؤم جارف). 3. Sel gibi kesretli olarak hareket eden: (جيش جارف).

[sıf.] جَارُوفٌ 1. Çok yiyen, ekûl, obur. 2. Tama'kâr, harîs. 3. Bâha meyli ziyâda, cimâ'a münhemik. 4. Pek neşâtlı ve gamsız. 5. Uğursuz, meş'ûm: (رجل جاروف).

[is.] *جَوَارِفٌ* :cem: جَارُوفَةٌ (Çamur ve sâire ki küremeğe mahsûs kürek.

[iz.] جَوْرَفٌ 1. Eşek, merkeb. 2. Erkek deve kuşu. (Bunun sahîhi "جورق" olduğu maznûndur.) 3. Eşkin beygir. 4. Önüne geleni süpürüp götüren sel.

مَجْرَفٌ: [iz. s.] Çamur ve sâire küremeğe mahsûs âlet, kürek. – (بنان) (مجرف), çok yemek alan parmak.

مُجْرَفٌ: [sıf.] ve:

مُنْجَرَفٌ: [sıf.] 1. Za'îf, arık, lâğar: (كباش) (مجرف، متجرف). 2. Muzdarib, perişân, fakîr: (جاء) (رجل مجرف); (متجرفاً).

مُجَارَفٌ: [sıf.] İşi doğru gitmez, tâli'siz, bed-baht: (رجل مجارف).

مُجْرُوفٌ: [sıf.] Uyluğunda cürfe denilen 'alâmetle nişânlanmış (deve).

جَرْفَخٌ: [ft. d.] (bir şeyin) bütünü almamak, kapmak: (جرفخ ميار أبي تمامه).

جَرْفَزٌ: [sıf.] Pek iri, dizmân.

جَرْفَسٌ: [ft. d.] 1. Yere düşürmek, yatırmak: (جرفس فلاناً). 2. (bir şeyin) bütününi sıyırıp almak: (جرفس الشيء). 3. Hırs ve şiddetle yemek: (جرفس الطعام). 4. Muhkem bağlamak: (جرفس الشيء).

جَرْفَاسٌ: [sıf.] 1. Pek iri ve zorlu (adam). 2. İri cüsseli (deve). 3. Şikârının hakkından gelen zorlu (arслан).

جَرْفَسِيٌّ: [sıf.] Obur, ekûl: (رجل جرفسي).

جَرْفَاسٌ: [sıf.] Pek iri ve zorlu (adam).

جَرْفَشٌ: [sıf.] İri cüsseli ve yanları geniş: (جرفش، جرفش، جرفش). – (جرفش اللحية), kaba sakallı.

جَرْفَضٌ: [sıf.] Sakîl, bed, tatsız, kaba: (رجل جرافض).

جَرْقٌ: [is.] (Farisi "جره"den mu'arreb) 1. Ufak et parçası: (ما على العظم جرقاة). - [sıf.] 2. Pek za'îf ve cılız (adam): (رجل جرقاة).

جَوْرُقٌ: [iz.] Erkek deve kuşu.

جَرَلٌ: [fl 4.] (yer) sert ve taşlık olmak: (جرل المكان).

إِجْرَالٌ: [fl.] Yeri kazarken sert ve taşlık mahalline tesâdüf etmek: (الحافر أجرا).

أَجْرَالٌ: [iz.] 1. Taşlar. 2. Ağaçlı taşlık yahut pek sert ve taşlık yer.

أَجْرَالٌ: [sıf.] Pek sert ve taşlık olan (yer): (أرض جرلة), (مكان جزل).

جَزَاوُلٌ: [iz. s.] 1. Taşlık yer, sengistân. 2. Ele sığabilecek ve kaldırılacak kadar taş.

جَزِيَالٌ: [iz.] 1. Kırmızı renk, kırmızılık: (جزيال الذهب); (جزيال الخمر). 2. Sâfî ve hâs renk. 3. Safrânın ilk çıkan 'usâresi. 4. Şarâb, bâde.

جَزِيَالَةٌ: [is.] 1. Şarâb, bâde. 2. Şarâbın rengi, kırmızılığı. 3. Hâs ve sâfî renk.

جَزَمٌ: [ft 2.] 1. Kesmek, kat' etmek: (جزم الشيء). 2. (hurmayı) daha olmadan tahmîn etmek: (جزم النخل). 3. (koyunun) yapağısı kırmak: (جزم الشاة). 4. Sevk ve icbâr etmek: "لا". 5. (etti kemikten) ayırmak: (الحم عن العظم جرم). "قوم".

6. (birinden) cerîme ve cezâ-ı nakdı almak: (جرم منه). (Son iki ma'nâda lügât-i müvelledendir.) - [fl.] 7. Cürm ve günâh işlemek: (جرم الرجل). 8. Birine karşı cinâyet etmek: (جرم عليهم، إليهم). 9. Kazanmak, kesb ve kâr etmek: (جرم لأهله).

[ft 2.] *يَجْرُمُ، جَرَّمُ، جَرَّمَ، جَرَّمُ* [ft 2.] (hurma ağacının) meyvesini toplamak: (جرم النخل).

[fl 4.] *يَجْرُمُ، جَرَّمُ، جَرَّمَ* [fl 4.] Hurma kesilirken yere düşenlerini yemek: (جرم الرجل).

[fl 5.] *يَجْرُمُ، جَرَّمُ، جَرَّمَ* [fl 5.] Günâh ve kabâhatı çoğalmak, çok günâh ve kabâhat işlemek.

[fl.] *يُجْرِمُ، إِجْرَامٌ* [fl.] 1. Cürm ve günâh işlemek: (أجرم الرجل). 2. (birine karşı) cinâyet işlemek: (أجرم عليهم، إليهم). 3. Cüsse ve vücûdu irileşmek, tenû-mend olmak: (أجرم فلان). 4. (renk) hâlis ve sâfî olmak: (أجرم لونه). 5. (birinin) sesi sâfî olmak: (أجرم الرجل). 6. (kan) yapışmak: (أجرم به). 7. (hurmanın) kesim vakti gelmek: (أجرم التمر). (Bunlardan çoğunun sahîhi sülâsiden olduğu maznûndur.)

[ft.] *يُجْرِمُ، تَجْرِيمٌ* [ft.] 1. Büsbütün ve kat'ıyyen kesmek. 2. (bir cemâ'atten) ayrılıp gitmek, bırakıp ayrılmak: (جرمناهم). 3. Bitirmek, itmâm etmek: (جرمناه). 4. (lügat-i müvellede) cürm ve kabâhat isnâd etmek: (جرم فلاناً).

[ft.] *يَتَجَرَّمُ، تَجَرَّمٌ* [ft.] 1. (birine) cürm ve kabâhat 'azv ve isnâd etmek: (تجرم عليه). - [fl.] 2. Tekmîl olmak, bitmek: (تجرم الليل، الشتاء).

[ft.] 1. (hurma ağacının) meyvesini taze iken tahmîn etmek: (اجترم النخل). - [fl.] 2. Günâh işlemek: (اجترم فلان). 3. Kazanmak, kesb ve kâr etmek: (اجترم لأهله).

[iz.] *جُرُومٌ، جَرْمٌ* [iz.] 1. (Farisi "كرم"den mu'arreb) sıcak, harâret. 2. Havâsı sıcak yer, geremsîr. - [sif.] 3. Sıcak, hâr: (يومنا هذا جرم).

[iz.] *أَجْرَامٌ، جُرُومٌ، جُرْمٌ* [iz.] 1. Cism, beden. ('Ale'l-husûs cemâdâtte müsta'meldir.) (الأجرام الفلكية), nücûm, sevâbit ve seyyârât. 2. Boğaz, halk. 3. Âvâz, ses yahut yükseği: (جرم له الصوت), yüksek sesi vardır. 4. Renk, levn.

[iz.] *أَجْرَامٌ، جُرُومٌ* [iz.] Günâh, kabâhat, suç: (ماله جرم).

[iz.] 1. Hatâ, yanlış. 2. Ayrılma, infikâk. - (لا جرم) (Mîm'in fethiyle. Râ'nın sükûnü ve Cîm'in zammı da câ'izdir.), (جرم لا ذا), (لا عن ذا جرم), (لا أن ذا جرم) (Mîm'in hazfıyla), şübhesiz, elbette, mutlakâ. (Kesret-i isti'mâlle kaseem yerine geçip, cevâbına Lâm dâhil olur: (لا جرم لأتيناك)).

[iz.] Bir cins nebât.

[is.] Hurma meyvelerini toplayan adamlar: (جاءت جرمة).

[is.] Günâh, kabâhat, suç, cürm.

[iz.] *جُرَامٌ* [iz.] 1. Kuru hurma. 2. Hurma çekirdeği.

جُرَامَةٌ [is.] 1. Kesilirken yere düşen hurma. 2. Kesilmiş hurma, kesinti. 3. Hurma kesiminden sonra budak başlarında kalıp sonradan kesilen başak hurma: (هذه جرامة نخلك). 4. Buğday ve arpa kesmüğü.

جَرَامٌ [sıf.] *جَرَامٌ cem: جَرِيمَةٌ *s: جَرِيمٌ 1. Kabâhatlı, günâhkâr, mücrim. 2. İri cüsseli, tenû-mend: (رجل جريم). 3. Kesik, maktû': (جريمة شجرة).

جَرِيمٌ [iz.] *جَرَامٌ cem: جَرِيمٌ 1. Kuru hurma. 2. Hurma çekirdeği.

جَرَامٌ [is.] *جَرَامٌ cem: جَرِيمَةٌ 1. Günâh, kabâhat, suç: (أخذ فلان بجريمته). 2. Evlâdin ehîri, en sonra doğanı. 3. (Lügat-i müvelled) cezâ-ı nakdı. 4. Bir cemâ'at veya 'â'ile için kesb eden: (هو العنق لا والذي أخرج). 5. Hurma çekirdeği: (من الجريمة).

جُرْمَانٌ [iz.] Cism, cesed, ten.

جُرْمٌ [sıf.] *جُرْمٌ cem: جُرَامٌ 1. Hurma ağaçlarının meyvelerini toplayan. 2. Günâhkâr, suçlu. 3. Kazanan, kâsib: (هو جرم أهله)

أَجْرَامٌ [iz.] 1. Çoban âlât ve edevâtı. 2. İks renkli balık. (Cîm'in kesriyle olan "جرم" isminin de cem'idir.)

مُجْرِمٌ [sıf.] 1. Günâhkâr, suçlu. 2. Kâfir, dînsiz.

حَوْلٌ [sıf.] Tamâm olmuş, bitmiş: (مجرم).

مَجْرُومٌ [sıf.] İri cüsseli, tenû-mend: (رجل مجرم). (Lügat-i 'âmmiyyede 'aksine za'îf ve lâğar ma'nâsıyla kullanılır.)

جَرْمٌ [fl. d.] *يَجْرِمُ، جَرْمَةٌ *جَرْمٌ 1. Kirpi gibi tortop toplanmak. 2. Birden bire dönüp gitmek: (جرم الرجل). 3. Cevâbda hatâ etmek, yanlış cevâb vermek: (جرم الرجل).

تَجْرَمُ [fl. td.] *يَتَجَرَّمُ، تَجْرَمٌ *تَجْرَمُ 1. Düşmek: (تجرم الليل). 2. Geçmek, bitmek: (تجرم عليهم). 3. Toplanmak: (تجرم الرجل).

إِجْرَمٌ [fl. hr.] *يَجْرِمُ، إِجْرَمٌ (أَجْرَمٌ *Aslı) 1. Kirpi gibi tortop toplanmak: (اجرم الرجل). 2. (gece) geçmek: (اجرم الليل).

جَرْمٌ [iz.] *جَرَامٌ cem: جَرْمٌ 1. Dîvârî yüksek havz. 2. İçerisi dîvârsız kuyu, eşme. 3. Küçük ev, kulübe. 4. Kurt yavrusunun erkeği. - [cem.] 5. (بجراميه أخذه), (bir şeyin) mecmû'u, bütünü: (بجراميه أخذه), topunu aldı. 6. Canavarların ayakları ve cesedleri: (ضم الثور جراميه). 7. İnsânın mecû'-ı a'zâsı, bedeni: (ويثب على الفرس كان يجمع جراميه). (Fîrûzabâdî bu son iki ma'nâyı Yâ'sız olarak "جرامز" sûretinde zabt etmiş ise de, bu hatâdır.) – (ضم إليه جراميه), eteklerini topladı.

مُجْرَمٌ [sıf.] İbtidâsında yağmur yağmayıp ortasında yağan (sene): (عام مجرم).

جَرْمَشَقٌ [iz.] Akça ağaç.

جَرْمِضٌ [sıf.] *جَرَامِضٌ Kaba, sakîl ve letâfetsiz. ("جرافض" gibi.)

جرمق: [iz.] *جُرْمُوقٌ* (Farisi "سرموزه"den mu'arreb) mestin üzerine giyilen çizme veya kundura.

جرمق: [iz.] Oka sarılan sinir.

جرمقي: [iz.] Bir nev' kilim.

جرامقة: *fr: جُرْمُقَانِي* [az. cem.] Zuhûr-i İslâm'da Mûsul taraflarında bulunmuş bir tâ'ife.

جرمل: [iz.] Bir cins nebât tohumu. (Sahîhi "حرمل" olduğu maznûndur.)

جرن: [fl 1.] 1. Alışmak, tecrübe ve mümârese kesb etmek: (جرن الرجل). 2. Eskimek, fersûdelenmek: (جرن الثوب، الدرع). - [ft.] 3. Öğütmek: (جرن الحب).

جرن: [ft.] *يُجْرُنُ، إِجْرَانٌ* (hubûbât veya hurmayı) hirmene biriktirmek, istif etmek: (أجرن) (الجب، التمر).

جرن: [fl.] *يَجْتَرُنُ، إِجْتِرَانٌ* Hubûbât veya hurma için hirmen edinmek: (اجترن الرجل).

جرن: [iz.] *أَجْرَانٌ، جِرَانٌ* 1. Hurmaların hirmen yeri. 2. Taştan dibek şeklinde musluk. 3. Hamâm kurnası: (الجرن توضأت من).

جرن: [iz.] *أَجْرَانٌ* 1. Cism, beden. 2. Ağırılık, yük: (ألقى عليه أجرانه، جرانه). (Nûn'u Mîm'den maklûbdur.)

جرن: [iz.] Sert ve taşlık yer. ("جرل"den tashîf olduğu maznûndur.)

جرن: [iz.] *جُرْنٌ، أَجْرَنَةٌ* Devenin boynunun boğazlanacak yerinden çukur yerine kadar olan kısmı ki oranın sinirinden kamçı yapılır. - (ألقى فلان جرانه، ضرب بجرانه)، sâbit ve müstakır olmak, karâr bulmak. - (عاش عيشاً ضارباً) (بجران)، râhat 'ömür sürmek.

جرن: [iz.] 1. *جُرْنٌ، أَجْرَانٌ، أَجْرَنَةٌ* 2. Hürmelerin ayıklanıp kurutulduğu mahall-i mahsûs. 3. Öğütülmüş şey. 4. Kullanılmaktan yumuşayıp fersûdelenmiş esvâb.

جرينة: [is.] (lügat-i müvellede) satılacak hubûbâtın vaz' ve teşhîrine mahsûs meydân.

جرن: [sif.] *جَوَارُنٌ* 1. Fersûdelenmiş, eskilikten parlayan (esvâb veya zırh). 2. İşlek ve kadîmî (yol): (طريق جرن). 3. İstifâdeli, temettu'lu: (متاع جرن). 4. Kuruyub kalınlaşmış: (سقاء جرن). - [iz.] 5. Yılan yavrusu.

جرناء: [is.] Bir cins nergis.

جرل: [iz.] (جريل) yerine lügattir. ("جرل" mâddesine n.)

جيرون: [iz.] Kandîl, sirâc.

مجرن: [iz.] 1. Hirmen yeri. - [sif.] 2. Obur, ekûl. 3. Uzak, ba'id: (سفر مجرن).

مجرن: [sif.] Kullanılmakla yumuşamış (kamçı): (سوط مجرن).

مجرين: [sif.] Ölü, meyyit.

جرنب: [sif.] *جُرْنُوبٌ* Siyah tüylü, yağız.

جَرْنَبَةٌ ("جرب" mâddesine n.)

جَرْنَبْدَةٌ ("جربند" mâddesine n.)

"جرفش" ve "جرفس" *جَرْنَفْسٌ* *جَرْنَفْسٌ* :جرف mâddelerine n.)

جَرَّةٌ [ft.] 'Umûma bildirmek, neşr ve i'lân etmek: (جره الأمر).

يَجْرَهُ [fmt.] Neşr ve i'lân olunmak, şüyû' bulmak: (تجره الأمر).

جَزَةٌ [iz.] Büyük fenâlık, şiddetli şer.

جَزَهُةٌ [is.] Yan, cânib.

جَزَهُةٌ [is.] Bir sapta bulunan çatal ve çifte hurma kuruğu salkımı.

جَرَاهِيَةٌ [is.] 1. Gürültü, patırtı, yaygara: (ما هذه الجراهية) 2. 'Alâniyyet, zâhiriyyet: (لقية) (جراهية الأمور) - büyük ve ehemmiyetli işler, mehâmm-i 'umûr, mu'dılât-ı 'umûr. - (جراهية الخيل), atların güzîde ve müntehabları.

يُجْرَهُدُ [fl. d.] Yürümede sür'at etmek, çabuk yürümek, koşmak: (جرهد الرجل).

يَجْرَهُدُ [fl. kş.] 1. Çabuk yürümek, koşmak, sür'atle gitmek: (جرهد في) (الرجل في السير) 2. Sürmek, uzamak, imtidâd etmek: (جرهد الطريق، الليل) 3. Devâm etmek, dâ'im olmak: (جرهد الشيء) 4. (yer) nebâttan büsbütün hâlî olmak: (جرهدت الأرض) 5. Kasd ve

niyyet etmek: (جرهد القوم) 6. (sene) kurak ve kahıtlı olmak: (جرهدت السنة).

جَرْهَدٌ [sıf.] Cest ü çalak ve şen ve neşâtlı: (رجل جرهد).

جَرْهَدَةٌ [is.] Büyük su destisi. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

جَرْهَاسٌ [sıf.] 1. Pek iri ve tenû-mend (adam). 2. Pek kuvvetli ve şiddetli (arslan).

تَجْرَهُمُ [fl. td.] (lûgat-i 'âmmiyyede) cür'et ve cesâret etmek: (تجرهم على) (الأمر).

جُرْهَمٌ [sıf.] 1. Yiğit, cesûr, cerî: (رجل جرهم) - [az.] 2. Arab-ı 'âribeden bir tâ'ife ki Hazret-i İsmâ'îl (as) onlardan karı almıştı.

جِرْهَامٌ [sıf.] 1. Fa'âl, gayretli, becerikli: (رجل جرهم) - [iz.] 2. (الجرهام), arslan.

جُرَاهِمَةٌ [sıf.] 1. Pek iri: (إبل) (جراهمة) - [iz.] 2. (الجراهم), arslan.

مَجْرَهُمٌ [sıf.] Gayretli, ikdâmlı, fa'âl.

أَجْرٌ [iz.] *أَجْرِيَّةٌ* جَرَاءٌ، أَجْرَاءٌ: جَرَوْ، جُرُوءٌ *جَرُوءٌ* [iz.] 1. Her şeyin ve hattâ kavunun dahi küçüğü: (جرو) (البطيخ) 2. Köpek ve arslan eniği. 3. Bazı ağaç ve nebâtların budakları ucundaki tohum kesesi. 4. Henüz yetişmemiş meyve. 5. Devenin örgücünde ve boğazında çıkan bir nev' şiş.

أَجْرَى [fl.] 1. (dişi köpek ve arslan) yavrulamak. 2. (ağaç ve sâire) tohumları hâvî kese hâsıl etmek: (أجرت الشجرة). 3. (dişi köpek ve arslan) yavrularını kapıp kaçmak.

جَزْوَةٌ [is.] Köpek ve arslan yavrusunun dişisi.

جَزْوَةٌ [is.] 1. Kısa ve küçük deve. 2. Nefs, zât, rûh. – (ألقى فلان جروته), sabr ve tahammül etti. – (ضرب عليه جروته), kendini zorladı, icbâr-ı nefis etti. – (جروتي ضربت عن ذلك الأمر), içim mutma'ın oldu.

مُجْرِيَةٌ [sıfs.] Yavrusu olan (dişi köpek ve arslan ve sâire): (كلبة مجر، مجربة).

جَزُولٌ ("جرل" mâddesine n.)

جَرَى [fl 2.] 1. Akmak: (جرى دموعه); (جرى الماء). 2. (mec.) sür'atle geçmek: (جرت النجوم). 3. Vukû' bulmak, tahaddüs etmek: (جرى بينهم كذا وكذا); (جرى الأمر). 4. Devâm ve istimrâr etmek, sürmek: (الشيء جرى له). 5. (جرى) – (رزق جرى عليه): (ma'âş ve sâire) işlemek: (على يديه جرى ما) – (هو يجري) – (ما جرى), vukû' bulan şey, vak'a, hâdise. – (مجره), ikisi bir hâdedir.

جَرَى [fl 2.] 1. Sür'atle yürümek, koşmak: (جرى الفرس). 2. Kasd ve niyyet etmek: (جرى إلى الشيء).

أَجْرَى [ft.] 1. Akıtmak: (أجرى الماء). 2. Yürütmek, koşturmak: (أجرى)

(الفرس). 3. (bir işi) yürütmek, mevki'-i fi'le komak, yapmak: (أجرى الأمر). 4. Vekîl nasb ve irsâl etmek: (أجرى جرياً). 5. (hisâbı) kayd etmek: (أجرى إليه). 6. İhâle ve tefvîz etmek: (أجرى إليه). 7. Kasd ve niyyet etmek: (أجرى الشيء أجرى). 8. Devâm ettirmek, kesmemek: (أجرى كذا أجرى). 9. (ma'âş ve tahsîsât) ta'yîn etmek: (أجرى له الصدقة). 10. (nahivde. Kelimeye) cer ve tenvîn verip munsarif etmek: (أجرى الكلمة).

جَرَى [ft.] 1. Akıtmak, isâle etmek: (جرى الماء). 2. Göndermek, yollamak: (جرى فلان فلاناً). 3. Vekîl nasb etmek: (جرى فلان فلاناً).

جَارَى [fş.] 1. (biriyle) beraber yürümek: (جاراه). 2. Yürümede yarış etmek: (جارى فلاناً). 3. Uyuşmak, muvâfakat etmek: (جاراه في الحديث، في العمل).

يَتَجَارَى [fş.] 1. Beraber yürümek: (هما يتجاريان). 2. Birlikte bulunmak, birbirini iltizâm etmek: (الدين والرهن يتجاريان). 3. Uyuşmak, muvâfakat etmek: (في الحديث).

يَسْتَجْرَى [ft.] Vekîl nasb ve ittihâz veya irsâl etmek: (استجرى جرياً); قولوا "بقولكم ولا يستجرينكم الشيطان".

جَزِيٌّ [iz.] 1. Akma: (على جري عادته). 2. 'Amel, ishâl, lînet.

جَرَاءٌ [iz.] Gençlik, tazelik (جرانها كان ذلك في أيام): (ale'l-husûs kızın gençliği). – (من جراك، من جرائك)–

(Bu ta'bîrin aslı Râ'nın şeddesiyle olup "جر" mâddesinde zikrolunmuştur.)

جَرِيَّةٌ [is.] 1. Akmak ve dökülmek tarz ve sûreti. 2. Su ve kan ve gözyaşı ve sâire akıntısı.

جَرَانِيَّةٌ [is.] 1. Gençlik, tazelik ('ale'l-husûs kızın gençliği). 2. Ta'yînât, muhassasât. 3. Vekâlet, vekîllik. 4. Elçilik, sefâret. (Son iki ma'nâda Cîm'in kesri de câ'izdir.)

جَرَانِيَّةٌ [is.] (Fıkra-1 ânifeye n.)

جَرَانِيَّةٌ [is.] Gençlik, tazelik. ('ale'l-husûs kızın gençliği.)

جَرِيٌّ *cem: أَجْرِيَاءُ [iz.] 1. Vekîl. 2. Elçi, sefir, resûl. 3. Me'mûr, ücretle müstahdem adam. 4. Hizmetçi, hâdim. 5. Kefîl, zâmin. ("جريء" yerine dahi kullanılır. "جرأ" mâddesine n.)

جَرِيٌّ [iz.] Yılan balığı.

جَرِيَّةٌ [is.] Kursak, havsala.

جَارٍ *جَارِيَّةٌ [sıf.] 1. Akan, akıcı: (نهر جار). 2. Şimdiki, hâzır: (الشهر الجاري), mâh-u hâl. 3. Müvâzin, mutâbık: (اسم الفاعل جار). 4. Devâmlı, aralıksız, muttasıl: (على المضارع). 5. (nahivde) fi'l'in aslı ve müştakk-ı menhî olan (masdar) meselâ: (حمدت حمداً) cümlesindeki masdara (جار على فعله); ve (تبتل إليه) "غير حار لفعله" âyet-i kerîmesindeki masdara (جارية) denilir, zîrâ 'Ayn bâbından değidir.

جَارِيَّةٌ *cem: (الجوارى) [is.] 1. Kız. 2. Besleme, hizmetçi kız. 3. (lûgat-i

'âmmiyyede) halâyık, câriye. 4. Güneş, şems. 5. Gemi, sefîne: "حملناكم في الجارية وقد جرت جرياً". 6. Rüzgâr, yel. 7. Göz, 'ayn. 8. Cenâb-ı Hakk'ın 'ibâdına verdiği ni'met. 9. Yılan. – (الكنس الجوارى), nücûm, kevâkib. (cümlesinde vech-i tesmiye cereyân ve sür'at-i harekettir.)

أَجْرِيٌّ *cem: [iz.] 1. Akma, cereyân, seyelân. 2. Yürüyüş nev'i: (فرس ذو) (أجاري), birkaç türlü yürüyüşü olan at.

أَجْرِيَّةٌ * [iz. s.] 1. İnsânın her vakit sülûk ettiği tarîk ve vîchet: (جري على إجرياه الخ). 2. Tabî'at, hulk, 'âdet: (إجرياه), (إجرياهه, جرياهه, اجرته كذا).

مَجْرِيٌّ * [iz.] (المجاري) cem: (المجري) *مَجْرِيٌّ 1. (masdar-ı mîmî) akma, cereyân. 2. (ism-i mekân) akacak yer. 3. Nehr yatağı. 4. Cedvel, kanal. 5. Geminin yolu ve bir günde kat' ettiği mesâfe. 6. ('arûzda) harf-i revînin harekesi. 7. (tıbda) menfez. 8. (nahivda) (المجاري), i'râb mahalli olan kelimelerin son harfleri. 9. (Sîbeveyh 'inde) hareke. – (مجرى الشمس), (دائرة), (مجرى النفس), (البروج). 10. (ism-i zamân) akacak ve yürüyecek zamân: "اركبوا فيها" (Mîmlerin zammıyla okundukta fıkra-1 âtiyedeki masdar-i mîmdendir.)

مَجْرِيٌّ * [iz.] (المجري) *مَجْرِيٌّ (Ef'âl bâbında masdar-ı mîmî) akma, cereyân.

جَزَأٌ [ft 3.] 1. Bölmek, aksâma taksîm etmek: (جزأ المال). 2. Sağlam bağlamak: (جزأ الشيء). 3. (bir şeyden) bir parça almak: (جزأ الشيء). 4. ('arûzda) şî'rin iki cüz'ünü hazf etmek veya iki cüzü'den 'ibâret bırakmak: (جزأ الشعر).

جَزَأٌ [fl 3, 4.] 1. (deve) çayır yemekle sudan istiğnâ etmek: (جزأ). 2. İktifâ ve kanâ'at etmek: (جزأ). 3. (جزأ الشيء).

أَجْزَأٌ [ft.] 1. Kifâyet ve kanâ'at ettirmek, müstağnî etmek: (أجزأت الإبل). 2. (bir şeyin) yerine geçmek, yerini tutmak: (أجزأت شاة عنك). (Bunun aslı "جزى" fi'linden "جزت" dir.) 3. (bıçak ve sâireye) sap geçirmek, sap takmak: (أجزأت المخصف). 4. (أجزأت) geçirmek, takmak: (أجزأت). 5. Kifâyet etmek, kâfi olmak: (أجزأت في إصبعي). 6. (mer'â) bol olmak: (أجزأت). 7. (kadın) kız doğurmak: (أجزأت الأم). 8. (birinin) hayvânâtı yeşil yemekle sudan müstağnî olmak: (أجزأت القوم).

جَزَأٌ [ft.] 1. Aksâma taksîm etmek, bölmek: (جزأ المال). 2. Kanâ'at ve iktifâ ettirmek: (جزأت الإبل بالرطب من الماء).

تَجَزَأُ [fl.] 1. Bölünmek, taksîm olunmak: (تجزأ المال). 2. İktifâ ve kanâ'at etmek: (تجزأ بالشيء).

اجْتَزَأُ [fl.] Bir şeyle iktifâ edip sâir-i şeyden müstağnî olmak: (اجتزأ بالشيء).

جَزْءٌ [iz.] 1. Kısım, bölük: (هو جزء منه). (Cîm'in zammıyla daha ma'rûftur.) 2. Yağ çubuklarını hereğe bağlayan bağ. 3. Kanâ'at, kifâyet: (لك في هذا غناء وجزء). 4. ('arûzda) mısra'ın son cüz'ünün hazfı. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

أَجْزَاءٌ [iz.] 1. Kısım, bölük, parça. 2. Bir küllin mürekkebi olduğu aksâmın beheri. 3. Pây, behre, nasîb. 4. Mikyâs ve sâire derecesi. 5. 'Uzv. 6. Kur'ân-ı Kerîmin münkasim olduğu eczâ-ı şerîfenin beheri. 7. Kız çocuk, evlâd-ı inâs: "جعلوا له من عباده جزءاً". 8. ('arûzda) bir mısra'ın veznini terkîb eden tefâ'îlin beheri. – (جزء لا يتجزأ), hukemâ-ı mütekaddimîn 'inde taksîmi mümkün olmayan küçük parça, zerre. – (طعام لا جزأ له), pek az ve nâ-kâbil-i taksîm yemek.

جُزْءَةٌ [is.] 1. Bıçak ve hancer sapı. 2. Asma hereği.

جَزَاءٌ [iz.] Kısım, bölük, cüz'.

جَزِيٌّ [sıf.] Doyurmağa kâfi (yemek): (طعام جزِيٌّ).

جَوَازِيٌّ [sıf.] 1. Kâfi, vâfi, diğer şeye ihtiyâc bırakmayan, muğnî: (جازئك من رجل), o adam sana kâfidir. - [is. cem.] 2. (الجوازي), yeşillik yemekle sudan müstağnî olan hayvânât-ı vahşiyye. 3. Hurma ağaçları.

جُزْئِيٌّ [sıf.] 1. Bir şeyin bir kısım ve bölüğüne mensûb ve müte'allik. 2. 'Umûma

‘â’id olmayan, husûsî. (Zıddı: "كلي"). 3. (lûgat-i ‘âmmiyyede) az, kalîl.

جُزِيَّةٌ: *cem: جُزِيَّاتٌ [is.] 1. Bir şeyin bir kısım ve bölüğüne ‘â’idiyyet, husûsiyyet. (Zıddı: "كلية") - [cem.] 2. Teferru‘ât.

أَجْزَائِيٌّ: [iz.] Eczâcî. (Lûgat-i ‘âmmiyye olup, kâ’ide-i fesâhata mugâyir olarak Yâ-nisbet cem’e ‘ilâve olunmuştur. Türkçeden me’hûz olarak "أجزعي" dahi müsta‘meldir.)

أَجْزَائِيَّةٌ: [is.] (lûgat-i ‘âmmiyyede) eczâcî dükkânı, eczâhâne.

مَجْزَأٌ: *مَجْزَأٌ [iz.] ve:

مَجْزَأَةٌ: *مَجْزَأَةٌ [is.] Kifâyet, gınâ.

مَجْزُوءٌ: *مَجْزُوءٌ [sıf.] (‘arûzda) iki cüz’ü hafz olunmuş veya iki cüzü’den mürekkeb kalmış (mısrâ’): (شعر مجزوء، مجزو).

مُجْزِيٌّ: *مُجْزِيٌّ [sıf.] 1. Doyuran (ta‘âm).

2. Semiz ve kavî (deve): (بعير مجزئ).

مُجْزِيَّةٌ: *مُجْزِيَّةٌ [sıf.] Dâ’imâ kız doğuran (kadın): (امرأة مجزئ، مجزئة). (Zıddı: "منكار").

جُزْبٌ: *cem: أَجْزَابٌ [iz.] Pây, nasîb, hissa, behre.

جُزْبٌ: [iz. cem.] Kullar, köleler, bendegân. (İsm-i cem’ olup lafzından müfredi yoktur.)

جُزَابٌ: [iz.] Bir cins nebât.

مَجْزَبٌ: [sıf.] Sîret ve tabî‘atı güzel, hoş-tab’, nîk-hısâl.

جَزَجٌ: *جَزَجَةٌ: *جَزَجَةٌ [is.] 1. Bir tutam yün, yapağı. 2. Mahfel ve sâire tezyîninde müsta‘mel renkli yün parçasından püskül. - [cem.] 3. Âlât-ı tenâsül-i zükûr.

جَزَحٌ: *جَزَحٌ، *يَجْزَحُ [fl 3.] 1. Bir yere ilişmeyip doğru işine gitmek: (جزح الرجل). 2. Kendiliğinden ve kimseye tanışmaksızın çok ihsân etmek: (جزح (الرجل لفلان). 3. (geyik ve sâire) yatağına girmek, kaçmak: (جزحت الظباء). - [ft.] 4. Kendi mâlından bir mikdâr bölerek vermek: (جزح له من ماله جزحة). 5. Yaprak silkmek için ağaca urmak: (جزح الشجر).

أَعْطَاهُ: [iz.] Vergi, ‘atıyye, ihsân: (جزحاً جزياً). (Masdariyyet ma’nâları için re’s-i mâddeye n.)

جَزْحٌ: *جَزْحٌ [sıf.] Rüşd ve kiyâset derecesine bâliğ (oğlan): (غلام جزح).

جَزْحٌ: [is.] Sağılmakta huysuzluk eden keçiyi zecr için savttır.

جَزْحَةٌ: [is.] Mâldan bir kısım, bir mikdâr: (جزح له من ماله جزحة).

جَزْرٌ: *يَجْزُرُ، *جَزْرٌ [ft 1.] Eti için (hayvân) kesmek, boğazlamak: (جزر الجوز).

جَزْرٌ: *يَجْزُرُ، *جَزْرٌ [fl 2.] (deniz) medden sonra çekilip toplanmak: (جزر البحر). (Zıddı: "مد"dir.)

جَزْرٌ: *يَجْزُرُ، *جَزْرٌ [ft 2, 1.] 1. Kesmek, doğramak: (جزر الشيء). 2. (balı) arı

koğanından sağmak: (جزر العسل). - [fl.] 3. Su sıvıyıp yere batmak: (جزر الماء).

[ft 2, 1.] *يَجْزُرُ، يَجْزُرُ، جَزْرٌ، جَزَارٌ، جَزَارٌ* [ft 2, 1.] (hurma ağacının) meyvesini kesip toplamak: (جزر النخل).

[fl.] 1. (hurma ağacının) meyvesini kesilip toplanacak vakti gelmek: (أجزر النخل). 2. (devenin) boğazlanacak vakti gelmek: (أجزر البعير). 3. (ihtiyâr adamın) ölecek vakti gelip çatmak: (أجزر الشيخ). - [ft.] 4. (birine) boğazlanacak koyun vermek: (أجزر فلاناً).

[fl.] *يَتَجَزَّرُ، تَجَزَّرُ* [fl.] Meydân-ı harb maktûlünün lâşeleriyle dolacak sûrette şiddetle harba girişmek: (تجزروا في الحرب).

[fl.] *يَجْتَزِّرُ، اجْتَزَّرُ* [fl.] 1. Meydân-ı harb maktûlünün lâşeleriyle dolacak sûrette şiddetle muhârebe tutuşmak: (اجتزروا في الحرب). - [ft.] 2. Kesmek, boğazlamak: (اجتزر الشاة).

[fl.] *يُنْجَزِرُ، انْجَزِرُ* [fl.] (deniz) çekilmek: (انجزر البحر).

[fş.] *يَتَجَازَرُ، تَجَازَرُ* [fş.] Söğüşmek, müşâteme etmek: (تجازرا).

[iz.] 1. Denizin medden sonra çekilmesi, meddin 'aksi. 2. Deniz, bahr. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

[iz.] 1. Sâhilin med hâlinde su altında kalıp cezr hâlinde meydâna çıkan kısmı. 2. Kesilmeğe lâyık semiz koyun. 3. Vuhûş ve

tuyûr yemek için açıkta kalan lâşe veya bunun için hâssaten kesilip kırdâ bırakılan et. (جزر) dahi derler: (تركوهم جزر السباع), öldürüp lâşelerini vuhûşa yem ettiler.

[sıf.] Çok yiyen, ekûl.

[is.] *جَزْوَةٌ* [is.] Kesilmiş veya kesilecek koyun.

[iz.] Hurma kesimi.

[iz.] Otları köklerinden söküp yiyen deve.

[iz.] 1. Kasab. 2. (mec.) hûn-hâr, hûn-rîz, seffâk.

(جزار) ve (جزير) asl hayvânları boğazlayıp derilerini yüzene, ve (قصاب) ise etleri usûlünce paralayıp satana derler.

[is.] Kasablık.

[is.] Kesilen hayvânın ayaklarıyla başı ki ücret mukâbilinde hayvânı kesip yüzen kasaba bırakırlar. - (فرس عبل الجزارة), ayakları kalın ve sinirli beygir.

[is.] *جَزْرٌ، جُزْرَاتٌ، جَزَائِرٌ* [is.] Kesilmiş veya kesilecek deve. (Erkek ve dişisine itlâk olunursa da mü'ennes i'tibâr olunur.)

[iz.] (Irak'ta) köy kethüdâsı, kocabaşı.

[iz.] Kasab, cezzâr.

*جَزِيرَةٌ [is.] Ada. (Arablar şibh-i cezîreye dahi çok def'a cezîre derler: "جزيرة العرب، جزيرة أندلس" gibi.) – (شبهه) (الجزيرة), yarım ada, bir tarafı karaya merbût ada. - [as.] Fırât ile Dicle arasındaki hıttâ-ı vâsi'a ki Avrupalılarca Beyne'n-nehreyn ma'nâsıyla Yunânîden me'hûz (Mezopotamya) ismiyle ma'rûftur.

*مَجَازٌ [iz.] Selhhâne. cem: *مَجَزَّ

*يَجْرُ، جُرٌّ، جَرَّةٌ [ft.] 1. (saç ve tüy ve otu) kırmak, kısa kesmek: (جز الشعر، الحشيش). 2. Ekinin biçimi ve hurmanın kesimi vakti gelmek: (جزت النخلة).

*يَجُرُّ، جُرُورٌ [fl 2.] (hurma) kurumak: (جز التمر).

*يُجِرُّ، إِجْرَارٌ [fl.] 1. (hurmanın) kesim vakti gelmek: (أجز النخل). 2. (hurma) kurumak: (أجز التمر). 3. (birinin) koyun ve keçilerinin kırkım vakti gelmek: (أجز القوم). 4. (ihtiyâr adamın) vefâtı tekarrüb etmek: (الشيخ أجز). - [ft.] 5. (birine) koyun ve keçi kırpıntısını vermek: (أجز الرجل فلاناً).

*يُجَزِّرُ، تَجْزِيرٌ [ft.] (hurma ağacının) meyvesini kesip toplamak: (جزز النخل).

*يَجْتَرُّ، اجْتِرَارٌ [ft.] 1. (saç ve tüyü) kırmak: (اجتز الشعر). 2. (ot ve ekini) biçmek: (اجتز الحشيش).

*يَسْتَجِرُّ، اسْتَجْرَارٌ [fl.] (ekin) biçilecek dereceye gelmek: (استجز الزرع).

*جَزٌّ [iz.] Gecenin bir kısmı: (مضى جز من الليل). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

*جَزْرٌ [iz.] Henüz kullanılmamış yapığı.

*جَزَّةٌ [is.] (masdar-ı merre) bir kırpma. ('Âdî masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

*جَزَّةٌ [is.] (masdar-ı nev') kırpma tarz ve sûreti: (جزه جزء حسنة). 2. (lügat-i 'âmîyyede) ipek böceklerinin yedikleri tut yapraklarından artan ve kalan tükenti.

*جَزَارٌ [iz.] 1. Hurma kesimi ("صرام" ve "جداد" gibi.) 2. Ekin biçimi, hasâd: (حان وقت الجزان). 3. Koyun ve sâirenin kırılması, kırkım.

*جُزَارٌ [iz.] 1. Sahtiyân ve meşin kırpıntısı. 2. Her nev' kırpıntı. 3. Gecenin bir kısmı.

*جَزَّارٌ [sıf.] 1. Kırpıcı, koyun ve sâirenin yününü kırpan adam. 2. Hurma veya ekin mahsûlünü toplayan adam.

*جُزَائِتٌ، جَزْرٌ، جَزَائِرٌ cem: *جَزَّةٌ، جَزْرٌ [is. z.] 1. Kırpıntı. 2. Döküntü. 3. Karıştırılmamış hâlis koyun yapığı veya bir senelik yapığı. 4. Pusula, tezkire, varak-pâre. – (كأنه عاض على جزء)، kaba sakallıdan kinâyedir.

*جَزُورَةٌ [sıf.] Yünü kırılacak (koyun ve keçi). Şâz olarak dişisi hakkında dahi (ة)'siz isti'mâli câ'izdir.

جَزِيرٌ *s: جَزِيرَةٌ [sıf.] 1. Tüyü kırılmış (hayvân). 2. Otu biçilmiş (yer).

جَزِيرَةٌ *cem: جَزَائِرُ [is.] 1. Bir tutam yün ve yapığı: (عندي جزيرة من الصوف). 2. Renkli yün parçasından 'ibâret püskül. ("جزرة" gibi.)

مَجْرُورٌ [sıf.] Kırılmış, kesilmiş.

مَجْرٌ [iz.] Kırmağa veya kesip biçmeğe mahsûs âlet.

جَزَعٌ *ft 3.] 1. (bir yeri) 'arzen kat' etmek: (جزع الأرض، الوادي). 2. (birine bir mikdâr mâl) ifrâz ve tahsîs etmek: (جزع له جزءاً من المال).

جَزَعٌ *fl 4.] 1. Sabr ve tahammül edemeyip izhâr-ı hüzn ve 'elem etmek: (جزع منه). 2. Acımak, şefkat ve merhamet etmek: (جزع عليه).

أَجْرَعُ *ft.] 1. te'sîr ettirmek, mahzûn ve mükedder etmek: (أجزعه). 2. Bir şeyden bir mikdâr bakiyye alıkoymak: (أجزع منه جزءة).

يُجْرَعُ *fl.] 1. (hurma kuruğu) yarı olmuş hâlete gelmek: (جزع البسر). 2. (havzın) suyu azalmak, az suyu kalmak: (الحوض جزع). - [ft.] 3. (birinin) sabırsızlık ve hüzn ve kederini izâle etmek: (جزع فلاناً). 4. Az su komak: (جزعت). (في القرية).

يَتَجَرَّعُ *fl.] 1. (değnek ve ok ve sâire) kırılmak: (تجزعت العصا). - [ft.] 2.

Paylaşmak, mukâseme etmek: (فتفرق الناس عنه إلى). (غنيمة فتجزعوها).

يَجْتَزَعُ *ft.] (ağaç ve sâireyi) kırıp kesmek: (اجتزع العود).

يُنْجَزَعُ *fl.] 1. (ip) ortasından kesilmek, kopmak: (انجزع الحبل). 2. (ok ve değnek ve sâire) kırılmak: (انجزعت العصا).

أَجْزَاعٌ *iz.] Harez-i Yemânî ve göz boncuğu denilen bir nev' boncuk. 2. Derenin döndüğü yer, dirseği yahut ağaçlı ve ormanlık veya kumluk mahalli. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

أَجْزَاعٌ *cem: جَزَعٌ [iz.] 1. Etrâfindan yüksek ve düz mahal. 2. Mahalle. 3. Arı koğanı. (Fıkra-1 ânifeye de n.)

جُرْعٌ [iz.] 1. çarh ve dolab iği, mihver. 2. Zerdeçöp ve zerdeçâv dedikleri sarı boya ki herd ve 'urûk dahi denilir.

جَزَعٌ [iz.] 1. Sabırsızlıkla izhâr olunan hüzn ve keder, 'elem. 2. Telaş, endîşe, vehm.

جَزَعٌ *sıf.] 1. Mahzûn, mükedder, müte'essir. 2. Telaşlı, endîşnâk, mütevehhim.

جَزَعَةٌ *is.] Göz boncuğu.

جَزَعٌ *cem: جَزَعَةٌ [is.] 1. Az mikdârda mâl. 2. Az su. 3. Koyun ve keçi sürüsü bölüğü. 4. Gecenin nısfından az mikdârı: (بقيت). (جزعة من الليل). 5. Koruluk, küçük orman. 6. Bakiyye, artık.

جُرْعَةٌ [is.] Bıçak sapı (cüz'üne yerine):
(جزعة السكين). (Fıkra-ı ânifeye de n.)

جُزَاعٌ [sıf.] 1. Sabr edemeyip pek mahzûn ve mükedder olan. 2. Havf ve telaş eden, endîş-nâk. 3. Zehirli (ot): (كلاء جزاع).

جُرُوعٌ [sıf.] 1. Mahzûn, mükedder, müte'ellim. 2. Telaşlı, endîş-nâk.

جَزِيعَةٌ *cem: جَزَائِعُ* [is.] 1. Koyun sürüsünün bir kısmı. 2. Az mikdârda su. (Tasgîr sîgasında olarak Cîm'in zammı ve Zâ'nın fethiyle kabûl edenlere vardır.)

جَازِعٌ *s: جَازِعَةٌ* [sıf.] 1. Gam-nâk, müte'ellim. 2. Telaşlı, mütevehhim, endîş-nâk. - [iz.] 3. Asma çardağının üzerine konulan ağaçların beheri.

مَجْرَعٌ [iz.] 1. Hüzn, keder, 'elem. 2. Telaş, vehm, endîşe.

مُجْرَعٌ *مُجْرَعٌ* [sıf.] 1. Göz boncuğu ve sümâkî taşı gibi iki renkli, alaca: (رخام مجزع); (مجزع بأنواع الرخام). 2. Yarı olmuş (hurma kuruğu): (رطوبة مجزعة). 3. Az suyu kalmış (havz): (مجزع). 4. Bir yeri kazındıkta başka renk peydâ eden (çekirdek): (نوى مجزع).

مَجْرَاعٌ *cem: مَجْرَائِعُ* [sıf.] 1. Sabr ve tahammülü olmayıp kendini hüzn ve kedere bırakan. 2. Telaşlı, mütevehhim, endîş-nâk.

مَجْرَعٌ [sıf.] Korkak, cebîn. (Hâ'sı zâ'ididir.)

جَرَفٌ [ft 1.] 1. (bir şeyi) ölçmeksizin ve tartmaksızın götürü satmak veya satın almak: (جزف الشيء). 2. Kesretle almak: (جزف الشيء).

جَازَفٌ *يُجَازِفُ، مُجَازِفَةٌ، جَازَفٌ* [fş.] 1. (biriyle) ölçü ve tartısız olarak götürü alışveriş etmek: (جازفه في البيع). - [ft.] 2. Tehlikeye komak: (جازف بنفسه).

تَجَرَّفٌ *يَتَجَرَّفُ، تَجَرَّفٌ* [ft.] Seçmek, intihâb etmek: (تجزفه).

اجْتَرَفٌ *يَجْتَرِفُ، اجْتَرَفٌ* [ft.] Ölçüsüz ve tartısız olarak götürü satın almak: (اجتزف الشيء).

جِرْفَةٌ [is.] Koyun ya keçi veya deve sürüsünün bir kısmı.

جُزَافٌ *جُزَافَةٌ* [iz. s.] (Farisi "كزاف"dan mu'arreb) 1. Ölçüsüz ve tartısız olarak götürü alım ve satım. 2. Düşünmeksizin ve gayr-i ihtiyârî olarak sâdır olan fi'l ve hareket veya söz, 'abes. (Cîm'in fethi ve kesriyle dahi lügattir.)

جُزُوفٌ [sıfs.] Tevellüdünün vakti geçmiş (gebe): (حامل جزوف).

جَزِيفٌ [sıf.] 1. Götürü (alışveriş): (بيع جزيف). 2. Götürü alıp satılan (şey).

جَرَافٌ [iz.] Ağla balık tutan, balıkçı.

مَجْرَفَةٌ [is.] Balık ağı.

مُجْتَرَفٌ [sıf.] Götürü: (بيع مجترف), götürü satış.

جَزَق: *جَوَزَقُ* [iz.] (Farisi "كوزه"den mu'arreb) ipek kozası.

جَزَل: *جَزَلٌ* [ft 2.] 1. Kesip iki parça etmek: (جزله بالسيف). 2. (semer devenin omuzunu) urmak, yara etmek: (البعير جزل القنب غارب). 3. ('arûzda) mütefâ'ilün cüz'ünün dördüncü harfini iskât ve ikincisini iskân ederek müfta'ilün bırakmak. (Bunun esahhı "خزل"dir.)

جَزَل: *يَجْزُلُ* [fl 4.] (devenin) arkası semerden yara olmak: (جزل البعير).

جَزَل: *يَجْزُلُ* [fl 5.] 1. Büyük ve iri olmak: (جزل الشيء). 2. (söz) fasîh ve metîn olmak: (جزل المنطق). 3. Re'y-i sâ'ib sâhibi olmak: (جزل الرجل).

أَجْزَل: *يُجْزَلُ* [ft.] 1. (semer devenin omuzunu) yarmak, yara etmek: (القنب البعير أجزل). 2. Çok vermek: (من العطاء أجزل لفلان العطاء، من).

إِسْتَجَزَل: *يَسْتَجْزَلُ* [ft.] (re'y ve fikri) isâbet ettirmek: (استجزل الرأي).

جَزَل: *cem: جَزَالٌ* [iz.] 1. Kuru odun veya kütük ve tomruk: (جاء بجزل كثير). 2. Güğercin sesi: (ما أطف جزل الحمامة). 3. Bir cins nebât. 4. ('arûzda) mütefâ'ilün cüz'ünden dördüncü harfin iskâtı ve ikincisinin iskânıyla müfta'al olması. (Bunun sahîhi "خزل" olması melhûzdur.)

جَزَل: [sıf.] 1. Çok, külliyyetli, kesîr: (شيء). 2. Kesîr, sahî, cömert: (رجل جزل). 3. Re'y-i

metîn sâhibi: (رجل جزل). 4. Rekâketten sâlim, doğru ve fasîh (söz): (لفظ جزل).

جَزَل: [iz.] Büyük hurma bölüğü, kümesi.

جَزَلَةٌ: [sıfs.] 1. Re'y-i sâ'ib ve fikr-i metîn sâhibesi: (امرأة جزلة). 2. Sağrısı büyük (kadın): (امرأة جزلة). - [is.] 3. Ekmek bakiyyesi. 4. Süt tulumu. 5. Hurma sepeti.

جَزَلَةٌ: [is.] 1. Büyük hurma bölüğü, kümesi. 2. Parça, kısım, kıt'a: (أخذ جزلة منه).

جَزَالٌ: *جَزَالٌ* [iz.] Hurma kesimi: (هذا زمن الجزال).

جُزَالٌ: [iz.] Kuru odunun irisi, hamâm kütüğü.

جَزَالَةٌ: [is.] 1. Re'y-i metîn, fikr-i sâ'ib. 2. Metânet, salâbet. 3. Hüsn-i ahlâk. 4. Fesâhat. 5. Kesret, ziyâde.

جَزِيلٌ: *جَزَالٌ* [sıf.] 1. Büyük, 'azîm. 2. Çok, külliyyetli, kesîr: (شيء). 3. Çok, külliyyetli, kesîr: (جزيل).

أَجْزَلٌ: *جَزَالٌ* [sıf.] 1. Daha büyük. 2. Daha çok, daha kesretli. 3. Re'y ve fikri daha metîn ve sâ'ib. 4. Semer urmuş, arkası semerden yara olmuş (deve).

جَزَالٌ: [sıf.] Pek büyük veya çok olan.

جَزَوٌ: [sıf.] Örgücü kesik (deve).

جَوَزَلٌ *cem: [iz.] Güğercin palazı: (هو أهزل من الجوزل). 2. (mec.) taze delikanlı. 3. Pek za'îf deve. 4. Zehr, sem: (الجوزل سفاه).

مَجْزُولٌ: [sıf.] ('arûzda) mütefâ'il cüz'ünden dördüncü harfi iskât ve ikincisi iskân olunarak müfta'al kalmış olan (şi'r).

جَزَمَ * [ft. 2.] 1. Kesmek, kat' etmek: (جزم الشيء). 2. (bir işi) kat'ıyyen bitirio ilişik bırakmak: (جزم الأمر). 3. (yemîni) istisnâsız ve kat'î sûrette etmek: (جزم اليمين). 4. 'Azm ve niyyet etmek: (جزم على الأمر). 5. (kırbayı) doldurmak: (جزم السقاء). 6. (hurma ağacının) meyvesini tahmîn ve takdîr etmek: (جزم النخل). 7. Def'-i tabî'îde kâzûrâtı yarı yerde kesmek: (بسلحه جزم). 8. (birine bir şeyi) îcâb ve ilzâm etmek: (جزم على فلان كذا). 9. (nahvda, fi'li) meczûm etmek, yani harf-i 'ehîri sahîh ise harekesini ve mu'tel ise kendisini hazf etmek. 10. (kırâ'ette) harfleri yerli yerine ve îcâb eden te'ennî ile okumak: (جزم القراءة). 11. (kitâbette) harfleri bir çırpıda düz yazmak: (جزم الخط). - [fl.] 12. Korkup izhâr-ı 'aciz etmek, 'âciz kalmak: (عنه جزم). 13. Bir işte tınmayıp sükût etmek: (عليه جزم). 14. Şişecek derecede veya yigirmi dört sâ'atte bir yemek: (جزم الرجل). 15. (deve) suya kanmak: (جزمت الإبل).

أَجَزَمَ * [ft.] (hurma ağacının) meyvesini üstünde iken satmak: (أجزم النخل).

جَزَمَ * [ft.] 1. Doldurmak, imlâ etmek: (جزم السقاء). - [fl.] 2. tınmayıp sükût etmek: (جزم عليه). 3. Korkup izhâr-ı 'aciz etmek: (جزم عنه).

يَتَجَزَّمُ، تَجَزَّمُ * [fl.] Yarılmak, münşak olmak: (تجزمت العصا).

اجْتَزَمَ * [ft.] 1. (hurma ağacının) meyvesini evvelden tahmîn etmek: (اجتزم النخل). 2. (bir mâlın) bir mikdârını alıp bir mikdârını bırakmak: (اجتزم حزمة من المال). 3. (hurma serecek yer veya ağıl) satın almak: (اجتزم). 4. (hurma ağacının) meyvesini üstünde iken satın almak: (اجتزم النخل).

انْجَزَمَ * [fl.] 1. Kırılmak, şikest olmak: (انجرم العظم). (harf) meczûm olmak: (انجرم الحرف).

جَزَمَ [iz.] 1. Ucu düz kesilmiş kalem. 2. Hurûf-ı muttasileden mürekkebe olan hatt-ı Arabî ki Hümyerîlerin müsned hattından ve daha doğrusu Finikelilerle İbrânîlerin hurûf-ı mukatta'adan 'ibâret hattından cezm ve kat' olunmuştur. 3. Dişi deveye fevt olmuş yavrusu yerine diğeri bir yavru kabûl ettirmek için âlet-i tenâsülüne idhâl edip ba'dehü o yavruya sürdükleri kundak. 4. Vaktinden evvel zuhûr eden iş: (جزم الأمور). 5. (nahivde) kelimenin âhîrinin meczûm olması. 6. Sükûn 'alâmeti (-). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جَزَمَ [iz.] Nasîb, behre, pay.

جَزَمَةٌ [is.] 1. Yigirmi dört sâ'atte bir yenen yemek. 2. Cezm yani sükûn 'alâmeti. 3. (Türkçeden me'hûz) çizme.

جَزْمَةٌ: [is.] 1. Bir şeyden kesilmiş parça, kıt'a. 2. Yüz veya ziyâde ve bir kavle göre on ile kırk arasında bir mikdâr re'isten 'ibâret mevâfi sürüsü. 3. Deve bölüğü. 4. Koyun sürüsü.

جَازِمٌ: [sıf.] 1. Dolu: (سقاء جازم). 2. Suyu kanmış: (بغير جازم). 3. (nahivde) fi'l-i muzâri'i meczûm eden (edât). - [iz. cem.] 4. Sütle dolu tulumlar.

أَجْرَمٌ: [sıf.] 1. Daha keskin. 2. Daha kat'î.

مَجْرَمٌ: [sıf.] Dolu: (سقاء مجرم).

مَجْرُومٌ: [sıf.] (nahivde) edât-ı câzime duhûlüyle âhirinden harekesi veya harf-i 'illet olan lâmu'l-fi'li yahut 'alâmet-i ref' olan (ن)'yi sâkit olmuş (muzâri').

جَزْمَرٌ: [iz.] (Farisi "كزمازك"den mu'arreb) ilgin ağacı meyvesi.

جَزْنٌ: [iz.] İri veya tomruk odun. Sıfat gibi dahi kullanılır: (حطب جزن). ("جزل"den mübdeldir.)

جَزَى: [ft 2.] 1. (bir şeyin) karşılığını vermek, mükâfât etmek: (جزاه، جزى عليه); "جزاهم"; (جزيت) 2. Ödemek, te'diye etmek: (بما صبروا جنة). 3. Hâcet bırakmamak, müstağnî etmek: [fl.] 4. Kifâyet etmek, kâfi olmak: (ما يجزيني هذا). 5. Mükâfâta galebe çalmak: (جازيته فجزيته). (Bu ma'nâ ile birinci bâbdan dahi gelip, muzâri'i "يجزو" olur.)

جَزَى: [ft.] 1. (bir şeyin) yerine geçip ancak tamâmıyla yerini tutamamak, bedel-i nâkısı olmak: (أجزى كذا عن كذا). 2. (bir şeyin) yerine geçip ondan müstağnî etmek: (أجزى) (عنه مجزى فلان، مجزاة فلان (Mîm'in feth ve zammıyla). 3. Bıçağa sap takmak: (أجزى السكين). (Son iki ma'nâ ile mehmûz "أجزأ" yerine lügattir.)

جَازِيٌ: [ft.] 1. Müjâzi, مُجَازَةٌ، جَزَاءٌ * جَازِيٌ: Karşılığını vermek, mükâfât etmek: (جازيته بما). 2. (birine) (جزاك الله خيراً) deyip du'â etmek: (جازاه خيراً).

جَازِيَةٌ: [ft.] Birinden karşılık ve mükâfât istemek: (اجترأ).

تَجَازَى: [ft.] *تَجَازَى، تَجَازٍ (التَّجَازِي) * تَجَازَى: (borçluyu) sıkıştırıp (alacağını) istemek, tekâzâ etmek: (تجازى دينه، بدينه).

جَزَاءٌ: [iz.] 1. Karşılık, mükâfât. 2. Gınâ, istiğnâ: (هو ذو جزاء). 3. (nahivde) diğer bir cümlelerin mazmûnunun vukû'una menût ve mütevakkıf cümle, ki cümle-i cezâ'iyeye ve cevâbiyye ve diğeri şart ve cümle-i şartıyye denir. - (كلم الجزاء)، cümle-i şartıyye ve cezâ'iyeye dâhil olan edevât. - (دار الجزاء)، âhiret.

جَزِيَةٌ: [is.] 1. Arâzî vergisi. 2. Harâc, bedel-i askerî.

جَازِيَةٌ: [sıf.] *جَازِيَةٌ، s: (الجازي) * جَازِيَةٌ: (bu ma'nâ ile) diğer bir şeyin yerine geçen, yerini tutan. - (هذا رجل جازيك)

(من رجل), bu adam sana kâfidir, diğerine ihtiyâc bırakmaz.

*cem: (الجَوَازِي) *Karşılık, mükâfât: (هذا جازية ما فعلت).

[is.] Karşılık, mükâfât. (İsti'mâlde ekseriyyâ fenâlıktaki karşılık hakkında denilip hayrıda kullanılan mükâfâtın zıddı 'ad olunur.)

Develeri men' ve zecr için savttır.

[fl 3.] 1. Nasır bağlamak: *يَجْسَأُ، جُسَاءٌ، جُسُوءٌ *جَسَأَ [ch.] 2. Sertleşmek, katılaşmak: (جسأت يده). (جسأت الأرض).

[iz.] 1. Sert ve nasırlı deri. 2. Donmuş su.

[is.] 1. Sertlik, nasırlı derinin sertliği. – (جسأة الكبد، جسأة الطحال، جسأة الأجنان، جسأة) (جسأة الملتحمة), karaçiğere ve dalağa ve göz kabağına ve gözün kendisine 'arız olan sertlikten 'ibâret emrâz.

[sıf.] Kuru, sert, pek: *جاسيئة *s: جاسيئة (نبت) (جبل جاسيئة), (جاسيئة).

[sıfs.] Sert ve nasırlı (el): (يد جسأة).

[iz.] Sertlik, huşûnet. جاسيئة

[sıf.] Sert, katı: *مَجْسُوءَةٌ *s: مَجْسُوءَةٌ (أرض) (مجسوءة).

[iz.] Hind'de çıkar bir cins kîmetli taş. جُسْت

[fl 4.] (kan bir şeye) bulaşmak, bulaşıp kurumak: (جسد الدم به).

[ft.] (kan) bulaştırmak: *يُجْسِدُ، إِجْسَادٌ *أَجْسَدَ (أجسده بالدم). - [ch.] 2. Safrana boyanmak: (الثوب).

[ft.] Safrana boyamak: *يُجْسِدُ، تَجْسِيدٌ *جَسَدَ (جسد الثوب).

[fl.] Vücûdlu ve mücessem olmak. *يَتَجَسَّدُ، تَجَسَّدٌ *تَجَسَّدَ

[iz.] 1. Beden, cism, ten, vücûd. 2. A'zâ-ı bedenin beheri: (امرأة حسنة). 3. Za'farân, safran. 4. Kurumuş kan. 5. Benî İsrâ'îlin buzağısı.

'in (جسم) 'den farkı şudur ki: Cism eb'âd selâsesi olan her şeye itlâk olduğu hâlde, cesed yalnız rengi olan ecsâma mahsûs olup, meselâ su ve havâya cesed denilmez.

[iz.] (جست) yerine lügattir. ("جست" mâddesine n.)

[sıf.] Bulaşıp kurumuş (kan). *جاسيدٌ، جسيدٌ *جَسِدٌ

[iz.] Za'faran, safran. *جَسَادٌ *جَسَادٌ

[iz.] Bir nev' karın ağrısı. جسَادٌ

[sıf.] Cism ve bedene mensûb ve müte'allik, cismânî, rûhânî olmayan. *جَسَدَانِيٌّ *جَسَدَانِيٌّ

[iz.] (جزدان) yerine lügattir. جسَدَانٌ

[iz.] Tenin üzerine giyilen ve tene dokunan esvâb: (لا تخرجوا إلى) *مَجَابِيدُ *cem: مَجَابِيدُ

(المساجد في المجاسد). (Aslı Mîm'in zammıyla olmak muhtemeldir.)

*مَجَسَّدٌ: [sıf.] 1. Boyaya işbâ' olunmuş, iyi boyanmış. 2. Safranla veya kırmızıya boyanmış: (ثوب مجسد).

*مُجَسَّدٌ: [sıf.] 1. Safranla veya kırmızıya boyanmış: (ثوب مجسد). 2. Güzel ve mütenâsib neğamâtтан mürekkebe, rengîn: (صوت مجسد).

*جَسَرَ: [fl. 1.] 1. (erkek deve) dişisine aşmağı terk etmek: (جسر الفحل). ("حسر" ve "جفر" gibi.) 2. Yürekli ve cür'etli olup saldırmak: (جسر الرجل). 3. Köprü kurmak: (جسر). - [ft.] 4. (beyâbânı) kat' edip geçmek: (جسرت المفازة).

*جَسَّرَ: [ft.] Cür'et ve cesâret vermek, yüreklendirmek: (جسر فلاناً).

*اجْتَسَرَ: [ft.] 1. (beyâbânı) kat' edip geçmek: (اجتسرت الركاب المفازة). 2. (gemi denizi) kat' etmek: (اجتسرت السفينة البحر).

*تَجَسَّرَ: [fl.] Kibr veya serkeşlikten başını yukarı tutmak: (تجاسر الرجل). 2. Yiğitlik izhârıyla bir işe cür'etlenmek: (تجاسر). 3. Değneği oynatarak birine urmağa hazırlanmak: (تجاسر لفلان بالعصا). 4. İri cüsseli ve başı yukarı olmak: (تجاسرت الناقة). 5. İkdâm ve müdâvemet etmek: (تجاسر القوم في سيره). 6. Yürümek, ilerlemek: (تجاسر الخيل بالكماة).

[iz.] 1. *جَسُورٌ، أَجَسَّرُ: cem: جَسْرٌ *جَسْرٌ: Köprü. 2. (mec.) vâsita, âlet.

(جسر) ile (قنطرة) arasındaki fark şudur ki: (جسر) ile (جسر) arasında mürekkebe köprüye veya duba ve saldan mürekkebe köprüye veya 'ale'l-ıtlâk köprüye, ve (قنطرة) ise yalnız kârgîr ve kermerler üzerine mü'esses olanına denir.

*جَسْرَةٌ: [sıf.] 1. İri cüsseli ve işlek (deve): (ناعقة جسر). 2. İri ve bahâdır (adam): (رجل جسر). 3. Semiz, dolgun, tombul: (جارية جسر السواهد).

*جَوَائِرُ: [sıf.] 1. Yiğit, dilîr, yürekli, cür'etli. 2. İri boylu.

*جَسُورٌ: [sıf.] 1. Yiğit, dilîr, bahâdır. 2. İri boylu, bâlâ-bülend: (رجل جسور).

*مُتَجَسِّرَةٌ: [sıf.] İşlek ve yürük: (ناعقة متجاسرة).

[sıf.] Uzun, tavîl: (رجل جسرب).

[ft.] 1. El ile yoklamak: (جس). 2. Araştırmak, yoklamak, tahkîk ve tefahhus etmek: (الأخبار جس). 3. Dikkatle göz gezdirip bakmak, gözle yoklamak: (جسه بعينه). 4. Ayakla basmak, çiğnemek: (جس الأرض). 5. Mevsiminin gayrinde bitmek: (جس الصليان).

يَتَجَسَّسُ، تَجَسَّسٌ [ft.] (bir işin) iç yüzünü araştırıp tefahhus etmek: (تجسس الحبر). 2. Câsûsluk etmek: "ولا تجسسوا".

يَجْتَسُّ، اجْتِسَّاسٌ [ft.] 1. (hayvân otu) ağzıyla araştırarak otlamak: (اجتست الإبل الكلاء). 2. Dikkatle bakıp yoklamak: (اجتس الرجل أمر القوم).

جَوَّاسٌ [sıf.] 1. El ile tutup yoklayan. 2. Tahkîk ve tefahhus eden. - [is. cem.] 3. (الجواس), havâss-ı hamse.

[sıf.] Şerre dâ'ir olan ahbârı tefahhus eden, câsûs, hafîyye me'mûru.

جَسَّاسَةٌ [sıf.] 1. Ahbârı ziyâde tefahhus eden. 2. Şikârını pençesiyle birden itlâf eden (arслан). - [is.] 3. Gûyâ ahbârı tecessüs edip deccâle teblîğ eden bir hayvân-ı nahrî-i mevâm.

جَوَّاسِيٌّ [sıf. iz.] 1. Şerre dâir veya şer niyyetiyle ahbârı ve esrârı tahkîk ve tefahhus eden. 2. Memleket veya askerinin ahvâlini anlayıp haber vermek üzere düşman tarafından konmuş gizli me'mûr.

[iz. cem.] Def çalanlar, defçiler, çengiler.

مَجَّسٌ [iz. s.] 1. Yoklanacak yer, hayvânın semizliği derecesi anlaşılacak için yoklanan mahalli: (أفواها مجاسها), develerin ağzı semizliklerine delâlet eder yani iyi yiyenleri semizdir. Zâhir-i hâli bâtınına delâlet eder ma'nâsıyla insân hakkında dahi darb olunur

meseldir. 2. Göğüs, sadr: (المجسة ضيق), göğsü dar, mahzûn ve mükedder.

مَجَّسَةٌ [is.] Yoklayacak âlet, sonda. (cerrâh âleti).

يَجْسَعُ، جُسُوعٌ [fl.] 1. 'Atâ ve bahşişten veya sözden imsâk etmek: (الكلام جسع عن العطاء، عن).

[fl 3.] 1. (deve) geviş getirmiş: (جسعت الناقة). 2. Kusmak, kay etmek: (جسع الرجل).

[fl.] [deve] geviş getirmek: (اجتسعت الناقة).

[sıf.] Uzak, ba'îd: (سفر جاسع).

يَجْسَمُ، جِسْمَةٌ [fl 5.] İri vücûdlu olmak: (جسم الرجل).

[ft.] 1. İrileştirmek. 2. Cism ve ten peydâ ettirmek, mâddî ve cismânîye tahvîl etmek.

[fl.] 1. İrileşmek, vücûdlu olmak. 2. Cism ve ten peydâ etmek, mâddî ve cismânî olmak. 3. Görünmek: (تجسم في)، gözüme şöyle göründü. 4. Bir hasletin mücessimi olmak, bir sıfatla muttasıf olmak: (تجسم فلان من الكرم), kerem-i mücessim kesildi. - [ft.] 5. Büyük bir işe 'azm ve teşebbüs etmek: (تجسم الأمر). 6. (bir yere doğru) kasd ve 'azîmet etmek: (تجسم الأرض). 7. (bir tâ'ifeden birini) seçip ihtiyâr etmek: (تجسم من العشيرة فلاناً).

جِسْمٌ: *cem: جُسُومٌ، أَجْسَامٌ* [iz.] 1. Gövde, beden, cesed, ten, vücûd. 2. Eb'âd-ı selâsesi yani tûl ve 'arz ve 'umk olan her bir şey.

جُسَمٌ: [iz. cem.] 1. Büyük işler, mehâmm-ı 'umûr. 2. Akıllı adamlar, 'ukalâ-ı ricâl.

جَسِيمٌ: *s: جَسِيمَةٌ cem: جِسَامٌ* [sıf.] 1. İri, büyük, vücûdlu. 2. Semiz, şişman, mûlahham: (رجل جسيم). 3. Sath-ı arzdan yüksek olup ancak su çıkan (mahal). – (جسام الأمور), büyük işler: (من هو جسام الأمور).

جُسَامٌ: *s: جُسَامَةٌ* [sıf.] İri, büyük, vücûdlu.

جِسْمَانٌ: [iz.] Beden, ten, cesed, vücûd: (إنه لنحيف الجسمان).

أَجْسَمٌ: [sıf.] Daha iri, daha büyük, daha vücûdlu.

جِسْمَانِيٌّ: [sıf.] Beden ve cesede müte'allik, rûhânînin 'aksi.

مُجَسَّمٌ: [sıf.] Beden ve cesedi olan. 2. (hendesede) eb'âd-ı selâsesi yani tûl ve 'arz ve 'umku olan.

جِسْمَرٌ: *جِسْمُورٌ* [iz.] Beden insânın arkadanki kıvâm ve hey'eti: (ما أحسن جسموره).

جِسْمَزَجٌ: *جِسْمِزَجٌ* [iz.] (Farisi "جشميزك"den mu'arreb) göze konulan bir cins 'ilâc.

جِسْنٌ: *جِسْنَانٌ، يَجْسِنُ، اجْسَانٌ* [fl. kş.] Sertleşmek, katılaşmak: (اجسان الشيء).

جُسْنَةٌ: [is.] Çatal boynuzlu yuvarlak bir cins balık.

جُسَانٌ: [iz. cem.] Def çalanlar, çengiler.

(Bunun fel'ân vezninde "جس" mâddesinden ve fi'âl vezninde "جسن" mâddesinden olması muhtemel olduğundan "جس" mâddesinde dahi zikrolundu.)

جَسَا: *يَجْسُو، جَسُو، جُسُوٌ* [fl 1.] 1. Sertleşmek, katılaşmak: (جسا الشيء). 2. Pek ziyâde müsîn olmak: (جسا الشيخ). 3. (su) donmak: (جسا الماء).

يُجَاسِي، مُجَاسَاةٌ: *جَاسَا* [fş.] Muhâsama ve mu'âdât etmek: (جاساه).

جَاسِيَةٌ: *s: جَاسِيَةٌ* [sıf.] Katı, sert, kuru. – (يد دابة جاسية القوائم), kemiği kuru ve etsiz el. – ayakları kuru hayvân.

جَسَاوَةٌ: [is.] Sertlik, katılık.

جَيْسُوَانٌ: *fr: جيسوانة* [iz.] Kuruğu güzel bir cins hurma ağacı.

جَشَأٌ: *يَجْشَأُ، جَشُوءٌ* [ft 3.] (yürek) oynamak, hoplamak: (جشأت نفسه). 2. (gönül) bulanmak: (جشأت المعدة); (جشأت نفسه). 3. (gece karanlığı) basmak: (جشأ الليل). 4. (deniz) kararıp karışmak, dalgalanmak, kalkmak: (جشأ البحر). 5. (koyun) boğazından ses çıkarmak: (جشأت الغنم). 6. Bir yerden bir yere gitmek: (جشأ القوم). 7. (yer) bütün nebâtâtı çıkarmak: (جشأت الأرض). 8. Titsinmek: (جشأت). 9. Bir kere sıçramak: (جشأت الوحش).

[fl.] ve: *يَجْتَسِبُ، تَجْتَسِبُهُ* جَسَبًا

[fl.] Geğirmek: (جَسَبًا، تَجَسَّبُوا *جَسَبًا).
(تَجَسَّبَ الرَّجُلُ).

[ft.] 1. (bir memleketi) nâ-muvâfik bulmak, imtizâc etmemek: (اجْتَسَبَ فلان البلاد). - [fl.] 2. (bir memleket birine) nâ-muvâfik gelmek, gelmemek: (اجْتَسَبَتْهُ البلاد).

2. (شيء جَسَبَ). Çok, kesîr: [sıf.] جَسَبٌ.
Hafif: (سهم جَسَب).

[iz.] 1. *أَجْسَاءٌ، جَسَبَاتٌ *cem: جَسَبٌ.
Çekilmesi kolay hafif ve gevşek yay. 2. Böyle yay a'âmâlinde müsta'mel ağaç.

[iz.] Gece karanlığının veya deniz dalgalarının birden bire basması: (جَسَبَ اللَّيْلُ، جَسَبَ الْبَحْرُ).

[iz. s.] Geğirme. *جَسَبَةٌ، جَسَبَةٌ *جَسَبَةٌ.
(Lügat-i 'âmmiyede "دشوة" derler.)

[is.] 1. Sabâh, fecr. 2. Sabâhleyin esen hafif rüzgâr.

[fl 1, 4.] 1. *جَسِبَ، يَجْسِبُ، جَسِبَ ve يَجْسِبُ* جَسِبَ.
(ekmek) iri öğütülmüş undan ma'mûl ve kaba yahut kuru ve katıksız olmak: (جَسِبَ الْخَبْزُ). - [ft.] 2. (un veya bulguru) iri ve kaba öğütmek: (جَسِبَ الحنطة). 3. (bir şeyin) tarâvet ve revnakını izâle edip kurutmak: (جَسِبَ اللهُ شِبَابَهُ). "حي الله شبابيه" du'âsına mukâbil bed-du'âdır.) 4. Alçak ve hor ve zelîl etmek: (جَسِبَهُ اللهُ).

[fl.] 1. İri öğütülmüş undan ma'mûl veya kuru ve katıksız ekmekle yahut 'âdî yemekle beslenmek: (جَسِبَ). 2. (yemek) iri dövülmüş buğday ve bulgur ve sâireden ma'mûl veya kaba olmak: (جَسِبَ الطعام).

[sıf.] 1. İri öğütülmüş undan ma'mûl veya kuru ve katıksız (ekmek): (خبز جَسِب). 2. Kaba, 'âdî (yemek): (طعام جَسِب). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

[sıf.] Kaba veya kuru ve katıksız (yemek): (طعام جَسِب). - (جَسِبَ المرعى), mer'ânın kuru ve haşîni.

[iz.] Sebzenin üzerine konan çi ve nem.

[sıf.] 1. Kaba ve 'âdî yemeklerle beslenen: (رجل جَسِب). 2. Bedeni kuru ve boyu kısa (karı): (امرأة جَسِب). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

[sıf.] 1. İri dövülmüş bulgur ve sâireden ma'mûl: (طعام جَسِب). 2. Kuru, katıksız: (خبز جَسِب). 3. Kalın, kaba, sert: (ثوب جَسِب). 4. Kaba ve dokunaklı, dürüş: (كلام جَسِب). 5. Kaba ve 'âdî yemekle beslenen: (رجل جَسِب).

[iz.] *جَسِبٌ *cem: جَسِبٌ.
(Cem'i daha müsta'meldir.)

[sıf.] İri dövülmüş veya kuru ve katıksız: (طعام مجسب، مجسوب).

مُجْتَسِبٌ: [sıf.] İri ve bahâdır (adam).

مُجْتَسِبٌ: [sıf.] İri dövülmüş kaba veya kuru ta'âmla beslenen (adam).

جَشَّجَشَ: [ft. d.] *يَجْشِجْشُ، جَشَّجَشَتْهُ* (kuyuyu) küreyip süpürmek: (جَشَّجَشَ البئر).

جَشَرَ: [ft 1.] *يَجْشُرُ، جَشَرٌ* 1. (hayvânâtı) mer'âya çıkarmak: (جَشَرَ الدواب). 2. (atları) çadırın önünde otlatmak: (جَشَرَ الخيل). 3. Bırakmak, terk etmek: (جَشَرَ الشيء).

جَشَرَ: [fl 1.] *يَجْشُرُ، جُشُورٌ* (sabâh) sökmek, açılmak: (جَشَرَ الصبح).

جَشَرَ: [fl 4.] *يَجْشُرُ، جَشَرٌ* 1. (birinin) göğsü soğuktan hışırdayıp sesi kısık olmak: (جَشَرَ الرجل، البعير). 2. (sâhilin) toprağı sert olup taş gibi katılaşmak: (جَشَرَ الساحل). 3. (tulum) süttten kirlenmek: (جَشَرَ الوطب). 4. (erkek deve) dişisine aşmaktan kalmak: (جَشَرَ الفحل). - [ch.] 5. Nezle olup göğsüne inmek ve sesi kısılmak: (جَشَرَ الرجل).

جَشَرَ: [ft.] *يَجْشِرُ، تَجْشِيرٌ* 1. (hayvânâtı) mer'âya çıkarmak: (جَشَرَ الدواب). 2. Bırakmak, terk etmek: (جَشَرَ الشيء). 3. (kabı) boşaltmak: (جَشَرَ الإناء).

تَجَشَّرَ: [fl.] *يَتَجَشَّرُ، تَجَشَّرٌ* Boşalmak: (تَجَشَّرَ بطنه).

جَشَرَ: [iz. sıf.] 1. Geceleri me'vâya nakl olunmayıp mer'âda kalan hayvânât: (مال جَشَرَ). 2. Geceleri hayvânlarıyla mer'âda kalan kavm ve cemâ'at: (أصبحوا جَشَرًا). 3. Sâhil-i bahrda bulunup

tasallüb ve tahaccür eden balçık ve mevâdd-ı bahriyye. 4. Bekâr adam, ergin, 'azb. 5. İlkbaharda yetişen sebze: (ما اخضر جَشَرَ الربيع). 6. Halkın ayak takımı, edânî. 7. Denizin attığı süprüntüleri çok (yer): (مكان جَشَرَ). (Masdariyyet ma'nâları için yukarıya n.)

جَشِرٌ: [sıf.] Süttten kirlenip kokan (tulum): (وطب جَشِر).

جَشِرَةٌ: [is.] Soğuktan göğüste hâsıl olan hışırtı ve sesteki kısıklık: (أصابني من البرد جَشِرَةٌ).

جَشِرٌ: [iz. sıf.] *جَشِرٌ* 1. Hayvânâtı mer'âya götürüp gece birlikte kalan adam: "يا معشر الجشار لا تغتروا بصلاتكم". 2. Şişkin, müntefih: (جنب جَشِر).

جَشِرِيَّةٌ: [is.] 1. Sabâh, seher. 2. Öylen vakti, nısf-ı nehâr. 3. Sabâhleyin içilen deve sütü veya diğer meşrûb: (اصطبنا الجاشرية). 4. Bir nev' ta'âm.

جَشِرٌ: [iz.] *جَشِرٌ، أَجْشِرَةٌ* 1. Geceleri hayvânlarıyla mer'âda kalan adam. 2. Bekâr adam, 'azb. 3. Deriden terkeş. 4. Büyük çuval.

جَشِرٌ: [sıf.] *جَشِرٌ* cem: جَشِرَاءٌ *s: أَجْشِرٌ* olup göğsüne inmiş ve sesi kısılmış olan.

جَشِرٌ: [iz.] Hayvânât, mevâşî.

جَشِرِيٌّ: [iz.] Hayvânât ve mevâşî çobanı.

جَشِرٌ: [iz.] Atların otladıkları çayırın sâhibi.

مَجْسَرٌ: [iz.] Hayvânâtın suvarılmadığı havz.

مُجَسَّرٌ: [sıf.] 1. Geceleri mer'âda bırakılan (hayvân). 2. Bırakılmış, metrûk, salma.

مُجَسَّرَةٌ: [sıfs.] Çayıra çıkarılmış (atlar): (خيل مجسرة).

مَجْسُورٌ: [sıf.] Nezle göğsüne inmiş ve sesi kısalmış (insân veya hayvân).

جَشَّ: [ft 1.] Dövüp ufaltmak, kırmak: (جش الشيء). 2. Urmak, dövmek, darb etmek: (جش فلاناً بالعصا). 3. Süpürmek: (جش المكان). 4. Ayıklamak, temizlemek: (جش البئر). 5. Gözünü sıkarak (gözyaşını) dökmek: (جش الباكي دمه).

جَشَّ: [ft.] 1. Döverek ufaltmak: (أجش الشيء). - [fl.] 2. (yerin) nebâtâtı birbirine sarmaşmak: (أجشت الأرض).

جَشَّ: [fl.] (yerin) nebâtâtı birbirine sarmaşmak: (أجشت الأرض).

جَشَّ: [sıf.] Bel, meyân, 'amûd-ı fekârînin ortası: (ضرب جش الحمار). (Masdariyyey ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جَشَّ: [sıf.] Sert ve taşlık (yer): (جش موضع).

جَشَّ: [iz.] 1. Dağ, cebel. 2. Yüksekçe yer, sırt. 3. Gecenin bir sâ'atı: (مضى جش من الليل).

جَسَّ: [is.] 1. Bir tarafa birden hamle ve hücûm eden kavm ve cemâ'at. 2. Bir kavm ve

cemâ'atin bir tarafa birden 'azîmeti, hücûm, hamle.

جَسَّ: [is.] 1. Sesin iriliği, gürlüğü, şiddet-i savt: (لصوته جسة). 2. Ses kısıklığı, boğukluğu. (Fıkra-ı ânifeye de n.)

جَسَّ: [iz.] Kısık ve boğuk ses.

جَشِيشٌ: [iz.] Kavrulmuş buğday ve bunununu veya bu undan yapılan bir nev' meşrûb, kavut, süveyk.

جَشِيشَةٌ: [is.] 1. İri dövülmüş buğday ve bulgur ve sâire. 2. Kavrulup dövülmüş buğdayla et veya hurmadan mürekkeb yemek.

جَشِيشٌ: *s: جَشِيشَةٌ [sıf.] İri dövülmüş (buğday ve sâire).

جَشَاءٌ: *s: جَشَاءٌ [sıf.] 1. İri ve kalın sesli: (رجل، فرس، رعد أجش). 2. Kalın ve boğuk (ses), baso: (صوت أجش). 3. Kalın ve çekilmesi zor (yay): (قوس جشاء). 4. Molozlu olup ancak hurma yetiştirmeğe elverişli (yer): (أرض جشاء).

جَشَائِشٌ: [iz.] Buğday ve bulgur döven adam.

جَشَائِشٌ: [iz.] Bel, meyân.

مَجَسَّ: [iz. s.] El değirmeni.

جَشَعٌ: [fl 4.] Hırs ve tama'la ve aç gözlülükle ârzû etmek, kendi nasîbini aldıktan sonra başkalarınınkine göz dikmek: (جشع الرجل).

[fl.] Hırslanmak, hırs ve tama'la ârzû etmek: (تَجَسَّعَ عليه).

[fş.] Su başına üşüşüp kim evvel almak veya içmek için tutuşmak: (تجاسعا الماء).

[sıf.] 1. Tama'kâr, harîs, aç gözlü, doymaz: (هو جشع من قوم جشعين). - [iz.] 2. (الجشع), arslan. - (رجل جشع بشع), tama'kâr ve habîs adam.

[iz.] Firâk-ı evtân ve ahbâbdan hâsıl 'elem, özleme, hicrân.

[sıf.] Kötü ahlâklı, habîs.

[sıf.] Aç gözlü ve habîs: (قوم جشاع إلخ).

[ft 4.] (bir işi) zahmetine katlanarak der-'uhda etmek, göze almak: (جشم). - (جشمت إليك عرق القربة). - (الامر). - (ما جشمت اليوم طعاماً). - (ما جشمت إليك ظلفاً). - (جشمت إليك ظلفاً). (Avcı ta'bîri.)

[ft.] ve: *يُجَشِّمُ، إِجْشَامٌ*: أَجْشَمَ

[ft.] (birine bir iş) yükletmek, teklîf ve havâle etmek: (أجشمني،). (جشمني الأمر).

[ft.] 1. Üstüne almak, der-'uhda etmek, katlanmak: (تجشم الأمر). 2. (bir

mesâfenin) kısm-ı a'zamı kat' etmek: (تجشمت). 3. Tefrîk ve ihtiyâr etmek: (تجشمت فلاناً كم). (بين القوم). (Bu son iki ma'nâda "تجسم" yerine lügattir.)

[iz.] Ağırılık, sıklet: (ألقى عليه جشمة). (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

[iz.] Kalb akça: *جُشُومٌ*: جُشِمَ [جرير] بدا ضرب الكرام وضرب تيم كضرب الدنبلية والجشوم

[iz.] 1. Ağırılık, sıklet, bâr: (ألقى عليه). 2. Semizlik, sümn. (جشمة).

[iz.] 1. Ağırılık, sıklet, bâr. 2. İnsân ve hayvân karnı veya kaburgalarıyla beraber göğsü.

[sıf.] İri ve semiz, şişman, mülahham: *جَشِيمٌ*: جَشِيمٌ (إبل جشيم); (رجل جشيم).

[iz.] (المجثم), arslan. (harf-i ta'rîfle). (إسم-i fâ'îl ma'nâsı için "أجشم" fikrasına n.)

[sıf.] Kaba, kalın, iri. *جَشْنٌ*

[is.] Bir cins siyah kuş. *جُشْنَةٌ*

[iz.] *جَوَاشِنٌ*: جَوَاشِنٌ (Farisiden me'hûz olması muhtemeldir) 1. Göğüs, sadr. 2. Zırh, dir'. 3. Gecenin ibtidâsı veya ortası: (مضى). 4. Bakıyye, artık: (جواشن الثمان), yaban darısının artığı.

[iz.] Zırh yapan san'atçı, zırhçı. *جَوْشَنِيٌّ*

[sıf.] Hamârât ve becerikli ve şen (kadın): (امرأة مجشونة).

جَشُو: *cem: جَشَوَاتٌ [iz.] Hafif yay. ("جشء" yerine lügattir.)

إِجْتَشَى: *جَشَى: إِجْتَشَى [ft.] Red etmek: (كلمته فاجتشي فضيحتي).

جَصَجَصَ: *جَصَّاجِصٌ [sıf.] Kireçle sıvanmış gibi düz ve beyaz: (مكان جصاجص).

جَصَّ: *جَصَّ: جَصَّ [fl 2.] Sıkı bağlı olmaktan inleyip ağlamak: (بات يحص في الرباط).

جَصَّصَ: *جَصَّصَ: جَصَّصَ [ft.] 1. (kabı) doldurmak: (جصص الإناء). 2. Sıvamak, kireç sürmek: (جصص البناء). - [fl.] 3. (köpek eniği) gözlerini açmak: (جصص الجرو). 4. (ağacın) yaprak veya yemişleri yeni zuhûr etmek: (جصص على). 5. Hamle ve hücum etmek: (جصص على). (الشجر العدو).

إِجْتَصَّ: *جَصَّصَ: إِجْتَصَّ [fl.] (bir tâ'ifenin) evleri veya haymeleri muttasıl olup bir gibi görünmek: (اجتصص القوم).

جَصَّ: *جَصَّ: جَصَّ [iz.] (Farisi "كج"den mu'arreb) 1. Alçı. 2. Kireç. 3. (lûgat-i 'âmmiyede) pek kuru ve sert toprak.

جَصَّاصٌ: [iz.] Kireççi.

جَصَّاصَةٌ: *cem: جَصَّاصَاتٌ [is.] 1. Kireççi karı. 2. Kireçhâne.

جَصِصٌ: [iz.] Sıkı bağlı adamın nâle ve giryesi: (بات يحص في الرباط وله جصيص).

جَصِصَةٌ: [is.] Hâne veya haymeleri birbirine bitişik olmakla bir gibi görünen tâ'ife. (Ekseriyyâ "أصيصة" lafzıyla itbâ' olunur): (هذه). (جصيصة من الناس وأصيصة).

جَضَّدَ: [sıf.] Cest ü çalak ve bahâdır: (رجل جدد). ("جد"den mübdeldir.

جَضَّ: *جَضَّ: جَضَّ [fl 1.] 1. Sallanarak ve edâ ile yürümek: (جض الرجل). - [ft.] 2. (kılıçla birinin) üzerine hücum etmek: (جض عليه بالسيف). (Lûgat-i 'âmmiyede "ضج" yerine kullanılır.)

جَضَّضَ: *جَضَّضَ: جَضَّضَ [ft.] 1. (kılıçla birinin) üzerine hücum etmek: (بالسيف جضض عليه). - [fl.] 2. Hızlı ve çabuk yürümek: (البعير جضض).

جَضَّم: *جَضَّم: جَضَّم [ft.] Bütün ağızla kapmak: (تجضم الشيء).

جَضَّم: [sıfz. cem.] Çok yiyenler, oburlar. (Müfredi "جاضم" olmak iktizâ ederse de gayr-i mesmû'dür.)

جَضَّم: *جَضَّم: جَضَّم [sıf.] Yanları ve beli iri ve kalın.

جَطَّحَ: [if.] Dur ma'nâsıyla sağılıırken râhat durmayan keçiye veya kuzuya denir.

جَطَّارٌ: *جَطَّارٌ: جَطَّارٌ [sıf.] Şer ve fesâd için hazırlanıp ikâ'ı için vesîle arayan: (مالك مجطَّاراً).

جَطَّ: *جَطَّ: جَطَّ [fl 1.] 1. (kısa boylu adam) semirip yumrulanmak, toztoparlık olmak: (الرجل جط). 2. Koşmak, sür'atle yürümek: (جط فلان). - [ft.] 3. Kovmak, tard etmek: (جط فلاناً). 4. Yere urmak,

düşürmek, yıkmak: (جظه). 5. Cimâ' etmek: (جظ). 6. Mahzûn ve mükedder etmek: (جظه). (جاريته). (بالغصة).

[fl.] Kibirleşmek, tekebbür ve ta'azzum etmek: (أجظ فلان).

[sıf.] Kısa boylu ve şişman, toztoparлак: (رجل جظ). (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

[sıf.] İhtiyârlıktan gevşeyip zebûn düşmüş ve dişsizlikten 'alefini çiğnemez (dişi deve): (ناقة جظلاء).

[ft 2.] Terkeş yani ok kuburu yapmak: (جعب الجعبة).

[ft 3.] 1. Tersine çevirmek, içini dışına döndürmek: (جعب الشيء). 2. Biriktirmek, terâküm ettirmek. (Başlıca az mikdârda şey hakkında). 3. Yere urmak, düşürmek, yıkmak: (جعبه).

[ft.] Yere urmak, düşürmek, yıkmak: (جعبه).

[fmt.] ve:

[fmt.] Yere urulmak, yıkılmak: (جعبه فتعجب، فانعجب).

[ft. md 6.] Yere urmak, yıkmak, düşürmek.

[fmt. mtd 5.] 1. Yere urulmak, düşürülmek, yıkılmak: (فتعجبى جعباه). 2.

İzdihâmla yığılıp birbiri üstüne binmek: (جيش يتجعبى).

[iz.] 1. Deve gübresinin küçük yığını. 2. (mec.) pek az ve ehemmiyetsiz şey: (والله لا أعطيه جعباً). (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

[iz.] Bedenin göbeğinden mak'ad kemiğine kadar yeri: (اشتكى جعبه).

[is.] 1. Ok kuburu, terkeş. 2. Büyük maşraba. 3. (lûgat-i 'âmmiyyede) nâmlı: (مكحلة زوج جعاب), çifte tüfenk.

yukarısı geniş ve aşağısı dar olan terkeşe, (قصة) yukarısı ve aşağısı düz olanına ve (كناية) dahi (جعبه)'nin küçüğüne derler.

[sıf.] Şişman ve karnı büyük olmakla işte ağır olan: (أجعب رجل). (امرأة جعباء).

[is.] Mak'ad, kış.

[iz.] Ok kuburu yapan san'atçı, terkeşçi.

[is.] Ok kuburu yapmak san'atı, terkeşçilik.

[iz. s.] Mak'ad, kış.

[iz.] Veya daha doğrusu:

*جُعِبَى: *cem: *جُعِيَّاتُ [iz.] Bir cins kırmızı karınca.

*مُتَجَعَّبٌ: *yahut مُنْجَعَبٌ [sıf.] Ölü, meyyit.

*مُجَعَّبٌ: [sıf.] Dâ'imâ galebe çalılıp aslâ mağlûb olmayan (pehlûvân).

*جُعِبٌ: [sıf.] 1. Za'îf, nâ-tüvân. 2. İşe yaramaz, hırsız. 3. Alçak, denî. 4. Pek kısa boylu ve cılız.

*يُجَعِّرُ، جَعِرَةٌ: [ft. d.] Yere urmak, düşürmek, yıkmak: (ضربه فجعبره).

*جَعِرٌ: [sıf.] 1. Kısa boylu ve tıknâz. - [s.] 2. Biçimsiz ve edebsiz (karı).

*جَعِبٌ: [iz.] Geniş ve yanları kısa kavata.

*جُعْبُسٌ: [sıf.] Sersem, şaşkın.

*يُجَعِّلُ، جَعْلَةٌ: [fl. d.] Çabuk yürümek, koşmak: (مر يجعل)، koşarak geçti.

*جَعْبَةٌ: [is.] Tama', hırs, aç gözlülük.

*يُجَعِّرُ، جَعِرَةٌ: [ft. d.] Toplamak, devşirmek: (جعثر المتاع).

*تَجَعَّمُ، يَتَجَعَّمُ، تَجَعَّمٌ: [fl. td.] Buruşup toplanmak: (تجعثم الشيء).

*جَعْتَمٌ: [iz.] Buğdaycık otunun kökü.

*جَعْتَوْمٌ: [iz.] İri zeker başı.

*جُعْتَمِيَّاتُ: [is. cem.] Cu'süme kabîlesinin yaptıkları meşhûr yaylar.

*تَجَعَّنُ، يَتَجَعَّنُ، تَجَعَّنٌ: [fl. td.] Buruşup toplanmak: (تجعثن اللبن). ("تجعثم" gibi.)

*جَعْتَمٌ: [iz.] Sılliyân denilen buğdaycık otunun kökü. ("جعثم" gibi.)

*جُعَيْتَيْنُ: [iz.] Güzel bir cins at. Buna nisbetle (الخيال الجعيتينية) denilir.

*مُجَعَّثِينَ: [sıf.] Kalın ve topaç vücûdlu: (مجعثن الخلق).

*جَعَجِرٌ: [is.] Hamîrden muhtelif eşkâl ve suverde yapılip reçel ve şîre ile pişirilen kurabiye.

*يُجَعِّعُ، جَعِّعَةٌ: [ft. d.] 1. (deveyi) boğazlamak: (جعجع الجوزور). 2. (deveyi) çökmek ya kaldırmak yahut durdurmak için tahrîk etmek: (جعجع البعير). 3. (deveyi) çökmek: (جعجع البعير). 4. Alıkoymak, bırakmamak: (الماشية جمعع); (جعجع). 5. (borçlu ve sâireyi) sıkıştırmak, tazyîk etmek: (جعجع الغريم). 6. Tutmak, habs etmek: (كتب). 7. (سعد أن جمعع بحسين رضه عبيد بن زياد إلى عمر بن). 8. Doğramak, ufaltmak: (جعجع بالثريد). - [fl.] 8. (deve) çökmek: (البعير جمعع). 9. Yeniden kalkmak üzere muvakkat oturmak, ilişmek: (جعجع في). 10. Mer'âsız yere konmak: (جعجع القوم).

*يَتَجَعَّعُ، تَجَعَّعٌ: [fl. td.] Bir ağrı şiddetinden kendini yerden yere urmak: (تجعجع الرجل).

*جَعَّعٌ: [iz.] 1. Basık ve oturaklı yer. 2. Dar ve sert yer. 3. Ayakla basılmış yer.

يَنْجَعِرُ، تَجَعِرُ [fl.] (kuyudan su çeken adam) kuyuya düşmemek için beline ip bağlamak: (تجعير المستقي).

يَنْجَعِرُ، أَنْجَعِرُ [fl.] (yırtıcı hayvân) terslemek: (انجعير الذئب).

جَعْرُ [iz.] 1. Mak'adda kalıp kuruyan neces. 2. Yırtıcı hayvân tersi: (رمى الذئب بجمرة). – (أم جعر), dişi sırtlan.

جُعْرَةٌ [is.] 1. Kuyuya inen adamın beline bağladığı ipin belde bıraktığı eser. 2. Tanesi iri bir cins arpa.

جَعْرًا [iz.] 1. Atın iki uyluğuna urulan bir nev' tamga. 2. Kuyudan su çeken adamın düşmemek için beline bağladığı ip.

جَعَارٌ [is.] (Kesr üzere mebnîdir.) dişi sırtlan. ("أم جعر" ve "أم جعور" dahi denilir.) - (تيسي) (جعار، عيئي جعار، amma yaptın, adam sen de, öyle şey mi olur, yalandır. – (روعي جعار), firâr eden adamı tahkîr için müsta'mel ta'bîrdir: (روعي جعار) (وانظر أين المفر).

جَاعِرَةٌ [is.] 1. Dübürde kalıp kuruyan neces. 2. Dübür veya halkası.

جَاعِرَاتَانِ [is. t.] At ve merkebin kaynak kemikleri üzerindeki loplar, sağrının arka tarafı.

جَعْرَاءُ [is.] K1ç, dübür.

جَعْرَى [is.] 1. K1ç, dübür. 2. Sebeb ve tahkîr ta'bîridir. 3. Bir nev' çocuk oyunu ki iki kişi bir diğerini elleri üzerine alıp götürürler.

جَعْرَانٌ [iz.] (أبو جعران), bok böceğinin künyesidir. – (أم جعران), kartal kuşunun künyesidir.

جُعْرُورَةٌ [icz.] 1. Bir cins küçük böcek. 2. Kötü bir cins hurma.

جَعِيرٌ [iz.] Sırtlan. ('Alem 'ad olunup fe'l vezninde dahi olduğu için gayr-i munsariftir.)

مَجَعْرٌ [iz.] K1ç, dübür.

مِجَعَارٌ [sıf.] Tabî'atta dâ'imâ peklik bulunan, munkabız. – (مجعار البطن), kezâ.

جَعْرٌ [iz.] yerine lügattir, ve lügat-i 'âmîyyede (عجز) yerine dahi kullanılır.

يَجْعَسُ، جَعَسٌ [fl 3.] Def'-i tabî'etmek.

يَنْجَعَسُ، تَجْعَسُ [fl.] 1. Necâsete bulaşmak. 2. Pis ve edebe mugâyir söz söylemek: (تجسس الرجل له).

جَعْسٌ [iz.] 1. Pislik, necâset. 2. Necâset döktükleri yer. (Lügat-i müvellededir.)

جَعَسِيٌّ [iz.] 1. Yakışksız taslak ve bodur: (رجل جعسوس).

جَعْسٌ [iz.] Silliyân denilen buğdaycık otunun kökü.

جَعْسَبٌ [sıf.] Uzun boylu ve şişman, iri yapılı (adam): (رجل جعشب).

جَعْسَبِيٌّ [sıf.] 1. Uzun boylu. 2. (zıddiyetle) kısa boylu, bodur. 3. Za'îf

ve cılız. 4. Yakışiksız, biçimsiz. 5. Denî, alçak: (رجل جعشوش). (Sîn-i mühmele ile dahi lügattir.)

جَعَشَمَ: [iz.] Orta, vasat.

جُعْشَمٌ: [sıf.] 1. Kısa boylu ve topaç vücûdlu. 2. (zıddiyyetle) uzun boylu, kad ve kâmeti yerinde.

جَعَطَ: [ft 3.] 1. Def' ve men' etmek: (جعط فلاناً). 2. Muhâlefet edip iş bozmak: (جعط علينا).

أَجَعَطَ: [ft.] 1. Def' ve men' etmek: (أجعطه). (Mücerredi gibi.) - [fl.] 2. Kaçmak, firâr etmek: (أجعط الرجل).

يُجَعِّطُ, **تَجَعِّطُ**: [ft.] Muhâlefet edip iş bozmak: (جعط علينا).

جَعِطٌ: [sıf.] 1. İri, kaba: (رجل جعيط). 2. Kendini beğenmiş, hod-bîn. 3. Yemekte dâ'imâ gavga ve nizâ' çıkararak bed-hûy.

جِعْطَانٌ: [sıf.] Kısa boylu, bodur, cüce: (رجل جعطان, جعطانة). (Âhirindeki "ة" mübâlağa içindir.)

جِعْطَايَةٌ: [sıf.] Kısa boylu şişman ve obur (adam): (رجل جعطاية).

يُجَعِّطُرُ, **جَعِطْرَةٌ**: [fl d.] 1. Şişmanlıktan ağır ağır ve sallanarak yürümek. 2. Arkasını çevirip gitmek, kaçmak: (جعطر الرجل). - (مشى الجعطرة) - sallanarak ağır ağır yürümek.

يَجْعَظُرُ, **إِجْعَظَرَارٌ**: [fl. kş.] Şer ve fesâda hâzırılanmak: (اجعظر الرجل).

جَعْظَرٌ: [sıf.] Kıçı çok kaba olmakla yürürken sallanan (adam): (رجل جعظر).

جَعْظَرِيٌّ: [sıf.] 1. İri ve sert tabî'atlı, kaba saba, nâ-tıraş. 2. Obur, ekûl. 3. Kısa boylu ve kendinde olmayan fezâyil ile tefahhur eden boş (adam): (رجل جعظري).

جِعْظَارٌ: [sıf.] Kısa boylu ve tıknâz: (رجل جعظار).

جِعْظَارَةٌ: [sıf.] 1. Kendinde olmayan fezâyil ile tefahhur eden bodur ve boş (adam). 2. 'Akılsız, sebük-mağz: (رجل جعظارة). (Âhirindeki "ة" mübâlağa içindir.)

جَعَنْظَرٌ: [sıf.] 1. Aç gözlü ve doymaz. 2. İri cüsseli ve obur.

يَجْعُجُ, **جِعْجُجٌ**: [fl 1.] 1. Çamur yemek, çamur yutmak: (جع الرجل). - [ft.] 2. (birine) çamur atmak: (جع الرجل فلاناً).

يَجْعَفُ, **جَعْفٌ**: [ft 3.] 1. Yere düşürmek, yıkmak, devirmek: (جعف فلاناً). 2. (ağacı) çekip koparmak: (جعف الشجرة).

يُجَعِّفُ, **إِجْعَافٌ**: [ft.] Yere düşürmek, yıkmak: (أجعف فلاناً).

يَجْتَعِفُ, **إِجْتِعَافٌ**: [ft.] (ağacı) çekip koparmak: (اجتعف الشجرة).

[fmt.] Çekilip koparılmak: (أُجْعِفَت الشجرة فانجفت): **أُجْعِفَت**: [fmt.] Çekilip koparılmak: (أُجْعِفَت الشجرة فانجفت).

[iz.] Ancak kifâyet edecek ve artamayacak mikdârda rızık: (ما عنده إلا جعف): **جَعَفْتُ**.

[sıf.] Önüne geleni yıkıp götüren: (سِيل جاعف، جعاف): **جَاعِفٌ**.

[fl. d.] (birine) (جعلني الله فداك) **جَعَفْتُ**: [fl. d.] (birine) (جعلني الله فداك), yani Allah beni sana fedâ etsin demek.

[iz.] 1. Küçük nehr veya dere ile ırmak arasında su. 2. (zıddiyetle) büyük nehr, ırmak. 3. Su ile dopdolulu dere veya cedvel. - [is.] 4. Sütü pek çok dişi deve.

[ft. d.] 1. (süvâriyi) urup atından düşürmek: (طعنه فجعله). 2. ("جعلف" yerine) birine (جعلت فداك), yani sana kurbân olayım demek.

[sıfs.] Pek iri (karı): (امرأة جعليلق): **جَعَلَيْقٌ**.

[iz.] Yere yatıp şişmiş maktûl: (في الأرض جعليلق).

[ft. 3.] 1. "وجعل الظلمات والنور"; Yapmak, etmek, kılmak: "وجعل لكم الأرض فراشاً"; 2. Komak, vaz' etmek: (جعل بعضه فوق بعض); 3. Şart komak: (جعل له كذا على كذا). 4. (ef'âl-i kulûbdan) zan etmek, sanmak: (جعل البصرة بغداد). 5. 'Ad ve i'tibâr etmek: "وجعلوا الملائكة الذين هم عباد"; Ad ve i'tibâr etmek: "إنا جعلناه قرآناً". 6. Beyân ve îzâh etmek: "الرحمن إنشأ". 7. Değiştirmek, çevirmek, tebdîl etmek:

8. Takdîr ve tebyîn etmek: "وجعلنا عاليها سافلها". 9. İlkâ ve ilhâm etmek: "جعل الله بكل شيء قدراً". 10. İttihâz ve kabûl ve i'tikâd etmek: "وجعلنا في قلوب الذين اتبعوه رحمةً ورافةً". 11. Vermek, i'tâ etmek: "واجعل لي لسان صدق". 12. Almak, ahz etmek: (اجعل هذا لك). 13. (Ef'âl-i makârebeden) başlamak: (جعل زيد يطوف), dolaşmağa başladı. (Bu ma'nâda ekseriyyâ mâzîsi kullanılıp haberi muzârî' olur.) - [ch.] 14. Edilmek, yapılmak. 15. Olmak. (جعلت فداك), kurbânın olayım. 16. Konulmak, vaz' olunmak. 17. Zan olunmak.

[fl 4.] 1. (su) bok böceğiyle dolmak: (جعل الماء). 2. Boy atmayarak semirmek: (جعل الغلام). 3. Hûysuz ve gavgacı olmak: (جعل فلان).

[ft.] 1. Bir iş mukâbilinde ücret ta'yîn etmek: (أجعلته جعلاً). 2. (birinin) ücret ve hakkını vermek: (أجعل له الجعل). 3. (tencereyi) paçâvra ile ocaktan indirmek: (أجعل). - [fl.] 4. (dişi köpek ve sâire) kızmak, erkek istemek: (أجعلت الكلبة). 5. (su) bok böceğiyle dolmak veya içinde bu böcek ölmek: (أجعل الماء).

[ft.] (birine) rüşvet vermek, rüşvetle kazanmak: (جاعل فلاناً): **جَاعِلٌ**, **مُجَاعِلَةٌ**.

[ft.] 1. Almak, ahz etmek: (جعله فاجتعل), ona verdi o da aldı. 2. Yapmak, etmek, kılmak. 3. Komak, vaz' etmek. ("جعل" gibi.)

تَجَاعَلُ: [fş.] Şartlaşmak, tarafeynden şerâ'it ta'yîn etmek: (تجاعلوا الشيء).

يَسْتَجْعَلُ، اسْتَجْعَلُ: [fl.] (dişi köpek ve sâire) kızmak, erkek istemek: (استجعلت الكلبة).

جَعَلُ: [iz.] Hurma ağacının erkeği. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جُعِلُ: [iz.] 1. Bir iş mukâbilinde verilen şey, ücret, ayak teri. ("جعل" "جعل" ve "جعل" dahi denilir.) 2. Bedel olarak cihâda gönderilen adama verilen ücret, bedel-i şahsî ücreti.

جَعِلُ: [sıf.] İçinde diri ve ölü bok böceği bulunan (su): (ما جعل).

جُعَلُ: *cem: جَعْلَانُ [iz.] 1. Bok böceği. - [sıf.] 2. (mec.) pek esmer ve çirkin (adam): (جعل رجل). 3. Mu'annid, gavgacı, bed-hûy. 4. Herkesin af'âl ve harekâtını tecessüs eden.

جَعَلَةٌ: *cem: جَعَلُ [iz.] 1. Hurma fidanı. 2. Bodur veya kötü yahut meyvesine el erişmez hurma ağacı.

جَعَالُ: *cem: جُعَلُ [iz.] 1. Paçâvra, matbah paçâvrası. 2. Ücret, ayak teri.

جَعَالَةٌ: *cem: جَعَائِلُ [is.] Rüşvet.

جَعَالَةٌ: *cem: جَعَائِلُ [is.] 1. Ücret, ayak teri. 2. Cihâda gönderilen bedele verilen ücret, bedel-i şahsî ücreti.

جَعَالَةٌ: *cem: جَعَائِلُ [is.] Paçâvra, matbah paçâvrası.

جَاعِلُ: [sıf.] Veren, i'tâ ve ihsân eden.

جَعُولُ: [iz.] Deve kuşu yavrusu.

جَعِيلَةٌ: *cem: جَعَائِلُ [is.] Bir iş mukâbilinde verilen ücret. - (جعليلة الغرق), suda boğulan adamı veya düşen şeyi çıkaran adama verilen ücret, tahlîsiyye.

مُجْعَلٌ: *s: مُجْعَلَةٌ [sıf.] 1. İçine bok böceği düşmüş (su): (ماء مجعل) 2. Bok böceği çok olan (yer): (أرض مجعلة).

مُجْعِلٌ: [sıfs.] Erkeğe kızmış (dişi köpek ve sâire): (كلبة مجعل).

مُجْعُولٌ: [sıf.] 1. (جعل) fi'linin ism-i mef'ûlüdür. 2. (lügat-i 'âmniyyede) vakt-i mu'ayyenden vukû' veya icrâsı mu'tâd ve mu'ayyen olan. - [iz.] 3. (lügat-i 'âmniyyede) ücret.

جَعْلَفٌ: *cem: جَعْلَفٌ [fl. d.] (birine) جعلت فداك, yani sana kurbân olayım demek. ("جعفل" gibi.)

يَجْعَمُ، جَعَمٌ: *cem: جَعَمٌ [fl 3.] 1. Yemeğe iştihâsız olmak: (جمع الرجل). 2. Hırslanmak, aç gözlülükle ârzû etmek. - [ft.] 3. Bir şey yemesin veya kimseye ısırmazın diye (deveye) torba takmak, esnek urmak: (جمعت البعير).

يَجْعَمُ، جَعَمٌ: *cem: جَعَمٌ [fl 4.] 1. Tama' etmek, hırslanmak: (جمع إلى الفاكهة). 2. (birinin) boğazı vâsii olmakla kalın ve kaba sesle söylemek: (جمع الرجل). 3. Et yemede oburluk göstermek: (جمع في اللحم). 4. (deve) yiyecek şey

bulamayıp kemik ve köpek tersi yemek: (جمعت الإبل). 5. (birinin) yemeğe iştihâsı olmamak: (جمع فلان). 6. (devenin) ihtiyârlıktan dişleri dökülmek: (جمعت الإبل).

أَجَعَمَ: [fl.] 1. (yerin) otları köklerine kadar yenmek: (أجمعت الأرض). 2. (birinin) develeri sonbaharda çayır yemekten ishâle uğramak: (أجمع القوم). - [ft.] 3. (ağacın) yapraklarını yiyip çıplak bırakmak: (أجمع الشعر). 4. Kökünden koparmak, istîsâl etmek: (الشيء أجمع).

تَجَعَّمَ: [fl.] 1. Tama' etmek: (تجمع في الشيء). 2. (yaşlı deve veya koyun) acı acı bağırmak: (تجمع العود).

جَعَمَ: [sıf.] 1. Ete iştihâsı çok olan ekûl. - [iz.] 2. Açlık, cû'.

جَعَمَ: [sıf.] 1. Ete iştihâsı çok olan ekûl. 2. (zıddiyyetle) ta'âma iştihâsı olmayan.

جَيْعَمَ: [sıf.] 1. Aç, acıkmış. 2. Her gördüğünü ârzû eder, aç gözlü.

جَعَمَاءَ: [sıfs.] 1. İhtiyârlıktan dişleri dökülmüş (deve): (إبل، ناقة جمعاء). 2. Bunamış, bunak, fertût (koca karı). 3. 'Akılsız (karı). - [is.] 4. Dübür, mak'ad.

جُعَامٌ: [iz.] Sonbaharda yağmurdan tazelenen otu yemekten deve ve sâir-i hayvânâta 'âriz olan ishâl.

جَعُومٌ: [sıfs.] Aç (kadın): (امرأة جعوم).

جَعْمِيٌّ: [sıf.] Tama'kâr, harîs, aç gözlü.

مَجَعَمٌ: [iz.] Sığınacak yer, melce'.

مَجْعُومٌ: [sıf.] Ta'âma iştihâsı olmayan, iştihâsız.

يُجَعِمُرُ، جَعَمَرَةٌ: [fl. d.] (erkek eşek) kendini toparlayıp dişisini veya ısırarak istediği diğer bir merkeb üzerine atılmak: (جمع الحمار).

يُجَعْمِسُ، جَعْمَسَةٌ: [fl. d.] Birden def'-i tabî'î etmek.

جُعَامِيْسٌ: [iz.] Necâset.

جُعَامِيْسٌ: [sıf.] Birden def'-i tabî'î eden.

جُعَامِيْسٌ: [iz. cem.] (Hüzeyl lüğatinde) hurma ağaçları.

Cevherî ve sâir-i bazı lügaviyyûn bu mâddenin Mîm'i zâ'ide 'ad etmişlerdir.

جُعْمُظٌ: [sıf.] Tama'kâr ve pinti (ihtiyâr): (شيخ جمعط).

جَعْنٌ: [iz.] Etin gevşek ve derinin sarkık ve buruşuk olması.

(Masdar ise de sülâsisinden fi'l tasrîfi mesmû' değildir.)

يُجَعِنُ، إِجْعَانٌ: [fl.] (birinin) eti katı ve sert olmak: (أجعن الرجل).

جَعُونَةٌ: [sıf.] Kısa boylu ve semiz: (رجل جعونة).

جَعْنَبٌ: [sıf.] Kısa boylu, bodur.

جعنس: *جَعَانِسُ* [iz. cem.] Bok böcekleri. ("عجانس" maktûbudur.)

جعا: *جَعَا* (Aslı "جَعَوَا") [ft 1.] 1. (gübre ve sâireyi) toplayıp küme etmek. 2. Arpadan nebîz yani bira yapmak.

جَعُو: [iz.] 1. El ile toplanmış deve gübresinden küçük küme. 2. Toprak. 3. Kıç, dübür, mak'ad.

جَعْوَةٌ: [is.] Sert ve siyah toprak.

جَعَةٌ: *جَعَةٌ* [is.] (Vâv'ın hazfıyla) arpadan çıkarılan bir nev' müskir nebîz, arpa suyu, bira.

جَاعِيَةٌ: [sıfs.] Sâde dil ve bön (karı): امرأة جاعية.

جُعَاوَةٌ: [is.] Çuval, torba.

جَعْبٌ: [sıf.] (شغب) vasfına itbâ olunup yalnız olarak aslâ kullanılmaz: (رجل شغب جعب), müfsid ve fitnekâr bir adam.

جغرف: *جَغْرَافِيَّةٌ، جَغْرَافِيَا* [iz.] (Yunaniden me'hûz: Γεωγραφία) arzın hey'etinden ve sathının taksîmâtıyla ma'mûrelerinden ve ehâlîsinden bahs eden 'ilm.

جَغْرَافِيٌّ: *جَغْرَافِيُّونَ s* [iz.] Ânifen beyân olunan coğrafya 'ilmine mensûb ve müte'allik.

جَغْرَافِيٌّ: *جَغْرَافِيُّونَ* [sıf.] Coğrafya 'ilmiyle uğraşan veya bu 'ilimde te'lîfâtı olan adam, coğrafya 'alimi.

جَفَأٌ: *يَجْفَأُ، جَفَأٌ* [ft 3.] 1. Yere urmak, düşürmek, yıkmak: (جفأه فلان). 2. (tencereyi) lengerin içine baş aşağı edip boşaltmak: (جفأ البرمة في القصعة). 3. (tencerenin köpüğünü) almak, silmek: (جفأ القدر). 4. (çay veya sel suyunun üstündeki süprüntü ve otları) toplayıp çıkarmak: (جفأ الوادي). 5. (kapıyı) kapamak, örtmek: (جفأ الباب). 6. (zıddiyetle kapıyı) açmak: (جفأ الباب). 7. (nebâtı) kökünden çekip koparmak: (جفأ البقل). - [fl.] 8. (kaynamakta olan tencere veya nehr) köpürüp köpüğünü etrâfa saçmak: (جفأ القدر الوادي).

أَجْفَأٌ: *يُجْفِي، إَجْفَاءٌ* [ft.] 1. (kapıyı) kapamak: (أجفأ الباب). 2. (hayvânı) çok yormakla beraber aç bırakmak, iyi beslememek: (أجفأ ماشيته). 3. Bırakmak, yabana atmak: (أجفأ بالشيء). - [fl.] 4. (bir yerin) hayr ve menfa'atı kalmamak: (أجفأت الأرض). 5. (tencere) köpürüp köpüğünü etrâfa saçmak: (أجفأ القدر). ("جفأ" yerine.)

تَجْفَأُ: *تَجْفَأُ، تَجْفَأُ* [fl.] (bir yerin) hayr ve menfa'atı kalmamak: (تجفأت الأرض).

أَجْتَفَأُ: *يَجْتَفِي، إَجْتَفَاءٌ* [ft.] (nebâtı) çekip kökünden koparmak: (أجتفأ البقل).

جُفَاءٌ: [iz.] 1. Tencere ve sel suyunun köpüğü. 2. Nehr ve sel suyunun üstündeki süprüntü ve otlar, silinti. 3. Boş gemi. 4. Boş ve bâtil şey, yabana atılacak şey, hebâ: "فأما الزبد" فإذ ذهب جفأ.

جُفَاءٌ: [is.] Dişi develerden ekserinin doğurması, deve tevellüdâtının ziyâde olması:

(العام جفأة إيلنا). (Kâmûsun bazı nüshalarında Cîm'in fethiyle mazbûttur.)

جفت: [ft.] (bir şeyin) *اجتفت، يجتث، اجتثات* (اجتفت المال). bütünü süpürüp götürmek:

جفت: [iz.] 1. Deri, cild, beşere. 2. Mişe palamudunun iç kabuğu.

جفت: [iz.] (lügat 'âmmiyede) 1. Ezilip yağı alınmış zeytûnun çekirdeği. 2. (Türkçe çifteden me'hûz) çift namlulu tüfenk, çifte.

جفت: [iz.] (Farisiden me'hûz) (خصية) جفتا فريد (الثعلب) denilen bir cins nebât.

جفت: [ft. d.] 1. Alıkoymak, tutmak: (جفت الشيء). 2. Biriktirmek, toplamak. 3. (koyunları) sıkışıp birbiri üstüne binecek sûrette 'acele ile sürmek: (جفت الغنم). - [fl.] 4. Nehb ve gâret korkusuyla develerini 'ale'l-'acele geri döndürmek: (جفت الرجل).

جفت: [fl. td.] 1. (kuş) silkinmek: (تجفت الطائر). 2. (kuş) yumurtası üzerine kanatlarını gerip hareket etmek: (تجفت الطائر). 3. (yaş şey) az kurumak, azıcık nemnâk kalmak üzere kurumak: (تجفت الثوب). (Aslı "تجفت" olduğu maznûndur.)

جفت: [sıf.] 1. Toprağı yumuşak ve yüksekçe (yer). 2. Şiddetli (rüzgâr): (ريح جفت). 3. Değirmi ve geniş (ova). 4. (zıddiyetle) çukur ve basık (yer): (نزلوا في أرض جفت). 5. Saçma

sapan sözler söyleyen, yâve-gû: (رجل جفت). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

جفت: [is.] 1. Bir 'asker veya mevkib ve alayın ayak patırtısı: (جفت سمعت). 2. Yeni esvâb ve kâğıdın hışırtısı. (الموكب). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جفت: [iz.] Hey'et, kıyâfet, kisve: (أعجني جفت). (جفتك).

جفت: [fl 3, 2.] *يخف، يخف، يخف* [fl 3, 2.] Tefahhur ve tekebbür etmek, hod-bîn ve hod-pesend olmak: (جفت الرجل). ("جفت" ve "جمخ" gibi.)

جفت: [fş.] *يُجافح، مُجافحة* [fş.] Bir diğere karşı tefâhur etmek, müfâhare etmek: (جافح فلاناً). ("جامخ" gibi.)

جفت: [sıf.] Tefahhur ve tekebbür eden, hod-bîn, hod-pesend. ("جامخ" gibi.)

جفت: [fl 1.] *يُجفّر، جفّر* [fl 1.] (kuzu) dört aylık olup işkenbelenmekle memeden kesilerek otlamağa başlamak: (جفّر ولد الشاء).

جفت: [fl 1.] 1. Bollanmak, genişlenmek: (جفّر الشيء). 2. Şişmek, kabarmak. 3. Hastalıktan kurtulup iyileşmek: (جفّر فلان من المرض). 4. (puğur yani deve aygırı) dişilere çok aşmaktan gevşeyip munkatı' ve dermânsız olmak: (جفّر الفحل).

جفت: [fl.] 1. (puğur) dişiye çok aşmaktan gevşeyip munkatı' olmak: (أجفّر). 2. Cimâ'dan kesilmek: (أجفّر عن المرأة). 3.

Gâ'ib ve nâbedîd olmak: (أجفر الشيء). 4. Cesedini râyihası mütegayyir olup fenâ kokmak: (أجفر الرجل). - [ft.] 5. (ahbâbını) terk edip ziyâretlerine gitmez olmak: (أجفر صاحبه). 6. (mu'tâd olan şeyi) terk edip vazgeçmek: (أجفر ما كان فيه).

جَفَّرَ [fl.] 1. (puğur) dişiye çok aşmaktan 'âciz kalmak: (جفر الفحل). - [ft.] 2. (koyunun yanlarını) genişletmek: (جفر الركبة).

اجْتَفَرَ [fl.] 1. (puğur) dişilere çok aşmaktan gevşeyip munkatî' olmak: (اجتفر الفحل). (الفحل "جفر" ve "أجفر" gibi.) 2. Zelîl ve hakîr olmak: (اجتفر الرجل). ("احتقر" yerine lügattir.)

تَجَفَّرَ [fl.] 1. (kuzu) dört aylık olup işkenbelenmekle süttten kesilip ot otlamağa başlamak. 2. (boyun) semirip kalınlaşmak: (تجفرت العناق).

اسْتَجَفَّرَ [fl.] (kuzu) dört aylık olmakla işkenbelenip süttten kesilerek ot otlamağa başlamak: (استجفر ولد الشاء).

جَفَّرَ [iz.] 1. Dört aylık olup işkenbelenmekle süttten kesilerek otlamağa başlayan kuzu veya oğlak. 2. Memeden yeni kesilen altı aylık deve yavrusu. 3. Etleri kabarıp yemek yemeğe başlayan sabî. 4. İçerisi dîvârla urulmamış veya kısmen urulmuş kuyu. 5. Hazret- Ali (rzh) Efendimizin yazmış olduğu mervî olan bir kitâbın ismi ve bu kitâbın hurûf ve rumûzdan 'ibâret mebnî-'aleyhi. - (من جفرك) (من جفرتك), (Cîm ve Fâ'nın fethiyle de câ'izdir),

senden dolayı, senin için. - (منهدم الجفر), kuyusu yıkık, yani 'akılsız, beyinsiz. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جَفْرَةٌ [is.] Dört aylık olup memeden kesilerek ot otlamağa başlayan kuzu veya oğlağın dişisi.

جُفْرٌ *جَفْرٌ [is.] 1. Göğüs ve yanların içi. 2. Vâsi' ve değirmi çukur yer. 3. Atın beli: (جفرة البحر). - (جفرة الفرس), engin.

جَافِرٌ [sıf.] Kokmuş, müte'affin: (محل جافر).

جِافِرٌ [i. cem.] 1. Kuyular, eşmeler. 2. Sütü pek çok dişi develer. ("جفر" ve "جفره"nin cem'idir.)

جَفِيرٌ [iz.] Ağaçsız ve yalnız meşinden yahut meşinsiz ve yalnız ağaçtan ok kuburu: (يملاً ليس في جفيره إلا زندان) - (الجفير قبل أن يقع النفير ve nâ-kes âdemdir. (dm.).

جَفِيرَةٌ [is.] Deriden kese veya cüz'dân. (Fıkar-ı ânifede beyân olunan "جفير"nin de ism-i cins i'tibâriyle müfredi olur.)

جَوْفَرٌ [iz.] Cevher, elmâs.

جَيْفَرٌ [iz.] Pek iri ve şiddetli arslan.

جُفْرَاءُ *جُفْرَى [iz.] Ağaç çiçeğinin kabı, kabcık.

مَجْفَرٌ [iz. s.] Cimâ'dan kesen ve kuvve-i bâhiyeye hâlel getiren yemek: (الصوم) (مَجْفَرَةٌ للنكاح).

مُجْفَرٌ [sif.] Beli kalın (at veya deve): (فرس مجفر); (ناقة مجفرة).

مُجْفَرٌ [sif.] 1. Cesedinin râyihası mütegayyir olmakla fenâ kokan (adam). - [iz.] 2. (lügat-i 'âmmiyyede) kısa ve ince iplik demeti.

مُسْتَجْفِرٌ [sif.] Yanları geniş (çocuk).

جَفْرٌ [fl 1.] Sür'atle yürümek, koşmak.

جَفْسٌ [fl 4.] 1. Hazımsızlığa ve mi'de fesâdına uğramak: (جفس الرجل). 2. İç bulanmak, istikrâh gelmek: (جفست نفسه منه).

جَفْسٌ [sif.] 1. Za'îf, 'âciz. 2. Soysuz, ferû-mâye, le'im.

جَفِيسٌ [sif.] Alçak, denî, le'im.

جَفِيسٌ [sif.] Za'îf, 'âciz.

جَفْسٌ [ft 2.] 1. Az sıkıkmak. 3. Parmakların uçlarıyla (memeyi) sıkarak sağmak.

جَفِصٌ [sif.] (lügat-i 'âmmiyyede) sert, haşîn: (رجل جفص).

جَفْطٌ [ft 1.] Doldurmak: (جفظ الإناء).

جَفِطٌ [fl.] ve: *جَفِطٌ* [fl.]

جَفِطٌ [fl.] (lâşe) meydânda durmakla şişmek: (اجفاطت، اجفاطت، الجيفة).

جَفْطٌ [iz.] Gemi halâtı, palamar: (السفينة ربط) (بالجفظ). (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

جَفِيطٌ [iz.] Meydânda durmakla şişmiş maktûl: (رأيت جفيطاً).

مُجْفِطَةٌ [sif.] Ölmek üzere bulunan (insân ve hayvân): (رجل مجفط) (دابة) (مجفطة).

جَفَعٌ [ft 3.] Yere urmak, yıkmak: (جع) (فلاناً).

جَفٌّ [ft 1.] Toplayıp götürmek: (جف) (القوم أموالهم).

يَجِفُّ، يَجِفُّ، جُفُوفٌ، جَفَافٌ [fl 1, 2, 3.] Kurumak: (جف القلم) – (جف الثوب), kalem kurudu, yani verilen karârın i'âdesi mümkün değildir. – (لا يجف لبدته), çamaşîri kurumaz, bir yerde durmaz. (Üçüncü bâbdan gelmesi şâz kabîlindedir)

يُجَفِّفُ، تَجْفِيفٌ، تَجْفِيفٌ [ft.] 1. Kurutmak: (جفف الثوب). 2. (ata) tecfâf denilen zırhı giydirmek: (جفف الفرس).

يَتَجَفَّفُ، تَجَفَّفٌ [fmt.] Kurumak: (تجفف الثوب).

يَجْتَفُّ، اجْتِفَافٌ [ft.] (kabda olan ta'âmı) tekmîl yemek, süpürüvermek: (اجتف ما في الإناء).

جَفٌّ [iz.] İnsân cemâ'ati, gürûh, galebeklik, cemm-i gafîr: (جاء جف من الناس).

جَفَّ: [iz.] 1. Hurma çiçeğinin kabcığını veya tomurcuğu bürüyen ince zâr. 2. Ağzı bağlanmaz deriden bir nev' kab. 3. Ortasından kesilip koğa şeklinde kalmış eski kırba. 4. Hurma kökünden oyulmuş kavat. 5. İçi oyulmuş patlıcan ve ceviz ve sâire. 6. Pîr-i fânî. 7. Musallâ ile kıble arasında hâ'il olan sed. 8. Hayvânâta bakıp tımâr eden adam: (هو جف مال). 9. (Fıkra-ı ânifeye n.)

جَفَفَ: [iz.] İhtiyâc, zarûret, sıkıntı.

جَفَّ: [is.] 1. İnsân cemâ'ati, gürûh, galebelik: (جاءت جفة من الناس). 2. Hep, cümle, bütün: (جاؤوا جفة واحدة), hep birden geldiler. 3. 'Asker ve alayın ayak patırtısı: (الموكب سمعت جفة).

جَفَّة: [is.] Büyük koğa. (Fıkra-i ânifeye de n.)

جَافَ: *s: *جَافًا [sıf.] Kuru, kurumuş, yâbis.

جَفَافٌ: [iz.] Kuruluk, yubûset.

جُفَافٌ: [iz.] Kurumak için serilmiş ot ve yonca ve sâire.

جَفِيفٌ: [sıf.] 1. Kuru, kurumuş. - [iz.] 2. Kuru ot: (الإبل فيما شاءت من جفيف وقفيف).

تَجَفَّافٌ: Tef'îl bâbından masdar gayr-i kıyâsîdir.

تَجَفَّافٌ: *cem: *تَجَفَّافٌ [iz.] Süvâriye ve ata giydirilen bir nev' zırh, çokal, geçim, bergüstüvân.

مُجَفَّفٌ: *s: *مُجَفَّفَةٌ [sıf.] 1. Kurutan, kurutucu. 2. (tıbda) rutûbeti def' etmek hâssasını hâ'iz (devâ).

جَفَّلَ: [fl 1.] 1. (saç) karışıp perişân ve pejmürde olmak: (جفل الشعر). 2. Sür'atle çıkıp gitmek: (جفل الظلم). 3. (rüzgâr) sür'atle ve hızlı esmek: (جفلت الريح). 4. Bozulup sür'atle kaçmak: (جفل القوم).

جَفَّلَ: [ft 2.] 1. (bir şeyin) kabuğunu soymak, ayıklamak: (الجلد جفل الشحم عن). 2. (çamuru) sıyırıp kürimek: (جفل الطين). 3. (kemikten eti) sıyırmak: (جفل اللحم عن العظم). 4. (deniz balığı) dışarı atmak: (جفل البحر السمك). 5. (rüzgâr bulutu veya deve kuşlarını) önüne katıp götürmek: (جفلت الريح السحاب، الظليم). 6. Yere urmak, yıkmak, düşürmek: (جفل فلاناً). 7. Komak, ilkâ etmek: (جفل المتاع بعضه على بعض). - [fl.] 8. (fîl) terslemek: (جفل الفيل).

جَفَّلَ: [fl 4.] Ürküp sıçramak ve dönüp kaçmak: (جفل الفرس، المرء).

أَجْفَلَ: [fl.] 1. Sür'atle yürüme, koşarak gitmek: (أجفل الظليم). 2. Ürküp kaçmak. 3. Bozulup dağılmak, kaçmak: (أجفل القوم). - [ft.] 4. Yürütmek, önüne katıp sürmek: (أجفلت الريح بالتراب). 5. Ürkütme, ürkütüp kaçırmak: (ما أدري ما الذي أجفلها).

جَفَّلَ: [ft.] 1. Kabuğunu soymak, ayıklamak: (جفله). 2. (toprağı) sıyırıp

kürimek: (جفل الطين). 3. Önüne katıp sürüklemek, sür'atle yürütmek: (جفلت الريح الظليم).

تَجَفَّلُ *يَتَجَفَّلُ، تَجَفَّلُ* [fl.] 1. (horoz) gerdânın tüylerini kabartıp diklemek: (تجفل الديك). 2. Bozulup sür'atle kaçmak: (تجفل القوم).

أَنْجَفَلَ *يَنْجَفَلُ، أَنْجَفَلَ* [fl.] 1. Çekilip gitmek: (انجفل الظل). 2. Bozulup sür'atle kaçmak: (انجفلت القوم). 3. Devrilip düşmek, yıkılmak: (انجفلت الشجرة).

جُفْلٌ *cem: جُفْلٌ* [iz.] 1. Pek ürkek deve kuşu. 2. Yağmurdan sonra kalıp çekilen bulut. Bu ma'nâda vasf gibi dahi kullanılıp: (سحاب جفل) denilir. 3. Gemi, sefîne. 4. Siyah bir cins karınca. ("جتل" yerine). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جُفْلٌ *أَجْفَالٌ* [iz.] Fîl tersi.

جُفْلَةٌ [sıfs.] 1. Yaprakları çok ve gür (ağaç): (شجرة جفلة). - [is.] 2. Korku, ürkme: (وقعت في الناس جفلة).

جُفْلَةٌ [is.] Kırkılmış yün, yapağı.

جَافِلٌ *s: جَافِلَةٌ* [sıf.] 1. Yerinden kopup oynayan: (هو جافل). 2. Sür'atli, serî': (ريح جافلة).

جَفَالٌ [iz.] Sel suyunun sürüklediği silinti.

جُفَالٌ [iz.] 1. Sütün köpüğü. 2. Selin götürdüğü silinti. 3. Çok mikdârda yapağı veya diğer şey.

جُفَالَةٌ [is.] 1. İnsân cemâ'ati, gürûh. 2. Sel suyunun indirdiği silinti. 3. Tencerenin üstünden alınan köpük.

جُفْلَانٌ [iz.] Korku, ürkme, feza'.

جُفَيْلٌ [sıf.] 1. Çok, kesretli, kesîr. - [iz.] 2. Çok mikdârda yapağı. 3. Ekin ve sâir-i nebâtâtın fazla gelip koparılan kısmı.

جُفُولٌ *cem: جُفُولٌ* [sıf.] 1. Bulutları sür'atle dağıtan (rüzgâr): (ريح جفول). 2. Çok ve firâvân olan: (جملة جفول). 3. Yaşlı (kadın): (امرأة جفول). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

جَيْفَلٌ [iz.] Zi'l-kı'de şehrinin ism-i kadîmîdir.

أَجْفَلَةٌ [is.] Cemâ'at, hep, bütün: (أجفلة جاؤوا), cemâ'atle ve cümleten geldiler; (جاؤوا), hey'etle geldiler. (بأجفلتهم وأزفلتهم).

أَجْفَلَى *جَفْلَى* [i.] Cemâ'at, hey'et, 'âmme: (دعاهم الأجفلى، الجفلى), 'umûmen ve cemâ'atle da'vet etti. (Mef'ûl-i mutlak hükmündedir.)

إِجْفِيلٌ [sıf. i.] 1. Korkak, yüreksiz, cebân. 2. Ürkek deve kuşu. 3. Oku uzağa atan yay. 4. Yaşlı karı: (تزوج إجفيلاً).

مُجْفَلٌ [sıf.] Sür'atli: (ريح مجفل). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

مُجْفَالَةٌ *مُجْفَالَةٌ* [sıfs.] Sür'atli, sür'atle esen (rüzgâr).

جَفَلَقَ: *جَفَلَقْتُ، جَفَلَقَةٌ* [fl. d.] Yürümede ve söyleme de yalandan gösteriş etmek: (جفلق الرجل).

عَجُوزٌ: [sıfs.] Şişman (koca karı): (عجوز جفلق).

جَفَنَ: *جَفَنُ، جَفْنٌ* [ft 1.] 1. (kendini) habâ'is ve rezâ'ilden tenzîh ve tasfiye etmek: (جفن نفسه). 2. (deveyi) boğazlayıp etini çanaklar içinde halka it'âm etmek: (جفن الناقة). - [fl.] 3. (bağ çubuğu) kök salmak, kökleşmek: (جفن الكرم). ("تجفن") gibi). 4. Çanak ve kavata yapmak: (جفنوا).

أَجْفَنَ: *أَجْفَانٌ، أَجْفَانٌ* [fl.] ve:

جَفَنَ: *جَفْنٌ، جَفْنٌ* [fl.] Çok cimâ' etmek: (أجفن، جفن الرجل).

تَجَفَّنَ: *تَجَفَّنٌ، تَجَفَّنٌ* [fl.] (bağ çubuğu) kök salmak, kökleşmek: (تجفن الكرم).

جَفْنٌ: *جَفْنٌ، أَجْفَانٌ، جُفُونٌ* [iz.] 1. Göz kapağı. 2. Kılıç kını. (Bunda Cîm'in kesri de câ'izdir.) 3. Asma kökü, bağ kütüğü veya çubuğu. (Bu ma'nâda ism-i cins 'ad olunup müfredi "ة" ile "جفنة" olur.) 4. Bir cins üzüm. 5. Üzüm kabuğu. 6. Güzel râyihalı bir cins ağaç. 7. Ekmek kabuğu: (الرغيف جفنا); (لب الخبز ما بين جفنيه). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.) – (ماء الجفن), şarâb. – (جفن الماء), bulut.

جَفْنٌ: [iz.] Kılıç kını. (Cîm'in fethiyle "جفن" yerine lügattir.)

جَفْنَةٌ: *جَفْنٌ، جَفْنَةٌ، جَفْنَةٌ* [is.] 1. Çanak, kavata. 2. Küçük kuyu. 3. Bir 'aded bağ

kütüğü veya çubuğu. 4. Bir bardak şarâb. - [sıf.] 5. (mec.) kerîm, cüvân-merd, sahî: (أنت الجفنة) (الغراء).

جَفَا: *يَجْفُو، جَفَاءٌ (جَفَوَ) (Aslı)* [fl.] 1. Yerinde durmayıp oynamak veya ayrılmak: (جفا السرج عن) (جنبي عن الفراش جفا); (ظهر الفرس جفا عليه كذا).

يَجْفُو، جَفَوُ، جَفَاءٌ، جَفَأٌ: [ft 1.] 1. Görüşmeyerek veya diğer sûretle cevır etmek, gücendirmek: (جفا فلاناً); (لما قل ما لي جفاني إخواني). 2. (hayvânâta veya 'ale'l-ıtlâk evlâda) bakmayıp ihmâl etmek: (جفا ماله); (جفت المرأة ولدها). - [fl.] 3. Kabalaşmak, tabî'atta huşûnet peydâ etmek: "من كبالاشم، tabî'atta huşûnet peydâ etmek: "بدا جفا" bedeviyette yaşayan kabalaşım huşûnet-i tab' peydâ eder. 4. Kalın ve kaba olmak: (توبه جفا); (جفا القلم).

أَجْفَى: *يُجْفَى، إِجْفَاءٌ* [ft.] 1. (eğeri) kaldırmak: (أجفى السرج عن فرسه). 2. (hayvânâtı) otlamağa bırakmayıp öteye beriye koşturmakla yormak: (أجفى الماشية).

جَفَى: *يُجْفَى، تَجْفِيَةٌ* [ft.] (eğeri) kaldırmak: (جفى السرج عن فرسه).

جَافَى: *يُجَافَى، مُجَافَاةٌ* [ft.] (birinden) ayrılmak, görüşmemek: (جافى فلاناً). 2. Oynatmak, ayırmak: (عضديه عن جافى); (جافة جنبه عن الفراش). 3. (eğeri) kaldırmak: (عن فرسه جافى السرج). (جنبيه).

تَجَافَى: *يَتَجَافَى، تَجَافٍ (التَّجَافَى)* [fl.] 1. Oynamak, kalkmak: (تجافى السرج عن ظهر الفرس).

Ayrılmak, uzaklaşmak: "المضاجع تتجافى جنوبهم عن" "يدعون ربهم".

اجتفى: [ft.] Yerinden oynatmak, ayırmak: (اجتفيتها).

استجفى: [ft.] (bir şeyi) kaba ve sert 'ad etmek: (استجفى الفراش).

جفاء: [iz.] 1. Görüşmeyerek olunan cevr ve ezâ, sılanın zaddı, vefâsızlık, hakîkatsızlık. 2. Kabalık, kaba yaşayış ve dürüst mu'âmele: (الجفاء). (غالب على أهل البدو).

جفاء: [is.] (جفاء "mâddesine n.)

جفوة: [is.] 1. Ezâ, cevr, cefâ. 2. Vefâsızlık, hakîkatsızlık, sılanın zıddı. – (فيه) Cefâ-kârdır. – (به جفوة), cefâ-keş ve cefâ-dîdedir.

جفاء: [cemz:] جافية: s: (الجافي): جاف: (رجل) – (ثوب جاف). *جافيات: [sif.] Kaba, sert: (جافي الخلق), cüssesi kaba ve iri adam. – (الأم الجافية), tabî'atı kaba ve sert adam. – beynin bir zârı.

مجفؤ: [sif.] Sılanın zıddı olan cefâya dûçâr, vefâsızlık ve hakîkatsızlık görmüş olan, cefâ-keş: (الأدب صناعة مجفؤ أهلها).

جفى: [ft. 2.] 1. Yere urmak, yıkmak, düşürmek: (جفيتها). 2. Kökünden çekip koparmak, çıkarmak: (جفى البقل). (Mehmûz "جفا" yerine lügattir.)

اجتفى: [ft.] Kökünden çekip koparmak: (اجتفى البقل).

جفى: [iz.] (lügat-i 'âmîyyede) kabalık, huşûnet.

جفاية: [is.] Boş gemi.

مجفى: [sif.] Cefâ görmüş, cefâ-dîde: (ما أنا). (بالجافي ولا مجفى) ("مجفو" yerine lügattir.)

جق: [fl. 1.] (تuyûr) def'-i tabî'î etmek: (جق الطائر).

جفة: [is.] Pek yaşlı dişi deve.

جقل: [iz.] (Türkçeden me'hûz lügat-i 'âmîyye) çakal.

جقل: [fl.] (Lügat-i 'âmîyyede. Çakal. Çakal) çok yemekten şişip ağırlaşmak: (جقل ابن أوى).

ججك: [is.] İki demirin birbirine urmasından çıkan ses.

جكر: [fl. 4.] Isrâr ve ta'annüd etmek: (جكر الرجل).

اجكار: [ft.] (birini) elindeki mâlını satmağa kandırmak, mâlının bey'ine teşvîk ve ilhâh etmek: (أجكر فلاناً).

جكرة: [is.] Isrâr, 'inâd, ta'annüd: (ما هذه الجكرة). (Bazı lügaviyyûn buna hâcet ve iş ma'nâsını vermişlerdir.)

جَكَ: *جَكَ، يَجِكُ* [ft 2.] (mi'mâr dîvâra) hârice çıkmış zâviye-i münferice şeklinde bir burc yapmak: (البناء الحائط جك).

جَكَ: *cem: جُكُوكُ* [iz.] 1. Dîvârın hârice çıkmış zâviye-i münferice şeklinde olan burcu. (Zıddı yani dâhile girmiş burc şeklinde olanı "رخ" denilir.) 2. (Farisiden me'hûz) bir nev' musîkâ âleti. (Bunun aslı "جوك" ceya "جوق" ihtimâli de vardır.)

جَلَّأُ: *جَلَّأُ، جَلَّأُ، جَلَّأُ، جَلَّأُ* [ft 3.] 1. Yere atmak, düşürmek, yıkmak: (جلا فلاناً). 2. Atmak, fırlatmak: (جلا بثوبه).

جَلَّبُ: *جَلَّبُ، يَجَلِّبُ، جَلَّبُ، جَلَّبُ* [ft 2, 1.] 1. (hayvânâtı ve esrâyı) bir yerden bir yere sevk etmek, sürek götürmek: (جلب المواشي). 2. Kendine doğru çekmek, cezb etmek: (إلى نفسي جلبت الشيء). 3. (şâ'ir) başkasının şî'rini benimsemek. 4. Yürütmek için (ata) haykırmak: (جلب على الفرس). 5. Korkutup tehdîd etmek: (فلاناً جلب). 6. Toplamak, bir yere getirmek: (الجمع جلب). - [fl.] 7. Bir yerden bir yere sevk olunmak: (جلبه فجلب هو). 8. Bağrışmak, gırîv ve çığılıtmak: (جلب القوم). 9. Kesb ve kar etmek, ma'îşet için çalışmak: (جلب). 10. (kan) kurumak: (جلب الدم). 11. (yara) iyileşmek, onlamak: (جلب الجرح).

جَلَّبُ: *جَلَّبُ، يَجَلِّبُ، جَلَّبُ* [ft 1.] Cinâyet etmek: (جلب عليه).

جَلَّبُ: *جَلَّبُ، يَجَلِّبُ، جَلَّبُ* [fl 4.] Toplanmak, ictimâ' etmek: (جلب الشيء).

أَجَلَّبُ: *أَجَلَّبُ، يُجَلِّبُ، أَجَلَّبُ* [ft.] 1. (hayvâna) bağırıp korkutmak: (أجلب على الفرس). 2. Korkutup tehdîd etmek: (أجلب فلاناً). 3. Toplamak, cem' etmek: (أجلب الجمع). 4. (deve semerini) yaş deri ile kaplamak: (أجلب قته). 5. (bâzubend) ve sâireye meşin kaplamak. 6. Yardım ve mu'âvenet etmek: (أجلب فلاناً). - [fl.] 7. Bağrışıp şamâta etmek: (أجلب القوم). 8. Kesb ve kar etmek, ma'îşet için çalışmak: (أجلب الرجل لأهله). 9. (kan) kurumak: (أجلب الدم). 10. Toplanmak, birikmek: (أجلب القوم). 11. (birinin) develeri erkek yavru doğurmak: (أجلب فلان). (Zıddı "أحلب" dir.)

أَجَلَّبُ: *أَجَلَّبُ، يُجَلِّبُ، أَجَلَّبُ* [ft.] 1. (ata) haykırıp yürümeğe teşvik etmek: (جلب على فرسه). 2. Men' etmek: (جلبه). 3. Yavrusu emmesin diye dişi devenin memesine yün ve keçe bağlamak: (جلب). 4. Bağrışıp şamâta etmek: (جلب القوم).

أَجَلَّبُ: *أَجَلَّبُ، يُجَلِّبُ، أَجَلَّبُ* [ft.] (hayvânât veya esrâ) sürüp götürmek, sürek sürmek: (اجتلب). (المواشي).

أَجَلَّبُ: *أَجَلَّبُ، يُجَلِّبُ، أَجَلَّبُ* [fmt.] Sürülüp götürülmek: (جلبه فانجلب).

أَجَلَّبُ: *أَجَلَّبُ، يُجَلِّبُ، أَجَلَّبُ* [ft.] Kendi tarafına doğru sürek sürülmesini talep etmek.

أَجَلَّبُ: [iz.] Cinâyet.

أَجَلَّبُ: *cem: أَجَلَّبُ* [iz.] 1. Satılmak veya diğer bir iş için toptan bir yerden bir yere sürülüp götürülen hayvânât ve esrâ, sürek: (اشترى من).

(الجلب). 2. Haykırma, gırîv, şamâta: (هذا الجلب ما). - "لا جلب ولا جنب" hadîs-i şerîfiyle men' buyrulan celb ise bazı muhaddisince zekât ahzı için hayvânâtın su başına veya diğer bir mahalle celbi, ve bazlarınca koşuda atın haykırımlarla teşvîk ve tehyîci ma'nâsına gelir. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جَلْبٌ: [iz.] 1. Palan yahut örtüsü veya ağacı. 2. Yağmursuz bulut yahut ufuktan dağ gibi yukarı kalkanı.

وَجَلِبُ اللَّيْلِ يَطْرُدُ: [iz.] Gece karanlığı: (النهار). (Fıkra-ı ânifeye de n.)

جَلْبَةٌ: [is.] Bağrışma, çığıltı, gürültü, şamâta.

جَلْبَةٌ: *cem: جَلْبٌ* [is.] 1. Yara kabuğu. 2. Bulut parçası. 3. Moloz ve çakıl yığını. 4. Bölük bölük bitmiş çayır parçası. 5. Kıtlık senesi: (وقعوا أصابتنا). 6. Zamânın şiddet ve mihneti: (جلبه الزمان). 7. Açlık, cû'. 8. Yeşil ve taze mişe ağaçları kümesi. 9. Deve semerine kaplanan deri veya meşin. 10. Deve semeri ağaçlarını birbirine rabt eden demir. 11. Kenet demiri veya teli. 12. Meşinle kaplanmış nüsha ve bâzubend ve sâire yahut bunların meşini. 13. Bıçağın sapı içine geçen demiri. 14. Yoğurt mayesi. 15. Etrâfından farklı yer, buk'a. 16. Lisân-i 'avâmda tasgîr sîgasıyla (جليبينة) denilen bir cins nebât.

جَلَابٌ: [iz.] *جَلَابٌ* (Farisi "كلاب"dan mu'arreb) 1. Gül suyu. 2. Gül suyuyla karışık

şurub. (Avrupalıların "Julep" dedikleri bundan me'hûzdur.)

جَلَابٌ: [iz.] Satmak için bir diyârdan diyâr-ı âhire esrâ veya hayvânât sevk eden tâcir.

جَلَابَةٌ: [sıfs.] Edebsiz ve gürültücü (karı): (امرأة جلابية).

جَلْبَانٌ: [iz.] 1. Burçak. 2. İçine kılıç ve kamçı ve sâir-i esliha konulan meşinden kubur şeklinde zarf.

جَلْبَانٌ: [sıfz.] Çağırğan ve şamâtacı (adam): (رجل جلبان).

جَلْبَانَةٌ: [sıfs.] Edebsiz ve gürültücü (karı): (امرأة جلبانة، جلبانة). ("جلابة" ve "مجلبة" gibi.)

جَلْبِيٌّ، جَلْبِيٌّ: *cemz: جَلْبِيٌّ، جَلْبِيٌّ* [sıf.] Satılmak için bir yerden bir yere sevk olunmuş: (امرأة جلبية); (عبد جلبية). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

جَلْبِيٌّ: *cem: جَلْبِيٌّ* [is.] 1. Satılmak için bir yerden bir yere sevk olunmuş esrâ veya hayvânât. 2. Erkek develer gürûhu. (Zıddı olan dişilerine "حلوبية" derler.) 3. Çadır ve esâs-ı beytiyye tahmîline mahsûs develer. (Müfrediyle cem'i bir olup "ة" ile te'nîsi de şâz kabîlindedir.)

أَجْلَابٌ: [iz. cem.] Satmak için bir yerden bir yere hayvânât sevk eden tâcirler. (Cîm ve Lâm'ın fethiyle olan "جلب" isminin de cem'idir.)

يَجْلِبُ [iz.] Gûyâ bir adamı cezb ve gâ'ib olmuş bir şeyi ircâ-ı kuvvetini hâ'iz boncuk ve efsûn.

مَجْلِبَةٌ [is.] 1. Çadır ve esâs-i beytiyye tahmîline mahsûs develere yükletilen eşyâ. 2. Bir şeyi celb ve cezf eden şey: (مجلبة الشرب بعد المنام) (للسقام).

مُجَلِّبٌ [sıf.] *مَجْلِبَةٌ*s: *مُجَلِّبٌ* (امرأة مجلبة); (رعد مجلب) (شاماتacı).

مُجْتَلَبٌ [iz. sıfs.] *مُجْتَلَبَةٌ* (دائرة المجتلب), (الدائرة المجتلبة), 'arûzda altı bahrı câmi' dâ'ire.

يُجَلِّبُ، جَلِّبَةٌ *جَلِّبٌ* [ft. md 5.] Gömlek veya câr giydirmek: (جلب فلاناً).

يَتَجَلَّبُ، تَجَلَّبٌ *تَجَلَّبٌ* [fl. mtd 1.] Gömlek veya câr giymek: (جليبته فتجلبب).

جَلَابِبٌ [iz. s.] *جَلَابِبٌ* cem: جَلَابِبٌ *جَلَابِبٌ* 1. Gömlek. 2. Arabistanda kadınların sokakta giydikleri bir nev' car veya ferâce yahut baş örtüsü. 3. (mec.) melik, memleket: (نزعوا جلبابه).

جَلْبِجٌ [iz.] 1. Musîbet, âfet, dâhiye. 2. Çirkin koca karı. 3. Kısa boylu karı.

جَلْبِدَةٌ [is.] At sesleri: (سمعت جلبدة الخيل).

جَلْبِرٌ [iz.] *جَلْبَارٌ* [iz.] Kın ve kayışıyla beraber kılıcın vaz'ına mahsûs kılıf, kırâbü's-seyf.

جَلْبِرٌ [sıf.] Sert, şiddetli: (رجل جلبز).

جَلْبِصٌ [is.] *جَلْبِصَةٌ* [is.] Firâr, kaçış. (Doğrusu "خلبصة" olduğu maznûndur.)

جَلْبِطٌ [iz.] *جَلْبُوطٌ* [iz.] (lûgat-i 'âmmiyyede) henüz tüyü çıkmamış kuş yavrusu.

جَلْبِقٌ [is.] *جَلْبِقَةٌ* [is.] Haykırma, gürültü, şamâta: (ما هذه الجلبقة).

جَلْوَبُوقٌ [sıf.] Çağırğan, şamâtacı, gürültücü: (رجل جلويق).

يَجْلِبُ، جَلْبُوقٌ *جَلْبُوقٌ* [ft 2.] 1. Urmak, darb etmek: (جلت فلاناً). - [fl.] 2. (koyunun) kuyruğu uyluklarına yapışmak: (جلتت إليته).

يَجْتَلِبُ، اجْتَلِبَاتٌ *اجْتَلِبَاتٌ* [ft.] 1. Urmak, darb etmek: (اجتلتته). 2. (bir şeyin) bütününe yemek veya içmek: (اجتلت الشيء).

جَلِيْتُ [iz.] Çi, kırağı, şebnem.

مَجْلُوتٌ [sıf.] (مجلوت الإلية), kuyruğu ince ve hafif ve uyluklarına yapışık (koyun).

جَلَجٌ [iz.] 1. Izdırâb, sıkıntı: (وبقينا نحن في جلع لا). 2. Şafağın ilk aydınlığı. (Bu ma'nâ ile lûgat-i müvellede olması melhûzdur.)

جَلَجَةٌ [is.] *جَلَجٌ* [is.] 1. Kafa kemiği, cümcüme. 2. (mec.) baş, re's. - (على كل جلجلة), adam başına.

جَلَجَبٌ [sıf.] İri, kocaman.

جَلَجَابٌ [sıf.] *جَلَجَابَةٌ* [sıf.] 1. Pek yaşlı (ihtiyâr): (شيخ جلباب، جلبابة). 2. İri, kocaman.

جَلَاجِبٌ [sıf.] İri, büyük, kocaman.

Bu mâdde Kâmûs ve Sihâhta (جلب) yani Hâ-1 mühmele ile mazbût olup, ikisinin bir ma'nâda veya birinin diğëerinden galat olması melhûzdur.

جَلَبَ: [ft. d.] 1. Oynatmak, çalkalamak, tahrîk etmek: (جلب الشيء). 2. Karıştırmak: (جلبة). 3. Korkutmak, tehdîd etmek: (جلل فلاناً). 4. (kirişi) sağlam bükmek: (جلل الوتر). 5. (deveye) çingirak takmak: (جلل البعير). - [fl.] 6. Çok bağırarak: (جلل الرجل). 7. (kök) gürlmek: (جلل السحاب). 8. (at) açık sesle kişnemek: (جلل الفرس).

تَجَلَّبَ: [fl. td.] 1. Sarsılıp oynamak: (تجللت قواعد البيت). 2. Yere gömülmek, batmak: (تجلل في الأرض). 3. Hâtıra gelmek, hutûr etmek: (تجلل الأمر في نفسه).

جَلَبَ: [iz.] Hayvânların boynuna takılan çan, çingirak. – (فلان يعلق الجبل) فلاں يعلق الجبل, (في عنقه لا أعلق) – (في عنقي), nefsinî muhâtaraya koyuyor. – (الجلل على عنقي), kör körüne tâbi' olmam, sakalı ele vermem. 2. Def pulu, zil. 3. Göz kabağında çıkan bir nev' sivilce. - [sıf.] 4. Cest ü çalak ve şen ve hafîf rûhlu (adam): (غلام جليل).

جَلَبَةٌ: [is.] 1. Çingirak ve çan sesi. 2. Gök gürlmesi. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جَلْبَالٌ: [sıf.] Gürültülü ve her yere şâmil olan (yağmur): (غيث جليل).

جَلَابٌ: [sıf.] 1. Cest ü çalak ve şen: (غلام جلاب). 2. Anırması açık duru (merkeb): (حمار جلاب).

جَلَابٌ: [iz.] Hâtıra hutûr eden şey, hâtıra, sâniha: (أبتنته جلاب نفسي).

جُلْبَانٌ: [iz.] 1. Kişniş tohumu. 2. (Yemen lüğatinde) susam. 3. (mec.) süveydâ-ı kalb: (استقر ذلك في جلابان قلبه).

مُجَلَّبٌ: [sıf.] 1. Kuvvetli ve şanlı re'îs ve seyyid: (هو مجلل). 2. Yüksek sesli. 3. Müdâfa'aya muktedir ve nâtıklı: (رجل مجلل). 4. Çok, kesretli ('aded ve mikdâr): (عدد مجلل).

مُجَلَّبٌ: [sıf.] 1. Gök gürlmesi çok olan, gürltü: (سحاب مجلل). 2. Hiç bir 'ayb-ı zâhirîsi olmayan zarîf (adam): (رجل مجلل). 3. Kuvveti tâm ve kâmil olan (deve): (بعير مجلل). 4. Boynunda çanı olan, çingiraklı: (ابل مجللة).

جَلَجَ: [ft. 3.] (hayvân ağacın) yukarılarını yiyip kabuğunu kemirmek: (جلى المال الشجرة).

جَلَجَ: [fl. 4.] (birinin) başının ön iki tarafında hiç kıl olmamak: (جلى الرجل).

جَلَجَ: [fl.] 1. (bir işe) hasr-ı himmetle ikdâm ve gayret etmek: (الشيء جلى على). 2. (arslan) hamle ve hücûm etmek: (جلى الأسد على جلى). 3. Hızla yürümek, koşmak: (القوم).

جَلَجَ: [ft.] 1. (birine) bed-çehre göstermek, yüz vermemek: (جالح فلاناً). 2.

Açmak, meydâna çıkarmak, izhâr etmek: (جالح بالأمر). 3. Açıktan husûmet göstermek, i'lân-u 'adâvet etmek: (جالحني فلان). 4. Mükâbereye girişmek: (جالحه فلان).

جُلْحُ: [iz.] Başın iki cihetinde saçın düşük olması.

(جلح) sal'dan az ve nez'den ziyâdedir.

جَلْحَةٌ: [is.] (أجلح) denilen adamın başının kılsız yeri.

جالحة: *cem: *جوالح [is.] 1. Kıtılığ şiddetli sene. - [cem.] 2. Bazı kamışların tepesinde pamuk gibi hâsıl olup havâda uçan şeyler, tozak. 3. Dağdan düşen kar yığınları, çığlar.

أجلح: *s: *جلاء cem: *جُلْحُ [sıf.] 1. Başının ön cihetinde iki tarafı kılsız olan: (رجل أجلح); (شاة جلاء); (ثور أجلح); (امرأة جلاء). 2. Boynuzsuz: (ثور أجلح); (شاة جلاء). 3. Tepesi kubbeli olmayıp düz olan (koçi ve mahfe). 4. Etrâfında korkuluk dîvârı olmayan (dâm): "من بات على سطح أجلح فلا ذمة له". 5. Kal'e ve istihkâmı olmayan: (قرية جلاء). 6. Ağaçsız: (أرض جلاء). 7. Sivri olmayan, yuvarlak (tepe): (أكمة جلاء). 8. Pek şiddetli: (يوم أجلح وأصلح). - [cem.] 9. Boynuzsuz (sığırlar). (Fîrûzabâdî bunu sükker vezninde yani Cîm'in zammı ve Lâm-ı müşeddedenin fethiyle keyd edip hatâ etmiştir.)

جُلْحُ: [sıf.] Önüne geleni süpürüp götüren (sel suyu): (سيل جلاح).

جَلِيحَةٌ: [is.] A'râba mahsûs sût ve tereyağından ma'mûl bir nev' yemek.

جِلْحَاءٌ: [is.] Hiçbir şey inbât etmeyen çıplak yer.

جُلْوَاخُ: [iz.] Geniş yer, arz-ı vâsî'a.

مجلح: *cem: *مجاليح [sıf.] Kuraklığa tahammül edip sûtünü çekmeyen (dişi deve).

مُجْلِحٌ: [sıf.] 1. Yemeğin hepsini yiyip kabı kel kafası gibi bırakan ekûl, obur: (رجل مجلح). 2. Cerî ve cesûr: (ذنب مجلح).

مُجْلِحٌ: [sıf.] Tekmîl yenmiş (şey) veya yaprak ve kabukları yenmiş (ağaç).

مجلح: *cem: *مجاليح [sıf.] 1. Kış mevsiminde sûtünü muhâfaza eden (dişi deve). - [iz.] 2. (mu'arref olarak) arslan. - [cem.] 3. Koyunları itlâf eden kıtlık seneleri.

مجلوحة: *s: *مجلوحة [sıf.] Yaprak veya otları yendikten sonra tekrâr biten: (نبات مجلوح); (ضعة مجلوحه).

جَلْحَبٌ: [sıf.] 1. Pek yaşlı (ihtiyâr). 2. İri vücûdlu ve başının iki yanı kılsız (adam).

جَلْحَبٌ: [sıf.] Uzun boylu.

مجلجة: [sıf.] Bir yere toplanıp birikmiş (develer): (إبل مجلجة).

Bu mâdde ile sebk eden (جلحب) mâddesinin biri diğerinden musahhaftır.

جَحْرُ: [sıf.] Pek hasîs ve le'îm, pinti, alçak, nâ-kes.

جلحط: [is.] Ağaçtan 'ârî ve çıplak yer.

جِحْظُ: [sıf.] İri ve bedeni kıllı (adam): (رجل جلحظ، جلاظ).

جِحْظَاءُ: [sıf.] 1. İri ve bedeni kıllı (adam).

- [is.] 2. Ağaçtan 'ârî ve çıplak yer. (Mâdde-i ânifede mezkûr "جلحطاء" kelimesiyle birbirinden musahhaf olması melhûzdur.)

جَلْحَمٌ: [ft. d.] 1. Bükme: (جلم الحبل). - [fl.] 2. (lügat-i 'âmmiyyede. Göz kapakları) yara olmak: (عين مجلحمة).

إِجْحَمٌ: [fl. kş.] Her taraftan gelip birikmek, toplanmak, yığılmak: (القوم اجلم). (Hâ-ı mu'ceme ile dahi mervîdir.)

جَلْحَمٌ: [sıf.] Kalın, kaba: (رجل جلمد).

جَلْحَانٌ: [sıf.] Pek hasîs ve le'îm, pinti, alçak, nâ-kes.

جَلْحٌ: [ft. 3.] 1. (sel suyu dereyi) doldurmak: (جلح السيل الوادي). 2. Yere urmak, düşürmek, aşağı almak: (جلح به). 3. Isırıp tırmalayarak berelemek: (جلح بطنه). 4. Cimâ' etmek: (جلح جاريته). 5. Uzatmak, temdîd etmek: (جلح الشيء). 6. Kılıçla urup bir parça etini kesmek: (جلح فلاناً بالسيف). 7. (lügat-i müvellede. Usturayı) bilemek: (جلح موسى).

تَجْلِيحٌ: [ft.] (lügat-i müvellede.

Usturayı) bilemek: (جلح موسى).

إِجْلَاحٌ: [fl.] 1. (birinin) bedeni za'îf ve zebûn ve kemikleri gevşek olmak: (الشيخ). 2. Secdede kollarını yanlardan ayrı tutmak: (الجلح المصلي في السجود).

إِجْلَانِي: [fl. mhr 2.] (binâ ve dîvâr) sökülüp çökmek: (الجلنخي الجدار).

جَلْحٌ: [iz.] (lügat-i müvellede) bileği taşı. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جَلَاخٌ: [sıf.] Dereyi dolduran (sel): (سيل جلاخ).

جَلْوَاخٌ: [iz.] 1. Geniş ve su ile dolu dere. 2. Açık ve vâzih yol.

إِجْلَابٌ: [fl. kş.] Düşmek, yıkılmak: (ضربه فاجلب).

إِجْلَادٌ: [fl. kş.] Arka üstü uzanıp yatmak.

مُجْلَجِدٌ: [sıf.] Arka üstü uzanıp yatan tenbel.

جَلْخَدِي: [sıf.] Hırsız, haylaz: (رجل جلخدی).

جَلْحَطَاءٌ: [is.] 1. Ağaçsız ve çıplak yer. ("جلحطاء" yerine lügattir veya sahîhi budur.) 2. Sert ve katı yer.

جَلْحِظٌ: [sıf.] Hâ-ı mühmele ile sebk eden (جلحظ) ve (جلحاظ) ve (جلحطاء) mürâdifleridir yahut onlardan musahhaftır veya doğrusu böyle Hâ-ı mu'ceme iledir.

جَلِمَ: [fl.] Toplanıp çoğalmak veya büyümek: (اجلخم القوم). (Hâ-i mühmele ile "اجلحم" yerine lügattir.)

جَلَدَ: [ft 2.] 1. Kamçı ve kırbaçla urmak: (جلده الجلاب). 2. (birinin) derisine dokunmak veya urmak: (جلدت فلاناً). 3. Zorlamak, icbâr etmek: (جلده على الأمر). 4. Cimâ' etmek: (جاريته جلد). 5. (yılan) sokmak: (جلدته الحية). 6. Urmak, atmak: (جلدته الأرض). 7. (Lügat-i müvellede. Çocuk) memeyi deriye çevirecek derecede emmek: (جلد - الرضيع الثدي). - (جلد عميرة). - [ch.] 8. (جلد به), yere düşürmek, devrilmek: (جلد به نوماً).

جَلِدَ: [fl 4.] 1. (yer) kırağılı olmak: (جلدت الأرض). 2. Kırağıdan bozulmak: (جلد البقل).

جَلِدَ: [fl 5.] 1. (yer) kırağılı olmak, cesâret ve metânet göstermek: (جلد الرجل).

أَجَلَدَ: [fl.] 1. (yer) kırağılı olmak: (أجلدت الأرض). 2. Kırağıdan bozulmak: (أجلد البقل). - [ft.] 3. Zorlamak, icbâr etmek: (أجلده). - [ch.] 4. Kırağıya ve dona tutulmak, donmak: (أجلد القوم). 5. Tekzîb olunmak: (كل مجالد). - (إنه ليجلد بكل خير). - (يجلد). hakkında hayr ile zan olunur, hakkında hüsn-i zan vardır.

جَلَدَ: [ft.] 1. (kesilmiş deveyi) yüzmek, derisini çıkarmak: (جلد الجوزر). (Koyun hakkında ekseriyâ "سلخ" fi'li kullanılır.) 2.

(kitâbı) dikip kab geçirmek, bağlamak: (جلد). 3. Kırbaçla dövürmek: (جلده بالسوط).

جَالَدُ: [fş.] Kılıç ve sâire ile uruşmak: (جالدوا بالسيوف).

تَجَلَّدَ: [fl.] Yalandan cesâret ve metânet satmak: (تجلد فلان).

تَجَالَدَ: [fş.] Kılıç ve sâire işe uruşmak: (تجالدوا بالسيوف).

اجْتَلَدَ: [ft.] (kabın içindeki suyun) bütününi içmek: (اجتلد ما في الإناء).

جَلْدٌ: [iz.] Bekâr olan zânîye şer' en verilen cezâdır ki seksan kırbaçtan 'ibârettir. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

أَجْلَادٌ: [sıf.] Kuvvetli, zorlu, şedîd.

أَجْلَادٌ: [iz.] 1. Deri. - (ليس) - (له جلد النمر), husûmet peydâ etti. 2. Meşin. 3. - "وقالوا لجلودهم لم شهدتم علينا". - (mec.) âlet-i tenâsül: (جلد البو), devenin ölmüş veya kesilmiş yavrusunun samanla doldurulup anasına gösterilen derisi ki deve bunu koklamakla sütünü koyuverir. - (جلد حوار), devenin ölmüş veya kesilmiş yavrusunun diğer bir yavruya giydirilen derisi ki deve bunu koklamakla emdirir.

أَجْلَادٌ: [iz.] 1. Deri. 2. Devenin ölmüş veya kesilmiş yavrusunun samanla doldurulan veya diğer bir yavruya giydirilen derisi. 3. Toprağı sert düz yer.

4. Kuzusu yaşamayan koyun. 5. İçlerinde küçükleri olmayan deve sürüsü. 6. Yavrusu ve sütü olmayan deve ve koyun ve keçi. 7. Kuvvet, zor, şiddet. 8. Semâ, gök yahut küre-i havâ. (Dördüncü ve beşinci bâblardan "جلد" fi'linin dahi masdarıdır.)

جلد: [iz.] Deri ma'nâsıyla bazı eş'ârda kullanılıp zarûret-i vezn için Lâm'ı teksîr olunmuştur.

جلد: *cem: جلدات [sifs.] 1. Dayanıklı, kuvvetli: (امرأة جلدة); (نوق جلدات). 2. Sert veya pek iyi: (تمررة جلدة). (Bunda Cîm'in kesriyle de mervîdir.) 3. Sütsüz: (شاة جلدة). - [is.] 4. (masdar-ı merre) bir def'a kırbaçla urma.

جلد: *cem: جلد [is.] 1. Bir 'aded der. 2. Dericik, küçük deri: (جلدة العين). 3. (masdar-ı nev') bir nev' kırbaçlama: (جلدته جلدة العدو). - [sifs.] 4. (lügat-i 'âmmiyyede) pek bahîl, pinti.

جلد: *cem: جلدات [is.] 1. Yaşlı ve yavrusuz ve sütsüz dişi deve. 2. Düz ve sert yer. 3. Dâ'imâ yavruları ölen koyun. 4. Soy, cins, 'aşîret: (قوم من جلدتنا).

جلد: [is. cem.] 1. Sütleri bol dişi develer. 2. (zıddiyyetle) sütleri ve yavruları olmayan develer. 3. Büyük hurma ağaçları (Müfredi "جلدة" olduğu maznûndur.)

جلد: *cem: جلودة [is.] Kuvvet, şiddet, savlet, metânet.

جلد: [iz.] 1. Mücrimleri kırbaçlamak vazîfesiyle muvazzaf adam. 2. İ'dâmla mahkûm adamları öldürmek vazîfesiyle muvazzaf adam. ("سياف" gibi). 3. Deri satan adam, deri tâciri.

جلد: *cem: جلد، جلداء، جلد [sif.] 1. Zorlu, kuvvetli, bahâdır. 2. Sağlam, metânetli, sebâtlı. - [iz.] 3. Kıracağı. 4. Don, boz. 5. Gök, semâ.

جلد: *جمد، جلد، جلد [sifs.] Kırbaçla dövülen (karı): (امرأة جليد، جليدة); (نسوة جلدی، جلدند).

جلد: [iz.] Derici, deri tâciri. ("کتبی" gibi şâz olarak cem'e nisbetle hâsıl olmuştur.)

جلد: [is.] Göz tabakalarından biri.

جلد: *جمد، أجد، أجد [sif.] 1. Daha zorlu ve metânetli. - [iz.] 2. Sert yer.

جلد: cem: أجد [iz. cem.] İnsânın mecmû'-ı a'zâsı, hey'et-i 'umûmiyyesi, şahsı: (ما أشبه أجد فلان بأجد أبيه), bu adamın şahsı pederinin şahsına ne kadar benziyor; (الأجد عظيم), iri yapılı. ("تجاليدي" mürâdifidir.)

جلد: [iz. cem.] İnsânın mecmû'-ı a'zâsı, hey'eti: (ما أشبه تجاليد هذا الرجل بتجاليد أبيه). ("أجداد" gibi.)

جلد: *جمد [sif.] Zinâ-kâr, zânî, fâcir.

جلد: *جمد [iz.] Nevha-kâr karıların ağlarken yüzlerine urdukları deri parçası.

مَجَالِيدٌ [is.] Sütü çok dişi deve.

مُجَلَّدٌ [iz.] Kitâb dikip kaplayan ve cildleyen san'at-kâr.

مُجَلَّدٌ [sıf.] 1. Dikilip kaplanmış, cildlenmiş (kitâb). 2. Eti olmayıp yalnız deri ile örtülmüş gibi görünen (kemik): (عظم مجلد). 3. Kırbaça alışıp urulmaktan korkmayan (at): (فرس مجلد). 4. Meşin kaplanmış: (جورب مجلد).

مُجَلَّدَاتٌ [iz.] 1. Kitâb cildi: (صنف كتاباً في خمس مجلدات), beş cild üzere bir kitâb te'lif etti. 2. Arkaya alınacak veya hayvâna yüklenecek yük mikdârı.

مَجْلُودٌ [sıf.] 1. Kırbaçla dövülen: (هان على النظارة ما يمر بمظهر الجلود). 2. Üzerine kırağı yağmış: (أرض مجلودة). (Beşinci bâbdan "جلد" fi'linin dahi ism-i mef'ûl vezninde masdarıdır.)

مُجَلَّنَدِي [sıf.] Salb ve metîn: (رجل، بعير) (مجلندي).

جَلْدَبٌ [sıf.] Sert, katı, şedîd, salb.

جَلَادِيحٌ [sıf.] Pek uzun, tavîl.

جَلْنَدَخٌ [sıf.] Kaba, sakîl, nâ-tıraş.

جَلْنَدَحَةٌ [sıfs.] Pek zorlu ve dayanıklı: (ناقة جلندحة).

جَلْدٌ [fl.] 1. Pek sür'atle geçmek: (اجلوز الفرس). 2. (yağmur) çok vakit

kesilip yağmamak: (اجلوز المطر). 3. Çok sürmek, uzanmak: (اجلوز بهم السير); (اجلوز الليل).

مَنَاجِدٌ [iz.] Köstebek. (Cem'i müfredi lafzından değildir.)

جَلْدَاءٌ [icz.] Sert ve sarp yer.

جَلْدِيَّةٌ [sıf.] 1. Zorlu, kuvvetli: (سير جلدي). 2. Pek sür'atli: (ناقة جلدية); (جلدي بعير). - [iz.] 3. San'at-kâr, işçi. 4. Râhib, keşiş. 5. Kilise ve manastır hizmetçisi.

جَلُودٌ [sıf.] 1. Pek zorlu ve kuvvetli (insân ve hayvân). 2. Kaba, kalın.

يَجْلِزُ، جَلَزٌ [ft 2.] 1. Devşirmek, sarıp toplamak: (جلز الشيء). 2. Burmak, çevirmek. 3. Sağlam bükmek. 4. Düğümlemek, bağlamak. 5. Çıkarmak, kaldırmak, çekmek, nez' etmek. 6. (bıçak ve kamçı sapını) deve sinirleriyle sarmak: (جلز رأسه). 7. Sarmak, örtmek: (جلز على هذا الأمر). 8. Bağlamak, rabt etmek: (جلز على هذا الأمر). (نفسه).

يَجْلِزُ، جَلَزٌ، جَلِيزٌ [fl 2.] Sür'atle yürümek, koşmak: (جلز في الأرض).

يَجْلِزُ، تَجْلِيزٌ [ft.] 1. Sarmak, çevirip toplamak. 2. Burmak, bükmek. 3. Bağlamak, düğümlemek. 4. Nez' etmek. (Bu dört ma'nâda mücerrediyile müşterektir.) - [fl.] 5. Koşmak, sür'atle gitmek: (جلز الرجل). 6. Yayın kirisini okun

demiri kabzaya gelecek kadar çekmek: (جلز القواس).

[fl.] Sığanıp hâzırlanmak: (تجلز الرجل للأمر) *تَجَلَّرَ، تَجَلَّرَ* [fl.]

[fl. md 3.] Çabuk gidip gelmek: (جاوز الجواز) *يُجَلِّزُ، جَلَّزَةٌ* [fl. md 3.]

[fl. kş.] Uzanmak, boynunu uzatıp bakmak: (اجلاز الرجل) *يَجْلِزُ، اجْلِزَاؤُ* [fl. kş.]

[iz.] 1. (سوط أصبغی) denilen bir cins kamçının ucuna sarılan sinir. 2. Mızrâk demirinin veya kamçının en geniş veya kalın yeri. 3. Kamçı sapı. 4. Mizrağın demirini sapına muhkem tutan demir halka. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

[iz.] 1. Kamçının ucuna sarılan sinir. 2. ('ale'l-ıtlâk) sargı.

[iz. s.] Yayın her yerine sarılan sinir. (Cem'i daha müsta'meldir.) *جَلَّزَةٌ* [iz. s.]

[iz.] Şeytân, iblîs. *جَلَّزٌ* [iz.]

[sıfs.] Kısa boylu (karı): (امرأة جلنز) *جَلْنَزٌ* [sıfs.]

[is.] Sert ve katı yer. (Aslı "جداء" olduğu maznûndur.) *جَلْزَاءٌ* [is.]

[iz.] (Farisi "كلوز"den mu'arreb) 1. Fındık. 2. Çam kozalağı. 3. İri ve cesûr adam, bahâdır. *جَلْوَزٌ* [iz.]

[iz.] Zâbita veya belediyye çavuşu, serheng. *جَلْوَزَةٌ* [iz.]

[sıf.] Sinir bağlanmakla muhkem olmuş (kamçı). – (مجلوز اللحم), eti sımsıkı ve kuvvetli (adam). – (مجلوز الرأس), re'yinde metîn (adam).

[sıf.] 1. Âmirinin evâmirini icrâ için sür'atle öteye beriye koşan (çavuş veya yaver). 2. Mesâcidde kirâmın fezâ'ili kırâ'et ve hikâye eden.

[fl 3.] 1. Oturmak: (جلس للناس), onunla beraber oturdu; (جلس معه), halkı kabûl etmek veya işlerini görmek için oturdu. 2. Durmak: (الورس تزوع سنة فيجلس عشر) (سنين). 3. Çökmek: (جلست الرحمة). 4. Necid diyârına gitmek:

قل للفرزدق والسفاهة كاسمها إن كنت تارك ما أمرتك فاجلس
ile (جلس) arasındaki fark şudur ki: Ekseriyyâ ayakta iken oturan, ve (جلس) ise yatmış veya secdeye varmış iken kalkıp oturan adam hakkında kullanılır.

[ft.] Oturtmak: (أجلسه) *يُجَلِّسُ، اجْلِسْ* [ft.]

[ft.] 1. Oturtmak: (جلسه عنده). 2. (lügat-i 'âmmiyyede) düzeltmek, doğrultmak: (جلس العصا). - [fl.] 3. (yine lügat-i 'âmmiyyede. İpek böceği tohumunun) Bir mikdârı çıkmamak, açılmamak: (جلس بزر القز).

[fş.] Birlikte oturmak, (birine) hem-nişîn olmak: (جالست فلاناً) *يُجَالِسُ، مُجَالَسَةٌ، جَالِسٌ* [fş.]

تَجَلَّسَ: [fl.] 1. Tekellüfle ve sûret-i mahsûsada oturmak, meclis kurmak. 2. (lûgat-i 'âmmiyede) ıslâh ve tesviye olunmak, yatışmak: (تجلس الأمر).

تَجَالَسَ: [fş.] Birlikte oturup meclis kurmak: (تجالس القوم في المحاكم) لا تجالس من) (لا تجانس).

تَسْتَجَلِّسُ: [ft.] Oturmak, oturmasını talep veya teklif etmek: (رأني قائماً) (فاستجلسني). (Bu misâl bu mâddenin ma'nâ-ı aslîsine muhâlifdir.)

جَلْسٌ: [iz.] 1. Sert ve taşlık yer, kaya. 2. Koyu bal: (أكلنا جلساً). 3. Kabda kalan bal bakiyyesi: (في الإناء جلس). 4. Kalın ağaç. 5. Gövdesi sıkı ve toplu deve. 6. Bir meclis teşkil eden a'zânın mecmû'u, hey'et-i meclis: (قام) (الجلس). 7. Göl, gadîr. 8. Dağda su biriken çukur ve delik. 9. Uzun ok. 10. Eski şarâb, hamr-ı 'atîk. 11. Uzun yüksek dağ. - [sıf.] 12. İri ve sıkı tenli (insân ve hayvân): (رجل جلس). 13. Uzun: (قدح جلس). (Zıddı: "نكس"). 14. Dâ'imâ hânesinde oturup bir yere çıkmayan (kadın). 15. Şeref ve şân sâhibesi ve ağır (kadın): (امرأة جلس). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.) - [az.] 16. Necid memleketi.

جَلْسٌ: [sıf.] 1. Biriyle birlikte oturan, hem-nişîn, refîk, arkadaşı: (هذا جلسي). 2. 'Âciz ve ahmak, çulba: (رجل جلس). (Müzekker ve mü'ennesi ve müfred ve cem'i bir olduğu mervîdir.)

جَلْسَةٌ: [is.] (masdar-ı merre) 1. Bir oturuş. 2. Bir meclis ve hey'etin ictimâ'ı, a'zânın toplanıp meclis kurması.

جَلْسَةٌ: [is.] (Masdar-ı nev') oturma tarzı, oturuş: (إنه لحسن الجلسة).

جَلْسَةٌ: [sıf.] Çok oturan, oturmağı seve, yerinden kıymıldanmayan: (رجل جلسة). (Âhirindeki "ة" mübâlağa içindir.)

جَالِسٌ: [sıf.] 1. Oturan, oturmuş. 2. (lûgat-i 'âmmiyede) doğru, düz.

جَلْسَاءٌ، جُلَّاسٌ: [sıf.] 1. Birlikte oturan, hem-nişîn, enîs, hem-dem. 2. Nedîm, mudâhib.

جَلِيسٌ: [sıf.] Birlikte oturan, hem-nişîn, enîs, hem-dem.

جَلِيسِيٌّ: [iz.] Gözün siyahının çevresi: (ما أحسن جلسيه).

مَجَالِسٌ: [iz. s.] 1. Oturacak yer, oturulan mahal. 2. Müsâfirler kâbûlü ve bunların kabûl olundukları mahal ve hey'et-i müctemi'aları: (عمل مجلساً), meclis ve dîvân kurdu, salon açtı. 3. 'Urfî mahkeme veya komisyon hey'eti ve mahall-i ictimâ'ı. 4. Halk, cemâ'at, nâs. 5. Dürzülerin 'ibâdet hânesi. - (رأيتهم مجلساً), onları oturmuş oldukları hâlde gördüm.

جِلْسَامٌ: [iz.] Bersâm denilen bir nev' zâtü'l-cenb.

جَلَسَنَ: *جَلَسَانٌ* [iz.] (Farisi "كلشن" veya "كلشفان" dan mu'arreb) 1. Gül bağçası, gül-zâr. 2. Gül ağaçlarıyla mestûr kameriyye. 3. Mecliste dağılan güller. 4. Beyaz güller: (لنا جلسان عندها) (وينفسج).

جَلَشَ: *جَالِيشِيَّةٌ، جَالِيشِيَّةٌ* [iz.] (mu'arreb) 1. Mızrâklı 'asker. 2. Bayraktâr, 'alemdâr. 3. Talî'a 'askeri: (جعلها جاليشاً). (Lügat-i 'âmmiyyede "شاليش" derler.)

جَلَطَ: *يَجْلِطُ، جَلَطٌ* [fl 2.] 1. Yalan söylemek. 2. Yemîn etmek: (جلط الرجل). ("خلط") gibi yahut biri diğlerinden tashîftir.) - [ft.] 3. Tıraş etmek: (جلط رأسه). 4. Soymak, yüzmek: (جلد الجلد عن الظبية). 5. (kılıç) sırmak: (جلط سيفه). 6. (kâzûrâtı) atmak, çımkırmak: (جلط البعير بسلحه).

جَالَطَ: *يُجَالِطُ، مُجَالِطَةٌ، جَلَاطٌ* [ft.] 1. Zahmet ve meşakkat vermek. 2. Hîle ve hud'a edip yalan söylemek, aldatmak: (جالط فلاناً).

اجْتَلَطَ: *يَجْتَلِطُ، اجْتِلَاطٌ* [ft.] 1. Aşırnak, kapmak, ihtilâs etmek: (اجتلط الشيء من يده). 2. Kabın içindeki maşrûbun bütününü içmek: (اجتلط ما في الإناء).

انْجَلَطَ: *يَنْجَلِطُ، انْجِلَاطٌ* [fl.] (deve) za'îf ve zebûn düşmek: (انجلط البعير).

اجْلَنْطَى: *يَجْلَنْطَى، اجْلَنْطَاءٌ* [fl. mhr 2.] Arka üstü yatıp bacakları yukarı kaldırmak: (اجلنطى الرجل). ("اجلنطى" ve "اجلنطى") sûretlerinde dahi mervîdir.)

جُطَّةٌ: *جُطٌّ* [is.] Bir yudum yoğurt: (أتانا بجلطة).

جُطَّةٌ: [is.] (lügat-i 'âmmiyyede) kuru balgam ve sâire. (Fıkra-ı ânifede mübeyyen lügatten galattır.)

جُوطٌ: [sifs.] 'Ârsız ve hayâsız (karı): (امرأة) (جلوط).

جَلِيْطٌ: [sif.] Kınında durmayıp akan (kılıç): (سيف جليط).

جَلِيْطَةٌ: [is.] Kınında durmayıp akan kılıç.

جَلْطَاءٌ: [sifs.] Pek yaşlı ve za'îf ve nâ-tüvân (dişi deve): (ناقة جلطاء).

جَلَطَ: *اجْلُوطُ، يَجْلُوطُ، اجْلُوطَاءٌ* [fl.] Yoluna devâm edip bir düziye gitmek: (اجلوط البعير).

اجْلَنْطَى: *يَجْلَنْطَى، اجْلَنْطَاءٌ* [fl. mhr 2.] Arka üstü yatıp bacaklarını kaldırmak: (إذا اضطجعت لا) (اجلنطى). ("اجلنطى" ve "اجلنطى") sûretlerinde dahi mervîdir. Fîrûzabâdî Nûn'unu asliyye 'ad edip hatâ etmiştir.)

جَلْطَاءٌ: [is.] Sert ve taşlık yer. ("جلذاء" gibi.)

جَلَعٌ: *يَجْلَعُ، جَلَعٌ* [fl 4.] 1. Dudaklar kısa olmakla veya çevrilmekle dişler örtülemeyip gözükmek: (جلعت اللثة). 2. İyice örtülemeyip 'avret yeri görünmek: (جلع الرجل). 3. 'Ârsız ve hayâsız olmak, edebe mugâyir fi'l ve kavilde bulunmak: (جلعت المرأة).

جَلَعُ [fl 3.] 1. (birinin) 'avret yeri açık olmak: (جلعت المرأة). - [ft.] 2. (esvâbını) çıkarmak: (جلعت المرأة ثوبها). 3. (âlet-i tenâsülü) haşefeden dışarı çıkarmak: (جلع الغلام غرلته).

جَالَعُ [fş.] 1. Edeb ve terbiyeye mugâyir fuhuş-âmîz sözler söylemek: (جالع القوم). 2. Yağma ve kumâr ve sâirede nizâ' etmek: (عند الشراب مجالع ولا فاحش). - [fl.] 3. Sırıtıp dişlerini göstermek: (جالع الرجل).

إِنْجَلَعُ [fl.] Meydâna çıkıp gözükmek, zuhûr etmek: (انجع الشيء).

تَجَالَعُ [fş.] Edebe mugâyir ve fuhşiyâyâ dâir nokuşmak: (تجالع القوم).

جَلَعٌ *s: [sıf.] 1. Dudakları kısa olmakla dişleri meydânda kalıp görünen, sırtgan: (رجل جلع). 2. 'Avret yerini iyice örtememekle ikide birde görünen. 3. Hayâsız, ârsız.

جَلَعَةٌ [is.] İnsânın dıhk hâlîde iki dudağının arası, mebsem: (امرأة لطيفة الجلعة).

جَلَاعَةٌ [is.] Hayâsızlık, edebe mugâyir hareket, açık meşreblilik.

جَالِعٌ *s: [sıf.] 1. Ârsız, hayâsız: (جالع امرأة جالع). 2. Açık meşrebli: (جالع).

جَالِعٌ [sıfs.] Zevcinden hiçbir yerini saklamayıp halvette çırıl çıplak soyunan (kadın): (امرأة جاليع).

أَجْلَعُ *s: [sıf.] 1. Dudakları kısa olmakla dişleri açık kalan: (رجل أجلع). 2. 'Avret

yerini iyice örtemeyip ikide birde görünen (adam). 3. Açık görünen (diş ve diş etleri): (لثة جلعاء). 4. Haşefesi tersine dönmüş veya yukarı çekilmiş olmakla zekerinin başı açık olan: (غلام أجلع).

جَلْعُمٌ [sıf.] Hayâsız, 'ârsız. (Mim'i zâ'idedir.)

جَلْعَبٌ [fl. kş.] 1. Uzanıp yatmak. 2. Yol alıp gitmek: (اجلب الرجل). 3. Çoğalmak, tekessür etmek: (اجلب الشيء). 4. Yürümeye çapalıp cehd etmek: (اجلب في السير). 5. 'Acele etmek, sür'atle gitmek.

جَلْعَبَةٌ *s: [sıf.] 1. Kaba ve şerrîr (adam). 2. Yürümekte çok çapalayan (deve).

جَلْعَبَاءٌ *s: [sıf.] 1. Kaba ve şerrîr (adam). 2. Yürümekte çok çapalayan (deve). - (جلعبي العين), gözü pek kuvvetli olup uzaktan gören.

جَلْعَبَةٌ [sıf.] 1. Yük kaldırmada ve yürümeye pek kuvvetli (dişi deve): (ناقة جلعباءة). 2. İhtiyârlıktan beli bükülüp kuvveti kalmayan (dişi deve). (Fıkra-ı ânîfeye de n.)

جَلْعَابٌ [sıf.] Uzun boylu: (كان سعد بن معاذ رجلاً جلعباً). (Aslı "جلجاب" olduğu da maznûndur.)

جَلْعَابَانَةٌ [sıfs.] Bağırğan ve edepsiz (karı).

مُجْلَعِبٌ [sıf.] 1. Be-gâyet şerrîr ve serrini ikâ'a muktedir: (رجل مجلعب). 2. Çok silinti

götüren (se suyu): (سيل مجلب). 3. Ölü veya masrû' olarak yere yatmış: (رجل مجلب).

جَلَعَدَ: [fl. d.] 1. Sür'atle kaçıp gitmek: (جلعد الرجل). - [ft.] 2. Yıkıp yere uzatmak, yatırmak: (جلعدت فلاناً).

جَلَعَدَّ: [fmt.] *يَجْلَعِدُّ، اِجْلَعِدَادُ*: [ajl'edat al-rajl] Yere düşürülüp uzanmak: (اجلعد الرجل).

جَلَعُدَّ: [sıf.] 1. Kuvvetli, zorlu (insân veya hayvân). 2. Kısa boylu (eşek). 3. Geçkin, yaşlı (karı).

جَلَعَادُ: [sıf.] Ve:

جَلَاعِدُ: [sıf.] *cem: جَلَاعِدُ* [ajl'ed] Zorlu ve kuvvetli (erkek deve): (جمل جلعاد، جلاعد).

جَلْعَطُ: [iz.] *جَلْعَطِيْبٌ، جَلْعَطِيْبٌ* [ajl'at] Pek koyu ve katı yoğurt.

جَلْعَعُ: [iz.] *جَلْعَعُ، جَلْعَعُ* [ajl'at] 1. Dert ve zorlu deve. 2. Bok böceği. 3. Kirpi.

جَلْعَاعَةٌ: [iz.] *جَلْعَاعَةٌ* [ajl'at] 1. Bok böceği veya nısfı hayvân ve nısfı toprak za'm olunanı. 2. Sırtlan.

جَلْعَمٌ: ["جع" mâddesine n.]

جَلْعُ: [ft 1.] *يَجْلَعُ، جَلْعُ* [ajl'at] Kılıçla urmak: (جع بعضهم) (بعضاً بالسيف).

جَالَعٌ: [fş.] *يُجَالَعُ، مُجَالَعَةٌ* [ajl'at] 1. Kılıçla uruşmak: (جالع القوم). - [fl.] 3. Sırtarak gülmek: (جالع الرجل).

جَلْعَاءُ: [sıfs.] İhtiyârlıktan dişleri dökülmüş (dişi deve): (ناب جلفاء).

Bu mâdde ekser-i ümmehâtte mevcûd olmayıp (جع) 'den musahhaf olması da muhtemeldir.

جَلْفٌ: [ft 1.] 1. (bir şeyin) kabuğunu soymak: (جلفه). 2. (bir şeyin) bütününü sıyırıp süpürerek götürmek: (جلف الشيء). ("جرف" gibi.) 3. Kılıçla urmak: (جلفه بالسيف). 4. Kökünden çekip çıkarmak, kal' ve istîsâl etmek. 5. Sökmek, çıkarmak: (جلف ظفره عن إصبعه).

جَلْفٌ: [fl 4.] *يَجْلَفُ، جَلْفٌ، جَلْفَةٌ* [ajl'at] Kaba taslak ve yakışıksız olmak: (جلف الرجل).

أَجْلَفٌ: [ft.] *يُجْلَفُ، إِجْلَافٌ* [ajl'at] Kup veya destinin ağzındaki çamuru sıırıp çıkarmak: (أجلف الرجل).

جَلْفٌ: [ft.] *يُجْلَفُ، تَجْلِيفٌ* [ajl'at] (kuraklık senesi) hayvânâtı itlâf etmek: (جلفت كحل)، kuraklık senesi hayvânâtı itlâf etti (mef'ûlü mukadderdir); (جلفته) (السنون).

تَجْلَفُ: [fl.] *يَتَجْلَفُ، تَجْلَفٌ* [ajl'at] Za'îflamak, arık ve lâğar olmak: (تجلف الرجل).

يَجْتَلِفُ: [ft.] *يَجْتَلِفُ، إِجْتِلاَفٌ* [ajl'at] 1. Çekip kökünden koparmak, istîsâl etmek: (اجتلف الشيء). 2. (birinin) mâlını mahv ve ifnâ etmek: (اجتلفه) (الدهر).

جُلُوفٌ: [iz.] *cem: أَجْلَافٌ* [ajl'at] 1. Küp yahut boş küp veya kırılıp yalnız aşağı tarafı kalmış küp. 2. Erkek hurma ağacı. 3. Kuru ve sert

ekmek yahut ekmek kenârı yahut katıksızı. 4. Çanak çömlek, kab kaçak. 5. Yüzülmüş ve ahşâsı çıkarılıp baş ve ayakları kesilmiş koyun cesedi. 6. Başsız ve ayaksız tulum. 7. Bir cins kuş. - [sıf.] 8. Kaba taslak ve yakışksız: (جلف أعرابي). 9. Sert ve kaba, dürüş mu'âmeleli. 10. Ahmak, kalın kafalı.

جُلْفُ: *جَلْفَةٌ* [iz. s.] Tüyü pek kısa ve işe yaramaz keçi.

جُلْفَةٌ: *cem: جُلْفُ* [is.] 1. Bir nev' deve tamgası. ("جوفة" gibi.) 2. Kalemin yonulan yeri, kalem bacağı. (Cîm'in kesriyle "جلفة" yerine.) – [cem.] 3. Mezkûr tamga ile müvessem bir cins iyi atlar.

جُلْفَةٌ: *cem: جُلْفُ* [is.] 1. Katıksız kuru ekmek parçası. 2. Parça, kıt'a: (أعطني جفنة منه). 3. Kalemin yontulan yeri, bacağı: (يجود إن كنت تحب أن). (خطك فأطل جلفتك وأسمنها).

جُلْفَةٌ: [is.] Deveden nişân için kesilen deri parçası.

جَالْفُ: *s: جَالْفَةٌ* [sıf.] 1. Re's-i mâddede mübeyyen fi'lin ism-i fâ'ilidir. 2. Emvâl ve hayvânâtı mahv ve itlâf eden: (زمان جالف). - [sıfs.] 3. Deriyi etle beraber koparıp kemiğe dokunmayan (baş yarası): (شجة جالفة). 4. İçeriye nüfûz etmemiş (silâh yarası): (طعنة جالفة). (Zıddı: "جانفة".) 5. Bütün hayvânâtı helâk eden (kıtılık ve kuraklık senesi): (سنة جالفة).

جَلِيفٌ: [sıf.] 1. Kabuğu soyulmuş. 2. Kaba taslak ve yakışksız: (رجل جليف). 3. Sert ve dürüş mu'âmeleli, zâlim. - [iz.] 4. Ovalarda biten bir cins ot ki yaprağı pelîne müşâbih olup darı gibi taneleri vardır ve hayvânâtı semirtir.

جَلِيفَةٌ: *cem: جُلْفُ، جُلْفُ، جُلْفُ* [is.] 1. Hayvânâtı helâk eden şiddetli kuraklık ve kıtlık senesi: (أصابتهم جليفة عظيمة). - [cem.] 2. (الجلائف), şiddetli sel suları.

جُلَافٌ: [iz.] Çamur, balçık.

جُلَافِي: [iz.] Büyük koğa.

جُلَافَةٌ: [is.] ("جليف" mâddesine n.)

مَجْلُوفٌ: [sıf.] 1. Kabuğu soyulmuş: (تفاح مجلوف). 2. Yüzü furunda yanmış (ekmek): (خبز مجلوف).

مُجْلَفٌ: [sıf.] 1. Kenârları kırılıp alınmış olan: (شيء مجلف). 2. Hayvânâtı kıtlıktan mahv ve telef olmuş olan: (رجل مجلف). 3. Çoğu gidip bir parçası kalmış olan:

وعض الزمان يا ابن مروان لم يدع من المال إلا مسحتاً أو مجلف

مُتَجَلِّفٌ: [sıf.] Za'îf, arık, lâğar.

جَلْفَدٌ: *جَلْفَدَةٌ* [is.] Sebebsiz ve fâ'idesiz gürültü ve şamâta.

جَلْفَرٌ: [sıf.] 1. Sert, katı. 2. İri, kaba. 3. Bünyesi kavî (deve).

جُلَافِرٌ: [sıf.] Sert, katı, zorlu, şedîd.

جَلْفَرِيْرٌ [is.] 1. Derisi buruşmuş koca karı: (رأيت جلفريزاً وتشأمت بها). 2. Henüz bir mikdâr kuvveti bakî olan koca karı. 3. Yaşlı ve lâkin henüz tûvâna dişi deve. 4. Musîbet, âfet, dâhiye: (جلفريزا إني أرى سوداء). 5. Pek ağır şey. 6. Bünyesi جعلها والله (جعلها الله الجلفريز), yahut (الجلفريز), bir işin hal ve fasl olmasından kinâyedir.

جَلْفَطٌ [ft. d.] *جَلْفَطٌ، جَلْفَطَةٌ* [جَلْفَطٌ] (gemiye) kalafat etmek: (جلفط السفينة). (Avrupa elsinesinde müsta'mel olup lisânımıza dahi geçmiş olan kalafat kelimesi bundan me'hûzdur. Arabcada dahi beyne'l-'avâm "قلط" denilir.)

جَلْفَاطٌ [iz.] *جَلْفَاطٌ* [iz.] Gemileri kalafat eden adam, kalafatçı.

جَلْفَطٌ [ft. d.] *جَلْفَطٌ، جَلْفَطَةٌ* [جَلْفَطٌ] (gemiye) kalafat etmek. (Tâ-1 mühmele ile "جلفط" yerine lügattir.)

جَلْفَاطٌ [iz.] *جَلْفَاطٌ* [iz.] Kalafatçı. (Tâ-1 mühmele ile "جلفاط" ve "جلفاط" yerine lügattir.)

جَلْفَعٌ [sıf.] *جَلْفَعٌ* [sıf.] Ahmak ve elinden iş gelmez, çulba, hödük: (رجل جلفع).

جَلْفَعَةٌ [is.] 1. Karnı büyük iri ve kuvvetli deve. 2. Yaşlı lâkin yine dinç deve. 3. Sertlikten birkaç burunsalıkla zabt olunabilen deve.

جَلْفَقٌ [iz.] (Farisiden mu'arreb) tırabzan dediğimiz ve aslı Fariside (دارابزين) olan parmaklık.

جَلَقٌ [ft. 2.] *جَلَقٌ، جَلَقٌ* [ft. 2.] 1. Tıraş etmek: (رأسه جلق). (kadın) gülerek ön dişlerini

sırtmak: (جلقت المرأة عن ثناياها). 3. (kadın) 'avret yerini açmak: (جلقت المرأة عن متاعها). 4. Mancınlıkla taş atarak urmak: (جلقهم). 5. (lügat-i 'âmmiyyede) istimnâ' bi'l-yed etmek.

جَلَقٌ [fl.] *يَجْلِقُ، إِنْجَلَقٌ* [fl.] (ağız) gülerken açılmak: (انجلق فمه عند الضحك).

جَلَقٌ [iz.] (lügat-i müvellede) sulh, âsâyîş. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جَلَقٌ [iz.] Yemen'e mahsûs bir nev' buğday.

جَلَقٌ Erkek deveyi men' ve zecirde müsta'mel savttır.

جَلَقٌ [az.] *جَلَقٌ* [az.] Dimaşk şehrinin ve gûtasının ismidir.

جَلَقَةٌ [is.] *جَلَقَةٌ* [is.] Hayâsız ve perdesiz kadınlar takımı: (جاءت جلقة من النساء).

جَلَقَةٌ [is.] 1. Koca karı, 'acûz. 2. Pek yaşlı dişi deve.

جَلَقَةٌ [is.] 1. Cüz'î et parçası: (ما عليه جلقة). (Asıl ma'nâsını kazındır.) - [sıf.] 2. Za'îf, lâğar, arık.

جَوْلَقٌ [iz.] Bir cins dikenli çalı.

جَوْلَقٌ، جَوْلَقٌ، جَوْلَقٌ، جَوْلَقٌ: cem: جَوْلَقٌ *جَوْلَقٌ* [iz.] (Farisi "كواله"den mu'arreb) çuval, harâr.

مَجْلِقٌ [sıf.] Gülerken ağzını çok açan: (رجل مجلق).

مَنْجَلِيْقُ [iz.] yerine lügattir.

جلك: *جُكَا* [iz.] Bir cins yılan balığı.

جَلَّ [fl 2.] 1. Çok yaşamak, yaşlı ve mu'ammir olmak: (جل فلان); (جلت الناقة). 2. Ağırlaşmak, tecrube ile fikr-i metîn peydâ etmek: (جل الرجل). 3. Büyümek, kadar ve şâmı büyük ve 'âlî olmak: (الله عز وجل). 4. İri ve kalın olmak. 5. Müberrâ ve münezzeh olmak: (كذا جل عن). 6. Henüz doğuracak yaşta olmamak: (الهاجن عن جلت). (الولد).

جَلَّ [fl 2, 1.] Göçmek, taşınmak, tebdîl-i mekân etmek: (القوم عن جل). (منازلهم).

جَلَّ [ft 1.] 1. (tezeği) el ile toplamak: (جل البعر). 2. Toplayıp biriktirmek, çekmek: (جللت هذا على نفسك). 3. (yalnız birinci masdarla) çullamak, çul ile örtmek: (جل فرسه). 4. (birinci masdarla) bir şeyin en başlı kısmını almak: (جلوا الأقط).

جَلَّ [ft.] 1. Büyütmek, i'zâm etmek. 2. Ta'zîm ve ikrâm etmek: (أجل فلاناً). 3. Birine büyük deve vermek. (Zıddı "أدق" ve "أحشى" olup koyun veya deve yavrusu vermek demektir): (ما أجلني ولا أحشاني), (ما أجلني ولا أدقني). Bu ta'bîrler hiç bir şey vermedi ma'nâsıyla dahi kullanılır. 4. Cenâb-ı Hakk'ın celâl ve 'azametine inanmak veya (ذو الجلال والإكرام) demek: "أجلوا الله يغفر لكم". 5. Nakîsadan tenzîh ve tebriye etmek: (أجله). - [fl.] 6. Zorlu ve kuvvetli olmak: (أجل الرجل). 7.

(أجل فلان) (zıddiyyetle) kuvvetsiz ve za'îf olmak: (أجل فلان). (Bunda hemze selb içindir.)

جَلَّ [ft.] 1. Ta'zîm ve ikrâm etmek: (جل الرجل). 2. Bir şeyin 'umûmuna şâmil olmak, kaplamak: (جل الشيء); (سحاب مجلل), her tarafa yağmur yağdıran bulut. 3. (hayvâna) çul giydirmek, çullamak: (جلل الفرس).

جَلَّ [ft.] 1. Üste gelmek, tefevvuk etmek: (تجلله). 2. Bir şeyin en başlı kısmını almak: (تجلل الشيء). 3. (hayvânı) çullamak: (تجللت البعير).

جَلَّ [ft.] 1. Yakmak için deve tezeği toplamak: (اجتل الرجل). 2. Bir şeyin en büyük kısmını almak: (اجتل الشيء).

جَلَّ [fl.] 1. Ağırılık ve büyüklüğü takınmak bir şeye tenezzül ve irtikâb etmemek: (تجال عنه); (فلان يتجال عن ذلك). - [ft.] 2. Bir şeyin en başlı kısmını almak: (تجال الشيء).

جَلَّ [iz.] 1. Çul. 2. Yâsemîn. 3. Gül, verd. 4. Gemi yelkeni, şirâ'. (Bu dört ma'nâda Cîm'in zammıyla isti'mâli ağılebirdir.) 5. Ekin biçildikten sonra yerde dikili kalan saman dipleri, anız. (Bunda Cîm'in kesri ve zammı da câ'izdir.) 6. 'Arsa, hâne ve çadır zemîni. (Bunda Cîm'in zammı ekserdir.)

جَلَّ [iz.] 1. Döşeme, kilim, palas. (Bunda Cîm'in zammı da câ'izdir.) 2. Esvâb, eşyâ, pılı pırtı. 3. Tarlada kalan saman dipleri, anız. (Bunda Cîm'in fethi ve zammı da câ'izdir.)

جُلٌّ: [iz.] 1. Bir şeyin çoğu, kısm-ı a'zamı. ("جلال" gibi.) 2. Çadır ve hâne yeri, 'arsa, zemîn. (Cîm'in fethi de câ'izdir.) 3. Ekin biçildikten sonra yerde dikili kalan saman dipleri, anız. (Bunda Cîm'in feth ve kesri de câ'izdir.) 4. Kab, örtü: (جل الكتاب). (Bu ma'nâ ile lûgat-i müvellede olması melhûzdur.)

جُلٌّ *cem: أَجَلَةٌ، جُلالاتُ [iz.] Çul, hayvân örtüsü. (Cîm'in fethi de câ'izdir.)

جُلٌّ *cem: جُلُولٌ [iz.] Gemi yelkeni. (Cîm'in fethi de câ'izdir.)

جُلٌّ *fr: جُلَّةٌ [icz.] (Farisi "كل"den mu'arreb) 1. Gül, verd. 2. Yâsemîn çiçeği.

جُلٌّ *s: جُلَّةٌ [sıf.] 1. Büyük mertebeli, 'azîm, celîl: (رجل جل). 2. İri: (ما له جل), ne büyük ve ne de küçük hayvânâtı vardır, bir şeyi yoktur. 3. (yalnız meksûru) iki yaşını geçkin (deve): (بعير جل); (ناقة جلة). (Bu ma'nâ ile müzekker ve mü'ennesi "جلة" olduğu da mervîdir.)

جُلٌّ *s: جُلَّةٌ [sıf.] İri, dahm. 2. Büyük mertebeli, celîl. 3. (zıddiyetle) hakîr, zelîl.

جُلٌّ [iz.] Sebeb: (من جلك), senin sebebinden, senden dolayı. (من جلك، من جلالك، من تجلتك "من" dahi denilir.)

جُلَّةٌ *jis: جُلَّةٌ [is.] 1. Ezilmemiş deve tezeği tanesi: (إن بني فلان وقودهم الجلة). 2. (lûgat-i 'âmmiyede) kuru inek tezeği.

جُلَّةٌ *cem: جُلٌّ، جُلٌّ [is.] Hurma dalından yapılmış büyük hurma küfesi.

جُلَّةٌ [sıf.] (Müfred ve cem'i ve müzekker ve mü'ennesi birdir.) 1. Yaşlı, sâl-hûrde. 2. İki yaşını geçkin (deve). (Bu iki ma'nâ ile müzekkeri Tâ'sız olduğu da mervîdir.) ("جليل" sıfatının da cem'i ve "جل" ism-i cinsinin müfredidir.)

جُلٌّ [sıf.] 1. Büyük, ehemmiyetli, ağır: (جل أمر). 2. (zıddiyetle) küçük, ehemmiyetsiz, hakîr: (شيء جلل). - [iz.] 3. Sebeb: (من جلك), senin sebebinden, senin için, senden dolayı.

جُلٌّ [iz.] 1. Büyüklük, 'azamet, rif'at-i şân. (Başlıca 'azamet-i Allah'a mahsûstur: "ويبقى وجه ربك ذو الجلال والإكرام"). 2. Sebeb: (فعلته من جلالك) yani (من أجلك). 3. (lûgat-i 'âmmiyede) çul, hayvân örtüsü. (Masdariyyet ma'nâları için yukarıya n.)

جُلَّةٌ *s: جُلَّةٌ [sıf.] 1. Büyük, iri: (شيء جلال). 2. Kadarı 'âlî, refi'u'd-derece: (امرأة جلاله). 3. Anırması sâfi ve açık (eşek): (حمار جلال).

جُلٌّ [iz.] Bir şeyin başlıca kısmı, en ehemmiyetli yeri, zübde ve hulâsası: (أخذ جلال). (جلال البحر) – (الشيء).

جُلٌّ [sıf.] Pek celîl ve refi'u'l-kadar olan.

جُلَّةٌ [is.] İri cüsseli dişi deve.

جَلَالَةٌ: [is.] 'Azamet, büyüklük, rif'at-i kadar ve şân. (Masdariyyet ma'nâları için yukarıya n.)

جَلَالَةٌ: [is.] Salma gezip necâset yiyen ve süt ve eti harâm olan inek: (نهى عن لحوم الجلالة). ("جالة" dahi derler.)

جَالَةٌ: [is.] 1. Terk-i vatan ve hicret eden cemâ'at. 2. Salma gezip necâset yiyen inek. ("جلالة" gibi.)

جَلِيلٌ: *s: جَلِيلَةٌ cem: أَجْلَاءُ، أَجَلَةٌ، أَجَلَةٌ [sıf.] 1. Büyük, 'azîm, rif'at-i kadar: (رجل جليل); امرأة). 2. Büyük (hayvân, deve ve sığır gibi. Zıddı "دقيق": (ما له جليل ولا دقيق)).

جَلِيلٌ: *fr: جَلِيلَةٌ cem: جَلَالٌ [icz.] Minder ve sâire otu ("ثمام" gibi.)

جَلِيلَةٌ: *cem: جَلَالٌ [is.] 1. Yalnız bir kere doğurmuş dişi deve. 2. Meyvesi çok büyük hurma ağacı. (Fıkrateyn ânifeteyne de n.)

أَجَلٌ: *s: جُلَى [sıf. ism-i tafdîl] Daha büyük, daha 'âlî, daha refi'û'l-mertebe. (Zarûret-i vezn için bazı eş'ârda idgâmsız tesâdüf olunur.)

جُلِيٌّ: *iz.: جَلَالِيٌّ [iz.] Çulcu, hayvânlar için çul yapan veya satan adam.

إِجْلَالٌ: [iz.] 1. Ekrem bâbından masdardır. 2. Sebebiyyet ve 'illet beyân eder: (إجلالك فعلته من) yahut (كم أجل إجلالك), senden dolayı, senin için.

تَجَلَّى: [is.] 1. Büyüklük, 'uluvv-ı meretebe. 2. Sebebiyyet ve 'illet beyân eder: (فعلته من تجلتك), yani (من ألك).

مُجَلِّلٌ: [sıf.] 1. Te'sîr ve nef'i 'umûmî olup her tarafa dokunan (bulut, yağmur ve sâire): (أمر مجلل). 2. 'Umûmî, 'âm: (سحاب مجلل).

مَجَلَّةٌ: [is.] Risâle, mecmû'a, kitâb, yazılı tomar. (Asıl kab demek olan "جل" isminden müştak olup, kablı kâğıt demektir.)

جَلَمٌ: *ft 2.] 1. Kesmek, kat' etmek: (جلمه). 2. (kesilmiş hayvânın) kemiğinden etini sıyırıp ayırmak: (جلم الجوز). 3. (koyunun yapağısı) kırmak: (جلم الصوف).

يَجْتَلِمُ، اجْتَلَامٌ: [ft.] (kesilmiş hayvânın) kemiğinden etini sıyırıp ayırmak: (اجتلم الجوز). (Mücerredi gibi.)

جَلَمٌ: *cem: جَلَامٌ [iz.] 1. 'An-asl Tâ'if'e mahsûs ayakları uzun ve tüysüz bir cins koyun. 2. Koç. 3. Keçi erkeği, teke. 4. Erkek geyik. 5. Keçi yavrusu, oğlak. 6. Koyun kırkmağa mahsûs büyük makas. (Bu ma'nâ ile tesniye sîgasında "جلمان" dahi denilir.) 7. Hacâmet neşteri, mişrât. 8. Kene, karâd. 9. Bir nev' deve tamgası. 10. Yeni ay, hilâl yahut 'ale'l-ıtlâk ay, kamer.

جَلْمٌ: [iz.] Koyunun böbrek yağı.

جَلْمَةٌ: [is.] Derisi yüzülmüş içi boşanmış ve paçaları kesilmiş koyun gövdesi.

جَلَمَةٌ: [is.] Götürü, bir şeyin topu, bütünü: (أخذته بجلمته), toptan aldı.

جُلَامَةٌ: [is.] Kırkılmış yapağı ve kıl.

جَلَامٌ: *fr: **جُلَامَةٌ** [icz.] Kılırları kırkılmış tekeler.

جَيْلَمٌ: [iz.] Ay, kamer.

مَجْلُومٌ: [sıf.] Kırkılmış, tıraş olmuş: (هن مجلوم).

جَلْمَثٌ: [iz.] *جَلْمَاثَا* (Mu'arreb) hıyâr, salatalık.

جَلْمَحٌ: [ft. d.] *يُجْلَمِحُ، جَلْمَحَةٌ* Tıraş etmek: (جلمح رأسه). (Aslı "جلمح" olup, Mîm'i zâ'idedir.)

جَلْمَدٌ: [iz.] 1. İri taş, kaba. 2. Sığır, inek, bakara. 3. Büyük deve sürüsü yahut yaşlı develerden mürekkeb sürü. 4. Yüz re'si mütecâviz koyun sürüsü. (Bu ma'nâ ile sıfat gibi de kullanılır: (ضأن جلمد) - (رشح جلمده), 'âkıbet-i cüz'î bir şey vermeğe râzî olan bahîl hakkında darb olunur meseldir.

جَلْمَدَةٌ: [sıf.] Pek sert, şiddetli veya sesi iri ve pek: (رجل جلمد، جلمدة).

جَلْمَدٌ: [iz.] Az suyun içinde bulunan irice taş.

جَلْمَدَةٌ: [is.] 1. Taşlık yer. (Bu ma'nâ ile sıfat gibi de kullanılır: "أرض جلمدة".) 2. İnek, bakara.

جَلْمُودٌ: *cem: **جَلَامِيدٌ** [iz.] İri taş, kaya, sahr. 2. İri ve yahut yaşlı develer sürüsü. - (ألقى عليه جلاميدة), onun üstüne sıklet-endâz oldu.

جَلْمَزٌ: [iz.] *جَلْمَزِيٌّ* Yaşlı ve lâkin tûvâna deve ("جلفزيز" gibi.)

جَلْمَطٌ: [ft. d.] *يُجْلِمِطُ، جَلْمِطَةٌ* Tıraş etmek: (جلمط رأسه). (Mîm'in ziyâde olmasıyla aslı "جلمط" olmak muhtemeldir.)

جَلْمِظٌ: [sıf.] *جَلْمَاظٌ* Bir şeyden iğrenmeyip her şeye iştihâsı olan: (رجل جلماظ).

جَلْمَقٌ: [ft. d.] *يُجْلِمِقُ، جَلْمَقَةٌ* (yaya) sinir sarmak: (جلمق القوس).

جَلْمَاقٌ: [iz.] Yaya sarılan sinir. ("جرماق" gibi.)

جَلْمَاقٌ: [iz.] Kapama ta'bîr olunan kaftan. ("يلماق" gibi.)

جَلْنٌ: Bir büyük kapının bir kanadının açılıp kapanırken çıkardığı savttan hikâyedir. İkinci kanadının sesinden (بلق) lafzıyla hikâye olunup, ikisinin birden savtı da (جلنباق) lafz-ı mürekkebiyle ifâde olunur.

جَلْنَبٌ: [is.] *جَلْنَبَةٌ* ("جلب" mâddesine n.)

جَلْنِبُطٌ: [iz.] Arslan. (Nûn'u zâ'ide olup, aslı "جلببط" dir.)

جَلْنَبَلِقٌ: ("جلن" mâddesine n.)

جَلْنَجٌ: [iz.] *جَلْنَجِيٌّ* (Farisi "كل أنكين" den mu'arreb) gül reçeli, gülbe-şeker.

جَلَنْجَوِيَّةٌ [is.] Fudenc-i berrî denilen nebât.

جَلْدٌ: *جَلْدٌحٌ، جَلْدٌحَةٌ* [iz. s.] ("جلدح" mâddesine n.)

جَلْدٌدٌ، مُجَلْدِيٌّ [iz. s.] ("جلد" mâddesine n.)

جَلْنَرٌ: *جَلْنَارٌ* [iz.] (Farisi "کلنار"dan mu'arreb) nar çiçeği.

جَلْنَزِيٌّ: *جَلْنَزِيٌّ* [sıf.] İri kuvvetli ve sert (erkek deve): (جمل جلنزی).

جَلْنَسِينٌ: *جَلْنَسِينٌ* [iz.] (Farisi "کل نسرین"den mu'arreb) yabancı gül.

جَلْنَطِيٌّ: *جَلْنَطِيٌّ، اِجْنَطِيٌّ* [iz.] ("جلظ" mâddesine n.)

جَلْنَفٌ: *جَلْنَفَةٌ* [is.] ("جلف" mâddesine n.)

جَلْنَفَعَةٌ [is.] ("جلفع" mâddesine n.)

جَلَهٌ: *جَلَهٌ، يَجَلُهٌ* [ft 3.] 1. (bir yerin ufak taşları ve molozları) kaldırıp ber-taraf etmek: (جله الحصى). 2. (bir adamı) muhâtaralı bir işten men' etmek: (جله فلاناً). 3. Açmak, keşf ve ibrâz etmek: (جله الشيء). 4. (sarığı) bağılı olduğu hâlde hey'etiyle baştan çıkarmak: (جله العمامة).

جَلِهٌ: *جَلِهٌ، يَجَلُهٌ* [fl 4.] Başın önündeki kıllar dökülüp alnın üstü taslak kalmak: (جله الرجل). ("جلح" gibi.)

جَلِهَةٌ: *cem: جَلَةٌ* [is.] 1. İri ve yuvarlak taş, müdevver kaya. 2. Bir kavm ve kabîlenin mekânı, yurt. 3. Başın ön tarafının kılız ve taslak olan ön tarafı. 5. Derenin iki kenârından beheri: (نزلوا في جلهي الوادي). 6. Süt ve tereyağıyla hrmadan yapılmış yemek.

جَلِيهَةٌ: [is.] 1. Ufak taş ve molozları ber-taraf edilip temizlenmiş yer. 2. Süt ve tereyağıyla yapılmış hurma yemeği.

أَجَلُهُ: [sıf.] 1. Başının ön tarafı kılızlı olmakla alını geniş olan: (رجل أجه). 2. Boynuzsuz (öküz): (ثور أجه). ("أجلح" gibi.)

جَلْهَاءٌ: [iz.] Dokumacı, çulha.

مَجْلُوَةٌ: [sıf.] Kapısının kanatları ve perdesi olmayan hâne veya çadır: (بيت مجلوه). ("مجلوح" gibi.)

جَلْهَبٌ: *جَلْهَبٌ* [iz.] Dere, vâdî.

جَلْهَبٌ: [sıf.] 'Avret yeri büyük (karı): (امرأة جلهب).

جَلْهَزٌ: *جَلْهَزٌ، جَلْهَزَةٌ* [fl. d.] Görmemezliğe gelmek, dayanmamak: (جلهز عنه).

جَلْهَضٌ: *جَلْهَضٌ* [sıf.] Kaba ve sakîl, soğuk ve tatsız (adam): (رجل جلاهض). ("جرافض" gibi.)

جَلْهَقٌ: *جَلْهَقٌ* [iz.] (Fariside yumak demek olan "جله"den mu'arreb) 1. Vaktiyle yayla endâht olunan kurşun gibi yuvarlakçık, mühre. 2. Tüfenk ve tabanca kurşunu. 3. Mezkûr yuvarlağı atmağa mahsûs yay. 4. Dokumacı, çulha, hâ'ik.

جَلْهَمٌ: [iz.] Ak dikenin bir nev' siyahı.

جَلْهَمٌ: [iz.] İri sıçan, tarla sıçanı. (Kadın ismi dahi olup, o hâlde gayr-i munsariftir.)

جَلْهَمَةٌ: [is.] 1. Dere kenârı: (رأيتہ يقعد في). (Cîm ve Hâ'nın fethiyle de lügattir.) 2.

Şiddet, mihnet, zahmet ve eziyyet: (وقع في جهمة).

3. Ağır ve müşkil iş. 4. Hıтта, buk'a.

جَهْمَةٌ [is.] Dere kenârı. (Mazmûndan daha fasîh olduğu maznûndur.) (Arablarda erkek ismi dahi olup, Tay kabîlesinin cedd-i a'lâsı dahi bu isimle müsemmâ idi.)

[fl 1.] *يَجْلُو، جَلُو، جَلَاءُ (جَلَوُ) *Aslı جُلُومٌ

1. Vatanından ve hânümânından ayrılıp dağılmak veya gitmek: (جلا القوم عن الموضع، من الموضع) [-ft.] 2. Mekân-ı ve vatanından ayırmak, yerinden çıkarıp dağıtmak: (جلاهم الجذب). 3. (yalnız ikinci masdarla) balını almak için (koğanı) tütsülemek: (جلا النحل).

[ft 1.] *يَجْلُو، جَلُو، جَلَاءُ *جَلَا

1. Silip parlatmak: (جلا السيف، المرأة). 2. (birinin gam ve kasâveti) izâle etmek, (kederini) dağıtmak: (جلا). 3. Zâhire çıkarmak, keşf ve 'ayân etmek, açmak: (جلا فلاناً الأمر). 4. (esvâbını) çıkarıp atmak: (جلا بثوبه). 5. (göze sürme) sürmek: (جلا البصر بالكحل). - [fl.] 6. Yükselmek, 'âlî ve bâlâ-ter olmak: (جلا الشيء). 7. Zâhir ve 'ayân olmak: (جلا لي الخبر).

[ft 1.] *يَجْلُو، جَلُوَّةٌ، جَلُوَّةٌ، جَلُوَّةٌ *جَلَا

1. (gelini) süslendirip dâmâda 'arz etmek: (جلا). 2. (geline) yüz görümlüğü vermek: (جلا العروس زوجها وصيفةً).

[fl] *جَلَى (يَجْلُوُ) (Aslı جَلَوُ) *جَلَى

4.] (birinin) başının ön tarafında kılları düşmek: (جلى الرجل).

[ft.] 1. Vatan ve mekânında çıkarıp dağıtmak: (أجلاهم عن موضعهم).

- [fl.] 2. Vatanını terk edip âvâra olmak veya kıtlıktan terk-i vatana mecbûr olmak: (أجلى القوم). 4. Koşmak, sür'atle yürümek: (أجلة). Birini bırakıp çekilmek, birinden uzaklaşmak: (أجلى القوم عن القتل).

[ft.] 1. Zâhir ve 'ayân

etmek, açmak, izhâr etmek: (جلى فلاناً الأمر). 2. İfade ve ta'bîr etmek: (فلان يجلي عن نفسه), mevvi-zamîrini ifâde eder. 3. Geline yüz görümlüğü vermek: (جلى العروس زوجها وصيفة). 4. Hırs ve tama' nazarıyla bakmak: (جلى ببصره).

[fl.] *يُجَلِّي، تَجَلِيَّةٌ، تَجَلِيٌّ *جَلَى

(doğan) başını kaldırıp şikâra bakmak: (جلى البازي).

[fş.] *يُجَالِي، مُجَالَاةٌ *جَالَى

Birbirine açılmak, birbirine keşf-derûn etmek: (بالأمر جاليتيه).

[fl.] 1. Açılmak, zâhir ve 'ayân olmak: (انجلى الأمر). 2. Dağılmak, açılmak, mündefi' olmak: (انجلى عنه الهم).

(انجلى)، gece açıldı, sabâh açıldı. 3. Silinmek, parlamak: (انجلى السيف).

[fl.] *يَتَجَلَّى، تَجَلَّى (التَّجَلَّى) *تَجَلَّى

Meydâna çıkmak, zâhir ve 'ayân olmak: (تجلى الأمر). (تجلى ربه للجبل).

[ft.] 1. Vatan ve mekânından ayırıp dağıtmak, âvâra etmek: (اجتلاه).

2. (gelini) süslendirip dâmâda 'arz etmek: (اجتلى العروس على بعلاها). 3. (sarığı) olduğu

gibi hey'etle baştan çıkarmak: (اجتليت العمامة). 4. (koğana) tütsü vermek: (اجتلى النحل). 5. Bakmak, nazar etmek: (اجتلاه). 6. Kendi için silip parlatmak: (اجتلى السيف).

[fş.] Birbirine açılmak, birbirine keşf-i derûn etmek: (تجالينا). *تَجَالِي* :تَجَالِي

[fl.] 1. Süslenip zevcine gözükmek: (استجلت العروس لزوجها). - [ft.] Meydâna çıkarmak veya çıkmasını talep etmek: (استجلى الشيء).

[fl.] Terk-i mekân edip memleketten memlekete gitmek, âvâra olmak: (اجلولى القوم). *يَجْلُولِي* :اجْلُولِي

[iz.] 1. Başın ön tarafındaki kılsızlık. 2. Sürme, kuhl. – (ابن جلا), işi zâhir ve meydânda olan adam. Kamerden veya sabâhtan kinâyeye olduğu da mervîdir.

[iz.] 1. Zâhir ve açık iş. 2. Aydınlık, rûşenlik. – (أقمت جلاء يومي), bütün gün durdum. 3. Terk-i vatan, hicret. (Masdariyyet ma'nâları için yukarıya n.)

[iz.] 1. Bir işin zâhir ve 'ayân olması, bedâhet:

فإن الحق مقطعه ثلاث يمين أو نفار أو جلاء

2. Sürme, kuhl. (Bunda kasr ve feth ile daha fasîhtir.) 3. Bir adama ta'zîm için verilen 'unvân ve alkâb: (ما جلاء فلان).

[is.] Yüz görümlüğü, bu sıfatla verilen hediyeye ve mücevherât veya câriye. (Cîm'in harekât-ı selâsesiyle masdariyyet ma'nâları için yukarıya n.)

[sıf.] Terk-i vatan etmiş veya vatanından tard olunmuş, mûhâcir. *جَالِيَّةٌ* s: (الجالي) :جَالِي

[is.] 1. Ehl-i zimmet, gayr-i müslim ra'iyeye. (İbtidâ Hazret-i Ömer Bin El-Hattab rzh cânibinden Zezîretü'l-Arab'dan tard ve ihrâc olunanlara mahsûs olup ba'dehü ta'mîm olunmuştur.) 2. Ehl-i zimmetin verdikleri vergi, harâc, cizye: (استعمل فلان على) (الجالية).

[is.] Vatanını terk edip başka yerde yaşayan mûhâcir ve bekâr takımı. *جَالَةٌ* :جَالَةٌ

[sıf.] 1. Gizli olmayan, zâhir, âşikâr. 2. Açık, vâzıh, 'ayân. 3. Parlak, rûşen. *جَلِيٌّ* s: :جَلِيٌّ

[is.] 1. Âşikâr ve 'ayân iş. 2. Haber-i sahîh, hakîkat-i hâl: (تكلم عن جلية).

[sıf.] 1. Başının ön tarafı kılsız: (رجل أجلي); (امرأة جلواء). 2. Güzel çehreli, hûb-likâ. – (جبهة جلواء), bulutsuz ve açık havâ. – (ابن أجلي), işi zâhir ve 'ayân olan adam yahut arslan veya kamer yahut sabâhtan kinâyedir. ("ابن جلا" gibi.) – (من أملك) "من أملك" senden dolayı, senin için ("من أملك" gibi.)

جالوتُ: [iz.] Benî İsrâ'îl'in terk-i vatanla taht-ı esârette Mısır'da yaşayışı.

مَجْلَى: *cem: (المجالي) [iz.] Başın ön tarafı, alın ve alnın üstü (Ekseriyyâ cem' i müfred makâmında müsta'meldir): (ذُرئْتِ مجاليه أراه شيخاً).

مَجْبُورٌ: [sıf.] Açılıp gösterilen, manzûr, ma'rûz.

جُلُوحٌ: *("جلح" mâddesine n.)*

جَلُوبٌ: *("جليق" mâddesine n.)*

جَلُوزٌ: *("جلز" mâddesine n.)*

جَلَى: [ft 2.] Parlatmak, cilâ vermek: (الفضة جليت) ("جلوت") gibi.)

جَلَى: [ft.] 1. Meydâna çıkarmak, izhâr etmek: (إن الله يجلي الساعة). - [fl.] 2. (at) yarışta ileri geçip mükâfâtı kazanmak: (جلي) (في الحلبة).

جَلَى: [ft.] 1. Bir yüksek yere çıkmak, aşmak: (تجلى مكان كذا). 2. Yüksekten ve havâlesi olan bir yerden bakmak: (تجلى الشيء).

جَلَى: [iz.] Köy evlerinde damdan içeriye aydınlık vererek baca.

مَجْلَى: *("المجلى") [sıf.] Yarışta cümle koşu atlarına tekaddüm eden (at).

Koşu atlarının birincisine: (مجلي) ve (سابق), ikincisine: (مصلي), üçüncüsüne: (مسلي), dördüncüsüne: (تالي), beşincisine: (عاطف),

altıncısına: (مرتاح), yedincisine: (مؤمل), sekizincisine: (خطي), dokuzuncusuna: (لطيم), onuncusuna: (سكيت) ve (فسكل) derler.

جَمَى: [fl 4.] Darılmak, hiddet ve gazab etmek: (جمى عليه).

تَجَمَّأ: [fl.] 1. Esvâbını düşürüp toplanmak: (تجمأ في ثيابه). 2. Bir şeyi altına veya kocağına alıp saklamak, örtmek üstüne çökmek: (تجمأ الظليم على بيضه). 3. Toplanmak, birikmek, tecemmu' etmek: (القوم تجمأ).

جَمَاءٌ: [iz.] Şahs, kalıb, cüsse: (رأيت) (جماءة، جماءة).

أَجْمَأٌ: [sıf.] Alnında sabâhu'l-hayr ta'bîr olunan tûlânî lekesi olan (at): (فرس أجمأ).

إِجْمَاءٌ: [iz.] Atın alnında tûlânî leke ki sabâhu'l-hayr ta'bîr olunur.

مُجْمَأٌ: [sıf.] Alnında sabâhu'l-hayr ta'bîr olunan tûlânî lekesi olan (at): (فرس مجمأ) gibi.)

جُمُورَةٌ: [is.] Toprak yığını, yığılmış toprak kümesi. ("جمر ثرى") dan manhût olması melhûzdur.)

جَمَجَمٌ: [ft. d.] 1. (sözü) çiğnemek, açık söylememek: (جمجم الكلام). 2. Ketm ve ihfâ etmek, saklamak, söylememek: (جمجم الأمر). 3. Öldürmek, helâk etmek: (جمجم فلاناً).

تَجَمَّجَمَ: [ft. td.] 1. (sözü) çiğnemek, açık söylememek: (تجمجم الكلام).

(Mücerredî gibi.) 2. Bir işte ikdâm etmemek, gevşeklik etmek: (تجمجم عن الأمر).

جَمَجَمَ: [iz.] 1. Bir nev' ayakkabıdır, ki elyevm Hicâz'da (جمجمة) ve Fariside Cîmlerin kesriyle (جمجم) ta'bîr olunur. 2. Çin'den gelen bir cins nebât. (Mu'arrebdir.)

جُمُجُمَةٌ: *cem: جَمَاجِمٌ, جُمُجُمٌ* [is.] 1. Kafa kemiği, baş kasesi, beyin zarfı. ("قحف" gibi.) 2. Bir cins ölçek. 3. Ağaçtan oyulmuş çanak veya kupa, kavata: (سفاني في جمجمة). 4. Çorak yerde kazılmış kuyu. 5. Altmış re'sten 'ibâret deve sürüsü.

جَمَاجِمٌ: [is. cem.] 1. Fıkra-ı ânifede mübeyyen cümcümenin cem'idir. – (mec.) 2. Eşrâf, sâdât, ru'esâ: (هم الجماجم). 3. Birkaç batnî câmi' büyük kabîle.

جَمَحَ: *جَمَاحٌ, جُمُوحٌ, جَمَاحٌ* [fl 3.] 1. (at) serkeşlik etmek, râkibine râm olmamak: (جمح الفرس). 2. (at) zabt olunamayacak sûrette koşmak. 3. Arkasına dönüp bakmaksızın alabildiğine koşup gitmek: "لولوا إليه وهم يجمحون". 4. (kadın) kocasından izinsiz hânesinden çıkıp akrabâsına gitmek: (جمحت المرأة من زوجها). – (mec.) 5. (gemi) yolundan çıkmak, akıntı veya rûzgâra tâbi' olup başı alınamamak: (السفينة جمحت). 6. (boğaz ve sâire) uzunluğuyla yolculara usanç vermek: (جمحت المفاضة بالقوم). 7. (maksûd ve merâm) ele geçmemek, müyesser olmamak: (جمح به مراده). - [ft.] 8. Oyunda aşıkla urup diğeri bir aşkı yerinden ayırmak: (بالكعب جمح الصبي الكعب).

يَتَجَمَّحُ, **تَجَمَّحُ**: *تَجَمَّحٌ* [fş.] Aşık oynamak, birbirinin aşıklarını düşürmek: (تجامح الصبيان).

جَمَاحٌ: *cem: جَمَاحٌ* [sıf.] Harbdan kaçıp ircâ'ı mümkün olmayan bozgun ('asker).

جَمَاحٌ: *cem: جَمَاحٌ* [sıf.] Ser-keş ve dizgin almaz (at).

جَمَاحٌ: *cem: جَمَاحٌ* [iz.] 1. Ucu düğmeli ta'lîm oku. 2. Tepesine bir hurma veya diğeri bir meyve takılmış bir değnekten 'ibâret çocuk oyunu. 3. Yumuşak kılçık veya püskülcükleri olan enginâr ve sâire gibi nebât. (Bu üçüncü ma'nâda ism-i cins olup, müfredi "ة" ile olur. Cem'inden bazen zarûret vezn için "ي" hazf olup "جمامح" kullanılır.)

جَمُوحٌ: [sıf.] 1. Ser-keş ve gem almaz (at): (فرس جموح). 2. Nush ve pend ile yola gelmez serkeş (adam): (رجل جموح). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

جُمُوحٌ: [iz.] Âlet-i tenâsül-i zükûr.

جَمَحَظٌ: *جَمَحَظَةٌ, جَمَحَظٌ* [ft. d.] Birinin el ve ayaklarını birlikte muhkem bağlamak: (جمحظ). (الغلام، الأسير). (جمحظ" gibi.)

جَمَحَلٌ: *جَمَحَلٌ* [iz.] Sadefin içindeki et.

جَمَحَ: *جَمَاحٌ, جَمَاحٌ* [fl 1.] 1. Tefahhur ve tekebbür etmek, kibirleşmek: (جمخ الرجل). 2. Sıçramak, fırlayıp gitmek: (جمخ الفرس). 3. Akmak, seyelân etmek. 4. (et) bozulmak, kokmak: (جمخ اللحم). (جمخ الخيل), - [ft.] 5. (atı) sürmek: (جمخ الخيل).

الكعب، جمخ) 6. Aşıkla diğer aşkı düşürmek: (بالخيل). (بالكعب). ("جبخ" gibi).

[ft.] 1. (atı) yarışta sürmek: (أجمخ الخيل). 2. Aşkı diğer aşıkla düşürmek: (أجمخ الكعب).

[fş.] Birine karşı müfâhare etmek: (جامخ فلاناً).

[fl.] Dikilmek, dikilip durmak, intisâb etmek.

[sıf.] Kirli, mütefahhir. *cem: جامخ. [iz.] Kamış gibi içi boş kemik. جَمَخَرُ.

[iz.] İçi boş eşy, koğuk, kof. جُمُخُورُ.

[fl 1, 5.] 1. Donmak: (جمد الماء). 2. Kurumak, (mâyi') koyulaşmak, salb olmak. 3. Kurumak, yaşlı kesilmek: (جمدت عينه). – (mec.) 4. Bahîl ve hasîs olmak, hayrı dokunmamak. 5. Vâcib ve müsbet olmak: (جمد حقي على فلان). - [ft.] 6. Kesmek, kat' etmek: (جمد الشيء).

[fl 4.] (lügat-i 'âmmiyede) şaşmak, dona kalmak: (جمد فلان).

[ft.] 1. Dondurmak: (أجمد الهواء الماء). 2. Vâcib ve müsbet ve mukarrer etmek: (أجمدت حقي عليه). - [fl.] 3. Bahîl olup kimseye hayrı dokunmamak: (أجمد فلان). 4. Cümâdâ el-'ûlâ ve Cümâdâ el-âhire aylarına girmek, bu aylarda olmak: (أجمدنا).

[fl.] 1. Donmak üzere olmak, donacak derecede soğumak: (جمد الماء). - [ft.] 2. Dondurmak: (جمد الهواء الماء). 3. Koyulaştırmak, katılaştırmak.

[fş.] Birine komşu olmak: (جامدت فلاناً).

[sıf.] 1. Donmuş, boz gibi. 2. Koyu, salb. (Asıl masdar olup, vasf-bi'l-masdar kabîlindedir.)

[iz.] 1. Boz, don. 2. Kar, selc, berf. 3. Yüksekçe yer, tepe, sırt. 4. Taş, kaya. ("جامد" vasfının da cem'idir.)

[iz.] Yüksekçe yer, tepe, sırt. *cem: جَمْدُ. جَمْدُ.

[is.] Tuttuğu adamın bulunduğu vaz'iyette dona kalması mûcib bir sinir hastalığı. جَمْدَةٌ.

[is.] Cümâdâ yerine lügattir. جُمْدَى.

[sıf.] 1. Kurak, yağmur görmemiş (toprak): (أرض جماد). 2. Kuraklıkla geçen (yel): (سنة جماد). 3. Kuru, yaşsız (göz): (رجل جماد العين). 4. Sütsüz (dişi deve): (جماد ناقة). 5. Tenbel ve gevşek (deve). – (جماد الكف), bahîl, hasîs, nâ-kes. (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

[iz.] 1. Rûhsuz ve neşv ve nemâ bulmaz cism, câmid. 2. Toprak, tüürâb: (حيوان مستحدث من جماد).

جَمَادٌ: [iz.] Bir cins esvâb.

جَمَادٍ: [sıf.] (Kesr üzerine mebnîdir) bahîl, hasîs. ('An-aslı bed-du'â makâmında kullanılıp kuruyası ma'nâsıyla "جماد عليه" denilir. Zıddı "حماد" dır.)

جُمَادَى: [is.] Şühûr-ı Arabiyyeden iki ayın ismi olup, birincisine (جمادى الأولى) ve ikincisine (جمادى الآخرة) derler. Kable'l-islâm birincisine, beşinci ay olmak hasebeyle, (جمادى خمسة) ve ikincisine (جمادى ستة) derlerdi. 'Alem 'ad olunup, harf-i ta'rîf almaz, yalnız tesniyesinde (الجماديان) dahi derler. Mü'ennes olup, müzekker gibi isti'mâli şehir i'tibârıyladır. Lügat-i 'âmmiyyede müzekker olarak (جماد الأول) ve (جماد الآخر) denir.

جُمَادَى: [sıfs.] Kuru ve yaşsız (göz), ki kasvet-i kalbe delâlet eder: (عين جمادى، ظلت العين) (جمادى).

جُمَادِيٌّ: [sıf.] Soğuk, bârid.

جُمَادِيَّةٌ: [is.] Sıguk, bürûdet.

جُمُودٌ: [sıf.] Kuru, yaşsız: (عين جمود). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

جُمُودٌ: [iz.] Tuttuğu adamın bulunduğu vaz'iyette dona kalması mûcib sinir hastalığı. ("جمدة" gibi.) – (جمود القريحة), ifâdede tutkunluk, şî'r ve inşâda karîha noksânı. (Zıddı "سيلان" dır.) (Masdariyyet ma'nâları için yukarıya n.)

جَمَادٌ: [sıf.] 1. Donmuş, donuk: (ماء جامد). 2. Koyu, pek, katı, salb: (مخة جامدة). 3. Kuru, yaşsız: (عين جامدة). 4. Neşv ve nemâ bulmayan, cemâdât kabîlinden olan. 5. (sarf ve nahivde) diğer bir isimden müştak olmayan veya tasrîf olunmayan ("رجل" ismi ve "ليس" fi'li gibi.) 6. (tıbda) harâret-i garîziyyeden seyelân etmeyen. 7. Şî'r ve inşâda iktidârı olmayan ve ifâdesi tutkun olan: (قريحة جامدة). (Zıddı "سيالة" tir.) – (جامد العين), gözü yaşarmaz, katı yürekli ve hissiz. – (جامد اليد), bahîl, hasîs. – (جامد القلب), taş yürekli.

جَمَادٌ: [iz.] Altın ve gümüş makûlesi mâl (Buna "صامت" dahi denip, hayvânâtta 'ibâret olan zıddına "ذائب" ve "ناطق" denir): (لك جامد هذا) (المال وذائبه).

جَمَادٌ: [iz.] Altın ve gümüş makûlesi mâl (Buna "صامت" dahi denip, hayvânâtta 'ibâret olan zıddına "ذائب" ve "ناطق" denir): (لك جامد هذا) (المال وذائبه).

جَمَادَةٌ: [is.] Arâzî hudûdu, sinor. (En ziyâde cem'i müsta'meldir.)

جَمَادٌ: [sıf.] Pek kesici, sârim: (سيف جماد).

جَمِيدٌ: [sıf.] Kuru, yaşsız: (رجل جميد العين).

جُمُودٌ: [sıf.] 1. Bahîl, hasîs, pinti, nâ-kes, mümsik: (رجل مجمد). 2. Kimseye hayr ve menfa'atı dokunmayan, hayırsız. 3. Kumâr oyununda veya kavmi beyninde emniyyet ve i'tibâr sâhibi olan. 4. Cümâdâ El-'ûlâ ve Cümâdâ El-âhire aylarına dâhil olan.

جُمَامِدِيٌّ: [sıf.] Hânesi bitişik komşu: (هو مجامدي).

جمدر: *جَمَدَارُ* [iz.] (Farisi "جامدار"dan me'hûz) mülûk giyinirken karşılarında âyîne tutan me'mûr, âyîne-dâr.

جَمَرٌ [fl. 2.] 1. Bir iş için toplanmak, ictimâ' etmek: (جمر القوم على الأمر). 2. (ayağı bukağılı at) sıçramak, seğırtmek, sıçrayarak yürümek: (جمر الفرس). - [ft.] 3. (birine) yanmış ateş yani kuruvermek: (جمر فلاناً). 4. Uzaklaştırmak, def' ve teb'îd etmek: (جمره).

أَجْمَرُ [fl.] 1. Bir iş için toplanmak: (أجمر القوم). (Mücerredi gibi.) 2. (kadın) saçını arkadan toplayıp top etmek: (أجمرت المرأة). 3. Sür'atle yürümek, koşmak: (أجمر الرجل). 4. (at) bukağılı olduğu hâlde sıçrayarak yürümek: (أجمر الفرس). (Mücerredi gibi.) 5. (devenin) tabanı düz olmak: (أجمر البعير). 6. Hilâl görünmemekle (gece) karanlık olmak: (أجمرت). - [ft.] 7. 'Umûma 'â'id olmak, cümleye 'âm ve şâmil olmak: (أجمر الأمر بني فلان). 8. Tütsülemek: (أجمر الثوب). 9. (ateşe) 'ûd ağacı komak: (أجمر النار). 10. (ağaçtaki hurmaları) tahmîn edip mekâdîr-i muhammeneyi cem' ve hisâb etmek: (أجمر النخل). 11. (çapula gidenler) atlarını biriktirip saklamak: (أجمر الخيل). 12. Bakmak, tutuşturmak: (أجمر النار).

يَجْمِرُ [fl.] 1. Bir iş zımında toplanmak, ictimâ' etmek: (جمر القوم على الأمر). (Mücerredi "أجمر" gibi.) 2. (kadın) saçını başının arka tarafına toplamak: (جمرت المرأة). 3. Hurma ağacının kökünü kesmek: (جمر الرجل). 4.

Menâsik-i hacdan olarak Vâdî-i Minâ'da recm-i şeyâtîni taklîden ufak taşlar atmak: (جمر الرجل). 5. (lûgat-i 'âmmiyyede) tutuşup kor olmak: (جمر). (الوقود). [ft.] 6. Biriktirmek, toplamak: (جمر الشيء). 7. ('askeri) düşman toprağında alıkoyup salıvermemek: (جمر القائد الجيش). 8. Çakıl döşemek: (جمر المسجد). 9. Korun üzerinde pişirmek: (لحم مجمر); (ذبحوا فجمروا اللحم).

يَتَجَمَّرُ [fl.] 1. ('asker) düşman toprağında ikâmet edip dağılmamak: (تجمر الجيش). 2. Buhûr-dânla tütsülemek: (بالمجمرة تجمر).

يَجْتَمِرُ [fl.] Buhûr-dânlıkla tütsülemek: (اجتمر بالمجمر).

يَسْتَجْمِرُ [fl.] 1. Bir iş için toplanmak: (استجمر القوم على الأمر). 2. ('asker) düşman toprağında ikâmet edip dağılmamak: (استجمر الجيش). 3. Ufak taşlarla tâhâret etmek: (استجمر فلان). 4. Buhû-dânlıkla tütsülemek: (استجمر بالمجمر).

جَمَرَاتٌ [ic.]. *جَمْرٌ* [ic.]. *جَمْرَةٌ* [ic.]. *جمر* [ic.]. 1. Yanmış ateş, kor, köz: (ألقى اللحم على الجمر). 2. Ufak taşlar, çakıl. - (mec.) (التمررة فلان لا يعرف الجمر من). fark ve temyîzden 'âcizdir.

أَخْفَافٌ [sıf. cem.] Sert, katılaşmış: (جمر أخفاف).

جَمْرَةٌ [is.] 1. Menâsik-i hacdan olarak Vâdî-i Minâ'da ıfak taşlar endâhtı. 2. Bin nefer süvâri hey'et-i mecmû'ası: (جمرة). 3. Diğer kabîleye munzam olmayıp

kendi başına müstakil olan veya üçyüz süvâri çıkarabilen kabîle. 4. Şiddetli karanlık. 5. (tıbda) iltihâbı çok bir çıban. 6. Mevâsim-i ma'lûmede ibtidâ-ı havâyâ ba'dehü suya ve nihâyet toprağa düştüğü za'm olunan harâret. – (جمرات العرب), bir vâlîde ve üç pederden münşâ'ib üç kabîle.

جُمْرَةٌ: [is.] 1. Şiddetli karanlık. 2. Saç örgüsü.

جَمَارٌ: [iz.] Gürûh, cemâ'at, takım, bölük.

جَمَارِيٌّ: [sıf.] Hep, bütün, cümle: (جاء القوم جماری).

جُمَارٌ: [icz.] Hurma *جماراتُ: [icz.] Hurma ağacının tepesindeki yumuşak ve lezîz göbek.

جَمُورٌ: [iz.] 1. Hurma göbeği ("جمار" gibi.) 2. Mezâr, kabr. 3. Geminin baş tarafı. 4. (mec.) baş, re's.

جَمِيرٌ: [iz.] Müzâkere için toplanmağa mahsûs mahal: (هذا جمير القوم). – (ابن جمير), mehtâbsız ve karanlık gece yahut hiç görünmeyen hilâl. (ابنا جمير), gece ile gündüz. ("ابنا سمير" gibi.) – (ظلمة ابن جمير), her şehr-i Arabînin son gecesi ki ay hiç görünmez.

جَمِيرَةٌ: [is.] Urulmuş saç, örgü.

جَمْرٌ: [icz.] Buhûr-dân. 2. Buhûr-dânda yakılan 'ûd ağacı ve sâire, tütsü. ("مبخرة" ve "مدخنة" yahut "نار" i'tibârıyla mü'ennesi dahi kullanılır.)

مُجْمَرٌ: [sıf.] Katılmış ve sert (hayvân tırnağı): (حافر مجمر).

مَجْمَرٌ: [iz.] Menâsik-i hacdan olarak Vâdî-i Minâ'da atılan taşların atıldığı yer.

مَجَامِرٌ: [is.] Buhûr-dân.

جَمَزٌ: [fl 2.] 1. 'Âdetâ ber-sür'atle veya kurt lengi denilen yürüyüşle yürümek: (جمز الرجل); (جمز البعير). 2. Gitmek, seyr ve sefer ve siyâhat etmek: (جمز الرجل). 3. (lûgat-i 'âmmiyyede) sıçramak, atılmak. ("قمز" dahi derler.) - [ft.] 4. Eğlenmek, mahtâba almak, istihzâ etmek: (جمزه).

يَجْمَزُ، تَجْمِزُ: [fl.] Kurt lengi yürüyen ve çok sıçrayan deve veya merkebe binmek: (جمز الرجل).

جَمُورٌ: [iz.] Hurma salkımı kesildikten sonra dibinde kalan bakiyye.

جُمْرَةٌ: [is.] Balçık hurması, birlikte ezilip top olmuş hurma. 2. Keş peyniri. 3. Hubûbât sapının boğumu. ("قمزه" gibi.)

جَمَزِيٌّ: [iz.] 1. Kurt lengi denilen yürüyüş nev'i: (هو يعدو الجمزى). - [sıf.] 2. Eşkin ve çabuk yürür (eşek): (جمار جمزى).

جَمَّازَةٌ: [sıf.] 1. Kurt lengi yürüyüşüyle yürüyen: (بعير جماز). 2. Sıçrayarak koşan, sıçrağan: (جمار جماز).

جَمَّازَةٌ: [is.] Yünden ma'mûl kısa ve kolları dar bir cins libâs: (فضاق عليه كما جمازته).

جَمِيرٌ: [sıf.] Kurt lengi denilen yürüyüşle veya sıçrayarak sür'atle yürüyen. – (جميز الفؤاد), zekî ve sür'at-i intikâle mâlik: (رجل جميز الفؤاد). (Esahhı "جميز الفؤاد" olmak maznûndur.)

جُمَيْرٌ: [iciz. s.] *جُمَيْرَةٌ fr: جُمَيْرِيٌّ *جُمَيْرٌ: Meyvesi tatsız bir nev' incir, Arabistan inciri, Fir'avn inciri (Cycomore).

جُمَزَانٌ: [iz.] Bir cins hurma.

جُمَزْرٌ: [sıf.] Kurt lengi yürüyüşüyle yürüyen veya sıçrayarak koşan deveye binen ve böyle deve ile siyâhat eden: (رجل مجزر).

جَمَزْرٌ: [fl. d.] *جَمَزْرٌ, جَمَزْرَةٌ *جَمَزْرٌ: Korkup ürkerek ve geri dönerek kaçmak: (جمزرت يا); (جمزرت الرجل). (فلان).

جَمَسٌ: [fl 1, 5.] *جَمَسٌ, يَجْمَسُ, جُمُوسٌ, جَمَسٌ *ve جَمَسٌ: Donmak: (جمس اللبن). (Ekseriyyâ yağ ve sâire hakkında müsta'mel olup, su hakkında "جمد" kullanılır.)

جَمَسَةٌ: [is.] Ateş, nâr: (أوقد الجمسة).

جُمَسَةٌ: *cem: جُمَسٌ [is.] 1. Bir bölük deve. 2. Bir bölük kuru hurma. 3. Olmak derecesine gelip ancak henüz tamâmıyla yumuşamamış hurma kuruğu.

جَامِسٌ: [sıf.] *جَامِسَةٌ s: جَامِسٌ: 1. Donmuş (yağ ve sâire): (سمن جامس). 2. Bayat, suyu çekilmiş (sebze ve sâire): (نبات جامس). 3. Yerinde sâbit: (صخرة). (جامسة).

جَامِسَةٌ: [is.] Mısır baklası, fûl-i Mısır.

جَامُوسٌ: *cem: جَامُوسٌ [iz.] (Farisi "جاوميش"den mu'arreb) su sığırı, manda.

جَامُوسَةٌ: [is.] Dişi manda.

جُمَاسِيَّةٌ: [sıfs.] Suların donduğu soğuk (gece): (ليلة جماسية).

جَمَامِيسٌ: [iz. cem.] Bir cins mantar. (Müfredi mesmû' değildir, yahut "جاموس"tur.)

مُجَامِسٌ: [sıf.] Donmuş, donuk: (مجامس ماء).

جَمَسْتٌ: [iz.] Hicâz'da Medîne'den üç günlük mesâfede vâki' Safrâ karyesinde çıkan kırmızımtırak ve beyaz ve mâ'î lekeli bir cins kîmetli taş.

جَمَسْفَرٌ: [iz.] Peline müşâbih bir cins nebât ki Asfahân dağlarında çok bulunur.

جَمَشٌ: [ft 1.] *يَجْمَشُ, جَمَشٌ *جَمَشٌ: 1. Tıraş etmek: (جمش). 2. (hamâm otu) kılları düşürmek: (جمشت). 3. Parmakların ucuyla sağımak: (جمش). 4. (mahbûbenin) öte berisini sıkıp takılmak: (ظل يجمش الجارية). 5. (koyunun) dîvârıyla örgüsü beynini muhkem bağlamak: (جمش البئر).

يُجَمِشُ, تَجْمِشُ *جَمِشٌ: [ft.] 1. (mahbûbenin) ötesini berisini sıkıp takılmak: (جمش الجارية). 2. Yardım etmek: (جمش فلاناً).

جَمَشٌ: [iz.] Gizli ve yavaş ses: (سمعت من). (لا يسمع فلان إذناً جمشاً) – (جانبها جمشاً). nush ve pend dinlemez veya kulak asmayıp dinlememezi gelir ma'nâsıyla müsta'mel meseldir.

جَمَاشٌ: [iz.] 1. Koyunun örgüsüyle dîvârı arasına tahkîm için vaz' olunan râbîta. 2. (lûgat-i 'âmmiyyede) kabın dibinde çöken tortu, çöküntü.

جَمُوشٌ: [iz.] 1. Pek keskin hamâm otu: (استعملت في الحمام جموشاً). - [sıf.] 2. Kılları düşüren: (نورة جموش). 3. Suyu etrâfindan çıkan (kuyu): (بئر جموش). 4. Nebâtâtı ihrâk edecek derecede kuru ve yâbis (sene): (جموش سنة). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

جَمِيشٌ: [iz.] 1. Pek keskin hamâm otu. ("جموش" gibi.) - [sıf.] 2. Tıraş olmuş ('avret yeri): (ركب جميش). 3. Nebât eseri olmayan ve yanmış gibi kuru (yer): (مكان جميش).

جَمَاشَةٌ: *s: [sıf.] Her gördüğü kadına sarkıntılık eden zen-dost (adam) veya erkeklere takılan (kadın): (جماشة امرأة); (رجل جماش).

جَمِشَاءٌ: [sıfs.] Âlet-i te'nîsi büyük: (امرأة جمشَاء). (جمشَاء).

مُتَجَمِّشٌ: [sıf.] Çenesi tıraş olmuş sakalsız (adam): (رجل متجمش).

جَمِشْتٌ: [iz.] Bir cins kîmetli taş. ("جمست" gibi.)

جَمِصٌ: [iz.] Bir cins nebât.

جَمِظٌ: * [ft 1.] 1. Bağlamak, rabt etmek: (ما كان مجموعاً). 2. Boğmak, ihnâk etmek.

Fîrûzabâdî ve Lisânü'l-Arab sâhibi bu mâddeyi ihmâl edip, Muhîtu'l-Muhît sâhibi ise âti'l-beyân (جمعظ) yerine zikretmiştir.

جَمَعٌ: * [ft 3.] 1. Toplamak, düşürmek, biriktirmek, yığmak: (جمع المال المتفرق). 2. Hâvî ve şâmil olmak, ihâta etmek. 3. Niyyet etmek: "من لم جمع عليه". 4. Giymek: (جمع عليه). - (جمعت الجارية الثياب). - (ثيابه). 5. Giymek: (جمع عليه). 6. Giymek: (جمع عليه). 7. Giymek: (جمع عليه). 8. Giymek: (جمع عليه). 9. Giymek: (جمع عليه). 10. Giymek: (جمع عليه). 11. Giymek: (جمع عليه). 12. Giymek: (جمع عليه). 13. Giymek: (جمع عليه). 14. Giymek: (جمع عليه). 15. Giymek: (جمع عليه). 16. Giymek: (جمع عليه). 17. Giymek: (جمع عليه). 18. Giymek: (جمع عليه). 19. Giymek: (جمع عليه). 20. Giymek: (جمع عليه). 21. Giymek: (جمع عليه). 22. Giymek: (جمع عليه). 23. Giymek: (جمع عليه). 24. Giymek: (جمع عليه). 25. Giymek: (جمع عليه). 26. Giymek: (جمع عليه). 27. Giymek: (جمع عليه). 28. Giymek: (جمع عليه). 29. Giymek: (جمع عليه). 30. Giymek: (جمع عليه). 31. Giymek: (جمع عليه). 32. Giymek: (جمع عليه). 33. Giymek: (جمع عليه). 34. Giymek: (جمع عليه). 35. Giymek: (جمع عليه). 36. Giymek: (جمع عليه). 37. Giymek: (جمع عليه). 38. Giymek: (جمع عليه). 39. Giymek: (جمع عليه). 40. Giymek: (جمع عليه). 41. Giymek: (جمع عليه). 42. Giymek: (جمع عليه). 43. Giymek: (جمع عليه). 44. Giymek: (جمع عليه). 45. Giymek: (جمع عليه). 46. Giymek: (جمع عليه). 47. Giymek: (جمع عليه). 48. Giymek: (جمع عليه). 49. Giymek: (جمع عليه). 50. Giymek: (جمع عليه). 51. Giymek: (جمع عليه). 52. Giymek: (جمع عليه). 53. Giymek: (جمع عليه). 54. Giymek: (جمع عليه). 55. Giymek: (جمع عليه). 56. Giymek: (جمع عليه). 57. Giymek: (جمع عليه). 58. Giymek: (جمع عليه). 59. Giymek: (جمع عليه). 60. Giymek: (جمع عليه). 61. Giymek: (جمع عليه). 62. Giymek: (جمع عليه). 63. Giymek: (جمع عليه). 64. Giymek: (جمع عليه). 65. Giymek: (جمع عليه). 66. Giymek: (جمع عليه). 67. Giymek: (جمع عليه). 68. Giymek: (جمع عليه). 69. Giymek: (جمع عليه). 70. Giymek: (جمع عليه). 71. Giymek: (جمع عليه). 72. Giymek: (جمع عليه). 73. Giymek: (جمع عليه). 74. Giymek: (جمع عليه). 75. Giymek: (جمع عليه). 76. Giymek: (جمع عليه). 77. Giymek: (جمع عليه). 78. Giymek: (جمع عليه). 79. Giymek: (جمع عليه). 80. Giymek: (جمع عليه). 81. Giymek: (جمع عليه). 82. Giymek: (جمع عليه). 83. Giymek: (جمع عليه). 84. Giymek: (جمع عليه). 85. Giymek: (جمع عليه). 86. Giymek: (جمع عليه). 87. Giymek: (جمع عليه). 88. Giymek: (جمع عليه). 89. Giymek: (جمع عليه). 90. Giymek: (جمع عليه). 91. Giymek: (جمع عليه). 92. Giymek: (جمع عليه). 93. Giymek: (جمع عليه). 94. Giymek: (جمع عليه). 95. Giymek: (جمع عليه). 96. Giymek: (جمع عليه). 97. Giymek: (جمع عليه). 98. Giymek: (جمع عليه). 99. Giymek: (جمع عليه). 100. Giymek: (جمع عليه).

جَمَعٌ: * [ft.] 1. Toplamak, biriktirmek, birleştirmek: (أجمع أمره بعد تفرقة). 2. Hâzırlamak, tedârik ve tehyi'e etmek: (كذا أجمعت). 3. Kurutmak, kurulmak: (أجمعته). 4. 'Azm-ı kalble kasd etmek: (أجمعت الأمر). (أجمعوا) âyet-i kerîmesinde "فأجمعوا أمركم وشركائكم" bu ma'nâda olup, (أدعو) ismi (شركاء) fi'l-i mukadderinin mef'ûlüdür, yahut Vâv-ı ma' ma'nâsına gelir. 5. (yağmur) her yeri kaplamak: (أجمع المطر الأرض). 6. (develeri) toplayıp cümlesini birden sürmek: (أجمع الإبل). 7. (devenin) bütün meme başlarını çekip birlikte bağlamak: (أجمع الناقة). - [fl.] 8. Birleşmek, ittihâd ve ittîfâk etmek: (أجمعت القوم عليه). 9. Kaynamak: (أجمعت القدر).

جَمَعٌ: * [ft.] 1. Çok ve lâyıkiyla toplamak: (جمع القوم). 2. (kuluçka yumurtaları)

toplayıp karnı altına sokmak: (جمعت الدجاجة بيضها).
- [fl.] 3. Cemâ'atle beraber cum'a namâzını kılmak: (جمع الرجل).

[ft.] 1. *يُجَامِعُ، مُجَامَعَةٌ، جِمَاعٌ* :جَامِعٌ
2. Mu'âmele-i zevciyyede bulunmak: (جامع المرأة).
3. Uyuşmak, muvâfakat etmek: (جامعه على أمر كذا).

[fl.] 1. Toplu olmak, dağınık olmamak: (تجمع الشيء). 2. Toplanmak, birikmek, yığılmak, bir yere gelmek: (تجمع القوم).

إِجْتَمَعَ، يَجْتَمِعُ، يَجْتَمَعُ، اجْتِمَاعٌ* :إِجْتَمَعُ
[fl.] Toplanmak, birikmek, yığılmak: (اجتمع القوم).
2. Biriyle buluşmak, görüşmek: (اجتمعت بفلان).
3. Şebâbın sonuna bâliğ olup sakal ve bıyık çıkmak: (الغلام اجتمع).

[fl.] 1. Toplu ve cem'iyetli olmak: (استجمع أمره). 2. Yolunda olmak, iyi gitmek: (استجمعت له أموره). 3. Toplanmak, birikmek: (استجمع السيل). 4. (at) var kuvvetini toplayıp sür'atle yürümek: (استجمع). 5. Büsbütün kurumak: (استجمع البقل). 6. Kimse kalkmaksızın hep gitmek: (استجمع القوم). 7. Harb için toplanıp hâzırlanmak: (استجمعوا لهم).

[iz.] 1. Gürûh, takım, cemâ'at: (جمع من الناس). 2. Cins olmayan 'âdî hurma veya hurmanın bir 'âdî cinsi. 3. Çekirdekten yetişip cinsi belli olmayan hurma fidanı. 4. Kıyâmet: (يوم الجمع). 5. Memelerinin uçları bağlı devenin sütü. (Zıddı "فراق" dır.) 6.

Kırmızı boya, sıbğ-ı ahmar. 7. (sarfta) ism ve fi'linin ikiden ziyâde şahsa delâlet veya ta'allük eden sîğası; (الجمع السالم); yahut (جمع السلامة), isimlerde (ون) ve (ين) 'ilâvesiyle kâ'ideten teşkîl olunan cem' sîğası; (الجمع المكسر), yahut (جمع), (التكسير), ismin tebdîl-i hurûf ve harekâtıyla ve ekseriyyâ bir kâ'ide-i 'umûmiyyeye tâbi' olmaksızın teşkîl edeni; (جمع القلة), ondan aşağı aşhâsa itlâk olunan cem' sîğası; (جمع الكثرة), ondan ziyâdeye itlâk olunanı; (جمع الجمع), ismin ikinci derecede cem'i yani cem'inin cem'i; (اسم الجمع), lafzen müfred olup ma'nen cem' olan ve (شبه الجمع), 'ilâvesiyle müfredi olmayan ism; (شبه الجمع), bu türlü olup ancak (شبه الجمع) 'ilâvesiyle müfredi bulunan ism ki ism-i cins dahi denilir. 8. (hisâbda) birkaç 'adedin toplanması, ki bu toplanmadan tahassul eden rakamada (الجمع حاصل) ve (مجموع) denir. 9. (bedî'de) birkaç şeyin 'atf ile bir hükme tâbi' edilmesi, ki alt tarafta ayrılırsa, (الجمع مع التفريق); ve taksîm olunursa, (الجمع مع التقسيم) denir. – (يوم جمع) Arafê günü. – (أيام جمع), Minâ günleri. – (جمع الثياب), kızın bâliğ olup çarşaf ve yaşmak tutunması. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

[iz.] 1. Toplanıp birikmiş şey. 2. Gizli şey, mektûm ve mestûr iş: (هي من زوجها). 3. Kız oğlan kız, bikr: (أمهم بجمع). 4. Hep, bütün, cümle: (ذهب الشهر بجمع). 5. Yumruk رأيت خاتم): (جمع الكف) ("den muhaffef) ("كأنه جمع الكف), yumruk: (ضربوه بأجمعهم); (كأنه جمع الكف). (ضربه بجمع الكف).

جَمْعُ: *جَمْعُ، جَمْعُ، جَمْعُ: *جَمْعُ [sifs.] 1. Bıkr yahut hâmil veya hamli ağırlaşır doğurma vakti takarrub etmiş (kadın): (ماتت بجمع). 2. Gebe (dişi deve): (ناقة جمع).

جَمْعُ: [sıf. cem.] Bütün: (رأيت النسوة جمع).

جَمْعُ، جَمْعَاتُ، جَمْعَاتُ، جَمْعَاتُ: *cem: جَمْعَةٌ [is.] 1. Toplanmış şey, top, yığın. 2. Avuç, tutam, kabza: (جمعة من تمر). 3. Birlik, ülfet, imtizâc: (أدام). 4. Haftanın altıncı günü: (يوم الجمعة). (Asl-i ism-i Arabîsi "يوم العروبة"dir.) 5. Hafta, 'übû'. (Tesmiyetü'l-kül bi'smil'cüz' kaâbilinden). (Bı son iki ma'nâda Mîm'in zammı ve fethi de câ'izdir.)

جَمَاعُ: [iz.] 1. Toplanma, birikme, kavuşma: (ولا جماع لنا فيما بعد). 2. Câmi' olan şey: (الخمير جماع الإثم). 3. (sarfta) cem' sığası: (الخباء جماع). 4. Büyük (tencere): (جماع قدر). 5. Re'yine mürâca'at olunan, 'akl kutusu: (فلان جماع). (لبنى فلان). (Mufâ'ale bâbından câmi' fi'linin de masdar-ı sâni'sidir.)

جَمَاعَةٌ: *cem: جَمَاعَاتُ [is.] 1. Gürûh, takım, fırka: (جماعة المسلمين). 2. Namâzda bir imâma uyan müslimanlar hey'et-i mecm'ası. 3. Rüsûm ve mu'âmelât-ı resmiyye defteri: (جماعة). (جماعة أصناف الخراج); (القسمة).

جَمَاعُ: *s: جَمَاعَةٌ [sıf.] 1. Toplayan, hâvî ve şâmil olan. 2. Ma'lûmât-ı muhtelifeyi cem' ve te'lîf ile kitâb tertîb eden: (جامع التواريخ). 3. Azı dişini yarmış yani dört yaşını

doldurmuş (deve): (جمل جامع); (ناقة جامعة). 4. Birinci def'a olarak gebe kalmış dişi merkeb: (أتان جامع) (Bunda mü'ennes iken "siz kullanılır.) 5. Eğer urulmağa sâlih olan (hayvân): (دابة جامع). (Kezâ "siz mü'ennestir.) 6. Büyük (tencere): (قدر جامع، جامعة). 7. Mühim, mu'tenâ: (مسجد) yahut izâfetle (المسجد الجامع) – (أمر جامع), Cum'a namâzı kılınan büyük mescid. (İhtisârla sâdece "الجامع" ve "مسجد الجمعة" dahi denilir.) – (الكلام الجامع), hikmet ve mev'izayı şâmil söz. – (جامع الكلم), elfâzı az ve m'nâsı çok söz. Cem'i (جوامع الكلم) Kur'ân-ı Kerîme dahi vasf olur.

جَمَاعُ: *cem: جَمَاعُ [iz.] 1. Ma'bed-i müslimîn, mescid. ("المسجد الجامع"den muaffettir.) 2. (muhaddisîn 'inde) ehâdis-i şerîfe-i nebeviyyeyi bir usûl-i mahsûsada hâvî olan kitâb: (الجامع الصغير); (الجامع الكبير). 2. (lügat-i Yemâniyyede) karın, batn.

جَمَاعَةٌ: *cem: جَمَاعُ [is.] 1. Esîrin ellerini boynuna bağlı tutacak sûrette boynuna urulan lâle. 2. Tevrâtın bir sifri.

جَمَاعُ: *cem: جَمَاعُ [iz.] 1. Cemâ'at, fırka. 2. Toplu ve müctemi' şey. 3. 'Asker, sipâh. 4. Bir yere gelmiş kavm ve kabîle halkı. 5. Memelerinin uçları bağlı devenin sütü. 6. Hep, bütün. (Ekseriyyâ hâl veya te'kîd olarak kullanılır): (جاؤوا جميعهم); (جاؤوا جميعاً).

جَمَاعُ: [sıf.] Kuvvetli, dinç ve tüvânâ: (رجل). (جميع الرأي), re'yinde metîn adam.

جَمِيعَةٌ: *cem: جَمَائِعُ* [is.] 1. Toplanma, ictimâ'. 2. Bir yere toplanmış halk, cem'iyet.

جُمَيْعَةٌ: [is.] Küçük asker fırka ve müfrezesi.

جَمَاعٌ: *s: جَمَاعَةٌ* [sıf.] 1. Mübâlağa ile toplayıp biriktiren. 2. Toplu, müctemi': (إبل جماعة).

جُمَاعٌ: [iz.] 1. Bir yere gelip toplanmış şey: (جماع الثريا). 2. Kabâ'il-i muhtelifeden toplanmış dirinti halk, ahlât-ı nâs: (الناس تجمعت جماع). 3. İnsân gövdesi, cesed. – (جماع الكف), yumruk. ("جمع الكف" gibi.)

جَمُوعٌ: [sıf.] Çok şeyleri hâvî ve şâmil olan.

جُمُعِيٌّ: *s: جُمُعِيَّةٌ* [sıf.] 1. Cum'a gününe veya haftaya müte'allik veya her Cum'a günü yahut haftada bir kere vukû' bulan. 2. Yalnız cum'a günü oruç tutan: (لا تكن جميعاً).

جَمِيعِيَّةٌ: *cem: جَمِيعِيَّاتٌ* [is.] 1. 'Akl ve fikri toplayıp bir şeye hasr etme. 2. (sûfiyyûn 'indinde) mâ-sivâdan geçip sırf Zât-ı Allah'a teveccühle hasr-ı iştigâl. 3. (lûgat-i müvellede) bir maksad-ı mu'ayyen ile teşkîl edip eyyâm-ı mahsûsada toplanarak icrâ-ı müzâkerât veya bir işe teşebbüs eden hey'et ve şirket.

أَجْمَعُ: *s: جَمْعَاءُ* [i. sıf.] Bütün, hep, cümle: (أخذت حقي أجمع); (جماع القوم); (أجمعون); (بأجمعهم) – "فأغرقتناهم أجمعين".

kâfeten: (جاؤوا بأجمعهم). (Bu ta'bîrde Mîm'in zammı da câ'iz olup, bu sûrette cem' isminin cem'i olur.)

جَمْعَاءُ: [sıfs.] 1. Pek yaşlı (dişi deve): (ناقة جمعاء). 2. A'zâsı tâm ve noksânsız (hayvân): (بهيمة جمعاء).

إِجْمَاعٌ: [iz.] 1. İf'âl bâbından (أجمع) fi'linin masdarıdır. 2. ('inde'l-fukahâ) müctehidînin ittifâk ve ittihâd: (اجماع الأمة).

إِجْتِمَاعٌ: [iz.] 1. İfti'âl bâbından (اجتمع) fi'linin masdarıdır. 2. Mülâkât, muvâsalet: (علت هذه الحيلة لأجل اجتماعي بك). 3. Cem'iyet-i beşeriyye, insânlar hey'et-i müctemi'ası. 4. (hey'ette) şems ile kamerin felek-i burûcun bir cüz'inde tesâdüfû. Cüz'-i mezkûre de (جزء اجتماع) derler. – (اجتماع الساكنين), bir kelimedede yan yana iki sâkin harfin tesâdüfû, ki vakf hâlinde veya birincisi harf-i med olursa 'alâ-hide denilip câ'izdir; 'aksi hâlinde 'alâ-gayr-i hide denilip, câ'iz değildir.

إِجْتِمَاعِيٌّ: *s: إِجْتِمَاعِيَّةٌ* [sıf.] Toplanmağa mensûb ve müte'allik ve toplanmakla icrâ olunan; (الهيئة الاجتماعية), bir kavmin mesâlih-i müştereke ve 'umûmiyyeleri müzâkere veya tesviye için toplanmasıyla teşekkül eden cem'iyet.

مُجْمِعٌ: [sıf.] 1. Kurkak ve kıt (sene): (عام مجمع). 2. Sinn-i bülûğa yetişmiş (erkek): (الرجل المجمع).

مُجْمَعٌ: [sıf.] 1. Müttefekun-fîh, ittifâkla karârlaştırılmış, mukarrer: (أمر مجمع). 2. Kusûrsuz ve mükemmel (nutk): (خطبة مجمعة).

مَجْمَعٌ: [iz.] 1. Toplanılan yer, mahall-i ictimâ'. (Bu ma'nâda hilâf-ı kıyâs üzere Mîm'in kesri de câ'izdir.) 2. Otsuz ve susuz hâlî yer. (Tefe'ül kabîlinden tesmiye bi'n-nakîzdır.) 3. Bir yere birikmiş kum, birikme kumluk. 4. Meclis, cem'iyet, encümen. 5. Mücevherât mahfazası. - [cem.] 6. Bir şeyin kâffe-i eczâsı, bütünü: (أخذت محبته بمجامع قلبي), onun mahabbeti bütün yüreğimi zabt etti. - (مجمع النور), teşrihte kuvve-i bâsırıyyeye âlet olan iki mücevvef 'asabın birleştiği mahal. - (مجمع البحرين), tasavvufta insânın tecellî-i nûr-i İlâhîyeye tekarrübü. - (مجمع الأهواء), yine tasavvufta cemâl-i mutlak.

مَجْمَعٌ: [iz.] Toplanılan yer, nahall-i ictimâ'.

مَجْمَعَةٌ: [is.] 1. Susuz ve nebâtsiz hâlî yer. 2. Birikmiş kumluk. 3. Mahall-i ictimâ', meclis: (لكم في كل جمعة لواء). - [sıfs.] 4. Yolcuların gâ'ib olmak korkusuyla toplu durub dağılmadıkları (çöl): (فلاة مجمعة).

مُجْمَعٌ: [sıf.] Müttefekun-fîh, meczûm, mukarrer: (أمر مجمع).

مَجْمُوعٌ: [iz.] 1. Toplanmış ve birikmiş şey, dirinti. 2. Bir şeyin hey'et-i mecmû'ası, topu, bütünü. 3. Eş'âr ve hikâyât ve

sâireyi veya kütüb-i muhtelifeden alınma fıkraları hâvî te'lîf, mecmû'a: (مجاميع الفنون). 4. (sarfta) cem' sîgası. 5. (hisâbda) hâsıl-i cem'.

مُجْتَمِعٌ: [sıf.] 1. İfti'âl bâbından (اجتمع) fi'linin ism-i fâ'ilidir. 2. Şebâbın nihâyetine vâsıl olup kuvâ-ı bedeniyye tekemmül eden: (رجل مجتمعا). 3. Sür'atle yürüyen: (مشى مجتمعا).

جَمْعَةٌ: [is.] Taş yığını. ("جمعة"den galat olması melhûzdur.)

يَجْمَعُ، جَمْعَةٌ: [fl. d.] 1. (erkek merkeb) kendini toparlayıp dişisini veya ısırarak istediği diğer bir merkeb üzerine atılmak: (جمعر الحمار). ("جمعر" gibi). - [ft.] 2. Koyulaşmış yoğurdu yuvarlayıp lüle veya top yapmak: (جمعر الجمعورة).

جَمْعَرٌ: [iz.] Kuyu kazılırken çıkan sarı toprak, kesme kaya.

جَمْعَرَةٌ: [is.] Siyah veya her renkte kaya.

جَمْعُورٌ: [iz.] Büyük galebelik, cemm-i gafîr.

جَمْعُورَةٌ: [is.] 1. Çadır direğinin başındaki gibi ağırşak. 2. Koyulaşmış yoğurt lüle veya topu.

جَمْعَظٌ: [sıf.] Yakışiksız ve kaba taslak (adam): (رجل جمعاظ).

جَمْعَاظَةٌ: [sıf.] Yemekte gavgâ çıkaran bed-hûy ve ekûl (adam): (رجل جمعاظة).

جَمَلٌ: [is.] Bal ve yağ gibi şeylerden ceviz kadar bir parça: (أخذت جمعة من عسل).

جُمُعِلِيٌّ: [sıf.] Her şeyden birer parça toplayıp biriktiren (adam).

جُمُعِلِيَّةٌ: [is.] 1. Sırtlan. - [sıfs.] 2. Pek yaşlı ve düşkün yahut dinç ve tüvânâ veya kuvvetten düşmüş iken yeniden dinçleşmiş (dişi deve): (ناقاة جمعلية).

مُجْمَعَةٌ: [sıfs.] Bedeni topaç (kadın): امرأة (مجمعة اللحم).

جَمَكٌ: [is.] *جَامِكِيَّاتٌ، جَوَامِكٌ: cem: جامِكِيَّةٌ * (Farisiden me'hûz) me'mûrîn-i mülkiyye ve 'askeriyyeye mahsûs ma'âş ve ta'yînât.

جَوْمُكٌ: [iz.] (جامكية) ile müterâdiftir.

جَمَلٌ: [ft 1.] 1. Toplamak, biriktirmek, devşirmek: (جمال الشيء). 2. Eritmek, izâbe etmek: (جمال الشحم).

جَمَلٌ: [fl 5.] 1. Güzel olmak: (جمال الرجل). 2. Hüsn-i harekette bulunmak, ahlâk ve atvârı güzel olmak.

أَجْمَلٌ: [ft.] 1. Toplamak, biriktirmek: (أجمال الشيء). (Mücerredi gibi.) 2. Eritmek, izâbe etmek: (أجمال الشحم). (kezâ). 3. Toplamak, hulâsa etmek: (أجمال الحساب); (أجمال الكلام). 4. İhsân ve iyiliği çok etmek: (الصنعة أجمال). - [fl.] 5. Sözü kısa kesmek, az söylemek: (أجمال الرجل). 6. Talebde 'acele ve ifrât etmemek: (أجمال

فان في الطلب). 7. Devesi çok olmak, çok deveye mâlik olmak: (أجمال القوم).

يُجَمِّلُ، تَجْمِيلٌ: [ft.] 1. Güzelleştirmek, süslendirmek, tezyîn etmek: (جمله). 2. ('askeri) tûl-i müddet silâh altında tutmak: (جمال الجيش). 3. Çok eritmek: (جمال الشحم). 4. Deve eti veya erimiş yağ yedirmek: (جمال فلاناً). - (جمال الله عليك)، Allah iyilik versin.

يُجَامِلُ، مُجَامَلَةٌ: [fş.] Biriyle sûreten ve zâhirde hoş geçinmek, müdârâ etmek: (جامله); (عليك بالمداراة والمجاملة).

يَتَجَمَّلُ، تَجَمُّلٌ: [fl.] 1. Güzelleşmek, süslenmek: (تجمال فلان). 2. Sözde telattuf ve nezâket göstermek. 3. Kendini güzel göstermeğe çalışmak, güzellik da'vâsında olmak. 4. (fakîr adam) izhâr-ı meskenet etmeyip istiğnâ ve 'uluv-ı cenâb göstermek:

استغن ما أغناك ربك بالغني وإذا تصيبك خصاصة فتجمال

5. Erimiş iç yağı yemek: (تجملي وتعفني).

يَجْتَمِلُ، اجْتِمَالٌ: [ft.] 1. (iç yağını) eritmek: (اجتمل الشحم). 2. (erimiş iç yağı) yemek: (اجتمل الجميل). 3. Ekmeğe erimiş iç yağı sürmek.

يَسْتَجْمِلُ، اسْتِجْمَالٌ: [fl.] Deve yavrusu (جمال) denilecek kadar büyüme: (استجمل البعير).

أَجْمَالٌ، جُمْلٌ، جَامِلٌ، جِمَالٌ: cem: **جَمَلٌ**: **جَمَالَةٌ، جَمَالَةٌ، جَمَالَةٌ، جَمَالَاتٌ، جَمَالَاتٌ، جَمَالَاتٌ، جَمَائِلٌ، أَجْمَالٌ**: [iz.] Dört veya iki yaşını doldurmuş erkek

deve. Nâdiren dişi deveye de itlâk olunur: (شربت لبن الجمال).

جَمَلٌ [iz.] 1. Hurma ağacı, nahl. 2. Arşın boyunda olduğu mervî olan hurtûmlu bir cins büyük balık, ki (جمال البحر) denmekle tefrîk olunur. – (جمال البحر), zikrolunan balık. – (جمال اليهود), bukalemun denilen kertenkele. – (جمال الماء), Mısır'da bulunur bir cins su kuşu, ki (بجع) dahi denilir. – (اتخذ الليل جملاً), bütün gece durmayıp yürüdü ma'nâsıyla müsta'mel ta'bîrdir.

جَمَلٌ [iz.] Gemi palamarı, halât: "حتى يلج الجمال في سم الخياط".

جَمَلٌ [iz.] Hurûf-ı ebcedle hisâb.

جَمَلٌ [iz.] Gürûh, cemâ'at.

جَمَلَةٌ [is.] Bir şeyin bütünü, mecmû'u, topu. 2. (nahivde) bir fi'l ile müte'allikâtından veya müsned ile müsnedün-ileyhiden mürekkeb söz, ki tâm olursa, kelâm, ve nâkıs olursa, cüz'-i kelâm olur. Fi'ilden başlayana (جملة فعلية), isimden bid' edene (جملة اسمية), fi'l ve isnâdı olmayıp da câr ile mecrûr veya ism-i fâ'il ve masdar gibi isnâd veya fi'l ma'nâsını tazammun eden isimlerden 'ibâret olan terkibe de (شبه جملة) denir. – (في الجملة), bi'l-cümle, el-hâsıl, hulâsa-ı kelâm. – (في جملة), o meyânda, o arada: (جاء فلان في جملة القوم), kavmin arasında filân da geldi. 3. (lügat-i 'âmmiyyede) küllî mikdâr, meblağ: (المال ألبسه بدلة تساوي جملة من).

جَمَالٌ [iz.] Güzellik, çehre ve a'zânın hüsn ve tenâsübü. – (جمالك أن لا تفعل كذا), filân şeyi yapmak sana yakışmaz, sen onu yapmazsın.

(جمال) ile (حسن) ve melâhat beynindeki fark şudur ki cemâl ekseriyyâ çehreyi terkîb eden a'zânın tenâsüb ve mükemmeliyyetine, hüsn renk ve benzin letâfetine 'âid, melâhat ise ikisine de şâmidir.

جَمَالٌ [sıf.] Güzel, cemâl sâhibi: (رجل جمال).

جَمَالٌ [iz.] Deveci.

جَمَالَةٌ [is.] Deve sürüsü bölüğü ve bir rivâyette erkeksiz dişi develer sürüsü.

جَمَالٌ [is.] At sürüsü, hergele, hayl.

جَمَالَةٌ [is.] 1. Erimiş iç yağı: (خذ الجميل وأعطني الجمالة). 2. Halât, palamar.

جَمَالَةٌ [iz. cem.] Deveciler, deveciler takımı: (هم جمالة).

جَمَالِيٌّ [sıf.] İri yapılı ve erkek deve gibi bünyesi kavî (adam yahut dişi deve): (ناقة جمالية); (رجل جمالي).

جَامِلٌ [iz.] 1. Erkek ve dişileriyle beraber develer. (Bu ma'nâ ile "جمال" isminin sıyag-ı cem'-i meyânında ma'dûd ise de, ism-i cem' olması akvâdır.) 2. Sâhibleriyle ve devecileriyle beraber deve sürüsü: (لهم جامل ما يهد الليل سامره). 3.

Develer sâhibi, develere mâlik adam. 4. Büyük oba.

جَمِيلٌ: [sıf.] Halk ve hulku güzel: (امرأة جميلة); (رجل جميل).

جَمِيلٌ: [iz.] 1. Güzel ve makbûl iş, emr-i ma'rûf. 2. Kerem, lutf, ihsân: (عامله الجميل). 3. Erimiş ve süzölmüş iç yağı.

جَمِيلٌ: [iz.] Bülbul kuşu.

جَمِيلَةٌ: [iz.] Ceylanlar veya gügercinler bölüğü.

جَمُولٌ: [sıf.] 1. İç yağımı eriten (adam). 2. Semiz ve yağlı (kadın): (امرأة جمول). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.) - [iz.] 3. Erimiş iç yağı.

أَجْمَلٌ: [sıf.] Daha güzel: (أجملهن وجهاً).

جَمَلَاءٌ: [sıf.] Çehresi ve endâmı güzel ve mütenâsib (kadın yahut deve ve sâire).

جَمَلَانَةٌ: [is.] Bülbul kuşu.

إِجْمَالٌ: [iz.] 1. İf'âl bâbından (أجمل) fi'linin masdarıdır. 2. Hulâsa, îcâz. (تفصيل'in zıddı.) – (بالإجمال، على الإجمال), hulâsa-ı kelâm.

تَجَمَّلٌ: [iz.] 1. Tefe'ul bâbından (تجمل) fi'linin masdarıdır. 2. Zînet, süs. 3. Parlaklık, tantana, debdebe. 4. Güzel fi'l ve hareket.

مُجْمَلٌ: [sıf.] 1. Tafsîlâtsiz, hulâsa beyân olunmuş. - [iz.] 2. Hulâsa, zübde. 3. (hisâbda) hâsıl-i cem', mecmû'.

مُجَامِلٌ: [sıf.] Cevâba muktedir olamayıp vakt-i âhirde intikâm üzere sükût eden.

جَمَلَجٌ: [iz.] Bir cins nebât (Galiopse).

جَمَلَانٌ: [iz.] (lügat-i 'âmmiyede) 1. Tûlânî kubbe. 2. Ahşâbhâne. ("جملول" dahi derler.)

جَمٌّ: [fl 1, 2.] 1. Toplanıp birikmek, çoğalmak: (جم الماء). 2. (kuyunun) suyu çekilmiş iken geri gelmek: (جمت البئر).

جَمٌّ: [fl 1, 2.] 1. (aygır ve puğur) bir müddet dişkiye aşmamakla tohumu çoğalmak: (جم الفرس). 2. Yaklaşmak, tekarrüb etmek: (جم الأمر).

جَمٌّ: [fl 1, 2.] 1. (yorgun at) bir müddet binilmeyip dinlenmek: (جم الفرس). 2. (kemiğin) eti çok olmak: (جم العظم).

جَمٌّ: [ft 2.] 1. (ölçeği) doruklama ve başlı ölçmek, doruklamak: (جم الكيل). 2. (suyu) birikmek üzere bırakmak: (جم الماء).

إِجْمَامٌ: [fl.] 1. Yaklaşmak, tekarrüb etmek: (أجم الأمر). 2. Gelip çatmak: (أجم الفراق). 3. (at) bir müddet binilmeyip dinlenmek: (أجم الفرس). - [ft.] 4. Bir müddet dinlendirmek: (أجم نفسك يوماً أو يومين). 5. (suyu) birikmek üzere terk etmek: (أجم الماء). 6. (ölçeği) doruklama ölçmek, üstüne baş yığmak: (أجم

(المكوك). 7. Kuyunun taşan suyundan vermek:
(أجمه). 8. Bağın çubuklarını derinden budamak:
(أجم العنب).

[fl.] 1. (çayır) uzayıp
çoğalmak: (جمم النبات). - [ft.] 2. (ölçeği) doruklama
ölçmek, (المكوك جمم) baş yığmak: (المكوك جمم).

[fl.] 1. (çayır) uzayıp
çoğalmak: (تجمم النبات). 2. (ölçek) doruklama
ölçülmek, doruklanmak: (تجمم المكوك).

[fl.] 1. (su) toplanıp
birikmek, çoğalmak: (استجم الماء). 2. (yerin) otları
bitip çoğalmak, ota örtülmek: (استجمت الأرض). 3.
Dinlenmek,istirâhat etmek: (استجم الرجل). 4.
(aygır ve koç ve sâire) bir müddet dişiyeye
çekilmeyip dinlendirilmek: (استجم الفرس). 5.
Çoğalmak: (استجم الشيء); (استجم الناس);
من أحب أن يستجم قلبي بشيء). - [ft.] 6. Eğlendirmek:
(استجمت جممة الماء). 7. İçmek: (استجمت جممة الماء).

[sıf.] 1. Çok, kesîr, bol, vâfir: (جم).
2. Bütün, tekmîl, toplu ve galebeliği: (جماً جاؤوا).
3. Mübâlağalı, kesretli, pek ziyâde: "المال ويحبون"
"حباً جماً".

[iz.] 1. Çokluk,
kesret, bolluk, vefret. 2. Galebelik, gürûh: (جم
غفير). 3. Bir şeyin en çok ve en büyük kısmı. 4.
(arûzda) müfâ'aletün tef'ilesinden (م) ile (ل)'in
hazfiyla (فاعتن) kalıp (فاعلن)'e naklı. (Bunun fekk-
i idgâmla "جمم" tesmiyesi daha sahihtir.) - (جم
الماء), engin. - (جم الظهيرة), nısfu'n-nehârın en

جماً غفيراً، جم الغفير،) - (جم الغفيرة، الجم الغفير
cıvcıvı vaktinde yürüdük. - (جم الغفيرة، الجم الغفير
cümlesi, toptan. (Bu ta'birde
mansûb olarak hâl veya merfû' olarak (هم)
mübtedâ-ı mukadderinin haberi yahut ism-i
masdar olarak mef'ûl-i mutlak olur.)
(Masdariyyet ma'nâları için yukarıya n.)

[iz.] Şeytân, (yahut ism-i cem' olarak)
şeyâtîn.

[iz.] Bir cins deniz sadefi.

[is.] 1. Kuyu suyunun
biriktiği mahal. 2. Gemi sintinesi. 3. Su ile dolu
kuyu. (Bu ma'nâ ile vasf gibi dahi kullanılıp, "بئر"
"جمة" denir.) 4. Maktûlün diyyetini talep eden
gürûh ve cemâ'at: (جاء في جممة عظيمة). (Bunda
Cîm'in zammı da câ'izdir.)

[is.] 1. Suyun çok ve engin yeri: (وقع
جممة الماء). 2. Baş saçının gür ve uzunluğu. 3.
Büyük galebelik, kesretli cemâ'at. 4. Diyyet
talebine giden büyük cemâ'at: (جاؤوا في جممة
عظيمة). (Bunda Cîm'in fethi de câ'izdir.) 5.
Tomurcuk.

[iz.] 1. Ölçeğin başlı olması,
doruklama. 2. Her şeyin kesretli ve bol ciheti.

[iz.] Râhat: (وجد جمامة). (Masdariyyet
ma'nâları için yukarıya n.)

[iz.] 1. Aygırın birikmiş
tohumu. 2. Başlı ölçek, doruklama. 3. (جميمة)
isminin cem'idir. ("جميمة" fikrasına n.)

جَمَّامٌ: [sıf.] Doruklama ve başlı ölçülmüş (ölçek).

جَمَاءٌ: [iz.] Bütün, mecmû'; (جماء الغفير) (nasb ile) toptan, hep birden: (جاؤوا جماء الغفير), (الجماء الغفير), hep birden geldiler. (Mîm'in şeddesiyle de müsta'mel olup, o hâlde "أجم" sıfatının mü'ennesidir.)

جُمُومٌ: [sıf.] 1. Suyu çok, suyu tükenmez: (بئر جموم). 2. Koşmakla yorulmaz, ateşli: (فرس جموم). – (جموم النشاط), keyfli, neş'eli, şen ve şâtır. (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

جَمِيمٌ: [iz.] *أجماء* cem: *جميمٌ* Boyalanmış ve her tarafı kaplamış çayır: (جميماً رعى).

جَمِيمَةٌ: [is.] Yarım aylık olup hayvânı tavlandırmağa yarayan buğdaycık otu.

جُمَيْمَةٌ: [is.] Bir cins yaz nebâtı.

أَجْمٌ: [sıf.] *جمٌ* cem: *جماءٌ* s: *أجمٌ* (جماء فرس). 1. Üzerinde eti çok: (عظم أجم). 2. Mızrâksız: (رجل أجم). (جماء فرس) dahi denilir, ki süvârisi mızrâksız kısrak demektir. 3. Boynuzsuz: (كباش أجم). 4. Kemiği etle mestûr, etine dolgun: (امرأة جماء العظام). 5. Düz, parlak, yalçın: (صخرة جماء). 6. Dolu, memlû: (جمجمة جماء). 7. Burc ve bedenleri olmayan (ebniye): (تبنى المساجد جماءً). 8. Örtüsüz, açık: (سطح أجم). 9. ('arûzda) cüm denilen ve (مفاعلتن) tef'ilesinden (م) ile (ل)'in hazfindan 'ibâret olan tebeddüle uğramış (vezn).

أَجْمٌ: [iz.] 1. Çanak. 2. Âlet-i tenâsül-i inâs.

جَمَاءٌ: [is.] 1. Baş zırhı, tuğluk. 2. Cemâ'at, gürûh, takım. – (الجماء جماء الغفير، جماء الغفيرة)، (الجماء الغفيرة، جماء غفيرة)، hep birden, toptan, cümlesi birlikte.

جَمَى: [is.] Bakla, baklâ, fûl.

جُمَانِيٌّ: [sıf.] Saçı çok ve uzun olup omuzları üzerine dökülen: (رجل جماني).

تَجْمِيمٌ: [iz.] Tatlık olunmuş kadına verilen müt'a.

مَجْمٌ: [iz.] 1. Kuyunun su biriktiği mahalli veya her su biriken mahal. 2. Göğüs, sadr: (هو واسع المجمع).

مُجَمَّمٌ: [sıf.] Saçı çok ve uzun olan: (رجل مجمم).

جَمَنٌ: [icz.] *جمانةٌ* fr: *جُمانٌ* (Farisi "کمان"dan mu'arreb) 1. İnci, lü'lü', dür. 2. İnci şeklinde gümüşten zînete müte'allik tane. 3. Gümüş takılmış boncuk. 4. Sahtiyân şeritlerinden örölmüş ve boncuk ve sâire ile donatılmış kadın kuşağı veya hamâ'il ve sâire.

جَمَنَةٌ: [is.] (Yemen lüğatinde) kahve ibriği, cezve.

جَمَهْرَةٌ: [ft. d.] *يُجمهروا، جمهروا* 1. Biriktirmek, toplamak, yığmak: (جمهر الشيء). 2. Mezârın toprağı yığıp sıva etmeksizin örtmek: (جمهروا قبره). 3. Bir haberin etrâfını söyleyip asl maksadı ketm etmek, dolayısıyla söylemek: (جمهر عليه)

(الخبر). - [fl.] 4. Toplanmak, yığılmak, ictimâ' etmek: (جمهر القوم).

[fl. td.] 1. *يَتَجَمَّرُ، تَجَمَّرُ* :تَجَمَّرَ

Toplanmak, ictimâ' etmek: (تجمهر القوم). 2. Musallat olmak, sataşmak, baltayı asmak: (تجمهر (فلان علينا).

[is.] 'Umûm-ı halkın toplanması, ictimâ'-ı 'umûmî. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

[iz.] 1. Etrâfa havâlesi olan yüksek kum tepesi. 2. Büyük cemâ'at, galebelikli gürûh. 3. 'Ale'l-'umûm halk ve bi'l-hâssa eşrâf ve a'yân takımı: (هذا قول (الجمهور). 4. Her şeyin en büyüğü ve başlı kısmı. - [is.] 5. Necâbet ve şerâfeti olan kadın.

[sıf.] *جُمْهُورِيَّةٌ* :جُمْهُورِي *s: جُمْهُورِي *جُمْهُورِي halka mensûb ve müte'allik veya 'â'id olan: (الألفاظ الجمهورية), lügat-i 'âmmiyyede müsta'mel kelimât.

[iz.] Üç senelik şarâb veya yarısı kalacak kadar kaynatıldıktan sonra eskitilen şîra.

[sıf.] İri, dahm. جُمَاهِرُ

[sıfs.] Cüssesi dağ gibi iri ve kuvvetli (dişi deve): (ناقة مجهرة).

[is. cem.] Mu'allakât-ı sebi'den sonra şu'arâ-ı câhiliyyet âsârından yedi kasîdenin mecmû'una verilen ism olup, bunlar dahi: Nâbiğa Ez-Zübyânî, 'Ubeyd İbnü'l-Abras, 'Adî

Bin Zeyd, Bişr Bin Hâzim, 'Umeyye İbnü Ebi's-Salt, Hidâş İbnü Zuheyr ve Nimr Bin Tevleb'indir.

[iz.] 1. Tenin bir tarafında hâsıl olan şiş, yumru. 2. Kadının memesinde hâsıl olan bez, 'ukde. 3. Yeryüzünde pürlü olarak duran kaya. 4. Bir şeyin mikdârı, kemiyyeti. 5. Arka, sırt, zahr. 6. Cenînin karnın içindeki hareketi.

[iz. s.] Hacm, kalıb, cüsse. (Bunların aslı Yâ'î olmak dahi muhtemeldir.) *جُمَاءٌ، جُمَاءَةٌ، جُمَاءَةٌ* :جُمَاءٌ

[fl 2.] Toplanmak, birikmek: *جَمِيَ، يَجْمِي، جَمِي* :جَمِيَ (جمى الماء). (Muzâ'af olan "جم" gibi.)

[fl.] *يَتَجَمَّى، تَجَمَّ (التَّحْيِي) * :تَجَمَّى Toplanmak, ictimâ' etmek: (تجمى القوم).

[fl 4.] 1. Bir şeyin üzerine kapanmak, abanmak: (جنى الفارس على السرج); (جننت (المرأة على ولدها). 2. Arkası kanbur ve göğsü çukur olmak: (جنى الرجل).

[fl 3.] Bir şeyin üzerine kapanmak, abanmak: (جنأ الرجل عليه). *يَجْنَأُ، جُنُوءٌ* :جَنَأٌ

[fl.] ve: *يُجْنِي، إِنْجَاءٌ* :أَجْنَأُ

[fl.] ve: *يُجَانِي، مُجَانَأَةٌ* :جَانَأُ

[fl.] ve: *يَجْتَنِي، اجْتِنَاءٌ* :اجْتِنَأُ

تَجَانًا [fl.] Bir şeyin üzerine kapanmak, yüzü koyu uzanmak, abanmak: (أجناً، اجتنأ، اجتنأ، تجاناً عليه). (Mücerredi gibi.)

جَنَاءُ [s1f.] 1. Kanbur, arkası çıkık ve göğsü çukur: (رجل أجنا); (امرأة جناء).- [s.] 2. Boynuzları arkaya doğru mâ'il ve yatık (dişi koyun): (شاة جناء).

مُجْنَأٌ [iz.] Kalkan, siper, türs.

(Kanburluğuna "بناء").

مُجْنَأَةٌ [is.] Mezâr çukuru, hufre-i kabr.

يَجْنُبُ [ft 1.] 1. Def' ve teb'îd etmek: (جنبه). 2. Uzaklaştırmak, uzak tutmak: "وأجنبني". 3. Birinin yanını ve böğrünü kırmak: (ضربه فجنبه). 4. Çapa şeklinde kürekle gevirmek: (قد جنب الأرض بالمجنب). - [fl.] 5. Özlemek, müştâk olmak: (جنب إليه). 6. Bir şey ziyâde âzrû etmekten muzdarib olmak: (جنب إليه). 7. Yabancı olarak biri yanına nâzil olmak, müsâfir olmak: (جنب في بني فلان). - [ch.] 8. Yanından şikâyet etmek, yanı ve böğrü ağrımak: (جنب فلان). 9. Zâtü'l-cenb denilen 'illete tutulmak: (جنب الرجل).

جُنُوبٌ [fl 1.] 1. (rüzgâr) lodos tarafından esmek, lodos olmak: (الريح جنبت). - [ch.] 2. Lodosa tutulmak: (جنب القوم).

يَجْنُبُ [ft 4.] 1. Yedek çekmek: (جنب البعير، الأسير). - [fl.] 2. (yalnız birinci masdarla) bir şeyi ziyâde ârzû etmekten

muzdarib olmak, bayılmak: (جنب إليه); (جنبت إلى). (Bu ma'nâ ile birinci bâbdan da gelir. Kemâ mer.) 3. (hayvân) susuzluktan veya ziyâde yorgunluktan yan yan yürümek veya za'm olduğuna göre çiğeri böğrüne yapışmak veya yan tarafı ağrımak: (جنب البعير). 4. (havâ) lodoslamak: (جنب الريح).

جَنْبٌ [fl 1, 4, 5.] Su iktizâ etmek, cenâbet olmak: (الرجل جنب).

يُجْنِبُ [ft.] 1. Uzaklaştırmak, teb'îd etmek: (أجنبه). - [fl.] 2. Su iktizâ etmek, cenâbet olmak: (أجنب الرجل). 3. Lodosa tutulmak: (أجنب القوم). 4. (rüzgâr) lodostan esmek, lodoslamak: (أجنبت الريح). - [ch.] 5. Su iktizâ etmek veya lodosa tutulmak.

يُجْنِبُ [ft.] 1. Bir şeyden uzaklaştırmak, teb'îd etmek: (جنبه إياه). 2. Bir şeyden çekilmek, ictinâb etmek: (جنبه). - [fl.] 3. Sürüye erkek katmamak: (جنب الرجل). 4. Sürünün sütü çekilmek: (جنب القوم). 5. Lodosa tutulmak: (جنبوا).

يُجَانِبُ [ft.] 1. Birine yanaşmak, yanına varmak, tekarrüb etmek. 2. (zıddiyetle) yanından çekilmek, sakınmak, uzaklaşmak, ictinâb ve tebâ'ud etmek: (فلاناً جانب).

يَجْتَنِبُ [ft.] 1. Çekilmek, sakınmak. - [fl.] 2. Su iktizâ etmek, cenâbet olmak.

يَجْتَنِبُ [ft.] ve: (اجتنأ، اجتنأ، اجتنأ).

[ft.] Birinden
تَجَانَّبُ، تَجَانَّبُ *تَجَانَّبُ: تَجَانَّبُ
çekilmek, sakınmak, uzaklaşmak: (تَجَانَّبُ، اجتنب،
تجانب فلاناً).

[fl.] Su iktizâ
اسْتَجْنَبُ، اسْتَجْنَبُ *اسْتَجْنَبُ: اسْتَجْنَبُ
etmek, cenâbet olmak: (استجنب الرجل).

[iz.] 1. *جُنُوبٌ، أَجْنَابٌ، جَنَائِبُ *cem: جُنُبٌ
قعدت إلى جنب: (قعدت إلى جنب)
Yan, insân ve hayvânın yan tarafı: (قعدت إلى جنب)
2. Bir şeyin en büyük
("جنب" ve "جنب" gibi.)
kısım: (جنب البحر).

7. Dizin

ا, 47	أَبَات, 339	إِبَانَةٌ, 57	إِبْتَرَضَ, 219
أ, 48	أَبَاتِرٌّ, 173	إِبَانِيذٍ, 57	إِبْتَرِكَ, 226
أ, 48	أَبَاتٍ, 329	أَبَب, 49	إِبْتَرَى, 232
أ, 48	أَبَاح, 329	أَبَبَتْ, 172	إِبْتَرَّ, 234
آء, 153	إِبَاحَةٌ, 330	أَبَبْتُ, 49	إِبْتَرَعُ, 235
آء, 153	إِبَاحِيَّةٌ, 330	أَبَبَتْ, 49	إِبْتَرَلَ, 235
آء, 153	أَبَاحٌ, 330	إِبْتَار, 331	إِبْتَرَمَ, 236
آء, 153	أَبَاحِسُ, 187	إِبْتَأَسَ, 170	إِبْتَسَلَ, 243
آء, 153	أَبَادَ, 341	إِبْتَاضَ, 342	إِبْتَسَمَ, 244
آء, 153	أَبَادِيدُ, 194	إِبْتَاعَ, 345	إِبْتَسَعَ, 247
آء, 153	أَبَار, 51	أَبْتَةٌ, 50	إِبْتَسَكَ, 248
آء, 153	أَبَارَ, 331	إِبْتَجَّ, 178	إِبْتَسَّ, 253
آء, 153	أَبَارَ, 169	إِبْتَجَّ, 182	إِبْتَصَعَ, 254
آء, 153	إِبَارٌ, 52	إِبْتَحَثَ, 182	إِبْتَطَنَ, 261
آء, 153	أَبَاسُ, 52	إِبْتَدَّ, 193	أَبْتَعُ, 174
آء, 153	أَبَاشُ, 53	إِبْتَدَأَ, 190	إِبْتَعَثَ, 264
آء, 153	أَبَاضَ, 342	إِبْتِدَاءُ, 191	إِبْتَعَدَ, 265
آء, 153	إِبَاضُ, 53	إِبْتِدَائِيٌّ, 191	إِبْتَعَقَ, 269
آء, 153	إِبَاطُ, 54	إِبْتَدَرَ, 194	إِبْتَعَى, 276
آء, 153	أَبَاعَ, 344	إِبْتَدَّ, 199	إِبْتَقَرَ, 278
آء, 153	أَبَالَ, 337	إِبْتَدَّ, 201	أَبْتَقَعَ, 280
آء, 153	أَبَالٌ, 55	إِبْتَدَّلَ, 204	إِبْتَقَلَ, 282
آء, 153	إِبَالَةٌ, 55	أَبْتَرَّ, 173	إِبْتَكَّرَ, 285
آء, 153	أَبَانَ, 346	أَبْتَرَّ, 173	إِبْتَكَلَ, 288
آء, 153	إِبَانٌ, 49	إِبْتَرَّ, 214	إِبْتَلَّ, 304
آء, 153	إِبَانٌ, 57	إِبْتَرَدَ, 211	إِبْتَلَجَ, 292

إِبْتَلَزَ، 296	أَبْخَصُ، 188	أَبْرَ، 51	إِبْرُنْدَعُ، 213
إِبْتَلَعَ، 299	أَبْحَقَ، 188	أَبْرَ، 51	إِبْرُنْشَقَ، 218
إِبْتَلَقَ، 302	أَبْخَلَ، 189	أَبْرَا، 231	أَبْرَةَ، 230
إِبْتَلَى، 309	إِبْخَنَ، 189	أَبْرَأَ، 205	أَبْرَهُ، 230
إِبْتَلَى، 314	أَبَدُ، 50، 51	إِبْرَارُ، 216	أَبْرَى، 232
إِبْتَهَأَ، 317	أَبَدَ، 50	إِبْرَاهِيمِيٌّ، 231	إِبْرِيٌّ، 52
إِبْتَهَجَ، 318	أَبَدَ، 192	إِبْرَةَ، 51	إِبْرِيَّةُ، 232
إِبْتَهَرَ، 319	أَبَدُ، 194	أَبْرَتَ، 207	إِبْرِيحَ، 209
إِبْتَهَشَ، 322	أَبَدَ، 50	أَبْرَجَ، 208	أَبْرِيْرُ، 52
إِبْتَهَلَ، 323	إِبْدُ، 51	أَبْرَجُ، 209	إِبْرِيْرُ، 216
أَبِثَ، 50	أَبِدَ، 50	أَبْرَحَ، 210	إِبْرِيْسَمَ، 217
أَبِثَ، 50، 175	أَبَدًا، 190	أَبْرَحُ، 210	إِبْرِيْسَمَ، 52
أَبِثُ، 50	إِبْدَاعُ، 196	أَبْرُدُ، 212	إِبْرِيْقَ، 52
أَبْتَعُ، 176	أَبْدَالُ، 198	إِبْرِدَّةُ، 212	إِبْرِيْقُ، 224
أَبِجُ، 178	إِبْدَالُ، 198	أَبْرِدِي، 52	أَبْرَ، 52
أَبِجُ، 50	أَبِدَّةُ، 51	أَبْرَزَ، 215	أَبِرَ، 52
إِبْجَارَ، 179	أَبْدَحَ، 192	إِبْرِيْشُ، 217	أَبْرَا، 237
أَبْجَدَ، 50	أَبْدَرَ، 194	أَبْرَصَ، 218	إِبْرَامَ، 236
أَبْجَدُ، 179	أَبْدَعَ، 195، 203	أَبْرَصُ، 219	أَبْرَحَ، 233
أَبْجُرُ، 179	أَبْدَلَ، 197	أَبْرَضَ، 219	أَبْرَقَ، 235
أَبْجَلَ، 180	أَبْدَى، 199	أَبْرُعُ، 221	أَبْرَمَ، 236
أَبْجَلُ، 180	أَبْدِيٌّ، 51	إِبْرَعَشَ، 222	أَبْرُنُ، 237
أَبِجُ، 183	إِبْدِيْنِ، 51	أَبْرَقَ، 222	أَبْرَى، 237
أَبِجَ، 182	أَبْدُ، 201	أَبْرُقُ، 223	إِبْرِيْمَ، 52، 236
أَبْجَرَ، 183	أَبْدَا، 205	أَبْرَكَ، 225	إِبْرِيْنُ، 237
أَبِجَ، 50	أَبْدَمَ، 204	أَبْرَمَ، 228	إِبْسُ، 52
إِبْجَانًا، 189	أَبْرَ، 51	أَبْرَمُ، 229	أَبْسُ، 52
أَبْجَرَ، 186	أَبْرُ، 215	إِبْرُنْتِي، 207	أَبْسَ، 52
أَبْجُرُ، 187	أَبْرَ، 214	إِبْرُنْدَعُ، 213	أَبْسَ، 240

أَبَسَ، 52	أَبْضَعُ، 255	أَبِيقُ، 54	إِبْلَاقٌ، 303
أَبَسَأَ، 237	أَبْطَ، 259	أَبْقَعُ، 281	أَبْلَةٌ، 55
أَبَسَأُ، 237	أَبْطَ، 53	أَبْقَلُ، 282	أَبْلَةٌ، 56
أَبَسَرَ، 239	إِبْطَ، 53	أَبْقَى، 283	أَبْلَةٌ، 55
أَبَسَطَ، 241	أَبْطَأَ، 255	أَبْكُ، 287	أَبْلَةٌ، 56
أَبَسَقَ، 242	إِبْطَالَةٌ، 260	أَبِكُ، 54	إِبْلَةٌ، 56
أَبَسَلَ، 243	أَبْطَحُ، 256	أَبِكُ، 54	إِبْلَةٌ، 55
أَبَسَنَ، 244	أَبْطَحَ، 257	أَبِكَاً، 284	أَبِلَتْ، 291
أَبَشَ، 53	أَبْطَحُ، 257	إِبْكَارٌ، 287	أَبْلَجَ، 292
أَبَشَّ، 247	أَبْطَرَ، 257	أَبَكَرَ، 285	أَبْلَجُ، 292
أَبَشْتُ، 247	أَبْطَشَنَ، 258	أَبَكَّعُ، 287	أَبْلَحَ، 293
أَبَشَنَ، 53	أَبْطَلَنَ، 259	أَبَكَّمُ، 289	أَبْلَحُ، 293
أَبِشُ، 53	أَبْطَنَ، 260	أَبَكِي، 289	أَبْلُدُ، 295
أَبِشَرُ، 245	أَبْطَنُ، 262	أَبِلُ، 55	أَبْلَدٌ، 294
أَبِشَرُ، 246	إِبْطِيٌّ، 54	أَبَلُ، 54	أَبْلَطَ، 298
أَبِشَعَ، 247	أَبْطَ، 263	أَبَلُّ، 55	أَبْلَعَ، 299
أَبِشَعَ، 247	أَبْطَرَ، 262	أَبَلٌ، 304	أَبْلَعُ، 300
أَبِشَمَ، 248	أَبْعَا، 271	أَبَلُّ، 306	أَبْلَعُ، 301
أَبِصَّ، 251	أَبْعَدَ، 265	أَبَلُّ، 55	أَبْلَقَ، 302
أَبِصُ، 53	أَبْعَدُ، 267	أَبَلٌ، 54	أَبْلَقُ، 303
أَبِصَ، 53	أَبْعَرَ، 267	أَبَلُّ، 55	إِبْلَقٌ، 302
أَبِصَرَ، 249	أَبْعَضَ، 268	أَبَلُّ، 55	أَبْلَمَ، 307
أَبِصَعُ، 251	أَبْعَطَ، 269	إِبْلٌ، 54	أَبْلَمَ، 307
أَبِصِقَ، 251	أَبْعَثُ، 272	أَبَلُ، 54	أَبْلَمَ، 307
أَبِضَ، 53	أَبْعَضَ، 274	أَبَلُ، 55	أَبْلَمَةٌ، 307
أَبِضَّ، 253	أَبْغَى، 276	أَبِلُ، 55	إِبْلَنْدَحَ، 295
أَبِضُ، 53	أَبِقُ، 54	أَبَلَا، 309	إِبْلَنْدَى، 294
أَبِضُ، 53	أَبِقَ، 281	إِبْلَاجٌ، 292	إِبْلَنْصَى، 298
أَبِضَعُ، 254	أَبِقُ، 54	إِبْلَاجٌ، 292	إِبْلَنْقَعُ، 303

إِبْلُتَّقِ، 303	أَبْنَى، 314	آبَى، 58	أَتَاَرَ، 350
أَبْلَهَ، 308	أَبَّهَ، 57	أَبِيَّ، 59	أَتَاَعَ، 395
أَبْلَهُ، 308	أَبَهُ، 326	أَبِي، 58	أَتَاكَ، 395
أَبْلُوجُ، 292	أَبَّهَ، 57	أَبِيَّ، 58	إِتَامَ، 396
إِبْلُولِقَ، 303	أَبَّهَأَ، 317	إِبْنَارَ، 169	إِتَامَمَ، 351
إِبْلُولَى، 309	إِبْنَاهُ، 319	إِبْيَاضَ، 342	أَتَانُ، 60
أَبْلَى، 309	إِبْنَاهُمَ، 325	أَبْيَانُ، 59	أَتَاةَ، 396
إِبْلِيَّ، 56	أَبْنَهَهُ، 57	أَبِيْبَ، 49	إِتَاوَةَ، 61
إِبْلِيْرَ، 296	أَبْنَهَجَ، 318	أَبِيَّهَ، 59	أَتَبَ، 352
إِبْلِيْسَ، 56	أَبْنَهَرَ، 319	أَبِيَّهَ، 59	أَتَبَ، 59
إِبْلِيْسَ، 297	أَبْنَهْرَ، 320	إِبْيَهَهُ، 59	إِتَبَ، 59
إِبْلِيْمَ، 307	أَبْنَهَصَ، 322	أَبِيْتُ، 50	إِتْبَاعَ، 355
أَبْنُ، 56	أَبْنَهَضَ، 322	أَبِيْدَ، 51	أَتْبَعَ، 354
أَبْنٌ، 313	أَبْنَهَلَ، 323	أَبْيِضَ، 343	إِتْبَعَ، 354
أَبْنَ، 56	أَبْنَهَلُ، 324	إِبْيِضَ، 342	أَتْبَلَ، 356
أَبْنُ، 56	أَبْنَهُمَ، 325	أَبْيِقِرَ، 279	إِتْبَنَ، 357
إِبْنُ، 57	أَبْنَهَى، 326, 327	أَبْيِقِعَ، 281	أَتَجَرَ، 358
أَبْنُ، 56	أَبُو، 58	أَبِيْلَ، 56	إِتَجَرَ، 358
إِبْنُ، 315	أَبُو جُخَادٍ، 474	أَبِيْلَهُ، 55	إِتْحَدَ، 71
ابنُ آوى، 160	أَبُوهُ، 59	أَبِيْلَهُ، 56	أَتَحَمَ، 359
ابنُ بَقِيْعٍ، 281	أَبْوَاعَ، 335	أَبِيْنُ، 347	إِتْحَمَ، 358
إِبْنُ بَلْصَى، 298	أَبُوْرَ، 52	أَتَّ، 59	أَتَحِيْمِيَّ، 359
أَبْنَهَهُ، 56	أَبَوْصَ، 53	آتِ، 62	أَتَحَّ، 359
أَبْنَجَ، 310	أَبَوْضَ، 53	أَتَا، 61	أَتَحَمَ، 360
أَبْنَسَ، 312	أَبُوْلَ، 55	أَتَاءَ، 62	أَتَدَ، 59
أَبْنَقَ، 312	إِبْبُوْلَ، 56	إِتَاءَ، 61	أَتَرُ، 59
إِبْنُمَ، 313	أَبُوْلَ، 55	إِتَاءَهُ، 67	أَتَرَ، 363
إِبْنُمَ، 316	أَبُوِيَّ، 58	أَتَاَحَ، 393	أَتْرَبَ، 360
أَبْنَوْشَ، 57	أَبَى، 58	أَتَارَ، 390, 393	أَتْرَجَ، 362

أَتْرَحَ، 363	أَتَّلَهُ، 379	أَتَى، 62	أَنَاوِلُهُ، 445
أَتْرَرُ، 364	أَتَّلَى، 380	أَتَى، 61، 62	أَنَايُ، 399
أَتْرَسَ، 364	أَتَمَّ، 60	أَتَيْ، 61	أَتَبُ، 63
أَتْرَصَ، 365	أَتَمَّ، 384	أَتَيْ، 62	أَتْبَاتُ، 401
أَتْرَعَ، 365	أَتَمَّ، 60	أَتَيْ، 62	أَتْبَاجَ، 401
أَتْرَعُ، 366	أَتَمَّ، 60	أَتِيَّةُ، 62	أَتْبَارَ، 402
أَتْرِعَ، 365	أَتَمَّ، 60	أَتِيَّةُ، 62	أَتَبَتَ، 400
أَتْرِفَ، 366	أَتِمَاتُ، 60	أَتَيْسُ، 394	أَتْبِجُ، 402
أَتْرِفُ، 366	أَتِمَّازَ، 382	أَتْبِجُ، 395	أَتْبِطُ، 403
أَتْرَكَ، 367	أَتَمَّرَ، 382	أَتْبَقَ، 351	أَتْبَنَ، 403
أَتْرُورُ، 364	أَتَمَّكَ، 383	أَتْبَهُ، 396	أَتْبِيَّةُ، 404
أَتْرَى، 368	أَتَنَّ، 387	أَتَّ، 63	أَتْتَمَدَ، 432
أَتْسَعَ، 368	أَتَنَّ، 60	أَتَّ، 63	أَتَّتْ، 63
أَتَشَ، 60	أَتَنَّ، 60	أَتَا، 66	أَتَجَ، 63
أَتَشَحَ، 369	أَتَنَّ، 60	أَتَانًا، 62	أَتَجَا، 406
أَتَشَحُ، 369	أَتَنَّحَ، 386	أَتَابَ، 443	أَتَجِرُ، 405
أَتَعَبَ، 370	أَتَهُ، 60	أَتَابُ، 397	أَتَجَلُ، 405
أَتْعَسَ، 370	أَتَهَلَ، 152	أَتَاتُ، 63	أَتَجْلِينُ، 405
أَتْعَبَ، 371	أَتَهَمَ، 388	أَتَايُ، 63	أَتَجَمَ، 405
أَتْفَلَ، 373	أَتَهَمَ، 388	أَتَادُ، 398	أَتَحَنَ، 406
أَتْفَنَ، 374	أَتَوُ، 61	أَتَارَ، 444	أَتَحَنَ، 406
أَتَلَّ، 378	أَتَوَانُ، 61	أَتَارَ، 398	أَتَّرَ، 63
أَتَلَّ، 60	أَتَوْرُ، 390	أَتَارَ، 65	أَتَّرَ، 64
أَتَلِ، 60	أَتَوَمَّ، 60	أَتَارَ، 398	أَتَّرَ، 63
أَتَلَجَ، 376	أَتَوُونَ، 60	أَتَارَةَ، 65	أَتَّرَ، 64
أَتَلَدَ، 376	أَتَوُونَ، 392	أَتَاعَ، 444	أَتَّرَ، 63
أَتَلَعَ، 376	أَتَوَى، 392	أَتَافِ، 65	أَتَّرَ، 64
أَتَلَفَ، 377	أَتَى، 62	أَتَالُ، 66	أَتَّرَ، 64
أَتَلَهُ، 379	أَتَى، 61	أَتَامُ، 66	أَتَّرَ، 63

أَثْرٌ، 64	آثِفٌ، 65	إِثْمَاءٌ، 432	أَثِينٌ، 66
إِثْرَارٌ، 409	أَثْفَرَ، 419	أَثْمَدٌ، 432	أَثْنِيَّةٌ، 400
أَثْرَبٌ، 408	أَثْقَلَ، 420	إِثْمِدٌ، 432	أَثْنِيَّةٌ، 63
أَثْرِبٌ، 408	أَثْفَنَ، 421	أَثْمَرَ، 433	أَجَّ، 67
أَثْرِيٌّ، 408	أَثْفَى، 421	إِثْمَعَدَّ، 434	أَجَأَ، 67
أَثْرَةٌ، 64	أَثْفِيَّةٌ، 421	أَثْمَلَ، 435	أَجَأَتْ، 448
أَثْرَةٌ، 64	إِثْفِيَّةٌ، 422	أَثْمَنَ، 437	أَجَاجٌ، 67
أَثْرَدٌ، 408	أَثْقَبَ، 422	أَثْنٌ، 66	أَجَاجٌ، 67
أَثْرُدٌ، 409	أَثْقِفَ، 423	أَثْنَاءٌ، 441	إِجَادٌ، 67
إِثْرَدٌ، 409	أَثْقَلَ، 424	إِثْنَانٌ، 441	أَجَادِبُ، 477
أَثْرَمٌ، 410، 411	أَثْقُوبٌ، 423	أَثْنَةٌ، 66	أَجَاؤُ، 449
أَثْرَمَانٌ، 411	إِثْكَالٌ، 426	إِثْنُونٌ، 440	إِجَاؤٌ، 68
إِثْرَمَطٌ، 411	أَثْكَلَ، 425	إِثْنَوِيٌّ، 441	إِجَارَةٌ، 68
إِثْرَنْدَى، 409	أَثَلَّ، 430	أَثْنَى، 439	إِجَاصِيَّةٌ، 69
إِثْرَنْطَى، 410	أَثَلُ، 431	إِثْنَى، 440	إِجَالَ، 450
أَثْرَى، 412، 413	أَثَلَّ، 65	إِثْنِيَّةٌ، 442	أَجَامٌ، 70
أَثْرِيٌّ، 65	أَثَلٌ، 65	أَثُولٌ، 445	إِجَانَةٌ، 70
أَثْطٌ، 413	أَثْلَبٌ، 427	إِثْوَلٌ، 445	أَجَاىُ، 451
أَثْعِيٌّ، 414	أَثَلَّهُ، 66	أَثْوَى، 446	أَجَبُّ، 453
أَثْعَرَ، 415	أَثَلَّتْ، 427	أَثَى، 67	أَجَبَّ، 452
أَثْعَلَ، 416	أَثَلَجَ، 429	أَثِيَّةٌ، 63	أَجَبًّا، 451
أَثْعَلُ، 416	أَثْلَغِيٌّ، 430	أَثِيرٌ، 64	أَجْبَاحٌ، 454
إِثْعَنْجَرَ، 415	أَثَلَمَ، 431	أَثِيرٌ، 64	أَجَبَرٌ، 455
أَثْعُوبٌ، 414	أَثَمَ، 66	أَثِيرَةٌ، 64	أَجَبَسُ، 457
أَثْعَا، 419	أَثَمَ، 66	أَثْفِيَّةٌ، 65	أَجْبَلَ، 458
أَثْعَرَ، 418	أَثِمَ، 66	أَثِيلٌ، 66	أَجْبَرَنَ، 459
إِثْعَرَ، 418	إِثْمٌ، 66	أَثِيلُ، 447	أَجْبَهُ، 461
أَثْفَفَ، 65	أَثَمَ، 66	أَثِيمٌ، 66	أَجْبَى، 461
أَثْفَفَ، 65	أَثِمَ، 66	أَثِيمٌ، 66	أَجَّةٌ، 67

اجْتَأَفَ، 450	اجْتَرَزَ، 522	اجْتَمَعَ، 585	أَجْدُرُ، 481
اجْتَبَّ، 452	اجْتَرَعَ، 524	اجْتَمَلَ، 589	اجْدَرَّ، 504
اجْتَبَّدَ، 454	اجْتَرَفَ، 525	اجْتَنَأَ، 594	أَجْدَعُ، 482
اجْتَبَّرَ، 455	اجْتَرَمَ، 527	اجْتَنَبَ، 595	أَجْدَعُ، 483
اجْتَبَّنَ، 459	اجْتَرَى، 528	أَجْنَا، 464	أَجْدَفَ، 483
اجْتَبَّهَ، 460	اجْتَسَّ، 531	أَجَجَّ، 67	أَجْدَفَ، 483
اجْتَبَّى، 461	اجْتَسَّرَ، 530	أَجَحَ، 67	أَجْدَلُ، 484
اجْتَثَّ، 462	اجْتَسَّعَ، 531	أَجَحَّ، 465	أَجْدَلُ، 485
اجْتَحَا، 473	اجْتَشَّ، 535	اجْحَافُ، 470	أَجْدَلِيٌّ، 485
اجْتَحَرَ، 467	اجْتَشَّأَ، 533	أَجَدَدَ، 466	أَجْدَمَ، 486
اجْتَحَفَ، 470	اجْتَشَّى، 537	أَجْدُدُ، 466	أَجْدَى، 486، 487
اجْتَدَّتْ، 477	اجْتَصَّ، 537	أَجْحَرَ، 467	اجْدَأَزَ، 489
اجْتَدَحَ، 477	اجْتَعَفَ، 542	أَجْحَفَ، 469	أَجْدَرَ، 489
اجْتَدَّرَ، 481	اجْتَعَلَ، 543	أَجْحَمَ، 471	أَجْدَعُ، 490
اجْتَدَى، 486	اجْتَفَّ، 549	أَجْحَمَ، 472	أَجْدَفَ، 491
اجْتَدَّبَ، 488	اجْتَفَأَ، 546	أَجْحَنَ، 472	أَجْدَلُ، 491
اجْتَدَّلَ، 491	اجْتَفَّرَ، 548	اجْحَنُشَشَ، 468، 473	أَجْدَمَ، 492
اجْتَرَّ، 504	اجْتَفَى، 553	اجْحَوَى، 473	أَجْدَمَ، 492
اجْتَرَأَ، 494	اجْتَلَّ، 570	أَجْحَرَ، 475	اجْدَوْدَى، 493
اجْتَرَّخَ، 498	اجْتَلَّبَ، 554	أَجْحَى، 476	اجْدَوَى، 493
اجْتَرَدَ، 500	اجْتَلَّتْ، 556	أَجْدُ، 480	أَجْدَى، 493، 494
اجْتَرَسَ، 507	اجْتَلَّدَ، 560	أَجَدَّ، 478	أَجَرَ، 68
اجْتَرَشَ، 508	اجْتَلَّطَ، 565	أَجْدُ، 67	أَجَرَ، 503
اجْتَرَعَ، 510	اجْتَلَّفَ، 567	اجْدُ، 67	أَجَرَ، 68
اجْتَرَفَ، 512	اجْتَلَّمَ، 572	أَجَدَ، 67	أَجُرَّ، 68
اجْتَرَمَ، 514	اجْتَلَّى، 575	أَجْدَبَ، 476	أَجَرَ، 68
اجْتَرَنَ، 516	اجْتِمَاعُ، 587	أَجْدَبُ، 476	أَجُرُ، 68، 506
اجْتَرَّ، 523	اجْتِمَاعِيٌّ، 587	أَجْدَحَ، 477	أَجْرًا، 494
اجْتَرَأَ، 520	اجْتَمَرَ، 581	أَجْدَرَ، 481	اجْرَأَبَ، 495

إِجْرَاشٌ، 508	أَجْرٌ، 523	أُجْفِرَ، 547	إِجْلَحَ، 559
أَجْرَامٌ، 515	أَجْرَأَ، 520	أُجْفَلَ، 550	أُجْلِدَ، 560
أَجْرَانٌ، 506	أَجْرَائِيٌّ، 521	أُجْفَلَةٌ، 551	أُجْلِدُ، 561
أَجْرَبَ، 495	أَجْرَائِيَّةٌ، 521	أُجْفَلِيٌّ، 551	أُجْلِسَ، 563
أَجْرِبُ، 495	أَجْرَزَ، 522	أُجْفَنَ، 552	أُجْلِعَ، 566
أَجْرَةٌ، 68	أَجْرَعَ، 524	أُجْفَى، 552	إِجْلَعَدَّ، 567
أَجْرُدُ، 501	أَجْرَلَ، 526	إِجْفِيْلٌ، 551	أُجْلَفَ، 567
إِجْرُدُ، 501	أَجْرُلُ، 526	أُجْكِرَ، 553	إِجْلَنْخَى، 559
أَجْرُدَ، 503	أَجْرَمَ، 527، 528	أَجَلَّ، 69	إِجْلَنْطَى، 565
أَجْرُدُ، 503	أَجْرَى، 528	أَجَلَّ، 570	إِجْلَنْطَى، 565
أَجْرَزَ، 506	أَجْسَدَ، 529	أَجَلُّ، 572	أُجْلُهُ، 574
أَجْرَسَ، 507	أَجْسَمُ، 532	أَجَلٌ، 69	إِجْلُولَى، 576
أَجْرَضَ، 509	أَجَشَّ، 535	أَجَلٌ، 69	أُجْلَى، 575، 576
أَجْرَعُ، 510	أَجَشُّ، 535	أَجَلٌ، 69	أُجْمٌ، 593
أَجْرُعُ، 511	أَجَشْرُ، 534	أَجَلٌ، 69	أُجْمٌ، 591
إِجْرَعَبَ، 511	أَجْسَمَ، 536	أَجَلٌ، 69	أُجْمٌ، 593
أَجْرَفَ، 511	أَجَصَ، 69	أَجَلٌ، 69	أُجْمٌ، 70
أَجْرَلَ، 513	إِجْطِ، 69	أَجَلٌ، 69	أُجْمٌ، 70
أَجْرَمَ، 514	أَجَطَّ، 538	أَجَلٌ، 69	أُجْمٌ، 70
إِجْرَمَزَ، 515	أَجْعَبَ، 538	أَجَلٌ، 69	أُجْمٌ، 70
أَجْرَنَ، 516	أَجْعَطَ، 542	أَجَلٌ، 70	أُجْمٌ، 70
إِجْرَبَى، 495	إِجْعَطَرَ، 542	أَجَلٌ، 555	أُجْمٌ، 70
إِجْرُنْتَمَ، 497	أَجْعَفَ، 542	أَجَلٌ، 561	أُجْمٌ، 70
إِجْرُنْسَمَ، 509	أَجْعَلَ، 543	إِجْلَأَزَ، 563	أُجْمًا، 577
إِجْرَهْدَ، 517	أَجْعَمَ، 545	إِجْلَالٌ، 572	إِجْمَاءٌ، 577
أَجْرَى، 518	أَجْعَنَ، 545	أُجْلَبَ، 554	إِجْمَاعٌ، 587
إِجْرِيٌّ، 519	أَجْفَأَ، 546	أَجِلَةٌ، 70	إِجْمَالٌ، 591
إِجْرِيًّا، 519	إِجْفَأَ، 549	أُجْلَحَ، 558	أُجْمَحَ، 579
أَجَزَ، 69	إِجْفَأَ، 549	إِجْلَحَمَ، 559	أُجْمَدَ، 579

أَجْمَرَ، 581	أَحِنَ، 72	أَخْرَهُ، 74	أَدَبُ، 76
أَجْمَعَ، 584	أَحَنَ، 72	أَخْرَهُ، 74	أَدَبُ، 75
أَجْمَعُ، 587	إِخْنَهُ، 72	أَخْرَهُ، 74	أَدَبُ، 75
أَجْمَلَ، 589	أُحُو، 72	أُخْرَوِيٌّ، 74	أَدَبُ، 76
أَجْمَلُ، 591	أَحَى، 71	أُخْرَى، 74	أَدَبُ، 75
أَجَنَ، 70	أَحِيحُ، 71	أَخْرِيٌّ، 74	أَدَبُ، 76
أَجِنُ، 70	أَخَّ، 72	أَخْنُ، 74	أُدْبَةُ، 76
أَجْنَأُ، 594، 595	أَخَّ، 38، 72، 74	أَخِينِيَّةُ، 74	أُدْبِيٌّ، 76
أَجْنَبَ، 595	إِخَّ، 72	أُخُورُ، 74	أُدَّةُ، 78
أَجْنَهُ، 71	أَخَا، 75	أُخُوِيٌّ، 75	إِدْجِرُ، 76
أَجُومُ، 70	أَخَا، 75	أُخِيٌّ، 75	أَدِرُ، 77
أَجَى، 71	إِخَادُ، 73	أُخِيَّةُ، 75	أَدِرُ، 77
أَحِيحُ، 67	أُخْتُ، 72، 75	أُخِيخَةُ، 72	أُدْرَةُ، 77
أَجِيرُ، 68	أُخْتِيٌّ، 75	أُخِيدُ، 73	أَدَلُ، 77
إِجْبِرِي، 68	أُخِدُ، 73	أُخِيرُ، 74	إِدْلُ، 77
أَحِيلُ، 70	أُخِدُ، 72	أُحِيُونُ، 75	أَدَمُ، 77
أَجِيمُ، 70	أُخِدُ، 73	أَدَّ، 76	أَدَمُ، 77
إِجْنَوَى، 451	أُخِدُ، 72	أَدَّ، 79	أَدِمُ، 77
أَحَّ، 71	أُخِدُ، 73	أَدَّ، 76	أُدْمُ، 77
أَح، 48	إِخِدُ، 73	أَد، 155	أَدَمُ، 77
أَحِ، 161	أُخِدُ، 73	أَدَ، 161	أَدَمُ، 78
أَحِ، 161	أُخِدُ، 72	أَدَا، 78	أَدْمَانُ، 78
أَحَاخُ، 71	أُخِدُ، 73	أَدَاءُ، 79	أَدَمَّةُ، 77
أَحَاخُ، 71	أُخِدَةُ، 73	إِدَاءُ، 79	أَدَمَّةُ، 77
أَحَادَ، 71	أُخِدَةُ، 73	أَدَاةُ، 78	أُدْمَةُ، 77
أَحَدَ، 71	أَخَرَ، 73	أَدَامُ، 78	أَدْمِيٌّ، 78
أَحَدُ، 71	أُخِرُ، 73	إِدَامُ، 77	أَدْنُ، 78
أَحَدَ، 71	أَخَرُ، 74	إِدَاوَةٌ، 79	أَدَى، 79
أَحَدِيَّةُ، 71	أَخِرُ، 73	أَدَبُ، 76	أَدَى، 79

آدى ، 79	أَدَنَةٌ ، 81	أُزْبَانُ ، 83	أُزْحِيَّةُ ، 84
أَدِيٌّ ، 79	أَدُوذُ ، 80	إِزْبَةُ ، 83	أُرد ، 84
آدي ، 79	آدى ، 82	أُزْبَةُ ، 83	إِزْدَخْلُ ، 84
أَدِيْبُ ، 76	أَدِيٌّ ، 82	أَرَبِي ، 83	أُرْرُ ، 85
أَدِيدُ ، 76	أَدِي ، 81	إِزْبِيَانُ ، 83	أُرْرُ ، 85
إِدِيدُ ، 77	آدِيٌّ ، 82	أُزْبِيَّةُ ، 83	أَرَزَ ، 84
أَدِيْمٌ ، 78	أَدِيَّةُ ، 82	إِرَّةُ ، 84	أُرْرُ ، 85
أَدِيْنُ ، 81	أُدِّيْنُ ، 81	إِرَّةُ ، 91	آرِرُ ، 85
أَدَّ ، 80	أَرَّ ، 84	آرَّةُ ، 156	آرِرَّةُ ، 85
أَدِّ ، 82	أَرَّ ، 82	أَرْت ، 83	إِرزِرُ ، 85
إِدُّ ، 79	آرَ ، 156	أَرْتُ ، 83	أَرَسَ ، 85
إِدا ، 80	آرَ ، 155, 162	أَرْتُ ، 83	أَرَسَ ، 85
إِذَا ، 80	إِرَاتُ ، 83	أَرْتُ ، 83	إِرْسُ ، 85
أَذَانُ ، 81	أَرَاجُ ، 83	إِرْتُ ، 83	أَرَشَ ، 85
أَذَابِيٌّ ، 81	أَرَازُ ، 84	آرْتُ ، 83	أَرَشَ ، 85
أَذَجُ ، 80	إِرَاضُ ، 87	أُرْتَّةُ ، 83	أَرَشُ ، 85
أَذر ، 80	أَرَاكُ ، 88	أَرَجُ ، 83	أَرَضَ ، 86
أَذْرِيُونُ ، 80	أَرَامُ ، 89	أَرَجُ ، 83	أَرَضَ ، 86
أَذْفُ ، 80	إِرَانُ ، 90	أَرِجُ ، 83	أَرَضَ ، 86
أَذَلُ ، 80	أَرَانِيَّةُ ، 90	أَرَجَانُ ، 84	أَرِضَ ، 86
أَذَنَ ، 80	أَرَبُ ، 82	أَرَجُوَانُ ، 84	آرَضَ ، 86
أَذِنَ ، 80	أَرَبُ ، 82	أَرَجُوَانِيٌّ ، 84	آرَضُ ، 86
إِذْنُ ، 81	أَرَبُ ، 82	أَرَخُ ، 84	أَرِضَةُ ، 86
إِذْنُ ، 81	أَرَبُ ، 82	أَرَخُ ، 84	إِرِضَةُ ، 86
أُذْنُ ، 81	أَرَبُ ، 82	أَرُحُ ، 84	أَرِضِيٌّ ، 87
أَذَنَ ، 80	أَرِبُ ، 82	آرَخُ ، 84	أَرَطُ ، 87
أَذْنُ ، 81	أَرَبُ ، 82	أُرْحَةُ ، 84	أَرِطُ ، 87
آذَنَ ، 80	إِرَبُ ، 82	أَرْحُونُ ، 84	آرَطُ ، 87
آذِنُ ، 81	آرَبُ ، 82	أُرْحِيٌّ ، 84	أَرَطُوِيٌّ ، 87

أَرْطِي، 87	أَرْمَةٌ، 89	أَرَّ، 93	أَرَزَ، 92
أَرْغ، 87	أَرَنَ، 89	أَزَّ، 96	أَزُرُّ، 92
أَرْغَادُ، 87	أَرِنُّ، 90	أَزَا، 95	أَزْرَةٌ، 92
أَرْعَنُ، 87	أَرِنَ، 89	أَزَأً، 91	أَزْفَ، 93
أَرْف، 87	أَرَنَ، 90	أَزَاءُ، 96	أَزْفَ، 93
أَرْفَ، 87	أَزَنَبُ، 90	أَزَارُ، 92	أَزِفَ، 93
أَرْفَةٌ، 87	أَزَنَةٌ، 90	أَزَارَ، 93	أَزِفَ، 93
أَرْقَ، 87	أَزُو، 90	أَزَامُ، 95	أَزِفَ، 94
أَرْقُ، 87	أَرُومُ، 89	أَزَامُ، 95	أَزِفَةٌ، 93
أَرْقَ، 87	أَرُونُ، 90	أَزَبَ، 91	أَزِفَةٌ، 93
أَرْقُ، 88	أَرَى، 90	أَزِبَ، 91	أَزِفِي، 94
أَرْقَ، 87	أَزَى، 90	أَزِبَ، 91	أَزِقَ، 94
أَرْقَانُ، 88	أَرَى، 90	أَزِبُ، 91	أَزَلَّ، 94
أَرْكُ، 88	أَرِي، 90	أَزِبَةٌ، 91	أَزَلَّ، 94
أَرْكُ، 88	أَزِي، 90	أَزِبَةٌ، 91	أَزَلَّ، 94
أَرْكُ، 88	أَزِي، 91	أَزَجَ، 91	أَزَلَّ، 94
أَرْكُ، 88	أَرِي، 91	أَزَجَ، 91	أَزَلَّ، 94
أَرْكُ، 88	أَرِيْبَةٌ، 83	أَزَجَ، 91	أَزَلَّ، 94
أَرْكُ، 88	أَرِيْحُ، 83	أَزَجَ، 91	أَزَلَّ، 94
أَرْكُ، 88	أَرِيْرُ، 84	أَزَحَ، 92	أَزَلِّي، 94
أَرْكَةٌ، 88	أَرِيْرُ، 85	أَزَحَ، 92	أَزَلِيَّةُ، 94
أَرَل، 89	أَرِيْسُ، 85	أَزَدَ، 92	أَزَمَ، 94
أَرَمُ، 89	أَرِيْسُ، 85	أَزَدَ، 92	أَزَمَ، 95
أَرَمَ، 89	أَرِيْضُ، 86	أَزَّرَ، 92	أَزِمَ، 95
أَرَمُ، 89	أَرِيْطُ، 87	أَزَّرَ، 93	أَزْمَةٌ، 95
أَرَمُ، 89	أَرِيْقُ، 88	أَزَّرَ، 92	أَزْمَةٌ، 95
أَرَمَا، 89	أَرِيْكَةٌ، 89	أَزَّرَ، 92	أَزُوْجُ، 91، 92
أَرَمَاءُ، 89	أَرِيْنُ، 90	أَزَّرَ، 92	أَزُوْلُ، 94
أَرْمَةٌ، 89	أَرِيْنُ، 90	أَزَّرَ، 92	أَزَى، 95

أَرَى، 95	إِسْتِ، 96	إِسْتَأْمَمَ، 135	إِسْتَبْرَقُ، 224
آزى، 95	إِسْتَأْبَطَ، 54	إِسْتَأْمَا، 140	إِسْتَبْرَكَ، 226
أَزِي، 95	إِسْتَأْتَنَ، 60	إِسْتَأْمَرَ، 132	إِسْتَبْرَلَ، 235
أَزِيْرُ، 93	إِسْتَأْتَى، 62	إِسْتَأْمَنَ، 139	إِسْتَبْسَلَ، 243
أَسُّ، 98	إِسْتَأْتَرُ، 64، 398	إِسْتَأْتَسَنَ، 144	إِسْتَبْسَرَ، 245
أَسَّ، 98	إِسْتَأْتَجُ، 96	إِسْتَأْتَفَتَ، 146	إِسْتَبْسَعَ، 247
أَسْنُ، 96	إِسْتَأْتَجَرَ، 68	إِسْتَأْتَانَى، 150	إِسْتَبْسَصَرَ، 249
أَسُّ، 98	إِسْتَأْتَجَلَ، 69	إِسْتَأْتَاهَلَ، 152	إِسْتَبْسَصَعَ، 254
أَسْنُ، 96	إِسْتَأْتَأَخَذَ، 71	إِسْتَأْتَأَوْرَ، 155	إِسْتَبْسَطَأَ، 255
أَسْنُ، 156	إِسْتَأْتَأَخَذَ، 73	إِسْتَبْتَأَ، 327	إِسْتَبْسَطَنَ، 261
أَسِي، 101، 102	إِسْتَأْتَأَخَرَ، 73	إِسْتَبْتَأَتَ، 339	إِسْتَبْتَعَا، 271
أَسَنَ، 156، 162	إِسْتَأْتَأَدَبُ، 76	إِسْتَبْتَأَتَ، 329	إِسْتَبْتَعَجَ، 265
أَسَا، 101	إِسْتَأْتَأَدَمَ، 77	إِسْتَبْتَأَخَ، 330	إِسْتَبْتَعَدَ، 266
أَسَا، 101	إِسْتَأْتَأَدَى، 79	إِسْتَبْتَأَعَ، 345	إِسْتَبْتَعَلَ، 270
أَسَا، 101	أُسْتَأْتَأَدُ، 96	إِسْتَبْتَأَلَ، 337	إِسْتَبْتَعَى، 276
إِسَاءُ، 101	إِسْتَأْتَأَدَنَ، 81	إِسْتَبْتَأَنَ، 346	إِسْتَبْتَعَى، 284
إِسَادَةٌ، 97	إِسْتَأْتَأَرُ، 97	إِسْتَبْتَأَتَلَ، 174	إِسْتَبْتَعَى، 289
إِسَارُ، 98	إِسْتَأْتَأَرَضَ، 86	إِسْتَبْتَعَتَ، 176	إِسْتَبْتَعَلَ، 304
أَسَارُونُ، 98	إِسْتَأْتَأَرَقَ، 94	إِسْتَبْتَعَحَتَ، 182	إِسْتَبْتَعَجَ، 318
أَسَاسُ، 98	إِسْتَأْتَأَسَ، 156	إِسْتَبْتَعَجَرَ، 183	إِسْتَبْتَعَهَرَ، 319
إِسَافُ، 99	إِسْتَأْتَأَسَدَ، 97	إِسْتَبْتَعَدَّ، 193	إِسْتَبْتَعَهَلَ، 323
أَسَافَةٌ، 99	إِسْتَأْتَأَسَرَ، 97	إِسْتَبْتَعَدَعَ، 196	إِسْتَبْتَعَهُمَ، 325
آسَالُ، 100	إِسْتَأْتَأَصَلَ، 107	إِسْتَبْتَعَدَلَ، 197	إِسْتَبْتَعَابَ، 389
أَسَامَةٌ، 100	إِسْتَأْتَأَفَدَ، 111	إِسْتَبْتَعَدَّ، 201	إِسْتَبْتَعَاعَ، 395
أَسَاوَةٌ، 102	إِسْتَأْتَأَفَرَ، 112	إِسْتَبْتَعَدَلَ، 204	إِسْتَبْتَعَبَّ، 352
إِسْبُ، 96	إِسْتَأْتَأَكَلَ، 118	إِسْتَبْتَعَرَأَ، 205	إِسْتَبْتَعَبَّاعَ، 355
آسَبُ، 96	إِسْتَأْتَأَكَمَ، 120	إِسْتَبْتَعَرَدَ، 212	إِسْتَبْتَعَبَّعَ، 354
إِسْبَانِحُ، 96	إِسْتَأْتَأَلَفَ، 123	إِسْتَبْتَعَرَزَ، 216	إِسْتَبْتَعَرَفَ، 366
إِسْبِيدَاجُ، 96	إِسْتَأْتَأَلَكَ، 125	إِسْتَبْتَعَرَقُ، 97	إِسْتَبْتَعَرَكَ، 375

إِسْتَأْتَلُ، 380	إِسْتَجْلَسَ، 564	أُسْطُولٌ، 99	إِسْوَةٌ، 101
إِسْتَتَمَ، 384	إِسْتَجْلَى، 576	أَسْفٌ، 99	أَسُوفٌ، 99
إِسْتَتَيْسَ، 394	إِسْتَجَمَّ، 592	أَسِيفٌ، 99	أَسُونٌ، 100
إِسْتَتَابَ، 443	إِسْتَجَمَرَ، 581	أَسِيفٌ، 99	أَسْوَى، 101
إِسْتَتَارَ، 444	إِسْتَجْمَعَ، 585	أَسْفَ، 99	أَسَى، 102
إِسْتَتَبَاتٌ، 401	إِسْتَجْمَلَ، 589	أَسِفَةٌ، 99	أَسَى، 102
إِسْتَتَبَتَ، 400	إِسْتَجَنَبَ، 596	إِسْفِرَاجٌ، 99	أَسَى، 101
إِسْتَتَبَّحَ، 401	إِسْتَوْتَاهُ، 97	إِسْفِنَاخٌ، 99	أَسِيٌّ، 101
إِسْتَتَخَنَ، 406	أَسِيٌّ، 96	إِسْفُنْجٌ، 99	أَسِيٌّ، 102
إِسْتَتَفَرَ، 420	أُسُجٌ، 97	إِسْفُنْدٌ، 99	أَسِيٌّ، 102
إِسْتَتَقَلَ، 424	أَسْدٌ، 97	إِسْفَنْطٌ، 99	أَسِيَانٌ، 102
إِسْتَتَمَدَ، 432	أَسَدٌ، 97	إِسْفَهْسَلَارٌ، 99	أَسِيَّةٌ، 101، 102
إِسْتَتَمَرَ، 433	أَسِيدٌ، 97	إِسْفَهْسَلَارِيَّةٌ، 99	أَسِيدٌ، 97
إِسْتَتِنَاءٌ، 442	أَسَدٌ، 97	إِسْفِيدَاخٌ، 99	أَسِيرٌ، 98
إِسْتَتَنَى، 440	أَسِيدَةٌ، 97	أَسِقٌ، 99	أَسِيرِسٌ، 98
إِسْتَتَجَبَرَ، 455	أَسِيدِيٌّ، 97	إِسْفُورُونٌ، 100	أَسِيلٌ، 100
إِسْتَتَجَدَّ، 478	أَسْرٌ، 98	إِسْقِيلٌ، 100	أَسِينَةٌ، 101
إِسْتَتَجَدَى، 486	أَسْرٌ، 97	إِسْكٌ، 100	أَسْيُوسٌ، 102
إِسْتَتَجَدَّلَ، 491	أَسْرٌ، 97	إِسْكَلَةٌ، 100	أَشٌّ، 104
إِسْتَتَجَرَّ، 504	أَسْرٌ، 97	أَسَلٌ، 100	أَشٌّ، 104
إِسْتَتَجَرَّأً، 494	أَسْرُبٌ، 98	أَسَلٌ، 100	أَشٌّ، 102
إِسْتَتَجَرَّحَ، 498	أَسْرَةٌ، 98	أَسَلٌ، 100	إِشٌّ، 104
إِسْتَتَجَرَى، 518	إِسْرُنْجٌ، 98	أَسَلِيٌّ، 100	أَشٌّ، 104
إِسْتَتَجَرَّ، 523	أَسَسَ، 98	إِسْمٌ، 100	أَشَاءٌ، 102
إِسْتَتَجَزَلَ، 526	أَسَسَ، 98	أَسَنٌ، 100	أَشَابَةٌ، 103
إِسْتَتَجَعَلَ، 544	أَسَطٌ، 98	أَسُنٌ، 101	إِشَاخٌ، 103
إِسْتَتَجَفَرَ، 548	أَسْطَرْلَابٌ، 98	إِسْنٌ، 101	أَشَبٌ، 102
إِسْتَتَجَفَى، 553	إِسْطَقِسٌ، 98	أَسِنٌ، 101	أَشَبٌ، 102، 103
إِسْتَتَجَلَبَ، 554	أَسْطُورَةٌ، 99	أَسْوَانٌ، 102	أَشَبٌ، 102

أَشْبَبُ	103	أَصَا	108	أَصَلَ	107	أَطَّ	109
أَشْبَبَ	102	أَصَاةٌ	108	أَصَلَ	107	إِطَارٌ	109
أَشْبَبُ	103	إِصَادٌ	105	أَصَلَّةٌ	107	أَطَاظٌ	110
أَشْبَابِيٌّ	103	إِصَارٌ	105	أَصْلِيٌّ	107	إِطَاظَةٌ	110
أَشْبَهَةٌ	103	أَصَالَةٌ	107	أَصْنٌ	107	إِطَامٌ	110
أَشْت	103	أَصَتَ	104	أَصُوصٌ	106	أَطَدَ	108
أَشْجُ	103	أَصَدَ	104	أَصُولِيٌّ	107	أَطَدٌ	108
أَشْح	103	أَصَدَ	104	أَصَى	108	أَطَرَ	109
أَشْحَانٌ	103	أَصَدَ	104	أَصِي	108	أَطَرَ	109
أَشَّرَ	103	إِصْدَةٌ	104	أَصِي	108	أَطَرَ	109
أَشَّرَ	103	أُصْدَةٌ	104	أُصَيَّانٌ	108	أُظْرَةٌ	109
أَشَّرَ	103	أُصْدَةٌ	105	أُصَيْتَةٌ	108	أَطِظٌ	110
أَشِيرَ	103	أَصَرَ	105	أُصَيْدٌ	104	أُظَلٌ	110
أَشُرٌ	103	إِصْرٌ	105	أُصَيْدَةٌ	105	إِظَلٌ	110
إِشْرٌ	103	أَصَرَ	105	أُصِيرٌ	106	أَطَمَ	110
أَشِرٌ	103	أَصِرٌ	105	أُصِيصٌ	106	أَطَمَ	110
أَشِرَةٌ	103	أَصِرَةٌ	105	أُصِيصَةٌ	106	أَطَمَ	110
أَشْف	104	أَصَّصَ	106	أَصِيلٌ	107	أَطَمَ	110
أَشْق	104	إِصْط	106	أُصَيْلَةٌ	107	أَطْمَاظٌ	110
إِشْكٌ	104	أُصْطِرْكٌ	106	أَضَّ	108	أَطْمَةٌ	110
أَشْلٌ	104	إِصْطَفَلِينٌ	106	إِضٌ	108	أَطْوَمٌ	110
أَشِمَ	104	إِصْطَكْمَةٌ	106	أَضَّ	108	أَطِيرٌ	109
أَشْن	104	أُصْطَوَانَةٌ	106	أَضَّ	162	أَطِيظٌ	109
إِشْنَانٌ	104	أَصَفٌ	106	أَضَاةٌ	108	أَطِيْمَةٌ	110
أَشِي	104	أَصَلَ	107	إِضَاضٌ	108	أَطِر	110
أَشِي	104	أَصَلَ	107	أَصَمٌ	108	أُغ	110
أَشِيٌّ	104	أَصِيلٌ	107	أَضِمَ	108	أَعِي	111
أَصٌ	106	أَصِيلَ	107	أَضُو	108	أَعِر	111
أَصَّ	106	أُضِلُّ	106	أَطَّ	110	أَعَس	111

أغل، 111	أفظ، 112	أفن، 115	أفن، 116
أغي، 111	أفع، 112	أفته، 115	آفن، 116
أفت، 112	أفف، 112	آفنه، 115	أفنونم، 116
إفت، 112	أفف، 112	أفوف، 112	أقي، 116
أف، 112	أفق، 113	آفي، 115	أقيط، 116
آف، 156	أفق، 113	أفيدة، 113	أك، 117
أف، 113	أفق، 113	أفيق، 113	أك، 117
إفاده، 111	أفق، 113	أفيك، 114	أكا، 116
أفأف، 112	أفق، 113	أفيكه، 114	إكاء، 120
أفاق، 113	أفق، 113	أفيل، 114	أكار، 117
أفالك، 114	أفق، 113	أفين، 115	إكارات، 117
أفه، 112	أفقه، 113	أفيوس، 115	أكاف، 117
أفه، 156	أفقه، 113	أفيون، 115	أكاكه، 117
أفت، 111	أفقه، 113	آق، 157	أكان، 119
أفت، 111	أفيي، 113	إقاء، 116	أكان، 118، 119
إفت، 111	أفك، 114	أقاط، 116	أكان، 119
أفخ، 111	أفك، 114	أفه، 116	أكايد، 116
أقد، 111	أفك، 114	أفت، 115	أكه، 117
أقد، 111	أفك، 114	أفت، 115	أكت، 116
أفد، 111	إفك، 114	أقح، 115	أكد، 116
أفد، 111	أفك، 114	أقط، 115	أكد، 116
أفده، 111	أفكه، 114	أقط، 116	أكر، 116
أفر، 111	أفل، 114	آقط، 115	آكر، 116
أفر، 112	أفل، 114	أقطة، 116	أكره، 117
أفران، 112	أفل، 114	أقطين، 116	أكف، 117
أفرة، 112	أفل، 114	أقق، 116	أكف، 117
إفرنج، 112	أفن، 115	أقل، 116	آكف، 117
أقر، 112	أفن، 115	إقليدس، 116	أكل، 118
أقس، 112	أفن، 115	إقليم، 116	أكل، 117

أَكَلٌ، 118	أَلَا، 126	أَلَزَّ، 122	أَلَّهَ، 128
أَكَلٌ، 118	إِلَا، 127	أَلَزَّ، 122	أَلَّمْ، 127
أُكُلٌ، 118	أَلَاءٌ، 129	أَلَسَ، 122	أَلَّمْ، 127
آكَل، 118	أَلَسُّ، 122	أَلَسُّ، 122	أَلِمَّ، 127
آكِلٌ، 119	إِلَاقٌ، 124	آلَسَ، 122	أَلِمَّ، 127
أَكَلَةٌ، 118	إِلَاقٌ، 124	أَلَع، 122	آلَمَ، 127
أُكَلَّةٌ، 118	أَلَالٌ، 126	أَلَفَ، 123	أَلْمَاسٌ، 127
يُكَلَّةٌ، 118	إِلَالٌ، 126	أَلَفَ، 122	المؤاني، 67
أَكَلَةٌ، 119	إِلَامٌ، 127	أَلِفٌ، 123	أَلَّة، 128
أَكِيلٌ، 119	أَلَانٌ، 164	أَلِفٌ، 122	أَلَّة، 127
أُكَمٌ، 119	أَلَاهَةٌ، 128	أَلِفٌ، 123	أَلِيَّة، 127
أُكِمٌ، 119	الأواقي، 157	إِلِفٌ، 123	إِلَهٌ، 128
أَكَمَّةٌ، 120	أَلَبٌ، 121	أَلَفَ، 122، 123	إِلَهَةٌ، 128
أَكَن، 120	أَلَبٌ، 121	أَلِفٌ، 123	إِلَهِيٌّ، 128
أَكُولٌ، 119	أَلَبٌ، 121	أَلْفَةٌ، 123	إِلَهِيَّاتٌ، 128
أَكُولَةٌ، 119	إِلَبٌ، 121	أَلَقٌ، 124	أَلُوٌ، 128
أَلِيٌّ، 120	البادي، 200	أَلَقٌ، 124	أَلُوٌ، 128
أَكِيدٌ، 116	أَلْبَةٌ، 121	إِلَقٌ، 124	أَلُوبٌ، 121
أَكِيلٌ، 119	أَلْبَةٌ، 121	إِلَقٌ، 124	أَلُودَةٌ، 128
أَكِيلَةٌ، 119	أَلَّةٌ، 126	أَلِقٌ، 124	أَلُوفٌ، 123
أَلَّ، 125	أَلَّةٌ، 126	أَلْفَةٌ، 124	أَلُوقَةٌ، 125
أَلَنْ، 120	إِلَّةٌ، 126	إِلْفَةٌ، 124	أَلُوكَةٌ، 125
أَلٌ، 126	آلَةٌ، 158	أَلَقِي، 124	أَلُومَةٌ، 127
إِلٌ، 125	أَلَتٌ، 121، 122	أَلَكٌ، 125	أَلِيٌّ، 128
أَلٌ، 157	أَلْتَةٌ، 122	أَلِكْنِي، 125	أَلِيٌّ، 128
أَلٍ، 129	أَلْتِي، 127	أَلَّلٌ، 125	إِلِيٌّ، 129
أَلٌ، 157	إِلِخٌ، 122	أَلَلٌ، 126	أَلِيٌّ، 128
أَلَاءٌ، 121	أَلِخٌ، 122	أَلِلٌ، 125	أَلِيٌّ، 129
أَلَا، 120	أَلَدٌ، 122	إِلِلٌ، 126	أَلِيٌّ، 129

بِإِيٍّ 129	إِمَامٌ 137	أَمْرٌ 131	أَمَنْ 138
بِإِيٍّ 126	إِمَامَةٌ 137	أَمْرٌ 132	أَمَنْ 139
بِإِيٍّ 129	أَمَامَةٌ 137	أَمِيرٌ 131	أَمِينٌ 139
بِإِيٍّ 158	إِمَامِيَّةٌ 137	أَمْرٌ 132	أَمِينٌ 138
أَلْيَانٌ 129	أَمَانٌ 139	إِمْرٌ 132	أَمْنٌ 139
أَلِيَّةٌ 129	أَمَانٌ 137, 140	إِمْرٌ 132	أَمَنْ 139
أَلِيَّةٌ 128	أَمَانَةٌ 139	أَمْرٌ 132	أَمَنْ 139
بِإِيَّةٌ 129	أَمْبٌ 130	أَمِيرٌ 133	أَمِينٌ 139
أَلَيْفٌ 123	أَمَةٌ 141	أَمْرَةٌ 132	أَمْنَةٌ 139
أَلَيْقٌ 124	إِمَّةٌ 136	أَمْرَةٌ 132	أَمْنَةٌ 139
إِلَيْكَ 129	أُمَّةٌ 136	إِمْرَةٌ 133	أَمَةٌ 140
أَلِيلٌ 126	أُمَّةٌ 137	أَمْرَةٌ 133	أَمَةٌ 140
أَلِيلَةٌ 126	أُمَّةٌ 159, 163	أَمْسِي 134	أَمَةٌ 140
أَلِيمٌ 127	أُمَّتٌ 130	أَمَسَ 134	أُمَّهَةٌ 140
أَلِيهَةٌ 128	أُمَّتٌ 130	أَمْسِي 134	أُمُومَةٌ 137
أَمٌّ 135	أَمَّجٌ 131	أَمَص 134	أُمُونٌ 140
أَمٌّ 135	أَمَّجٌ 131	أَمِضٌ 134	أُمُويٌّ 141
أَمٌّ 129, 130	أَمِجٌ 131	أَمِع 134	أُمِّي 137
أَمٌّ 135, 136	أَمَّحٌ 131	أَمَقٌ 134	أُمِّيَّةٌ 141
أَمٌّ 163	أَمَدٌ 131	أَمَلٌ 134	أُمِّيَّةٌ 137
أَمَّا 130, 140	أَمَدٌ 131	أَمَلٌ 135	أَمِيرٌ 133
أَمَّا 138, 140	أَمَدٌ 131	أَمَلٌ 134	أَمِيرِيٌّ 133
إِمَّا 138	أَمَدٌ 131	أَمَلٌ 134	أَمِيلٌ 135
أَمَّجٌ 131	أَمِدٌ 131	أَمَلَةٌ 135	أَمِيمٌ 136
أَمَّارٌ 133	إِمْدَانٌ 131	إِمْلَةٌ 135	أُمَيْمَةٌ 137
إِمَّارٌ 133	أَمْدَةٌ 131	أَمِلَةٌ 135	أَمِينٌ 139
أَمَّارَةٌ 133	أَمْرٌ 132	أَمَمٌ 135	أَمِينٌ 140
إِمَّارَةٌ 133	أَمَّرٌ 132	أَمَمٌ 137	أَمِيهَةٌ 140
أَمَّامٌ 137	أَمَّرٌ 132	أَمَّنٌ 139	أَنَّ 148, 149

أُنْ، 141	رَأْتِ، 174	أَنْتِ، 143	رَأْسُ، 467
إِنْ، 148	رَأَيْتُ، 176	أَنْتِ، 143	رَأْسُ، 484
إِنْ، 142	رَأَيْتُ، 177	أَنْتِ، 143	رَأْسُ، 486
أَنْ، 164	رَأَيْتُ، 179	رَأْسُ، 445	رَأْسُ، 489
أَنْ، 150	رَأَيْتُ، 189	رَأْسُ، 404	رَأْسُ، 488
أَنْ، 159, 163	رَأَيْتُ، 202	رَأْسُ، 404	رَأْسُ، 489
أَنَا، 142	رَأَيْتُ، 232	رَأْسُ، 405	رَأْسُ، 491
أَنَا، 150	رَأَيْتُ، 235	رَأْسُ، 406	رَأْسُ، 492
إِنَاءً، 150	رَأَيْتُ، 240	رَأْسُ، 407	رَأْسُ، 144
أَنَا، 143	رَأَيْتُ، 241	رَأْسُ، 411	رَأْسُ، 500
أَنَا، 150	رَأَيْتُ، 254	رَأْسُ، 414	رَأْسُ، 522
إِنَاءً، 150	رَأَيْتُ، 256	رَأْسُ، 416	رَأْسُ، 524
إِنَاءً، 155	رَأَيْتُ، 264	رَأْسُ، 422	رَأْسُ، 527
أَنَا، 147	رَأَيْتُ، 265	رَأْسُ، 430	رَأْسُ، 538
أَنَا، 148	رَأَيْتُ، 269	رَأْسُ، 430	رَأْسُ، 541
أَنَا، 143, 148	رَأَيْتُ، 276	رَأْسُ، 431	رَأْسُ، 543
أَنَا، 143	رَأَيْتُ، 280	رَأْسُ، 437	رَأْسُ، 551
أَنْبِ، 143	رَأَيْتُ، 291	رَأْسُ، 432	رَأْسُ، 554
أَنْبِ، 143	رَأَيْتُ، 292	رَأْسُ، 434	رَأْسُ، 565
أَنْبِ، 329	رَأَيْتُ، 299	رَأْسُ، 440	رَأْسُ، 566
أَنْبِ، 333	رَأَيْتُ، 302	رَأْسُ، 143	رَأْسُ، 569
أَنْبِ، 333	رَأَيْتُ، 311	رَأْسُ، 144	رَأْسُ، 575
أَنْبِ، 334, 345	رَأَيْتُ، 319	رَأْسُ، 448	رَأْسُ، 579
أَنْبِ، 335	رَأْسُ، 148	رَأْسُ، 450	رَأْسُ، 144
أَنْبِ، 171	رَأْسُ، 143	رَأْسُ، 144	رَأْسُ، 144
أَنْبِ، 336	رَأْسُ، 143	رَأْسُ، 456	رَأْسُ، 144
رَأْسُ، 172	رَأْسُ، 353	رَأْسُ، 454	رَأْسُ، 144
رَأْسُ، 173	رَأْسُ، 377	رَأْسُ، 455	رَأْسُ، 504
رَأْسُ، 174	رَأْسُ، 143	رَأْسُ، 460	رَأْسُ، 144

أَنَّسَ، 144	أُنُقَ، 147	إِنْتَطَرَ، 109	أَهْنُ، 152
أَنَّسُ، 145	أَنْقَ، 147	أَنْيْفُ، 147	أَهْنُ، 152
أَنِسَ، 144	أَنْكَ، 147	أَنِیْهُ، 149	أَهْنُ، 152
أُنْسُ، 144	أَنْكُ، 147	إِنِیْهُ، 149	أَهَّهَ، 151
إِنْسُ، 144	أَنْمَ، 147	إِنِیْهُ، 151	أَهُو، 152
آنَسَ، 144	أَنَّزَ، 148	أَهَ، 151	أَهَى، 152
آنَسُ، 145	أَنَّزُ، 148	أَهَ، 151	أَهَيْلُ، 152
إِنْسَانُ، 145	أَنَّهُ، 149	آهَ، 160	أَوْ، 160
إِنْسَانِيٌّ، 145	أَنِهَ، 149	آهَ، 160	أَوْ، 152
إِنْسَانِيَّةٌ، 145	إِنُّو، 150	إِهَابُ، 151	أَوَابُ، 154
آنِسَةٌ، 145	أُنُوسُ، 145	إِهَالَةٌ، 152	أَوَاوُ، 156
إِنْسِيٌّ، 145	أُنُوفُ، 147	أَهَبَ، 151	أَوَارِجَةٌ، 84
أَنْضَ، 145	أُنُوقُ، 147	أَهْبَةٌ، 151	أَوَاوُ، 156
أَنْضَ، 145	أُنَى، 150	أَهَّهَ، 151	أَوَامٌ، 159
أَنْفَ، 146	أُنَى، 150	آهَهُ، 160	أَوَانُ، 159
أَنْفَ، 146	أُنَى، 150	أَهْرَ، 151	أَوَاهُ، 160
أَنْفَ، 146	أُنَى، 150	أَهْقَ، 151	أَوَّابُ، 154
أَنْفَ، 146	أُنَى، 149	أَهَلَ، 152	أَوَّابُ، 154
أَنْفَ، 145	أُنَى، 150	أَهَلَ، 151	أَوَّابُ، 154
أَنْفَ، 146	أُنَى، 150	أَهْلَ، 152	أَوَّابُ، 154
أَنْفَ، 146	أُنَى، 150	أَهْلَ، 151	أَوَّابُ، 154
أَنْفَانُ، 147	إِنِّيَّةُ، 148	أَهْلُ، 151	أَوَّابَةٌ، 154
أَنْفَةٌ، 147	آنِيَّةُ، 150	آهَلَ، 152	أَوْجُ، 155
أَنْفَةٌ، 147	أَنْيْتُ، 143	آهَلَ، 152	أَوْخَ، 155
أَنْفَةٌ، 147	أَنْيْتُ، 143	آهَلَ، 152	أَوَدَ، 155
أَنْفَةٌ، 147	أَنْيْسُ، 145	أَهْلَةً، 152	أَوَدَ، 155
أَنْقَ، 147	أَنْيْسَةٌ، 145	أَهْلَةً، 152	أَوْدَةٌ، 155
أَنْقُ، 147	أَنْيْسُونُ، 151	أَهْلِيٌّ، 152	أَوْدَةٌ، 155
أَنْقُ، 147	أَنْيْضُ، 145	أَهْلِيَّةُ، 152	أَوْرَ، 155
		أَهْلِيَجُ، 152	أَوْرَ، 156

أَوْزُ, 155	أَوْى, 160	آئِبُ, 154	إِئْتَصَرَ, 105
أَوْزُ, 156	أَوْى, 160	آئِبَةٌ, 154	إِئْتَضَّ, 108
إِوَزٌ, 156	آوى, 160	أَيْبِلِيٌّ, 56	إِئْتَطَمَ, 110
إِوَزِي, 156	أَوْيٌّ, 160	آيَةٌ, 160	إِئْتَفَكَ, 114
أَوْسُ, 156	أَوْدَبَ, 154	إِئْتَابَ, 154	إِئْتَقَطَ, 115
أَوْسُ أَوْسُ, 156	أَوْيْدُ, 155	إِئْتَالَ, 157	إِئْتَلَّكَ, 117
أَوْفَ, 156	أَوْيْسُ, 156	إِئْتَامَ, 163	إِئْتَكَلَ, 118
أَوْقَ, 157	أَيَّ, 161	إِئْتَبَّ, 59	إِئْتِلَافٌ, 124
أَوْقُ, 157	إِي, 161	إِئْتَبَّ, 49	إِئْتَلَفَ, 123
أَوْقَةٌ, 157	أَيٌّ, 164	إِئْتَبَّرَ, 51	إِئْتَلَقَ, 124
أَوْقَةٌ, 157	أَيَا, 161	إِئْتَبَّضَ, 53	إِئْتَلَى, 128
أَوْقِيَانُوسُ, 157	أَيَا, 161	إِئْتَبَّطَ, 54	إِئْتَمَّ, 135
أَوْقِيَّةٌ, 157	أَيَا, 165	إِئْتَبَلَّ, 55	إِئْتَمَرَ, 132
أوك, 157	إِيَا, 165	إِئْتَبَّرَ, 63	إِئْتَمَنَ, 139
أَوَّلَ, 157	إِيَا, 165	إِئْتَبَى, 63	إِئْتَنَبَّ, 143
أَوَّلُ, 158	أَيَّابُ, 161	إِئْتَجَّ, 67	إِئْتَنَفَ, 146
أَوَّلَ, 157	إِيَادُ, 161	إِئْتَجَرَ, 68	أَيَّجَ, 161
أَوْلَاءِ, 158	أَيَّازُ, 162	إِئْتَحَدَّ, 73	إِيح, 161
أَوْلَقُ, 125	أَيَّازُ, 162	إِئْتَدَمَ, 77	أِيح, 161
أولو, 158	إِيَّازُ, 162	إِئْتَرَّ, 84	أِيحى, 161
أولو الأمرِ, 134	أَيَّارِيٌّ, 162	إِئْتَرَشَ, 85	أَيَّدُ, 161
أولي, 159	إِيَّايك, 166	إِئْتَرَقَ, 87	أَيَّدُ, 161
أَوَمَ, 159	إِيَّالَةٌ, 158	إِئْتَرَكَ, 88	آيَدَ, 161
أَوْمُ, 159	إِيَّامُ, 159	إِئْتَرَى, 90	إِيْدَامَةٌ, 78
أَوَنَ, 159	أَيَّامُ, 163	إِئْتَرَّ, 93	إِيْدَةٌ, 161
أَوْنُ, 159	أَيَّانَ, 166	إِئْتَرَّرَ, 92	أَيَّرَ, 162
أَوَّةَ, 160	أَيَّانَ, 164	إِئْتَسَى, 101	أَيَّرَ, 162
أَوُوبُ, 155	أَيَّايَا, 165	إِئْتَسَبَ, 102	إِيَّرَ, 162
أوى, 160	أَيَّبَ, 161	إِئْتَسَّرَ, 103	أَيَّسَ, 162

أَيْسَ، 162	إِيْمَانُ، 140	بَابُوحُ، 168	بَاخُوْرُ، 184
أَيْسُ، 162	أَيْنُ، 164	بَابُوسُ، 168	بَاخُوْرِيٌّ، 184
أَيْسَ، 162	أَيْنَ، 163	بَابُوَنَجُ، 311	بَاخُ، 330
أَيْسَ، 162	أَيْنُ، 159	بَابُوَنَجُ، 168	بَاخِرُ، 187
إِيْسَانُ، 162	أَيْتَمَا، 163	بَابِيَّةُ، 328	بَاخِسُ، 187
أَيْسَةُ، 162	أَيَّةُ، 164	بَاتُ، 172	بَاخِقُ، 189
أَيْشِنُ، 162	إِيِهَ، 164	بَاتُ، 339	بَاخِلُ، 189
أَيْصِرُ، 105	إِيِهَ، 164	بَاتِرُ، 173	بَاد، 168
أَيْضاً، 162	أَيْهَا، 166	بَاتِكُ، 174	بَادٌ، 194
إِيْفَ، 162	إِيَهَا، 164	بَاتُ، 329	بَادٌ، 193
أَيْقُ، 162	أَيْهَاتُ، 164	بَاتِرُ، 176	بَادُ، 341
أَيْقُوْنَةُ، 162	أَيْهَقَانُ، 164	بَائِعَةٌ، 176	بَادِرُ، 194
أَيْكُ، 163	أَيْهَكَ، 164	بَائِقُ، 177	بَادِرُ، 195
أَيْكُ، 163	أِيُو، 164	بَائِجُ، 178	بَادِرَةٌ، 195
أَيْكُ، 163	إِيُوَانُ، 159	بَائِجُ، 329	بَادِلُ، 197
إِيْلُ، 163	بِ، 166	بَائِجُ، 168	بَائِدَلُ، 168
إِيْلُ، 158، 163	بِ، 166	بَائِجُ، 168	بَائِدَلَةٌ، 168، 198
إِيْلُ، 158	بَاءُ، 328	بَائِجُ، 168	بَادِنُ، 198
إِيْلَافُ، 124	بَاءُ، 327	بَائِجِرُ، 179	بَادِنُجَانُ، 168
إِيْلَةٌ، 158	بَاءَةٌ، 328	بَائِجِرُ، 179	بَادَةٌ، 198
أَيْلَمَةٌ، 127	بَابُ، 328	بَائِجِسُ، 179	بَادَوْرَدُ، 168
أَيْلُوْلُ، 163	بَابُ، 328	بَائِجِلُ، 180	بَادِي، 199
أَيْلُوْلَةٌ، 158	بَابَا، 167	بَاخُ، 329	بَادِيَّةُ، 200
أَيْمَ، 163	بَابَأُ، 168	بَاخَةٌ، 330	بَادٌ، 201
أَيْمَ، 163	بَابَأُ، 168	بَاخَتْ، 181	بَادٌ، 201
أَيْمُ، 137	بَابَارِي، 168	بَاخَتْ، 182	بَادُ، 331
أَيْمُ، 163	بَابَبَةٌ، 168	بَاخِئَاءُ، 182	بَادَةٌ، 200
أَيْمًا، 163	بَابَبَةٌ، 168، 328	بَائِجِرُ، 184	بَائِخُ، 201
أَيْمَانُ، 163	بَابِيْلِي، 168	بَائِجِرَةٌ، 184	بَائِقُ، 203

بَأْدَنَ, 168	بَاوُكُ, 227	بَاسَلِ, 243	بَاضِعٌ, 254
بَارٌّ, 215	بَارِي, 232	بَاسِلٌ, 244	بَاضِعَةٌ, 255
بَارٌّ, 214	بَارِيٌّ, 206	بَاسِلِيْقٌ, 244	بَاضِكٌ, 255
بَارٍ, 231	بَارِيٌّ, 232, 331	بَاسِلِيْقٌ, 170	بَاضُوْضٌ, 253
بَارَ, 331	بَارٌّ, 332	بَاسِلِيْقُوْنٌ, 170	بَاطٌ, 334
بَارٌّ, 168	بَارٍ, 237	بَاسِمٌ, 244	بَاطٌ, 334
بَارَةٌ, 205	بَارٌّ, 341	بَاسِنَةٌ, 244	بَاطٌ, 171
بَارِيْحٌ, 209	بَارٌّ, 169	بَاسُوْرٌ, 239	بَاطًا, 255
بَارِيْحَةٌ, 209	بَارًا, 169	بَاسُوْطٌ, 242	بَاطِيْحٌ, 256
بَارِيْحٌ, 210	بَارِيْحٌ, 233	بَاشٌ, 333	بَاطِيْحٌ, 257
بَارِيْحَةٌ, 210	بَارْدَاوٌ, 169	بَاشٌ, 170	بَاطِيَشٌ, 258
بَارِدٌ, 212	بَارَزَكَانٌ, 169	بَاشٌ, 170	بَاطِلٌ, 259
بَارِرٌ, 216	بَارِلٌ, 235	بَاشَا, 171	بَاطِنٌ, 260
بَارِرٌ, 216	بَارِلٌ, 169	بَاشَرٌ, 245	بَاطِنٌ, 261
بَارِرَةٌ, 169	بَارِلَةٌ, 235	بَاشِرٌ, 246	بَاطِنَةٌ, 261
بَارِسْطَارِيُونٌ, 169	بَارِلَةٌ, 169	بَاشِقٌ, 247	بَاطِنِيَّةٌ, 262
بَارِيْضٌ, 219	بَارِمَةٌ, 236	بَاشِقٌ, 171	بَاطُوْرٌ, 258
بَارِيْعٌ, 221	بَارَهْرٌ, 169	بَاشُوْرَةٌ, 247	بَاظٌ, 334, 344
بَارِيْقٌ, 223	بَارُوْقٌ, 169	بَاصِي, 342	بَاعٌ, 334
بَارِيْقَةٌ, 223	بَاسِنٌ, 332, 342	بَاصِنٌ, 333	بَاعٌ, 334, 344
بَارِكٌ, 225	بَاسٌ, 170	بَاصِرٌ, 250	بَاعَةٌ, 334
بَارِكٌ, 227	بَاسَاءٌ, 170	بَاصِرٌ, 249	بَاعِيْتُ, 264
بَارِكَةٌ, 227	بَاسَةٌ, 240	بَاصِرٌ, 250	بَاعِيْجَةٌ, 265
بَارِنَامِجٌ, 169	بَاسِرٌ, 239	بَاصِرَةٌ, 250	بَاعَدٌ, 265
بَارِنِجٌ, 169	بَاسِطٌ, 241	بَاصِمٌ, 252	بَاعِدٌ, 266
بَارِنِجٌ, 229	بَاسِطٌ, 241	بَاصُوْرٌ, 250	بَاعَرَ, 267
بَارُوْدٌ, 169	بَاسِطَةٌ, 241	بَاضٌ, 334, 342	بَاعِزْبَايٌ, 267
بَارُوْدَةٌ, 169	بَاسِقٌ, 242	بَاضَةٌ, 253	بَاعِقٌ, 270
بَارُوْدِيَّةٌ, 169	بَاسِقَةٌ, 242	بَاضِعٌ, 254	بَاعِيْكٌ, 270

بَاعَلَ، 270	بَاكَرَ، 285	بَانَ، 338، 346	بَائِجَةٌ، 329
بَاعُوثُ، 264	بَاكَرَ، 286	بَانَ، 171	بَائِدٌ، 341
بَاغٍ، 276	بَاكِرَةٌ، 286	بَائِيَةٌ، 315	بَائِرٌ، 331
بَاغٍ، 335، 345	بَاكُورٌ، 286	بَاهٌ، 338	بَائِرَةٌ، 331
بَاغَا، 335	بَاكُورَةٌ، 286	بَاهٍ، 327	بَائِرٌ، 341
بَاعَتَ، 272	بَاكِي، 289	بَاهَ، 338، 348	بَائِسٌ، 170
بَاغِرٌ، 273	بَالَ، 171، 309، 337	بَاهَ، 171	بَائِشٌ، 170
بَاغِرِيَّةٌ، 273	بَالِي، 310	بَاهَةٌ، 338	بَائِصٌ، 333
بَاغِشٌ، 274	بَالَ، 337	بَاهَتَ، 317	بَائِضٌ، 344
بَاغِضَ، 274	بَالَامٌ، 307	بَاهِتٌ، 317	بَايِضَ، 342
بَاغَمَ، 275	بَالَةٌ، 171، 337	بَاهَجَ، 318	بَائِعٌ، 335
بَاغُوثٌ، 272	بَالَةٌ، 306	بَاهَرَ، 319	بَايَعَ، 344
بَاغِي، 276	بَالَحَ، 293	بَاهِرٌ، 320	بَايَعُ، 345
بَاقِي، 284	بَالَحَ، 293	بَاهِرَاتٌ، 320	بَائِقٌ، 336
بَاقٍ، 335	بَالِدٌ، 294	بَاهِشٌ، 322	بَائِقَةٌ، 336
بَاقٍ، 171	بَالِدٌ، 295	بَاهِظٌ، 322	بَائِكٌ، 336
بَاقَةٌ، 171، 336	بَالَصَ، 297	بَاهِظَةٌ، 322	بَائِكَةٌ، 336
بَاقِرٌ، 278	بَالَطَ، 298	بَاهِغٌ، 322	بَائِنٌ، 347
بَاقِرَةٌ، 278	بَالَطَ، 299	بَاهَلَّ، 323	بَايَنَ، 346
بَاقِعٌ، 280	بَالَغَ، 301	بَاهِلٌ، 323	بَائِنَةٌ، 347
بَاقِعَةٌ، 280	بَالَغَ، 301	بَاهِلَةٌ، 324	بَبٌ، 171
بَاقِلٌ، 282	بَالَغَاءٌ، 302	بَاهِي، 326	بَبَاجٌ، 171
بَاقِلِيٌّ، 282	بَالَةٌ، 308	بَاهِيَّةٌ، 327	بَبَّانٌ، 171
بَاقِلِيٍّ، 171	بَالُوعَةٌ، 300	بَاوَاءٌ، 327	بَبَّةٌ، 171
بَاقُورٌ، 279	بَالُولٌ، 306	بَبَّي، 171	بَبَّرَ، 172
بَاقِيَّةٌ، 284	بَالِي، 24، 309	بَابِي، 171	بَبَّرَالَهُ، 172
بَاكٌ، 287	بَامٌ، 171	بَبَّي، 171	بَبِغٌ، 172
بَاكٍ، 289	بَانَ، 171، 338	بَبَّيْتُ، 340	بَبُّوشٌ، 172
بَاكٌ، 336	بَانٍ، 315	بَبَّيْتُ، 329	بَبْتُ، 172

بَتَّ، 172	بَتَّيَّةٌ، 173	بَيْئِي، 177	بَجَعٌ، 180
بَتَا، 175	بُتَيْرَاءُ، 173	بَجَّ، 178	بَجَّلَ، 180
بَتَأً، 172	بَتَيْلٌ، 175	بُجُّ، 178	بَجَلٌ، 180
بُتَاءٌ، 175	بَتَيْلَةٌ، 175	بُجَابِجٌ، 178	بَجَلٌ، 180
بَتَاتٌ، 172	بَتُّ، 176	بُجَاجَةٌ، 178	بُجَلٌ، 180
بَتَاتٌ، 172	بَتَّ، 175	بُجَادٌ، 178	بَجَلٌ، 180
بِتَاعٌ، 174	بَتَاً، 177	بُجَابِجٌ، 177	بُجَلٌ، 180
بَتَّةٌ، 172	بَتَا، 177	بُجَابِجٌ، 177	بُجَلَةٌ، 180
بَدَّتْ، 172	بَتَاً، 175	بُجَابِجٌ، 178	بِجْلِسٌ، 185
بَتَّرَ، 173	بِتَاجٌ، 175	بُجَابِجٌ، 178	بَجَمَ، 180
بَتَّرَ، 173	بِتَارٌ، 175	بَجَّةٌ، 178	بَجَمَ، 180
بَتَّرَ، 173	بُتَّبَتْ، 176	بَجَّحٌ، 178	بَجْمٌ، 180
بُتْرَةٌ، 173	بَتَّرَ، 176	بَجَدَ، 178	بِجْمَاطٌ، 180
بَتَّعٌ، 174	بَتَّرَ، 176	بَجَدَ، 178	بَجِّنَ، 180
بَتَّعٌ، 173	بَتَّرَ، 176	بَجْدٌ، 178	بَجْنٌ، 180
بَتَّعٌ، 174	بِتْطٌ، 176	بَجْدَةٌ، 178	بَجِيرٌ، 179
بَتَّعٌ، 173	بَتَّعٌ، 176	بِجْدَرٌ، 183	بُجِيرٌ، 179
بِتْعٌ، 174	بِتَّعٌ، 176	بِجْدَالٌ، 183	بِجِيسٌ، 180
بِتَكَ، 174	بِتْعَةٌ، 177	بِجْرٌ، 179	بِجِيلٌ، 180
بِتَكَّةٌ، 174	بِتْعَرٌ، 177	بِجْرٌ، 179	بِجٌّ، 182
بِتَلٌ، 174	بِتَّعٌ، 177	بُجْرٌ، 179	بِحَانَةٌ، 182
بِتَلٌ، 174	بِتَّقٌ، 177	بِجْرَاءٌ، 179	بِحَاژٌ، 184
بِتْلٌ، 174	بِتَّقٌ، 177	بُجْرَةٌ، 179	بِحْبَاحٌ، 181
بِتْلَاءٌ، 175	بِتَّقٌ، 177	بِجْرَمٌ، 179	بِحْبَاحٌ، 181
بِتْلُوجِيَا، 175	بِتْلٌ، 177	بُجْرِيٌّ، 179	بِحْبَاحَةٌ، 181
بِتْنٌ، 175	بِتْنٌ، 177	بِجَّسٌ، 179	بِحْبَاحٌ، 180
بِتْوَكٌ، 174	بِتْنَةٌ، 177	بِجَّسٌ، 179	بِحْبَاحَةٌ، 181
بِتْوَلٌ، 175	بِتْنِيَّةٌ، 177	بِجَّسٌ، 179	بِحْبَاحِيٌّ، 181
بَيْئِي، 173	بِتْنِي، 177	بِجَّعٌ، 180	بُحْبُوحَةٌ، 181

بُحَّةٌ, 182	بَحْنٌ, 185	بِخْرَةٌ, 186	بُحُقٌ, 189
بَحْتٌ, 181	بَحْنَاءٌ, 185	بِخْنٌ, 186	بِخَقٌ, 188
بَحْتٌ, 181	بَحْنَانَةٌ, 185	بِخْدَجٌ, 186	بِخَلٌ, 189
بُخْتُرٌ, 181	بِحَوْتُ, 182	بِخْدَجٌ, 186	بِخَلٌ, 189
بُخْتُرِيٌّ, 181	بِحُورٌ, 184	بِخْدَنٌ, 186	بِخُلٌ, 189
بَحْتٌ, 181	بِحُونَةٌ, 185	بِخْدَعٌ, 186	بِخْلَصٌ, 189
بِحْتٌ, 182	بِحى, 185	بِخَّرٌ, 186	بِخْمٌ, 189
بِحْتَةٌ, 182	بِحِيحٌ, 183	بِخَّرٌ, 187	بِخْنٌ, 189
بِخْتَرٌ, 182	بِحِيرٌ, 184	بِخَرٌ, 186	بِخند, 189
بِخْتَنٌ, 182	بِحِيرَةٌ, 184	بِخِرٌ, 186	بِخْنُدِي, 189
بِخْدَقٌ, 183	بُخَيْرَةٌ, 184	بِخْرٌ, 186	بُخْنَقٌ, 189
بِخَرٌ, 183	بِخٌ, 186	بِخَرٌ, 187	بُخْنَكٌ, 190
بِخَرَ, 183	بِخٌ, 186	بِخَسٌ, 187	بِخُوٌ, 190
بِخِرٌ, 183	بِخٌ, 185	بِخَسٌ, 187	بِخُورٌ, 187
بِخِرٌ, 183	بِخَا, 190	بِخَسٌ, 187	بِخِيٌّ, 186
بِخِرٌ, 183	بِخَاتٌ, 186	بِخَسِيٌّ, 187	بِخِيْتُ, 186
بُخْرَانٌ, 184	بُخَاژٌ, 187	بِخَشٌ, 187	بُدٌ, 193
بِخْرَائِيٌّ, 184	بِخَاعٌ, 188	بِخَشٌ, 187	بُدٌ, 192
بِخْرَةٌ, 184	بُخَاقٌ, 189	بُخَشٌ, 187	بُدٌ, 190
بِخْرَتٌ, 184	بِخَالٌ, 189	بِخَشِيشٌ, 187	بُدٌ, 193
بِخْرِيٌّ, 184	بِخَبِيحٌ, 185	بِخَصٌ, 188	بُدٌ, 193
بِخَرَ, 184	بِخَتٌ, 185	بِخَصٌ, 187	بُدٌّ, 190
بِخْرُجٌ, 184	بِخَتٌ, 185	بِخَصٌ, 188	بُدَّةٌ, 190
بِخْرَجَةٌ, 185	بِخْتُ, 185	بِخَصٌ, 188	بِدا, 199
بِخَشٌ, 185	بُخْتٌ, 185	بِخْصَلٌ, 188	بِداً, 200
بِخْشَلٌ, 185	بُخْتِجٌ, 186	بِخَعٌ, 188	بِدَاً, 190
بِخْظَلٌ, 185	بِخْتَرٌ, 186	بِخَعٌ, 188	بِدَاً, 190
بِخَلٌ, 185	بِخْتِيرٌ, 186	بِخَقٌ, 189	بِدَاءٌ, 194
بِحم, 185	بِخْتَرٌ, 186	بِخَقٌ, 188	بِدَاءَةٌ, 191

بُداءٌ، 191	بَدْرَانٌ، 195	بَدَنِيَّةٌ، 198	بِدَّةٌ، 201
بِداءٌ، 200	بَدْرَةٌ، 195	بَدَهٌ، 199	بِذَجٌ، 200
بَدَاءَةٌ، 191	بِدْرَقٌ، 195	بَدَهٌ، 198	بَذَحٌ، 200
بِداءٌ، 190	بَدْرِيٌّ، 195	بَدُوٌّ، 200	بَذِخٌ، 201
بَدَاخٌ، 192	بِدْرِيٌّ، 195	بَدْوَةٌ، 200	بَذِخٌ، 201
بَدَادٌ، 193	بَدَعٌ، 196	بَدُوحٌ، 192	بَذِخٌ، 201
بَدَادٍ، 194	بَدَعٌ، 195	بَدَوِيٌّ، 200	بَذِخٌ، 201
بُدَادٌ، 194	بَدَعٌ، 195	بَدَى، 200	بَذِخٌ، 201
بَدَادٌ، 194	بَدِعٌ، 196	بَدِيٌّ، 191	بَذِخٌ، 201
بَدَادَ بَدَادٍ، 194	بَدِعٌ، 195	بَدِيٌّ، 199	بَذِخٌ، 201
بَدَادَةٌ، 194	بَدِعٌ، 196	بَدِيخٌ، 192	بَذِرٌ، 202
بَدَاسْفَانٌ، 191	بَدِعٌ، 196، 197	بَدِيدٌ، 194	بَذِرٌ، 202
بَدَالٌ، 198	بَدِعَةٌ، 196	بَدِيدَةٌ، 194	بَذِرٌ، 202
بَدَاهَةٌ، 199	بَدِعٌ، 196	بَدِيخٌ، 196	بَذِرٌ، 202
بَدَاوَةٌ، 200	بَدِعٌ، 197	بَدِيلَةٌ، 198	بَذِرٌ، 202
بَدَايَةٌ، 191	بَدِعٌ، 197	بَدِينٌ، 198	بَذِرٌ، 202
بَدَّةٌ، 193	بَدِعٌ، 196	بَدِيهٌ، 199	بَذِرٌ، 202
بُدَّةٌ، 193	بَدَلٌ، 197	بَدِيهَةٌ، 199	بَذِرٌ، 202
بِدَجٌ، 191	بَدَلٌ، 197	بَدِيهِيٌّ، 199	بَذِرٌ، 202
بَذَحٌ، 191	بَدَلٌ، 197	بَدٌّ، 201	بَذِرٌ، 202
بَذِخٌ، 192	بَدَلٌ، 197	بَدٌّ، 201	بَذِرٌ، 202
بَذِخٌ، 192	بَدَلٌ، 197	بَدًّا، 200	بَذِرٌ، 202
بَذِخٌ، 192	بَدَلٌ، 197	بَدَاءٌ، 205	بَذِرٌ، 202
بَذِحَاءٌ، 192	بَدَلَةٌ، 198	بَدَاخِيٌّ، 201	بَذِرٌ، 202
بُدْحَةٌ، 192	بَدَنٌ، 198	بَدَاخِيٌّ، 201	بَذِرٌ، 202
بَذِخٌ، 192	بَدَنٌ، 198	بَدَاذِيكٌ، 202	بَذِرٌ، 202
بَدَدٌ، 193	بَدَنٌ، 198	بَدَاذِيكٌ، 202	بَذِرٌ، 202
بَدَدٌ، 193	بَدَنٌ، 198	بَدَاذِيكٌ، 202	بَذِرٌ، 202
بَدَرٌ، 194	بَدَنٌ، 198	بَدَاذِيكٌ، 202	بَذِرٌ، 202
بَدْرٌ، 195	بَدَنٌ، 198	بَدَاذِيكٌ، 202	بَذِرٌ، 202

بُدْمٌ, 204	بَرَاحٌ, 210	بَبْرَابُرٌ, 207	بُبْرُوطَةٌ, 208
بُدْمٌ, 205	بَرَاحٍ, 210	بَبْرِيَّاسٌ, 207	بَبْرَجٌ, 209
بُدُوٌ, 200	بَبْرَادَةٌ, 212	بَبْرَبِخٌ, 206	بَبْرَجٌ, 208
بُدُوٌ, 205	بُبْرَادَةٌ, 212	بَبْرَبْرٌ, 207	بُبْرَجٌ, 209
بُدُوْرٌ, 202	بَبْرَارَةٌ, 215	بَبْرَبْرٌ, 207	بُبْرَجَانٌ, 209
بَدِيٌّ, 200	بَبْرَارٌ, 216	بُبْرُبْرٌ, 207	بُبْرَجْدٌ, 209
بَبْدِيخٌ, 201	بُرَابِشَمٌ, 218	بَبْرِبْرٍ, 207	بَبْرَجِسٌ, 209
بَبْدِيدٌ, 202	بُرَابِشِنٌ, 218	بَبْرَبْرِيٌّ, 207	بَبْرَجَمٌ, 209
بَبْدِيدَةٌ, 202	بُرَابِصٌ, 219	بَبْرِبْرٍ, 207	بُبْرَجْمَةٌ, 209
بَبْدِيرٌ, 202	بَبْرَابِصٌ, 220	بَبْرَبْرِيَسٌ, 207	بَبْرَجِيَسٌ, 209
بَبْدِيمٌ, 205	بُرَابِصٌ, 219	بَبْرَبْرِيَصٌ, 207	بَبْرَجٌ, 210
بَبْدِيْمَةٌ, 205	بَبْرَاعَةٌ, 221	بَبْرَبْرِيْطٌ, 207	بَبْرَجٌ, 210
بَبْرٌ, 214	بَبْرَاعِيْمٌ, 221	بُبْرُبُوْرٌ, 207	بَبْرَجٌ, 209
بَبْرٌ, 213, 214	بَبْرَاعِيْسٌ, 222	بَبْرَبْرِيْطَاءٌ, 207	بَبْرَجٌ, 209
بَبْرٌ, 215	بَبْرَاقٌ, 223	بَبْرَةٌ, 215	بَبْرَجٌ, 210
بَبْرٌ, 214	بُرَاقٌ, 223	بَبْرَةٌ, 215	بَبْرَجٌ, 210
بَبْرَا, 231	بَبْرَاقِشٌ, 224	بَبْرَةٌ, 231	بُبْرَجَاءٌ, 210
بَبْرَاءٌ, 205	بَبْرَاكٌ, 227	بَبْرَتٌ, 207	بُبْرَجَةٌ, 210
بَبْرَاءٌ, 205	بَبْرَاكٌ, 227	بَبْرِيْتٌ, 207	بَبْرَجِيٌ, 210
بَبْرَاءٌ, 206	بَبْرَاكٌ, 227	بَبْرِيْتٌ, 208	بُبْرَجِيْنٌ, 210
بَبْرَاءٌ, 231	بَبْرَاكَاءٌ, 227	بَبْرِيْتٌ, 208	بَبْرَجٌ, 211
بَبْرَاءٌ, 232	بُبْرَاكِيَّةٌ, 227	بَبْرِيْتَةٌ, 208	بَبْرَجٌ, 211
بُبْرَاءٌ, 232	بَبْرَاكٌ, 206	بُبْرِيْتَقَانٌ, 208	بَبْرَجٌ, 211
بَبْرَاءَةٌ, 206	بَبْرَاكٌ, 229	بَبْرِيْتَكٌ, 208	بَبْرَجِدٌ, 211
بَبْرَابِرَا, 207	بَبْرَاكٌ, 229	بَبْرِيْتٌ, 208	بَبْرَجِشٌ, 211
بَبْرَابِيْرٌ, 207	بُبْرَاكٌ, 229	بَبْرِيْتٌ, 208	بَبْرَجْدٌ, 211
بَبْرَاءَةٌ, 232	بَبْرَاكِيٌّ, 215	بَبْرِيْتَانٌ, 208	بَبْرَجْدٌ, 212
بُبْرَاءَةٌ, 206	بَبْرَايَةٌ, 232	بَبْرِيْتِطٌ, 208	بَبْرَجْدٌ, 211
بَبْرَايَتِكٌ, 208	بُبْرَايِلٌ, 206	بُبْرِيْتُنٌ, 208	بَبْرَجْدٌ, 211

بَرِدٌ, 212	بَرَسَ, 217	بَرَصٌ, 219	بَرَعٌ, 221
بَرْدٌ, 212	بَرِسَ, 217	بَرَصِمٌ, 219	بَرَعٌ, 221
بُرْدٌ, 212	بُرِسَ, 217	بَرَضَ, 219	بَرَعَتْ, 221
بُرْدَاءٌ, 213	بَرَسَاءٌ, 217	بَرَضٌ, 219	بَرَعَنَّهُ, 221
بَرْدَانٌ, 213	بَرَسَامٌ, 217	بُرْضَةٌ, 219	بَرَعُرٌ, 221
بَرْدَةٌ, 212	بَرَسَمٌ, 217	بَرط, 220	بُرْعُرٌ, 222
بَرْدَجٌ, 213	بَرسن, 217	بُرطاشٌ, 220	بَرغس, 222
بَرْدِسٌ, 213	بَرَسِيَاوَشَانٌ, 217	بَرطَامٌ, 220	بَرَعَشٌ, 222
بَرَدع, 213	بَرَسِيمٌ, 217	بَرطَانِيْقِي, 220	بَرَعَشٌ, 222
بَرْدَعِيٌّ, 213	بَرَشٌ, 217	بَرطخ, 220	بَرَعَلٌ, 222
بَرْدِيٌّ, 213	بُرَشٌ, 217	بَرطسَ, 220	بُرْعَلٌ, 222
بُرْدِيٌّ, 213	بَرَشَاءٌ, 217	بَرطشَ, 220	بُرْعُوْتُ, 221
بَرْدِيَّةٌ, 213	بُرَشَانٌ, 218	بَرطع, 220	بُرْعُوِيٌّ, 221
بَرَدع, 213	بُرَشَانُوْشَان, 218	بَرطَلٌ, 220	بُرغِي, 332
بَرْدَنٌ, 213	بُرَشَةٌ, 217	بُرطَلٌ, 220	بُرغِيٌّ, 222
بَرْدَوُنٌ, 213	بَرشَت, 218	بُرطَلَّةٌ, 220	بُرغِيْلٌ, 222
بَرَّرَ, 214	بَرَشَطٌ, 218	بَرطَمٌ, 220	بَرفر, 222
بَرَّرَ, 216	بَرَشِعٌ, 218	بَرطَمٌ, 220	بَرَقَ, 223
بَرَّرَ, 215	بَرَشِقٌ, 218	بَرطَمَّةٌ, 220	بَرَقٌ, 223
بَرَّرَ, 215	بَرَشِكٌ, 218	بَرطن, 220	بَرَقٌ, 222
بَرَّرَ, 216	بَرَشَمٌ, 218	بَرطِيْلٌ, 220	بَرَقٌ, 223
بَرَّرَةٌ, 216	بُرَشَمٌ, 218	بَرع, 220	بَرَقٌ, 223
بَرَزْحٌ, 216	بَرَشَنٌ, 218	بُرْعَثٌ, 221	بُرَقٌ, 223
بُرُوعٌ, 216	بَرَشُوْمٌ, 218	بَرعسٌ, 221	بُرْقَانٌ, 224
بُرُوقَةٌ, 217	بَرَشِيْمٌ, 218	بَرعص, 221	بُرْقَانٌ, 224
بُرُزُلٌ, 217	بَرَشِيْمَةٌ, 218	بُرْعَلٌ, 221	بُرُقَّةٌ, 223
بَرزن, 217	بَرَصَ, 218	بَرعَمٌ, 221	بُرُقَّةٌ, 223
بُرُزُوْعٌ, 216	بَرَصٌ, 218	بُرْعَمٌ, 221	بَرَقَحٌ, 224
بُرُزِيْقٌ, 217	بَرَصَ, 218	بَرعيسٌ, 221	بَرَقَشَنٌ, 224

بِرْقَشُ, 224	بِرْمٌ, 228	بِرْهَمٌ, 230	بَرِيصٌ, 219
بِرْقَشَةٌ, 224	بِرْمٌ, 228	بِرْهَمَةٌ, 231	بَرِيْعَةٌ, 221
بِرْقَطٌ, 224	بِرْمٌ, 228	بِرْهَمَنٌ, 231	بَرِيْقٌ, 223
بِرْقَطَةٌ, 225	بِرْمَةٌ, 228	بِرْهَنَ, 231	بَرِيْقَةٌ, 223
بِرْقَعٌ, 225	بِرْمَدٌ, 229	بِرْهَوْتُ, 230	بُرِّيْقَةٌ, 223
بُرْقُعٌ, 225	بِرْمَلٌ, 229	بِرْوَازٌ, 231	بَرِيْكٌ, 227
بِرْقِ, 225	بِرْمَهٌ, 229	بِرْوَاقٌ, 224	بَرِيْكَةٌ, 227
بِرْقَلٌ, 225	بِرْمِيْلِيٌّ, 229	بِرْوَائَةٌ, 231	بَرِيْمٌ, 228
بِرْقَلَةٌ, 225	بِرْنٌ, 229	بِرْوَةٌ, 231	بَرِيْمَةٌ, 228
بِرْقُوشٌ, 224	بِرْنَتِيٌّ, 208	بِرْوُدٌ, 212	بُرِيْهٌ, 230
بِرْقُوعٌ, 225	بِرْنَجٌ, 229	بُرْوَدَةٌ, 212	بُرٌّ, 234
بِرْقِيْلٌ, 225	بِرْنَجَاسَفٌ, 229	بِرْوُقٌ, 223	بُرٌّ, 234
بِرْكٌ, 225	بِرْنَجِكٌ, 229	بِرْوُقٌ, 223, 231	بُرٌّ, 234
بِرْكٌ, 225	بِرْنَدٌ, 229	بِرْوُكٌ, 227	بِرَا, 237
بِرْكٌ, 226	بِرْنَسٌ, 229	بِرْوُكٌ, 227	بِرَاً, 237
بِرْكٌ, 226, 227	بِرْنَسٌ, 229	بِرْوُكَةٌ, 227, 231	بِرَّازٌ, 233
بِرْكٌ, 226	بِرْنَسَاءٌ, 230	بِرِيٌّ, 232	بِرَّازٌ, 234
بِرْكٌ, 226	بِرْنَشٌ, 230	بِرِيٌّ, 231	بِرَارَةٌ, 234
بِرْكَارٌ, 227	بِرْنَطٌ, 230	بِرِيٌّ, 215	بُرَاعٌ, 234
بِرْكَانٌ, 227	بِرْنَفٌ, 230	بِرِيٌّ, 205	بِرَّاقٌ, 235
بِرْكَانٌ, 227	بِرْنَقٌ, 230	بِرِيٌّ, 215, 232	بُرَّاقٌ, 235
بِرْكَانٌ, 227	بِرْنَكٌ, 230	بِرِيٌّ, 206	بُرَّالٌ, 236
بِرْكَةٌ, 226	بِرْنَمٌ, 230	بِرِيَّةٌ, 206	بِرَّالٌ, 236
بِرْكَةٌ, 226	بِرْنِيَّةٌ, 229	بِرِيَّةٌ, 215, 232	بِرْبَارٌ, 232
بِرْكَةٌ, 226	بِرَّةٌ, 230	بِرِّيْتُ, 215	بِرْبَرٌ, 232
بِرْكِعٌ, 227	بِرَّةٌ, 230	بِرِّيْتُ, 208	بُرْبُرٌ, 232
بُرْكُعٌ, 228	بُرْهَانٌ, 230, 231	بَرِيْحٌ, 210	بِرَّةٌ, 234
بُرْكُوعٌ, 228	بِرْهَهٌ, 230	بَرِيْحٌ, 211	بَرَّجٌ, 233
بَرْمٌ, 228	بِرْهَرَةٌ, 230	بَرِيْدٌ, 213	بَرَّجٌ, 232

بَرْجٌ, 233	بَرْوَلَةٌ, 236	بَسْتَقَانِيٌّ, 238	بَسِلٌ, 244
بَرْخٌ, 233	بَرْيٌ, 237	بَسْتَنٌ, 238	بَسِلٌ, 243
بَرْخٌ, 233	بَرْيٌ, 237	بُسْتُوْقَةٌ, 238	بَسَلًا, 243
بَرْخٌ, 233	بَرْيِجٌ, 233	بَسْتِيْنَاجٌ, 238	بُسَلَةٌ, 244
بَرْدٌ, 233	بَرْيِرٌ, 234	بُسَدٌ, 240	بَسَمٌ, 244
بزدل, 233	بَرْيِعٌ, 234	بَسَرٌ, 238	بَسِمٌ, 244
بَرْزٌ, 234	بَرْيِمٌ, 236	بَسْرٌ, 239	بَسْمَلٌ, 244
بَرْزٌ, 233	بَرْيُونٌ, 237	بُسْرٌ, 239	بَسْمَلَةٌ, 244
بَرْزٌ, 233	بَسٌ, 240	بُسْرَةٌ, 239	بَسَنٌ, 244
بَرْزَاءٌ, 233	بَسٌ, 239	بَسَطٌ, 241	بَسُوءٌ, 237
بَرْزِي, 234	بَسٌ, 237	بَسَطٌ, 240	بَسُوْرٌ, 239
بَرْعٌ, 234	بُسٌ, 240	بَسَطٌ, 241	بَسُوْسٌ, 240
بزعر, 234	بَسًا, 237	بَسْطٌ, 241	بَسُوْطٌ, 242
بَرْعٌ, 234	بِسَارٌ, 239	بِسْطٌ, 241	بَسُوْقٌ, 242
بَرْقٌ, 235	بَسَارِيَّةٌ, 239	بُسْطَاءٌ, 242	بَسُوْلٌ, 244
بِرك, 235	بَسَاْطٌ, 241	بَسْطَةٌ, 241	بَسِيْسٌ, 240
بَرْلٌ, 235	بِسَاْطٌ, 241	بَسْطَرْمَا, 242	بَسِيْسَةٌ, 240
بَرْلٌ, 235	بُسَاْقٌ, 242	بَسْطَرُوْنٌ, 242	بَسِيْطٌ, 241
بَرْلٌ, 235	بَسَاَلَةٌ, 244	بَسْطِيٌّ, 242	بَسِيْطَةٌ, 242
بَرْلٌ, 235	بَسْبَاْسَةٌ, 238	بَسْفَاْزْدَانِجٌ, 242	بُسَيْطَةٌ, 242
بَرْلَاءٌ, 236	بَسْبَسٌ, 238	بَسْفَايِجٌ, 242	بَسِيْلٌ, 244
بَرْمٌ, 236	بَسْبَسٌ, 237	بَسَقٌ, 242	بَسِيْلَةٌ, 244
بَرْمٌ, 236	بُسْبُسٌ, 238	بَسَقٌ, 242	بَسِيْمٌ, 244
بَرْمَةٌ, 236	بَسْتٌ, 238	بَسَقَةٌ, 242	بُسَيْنٌ, 244
بَرْمَحٌ, 236	بَسْتٌ, 238	بُسْكُلٌ, 243	بَشٌ, 247
بِزن, 236	بُسْتَانٌ, 238	بَسَلٌ, 243	بَشٌ, 247
بَرْوٌ, 237	بُسْتَانٌ أَبْرُوْزٌ, 238	بَسَلٌ, 243	بَشَا, 248
بَرْوَانٌ, 237	بَسْتَانِيٌّ, 238	بَسَلٌ, 243	بُشَارٌ, 246
بَرْوَلٌ, 235	بَسْتَقٌ, 238	بَسَلٌ, 243	بَشَاْرَةٌ, 246

بِشَارَةٌ, 246	بَشَكِي, 248	بُضْرٌ, 250	بِضَاعَةٌ, 255
بَشَائِكٌ, 248	بِشْكِيْرٌ, 248	بُضْرَةٌ, 250	بِضْبَاضٌ, 252
بَشَامٌ, 248	بَشَمٌ, 248	بُضْرَةٌ, 250	بِضْبَاضَةٌ, 252
بَشَبَشٌ, 245	بَشَمٌ, 248	بَصَّصَ, 251	بِضْبُضٌ, 252
بَشَبَشَ, 245	بِشْمَاطٌ, 248	بِضْطٌ, 251	بِضْرٌ, 252
بُشْتٌ, 245	بِشْنٌ, 248	بِضْعٌ, 251	بِضْرٌ, 252
بِشْتَحْتَةٌ, 245	بِشْنِيْنٌ, 248	بَصَعٌ, 251	بُضْرَةٌ, 253
بِشْتَوْلَةٌ, 245	بِشْرٌ, 246	بِضْعٌ, 251	بِضَّضَ, 253
بَشَّرٌ, 245	بِشْرَةٌ, 246	بِصَقٌ, 251	بِضَّضٌ, 253
بَشَّرٌ, 245, 246	بِشْيَشٌ, 247	بِضَقَةٌ, 252	بِضَّعٌ, 254
بَشَّرٌ, 245	بِشْيَشَةٌ, 247	بِصَلٌ, 252	بِضَّعٌ, 254
بَشَّرٌ, 245	بِشْيَعٌ, 247	بِصَلٌ, 252	بُضْعٌ, 254
بُشَّرٌ, 245	بِشْيَمٌ, 248	بِصَلِيَّةٌ, 252	بِضْعٌ, 254
بِشَّرٌ, 245	بِشْيِنٌ, 248	بِصَمٌ, 252	بِضْعَةٌ, 254
بَشَّرَةٌ, 246	بِصٌ, 251	بُضْمٌ, 252	بِضَّكٌ, 255
بُشْرَى, 246	بِصَا, 252	بِصَمَةٌ, 252	بِضَمٌ, 255
بَشْرِيٌّ, 246	بُصَابِصٌ, 249	بِصَنٌ, 252	بُضْمٌ, 255
بَشْرِيَّةٌ, 246	بِصَاصٌ, 251	بِضْوَةٌ, 252	بِضْوُضٌ, 253
بِشْرِيَّةٌ, 246	بِصَاصَةٌ, 251	بِضْوُوقٌ, 252	بِضْوُوكٌ, 255
بِشْطٌ, 247	بُصَاقٌ, 251	بِصِيٌّ, 252	بِضْيِضَةٌ, 253
بَشْطٌ, 247	بُصَاقَةُ الْقَمَرِ, 251	بِصِيْرٌ, 250	بِضْيِيعٌ, 255
بَشِيعٌ, 247	بِضْبَاصٌ, 249	بِصِيْرَةٌ, 250	بِضْيِيعَةٌ, 255
بَشِيعٌ, 247	بِضْبِصَ, 248	بِصِيصٌ, 251	بِطٌ, 259
بُشِيعٌ, 247	بِصَّةٌ, 251	بِصِيْعٌ, 251	بِطٌ, 259
بِشِيعَةٌ, 247	بِصَّرٌ, 249	بِضٌ, 253	بُطَاءٌ, 255
بَشِيقٌ, 247	بِصَّرٌ, 249	بِضٌ, 253	بِطَاءٌ, 255
بَشِيكٌ, 248	بِصَّرٌ, 249	بِضٌ, 253	بِطَاءٌ, 255
بَشِيكٌ, 248	بِصِرٌ, 249	بِضَاضٌ, 253	بُطَاحٌ, 256
بُشْكَايٌ, 248	بِصِرٌ, 249, 250	بِضَاضَةٌ, 253	بُطَاحِيٌّ, 256

بُطَاخِيٌّ، 257	بَطْرِيْقٌ، 258	بَطِي، 262	بَطِيٌّ، 263
بُطَارِقٌ، 258	بَطْرِيْكٌ، 258	بَطِيءٌ، 256	بَطِيْظٌ، 263
بَطَالٌ، 260	بَطْرِيْكِيَّةٌ، 258	بَطِيْحَةٌ، 257	بَعٌ، 269
بَطَالَةٌ، 260	بَطْس، 258	بَطِيْحٌ، 257	بَعَا، 271
بَطَّانٌ، 256	بَطَشَنٌ، 258	بَطِيْرٌ، 257	بَعَابِعَةٌ، 263
بَطَانٌ، 261	بَطَشَنٌ، 258	بَطِيْشٌ، 258	بُعَادٌ، 266
بَطَانَةٌ، 262	بَطَشَةٌ، 258	بَطِيْظٌ، 259	بُعَاژٌ، 267
بُطَائِظٌ، 259	بَطَّظٌ، 259	بُطَيِّظَةٌ، 259	بُعَاعٌ، 269
بَطْبَاظٌ، 256	بَطْع، 259	بَطِيْنٌ، 261	بُعَاقٌ، 269
بَطْبَطٌ، 256	بَطْعٌ، 259	بُطِيْنٌ، 261	بَعْبَعٌ، 263
بَطَّةٌ، 259	بَطُق، 259	بَطٌّ، 263	بَعْبَعٌ، 263
بَطَّحٌ، 256	بَطَّلٌ، 259	بَطَّا، 263	بَعْبِنٌ، 263
بَطَّحٌ، 256	بَطَّلٌ، 259	بَطَّا، 263	بَعَّةٌ، 269
بَطَّحٌ، 256	بَطَّلٌ، 259	بُطَاءٌ، 263	بَعَتٌ، 263
بَطَّحٌ، 256	بَطَّلٌ، 259	بَطَّازَةٌ، 262	بَعَثٌ، 263
بَطَّحَاءٌ، 256	بُطَّلٌ، 259	بُطَّازَةٌ، 262	بَعِثٌ، 264
بَطَّحَةٌ، 256	بُطَّلَاتٌ، 260	بُطَّازَةٌ، 262	بَعِثٌ، 264
بُطَّحَةٌ، 256	بَطْلِيْنُوْسٌ، 260	بَطَّرٌ، 262	بَعِثٌ، 264
بَطَّحٌ، 257	بُطْمٌ، 260	بَطَّرٌ، 262	بَعِثَةٌ، 264
بَطَّحَةٌ، 257	بِطْمَاجٌ، 260	بَطَّرٌ، 262	بَعَثَرٌ، 264
بَطَّرٌ، 257	بِطْمَانٌ، 260	بَطَّرٌ، 262	بَعَثَرَةٌ، 264
بَطَّرٌ، 257	بَطَّنٌ، 260	بَطَّرٌ، 262	بُعُثُّظٌ، 264
بَطَّرٌ، 257	بَطَّنٌ، 261	بَطَّرَاءٌ، 262	بَعَثُقٌ، 264
بَطَّرٌ، 257	بَطَّنٌ، 260	بَطَّرَةٌ، 262	بَعَجٌ، 265
بِطْرَاسَالِيُونٌ، 258	بَطَّنٌ، 260	بُطَّرَةٌ، 262	بَعَجٌ، 265
بَطَّرَاكَةٌ، 258	بَطَّنٌ، 261	بَطَّرَمٌ، 263	بَعِجٌ، 265
بَطْرُقٌ، 258	بَطَّنٌ، 261	بَطَّرَمِيْتُ، 263	بَعَدٌ، 265
بَطَّرُكٌ، 258	بِطْنَةٌ، 261	بَطَّرِيْرٌ، 262	بَعَدٌ، 266
بِطَّرِيْرٌ، 258	بَطَّوٌ، 255	بِطْمَجٌ، 263	بَعَدٌ، 265

يَعْدُ, 265	بُعْقُطُ, 270	بَغَاتُ, 272	بَعْرُ, 273
يَعْدُ, 266	بَعَكَ, 270	بَغَالُ, 274	بَعْرُ, 273
يَعْدُ, 266	بَعِكَ, 270	بَغَالَهُ, 274	بَعْسُ, 273
يَعْدُ, 266	بَعَكَرَ, 270	بُغَامُ, 275	بَعْسَ, 273
يُعَدُّهُ, 266	بِعَكَ, 270	بَغَايَا, 277	بَعْسَةٌ, 273
بَعْدَرُ, 267	بِعَكَنَ, 270	بُغَايَةٌ, 276	بَعَّضَ, 274
بَعَّرَ, 267	بَعَكُواكًا, 270	بَعْبَرُ, 271	بَعَّضَ, 274
بَعَّرَ, 267	بَعَلَ, 270	بُعْبَعُ, 271	بُحُضُ, 274
بَعِرَ, 267	بَعَلُ, 271	بُغْبُعُ, 271	بِعِضَّةُ, 274
بَعِرُ, 267	بَعَلَ, 270	بُعْبَعَةٌ, 271	بِغِق, 274
بَعِرَةٌ, 267	بَعَلُ, 270	بَعَّتَ, 272	بَعَلُ, 274
بَعِرَةٌ, 267	بَعَلَةٌ, 271	بَعْتُ, 272	بَعَلُ, 274
بِعْرَصُ, 267	بِعَمَ, 271	بَعَّتَ, 272	بَعَمَ, 275
بَعْرَقُ, 267	بِعْنَسُ, 271	بَعْنَاءُ, 272	بَعَمَ, 275
بِعْسُ, 267	بَعْنَسُ, 271	بَعْنَةٌ, 272	بَعَمَةٌ, 275
بِعِصُ, 268	بِعْنَقُ, 271	بُعْنَةٌ, 272	بُعَمَةٌ, 275
بِعِصِصُ, 268	بِعُوضُ, 268	بَعْبَرُ, 272	بِغْنِج, 275
بِعْصُوصُ, 268	بِعَى, 271	بُعْبَرَةٌ, 272	بَعُوُ, 275
بِعْصُوصَةٌ, 268	بِعَيْتُ, 264	بِعَجَّ, 277	بَعُوُ, 277
بِعَّضَ, 268	بُعَيْثِرَانُ, 271	بُعْدَادِيَّةُ, 272	بَعُوُ, 275
بِعَّضَ, 268	بِعَيْجُ, 265	بِغَدَد, 272	بَعُوَّةُ, 275
بِعَّضُ, 268	بِعَيْدُ, 266	بِغَدَن, 272	بَعُوضُ, 274
بِعِضَّةُ, 268	بُعَيْدُ, 266	بَعْرُ, 273	بَعُومُ, 275
بِعَطُ, 268	بَعِيرُ, 267	بَعْرُ, 273	بِغَى, 275
بِعَعُ, 269	بَعِيلَةٌ, 271	بَعْرُ, 273	بِغَى, 275
بُغْفُطُ, 269	بِعُ, 274	بَعْرُ, 273	بِغِي, 276
بُغْفُطَةٌ, 269	بُعُ, 274	بَعْرُ, 273	بِغِي, 276
بِعَقَّ, 269	بِغَا, 275	بَعْرَةٌ, 273	بُغْيَبُ, 271
بِعَقُ, 269	بُغَاءُ, 276	بِغْرِصُ, 273	بِغِيَّةُ, 276

بُعِيَّةٌ، 276	بَقَرٌ، 277، 278	بَقَمٌ، 283	بَكَّةٌ، 288
بَغِيثٌ، 272	بُقْرٌ، 278	بَقِمٌ، 283	بَكَّتْ، 285
بُعَيْثَاءُ، 272	بَقْرَةٌ، 278	بُقْمٌ، 283	بَكَّتْ، 285
بَغِيضٌ، 274	بُقْرَةٌ، 278	بِقِنٌ، 283	بَكَّرَ، 285
بُقْتُ، 277	بِقْرَجٌ، 279	بُقُوَّةٌ، 283	بَكَّرَ، 286
بَقِيٌّ، 281	بَفْسٌ، 279	بُقُوْقٌ، 281	بَكَّرَ، 285
بَقِيٌّ، 281	بَقَطٌ، 279	بُقُولٌ، 283	بَكَّرَ، 286
بَقَا، 283	بَقَطٌ، 279	بُقُوَى، 284	بَكَّرَ، 285
بَقَاءٌ، 284	بَقَطٌ، 279	بَقِيٌّ، 284	بَكَّرَ، 285، 286
بَقَارٌ، 279	بَقَطٌ، 279	بَقِيٌّ، 283	بَكَّرَةٌ، 286
بُقَارِيٌّ، 279	بُقْطَةٌ، 279	بَقِيٌّ، 283	بُكَّرَةٌ، 286
بُقَارِيٌّ، 279	بِقَطْرٌ، 280	بَقِيَّةٌ، 284	بُكَّرَةٌ، 286
بُقَاطٌ، 279	بَقَعٌ، 280	بَقِيْرٌ، 279	بُكَّرَجٌ، 287
بَقَاعٌ، 280	بَقَعٌ، 280	بَقِيْرَةٌ، 279	بُكَّسَ، 287
بَقَائٌ، 281	بَقَعٌ، 280	بُقَيْرِيٌّ، 279	بُكَّسَةٌ، 287
بَقَائٌ، 282	بَقَعٌ، 280	بَقِيْعٌ، 280	بُكَّشَ، 287
بَقَالَاوٌ، 283	بُقْعٌ، 280	بَقِيْلَةٌ، 282	بُكَّعٌ، 287
بَقَالَةٌ، 283	بُقْعَانٌ، 281	بَكٌّ، 287	بُكَّعٌ، 287
بُقَامَةٌ، 283	بَقِعَةٌ، 280	بَكٌّ، 284	بُكَّعٌ، 287
بُقْبَائٌ، 277	بُقْعَةٌ، 280	بَكَّا، 289	بُكَّعَةٌ، 287
بُقْبَقِيٌّ، 277	بُقْعَةٌ، 280	بَكَّا، 284	بُكُّكٌ، 288
بُقْبَقَةٌ، 277	بُقَّقٌ، 281	بَكَّاءٌ، 289	بُكِّلَ، 288
بُقَّتْ، 277	بُقَّلَ، 282	بُكَّاءٌ، 289	بُكِّلَ، 288
بُقَّتْ، 277	بُقَّلَ، 281	بُكَّاءٌ، 289	بُكِّلَ، 288
بِقْجٌ، 277	بُقَّلَ، 282	بُكَّاءٌ، 289	بُكِّلَ، 288
بِقْدٌ، 277	بُقَّلَ، 282	بُكَّاءٌ، 289	بُكِّلَ، 288
بَقَّرَ، 278	بُقَّلَاوَهُ، 283	بُكَّاءٌ، 289	بُكِّلَ، 288
بَقَّرَ، 278	بُقِّلَهُ، 282	بُكَّاءٌ، 289	بُكِّلَ، 288
بَقَّرَ، 277	بُقَّمٌ، 283	بُكَّاءٌ، 289	بُكِّلَ، 288

بكن, 289	بلاس, 297	بله, 305	بلحيات, 293
بكور, 286	بلاس, 297	بلت, 291	بلخ, 293
بكوريه, 286	بلاص, 290	بلت, 291	بلخ, 293
بكوش, 287	بلاط, 299	بلت, 291	بلخ, 293
بكي, 289	بلاطح, 299	بلت, 291	بلخت, 293
بكي, 289	بلاعق, 300	بلت, 291	بلخص, 293
بكي, 289	بلاع, 301	بلت, 291	بلخييه, 293
بكي, 284	بلاع, 302	بلتعاي, 291	بلد, 294
بكيره, 286	بلاغات, 301	بلتعه, 291	بلد, 294, 295
بكيك, 288	بلاغه, 301	بلتعي, 291	بلد, 293, 294
بكيك, 288	بلاغي, 301	بلتم, 291	بلد, 294
بكيه, 288	بلال, 305	بلتي, 291	بلد, 295
بكيم, 289	بلال, 305	بلتي, 291	بلدام, 296
بل, 304	بلاله, 306	بلث, 291	بلده, 295
بل, 304	بلاليط, 299	بلثق, 292	بلده, 295
بل, 289	بلام, 307	بلج, 292	بلدح, 295
بل, 305	بلام, 307	بلج, 292	بلدح, 295
بل, 305	بلان, 306	بلج, 292	بلدك, 296
بلا, 308	بلبال, 291	بلج, 292	بلدم, 296
بلاء, 309	بلبس, 290	بلج, 292	بلدم, 296
بلاء, 309	بلبل, 290	بلج, 292	بلدم, 296
بلابل, 291	بلبل, 290	بلجه, 292	بلدر, 296
بلاخ, 293	بلبله, 291	بلجم, 292	بلدم, 296
بلاخ, 293	بلبله, 290	بلح, 293	بلر, 296
بلاخيه, 293	بلبيي, 291	بلح, 293	بلج, 296
بلاده, 295	بلبول, 291	بلح, 292	بلز, 296
بلاري, 296	بله, 305	بلح, 293	بلز, 296
بلار, 290	بله, 305	بلحه, 293	بلس, 296
بلار, 290	بله, 56	بلخلح, 293	بلس, 296

بَلِسُ، 297	بلعب، 300	بُلُقَّةُ، 303	بَلِئِصَاةٌ، 298
بَلَسُ، 297	بُلَعَّةٌ، 300	بُلْفُظٌ، 303	بَلِئِصَاةٌ، 298
بُلْسُ، 297	بَلْعَسُ، 300	بَلْقَعٌ، 303	بَلَنْطٌ، 307
بِلْسَامٌ، 297	بُلْعُصٌ، 300	بَلْقَعٌ، 303	بَلَنْقَعٌ، 303
بَلْسَانٌ، 297	بَلْعُقٌ، 300	بَلْقَعَةٌ، 303	بَلَّةٌ، 307
بلسك، 297	بَلْعَاكٌ، 300	بَلْقَعِيٌّ، 303	بَلَةٌ، 308
بَلْسَمٌ، 297	بَلْعَاكٌ، 300	بُلْقُوطٌ، 303	بَلَةٌ، 308
بَلْسَمٌ، 297	بلعل، 300	بَلَكٌ، 303	بلهر، 308
بُلْسُنٌ، 297	بَلْعَمٌ، 300	بُلُّكٌ، 304	بَلْهَسَ، 308
بلشن، 297	بَلْعَمٌ، 300	بلكت، 304	بَلْهَصَ، 308
بَلَّصَ، 297	بُلْعَمٌ، 300	بَلْكَعٌ، 304	بَلْهَقٌ، 308
بَلَّصَ، 297	بَلْعَوَسٌ، 300	بَلَّلَ، 304	بلهن، 308
بَلَّصَ، 298	بَلْعَوْمٌ، 300	بَلَّلَ، 305	بِلَوٌ، 309
بَلَّصَةٌ، 298	بَلَّغٌ، 301	بُلِّلَ، 305	بَلُوحٌ، 293
بلصق، 298	بَلَّغٌ، 300	بَلَلَاتٌ، 306	بَلَوْرٌ، 296
بَلْصَقَةٌ، 298	بَلَّغٌ، 300	بَلَلَةٌ، 305	بَلُوسٌ، 297
بَلْصَمٌ، 298	بَلَّغٌ، 301	بُلَلَةٌ، 305	بَلُوطٌ، 299
بَلْصُوصٌ، 298	بَلَّغٌ، 301	بَلَّمٌ، 307	بَلُوطَةٌ، 299
بَلِصَى، 298	بَلَّغٌ، 301	بَلَّمٌ، 307	بَلُوعٌ، 300
بَلَّطٌ، 298	بَلَّغَةٌ، 301	بَلَّمٌ، 307	بَلُوعٌ، 302
بَلَّطٌ، 298	بَلَّغَةٌ، 301	بَلَّمَاءٌ، 307	بَلُوعٌ، 302
بَلَّطٌ، 299	بَلَّغَتْ، 302	بَلَمَةٌ، 307	بَلُوقٌ، 303
بَلَّطٌ، 299	بَلَّغَمٌ، 302	بلن، 307	بُلُولٌ، 306
بَلْطَةٌ، 299	بَلَّغَمِيٌّ، 302	بَلَنْدٌ، 295، 307	بُلُولَةٌ، 306
بَلْطَةٌ، 299	بُلْغِينِ، 302	بَلَنْدَحٌ، 296	بَلُوى، 309
بَلْطَحٌ، 299	بَلَّقٌ، 302	بَلَنْدَمٌ، 296	بَلَى، 310
بَلَّغٌ، 299	بَلَّقٌ، 303	بَلَنْدَى، 295	بَلَى، 310
بَلَّغٌ، 299	بَلَّقٌ، 302	بَلَنْزَى، 307	بُلَى، 306
بَلَّغٌ، 299، 300	بَلِيقٌ، 302	بَلَنْسَمٌ، 307	بَلِيٌّ، 310

بَلِي، 309	بَنَاة، 315	بُنْدُوقٌ، 312	بُتُودَةٌ، 311
بِلِي، 306	بَنَاسَتْ، 312	بُنْدُقِيَّةٌ، 312	بُنُونٌ، 314
بِلِي، 310	بَنَاقِيسُ، 313	بِنْدِك، 312	بَنَوِيٌّ، 316
بَلَيَّانٌ، 306	بَنَانٌ، 314	بَنْدُوقٌ، 312	بِنِي، 314
بَلِيَّةٌ، 310	بُنَانَةٌ، 314	بِنِر، 312	بَبِي، 314
بَلِيَتْ، 291	بِنَايَةٌ، 314	بَنْسَس، 312	بَبِي، 314
بَلِيَتْ، 291	بَتَّبِكُ، 310	بَبِسَس، 312	بَبِيَارٌ، 316
بَلِيحٌ، 292	بِنِين، 310	بَبَشَس، 312	بُبَيَّانٌ، 315
بَلِيحَاءٌ، 293	بَنَّةٌ، 313	بَبَشَس، 312	بَبَيَّةٌ، 314
بَلِيدٌ، 295	بِنْت، 310	بَبِنَشُ، 312	بُبَيَّةٌ، 314
بُلَيْدَةٌ، 295	بِنْتُ، 310, 316	بَبِنَصِرٌ، 312	بُبَيَّةٌ، 314
بَلِيْرٌ، 290	بِنْت، 310	بَبِنَضَل، 312	بَبَيَّقَةٌ، 313
بُلَيْسِمَانٌ، 310	بَبَجَّ، 310	بَبِنَط، 312	بَبِنِيْنٌ، 314
بَلِيْعٌ، 300	بَبَجَّ، 310, 311	بَبِنَط، 312	بِه، 316
بَلِيْعٌ، 301	بَبَجَّ، 311	بَبُنْظُرٌ، 262, 312	بِهَةٌ، 326
بُلَيْقِيٌّ، 303	بُبُجَّ، 311	بَبُنْظِيَانٌ، 263	بِهَاءٌ، 326
بَلِيلٌ، 306	بَبُجَّ، 311	بَبِنَف، 312	بِهَاءٌ، 317
بَلِيلَةٌ، 306	بَبَجْرٌ، 311	بَبَنَفْسَجٌ، 312	بِهَاءٌ، 317, 326
بَلِيْلَجٌ، 292, 310	بَبَنْجَرَةٌ، 311	بَبَنَفْسُ، 312	بِهَاتٌ، 318
بِمٌ، 310	بَبَنْجَكِشْتٌ، 311	بَبَتَّق، 313	بِهَادُوْرٌ، 317
بِمٌ، 310	بَبَنْجَنْجِسْتٌ، 311	بَبَنَق، 312	بِهَارٌ، 320
بِم، 310	بَبَنْدَ، 311	بَبُنْفَمٌ، 313	بِهَارٌ، 320
بَبِنٌ، 313	بَبَنْدٌ، 311	بَبِنَك، 313	بُهَاكِئَةٌ، 323
بَبِنٌ، 310	بَبِنْدٌ، 311	بَبَنِكٌ، 313	بِهَالِقٌ، 324
بُبُنٌ، 313	بَبُنْدَارٌ، 311	بَبُنِكٌ، 313	بِهَامٌ، 325
بَبِنٌ، 313	بَبَنْدَرٌ، 311	بَبَنِكَامٌ، 313	بُهَانِسٌ، 326
بُبُنٌ، 310	بَبَنْدَقٌ، 311	بَبِنَم، 313	بِهَابَةٌ، 317
بَبَنَاءٌ، 315	بَبُنْدُقٌ، 311	بَبِنَن، 313	بِهَبَةٌ، 317
بَبِنَاءٌ، 314	بَبَنْدَقَةٌ، 311	بَبُوَّةٌ، 316	بِهَبِيٌّ، 317

بَهَّتْ, 317	بَهْرَمٌ, 321	بَهْلَةٌ, 323	بَهِيٌّ, 326
بَهْتٌ, 317	بَهْرَمٌ, 321	بِهْلَسٌ, 324	بِهَيْتَةٌ, 317
بَهْتٌ, 317	بَهْرَمَانٌ, 321	بِهْلَصٌ, 324	بِهَيْجٌ, 318
بُهْتُ, 317	بَهْرَمَةٌ, 321	بِهْلَقٌ, 324	بِهَيْرٌ, 320
بُهْتُ, 317	بَهْرٌ, 321	بِهْلَقٌ, 324	بِهَيْرَةٌ, 320
بُهْتَانٌ, 317	بَهْرَاؤٌ, 321	بِهْلِقٌ, 324	بُهَيْصِلٌ, 322
بُهْتَرٌ, 318	بَهْرَرٌ, 321	بِهْلَقَةٌ, 324	بِهَيْلَةٌ, 324
بُهْتُرٌ, 318	بَهْرَرَةٌ, 321	بُهْلَلٌ, 324	بِهَيْمٌ, 325
بُهْتٌ, 318	بَهْسٌ, 321	بُهْلَوَانٌ, 324	بِهَيْمَةٌ, 325
بُهْتَةٌ, 318	بَهْسٌ, 321	بُهْلَوْلٌ, 324	بِهَيْمِيٌّ, 325
بُهَّجٌ, 318	بَهْسٌ, 322	بُهْمٌ, 324	بِهَيْمِيَّةٌ, 325
بُهَّجٌ, 318	بَهْصٌ, 322	بَهَمٌ, 324	بُوٌّ, 338
بُهَّجٌ, 318	بَهْصٌ, 322	بَهَمَةٌ, 325	بُوٌّ, 327
بُهَّجٌ, 318	بَهْصَلٌ, 322	بُهْمَةٌ, 325	بُو زِيدَانٌ, 332
بُهَّجٌ, 318	بُهْصَلٌ, 322	بُهْمَةٌ, 325	بَوَّءٌ, 327
بُهَّجَةٌ, 318	بُهْصَلَةٌ, 322	بُهْمَنٌ, 325	بَوَاءٌ, 328
بُهْدٌ, 318	بُهْصُمٌ, 322	بُهْمِيٌّ, 325	بَوَابٌ, 328
بُهْدِرٌ, 318	بُهْضٌ, 322	بُهْنٌ, 326	بَوَابَةٌ, 328
بُهْدَلٌ, 319	بُهْطٌ, 322	بُهْنَانَةٌ, 326	بَوَابَةٌ, 328
بُهْرٌ, 319	بُهْطٌ, 322	بُهْنَسٌ, 326	بَوَائِيٌّ, 328
بُهْرٌ, 320	بُهَّعٌ, 322	بُهْنَيْسٌ, 326	بَوَاحٌ, 330
بُهْرٌ, 319	بُهَقٌ, 323	بُهْوٌ, 326	بَوَاؤٌ, 331
بُهْرٌ, 320	بُهَكَّتٌ, 323	بُهْوَتٌ, 318	بَوَارٍ, 331
بُهْرَامٌ, 321	بُهَكَلٌ, 323	بُهْوَرٌ, 320	بُوَارَانِيَّةٌ, 332
بُهْرَامَجٌ, 321	بُهَكْنٌ, 323	بُهْوَرٌ, 327	بَوَارِيٌّ, 332
بُهْرَةٌ, 320	بُهَلٌ, 323	بُهْوَنِيَّةٌ, 327	بَوَاقٌ, 336
بُهْرَجٌ, 321	بُهَلٌ, 323	بُهْوَنِيَّةٌ, 326	بُوالٌ, 337
بُهْرَجٌ, 320	بُهَلٌ, 323	بُهِيٌّ, 326	بُوالهٌ, 337
بُهْرَسٌ, 321	بُهَلٌ, 323	بُهِيٌّ, 327	بُوالهٌ, 337

بَوَانٍ, 315	بَوُسٍ, 169	بُوقَةٌ, 336	بَيٍّ, 348
بُوانٌ, 338	بُوسٌ, 332	بُوقِيصَا, 336	بَيَّابٌ, 339
بَوَائِكُ, 337	بُوسٌ, 170	بُوقِينَارٌ, 336	بَيَاتٌ, 340
بَوَّابٌ, 328	بُوسْطَةٌ, 332	بَوُكٌ, 336	بِيَاحٌ, 330, 340
بُوبٌ, 168	بُوسَلِيكٌ, 332	بَوُكَاءٌ, 337	بَيَّاحَةٌ, 341
بَوُّبَاتٌ, 329	بوسيرٌ, 332	بَوُلٌ, 171	بَيَّادَةٌ, 341
بُوبُوٌ, 168	بَوَّشٌ, 333	بَوَلٌ, 337	بَتَّارٌ, 169
بَوَّةٌ, 338	بَوَّشٌ, 333	بَوُلٌ, 337	بَيَّاسِرَةٌ, 239
بُوتٌ, 329	بَوَّشِيٌّ, 333	بُولَادٌ, 295, 338	بَيَّاضٌ, 343
بُوتَقَةٌ, 329	بَوَّشِيَّةٌ, 333	بَوَلَةٌ, 337	بَيَّاضَةٌ, 343
بَوْتٌ, 329	بَوَّصٌ, 333	بَوَلَةٌ, 337	بَيَّاضِيَّةٌ, 344
بَوَّجٌ, 329	بَوَّصٌ, 333	بُولْتِيكَةٌ, 338	بَيَّاعٌ, 345
بَوَّحٌ, 330	بَوَّصٌ, 333	بُولَسٌ, 297	بَيَّاعَةٌ, 345
بُوحٌ, 330	بَوَّصَاءٌ, 333	بَوَّلَعٌ, 300	بَيَّانٌ, 347
بَوَّحِي, 330	بَوَّصَلَةٌ, 333	بُولِيجَةٌ, 338	بَيَّانِيَّاتٌ, 347
بُوحٌ, 330	بَوَّصِيٌّ, 333	بُومٌ, 338	بَيَّبٌ, 339
بَوْدٌ, 330	بُوصِيرٌ, 250, 333	بُونٌ, 338	بَيَّرُورٌ, 339
بُودَقَةٌ, 330	بُوطَانِيَّةٌ, 334	بَوْنَةٌ, 338	بَيَّبَطٌ, 339
بَوْرٌ, 331	بُوطَةٌ, 334	بَوَّةٌ, 338	بَيْتٌ, 340
بُورٌ, 331	بَوَّعٌ, 334	بُوَّةٌ, 338	بَيَّتٌ, 339
بُورَةٌ, 332	بُوعٌ, 335	بُوهَةٌ, 338	بَيْتٌ, 339
بُورَةٌ, 169	بَوَّعَاءٌ, 335	بُوَّحٌ, 330	بَيْتَةٌ, 340
بُورِقٌ, 224	بُوغَارٌ, 335	بُوَّوقٌ, 336	بَيْتٌ, 340
بُورَنَكٌ, 332	بُوعْلُصُنٌ, 335	بُوُونَةٌ, 171	بِيحٌ, 340
بُورِيٌّ, 331, 332	بَوَّقٌ, 335	بَوِي, 339	بِيحٌ, 340
بُورِيطَسٌ, 332	بَوَّوقٌ, 336	بَوِي, 339	بَيَّحَانٌ, 340
بَوَّرٌ, 332	بُوقٌ, 336	بَوِّيٌّ, 339	بَيَّحَانِيَّةٌ, 340
بُورٌ, 332	بُوقَالٌ, 283	بُويا, 339	بَيِّدٌ, 341
بُورَةٌ, 332	بَوَّقَةٌ, 336	بُوبُوبٌ, 329	بَيِّدٌ, 341

بَيِّدَاءُ, 341	بَيْش, 342	بَيْلَةٌ, 337	تَا, 349
بَيِّدَانَةٌ, 341	بَيْشٌ, 342	بَيْلَسٌ, 346	تَاءٌ, 349, 397
بَيِّدَحٌ, 192	بَيْشَ, 342	بَيْلَسَانٌ, 346	تَابٌ, 353
بَيِّدَحٌ, 341	بَيْصٌ, 342	بَيْلَمٌ, 307, 346	تَابَ, 389
بَيِّدَحَةٌ, 192	بَيْضَ, 342	بِيم, 346	تَابَ, 349
بَيِّدَرٌ, 195	بَيْضٌ, 343	بَيْنٌ, 347	تَابَا, 58
بَيِّدَرٌ, 195, 341	بَيْضَاءُ, 344	بَيِّنٌ, 346	تَابَّتَ, 49
بَيِّدَرِيٌّ, 195	بَيْضَانٌ, 344	بَيِّنٌ, 347	تَابَّتَ, 49
بِيدٌ, 341	بَيْضَةٌ, 343	بَيِّنٌ, 346	تَابَّدَ, 50
بَيِّدَارٌ, 202	بَيْضِيٌّ, 344	بَيِّنٌ, 347	تَابَّسَ, 52
بَيِّدَقٌ, 203	بَيْطَرٌ, 258	بَيِّنَا, 347	تَابَّشَ, 53
بَيِّدَمَانٌ, 341	بَيْطَرٌ, 257, 344	بَيِّنَةٌ, 347	تَابَّضَ, 53
بِير, 341	بَيْطَرٌ, 258	بَيِّنَطٌ, 348	تَابَّطَ, 53
بِيرٌ, 169	بَيْطٌ, 344	بَيِّنُونَةٌ, 348	تَابَعَ, 354
بِيرَةٌ, 169	بَيْطَرٌ, 262, 344	بَيْنِبٌ, 348	تَابِعٌ, 354
بَيْرِقٌ, 341	بَيْعٌ, 335, 345	بِيَهَس, 348	تَابِعَةٌ, 355
بَيْرُقْدَارٌ, 341	بَيْعٌ, 345	بَيَّهَسٌ, 348	تَابِعِيٌّ, 355
بَيْرُقْدَارِيَّةٌ, 341	بَيْعَةٌ, 345	بَيَّهَسِيَّةٌ, 348	تَابَّقَ, 54
بَيْرَمٌ, 229, 341	بَيْعَةٌ, 345	بَيَّهَنٌ, 326, 348	تَابَلٌ, 356
بَيْرَارٌ, 233	بَيْعٌ, 345	بِيو, 348	تَابَلَ, 356
بَيْرَارَةٌ, 233	بَيْق, 345	بَيُّوتٌ, 340	تَابَّتَ, 56
بَيْرَزٌ, 341	بَيْقَرٌ, 279	بَيُّوتَةٌ, 340	تَابَّهَ, 57
بَيْسٌ, 170	بَيْقَرٌ, 278, 345	بَيُّونٌ, 347	تَابُوتٌ, 389
بَيْسَ, 169	بَيْقِرَانٌ, 279	بِي, 348	تَابُورٌ, 353
بَيْسٌ, 170	بَيْقِرَةٌ, 279	بِيَّةٌ, 328	تَابَّى, 58
بَيْسَ, 169	بَيْقِيَّةٌ, 345	بَيْتِسٌ, 170	تَابَّأَ, 350
بَيْسِرِيٌّ, 342	بَيْكٌ, 345, 346	بَيْتِسٌ, 170	تَابَّانَاءُ, 350
بَيْسِكَ, 342	بَيْكَارٌ, 346	بَيْلٌ, 171	تَابَّانَةٌ, 350
بَيْسَمٌ, 342	بِيل, 346	ت, 348, 349	تَابَّتَ, 59

تَأْتِي، 60	تَأَدَّدَ، 76	تَأَزَى، 95	تَأَفَّقَ، 113
تَأْتِي، 62	تَأَدَّى، 79	تَأَزَى، 96	تَأَفَّلَ، 114
تَأَثَّتْ، 63	تَأَدَى، 78, 155	تَأَسَ، 351	تَأَفَّنَ، 115
تَأَثَّرَ، 63	تَأَدَّنَ، 81	تَأَسَ، 394	تَأَفِهَهُ، 374
تَأَثَّفَتَ، 65	تَأَدَّى، 82	تَأَسَّرَ، 97	تَأَقَ، 391
تَأَثَّلَ، 65	تَأَزَّ، 364	تَأَسِعَ، 369	تَأَقَّ، 351
تَأَثَّمْ، 66	تَأَزَ، 390, 393	تَأَسَّفَ، 99	تَأَقَّهُ، 351
تَأَجُّ، 389	تَأَزَّ، 350	تَأَسَّلَ، 100	تَأَكُّ، 375
تَأَجَّ، 389	تَأَرَبَ، 360	تَأَسَّنَ، 100	تَأَكَّ، 395
تَأَجَّجَ، 398	تَأَرَّبَ، 82	تَأَسَّعَاءَ، 369	تَأَكَّرَ، 117
تَأَجَّجَ، 67	تَأَرَّهَ، 350, 390	تَأَسَّوْمَةَ، 351	تَأَكَّلَ، 118
تَأَجَّهَ، 389	تَأَرَّتْ، 83	تَأَسَّى، 101	تَأَكِيدُ، 116
تَأَجَّجَ، 67	تَأَرَّجَ، 83	تَأَسَى، 101	تَأَلَّ، 378
تَأَجَّرَ، 358	تَأَرَّرُ، 364	تَأَسَّيْسَ، 98	تَأَلَّ، 379, 391
تَأَجَّرُ، 358	تَأَرَّسَ، 364	تَأَشَّبَ، 102	تَأَلَّ، 381
تَأَجَّرَةٌ، 358	تَأَرَّصَ، 365	تَأَشَّنَ، 104	تَأَلَّ، 391
تَأَجَّلَ، 69	تَأَرَّضَ، 86	تَأَشِيرَ، 104	تَأَلَّ، 351
تَأَجَّمْ، 70	تَأَرَّكَ، 367	تَأَصَّرَ، 105	تَأَلَّبَ، 375
تَأَخَّ، 390, 393	تَأَزَى، 90	تَأَصَّصَ، 106	تَأَلَّبَ، 121
تَأَحَّدَ، 71	تَأَزَّيْحَ، 84	تَأَصَّلَ، 107	تَأَلَّبَ، 121, 351
تَأَحِمَّ، 359	تَأَزَّ، 390, 393	تَأَطَّرَ، 109	تَأَلَّدَ، 122
تَأَخَّ، 359	تَأَزَّ، 350	تَأَطَّطَ، 109	تَأَلَّسَ، 122
تَأَخَّ، 390, 393	تَأَزَّبَ، 91	تَأَطَّمْ، 110	تَأَلَّفَ، 377
تَأَخَّرَ، 73	تَأَزَّجَ، 92	تَأَعَّ، 371	تَأَلَّفَ، 123
تَأَخَّمَ، 360	تَأَزَّرَ، 92, 93	تَأَعَّ، 390, 394	تَأَلَّفَ، 123
تَأَخَّى، 75	تَأَزَّفَ، 93	تَأَعَّهُ، 395	تَأَلَّقَ، 124
تَأَخِيَّةَ، 75	تَأَزَّقَ، 94	تَأَعَّسَ، 370	تَأَلَّمْ، 127
تَأَخِيْدُ، 73	تَأَزَّلَ، 94	تَأَفَّ، 391	تَأَلَّهَ، 379
تَأَدَّبَ، 76	تَأَزَّمْ، 95	تَأَفَّرَ، 373	تَأَلَّوْ، 379

تالى، 380	تَأْتَى، 150	تَبَّ، 352	تَبَاعَضَ، 274
تَأَلَّى، 128	تَانِيٌّ، 386	تَبَا، 357	تَبَاعَمَ، 275
تَأْلَيْفٌ، 123	تَاهَ، 392، 396	تَبَابٌ، 352	تَبَاغَى، 276
تَامٌ، 384	تَاهَلَ، 152	تَبَابًا، 168	تَبَاكٌ، 287
تَامَ، 395	تَاهَمَ، 388	تَبَاعِيَهُ، 356	تَبَاكِي، 289
تَامَ، 351	تَاهَهُ، 151	تَبَاتٌ، 176	تَبَاتٌ، 356
تَامِرٌ، 382	تَأَوَّبَ، 154	تَبَاخَتْ، 182	تَبَالَهُ، 356
تَأَمَّرَ، 132	تَأَوَّدَ، 155	تَبَاخَسَ، 187	تَبَالَحَ، 293
تَامَّرَ، 132	تَأَوَّقَ، 157	تَبَادَ، 193	تَبَالَطَ، 299
تَأَمَّعَ، 134	تَأَوَّلَ، 157	تَبَادَحَ، 192	تَبَالَغَ، 301
تَامَكٌ، 383	تَأَوَّنَ، 159	تَبَادَهَ، 199	تَبَالَهَ، 308
تَأَمَّلَ، 134	تَأَوَّى، 160	تَبَادَى، 200	تَبَالَى، 309
تَأَمَّمَ، 135	تَأَوَّى، 160	تَبَارَ، 353	تَبَانٌ، 357
تَأَمَّهَ، 140	تَأَوَّلَ، 158	تَبَارًا، 205	تُبَانٌ، 357
تَامُورٌ، 382	تَاوِيلَةٌ، 391	تَبَارَزَ، 216	تَبَانَةٌ، 357
تَامُورٌ، 133	تَأَى، 352	تَبَارَكَ، 226	تَبَانَةٌ، 357
تَأْمُورَةٌ، 133	تَائِبٌ، 389	تَبَارَى، 232	تَبَاهَتْ، 318
تَأْمُورِيٌّ، 134	تَائِجٌ، 389	تَبَارِيحٌ، 210	تَبَاهَجَ، 318
تَامُولٌ، 383	تَأَيَّدَ، 161	تَبَارِيقٌ، 224	تَبَاهَشَ، 322
تَأَى، 140	تَائِرٌ، 390	تَبَارِجٌ، 233	تَبَاهَلَ، 323
تَانَ، 387	تَائِرَ، 393	تَبَارِجَ، 233	تَبَاهَى، 326
تَانَ، 352	تَائِسَ، 394	تَبَارَى، 237	تَبَاوَأَ، 327
تَأَنَّثَ، 143	تَأَيَّسَ، 162	تَبَاشَرَ، 245	تَبَاوَشَ، 333
تَانَحَ، 386	تَائِعٌ، 395	تَبَاشِيرٌ، 246	تَبَانَسَ، 170
تَانِحٌ، 386	تَائِكٌ، 395	تَبَاصَرَ، 249	تَبَايَعَ، 345
تَأَنَّسَ، 144	تَائِمٌ، 351	تَبَاطَأَ، 255	تَبَايَنَ، 346
تَأَنَّفَ، 146	تَأَيَّمٌ، 163	تَبَاطَنَ، 260	تَبَايُنٌ، 348
تَأَنَّقَ، 147	تَايَهُ، 396	تَبَاعَدَ، 265	تَبَبَ، 352
تَأَنَّنَ، 148	تَأَيَّى، 165	تَبَاعَلَ، 270	تَبَّهَ، 353

تَبَّهٌ, 353	تَبَدَّحَ, 201	تَبَزَّكَعَ, 228	تَبَطَّحَ, 256
تَبْتَبَتَ, 353	تَبَدَّحَ, 201	تَبَرَّمَ, 228	تَبَطَّحَ, 257
تَبَتَّتْ, 172	تَبَدَّرَ, 202	تَبَزَّنَسَ, 229	تَبَطَّشَنَ, 258
تَبَتَّلَكَ, 174	تَبَدَّلَ, 204	تَبَزَّهَنَ, 231	تَبَطَّلَ, 259
تَبَتَّلَ, 174	تَبَذَّرَ, 202	تَبَرَّى, 232	تَبَطَّنَ, 260
تَبْتُ, 353	تَبَّرَ, 353	تَبَرَّهَ, 206	تَبَطَّرَمَ, 263
تَبَّرَ, 176	تَبَّرَ, 353	تَبَرَّيَّةَ, 353	تَبَّعَ, 354
تَبَجَّجَ, 177	تَبَّرَ, 353	تَبَرَّرَ, 233	تَبَّعَ, 354
تَبَجَّحَ, 178	تَبَّرَ, 353	تَبَرَّعَ, 234	تَبَّعَ, 354
تَبَجَّرَ, 179	تَبَّرَأَ, 205	تَبَرَّلَ, 235	تَبَّعَ, 353
تَبَجَّحَ, 181	تَبَّرَأَ, 205	تَبَرَّلَهُ, 236	تُبَّعَ, 354
تَبَخَّرَ, 181	تَبَّرَأَ, 207	تَبَسَ, 353	تُبَّعَ, 354
تَبَحَّثَ, 182	تَبَّرَسَ, 207	تَبَسَّسَ, 238	تُبَّعَ, 354
تَبَخَّرَ, 182	تَبَّرَجَ, 208	تَبَسَّرَ, 239	تُبَّعَ, 354
تَبَحَّرَ, 183	تَبَّرَدَ, 211	تَبَسَّطَ, 241	تُبَّعَهُ, 355
تَبَخَّجَ, 185	تَبَّرَ, 353	تَبَسَّلَ, 243	تَبَعَّتْ, 264
تَبَخَّرِيَّةَ, 186	تَبَّرَرَ, 214	تَبَسَّمَ, 244	تَبَعُّقُ, 265
تَبَخَّرَ, 186	تَبَّرَرَ, 216	تَبَسِّي, 353	تَبَعَّجَ, 265
تَبَخَّرَ, 186	تَبَّرَصَ, 218	تَبَشَّشَ, 245	تَبَعَّرَ, 267
تَبَخَّصَ, 188	تَبَّرَضَ, 219	تَبُسَّرَ, 246	تَبَعَّصَ, 268
تَبَخَّضَلَ, 188	تَبَّرَظَلَ, 220	تَبَضَّبَصَ, 249	تَبَعَّضَ, 268
تَبَخَّلَصَ, 189	تَبَّرَظَمَ, 220	تَبَصَّرَ, 249	تَبَعَّقَ, 269
تَبَدَّأَ, 190	تَبَّرَعَ, 221	تَبَصَّرَهُ, 250	تُبَّعِي, 355
تَبَدَّحَ, 192	تَبَّرَفَحَ, 224	تَبَصَّصَ, 251	تُبَّعَ, 356
تَبَدَّدَ, 193	تَبَّرَفَشَنَ, 224	تَبَصَّعَ, 251	تَبَعَّغَّرَ, 272
تَبَدَّعَ, 196	تَبَّرَفَطَ, 224	تَبَصَّلَ, 252	تَبَعَّغَّضَ, 274
تَبَدَّلَ, 197	تَبَّرَفَعَ, 225	تَبَضَّضَ, 253	تَبَعَّلَ, 270
تَبَدَّى, 199	تَبَّرَكَ, 226	تَبَصَّعَ, 254	تَبَعَّمَ, 275
تَبْدَاةَ, 202	تَبَّرَكَ, 353	تَبَطَّأَ, 255	تَبَّعَى, 276

تَبَقَّرَ, 278	تَبْلَهَصَ, 308	تَبَوَّشَ, 333	تَتَرَّبَ, 361
تَبَقَّطَ, 279	تَبْلَوَّرَ, 296	تَبَوَّظَ, 334	تَتَرَّتَرَ, 362
تَبَقَّلَ, 282	تَبَّنَ, 356	تَبَوَّعُ, 335	تَتَرَّحَ, 363
تَبَقَّمَ, 283	تَبَّنَ, 356	تَبَوَّعَ, 334	تَتَرَّسَ, 364
تَبَقَّى, 284	تَبَّنَ, 357	تَبَوَّعُ الشَّمْسِ, 355	تَتَرَّعَ, 365
تَبِكَ, 356	تَبَّنَ, 356	تَبَوَّعَ, 335	تَتَرَّفَ, 366
تَبِكَاءُ, 289	تَبَّنَ, 357	تَبَوَّقَ, 335	تَتَرَّى, 357, 368
تَبِكَبَكَ, 284	تَبْنَدَقَ, 311	تَبُوكِي, 337	تَتَعَتَعَ, 370
تَبَكَّرَ, 285	تَبَنَّاكَ, 313	تَبَّيَّ, 353	تَتَلَمَّدَ, 379
تَبَكَّلَ, 288	تَبَيَّ, 314	تَبَيَّانُ, 348	تَتَلَّهَ, 379
تَبَكَّلُ, 288	تَبْنِيكَ, 313	تَبَيَّبَ, 353	تَتَلَّى, 380
تَبَكَّمُ, 288	تَبْهَبَهَ, 317	تَبَيَّتَ, 339	تَبَيَّمَهَ, 385
تَبَلَّ, 356	تَبَهَّجَ, 318	تَبَيَّعَ, 355	تَتَمَّمَ, 384
تَبَلَّ, 356	تَبَهَّرَ, 319	تَبَيَّعَ, 345	تُتُّ, 357
تَبَلُّ, 356	تَبَهَّرَجَ, 321	تَبَيَّفَرَ, 278	تَتَدَّحَ, 386
تَبَلَّبَلَّ, 290	تَبَهَّرَمَ, 321	تَبَلُّ, 356	تَتَنَّنَ, 387
تَبَلَّجَ, 292	تَبَهَّشَ, 321	تَبَيَّنَ, 346	تَتَهَّمَ, 388
تَبَلَّجَ, 293	تَبَهَّكَنَ, 323	تَبَيَّضُ, 344	تَتَو, 357
تَبَلَّحَ, 293	تَبَهَّلَ, 323	تَتَاءَنَ, 352	تَتَوَّجَ, 389
تَبَلَّحَصَ, 293	تَبَهَّلَقَ, 324	تَتَابَعَ, 354	تَتَوَّقَ, 391
تَبَلَّدَ, 294	تَبَهَّمُ, 324	تَتَارَكَ, 367	تَتَيَّرَ, 394
تَبَلَّدَحَ, 295	تَبَهَّسَ, 326	تَتَالَعَ, 376	تَتَيَّعَ, 395
تَبَلَّسَمَ, 297	تَبَوَّءَ, 327	تَتَالَى, 380	تَتَأَبَّ, 397
تَبَلَّصَ, 298	تَبُوبُ, 353	تَتَامَ, 384	تَتَابَرَ, 402
تَبَلَّطَحَ, 299	تَبُوبَ, 328	تَتَاوَنَ, 392	تَتَأَنَّأَ, 397
تَبَلَّغَ, 301	تَبُوتُ, 353	تَتَابَسَ, 394	تَتَاقَفَتَ, 423
تَبَلَّغَةُ, 302	تَبَوَّجَ, 329	تَتَابَعَ, 395	تَتَاقَلَ, 424
تَبَلَّلَ, 304	تَبُودَكُ, 357	تَتَيَّعَ, 354	تَتَأَلَّلَ, 399
تَبَلَّهَ, 308	تَبَوَّرَ, 331	تَتَّرَ, 357	تَتَائَبَ, 397

تَدَبَّتْ, 400	تَدَبَّتْ, 447	تَدَابَّ, 595	تَدَجَّرَمَ, 498
تَدَبَّجَ, 401	تَدَبَّجَ, 404	تَدَابَّ, 596	تَدَجَّرَدَ, 500
تَدَبَّطَ, 403	تَدَابَّ, 452	تَدَبَّ, 357	تَدَجَّرَسَ, 507
تَدَبَّهْنَ, 403	تَدَابَّرَ, 455	تَدَابَّبُ, 357	تَدَجَّرَعَ, 510
تَدَبَّتُمْ, 404	تَدَابَّ, 464	تَدَابَّرَ, 457	تَدَجَّرَفَ, 511
تَدَبَّجِرُ, 405	تَدَابَّجَا, 449	تَدَابَّبَجَبَ, 453	تَدَجَّرَمَ, 514
تَدَبَّ, 357	تَدَابَّحَفَ, 470	تَدَابَّبَرَّ, 455	تَدَجَّرَمَزَ, 515
تَدَبَّيْدُ, 409	تَدَابَّحَمَ, 471	تَدَابَّبَلَّ, 458	تَدَجَّرَةَ, 517
تَدَبَّغَعَ, 415	تَدَابَّغَعَ, 482	تَدَابَّبَنَ, 459	تَدَجَّرِيدُ, 501
تَدَبَّغَلَبَ, 417	تَدَابَّذَلَّ, 484	تَدَابَّبِيْبُ, 453	تَدَجَّرِيْدَةٌ, 501
تَدَبَّغَمَ, 417	تَدَابَّذَبَ, 488	تَدَابَّبُجَّتْ, 463	تَدَجَّرَأَ, 520
تَدَبَّغَبَ, 417	تَدَابَّذَلَّ, 491	تَدَابَّبْتُمْ, 464	تَدَجَّرَزَ, 522
تَدَبَّغَلَّ, 420	تَدَابَّذَى, 493, 494	تَدَابَّبَحَدَرَ, 466	تَدَجَّرَعَ, 524
تَدَبَّغَى, 421	تَدَابَّذَرَةٌ, 358	تَدَابَّبَحَّرَ, 467	تَدَجَّرَفَ, 525
تَدَبَّغَبَ, 422	تَدَابَّذَرَزَ, 506	تَدَابَّبَحْفَلَ, 470	تَدَجَّرَمَ, 527
تَدَبَّغَلَّ, 357	تَدَابَّذَارَى, 518	تَدَابَّبَحَمَ, 471	تَدَجَّرَسَدَ, 529
تَدَبَّغَلَّ, 429	تَدَابَّذَارَزَ, 522	تَدَابَّبَحْجَعَ, 474	تَدَجَّرَسَسَ, 531
تَدَبَّغَلَّ, 430	تَدَابَّذَارَى, 528	تَدَابَّبَحَّرَ, 475	تَدَجَّرَسَمَ, 531
تَدَبَّغَلَّمَ, 431	تَدَابَّذَارَسَرَ, 530	تَدَابَّبَحَّى, 476	تَدَجَّرَسَأَ, 533
تَدَبَّغَلَّ, 428	تَدَابَّذَارَعَ, 536	تَدَابَّبَحَّدَبَ, 476	تَدَجَّرَسَّرَ, 534
تَدَبَّغَلَّمُمْ, 432	تَدَابَّذَارَعَلَ, 544	تَدَابَّبَحَّدَدَ, 478	تَدَجَّرَسَّعَ, 536
تَدَبَّغَلَّ, 435	تَدَابَّذَارَفَى, 552	تَدَابَّبَحَّدَلَّ, 484	تَدَجَّرَسَّمَ, 536
تَدَبَّغَلَّى, 440	تَدَابَّذَارَلَّ, 570	تَدَابَّبَحَّدَبَ, 488	تَدَجَّرَسَّعَبَ, 538
تَدَبَّغَلَّ, 442	تَدَابَّذَارَلَدَ, 560	تَدَابَّبَحَّدَدَ, 489	تَدَجَّرَسَّغَبَى, 538
تَدَبَّغَلَّبَ, 443	تَدَابَّذَارَلَسَ, 564	تَدَابَّبَحَّدَمَ, 492	تَدَجَّرَسَّجَعَ, 539
تَدَبَّغَلَّ, 444	تَدَابَّذَارَلَعَ, 566	تَدَابَّبَحَّدَى, 493	تَدَجَّرَسَّعَدَ, 540
تَدَبَّغَلَّ, 445	تَدَابَّذَارَلَى, 576	تَدَابَّبَحَّرَ, 357	تَدَجَّرَسَّرَ, 541
تَدَبَّغَلَّى, 446	تَدَابَّذَارَلِيْدُ, 561	تَدَابَّبَحَّرِيْبَةٌ, 496	تَدَجَّرَسَّسَ, 541
تَدَبَّغَلَّى, 357	تَدَابَّذَارَلَمَحَ, 578	تَدَابَّبَحَّرَجَرَ, 497	تَدَجَّرَسَّعَمَ, 545

تَجَفَّأً, 546	تَحَتَّ, 358	تَدْرَجُ, 360	تُرْبِيَّةٌ, 361
تَجْفَافٌ, 550	تَحْتُ, 358	تُدْرِي, 360	تُرَّةٌ, 363
تَجْفَافٌ, 550	تَحْتَانِيٌّ, 358	تَدَع, 360	تُرْت, 361
تَجْفَجَفَ, 547	تَحْتِح, 358	تَرَّ, 363	تُرْتَاوُ, 362
تَجْفَرُ, 548	تَحْتَحَةٌ, 358	تَرَّ, 363	تُرْتُبُ, 361
تَجْفَفَ, 549	تَحْف, 358	تُرُّ, 363	تُرْتَبِيكُ, 361
تَجْفَلُ, 551	تُحْفَةٌ, 358	تُرَابٌ, 361	تُرْتَرُ, 361
تَجْفَنُ, 552	تَحَمَّ, 358	تُرَابٌ, 361	تُرْتَرَةٌ, 362
تَجَلَّبَبَ, 556	تَحْمَةٌ, 359	تُرَاتِرُ, 362	تُرْتُورُ, 362
تَجَلَّةٌ, 572	تُحْمَةٌ, 359	تُرَاتِيرُ, 362	تُرْتِيرُ, 362
تَجَلْجَلُ, 557	تَحَى, 359	تُرَارُ, 364	تُرْت, 362
تَجَلَّدَ, 560	تُحَيْتُ, 358	تُرَّاسُ, 364	تُرْتَج, 362
تَجَلَّزَ, 563	تَحُّ, 359	تُرَاسَةٌ, 364	تُرْتَج, 362
تَجَلَّسَ, 564	تَحَّ, 359	تُرَاعُ, 366	تُرْتَج, 362
تَجَلَّفَ, 567	تَحِ, 359	تُرَاكُ, 367	تُرْتَجَم, 362
تَجَلَّلَ, 570	تَحَاخُ, 359	تُرَامِسُ, 368	تُرْتَجَمَانُ, 362
تَجَلَّى, 575, 577	تَحْتُ, 359	تُرْتَبُ, 360	تُرْتَجْمَةٌ, 362
تَجَمَّأً, 577	تَحْتِخ, 359	تُرِبُ, 361	تُرْتَح, 363
تَجَمَّجَمَ, 577	تَحْتِخُ, 359	تُرِيبُ, 360	تُرْتِخُ, 363
تَجَمَّرَ, 581	تَحْدُ, 359	تُرِيبُ, 361	تُرْتِخُ, 363
تَجَمَّعَ, 585	تَحْرِب, 359	تُرِيبُ, 361	تُرْتِخُ, 363
تَجَمَّلَ, 589	تَحْرِر, 359	تُرِيبَاءُ, 361	تُرْتِخُ, 363
تَجَمَّلُ, 591	تَحْرِص, 359	تُرِيبَاءُ, 361	تُرْتُخُونُ, 363
تَجَمَّمَ, 592	تُحْسُ, 359	تُرِبَامَانُ, 361	تُرْرُ, 364
تَجَمَّهَرَ, 594	تَحَمَّ, 359	تُرِيبَةٌ, 361	تُرِرُ, 364
تَجَمَّى, 594	تَحَمَّ, 359	تُرِيبَةٌ, 361	تُرِرَسَ, 364
تَجَمِّمُ, 593	تُحَمُّ, 360	تُرِيبَةٌ, 361	تُرِرَسَ, 364
تَجَنَّبَ, 595	تُحْمَةٌ, 360	تُرِيدُ, 361	تُرِسُ, 364
تَجَهَّ, 358	تُخَوْمُ, 360	تُرُوبُوتُ, 361	تُرِسَانَةٌ, 364

تَرْسِيَانُ, 365	تَرْكَةٌ, 367	تُسَاعِيٌّ, 369	تَعَصُّ, 371
تَرْشٌ, 365	تَرْكَمَانُ, 367	تَسَعٌ, 368	تَعِصَ, 371
تَرْشٌ, 365	تَرْكُكٌ, 367	تُسَعٌ, 369	تعصص, 371
تَرْشٌ, 365	تَرْمٌ, 367	تُسَعٌ, 369	تعص, 371
تَرْشَاءُ, 365	تَرْمٌ, 367	تِسَعٌ, 368, 369	تَعَلُّ, 371
تَرْصَ, 365	ترمز, 368	تِسْعُونَ, 369	تَعِلَ, 371
تَرْصَ, 365	تَرْمَسَ, 368	تسو, 369	تَعَى, 371
تَرْصِ, 365	تَرْمُسٌ, 368	تَسِيعٌ, 369	تَعُ, 371
تَرْعَ, 365	تَرْمَسَةٌ, 368	تَشَّ, 413	تَعَارُ, 372
تَرْعٌ, 365	تَرْنٌ, 368	تَشِخٌ, 369	تَعَارَةٌ, 372
تَرْعَ, 365	تَرْنُجٌ, 368	تَشْحَةٌ, 369	تَعَبٌ, 371
تَرْعٌ, 365	تَرْنُجَبِينُ, 368	تَشْحَةٌ, 369	تَعِبٌ, 371
تَرْعَ, 365	ترنك, 368	تَشِرٍ, 369	تَعِبَ, 371
تَرْعَةٌ, 365	تَرْنَى, 368	تَصم, 369	تَعِبٌ, 371
تَرْعَةٌ, 365	تَرَهَ, 368	تَطَأٌ, 370	تَعَبَةٌ, 371
تَرْغُولٌ, 410	تَرَّةٌ, 368	تَعَّ, 371	تَعْتَعَّ, 371
تَرْفَ, 366	تَرَى, 368	تُعُ, 370, 390	تَعْتَعَّتْ, 371
تَرْفٌ, 366	تَرْى, 364	تَعَا, 371	تَعَرَّ, 372
تَرْفٌ, 366	تَرْيَاقِيٌّ, 368	تَعَاتَعٌ, 370	تَعَسُّ, 372
تَرْفٌ, 366	تَرْيَبٌ, 361	تَعَارٌ, 370	تَعَم, 372
تَرْفَاسٌ, 366	تَرْيَبَةٌ, 361	تَعَاسَةٌ, 370	تَعَى, 372
تَرْفَةٌ, 366	تَرْيَجٌ, 362	تَعِبٌ, 370	تَعَى, 372
ترق, 366	تَرْيَصٌ, 365	تَعِبَ, 370	تُفٌ, 373
تَرْفُودٌ, 366	تَرْيَعٌ, 366	تَعْتَعَّ, 370	تُفَانٌ, 373
تَرْقِ, 366	تَرْيَق, 368	تَعْتَعَّ, 370	تُفَاهَةٌ, 374
تَرْكٌ, 367	تَرْيَكٌ, 367	تَعَرَّ, 370	تُفَّةٌ, 373
تَرْكٌ, 367	تَرْيَكَةٌ, 367	تَعِرَ, 370	تُفَاتَرٌ, 372
تَرْكٌ, 367	تَرْيِمٌ, 368	تَعَسَ, 370	تُفْتَف, 372
تَرْكَةٌ, 367	تُسَاعٌ, 369	تَعَسُ, 370	تُفُتٌ, 372

تَفِثُ, 372	تَقْشِرُ, 374	تَلَاعُهُ, 377	تَلَفُ, 377
تَفِثُ, 372	تَقَعُ, 374	تَلَالُ, 378	تَلِفُ, 377
تَفِجُ, 372	تَقَعُ, 374	تَلَامُ, 379	تَلِكُ, 378
تَفِرُ, 373	تَقَعُ, 374	تَلَانَ, 379	تَلَكَّشُ, 378
تَفِرَةٌ, 373	تَقْلِقُ, 374	تَلَانَةٌ, 379	تَلَلُ, 378
تَفِرَةٌ, 373	تَقَنَّ, 374	تَلَاوَةٌ, 381	تَلَمَّ, 379
تَفْرِقُ, 373	تَقِنُّ, 374	تَلَاوَةٌ, 381	تَلَمَّ, 379
تَفْرِجُ, 112	تَقِيَّ, 374	تَلَبُّ, 375	تَلَمَّدُ, 379
تَفْسُ, 373	تَكَ, 375	تَلَّهُ, 378	تَلْمِيذُ, 379
تَفَفَّ, 373	تَكَأُ, 374	تَلُّ, 378	تَلَنُ, 379
تُفَقَّهُ, 373	تَكَّهُ, 375	تَلَّهُ, 378	تَلِهَ, 379
تَفَلَّ, 373	تَكْتَكُ, 375	تَلْتَلَنُ, 375	تَلُوُ, 381
تَفِلُّ, 373	تَكْتَكُهُ, 375	تَلْتَلَنَةُ, 375	تَلُوُ, 380
تَفِلُّ, 373	تَكْتَكُ, 425	تَلثُ, 376	تَلْوَةٌ, 381
تَفِلُّ, 373	تَكَرُ, 375	تَلْجُ, 376	تَلْوُ, 378
تَفِلُّ, 373	تَكْشُ, 375	تَلَدَّ, 376	تَلْوَى, 381
تَفِلُّ, 373	تَكَلَّ, 375	تَلَدَّ, 376	تَلَى, 378, 380
تُفْلِبُ, 374	تَكَنُ, 375	تَلَدَّ, 376	تَلَى, 378
تَفَنُّ, 374	تَكَنُ, 375	تَلَدَّ, 376	تَلِيَّ, 381
تَفَهَ, 374	تَلَّ, 378	تَلَدَّ, 376	تَلِيَّ, 380
تَفِهَ, 374	تَلَّ, 378	تَلَسُ, 376	تَلِيَّهُ, 381
تَفَانَةٌ, 374	تَلَاءُ, 381	تَلَصُ, 376	تَلِيْعُ, 377
تَفْتَاقُ, 374	تَلَابُ, 375	تَلَعُ, 376	تَلِيْفَةٌ, 377
تَفْتَقُ, 374	تَلَابِيْبَةٌ, 375	تَلَعُ, 376	تَلِيْلُ, 378, 379
تَفْتَقُهُ, 374	تَلَاتِلُ, 375	تَلَعُ, 376	تَمَّ, 384
تَقْدُ, 374	تَلَاتِلُ, 375	تَلَعُ, 376	تَمَّ, 383
تَقِرُّ, 374	تَلَاعُ, 377	تَلَعَةٌ, 377	تَمَّ, 384
تَقِرَةٌ, 374	تَلَاعُ, 377	تَلَعَةٌ, 377	تَمَّ, 384
تَقِرْدُ, 374	تَلَاعُهُ, 377	تَلَعُ, 377	تَمَارُ, 381

تَمَّازُ، 382	تُمْلُولُ، 383	تَنَحَّ، 386	تَهَمَ، 388
تُمَارِيٌّ، 382	تَمَّمَّ، 384	تند، 386	تَهَمَّةٌ، 388
تَمَّالٌ، 381	تَمَّمَّ، 385	تتر، 386	تَهْمَةٌ، 388
تَمَّامٌ، 385	تِمَّمَّ، 385	تَنْضَبُ، 386	تُهُمَةٌ، 388
تَمَّامٌ، 385	تَمِّمَةٌ، 385	تنط، 387	تُهِنَ، 388
تُمَامَةٌ، 385	تمهل، 385	تنف، 387	تِهِنٌ، 388
تَمَّايٌّ، 385	تُمَيْرٌ، 382	تُنْفُ، 387	تِهْوَاءٌ، 389
تُمَّةٌ، 384	تُمَيْلَةٌ، 383	تَنَكُّ، 387	تَوُّ، 392
تَمَّتْ، 381	تَمِيمٌ، 385	تَنَكَارٌ، 387	تَوِّ، 392
تَمَّتَامٌ، 381	تَمِيمَةٌ، 385	تَنَكَارِيٌّ، 387	تَوَّا، 389
تَمَّتَمَّ، 382	تُنُّ، 387	تَنَمَّ، 387	تَوَّاءٌ، 392
تَمَّتَمَّ، 381	تِنُّ، 387	تنه، 387	تَوَّابٌ، 389
تُمَّتَمَّ، 382	تَنَّا، 385	تنو، 387	تَوَّاجٌ، 389
تَمَّرَ، 382	تِنَاءَةٌ، 386	تَنُورَةٌ، 386	تَوَّاقٌ، 391
تَمَّرَ، 382	تَنَّاژُ، 386	تَنُومٌ، 387	تَوَّالٍ، 381
تَمَّرُ، 382	تنب، 386	تَنُومٌ، 387	تَوَّامٌ، 351، 389
تَمَّرَةٌ، 382	تِنْبَالَةٌ، 386	تنى، 387	تَوَّامَاتٌ، 352
تَمَّرَةٌ، 382	تنبر، 386	تَنِيرٌ، 386	تَوَّامَانٌ، 352
تَمَّرَةٌ، 382	تَنْبِكٌ، 386	تَنِينٌ، 387	تَوَّامِيَّةٌ، 352
تَمَّرَةٌ، 382	تَنْبَلٌ، 386	تَنِينٌ، 387	تَوَّامِيَّةٌ، 352
تَمَّرَةٌ، 382	تَنْبَلٌ، 386	تُهُ، 387	تَوَّبٌ، 389
تَمَّرِيٌّ، 382	تَنْبَلٌ، 386	تَهَا، 389	تَوَّبَالٌ، 356
تَمَّرِيَّةٌ، 382	تنت، 386	تَهَائِهٌ، 387	تَوَّبَلٌ، 356، 389
تمز، 383	تَنْتَلٌ، 386	تَهَامٌ، 388	تَوَّبَلٌ، 356
تمسح، 383	تَنْتَنٌ، 386	تَهَامَةٌ، 388	تَوَّةٌ، 392
تَمْسَحُ، 383	تنج، 386	تَهْتَهَةٌ، 387	تَوْتُ، 389
تَمَشَّ، 383	تَنَجْرَةٌ، 386	تَهْتَهَةٌ، 387	تَوْتِيَاءٌ، 389
تَمَكَّ، 383	تَنَحَّ، 386	تهر، 388	تَوَّجَ، 389
تمل، 383	تَنَحَّ، 386	تَهَمَّ، 388	تَوَّدُ، 390

تَوْرُ, 390	تَوِيلٌ, 391	تَتِيقُ, 351	ثَابِرٌ, 402
تَوْرَاهُ, 390	تِي, 392, 393	تَتِيقَانُ, 391	ثَائِنًا, 397
تَوْرَبُ, 361	تَيَّاحٌ, 393	تِيكُ, 395	ثَائِنَاءُ, 397
تَوْرَةٌ, 390	تَيَّازٌ, 393	تِيكَ, 395	ثَاخٌ, 443, 447
تَوْرَمٌ, 390	تَيَّازٌ, 394	تِيلٌ, 395	ثَادٌ, 398
تَوْرُورٌ, 350	تَيَّاسٌ, 394	تِيلٌ, 391	ثَادٌ, 398
تَوْرٌ, 390	تَيَّانٌ, 396	تَيِّمٌ, 396	ثَادَاءُ, 398
تَوْرَلِيٌّ, 390	تَيَّاهُ, 396	تَيِّمٌ, 396	ثَادَةٌ, 398
تَوْسٌ, 390	تَيْتٌ, 393	تَيِّمٌ, 352	ثَادَةٌ, 398
تَوَقَّةٌ, 391	تَيْدٌ, 393	تَيِّمَاءُ, 396	ثَادِقٌ, 407
تَوَقَّةٌ, 391	تَيْرٌ, 393	تَيِّمَةٌ, 396	ثَارٌ, 444
تَوُقٌ, 391	تَيْرَبٌ, 361	تَيِّمَةٌ, 352	ثَارٌ, 444
تَوَقَّةٌ, 391	تَيْرٌ, 351	تَيْنٌ, 396	ثَارٌ, 398
تَوَلَّبٌ, 375, 391	تَيْرٌ, 394	تَيْنَانٌ, 387, 396	ثَارٌ, 398
تَوَلَّةٌ, 391	تَيِّسٌ, 394	تَيِّنَةٌ, 396	ثَارَةٌ, 409
تَوَلَّةٌ, 391	تَيِّسٌ, 394	تِيَهُ, 396	ثَاطٌ, 399
تَوَلَّجٌ, 391	تَيِّسٌ, 394	تَيَّهٌ, 396	ثَاطَاءُ, 399
توم, 391	تَيِّسَاءُ, 394	تِيَهْرٌ, 397	ثَاطَةٌ, 399
تُومَانٌ, 392	تيسي, 394	تَيِّهُورٌ, 388	ثَاعٌ, 445
تُومُورٌ, 134	تَيِّسِيَّةٌ, 394	تَيِّوَعٌ, 391, 395	ثَاعٌ, 444
تُونِيَّةٌ, 392	تَيِّسِيَّةٌ, 394	تَيِّي, 349, 397	ثَاعَةٌ, 445
تَوَّةٌ, 392	تَيِّعٌ, 395	ث, 397	ثَاغٌ, 419
تُوهُ, 392	تَيِّعٌ, 395	ثَاءٌ, 443	ثَاغَمٌ, 419
تَوَهْدٌ, 392	تَيِّعٌ, 395	ثَاءٌ, 446	ثَاغِمٌ, 419
تَوَهْرِيٌّ, 388, 392	تَيِّعَةٌ, 395	ثَابٌ, 443	ثَاغِيَّةٌ, 419
تَوُهُورٌ, 392	تَيْغٌ, 395	ثَابٌ, 397	ثَاغَلٌ, 420
تَوِيٌّ, 392	تَيْغَاژٌ, 372	ثَابَةٌ, 400	ثَاغَلٌ, 421
تَوِيٌّ, 392	تيف, 395	ثَابَتٌ, 400	ثَاغَنٌ, 421
تَوَيِّعٌ, 355	تَيِّقٌ, 351	ثَابِتٌ, 401	ثَاغِبٌ, 422

ثاقَفَ، 423	ثائِرَةٌ، 444	ثُبْنَةٌ، 403	تَجِيرُ، 405
ثاقِلَ، 424	ثَبَّ، 400	ثُبُورٌ، 402	تَحْثَاخٌ، 406
ثاقِلٌ، 425	ثُبَاتٌ، 401	ثُبَى، 403	تَحْثَاخٌ، 406
ثال، 445	ثِبَاتٌ، 401	ثُبَى، 403	تَحْثَاخَةٌ، 406
ثالِبٌ، 426	ثِبَارٌ، 402	ثُبَيٌّ، 404	تَحْجَجَ، 406
ثالِبٌ، 427	ثُبَّةٌ، 404	ثَبَيْتٌ، 401	تَحْفُفٌ، 406
ثالِثٌ، 428	ثَبَّتَ، 400	ثَبِيئٌ، 403	تَحْجِجٌ، 406
ثالِثَةٌ، 428	ثَبَّتْ، 400	ثَتُّ، 404	تَحْخِرُطٌ، 406
ثالوثٌ، 428	ثَبَّتَ، 400	ثتل، 404	تَحْخُنٌ، 406
ثامِدٌ، 432	ثَبَّتَ، 400	ثَتَمٌ، 404	تَحْخُنٌ، 406
ثامِرٌ، 433	ثَبَّتْ، 400	ثَتِيئٌ، 404	تَحْخُنٌ، 406
ثامِلٌ، 435	ثَبَّتَبَ، 401	ثَتِيئٌ، 404	تَحْخِينٌ، 406
ثامِنٌ، 438	ثَبَّجَ، 402	ثَتَى، 404	ثد، 406
ثانٍ، 441	ثَبَّجَ، 401	ثَجَّ، 404	ثدا، 407
ثانٍ، 399	ثَبَّجَارَةٌ، 402	ثَجَا، 406	ثدَاءٌ، 407
ثانِيَةٌ، 441	ثَبَّجَةٌ، 402	ثَجِجٌ، 404	ثدَامٌ، 407
ثاها، 443	ثَبَّجِرٌ، 402	ثَجَّرَ، 405	ثَدَعٌ، 406
ثاهَةٌ، 399	ثَبَّرَ، 402	ثَجَّرَ، 405	ثَدَقَ، 406
ثاهِتٌ، 442	ثَبَّرَ، 402	ثَجِرَ، 405	ثَدِقِمٌ، 407
ثاوٍ، 446	ثَبَّرَ، 402	ثَجِرٌ، 405	ثَدَمٌ، 407
ثاوَةٌ، 446	ثَبَّرَةٌ، 402	ثَجِرَةٌ، 405	ثَدَنٌ، 407
ثاورٌ، 444	ثَبَّرَةٌ، 402	ثَجَلٌ، 405	ثَدِنٌ، 407
ثاويٌ، 446	ثَبَّطَ، 403	ثَجَلَةٌ، 405	ثَدِنٌ، 407
ثاى، 399	ثَبَّطَ، 403	ثَجَمَ، 405	ثَدِنَةٌ، 407
ثاىيٌ، 399	ثَبَّطَ، 403	ثَجَمَ، 406	ثَدَى، 407
ثاىَةٌ، 446	ثَبَّطَ، 403	ثَجَمَ، 405	ثَدَيَ، 407
ثاىَةٌ، 400	ثَبَّقَ، 403	ثَجُنٌ، 406	ثَدَيٌّ، 407
ثاىِجٌ، 398	ثَبَّلَ، 403	ثَجِيحٌ، 404	ثَدَيَاءٌ، 407
ثاىِرٌ، 398، 444	ثَبَّرَ، 403	ثَجِيحَةٌ، 404	ثَدَيَّةٌ، 407

ثَرَّ، 409	ثَرَعَم، 410	ثَرِيَطَ، 413	ثَعَبُ، 414
ثَرَّ، 409	ثَرِعَ، 410	ثَطَّ، 413	ثَعْبُ، 414
ثَرَا، 411	ثَرَعُ، 410	ثَطَّ، 413	ثُعْبَانٌ، 414
ثَرَاءٌ، 412	ثَرَعَل، 410	ثَطَا، 414	ثُعْبَةٌ، 414
ثَرَاةٌ، 409	ثَرَقِب، 410	ثَطَّأً، 413	ثُعْبُوبٌ، 414
ثَرَّبَ، 408	ثَرَمَ، 410	ثَطَّأً، 413	ثَعَّةٌ، 416
ثَرَبَ، 407	ثَرَمَ، 411	ثَطَّأً، 414	ثَعَّعَ، 415
ثَرِبٌ، 408	ثَرَمَانٌ، 411	ثَطَّأَةً، 413	ثَعَّعَ، 414
ثَرِبَاءٌ، 408	ثَرَمَدَ، 411	ثَطَّاعٌ، 413	ثَعَّجٌ، 415
ثَرِبَاتٌ، 408	ثَرَمَدَةٌ، 411	ثَطَّاعِيٌّ، 413	ثَعَّجَحَ، 415
ثَرِبِجٌ، 408	ثَرَمَطَ، 411	ثَطَّعَ، 413	ثَعَّجَرَ، 415
ثَرِنَارٌ، 408	ثَرِمَطٌ، 411	ثَطَّعَ، 413	ثَغْدٌ، 415
ثَرِنَارَةٌ، 408	ثَرِمْطَةٌ، 411	ثَطْعَمٌ، 414	ثَعْرٌ، 415
ثَرِنَّرٌ، 408	ثَرِمَلٌ، 411	ثَطَّعْمَةٌ، 414	ثَعْرٌ، 415
ثَرِنُّمٌ، 408	ثَرِمْلٌ، 411	ثَطَّفَ، 414	ثَعْرَانٌ، 415
ثَرَدَ، 409	ثَرِمْلَةٌ، 411	ثَطَّى، 414	ثَعْرَرٌ، 415
ثَرْدٌ، 409	ثَرِنٌ، 411	ثَطَّى، 414	ثَعْرُورٌ، 415
ثَرَدَ، 408	ثَرِنَتٌ، 411	ثَطَّى، 413	ثَعْرُورَانٌ، 415
ثَرْدٌ، 409	ثَرِنَاوٌ، 412	ثَطَّى، 414	ثَعَّظَ، 416
ثَرْدَةٌ، 409	ثَرِنَوَةٌ، 412	ثَطِّي، 414	ثَعَّظَ، 416
ثَرَّرَ، 409	ثَرِنُودَةٌ، 409	ثَعَّ، 416	ثَعْلٌ، 416
ثَرَّطَ، 410	ثَرِنَى، 412	ثَعُّ، 414، 445	ثَعْلٌ، 416
ثَرَّطَ، 410	ثَرِنَى، 412	ثَعَارِيرٌ، 415	ثَعْلَبٌ، 417
ثَرَطاً، 410	ثَرِنِيٌّ، 412، 413	ثَعَالٍ، 416	ثَعْلَبَةٌ، 417
ثَرَطَلٌ، 410	ثَرِنِيٌّ، 412	ثَعَالٌ، 416	ثَعْلَبِيَّةٌ، 417
ثَرَطَمَ، 410	ثَرِنِيًّا، 412	ثَعَالٌ، 416	ثَعْلَلٌ، 417
ثَرِعَ، 410	ثَرِنِيَّاتٌ، 413	ثَعَالَةٌ، 416	ثَعْلُولٌ، 417
ثَرَعُطٌ، 410	ثَرِنِيَانٌ، 413	ثَعَامَةٌ، 417	ثَعَمٌ، 417
ثَرَعَلٌ، 410	ثَرِنِيدٌ، 409	ثَعَبٌ، 414	ثَعْوٌ، 417

تَعُوبُ, 414	تُفَاءُ, 419	تُفَافَةٌ, 423	تُكَنَّكَةً, 425
تُعُولُ, 416	تُفَاجَةٌ, 419	تُفَالُ, 425	تُكَلُّ, 425
تُعي, 417	تُفَافِيدُ, 419	تُفَقَّبَ, 422	تُكِلُّ, 425
تُعِيْطُ, 416	تُفَالُ, 421	تُفَقَّبَ, 422	تُكِلَّ, 425
تُغَا, 419	تُفَالُ, 421	تُفَقَّبَ, 422	تُكَلُّ, 425
تُغَارِيْرُ, 418	تُفَالَةٌ, 421	تُفَقَّبُ, 422	تُكَلَّانُ, 426
تُغَامٌ, 419	تُفَجَّحَ, 419	تُفَقَّبَةُ, 422	تُكَمَّ, 426
تُغَايَةٌ, 419	تُفَدُ, 419	تُفَقِّتُ, 423	تُكَمَّ, 426
تُغَبُّ, 417	تُفَرَّ, 420	تُفَر, 423	تُكَمَّ, 426
تُغَبِّ, 417	تُفَرَّ, 419	تُفَقِّفَ, 423	تُكَمَّهُ, 426
تُغَبِّبَ, 417	تُفَرُّ, 420	تُفَقِّفَ, 423	تُكُنُّ, 426
تُغَبُّ, 417	تُفَرِّقُ, 420	تُفَقِّفَ, 423	تُكُنَّهُ, 426
تُغَبَّةُ, 418	تُفَرُّوقٌ, 420	تُفَقِّفَ, 423	تُكُوْلُ, 426
تُغَعِّغُ, 418	تُفَلَّ, 420	تُفَقِّفَ, 423	تُلَّ, 430
تُغَعِّعَ, 418	تُفَلَّ, 420	تُفَقِّفَ, 423	تُلَا, 431
تُغَعِّعَةً, 418	تُفَلَّ, 420	تُفَقَّلَ, 424	تُلَاثَ, 427
تُغَرَّ, 418	تُفَلَّ, 420	تُفَقَّلَ, 424	تُلَاثَاءُ, 428
تُغَرُّ, 418	تُفَلَّ, 420	تُفَقَّلَ, 424	تُلَاثُوْنَ, 428
تُغَرِّبُ, 418	تُفَلَّهُ, 420	تُفَقَّلَ, 424	تُلَاثِيٌّ, 428
تُغَرَّةُ, 418	تُفَنُّ, 421	تُفَقَّلَ, 424	تُلَاجٍ, 429
تُغَرر, 418	تُفَنَنَ, 421	تُفَقَّلَ, 424	تُلَاجِيٌّ, 429
تُغَم, 418	تُفَنَنَ, 421	تُفَقَّلَ, 424	تُلَّبَ, 426
تُغَمُّ, 419	تُفَنُّ, 421	تُفَقَّلَهُ, 424	تُلَّبَ, 426
تُغَوَّةُ, 419	تُفِنَنَهُ, 421	تُفَقَّلَهُ, 424, 425	تُلِبُّ, 427
تُغِي, 419	تُغِي, 422	تُغُو, 425	تُلِبَ, 426
تُغِيَّ, 419	تُغِيَّ, 421	تُغِيْبُ, 422	تُلِبُّ, 427
تُغَا, 421	تُغَابُ, 422	تُغِيْفُ, 423	تُلَّهُ, 430
تُغَاً, 419	تُغَافُ, 423	تُغِيْلُ, 425	تُلَّهُ, 430
تُغَاً, 422	تُغَافُ, 423	تُلَّكَ, 425	تُلَّهُ, 431

تَلَّتْ، 427	تَلَمَّ، 431	تَمَثَّمًا، 432	تَمَلَّطَ، 436
تَلَّثَ، 427	تَلِمَ، 431	تَمَتَّمْ، 432	تَمَمَّ، 437
تُلَّتْ، 428	تَلَمَّ، 431	تَمَتَّمَمَ، 432	تَمَمَّنَ، 437
تُلَّتْ، 427	تُلَمَّةٌ، 431	تَمَجَّ، 432	تَمَنُّ، 438
تُلَّتْ، 427	تَلَمَّطَ، 431	تَمَدَّ، 432	تَمَنَ، 437
تُلثَانٌ، 428	تَلَمَّطَ، 431	تَمُدَّ، 432	تُمُنُّ، 438
تُلثَّةٌ، 427	تَلَوْتُ، 428	تَمَرَّ، 433	تُمُنُّ، 438
تُلثُلٌ، 429	تَلَّى، 431	تَمَرَّ، 433	تُمَيَّيَّةٌ، 438
تُلثُلٌ، 429	تَلَّى، 431	تَمَرَّ، 433	تُمُودٌ، 432
تُلثِلَانٌ، 429	تَلَيَّبَ، 427	تَمِرَّ، 433	تُمُودَةٌ، 433
تُلثِي، 428	تَلَيَّبْتُ، 428	تُمِرُّ، 433	تُمُومٌ، 437
تُلجَّ، 429	تَلِيلٌ، 431	تَمِرَاءُ، 433	تَمِيرٌ، 433
تُلجَّ، 429	تَمَّ، 437	تَمِرَّةٌ، 433	تَمِيرَةٌ، 433
تُلجَّ، 429	تَمَّ، 436	تَمِرَّةٌ، 433	تَمِيغَةٌ، 434
تُلجَّ، 429	تُمُّ، 437	تَمَطَّ، 434	تَمِيلٌ، 435
تُلجَّ، 429	تُمُّ، 436	تَمِعَّ، 434	تَمِيلَةٌ، 435
تُلجَّ، 429	تُمًّا، 431	تَمَعَدَّ، 434	تَمِيمَةٌ، 437
تُلجَّ، 429	تُمَادٌ، 432	تَمَعَّ، 434	تَمِينٌ، 438
تُلجَّ، 429	تُمَارٌ، 433	تَمَعَّ، 434	تَنُّ، 439
تُلجَّ، 429	تُمَالٌ، 435	تَمَعَّةٌ، 434	تُنُّ، 439
تُلدَّ، 429	تُمَالٌ، 435	تَمغد، 434	تَنَاءٌ، 441
تُلَطَّ، 430	تُمَالَةٌ، 435	تَمَلَّ، 435	تُنَاءٌ، 441
تُلَطَّ، 430	تُمَامٌ، 437	تَمَلَّ، 435	تُنَاءٌ، 441
تُلَطِّحُ، 430	تُمَانٌ، 438	تَمَلَّ، 434	تُنَانٌ، 439
تُلَعَّ، 430	تُمَانُونَ، 438	تَمِلُّ، 435	تُنَايَةٌ، 441
تُلَعَّ، 430	تُمَانِيَّةٌ، 438	تَمِيلُ، 434	تُنَائِيٌّ، 441
تُلَلَّ، 430	تُمَّةٌ، 437	تُمَلُّ، 435	تُنَّةٌ، 439
تُلَمَّ، 431	تُمَّةٌ، 437	تَمَلَّةٌ، 435	تُنِتُّ، 438
تُلَمَّ، 431	تُمَّتْ، 432	تُمَلَّةٌ، 435	تُنِتَتْ، 438

ثُنْتَايَةٌ, 438	ثَهْوَدٌ, 443	ثَوْهَدٌ, 446	جَابٌ, 452
ثُنْتَلٌ, 439	ثُوَاجٌ, 443	ثَوَى, 446	جَابٍ, 462
ثُنْتَلِ, 438	ثُوَاجٌ, 398	ثَوَى, 446	جَابٌ, 448
ثُنْتَلٌ, 439	ثَوَارَةٌ, 444	ثَوِيٌّ, 446	جَابٌ, 448
ثُنَجْر, 439	ثُوَاطٌ, 399	ثَوِيٌّ, 447	جَابَةٌ, 448
ثُنْد, 439	ثَوَاعَةٌ, 445	ثَوِيَّةٌ, 447	جَابِر, 455
ثُنْط, 439	ثَوَالَهُ, 445	ثَوِيَّةٌ, 400	جَابِرٌ, 456
ثُنْطُبٌ, 439	ثَوَّابٌ, 443	ثَوِيَّةٌ, 445	جَابِرٌ, 448
ثَنَّن, 439	ثَوَّابَةٌ, 397	ثَوِيَّاءٌ, 446	جَابِرَةٌ, 456
ثُنُوَى, 441	ثَوَّةٌ, 446	ثِي, 447	جَابِل, 458
ثُنُوِيٌّ, 441	ثَوُّوْرٌ, 65	ثِيْب, 447	جَابِهٌ, 461
ثُنُوِيَّةٌ, 441	ثَوْرٌ, 444	ثِيْبٌ, 397	جَابِيٌّ, 452
ثُنَى, 439	ثَوْرٌ, 444	ثِيْبٌ, 447	جَابِيَّةٌ, 462
ثُنَى, 440	ثَوْرَانٌ, 444	ثِيْتَلٌ, 404	جَابِث, 465
ثُنَى, 440	ثَوْرَةٌ, 444	ثِيْتَلِ, 447	جَابِثٌ, 448
ثُنَى, 440	ثَوْرَةٌ, 399	ثِيْدٌ, 398	جَابِثَا, 464
ثُنَى, 440	ثَوْرُورٌ, 399	ثِيْدٌ, 398	جَابِثٌ, 464
ثُنَى, 440	ثَوْعٌ, 445	ثِيْدَةٌ, 398	جَابِثُومٌ, 464
ثُنِيَانٌ, 441	ثَوَلٌ, 445	ثِيْرٌ, 444	جَابِثِيَّةٌ, 465
ثُنِيَّةٌ, 441	ثَوَلٌ, 445	ثِيْطٌ, 399	جَابِثٌ, 448
ثُنِيَّةٌ, 440	ثَوَلٌ, 445	ثِيْلٌ, 447	جَابِثًا, 448
ثُنِيَّةٌ, 441	ثَوَلٌ, 445	ثِيْنٌ, 447	جَابِثًا, 449
ثُهَا, 443	ثَوَلَلٌ, 399	ثِيْنِيٌّ, 399	جَابِثٌ, 473
ثُهَتْ, 442	ثَوَلُولٌ, 399	ج, 447	جَابِثٌ, 466
ثُهْتٌ, 442	ثَوْمٌ, 445	جَابٌ, 448	جَابِثٌ, 467
ثُهْتَه, 442	ثَوْمَةٌ, 446	جَابٌ, 451	جَابِثٌ, 468
ثُهَل, 443	ثَوْمَةٌ, 446	جَابِثٌ, 448	جَابِثٌ, 468
ثُهَلَلٌ, 443	ثَوْن, 446	جَابِثٌ, 449	جَابِثٌ, 468
ثُهَمْدٌ, 443	ثَوَه, 446	جَابِثٌ, 450	جَابِثٌ, 469

جَاحِظَتَانِ , 469	جَارَّةٌ , 505	جَازِيَةٌ , 529	جَافِي , 552
جَاحِظِيَّةٌ , 469	جَارِحٌ , 499	جَاسٌ , 531	جَالٍ , 576
جَاحَفٌ , 469	جَارِحَةٌ , 499	جَاسِي , 532	جَالٌ , 450
جَاحِمٌ , 472	جَارَزٌ , 506	جَاسَا , 532	جَالَةٌ , 572
جَاحِمَةٌ , 472	جَارِزٌ , 507	جَاسِرٌ , 530	جَالَةٌ , 576
جَاحِرٌ , 475	جَارِسَةٌ , 507	جَاسِعٌ , 531	جَالِحٌ , 557
جَادٌ , 480	جَارِشٌ , 508	جَاسُوسٌ , 531	جَالِحَةٌ , 558
جَادٌّ , 478	جَارِفٌ , 512	جَاسِيٌّ , 529	جَالِدٌ , 560
جَادٍ , 487	جَارِمٌ , 515	جَاسِيَاءٌ , 529	جَالِسٌ , 563
جَادَبٌ , 476	جَارِنٌ , 516	جَاشٌ , 449	جَالِسٌ , 564
جَادِبٌ , 476	جَارُودٌ , 501	جَاشٌ , 449	جَالِظٌ , 565
جَادَّةٌ , 480	جَارُودِيَّةٌ , 501	جَاشِرٌ , 534	جَالِعٌ , 566
جَادِرٌ , 481	جَارُورٌ , 505	جَاشِرِيَّةٌ , 534	جَالِعٌ , 566
جَادِسَةٌ , 482	جَارُورَةٌ , 506	جَاشِشٌ , 449	جَالِعٌ , 567
جَادِعٌ , 482	جَارُوسٌ , 507	جَاصٌ , 450	جَالِفٌ , 568
جَادَلٌ , 484	جَارُوشٌ , 508	جَاطٌ , 450	جَالِلٌ , 450
جَادِلٌ , 485	جَارُوفٌ , 512	جَاعِرَةٌ , 541	جَالُوتٌ , 577
جَادِيَاءٌ , 487	جَارُوفَةٌ , 512	جَاعِرَتَانِ , 541	جَالِي , 575
جَادٍ , 494	جَارِي , 518	جَاعِفٌ , 543	جَالِيَّةٌ , 576
جَادٌّ , 449	جَارِيٌّ , 494	جَاعِلٌ , 543	جَامٌ , 450
جَادَبٌ , 487	جَارِيَّةٌ , 519	جَاعِلٌ , 544	جَامِخٌ , 578
جَادِبٌ , 488	جَارٍ , 528	جَاعِيَّةٌ , 546	جَامِخٌ , 579
جَادِبِيَّةٌ , 488	جَارٌ , 449	جَافٌ , 550	جَامِخٌ , 579
جَادِلٌ , 492	جَارٌ , 449	جَافٍ , 553	جَامِدٌ , 579
جَارٌ , 505	جَارِعٌ , 525	جَافٌ , 450	جَامِدٌ , 580
جَارٌ , 504	جَارَفٌ , 525	جَافٌ , 450	جَامِدَةٌ , 580
جَارٍ , 519	جَارِمٌ , 528	جَافِخٌ , 547	جَامِسٌ , 583
جَارٌ , 449	جَارِي , 528	جَافِرٌ , 548	جَامِسَةٌ , 583
جَارٌ , 449	جَارِيٌّ , 520	جَافِلٌ , 551	جَامِعٌ , 585

جامع، 586	جُبَاءٌ، 452	جَبِجٌ، 453	جَبْسٌ، 457
جامعَةٌ، 586	جَبَابٌ، 453	جَبِجَابٌ، 454	جَبِشٌ، 457
جاملٌ، 589	جَبَابٌ، 453	جَبِجَبٌ، 453	جَبِيعٌ، 457
جاملٌ، 590	جَبَابٌ، 453	جَبِجَبَبٌ، 453	جَبَلٌ، 458
جامورٌ، 582	جَبَاءَةٌ، 452	جَبِجَبَةٌ، 454	جَبَلٌ، 458
جاموسٌ، 583	جَباجِبٌ، 454	جَبِجَبَةٌ، 454	جَبَلٌ، 458
جاموسةٌ، 583	جَبَاذٌ، 454	جَبِجَبِيَّةٌ، 454	جَبِلٌ، 458
جانٌ، 450	جَبَارٌ، 456	جَبِجِيٌّ، 454	جَبِلٌ، 458
جاناً، 594	جَبَارٌ، 456	جَبِجٌ، 454	جَبِلٌ، 458
جانبٌ، 595	جَبَارٌ، 456	جَبِجٌ، 454	جَبِلٌ، 459
جانِبٌ، 450	جَبَارٌ، 456	جَبِجٌ، 454	جَبِلٌ، 458
جانِدٌ، 450	جَبَارَةٌ، 456	جَبِجٌ، 454	جَبَلَةٌ، 459
جأواءٌ، 451	جَبَارَةٌ، 456	جَبِدٌ، 454	جَبَلَةٌ، 458
جأوةٌ، 451	جَبَّاسٌ، 457	جَبِدَةٌ، 454	جَبَلَةٌ، 459
جاورسٌ، 508	جَبَاعٌ، 457، 458	جَبَرٌ، 455	جَبَلَةٌ، 459
جاورسٌ، 509	جَبَاعَةٌ، 458	جَبَرٌ، 454	جَبَلَةٌ، 459
جأى، 450	جَبَالٌ، 459	جَبَرٌ، 455	جَبَلَةٌ، 459
جأيدٌ، 449	جَبَانٌ، 460	جَبَرَةٌ، 456	جَبَلِيٌّ، 459
جأيرٌ، 449	جَبَانٌ، 460	جَبَرَوَةٌ، 456	جَبَلِيٌّ، 459
جَبٌ، 452	جَبَّانٌ، 453، 460	جَبَرَوْتُ، 456	جَبْنٌ، 459
جَبٌ، 452	جَبَّانَةٌ، 460	جَبَرِيَّةٌ، 456	جَبْنٌ، 459
جَبٌ، 452	جَبَاوَةٌ، 461	جَبَرٌ، 457	جَبْنٌ، 460
جَبءٌ، 452	جَبَائِيٌّ، 452	جَبَرٌ، 457	جَبْنَةٌ، 460
جبا، 461، 462	جَبَايَا، 462	جَبَرٌ، 457	جَبَنَةٌ، 460
جَباً، 461	جَبَايَةٌ، 462	جَبَرَةٌ، 457	جَبَنَةٌ، 460
جَبَأٌ، 451	جَبَّبٌ، 452	جَبِسٌ، 457	جَبَنَةٌ، 460
جَبَأٌ، 452	جَبَّبٌ، 453	جَبْسٌ، 457	جَبْنَةٌ، 460
جَباءٌ، 452	جَبَّةٌ، 461	جَبَسٌ، 457	جَبْنَلٌ، 461
جَباءٌ، 453	جَبْتٌ، 453	جَبِسٌ، 457	جَبْنُوبٌ، 453

جَبُوبَةٌ, 453	جَنَامَةٌ, 464	جُحٌّ, 465	جَحْدَرٌ, 466
جَبُوسٌ, 457	جُنَّةٌ, 462	جُحٌّ, 465	جَحْدَرٌ, 466
جَبِيٌّ, 461	جَنُجَاتٌ, 463	جَحَا, 473	جَحْدَلٌ, 467
جَبِي, 461	جَنُجَتٌ, 463	جَحَادٌ, 466	جَحْدَلٌ, 466
جَبَى, 461	جَيْرٌ, 463	جُحَادِرِيٌّ, 466	جَحْدَمٌ, 467
جَبِيَّةٌ, 462	جَنُطٌ, 463	جُحَادِيٌّ, 466	جَعَرَ, 467
جَبِيْرٌ, 456	جَنَلٌ, 463	جُحَادِيَّةٌ, 466	جَعْرٌ, 467
جَبِيْرٌ, 457	جَنَلٌ, 463	جُحَارِبٌ, 468	جُحْرٌ, 467
جَبِيْسٌ, 457	جَنَلٌ, 463	جُحَارِمٌ, 468	جَعْرَاءٌ, 467
جَبِيْشٌ, 457	جَنَلٌ, 463	جُحَارِيَّةٌ, 467	جُحْرَانٌ, 467
جَبِيْلٌ, 459	جَنَلٌ, 463	جِحَاظٌ, 469	جَحْرَبٌ, 467
جَبِيْلَةٌ, 459	جَنَلَةٌ, 463	جِحَاظَةٌ, 469	جُحْرِيَانٌ, 468
جَبِيْنٌ, 460	جَنَلَطٌ, 463	جِحَافٌ, 470	جَحْرَةٌ, 467
جَبِيْهَةٌ, 461	جَنَلَقٌ, 463	جِحَافٌ, 470	جَحْرِيْشٌ, 468
جَتٌّ, 462	جَنَمٌ, 463	جُحَالٌ, 471	جَحْرِيْطٌ, 468
جَتْرٌ, 462	جَنَمٌ, 463	جَحَامٌ, 472	جَحْرَمٌ, 468
جَتْرٌ, 462	جَنَمٌ, 464	جَحَامٌ, 472	جَحْرَمَةٌ, 468
جُتٌّ, 462	جَنَمٌ, 464	جِحَامٌ, 472	جَحْسٌ, 468
جِتٌّ, 462	جُنْمَانٌ, 464	جُحَانِبٌ, 473	جَحْسٌ, 468
جِتٌّ, 462	جُنْمَانِيَّةٌ, 464	جِحَانَةٌ, 473	جَحْسٌ, 468
جِتٌّ, 462	جَنَمَةٌ, 464	جَحَجَبٌ, 465	جَحْسٌ, 468
جِنَا, 464	جُنْمَةٌ, 464	جَحَجَجٌ, 465	جَحْسَةٌ, 468
جِنَاءٌ, 462	جَنُوَّةٌ, 464	جَحَجَجٌ, 465	جَحْسَرٌ, 469
جِنَاءٌ, 465	جَنُوْمٌ, 464	جُحَجَجٌ, 465	جَحْسَلٌ, 469
جِنَاجِتٌ, 463	جَنُوْمٌ, 464	جَحَدٌ, 465	جَحْسَمٌ, 469
جِنَالٌ, 462	جَنَى, 465	جَحِدٌ, 466	جَحِطٌ, 469
جِنَالٌ, 463	جَنِيْتُ, 462	جَحِدٌ, 465	جَحِطٌ, 469
جِنَالَةٌ, 463	جَجٌّ, 465	جَحْدٌ, 466	جَحِظٌ, 469
جِنَاْمٌ, 464	جَجٌّ, 465	جَحْدَبٌ, 466	جُحِظٌ, 469

جِحْطَايَةٌ, 469	جَحْنَنَ, 472	جَحْجَحَةٌ, 474	جَدَاءُ, 480
جِحْظَمٌ, 469	جَحْنُ, 472	جحد, 474	جُدَاءُ, 487
جَحْظَمَ, 469	جَحِنُّ, 473	جُحْدُبٌ, 474	جَدَادٌ, 479
جَحَفَ, 469	جَحِنَ, 472	جَحْدَرٌ, 474	جَدَادٌ, 479
جَحْفُ, 470	جِحْنَبٌ, 473	جَحْدَفٌ, 474	جُدَادٌ, 479
جَحْفَةٌ, 470	جحنبر, 473	جَحْدَالٌ, 474	جِدَاؤُ, 481
جُحْفَةٌ, 470	جَحْنَبْرَةٌ, 473	جَحْدَمٌ, 474	جَدَاعٌ, 483
جَحْفَلٌ, 470	جُحْنَةٌ, 473	جَحْرٌ, 475	جُدَاعٌ, 483
جَحْفَلٌ, 470	جَحْنَشٌ, 473	جَحْرٌ, 474	جَدَافَاءُ, 483
جَحْفَلَةٌ, 470	جَحْنَشٌ, 473	جَحِرٌ, 475	جَدَالٌ, 484
جَحْلٌ, 471	جَحْنَقْلٌ, 473	جَحِرٌ, 474	جَدَّالٌ, 485
جَحَلٌ, 471	جَحْوَةٌ, 473	جَحْرَاءُ, 475	جُدَالٌ, 485
جَحْلٌ, 471	جُحُودٌ, 466	جَحْرَاطٌ, 475	جِدَالٌ, 485
جَحْلَاءُ, 471	جَحْوَشٌ, 468, 473	جَحْفٌ, 475	جَدَالَةٌ, 485
جَحْلَبٌ, 471	جَحُوفٌ, 470	جَحْفٌ, 475	جُدَامٌ, 486
جَحْلَمٌ, 471	جَحِيشٌ, 468	جَحْفَةٌ, 475	جُدَامَةٌ, 486
جَحَّمٌ, 471	جُحْيِشٌ, 469	جحن, 475	جُدَامِيٌّ, 486
جَحَمٌ, 471	جَحِيمٌ, 472	جَحْوٌ, 476	جُدَامِيَّةٌ, 486
جَحَمٌ, 471	جُحَيْنَاءُ, 473	جَحْوَدٌ, 476	جَدَايَةٌ, 487
جَحِمٌ, 471	جَحٌّ, 474	جَحْيٌ, 476	جَدَّبٌ, 476
جَحِمٌ, 471	جَحٌّ, 473	جَحِيْفٌ, 475	جَدَّبٌ, 476
جُحِمٌ, 471	جِحٌّ, 473	جَحِيْقَةٌ, 475	جَدَّبٌ, 476
جَحْمَةٌ, 472	جحا, 476	جَدُّ, 478	جَدَّبٌ, 476
جُحْمَةٌ, 472	جَحَابَةٌ, 474	جَدَّ, 478	جِدْبٌ, 476
جَحْمَرٌ, 472	جَحَافٌ, 475	جُدُّ, 479	جَدَّةٌ, 479
جَحْمَرِشٌ, 472	جُحَافٌ, 475	جِدُّ, 479	جُدَّةٌ, 479
جَحْمَشٌ, 472	جَحْبٌ, 474	جِدَا, 486	جِدَّةٌ, 479
جَحْمَظٌ, 472	جَحْبٌ, 474	جَدَا, 486	جَدَنَّةٌ, 477
جَحْمَظَةٌ, 472	جَحْجَحٌ, 474	جَدَاءُ, 487	جَدَّجِدٌ, 477

جُدُّجُدٌ، 477	جَدَفٌ، 483	جَدِيَّةٌ، 487	جَذِبَانٌ، 488
جَدَّخٌ، 477	جَدَفٌ، 483	جَدِيَّةٌ، 487	جَذِبَةٌ، 488
جَدَّخٌ، 477	جَدَفَةٌ، 483	جَدِيدٌ، 480	جُدَّةٌ، 489
جَدِخٌ، 477	جَدَلٌ، 484	جَدِيدَةٌ، 480	جَدُّجَدٌ، 489
جَدَّدَ، 478	جَدَلٌ، 484	جُدَيْدَةٌ، 480	جَدَّدَ، 489
جَدَّدَ، 479	جَدَلٌ، 484	جَدِيرٌ، 481	جَدَّرَ، 489
جُدَّدَ، 479	جَدِلٌ، 484	جَدِيرَةٌ، 481	جَدَّرَ، 489
جُدَّدَ، 479	جَدِلٌ، 484	جَدِيسٌ، 482	جَدَّرَ، 489
جَدَّرَ، 481	جَدُلٌ، 484	جَدِيلٌ، 485	جَدَّعٌ، 490
جَدَّرَ، 481	جَدُلٌ، 484	جَدِيلَةٌ، 485	جَدَّعٌ، 490
جَدَّرَ، 480	جَدَلَاءُ، 485	جَدٌّ، 489	جَدَّعٌ، 490
جَدَّرَ، 480	جَدَلَةٌ، 484	جَدَا، 493	جَدَّعٌ، 490
جَدِرٌ، 481	جَدَلِيٌّ، 485	جَدَاءٌ، 489	جَدَّعَةٌ، 490
جَدِرٌ، 480	جَدَمٌ، 486	جُدَاءٌ، 494	جَدَّعَمٌ، 491
جَدَّرَ، 481	جَدَمٌ، 486	جَذَابٌ، 488	جَدَّفَ، 491
جُدَّرَ، 481	جَدَمَةٌ، 486	جَذَابَةٌ، 488	جَدَلٌ، 491
جَدَّرَ، 481	جَدَنٌ، 486	جَذَاةٌ، 494	جَدَلٌ، 492
جَدَّرَةٌ، 481	جَدِيَّةٌ، 486	جَذَاةٌ، 494	جَدَلٌ، 491
جَدْرِيٌّ، 481	جَدَوَائِرٌ، 481	جَذَاذٌ، 489	جَدَلٌ، 491
جَدَسٌ، 482	جَدْوَةٌ، 487	جَذَاذٌ، 489	جَدَلٌ، 491
جَدَشٌ، 482	جَدْوُدٌ، 480	جَذَاذَاتٌ، 489	جَدَلَةٌ، 492
جَدَشٌ، 482	جَدْوُدٌ، 480	جَذَاعٌ، 490	جَدَّمٌ، 492
جَدَّعٌ، 482	جَدْوَلٌ، 485	جَذَامٌ، 492	جَدَّمٌ، 492
جَدَّعٌ، 482	جَدْوَىٌ، 487	جَدَامَةٌ، 492	جَدَّمٌ، 492
جَدِيعٌ، 482	جَدَى، 487	جَذَامِيرٌ، 493	جَدَّمٌ، 492
جَدِيعٌ، 482	جَدَى، 487	جَذَامِيٌّ، 492	جَدَّمٌ، 492
جَدَّعٌ، 482	جَدْيٌ، 487	جَذَانٌ، 489	جَدَّمَازٌ، 493
جَدَّعَةٌ، 483	جَدْيٌّ، 480	جَذَبٌ، 487	جَدَّمَانٌ، 493
جَدَّفَ، 483	جَدِيبٌ، 476	جَذَبٌ، 488	جَدَّمَةٌ، 492

جَدْمَةٌ، 492	جَرَارٌ، 506	جَزْبَاءٌ، 495	جَزَجِرٌ، 497
جُدْمَةٌ، 492	جُرَارٌ، 507	جَزْبَانٌ، 495	جَزَجِرٌ، 497
جَدْمَةٌ، 492	جَرَأَشٌ، 495	جُزْبَانٌ، 496	جَزَجِرٌ، 497، 498
جذمر، 493	جُرَأَشَةٌ، 508	جِرْبَانٌ، 496	جَزَجِرَةٌ، 498
جِدْنٌ، 493	جَرَأِشُ، 509	جِرْبَانَةٌ، 496	جَزَجِسٌ، 498
جَدُوبٌ، 488	جَرَاضٌ، 510	جَبْرَبَةٌ، 495	جَزَجِمٌ، 498
جَدْوَةٌ، 494	جُرَاضٌ، 510	جِرْبَةٌ، 495	جُزْجُمَانٌ، 498
جُدُوعَةٌ، 491	جِرَاضٌ، 510	جَزِيدٌ، 496	جُزْجُورٌ، 498
جَدَى، 494	جِرَاضٌ، 510	جَزِيرٌ، 496	جُزْجُومٌ، 498
جِدْيٌ، 494	جَرَافٌ، 512	جَزِيْبَاءٌ، 496	جَرَخٌ، 498
جَذِيْدٌ، 489	جُرَافٌ، 512	جَزَّةٌ، 504	جَرَخٌ، 498
جَدِيْمٌ، 492	جُرَافَةٌ، 512	جُزَّةٌ، 505	جَرَخٌ، 498
جَرٌّ، 504	جَرَامٌ، 514	جِرَّةٌ، 504	جُنْحٌ، 498
جَرٌّ، 503	جُرَامَةٌ، 515	جَرث، 496	جَرَخٌ، 499
جُرٌّ، 504	جَرَامِقَةٌ، 516	جَزَنَلٌ، 496	جَرَذٌ، 499
جَرَأٌ، 494	جِرَانٌ، 516	جَرثم، 497	جَرَذٌ، 500
جُرَابٌ، 495	جُرَاهِمٌ، 517	جُرْثُمٌ، 497	جَرَذٌ، 499
جِرَابٌ، 495	جَرَاهِيَةٌ، 517	جُرْثُومٌ، 497	جَرِيْدٌ، 500
جَرَاجِبٌ، 497	جِرَايَةٌ، 519	جُرْيٌ، 496	جَرِيْدٌ، 499
جُرَاجِرٌ، 498	جِرَايَةٌ، 519	جِرْيَةٌ، 496	جَرِيْدٌ، 500
جَرَاجِمٌ، 498	جِرَائِحِيٌّ، 499	جَرَجٌ، 497	جَرِيْدٌ، 500
جَرَاحٌ، 499	جُرَائِشٌ، 509	جَرَجٌ، 497	جَرَذَابٌ، 502
جِرَاحٌ، 499	جُرَائِضٌ، 510	جَرِيْجٌ، 497	جَرَذَابٌ، 502
جِرَاحَةٌ، 499	جِرَائِيَةٌ، 519	جَرِيْجٌ، 497	جَرَذَاخٌ، 502
جَرَادٌ، 500	جَرَبٌ، 495	جَزَجَارٌ، 498	جُرْدَانٌ، 501
جَرَادٌ، 501	جَرَبٌ، 495	جَزَجَارَةٌ، 498	جَرَذَبٌ، 502
جُرَادَةٌ، 500	جَرَبٌ، 495	جَزَجَبٌ، 497	جَرَذَبَانٌ، 502
جَرَارٌ، 505	جَرِبٌ، 495	جُزْجُبٌ، 497	جَرَذَةٌ، 500
جَزَارَةٌ، 505	جَرِبٌ، 495	جُزْجَةٌ، 497	جُرْذَةٌ، 500

جَزَدَحْ , 502	جَرَسَ , 507	جَرِعُ , 511	جَزَلُ , 513
جَزْدَحْلُ , 502	جَرَسُ , 507	جَرِعَ , 510	جَزَلٌ , 513
جَزْدَقُ , 502	جَرَسُ , 507	جَزْعَبُ , 511	جَزَلٌ , 513
جَزْدَلُ , 502	جَرَسَامُ , 508	جَزْعَبَ , 511	جَزَمَ , 514
جَزْدَمُ , 502	جَرَسَمَ , 508	جَزْعَبِيبُ , 511	جَزُمُ , 514
جَزْدَمَ , 502	جَرَّشَ , 508	جَزْعَبِيلُ , 511	جَزَمَ , 514
جَرْدن , 502	جَرَّشَ , 508	جَزَعَةٌ , 511	جَزَمَ , 513, 514
جَزْدُ , 503	جَرَّشُ , 508	جُزَعَةٌ , 511	جَزَمَ , 514
جَزْدُ , 503	جُرَّشُ , 508	جَرَعك , 511	جَرِمَ , 514
جَزْدُ , 503	جَرَّشَبُ , 509	جَرَعن , 511	جَزَمَ , 514
جَزِدُ , 503	جُرَّشَبُ , 509	جُرْعُوبُ , 511	جُزَمَ , 514
جُزْدُ , 503	جَزَّشِيْبِيَّةُ , 509	جَزْعَيْبُ , 511	جِزْمَ , 514
جَزْدَانُ , 503	جُرَّشَعُ , 509	جَزَفَ , 511	جِزْمَاقُ , 516
جَزْدَقُ , 503	جَرَّشَمَ , 509	جَزَفَ , 512	جِزْمَانُ , 515
جَزْدَمَ , 503	جَرَّشَمَ , 509	جَزَفَ , 511	جِرْمَةٌ , 514
جَزْدَوُنُ , 503	جَرَّشِي , 509	جَزَفَ , 512	جِرْمَةٌ , 514
جَزَّرَ , 504	جُرَّشِيَّ , 509	جُرْفَ , 512	جِرْمَرُ , 515
جَزَّرُ , 506	جَرَصَ , 509	جُرْفَ , 512	جِرْمَسَّقُ , 515
جَزَّرَ , 506	جَرَضَ , 509	جِرْفَ , 512	جِرْمَضُ , 515
جَزَّرَ , 506	جَرَضَ , 509	جِرْفَاسُ , 513	جِرْمِقُ , 516
جَزَّرَ , 506	جَرِضَ , 509	جِرْفَةٌ , 512	جِرْمِيَّ , 516
جَزَّرَ , 506	جُرْضَمَ , 510	جِرْفَةٌ , 512	جِرْمَلُ , 516
جَزَّرَ , 506	جِرْضَمَ , 510	جِرْفَعُ , 513	جِرْمُورُ , 515
جَزَّرَ , 506	جِرْضَمَ , 510	جِرْفَزُ , 513	جِرْنُ , 516
جَزَّرَةٌ , 506	جِرْطَ , 510	جِرْفَسَ , 513	جِرْنَ , 516
جَزَّرَةٌ , 506	جِرْطَ , 510	جِرْفَيْبِيَّ , 513	جِرْنُ , 516
جَزْرَمَ , 507	جَرَّعَ , 510	جِرْفَشُ , 513	جِرْنُ , 516
جَرَّسَ , 507	جَرَّعَ , 510	جِرْفَضُ , 513	جِرْنَاءُ , 516
جَرَّسَ , 507	جَرَّعَ , 510	جِرْقُ , 513	جِرْنَبُ , 516

جَرْنَانَةٌ, 496	جَزُولٌ, 518	جَرِينٌ, 516	جَزَّةٌ, 523
جَرْنَبَةٌ, 496, 517	جَرِي, 518	جُرَيْئَةٌ, 516	جَزَّةٌ, 523
جَرْنَبْدٌ, 496, 517	جَرِيٌّ, 518	جَرِيئَةٌ, 494	جَزَجَز, 521
جَرْنَبْدَةٌ, 496	جَرِيٌّ, 505	جَزٌّ, 523	جَزْحٌ, 521
جَرْنَف, 517	جَرِيٌّ, 518	جَزٌّ, 523	جَزْحٌ, 521
جَرْنَفْسٌ, 513	جَرِيٌّ, 519	جَزءٌ, 520	جَزْحٌ, 521
جَرِه, 517	جَرِيٌّ, 518	جَزءٌ, 520	جَزْحٌ, 521
جَزءٌ, 517	جَرِيٌّ, 505, 519	جَزءَةٌ, 520	جَزْحَةٌ, 521
جَزْهَامٌ, 517	جَرِيءٌ, 494	جَزَأٌ, 520	جَزْرٌ, 523
جَزْهَةٌ, 517	جَزِيَالٌ, 513	جَزَأٌ, 520	جَزْرٌ, 522
جَزْهَةٌ, 517	جَزِيَالَةٌ, 513	جَزَاءٌ, 520, 528	جَزْرٌ, 521, 522
جَزْهَدٌ, 517	جَزِيَانٌ, 516	جَزَابٌ, 521	جَزْرٌ, 522
جَزْهَدٌ, 517	جَرِيْبٌ, 496	جَزَارٌ, 522, 523	جَزْرٌ, 522
جَزْهَدَةٌ, 517	جَزِيئَةٌ, 505, 519	جُزَارٌ, 522, 523	جَزْرَةٌ, 522
جَرِهْس, 517	جَزِيئَةٌ, 519	جَزَارٌ, 522	جَزْرٌ, 523
جَرِهْم, 517	جَزِيْتٌ, 496	جُزَارَةٌ, 522, 523	جَزَعٌ, 524
جُزْهَمٌ, 517	جَرِيْحٌ, 499	جِزَارَةٌ, 522	جَزَعٌ, 524
جَزْوٌ, 494	جَرِيْحَةٌ, 499	جَزَارٌ, 523	جَزَعٌ, 524
جَزْوٌ, 517	جَرِيْدٌ, 501	جُزَاعٌ, 525	جَزَعٌ, 524
جِزْوَاضٌ, 510	جَرِيْدَةٌ, 501	جَزَافٌ, 525	جَزِعٌ, 524
جِزْوَاظٌ, 510	جَرِيْرٌ, 505	جُزَافٌ, 525	جَزِعٌ, 524
جَزْوَةٌ, 518	جَرِيْرَةٌ, 505	جَزَالٌ, 526	جُزِعٌ, 524
جِزْوَةٌ, 518	جَرِيْسَةٌ, 507	جَزَالٌ, 526	جِزِعٌ, 524
جُزُوْحٌ, 499	جَرِيْشٌ, 508	جُزَالٌ, 526	جَزَعَةٌ, 524
جُزُوْدٌ, 501	جَرِيْضٌ, 510	جَزَالَةٌ, 526	جُزَعَةٌ, 525
جُزُوْرٌ, 505	جُزِيْعَةٌ, 511	جُزُبٌ, 521	جِزَعَةٌ, 524
جُزُوْرٌ, 507	جَرِيْفٌ, 512	جُزُبٌ, 521	جَزَفٌ, 525
جُزُوْضٌ, 510	جَرِيْمٌ, 515	جُزُبٌ, 496	جَزْفَةٌ, 525
جُزُوْلٌ, 513	جَرِيْمَةٌ, 515	جُزْبَةٌ, 496	جَزَقٌ, 526

جَزَلٌ, 526	جُرْئِيَّةٌ, 521	جِسْمٌ, 531	جَشْبٌ, 533
جَزَلٌ, 526	جِسٌّ, 530	جُسْمٌ, 532	جُشْبٌ, 533
جَزَلٌ, 526	جِسْنٌ, 529	جِسْمٌ, 532	جَشَّةٌ, 535
جَزَلٌ, 526	جِسْءٌ, 529	جُسْمَانٌ, 532	جُشَّةٌ, 535
جَزَلٌ, 526	جِسا, 532	جِسْمَائِيٌّ, 532	جَشَجَشَنٌ, 534
جَزَلَةٌ, 526	جِسَاءٌ, 529	جِسْمَرٌ, 532	جَشَّرٌ, 534
جَزَلَةٌ, 526	جِسَاءٌ, 529	جِسْمَزٌ, 532	جَشَّرٌ, 534
جَزَمٌ, 527	جِسَاءَةٌ, 529	جِسْنٌ, 532	جَشَّرٌ, 534
جَزَمٌ, 527	جِسَاءٌ, 529	جُشْنَةٌ, 532	جَشَّرٌ, 534
جَزَمٌ, 527	جِسَاءٌ, 529	جَسُورٌ, 530	جَشَّرٌ, 534
جَزَمٌ, 527	جِسَّاسٌ, 531	جِسْيِينٌ, 531	جُشْرَةٌ, 534
جَزْمَةٌ, 527	جِسَامٌ, 532	جِسِيمٌ, 532	جَشَشَنٌ, 535
جَزْمَةٌ, 528	جِسَانٌ, 531, 532	جَشٌ, 535	جَشَعٌ, 536
جِزْمَرٌ, 528	جِسَاوَةٌ, 532	جَشٌّ, 535	جَشِيعٌ, 536
جَزْنٌ, 528	جُشْتٌ, 529	جُشٌ, 535	جَشِيعٌ, 535
جَزُورٌ, 522, 523	جَسَدٌ, 529	جَشْءٌ, 533	جَشَمٌ, 536
جَزُوعٌ, 525	جَسَدٌ, 529	جَشَّاءٌ, 533	جَشَمٌ, 536
جَزُوفٌ, 525	جَسِيدٌ, 529	جَشَّاءٌ, 532	جَشِيمٌ, 536
جَزُولٌ, 526	جَسِيدٌ, 529	جُشَاءٌ, 533	جَشَمٌ, 536
جَزَى, 528	جُسْدٌ, 529	جَشَابٌ, 533	جُشَمٌ, 536
جَزْيَةٌ, 520	جِسْدَانٌ, 529	جُشَاءَةٌ, 533	جُشَمٌ, 536
جَزْيَةٌ, 528	جَسْدِيٌّ, 529	جَشَّارٌ, 534	جُشْنٌ, 536
جَزَيْرٌ, 522, 524	جَسْرٌ, 530	جُشَارٌ, 534	جُشْنَةٌ, 536
جَزَيْرٌ, 522	جَسْرٌ, 530	جُشَارِيٌّ, 534	جُشُوٌ, 537
جَزِيرَةٌ, 523, 524	جَسْرٌ, 530	جَشَّاشٌ, 535	جَشُوبٌ, 533
جَزِيْعَةٌ, 525	جَسْرٌ, 530	جَشَاعٌ, 536	جَشِيْبٌ, 533
جَزِيْفٌ, 525	جَسْرَبٌ, 530	جُشَانٌ, 535	جَشِيرٌ, 534
جَزِيْلٌ, 526	جَسَعٌ, 531	جَشَبٌ, 533	جَشِيْشٌ, 535
جُزْيٌ, 520	جَسَمٌ, 531	جَشَبٌ, 533	جَشِيْشَةٌ, 535

جَشِيعٌ, 536	جَعَالَةٌ, 544	جَعَجَاعٌ, 540	جُعْشُمٌ, 542
جَشِيمٌ, 536	جُعَامٌ, 545	جَعَجِرٌ, 539	جَعَّظٌ, 542
جَصٌّ, 537	جُعَامِسٌ, 545	جَعَجَعٌ, 539	جَعَّظٌ, 542
جَصُّ, 537	جَعَامِيسٌ, 545	جَعَجَعٌ, 539	جَعَّظٌ, 542
جَصَّاصٌ, 537	جُعَاوَةٌ, 546	جَعَجَعَةٌ, 540	جِعْظَارٌ, 542
جَصَّاصَةٌ, 537	جَعَبٌ, 538	جَعَدٌ, 540	جِعْظَارَةٌ, 542
جَصِجِصٌ, 537	جَعَبٌ, 538	جَعَدٌ, 540	جِعْظَانٌ, 542
جَصَّصٌ, 537	جَعَبٌ, 538	جَعْدٌ, 540	جِعْظَائِيَّةٌ, 542
جَصِصٌ, 537	جُعْبٌ, 538	جَعَدِبٌ, 540	جِعْظَرٌ, 542
جَصِصَةٌ, 537	جَعْبَاءٌ, 538	جَعْدَةٌ, 540	جِعْظَرٌ, 542
جَضٌّ, 537	جَعِبٌ, 539	جَعْدَدٌ, 540	جِعْظَرِيٌّ, 542
جَضْدٌ, 537	جَعْبَةٌ, 538	جَعْدَرٌ, 540	جَعَفٌ, 542
جَضَّضٌ, 537	جَعْبَرٌ, 539	جَعْدَلٌ, 540	جَعَفٌ, 543
جَضْمٌ, 537	جَعْبَرٌ, 539	جَعْدَرٌ, 540	جَعْفَدٌ, 543
جَضْمٌ, 537	جُعْبُسٌ, 539	جَعَرَ, 540	جَعْفَرٌ, 543
جَطِخٌ, 537	جَعْبَلٌ, 539	جَعُرٌ, 541	جَعْفَلٌ, 543
جَطٌّ, 538	جَعْبَى, 538	جَعْرَاءٌ, 541	جَعْفَلِقٌ, 543
جَطٌّ, 537	جَعْبَى, 539	جَعْرَانٌ, 541	جَعْفَلٌ, 543
جِظَارٌ, 537	جَعْبَى, 538	جَعْرَةٌ, 541	جَعَلٌ, 543
جِظَلٌ, 538	جَعْبِيٌّ, 538	جَعْرُورٌ, 541	جَعَلٌ, 543
جَعٌ, 542	جَعَةٌ, 546	جَعِرَى, 541	جَعَلٌ, 544
جَعَا, 546	جَعَثٌ, 539	جَعَزٌ, 541	جَعَلٌ, 544
جَعَابٌ, 538	جَعَثَرٌ, 539	جَعَسٌ, 541	جَعَلٌ, 544
جَعَابَةٌ, 538	جَعَثْمٌ, 539	جَعَسٌ, 541	جَعَلٌ, 544
جَعَادَةٌ, 540	جَعَثِمٌ, 539	جَعَسٌ, 541	جَعَلَةٌ, 544
جَعَارٌ, 541	جَعَثِمِيَّاتٌ, 539	جَعَسٌ, 541	جَعَلَفٌ, 544
جَعَارٌ, 541	جَعَثِنٌ, 539	جَعَشَبٌ, 541	جَعَمٌ, 544
جَعَالٌ, 544	جَعَثِنٌ, 539	جَعَشَشٌ, 541	جَعِمٌ, 545
جَعَالَةٌ, 544	جَعَثُونٌ, 539	جَعَشْمٌ, 542	جَعِمٌ, 544

جَعْمٌ, 545	جُفَاءٌ, 546, 553	جُفْسٌ, 549	جَفِيرَةٌ, 548
جَعْمَاءٌ, 545	جُفَاءَةٌ, 546	جَفَشَ, 549	جَفِيسٌ, 549
جَعْمَرٌ, 545	جَفَاجِفٌ, 547	جَفِصٌ, 549	جَفِيظٌ, 549
جَعْمَسَ, 545	جَفَاحٌ, 547	جَفَظٌ, 549	جَفِيْفٌ, 550
جُعْمُظٌ, 545	جِفَارٌ, 548	جَفُظٌ, 549	جَفِيلٌ, 551
جُعْمُوسٌ, 545	جَفَافٌ, 550	جَفَعٌ, 549	جَقٌّ, 553
جَعْمِيٌّ, 545	جُفَافٌ, 550	جَفَّفَ, 549	جِقَّةٌ, 553
جَعْنٌ, 545	جَفَالٌ, 551	جَفَّفُ, 550	جَقَّلٌ, 553
جَعْنَبٌ, 545	جُفَالٌ, 551	جَقَّلٌ, 550	جَقَلٌ, 553
جَعْنَسٌ, 546	جُفَالَةٌ, 551	جَقَلٌ, 550	جَكَ, 554
جَعِيْظَارٌ, 542	جُفَايَةٌ, 553	جَقِلٌ, 550	جِكٌّ, 554
جَعُوٌ, 546	جَفَّةٌ, 550	جَقْلٌ, 551	جكجك, 553
جَعْوَةٌ, 546	جُفَّةٌ, 550	جِقْلٌ, 551	جَكَرٌ, 553
جَعْوَالٌ, 544	جَفْتُ, 547	جَقْلَانٌ, 551	جَكَرَةٌ, 553
جَعْوَمٌ, 545	جَفْتُ, 547	جَقْلَةٌ, 551	جَلٌ, 570
جَعْوَنَةٌ, 545	جَفْتُ, 547	جُقْلَةٌ, 551	جَلٌ, 570
جُعَيْثِيٌّ, 539	جِفْتَاْفِرِيْدٌ, 547	جَقْلَقٌ, 552	جُلٌ, 571
جُعَيْدِيٌّ, 540	جَفَجَفٌ, 547	جَقْلَقٌ, 552	جِلٌ, 570, 571
جَعِيْرٌ, 541	جَفَجَفٌ, 547	جَقَنٌ, 552	جِلا, 575
جَعِيْلَةٌ, 544	جَفَجَفَةٌ, 547	جَقَنٌ, 552	جِلاٌ, 576
جَعِيْبٌ, 546	جَفَجٌ, 547	جَقْنٌ, 552	جِلاٌ, 554
جَعْرَافِيٌّ, 546	جَفَرٌ, 548	جَقْنٌ, 552	جِلاءٌ, 576
جَعْرَفٌ, 546	جَفَرٌ, 547	جَقْنَةٌ, 552	جِلاءٌ, 576
جَفٌ, 549	جَفَرٌ, 548	جَقْوَةٌ, 553	جِلاِبٌ, 555
جَفٌ, 549	جَفْرَةٌ, 548	جَقْوَالٌ, 551	جِلاِبٌ, 555
جُفٌ, 550	جُفْرَةٌ, 548	جَفِي, 553	جِلاِبَةٌ, 555
جِفا, 552	جَفْرِيٌّ, 548	جَفِيٌّ, 552	جِلاِجِبٌ, 556
جِفاٌ, 546	جَفَرٌ, 549	جِفِيٌّ, 553	جِلاِجِلٌ, 557
جِفاٌ, 553	جِفْسٌ, 549	جِفْيِرٌ, 548	جِلاِجِلٌ, 557

جُلَاخٌ، 558	جَلْبَابٌ، 556	جَلَّحٌ، 557	جَلْدَبٌ، 562
جُلَاخٌ، 559	جَلْبَانٌ، 555	جَلِيحٌ، 557	جَلْدَةٌ، 561
جَلَّادٌ، 561	جُلْبَانٌ، 555	جَلْحَاءَةٌ، 558	جَلْدَةٌ، 561
جَلَّادٌ، 561	جَلْبَانَةٌ، 555	جَلْحَبٌ، 558	جَلْدِحٌ، 562
جَلَّادَةٌ، 561	جَلْبَبٌ، 556	جَلْحَبٌ، 558	جَلْدٌ، 562
جَلَّازٌ، 563	جَلْبَبَةٌ، 555	جَلْحَةٌ، 558	جَلْدٌ، 562
جَلَّازٌ، 563	جَلْبَبَةٌ، 555	جَلْحَزٌ، 559	جَلْدَاءٌ، 562
جَلَّاعَةٌ، 566	جَلْبِيحٌ، 556	جَلْحَطٌ، 559	جَلْدِيٌّ، 562
جَلَّاعِدٌ، 567	جَلْبِدَةٌ، 556	جَلْحِظٌ، 559	جَلَزٌ، 562
جَلَّافٌ، 568	جَلْبِرٌ، 556	جَلْحِظَاءٌ، 559	جَلَزٌ، 562
جَلَّافِرٌ، 568	جَلْبِرٌ، 556	جَلْحَمٌ، 559	جَلَزٌ، 563
جَلَّافِيٌّ، 568	جَلْبِصٌ، 556	جَلْحَمَدٌ، 559	جَلَزَاءٌ، 563
جَلَّاقَةٌ، 569	جَلْبِطٌ، 556	جَلْحِنٌ، 559	جَلَسَنٌ، 563
جَلَّالٌ، 571	جَلْبِقٌ، 556	جَلَّخٌ، 559	جَلَسَنٌ، 563
جَلَّالٌ، 571	جَلَّةٌ، 571	جَلَّخٌ، 559	جَلَسُنٌ، 564
جَلَّالٌ، 571	جَلَّةٌ، 571	جَلَّخٌ، 559	جَلَسُنٌ، 564
جَلَّالَةٌ، 572	جَلَّةٌ، 571	جَلْخَبٌ، 559	جَلْسَةٌ، 564
جَلَّالَةٌ، 572	جَلَّتٌ، 556	جَلْخَدٌ، 559	جَلْسَةٌ، 564
جَلَّالَةٌ، 571	جَلَّجٌ، 556	جَلْخَدِيٌّ، 559	جَلْسَةٌ، 564
جَلَّالِمٌ، 573	جَلْجَابٌ، 556	جَلْخَطٌ، 559	جَلْسَمٌ، 564
جَلَّالِمَةٌ، 573	جَلْجَالٌ، 557	جَلْخِظٌ، 559	جَلْسَنٌ، 565
جَلَّالِمِقٌ، 573	جَلْجَبٌ، 556	جَلْخَمٌ، 560	جَلْسِيٌّ، 564
جَلَّبٌ، 554	جَلْجَعَةٌ، 556	جَلَّدٌ، 560	جَلْشٌ، 565
جَلَّبٌ، 554	جَلْجَلٌ، 557	جَلَّدٌ، 560	جَلْظٌ، 565
جَلَّبٌ، 554	جَلْجُلٌ، 557	جَلَّدٌ، 560	جَلْظَاءٌ، 565
جَلَّبٌ، 554	جَلْجُلَانٌ، 557	جَلَّدٌ، 560	جَلْظَةٌ، 565
جَلَّبٌ، 554	جَلْجَلَةٌ، 557	جَلِدٌ، 560	جَلْظَةٌ، 565
جَلَّبٌ، 555	جَلَّحٌ، 557	جَلْدٌ، 560	جَلْظٌ، 565
جَلَّبٌ، 555	جَلَّحٌ، 558	جَلِدٌ، 561	جَلْظَاءٌ، 565

جَلَعٌ , 565, 566	جلفد , 568	جَلَمَقٌ , 573	جَلْهَمٌ , 574
جَلِعٌ , 566	جَلْفَرٌ , 568	جُلْمُودٌ , 573	جُلْهَمٌ , 574
جَلْعَابٌ , 566	جَلْفَزِيرٌ , 569	جَلَنٌ , 573	جَلْهَمَةٌ , 575
جَلْعَادٌ , 567	جَلْفَظٌ , 569	جانب , 573	جُلْهَمَةٌ , 574
جلعب , 566	جَلْفَظٌ , 569	جَلَنْبِطٌ , 573	جُلْهَوْبٌ , 574
جَلْعَبٌ , 566	جَلْفَعٌ , 569	جَلَنْبَلَقٌ , 573	جُلْهَوْمٌ , 575
جَلْعَبَاءٌ , 566	جَلْفَقٌ , 569	جلنج , 573	جِلْوَاخٌ , 558, 577
جَلْعَبَائَةٌ , 566	جَلَقٌ , 569	جَلَنْجَوِيَّةٌ , 574	جِلْوَاخٌ , 559
جَلْعَبِيٌ , 566	جَلُقٌ , 569	جلند , 574	جِلْوَاوٌ , 563
جَلْعَةٌ , 566	جَلُقٌ , 569	جَلَنْدَحٌ , 562	جِلْوَبَةٌ , 555
جَلْعَدٌ , 567	جَلُقٌ , 569	جَلَنْدَحَةٌ , 562	جِلْوَبِقٌ , 577
جَلْعَدٌ , 567	جَلَقَةٌ , 569	جَلَنْدَدٌ , 561	جِلْوَبِقٌ , 556
جلعط , 567	جَلِقَةٌ , 569	جَلَنْدَى , 574	جِلْوَةٌ , 576
جَلْعَلَعٌ , 567	جلك , 570	جلنر , 574	جِلْوِدِيٌّ , 561
جَلْعَلَعَةٌ , 567	جَلَلٌ , 570	جلنز , 574	جِلْوُدٌ , 562
جَلْعَمٌ , 567	جَلَلٌ , 571	جلنس , 574	جِلْوُرٌ , 577
جَلْعَمٌ , 566	جَلَمٌ , 572	جلنظ , 574	جِلْوُرٌ , 563
جَلْعٌ , 567	جَلَمٌ , 572	جلنغ , 574	جِلْوُرٌ , 563
جَلْعَاءٌ , 567	جَلَمٌ , 572	جَلَنْفَاءٌ , 568	جِلْوُوطٌ , 565
جَلْفٌ , 567	جَلْمَاقٌ , 573	جَلَنْفَعٌ , 574	جلى , 575
جَلْفٌ , 568	جَلَمَةٌ , 572, 573	جَلَنْفَعَةٌ , 569	جلى , 577
جَلْفٌ , 567	جلمث , 573	جَلَةٌ , 574	جَلِيٌّ , 575, 577
جَلِفٌ , 567	جَلْمَحٌ , 573	جَلِيَّةٌ , 574	جَلِيٌّ , 576
جَلِفٌ , 567	جَلْمَدٌ , 573	جَلِيَّاءٌ , 574	جَلِيٌّ , 575
جَلِفَاظٌ , 569	جَلْمِدٌ , 573	جلهب , 574	جَلِيٌّ , 572
جَلِفَاظٌ , 569	جَلْمَدَةٌ , 573	جَلْهَةٌ , 574	جَلِيٌّ , 577
جَلْفَةٌ , 568	جلمز , 573	جَلْهَزٌ , 574	جَلِيْبٌ , 555
جَلْفَةٌ , 568	جَلْمَظٌ , 573	جلهض , 574	جَلِيَّةٌ , 576
جَلْفَةٌ , 568	جلمظ , 573	جلهق , 574	جَلِيَّتٌ , 556

جَلِيحَةٌ, 558	جُمَادِيَّةٌ, 580	جَمَجَمٌ, 577	جَمَزَى, 582
جَلِيدٌ, 561	جَمَارٌ, 582	جُمُجْمَةٌ, 578	جَمَسَ, 583
جَلِيدِيَّةٌ, 561	جَمَارٌ, 582	جَمَحٌ, 578	جَمَسَتْهُ, 583
جَلِيْزٌ, 563	جَمَارِي, 582	جَمَحَطٌ, 578	جَمَسَتْهُ, 583
جَلِيْسٌ, 564	جَمَارٌ, 582	جَمَحَلٌ, 578	جَمَسْتُ, 583
جَلِيْسٌ, 564	جَمَارَةٌ, 582	جَمَحٌ, 578	جَمَسْفَرُمٌ, 583
جَلِيْطٌ, 565	جُمَاسِيَّةٌ, 583	جَمَخْرٌ, 579	جَمَشَن, 583
جَلِيْطَةٌ, 565	جَمَاشٌ, 584	جُمُخُوْرٌ, 579	جَمَشَن, 583
جَلِيْعٌ, 566	جَمَاشٌ, 584	جَمَدٌ, 579	جَمَشَن, 583
جَلِيْفٌ, 568	جَمَاعٌ, 587	جَمَدٌ, 579	جَمَشَاءُ, 584
جَلِيْقَةٌ, 568	جُمَاعٌ, 587	جَمَدٌ, 579	جَمَشْتُ, 584
جَلِيْلٌ, 572	جِمَاعٌ, 586	جَمِدٌ, 579	جَمُصٌ, 584
جَلِيْلَةٌ, 572	جَمَاعَةٌ, 586	جَمُدٌ, 579	جَمَظٌ, 584
جَلِيْهَةٌ, 574	جَمَالٌ, 590	جُمُدٌ, 579	جَمَعٌ, 584
جَمٌ, 592	جَمَالٌ, 590	جَمْدَةٌ, 579	جَمَعٌ, 584
جَمٌ, 591	جُمَالٌ, 590	جَمْدَر, 581	جُمَعٌ, 586
جُمٌ, 592	جَمَالَةٌ, 590	جُمْدَى, 579	جُمُعٌ, 585, 586
جِمٌ, 592	جَمَالَةٌ, 590	جَمَرٌ, 581	جِمُعٌ, 585
جَمَاءٌ, 594	جُمَالَةٌ, 590	جَمَرٌ, 581	جَمْعَاءُ, 587
جَمَاءٌ, 577	جُمَالِيٌّ, 590	جَمْرٌ, 581	جَمْعَاظَةٌ, 588
جَمَاءٌ, 593, 594	جَمَامٌ, 592	جُمْرٌ, 581	جُمْعَةٌ, 586
جَمَاءٌ, 593	جَمَامٌ, 593	جَمْرَةٌ, 581	جَمْعِد, 588
جَمَاجِمٌ, 578	جَمَامِيْسٌ, 583	جُمْرَةٌ, 582	جَمْعَرٌ, 588
جَمَاحٌ, 578	جُمَانِيٌّ, 593	جَمَرٌ, 582	جَمْعَرٌ, 588
جَمَادٌ, 579, 580	جُمَاهِرٌ, 594	جَمَرٌ, 582	جَمْعَرَةٌ, 588
جَمَادٍ, 580	جَمَّةٌ, 592	جَمْرٌ, 582	جَمْعَظ, 588
جَمَادٌ, 580	جُمَّةٌ, 592	جُمْرَانٌ, 583	جَمْعَل, 589
جُمَادَى, 580	جَمْرٌ, 577	جُمْرَةٌ, 582	جُمْعَلِيْلٌ, 589
جُمَادِيٌّ, 580	جَمَجَمٌ, 578	جَمْرَرٌ, 583	جُمْعَلِيْلَةٌ, 589

جُمُورٌ, 588	جُمُولٌ, 591	جُنُصَمٌ, 537	جِنْيَالٌ, 450
جُمُورَةٌ, 588	جُمُومٌ, 593	جِنْيٌ, 594	جِنْيَالَةٌ, 450
جُمُعِيٌّ, 587	جَمِي, 594	جَوَاحِرٌ, 467	جَنِيثٌ, 448
جَمْعِيَّةٌ, 587	جَمَي, 593	جَوَادِفٌ, 483	جُنَيْتٌ, 448
جَمَك, 589	جَمِيٌّ, 577	جُوَارٌ, 449	جَبِحَلٌ, 471
جَمَلٌ, 589	جَمِيحٌ, 578	جَوَارِشٌ, 508	جَبِيدٌ, 481
جَمَلٌ, 589, 590	جَمِيدٌ, 580	جَوَارِشٌ, 509	جَبِيدٌ, 490
جَمَلٌ, 589	جَمِيرٌ, 582	جُوَافٌ, 450	جَبِيدَةٌ, 490
جَمَلٌ, 589	جَمِيرَةٌ, 582	جَوَالِقٌ, 569	جَبَرٌ, 449
جَمَلٌ, 590	جَمِيرٌ, 583	جُوبَارٌ, 456	جَبْرُونٌ, 516
جَمَلٌ, 590	جَمِيشٌ, 584	جُوءٌ, 451	جَبْرٌ, 449
جَمَلَاءٌ, 591	جَمِيعٌ, 586	جَوَجَمٌ, 472	جَبْرٌ, 449
جَمَلَانَةٌ, 591	جَمِيعَةٌ, 587	جُوجُوءٌ, 449	جَبْسُوَانٌ, 532
جَمَلَةٌ, 590	جَمِيعَةٌ, 587	جُودَابٌ, 488	جَبِيعَمٌ, 545
جَمَلِج, 591	جَمِيلٌ, 591	جُودَابَةٌ, 488	جَبِيفَرٌ, 548
جَمَلَن, 591	جَمِيلٌ, 591	جُودَرٌ, 490	جَبِيفَسٌ, 549
جَمَمٌ, 592	جَمِيلَةٌ, 591	جُورٌ, 449	جَبِيفَلٌ, 551
جَمَمٌ, 592	جَمِيمٌ, 593	جَوْرَبٌ, 495	جَبِلٌ, 450
جَمَن, 593	جَمِيمَةٌ, 593	جَوْرَفٌ, 512	جَبِيلَمٌ, 573
جَمَنَةٌ, 593	جَمِيمَةٌ, 593	جَوْرَقٌ, 513	جَبِيٌّ, 451
جَمَهَرٌ, 593	جَنَاءٌ, 594	جَوْرَلٌ, 527	حَدِيَّةٌ, 494
جَمَهَرَةٌ, 594	جَنَبٌ, 595	جَوْشَنٌ, 536	حَرْفُ التَّبَعِيضِ, 268
جَمُهُورٌ, 594	جَنَبٌ, 595	جَوْشِيٌّ, 536	خَازِبَاز, 332
جَمُهُورِيٌّ, 594	جَنَبٌ, 595	جَوْفَرٌ, 548	سَامٌ أَبْرَصٌ, 219
جَمُوحٌ, 578	جَنِبٌ, 595	جَوْلَقٌ, 569	فَرْزَجٌ, 112
جَمُودٌ, 580	جَنِبٌ, 596	جَوْمَكٌ, 589	لا تَرَمَا, 368
جَمُودٌ, 580	جُنْبُدٌ, 454	جُؤُوبَةٌ, 448	مَابٌ, 154
جَمُوشٌ, 584	جُنْبُدَةٌ, 454	جُؤُوءٌ, 451	مِأْبَاهَةٌ, 59
جَمُوعٌ, 587	جُنْدَبٌ, 477	جِيٌّ جِيٌّ, 448	مَابِضٌ, 53

مَأْبُوتٌ, 50	مَأْرُؤٌ, 96	مَأْمَنٌ, 140	مُتَبَاعٌ, 345
مَأْبُورٌ, 52	مَأْسَدَةٌ, 97	مَأْمُوتٌ, 131	مُتَبَتِّدَاءٌ, 191
مَأْبُولٌ, 56	مَأْسُوكَةٌ, 100	مَأْمُورٌ, 133	مُتَبَتِّدِعٌ, 196
مَأْبُونٌ, 57	مَأْصَرٌ, 105	مَأْمُولٌ, 135	مُتَبَتِّدَلٌ, 204
مَأْتَمٌ, 60	مَأْطُورٌ, 109	مَأْمُومٌ, 136	مُتَبَتِّدِلٌ, 204
مَأْتَى, 62	مَأْطُورَةٌ, 109	مَأْمُونٌ, 140	مُتَبَتِّغٌ, 277
مَأْتِيٌّ, 62	مَأْفُوحٌ, 111	مَأْمُوهٌ, 140	مُتَبَتَّلَةٌ, 175
مَأْتَاةٌ, 67	مَأْفُوكٌ, 114	مَأْنُوتٌ, 143	مُتَبَيَّلَةٌ, 175
مَأْتَاةٌ, 66	مَأْفُولٌ, 114	مَأْنُوسٌ, 145	مُتَبَتَّتَى, 315
مَأْتَرَةٌ, 65	مَأْفُونٌ, 115	مَأْهُولٌ, 152	مُتَبْتُورٌ, 176
مَأْتِمٌ, 66	مَأْفِظٌ, 116	مَأْوٍ, 160	مُتَبَحَّرَةٌ, 181
مَأْتُورٌ, 64	مَأْكَلٌ, 119	مَأْوِدٌ, 155	مَبْحَثٌ, 182
مَأْجَلٌ, 70	مَأْكِلٌ, 119	مَأْوَرَةٌ, 156	مَبْحِثَةٌ, 182
مَأْجُورٌ, 69	مَأْكَلَةٌ, 119	مَأْوَى, 160	مُتَبَحِّجٌ, 185
مَأْخَذٌ, 73	مَأْكَمٌ, 120	مَأْيَمَةٌ, 163	مُتَبَحِّجَةٌ, 185
مَأْدَبَةٌ, 76	مَأْكِمَةٌ, 120	مَأْيِيٌّ, 165	مَبْحَرَةٌ, 187
مَأْدُورٌ, 77	مَأْكُولٌ, 119	مَبَاءَةٌ, 328	مَبْخَلَةٌ, 189
مَأْدُومٌ, 78	مَأْكُومٌ, 120	مُبَاخٌ, 330	مَبْخُورٌ, 187
مَأْرِرٌ, 85	مَالٌ, 381	مُبَارَكٌ, 227	مَبْخُوصٌ, 188
مَأْرُوشٌ, 86	مَالٌ, 158	مُبَارَمَةٌ, 236	مَبْخُوقٌ, 189
مَأْرُوضٌ, 87	مَأْلَفٌ, 123	مُبَاسِرَةٌ, 239	مُبَدٌ, 200
مَأْرُوطٌ, 87	مَأْلِكٌ, 125	مُبَاطِنٌ, 262	مُبَدَأٌ, 191
مَأْرُوقٌ, 88	مَأْلُوكٌ, 129	مُبَاعٌ, 345	مُبَدَانٌ, 198
مَأْرُوكٌ, 88	مَأْلُوءٌ, 121	مَبَالٌ, 338	مُتَبَدِّنٌ, 198
مَأْرُومَةٌ, 89	مَأْلُوسٌ, 122	مُبَالِطٌ, 299	مُبَدَّةٌ, 199
مَأْرَقَةٌ, 93	مَأْلُوعٌ, 122	مُبَالِغَةٌ, 302	مَبْدُوكٌ, 200
مَأْرِيقٌ, 94	مَأْلُوقٌ, 125	مَبَانٍ, 315	مَبْدُوءٌ, 191
مَأْرِلٌ, 94	مَأْلُوكٌ, 125	مُبَاهِتٌ, 318	مُبْدِيٌّ, 191
مَأْرِمٌ, 95	مَأْمَلٌ, 135	مُبَاوِكٌ, 337	مُبْدِيرٌ, 202

مُبْدِرِقٌ، 203	مُبْرَقَعَةٌ، 225	مُبْصِرٌ، 250	مَبِقٌ، 281
مُبْدِقَةٌ، 203	مَبْرَكٌ، 227	مَبْصِرَةٌ، 251	مَبِقَّةٌ، 281
مُبْدَلٌ، 204	مَبْرَكَةٌ، 227	مَبْصُومٌ، 252	مُبَقِّتٌ، 277
مُبْدَلِخٌ، 204	مَبْرَمٌ، 229	مَبْصَعٌ، 255	مَبْقَرَةٌ، 279
مُبْدَمٌ، 205	مَبْرَمٌ، 229	مَبْضُوعَةٌ، 255	مَبْقَلَةٌ، 283
مَبْدُورٌ، 202	مَبْرَنْتِيٌّ، 208	مَبْطَانٌ، 262	مُبْقَلَةٌ، 283
مَبْدُوعٌ، 203	مَبْرِنْدَةٌ، 229	مَبْطِيطَةٌ، 256	مَبْقُورٌ، 279
مَبْدُولٌ، 204	مَبْرُودٌ، 213	مَبْطَّةٌ، 259	مُبْقِيَاتٌ، 284
مَبْرٌ، 215	مَبْرُودَةٌ، 213	مَبْطَحَةٌ، 257	مَبْكَازٌ، 287
مَبْرِيْرٌ، 207	مَبْرُورٌ، 215	مَبْطَنٌ، 262	مَبْكَتٌ، 285
مَبْرِتٌ، 208	مَبْرُوضٌ، 220	مَبْطَنٌ، 262	مَبْكَرٌ، 287
مَبْرَجٌ، 209	مَبْرِيٌّ، 231	مَبْطَنَةٌ، 262	مَبْكَىٌّ، 289
مَبْرَدٌ، 213	مَبْرِنَلٌ، 206	مَبْطُونٌ، 262	مَبِلٌ، 307
مَبْرَدٌ، 213	مَبْرِرٌ، 233	مَبْطَرَةٌ، 263	مَبِلٌ، 306
مَبْرَدٌ، 213	مَبْرِعٌ، 235	مَبْعَارٌ، 267	مَبْلَاسٌ، 297
مَبْرَدٌ، 213	مَبْرِلٌ، 236	مَبْعَتٌ، 264	مَبَلَّةٌ، 307
مَبْرَدَانَةٌ، 213	مَبْرِمٌ، 236	مَبْعَدٌ، 267	مَبَلَّتٌ، 291
مَبْرَدَةٌ، 213	مَبْرُورٌ، 233	مَبْعَرٌ، 267	مُبَلِّدٌ، 295
مَبْرَدِنٌ، 213	مَبْسَارٌ، 239	مَبْعَقٌ، 270	مَبْلِطٌ، 299
مَبْرَرٌ، 215	مَبْسِرَاتٌ، 239	مَبْعُوثٌ، 264	مَبْلِعٌ، 300
مَبْرُرٌ، 216	مَبْسِطٌ، 242	مَبْعُوجٌ، 265	مَبْلِعٌ، 300
مَبْرُرٌ، 216	مَبْسِيقٌ، 243	مَبْعُوقٌ، 270	مَبْلَعَةٌ، 300
مَبْرَسَمٌ، 217	مَبْسِمٌ، 244	مَبْعِغٌ، 271	مَبْلِعٌ، 302
مَبْرَطِسٌ، 220	مَبْسِمٌ، 244	مَبْعِغٌ، 271	مَبْلَقَةٌ، 303
مَبْرَطِشٌ، 220	مَبْسُوطٌ، 242	مَبْعِضٌ، 274	مَبْلَلٌ، 307
مَبْرَقٌ، 223	مَبْسَرٌ، 246	مَبْعُوضٌ، 274	مُبْلِمٌ، 307
مَبْرِقٌ، 223	مَبْسِرَاتٌ، 246	مَبْعُولَاءٌ، 275	مُبْلِنِدٌ، 295
مَبْرَقَطٌ، 225	مَبْسُورَةٌ، 246	مَبْعُومٌ، 275	مَبْلُودٌ، 295
مَبْرَقَعَةٌ، 225	مَبْصِرٌ، 250	مَبْعِيٌّ، 277	مُبِينٌ، 314

مَبْنَاهُ، 315	مُتَأَزِفٌ، 94	مَتَجَرٌ، 358	مِثْفَالٌ، 373
مَبْيُيٌّ، 315	مَتَاقَةٌ، 391	مَشَجَرَةٌ، 358	مُتَفَتِفٌ، 372
مَبْهَاجٌ، 318	مُتَالٍ، 381	مُتَجَرِّدٌ، 502	مَتَفَحَةٌ، 373
مُبْهَرَجٌ، 321	مِثَّامٌ، 352	مُتَجَرِّفٌ، 513	مُتَفَرٌّ، 373
مُبْهَرَجَةٌ، 321	مُتَأَمِّنٌ، 140	مُتَجَعَّبٌ، 539	مُتَفَهَةٌ، 374
مُبْهَرَمٌ، 321	مَتَانَةٌ، 396	مُتَجَلِّفٌ، 568	مُتَقَنَّ، 374
مِبْهَرٌ، 321	مُتَأَنِّسٌ، 145	مُتَجَمِّسٌ، 584	مِثَّكٌ، 375
مُبْهَشٌ، 322	مُتَأَنِّفٌ، 147	مُتَحَمٌّ، 359	مِثْلٌ، 379
مُبْهَلٌ، 324	مُتَبَارِيَانٌ، 232	مَتَحَمَةٌ، 360	مُتَلَّدٌ، 376
مُبْهَمٌ، 325	مُتَبَّرٌ، 353	مِثْرَاحٌ، 363	مُثْلِدٌ، 376
مَبْهَوْتُ، 318	مُتَبَرِّزٌ، 207	مِثْرَاسٌ، 364	مُثْلِعٌ، 377
مَبْهُورٌ، 320	مُتَبَرِّعٌ، 221	مِثْرَبَةٌ، 361	مُثْلَفٌ، 377
مَبْهُوْطٌ، 322	مَتَبَرِّكٌ، 227	مُثْرِحٌ، 363	مُثْلِفٌ، 377
مُبْهَوْبٌ، 329	مُتَبَسِّلٌ، 244	مُثْرِحٌ، 363	مَثْلُوفٌ، 377
مِبْهَوْرٌ، 332	مُتَبَصِّلٌ، 252	مِثْرَسٌ، 364	مَثْلُولٌ، 379
مُبْهَوْرٌ، 332	مُتَبَطِّطَةٌ، 256	مِثْرَسَةٌ، 364	مُتَمِّمٌ، 385
مُبْهَوِّقٌ، 336	مُثْبِعٌ، 355	مِثْرَصٌ، 365	مُتِمِّمٌ، 385
مُبْهَوِّقَةٌ، 336	مُتَبَلِّلٌ، 307	مِثْرَصَاتٌ، 365	مِثْمَاهُ، 385
مَبْهَوْلَةٌ، 338	مَثْبِنٌ، 357	مِثْرَعَةٌ، 366	مُثْمِرٌ، 382
مِبْهَوْلَةٌ، 338	مَثْبُورٌ، 353	مِثْرَفٌ، 366	مُتَمِّمٌ، 385
مُبْيَحٌ، 330	مَثْبُوعٌ، 355	مِثْرُوكٌ، 367	مُتَمِّمٌ، 385
مَبْهَرَةٌ، 215	مَثْبُونٌ، 357	مِثْرُوكَاتٌ، 367	مَثْمُورٌ، 383
مُبْيِضٌ، 344	مُتَبَيِّتَةٌ، 340	مِثْسَعٌ، 369	مُثْمِرٌ، 383
مُبْيِعٌ، 345	مُتَبَايِعٌ، 355	مُتَسَّعٌ، 369	مُثْمَلٌ، 383
مُبْيِينٌ، 348	مُتَنَلِّعٌ، 377	مَتَعَبٌ، 370	مِثْهَامٌ، 388
مُبْيِيَّةٌ، 328	مُتَنَاقِلٌ، 425	مَتَعُوسٌ، 371	مُثْهِمٌ، 388
مُتَابِعٌ، 355	مُتَجَاذِعٌ، 491	مُتَعَبٌ، 371	مَتَوِّجٌ، 390
مُتَابَعَةٌ، 355	مُتَجَاسِرٌ، 530	مُتَعَتِّعٌ، 371	مُتَوِّقٌ، 391
مُتَاحٌ، 393	مُتَجَبِّرٌ، 457	مَتَعَمَةٌ، 372	مُتَوِّمٌ، 392

مَثْوِيٌّ، 392	مُتْرِبٌ، 408	مَتْفُوبٌ، 423	مُتَمَّلٌ، 436
مِثْيَاحٌ، 393	مُتْرَدٌ، 409	مِثْكَالٌ، 426	مُتَمِلٌ، 435
مِثْيَاحَةٌ، 393	مَآرِدَةٌ، 409	مُتْكِلٌ، 426	مِثْمَلَةٌ، 436
مَتَيِّمٌ، 396	مُتْرِنَتٌ، 411	مِثْكَالَةٌ، 426	مِثْمَلَةٌ، 436
مُثَيِّمٌ، 352	مُتْرِنِطٌ، 410	مُثِلٌ، 431	مُتَمَّنٌ، 438
مَتَيِّهٌ، 396	مَآرُودَةٌ، 409	مِثْلَبَةٌ، 427	مِثْمَنَةٌ، 438
مُثَافِنٌ، 421	مَتَطُوعٌ، 413	مِثْلَتٌ، 428	مَتَمُودٌ، 433
مَثَافِيدٌ، 419	مِثْعَبٌ، 414	مِثْلَتٌ، 428	مِثْمُورٌ، 434
مُثَاقِفٌ، 424	مُثْعِلٌ، 416	مِثْلِتٌ، 428	مِثْمُوعٌ، 434
مُثَالِبٌ، 427	مُثْعَلِبٌ، 417	مِثْلَتٌ، 428	مِثْمُومٌ، 437
مِثَانٌ، 442	مُثْعَلَةٌ، 417	مِثْلَتَةٌ، 428	مِثْنَاةٌ، 442
مُثَبِّتٌ، 401	مُثْعَنْجِرٌ، 415	مِثْلَجَةٌ، 429	مُثَنَّدٌ، 439
مُثَبِّتٌ، 401	مُثْعَنْجِرٌ، 415	مِثْلَاطٌ، 430	مِثْنَوِيٌّ، 442
مُثَبِّتَةٌ، 403	مُثْعَيْدٌ، 415	مِثْلَعٌ، 430	مِثْنَى، 442
مُثَبِّجَةٌ، 402	مِثْعَزٌ، 418	مِثْلَعٌ، 430	مِثْنَى، 442
مِثْبِرٌ، 402	مِثْعُورٌ، 418	مِثْلَلٌ، 431	مِثْنَى، 442
مِثْبَى، 404	مِثْفَاةٌ، 422	مِثْلُوبٌ، 427	مِثْوَرَةٌ، 444
مِثْجٌ، 405	مِثْفَازٌ، 420	مِثْلُوتٌ، 428	مِثْوُورٌ به، 399
مِثْجَجٌ، 405	مِثْفَانٌ، 421	مِثْلُوتَةٌ، 429	مِثْوُوطٌ، 399
مِثْجَرٌ، 405	مِثْفَرٌ، 420	مِثْلُوجٌ، 429	مِثْوَى، 447
مِثْجَلٌ، 405	مِثْفِرُقٌ، 420	مِثْلُولٌ، 431	مِثْيَبٌ، 447
مِثْخِنٌ، 406	مِثْفِنٌ، 421	مِثْمَمٌ، 437	مِثْيِرَةٌ، 444
مِثْخَنَةٌ، 406	مِثْفَى، 422	مِثْمَمٌ، 437	مِثْنُوبٌ، 397
مِثْدَمٌ، 407	مِثْقَالٌ، 425	مِثْمِجٌ، 432	مِجَاتٌ، 462
مِثْدَنٌ، 407	مِثْقَبٌ، 423	مِثْمَرٌ، 434	مِجَادِفٌ، 484
مِثْرٌ، 413	مِثْقَبٌ، 423	مِثْمِرٌ، 434	مِجَادِيحٌ، 477
مِثْرَاةٌ، 412	مِثْقَفٌ، 424	مِثْمِعِدٌ، 434	مِجَارَفٌ، 513
مِثْرَادٌ، 409	مِثْقَلٌ، 425	مِثْمِلٌ، 435	مِجَازَاةٌ، 529
مِثْرَبٌ، 408	مِثْقَلَةٌ، 425	مِثْمَلٌ، 436	مِجَافٌ، 450

مُجَالِحٌ، 558	مَجْنِيٌّ، 465	مَجْدُورٌ، 482	مُجَرَّدٌ، 501
مُجَامِدٌ، 580	مُجْتَنِلٌ، 462	مَجْدُوفٌ، 484	مُجَرَّدٌ، 501
مُجَامِسٌ، 583	مَجْحَرٌ، 467	مَجْدُولٌ، 485	مُجَرَّدِخٌ، 502
مُجَامِلٌ، 591	مُجْحِفَةٌ، 470	مُجْدَوْلٌ، 486	مُجَرَّدٌ، 503
مَجْبَاءَةٌ، 452	مُجَحَّلٌ، 471	مِجْدَاءٌ، 494	مُجَرِّزٌ، 507
مُجْبَالٌ، 459	مُجَحَّمٌ، 472	مِجْدَافٌ، 491	مُجَرَّسٌ، 508
مُجَبَّبٌ، 453	مَجْحُوشٌ، 469	مِجْدَامٌ، 493	مُجَرِّعٌ، 511
مُجَبَّهٌ، 453	مَجْحُوفٌ، 470	مُجْدَامَةٌ، 493	مُجَرِّعٌ، 511
مُجَبَّرٌ، 457	مُجِدُّ، 480	مِجْدَامَةٌ، 493	مُجَرِّفٌ، 513
مُجَبَّرَةٌ، 457	مِجْدَابٌ، 477	مُجَدَّرٌ، 490	مِجْرِفٌ، 513
مُجَبَّسَةٌ، 457	مِجْدَاحٌ، 477	مُجْدِرٌ، 490	مُجَرَّمٌ، 515
مَجْبَلٌ، 459	مِجْدَاژٌ، 481	مُجْدَعٌ، 491	مُجْرِمٌ، 515
مَجْبَنَةٌ، 460	مِجْدَافٌ، 484	مُجَدَّمٌ، 493	مُجْرَمٌ، 515
مِجْبُوءٌ، 577	مِجْدَالٌ، 485	مَجْدُوبٌ، 489	مُجَرَّنٌ، 516
مَجْبُوبٌ، 453	مُجْدِبٌ، 477	مَجْدُودٌ، 489	مِجْرُنٌ، 516
مَجْبُورٌ، 457	مُجْدِخٌ، 477	مُجْدُودٌ، 494	مُجْرُنِيْدٌ، 496
مَجْبُورَةٌ، 457	مِجْدِخٌ، 477	مَجْدُورٌ، 490	مُجْرُنِيْثٌ، 497
مَجْبُوسٌ، 457	مُجَدِّدٌ، 480	مَجْدُوفٌ، 491	مُجْرُنِيْثِيْمٌ، 509
مَجْبُولٌ، 459	مُجَدَّرٌ، 482	مَجْدُومٌ، 493	مَجْرَهَمٌ، 517
مَجْبِيٌّ، 462	مَجْدَرَةٌ، 482	مُجْدَرِيٌّ، 490	مَجْرُودٌ، 502
مُجْتَنِّتٌ، 463	مُجْدَرَةٌ، 482	مَجْرٌ، 506	مَجْرُورٌ، 506
مُجْتَرِيٌّ، 494	مُجْدَعٌ، 483	مُجْرٌ، 518	مَجْرُورٌ، 507
مُجْتَرِفٌ، 525	مِجْدَعٌ، 483	مِجْرٌ، 506	مُجْرُوشٌ، 509
مُجْتَلِبٌ، 556	مُجْدَفٌ، 484	مِجْرَاژٌ، 507	مَجْرُوفٌ، 513
مُجْتَمِعٌ، 588	مِجْدَالٌ، 485	مُجْرَأَشٌ، 509	مَجْرُومٌ، 515
مَجْتَنَةٌ، 462	مِجْدَالٌ، 485	مَجْرَبٌ، 496	مَجْرِيٌّ، 519
مَجْتَمٌ، 464	مَجْدُوبٌ، 477	مُجْرَبٌ، 496	مُجْرِيٌّ، 519
مَجْتِمٌ، 464	مَجْدُوحٌ، 477	مُجْرَبِيْدٌ، 496	مُجْرِيْشٌ، 509
مُجْتَمَةٌ، 464	مَجْدُودٌ، 480	مَجْرَةٌ، 506	مُجْرِيْشٌ، 516

مَجْرٌ, 524	مُجَسَّرَةٌ, 535	مُجَلِّجٌ, 557	مِجْمَرٌ, 582
مَجْرَأٌ, 521	مُجَشِّمٌ, 536	مُجَلِّحٌ, 558	مِجْمَرَةٌ, 582
مَجْرَأَةٌ, 521	مَجْشُورٌ, 535	مُجَلِّحٌ, 558	مِجْمَرٌ, 583
مِجْرَاعٌ, 525	مَجْشُونَةٌ, 536	مَجَلِحِبَةٌ, 558	مَجْمَعٌ, 588
مِجْرَبٌ, 521	مِجْعَارٌ, 541	مُجَلِّخِدٌ, 559	مَجْمِعٌ, 588
مِجْرَزٌ, 523	مِجْعَبٌ, 539	مُجَلِّدٌ, 562	مَجْمَعٌ, 588
مَجْرَعٌ, 525	مُجْعَثِينٌ, 539	مُجَلِّدٌ, 562	مَجْمَعٌ, 588
مُجْرَعٌ, 525	مُجْعَدٌ, 540	مُجَلِّدٌ, 562	مُجْمِعٌ, 587
مَجْرَعٌ, 525	مَجْعَرٌ, 541	مُجَلِّدٌ, 561	مَجْمَعَةٌ, 588
مِجْرَفَةٌ, 525	مُجْعِلٌ, 544	مَجْلِسٌ, 564	مَجْمَعَلَةٌ, 589
مِجْرَمٌ, 528	مَجْعَمٌ, 545	مُجَلِّعِبٌ, 566	مُجْمَلٌ, 591
مَجْرُوءٌ, 521	مَجْعُولٌ, 544	مُجَلِّفٌ, 568	مُجْمَمٌ, 593
مَجْرُورٌ, 524	مَجْعُومٌ, 545	مُجَلِّلٌ, 572	مُجْمَهْرَاتٌ, 594
مَجْرُولٌ, 527	مِجْفَالٌ, 551	مُجَلِّنْدَى, 562	مَجْمَهْرَةٌ, 594
مَجْرُومٌ, 528	مَجْفَرٌ, 549	مَجْلُوتٌ, 556	مَجْمُوعٌ, 588
مُجْرِيٌّ, 521	مُجْفَرٌ, 549	مَجْلُوحٌ, 558	مُجْنَأٌ, 595
مَجْسٌ, 531	مُجْفَرٌ, 549	مَجْلُودٌ, 562	مُجْنَأَةٌ, 595
مِجْسَةٌ, 531	مُجْفَفٌ, 550	مَجْلُورٌ, 563	مَجْزُوتٌ, 448
مُجْسَدٌ, 530	مُجْفِلٌ, 551	مُجْلُوطٌ, 563	مَجْزُوفٌ, 450
مُجْسَدٌ, 530	مَجْفُوفٌ, 553	مَجْلُوفٌ, 568	مَجْئِيٌّ, 451
مِجْسَدٌ, 529	مَجْفِيٌّ, 553	مَجْلُومٌ, 573	مُحَجِّنٌ, 473
مُجْسَمٌ, 532	مُجْفِيْطٌ, 549	مَجْلُوهٌ, 574	مُسْتَأْرَبٌ, 83
مَجْسُوءٌ, 529	مُجَلٌّ, 577	مَجْلِيٌّ, 577	مُسْتَأْكَلَةٌ, 119
مِجْشٌ, 535	مِجْلَاخٌ, 558	مِجْلِيْقٌ, 569	مُسْتَأْمِنٌ, 140
مِجْشَابٌ, 533	مِجْلَادٌ, 562	مَجْمٌ, 593	مُسْتَبَاهَةٌ, 338
مُجْشَبٌ, 534	مُجْلَبٌ, 556	مُجْمَأٌ, 577	مُسْتَبَاهَةٌ, 338
مِجْشَبٌ, 534	مَجْلَبَةٌ, 556	مُجْمِدٌ, 580	مُسْتَبِدٌ, 194
مُجْسَّرٌ, 535	مَجَلَّةٌ, 572	مَجْمَرٌ, 582	مُسْتَبْدِرٌ, 203
مِجْسَّرٌ, 535	مُجَلِّجٌ, 557	مُجْمِرٌ, 582	مُسْتَبْضِعٌ, 255

مُسْتَبِيْتُ، 340	مُؤْتَمِرٌ، 134	مُؤَكَّلٌ، 119	مِئْتَبٌ، 63
مُسْتَنْقَلٌ، 425	مُؤْتَمَنٌ، 140	مُؤَلَّفٌ، 124	مِئْتَرَةٌ، 65
مُسْتَنْثَى، 442	مُؤْتَنِبٌ، 143	مُؤَلَّفَةٌ، 124	مِئْتَجَالٌ، 70
مُسْتَجْفِرٌ، 549	مُؤْتَنَفٌ، 147	مُؤَلَّلٌ، 126	مِئْتَجَنٌ، 71
مَلَكٌ، 125	مُؤْتَفٌ، 65	مُؤَمَّتٌ، 131	مِئْتَخَارٌ، 74
مِمْسَحٌ، 383	مُؤْتَفَاهُ، 422	مُؤَمَّدٌ، 131	مِئْتَدَنَةٌ، 81
مُنْبَتٌ، 176	مُؤْجَدٌ، 68	مُؤَمَّرٌ، 133	مِئْرٌ، 84
مُنْبَطِحٌ، 257	مُؤَجَّلٌ، 70	مُؤَمَّلٌ، 135	مِيرَانٌ، 90
مُنِيرٌ، 364	مُؤَخَّرٌ، 74	مُؤْمِنٌ، 140	مِيزَابٌ، 91
مُنْتَدِقٌ، 407	مُؤَخِرٌ، 74	مُؤَمَّةٌ، 140	مِئْرَرٌ، 92
مُنَائِرٌ، 410	مُؤَدِّ، 79	مُؤَنَّتٌ، 143	مِئْتَشَارٌ، 104
مُنْجَرِدٌ، 502	مُؤَدٍ، 79	مُؤَنَّتٌ، 143	مِئْتَشِيرٌ، 104
مَنْجَلِيْقٌ، 570	مُؤَدَّبٌ، 76	مُؤَنَسَاتٌ، 145	مِئْتَفَرٌ، 112
مُؤَاثِمٌ، 66	مُؤَدَّمٌ، 78	مُؤَنَّفٌ، 147	مِئْتَالٌ، 119
مُؤَارِبٌ، 83	مُؤَدَنَةٌ، 78	مُؤَنِفٌ، 147	مِئْتَكَلَةٌ، 119
مُؤَاصِرٌ، 106	مُؤَدَّنٌ، 81	مَؤُوءٌ، 153	مِئْتَالَةٌ، 129
مُؤَاضٌ، 108	مُؤَدَنَةٌ، 81	مُؤَوَّبٌ، 154	مِئْتَالِنٌ، 126
مُؤَامٌ، 137	مُؤَرَّبٌ، 83	مُؤَوَّبَةٌ، 155	مِئْتَلَبٌ، 121
مُؤَبَّدٌ، 51	مُؤَرَّحٌ، 84	مُؤُودٌ، 155	مِئْتَلَقٌ، 125
مُؤَبَّدَةٌ، 51	مُؤَرَّحٌ، 84	مَؤُوفٌ، 156	مِئْتَمٌ، 137
مُؤَنَّبٌ، 59	مُؤَرَّحٌ، 84	مُؤُوقٌ، 157	مِئْتَنَاثٌ، 144
مُؤَنَّبَةٌ، 50	مُؤَرَّمٌ، 89	مُؤُومٌ، 159	مِئْتَنَافٌ، 147
مُؤْتَيٌّ، 67	مُؤَرَّرَةٌ، 93	مُؤَيَّدٌ، 161	مِئْتِيرٌ، 162
مُؤْتَسَبٌ، 103	مُؤَسَّبٌ، 96	مُؤَيِّمَةٌ، 163	مِيزَانِي، 95
مُؤْتَشِرَةٌ، 104	مُؤَسَّسٌ، 98	مِئْبُرٌ، 52	مِيزَابٌ، 95
مُؤْتَفِظٌ، 112	مُؤَسَّرٌ، 104	مِئْبُرٌ وَمِئْبَارٌ، 52	مِيزَابٌ، 95
مُؤْتَفِكَاتٌ، 114	مُؤَصَّدَةٌ، 105	مِئْتَاءٌ، 62	مِيزَابٌ، 95
مُؤْتَلَّةٌ، 56	مُؤَظَمٌ، 110	مِئْتَبَةٌ، 59	مِيزَابٌ، 95
مُؤْتَلِفٌ، 124	مُؤَقَّلٌ، 114	مِئْتَةٌ، 59	مِيزَابٌ، 95

يَبْدَحُ, 201

يَبْرُوحُ, 211

يَعْلَلُ, 274

يَنْجَلِبُ, 556

8. Sonuç

Şemseddin Sami, Türk sözlükçülüğüne yeni bir bakış açısı ve yöntem getirmiş, Anadolu sahasında kendinden önce yazılmış sözlükleri çağdaş sözlükçülük anlayışına göre değerlendirmiş, ele aldığı her bir noktayı ayrıntılı biçimde açıklamış ve bunlardan hareketle Türkçeye tek dilli ve iki dilli değerli sözlükler kazandırmıştır.

Şemseddin Sami'nin sözlükçülük alanına getirdiği yeniliklerin sadece Türkçeden Türkçeye sözlükleri değil Arapçadan Türkçeye iki dilli sözlükleri de kapsadığı görülmektedir. Sözlüklerde sistemlilik ve erişilebilirlik özelliklerinin olması gerektiğini vurgulamış, bu anlayışı *Kamus-ı Arabî*'de uygulamıştır.

Şemseddin Sami'nin sözlük bilimine dair görüşlerinin en önemli yanı, sözlük bilimi açısından bir ihtiyaç ve zaruretten doğmuş olması ve bu alandaki kusurları gidermek için sunulmuş olmasıdır. Bu görüş ve uygulamalar Türkiye'de benimsenmiş ve bu alandaki çalışmalara kılavuzluk etmiştir.

Şemseddin Sami bu görüşleri teorik olarak savunmakla kalmamış "tarz-ı cedit" olarak adlandırdığı ve Türk sözlükçülüğü tarihinde bir dönüm noktasını teşkil eden bu yeni anlayışı *Kamus-ı Türkî*'de ve *Kamus-ı Arabî*'de uygulamaya sokmuştur.

Kamus-ı Arabî, bu alanda getirdiği yeniliklerle Arapça-Türkçe sözlükçülük çalışmalarında bir dönüm noktası teşkil etmektedir. Bu sözlükte uygulanan ve Şemseddin Sami'nin tarz-ı cedit olarak nitelendirdiği sistem, modern sözlük bilimi kriterlerine büyük ölçüde uymaktadır.

Kamus-ı Arabî Arapça-Türkçe iki dilli bir sözlüktür. Madde başları sıralamasında alfabetik sistemi ve alt maddeler için taklip (çekim) sistemini benimsemiştir.

Kaynak olarak Fîruzabadî'nin *el-Kamus*'u ve ona yapılan tercümelemin yanı sıra o döneme kadar yazılan sözlüklerden yararlanılmıştır.

Sözlükteki madde türleri Arapçanın yapısal özellikleri göz önünde bulundurularak çeşitlilik göstermektedir.

Kamus-ı Arabî'de maddeler düzenlenirken dil bilimsel kategorilere önem verilmiştir. Hemen hemen her maddenin mastarı, geçmiş ve şimdiki zaman çekimleri, bazen de dişili, çoğulu ve ikiliği çekimlenerek madde yanında sunulmuştur.

Maddelerin tanımında eş anlamlılık, zıt anlamlılık, alt anlamlılık, karşılaştırma ve işlevsellik tanım türleri kullanılmıştır.

Sözlükte iki dilli sözlüklerde olması gerektiği gibi maddelerin köken bilgisine gerektiği kadar yer verilmiştir. Yabancı dillerden Arapçaya giren sözcüklerin kökeni ve bazı Arapça sözcüklerin öz biçimleri gösterilmiştir.

Sözlükte örnekler genelde kısa tutulmuştur. Kullanılan örnekler ayetlerden, hadislerden ve günlük konuşmalardan olup tam cümle olarak verilmiştir.

Maddeler arasında sözlük içi gönderim teknikleri yerden tasarruf etmek ve maddeler arasında bağlantıları göstermek için kullanılmıştır.

Kamus-ı Arabî'nin tamamlanmamış olmasına rağmen Arapça-Türkçe sözlükleri arasında önemli bir yeri vardır. Sözlük, maddeleri tanımlamak için kullandığı yöntemler ve benimsediği modern sözlükçülük tekniklerinden dolayı bu alanda yapılan sonraki çalışmalara bir örnek olarak görülmüştür.

9. Kaynakça

- AKIL Uğur, *Şemseddin Sami'nin Küçük Kamus-ı Fransevî Adlı Fransızca-Türkçe sözlüğünün Transkripsiyonu*, Ağrı: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, 2019.
- AKSAN Doğan, "Türklerde Sözlükçülük, Bugün Türkiye'de Sözlük", *Kebikeç Dergisi*, C. 6, 1998, ss. 115-18.
- ASLAN Ezgi, "Sözlükleri Oluşturan Temel Yapılar (Terim ve Tanım Denemeleri)", *I. ve II. Uluslararası Sözlükbilimi Sempozyumu Bildiri Kitabı*, C. 3, 2015, ss. 119-35.
- , "Sözlükbilimsel İnceleme Yöntemi: Eser-i Şevket Örneği", *Journal of Turkish Studies*, C. 12, S. Volume 12 Issue 30, 2017, ss. 35-70, <http://www.turkishstudies.net/DergiTamDetay.aspx?ID=12510>.
- ATKINS B T S, Michael RUNDELL, *The Oxford guide to practical lexicography*, Oxford: Oxford University Press, 2008.
- ÇETİNKAYA Bayram, "Sözlük İçeriği Göndermeler ve Sözlüğün İşlevi", *III. Uluslararası Sözlükbilimi Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 2017, 93-103.
- DAĞLIOĞLU Hikmet Turhan, *Şemseddin Sami Bey Hayatı ve Eserleri*, İstanbul: 1934.
- EL-KARAHİSARİ Ahteri Mustafa Musliheddin, *Ahteri-yi Kebir*, 2. b., tdk, 2017.
- ELDEM İsmail Hakkı, *On Dördüncü Asrın Türk Muharrirleri*, İstanbul T4 - 4. Defter: Şemseddin Sami Bey: 1313.
- GOUWS R H, D J PRINSLOO, "Cross-Referencing as a Lexicographic Device", *Lexikos*, C. 8, S. 1, 2012, ss. 18-36, doi:10.5788/8-1-943.
- HARTMANN R R K, Gregory JAMES, *Dictionary of lexicography*, London and New York: Routledge, 1998.
- JACKSON Howard, *Sözlükbilime Giriş*, ed. Mehmet ve PATAT GÜRLEK Ellen, İstanbul: Kesit Yayınları, 2016.
- KAŞ Özcan, *Osmanlı Döneminde Arapça Sözlük Çalışmaları*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.

- KOÇ Raşit, “Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemi Aydınlarının Türk Dilinin Eğitime ve Yapısına Bakışları”, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, C. 33, 2007, ss. 11-25.
- LANDAU Sidney I, *Dictionaries*, Cambridge: Cambridge University Press TS - The British Library T4 - The art and craft of lexicography / Sidney I. Landau, 1989.
- LEVEND Agâh Sırrı, *Şemsettin Sami*. 1. basım, İstanbul: Can Sanat Yayınları, 2010.
- OMAR Ahmad Mukhtar, *Sina’at al-mu’jam al-hadith*. Al-Tab’ah, Kahire: ’Alam al-Kutub, 2009.
- PARLATIR İsmail, “Türkçe Sözlük Çalışmaları ve Sorunlarımız”, *Türk Dili. Dil ve Edebiyat Dergisi*, C. 517, 1995, ss. 3-19.
- ŞAHİN Hatice, “Farsçadan Türkçeye Bir Sözlük Cami’ü’l-Fürs”, *EJOS*, 2004.
- SAMİ Şemseddin, “Lisan-ı Türkî (Osmanî)”, *Hafta*, C. 12, 1298, ss. 177-81.
- , “Kamus-ı Türkî ve Kamus-ı Arabî”, *Servet-i Fünun*, C. 462, 1315, ss. 306-8.
- , “Lisanımızın Tahdidi”, *Sabah*, C. 3188, 1316, ss. 3-4.
- , *Kamus-ı Türkî*, İkdam Matbaası, 1317.
- , *Kamus-ı Arabî*, Mahmut Bey Matbaası, 1895.
- SVENSÉN Bo, *Practical lexicography*, Oxford; New York: Oxford University Press TS - The British Library T4 - Principles and methods of dictionary-making / by Bo Svensén; translated from the Swedish by John Sykes and Kerstin Schofield, 1993.
- TOPALOĞLU Yüksel., *Şemsettin Sami*, *Ötüken Yayınları*, İstanbul: Ötüken Yayınları, 2012.
- UÇMAN Abdullah, “TDV İslâm Ansiklopedisi”, *TDV*, Şemseddin Sami, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2010, ss. 519-23.
- YAVUZARSLAN Paşa, “Türk Sözlükçülük Geleneği Açısından Osmanlı Dönemi Sözlükleri Ve Şemseddin Sâmî’nin Kâmûs-ı Türkî’si”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 44, 2004, ss. 185-202.
- , “Türk Sözlükçülük Geleneği Açısından Osmanlı Dönemi Sözlükleri ve Şemseddin Sâmî’nin Kâmûs-ı Türkî’si”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. 44, S. 2, 2017,

ss. 186-202.

YERGUZ İsmail, *Şemsettin Sami Yaşamı-Sanatı-Yapıtları*, Ankara: Engin Yayınevi, 1997.

YONG Heming, Jing PENG, *Bilingual lexicography from a communicative perspective*, Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins Pub, 2007.

ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı	Saleh Jaradat		
Doğum Yeri ve Yılı	Ürdün		1985
Bildiği Yabancı Diller	Arapça (Ana dil)		İngilizce
Eğitim Durumu	Başlama-Bitirme Yılı		Kurum Adı
Lise	2002	2003	Sal Erkek Lisesi/Ürdün
Lisans	2003	2008	Yarmouk Üniversitesi/Ürdün
Yüksek Lisans	2011	2014	İstanbul Üniversitesi
Doktora	2016	2020	Bursa Uludağ Üniversitesi
Çalıştığı Kurum (lar)	Başlama-Ayrılma Yılı		Çalışılan Kurumun Adı
1.	2008	2010	Yarmouk Üniversitesi Modern Okulu
2.	2014	2016	Yarmouk Üniversitesi
Üye Olduğu Bilimsel ve Meslekî Kuruluşlar	Yarmouk Üniversitesi		
İletişim (e-posta):	Salehjaradat@yu.edu.jo		
	Tarih	/ /2020	
	İmza		
	Adı-Soyadı	Saleh Jaradat	

